РЕАБІЛІТОВАНІ ІСТОРІЄЮ

КІРОВОГРАДСЬКА ОБЛАСТЬ

Кіровоградська об

ласть

Світловодськ
Олександрівка
Онуфріївка
Знам'янка
Олександрія
Кіровоград
Новгородка
Петрове
Компаніївка
Долинська
Бобринець
Устинівка

Науково-
документальна
серія книг
“Реабілітовані історією”

РЕАБІЛІТОВАНІ ІСТОРІЄЮ

У ДВАЦЯТИ СЕМИ ТОМАХ

ГОЛОВНА РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

ТРОНЬКО П. Т.
(голова)
РЕЄНТ О. П.
(заступник голови)
КОКІН С. А.
(заступник голови)
БІЛОКІНЬ С. І.
БОГУЦЬКИЙ Ю. П.
БОРЯК Г. В.
ВЕРСТЮК В. Ф.
ВОЙНАЛОВИЧ В. А.
ГОРБИК В. О.
ЖУЛИНСЬКИЙ М. Г.
ЗЯБЛЮК М. П.
КРЕМЕНЬ В. Г.
ЛИТВИН В. М.
ЛОЗИЦЬКИЙ В. С.
МАКОВСЬКА Н. В.
МАРЧУК Є. К.
МОТРЕНКО Т. В.
НОВОХАТЬКО Л. М.
ПАПАКІН Г. В.
ПИРІГ Р. Я.
ПОДКУР Р. Ю.
ПШЕННІКОВ О. М.
РЕПРИНЦЕВ В. Ф.
РУБЛЬОВ О. С.
СКЛЯРЕНКО Є. М.
СМОЛІЙ В. А.
СОХАНЬ П. С.
ТАБАЧНИК Д. В.
УДОТ О. А.
ЧИЖ І. С.
ШЕМШУЧЕНКО Ю. С.

КИЇВ-КІРОВОГРАД
2008

РЕАБІЛІТОВАНІ ІСТОРІЄЮ

КІРОВОГРАДСЬКА ОБЛАСТЬ

Книга перша

БОБРИНЕЦЬКИЙ, ВІЛЬШАНСЬКИЙ, ГАЙВОРОНСЬКИЙ, ГОЛОВАНІВСЬКИЙ РАЙОНИ

ОБЛАСНА РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

ДМИТРЕНКО Т. Т.
(голова)
ШУСТЕР Є.М.
(заступник голови)
КАРАУШ Т. А.
(секретар редколегії)
БАБЕНКО О. О.
БОНДАР В. В.
ДАЦЕНКО В. В.
ДЕМЕШКО О. В.
КАРАКУЛІН С. В.
КОЗИР І. А.
ОВЧАРЕНКО Н. Ю.
СКЛЯРЕНКО Є. М.
ЧВАНЬ Т. В.
ШЕВЧЕНКО С. І.
ШЕПЕЛЬ Ф. О.
ШЕРЕМЕТ С. В.

Науково-редакційний відділ підготовки тому:

БОНДАР В. В.
КАРАУШ Т. А.
КАРПЕНКО С. М.
ОРЕЛ С. В.
СТЕПАНОВ В. М.

МПП "Антураж А"
Кіровоград
2008

ББК 63.3(4УКР - 4КІР)6-49
Р 31

РЕАБІЛІТОВАНІ ІСТОРІЄЮ

КІРОВОГРАДСЬКА ОБЛАСТЬ

Книга перша

Кіровоград: Антураж А, 2008

ISBN 966-8769-00-7

До першої книги багатотомного видання "Реабілітовані історією. Кіровоградська область" ввійшли вступна стаття, розділ "Мовою документів", короткі біографічні дані уродженців та мешканців чотирьох районів сучасної Кіровоградщини (Бобринецького, Вільшанського, Гайворонського та Голованівського), які зазнали незаконних репресій за роки радянської влади у 1918-1991 роках. Прізвища репресованих розташовані у алфавітному порядку в межах розділу кожного району, незалежно від часу репресій. Кожному списку передують нариси про відомих у краї людей, про найхарактерніші явища тієї наруги, спогади репресованих та їхніх нащадків, написані самими колишніми в'язнями чи записані з їхніх уст журналістами і письменниками.

Упорядник Василь Бондар

ББК 63.3(4УКР - 4КІР)6-49
Р 31

Рецензенти: Житков О. А. — кандидат історичних наук
Мельничук К. С. — кандидат історичних наук

ISBN 966-8769-00-7

© МПП "Антураж А", 2008
© Василь Бондар, упорядкування, 2008

ВІД УПОРЯДНИКА

До читача іде феноменальна серія книг під спільною назвою "Реабілітовані історією". Скільки в ній буде томів – сьогодні ніхто не годен сказати, бо й досі серія не завершена, вона іще твориться. Твориться не тільки в Україні, а й по більшості держав, які колись складали найбільшу за територією країну світу ("одна шоста планети" – пам'ятаєте цю метафору-факт?). Лиш Грузія, Таджикистан і Туркменія ще міркують: видавати чи не видавати. Але й Польща реалізовує цей проект.

Проект, без якого наше суспільство не зможе рухатися вперед. Не покаявшись. І добре, що ми це усвідомили. Як усвідомили раніше обов'язок зберегти пам'ять про загиблих українців на фронтах Другої світової війни (багатотомна серія "Книга пам'яті") та інших війн в різних куточках планети: останні видання цієї серії – двотомник "Полягли в снігах Суомі" (2004-2005). Як усвідомили необхідність складення мартирологу убієнних Голодомором – в останні роки з ініціативи та за наполегливістю Президента.

Кіровоградське видання "Реабілітовані історією" на порі започаткування дослідження і зчитування тисяч і тисяч справ репресованих у різні періоди радянської історії наших земляків (а це кінець 1993 року, коли представником Президента України в Кіровоградській області було підписане розпорядження №223 про створення науково-редакційного відділу) планувалось за методичними напученнями головної редколегії видання випустити у двох книгах. Але нелегкі роки праці в архіві вивели на результат п'ятикнижжя. І науково-редакційний відділ разом з обласною редакційною колегією вирішили трохи змінити структуру книг. Кіровоградський варіант, як і деяких інших областей (зокрема Черкаської, Івано-Франківської, Київської): прізвища реабілітованих подавати не суцільним загальним списком в алфавітному порядку, а роззосередити їх за районами нинішнього територіально-адміністративного поділу. Це значно ускладнило робочій групі й упорядникові справу, адже за роки радянської влади на Кіровоградщині (1917-1991 роки) територіальний устрій мінявся не двічі й не тричі, область було створено лиш у січні 1939 року, а до того частини її належали різним губерніям (Київській, Одеській, Херсонській, Кременчуцькій), різним областям (Київській, Полтавській, Харківській, Миколаївській, Вінницькій), різним округам (Зінов'євській, Олександрійській, Криворізькій, Первомайській, Уманській, Кременчуцькій), мінялися постійно межі районів, зникали сотні хуторів і сіл, назви яких фіксувались хіба в цих справах та рідкісних адміністративних документах, ще велика частина сіл перейменовувалась... Однак як би не складно було ідентифікувати витлумлені з пам'яті багатьох поколінь населені пункти, вишукувати їхнє місце на мапі сьогоднішньої області, ми виходили насамперед з того, що видання це твориться насамперед для фіксації імен, перед якими суспільство завинило і має покаятись, але й з метою, щоб нащадкам нинішнім і майбутнім було краще й зручніше за цими списками бачити й розуміти процеси в регіонах, у кожному районі зокрема. З цією ж метою спогади репресованих і нариси про них також було розведено по районах і значно збільшено кількісно.

Формувалось видання в нашій області також непросто. Якби лиш сказати, що майже кожна книга схвалювалась до друку іншим головою обласної редколегії, що із першого призову науково-редакційного відділу сьогодні немає жодного працівника, оскільки виникали труднощі з фінансуванням проекту (були роки, коли науковці працювали за так по півроку) – то й це вже серйозні причини. Але водночас було усвідомлення, що до видання готуються книги, аналогу яким немає в світовій практиці. І тому хотілось зробити їх такими, аби в руки їх брали не тільки науковці й статисти, а й рядові читачі, яким не байдуже наше недавнє трагічне минуле. Саме через це НРВ відмовився в довідках про реабілітованих в пункті про звинувачення подавати сухі цифри статей карних кодексів тієї чи тієї республіки і того чи того закону. Звинувачення мають бути ясні й зрозумілі, якомога деталізовані, незалежно від того реальні вони чи

придумані репресивними органами. Тому хай не ображаються нащадки репресованих, коли в дужках і в лапках після прізвища свого предка знайдуть, що він у 1938 році "належав до контрреволюційної фашистської організації, яка готувала збройне повстання проти радянської влади". Так записано у звинувачувальному висновку. Звичайно, це явна видумка, конкретніше – брехня, особливо коли стосується 1938 року, бо на цей час уже було винищено всіх потенційних повстанців в Україні і тільки хворі чи жартівники могли погодитись із таким формулюванням. Однак і ця брехня нам говорить про час і людей того часу більше, ніж голе число кримінальної статті. Не кажучи про ті звинувачення, які були значно конкретнішими і точнішими: участь у повстанських загонах періоду громадянської війни, протести проти запровадження колгоспного рабства і ліквідації релігійних культових споруд, робота під час німецької окупації на підприємствах та установах, полон під час радянсько-фінської війни, десидентський рух у найближчому до нас часі, врешті розказаний протиурядовий анекдот чи сфабрикований недругом-сусідом наклеп... Я жалкую лиш за тим, що не одразу, не з першого року роботи над справами репресованих усвідомив необхідність розширених цитувань із звинувачень, особливо тих, які є небуденними й абсурдними з першого погляду. Адже це яскравий матеріал наруги над людиною. Це – конкретна ілюстрація до тоталітарного способу життя, за яким іще дехто й нині банує.

Довідки про реабілітованих – це основа усіх п'яти книг. Вони, як було сказано, розташовані за алфавітом порайонно. В райони розподілялись у першу чергу за місцем народження, далі за місцем роботи і арешту. Кожна довідка завершується номером справи для зручності тим, хто побажає в архіві познайомитись із тією чи тією персоналією. Нерідко в одну справу потрапляли засуджені з різних районів: курсивом в дужках у більшості випадків подається посилання переважно на одного із засуджених з зазначенням району і номера книги, де можна прочитати розширену статтю звинувачення. А в цілому довідки мають визначену структуру: прізвище, ім'я, по батькові, рік і місце народження, національність, освіта (нерідко із зазначенням вищого навчального закладу й року закінчення), місце проживання, роботи, фах; дата арешту й назва репресивного органу, звинувачення, дата винесення вироку й назва судового чи позасудового органу, термін покарання, дата й орган реабілітації. Нерідко в довідці присутня інформація про попередні покарання репресованого, деякі дані про репресованих родичів, узяті з різноманітних довідок справи чи з процесу допитів, що не гарантує їхньої точності, але увиразнює репресії в радянському суспільстві як явище. Не поодинокі випадки, коли людину арештовували, засуджували й реабілітовували протягом життя кілька разів: як правило всі ці дані зведені в одну довідку.

Чимало довідок, понад півтисячі, віднесено до розділу "Некіровоградщина", оскільки справи на цих репресованих потрапили в наш обласний архів, можна сказати, випадково або й помилково. Бо ні за місцем народження, ні за місцем праці реабілітовані не належать до жодного району Кіровоградської області. Скажімо, прихильник махновського руху Дмитро Карпенко народився у Олександрівському повіті Катеринославської губернії, але цей повіт немає стосунку до нинішнього Олександрівського району Кіровоградської області, а належить нині до Запорізької області (колишня назва Олександрівськ); так само й заарештований у 1937 році Петрівським райвідділом НКВС Микола Козак не має ніякого стосунку до Петрівського району нашої області, а – до Городищенського району Черкаської, який тоді мав назву імені Петровського. Довідки уродженців Черкаського і Кам'янського району, які у 1939-1954 роках належали до Кіровоградської області, а нині до Черкаської, сіл Казанківського району Миколаївської області, Верхньодніпровського району Дніпропетровської області і т.п. – також у цьому розділі. До розділу "Некіровоградщина" включені також довідки громадян Польщі, здебільшого представників єврейської національності, які у 1939 році втікали від німецького фашизму, а при переході німецько-радянського кордону потрапили в руки радянському більшовизму і справи їхні чомусь опинились у Кіровограді. Ще цілий ряд імен реабілітованих "некіровоградців" опинились у нашому виданні тому, що були засуджені по одній справі із представником Кіровоградщини. Так само чимало справ наших земляків зберігається і в інших областях. Тому не виключений варіант, що збиратиметься матеріал і для додаткової, шостої книги.

Отже, до першої книги ввійшли довідки реабілітованих із Бобринецького, Вільшанського, Гайворонського і Голованівського районів, до другої – Добровеличківського, Долинського, Знам'янського і Кіровоградського районів, до третьої – Маловисківського, Новгородківського, Новоархангельського, Новомиргородського і Новоукраїнського районів, до четвертої – Олександрівського, Олександрійського,

Онуфріївського і Петрівського районів, до п'ятої – м.Кіровограда, Світловодського, Ульяновського, Устимівського районів, розділи "Некіровоградщина" та додатковий розділ довідок різних районів, а також окремий блок довідок про персоналії справ, які знаходяться на обліку в архіві Управління Служби безпеки України в Кіровоградській області.

Оскільки через брак необхідної літератури з питань репресій у тоталітарному суспільстві, зокрема у Кіровоградській області, й необхідність у вступній статті спиратись переважно на наявні в Державному архіві області справи реабілітованих, відкладено було випуск першої книги і видання почалось із другої книги, коли ще тривав збір і опрацювання та уточнення довідок, у структурі п'ятикнижжя трапляється непослідовність. Скажімо, розділ "Кіровоград" як найчисельніший і найскладніший для опрацювання був відділений від розділу "Кіровоградський район" і розташований не за алфавітом, а в останній, п'ятій книзі. По ходу випуску другої-третьої-четвертої книг було виявлено іще справи, які передавались у держархів із обласного архіву СБУ, звірено за описами усі наявні справи й доопрацьовано решту: так набрався розділ додаткових довідок, які також будуть розташовані по районах у алфавітному порядку.

Перша книга кіровоградської серії містить вступну статтю, де автори (науковці-журналісти-письменники, об'єднані спільною рисою – небайдужістю до краєзнавчих знань і популяризації їх) на основі певних узагальнень із опрацьованих справ реабілітованих, наявних документів компартійних органів, аналітичної документації Державного архіву Служби безпеки України, пресових видань переважно 20-40 років минулого століття і наявної на сьогодні спеціальної історично-наукової літератури аналізують у хронологічному порядку регіональні особливості роботи тоталітарного Молоха – нищення думки, ідеї, правди, совісті в людині. Вступну статтю підсилює розділ "Мовою документів", зібраних із архівів Кіровограда й Києва та преси різних часів. Більшість документів чужомовних перекладені українською.

Насамкінець хочеться подякувати працівникам, які раніше входили до складу науково-редакційного відділу (Валерій Онишко, Олександр Нагорний, Тамара Шияновська, Ірина Фоменко-Тарадайко), журналістам-письменникам-науковцям, авторам багатьох нарисів (Федір Шепель, Леонід Куценко, Галина Берізка, Юрій Матівос, Віталій Постолатій, Сергій Шевченко, Георгій Позняк, Володимир Кобзар, Микола Петров, Анатолій Куманський, Петро Селецький, Василь Колісник, Анатолій Кримський, Кузьма Повелько, Володимир Могилюк, Сергій Колесников, Сергій Піддубний), членам обласної редколегії, працівникам Державного архіву Кіровоградської області, обласного краєзнавчого музею – за сприяння в підготовці видання.

Радянський тоталітаризм нищив українську націю. Через це ми сьогодні такі кволі й недужі. Але ми є. І виростають нові покоління. Для них – це п'ятикнижжя. Аби ми були вічно. Дужі й спроможні.

ПОЛІТИЧНІ РЕПРЕСІЇ НА ЦЕНТРАЛЬНИХ ТЕРЕНАХ ДЕРЖАВИ

Перш, ніж почати писати історію репресій громадян нашого краю російською комуністичною окупаційною владою у 1917-1991 роках (звичайно, репресії – не чисто більшовицький винахід, що й конкретизуємо першим розділом нашої розвідки), слід означити територіально поняття краю, оскільки за тривалий період XX століття воно суттєво мінялось. Кіровоградська область була утворена у січні 1939 року. У 1954-ому в зв'язку з утворенням Черкаської області, якій було передано північно-східні райони (Кам'янський, Чигиринський і частину теперішнього Смілянського), Кіровоградщина натомість отримала північні райони Одещини (Гайворонський, Ульяновський, Голованівський і Вільшанський) – з цього часу межі Кіровоградщини стабілізувались по нинішній день. До 1939 року частини території сучасної Кіровоградщини входили до Херсонської, Одеської, Миколаївської, Харківської, Київської, Подільської, Кременчуцької губерній, так само й до різних областей (додамо до названих Дніпропетровську й Полтавську); округів, центри яких нині входять до сусідніх областей (наприклад, Первомайський, Уманський). Отже, територіально об'єкт дослідження – сучасна центральноукраїнська область, Кіровоградська: територія межиріччя Південного Бугу і Дніпра.

ДОБІЛЬШОВИЦЬКА ДОБА: ЯСИР, ДЕПОРТАЦІЇ, КОЛОНІЗАЦІЯ, ПОЛІЦЕЙСЬКІ АРЕШТИ

Терени сучасного Дніпро-Бузького межиріччя обживали ще в добу палеоліту первісні мисливці. Родючі чорноземи освоювали праєвропейські землероби, трипільці, протослов'янські племена, скіфи. Кочували краєм кіммерійці і сармати. У часи русичів тут мешкали горді уличі. Північними землями краю проходили оборонні вали Київської Русі. Наддніпрянщина пам'ятає битви руських дружин і половецьких орд. У середині XIII століття краєм пройшли монголо-татарські полчища. На берегах древньої Синюхи 1362 року вперше було завдано поразки татарам, а в урочищі Жовті Води загони Б.Хмельницького розгромили 1648 року польське військо. У часи Запорозької Січі на берегах Інгулу, Інгульця, Тясмину, Дніпра, Південного Бугу розкинулась мережа хуторів, зимівників, сіл, куренів. Тут були багаті мисливські, рибальські, бортні промисли запорожців. Литва, Польща, татарський Крим, Туреччина, Московщина, Росія протягом ряду століть вбачали свої інтереси у цьому природно багатому і стратегічно вигідному регіоні України. У першій половині XVIII століття переважна більшість земель сучасної Кіровоградщини в складі Буго-Гардівської, Інгульської і Кодацької паланок, частково колонізованих Гетьманщиною, остаточно перейшла до Російської імперії, за винятком окремих територій, які залишилися за Польщею.

Століттями доля центральноукраїнського регіону, як правило, вирішувалася у далеких імперських столицях – Варшаві, Стамбулі, Москві. При цьому там не могли чи й не прагли ефективно вирішувати проблеми безпеки місцевого населення, захисту його від ворогів. Скажімо, ще й у другій половині XVIII ст. сюди здійснювали набіги загони польських шляхтичів, забираючи селян для роботи в своїх помістях, йшли спустошуючими походами татари, залишаючи криваві сліди та димові заграви. Сусідні держави чинили масове насильство над правами й свободами центральноукраїнців, репресовували їхню старшину. Нелюдським тортурам піддавалися козацькі, гайдамацькі, селянські ватажки, їхні сім'ї у Речі Посполитій, запрошені туди обманом або заарештовані підступом. Ясиром ставали молоді українські хлопці й дівчата, які мусили примножувати багатство Османської імперії.

У середині XVIII століття відбулася фактично перша депортація, масове виселення мешканців містечок, сіл, хуторів, зимівників, міст межиріччя Синюхи й Дніпра, які мали звільняти свої житла військовим колоністам із Балкан, для котрих рішенням імператриці Єлисавети Романової тут було створено поселення Нову Сербію. Всупереч волі запорожців на їхніх землях було закладено ще й фортецю св.Єлисавети (тепер – на території Кіровограда). Неодноразово січовики вимагали в доньки Петра I знести з їхніх земель новосербські поселення й імперський форт.[1] Військовий писар Романовський у

1755 році переказав на Січі думку Мазепиних сподвижників Мировича та Нахиловського (писар спеціально їздив до Криму для зустрічі з ними): "Росіяни... нині вже Військо Запорозьке дорешти вигубити хотять, для чого знову на сьому боці Дніпра фортеці, як ось Єлісавет і прочія, пороблені і уже Військо Запорозьке в мішок убрато, і тільки ж ще щоб як і мішок зав'язати, росіяни способу не обрали". З іншого боку козацьких земель, на Лівобережжі, з'явилося ще одне поселення вихідців із Балкан – Слов'яносербія. У 1765 році кошовий отаман Петро Калнишевський із товаришами ставив у Петербурзі питання про знесення з території Запорожжя новосербських поселень і фортеці св.Єлисавети. Створена Катериною II урядова комісія вивчила "ландкарти" і, як писала український історик Олена Апанович, "наче визначила, що новосербські поселення справді розташовані на запорозьких землях, і розглянула проект їх переселення". У грамоті на Січ цариця "не дуже виразно обіцяла запорожцям вирішити справу відповідно до їх прохання".[2] У наступні роки запорожці оголосили, що й Єлисаветградська провінція незаконно була створена на їхніх землях,[3] підтверджуючи свої права на підставі ряду документів, зокрема, універсалу короля Стефана Баторія від 1576 року, грамоти царя Олексія Михайловича від 27.03.1654 та інших. У поданні в Сенат на початку 1770-их років козацьке військо висловило сподівання про повернення всієї землі, яка "по указу... імператриці Єлисавети Петрівни від гирла Тясьмина, від польського кордону на сорок верст, до Нової Сербії і до того, що тепер пікінерському полку взята, та і та, що фортеці святої Єлисавети та інші командири насильним, самовільним способом захопили".[4] Але за Катерини II було продовжено загарбницьку політику імператриці Єлисавети в центрі України. Коли спірні територіальні питання у фортеці вирішувала комісія, то комендант укріплення навіть вдався до арешту посланців Коша. Зрештою, саме з-під стін укріплення вийшли царські війська, які зруйнували Січ. До фортеці ж було привезено запорізькі архіви і зброю. А полонену репресовану старшину лицарів степового краю чекали шляхи у північні та східні землі імперії Романових. Безпосередньо їх здійснювали військові частини, переведені сюди з Росії.

З Москви на ці землі "подароване" кріпосне право, військові поселення, до яких записували цілі села хліборобів і козаків. Ім'я колонізаторки-цариці за Катерини II було увічнено в назві міста – "Єлисаветград" (тепер – Кіровоград), яку й досі представники фінансованих Росією організацій намагаються відродити, попри те, що на загальноміському референдумі воно набрало найменшу кількість голосів городян, посівши останнє місце.

Укріплення св.Єлисавети стало ще й справжнім антигайдамацьким форпостом. Для боротьби з українськими повстанцями сюди було переведено з Росії регулярні військові підрозділи, які висилали роз'їзди на шляхи гайдамаків у загарбані Річчю Посполитою землі, затримували їх, доставляючи до фортеці і т.ін.[5]

Вихід Росії до Чорного моря, ліквідація Гетьманщини й Січі, розподіл Польщі об'єднали усі центральноукраїнські землі в державі Романових. В історії Єлисаветградського й Олександрійського повітів Херсонської губернії, східної Подільщини, півдня Київської губернії відома низка опозиціонерів монархічного режиму, які отримували терміни заслання, ув'язнення, змушені були перебувати на нелегальному режимі чи емігрувати за кордон. У с.Припутнях жив наприкінці XVIII століття філософ, автор пісень і віршованих творів, козак із Харкова, який залишився у пам'яті теперішніх поколінь, головним чином, як автор пісні "Їхав козак за Дунай". Тут його було й поховано. А переховувався він тут від гніву царських вельмож за те, що насмілився написати для Петра I повчальний віршований трактат про потребу праведного управління державою "О правосудии начальствующих". Лише в 2003 році на свято Покрови й козацтва у с.Мошориному Знам'янського району (тут і далі при згадці районів Кіровоградщини область не вказується) було відкрито пам'ятний знак Климовському.[6]

Активним учасником руху декабристів був член Товариства об'єднаних слов'ян І.Сухинов (уродженець Червоної Кам'янки, тепер Олександрійського району), який разом із Муравйовим-Апостолом очолив повстання Чернігівського полку. А виходець із Новомиргорода, один із директорів Північного товариства, член "Союзу порятунку" і "Союзу благоденства" Є.Оболенський став диктатором повстання декабристів. Можливо, з ним у Петербурзі зустрічався поет А.Міцкевич, якого було вислано з батьківщини до Одеси, куди опальний поет у лютому 1825 року їхав через Інгул із зупинкою в Єлисаветграді.[7]

Із Центральної України вийшли представники відомого роду Тарковських. У с.Миколаївці Грузчанської волості Єлисаветградського повіту народився громадський діяч, нарисовець, мемуарист

Олександр Тарковський, який за участь у місцевому народовольчому гуртку був ув'язнений, а потім отримав п'ять років заслання до Сибіру. У с.Тунка Іркутської губернії у хаті з ним жило троє засланців, у тому числі майбутній керівник Польщі Юзеф Пілсудський, який за дотичну участь у справі замаху на імператора Росії Олександра III 1887 року отримав п'ятирічне заслання. Потім Олександр Карлович мешкав у Єлисаветграді. В часи громадянської війни його викликали до особливого відділу Першої кінної армії Будьонного, де віддали листа від маршала польського сейму Пілсудського і чотири продуктові та речові посилки. За цей "зв'язок" Тарковському загрожували репресії, від яких врятувало народовольче минуле. Про це згадає у зрілому віці його син, відомий письменник Арсен Тарковський.[8] Політичне ж дисидентство у цьому роді проявилося через покоління – у долі внука Олександра Тарковського Андрія, всесвітньо відомого кінорежисера, автора фільмів "Іванове дитинство", "Андрій Рубльов", "Сталкер" та інших.

Народовольцем став і уродженець села Новий Стародуб Олександрійського повіту, письменник, учасник національно-визвольного руху в Герцеговині Сергій Кравчинський (Степняк). Борець проти царизму мусив перебувати за рубежем: повернувшись звідки 1878 року, вбиває шефа жандармів у Петербурзі і оголошується поза законом. Це призвело до еміграції, яка виявилася довічною. Виходець із українських степів засновує фонд Вільного російського друку, який, зокрема, ставив на меті відправку до Росії нелегальної літератури, у тому числі й творів самого С.Степняка та Т.Шевченка. Кравчинський загинув у Лондоні, переходячи залізничну колію, але його творчість пам'ятали в слов'янських землях, окупованих сусідніми імперіями. Як згадував член омладинської організації "Молода Боснія" П.Слієпчевич: "У "Підпільній Росії" Степняка ми знаходили велич революційної акції, героїзм, сильні характери і цілу галерею прикладів для наслідування."[9] Книги центральноукраїнця, які виходили до цього в кількадцяти країнах світу, на батьківщині автора побачили світ лише після його смерті. Він став прообразом легендарного Овода англійської письменниці Е.Буль (Войнич). Саме на лондонській квартирі Кравчинського вона познайомилася із своїм майбутнім чоловіком поляком Войничем, який перед цим відбував заслання в тому ж селі Іркутської губернії, що Тарковський та Пілсудський.

У царську добу емігрував за кордон і уродженець Долинської, визначний український публіцист, соціолог, політичний діяч Ольгерд Бочковський. У Празі він написав свої праці "Поневолені народи царської імперії, їхнє національне відродження та автономне прямування", "Націологія і націографія", "Боротьба народів за національне визволення" (1932). До цього поляка за національністю українське самоусвідомлення прийшло не в царській Росії, а саме за кордоном, що, напевне, і врятувало його від репресій, як романовської, так і сталінської доби. Принагідно згадаємо й іще одного "претендента на арешти", одного з піонерів українського національного партійного будівництва, авіатора, уродженця Олександрівки (тепер – райцентр) Левка Мацієвича,[10] життя якого обірвала аварія літака.

Від політичних переслідувань, заслання до Новочеркаська, корифея українського професійного театру, який виник саме в Єлисаветграді, Івана Карпенка-Карого не убезпечила й чиновницька робота. У його будинку деякий час мешкала громадська діячка Софія Русова, яка, знаходячись під гласним наглядом поліції, була затримана й вислана з Херсонщини. У Сибіру після дворічного ув'язнення в Одеській в'язниці відбував заслання член Київської Старої Громади, керівник Єлисаветградського українофільського гуртка, лікар Панас Михалевич.[11] У місті на Інгулі мусив влаштовуватись на роботу в банк інший громадівець та колишній засланець, історик Яків Шульгин. У Єлисаветграді пройшло п'ять дитячих років майбутнього фундатора української дипломатії, центральнорадівця, першого міністра закордонних справ УНР Олександра Шульгина, який, після поразки національно-визвольних змагань, стане одним з лідерів еміграції. У Єлисаветграді народився його брат Володимир, член Центральної Ради, який загинув під Крутами.[12] За кордоном опинився С.Шелухін, який віддав Єлисаветградщині майже два десятиріччя. Перейдуть кордон із Польщею, де були інтерновані до таборів, солдати і офіцери армії Української Народної Республіки, серед яких письменники, уродженці Новоархангельська Євген Маланюк, Глодос – Фотій Мелешко, Єлисаветграда – Юрій Дараган.

Фотій Мелешко, займаючись змалку тяжкою працею, рано відчув соціальну несправедливість, що привело його в юності до лав організаторів антипоміщицьких виступів на селі у 1905-1907 роках, за що потрапив у заслання. Події 1917-1921 років знову висувають Мелешка на чільне місце в боротьбі за соціально-економічні та національно-політичні права земляків у лавах глодоських козаків. До речі, саме тоді, козаки першими ухвалили рішення про перейменування Єлисаветграда на Низовий, на шість років раніше відмовившись від імперської назви, ніж це зробила радянська влада.[13] У Польщі Мелешко збирав

матеріали про репресії проти українців на їхніх тамтешніх етнічних землях, писав про поневолення Холмщини, дії з полонізації і католизації (зокрема, руйнування православних храмів).

Незалежним характером, українською національною свідомістю уже в юності, ще навчаючись у зрусифікованій Єлисаветградській гімназії, виділявся Володимир Винниченко. Тож юнак мусив завершувати гімназійну освіту за межами рідного міста. Згодом брав участь у революційному русі. Після поразки першої російської революції у 1907-1914 роках перебуває в еміграції. У 1917-1919-их Винниченко очолює Генеральний секретаріат Центральної Ради, уряд УНР, Директорію, після чого емігрував, відхиливши пропозиції радянської влади щодо посади в керівництві УРСР. Якщо закордонне життя В.Винниченка проходило переважно в усамітненні з дружиною, то для олександрійця, екс-члена Центральної Ради Дмитра Чижевського воно стало можливістю реалізувати свій творчий потенціал як ученого зі світовим ім'ям – філософом, літературознавцем. Подібна ж слава в екзилі прийшла і до старшини війська УНР, письменника Євгена Маланюка. Коли той у повоєнний час приїхав із США до соціалістичної Польщі (спецслужби контролювали його перебування там), він не зміг зустрітися зі своїм давнім приятелем, головою Спілки польських письменників, який у дитинстві мешкав у Єлисаветграді, Ярославом Івашкевичем.

Отже, дорадянська доба в Центральній Україні дала вітчизняній і зарубіжній історії плеяду талановитих політиків, державних і громадських діячів, письменників, театралів, публіцистів. Коли б мешкали вони в незалежній Україні, могли б принести своєму народу конкретну користь у розвої його державності, громадського життя, культури. Але частина з них мусила служити Російській імперії, а незгодні з цією роллю обирали шлях, який вів до численних еміграцій, підпілля, заслань, ув'язнень, позбавлення в правах. Лише за кордоном дехто із степовиків заявить про себе, як про визначних українських діячів, котрі працювали на духовне пробудження свого народу, вірили в майбутнє воскресіння традицій Київської Русі, Козацької держави. Поразка національно-визвольної революції 1917-1921 років відклала ті сподівання. Але не зняла з порядку денного. Адже свіжі ще були враження від ейфорії, державотворчих кроків Центральної Ради, УНР, Гетьманату, Директорії, до яких безпосередню причетність мали й уродженці степового краю.

ГРОМАДЯНСЬКА ВІЙНА ЧИ БІЛЬШОВИЦЬКА ОКУПАЦІЯ?

Більшовики прийшли до влади зброєю, обманом, підступом. Утримати владу інакше, як страхом, кров'ю, жорстокими репресіями для них було справою неможливою. У свідомість і підсвідомість кількох поколінь радянських людей ввійшла страшна абревіатура – ЧК. Вона, очевидно, не перекладається на жодну з мов колишніх «братських» народів. Бо той страх, нелюдську жорстокість і сваволю, які вона несла, неможливо сповна передати семантичними засобами будь-якої мови. Якби ЧК документувала свої репресивні дії хоча б так, як це робилося в 30-их роках, сумніву немає – кількість жертв комуністичних репресій була б як мінімум удвічі більшою. Але чекістам було не до паперів (значна частина більшовиків, покликаних у структури ЧК, були просто неграмотними), «товариш маузер» заміняв їм усі інші засоби.

Та деякі документи вони все-таки залишили. Зокрема заяву голови Всеукраїнської ЧК у 1919-21 роках Мартина Лаціса (справжнє прізвище Ян Судрабс) про причини оголошення червоного терору від 18 травня 1919 року. Саме звідти фраза, яка багато років характеризувала владу комуністів: «Хто не з нами, той проти нас».

Не менш промовистою була у серпні того ж року і газета «Красний меч» у статті з недвозначною назвою «Че-Ка»: «Для нас нет и не должно быть старых устоев моральности и «гуманности», выдуманных буржуазией для угнетения и эксплуатации низших классов. Наша мораль новая, наша гуманность абсолютная, ибо она покоится на светлом идеале уничтожения всякого гнета и насилия. Нам все разрешено, ибо мы первые в мире подняли меч не во имя закрепощения и угнетения кого-либо, а во имя раскрепощения и освобождения от гнета рабства всех.»[14]

Варто оголосити, що «меч піднято» в ім'я якогось ідеалу і, виявляється, – дозволено все.

Єлисаветградська газета «Известия» уже тоді пояснювала червоний терор тим, що він виправданий судом історії: «Расстрел профессора Таганцева, писателя Гумилева и других – оправдываются судом истории». [15] Не більше, не менше.

В Україні, яку більшовики кілька разів завойовували, спротив радянській владі був досить сильним. Ще в січні 1918 головнокомандуючий Східного фронту в Україні полковник Муравйов недвозначно заявив: «Цю владу ми несемо з далекої півночі на вістрях своїх багнетів. І там, де її встановлюємо, всеціло підтримуємо її силою цих багнетів.» Широкий народний рух проти радянської влади (Григор'єв, Махно, майже півтисячі менших партизанських загонів) передбачав такий же широкий розмах збройної протидії. Червоний терор в Україні носив не тільки класовий, а ще й антинаціональний характер.

Що ж відбувалося у ті роки у провінційному місті Єлисаветграді (іще Єлисаветграді, а згодом місто носитиме імена Зінов'євськ у 1924-34 роках, далі Кірово, далі Кіровоград з 1939-го, ко ли було створено область, по нинішній час)? Краєзнавець Петро Кизименко у книзі «Пам'ять степів. Історичні нариси з минулого Кіровоградщини» пише про той час так: «18 січня Єлисаветградський військово-революційний комітет (ВРК) прийняв постанову про перехід 19 січня влади у місті до Ради робітничих, солдатських і селянських депутатів. Нова влада відразу ж взялася до зброї. Всюди по місту більшовики роззброювали міліцію, провадили ніким не санкціоновані обшуки і «реквізиції» у «буржуїв». У комісара залізниці були конфісковані карабіни і набої. При цьому, під виглядом обшуків, з політичних та військових міркувань нерідко організовувались зухвалі грабунки осель, крамниць та установ. Та все ж у перші два дні нової влади у місті спостерігалося певне затишшя. І не в останню чергу завдяки зусиллям ешелону українського війська, що стояв на вокзалі і роззброював червоногвардійців. Але 24 січня «Голос Юга» повідомив, що ешелон відійшов до Полтави. Можна лише уявити собі полегшення, яке відчули представники ВРК та їхні прибічники. Через два дні господарювання новій владі забракло коштів. Вихід було знайдено у накладанні на «капіталістів» контрибуції на величезну суму – три мільйони карбованців. А для підкріплення вимоги справою, містом була проведена безпрецедентна акція – арешти заручників і подальше їх утримання під вартою у карцері юнкерського училища. Ця подія сколихнула Єлисаветград. Міська Дума висловила рішучий протест. Втім, це нічого не дало, тому відразу ж була зроблена і розкладка на заможних громадян міста з метою вилучення у них потрібної суми. У відповідь на беззаконня і диктатуру виконавчий комітет гарнізонної ради висловив недовіру ВРК і відкликав звідти своїх представників. ВРК не міг залишитися боржником. «О першій годині ночі до гарнізонної ради увірвалось шестеро червоногвардійців і вчинили трус зі зломом усіх шаф. У результаті було конфісковано 6 шабель, 8 гвинтівок, 2 револьвери, кілька пар казенних шаровар і гімнастерок. Відходячи, більшовики порвали портрет Т.Шевченка.»[16]

Зрозуміло, такий «стиль» нової влади не передбачав якихось формальностей – заведення справ, дотримання хоча б видимих юридичних процедур. Серед зафіксованих жертв комуністичних репресій практично немає таких, арешти яких датувалися б 1918-1919 роком. Зафіксовано тільки згадки про дії ЧК цих років (по всій області їх зовсім небагато – може трапитися один-два на район, у містах – десяток-другий) у справах репресованих, заарештованих пізніше. Такі згадки завжди кваліфікувалися репресивними органами як обтяжуюча обставина.

Окремі ілюстрації тогочасного свавілля збереглися хіба що в епізодах, що стосуються відомих людей. Як пише у своїй книзі «Піщаний Брід і його околиці» письменник, лауреат Національної премії імені Т.Г.Шевченка Григорій Гусейнов, влітку 1919 року більшовицькі продзагони наклали на волосне містечко величезну повинність. Треба було здати щось із двадцять тисяч пудів хліба. Таке ставлення більшовиків спровокувало буквально повстанські настрої місцевого люду. А тут і Махно прибув. І начебто, як продовження свого бучного весілля, запросив селян взяти участь у грабунку ешелона, що стояв неподалік на роз'їзді Бешкетове.

Ця чутка швидко розлетілась околицею і більшовики під керівництвом комісара Затонського налетіли на Піщаний Брід. За виказом однієї запопадливої вчительки червоні арештували дев'ятьох селян, серед яких був і Андрій Кузьменко – батько дружини Нестора Махна Галини (Гашки). На ніч їх помістили у клас тієї ж земської школи, де колись навчалась Гашка. Його вікна якраз на розі будівлі і звідки дуже зручно було утекти. Що й зробив якийсь моряк-есер, який випадково потрапив у цю фатальну компанію. Він запрошував з собою й інших, але власна гідність заарештованих (крім Андрія Кузьменка там були староста села, священик, шанований учитель) не дозволила їм цього зробити. Уранці під стінами тієї ж земської школи більшовики їх розстріляли...

Згадки про цей злочин (бо ж знищено людей без суду і слідства, тим більше, очевидно, далеко не тих, кого хотіли покарати) можна знайти хіба що у справі іншого родича Галини Кузьменко, її двоюрідного брата Григорія Дмитровича, арештованого у 1937 році.

***

Коли гортаєш сторінки більшовицьких газет краю 1920-1922 років, на очі трапляється найуживаніша фраза (у рубриках, у заголовках, у текстах) – "боротьба з бандитизмом". Звичайно, в роки постійних змін влад (царська, більшовицька, українська народно-республіканська, денікінська, німецько-австрійська, гетьманська), коли в містах і селах не встигали по-справжньому сформуватись органи управління чи самоврядування, на кін суспільного життя виходили кримінальні елементи й користались безпорядками й анархією, аби творити свої чорні безбожні справи: грабунки, розбої, залякування. Однак це не має анінайменшого стосунку до тих організованих ідейно загонів озброєного українства, які ставили собі за мету визволення рідного краю від чужинців. "Ми виголошуємо, що візьмемо силою те, що нам належить по праву... Ми не хочемо більше зносити панування чужинців, ми не хочемо більше зневаги на своїй землі. Нас горстка, але ми сильні нашою любов'ю до України!.. Нас мало, але голос наш лунатиме скрізь на Україні, і кожний, у кого ще не спідлене серце, озветься до нас, а в кого спідлене, до того ми самі озвемось!" – говорив творець українських збройних сил Микола Міхновський.

Однак слід сказати, що і в організованому збройному українстві не було єдності й абсолютного порозуміння: прочитаймо по свіжих слідах написані праці-мемуари тодішніх керівників держави і воєнначальників ("Відродження нації" Володимира Винниченка, "Поляки проти України" генерала Юрка Тютюнника, спогади Нестора Махна, Симона Петлюри) – обертом іде голова і ниє серце від тих взаємних звинувачень та упосліджень один одного. Саме це, певно, й стало причиною поразки – немонолітністю, розпорошеністю української сили скористалися вороги. Однозначно це печальна сторінка нашої вітчизняної історії, проте це не має стосунку до того, що більшовики підганяли під означення кримінал. Хоча логіка окупанта зрозуміла: усякий опір і непослух утвердженню його влади є саботаж і бандитизм. Цими термінами радянська влада буде користуватись роки й десятиліття, не тільки активно використовуючи їх у своїй фразеології, засобах масової інформації, а й у репресивному законодавстві.

В Державному архіві Кіровоградської області (надалі ДАКО) справ реабілітованих громадян, репресованих у 1920-1922 роках, небагато. З відомих причин: досі в Україні не реабілітовані повстанці-самостійники, так звані холодноярці (термін досить умовний, народжений за назвою території – урочище Холодний Яр Кам'янського району в 1939-1954 роках разом з Чигиринським районом належали до Кіровоградської області – найгустішої концентрації повстанських загонів проти більшовицьких поневолювачів, хоча повстанська стихія охопила тоді всю Україну й багато загонів навіть не відали про Холодноярську республіку). Досі вони вважаються ворогами народу, вбивцями, грабіжниками, бандитами. Їхні кримінальні справи доступні лиш окремим науковцям. І хоча питання про реабілітацію ставиться перед найвищими органами влади в нашій незалежній Україні не перший рік і вже й не перше десятиріччя, однак позитивних результатів нема.

Справа повстанського отамана Залізняка, досі не реабілітованого, потрапила в Держархів Кіровоградської області за збігом обставин: в той же рік арешту Юхименка Мефодія Гавриловича (справжнє прізвище Коваленко Юхим Іванович), 1928-ий, була репресована і його дружина вчителька Житкевич Клавдія Супрунівна із Мурованих Куриловець Вінницької області, де останні роки мешкало подружжя, напередодні розстрілу М.Г.Юхименка засуджена "за приховування минулого свого чоловіка" до 3 років заслання в Сибір – реабілітована Кіровоградською облпрокуратурою у 1994 році, а оскільки справи чоловіка й дружини були зшиті в одному томі, то й справа повстанця стала доступною і дослідникам історії більшовицьких репресій, і всім, хто цікавиться історією рідного краю, бо нарис про отамана Залізняка був опублікований і в обласній та всеукраїнській пресі, і в третій книзі нашого видання. Тому нема сенсу переповідати змісту цієї справи, як і повторювати запитів – чому цей патріот і оборонець рідної землі й досі перебуває з тавром ворога народу?[17]

Принагідно додамо, що в повстанському загоні отамана Залізняка з вересня 1920 року по березень 1921-го перебувало понад тисячу місцевих жителів: чимало з них загинули в боротьбі за волю, частина амністовані, іще менше переховувались, як і їхній керівник, до колективізації й аж до сумнопам'ятних

1937-38 років. Але чи вдалося бодай одному повстанцю вижити й померти своєю, як кажуть, смертю – цього не скаже уже ніхто. Бо караюча рука революції діставала їх усюди і в усі часи. Якщо тебе бодай раз бачили верхи на коні та ще й із шаблею при боці – помилування не чекай.

Ось справа 14289 з Державного архіву Кіровоградської області: виїзною сесією військового відділення Миколаївського губернського революційного трибуналу 27-29 серпня 1922 року в м.Єлисаветграді проведено засідання у справі по звинуваченню 75 осіб "у контрреволюційній діяльності та бандитизмі, що виявились у створенні підпільної петлюрівської організації, яка ставила за мету повалити радянську владу шляхом збройного повстання". Доблесні чекісти серед літа 1922 року через свого сексота (таємного співробітника ЧК) виявили у містечку Хмельовому підпільників, очолюваних братом отамана Залізняка 30-річним членом КП(б)У Іваном Коваленком. За місяць арештів підпільна організація зросла і кількісно, і розширила свою географію на сусідні райони. Жоден із арештованих не перебував і дня у повстанському загоні. Але вони "із вересня 1920 року ввійшли в тісний зв'язок з прибулими з-за кордону особами, зокрема представником УНР Тихоном Березняком, Несторенком-Орлом, Ганною Гуржос, які мали директиви Петлюри про розгортання повстанського руху, надавали в їхнє розпорядження явочні квартири, засоби пересування, харчували їх, виконували обов'язки зв'язкових..." 55 осіб трибунал засудив до розстрілу, один чоловік помер під час судового процесу, двох запроторено до бупру на 5 років, двох на 3 роки, 13 осіб виправдано, справу іще двох виділено в окреме ведення й передано в комісію неповнолітніх злочинців (одному виповнилось 15 років, іншому 16 – до слова: серед розстріляних вісьмом виповнилось лиш 18 років, а половина з них – на кілька років старші).

Цей судовий процес відбувся після багаторазових закликів більшовицької влади до українських селян, аби вони припинили збройну боротьбу. "Мы призываем вас к мирному труду, мы прощаем всем тем, кто добровольно явится и возмётся за мирный труд. Но горе тем, кто будет в дальнейшем совершать своё гнусное дело. Мы своей железной рукой сумеем очистить эту грязь, мы будем беспощадно бороться с бандитами и налётчиками, расстреливая их на месте, как было вчера на Миргородской улице..." – погрожувала 12 червня 1921 року Єлисаветградська газета більшовиків "Известия" відозвою за підписами заступника голови повітового виконкому Журбинського, голови повітової ЧК Шіцевалова та начальника пункту боротьби з бандитизмом Миколаївської губЧК Галицького. Та, як бачимо, влада не дотримувалась свого слова. Вона навпаки почала зміцнювати м'язи й демонструвати їх якомога частіше. З початком літа 1921 року газети краю повідомляли, що каральні органи беруть курс на зміцнення дисципліни, бо раніше в трибуналах за браком кадрів працювали за сумісництвом. Публікується також постанова ВУЦВК про набір повітовими і губернськими нарадами по боротьбі з бандитизмом "відданих і чесних членів комнезаможів і демобілізованих червоноармійців від 18 до 40 років" – з метою якомога швидшої ліквідації бандитизму.[18] І результати не забарилися. "Государственный аппарат в наших руках, в наших руках аппарат для подавления буржуазии. Советская власть не допустит греться на своей груди змеям... Контрреволюция должна быть вырвана с корнем...ЧК на чеку! На кровь мы ответим кровью, на железо – мечом" – ці рядки зі статті заступника редактора "Известий" Я.Менцендорфа 27 вересня 1921 року.

Про рівень, насиченість червоного терору свідчать рубрики згаданої газети "За что карает чека", " За что карает советская власть", "Красный суд": публікуються цілі газетні колонки засуджених місцевими трибуналами до розстрілу, ув'язнення у будинках примусової праці – за "службу в Добровольчій армії", "видачу радянських працівників", "контрреволюцію", "антирадянську агітацію", "добровольно вступившие в шайку Кваши"... Із тих багатьох списків розстріляних та ув'язнених лиш поодинокі прізвища ми знаходимо сьогодні в комп'ютерному банку даних реабілітованих в роки української незалежності. Не виключено, що й репресивні документи їхні за давністю часу пропали, загубилися. Зрозуміло, нерідко арештованих розстрілювали на місці без суду і слідства, не залишаючи навіть імен загиблих на папері. Тому нині й важко уявити, яких масштабів нищення набрала тоді каральна система.

Єлисаветградським комуністам було чим гордитись у дні Другої повітової конференції КП(б)У, яка проходила 25-27 травня 1921 року. Доповідач від повітового парткому Б.Гоженко звітував, що агітпропом за звітний період проведено 17 мітингів та інсценізовано 3 суди (2 над бандитом Махном і 1 над "Гаціоном"), "увага також приділялась і концентраційному табору". Окремо в доповіді мовилось і про успіхи ЧК: "В области борьбы с бандитизмом немало сделано уездной чрезвычайной коммисией. Наш уезд это традиционный дворянский центр. В городе то и дело один за другим [возникают]

контрреволюционные заговоры, имеющие связи не только с отечественной, но и заграничной белогвардейщиной. За [время] существования уездчека в городе вскрыты 4 петлюровских организации".[19]

Та настане дуже швидко час, коли рубрики з абревіатурою ЧК зникнуть із газетних полос – гласність закінчиться. Люди зникатимуть зі своїх осель серед ночі й про це знатимуть хіба їхні родичі та найближчі друзі.

А тим часом для боротьби з повстанцями за національне й соціальне визволення більшовицька влада не гребує ніякими методами. Приклад: 21 травня 1921 року єлисаветградська газета "Известия" опублікувала замітку "Хто такий Хмара" явно з метою очорнити відомого селянського повстанця Пилипа Хмару із села Цвітної (нині Олександрівського району Кіровоградщини): мовляв, він і дворянського походження, і начальником тюрми працював, і сидів за гратами, а в роки німецької окупації допомагав ворогам катувати селян, та й справжнє його ім'я Іполит Гадзаковський... Але ж це брехня. Такий повстанець був, Іполит Годзаковський, але він не мав ніякого стосунку до Приінгульського краю, а воював з червоними окупантами в районі Немирова на Вінниччині. До речі, цю замітку без підпису більшовики друкували в різних своїх виданнях. [20]

На території сучасної Кіровоградської області народились, жили і згодом піднімали потужні хвилі народного гніву проти поневолювачів іще Микола Кібець-Бондаренко (Знам'янський район), Кость Блакитний-Пестушко (Петрівський), Матвій Григор'єв (Новгородківський), Ларіон Загородній (Новомиргородський), Василь Кваша (Новоукраїнський), Герасим Нестеренко-Орел (Компаніївський), Юрій Дроботковський-Андрій Чорнота (Компаніївський), Тиміш Компанієць (Олександрівський), Денис Гупало (Олександрівський), Андрій Гулий-Гуленко (Новоархангельський), Мефодій Голик-Залізняк (Олександрівський)... Про цих повстанців уже написані нариси, знайдені фотографії, відгукнулись нащадки. У справах реабілітованих, що знаходяться у ДАКО, зринають прізвища повстанських отаманів (в дужках – район оперування): Пантелей Стеблин, Савенко (Вільшанський), Марія Нікітіна, Ребрина (Гайворонський), Заславський, Соколов, Карпо і Охрім Шевченки (Голованівський), Козубський, Дмитро Хорунжий, Григорій Дончук, Чорноуський (усі – Добровеличківський), Платон Черненко, Бондаренко (Долинський), Гупало, Штиль (Знам'янський), Григорій Залізняк, Іван Стихно (Кіровоградський), Гриценко і Островський (Компаніївський), Семен Олійник і Грищенко (Новомиргородський), Вовк (Новоукраїнський), Сіденко (Олександрівський), Корюк (Олександрійський), Сава Яровий (Петрівський)... Бандити чи народні оборонці? Пошук імен триває – науковцями, письменниками, краєзнавцями; мартиролог оборонців землі зростає. Значна частина їх, на жаль, іще зберігається в архівах Служби безпеки і чекають нового закону про реабілітацію.

"Для мене отаманія – це бурхлива українська стихія – бунтівна, вогненна, нещадна, здатна змести на своєму шляху ворожу стихію іншого народу. І вона, ця порядкуюча у власній хаті отаманія, – невід'ємна риса українського національного характеру, завдяки якій ми й збереглися як нація. І не критикувати її треба, а очолити, зробити дієвим знаряддям побудови національної держави" – такий висновок ретельного дослідника нашої кипучої історії селянського повстанського руху на початку 20-их років минулого сторіччя Романа Коваля.[21] І з ним не можна не погодитись.

***

Радянська влада була злопам'ятливою, не прощала тим, хто виступав проти неї в 1918-20-их роках. Тож у справах репресованих пізніших років, уже більш-менш надійно задокументованих, звинувачень у такому спротиві чимало. У середньому від двох-трьох (Бобринецький, Долинський, Кіровоградський райони) до 10-12 (Новоукраїнський, Олександрівський, Олександрійський, Ульянівський, Устинівський) відсотків. Зрозуміло, це залежало від кількості осередків організованого і стихійного спротиву більшовикам у кожній окремій місцевості. Наприклад, Сабатинівське повстання в Ульянівському районі. В одній зі справ зазначено, що у ньому брало участь практично все чоловіче населення округи, тож не дивно, що практично всі, кому до основних звинувачень додали ще й згадку про спротив радянській владі 1920-их років, звинувачуються в участі у цьому повстанні.

Слід зазначити, що такі звинувачення окремо слідством не доводились, і служили просто доважком до основної «провини» репресованого.

Можна виділити три хвилі репресій, коли у справах згадуються подібні звинувачення. Це – 1929-30 роки, 1937-38, і навіть передвоєнні та воєнні репресії, де таких звинувачень набагато менше, та все ж

трапляються. Класичний вигляд такої справи: «Такий-то, арештований тоді-то, служив у війську армії УНР, чи в Денікіна, чи в петлюрівському війську, чи в гетьманській варті, або ж брав участь у «Вільному козацтві», чи в повстанському загоні отамана такого-то, чи брав участь у розправі над червоноармійцями (видав когось) або ж утік з Червоної армії. Далі йде основне звинувачення: контрреволюційна агітація, спротив колективізації, участь у волинці, участь у конрреволюційній організації, співпраця з окупантами, т.ін.». І далі – в 1929-30 роках за такі провини можна було одержати від трьох до десяти років заслання в північний край. Одиничні приклади засудження до розстрілу – тільки явних ворогів радянської влади, яких вона відверто боялась. У 1937-38 роках – практично поголовні розстріли, повстанське чи петлюрівське минуле у ті роки було однозначною перепусткою на той світ. Так само й репресії воєнних років – тоді вже, можна сказати, дострілювали залишки.

Чимало було таких, що, маючи звинувачення за спротив радянській владі у 20-их роках, потрапляли у жорна репресій двічі або й тричі. Наприклад, арештовувався у 1930-ому році, потім у 1938-ому (густу решітку 1937-38 проскочити було найважче – в живих залишалися одиниці), а потім ще й у 1946-47-му. Такий непростий шлях (можна лишень уявити, як жити із постійною загрозою розправи!) пройшли Лупаренко Микита з Компаніївського району, який таким чином розплачувався за втечу з Червоної армії, Момот Василь з Новгородківського району, Швидкий Павло та Таранцов Микола з Новоукраїнського, Катерлінг Август з Вільшанського, Смілянець Пилип з Гайворонського, Сергій Клепач з Долинського району, інші. Унікальною можна назвати життєву ситуацію Великого Пилипа з Кіровоградського району, який арештовувався чотири рази і залишився живим (після відбуття чергового строку звільнений наприкінці 1953-го) на відміну від Павловського Григорія, якого теж чотири рази арештовували і який був розстріляний у 1937-ому.

Не дивно, що ворогів і «ворогів» своїх радвлада винищувала сім'ями і родами. Особливо багато серед тих, кого звинувачували у спротиві їй у 1920-их роках рідних та двоюрідних братів. Хрестоматійним можна назвати приклад братів Недайкаш з Новоукраїнського району. Активні борці з радвладою Василь і Петро встигли емігрувати (за те, що не доніс про їхній нелегальний приїзд в кінці 1920-их років на Батьківщину, був репресований їхній односелець Федір Панченко). Якова ж, Дем'яна і Ксенофонта Недайкаш комуністи розстріляли. Потерпіли від них і земляки Недайкаш брати Москалики Іван та Тимофій, які ще в 1920-му році не хотіли підкоритися ЧК: звільнити будинок колишнього поміщика Ціммермана під школу і читальню.

У задукоментований список репресованих потрапив і двоюрідній брат відомого холодноярського отамана Василя Чучупаки Автоном. Він був священиком, у повстанському загоні здійснював релігійні обряди, але й носив зброю. Розстріляний у 1930-ому році. Брата ж іншого відомого борця з Радвладою Фоки Мелешка Миколу більшовики розстріляли ще у 1921-ому. У цьому сумному ряду: брати Михайло і Олександр Півні та їхній батько Оксент, Михайло і Орест Коваленки з Компаніївського району, Яків, Гордій і Касьян Кучеренки з Маловисківського району, Зіновій і Павло Ятелі, Тиміш, Семен і Максим Олійники, які організували свій повстанський загін у Новомиргородському районі, Леонтій (був секретарем штабу отамана Хмари), Микита і Охрім Федоренки з Олександрійського району, Іван, Корній, Харитон Стрельцови та Іван і Омелян Дехтярьови з Онуфріївського району, Олександр і Яків Заболотні з Вільшанського району, Петро і Яків Корніченки та Овсій і Іван Глухенькі з Устинівського району, інші.

Осібно тут можна поставити Івана Дюшка з Маловисківського району, який зазнав репресій за те, що видав повстанцям брата Олексу і племінника Пархома як більшовиків.

Натомість приклади ідейної підтримки і взаєморозуміння зустрічаємо не лише серед братів: у справі Високоляна Володимира з Устинівського району, який оримав десять років таборів за переховування члена загону отамана Іванова, зафіксовано й те, що його мати Ярина Високолян після розгрому загону Іванова відвезла підводою одного з отаманів – Чорного Ворона (Платона Черненка) на станцію Долинська, де він був арештований і застрелився. Дружина Фотія Мелешка Марфа Короп відмовилася бути сексотом і була розстріляна у 1937 році. Дружина повстанця із загону Хмари Лінива Катерина одержала десять років виправно-трудових таборів. Нікітіна Марія (у 1919-20 роках разом з нареченим Савкою Шаргородським керувала загоном на 100 чоловік, після його ліквідації приєдналася до отамана Заболотного) – розстріляна у 1937-ому. Спиридон Шарандак з Ульянівського району звинувачувався у тому, що переховував Заболотного, допомагав продуктами іншим отаманам. Його донька Галина, яка стала відомою письменницею, репресована у 1946-ому за зв'язок з Організацією українських націоналістів.

Радянська влада однаково жорстоко розправлялася як з учасниками національно-визвольних змагань та тими, хто сприяв їм, так і з членами білого проросійського руху. Все ж тенденція свідчить, що в тоталітарному СРСР, який успадкував гірші традиції Російської імперії, більше шансів вижити все-таки було у колишнього денікінця, ніж у колишнього петлюрівця. Учасники білого руху були більше зосереджені у містах – Єлисаветграді (Кіровограді), Олександрії. У сільських же районах – всуціль петлюрівщина, григор'євщина і отаманщина. Багатьом супротивникам радянської влади, очевидно, було байдуже (принаймні, не вкрай принципово) в чиїх рядах воювати проти неї, тому чимало репресованих звинувачуються у тому, що служили і в Денікіна, і, скажімо, у Петлюри, як Ліпей Григорій з Кіровоградського району, Польщак Яків з Онуфріївського, Тарабанов Яків з Маловисківського чи перебували в загоні якогось отамана.

Молох репресій, як відомо, перемолов не лише відвертих ворогів і противників, а й тих, хто у 20-их роках були більшовиками, активно утверджували ту владу, яка їх потім знищить. Свого часу, очевидно, не підозрювали про це, Орлик Кузьма та Сендрей Йосип з Кіровоградського району, Батранча Созон, який у 1919 році був начальником міліції у Златополі, активно боровся із повстанцями отамана Завгороднього, Терещенко Юхим, який з 1919 року засилався у повстанські загони як сексот, брав участь у ліквідації українського повстанкому, а в 1938-ому отримав кулю.

Серед тих, хто свідомо боровся проти кривавої антиукраїнської радянської влади виділяється окрема група – члени «Просвіти». Такі є практично у кожному районі. Участь у цій організації, до речі, висувалося як окреме звинувачення, бо часто члени «Просвіти» не лише брали участь у збройній боротьбі, а й займалися організацією життя селян – релігійних громад, місцевого самоврядування, тобто форм людського існування, які за суттю своєю були глибоко ворожі більшовизму, що волів мати справу із роз'єднаним, без прапора і батьківщини, як кажуть нинішні кримінальники, плебсом. Серед таких організаторів місцевого життя вирізняються Петро Кульчицький з Новомиргорода, який був причетний до становлення громад УАПЦ і у нинішньому обласному центрі, Федір Сіряченко з Олександрівського району, Степан Ричко з Онуфріївського району, який і керував загоном «Вільного козацтва», і організовував церковне життя, Василь Герасимчук з Гайворонського району.

Більшовики боялись і не сприймали проявів не лише української національної свідомості, а й будь-якої національної свідомості взагалі. Про це яскраво свідчить воістину ієзуїтська провокація, організована місцевою ЧК у 1920 році у тодішньому Єлисаветграді. У групу поляків, прихожан польського (очевидно, римо-католицького) костелу заслали більшовицького сексота, який видавав себе за польського шпигуна. Одноплемінники, зрозуміло ж, надали йому певну матеріальну допомогу, за що й поплатилися: ЧК оперативно взяло до своїх рук Ксаверія Яржембковського, Августина Сальмоновича, Яна Келкевича.

***

Революції, Перша світова і громадянська війни, братовбивчі герці на українських землях не обмежили вирішення назрілих проблем суспільства і держави першими двома десятиріччями XX століття. І 1921-й був не лише роком створення комун та артілей і переходу до НЕПу на селі. Це ще й був рік примусового вилучення продовольства в українського землероба, що за умов розладнаного господарства та неврожаю привело до голоду на найродючіших чорноземах світу. Ось як характеризувалася ситуація в центрі України наркомпродівськими органами УРСР восени 1921-го: "У Єлисавстградському районі проходила банда Соколова, в Устинівському – банда Іванова прибулим загоном розгромлена. Ставлення селян до бандитизму вороже, за винятком Єлисаветградського і Устинівського районів, де куркульство Єлисаветградського повіту злісно ухиляється від виконання податку, до гірших волостей необхідно віднести: Лелеківську, Устинівську, Великовисківську, Маловисківську... Закриті ринки в районах Єлисаветградському, Устинівському, Новоукраїнському, причини – невиконання продподатку. До Єлисаветградського повіту введені війська: до Володимирівської, Лозоватської, Устинівської, Кам'янської, Губівської, Антонівської волостей. В результаті можна констатувати посилене надходження продподатку".[22]

Тож загартовані в численних боях, регулярні, добре озброєні військові частини в цей час не лише воюють із "бандами" місцевих українських степовиків, а й вилучають останнє зерно у селян, що привело до масового вживання в їжу сурогатів, дохлих тварин, хомутів, чобіт, бур'яну, кори, а відтак – захворюваності й смертності. Фіксувалися випадки канібалізму. У Єлисаветградському повіті М.Руденко, почувши, що в м.Бобринці один чоловік зарізав свою дружину і натопив 30 фунтів смальцю, відрубала

своєму півторарічному сину голову і зарила в яму. Цей факт навів уповноважений Одеської губкомісії по боротьбі з наслідками голоду Л.Айхенвальд, зауваживши, що голод породжує жадібність, озлоблення, жорстокість, аморальність, пробуджуючи дрімаючі атавістичні інстинкти тварин. "Деякі автори справедливо відзначають, що ряд років воєнного людинознищення не міг не вплинути на масу в розумінні відомого огрублення звичаїв. Нам думається, що наступні за війною події, рівно і висока смертність у зв'язку з епідеміями також не сприяли їхньому облагородженню, зменшивши у свідомості народу цінності життя".[23]

За таких умов розпочиналося утвердження нової влади в Центральній Україні. Те, хоча й нове, життя, але все ж вийшло з надр колись могутньої євразійської імперії, котра на зламі свого існування нагадувала колос на глиняних ногах. Але той колос передав у спадок Радянському Союзу північні в'язниці і неозорий, неосвоєний Сибір, прагнення тримати мешканців благодатного українського степу в жорстких, контрольованих ідеологічних та економічних рамках. Більшовицьке керівництво, загартоване в підпіллі, на каторзі, у засланнях, протистоянні з білими військами, національно-визвольними рухами, арміями держав Четверного блоку та Антанти, при переході на мирні рейки будівництва майбутнього соціально справедливого суспільства (у боротьбі за яке загинуло й багато українців) зберегло акцент на жорстку дисципліну в партії, командний стиль управління, силові методи вирішення проблем. На певних етапах розвитку суспільства це переходило у відкриті форми терору проти інакомислячих, опонентів, а то й маси простих, мислячих людей, котрі мали свою думку. За цієї ситуації на верхні щаблі владної ієрархії висувалися сірі кардинали типу Йосипа Сталіна, повновладними і, практично, безконтрольними ставали карні спецоргани ЧК-ДПУ-НКВС-КДБ. Останні допомагали партії стати монолітною і однодумною, в чому переконалися і кілька вихідців із Центральної України – ключових фігур російського соціал-демократичного руху більшовиків.

Уродженець Бобринеччини Л.Бронштейн (Троцький) 1906 року увійде до керівництва першої Петроградської Ради, стане політв'язнем і політемігрантом. Його злет у часи Жовтневої революції і громадянської війни (став, зокрема, першим Наркомом закордонних справ РСФРР) зміниться у сталінську добу висланням за кордон, а потім і загибеллю від руки посланого енкаведистами вбивці у далекій Мексиці (чи згадає він там жертви, які понесла його рідна Україна в часи національно-визвольних змагань?). Подібна доля чекала на уродженця Єлисаветграда, одного з найближчих соратників Леніна Радомисльського (Григорія Зінов'єва), який очолював столичну міськраду, Комінтерн (саме тоді в його честь Єлисаветград перейменували на Зінов'євськ), а в 1930-х роках був розстріляний. Отже, нова влада знищувала навіть своїх, які пройшли в царські часи через підпілля, еміграції, в'язниці, але не вижили в атмосфері взаємопоїдання, активно стимульованого спецслужбами.

РАДВЛАДА УТВЕРДЖУВАЛАСЬ СИЛОЮ

Серед перших кроків радянської влади в Україні було згортання діяльності партій колишніх союзників більшовиків у боротьбі, зокрема, проти царату і білої Росії. У травні 1921 року відбувся процес над членами Української партії соціалістів-революціонерів, яка була найпопулярнішою в центрально-українському селі під час попередніх виборів. Відомий цей процес ще й як "справа Голубовича", уродженця с.Молдовки неподалік Голованівська, колишнього керівника делегації Української Народної Республіки на Брестських переговорах, прем'єр-міністра та міністра закордонних справ Української Народної Республіки. У ході процесу, зокрема, звинувачувався уряд УНР за укладення Брестського миру, організацію повстанської діяльності, за Варшавську угоду 1920 року тощо, робилися спроби розколоти українську інтелігенцію. Наслідки того політичного фарсу виявилися, якщо порівняти з наступними сталінськими репресіями, м'якими. Але на початку 30-х років дехто з учасників "процесу Голубовича" за сфабрикованою ДПУ справою "Українського націоналістичного центру" закінчить своє життя трагічно.[24]

А в 1921 році Всеволоду Голубовичу Надзвичайний революційний трибунал УСРР присудив десять років ув'язнення в концтаборі зі зменшенням цього терміну вдвічі, застосувавши амністію. В ході того процесу відбувалося адміністративно-політичне втручання в його хід. Зокрема Політбюро ЦК КП(б)У прийняло ухвали щодо прискорення "справи Голубовича", призначення голови Надзвичайного суду, доручення щодо вироку і використання процесу, "щоб дати характеристику поведінки української

інтелігенції". Самокритично того року було оцінено Центральним управлінням Надзвичайних комісій і особливих відділів України діяльність своїх таємних агентів: "Погоня за викриттям організацій (антирадянських – авт.), роздмухування справ чи організації хоча б з метою викриття підозрюваної змови – злочинні, оскільки подібного роду діяльність веде до певного виродження наших революційних органів надзвичайної боротьби в старі охоронні, жандармські, розшукові відділення".[25] Наступного року в УСРР ЧК реорганізується у Держполітуправління (ДПУ), створюється таємний фонд для "функціонування досить сильного апарату секретних інформаторів", до якого мали увійти золота валюта, мільярди карбованців, продукти, цінності. І це в той час, коли українці вимирали від першого радянського голоду (голод на чорноземах мав місце і в дожовтневі часи).

У 1920-1921 роках військово-продовольчі загони і дружини здійснювали хлібозаготівлі в рахунок виконання продподатку. До селян, які бажали врятувати свої сім'ї від голодної смерті, застосовувалися адміністративні заходи (штраф, арешт), примусові роботи, позбавлення волі з конфіскацією майна. У жовтні 1921-го управління заготівель Наркомпроду УСРР констатувало, що ревтрибунал засудив у Володимирській волості Єлисаветградського повіту 15 осіб за приховування розміру землі від сплати подвійного податку, одну – за агітацію проти продподатку, трьох посадових осіб – за бездіяльність. Тут же йшлося, що в Єлисаветградському повіті влада застосовувала збройну силу. Невдовзі констатувалося, що в Єлисаветградському і Устинівському районах "куркульство ставиться дружелюбно до бандитизму". А оскільки воно ще й "злісно ухилялося від виконання податку" (зокрема, в Устинівській, Велико- і Маловисківській волостях), то до повіту було введено війська (Володимирська, Устинівська, Губівська волості).[26]

Голод було використано більшовицькою владою не лише для знекровлення українського села, а й для ослаблення церкви. 1922 року ЦК РКП(б) ухвалив директиву про вилучення культових цінностей, для чого мали бути створені "таємні керівні комісії".[27] І хоча УСРР не підпорядковувалася в той час Москві, тут взялися виконувати ту вказівку, адже КП(б)У фактично була філією партії російських більшовиків, власне на території Росії і Росією свого часу була створена. Тож після декрету ВЦВК про вилучення церковних цінностей з'явився відповідний декрет ВУЦВК. У розробленій повітовою комісією "Інструкції з вилучення церковних цінностей у м.Єлисаветграді та повіті у всіх релігійних культах" ішлося: "Перед тим, як розпочати вилучення цінностей із церков, молитовних будинків і т.д., необхідно заранні підготувати ґрунт і поставити на бойову ногу збройну силу, яка є в районі для попередження на випадок можливих конфліктів і у випадку відсутності такої замовити з іншого району". А постановою губвиконкому від 11 квітня 1922 року передбачалось: "Приховування від опису дорогоцінних предметів із золота, срібла, коштовного каміння і слонової кістки карається на строк до одного року та супроводжується конфіскацією всього майна релігійних або церковних організацій". За кілька тижнів до цього група віруючих поблизу Успенського собору в Єлисаветграді намагалася перешкодити обліку цінностей. Їх усіх було заарештовано. Ревтрибунал з військових (!) справ засудив священика Покровського до чотирьох років примусової праці, вісім осіб – від 1 до 3 років, 15 були засуджені умовно.[28] Вилучені на Єлисаветградщині, Олександрійщині цінності надходили в розпорядження радянської Росії, в керівництва якої радянська Україна змушена була... просити допомоги, постачаючи при цьому їй ще й продовольство, зібране тут.[29]

Матеріального ослаблення церкви владі виявилося замало. Політична боротьба з нею супроводжувалася репресіями, моральним тиском проти її служителів і віруючих. Священик Грецької церкви Володимирської Ікон Божої Матері в Єлисаветграді С.Ковальов 1921 року 25 днів утримувався в бупрі (будинок примусових робіт). Через чотири роки він засуджується до штрафу "за нереєстрацію поховання", 1927-го священик кілька місяців перебував у бупрі під час слідства, а в 1931 році заарештовується співробітниками ДПУ у справі "істинно-православної церкви" за те, що "за завданням організації проводив активну антирадянську роботу серед віруючих м.Зінов'євська, а головно керував контрреволюційною діяльністю на селі. На квартирі Ковальова проходили наради членів контрреволюційної організації". Він, як і інші затримані в цій же справі зінов'євці (священодиякон М.Донця, православна Є.Завротинська, священики П.Купчевський, І.Любавський, В.Огнівцев, псаломщик Г.Недельський) постановою Особливої наради при Колегії ОДПУ СРСР від 14 грудня того року були засуджені на три роки вислання на Північ. Менше "поталанило" колишньому настоятелю Ковалівської церкви у Зінов'євську Г.Селецькому, який за кілька тижнів "за контрреволюційну діяльність" отримав десять років ув'язнення.[30]

***

Знімати державну продрозкладку й запроваджувати нову економічну політику в сільському господарстві на місцях уже з початком літа 1921 року, як видно з єлисаветградських газет, більшовиків змусила ситуація, яка загрожувала їм вийти з-під контролю й вилитися в масове повстання селянства.

(Врешті, повстання від невдоволення політикою воєнного комунізму вже відбулися навіть у середовищах найвідданіших більшовикам, зокрема кронштадтські моряки виступили проти "самодержавства комісарів", за що кілька тисяч були знищені без суду і слідства; безперечно, були там і представники Приінгулля. В ДАКО знаходимо справи на 10 уродженців нашого краю, які в середині березня 1921 року після поразки повстання лишились живими і змушені були втікати у Фінляндію, де перебували в таборах під вартою, а через 1,5-2 роки повернулись в Росію й при передачі були заарештовані прикордонниками. Окремим їхню участь у кронштадтських подіях нагадають і через півтора десятка літ.)

НЕПом на селі більшовики убили одразу кількох зайців: найперше привернули увагу селянських мас до себе як захисників і благодійників; по-друге, посіяли в повстанських загонах сумнів у доцільності продовження збройної боротьби (багато хто уже втомився жити в походах, без найменших побутових умов, на конях і переважно в лісах, у постійній небезпеці); по-третє, дали можливість селянам, сплачуючи податки та продаючи лишки на ринку, працювати біля землі на повну силу, вирощувати врожай і наповнювати хлібом державну комору. Проте не всюди цей процес проходив тихо й мирно. Відповідно каральним органам знаходилась робота. Якщо взяти лиш засуджених на теренах сучасної області у 1923 році, то звинувачували їх за: "переховування бандита", "відмову від військового обліку", "зв'язки із повстанським загоном", "виступ проти земельної реформи", "захист куркуля, в якого забирали хлібні лишки", "зберігання зброї", "приховування церковних цінностей", "протест проти переорювання меж".[31] Найчастіше й найзагальніше звинувачення: "агітація проти заходів радвлади на селі".

Отже, відгомін громадянської війни ще не відбринів у пам'яті і в дійсності, а в повітрі уже запахло класовою боротьбою на хлібородних полях. Пройде небагато часу, якихось чотири-п'ять років і ненависть між односельцями сягне епогею. Звичайно, не без допомоги підбурювачів, роль яких узяла на себе влада з усіма своїми структурними підрозділами, аж до караючого меча.

А поки що з утвердженням радянської влади і настанням мирного будівництва в першій у світі пролетарській державі (мирним, правда, в багатьох районах його можна було назвати з натяжкою, оскільки час від часу давали про себе знати організовані повстанські загони, стихійно виявляли свій опір окупації заможні селяни й національно свідома інтелігенція, яка не могла змиритися з крахом Центральної Ради) розпочався й процес виховання людини нового типу, формування у неї комуністичної свідомості. Зрозуміло, каральна педагогіка займала у цьому процесі не останнє місце.

Запроваджена однопартійна система перекреслювала всі інші (ліберальні, християнські, соціал-демократичні і т.п.) ідеології. Від належності в минулому до меншовиків чи соціал-революціонерів, що вийшли із однієї партії, слід було публічно відмовлятись (як правило через місцеву пресу), інакше заслання за Урал тобі не спекатись: Ілля Муравський у грудні 1924 року за належність до Організації сіоністської молоді був висланий у Кустанайську губернію на 3 роки (правда, в ті часи єврею іще можна було випросити в ОДПУ заміни заслання на дозвіл виїхати в землю обітовану, чим двадцятирічний Ілля Мойсейович наступного року й скористався).[32]

Так само змушені були зрікатися сану й представники релігії. "Не хочу далі дурити людей", "раджу всім попам зробити те ж саме" – мовив у своїй письмовій заяві Дмитро Діаковський через газету "Червоний шлях" 29 березня 1930 року.

Інший приклад комуністичної педагогіки. Єлисаветська газета "Червоний шлях" 1 квітня 1924 року своїм читачам повідомила про судовий процес у селі Федвар (нині Підлісне Олександрівського району) одразу над 245 злочинцями: вони брали у бібліотеці книги й не повертали, використовуючи дефіцитний матеріал як обгортковий засіб. Вирок: 3 місяці примусової праці – але, беручи до уваги пролетарське походження, суд знайшов за можливе застосувати до підсудних амністію. Виходить, пролетарям можна книги рвати, а дворянам зась? Таке запитання тоді було б не менш крамольне, ніж запідозрити газету у спробі пожартувати (1 квітня) бодай раз на рік.

***

"На Україні, наприклад, де склад партії російсько-єврейський, головне наше завдання полягає в роботі серед українців. І самс тому дуже часто на Україні частина наших товаришів з такою енергією, з такою лютгю бореться проти українського націоналізму. Їм для правильної політики слід було б перевчитися". Ці слова виголошені на XII з'їзді РКП(б) і належать одному з її лідерів М.Бухаріну.[33] Виправити становище мала політика коренізації. Але ряд керівників у центрі УРСР і на місцях навіть в ході її реалізації перевчатися не збиралися. Як повідомляла до ЦК у 1926 році Зінов'євська окружна комісія з українізації, деякі службовці за час існування гуртка української мови жодного разу не відвідували його, не знають мови "і не намагаються знати її". Критикувалося ставлення до українізації відповідальних працівників і керівництва окружного суду.[34] А між тим, як констатувало того року окружне бюро нацменшин: "Зінов'євський округ є одним із округів, де вкоренилася стара специфічна спадщина – русифікація".[35] Та спадщина яскраво виявилася ще навесні 1918 року, коли серед учителів шкіл Єлисаветграда виявилося лише двоє, які могли б викладати мову корінного населення. Попри все наприкінці 1925 року на Зінов'євщині були "цілком українізовані... окрвиконком, інспектура освіти, міськрада, Українбанк... На 100% такі райони: Новоукраїнський, Бобринецький, Всликовисківський, Маловисківський, Братський, Зінов'євський, Єлисаветградківський".[36] Серед 24-х праць, які вивчали того року співробітники Зінов'євської філії Укртютюнтресту, були твори О.Вишні, В.Винниченка (уродженця Єлисавстграда, який у цей час перебував у еміграції), О.Олеся, М.Яворського.[37] На українську мову перейшла Зінов'євська газета "Червоний шлях", чому сприяла кількамісячна робота її головним редактором письменника Миколи Куліша[38] (розстріляний у пік сталінських репресій 1937 року).

Однак, наростав і опір коренізації. Уродженець Єлисаветграда Г.О.Зінов'єв (Радомишльський), чиє ім'я місто носило в 1924-34 роках, твердив, що "українізація – вода на млин петлюрівців", "суперечить нашій національній політиці, б'є по нашій лінії в цьому питанні, допомагає петлюрівщині..." Згодом його буде почергово позбавлено всіх посад, ув'язнено і розстріляно. У той час формується культ особи Сталіна, який завжди був противником "націоналістичних віянь" на окраїнах, у республіках та областях.[39] Як зазначав уродженець Бобринеччини Л.Троцький (Бронштейн), "сталінізм – згусток всіх потворностей історичної держави, його зловісна карикатура та відразлива гримаса... Щоправда, ДПУ перевершує усі інші режими оголеністю злочинів". Це писатиме в еміграції уже не той Троцький, який 1917 року підписував з Леніним ультиматуми УНР, направляв проти неї війська. В УРСР наприкінці 1920-х виявляли "прихованих троцькістів", а життя того, чиє ім'я їм було присвоєно, обірве рука посланого Москвою вбивці у далекій Мексиці.

"Випалювання" троцькізму, надаючи йому карного забарвлення, вели органи Держполітуправління, виведені 1924 року з підпорядкування. Наступного року Політбюро ЦК КП(б)У висловилося за збільшення коштів на "інформативну та контрдиверсійну роботу" ДПУ. Очолювана головою цієї організації, кандидатом у члени Політбюро ЦК КП(б)У Всеволодом Балицьким Комісія з судово-слідчих справ при ЦК КП(б)У навесні 1927 року ухвалила рішення, згідно з яким, за його словами, "по незначних справах правильність і суворість репресій цілком здійснюється самими судами, а по справах великого суспільно-політичного значення – нашими конкретними директивами, санкціонованими ЦК ВКП(б)".[40]

І місцеві органи ДПУ взялися забезпечувати оті "конкретні директиви", "конкретним" компроматом. Заарештовувалися учасники національно-визвольних змагань 1917-1921 років (через десятиріччя), опоненти сталінському режиму, активні учасники українізації. 20 листопада 1929 року до розстрілу колегією ОДПУ УРСР були засуджені співорганізатор сільського осередку Вільного козацтва у 1918 році, "учасник антирадянської організації, створеної 1928 року у селі Глодосах", хлібороб із с.Попівки Новоукраїнського району Є.Донченко та учасник тієї ж Глодоської організації, який "розповсюджував контрреволюційні листівки й літературу", хлібороб-середняк с.Богодарівки Добровеличківського району О.Коротич.[41] Вищу міру покарання отримав колишній начальник волосної варти (який "арештовував більшовиків, в період УНР застрелив голову Троянського сільревкому, постійно вів контрреволюційну агітацію") П.Миндрул із села Липняжка.[42]

***

Репресивний апарат передусім звертав увагу на інтелігенцію, найосвіченішу частину суспільства. 1929 року в Зінов'євському педтехнікумі спецчастина збирала характеристики на викладачів – автори їх невідомі, але в наступні роки цим характеристикам дадуть хід. Провідні лектори так тоді характеризувалися:

"1.Харцієв. Викладає українську мову. Достеменно знає свою дисципліну. Бере активну участь в громадській роботі та житті технікуму. "Брюзжит" на радянську владу під виглядом критики окремих працівників. Відверта людина, без хитрощів. (...)

3. Пічахчі. Викладає математику. Надзвичайно консервативна людина. (...) До радянської влади ставлення таке: терпить її.

4. Кучма. Викладає дидактику. Відношення до роботи формальне. Куркульська ідеологія. (...)"

На Всесоюзний педагогічний з'їзд до Москви того року було виділено один мандат, який отримав викладач педтехнікуму І.Винник. У зв'язку з перевиборами викладачів згодом про нього один з колег напише до партбюро: "(...) Дозволив собі цинічно глумитися з ленінської надії, щоб кухарка керувала державою. Висловлювався так: "Цього не було і ніколи не буде, щоб з кухарок виходили державні люди."

На початку 1929 року вчергове змінився директор технікуму, яким став Пиріженко. Але вже у квітні наступного року він пише наркому освіти УРСР Скрипнику: "Становище в педтехнікумі нестерпне. Переді мною знято з роботи двох директорів з великим "шумом". Останнього, Семеніва, навіть було виключено з партії. Правда, потім його поновили. Тільки я прийняв справи, як взялися й за мене. Що тільки не робилося. Велася агітація серед викладачів та студентів. Ширилися найнеймовірніші чутки про мене, включаючи й те, що я контрреволюціонер, слащовець, який катував робітників та селян тощо. Коли почалася чистка партосередку педтехнікуму в грудні 1929 року, було мобілізовано все і вся, аби вичистити мене з партії. Чистка тужиться вже чотири місяці й до сьогодні справа не закінчена. Всі "матеріали", які фабрикуються, я спростовую. Після цього починається нова фабрикація. Справа моя розглядалася в різних інстанціях вісім разів і ще остаточно не вирішена". Невдовзі було призначено чергового директора...[43]

У серпні 1930 року окружний комітет партії приймає рішення про партійну та комсомольську мобілізацію до навчального закладу, де велася боротьба із "засміченістю соціального складу". З інституту соціального виховання, який виник на базі педтехнікуму, усувалися викладачі з дореволюційною освітою та непролетарським походженням. Їх "розробляли" органи ДПУ по сфабрикованій справі контрреволюційної націоналістичної організації,[44] по якій проходило півсотні освітян округу. Заарештований у жовтні голова методкомісії освітянського окружного керівництва Д.Кучма щиро чи вимушено заявив: "Ідея самостійності української нації мене захопила. Мені здавалося, що дійсно нормальний розвиток України можливий тільки при повній її самостійності".[45] Після цього Дмитра Петровича відправили до таборів. Рік допитували заарештованого професора інституту Н.Кременецького. Через заперечення причетності до контрреволюційної організації він був звільнений за браком доказів.[46] Заарештований зав. відділом Зінов'євського музею колишній завуч педтехнікуму Сава Шевченко, у 1920 році в Києві був членом Української комуністичної партії (боротьбистів), завідував відділом партійної газети "Боротьба". Після злиття УКП(б) з більшовиками з партії був "вичищений як інтелігент". Через два місяці після арешту був вимушений зізнатися, що займався "шкідництвом на культурному фронті", "боровся проти темпів навчання, (...) зривав розвиток соціалістичного змагання та ударництва". Після року слідства у Зінов'євську та Одесі Сава Пилипович отримав рішення трійки: три роки таборів умовно.[47]

СВУ: ОРГАНІЗАЦІЯ, ЯКОЇ НЕ ІСНУВАЛО

Більшовицька партія під тиском обставин в середині 20-их розпочала в СРСР політику коренізації (на наших теренах українізації), але дуже скоро темпи її розвитку і майбутня перспектива стали лякати радянську владу. Прийде час і національні тенденції стануть головними у звинуваченні "винних" представників інтелігенції й зовсім безневинних селян та робітників. А в 1929-ому ДПУ розгорнуло першу показову кампанію під назвою "справа Спілки визволення України", метою якої було

"скомпрометувати й шантажувати стару українську інтелігенцію і дати обґрунтування політиці її цілеспрямованого знищення, а водночас і претекст до превентивних заходів проти інших груп українського населення".[48] На лаві підсудних у Харківському театрі опери і балету опинились 45 представників висмоктаної з пальця організації, але поза стінами театру чи не у всіх областях іще довгі роки в різних судових і позасудових приміщеннях лунатиме ця зловісна на той час абревіатура – СВУ. Показових судилищ не було – принаймні місцева преса про це не повідомляла. Хоча за ходом харківського процесу степовики стежили, немов за футбольним чемпіонатом світу. Уже 1 березня 1930 року селянська газета Зінов'євського окружкому КП(б)У анонсувала: "22 листопада 1929 року ДПУ УСРР викрито контрреволюційну організацію так звану "Спілку визволення України", яка ставила за завдання повалити радянську владу на Україні шляхом збройного повстання, за допомогою чужоземних буржуазних держав реставрувати капіталістичний лад у формі "української народної республіки"... 9 березня, як відомо, почався процес. В день народження Тараса Шевченка. ("Цей прийом також неодноразово використовувано й надалі: влада, з одного боку, демонструвала свою причетність до створення в суспільстві ентузіастичної ювілейної атмосфери, щоб підкреслити відщепенство "ворогів", їхню нікчемність перед усенародним піднесенням і приреченість, а з другого боку – прозоро натякала суспільності, що її ентузіазм повинен мати цілком певний характер і межі, інакше може завести туди, де опинилися оті "вороги"...[49] – писав Іван Дзюба). Повідомлення про це судилище друкувались регулярно у газетах протягом березня-квітня.

На Кіровоградщині понад сорок справ позначені абревіатурою СВУ. Насамперед семидесятирічного на той час учителя трудової школи, юриста за фахом (Московський університет, 1891) – нотаріуса і судді, гласного міської думи у 1918 році, першого голови єлисаветградської "Просвіти" Василя Нікітіна. Ще в дорадянські часи нотаріус Нікітін влаштовував у Єлисаветграді концерти пам'яті Т.Шевченка за участю Кропивницького, Старицької-Черняхівської, Стешенка. На квартирі у нього на українські вечори збиралися П.Саксаганський, М.Садовський, М.Заньковецька, М.Левитський, П.Михалевич, К.Шило (зять композитора М.Лисенка). У 1917 році Василь Нікітін стає першим головою місцевої "Просвіти". Із встановленням радянської влади Василь Олександрович перейшов на вчительську роботу, викладав українську мову, написав спогади про М.Кропивницького, історію українського театру. Готуючи до друку останню, він познайомився з академіком ВУАН Сергієм Єфремовим. Людина з такою біографією, не порушивши жодного радянського закону, не могла не потрапити в поле зору ДПУ. Восени 1929 року В.Нікітін заарештовується, у "протоколі трусу" серед вилученого безграмотно зафіксовано: "1) Оповідання з Української історії за редакцією Коваленко Гр.. 2) Незабутні за редакцією С.Петлюри за 1918 р. 3) В защіту Укр. Культури Відавніцтво одеської Української Національної Ради. 4) Книжка на німецькій мові "Трезуб" Україна 5) Посланіє Євангелісту Демяну Бедному 6) Грамота "до всього Українського народу" 7) Статут Української "Просвіти" 8) Загальний зшиток та 9) Історія Українського народу (...)".

В його справі підшитий витяг протоколу свідчень академіка Сергія Єфремова від 5.11.1929: "Була ще спроба з суміжних із Херсоном міст заснувати філію СВУ і в Зінов'ївському. В кінці 1929-го заходив до мене приїжджий звідти Нікітін і я говорив з ним про організацію Зінов'ївського, виложивши йому програму й статут СВУ. Він обіцяв заходитися коло цієї справи, але чи склалась та організація – я відомостей до свого арешту не одержав". Нікітіна звинувачували в тому, що у 1927 році, "приїжджаючи до своїх сина та дочки у Київ, відвідував не тільки музично-драматичний інститут ім.Лисенка, де вони навчалися, але й Українську академію наук, де мав зустріч з професором Єфремовим – колишнім керівником УПСФ, з викладачем музичного інституту Шилом К.С., з кооператором Левитським М.В. та іншими". Але Нікітін відкинув звинувачення, пояснивши, що зустрічався з Єфремовим у Києві в справі відкриття історичного гуртка, пожвавлення краєзнавчої роботи в Зінов'євську. У вину підслідному ставили і його громадську позицію, відстоювання своїх переконань. При цьому використовувалися донесення "сексотів" ДПУ. Зокрема, 1929 року під час збору підписів за передачу церковного собору "для культурних потреб міста" Нікітін заявив принципову незгоду з цим: "Собор, синагога, кірха не мої, не наші й забирати насильно їх не треба". 30 травня у розмові з місцевими учителями він згоджувався з думкою одного з них, який засуджував соціалістичний лад. Василь Олександрович говорив, що "партія – це група людей, що захопила владу у свої руки з метою експлуатувати інших, а самим жити у розкошах". За тиждень до арешту у розмові з колегою він заявив, що в державі виборів фактично немає, а є нав'язування кандидатур з боку партійних органів.[50]

Зрештою Василя Нікітіна особлива трійка при колегії ДПУ УРСР 26.01.1930 за "антирадянську агітацію у галузі освіти" вислала на 3 роки до Казахстану. У вироку йшлося: "працюючи учителем 5-ої трудової школи м.Зінов'євська, Нікітін В.О. систематично підтримував давні зв'язки з колишніми членами української "Просвіти", з колишніми активними петлюрівцями та відомими українськими діячами, проводив таємну агітацію серед української інтелігенції та учнів, яка була направлена на об'єднання антирадянських українських елементів з контрреволюційним минулим".[51]

Справа Василя Нікітіна дуже чітко демонструє, як справи шились білими нитками. Адже непосвяченому одразу помітне неузгодження дат: Нікітіна заарештовано за півтора місяці до "викриття СВУ" – 4 жовтня. Й засуджено майже на три місяці раніше, ніж "членів СВУ" – 26 січня. Але яке це має значення? Важливіше інше – відірвати мудрого дідуся від рідної землі й заслати далеко за Урал.[52]

Притягли до справи "СВУ" і 21-річного учня Кременчуцької профшколи Я.Якимця. 1929 року його заарештували в с.Власівка (тепер – у складі Світловодська). У своїх спогадах він так описує методи слідства: "Коли ми лишилися в кімнаті самі, Лялюшенко наблизився до мене і з усієї сили вдарив в плече кулаком. Я поточився на підлогу разом зі стільцем, на якому сидів. Він почав бити мене ногами. Я не кричав, а тільки зойкав. "Поднімайся, бл...на! Гєроя із себя корчіш! Подожді, ти в мєня заговоріш!.. Нє такіє тут билі! Я с тєбя блін сдєлаю!" Тортури закінчились вироком особливої трійки ДПУ на десять років ув'язнення і три роки поразки в правах. У в'язниці Яків писав вірші:

Вітер в просторі повіяв,
Вдарив в грати, запитав:
Гей, ти в'язню молоденький.
Ти чого сюди попав?[53]

Тексти його пісень (а ув'язнювався він ще й у 1944-52 роках) нерідко співалися у в'язницях і концтаборах.

Заарештовані "як члени СВУ" у 1933 році Володимир Пономаренко з Компаніївського району, у 1932-ому Карпо Вінтенко з Зінов'євського, у 1930-ому Максим Пасічник із Новоукраїнського, у 1938-ому Степан Музиченко з Олександрівського – покарані відповідно 5-ма, 3-ма роками неволі і розстрілом. Різнобій у покараннях, у роках арешту, зате спільне – СВУ. Універсальний винахід репресивних органів. Якщо не вистачає кебети на оригінальність звинувачення, чи й думати не дуже хочеться – завжди під рукою стереотипна назва – СВУ. Врешті, це близько до істини: всіх борців за незалежність своєї землі можна було записувати до цієї організації. І записували. Хоча її насправді не було.

Була на папері. На запит Зінов'євського окружного відділу ДПУ про славного нашого земляка і визначного актора, режисера і письменника Миколу Карповича Садовського Київський окрвідділ повідомляє: "Мешкає у м.Києві постійно, виїжджаючи лише тимчасово на гастролі. З останніх даних, що ми маємо, Садовський належить до контрреволюційної організації "Спілка Визволення України", але даних про те, що через нього здійснюється зв'язок організації з закордоном, не маємо"[54]. На щастя, Миколу Садовського оминули репресії. Як і його брата Панаса Саксаганського, також корифея українського театру і "українського шовініста" за атестацією того ж Київського окрвідділу ДПУ. "Світова слава великого артиста стала на заваді розправи. Садовський весь період перебування в Україні після повернення з-за кордону 1926 року знаходився під наглядом "недремного ока", котре стежило за ним до скону"[55]. Важко погодитись із автором, науковцем Григорієм Перепелицею, бо ніяка слава для всесильної ЧК-ГПУ-НКВД-КГБ ніколи не могла стати перешкодою, якщо задумувалась розправа. Причину лояльного ставлення ДПУ до братів Тобілевичів можна шукати будь-де, лиш не на культурному чи моральному полі, якого для чекістів просто не існувало.

А ось справа хлібороба-бідняка Мусія Гладкого із села Ружиного Бобринецького району: 23 серпня 1930 року його заарештовано як "члена контрреволюційної організації, яка готувала повстання проти радянської влади; Гладкого вербував до СВУ Вітько Василь Андрійович". В Кіровоградському державному архіві зберігається справа й на Усика-Вітька, з якої довідуємось, що він ще "у 1926 році був завербований Медведівською райміліцією як сексот", допомагав органам ліквідовувати "банду Хижняка", а по ходу виконання чекістського завдання замовив бандитам, до яких втерся у довір'я, убивство своєї дружини, з якою не ладив, проте – був викритий, за що й отримав 10 років неволі; через два роки ГПУ визволило свого надійного штика з-за грат й доручило здійснювати набір в організацію СВУ. Так туди потрапив не

один Мусій Гладкий. На якомусь етапі таємний співробітник ДПУ Усик-Вітько чи то не справився, чи виявився непотрібним – у березні 1932 року судовою трійкою ДПУ УРСР його запроторено за грати концтабору на 3 роки. Прочитаймо його зізнання про власну діяльність як вербувальника в СВУ: "Для того, щоб викликати довіру до себе з боку завербованих мною членів, аби вони думали, що дійсно така організація існує, я вдавався до абсолютної брехні, говорив що в цій організації дуже багато людей, навіть з радянських службовців, що Червона армія також буде на нашому боці, що в армії та міліції є члени СВУ".[56]

Брехня, шантаж, віроломство – ці методи діяльності супроводжуватимуть репресивні органи "першої в світі держави робітників і селян" і в майбутньому. Сьогодні ми маємо абсолютні підстави так говорити, а тоді... Тоді багато хто вірив друкованому слову, тому ще довгі роки, навіть десятиліття міфічна абревіатура СВУ жила в свідомості народу то як зловісна антинародна організація, то як надія на майбутнє українського народу. Ось що записано в 1937 році при черговому арешті у справу Павла Мельниченка з села Апрелівки Бобринецького району: "Повернувшись 1935 року з заслання, почав гуртувати довкруг себе колишніх членів СВУ і куркулів, які вели серед селян підривну пропаганду, намагались перевибрати правління колгоспу".[57] А це свідчення на одному з допитів заарештованого у перші дні німецько-радянської війни кіровоградського машиніста електростанції Григорія Данильченка, засудженого до розстрілу Кіровоградським облсудом 12.07.1941: "Із українців ніхто не буде захищати радянську владу, може, хіба кацапи за царем Сталіним підуть. Ми діємо, але не так, як СВУ – ми тепер дуже обережні".[58] І ще факт, що процес, придуманий і зрежисирований владою, живив і підтримував жевріючу іскру на самостійність національного життя у простих людей: сорокатрирічний Григорій Позивай із села Аджамки Кіровоградського району, червоноармієць 116-го запасного стрілецького полку, засуджений 23.07.1946 військовим трибуналом 26-ої Алтайської запасної стрілецької дивізії до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки та конфіскацією майна, так розмірковував про долю свого народу: "Наш жидівський уряд своєю колективізацією зовсім розорив селян; треба, щоб з нашого боку якийсь генерал підняв повстання, а народ би його підтримав; багато мудрих людей заслано в Сибір, розстріляно, на Україні була організація СВУ, яка вела боротьбу за самостійну Україну, але її розігнали й заслали в Сибір, проте дехто ще лишився і продовжуватиме справу".[59] Якщо і є в цих залишених для історії записах елемент творчості червонопогонних виконавців волі Великих Експериментаторів і Незрівнянних Терористів водночас, то це теж підтвердження того, що не тільки жертви, а й кати в далеких закамарках своєї свідомості тримали думку про неминучість визволення України.

КОЛЕКТИВІЗАЦІЯ: ЗРОБИТИ СЕЛЯН ЗАЛЕЖНИМИ

Друга, після громадянської війни, потужна хвиля політичних репресій на Кіровоградщині пов'язана з періодом суцільної колективізації сільського господарства.

Загальновідомо, що Україна завжди була житницею: і за часів царизму, і згодом у радянську пору. Під кінець 20-их років XX століття українці обробляли п'яту частину всіх посівних площ СРСР, половину озимого клину, понад дві третини площ цукрових буряків. Із двох стратегічних завдань більшовизму в селянському питанні – домогтися високого зиску від землі й утримати широкі маси сільського населення в покорі для здійснення далекосяжних планів всесвітньої соціальної революції – другий був визначальним, оскільки він давав можливість краще й напевніше здійснювати перший. Утримати в покорі – зробити селян залежними від вертикалі влади. Колективізація – найкращий спосіб. Звичайно, більшовики були свідомі того, що з примусом будуть пов'язані жертви і жертви немалі, але всякий тоталітарний лад, як відомо, з такими тонкощами, як людське життя, не дуже церемониться.

Задум стратегічний і почав він втілюватись із перших років радянської влади. На терені сучасної Кіровоградщини (за даними Всеросійського перепису населення 1920 року селяни Єлисаветградського повіту становили понад 72 відсотки населення) відома праця Леніна про кооперацію дала вже перші сходи у 1918 році, коли виникли перші колективні господарства. І згодом продовж наступних років тривав процес гуртування селян, переважно бідняків у невеликі колективи. Районний кореспондент Зорький у "Червоному шляху" за 15 квітня 1924 року інформує: "У селі Богородицькому Рівнянського району на

цьому тижні організувалось 2 колективи, вони мають 7 господарств, 3 коней і трохи сільськогосподарського реманенту. У с.Диминій з 6 господарств на 16 робочих рук 24 їдоки. Є 3 корови і 3 коней. В добрий час, товариші!"

Ось так повільно, несилувано аж до 1929-го добровільне кооперування селянства здійснювалось із перемінними успіхами: зокрема "якщо у 1924 році в Зінов'євському окрузі налічувалось 214 сільськогосподарських кооперативів, то наступного року – 384, у т.ч. 5 проц. комун, 71 проц. артілей і 24 проц. тсозів"[60], водночас із 1920 по 1925 роки розпалась майже третина створених колективів. Важливо уточнити: "У руках куркулів ще зосереджувалася значна частина посівних площ".[61]

XV з'їзд ВКП(б) 1927 року взяв курс на колективізацію, а 1929-ий був проголошений Сталіном "роком великого перелому" ("В колгоспи пішов середняк... Валиться, перетворюється в прах остання надія капіталістів"), роком наступу на куркуля і знищення його як класу. І вже до кінця 1929-го, не зважаючи на значний опір селян, у Новоукраїнському, Знам'янському та інших районах Зінов'євського округу колективізація була завершена.[62] Належало прибрати з дороги у світле майбутнє села тих, хто заважав. Досі регулярно тих заможних хліборобів, хто намагався ухилитись від виконання хлібозаготівлі, приховував хліб – виявляли й відправляли за межі України чи за межі свого та сусідніх округів. А не приховувати не можна було, якщо ти збирався вижити. Якщо селянин виконував доведену йому норму хлібоздачі, йому невдовзі доводили нову і тим самим змушували його, аби порятувати родину, йти супроти розпоряджень місцевої влади.

***

З метою поставити справу ліквідації куркулів на професійну основу й були створені трійки в лютому 1930 року – каральні органи, до складу яких входили начальник управління ОДПУ, обласний прокурор і секретар окружного комітету Компартії більшовиків. Репресивна машина проти селянства запрацювали на повну силу.

"Тепер ми повинні заподіяти перший удар по куркулях на селі, надто по найспроможніших, економічно активних куркульських кадрах. Цей удар забезпечить нам швидке будування колгоспів, спокійну роботу" . Стаття генерального секретаря ЦК КП(б)У Косіора "У похід на куркуля", опублікована в газеті "Зінов'ївський пролетар" 29 січня 1930 року, була як сигнал до дії. Більшовицька партія зосередила на цьому напрямку всі свої зусилля. Газети першого півріччя кричать ненавистю до класового ворога: "Закуркулилися", "Злочинне байдикування", "Позбавились негідників", "Кришка куркулям", "Заховався в затишку", "Гідна кара дезертирові посівного фронту"... Публікується все, що несе в собі негатив супроти куркуля. Факти не перевіряються і спростувань в наступних номерах стільки, що, здається, чи й знайти серед того негативу правдиву кореспонденцію. Задіяна ціла армія сількорів. Влітку цього ж року "Червоний шлях" проведе зліт своїх помічників і назве їхню кількість – близько півтисячі. Ніхто з них не підписує замітки власним прізвищем – тільки псевдонімами. А отже й не несе відповідальності за неточності, брехню, наклепи. Фактично це анонімні доноси (тоді писали – викази). Заради цікавості подамо псевдо заштатних працівників пера згаданої газети: Свій, Бачив, Гострий, Шукай, Очі, Бритва, Дракон, Перекотиполе, Хома Ґудзь, №000, Присутній, Чудак Б, Нечуй Левицький, Юр Мур, Балагура, Ж, Член артілі, №300, селькор 67, Вова, Ліда Комсомолка, Наймит, Приходящий, Легкий Кіннотник, З-ко, Безвірник, Біб, Шипшина... І так аж до півтисячі. Прямо проситься прислів'я "Голь на выдумки хитра". Проте від жарту віє холодом і страхом: адже публічно плекається культ стукача. Хто дослідить зв'язок газетних виказів із реальними арештами ДПУ?

Та – стоп! 6 березня на всю першу полосу окружної газети – стаття генерального секретаря ЦК ВКП(б) тов.Сталіна "Запаморочення від успіхів". І в погляді на портреті, і в тексті – батьківська мудрість і розважливість. Перегнули палицю з колективізацією? Атож. Так не годиться, бо це справа **добровільна**. "Не відставати, але й не забігати вперед" – у цій фразі вся сіль статті Сталіна.

Влада, зокрема її каральні органи, на статтю генсека відреагували блискавично. Була вказівка. Ні за яких би інших обставин не з'явився б документ, підписаний окружним прокурором Біляєвим 7 (яка оперативність!) березня 1930 року. Ось де гірка правда про методи творення колективних господарств і мобілізації посівного матеріалу для них. Отже, факти на підтвердження того, що у Сталіна не випадково запаморочилось в голові від успіхів колгоспного будівництва.

"В останні тижні спостерігаються випадки цілковитого перекручення класової лінії поодинокими сільськими працівниками... Під час збирання засівного матеріалу у селі Помішній Новоукраїнського району в першій половині лютого було помічено низку випадків насильства та знущання над селянством з боку членів сільради та членів комісії сприяння збору засівматеріалу. Не виконавши вчасно плану, уповноважений РВК Марко Григор за активної допомоги голови сільради Москалснка, члена президії сільради Івана Дядюри та інших членів сільради й комісії почали викликати селян до "штабу" та застосовувати засоби фізичного впливу".[63]

Далі йде опис цих засобів на кількох сторінках. Треба мати міцну нервову систему, аби прочитати його до кінця. За невнесення до посівфонду 110 пудів пшениці над середнячкою Тетяною Савченко в "штабі" (в будинку сільської ради тобто) знущались протягом 5-6 годин, тричі за цей час посилаючи в суміжну кімнату "оддихати", і відпустили тільки тоді, коли вона пообіцяла вранці привести корову, що й вчинила, але ніякої навіть розписки за це не отримала. Молодого хлопця Михайла Гребенюка Григор з членами президії сільради так побили, що "він ледве дійшов додому, а потім зійшов з двору невідомо куди". Другодня вимагали пшеницю в парубкової матері Гафії, "а коли вона сказала, що пшениці немає, то Григор, Омельченко, Дядюра Павло, Оджієнко Василь та Дорощук Семен почали її бити, особливу жорстокість проявляв Григор, який бив Гребенюк ногами в живіт". Нагадаю: Григор – уповноважений райвиконкому, член КП(б)У, 27 років. Такі ж молоді й здорові інші члени сільради, бідняки, члени комітету незаможних селян – вони хотіли стати заможними за рахунок односельців. А тому й волочили їх за бороди, обливали водою, запихали в рот запалену цигарку – "трусили так, щоб з них посипалась пшениця".

Завершується документ списком 17 радянських активістів села Помішна, яких прокурор звинувачує за статтею 98 ч.2 Карного кодексу (надужиття владою та наданими повноваженнями). Так ось зачиналось щасливе колгоспне життя. Було чого запаморочитись голові генсека!

Селяни Приінгулля повірили у справедливість. Число 30-тисячного накладу "Червоного шляху" за 6 березня вони носили за пазухою як ікону. Майже місяць, аж до наступної статті генсека. Але цей місяць сотням і тисячам селян перевернув життя.

Підбадьорені статтею Сталіна, селяни недавно організованого колгоспу імені 12-річчя Жовтня села Турія під Новомиргородом, які прийшли в колектив під тиском, 19 березня розбили двері конюшень з метою забрати назад усуспільнену худобу, інвентар, посівний матеріал. А за кілька днів засумнівались насамперед жінки, чиїми руками чинилась ця стихійна волинка – більшовицька влада за такі вчинки по голівці не гладила. "Всіх не заарештують, – заспокоював жінок 34-річний Семен Токар, колишній повстанець загону Ларіона Завгороднього, – треба бути лиш організованішими". А 25-го березня більшовицькі активісти вийшли на демонстрацію при підтримці загону ДПУ і того ж дня почалися арешти. "Активом села Турії загонові ДПУ винесено подяку, а також актив прохає органів ДПУ вищої влади, аби громадян, які затримані та винні в контрреволюційних вчинках, було суворо засуджено до розстрілу" – так записано в протоколі зборів сільського активу. До відповідальності за вчинене 19-24 березня притягнуто 12 туріян, 8 з яких засуджено до концтабірного ув'язнення на різні терміни від 5 до 10 років, 4-ох звільнено з-під варти. Ось так завершилась спроба селян Турії повірити словам генсека про добровільність вступу до колгоспу.[64]

Село Золотарівка на березі Дніпра, колишні росіяни-переселенці. Починаючи з зими 1929 року, влада настійливо схиляла селян до входження у соз, який ледве дихав. Група організаційно об'єднаних церквою заможніших селян переконували інших не вступати в колектив, передбачаючи неминучий голод. "Колгосп – петля для селянина" – говорили вони. У березні 1930-го, напередодні сівби, вони стали агітувати односельців за вихід із созу, 18 березня селяни розібрали посівний матеріал колективу, а через чотири дні церковним набатом скликали жителів усього села до церкви й стали вимагати від влади повернути священика Прокопа Кобцева, брата одного із організаторів волинки; священика заарештовано Кременчуцьким окрвідділом ДПУ у справі сина, засудженого до розстрілу. Волинка вилилась у антирадянську демонстрацію з вимогами: повернути заможним селянам право голосу, вернути їм конфісковане владою майно, дати право кожному селянину працювати на землі як він сам бажає. 28 березня вісьмох найактивніших окрвідділ ДПУ арештував на місці: через два тижні шестеро отримали від 6 до 10 років ув'язнення, одного засудили до розстрілу.[65]

"Колгоспи – хороша штука, тільки не для нас, а для начальства. Один раз звільнились від панщини, то тепер знову пропонують... А заганяють нас у колгоспи, щоб побудувати собі таку ж економію, яка була

в поміщика Бурдзункевича в старі часи", – обурювався п'ятдесятилітній хлібороб села Текелиного Долинського району Тиміш Плюта, розкуркулений у 1930 році. Він окрилено бігав по селу з газетою в руках, де була опублікована стаття Сталіна "Запаморочення від успіхів", сподівався, що справедливість таки торжествує, і кричав: "Дивіться, навіть влада пише, що не треба колективізовуватись, а треба виходити з колгоспів!"[66]

Безперечно, влада була налякана таким потужним сплеском селянського непослуху, прагненням до вільного хазяйнування. Тому уже в перших числах квітня всі газети опублікували постанову ЦК ВКП(б) про пільги колгоспникам, конкретно: обіцялося зняття штрафів за невиконання хлібозаготівель, звільнення від різних податків землекористування та інше. Гамував повстале селянство і генсек Сталін статтею "Відповідь товаришам-колгоспникам", в якій розтлумачував 10 проблемних запитань стосовно кооперування на селі, всю ненависть зосередивши на заможному селянстві: "Політику ліквідації глитайні як класу треба провадити з усією впертістю і послідовністю, на яку здатні більшовики". На що були здатні більшовики, ми сьогодні знаємо.

У кінці другого весняного місяця 1930 року газета "Червоний шлях" повідомляла про повернення до колгоспів понад тисячу господарств. Правда, не уточнювала, що зроблено це було значною мірою з допомогою сили та численних репресій селянства.

Однак тим потужним сплеском селянських повстань у березні 1930 року, які були розбиті репресивною машиною, опір насильницькій колективізації у краї не завершився: він перманентно виникатиме і в наступних роках, аж поки йому не переб'ють хребет штучним голодомором.

Характерний приклад селянського спротиву наведемо з весни 1932 року з села Казанки, яке тоді належало до Долинського району (нині це територія Миколаївської області). Серед зими в колгоспі імені Петровського середняки, колишні учасники повстанського загону Григор'єва Панько Шевчук і Михайло Пушня під загрозою голоду стали погрожувати правлінню колгоспу виходом з колективу, а то й розгромом елеватора. Їх підтримали й інші колгоспники. Протистояння тривало півтора місяця. 25 січня колгоспники влаштували похід на елеватор, в результаті чого в конторі колгоспу появилась карикатура, як на елеваторі безплатно роздають кукурудзу, а в перших числах лютого до сільради й елеватора стали приходити гуртами жінки й вимагати хліба. 23 лютого селяни здійснили організований напад на канцелярію колгоспу, позривали плакати, розбили лампи, розігнали збори колгоспників, які обговорювали питання проведення третьої більшовицької весни й побили голову колгоспу Іванова, потім на колгоспному свинарнику закололи громадського кабана й влаштували учту. В ніч на 1 березня колгоспники позривали двері амбарів й розібрали картоплю, просо, пшеницю. Коли прибув міліціонер Сіреньков для ведення слідства, селяни побили його, а коли він став тікати, то догнали й добавили до втрати свідомості. Хоч окремі колгоспники були арештовані, та решта, понад півтисячі осіб, 2 березня розгромили елеватор, розігнали охорону й розібрали 250 пудів кукурудзи. Селяни вимагали хліба й звільнення арештованих. Під вечір прибув кінний загін міліції і маса людська була розсіяна, а провідники арештовані. У справі звинувачувалось 32 особи, засуджено десятьох.[67]

Сьогодні дослідники політичних репресій пишуть, що ні в якому іншому кутку СРСР ДПУ так не лютувало в кінці 20-их і на початку 30-их років, як в Україні. Бо ніде селяни так не чинили опору колективізації, як українці. Ні в чорноземних регіонах Росії, ні тим більше на Кавказі. В Україні іще не вивівся повстанський дух за десятиріччя і тому так посилено репресивні органи взялись в цей час вишуковувати й знищувати усіх, хто бодай якоюсь мірою був причетний до "бандитизму", як про це писали газети й циркуляри партійних та репресивних органів. Зінов'євщина й Олександрійщина, як було сказано вище, належали до епіцентру повстанського руху.

ГОЛОДОМОР

28 листопада 2006 року Верховна Рада України визнала геноцидом Українського народу голодомор 1932-33 років.[68] До цього рішення сьогодні приєдналася низка країн світу, за кордоном встановлено пам'ятники жертвам цієї репресивної акції Москви, передовсім щодо українського села. Особливих втрат зазнала Кіровоградщина з її родючими чорноземами. Про це, зокрема, говорив Президент України Віктор Ющенко на третьому засіданні Координаційної ради з підготовки заходів у зв'язку із 75-ми роковинами

Голодомору 1932-1933 років, яке відбулося в Кіровограді у червні 2008-го. Тоді ж керівник держави відкрив пам'ятний знак "Землякам, які загинули від Голодомору 1932-1933 років" у приміському селі Високих Байраках.[69]

Передчуття трагедії у мудрих степовиків з віковічним хліборобським генетичним досвідом було вже за кілька років до неї. Тож ще в 1928-29-их по три роки заслання отримали за агітацію проти хлібоздачі селяни Добровеличківщини С.Ткачук[70] і А.Андрійченко.[71] А п'ять років концтаборів – М.Тодоренко.[72] 1930 року селяни витримали продрозверстку, незважаючи на те, що вона кілька разів збільшувалася, лише завдяки доброму врожаєві. Але вже тоді були особливо помітними рецидиви кризових явищ – колгоспники не мали економічної зацікавленості продуктивно працювати, оскільки, на відміну від часів НЕПу, майже нічого за це не отримували. Задля "валу" колгоспників часто змушували сіяти непридатні для даної місцевості культури. Перевтягнені були великими податками. Відчувалась відсутність тягла, оскільки значну частину тварин через нестачу кормів та небажання здавати до колгоспів зарізали, а тракторів катастрофічно не вистачало. ("Залишилося дві декади до закінчення строку (...) для забезпечення тракторним ремонтом більшовицької весни. Першу декаду ми працювали погано (...) "Об'єктивні" причини знов почали брати гору: опортуністи чіпляються за нестачу матеріалів, щоби виправдати своє небажання по-більшовицькому боротися за здійснення генеральної лінії партії", – писав у багатотиражці Зінов'євського заводу "Червона зірка" секретар парткому Позняков.[73]). Тому під час жнив 1931 року втратили частину зерна. До цього додалася й посуха на півдні України. Того року вже були відомі факти голодування.

Для мобілізації зусиль із хлібозаготівель 31.12.1931 на зборах Зінов'євського партактиву виступив Молотов. Після цього міськком КП(б)У розпустив своє бюро. З 2-го січня партійно-комсомольсько-робітничі бригади були мобілізовані для вилучення хліба у м.Зінов'євську. При цьому деякі з них, за інформацією ДПУ, "проповідували правоопортуністичні теорії про нереальність плану хлібозаготівлі", на зборах ковальського цеху "Червоної зірки" лунали виступи типу: "Чому здійснюють обшуки на робітничих окраїнах, а не шукають у центрі міста у керівництва. У керівництва є більше, ніж у робітників. Я сам бачив, як на кухні у голови міськради і його заступника місили багато тіста".[74]

Січень було оголошено ударним із завершення плану хлібозаготівель. У середині місяця Укрколгоспцентр критикував Новоукраїнський район за "ігнорування мобілізації колгоспного активу на боротьбу з куркулем, що привело район до зриву хлібоздачі". 12 числа Зінов'євський міськпартком констатував у справі хлібозаготівель "бездіяльність і опортуністичне ставлення з боку більшости сільських партійних, комсомольських осередків і в першу чергу уповноважених МПК", невміння організувати боротьбу "проти куркуля та його агентури",[75] присвоєння майна розкуркулених уповноваженими із хлібозаготівель. Центральний Комітет партії прийняв постанову про "оздоровлення" керівництва Зінов'євського району. Активісти Федварської сільради Знам'янського району за нездачу хліба семидесятирічного Нікуленка ставили в сніг на 6 годин; Рутковського – спочатку побили, а потім виставили роздягненим на мороз. За таку екзекуцію члени сільради отримали від двох з половиною до трьох з половиною років ув'язнення. Загалом, план хлібозаготівель 1931 року було виконано лише шляхом конфіскації товарного зерна та значного вилучення продовольчих, фуражних і навіть насіннєвих фондів.

1932 року площа посівів зменшилася. На 20 травня в Україні засіяли лише трохи більше половини запланованих площ. Особливо відставали Одеська та Київська (33,8% засіяних площ) області,[76] до яких входила і значна частина майбутньої Кіровоградської області. У цей час особливо став відчутним голод, викликаний хлібозаготівлями 1931-32 років. У 18% населених пунктів України, які не виконали план заготівель, із централізованого постачання були зняті навіть їдальні дитячих виховних закладів. Катастрофічне становище було зафіксоване у протоколі Златопільського (тепер – у складі Новомиргорода) районного товариства "Друзі дітей": "Зараз стан із харчуванням дітей в установах інтернатного типу загрозливий. Дитколонія... не одержує продуктів. Дитсадок знаходиться на випадковому постачанні... Видача гарячих сніданків по обох семирічках Златополя припинена. Запасів школи ніяких не мають". Із 121 учителя Новомиргородського району у квітні лише 9 чоловік отримали хліб.

Відрив безпосередніх виробників від засобів виробництва відсував на задній план їх віковий досвід сільського господарювання. Більше того, продрозверстка здійснювала руйнівний вплив на селянську психологію, мораль, український менталітет. Адже колгоспники змушені були красти... вирощену власними

руками продукцію. Рятуючись від голодної смерті, вони таємно рвали колоски, намагаючись принести трохи зерна додому. У результаті 7.08.1932 був прийнятий закон про охорону майна державних підприємств, колгоспів і кооперації. Згідно з ним судові установи за крадіжку зерна застосовували смертну кару або 10-річне ув'язнення. В народі цей документ назвали "законом про п'ять колосків". Зверху вимагалось ще більшого "прискорення розслідування справ у органах дізнання і слідства, посилення удару по розкрадачах". Для того, щоб селяни не змогли покинути колгоспи і переїхати до іншої місцевості, була введена кріпосницька система внутрішніх паспортів.

1932 року населення краю зустрілося із значними труднощами при зборі і здачі державі сільськогосподарського врожаю. Для "виправлення" становища застосовувалися натуральні штрафи у розмірі 15-місячних поставок м'яса. На "чорну дошку" заносилися колгоспи, села і райони. У пресі повідомлялося про розстріли "антирадянських елементів", "націоналістів", "контрреволюціонерів", "саботажників", "куркулів", "ошуканців". На середину вересня в Зінов'євському районі було обмолочено 30% хліба (здано 14,4 відсотка від річного плану). На 10 листопада Добровеличківський район заготовив лише 6% картоплі і 16,1% молока від плану, цибулі – 1,5 т (план – 5). У зв'язку з цим було знято з роботи голову Дружелюбівського СКТ (матеріали на нього передали слідчим органам), головам Дружелюбівської і Радянської сільрад оголошено суворі догани. На засіданні Богодарівської комісії сприяння хлібозаготівлі відзначалось, що план здачі зерна в одноосібному секторі "злісно не виконується, тому що немає відповідного нажиму на куркульсько-приватну хлібоздачу, і через те потрібно підняти клопотання про виселення за межі України з конфіскацією всього майна".[77]

В Олександрівському районі підлягали висилці родини священослужителів, заможних селян та інших "неблагонадійних елементів" із сіл Несваткове, Голикове, Верещаки, Розумівка, Бірки, Стримівка, Триліси, Кримки. У Знам'янському районі на рубежі 1932-33 років особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР засуджено до виправно-трудових таборів, концтаборів чи заслання хліборобів Л.Андрєєва (с.Дмитрівка),[78] К.Антонова (с.Диківка),[79] І.Балтака (с.Диківка),[80] Д.Бондаренко (с.Макариха),[81] М.Борисова (с.Дмитрівка)[82] та інших. Їм інкримінувалися агітація за зрив хлібозаготівельних робіт та розвал колгоспів.

Для "виправлення" ситуації із хлібозаготівлею до Одеської області прибув Л.Каганович, до Дніпропетровської – С.Косіор і П.Постишев. У грудні по Україні були заблоковані 82 райони, в котрі за невиконання плану заборонявся ввіз будь-яких товарів першої необхідності. Їхнє населення не мало права виїзду за межі районів. Смертність у 1932 році в Зінов'євську склала 220 осіб. За неповними даними у селах Олександрійського району 1931-го було зареєстровано 693 померлих, 1932 – 883, Знам'янському: 1931 – 350, 1932 – 314. При цьому, у пам'яті очевидців голодомору відклалися такі картини: "...Нас вивезли із села... Пізніше наша хата використовувалася для зберігання колгоспного зерна. Люди мерли від голоду, а куркульські (колишні – авт.) хати були засипані зерном до самої стелі." (Л.Лашкул, с.Олександрівка Устинівського району); "Урожай (...) видався на славу. Все росло, достигало – мов з води йшло. Раділо серце... Та недовго була та радість (...) Валки з дорідним житом, пшеницею прямували до міста (...) Наряди на відправку були безконечні (...) На зборах артільного осередку, який очолював мій батько, ухвалили: більше не віддавати з запасів хліба (...) аби запобігти голоду (...). Батька заарештували..." (Г.Щербина, с.Аджамка тепер Кіровоградського району).[83] На початку грудня 1932 року із 176 колгоспів Зінов'євського району "товарна репресія" була застосована проти 150-и, "в боротьбі зі спекуляцією" притягнуто 76 осіб.[84] На "чорну дошку" було занесено колгосп с.Сасівки (тепер Компаніївського району), звідси було вислано 30 осіб "контрреволюційного елементу". Але це не дало ефекту, тож після наради сільгоспактиву із хлібозаготівель в ніч з 30 на 31.12.1932 там покінчив життя самогубством уповноважений із Одеси, комуніст Іванченко.[85] Хлібозаготівлі по колгоспу імені 43-го полку Криничуватської сільради Зінов'євського району на 5.01.1933 склали 65,3% від плану, що, на думку уповноваженого міськпарткому, стало наслідком "великого саботажу, якого ще не зламано, та поломки машин і трактора". Він інформував райцентр про "есерівсько-петлюрівські настрої", "контрреволюційну групу" (на яку звертав увагу ДПУ) серед активістів, яких пропонував притягти до відповідальності і заарештувати.[86] 12 січня секретар Зінов'євського міськпарткому попередив про арешт парторгів і голів сільрад Веселівки, Коротяка, Масляниківки, Обознівки, Іванівки, Юр'ївки, Петрівки, Назарівки, Черняхівки у разі незавершення плану хлібозаготівель в 1-8-денний терміни.[87]

24.01.1933 ЦК ВКП(б) прийняв постанову, у якій "встановив, що парторганізації України не впоралися з покладеним на них партійним завданням щодо організації хлібозаготівель та виконання

плану хлібозаготівель...” та замінив перших секретарів Харківського, Дніпропетровського і Одеського обкомів партії.[88] Того місяця ЦК ВКП(б) ухвалив постанову і про створення в МТС та радгоспах політвідділів, головним завданням яких було зміцнення колгоспного ладу. За спогадами колишнього комсорга заводу “Червона Зірка” М.Заславського у березні на нараді майбутніх працівників політвідділів у столиці радянської України Харкові завідувач відділу ЦК ВКП(б) М.Єжов (майбутній нарком НКВС) заявив, що комуністи повинні допомогти селянам позбавитись дрібнобуржуазної психології, політвідділи допоможуть вичищенню з колгоспів ворожої агентури.[89]

Між тим розкручувався маховик репресій. Бюро Бобринецького райпарткому відзначало, що “ще не зламано саботажу хлібозаготівель, який проявляється як з боку окремих комуністів (Рощахівка, Ч.Долина, Витязівка), так і з боку частини правлінь колгоспів, що засмічені ворожим та куркульським елементом, ...необхідно значно краще використати репресії, як судового порядку так і репресії штрафів...”. 31.01.1933 виїзна сесія нарсуду Знам’янського району засудила на 10 років позбавлення волі М.Брайка (за приховання 2 кіп проса, 1 копи ячменю, близько 4 центнерів зернозбіжжя), Т.Пшиника (1 ц зерна, “наклеп на бригаду із хлібозаготівлі”), І.Бакаляра (4 пуди зерна), на 8 років – Я.Попова (близько 2 ц зернозбіжжя), на 5 років – Л.Брайко (“крала хліб з колгоспних ланів”, 4 пуди пшениці згноїла), Г.Кошову (“спекулювала краденим зерном”, Є.Гавриша (“по-шкідницькому відносився до колгоспних коней”).[90] За п’ятиденку березня з ініціативи міліції цього району було заведено, закінчено і відправлено до суду 3 карних справи за приховування посівматеріалу, за крадіжки посівматеріалу – 5, зумисне псування і знищення тяглової сили – 12 справ. По них проходили 27 осіб.[91] З 20 по 25 березня по Зінов’євському району до карної відповідальності за те ж саме було притягнено 16 осіб.[92]

Завдяки масовим репресіям у багатьох районах вдалося відібрати практично весь хліб у селян. У зведенні Харківського облземуправління серед передових районів області називався Новогеоргіївський. У зведенні інформсектору оргінструкторського відділу ЦК КП(б)У від 1 квітня йшлося про випадки людоїдства у Новомиргородському, Знам’янському і Новоукраїнському районах Одеської області. Подібні факти органи міліції фіксували навесні в с.Деріївці Онуфрівського,[93] с.Черняхівці Зінов’євського[94] районів.

“Пам’ятаю, на вулицях попід тинами, під хатами і порожніми хлівами валялися трупи мертвих людей різного віку. Розпухлі обличчя, руки і ноги, як колоди, роздуті животи. Страшно було дивитись на вмираючих опухлих дітей, жінок, чоловіків, бабусь і дідусів. Багато цих бідолах ще ворушилися, стогнали. Мені було тоді років 6-7 (...). Страшно було, бо ходили розмови про людоїдство. З голоду люди втрачали глузд і крали, заманювали чужих дітей, а часто і своїх рідних убивали і варили в казанах, щоб самим наїстися і вижити якось (...) Декілька сотень лише в моєму рідному селі Роздолі померли з голоду в 1933 році на найбагатших в світі українських чорноземах. Мертвих і напівживих звозили на цвинтар і гаками стягали в спільні ями-могили. Хто ще міг – покидав рідне село і тікав до міста, чи куди очі дивились”. Такі моторошні квартини видобув з пам’яті в роки незалежності мешканець Голованівщини Володимир Караташ.[95] “Добре пам’ятаю 1933-ій рік, – писав Олексій Лисак із с.Могильного Гайворонського району, – коли щоденно підводами їздили по селу і збирали померлих. Закопували їх без трун і почестей. Скільки тоді пішло передчасно із життя (...) Старожили називали цифру до 600 чоловік”.[96] Факти людоїдства у с.Новій Празі Олександрійського району згадував місцевий краєзнавець Федір Плотнір.[97]

А між тим сексоти ДПУ ретельно фіксували критичні висловлювання голодного населення. Ось що вони, зокрема, в робітничому середовищі м.Зінов’євська підслухали, як “нездорові реагування”. “Чим лише робітників не харчують – різною бузою (...) Лише одна водичка”, “...Обіди... їсти прямо неможливо. А це все тому, що всі займаються самозабезпеченням, починаючи зверху і донизу, від Сталіна і закінчуючи нашою фабкухнею” (робітники- червонозорівці); “Щоб уже в Москві у керівників зупинилися серця і життя, так як вони зупинили наше життя. Куди не йди – скрізь плач про хліб” (працівник міської бойні); “Знову знімають у нас хліб з першого числа (...) На ринку нічого немає (...) Це просто знущання. Взяти народ і мучити. Зробити з такої багатої країни країну суцільного голоду”.[98]

Під контроль брався і новий урожай. 30 червня прокурор Знам’янської дільниці просив своє Одеське обласне керівництво спростити послідовність розгляду справ, пов’язаних зі збиральною кампанією, адже напередодні були виявлені випадки зрізання колосків “злодіями-рецидивістами” по Сентовській, Федварській і Рексинській сільрадах.[99] У липні Добровеличківський райвиконком категорично заборонив сільрадам видавати колгоспникам на харчі хліб у зерні, “бо це йшло всупереч директивам

центру та сприяло розбазарюванню хліба". Дозволялось видавати лише борошно у розмірі десяти відсотків обмолоченого врожаю за перші 3-4 дні молотьби. Порушники цього порядку мали притягуватися до судової відповідальності. Начальник політвідділу Помічнянської МТС у листі до всіх парторгів колгоспів Новоукраїнського району класифікував парторга і голову колгоспу І.Бойка як керівника "антидержавних і дрібнобуржуазних тенденцій", "класового ворога", справу на якого мали розглянути в партійному і судовому порядку. У вину йому ставилося розпорядження про обмолот трьох з половиною центнерів жита для потреб села до закінчення хлібоздачі державі.[100]

На 1.09.1933 план хлібоздачі по одноосібному сектору на Добровеличківщині було виконано: в райцентрі – на 11%, Липняжці – 12%, Ново-Лутці – 3,5%, Добрянці – 7,7%, у зв'язку з чим вимагалося застосовувати "до злісних нездатчиків репресивних заходів згідно закону про обов'язкову хлібопоставку державі, а до голів сільрад – рішучих заходів впливу". Райвиконком пропонував притягати до відповідальності "волокитчиків та зривщиків"[101] державних планів заготівлі городини. Із 5 по 9 вересня згідно зі спецдонесенням начальника міліції Знам'янського району про боротьбу зі спекуляцією зерном, продуктами та промтоварами заведено слідчі або судові справи за поганий догляд за кіньми (Велика Северинка), невиконання серпневого плану (Диківка і Красносілля), крадіжку колгоспного ячменю (Знам'янка), жита (Дмитрівка), пшениці (Знам'янка) і колосків (Цибулеве) та особистого майна: картоплі (Велика Северинка) і речей (Знам'янка та Федвар).[102]

Найтрагічніша історія 33-го закарбована у метричних книгах, які, навіть не повністю зберігшись, дають уявлення про помітний ріст смертності. За 1933 рік у Зінов'євську померло 4500 осіб, у тому числі в січні 296, лютому – 414, березні – 679, червні – 572, липні – 535, вересні – 275. В Олександрії 1933-го було зареєстровано 1583 смерті, 1934-го – 272, 1935 – 130, 1936 – 120. В Олександрійському районі (за неповними даними) відповідно – 1358, 314, 276, 307, у Знам'янському (неповні дані) – 631, 329, 297, зокрема в селах Іванкове – 129 (за 5 місяців), Казарня – 137 (7 місяців), Плоскому – 198 (7 місяців).

Ескалація терору, як запобіжний захід проти будь-яких можливих протестних дій з приводу голоду, здійснювалася в середовищі інтелігенції. Хвиля арештів у лютому 1933 року прокотилася в Зінов'євському інституті соціального виховання. Розгорнуті свідчення дав доцент, помічник директора інституту Л.Геращенко. Він повідомив слідчому про свою розмову з викладачем Й.Лазуренком, який навесні 1932-го довго хворів, пояснивши це "недоїданням та втомою. Щоб хоча б жебрацьки існувати, необхідно дуже багато працювати, перевантажувати себе лекціями, а зарплата дуже мала... Постачання секції наукових працівників дуже погане, бо одержуєш один лише хліб, а жирів, круп, цукру немає. Все це доводиться купувати "на чорному ринку".[103] Обмовляючи себе і колишнього професора Ф.Примака, Л.Геращенко говорив для протоколу: "Обидва ми сходилися на тому, що політика радянської влади веде до зубожіння селянства та голоду й збурює селян проти неї. Радянська влада вивести країну з такого стану, на нашу думку, не може. Вихід нами вбачається у реставрації дрібної приватної власності та заміні існуючого радянського ладу українським демократичним урядом". Підслідний навів і прохання одного з районних освітянських керівників прислати додатково студентів на педпрактику, оскільки основні вчителі "розбіглися", сільради їм не платили грошей, не виділяли продукти та промислові товари. Як один з "керівників контрреволюційної організації" Геращенко отримав п'ять років таборів.[104] Не допомогло й те, що наприкінці слідства він відмовився від свідчень, заявивши, що дав їх через нервову напругу...

Доцент М.Бойцан свідчив, що йому розповідали студенти-вечірники першого курсу агробіологічного відділу, як доцент В.Кириченко говорив, що раніше селяни за крадіжки десятків пудів хліба отримували невеликі терміни ув'язнення або сплачували штрафи, а в 1933 році за кілограм хліба розстрілювали.[105] У протоколі допиту педагога є й такі слова: "Настрій вчителів з району, що слухали сесію, поганий, що помічалося з окремих реплік: "Ми голодні, немає зарплатні, коли все скінчиться?" Ці репліки були в той час, коли доводилося пропонувати їм краще проробляти навчальний матеріал до другої сесії".[106] Бойцана було на три роки вислано до Казахстану. Доцент В.Кириченко свою участь у контрреволюційній організації заперечив, тож через вісім місяців слідства був відпущений з в'язниці.[107]

На виконанні плану хлібозаготівель акцентувалася увага 1933 року і під час кампанії з "чистки партії". На засіданні відповідної осередкової комісії колгоспу імені Сталіна Василівської сільради Знам'янського району 24 жовтня у доповіді парторга зазначалось: "Обмолот хліба ще не закінчено, посів також. Трудова дисципліна серед колгоспників низька (...) Корови колгоспників використовувались

недостатньо (...) Партмасової роботи по бригадах не велося (...) Усього ударників числиться 47 (із 253 – авт.) осіб, але такі більшою частиною сумнівні (...) Виробничих зборів по бригадах не проводилося. Дитячих ясел при колгоспі немає, громадське харчування не налагоджено, облік трудоднів поганий (...) З боку окремих членів партії відчувався зажим критики і самокритики, також грубе відношення до колгоспників і лайки матюччям. Замість масової роботи секретар партосередку за крадіжку картоплі зачинила дівчину до темної кімнати. Таке явище спостерігалося і з боку голови сільради. Продукти, призначені для дитячих ясел, розбазарювалися, від голоду померло до 30 дітей. Партосередок на це не звертав уваги, а сам цими продуктами користувався".[108] Про "якісний" рівень партії найголоднішого року українського народу свідчать і протоколи засідань районних комісій у Бобринці з її "чистки". Деякі особи з кількарічним кандидатським стажем до ВКП(б) не знали, у яку партію збиралися вступити і по якій соціальній категорії, для чого існує соцзмагання і ударництво, не знали, зрештою, "що таке партія". Така ситуація стала наслідком неафішованого процесу партизації села. У 1930-32 роках на засіданні президії Долинського райкому КП(б)У приймали по 25-40 кандидатів у члени партії, нерідко без їхньої участі. Серед них була значна частина неписьменних і малописьменних, найбідніших верств, які погано орієнтувались у політичній ситуації і в партійній теорії. Не всі з них стали слухняними "гвинтиками" у часи тотальної колективізації, особливо реквізиції продовольства і посівматеріалу в 1932-33 роках. На 25.08.1934 у Долинському районі було виключено з членів і кандидатів більшовицької партії кожного четвертого. Як зазначалося у постанові райкому: "очистили партійну організацію від класово-ворожих, куркульських, петлюрівських елементів, від опортуністів всіх мастей (...)" Отже, чистку було використано і для звільнення Компартії від найбільш національно і соціально свідомих українців. Як далі йшлося в рішенні: "райпарторганізація на чолі з РПК і політвідділами ще не вжила всіх потрібних заходів для зламу куркульського саботажу в хлібопоставках. Через це район під загрозою зриву виконання поставок".[109]

ВЕЛИКИЙ ТЕРОР

Очевидно, що аналогів великого терору 1937-38 років в СРСР немає в історії людства. І не лише й не стільки за кількістю жертв, як за тією отруйною атмосферою доносів, морального приниження, суцільного страху, які пронизували всі пори суспільства – від низів до найвищих кабінетів. Так само немає й адекватного пояснення тій жахливій жорстокості й беззаконню, що проявилися в ті роки. Можливо, відкриття істориків у цій царині ще попереду, досі ж існує одне прийнятне пояснення: Сталін хотів знищити усіх своїх ворогів, як реальних, так і уявних. Пояснення, якщо врахувати масштаби історичного явища, не досить переконливе і до того ж вражає рівнем впливу суб'єктивного чинника на долі сотень тисяч людей. Але такою була радянська дійсність...

Історики називають різні цифри кількості знищених у ті роки людей. Сумніву не викликає лише те, що репресії торкнулися усіх прошарків суспільства – від керівників найвищого рангу до рядових робітників і колгоспників. Зрозуміло, одними з «найстрашніших ворогів» була інтелігенція, військовослужбовці. Про національно свідомих діячів культури і науки, священиків нічого було й говорити – вони однозначно розцінювалися як вороги. За даними історика Миколи Лазаревича НКВС планувала знищити цілі верстви населення, зокрема священиків, колишніх учасників антибільшовицької боротьби, тих, хто бував за кордоном чи мав там родичів, іммігрантів із Галичини, інших, хто мав хоч найменше уявлення про відмінну від радянської модель життя.[110]

Україна знову, як і в попередні роки, зазнала дошкульнішого удару, ніж інші республіки. Навіть Лев Троцький, сумнозвісний земляк, що виріс у наших краях, добре знав психологію українців, тож і вчив більшовиків як ефективніше обдурювати представників нашого народу, визнавав, що «ніде репресії, чистки, придушення і всі інші види бюрократичного хуліганства в цілому не досягли таких страшних розмірів, як на Україні, у боротьбі з могутніми прихованими силами в українських масах, що прагнули більшої свободи й незалежності».[111] Непоганий вираз одного з вождів революції – бюрократичне хуліганство. Особливо промовистий на фоні прямої вказівки Сталіна піддавати арештованих тортурам. Значною мірою саме завдяки цьому й розкручувалось колесо великого терору – не витримуючи знущань, люди називали прізвища все нових і нових жертв. У ті роки майже повністю було знищено тодішніх членів ЦК КП(б)У, українського уряду, сотні тисяч українців. Таке відверто вороже ставлення

московського керівництва до України пояснювалося, за словами Павла Постишева, тим, що вона потребувала масовіших чисток, оскільки постійно породжувала більше ворогів...

За даними історика Лазаревича Москва запланувала репресувати у 1937 році 28 тисяч українців. У той час плани прийнято було перевиконувати. Навіть такі. Отож нарком внутрішніх справ УРСР Ізраїль Леплевський двічі звертався в Москву з проханням збільшити ліміти на репресії. Нові «плани» були такими – розстріляти 26150 чоловік, відправити у концтабори – 37600.[112]

Історик Юрій Шаповал називає інші цифри: із серпня 1937 року по листопад 1938 планувалось розстріляти 76 тисяч людей, фактично ж розстріляно внаслідок збільшення лімітів близько 400 тисяч. Він також повідомляє, що готується до друку видання, де будуть опубліковані документи, які красномовно свідчать: великий терор свідоме плановане винищення народу.[113]

Про це свідчать і документи тодішнього НКВС, які стосуються нашої області (на той час вона була не сформована і її нинішня територія належала до кількох тодішніх областей). «Робота» (цілеспрямовані репресії) велася за багатьма напрямками, які сама НКВС визначала так: троцкісти і праві; учасники військово-фашистської змови; по польській (німецькій, румунській, грецькій, чеській, японській і т.д.) контрреволюції і шпигунству; українські націоналісти; церковники і сектантська контрреволюція; шкідники різних мастей і білогвардійщина; жінки зрадників Батьківщини; куркульська контрреволюція. Як зазначено в довідці про оперативну діяльність районних органів НКВС в Миколаївській області, з 1 червня і по 1 грудня 1937 року, згідно з цією класифікацією, серед заарештованих найбільше було представників куркульської контрреволюції та українських націоналістів – 1840 та 1083 відповідно, чимало й шкідників – 925, більше 900 знайшлося й польських та німецьких шпигунів, і навіть 19 японських...[114]

Повідомляється також, що в місті Кірово розкрито і ліквідовано німецько-фашистську організацію, створену агентом німецької розвідки Фішмахером. Заарештовано 15 чоловік, більшість розстріляно. Тут же викрито і ліквідовано контрреволюційну німецьку націоналістичну організацію «Союз» громадян німецької раси. Заарештовано 24 особи.[115] У визначеннях документів НКВС чітко вказується критерій вини: належність до раси, чи до нації. Національна приналежність практично автоматично робила людей у ті роки жертвами репресій. І стосувалося це не лише національних меншин. Українських всіляких націоналістичних контрреволюційних повстанських та інших (з різними формулюваннями) організацій на той час викривали по кілька чи не в кожному районі. Зрозуміло, що суть їхньої діяльності, як правило (хіба що за рідкісними винятками окремих деталей) були вигаданими або названими в анонімних доносах, які заарештовані потім підтверджували під тортурами.

А організації агентурної сітки приділялася особлива увага. Про це свідчить доповідна записка (очевидно, таких документів було чимало) про завербованих агентів та інформаторів. Дані класифікуються по місяцях, по категоріях – скільки професорів, письменників, художників, працівників радапарату, профспілок і т.д.[116]

Тодішній режим явив світові безпрецедентне утворення, інструмент беззаконня – трійки. Цілком очевидно, рішення вони виносили, виходячи не з матеріалів конкретної справи, а з планів та збільшених лімітів на репресії і розстріли, де окрема людина була лише одиницею їх виконання. Про це свідчить і те, що справи, які у ті ж роки розглядали, скажімо, обласні суди, незважаючи на загальну тенденцію та атмосферу в суспільстві, мають набагато м'якші і поміркованіші вироки.

Не викликає сумніву, що основний масив репресій у нашому краї припадає якраз на ці два пекельні роки. У деяких районах це половина (Петрове – 201 з 412, Новомиргород – 400 з 813), а то й більше (Новоархангельськ – 301 з 547) від загальної кількості репресованих. У Вільшанському районі, скажімо, число справ, що датуються 1937-38 роками взагалі становить 65 відсотків. Тут, зрозуміло, виходячи з національного складу населення. органи громили болгарських націоналістів. Взагалі ж, у нас, як і скрізь по Україні, НКВС невпинно «розкривала» діяльність всіляких націоналістичних, повстанських, польсько-католицьких, сектантських, право-троцкістських, шкідницьких, а загалом контрреволюційних (найпоширеніше звинувачення в ті роки) груп і угруповань. Практично на сто відсотків усе це було вигадкою, мішурою, якою прикривалась диявольська жорстокість маховика репресій.

Хоча, звичайно, в ті жорна потрапляли і свідомі вороги радянської влади, які не сприймали її і відверто критично висловлювались про це – колишні учасники різноманітних повстанських загонів та нечервоних військових формувань, розкуркулені та їхні родичі, просто критично мислячі люди. Чимало

таких, які до 1937 року встигли по кілька разів побувати в лабетах ЧК, ДПУ, а потім уже й НКВС. Дехто відбув призначений раніше термін і пробував пристосуватися до радянської дійсності, наївно сподіваючись, що порахунки зведено і можна нарешті отримати спокій. Наприклад, Куц Андрій з Петрівського району, якого чотири рази затримували ЧК і ДПУ, будучи в 1930-му розкуркулений і засланий на північ, повернувся, зумів здобути професію комбайнера і працював у колгоспі, очевидно, змирившись із реальністю. Та у 1937-ому йому згадали і службу в армії УНР, і у штабі повстанця Ярового – тож, зрозуміло, розстріляли.

Взагалі з тієї м'ясорубки мало кому вдавалося врятуватися: якщо не отримували вирок першої категорії (розстріл) відразу, то помирали в таборах, на етапах та пересилках. Одиниці ж, які поверталися, як правило, зазнавали репресій у 1949-50 роках. У цьому плані унікальною є постать свідомого українця, людини, яка ніколи не втрачала своєї гідності, українського націоналіста, який ніколи, власне, не приховував своєї позиції, арештовувався в 1928, 1937 та 1949 роках, залишився живим і з незламною твердістю духу та власних переконань дожив до 80-90-их минулого століття – новомиргородця Степана Кожум'яки.

І все ж, таких прикладів свідомого критичного протистояння з владою менше порівняно із загальною масою тих, хто поплатився життям чи роками й роками мук і нестатків за одне необережне слово, анекдот, розказаний у веселому товаристві, чи за те, що має родичів за кордоном або колись доля закидала його в далекі чи не дуже краї (головне за межі тодішнього СРСР). У багатьох справах репресованих у 1937-38 роках навіть немає за що зачепитися, щоб назвати якусь конкретну вину людини, крім загальника – контрреволюція. Доходило до курйозів: Івана Криворучка з Долинського району, наприклад, звинуватили у тому, що він нібито розшифровував відому абреавіатуру ВКП(б) як Всесоюзний комітет проституток і б... Важко сказати, чи не вигадка це самого слідчого НКВС, в якому він висловив своє світоприйняття і розуміння речей... І це не дивно, адже сьогоднішній слідчий і начальник завтра цілком міг стати жертвою. Та що там слідчі, віддані комуністи, відверті зрадники і сексоти, які, власне, хто ціною життя і крові, а хто своєї совісті, творили і утверджували ту революцію, до якої так безцеремонно тепер чіпляли приставку контр, потрапляли у жорна репресій. Дудинський Антон, наприклад, з Долинського району, член ВКП(б) з 1919 року, в роки громадянської війни заробив два ордени Червоного Прапора, звинувачений у шпигунстві і розстріляний. Так само як і член болгарської компартії з 1918 року, член ВКП(б) Манолов Манол з Вільшанського району.

Про атмосферу страху, сексотства, зрадництва, що панували тоді в суспільстві свідчить унікальний факт, що продемонстрував наш земляк Геріх Михайло.[117] На момент арешту він був курсантом Орловського бронетанкового училища. Та й арештували його задля годиться. Він, власне, сам прийшов у органи із заявою: дізнавшись про арешт Михайла Бірюкова, директора заводу «Червона зірка», де до вступу в училище наш Геріх працював модельником, він повідомив про це комісарові училища. Не забув при цьому також наголосити. що в цьому ж навчальному закладі навчається племінник опального директора... Мабуть, Геріх, вивчившись, зумів зробити непогану кар'єру. Таких радвлада і компартія цінували.

У Кіровограді ж репресії 1937-38 років здійснювались повномасштабно: у ці два роки заарештовано 712 чоловік з 1604, репресованих за весь час панування більшовизму. Одних лиш працівників «Червоної зірки» арештували 163 чоловіки, на чолі, як уже згадувалось, з директором. «Ворогів» народу знаходили скрізь: і серед працівників залізничній станції Кірово-Українська, як вона тоді звалась (41 арештований), і на заводі «Профінтерн» (24), і на заводі «Більшовик» (12), і на заводі «Озет»(9), і на птахокомбінаті, і на спиртзаводі, і на панчішній фабриці, і на канатному заводі, і на кондитерській фабриці, і на електростанції та на пошті, і в Тсоавіахімі та трамвайному парку, і у 15-ій авіабригаді та водоканалі, і на цегельні, і по артілях. Чимало їх знаходилось і у різних обласних організаціях – «Союзборошно» (12), «Облбудтресті» (9), облземуправлінні, обласній споживспілці, облторзі, ветслужбі, аптекоуправлінні.

Такі репресії, зрозуміло, не могли не торкнутися шкіл, де арештовано здебільшого вчителів німецької мови (часто німців за національністю, що, власне, й було їхнім найбільшим гріхом), педагогічного інституту, будівельного технікуму, технікуму механізації сільського господарства, краєзнавчого музею. Багато з цих організацій існують і досі, тож непогано було б, аби пам'ять про їхніх колишніх працівників вони хоч якось вшанували.

Окрема, особлива категорія громадян, що потерпіли від репресій 1937-38 років – дружини репресованих. Багатьох з них арештовували другого ж дня з єдиним звинуваченням – не донесла на

чоловіка. Деяким додавали ще й контрреволюційну діяльність, і тоді жінку чекали такий же строк (як правило, вісім-десять років), чи й розстріл. Але багатьох відпускали, обмеживши фактично моральними тортурами. Адже при цьому дітей забирали і відправляли в дитячий будинок, де їх потім ще треба було знайти. При цьому сім'я перебувала, як правило, в жахливих злиднях, бо жінку позбавляли роботи, всіляко знижуючи її соціальний статус. Як таким жінкам як Зінаїда Баховська, Марія Гаврилова, Клавдія Ніколаєвська, Варвара Кияшко, Тетяна Бірюкова, Калерія Озерянська і багатьом-багатьом іншим вдавалося виживати – сам Бог відає.

ІМПЕРІЯ РОЗШИРЮЄ КОРДОНИ

На кінець 30-их років масовий терор в СРСР пригас, хоча наслідки його, психологічні насамперед, будуть себе виявляти довгі роки. Сторінки місцевої преси 1939 року у порівнянні з минулими очистились від брудної лексики в означенні внутрішнього класового ворога. Натомість потоком ллється патока славослів'я "рідному, любому , нашому батьку" та прославляється радість існування під сонцем: "Ой да поле – наше море, а машини – кораблі. Ми давно забули горе, життя радісне знайшли" – співає "народ".[118] Давно забули горе. Коротка пам'ять. Але скоро, дуже скоро нагадають...

І щодо зовнішнього ворога теж начеб благополучні обставини в країні складаються. Більше того – повне взаєморозуміння з нацистським режимом Німеччини: 26 серпня газети ("Кіровоградська правда" в їх числі) публікують договір Молотова-Рібентроппа про ненапад. Ще через півтора місяця кіровоградський читач мав можливість знайомитись із "промовою Гітлера в рейхстагу" (8.10.1939) чи "промовою Рібентроппа в Данцігу" (27.10.1939). "Різність режимів не може перешкодити спільній активній боротьбі за мир" – говорить зокрема про стосунки з Росією канцлер Німеччини і в півторагодинному своєму спічі демонструє могутність вермахту, який при анексії Польщі втратив своїх 10,5 тисяч вояків, а польських жовнірів у полон взято майже 700 тисяч. Це був початок Другої світової, в яку СРСР вступив практично 17 вересня 1939 року, назвавши це "визвольним походом" братів-українців та білорусів.

Далекувато лежить Галичина від Приінгульського степу – аж за Поділлям, а стосунок той край має до нас тим, що починаючи з жовтня 1939 року й до середини весни року наступного кіровоградська феміда опікувалась винесенням вироків перебіжчикам новоутвореного кордону (так звана лінія Керзона) між Радянським Союзом і Німеччиною. Не в бік Німеччини, куди як відомо у 1939-40 роках перебралось понад 20 тисяч переважно представників інтелігенції, які не сприйняли радянізації краю, а навпаки – в бік СРСР. Таких справ у Державному архіві Кіровоградської області небагато-немало аж понад сім десятків. Чому вони опинились тут, коли здебільшого ніякого стосунку до області не мають? Відгадки треба шукати у правилах і методах діяльності тодішніх репресивних органів порівняно молодої амбітної держави, яка прагла завойовувати світ і на той час нітрохи не сумнівалась у досяжності своєї мети. Чи то перевантаженість західноукраїнських структур НКВС, чи намагання заплутати звинувачуваних і їхніх родичів на випадок пошуків... Бо як інакше пояснити те, що переважно євреї, які здебільшого втікали від нацистської з яскраво декларованими замашками антисемітизму влади у Радянську державу (часто арештовані пояснювали, що в пошуках роботи ненароком перебрели кордон), перехоплювались прикордонниками Рава-Руського, Чортківського, Перемишльського, Надвірнянського, Коломийського, Мостиського, та інших загонів, а долі їхні вирішувались у степовій області?

Справи зарубіжних арештантів суттєво різняться від вітчизняних. Насамперед наявністю цивілізованих документів про особу, паспортів, а ще великої кількості фотографій, переглядаючи які, мимоволі виникає бажання порівняти рівень життя людей "загниваючого Заходу" і "країни щасливого дитинства".

Були серед "заблудлих" і поляки, яким поталанило в тому, що вже через півтора-два роки вони могли вийти з-за грат на підставі указу Президії Верховної ради СРСР від 31.08.1941 про амністію польським громадянам з правом вільного проживання на території СРСР за винятком заборонених зон, місцевостей на воєнному становищі та режимних міст 1 і 2-ої категорій. Чи скористався амністією 15-річний львівський гімназист Лешек Солтис, провина якого полягала в тому, що на початку лютого він ішов до рідного діда у с.Шкло Яворівського району, а натрапив на 92-ий прикордонний загін НКВС

м.Перемишля й загримів на 5 років неволі?[119] Саме такі покарання (3-5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах) отримували пошукачі роботи, родичів і лояльності влади з погляду національної приналежності.

А ось українці Олександр Палюх та Йосип Лукасюк із Грубешівського повіту Люблінського воєводства отримали по 8. Хоча й один із них належав до Комуністичної партії – правда, Західної України – з 1932 року, за що не раз арештовувався польською владою у 1935-1936 роках. проживав у селищі радгоспу ім.Рози Люксембург (нині селище Сугокліївка) Бобринецького району, хлібороб. За що Кіровоградським міськвідділом НКВС 9 лютого1940 року були заарештовані українці Закерзоння, які всією душею здалека полюбили соціалізм? У жовтні 1939 року населенню прикордонних територій, яке брало участь у сільських комітетах сприяння Червоній армії під час визвольного походу в Західну Україну, було запропоновано переїхати у тил Червоної армії; 10 листопада у селище радгоспу імені Рози Люксембург Бобринецького району прибуло 10 родин біженців, а в січні 1940 року вони виявили бажання вернутись додому, оскільки вони не отримали ні землі, ні зарплати, ні елементарних умов проживання, які мали у панській Польщі. І Лукасюк та інші розчарувались у соціалізмі дуже швидко. Та повороту назад уже не було, скільки вони не добивались. Хоча на словах і в Києві, і в Кіровоградському облвиконкомі йому виїзд гарантували. Натомість навіть квитки на потяг він не міг придбати у Долинській, а коли став обурюватись, то перед очі стали хлопці у військових строях з портупеями. 8 років – за обурення. Всього вісім. Бо два роки тому за це розстрілювали.[120]

Але ж вони не чинили злочинів! Навіть не ганили лад і його керівників. Як, наприклад, тернопільський 20-річний студент Казимир Городинський. Йому у звинувачення написали таке: "з жовтня-листопада 1939 року належав до контрреволюційної військової повстанської організації, яка ставила завдання: збройно повалити радвладу й відновити буржуазно-поміщицький лад в західних областях України; за завданням організації в листопаді 1939 року їздив у Львів для облаштування зв'язку з антирадянським елементом, вербував нових членів у організацію". Присуд – 10 років неволі з позбавленням громадянських прав на 5 років.[121] Комусь здавалось, що 37-38 роки минули. А багато більше хто вірив у "золотий вересень". У доленосні рішення так званих Народних Зборів Західної України, які організовувались і проводились за безпосередньої участі бійців невидимого фронту, для яких незабаром на Волині, у Галичині, а через рік і на Буковині відкриється безмежне поле діяльності.

А тим часом українські письменники Волкенштейн, Гарцман, Орлянд, Шехтман та їм подібні разом із недострілянними рильськими й яновськими та приголубленими владним посадовим кріслом корнійчуками й бажанами (за підрахунками діаспорного історика Ореста Субтельного з наявних 240 українських письменників на волі перед війною лишилось 40) 18 жовтня 1939 року друкують у всіх обласних газетах відозву до письменників Західної України: радуйтесь, братове, визволенню! До слова сказати, що й серед термосованих і поглинутих мороком єжовсько-берієвського мракобісся письменників України є й представники Кіровоградщини: Галина Берізка, Дмитро Бузько, Микола Вороний, Микита Годованець, Олена Журлива, Андрій Кримський, Іван Микитенко, Василь Миколюк, Віталій Чигирин... Три крапки ставимо тому, що "під впливом кривавої віхоли тридцятих-п'ятдесятих років вимушено "замовкло" назавжди безліч початкуючих українських поетів, прозаїків, драматургів, гумористів, критиків. А були серед них люди, що видали вже по одній чи кілька книжок, які засвідчували яскравий талант їхніх авторів. Так, друг Павла Тичини, дуже своєрідний і перспективний поет Іван Шевченко (уродженець с.Павлиш Онуфріївського району – **авт.**) став колгоспним рільником". [122]

"Золотий вересень"... Нині він асоціюється також і з посиленим призовом майже сорокарічних чоловіків цивільного населення до Червоної армії. Ніхто з них тоді іще не знав, що вони стануть гарматним м'ясом для прийдешньої локальної війни, в якій Країна рад прагнутиме вчергове (як на Халхін-Голі чи у розчленуванні Польщі) продемонструвати світові свою високу боєздатність та могутність. А заодно прибавити до своїх територій втрачений у грудні 1917 року шмат Скандинавії. Іще зовсім недавно, серед літа, радянські газети у знущальному тоні повідомляли про мобілізації в армію Німеччиною чоловіків літнього віку (1906-1907 років народження) ("Кіровоградська правда", 11.07.1939), а в вересні у Радянському Союзі разом із синами до Червоної армії пішли й батьки: оголошено призов резервістів у семи військових округах СРСР, в тому числі у Київському та Одеському.

Щойно влітку народ Суомі провів демократичні вибори: двісті мандатів фінського сейму розподілились так – 85 за соціал-демократами, 56 – за аграрною партією, 25 – за коаліціянтами, 18 – за

шведськими народниками, 8 – за фашистською партією лапуасців ("патріотичний народний рух"), 6 – за прогресивною партією і 2 – за партією дрібних землевласників ("Кіровоградська правда", 10.07.1939). Десь приблизно як в українців на початку XXI століття. А вже 2 грудня всесоюзні "Известия" захлиналися: "Финский народ, возмущённый преступной политикой презренного правительства Каяндера-Эркко-Таннера, образовал Народное Правительство Финнской Демократической Республики". Зрозуміло, як інспіровано творився цей уряд (згодом цю ж практику використають в Угорщині, Афганістані), але існував він лиш на шпальтах радянської преси, хоча СРСР поквапився навіть договір підписати з т.зв. ФДР... Заголовки газетних публікацій про події в Фінляндії говорять самі за себе: "Долой тиранию палачей!", "Ликвидировать очаг войны", "Уничтожить бандитскую шайку"... Ліга Націй 14 грудня приймає резолюцію про виключення СРСР із цієї міжнародної організації "з осудом дій СРСР проти Фінляндської держави". Але війна з фінами тривала до 12 березня 1940 року. І хоч за радянського часу по всіх своїх енциклопедіях СРСР розпускав переможний туман про ті події, однак нині цифри втрат говорять самі за себе: фіннів загинуло 70 тисяч чоловік, а червоноармійців – 412 тисяч. (М.В.Лазарович "Історія України", Київ, "Знання", 2008, стор. 460) Українців, за підрахунками фахівців, понад 100 тисяч. Їхні прізвища досі зберігалися в глибокій таємниці й оприлюднені зовсім недавно і то далеко не повністю – поіменно близько 20 тисяч, хоча станом на літо 2005 року заявлено, що зібрано дані на понад 68 тисяч вихідців з України, загиблих у радянсько-фінській війні.[123]

Усі полонені червоноармійці весною 1940 року були обмінені на фінських. І всі до одного репресовані. Учасник бойових дій на цій війні Григорій Гаращенко називає точну цифру репресованих: "Всі 5175 червоноармійців і 293 офіцери, які повернулися з фінського полону, пройшли сталінські табори, а 232-ох командирів розстріляли".[124]

Прізвища вояків, мобілізованих з Кіровоградщини у вересні 1939-го, яким судилося вижити в страшні морозні місяці 1940 року і які вернулись додому й тут же були репресовані, тепер розмістять томи видання "Реабілітовані історією. Кіровоградська область".

Відомості про їхні "злочини" скупі до телеграфних повідомлень у тоненьких, на 10-12 аркушів, справах.

Справа №4318. Григорій Могиленко з села Дібрівка Бобринецького району у вересні 1939-го мобілізований до війська. У серпні 1940-го, коли після обміну на фінських полонених у Южському концтаборі Івановської області на нього завели справу, він власноручно дав письмове пояснення своєї вини: "На висоті 104-9 в землянці разом з іншими 30-ма військовиками перебував з 9.12.1939 по 2.02.1940, оточені фінами 26 діб не мали харчів, поранений у ліву руку, зі зброї мав гвинтівку і 2 патрони; у фінському таборі оброблявся ідеологічно у антирадянському дусі". Остання фраза була визначальною, за яку й отримав 5 років неволі.[125]

Справа №4459. 33-річний червоноармієць 187-го особливого резервного батальйону 168-ї стрілецької дивізії Панас Донцов – родом із Мар'янівки Олександрівського району, мобілізований у вересні 1939-го. Пояснення в анкеті після арешту 25.08.1940: "17 лютого тримав оборону біля сопки, був поранений у трьох місцях, знаходився в тяжкому стані, при відході від сопки мене взяли з собою і вночі я знаходився в окопі, білофіни стали наступати й на другу сопку, наші почали відходити, мене забрати не змогли, я лишився в окопі, вранці прийшли фіни і полонили". 15.06.1942 особливою нарадою НКВС СРСР засуджений до ув'язнення у виправно-трудових таборах на період війни. Помер у неволі 20.04.1943.[126]

Справа №8237. Пояснює колишній червоноармієць 208 стрілецького полку 18 стрілецької дивізії 29-річний Василь Туменко (родом із Червонопілля Бобринецького району): "Частина наша була оточена, виходили з оточення без зброї і боєзапасу, поморозили собі руки й ноги, разом з групою 15 вояків був узятий білофінами в полон, в полоні піддавались антирадянській обробці". Засуджений до 8 років неволі, покарання відбував у Норильськлагу.[127]

Перелік прізвищ чоловіків віком від 25 до 40 років і деталі їхньої участі у загарбницькій війні можна продовжувати: у Держархіві Кіровоградщини таких справ понад півсотні. Факти вражаючі: "добровільно здався фінам у полон, разом з іншими вояками їв трупи вмерлих червоноармійців" (Іван Байбарак).[128] Факти невинні до абсурдності: червоноармієць Ханківського прикордонного загону Прибалтійського округу Василь Драгожилос (родом з Варварівки Устинівського району) "розповідав

антирадянські анекдоти, ганив окремі укази президії Верховної ради про нагородження орденами й медалями учасників боїв із білофінами".[129]

А ще безглуздішими є звинувачення мешканців Кіровоградщини, які дозволяли собі міркувати та висловлюватись з приводу невдалої радянської воєнної кампанії на Скандинавському півострові. 58-річний вчитель російської мови і літератури Хмелівської середньої школи Маловисківського району Григорій Вітковський, у якого загинув син на радянсько-фінській війні, "у березні 1940-го серед людей вів агітацію поразницького характеру стосовно Червоної армії, яка воювала з Фінляндією";[130] хлібороб із Аджамки Кіровоградського району Павло Маломуж "під час військових дій між СРСР і Фінляндією слухав останні новини по радіо, а як почали обговорювати положення на фронтах, сказав, що з Червоною армією у Фінляндії може бути те ж саме, що і з Наполеоном у Москві" – цю фразу йому пригадали в кінці червня 1941 року.[131]

В Радянському Союзі інформація про справжні події тієї нетривалої, безславної для нас війни була фактично недоступна. Учасники її, кому поталанило вижити, до смерті зберігали таємницю, про що свого часу давали підписку нерозголошення.

Сьогодні у згадуваних двох томах видання "Книга пам'яті України" зафіксовано 917 імен, уродженців Кіровоградщини, загиблих і пропалих безвісти у холодну зиму 1939-40 років на далекій і чужій землі.[132] Тепер ось ми оприлюднюємо імена червоноармійців, яких було несправедливо тавровано як таких, що "порушив військову присягу: здався в полон білофінам без опору". Всі вони реабілітовані переважно у 1958 році (дехто у 1970-ому) трибуналом Московського військового округу.

ДРУГА СВІТОВА

1941 рік. Країна додивлялася останні мирні сни, а в атмосфері уже запахло смаленим. Фільми режисера Івана Пир'єва співає вся одна шоста частина світу: і про щасливе колгоспне життя ("И в какой стороне я не буду..."), і про тривожні передчуття війни ("На границе тучи ходять хмуро") – режисер на замовлення партії формує масовий настрій, як недавно іще сформулював і утвердив на екрані ідеологію і практику стукачів, якою пройнялися тисячі і мільйони (фільм "Партійний квиток"). Рекламні оголошення цих фільмів не сходять зі шпальт місцевої преси.

Напружене міжнародне становище, різноманітні чутки про можливий воєнний конфлікт за участю й СРСР у світовій війні розкручують маховик репресій за доносами на тих цивільних громадян чи військових, які уважно читають пресу, слухають непроводове радіо і пробують уголос ділитися думками про це на робочому місці, у магазині з порожніми полицями, навіть в родині. Що вже казати про тих, хто гуртується в позаробочий час на очах суспільства!

У квітні 1941 року в Кіровограді заарештовано 11 віруючих секти адвентистів сьомого дня. У чому їх звинувачували? У антирадянській агітації, зрозуміло. Конкретніше: "відвідують нелегальні молитовні зібрання, на яких закликають не ходити в кіно, театри, агітують проти служби в Червоній армії, проти соціалістичного змагання й ударництва, відмовляються працювати у суботу; не визнають ніяких форм радянської влади, а підкоряються лишень владі Бога; підтримують зв'язок із закордоном, куди передають інформацію про становище в СРСР, скаржаться на утиски сектантів, на голод і смертність, отримують з-за кордону грошові винагороди"... Про закордон – явне перебільшення. Але незабаром, з початком війни, шпигуноманія стане основним звинуваченням. А тим часом 62-річного палітурника друкарні газети "Кіровоградська правда" Фердинанда Гайдишара Кіровоградський обласний суд карає розстрілом, як і всіх інших у цій справі. Вирок виконано 13 липня, через два дні після суду.[133]

До слова, вироки "приводили до виконання" нерідко того ж самого дня, коли й оголошували присуд у Кіровоградському суді. І то не одиничні справи, а гуртові. Краєзнавець Федір Шепель на сторінках обласної преси вже в наші дні ставив питання про місце захоронення розстріляних: півсотні серед ночі, дата якої співпадає із днем суду – навіть за часом можна зробити висновок, що не вивозили приречених далі, як на околицю міста. Проте обласна служба СБУ не висловлює з цього приводу жодного, навіть приблизного припущення.

У червні 41-го посилилась увага з боку працівників НКВС та їхніх громадських агентів до так званих "панікерів, провокаторів і капітулянтів".

Засумнівалась у радянській пропаганді дочка колишнього поміщика Ірина Гавришевська, мешканка Олександрії: "В газетах пишуть, що в нас радісне життя, а на практиці немає особливо з чого радіти". Крамольна думка. А що дозволяє собі говорити ця домогосподарка вже про недавнє визволення братнім російським народом литовців, естонців та латишів? "Ось хай поживуть тут, похлебчуть з корита, в яке їм наллють, тоді зрозуміють". Її заарештували напередодні війни і серед липня засудили до страти. А хіба могла думати інакше дочка репресованого у 1934 році батька, сестра трьох братів, які служили у повстанській армії Григор'єва і добровольчій Денікіна, а згодом усі емігрували до Франції?[134]

Тому підозра падала насамперед на тих, у кого рідні перебували за гратами. У старшого майстра заводу "Червона зірка" Броніслава Ясинського у 1937 до 10 років неволі засуджена дружина, того ж дня заарештований і брат Болеслав. А сам він? Зводить наклепи на життя в СРСР: "Тепер комуністи кричать, що будують аероплани, а штани за 3 рублі пошити не можуть", розповсюджує видумки про охоронців безпеки: "Нещасні ті люди, які потрапляють до НКВС – там же працюють самі бандити, катують по-звірячому". Його "чорний ворон" забрав у день, коли на Київ упали перші бомби.[135]

Інструктор Голованівського райпарткому Леонтій Задорожний "в останніх числах червня 1941 року склав листівку з таблицею співвідношень збройних сил СРСР і фашистської Німеччини, перевищивши потужність останньої, і написав свій висновок про поразку СРСР у війні; лишив цю листівку на столі в кабінеті, куди мали доступ інші працівники райапарату, ними й була виявлена ця листівка". Викрадений друзями нерозважний висновок коштував партійному працівникові 10 років неволі.[136]

Рахунок справ заарештованих у червні-липні 1941 року на Кіровоградщині йде не на десятки, а на сотні. За доносами активістів, комуністів та просто сусідів арештовували представників німецької насамперед, польської, литовської-латиської-естонської національностей, неблагонадійних, підозрілих, явних антирадянщиків аж до самого приходу німецьких військ – до останніх днів липня (обласний центр був окупований фашистами 5 серпня). Тенденція виразна: чим раніше за часом засуджувався місцевими органами (обласним судом, трибуналом військ Кіровоградської області) – тим суворіша міра покарання: розстріл, 10 років неволі...

Нарком держбезпеки СРСР В.Меркулов на другий день війни підписав таємну директиву 2445, яка негайно пішла на руки керівним органам НКДБ прикордонних на заході територій, в Україну в тім числі. Директивою вимагалось: повідомити кількість наявних арештантів, зарахованих за НКДБ, НКВС, судами й прокуратурою, відпрацювати питання вивезення заарештованих у центральні й східні регіони СРСР.

В'язнів з Кіровоградської тюрми, як це видно зі справ, переважно етапували в Усть-Кам'яногірськ Східно-Казахстанської області та Красноярський край. Нестерпні умови перевезення в телячих вагонах, брак харчування й води вирішили долю багатьох арештованих: в дорозі захворіли й умирали на місці призначення, не дочекавшись суду. Оперуповноваженим НКВС Усть-Кам'яногірської тюрми справу на майстра будівельної дільниці зі Знам'янки Івана Телятника, заарештованого 30 червня 1941 року, було припинено у зв'язку з його смертю 30.04.1942 від туберкульозу легень. Таких було багато. Вони чітко оцінювали стан справ у суспільстві, але не могли цьому зарадити: "Зараз заведена така політика, що коли її притримуватись, то слід усіх посадити в тюрму – залишиться один уряд; і то не людина, що за радвлади не сиділа".[137]

Серед тих, хто дочекався суду за місцем етапу, є засуджені і є виправдані, але це виправдання прийшло тільки через рік чи два – в далекій стороні, на чужій землі...

А на своїй більшовиків при владі змінили німецькі націонал-соціалісти. Німецька окупація сьогодні досліджена науковцями недостатньо, хоча стереотипи радянської історіографії значною мірою поламано. Навіть в Росії сьогодні лунають чесні голоси правди про війну. "Застарілі міфи про війну є чи не останньою теоретичною опорою нинішніх сталіністів" – пише доктор філософських наук, директор Центру вивчення Росії Російського університету дружби народів Ігор Чубайс.[138] Зокрема в цій публікації він називає два фактори, які згодом призведуть до повальних арештів після повернення більшовиків: "У багатьох місцях німців зустрічали з квітами. В них бачили цивілізованих європейців, визволителів від колгоспів і сталінщини. Багато радянських громадян вирішили, що відбувається падіння комуністичного режиму, який насправді впав лише 1991-го. До кінця 1941 року в полоні опинилося 3,8 мільйона військовослужбовців – майже 70 відсотків особового складу наших Збройних сил".[139] Тих, хто потрапляв

у полон, а потім по-різному виходив з нього й намагався повернутись у рідну червону частину, здебільшого чекало недовір'я і в кращому разі репресії та штрафні батальйони, якщо не розстріл. Тому й не дивно, що полонені фашистами українці, яких вороги на перших порах відпускали під підписку додому (на відміну від євреїв і циганів, яких розстрілювали, і росіян – їх кидали за колючий дріт концтаборів), не дуже квапились через лінію фронту, а таки добирались до рідної хати, а там уже або – поліція, або – партизани: нерідко одні з другими "воювали" вдень про людське око, а вночі сходились до гурту й пили по чарці. Прийде час і всіх їх у перші дні після втечі німців похапають польові мобілізаційні призови й без обмундирування, без навиків військової підготовки, без зброї кинуть в атаки – й загинуть вони мало не за рідними городами чи по сусідніх селах і районах, а хто виживе – того по війні поглине Сибір неісходима, оскільки за час відданої їхньої служби у визвольному поході по Європі невтомно працюватиме "Смерш", перевіряючи окупаційне минуле кожного і виявлятиме ворогів, зрадників, посібників...

Доля Анатолія Вареника з села Клинового Голованівського району характерна в цьому плані. Дев'ятнадцятирічним його було мобілізовано в Червону армію у березні 1944 року: пройшов пів-Європи у складі 338 стрілецької дивізії 3-ого Білоруського фронті, був поранений під Кенігсбергом, Східна Прусія, дослужився до звання старшини, відзначився у боях і був нагороджений орденом Слави третього ступеня, медалями... Аж у Новосибірську в 1950 році його таки вирахували "за участь в Організації українських націоналістів в роки німецької окупації" – кинув військо, втікав додому через усю Азію тепер, не втік – у Пензі його зняли з поїзда: 10 років неволі.[140]

ОУН: ці три літери детонують і досі у нашому незалежному демократичному суспільстві, а тоді, в середині 40-их, вони були страшним вироком і присудом. 25 років неволі – стабільна ціна за належність до організації. Недавно парламентська газета "Голос України" на своїх сторінках подала такі дані "Із понад 27 тисяч осіб, заарештованих в Україні за причетність до ОУН, на дві області – Донецьку і Луганську – припадає лише 150".[141] Скільки ж націоналістів було на Кіровоградщині?

Ось цитата з "Паспорта Кіровоградської області, серпень 1950 року", який зберігається в Державному архіві СБУ: "Услід за окупантами в місто Кіровоград і райони Кіровоградської області прибули українсько-німецькі націоналісти, які розгорнули роботу на створення оунівських організацій. ОУН-івські організації існували в місті Кіровограді і 19 районах із 31-го. Найбільшу активність в своїй націоналістичній роботі ОУНівці виявили в таких районах: Олександрівський, Олександрійський, Хмелівський, Маловисківський, Новопразький, Піщанобрідський, Чигиринський, Кам'янський, Новоукраїнський і Новоархангельський. Зокрема в Олександрівському районі знаходився представник Всеукраїнського проводу ОУН – "Остап". По групі вказаних районів арештовано і засуджено оунівців 170 осіб".[142]

В Державному архіві Кіровоградської області зберігаються справи з понад 130 іменами реабілітованих оунівців. Факт безперечний, що цими справами не вичерпується кількість членів ОУН у краї, адже навіть у наявних, які передані з закритих архівів, знаходимо фразу: "справу припинено з причини..." Причин у таємних служб тоталітарного режиму було багато. Зокрема покликаного до Червоної армії на терені Австрії у 1945 році Терентія Цимбаліста заарештували під іншим прізвищем аж у році 1953-ому у Одеській області, коли він головував у одному з колгоспів Овідіопольського району: "під час німецької окупації працював завідувачем Новопразької райземуправи, був районним провідником ОУН мельниківського спрямування, проводив вербування в ОУН(м), розповсюджував антирадянську націоналістичну літературу"; через півтора місяці після арешту "справу припинено з причини, що Цимбаліст володіє необхідними зв'язками серед оунівського підпілля, з оперативних міркувань з-під варти звільнений".[143] Ні в 1960-их, ні в 90-их його не реабілітовано. Хоча шістьох членів організації Андрія Багмета, Якова Дудіна, Івана Дудника, Семена Сичова, Пилипа Зарубу та Петра Гугала, яких Цимбаліст вербував в ОУН і яких було засуджено до 10 років неволі у 1944 році, а Гугала до розстрілу (згодом Верховний суд України замінив розстріл 20-ма роками неволі) – реабілітували у 1991-1993 роках.[144] А на скількох справи ще й досі закриті для оприлюднення? Поки що відповіді на це питання немає.

Певне світло на більшовицькі репресії в регіоні проливає газета, яку німецька влада заснувала в останніх числах серпня, тобто через три тижні після приходу. В обласном у архіві зберігається підшивка газети "Український голос", органу Кіровоградського обласного та міського управління, починаючи з 3-го числа, що побачив світ 6 вересня 1941 року. Редактор В. Пасічняк. Ось що згадував про нього один із

членів похідної групи ОУН Осип Жалоба: "З Умані перемандрували ми до Кіровограду. Тут стрінули письменника Юрія Клена (Освальда Бурггардта), він як німецький старшина був перекладачем при штабі армії... Одного дня стрінув я на вулиці мого колишнього учня В.П. – Що тут робиш, Василю? – спитав його. – Шукаю своєї жінки, – відповів. – А коли ж ти одружишся? – Та ні, таке говорю я лиш німцям, а моє завдання інше, яке, може, догадуєтеся. А втім, я хочу тут видавати українську газету... На цьому наша розмова скінчилася, а другого чи третього дня появилася в Кіровограді українська газета... Дальших чисел я не бачив, бо ми помандрували вперед. По деякому часі хтось із перекладачів, що приїхав з Кіровограду, сказав, що В.П. арештований, бо в одному з чисел газети закликав, щоб усіх чужинців гонити з України..."[145]

Василь Пасічняк підписав лиш шість чисел "Українського голосу", сьоме число від 20 вересня уже підписане Іваном Мозговим, також членом ОУН мельниківського напряму, який редагував газету до 2 січня 1943 року – при ньому вона двічі міняла назву: спочатку на "Кіровоградський голос", а потім на "Кіровоградські вісті". Трансформація назви також багато говорить: фактично з проукраїнської (на логотипі назви у 1941 році містився Тризуб) вона від січня 1942 року стала пронімецькою... Доля усіх її редакторів печальна. Галичанин Василь Пасічняк розстріляний німцями, а степовики Іван Мозговий із Бобринця і останній редактор Василь Навроцький із села Цибулевого Знам'янського району заарештовані МДБ по війні й засуджені відповідно на 15 і 25 років неволі. Останній, до речі, також досі не реабілітований.[146]

Отже, у газеті німецької окупаційної влади знаходимо повідомлення про більшовицькі репресії: "Недавно, коли у місто увійшла доблесна армія визволителів, у льохах НКВС та в'язниці було знайдено близько 600 жертв, забитих більшовицькими бандитами".[147] Червоні кати зброєю зганяли наших селян до колгоспів, викликали десятки разів до сільради... Вони забирали хатнє майно, збіжжя, селян викидали з хат, вивозили сім'ї з маленькими діточками прямо на сніг, довели нарід до страшенного голоду" (цей уривок – із листа-звернення 19-ти селян Олександрівки Добровеличківського району – у 44-му деякі підписанти відповідатимуть перед "Смершем", зокрема Клава Корінна і Захар Осадчук, засуджені до 10 років неволі – ДАКО, фонд 5907, справи відповідно 13448 і 13754), "Більшовицька зграя завела нечуваний в історії режим еН-Ка-Ве-Де... Страшно було говорити про горе народу навіть у своїй хаті, зі своєю дружиною..."[148] "Ввечорі 4.VIII, коли до міста підходили німецькі частини, всі служники НКВС на чолі з майором, напившись горілки, пішли до підвалів і почали розстрілювати всіх в'язнів. Після такої "важкої" праці вони пішли до їдальні, де примусили куховарку готувати, під бомбардування з літаків, їм закуску та носити горілку. Перелякана жінка благала відпустити її додому, але даремні її були прохання. Підживившись сивухою, пішли вони продовжувати свою діяльність на вулицю. Кожного зустрічного привітали кулями з револьверів, кажучи їм: "На фронт не бажали йти, чекаєте німців!"[149] В 11-ому числі "Українського голосу" друкується нарис "Село Суботці", в якому повідомляються жахливі факти голодомору 1933 року: в селі померло 1200 осіб, із 1500 дворів лишилось 600; під час колективізації "заслали в сибірську тайгу і в московські ліси 200 сімей селян", "селянин Лисенко В., що накрив піджаком портрет людожера Сталіна, був засуджений на 6 років тюремного ув'язнення" (справу Віктора Лисенка із Суботців зберігає Держархів області).[150]

Після війни, за часів радянської влади окупаційні газети періоду Другої світової війни були навіть для науковців фактично недоступні. Українцям нинішньої незалежної держави не треба ігнорувати літопису 1941-1944 років у газетах краю: "Бобринецький голос", "Офіційний бюлетень" (Гайворон), "Українська думка" (Новогергіївськ, нині Світловодськ), "Українець" (Новоукраїнка), "Український бюлетень" (Олександрія). Заради правди і об'єктивності.

Від німецьких нацистів Кіровоградська область звільнялась військами Степового, 2 і 3-го Українських фронтів Червоної армії протягом п'яти місяців: з 18 жовтня 1943 року до 19 березня 1944-го.[151] Разом зі звільненням до мешканців краю верталися довоєнні відчуття страху перед репресіями. І небезпідставно. Про це ж заздалегідь попереджала населення німецька окупаційна влада, зрозуміло, маючи на увазі своє: евакуювати на захід якомога більше людських і матеріальних ресурсів. Зокрема публікаціями кіровоградської російськомовної газети для біженців та евакуйованих "Хлеб, убежище, труд", заснованої в кінці жовтня 1943 року. У числі 9-му від 26 листопада газета писала: "Нині великої популярності особливо серед населення тилових областей набула легенда про "еволюцію" більшовиків. Більшість не вірить статтям, які показують справжнє обличчя більшовизму, вважаючи це прийомами пропаганди. Два роки

життя поза сталінським режимом зробили пам'ять цих людей куцою. З ними треба говорити мовою фактів".[152]

Справді, ніякої еволюції не відбулося: газета публікує своєрідний щоденник свідчень полонених, біженців і перебіжчиків про перші дні повернення більшовиків у Полтаву: "23 вересня. З'явились перші частини НКВС. Почались масові арешти. Насамперед заарештовували поліцейських, відомих службовців різних установ, незалежно німецьких чи українських. 24 вересня. Хвиля арештів поширилась. Заарештували всіх священиків, багато простих службовців, ряд лікарів і вчителів, кваліфікованих робітників. За доносами арештовано кілька молодих дівчат і жінок, які перебували в товариських стосунках з німцями. За чутками: багатьох, заарештованих напередодні, уже розстріляли... 25 вересня. Арешти тривають з наростаючою інтенсивністю. Особливо дівчат і жінок: робота прибиральницею в госпіталі чи у військовій частині, часті відвідування німців – все це є достатнім приводом для арешту..."[153] На жаль, нинішні відкриті архіви Кіровоградської області майже стовідсотково відтворюють полтавську ситуацію в Кіровограді січня й наступних місяців, і в інших містах та селах області.

Майже дві сотні довідок про репресованих Кіровоградщини закінчуються фразою "через військкомат направлений у спецтабір для фільтрації". Здебільшого табір №240 у місті Донецьку. Чи є ця фраза синонімом реабілітації? Думається, що так. Хоча достеменно невідомо, який строк ув'язнення отримала заарештована особа, оскільки цією фразою і закінчується справа, а конкретне повідомлення про реабілітацію особи у справі відсутнє. Врешті, це вже не має принципового значення, адже вони реабілітовані історією, а якщо держава іще вагається...

Серед направлених у фільтраційні табори найбільше шутцманів, так їх називали німці, а в народі іменували поліцаями. І радянська влада за перші повоєнні місяці до таких поліцаїв викликала особливу ненависть народу як зрадників і запроданців. А серед них були різні люди. І різні обставини приводили їх у німецьку поліцію. Українська бездержавність ставила їх у таке становище, що служба в німецькій поліції була таким же "злочином", як і служба в радянській міліції, яка напередодні радянсько-німецької війни здійснювала масові репресії їхніх же батьків, родичів, знайомих. 18-річні і старші юнаки, які підросли в період німецької окупації чи після німецького полону вернулись у рідні села, йшли служити в поліцію без особливого осуду місцевого населення, бо населення значною мірою німецьку владу сприймало як чужу, звичайно, але не жорстокішу від більшовицької. Тим більше, що фронт посунувся далеко на схід, а працювати треба, заробляти собі на шматок хліба – і йшли хлопці в поліцію. Багато хто з них потім допомагав односельцям, аби їхні діти не були забрані на роботи в Німеччину (попереджував про облави, переховував, діставав необхідні довідки – про ці факти свідчать багато колишніх остарбайтерів: див. книгу "OST – тавро неволі"[154]), сприяв і в іншому. В поліцію йшли служити також і з розвідувальною метою від націоналістичних організацій, про це сказано вище.

У перші місяці більшовицького визволення публічних репресій не приховувала й відновлена радянська преса. "Кіровоградська правда", перше число якої вийшло після майже тридцятимісячної перерви, уже у новітньому 13-ому своєму числі публікує замітку із залу суду під заголовком "Зрадникові Батьківщини – заслужена кара": в залі клубу імені Жовтня військово-польовий суд Н-ської частини розглянув справу... "Злочинець, ненависник усього живого, виродок німкені-вовчиці, цей продажний пес німецького фашизму поставив своєю метою – знищення радянських людей..."[155] Суд показовий – у залі яблуку ніде впасти. Вирок оголошується тут же цього ж дня – смертна кара через повішення, присуд також виконується до півночі. Середньовіччя? Ні. 25 лютого 1944 року. В Україні німецьку окупаційну владу змінила інша окупаційна – радянська.

Це емоції, безперечно. Але без емоцій не можна читати справи репресованих за співпрацю з німецькою владою. Серед тих двох сотень, відправлених у радянські фільтраційні табори – не тільки поліцейські: естонець Ельмар Арімпан,[156] росіянин Петро Дубиненко з Білорусії,[157] українець Іван Іванов, який до війни працював у міліції, а в війну чорноробом на залізниці й підтримував стосунки з поліцією...[158] Не тільки поліцейські. Заарештований 12 грудня 1943 року Йосип Середенко – під час німецької окупації працював шеф-старостою інкубаторної станції в Олександрії, "постачав німецьку армію продовольством".[159] Григорій Пента із села Кагарлик Новоархангельського району до війни працював головою колгоспу, а в війну був управителем господарства (одне й те саме, тільки різними словами).[160] Начальник поштового відділення в Новгородці Трохим Єременко.[161] Завідувач Маловисківської районної лікарні в роки війни Нона Сісмеєва...[162]

Ось особлива біографія відправленого у грудні 1944-го у фільтраційні табори: сорокарічний Дмитро Дануца з села Бирзулового Новомиргородського району, комуніст із 1941-го, освічений хлібороб (сільськогосподарська школа ім.Кагановича) – під час німецької окупації його сім разів арештовували ворожі каральні органи: у вересні 1941-го Маловисківська районна поліція "як червоного партизана й комуніста" – всю війну беріг партквиток зашитим у штани та згодом у козирку кашкета – один місяць був ув'язнений; у серпні 1942-го німецька військова комендатура Компаніївського району, керована комендантом Кохом за саботаж сільськогосподарських робіт – 3 місяці був ув'язнений, сплатив штрафу 1000 рублів; 4.03.1944 німецька польова жандармерія у Бирзуловому – втік; 7.03.1944 німецькі війська СС – етапований на захід, по дорозі у Кривоозерському районі Миколаївської області 20 березня втік; у квітні 1944-го в селі Дружелюбівка Андріє-Іванівського району Одеської області знову спійманий румунами й переданий німцям, знову втік у процесі етапу; іще раз у квітні заарештований румунською жандармерією у с.Стара Богданівка Кочульського повіту, Бесарабія; всьоме заарештований у червні 1944 року німецьким військовим комендантом с.Садик (Бесарабія) і направлений у м.Балаклея (Бесарабія) – шляхом підкупу румунського жандарма втік, жив у Ізмаїльській області до приходу Червоної армії. У восьме заарештований 20.09.1944 Новомиргородським райвідділом НКВС. У звинуваченні записано: "До війни працював на керівних посадах у сільському господарстві у Чернігівській, Кіровоградській та Тернопільській областях, при наступі німців евакуйовувався з Галичини у глибину України, у серпні 1941-го під Уманню потрапив у оточення німецьких військ, ніхто не затримував, лишився проживати у Новомиргородському районі; під час німецької окупації працював агрономом у Великовисківському, Новомиргородському і Компаніївському районах, брав участь у відправці молоді на роботи в Німеччину, забирав худобу в селян для постачання німецькій армії, підозрювався у агітації проти Червоної армії і радянської влади, підтримував зв'язок з членами Організації українських націоналістів".[163] Чи втік від радянських репресивних органів, як утікав від німецьких та румунських? Справа № 412 Держархіву Кіровоградської області про це мовчить – "відправлений у фільтраційний табір".

Треба сподіватись, що ці обірвані біографії допишуть інші архіви. Не виключено, що імена багатьох із них ми знайдемо і в списках штурмових рот та батальйонів, куди їх направляли "змити зраду власною кров'ю", як, наприклад, 33-річного Сергія Петренка із Підгайців Кіровоградського району[164] та десятки і сотні інших. Те, що в Червоній армії, особливо на першому етапі війни, траплялись зради і бажання бійців переступити дану ними присягу й перейти на бік ворога – випадки непоодинокі, ми знаємо.

Як зразок кілька штрихових біографій вояків регулярної Червоної армії. П'ятдесятирічний червоноармієць 111-го полку військ НКВС Микита Коваль (родом зі Знам'янського району) у березні 1943 року був засуджений трибуналом військ НКВС до 10 років неволі за крамольні судження: "висловлюючи недовіру повідомленням Радінформбюро, вихваляв фашистських керівників, виправдовував дії німецьких окупантів на окупованих територіях, зводив наклепи на командування Червоної армії і керівників ВКП(б), поширював провокаційні видумки капітулянтського характеру: "В Червоній армії немає належного порядку й дисципліни, отже не буде й перемоги", "Сталін вождь народу, але не військова людина", "У громадянську війну перемоги були одержані під керівництвом не Сталіна, а Троцького", "Гітлер – розумна і хитра людина, якщо зумів завоювати Європу".[165] Юхим Гнідко з Митрофанівки Новгородківського району, червоноармієць 808-го стрілецького полку у квітні 1945 року військовим трибуналом 394-ої стрілецької Криворізької дивізії засуджений до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах за антирадянську агітацію серед бійців Червоної армії: "Знову нам на політзаняттях будуть говорити про Сталіна: де він народився, як ріс, як працював – кому це все потрібно?", "Я вам казав і казатиму, що колгоспи після війни розпустять, бо що то за життя в них – працюєш день і ніч, а отримувати нема що, колгоспники ходять голодні, роззуті й роздягнені; податки платять державі великі, а як не вийшов на роботу – суд, штраф, не життя, а кабала; ось коли жили одноосібно, то зовсім інше було, кожен був сам собі господарем", образливо висловлювався про керівників трьох союзних держав, учасників Кримської конференції: "Ще кінця війні не видно, а наші з союзниками беруться Берлін ділити; німці теж підходили до Москви й ділили Радянський Союз, Румунії віддали Одеську область – а їх прогнали; ось і ми підійдем до Берліна, то й нас може таке чекати".[166]

Перелік справ і прізвищ вільнодумних червоноармійців можна продовжувати... Але чи аналізували причини такої поведінки військовиків рядового й командного складу? Нині не треба й аналізувати, а лиш

глянути на цифри втрат Червоної армії на всіх етапах війни, коли маршали на чолі з Головнокомандувачем не рахувались із людським життям, кидали проти куль сотні, тисячі і сотні тисяч життів заради здобуття якогось населеного пункту до знаменної дати. А ще працювала добре німецька пропаганда, яка у скинутих з літака листівках таки говорила правду про більшовицький терор, який червоноармійці відчули на власній шкурі за проминуле десятиріччя.

ДИСИДЕНТСТВО

Засудження культу Сталіна і відлига 60-их років, зрозуміло, не могли не резонувати і на теренах нашого степового краю. Звичайно, він не був ні центром дисидентського руху, ні територією активного розповсюдження самвидаву.

Та судові політичні процеси в країні тривали. За даними самого ж КДБ (як стверджує дослідник Григорій Касьянов) протягом 1954-1959 років в Україні було ліквідовано 183 «націоналістичних та антирадянських угруповань». За «антирадянську діяльність притягнено до судової відповідальності 1879 осіб, профілактовано, тобто піддано різним формам залякування та адміністративного переслідування 1300 осіб. За цей же період органами дежбезпеки було викрито 46 «антирадянських угруповань з числа інтелігенції та молоді», що налічували 245 осіб. Зрозуміло, звинувачення у цих справах були в основному перебільшені або фальсифіковані. Але це не завадило ЦК КПУ у грудні 1959 року прийняти постанову «Про стан та заходи посилення роботи органів державної безпеки Української РСР». Ця постанова орієнтувала органи на ширше застосування засобів «профілактики та виховання» щодо тих, хто «випадково потрапив на ворожий шлях». Очевидно, не зовсім покладаючись на такий «лояльний» підхід, КГБ СРСР невдовзі видав таємний наказ «Про посилення боротьби органів державної безпеки з ворожими проявами антирадянських елементів».[167]

Серед тих, хто був переслідуваний в ті роки, стоїть в чільному ряду українських дисидентів і мав безпосередній стосунок до нашої області, можна назвати Ярослава Лесіва, який в 60-ті роки працював учителем у Завіллівській школі-інтернаті Гайворонського району. За участь у підпільній організації «Український національний фронт», яка надіслала на адресу XXIII з'їзду КПРС меморандум, де містилися вимоги припинити русифікацію України і переслідування української інтелігенції, Верховним судом України був засуджений до шести років ув'язнення у виправно-трудових таборах (пізніше ще не раз арештовувався КДБ).[168]

Якщо ж говорити про екстраполяцію процесів шістдесятництва на події в нашому краї, то перший етап його ідейного визрівання – культурництво – на Кіровоградщині позначився хіба що деякими поетичними творами (Народовий, Юр'єв, Гончаренко), протестний чи опозиційний зміст яких з точки зору сьогоднішнього дня, очевидно, підлягає сумніву. Та це не завадило КДБ цікавитися ними, що тягло за собою відповідно чималий дискомфорт для авторів (Юр'єв змушений був виїхати в сусідню область, трагічно скінчилося життя Народового, мав певні непорозуміння з владою і Гончаренко). Та ці прояви були достатньо слабкими, щоб перерости в організаційний політичний спротив, що стало наступним етапом розвитку дисидентського руху.

Дуже дотично торкнулася нашого краю і самвидавівська течія українського руху опору. Знову ж, його перший етап (за класифікацією Григорія Касьянова) – чисто літературний, коли публікувались тільки художні твори, статті чи спогади, що стосувались виключно літератури якоюсь мірою проглядався у появі альманаху «Степ». Зрозуміло, він викликав жвавий інтерес літераторів краю, став певним етапом формування місцевого літпроцесу. Та його появу в жодному разі не можна назвати самвидавом, бо побачив світ альманах цілком легально, з дозволу компартійної влади і під її цілковитим контролем. Аж до 1989 року, коли в області з'явилась рухівська газета «Думка», на Кіровоградщині не виходило жодне самвидавівське видання.

Та одна річ видавати, інша – читати. Це теж каралося органами. За розповсюдження самвидаву у 1967 - 1971 роках в Україні було засуджено 87 осіб, представників Кіровоградщини – 5, наша область ввійшла до сімки найактивніших (поряд із Львівською, Івано-Франківською, Київською, Луганською, Донецькою і Тернопільською).[169]

Серед найвідоміших фактів такого переслідування – увага органів до тодішнього чільного представника української інтелігенції на Кіровоградщині, викладача педінституту і письменника Миколи Смоленчука за те, що привіз у Кіровоград, і, очевидно ж, читав рукопис книги Івана Дзюби «Інтернаціоналізм чи русифікація?» І хоча Микола Кузьмович офіційно не був репресованим (виключений з компартії, позбавлений роботи, яку змушений був шукати аж на Волині), все ж ця «увага» не могла не позначитися на його творчому, кар'єрному та фізичному здоров'ї.

Та якщо окремих видань українського руху опору на Кіровоградщині не виходило, то звернень до різних владних інстанцій, що порушували їхню ідеологічну цноту, листів, листівок антирадянського характеру було чимало. І за них – відповідно – карали. Класичним прикладом такого «жанру» на теренах нашого краю можна назвати листи-звернення науковця, викладача Кіровоградського педагогічного інституту Георгія Дубовова з приводу подій 1968 року в Празі.[170] «Старий комуніст», як підписався під листом кандидат фізико-математичних наук, намагався дати практичні поради чехословацьким патріотам про те, як ефективніше організувати контрпропагандистські заходи. Ці пропозиції коштували йому шести років неволі, практично кінця будь-якої наукової діяльності (суд клопотав перед ВАКом про позбавлення його наукового звання).

І все ж, якщо дії Георгія Дубовова можна назвати свідомими і цілеспрямованими, то листівки, які виготовили молоді кіровоградці Олександр Жаданов, Едуард Дикусар та Микола Олійник з допомогою гумового кліше, вирізаного зі старої калоші, можна назвати швидше емоційною реакцією на прояви радянського бюрократизму, несправедливості та якихось дрібних особистих непорозумінь з керівництвом. Інформації із зарубіжних радіопередач про діяльність організації НТС («Народно-трудовий союз») виявилось досить, щоб вони фактично під диктовку тодішніх провідників НТС, взяли на озброєння кілька лозунгів, розтиражували їх і розкидали листівки по місту Кіровограду.[171] Та навіть таке вільнолюбство коштувало кожному з них кількох років таборів.

Якщо говорити про листівки, то, очевидно, найрадикальнішими і найконкретнішими («Геть убивцю Брежнєва!» – куди вже конкретніше?) з них, хоча водночас і найтаємничішими, були розповсюджувані колишнім працівником КДБ Олексієм Горошком. Він не криючись і не ховаючись за псевдо, відкрито звинувачував систему, що до нього застосували найновіші наукові розробки, аби повсякчас слідкувати за його думками і вести з ним постійний виснажливий діалог. Важко сказати, що в цих звинуваченнях було правдою, а що вигадкою, але справу Олексія Горошка можна назвати класичним прикладом застосування комуністичним режимом каральної психіатрії: її розгляд відбувався без участі звинуваченого, а вирок містив вимогу примусового психіатричного лікування.[172]

Своєрідним втіленням дисидентського руху на Кіровоградщині (принаймні другого етапу розвитку дисидентського самвидаву – поява політичноих статей, анонімної публіцистики) став простий учитель математики з Добровеличківського району Петро Чорний.[173]

Цей чоловік, не причетний до жодних антирадянських організацій (з членами Української Гельсинської групи познайомився вже в таборах), Кіровоградським обласним судом визнавався особливо небезпечним державним злочинцем і був засуджений до шести років позбавлення волі у виправно-трудовій колонії посиленого режиму. Власне, фактично тільки за те, що мав сміливість аналізувати економічний та суспільний лад тодішньої держави, задумуватись над тим, що суспільство має контролювати владу і за те, що спробував донести ці думки якщо не до широкого загалу (що на той час було неможливим), то принаймні до окремих мислячих людей.

Свої листи він писав у формі відгуків на якісь значимі публікації чи книги, висловлюючи в них часто діаметрально протилежну думку, активно полемізуючи з авторами. Прикладом такої полеміки був відгук на книгу політичного оглядача державного телеканалу Юрія Жукова «Суспільство без майбутнього», яка в стилі радянської ідеології таврувала капіталістичний спосіб виробництва і капіталізм взагалі. І, як не парадоксально, він ілюструє свої думки цифрами і фактами, взятими з матеріалів пленумів ЦК КПРС, даними тодішнього Центрального статистичного управління СРСР.

Сьогодні ми багато говоримо про необхідність розбудови громадянського суспільства, про те, що тільки небайдужі, активні громадяни можуть створити справді міцну державу. Але всі ці розмови часто якось ніби зависають в повітрі, не сприймаються всерйоз, хоча проблема, безперечно, існує.

КДБ ж усерйоз сприйняла відкритого листа відомому кінорежисеру Сергієві Бондарчуку про інакодумство і дисидентство в СРСР, якого Петро Чорний писав у далекому 1977-ому. Крім міркувань

про те, що дисиденти по суті не є ворогами радянської влади, бо ж не закликають до зміщення уряду чи повалення існуючого ладу, а переслідують і паплюжать їх тільки за те, що вони вимагають для кожного громадянина права бути активними членами суспільства, у цьому листі дуже цікавими для нас можуть виявитися міркування про необхідність контролю суспільства над владою та форми, у якій він існує.

У системі філософських поглядів Петра Чорного, зрозуміло, не могло не відобразитися дуже гостре на той час національне питання. Це для апологетів комуністичної ідеології 1970-ті роки – зразок міжнаціонального миру та спокою, для тих же, кому боліла Україна, це – час найвищого і найієзуїтськішого піку денаціоналізації і витіснення українства зі всіх сфер життя. Ці тенденції, безперечно, не міг не помічати українець і за походженням, і за духом Петро Чорний. І він не просто помічав їх, а бачив за ними те, над чим часто не замислювались навіть ті, хто ставав на захист української мови і культури вже наприкінці 80-их чи й на початку 90-их. Петро Павлович, інженер і математик, чітко бачив, що за денаціоналізацією стоїть набагато загрозливіше і страшніше явище – деморалізація. Сьогодні ми жахаємось її, дивуємось, шукаємо причин і часто розводимо руками: звідки могли взятися такий цинізм, така зневага до будь-яких людських цінностей, така духовна, та й навіть душевна, порожнеча?

Після арешту Петра Чорного паростки нової свіжої опозиційної думки з'явилися на Кіровоградщині тільки в кінці 80-их – з появою Товариства української мови і трохи пізніше – з постанням Народного руху. Настав час демократичних перемін у радянському суспільстві, які завершились проголошенням відновлення незалежності держав, України в тому числі.

"Розпад радянської імперії в кінці 1991 року не був явищем випадковим, як намагаються довести деякі ліві екстремістські ідеологи. Використання психіатрії проти інакодумців суттєво відображає перманентну кризу суспільно-політичних відносин. Аналіз життя України у 70-80 роки чітко показує неможливість владоможців подолати кризу старими політичними і пропагандистськими методами".[174] Каральну психіатрію тоталітарна держава застосовувала в усі періоди свого існування: Одеським обсудом у лютому 1933 року направлений у психіатричну лікарню колгоспник села Веселівка Великовисківського (нині Новомиргородського) району за те, що "будучи таємним співробітником, сексотом, Великовисківського РВ ДПУ, протягом чотирьох місяців не повідомив у органи про наявність у селі антирадянської організації";[175] у травні 1940 року Кіровоградський облсуд відправив у Херсонську психколонію закритого типу Ісаака Корогодського, який "створив власну Конституцію, яку назвав Всесвітньою, що містила невмотивовані пропозиції, а також елементи антирадянської агітації";[176] Особливою нарадою МДБ СРСР у серпні 1951 року направленний в Казанську психлікарню для примусового лікування бондар м'ясокомбінату м.Олександрії Михайло Повстяний, який "написав анонімний лист антирадянського змісту "Кровожадному Хрущову і його безсовісним катам" – понад чотири роки тривало "лікування";[177] меліоратор колгоспу ім.Леніна Устинівського району Петро Димченко управлінням КДБ Кіровоградської області заарештований у серпні 1984 року за те, що "восени 1974 року, проживаючи в Устинівці в гуртожитку й навчаючись у 9-ому класі, написав листа в ФРН професору Майснеру: "Комуністів я ненавиджу, бо вони зробили мені багато зла", просив допомогти йому втекти за кордон; у вересні 1983 року під час служби в армії написав листа на радіо Швеції, в якому просив політичного притулку; через радіоприймач ВЕФ-202 слухав передачі зарубіжних радіостанцій; 31 січня 1984 року в райцентрі вивісив на людних місцях, на акації біля будинку райнарсуду, на дверях ларка та туалету три листівки, виготовлені на ватманському папері із антирадянськими закликами "хай живе вільна Україна", "росіяни нас ведуть до загибелі", "зараз нема чого їсти – все віддається братам"; у червні 1984-го відправив листа у Москву в посольство США, в якому повідомляв дислокацію і командний склад деяких військових частин Радянської армії" – засуджений до примусового лікування в психіатричній лікарні уже в рік горбачовської перебудови, а звільнений через три роки.[178]

Справ, у яких до інакодумців краю застосовували каральну психіатрію, нині в Держархіві Кіровоградської області не так і багато (до трьох десятків – чимало покараних психушками й досі нереабілітовані й архівні справи їхні недоступні[179]), але й це свідчить про те, якою безпорадною була ідеологія тоталітарної держави, не здатна переконувати – лиш карати силою. Тому вона була приречена на крах.

РЕАБІЛІТАЦІЯ ТРИВАЄ ПІВСТОЛІТТЯ

Перші кроки до реабілітації невинно репресованих жертв тоталітарного режиму, його лібералізації було здійснено після смерті Сталіна. З березня по вересень 1953 року було ухвалено укази Президії Верховної Ради СРСР про амністію ув'язнених до п'яти років та про право Верховного Суду переглядати за протестами Генпрокурора рішення колишніх колегій ОДПУ, трійок НКВС та особливої наради при НКВС-МДБ-МВС СРСР, скасовувалися військові трибунали та особлива нарада МВС, а також постанова ЦВК СРСР від 1 грудня 1934 року "Про порядок ведення справ про підготовку або здійснення терористичних актів". Спроба подальшого підпорядкування партії каральним органам держбезпеки привели до арешту, а потім і розстрілу Л.Берії та інших керівників. Наступного року було створено центральну і місцеві комісії з перегляду справ осіб, засуджених у 1934-1953 роках за політичними обвинуваченнями. Нагадаємо, що починалися вони із справи про вбивство у Смольному Кірова, в організації якого було звинувачено уродженця Єлисаветграда Зінов'єва. Крім розстрілу останнього наслідком тієї події стало і перейменування Зінов'євська на Кірово.

У грудні 1955 року почала діяти комісія для вивчення матеріалів про масові репресії громадян у 1935-1940 роках.[180] Уряд СРСР прийняв постанову "Про трудовий стаж, працевлаштування та пенсійне обслуговування громадян, необґрунтовано залучених до кримінальної відповідальності і згодом реабілітованих". На XX з'їзді КПРС у 1956 році керівник її ЦК М.Хрущов у режимі закритого засідання виголосив доповідь про культ особи і його наслідки.

1955 року було припинено справу "антирадянської націоналістичної організації" в Кіровограді. Найстарший із засуджених, І.Костецький, у 1945-1948 роках завідував кафедрою мови та літератури в місцевому держпедінституті. Педагог вів літературний гурток при газеті "Кіровоградська правда", до складу якого входили, зокрема, студент філфаку М.Нагорний та В.Скосирєв. Доля цих людей склалася трагічно, оскільки їх було звинувачено в націоналізмі. У 1946 році зі шпальт самої газети Костецькому дісталося за безконтрольність щодо викладачів, у чиїх лекціях з'являлися націоналістичні ідеї. У зв'язку з цією статею роботу кафедри обговорила вчена рада педінституту.

Через два роки Іван Костецький читає відкриту лекцію для випускників учительського інституту "Рецидиви буржуазно-українських націоналістів та боротьба з ними". При обговоренні її на кафедрі йому запропонували... перечитати лекцію, оскільки в ній було забагато цитат із творів українських письменників-націоналістів, а критики щодо них було замало. За це, негативний вплив на літгуртківців, студентів, які, начебто, створили націоналістичну організацію, Костецький отримав 25 років таборів і 5 – позбавлення в правах. Лише смерть Сталіна скоротила цей термін.

Організатором же націоналістичного гуртка репресивні органи "визначили" Михайла Нагорного. Останній прагнув займатися літературною творчістю. За його свідченнями, він написав п'єси "Козак із Чорнолісся", "Помста", збирав матеріали про партизанський рух для майбутньої повісті "Прапор над Кіровоградщиною". Щоб добитися "зізнання", слідчі застосовували моральні і фізичні тортури щодо підозрюваних. Колишнього партизана Федора Лукіна, інваліда, садили в карцер. Володимира Одаховського помістили на 8 діб в одній сорочці в підвал. Студенту II курсу філологічного факультету Григорію Невкритому погрожували розправою над батьками. Нагорного вночі допитували, а вдень не дозволяли спати.

У справі "антирадянської націоналістичної організації" згадувався і внук драматурга Карпенка-Карого Андрій Юрійович Тобілевич. Він був членом товариства з розповсюдження політичних та наукових знань, читав лекції про творчість свого діда. Але і його каральні органи не залишили поза увагою. Андрію Тобілевичу заборонили читати ювілейну доповідь про Карпенка-Карого, як таку, що написана в націоналістичному дусі. У справі йшлося, що він мав націоналістичні погляди, ідеалізував старий побут села з його релігійними традиціями (через два десятиріччя це ж інкримінуватимуть Олесю Гончару, за "Собор"), розповідав антирадянські анекдоти, був незадоволений тим, що обласне керівництво не підтримувало його ініціативи з організації музею Карпенка-Карого. Але, напевне, авторитет предка, смерть Сталіна врятували Андрія Юрійовича від ув'язнення.[181] Не пропали марно його клопотання і зусилля щодо відкриття музею-заповідника на хуторі Надія Кіровоградського району. Це сталося через півроку після XX з'їзду партії.

Редактор редакційно-видавничого відділу Кіровоградського держпедуніверситету імені В.Винниченка В.Романцевич згадує, як був приголомшений змістом закритої доповіді з'їзду партії М.Хрущова, з яким був ознайомлений 1956 року як працівник Новомиргородської райгазети. До цього він – син ув'язненого на десять років, який з дитсадка відчував до себе ставлення, як до сина "ворога народу", - "щиро вірив фальсифікованій історії, часто у своїх творах вихваляв Й.В.Сталіна". Реабілітації (1958 рік) його батько К.Романцевич так і не дочекався, помер після повернення з таборів із підірваним здоров'ям.[182] У процесі хрущовської відлиги було звільнено і реабілітовано уродженця Новомиргорода С.Кожем'якіна. На той час фахівцеві з дипломами учителя мови й літератури та інженера-автошляховика було 56 років. Із них 22 відбув під арештами, у в'язницях, таборах, засланнях. Після того він встиг побудувати (здебільшого і спроектувати) добротні мости в м.Новомиргороді, сусідньому с.Коробчиному та кількох інших районах Кіровоградщини й Черкащини.[183]

Донька засудженого до розстрілу 1938 року машиніста залізниці, футболіста місцевої команди, комуніста, поляка І.Зельги Олена на все життя запам'ятала, як у 1958 році після реабілітації батька її мама "принесла в жмені дві його зарплати – компенсацію за чоловіка". Коли доньки репресованого підросли, "часто писали Сталіну, Ворошилову про батька (бабуся все диктувала), а після цих листів маму викликали в КДБ і казали, що "отбывает наказание".[184] 14.06.1956 президія Кіровоградського облсуду припинила справу на розстріляного 1938 року І.Єременка з Табурища (тепер – у складі Світловодська) Новогеоргіївського району. "Дуже сумували ми за татком. Він був таким добрим, лагідним, люблячим, так дбав про сім'ю. А красень який! В Табурищі батька мого знали всі і шанували як порядну людину. Я все думаю: за що його арештували? Може муляло комусь очі, що був він героєм війни, мав багато нагород, чесно працював? (...) Таточку, чому з тобою так вчинили, за що?" – згадувала в 1990-х його донька Анастасія із Світловодська, яку розлучили з батьком 12-річною...[185]

У роки незалежності згадували часи реабілітації вихідці з Кіровоградщини, яких за колючий дріт було направлено під час повоєнної служби в Радянській армії. Уродженець Новогеоргіївська В.Завідчак добровільно пішов на фронт, потрапив до німецького полону, з якого втік, знову воював, мав кілька поранень, день Перемоги зустрів у Чехії, служив у Західній Україні. 1949 року був заарештований за сфабрикованим звинуваченням і після тримісячних катувань, тяжко хворий, підписав протокол зізнання. Смертну кару В.Завідчаку замінили на 25 років виправних таборів і 5 років позбавлення прав. 1954 року на підставі указу про умовно-дострокове звільнення ув'язнених, як такий, що відбув дві третини терміну, був випущений, а 1958-го під час роботи в Олександрійській шахті дізнався і про реабілітацію. Засудили ж за те, як згадував Володимир Іванович, що сказав, "якби добре жилося, то дітей би в школу голих і босих батьки не посилали (...) Що казав: наша техніка і радіостанції слабіші за американські (...) За те, що (...) ділився з солдатами враженнями: хліба в людей немає (...), під кінець року залишаються в боргу колгоспові, збирають у лісі жолуді, ягоди, сушать на зиму, аби якось вижити. Чи це є приводом засудити людину до смерті? Я став ворогом народу і Батьківщини".[186] У 1956 році з Колими на Україну повернувся уродженець Маловисківщини Ф.Ухань, якого за 9 років до того після п'ятимісячних допитів і тортур разом ще з двома гвардійцями військовий трибунал Одеського округу протягом 10 хвилин засудив за "зраду Батьківщині" і "групову антирадянську агітацію". А матір засудженого зобов'язали сплатити ще й за "конфіскацію майна" під загрозою її заслання до Сибіру. Причиною ж репресії вихідця із с.Янопіль (тепер – Березівка), як він згадував, була розповідь співслуживцям після відпустки про бідування матері в колгоспі навесні 1946 року.[187] Уродженець Онуфріївки, учасник Корсунь-Шевченківської битви, Яссо-Кишинівської операції, взяття Відня, курсант зенітного училища у Вірменії М.Мокрий замість лейтенантських погонів 1950 року після слідства "Смершу" отримав десять років позбавлення волі та три роки поразки в правах за "антирадянську агітацію". Виявилася вона в тому, що в розмовах із курсантами-фронтовиками українець відзначив кращий рівень життя в зруйнованих війною Угорщині, Чехословаччині й Австрії, ніж у СРСР – переможцеві війни. 1956 року онуфрієвець повернувся з уральського табору додому.[188]

У квітні 1956 року при розгляді справ політв'язнів на Колимі Комісією Президії Верховної Ради СРСР (тут її очолював Л.Брежнєв) був звільнений із ув'язнення із зняттям судимості В.Караташ із с.Роздолу Голованівського району. У його пам'яті попередніх десятиріч закарбувалися насильницька колективізація, розкуркулення, руйнація церкви, голодомор, арешти "ворогів народу", фашистська окупація. У роки

останньої Володимир ще з п'ятьма юнаками створили осередок ОУН, який вів пропагандистсько-просвітницьку роботу серед населення. Володимир Михайлович згадував, що в районах Гайворона, Ульяновки, Голованівська, Умані під час окупації діяли дві сотні УПА, які, крім пропагандистської роботи мали кілька сутичок з німцями. Гестапівці засудили до розстрілу В.Карараша і його батька. Останнього було страчено на польському цвинтарі в Голованівську, сину ж вдалося зникнути. Однак, згодом його заарештував "Смерш" у Горькому. Потяглися роки лісоповалу, шахти у Воркуті. Там військовим трибуналом був засуджений до розстрілу за "організацію і керівництво антирадянською повстанською групою українських націоналістів". П'ять місяців в одинокій камері смертників у Вологді після смерті Сталіна змінилися вироком на 25 років в'язниці і концтаборів. До звільнення ще брав участь в Кенгірському повстанні 12-и тисяч політв'язнів у таборі суворого режиму в Казахстані. "В усіх концтаборах, де мені доводилось бути, знаходилося понад 80 відсотків українців. Тут нас примушували безплатно будувати житлові будинки, виготовляти драги – комбайни для видобування золота. Мільйони українців, безплатна рабська сила, працювали для Росії в шахтах, на лісоповалах, в рудниках, на будівництві гребель, залізниць, житлових будинків. А Україна завжди чомусь і досі в "боргу" перед Росією", – згадував пенсіонер.[189]

Постановою ЦК КПРС у травні 1958 року було виправлено помилки в оцінці опер "Велика дружба" В.Мураделі, "Богдан Хмельницький" К.Данькевича і "Від усього серця" Г.Жуковського. Наступного місяця ЦК Компартії України постановою "Про виправлення помилок у творчості деяких композиторів Української РСР" відкинуло наклепи на творчість українських композиторів, зокрема Б.Лятошинського, який ще на початку XX століття навчався у Златопільській (тепер – у складі Новомиргорода) гімназії, де директором працював його батько.

У післясталінські часи Хрущов на весь світ заявив, що в СРСР немає політичних в'язнів. Але в цей час лише у мордовських таборах було ув'язнено тисячі "особливо небезпечних державних злочинців". На 1 квітня 1959 року в таборах і колоніях МВС СРСР утримувалося близько 950 тисяч ув'язнених, з яких понад 11 тисяч – "контрреволюціонерів".[190] Згодом туди ж потраплять шістдесятники, угаесівці. Один з них Василь Стус вказаного 1959 року вчителював кілька місяців до служби в армії у с.Таужному Гайворонського району.

Реабілітаційний процес тривав і в 1960-1980 роках, однак він не був масовим, а, як правило, на вимогу окремих громадських організацій (зокрема творчих спілок) та родичів репресованих. У 1973 році був реабілітований завідувач хати-лабораторії колгоспу імені Орджонікідзе із села Спаського Маловисківського району Давид Моторний: заарештований влітку 1938 року за "шкідницьку діяльність у сільському господарстві", він помер в ув'язненні у 1944-ому і всі подальші роки його справа не підлягала ніяким реабілітаційним постановам, аж поки не взявся вернути чесне ім'я своєму батькові син, письменник Олександр Моторний – процес тривав не рік і не три, але іще за життя син добився справедливості.[191] Можна наводити іще приклади таких вимог: їх хоч і небагато, але вони свідчать, що люди стали прокидатись від того летаргічного сну, у який їх було кинуто тоталітарною системою.

Друга хвиля процесу реабілітації піднялась в СРСР під час горбачовської перебудови, а третя – в українській незалежній державі. Цей процес не завершений – він триває й нині.

Василь Бондар,
письменник
Світлана Орел,
журналіст
Сергій Шевченко,
історик

ПРИМІТКИ:

[1] Скальковській А. Секретная переписка Коша Запорожского (1734-1764) // Кіевская Старина. Т.XIV. – 1886. – Февраль. – С.335.

[2] Апанович О.М. Гетьмани України і кошові отамани Запорозької Січі. – К.: Либідь, 1993. – С.242, 259.

[3] Эварницкий Д.И. Исторія запорожскихъ козаковъ. Томъ первый. – С.-Петербургъ: Типографія И.Н.Скороходова, 1892. – С.23.

[4] Шимановъ А. Предсмертная поземельная борьба Запорожья // Кіевская Старина. Том VIII. – 1883. – Декабрь. – С.624.

[5] Гайдамацький рук на Україні в XVIII ст. – К.: Наук.думка, 190. – С.244-246.

[6] Див.: Нудьга Г. Козак, філософ, поет. – Львів: Інститут українознавства ім.І.Крип'якевича НАН України, 1999. – 208 с.

[7] Вервес Г. Зустрічі з Міцкевичем: Літературно-критичний нарис. – К.: Рад.письменник, 1968. – С.48.

[8] Митина С. Из бесед с Арсением Тарковским // Искусство кино. – 1992. - № 10. – С.20.

[9] Писарев Ю.А. Тайны первой мировой войны. Россия и Сербия в 1914-1915 гг. М.: Наука, 1990. – С.308.

[10] Голобуцький В., Кулик В. Український рух на Наддніпрянщині кінця XIX – початку XX століття. – К.: Смолоскип, 1996. – С.26.

[11] Ільєнко І. В пазурах у двоглавого. Українство під царським гнітом (1654-1917). – К.: Ярославів Вал, 2004. – С.127-128.

[12] Див.: Збірник на пошану Олександра Шульгина (1889-1960): Праці історико-філософські секції / Записки НТШ. T.CLXXXVI. – Париж – Мюнхен: Б/в, 1969. – С.359.

[13] Див: Кіровоградський меморіальний музей І.Карпенка-Карого, КМЛМ-КН 2068 НД (Мелешко Ф. Українське національне життя на Грубешівщині. – 13с. Машинопис).

[14] Документи трагічної історії України (1917-1927 рр.). – К.: Охорона праці, 1999. – С.186-187.)

[15] "Известия Елисаветградского исполкома Советов рабочих, крестьянских и красноармейских депутатов и уездкома К.П.(б.)У", №249 1 листопада 1921 року.

[16] Кизименко Петро. Пам'ять степів. Кіровоград: Мавік, 2003. – С. 219.

[17] Державний архів Кіровоградської області (далі – ДАКО), фонд 5907, справа 14182.

[18] "Известия Елисаветградского исполкома Советов рабочих, крестьянских и красноармейских депутатов и уездкома К.П.(б.)У", 14.06.1921.

[19] "Известия Елисаветградского исполкома Советов рабочих, крестьянских и красноармейских депутатов и уездкома К.П.(б.)У", 2.06.1921.

[20] Роман Коваль. Повернення отаманів гайдамацького краю. Київ: Діокор, 2001. – С.127.

[21] Там же. – С.28.

[22] Голод 1921-1923 років в Україні: Зб. документів і матеріалів. – К.: Наук.думка, 1993. – С.45-46.

[23] Голод 1921-1923 років в Україні: Зб. документів і матеріалів. – К.: Наук.думка, 1993. – С.211-213

[24] Пристайко В.І., Пшеніков О.М., Шаповал Ю.І. Шлях на Соловки // З архівів ВУЧК-ГПУ-НКВД-КГБ. – 1997. - № 1-2. – С.58.

[25] Документи трагічної історії України (1917-1927 рр.). – К.: Друкарня журналу "Охорона праці", 1999. – С.331-332, 364, 368.

[26] Голод 1921-1923 років в Україні: Зб. документів і матеріалів. – К.: Наук.думка, 1993. – С.43-46.

[27] Документи трагічної історії України (1917-1927 рр.). – К.: Друкарня журналу "Охорона праці", 1999. – С.431.

[28] Свято-Преображенський собор: Книга-альбом. – Кіровоград, 2005. – С.286-289.

[29] Документи трагічної історії України (1917-1927 рр.). – К.: Друкарня журналу "Охорона праці", 1999. – С.128-129.

[30] Свято-Преображенський собор: Книга-альбом. – Кіровоград, 2005. – С.304-310.

[31] ДАКО, ф. 5907, справи 5986, 1945, 6455, 4811, 14165.

[32] ДАКО, ф. 5907, спр. 9965, арк. 31.

[33] Шаповал Ю.І. Україна 20-50-х років: сторінки ненаписаної історії. – К.: Наук.думка, 1993. – С.20.

[34] ДАКО), ф.Р-810, оп.1, спр.1599, арк.32.

[35] Національні процеси на Кіровоградщині у 20-х рр. XX ст.: Збірник документів і матеріалів. – Кіровоград: Центрально-Українське видавництво, 2004. – С.83.

[36] ДАКО, ф.Р-810, оп.1, спр.68, арк.34.

[37] ДАКО, ф.Р-810, оп.1, спр.1534, арк.3-5.

[38] Куценко Л. "Благословенні ви, сліди..." – Кіровоград: Центрально-Українське видавництво, 1995. – С.52-57.

[39] Шаповал Ю.І. Україна 20-50-х років: сторінки ненаписаної історії. – К.: Наук.думка, 1993. – С.18, 41.

[40] Там же. – С.53.

[41] ДАКО, ф.П-5907, оп.2р, спр.13974.

[42] ДАКО, ф.П-5907, оп.2р, спр.10034.

[43] Постолатій В.В. Педагогічна освіта на Кіровоградщині (1865-1965 рр.). – Кіровоград: Б/в, 2006. – С.53-54.

[44] Постолатій В.В. Туга за диктатурою? (Репресії у Кіровоградському педінституті в 30-х роках) // Кіровоградщина на зламі тисячоліть: стан, проблеми, перспективи: Всеукраїнська науково-практична конференція. – Кіровоград: Б/в, 1999. – С.88.

[45] ДАКО, ф.П-5907, оп.2р, спр.7456, арк.29.

[46] ДАКО, ф.П-5907, оп.2р, спр.1049.

[47] ДАКО, ф.П-5907, оп.2р, спр.10985.

[48] Дзюба І.М. Передмова до роману Гелія Снєгірьова "Набої для розстрілу". – Київ: Дніпро, 1990. – С. 3.

[49] Там же. – С.6.

[50] Степанов В.М. В.Нікітін – жертва сталінського терору // Кіровоградщина на зламі тисячоліть: стан, проблеми, перспективи: Всеукраїнська науково-практична конференція. – Кіровоград: Б/в, 1999. – С.85-87.

[51] ДАКО, ф.П-5907, оп.2р, спр.6044.

[52] ДАКО, ф. 5907, спр. 6044.

[53] Цит. за: Час "чорного ворона": Нариси. – Кіровоград: Центрально-Українське видавництво, 1995. – С. 111.

[54] Шепель Ф. Під недремним оком ДПУ. /Реабілітовані історією. Кіровоградська область. Книга 3-я. – С. 390.

[55] Перепелиця Г. СВУ: суд над переконаннями. /Матеріали конференції "Реабілітовані історією. Центральна Україна. 1917-1991" (Є.Скляренко, О.Брайченко та інші)./ Кіровоград: 1997. – С. 43.

[56] ДАКО, ф. 5907, спр. 7467, 12441.

[57] ДАКО, ф. 5907, спр. 9301.

[58] ДАКО, ф. 5907, спр. 8623.

[9] ДАКО, ф. 5907, спр. 7968.

[60] Економічний огляд Зінов'євщини за три роки. Зінов'євськ: 1927. – С.18-23.

[61] Історія міст і сіл УРСР. Кіровоградська область. Київ: 1972. – С.49.

[62] ДАКО, ф. 2, оп. 1, спр. 2425, арк. 350.

[63] ДАКО, ф. Р-250, спр. 123, арк.66.

[64] ДАКО, ф. 5907, спр. 10226.

[65] ДАКО, ф. 5907, спр. 10827.

[66] ДАКО, ф. 5907, спр. 6199.

[67] ДАКО, ф. 5907, спр. 11102.

[68] Закон України про Голодомор 1932-1933 років в Україні // Відомості Верховної Ради України. – 2006. - № 50. – Ст.504.

[69] Куманський Б. Віктор Ющенко: Це був наймасовіший геноцид людства // Народне слово. – 2008. – 12 червня.

[70] ДАКО, ф.П-5907, оп.2р, спр.14151.

[71] ДАКО, ф.П-5907, оп.2р, спр.4171.

[72] ДАКО, ф.П-5907, оп.2р, спр.14142.

[73] Позняков Л. Мобілізувати все! // Сівалка (Зінов'євськ). – 1931. – 13 березня.

[74] ДАКО, ф.П-192, оп.1, спр.76, арк.4-6.

[75] Цит. за: Постанова Бюро Зінов'ївського МПК // Сівалка. – 1932. – 15 січня.

[76] Діброва С.С. Сталінський "великий перелом": погляд 80-х// Про минуле – заради майбутнього. – К.: Вид-во при Київ. ун-ті, 1989. – С.99.

[77] Цит. за: Голоси із 33-го (Голодомор на Кіровоградщині): документально-художнє видання. – Кіровоград: Центрально-Українське видавництво, 1993. – С.6.

[78] ДАКО, ф.П-5907, оп.2р, спр.7596.

[79] ДАКО, ф.П-5907, оп.2р, спр.6812.

[80] ДАКО, ф.П-5907, оп.2р, спр.7156.

[81] ДАКО, ф.П-5907, оп.2р, спр.7317.

[82] ДАКО, ф.П-5907, оп.2р, спр.6853.

[83] Сповіді з-за грат. – Кіровоград: Центрально-Українське видавництво, 1997. – С.86-87.

[84] ДАКО, ф.П-4, оп.1, спр.128, арк.24-27.

[85] ДАКО, ф.П-4, оп.1, спр.128, арк.37-38.

[86] ДАКО, ф.П-4, оп.1, спр.199,арк.3-6.

[87] ДАКО, ф.П-4, оп.1, спр.192, арк.2.

[88] Шаповал Ю.І. Україна 20-50-х років: сторінки ненаписаної історії. – К.: Наук.думка, 1993. – С.110-111.

[89] Сповіді з-за грат. – Кіровоград: Центрально-Українське видавництво, 1997. –

С.48-49.

[90] ДАКО, ф.П-68, оп.1а, спр.28, арк.10.

[91] ДАКО, ф.П-68, оп.1а, спр.11, арк.35-38.

[92] ДАКО, ф.П-192, оп.1, спр.240, арк.3-6.

[93] ДАКО, ф.П-402, оп.1, спр.14, арк.8.

[94] ДАКО, ф.П-192, оп.1, спр.242, арк.263-265.

[95] Сповіді з-за грат. – Кіровоград: Центрально-Українське видавництво, 1997. – С.129.

[96] Павличук О., Комірний О. Гайворонщина – перлина Подільського краю. – Кіровоград: Центрально-Українське видавництво, 2004. – С.57.

[97] Плотнір Ф.М. Петриківські бувальщини: Художньо-документальне видання. – Кіровоград: Центрально-Українське видавництво, 2000. – С.63.

[98] ДАКО, ф.П-192, оп.1, спр.242, арк.53.

[99] ДАКО, ф.П-68, оп.1а, спр.11, арк.11.

[100] ДАКО, ф.П-2501, оп.1, спр.11, арк.24.

[101] Цит. за: Голоси із 33-го (Голодомор на Кіровоградщині): документально-художнє видання. – Кіровоград: Центрально-Українське видавництво, 1993. – С.8.

[102] ДАКО, ф.П-68, оп.1а, спр.11, арк.171-174.

[103] ДАКО, ф.П-5907, оп.2р, спр.11145, арк.23.

[104] Постолатій В.В. Туга за диктатурою? (Репресії у Кіровоградському педінституті в 30-х роках) // Кіровоградщина на зламі тисячоліть: стан, проблеми, перспективи: Всеукраїнська науково-практична конференція. – Кіровоград: Б/в, 1999. – С.91.

[105] Постолатій В.В. Педагогічна освіта на Кіровоградщині (1865-1965 рр.). – Кіровоград: Б/в, 2006. – С.65.

[106] ДАКО, ф.П-5907, оп.2р, спр.5907, арк.97.

[107] ДАКО, ф.П-5907, оп.2р, спр.2763.

[108] ДАКО, ф.П-317, оп.1, спр.21, арк.8.

[109] Шевченко С. Документи Держархіву Кіровоградської області про маловідомі сторінки історії Долинського району 30-х років XX століття // Боковеньки 2000: Історико-красзнавчий збірник. – Кіровоград: Центрально-Українське видавництво, 2000. – С.38-39.

[110] Лазаревич М. Історія України, Київ: Знання, 2008. – С. 417.

[111] Там же. – С. 418.

[112] Там же. – С. 417.

[113] Юрій Шаповал. Мить історії. Українське радіо, 4.07.2008, новини о 8.30 ранку.

[114] Держархів СБУ, фонд 16, опис 30, справа 104, аркуш 15.

[115] Держархів СБУ, ф. 16, оп. 30, спр. 104, арк. 68-73.

[116] Держархів СБУ, ф. 16, оп. 31, спр. 74, арк.19.

[117] ДАКО, ф. 5907, спр. 5838.

[118] "Кіровоградська правда", 20.07.1939.

[119] ДАКО, ф. 5907, спр. 12141.

[120] ДАКО, ф. 5907, спр. 9864.

[121] ДАКО, ф. 5907, спр. 8622.

[122] Мусієнко О. Передмова до книги "З порога смерті". К.: Радянський письменник. – С.31.

[123] Полягли в снігах Суомі. К.: ПВА /Книга пам'яті України. 2 і 3 томи/. 2004-2005.

[124] "Полягли в снігах Суомі". Том 2. – С. 62.

[125] ДАКО, ф. 5907, спр. 4318.

[126] ДАКО, ф. 5907, спр. 4459.

[127] ДАКО, ф. 5907, спр. 8237.

[128] ДАКО, ф. 5907, спр. 4454.

[129] ДАКО, ф. 5907, спр. 12588.

[130] ДАКО, ф. 5907, спр. 12259.

[131] ДАКО, ф. 5907, спр. 8387.

[132] "Полягли в снігах Суомі". К.: ПВА /Книга пам'яті України. 1-3 томи/.

[133] ДАКО, ф. 5907, спр. 9799.

[134] ДАКО, ф. 5907, спр. 10063.

[135] ДАКО, ф. 5907, спр. 4583.

[136] ДАКО, ф. 5907, спр. 13954.

[137] ДАКО, ф. 5907, спр. 6538.

[138] Велика Вітчизняна: коли ми позбудемося хибних міфів? Дзеркало тижня (Київ). – 2008. – 21-27 червня.

[139] Там само.

[140] ДАКО, ф. 5907, спр. 13749.

[141] Голос України (Київ). – 2008. – 21 лютого.

[142] Держархів СБУ, спр. 463, том 1, арк. 1-10.

[143] ДАКО, ф. 5907, спр. 8435.

[144] ДАКО, ф. 5907, справи відповідно 14037 і 12761.

[145] Жалоба О.У поході на схід. У книзі "На зов Києва". – К.: Дніпро, 1993. – С. 228.

[146] ДАКО, ф. 5907, справи 13820 і 2721.

[147] Український голос (Кіровоград). – 1941. – 6 вересня.

[148] Український голос (Кіровоград). – 1941. – 24 вересня.
[149] Український голос (Кіровоград). – 1941. – 28 вересня.
[150] ДАКО, ф. 5907, спр. 2030.
[151] Історія міст і сіл УРСР. Кіровоградська область. Київ: УРЕ, 1972. – С. 58-59.
[152] Хлеб, убежище, труд (Кіровоград). – 1943. – 26 листопада.
[153] Там само.
[154] OST – тавро неволі. Автор-упорядник В.Бондар. Кіровоград: ПВЦ "Мавік", 2000.
[155] Кіровоградська правда. – 1944. – 25 січня.
[156] ДАКО, ф. 5907, спр. 9169.
[157] ДАКО, ф. 5907, спр. 3240.
[158] ДАКО, ф. 5907, спр. 6993.
[159] ДАКО, ф. 5907, спр. 3164.
[160] ДАКО, ф. 5907, спр. 3151.
[161] ДАКО, ф. 5907, спр. 878.
[162] ДАКО, ф. 5907, спр. 552.
[163] ДАКО, ф. 5907, спр. 412.
[164] ДАКО, ф. 5907, спр. 3143.
[165] ДАКО, ф. 5907, спр. 11317.
[166] ДАКО, ф. 5907, спр. 12670.
[167] Касьянов Г. Незгодні: українська інтелігенція в русі опору 1960-80 років. К.: Либідь, 1995. – С. 32-33.
[168] Русначенко А. Національно-визвольний рух в Україні. Середина 1950-х – початок 1990-х років. К.: Видавництво імені Олени Теліги, 1998. – С. 105-135.
[169] Данилюк Ю., Бажан О. Опозиція в Україні. К.: Рідний край, 2000. – С. 187.
[170] ДАКО, ф. 5907, спр. 12754.
[171] ДАКО, ф. 5907, спр. 12752.
[172] ДАКО, ф. 5907, спр. 8180.
[173] Скловський І. Психіатрія – засіб боротьби радянського тоталітаризму проти українських трудящих //Матеріали конференції "Реабілітовані історією. Центральна Україна. 1917-1991" (Є.Скляренко, О.Брайченко та інші). – Кіровоград, 1997. – С. 7.
[174] ДАКО, ф. 5907, спр. 12755.
[175] ДАКО, ф. 5907, спр. 4061.
[176] ДАКО, ф. 5907, спр. 13814.
[177] ДАКО, ф. 5907, спр. 8010.
[178] ДАКО, ф. 5907, спр. 8430.
[179] Скловський І. Психіатрія – засіб боротьби радянського тоталітаризму проти українських трудящих //Матеріали конференції "Реабілітовані історією. Центральна Україна. 1917-1991" (Є.Скляренко, О.Брайченко та інші). – Кіровоград, 1997. – С. 8-9.
[180] Шаповал Ю.І. Україна 20-50-х років: сторінки ненаписаної історії. – К.: Наук.думка, 1993. – С.299-300.
[181] Шевченко С., Степанов В. Небезпечний" літгурток при "Кіровоградці. // Кіровоградська правда. – 2003. – 29 липня.
[182] Сповіді з-за грат (автор-упорядник Бондар В.). – Кіровоград: Центрально-Українське видавництво, 1997. – С.82-83.
[183] Там же. – С.12, 38.
[184] Там же. – С.57-58.
[185] Там же. – С.85-86.
[186] Там же. – С.151, 154-156.
[187] Там же. – С.161-162, 166.
[188] Сповіді з-за грат. – Кіровоград: Центрально-Українське видавництво, 1997. – С.167-168, 169.
[189] Там же. – С.125-136.
[190] Шаповал Ю.І. Україна 20-50-х років: сторінки ненаписаної історії. – К.: Наук.думка, 1993. – С.300.
[191] ДАКО, ф. 5907, спр. 8274.

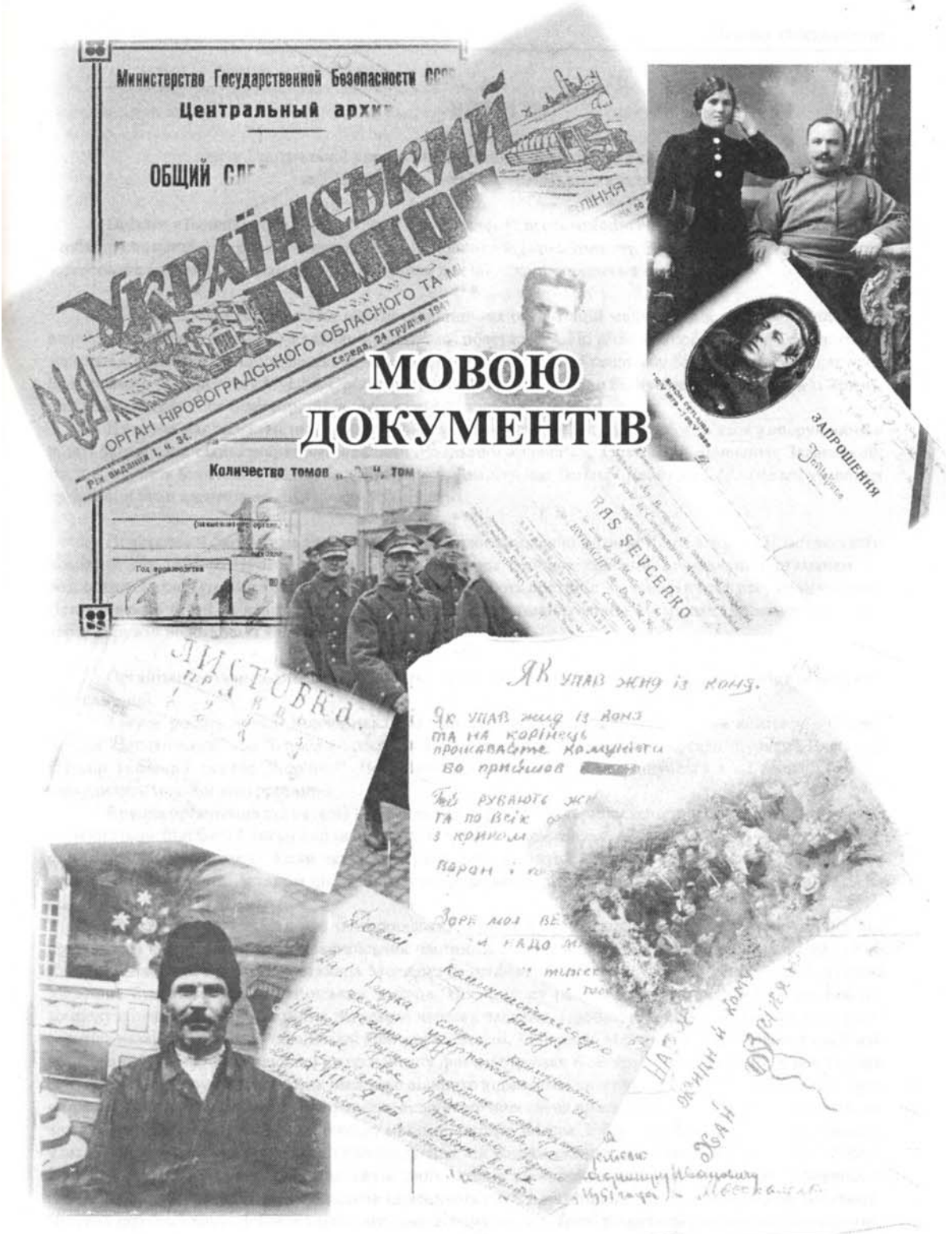
Министерство Государственной Безопасности
Центральный архив
ОБЩИЙ
ОРГАН КІРОВОГРАДСЬКОГО ОБЛАСНОГО ТА
Количество томов
ЗАПРОШЕННЯ
RAS SEVCENKO
ЯК УПАВ ЖИД ІЗ КОНЯ.
Як упав жид із коня
та на карінець
проклавайте комуністи
во пріймов
МОВОЮ
ДОКУМЕНТІВ

№1

ВИТЯГИ

із

звіту Центральної управи Чрезвичайної Комісії при Раднаркомі України
за 1920 рік – до 5-го Всеукраїнського з'їзду Рад.

***

Поїздка т.Балицького в Одесу, Миколаїв і Херсон. При обстеженні роботи Одеської ЧК виявилась необхідність негайного розвантаження місць ув'язнення від арештованих. З цією метою тут вперше була застосована система організацій судових трійок для швидкого вирішення справ.

***

Більшість ще врангельських контрреволюційних організацій мали зв'язок з петлюрівщиною й одне з їхніх завдань полягало в активній підтримці повстанства. До цієї категорії належить розкрита 30 серпня в Єлисаветграді організація, на чолі якої стояли: полковник генштабу Біличенко і кандидат прав Берлінського університету Муссій. Організація виникла в травні, коли Біличенко, пробравшись із Криму, об'єднав довкруг себе білогвардійців, переважно із колишніх дворян.

Ця група має своєю метою сприяти повстанському рухові і підтримувати зв'язок з оперуючими в повіті бандитами. Найактивнішими членами організації виявились: Олександр Біличенко, Заванський, Васильєва, Ілля Біличенко, Седлецька, Ярошенко, Литвиненко Тетяна і Леонтьєва. Майже всі учасники організації були арештовані ЧК, тільки Муссій зник.

***

Повстання й бандитизм знаходились під верховним керівництвом Центрального Повстанського Комітету, так званого Цупкому, який доручав ведення бойових операцій спеціальним отаманам. За розпорядженням Цупкому повстанські банди то виступають постійно, то вливаються в регулярні частини Петлюрівської Армії, то навіть підчиняються польському командуванню. На місцях Цупком веде роботу через окружні повстанські комітети.

***

Організація ставила собі мету "ідейного" керівництва повстаннями і вербувала членів переважно з інтелігенції.

Таку ж роботу вела й Криворізька повстанська організація у складі: голова комітету – Скляр, псевдо "Деснянський" або "Богмета", секретар Власенко, члени Михайленко, псевдо "Бурлак", Власенко і Федір Ткаченко, псевдо "Коршун". Повітовий військовий штаб розміщувався в с.Гурівка. Там же знаходились і загони контррозвідки...

Крупна організація під назвою Повстанкому Херсона і Катеринославщини об'єднувала під своїм керівництвом більше 12 тисяч бандитів на чолі з головнокомандувачем цього загону – Пестушком (*в оригіналі – Пастушком*). Коли загін Пестушка був розбитий червоними військами, що йшли на врангелівський фронт, ватажки цієї банди були арештовані співробітниками особливої групи Є.Г.Ч.К. (...)

Іншою формою діяльності петлюрівських агентів була організація повстанських загонів під прикриттям формування червоноармійських частин. Характерне в цьому відношенні ліквідування на Катеринославщині організації отамана Мелешка (*в оригіналі – Мілашко*). За час денікінської окупації Мелешко був отаманом повстанських загонів. По приходу радвлади він запропонував червоному командуванню влити свої загони в регулярні червоні частини. Пропозицію було прийнято і його загін отримав назву 4-ої окремої Української бригади 45 дивізії. Та перехід Мелешка на бік Червоної армії мав провокаційну мету, бо очолюючи свою частину, він підбурював її до грабунків, насилля, убивств і вів агітацію за Петлюру. Після того, як Мелешко відкрито відмовився виконувати бойовий наказ і виступити на фронт, його діяльність набирає характеру відкритого повстання проти радвлади. Він розганяє ревкоми, влаштовує погроми, роззброює радянську міліцію, знищує зв'язок. У березні Мелешко був арештований у штабі 45-ої дивізії, але по дорозі в Олександрівськ він убиває частину конвойних, частину веде з собою й зникає. В с.Софіївка він збирає ватажків своїх загонів і "оголошує партизанську віійну" радянській владі. Під його керівництвом 200 бандитів здійснюють наліт й, захопивши 12 мільйонів рублів, зникають. Частину цієї суми він залишає підпільному повстанкому, на чолі якого знаходиться професор Прохоренко.

Сам Мелешко успішно переховується в селах. Сільською розвідкою було встановлено, що він переховується в с.Орлове Карнаухівської волості. Щоб захопити його, Катеринославська ГЧК відрядила туди кінних розвідників з наказом доставити його негайно живим. Наказ був виконаний і Мелешка привезли в Катеринослав. Пізніше були затримані по цій справі його співучасники, котрі жили з фальшивими документами."

(Держархів СБУ, фонд 16, опис 31, справа 253, арк. 7, 15-16, 18, 19-20)

№2

ЦЕНТРОЖИД

Йофе, Кац, Леон Бронштейн,
Розенфельд, Минор и Дан,
Гоц, Нахамкес и Эпштейн,
Дейтлин, Блехмин и Пропьян.
Штейнберг, Го и Апфельбаум,
Шпицберг, Либер и Коган,
Абрамович, Цедербаум,
Фалер, Залкинд, Карахан –
Кто они и что так много
Симетических имён?
Может быть, то синагога?
Может быть – синедрион?
Нет, то русского народа
Содержатели, вожди –
Правят им уж больше года
В грозный час его судьбы.
В Украине есть Гетман,
У поляков есть свой Круль,
А у русского народа –
Не то Янкель, не то Сруль...

(1920 г.)

(ДАКО, фонд 5907, справа 14242, арк. 9)

№3

В особливий відділ 1-ої Кінної армії
квартирантів будинку Шипаша,
ріг Петровської і Володарського

ЗАЯВА

Заарештовано особливим відділом Онисима Венедиктовича Сатенка.

Через те, що нам Сатенко відомий з найкращого боку як людина демократичних настроїв і чесний, ми вважаємо своїм обов'язком заявити, що тут, очевидно, сталося непорозуміння. Крім того ми всі зобов'язані йому своїм життям, оскільки він нас і навіть наших родичів, які не проживають у цьому дворі, ховав під час погрому від григор'євських банд та повсякчас беріг від погромників, які нас розшукували, зберіг наші речі, не давав зруйнувати наші квартири і навіть годував нас у цей час.

Тому просимо особливий відділ викликати нас як свідків, аби не постраждала абсолютно безневинна людина, яка нам, євреям, прийшла на допомогу у важку хвилину.

Мортко Мойсейович Міцнер, Аврум Гершкович Шуня,
Мойсей Мендельович Френкель, Віра Абрамівна Дяківська,
Буня Лейбівна Бродська, Іцко Хольович Кельнер.

***

В особливий відділ 1-ої Кінної армії
квартирантів будинку Шипаша,
ріг Петровської і Олександровської
Панасюк і Пташинської

ЗАЯВА

Вважаємо за необхідне засвідчити, що Онисим Венедиктович Сатенко в дні Григор'євського погрому весь час знаходився вдома, оскільки оберігав життя і майно євреїв, які переховувались у дворі.

Зінаїда Панасюк, Ольга Пташинська,
Єлисаветград, 31.05.1920.

(ДАКО, фонд 5907, справа 3703, арк. 32-33)

№4

РЕЗОЛЮЦІЯ

1920 р. серпня 16 дня. Іменем Української Радянської Соціалістичної Республіки Єлисаветградський Революційний Трибунал в судовому засіданні в такому складі: голова Демяхін, члени трибунала Змієнко, Волков, при секретарі – Каблукові, вислухали справу про Станіслава Будерацького, звинуваченого в агітації проти влади,

ВИЗНАЧИВ:

Вважати доведеним лиш факт агітації з боку Будерацького проти радянської влади, в чому й визнати його винуватим, підсудного Станіслава Йосиповича Будерацького, 55 років, ув'язнити умовно в будинках громадянських примусових робіт строком на п'ять років і присуд цей до виконання не приводити у випадку, якщо підсудний Будерацький з 16 серпня 1920 року протягом п'яти літ не здійснить однорідного чи аналогічного злочину.

Голова *Демяхін*
Члени *Волков, Змієнко*
Секретар *Каблуков*

(ДАКО, фонд 5907, справа 2685, арк.1-2)

№5

копія
листопад 1920 року
Зав. політбюро
члена партії С.Незаможного

ЗАЯВА

Доводжу до Вашого відома, що в Політпросвіті при Воєнкомі служить дочка полковника Анісімова Катя, яка передчасно погрожує. Кілька днів тому вона, нічого не підозрюючи, казала одній дівулі, члену комсомолу, що я під час денікінців служив у клубі лото і працював підпільно. Вона часто приходила з

офіцером у клуб і казала йому: "Миша, ідуть прокляті більшовики й доведеться тобі втікати", і нібито підслухавши їх розмову, я по приході радвлади доніс на них і в них конфіскували все майно. І "ось наші скоро прийдуть" і тоді вона зі мною розквитається: відбере не тільки своє, але й моє, хіба тільки я виїду, то буду мати щастя. В Агітбазі також говорила, що краще б її назвали сволоччю, ніж товаришем.

Мати її так само казала не раз: "Проклята влада, сидимо голодні". Прошу й вимагаю таку гадину, яка даремно повзає по землі, прибрати к чорту в концентраційний табір. І хай вони там окаянні погодують вошей, а не отримують тут пайки і сидять за чужими спинами й агітують.

Нема сволочам місця на радянській землі. Душити їх, гадів.

С.Незаможний.

С подлинным верно. Секретарь Лебедев.

(ДАКО, фонд 5907, справа 3653, арк. 3)

№6

КОНСПЕКТИВНІ ВИТЯГИ

із

"Збірника звітів Всеукраїнського Центрального виконавчого комітету Ради Народних Комісарів, наркоматів, уповнаркоматів і центральних закладів УРСР 6-ому Всеукраїнському з'їзду Рад робітничих, селянських і червоноармійських депутатів"

Харків, урядова друкарня, 1921

Звіт діяльності ВУЧК у 1921 році.

Польське шпигунство

Початок 1921 року ознаменувався насамперед розгромом польської військової організації на Україні (ПОВ): ліквідовані були в Києві, Харкові й Білій Церкві три головні резиденції: зареєстровано більше 100 осіб, з яких ватажки Крженовський, Вибраковський, Янковський і багато інших розстріляні, інші засуджені до ув'язнення в концтабір на більший чи менший строк.

Петлюрівщина

Своєю головною метою ставить повалення радвлади на Україні шляхом підняття масового збройного повстання у всеукраїнському масштабі... Петлюрівщина прагне організувати на Україні підпільний апарат вищої військової та адміністративної влади у вигляді Центрального Повстанського Комітету, який існував до моменту його ліквідації у Києві і до завдань якого входило керівництво повстанським рухом та створення за тією ж структурою обласних, губернських, повітових, регіональних, волосних і сільських повстанкомів, кількісному і якісному посиленню на Україні банд, які тут оперують, підпорядковуючи їх... регіонам (вся Україна для проведення була розбита на 22 райони), зв'язуючи останні з існуючими в даних районах повстанкомами, створення повстанських осередків у штабах Червоної армії; до створення на Україні мережі підпільних організацій, угрупувань як серед цивільного населення, так і в військових радорганах; до вересня якомога широкої агітації з метою популяризації ідей петлюрівщини, перекидання з-за кордону пачками агентів для шпигунства, агітації, зв'язку та інше.

Найлютішим ворогом Радянської України є Петлюра.

- ліквідовано Всеукраїнський Центральний Повстанський Комітет і його відділення до липня 1921 року;
- розгромлена Центральна залізнична організація;
- розгромлена Вознесенська підпільна організація (полковник Виноградов);
- розгромлена петлюрівська залізнична організація Балтського та інших залізничних регіонів;

- Катеринославський, Волинський, Полтавський, Запорізький повстанкоми розгромлені.

Загальна кількість арештованих... переходить цифру шість тисяч. Кількість же зафіксованих і взятих на облік петлюрівців значно більша.

Савинковщина

Центр за кордоном очолює "Всеросійський Комітет Народного Союзу захисту батьківщини і свободи", керований Борисом Савинковим.

Антирадянські партії: меншовики, анархісти (Махно та інші)

14.02. Політвідділом ВУЧК була проведена масова операція...

Перебуваючи в ув'язненні, анархісти на чолі з лідером Єлисаветградської федерації Рейдманом звернулись до радвлади з покаянною заявою, в якій вони дали слово, що не будуть більше шкодити мирному будівництву Республіки, що вони відрікаються від Махна, від політики бандитизму і збираються працювати як чесні громадяни на благо Республіки.

Беручи цю заяву до уваги й бажаючи ознаменувати свято 4-ої річниці Жовтневої революції, ВУЧК вважає за можливе анархістів звільнити. Таким чином частина анархістів була знешкоджена.

Ліві есери

У 1921 році ліві есери-інтернаціоналісти й ліво-об'єднанці подали в ВУЧК заяву – відмова від боротьби проти радянської влади – їх звільнено з-під варти напередодні 4-ої річниці Жовтневої революції.

Праві есери

Ряд арештів: у Харкові захоплено гектограф, що друкував підпільну газету "Голос социалиста-революционера"; у Києві, Криму, Одесі.

Українські дрібно-буржуазні партії

У стані чисто українських партій руйнація, розпад досяг найвищих розмірів у момент підписання договору Петлюри з білополяками. Шляхом довгої і напруженої роботи ВУЧК вдалось захопити найцінніші матеріали по українській контрреволюції і посадити на лаву підсудних "жовтоблакитних" діячів: міністрів УНР Голубовича, Петренка, Лизаневського, Остапенка, Часника та інших.

Справа Голубовича і його співдрузів петлюрівців, яка слухалась у Київському ревтрибуналі, виявила перед лицем робітників і селян України свою ганебну поведінку діячів української контрреволюції, які зраджували "неньку-Україну" "распивочно и на винос", й "виводили її, як стару проститутку, на продажний європейський ярмарок", як чітко висловився на суді звинувач тов.Мануїльський.

На суді колишні міністри-петлюрівці плакали й каялись у своїх гріхах, обіцяючи спокутувати свою вину перед радвладою і революцією. Вважаючи, що для них достатньо їхньої ганьби, вищі органи республіки в останній час ухвалили Голубовича і його друзів звільнити, даючи можливість стати чесними громадянами.

В даний момент можна сказати, що майже ніде немає такого розпаду, як в україно-буржуазних партіях. Про Петлюру говорити не доводиться. Він і його прибічники давно перетворились у бандитів, які пропонують свої послуги тому, хто більше дасть.

Бандитизм

Бандитизм на Україні на початку звітного періоду в силу цілого ряду причин набув різких форм жорстокої боротьби з Радвладою, намагаючись нанести їй якомога більше збитків у ділянці економічного життя Республіки.

Амністія 5-го з'їзду Рад широкою хвилею прокотилась по Україні і на милість радвлади явились близько 10 тисяч селян.

Махно: амністія і НЕП остаточно відштовхують від нього селян. Він іде на Правобережну Україну й перестає існувати як реальна загроза революції – під Миколаєвом 20-22.08 він був наголову розбитий, а 28.08 в районі м.Кам'янка перейшов Дністер і подався у Румунію. ЧК продовжує знищувати підпільні махновські осередки (на Запоріжжі було вилучено близько 20 кулеметів, 2833 гвинтівки, 335 револьверів, 405 шабель, 86798 патронів та іншого спорядження).

Бандитський терор

Як результат боротьби з бандитизмом можна навести деякі цифри: за непевними даними бандитів за звітній період – убито 3785 осіб, поранено – 745 і полонено (увєдено) 1475; здійснено нальотів на населені пункти – 1376, на радянські органи – 259, на цукрозаводи – 79, на лісорубки – 165, на профорган и – 142 та інші промислові підприємства – 53.

Розправа з бандитами

За приблизним підрахунком убито отаманів 182, розстріляно 9, арештовано 84, добровільно явились 169. Всього ліквідовано 444 отамани; рядових бандитів убито 9444, розстріляно 510, арештовано 10305, добровільно явилось 9357, всього ліквідовано 29612 рядових.

Наші трофеї

В боях з бандитами захоплено: 5 гармат, 266 кулеметів, 3662 гвинтівки, 360 револьвєрів, 328 шабель, 256 бомб, 356 тачанок, 1810 коней, 426 сідел. Здали добровільно: 177 кулеметів, 8898 гвинтівок, 392 револьвери, 670 шабель, 169 бомб; вилучено у населення 5 гармат, 664 кулемети, 4412 гвинтівок, 2719 револьверів, 1307 шабель, 291 бомба та багато іншого воєнного спорядження. Захоплєно й здано близько 1,5 мільйона патронів.

Ліквідація банд

Із числа ліквідованих за звітний період (не рахуючи дрібних) банд слід відзначити таких: Махно, Кокоть, Авдієнко, Скирда, Чорна Маска, Лисиця, Верпаховський, Христовий, Керенський, Винник-Волох, Кошовий, Мирний, Забутько, Чорний, Цвітковський-Гризло, Пугач, Бойко, Богатиренко, Гурман, Перлик, Жугин, Савонов, Донченко, Сироватський, Грізний, Рак, Коваленко, Кушко, Шкап, Нечай, Лемешко, Лихо, Голако, Нерубайло, Еккерт, Кравченко, Куриленко, Артамонов, Біленький, Комісаров, Мундик, Іванюк, Підкова, Збруєв, Гордієнко, Гиря, Ковтун, Музика, Коршун-Шило, Ковась-Скляров, Добрий Вечір і Гонта. Всього 52 крупні і середні банди.

(Держархів СБУ, фонд 16, опис 31, справа 437, арк.3, 5-6, 9, 12, 13, 14, 15, 22-24)

№7

Начальницьким особам, за котрими числиться арештований Белашов від громадян села Єлизаветградки, що підписалися

ПРОХАННЯ

Утримуваний під вартою громадянин села Єлизаветградка Арсен Белашов був доброї поведінки до 13 травня 1919 року, а цього числа він брав участь в одному погромі, на який його п'яного підштовхнули, за що нами був присуджений до смертної кари (самосудом), але коли він став просити помилування,

обіцяв виправитись, то ми його помилували. З травня 1919 року Арсен Белашов був найкращої поведінки, як і до 13 травня – ні в чому злісному досі непомічений, а тому просимо начальницьких осіб звільнити його з-під варти як добру людину.

22 січня 1921 року

Громадяни: Сидір Кучер, Анатолій Ямковий, Степан Майданик, Мусій Бойко, Степан Колесник, Андрій Бондар, Трохим Кушнір, Михайло Дубина, Іван Ступа, Матвій Боєвець, Ілля Кулик та інші.

(ДАКО, фонд 5907, справа 14214, арк. 8)

№8

РОЗВІДУВАЛЬНІ ЗВЕДЕННЯ

діяльності російських білогвардійців за кордоном і на внутрішньому фронті

На початку звітного періоду на території КВО нараховувалось до 25 банд загальною чисельністю близько 2700 осіб при 800 шаблях та 50 кулеметах. За час із 15 травня по 15 липня на території правобережної України спостерігається значний спад бандитського руху. Необхідно також відзначити зменшення кількості організованих банд і відсутність дій банд з великою чисельністю. Коли у квітні цього року банди петлюрівської орієнтації досягли чисельності 400-600 чоловік, в даний час окремі банди не перевищують 150 бійців.

Факт цей зарубіжна преса пояснює рішенням з'їзду повстанських отаманів у Києві переформувати банди для успішної боротьби й особистого терору проти відомих діячів радвлади – на дрібні загони (...) Не зважаючи на суттєве зменшення бандитизму, все ж слід звернути увагу на банди, які лишились вірними петлюрівському руху внаслідок безпосередньої діяльності організаторських центрів. У 20-х числах липня Головним Повстанським Центром виданий наказ про негайне припинення операцій повстанців до кінця виконання розверстки для того "щоб селяни піднялись, побачивши, що в них забрали весь хліб". В тому ж наказі акцентується необхідність поліпшення зв'язку з Центром. Документально встановлено присутність в районі Києва Всеукраїнського Повстанського Комітету, який видав 17 травня наказ про реорганізацію банд у регулярні полки, дивізії і корпуси.

Встановлено також, що Київ постачає банди зброєю, так наприклад, банда Орлика отримала 20 гвинтівок і 50 бомб, які були вивезені бандитами з Києва під виглядом червоноармійців. У Чигиринському районі діє "Холодноярський" повстанський комітет, який веде антирадянську агітацію, вербує бандитів і є, за словами захопленого члена названого комітету Чернишенка, керівником руху в повітах: Олександрійському, Єлизаветградському, Чигиринському і Черкаському. Агентурними даними і опитуванням полонених підтверджуються дані про стосунки деяких банд з зарубіжними центрами, так наприклад, отаман Заболотний недавно виїхав у Румунію (...)

Таким чином весь петлюрівський рух за останній час звівся до дій місцевого характеру і всі події націоналістів, як каже українська преса, покладаються на українську Армію, наступ якої при підтримці населення дасть можливість зайняти ряд міст, які послужать надалі вихідними пунктами для розвитку операцій і до повного вигнання "окупантів України" (...)

Одеська губернія. Північні лісисті окраїни губернії дають притулок окремим групам банди Заболотного, який має свою центральну організацію в південній частині Подільської губернії. Ховаючись у лісах, бандити стежать за пересуванням наших частин і роблять напади на дрібні загони. Подібні напади, не завдаючи значних втрат, змушують однак наші частини бути постійно на сторожі. Тероризуючи працівників, гальмують роботу радянського будівництва. Населення тутешнє бандитам співчуває, іноді виступає на підтримку. Як приклад активної підтримки бандитів можна вказати випадки в селах Кедрашівка і Бандурове, де при нальоті бандитів 14 червня на наші частини і в бою 25 червня жителі стріляли по наших частинах. Банди Кошового, Підкови, Залізняка й Клима, місце знаходження яких зареєстровано у

Голованівському районі, активності не виявляють. Ватажок Кошовий 26 травня був убитий і його банда намагалась приєднатись до Заболотного, що напевно й зробила. Підкова, Залізняк і Клим очевидно перебувають у підпорядкуванні Заболотного.

Миколаївська губернія. У районі Єлисаветград-Кривий Ріг-Апостолове-Новий Буг оперує кількома загонами банда Іванова, до складу якої входить і банда Медведєва. Ватаг Іванов останнім часом був убитий і бандою тепер керує його брат. В останній час ця банда чисельно збільшилась до 120 осіб, активна й нападає переважно на станції залізних доріг та розташовані поблизу них населені пункти. (...)

Начальник 3 відділу *Дирдов-Маленко*

15 липня 1921 року, м.Харків

(Держархів СБУ, фонд 16, опис 31, справа 425, т.1, арк.3-5)

№9

Інформаційний бюлетень ВУЧК №29

з 16.12.1921 до 1.01.1922 (Харків, 1922)

"Євангелісти розгортають посилену діяльність: в м.Новогеоргіївську Олександрійського повіту наявне "товариство християн-євангелістів", яке веде жваву релігійну агітацію по селах, вербуючи нових членів. Євангелісти користуються серед селянських мас деяким успіхом.

В Олександрії посилилась робота сіоністської організації".

(Держархів СБУ, фонд 16, опис 30, справа 260, т.1, арк. 30)

№10

Інформаційний бюлетень

ГПУ з 1.04. по 1.V.22 №4 (Харків, 1922)

"27 квітня у с.Кошаринці банду Левченка наздогнав загін Політбюро на чолі з райуповноваженим по боротьбі з бандитизмом. Під час замішання при перестрілці з сексотами вбиті отаман і 2 рядових. Забравши убитих з собою, банда вийшла з бою і втекла".

Наступного дня банду добили – застрелено Стояна і 10 бандитів – с.Вольнівка (Ольгопільський повіт Подільська губ.)

(Держархів СБУ, фонд 16, опис 30, справа 260, т.2, арк.85)

№11

ВИТЯГ ІЗ ЗВІТУ

про піврічну діяльність ВУЧК (січень-червень 1922)

Харків, 1922

Гніздом української контрреволюції на Лівобережжі є підпільна організація "1-го повстанського округу", яка очолює регіон п'яти повітів: Єлисаветградського, Кам'янського, Первомайського, Олександрійського і Звенигородського.

На чолі цієї організації стояв колишній учитель і член земської управи Герасим Нестеренко (псевдо "Орел"), який безперервно роз'їжджав повітами й підтримував живий зв'язок із штабом Петлюри. На допомогу йому з-за кордону прислали "червоних старшин" – Березняк, Королько й Могила.

У вересні 1922 року Нестеренко посилає за кордон одну з найнадійніших працівниць повстанства, колишню завполітвідділом банди Залізняка Ганну Гуржос. З отриманням інструкцій і грошових засобів для організації, з моменту повернення Ганни Гуржос, робота її посилюється. У Єлисаветградському повіті на чолі змовників стає вчитель с.Хмельового, брат отамана Залізняка Іван Коваленко. У 1920 році Коваленко проник до лав комуністичної партії і ввійшов у тісний зв'язок з прибулими з-за кордону організаторами повстання, які мали спеціальні директиви від Петлюри. Коваленко займав у с.Злинка відповідальні пости завідувача райнаросвіти і голови продпідтірки. В організацію ним вербувались учителі, куркулі і колишнє офіцерство.

У кінці 1921 року вперше виявляються спроби активних дій. Нестеренко-Орел пред'являв громадянину Гладусу письмову вимогу внести крупну суму грошей, зброю й обмундирування, з погрозою вбивства на випадок невиконання. Через 24 години гр.Гладес був убитий .

Загальне повстання петлюрівці приурочували до початку продподаткової кампанії. До того часу бандити звернули головну свою увагу на терор. Була організована спецтрійка, яка керувала терором проти радянських і партійних працівників. Протягом звітного півріччя Єлисаветградський повіт втратив не один десяток сільських комуністів і незаможних, які впали жертвами жовто-блакитного терору. Під безпосереднім началом Нестеренка-Орла знаходились банди Завгороднього, Залізняка й Чорного Ворона. Окрім пограбувань зсипних пунктів цукрових заводів, бандити пускали під укіс поїзди, які супроводжувались пограбуванням пасажирів і розстрілом невинних людей. З метою озброєння повстанців пропонувалось організувати широку закупівлю зброї у червоноармійців шляхом обміну її на хліб. У квітні 1922 року петлюрівці розраховували захопити весь кінний резерв і озброєння 5-ої Єлисаветградської кавалерійської школи.

Організація була викрита Єлисаветградським відділенням ДПУ в кінці грудня 1921 року. Протягом 9 місяців тривала конкретна розробка захоплених матеріалів, в середині липня цього року (враховуючи необхідність покласти край підпільній роботі, бо вона загрожує зриву продподаткової кампанії) ДПУ нанесло організації стрімкий удар. Напередодні повстання 200 бандитів були заарештовані.

(Держархів СБУ, фонд 16, опис 31, справа 254, арк. 49)

№12

ЗАЯВА Я. БУРКСЕР

Вважаючи підпільну організацію меншовиків і есерів шкідливою для радянської республіки, яка заважає спокійній, плодотворній роботі трудящих мас, вважаючи, що якщо можна ще було боротися не з радянською владою, звичайно, а з владою РКП тоді, коли взагалі тривала боротьба партій, то тепер, коли всі інші партії виявили свою повну неспроможність, а всі зусилля РКП спрямовані виключно на здійснення влади пролетаріату, коли розбудова, налагодження всього апарату, культурна і культ-просвітницька робота розвивається буквально не щоднини, а щогодини й гальмування її діяльності не тільки бездумне, але й злочинне – я, колишній рядовий член партії соціалістів-революціонерів, пропрацювавши у ній протягом короткого часу як культурний, а не політичний, працівник, все ж вважаю своїм обов'язком заявити, що приєднуюсь до тих товаришів, які, бажаючи насправді блага народу, через пресу заявили про свою повну солідарність із керівною владою.

19.05.1923 *Я.Бурксер*

(Газета "Коммунист" №113 (1007) за 23.05.1923)

(ДАКО, фонд 5907, справа 3521, арк. 26)

№13

ДОПОВІДЬ

про стан громадської думки української
інтелігенції з політичної точки зору – до 1.01.1924

Загальний огляд

Активна петлюрівщина на території України на даний час майже вмерла. Наявні де-не-де організації помітної реальної загрози не становлять: наприклад, київські організації з масами не зв'язані, є об'єднанням кількох інтелегентів, які не змирились, та й кількість останніх зменшується, люди відходять від організацій, діяльність їх далі розмов і добрих побажань не йде (...).

Громадська думка української інтелегеції в даний момент відрізняється від усіх попередніх періодів своєю позитивністю, активні протирадянські настрої в масі інтелегенції зникли зовсім, всіма оволоділо прагнення пристосуватись, доходить навіть до кар'єризму. З цією метою серед деякої частини колишніх відомих громадських діячів виникла течія, яка має за мету через "вірнопідданські декларації" наблизити себе до радянської влади й або пристосуватись, або зміцнити своє становище. Є іще групи "непримиренних" – далі розмов вони не йдуть, про активну боротьбу в даний момент не думають.

Нач. контррозвідвідділу *Іванов*
Уповноважений *Кривець*

УКРАЇНСЬКА КОНТРРЕВОЛЮЦІЯ

Одеська губернія. В Єлисаветградському округі помітно досить ожило середовище куркульського елементу. Майже всюди куркульство виявляє себе антирадянською агітацією, при цьому окремі особи використовують для цього всяку нагоду очорнити заходи, які запроваджує радвлада, в очах широких мас селянства. Помітне прагнення куркульського елемента пролізти у виконкоми, або хоча б просунути туди своїх надійних людей.

Активні також спроби зривати вибори, що мало місце майже у всьому Єлисаветградському округі, особливо в Бобринецькому, Братському і Хмелівському районах. Помітно зрив кампаній, які проводить радвлада, стремління куркульської частини середняцького елемента до петлюрівщини, а також проникнення в комітети незаможного селянства.

Учительство використовує проведення радвладою українізації для пробудження шовіністичного почуття і впровадження петлюрівщини, що особливо видно при викладанні української мови. Нині у зв'язку зі створенням українських гуртків, довкола яких концентрується петлюрівська контрреволюція, читаються лекції про подвиги лицарів та гетьманів і доводиться, що Україна більше, ніж яка інша нація, має право на самовизначення. У Бобринецькому районі шовіністична література читається інтелегенцією на сімейних вечорах.

Організація українських шкіл, гуртків сільбудинків надала петлюрівщині можливість абсолютно легальним шляхом вести роботу з організації й обробки українців, прищепленні їм шовіністичних тенденцій (...).

Помічається, що на Одещині непримиримий український елемент іде в автокефальну церкву: туди пішли навіть три професори, які раніше ніколи ніякого стосунку до релігії не мали.

Загальний огляд. Активна петлюрівщина на території України майже вмерла (...). Винятком є Єлисаветградський округ Одеської області, де петлюрівщина виявляє себе досить діяльно. Така жвавість пояснюється тим, що в цьому районі досі оперує політична банда Грищенка, яка, очевидно, має в районі свою сильну організацію (...).

Начальник контррозвідувального відділу *Іванов*
Уповноважений *Кривець*

Цифрові дані
про рух бандитизму і боротьбу з ним на території України
з 1.10.1923 до 1.10.1924

ліквідовано банд і дрібних зграй_____178
ліквідовано бандитів (убито й арештовано)_____3149
ліквідовано отаманів і ватажків_____150
вилучено зброї_____4802 одиниці
здійснено крупних нальотів
(на радянські, промислові та інші установи)_____401
здійснено нальотів на залізн. і річковий транспорт____70
піддано бандитському терору: вбито_____418
поранено_____134

ВСЬОГО
ліквідовано банд і ватаг_____178
ліквідовано бандитів_____3249
вилучено зброї _____4802
здійснено нальотів_____471
піддано банд. терору _____552

У 1923-24 роках повстанський рух зникає, але репресії не припиняються. Поживу для цього дають події за кордоном: Польща, Румунія, Англія, Японія, Туреччина підтримують опозиціонерів і фінансово – контррозвідка це все відстежує і, зрозуміло, перебудовується. Голова ДПУ УРСР Балицький у звіті секретарю ЦК КП(б)У тов.Медведєву у 1924 році повідомляє: "Всього, на практиці, було проведено операції: 1292 арешти, 912 обшуків. Під час операцій була вилучена зброя і різна антирадянська література. Частина заарештованих призначена для заслання в адміністративному порядку, частина піддається суду Надзвичайної комісії і досить велика кількість осіб, які мають зв'язок у контрреволюційному світі, завербовано для роботи як інформатори (*найбільше арештів і обшуків проведено – у Київській та Харківській губерніях, мало не половина від усіх в Україні*).

"Українська контрреволюція останнім часом зазнала кількох відчутних ударів, які атрофували найчутливіші її нерви. Першим ударом був перехід і розкаяння Тютюнника. Цей факт навіч довів найнепримиреннішій українській інтелігенції безгрунтовність подальших спроб боротьби з радвладою. За кордоном довго і по-різному обговорювався факт переходу Тютюнника. Невдовзі після цього допомога іноземного комітету української еміграції помітно пішла на спад. З цього моменту спостерігається початок розшарування в середовищі української інтелігенції. Не менш важливим фактором є українізація державного й громадського апарату, яка також послужила досить серйозним поштовхом для розшарування й орадянювання широких кіл української громадськості".

("*Стан української контрреволюції і бандитизму на території УРСР*")

(Держархів СБУ, фонд 16, опис 31, справа 420, т.1, арк. 10, 20-21, 64, 84, 85)

№14

ВРАГИ ПРОСВЕЩЕНИЯ

Небольшое помещение с.Федварь переполнено собравшимся селянством. Послезали с печей старики и приплелись на суд.

Комсомольцы, беспартийный молодняк ещё задолго до начала заседания занимает места поближе.

За судейским столом выездная сессия нарсуда с.Елисаветградковки в полном составе.

На скамье подсудимых не более и не менее как двести сорок пять человек, обвиняемых в довольно некрасивых поступках. Видите ли, они в разное время брали книжки из библиотеки сельбуда и присваивали их себе.

Часть книг истрёпана, а другая часть пошла на обёрточные цели.

Нарсуд приговорил всех к принудительным работам на три месяца, но, принимая во внимание пролетарское происхождение, нашёл возможным применить к ним амнистию.

Стоимость книги постановлено взыскать с каждого в отдельности.

Показательный суд научит и других "вредителей" книги.

("Червоний шлях", м.Єлисавет, №73 (670), 1 квітня 1924 року)

№15

В РЕДАКЦІЮ ГАЗЕТИ «ЧЕРВОНИЙ ШЛЯХ»

Прошу опублікувати мою заяву, що я, Іван Іванович Троїлін, з 1916 року був активним членом Зінов'євської організації РСДРП (меншовиків) і з приводу розпаду організації я вийшов з неї, я себе меншовиком не вважаю з погляду на те, що РСДРП не відповідає інтересам робітничих мас, а єдиним провідником пролетаріату вважаю партію комуністів.

І.І.Троїлін, 1.09.1924

довідка: опубліковано в листопаді 1924 року в газеті "Червоний шлях"

(ДАКО, фонд 5907, справа 12293, арк.18)

№16

ТОСКА О ПРОШЛОМ

Царское правительство отметило заслуги городового Воронина. Первый его подвиг был довольно скромный: доставили в III часть учителя из Александрии, "сицилиста", застукали его с литературой. Он не хотел сознаться, где находится литература. Пристав Тарнеров переодел в штатское Воронина и посадил в камеру с учителем. Тот, поддавшись "сочуствию" Воронина, указал ему нахождение литературы. Воронина наградили – Тарнерова сразу в "надворные" произвели и назначили помощником Елисаветградского полицмейстера.

После революции Воронин работал сторожем техникума. Ретивое сердце "болело о прошлом". Вот погодите, не раз говорил он студентам, придёт конец коммунистам – его величество Николай Николаевич идёт на Россию...

Пока там придёт Николай Николаевич, то ГПУ посадило Воронина в допр.

("Червоний шлях", м.Зінов'ївськ, №254 (851), 5 листопада 1924 року)

№17

ЦІКАВА ШТУКА

Хата у секретаря КНС с.Устимівка т.Реви розписана на вуглах синьою глиною. Коли я спитав селян, що це означає, вони відповіли, що т.Рева любить білий, синій та червоний кольори, себто колір колишнього чорносотенного прапора. Люди кажуть, що ще за гетьманщини у 1918 році Рева, будучи зверхником варти, був правіший од своїх товаришів.

Ясно, що він хоч і секретар КНС, а старовину любить, тому на хаті є поки синій і білий, а згодом може бути й червоний.

Ступа.

("Червоний шлях", м.Зінов'ївськ, №262 (859), 16 листопада 1924 року)

№18

В комісію по висилці при ОДПУ
політзасланця Муравського Іллі Мойсейовича,
1904 р.н., перебувас в м.Кустанаї

ЗАЯВА

Ухвалою комісії по висилці ОДПУ від 23 грудня 1924 року я був висланий у Кіркрай на 3 роки за звинуваченням у належності до Організації сіоністської молоді – ст.61. Нині знаходжусь у розпорядженні Кустанайського губвідділу ОДПУ. Цією заявою клопочусь про заміну мені заслання у Кіркрай на 3 роки дозволом виїхати в Палестину.

І.М.Муравський,
Кустанай, 20.04.1925.

(ДАКО, фонд 5907, справа 9965, арк. 31)

№19

ЗВИНУВАЧУВАЛЬНИЙ ВИСНОВОК ПО СПРАВІ НИКИФОРА ГОЛУБА

(витяг)

У 1920 році на Україні була оголошена мобілізація в Червону армію. На цю мобілізацію заявився і громадянин села Божедаївки Єлизаветградківського району Никифор Голуб, який був зарахований у армію, але служити не пішов, сподіваючись, що радвлада на Україні не утримається, а вирішив іти в ліс і пристати до однієї із банд, що оперували тоді в даній місцевості, ведучи вперту боротьбу проти радвлади взагалі і Червоної армії зокрема. Для здійснення цього задуму Никифор Голуб почав збирати селян і влаштовувати таємні зібрання своїх однодумців – молодих людей, яким належало йти на службу в Червону армію, від якої вони ухилялись. Організувавши 20-30 осіб призовників, Никифор Голуб разом з ними пішов до лісу, де долучився до банди Деркача, в якій Голуба призначили артільником. Пробувши тут якийсь час, Голуб відколовся від банди і з гуртом інших дезертирів став переховуватись у лісі.

На цей гурт наткнувся незабаром Завгородній – отаман банди, яка мала петлюрівське забарвлення і діяла за завданням з-за кордону; Завгородній запропонував гуртові, очолюваному Голубом, приєднатись до нього, на що вони погодились.

В банді Завгороднього Никифор Голуб одразу стає одним із найактивніших учасників, займаючи командну посаду чи то помічника отамана, чи то коменданта банди.

На цій посаді Никифор Голуб разом з верхівкою банди організовує ряд вторжень збройних банд на радянську територію з метою пограбування жителів і терору представників і прибічників радвлади...

1) 20 листопада 1920 року в Нерубаївському лісі велось приймання дров від працівників лісорозробок, в якій брали участь співробітники лісництва Порфир Соболевський, І.Сильвестров, Н.Юткевич, Антон Корчагін, Є.Кучерявий і особуповноважений тов.Кулішов. Закінчивши приймання дров, коли вказані вище громадяни збиралися йти додому, на них налетів кінний загін банди Завгороднього на чолі з отаманом; бандити погнались за Кулішовим, який спробував утекти, догнали його, побили й привели назад, і тоді взялись за решту – бити й грабувати. Використавши момент, Кулішов знову кинувся тікати і тут же був бандитами розстріляний. В цей час до Соболевського та інших лісорубів наближалась піхотна шеренга бандитів, з якої виділився Никифор Голуб і став кричати на бандитів, наказуючи повернути пограбований одяг та припинити побиття – цьому наказу бандити безмовно підкорились. Бандити повезли працівників лісництва в Київську губернію, де влаштували над ними суд. Під час бандитського суду Завгородній наполягав на смертельному покаранні усіх, а Голуб захищав, називаючи організацію Завгороднього не розбійницькою, а ідейною – а отже, вбивства тут неприпустимі. Завдяки авторитету Голуба більшість бандитів схилились на його бік і затримані лісники були відпущені.

2) 20 жовтня 1920 року бандою Завгороднього в кількості 70 осіб був організований наліт на с.Божедаївку Єлизаветградківського району, під час нальоту Никифор Голуб з іще 4-ма бандитами намагалися вдертися до хати голови комітету незаможних селян Леонтія Сусенка: вони постукали, називаючи себе червоноармійцями, але Сусенко, узнавши через вікно Никифора Голуба, не впустив їх, тоді бандити пограбували радпрацівника Миколу Індиченка, якого побили, вивезли в степ, де збирались його вбити, але за Індиченка заступився амністований бандит Ф.Гриценко; в степу серед бандитів Індиченко бачив і Н.Голуба.

3) У 1921 році на базар с.Ставидла Новомиргородського району налетіла банда в 18 кавалеристів. Начальник міліції, що знаходився на базарі, став утікати, але бандити його догнали й вернули до тачанки, де його став бити Никифор Голуб. В цей час показались підводи, що під'їжджали до Ставидел; бандити подумали, що це червоні й почали відходити. Никифор Голуб, порадившись із отаманом, вийняв шаблю і відрубав голову начальникові міліції, витерши шаблю об його шинелю.

4) 22-го вересня 1921 року співробітник повітової ЧК Федір Голобородько разом з комендантом цукрового заводу Малишевим і начальником охорони заводу Терсніним виїхали у справах служби у с.Сайдуковс. Перед селом на них напали бандити: роздягнули й побили. Голобородькові було наказано сісти на землю, біля нього став Никифор Голуб з оголеною шаблею. Голобородько став умовляти Голуба відпустити його, але той підняв шаблю, намагаючись ударити нею Голобородька по голові, але Голобородько нагнувся і Голуб зачепив його тільки по потилиці, вчинивши різану рану. Малишев був бандитами забитий; Голобородьку і Тереніну вдалося згодом утекти.

5) Громадянин с.Буквар Артем Ободовський по дорозі в с.Михайлівку потрапив під наліт банди Завгороднього, в якому брав участь і Никифор Голуб з кулеметом. У Ободовського відібрали продукти і подалися до лісу, але в цей момент показалась Букварська самоохорона, яка обстріляла банду, тов.Ободовський скористався випадком і втік, Никифор Голуб намагався перерізати йому шлях і знову захопити, але це йому не вдалося здійснити.

6) Приблизно в листопаді-грудні 1921 року банда Завгороднього здійснила наліт на хати громадян Василя Ляуша і Матвія Дядюри в селі Петровому Єлизаветградківського району. Василь Ляуш був тоді головою КНС та організатором самоохорони й незадовго до нальоту отримав попередження від Завгороднього, щоб він здав йому зброю і розпустив самоохорону. Коли бандити оточили дім, в якому проживали Ляуш і Дядюра, то ті почали зачиняти двері й вікна; в цей час почувся крик із двору дружини Ляуша. Дядюра відчинив їй двері і побачив, що за нею женеться з гвинтівкою в руках знайомий йому Никифор Голуб. Зачиняючи після цього ставні вікон, Дядюра побачив Никифора Голуба, який походжав перед вікнами з гвинтівкою і бомбою, показав його і Ляушу. Бандити пропонували Ляушу і Дядюрі здатись добровільно, а після відмови почали камінням розбивати вікна, а потім кидати туди бомби; Ляуш і Дядюра відстрілювались. У результаті бомбометання в домі Ляуша і Дядюри була розбита обстановка в хаті, а також поранена осколком дружина Дядюри. Коли Матвій Дядюра нагнувся до дружини, щоб перенести її в безпечніше місце, то вистрілом крізь двері був поранений у шию. Перестрілка тривала дві години, потім бандити, не добившись свого, чомусь пішли геть.

7) У лютому 1922 року до громадянина Тихона Каприці, який мешкав на х.Стремещина Єлизаветградківського району і повідомляв іноді владі про знаходження бандитів, явились 4 бандити, серед яких був і Никифор Голуб. Бандити знали про діяльність Каприці, хотіли його налякати і погрожували револьвером.

Никифор Голуб знаходився в банді аж до листопада 1922 року, коли став працювати на Рижівському цукрозаводі.

Коли у 1921 році була оголошена амністія для тих, хто добровільно явиться з покаянням, Никифор прибув у Божедаївку і його направили в Зінов'євський військкомат, де він отримав призначення в частину, але не поїхав, а втік із військкомата й знову вернувся в банду.

Викладені обставини підтвердились показами свідків... (у списку 12 осіб)

Як звинувачуваний Никифор Голуб важав себе винним лиш в участі у бандах, які боролись проти радвлади; у всіх інших злочинах, що йому інкримінують, винним себе не вважав, виставивши на підтвердження своєї безвинності ряд свідків...

Допитані по клопотанню Никифора Голуба і його рідних свідки показали:

1) Лук'ян Ткаченко: Никифор Голуб був у банді Завгороднього каптенармусом.

2) Василь Гаврилюк: Н.Голуб у банді Деркача був каптенармусом і зброї не носив.

3) Йосип Шліфер: був присутнім на базарі с.Ставидла при вбивстві начальника міліції і бачив, що бандит, який зарубав його, був високого зросту і не схожий на Никифора Голуба.

4) Марія Малярова: при нападі на дім Ляуша і Дядюри дивилась у вікно і серед бандитів не бачила Никифора Голуба.

6) Ізмаїл Грушевський: у 1919 році Никифор Голуб врятував його від бандитів.

7) Палажка Галаша і Павло Мошак: при німцях Никифор Голуб був більшовицького настрою, за що переслідувався німцями.

8) Іван Мошак: у 1918 році Н.Голуб врятував його від німців, які присудили його до розстрілу за більшовизм...

Складено 23 серпня 1925 року,
речових доказів по справі немас.
Молодший слідчий – підпис

(ДАКО, фонд 5907, справа 2684, арк.312-315)

№20

ПІДПИСКА ПРО НЕВИЇЗД

1927 р. лютого 15 дня. Я, що підписався нижче, Головченко Мина Ілліч, притягнений до слідства в якості звинуваченого по ст.67 КК УРСР, даю цю підписку Зінов'євському Окружному Відділу ДПУ в тому, що із с.Диківки Олександрійського р-ну Кременчуцького округу без відповідного дозволу нікуди відлучатись не буду надалі до закінчення моєї справи і зобов'язуюсь з'явитись на нагальну вимогу органів слідства й суду.

Мешкатиму у с.Диківка Олександрійського району Кременч. округу у власній хаті і про всяку зміну своєї адреси своєчасно повідомлю.

Зміст ст. 152 КПК мені оголошено.

Підпис звинуваченого

Підписку відібрав Пом.Уповноваженого СОГ *Химочко*

(ДАКО, фонд 5907, справа 14140, арк.195)

№21

"Известия", бюро розслідувань
таємно
Москва, 20.03.1929

У бюро розслідувань звернувся громадянин села Черняхівка Зінов'євського округу УРСР Федір Сіряченко, адміністративно висланий за межі України в м.Курськ (посвідчення Зінов'євського окружного відділу ОДПУ від 5 березня 1929 року, № 119347).

Із особистої бесіди з Сіряченком і поданих ним матеріалів складається певне враження про те, що справа Сіряченка вимагає детальної перевірки висунутих проти нього звинувачень, оскільки він сам і ряд місцевих організацій (комнезам, сільбуд, сільрада) категорично твердять, що ці звинувачення ні на що не сперті і є результатом зведення з Сіряченком особистих рахунків на грунті його активної громадської діяльності і боротьби з розтратниками, самогонщиками, бюрократами т.ін. Особи, яким Сіряченко своєю роботою заважав, на думку цих організацій, ввели в оману вищестоячі радянські організації, показавши Сіряченка противником радвлади. Сіряченко, як сам каже, бідняк, він є організатором місцевого сільськогосподарського товариства молочної артілі, хати-читальні, бібліотеки, з його участю наведено порядок у землекористуванні села.

Тому, додаючи заяву Сіряченка і перераховані нижче документи, які характеризують його й висунуті проти нього звинувачення, ми просимо ОДПУ розпочати термінове розслідування тих звинувачень, які послужили підставою для постанови про виселення Сіряченка – і в разі підтвердження ним фактів відмінити цю постанову. Біднота Черняхівки стала на захист Сіряченка і навіть після прийняття постанови про його заслання, що змушує зробити особливо ретельну перевірку звинувачень проти Сіряченка і перегляд його справи. Через специфічні обставини цієї справи ми вважаєм, що розслідування треба провести уповноваженим, призначеним Вами або представництвом ОДПУ УРСР.

Додаєм: заяву Сіряченка, відгук членів Черняхівської організації комнезамів від 2 березня цього року, виписку із протокола загальних зборів членів сільбуду від 5 березня 1929 року, виписку із протокола загальних зборів громадян Черняхівської сільради, відгук президії Черняхівської організації комнезамів, виписку із протокола №32 сільради від 22.07.1928 і з протокола №7 організації комнезамів від 21.07.1928.

Про результати розслідувань просимо нам повідомити.

Завідувач бюро розслідувань *Г.Рикліп*

***

Тов.Сіряченко Ф.О. працював у економії Бродського в с.Черняхівка, що за сім верст від ст.Зінов'євська – на посаді керівника. В 1917 році брав активну участь в роботі Ради робітничих і селянських депутатів. У період окупації німцями України піддавався гонінням і переслідуванням. Під час існування радвлади в 1917 році мені відомо, що тов.Сіряченко активно працював у різних сільських організаціях і проти радвлади не виступав.

У травні 1919-го під час розгрому радвлади в місті Зінов'євську бандами Григор'єва, я, будучи тоді курсантом кавалерійських курсів комскладу, при відступі не потрапив у ешелони, які відходили від ст.Єлисаветград в напрямку ст.Помічна. Залишатись у місті – означало неминуче загинути, тому з братом я попрямував у економію, де садівником працював тов.Сіряченко. Повідомили йому про початок погрому в місті, він негайно сховав мене й брата в економії до закінчення погрому в місті.

Мені відомо, що крім мене тов.Сіряченко сховав у різних місцях саду й на квартирах надійних селян близько 15 єврейських родин. Крім того тов.Сіряченко сховав групу комуністів, в тому числі і т.Соловйова – начальника профгрупи, які не встигли втекти з міста.

Знаючи його з цього боку, не спостерігаючи за ним надалі, я однак не можу припустити думки про належність т.Сіряченка до елементів, які протидіють заходам радвлади...

Ельберт Давид Якович, член партії з 1918 року,
заступник уповноваженого
Дніпропетровської контори "Союзхліба"
(ДАКО, фонд 5907, справа 614, арк.36, 45)

№22

ПУБЛІКАЦІЇ СІЛЬКОРА*

ПЕРЕКРУТИЛИ

Несколько раз писалось в газетах Червоний шлях не перекручевать новый закон по Е.С.И. в дер.Александровки А вот и перекрутили. От Вам следующия лица Соловьев Федот член с/с Крайнев Захар, Сучнин Борис при заполнение налоговых списках утаили свои огороды и баштаны. Вот вам первый факт. Соловьев Федот записал 4 сотки огороду А разве це правда шо в его 4 сотки огорода по моему у его наверное ни четыре а 224 сотки Вот вам пример Соловьев Ф. посадил баштан все первое поле потом в дранской балки и дома кусочек и в луках кусочек и на новой усадьбе кусочекта воно если все скласти эти кусочки то будит ни 4 сотки а 224 сотки с гаком типер идут следующие лица Крайнев Захар Зах. и Сучнин Борис и тоже ни меньше посадили баштану як по 1 десят а в налог ни записали.

(підпис А.Новиков) *Сват*

АКТИВНЫЙ

В Александровском селе два комсомольца уна е один у Донбаси а другой сидит у кулацкой хати. (И он такой примерный если ему кто скажит а он лишеным права голосу откажет а разве таким место в рядах в Л.К.С.М. как Сумин Иван Антонович.) Вот вам первый факт на Рождественския праздники Сумин Иван Проводил Антирелигиозную работу Собрал Вокруг себя Молодежь и ходил целую ноч каледувать а на вырученыя деньги купили самагону и начали пить. Другой факт на паску идет и хрисосуется. Христос Воскрес И больше с его работы общественной нету. А разве комсомольцы христосуются Я думаю что нет. в его только и работы напиться самагону с Лишеным права голосу Просвирневым Андреем и ходить по улицы наигрывая на балалаечку

(підпис А.Новиков) *Нитерплячий парубок*

ПЛЯМУЙМО ВОРОГІВ ХЛІБОЗАГОТІВЛІ

Дмитрівка не вагається з хлібозаготовельними шкідниками. Ганьба бездіяльності маловищанських хлібозаготовачів. Олександрівських куркульських підспівачів на громадське осудовисько.

Всі <u>зусилля на хлібозаготівлю</u>.

Ось хто ворог хлібозаготівлі.

13 квітня в с.**Олександрівці** Черняхівської сільради були загальні збори селян, де обговорювали виконання квітневого пляну хлібозаготівель. За цим пляном олександрівцям слід заготовити всього на всього 170 пудів.

Здавалось би, що зовсім не важко виконати таке невелике завдання. Два-три міцненьких середняки заходились-би й виконали цей план. Але по доповіді про хлібозаготівлю виступило кілька чоловіка, які одверто довели громаді про своє вороже ставлення до хлібозаготівельної кампанії:

Соловьов Митрофан, який заявив: – Хоч ми й продамо хліб державі, але однаково потрібного краму нам не буде; це робітники винні в тому, що селянство не постачається крамом і т.д.

Радіонов Терень казав: – "Хліб державі продавати "від совісти", тоб-то контрольні цифри можна обійти... якщо є хліб, то нехай робітник його їсть, а коли нема, то хай почекає поки буде...

Софія Миколаєва – член сільради. Завжди буває на загальних зборах селян. Роботі сільради не допомагає, а тільки заважає. Зокрема не допомагає аж ніяк хлібозаготівлі.

Такого члена сільради треба вилучити із складу сільради щоб і не плямував наших органів влади.

(Вівторок, 16.04.1929, "Червоний шлях") ***Гайка***

КУРКУЛІ ЗАХОПИЛИ СТІНГАЗЕТУ

Передо мною – невеликий зошит. Це черновик стінгазети села **Олександрівки** "Червоний Маяк".

Цей черновик затаїв на своїх чистеньких сторінках багато сільських болячок. Сторінки кричать про ворожий вплив куркульства, про зажим самокритики, про темряву селянську. Але сторінки кричать; їхнього голосу ніхто не чує.

*перші дві замітки – рукописні; решта – вирізки з газети "Червоний шлях"; орфографію збережено

Справді, коли придушено голос селькора, коли куркульня, підкулачники творять свою ганебну справу, – отже – тут треба око суспільства.

***

У перевиборах рад стінгазети зміцніли, як вірна зброя клясової боротьби пролетаріяту, наймита, бідняка і середняка. Загартувались і селькорівські кадри.

Але в Олександрівці куркулі і підкулачники не люблять селькорів. Та стінгазета на чолі з навчителем все-ж підносить свій голос проти куркульських витівок і задумали куркулі "розброїти" стінгазету, вигнати з неї дух клясової боротьби. Щоб був тихесенький чистенький клаптик паперу.

Олександрівська біднота і середняцтво ще, мабуть, не знають організованости в боротьбі з куркулем. І коли куркулі висунули своїх агентів у редколегію стінгазети, всі піднесли мовчки руки за...

***

Вірою і правдою служать ворожі агенти своїм "виборцям". Буйним цвітом розцвітає темрява, куркульський вплив, важко, туго просякає культура на село. А газета... мовчить, бо ворожі агенти затулили їй рота.

Чисті сторінки стінгазетного черновика затаїли в себе хвороби села Олександрівки. Не побачила світла замітка про те, як член редколегії Павленко вів релігійну агітацію, нахвалявся проти безбожників і комсомольців; мовчить замітка про те, як селяни Соловйов Ф., КрайнеВ З. і Сумін Б. утаїли від податку землю. Теж саме зробила ця редколегія з заміткою, що викривала колишнього комсомольця Суміна І. за зв'язок з куркульським елементом.

***

Коли клясовий ворог бере за горло стінгазету і примушує її служити темряві і ворожій куркульській роботі, треба негайно вжити заходів і дати по руках кому слід.

Редколегію в Олександрівці треба негайно перебрати.

Треба культурним силам села за допомогою редакції й шефів друкарів, зробити стінгазету **справді радянською**.

(Четвер, 13.06.1929, № 67, "Червоний шлях") ***Шеф***

ВОРОЖА СПРИТНІСТЬ

Радянський учитель – поперек горла куркулям

Минулого тиждня **в Олександрівській трудшколі**, Зінов'євського району, за участю шефів-друкарів були загальні збори батьків учнів.

На доповідь зав. школою про шкільну роботу мало було дебатів бо, очевидно, робота школи була добра, цілком нормальна. Про це доводили факти.

Проте, коли підійшло голосувати резолюцію, група присутніх Соловйов М., Соловйов А., Ніколаєв А., Ніколаєв Т., Новіков М. та Радіонов Т. почали вимагати, щоб учитель отут зараз і прилюдно поставив учнів на іспит.

Учитель і шефи зауважили, що робити це недоцільно. Ті, що подали пропозицію – не вгавали. Счинилась колотнеча. Кінець-кінцем резолюцію все-ж таки схвалили й збори закрилися.

У-вечорі, невідомо за чиїм почином, зібралися другі збори без учителя й без шефів. Тут, зовсім на це не уповноважений, гр.Соловйов Олександер складає **другу доповідь** про роботу школи. На цю доповідь ухвалили резолюцію: **зняти вчителя з посади, як непридатного до роботи**. Резолюцію складено від імени батьків учнів, комітету сприяння школи й шкільної ради. За резолюцію **голосувало 16 чоловік з 36 учасників зборів**. Але в протоколі записали, що резолюцію схвалили одноголосно.

Отже ми бачимо, що вчитель Олександрівської школи просто недовподоби невеликій групі людей. А недовподоби він їм через те, що скрізь і рішуче викриває на селі всі вихватки куркулів та їхніх прихвостнів. Неважко тепер второпати, хто ж вони самі оті люди, що їм свідомий активіст-учитель поперек горла став.

Цей учитель робить те, що й повинен на його місці робити кожен. Такі вчителі потрібні селянству, тим більш, що й сам він із селян, має сільсько-господарську освіту теж таку потрібну зараз нашому сільському господарству.

Треба кому слід зазирнути в Олександрівку, допомогти остаточно викрити куркульські ворожі напосідання й рішуче дати по руках тому, хто заважає працювати радянській школі та взагалі шкодить радянському будівництву на селі.

(субота, 22.06.1929, "Червоний шлях") ***Не підкуркульники.***

ЧЕРНЯХІВСЬКІ "КУЛЬТОСВІТНИКИ"

Щоб уявити собі про роботу **Черняхівського сельбуду** Зінов'євського району, треба передусім кілька слів сказати про відповідальник керівників у цій справі.

Ось вам голова управи сельбуду **Ф.Ф.Суров** – син міцного куркуля, що до революції користувався більш як 100 десятинами землі та мав півсотні голів різної худоби. Своє господарство обслуговував тільки найманою силою. Одному синові дав університетську освіту, а другий син – цей самий Ф.Ф.Суров – що колись керував наймитами в господарстві свого батька-куркуля – тепер керує роботою в сельбуді.

Тепер Ф.Суров – теж міцний середняк. Не зважаючи на те, що має одну добру хату, але збудував оце ще й другу таку, що в першому-ліпшому селі за сельбуд правила б.

Керівник драмгуртка **Шаповалов М.Т.** – особа, про яку не раз писали в нашій газеті, як про розкладника культурної роботи на селі.

Коваленко І.Ю. – член управи сельбуду, міцний середняк і син міцного куркуля, що до революції мав багато землі. Коваленко – носій цілком куркульських поглядів, вороже ставиться до хлібозаготівель, не зважаючи на те, що сам член сільради.

Зав Черняхівської трудшколи **Бурцев А.Ф.** – він же секретар сельбуду й керівник музичного гуртка. До всіх кампаній ставиться байдуже. Очевидно, побоючись загострити взаємини з куркулями.

Тепер подивимось на **діяльність сельбуду**.

При сельбуді на папері існує редколегія стінгазети, але за час її існування не видано й одного числа.

Може думаєте, що сельбуд взагалі нічого не робить? Помиляєтесь. Драмгурток, під керівництвом М.Шаповалова, сміха ради виставляє лише такі п'єси, як "Панна Штукарка", а музгурток так старанно грає під керівництвом Бурцева, що молодь після танків кілька день ледве ноги волоче. Хіба не можна було б замість цього влаштувати цікаві розмови про індустріялізацію країни, хлібозаготівлі, про п'ятирічний плян, про побут.

Про антирелігійну роботу й казати нема чого. Замість того на Соколівських хуторах, під самісіньким носом сельбуду куркулі разом з попом та самагонниками задурили голову бідноті й підбили святити царину. Про цей випадок узнала сільрада й міліція, які витрусили самагонний апарат і самагон, що був виготовлений для "святої трапези".

Наведених фактів досить, щоб зрозуміти в чиїх руках культосвітня робота в Черняхівці та в який спосіб вона відбувається.

Хай відповідні органи зроблять з цього відповідні висновки.

(11.07. 1929, № 79, "Червоний шлях") ***Три кислиці.***

РОЗКЛАДНИКІВ – НА ЧИСТУ ВОДУ

Були оце в Олександрівці, Зінов'євського району, закриті збори організації незаможних селян. По питанню про чистку радапарату та незаможницьких лав було схвалено пропозицію – тут же на загальних зборах обговорити всіх осіб, що розкладають роботу організації КНС та взагалі шкодять соціалістичному будівництву на селі.

Коли ж активна частина незаможників почала де-яких осіб виводити на чисту воду, то член президії сільради **Ф.Соловйов** та незаконно присутній на зборах **Ніколаєв Терень** счинили страшений галас, бо першою чергою вогонь самокритики був скерований проти них.

Під упливом цих двох осіб збори схвалили другу пропозицію про самокритику: **на зборах не критикувати**, а про окремих осіб, що вдуть розкладницьку роботу посеред членів КНС **подати писані заяви** до президії КНС. Мовляв – там краще розберуть!.. Цілком зрозуміло, що чужаки боялись, щоб біднота прилюдно не побачила вовків у овечій шкурі.

По доповіді про колективізацію голова КНС особливо застерігав бідноту, щоб вона не вірила куркульським наклепам на колективи. Але куркульські попихачі Радіонов Т. та Соловйов Ф. намагалися переконати, що в Олександрівці бояться вступати в колективи через те, що туди потрапляють лише ледарі, яких потім відтіль не виженеш і будеш працювати на них.

Біднота після таких виступів почувала себе дуже пригніченою й не дивно що промовців по цьому питанню більш не було.

(16.07.1929, "Червоний шлях") ***Присутній.***

НЕ БОЯТИСЯ КЛЯСОВИХ ЗАГОСТРЕНЬ

– Вчителюю я в невеличкому селі Олександрівці, Черняхівської сільради, – дев'ять років. Роботи вистачає. Основна моя праця в школі й червоному кутку. При кутку є стінгазета й с.-г. гурток. Крім цього доводиться працювати в сільраді. При школі, на площі 800 кв. сажнів, організовано досвідне поле, де колективно працюють учні.

Поточні кампанії мене не минають, беру в них активну участь. Моя активність не всім довподоби. Підчас перевиборів до рад, частина "активістів" за всяку ціну хотіли мене дискредитувати та як вони казали: "вивезти з села на поганім возі".

Вчителі нашої сільради теж працюють на громадській ниві, проте майже всі **побоюються клясових загострень і іноді мовчать там де потрібно було б активно виступити.**

Нашим сільрадам, КНС і сельбудам треба більше підтримувати культурну роботу й всі заходи що до неї стосується.

(вівторок, 28.07.1929, "Червоний шлях") ***Вчитель І.Татарчук***

ПЕРШИЙ СНІП – У ФОНД ЧЕРВОНОЇ АРМІЇ

У неділю, 21 липня, збори селян **Олександрівки**, Зінов'євського району, заслухали доповідь шефів-друкарів про події на Китайсько-Східній залізниці.

Ми не піддамося на провокацію міжнародніх імперіялістів, що стоять за спиною нанкінських розбишак, – заявили селяни в своїй резолюції. – Ми війни не бажаємо, але коли треба буде, всі станемо на захист нашої радянської країни.

– Щоб зміцнити боєздатність нашої Червоної армії, ми селяни с.Олександрівки, в міжнародний Червоний день боротьби проти загрози війни 1 Серпня, **ухвалюємо внести по одному снопу зерно хліба з кожної засівної десятини. На такий же внесок викликаємо всі земгромади Черняхівської сільради; так само околишні земгромади: Іванівку, Федірівську, Масляніківську, Карлівську та Лелеківську**, Зінов'євського району.

Селянин.

ХТО КОРИСТУЄТЬСЯ ЖНИВАРКОЮ СТВ

Тільки не бідняк

На с.**Олександрівку** з прокатпункту Черняхівського СТВ припала одна жниварка, котру в першу чергу повинна використовувати біднота. Та не так воно сталось. Маючи 14 дес. землі пару коней і 4 працездатних їдця міцна середнячка Переведенцова Н. та міцний середняк Ніколаєв О., який має пару

коней і 5 років користується з найманої праці батрачки, вкупі з членом президії сільради Соловйовим Ф., який теж має пару коней на 2 їдці, привезли жниварку вночі так, що мало хто з бідноти про це і знав.

Ця трійця прийняла до свого гурту ще декілька господарів, серед яких був для блізіру тільки один безкінний господар. Зовсім безкінному біднякові Новікову А. та членові КНС Крайньову П., з однією конякою, в проханні прийняти до гурту було відмовлено. Не вдалось покористуватись цією жниваркою 1 відомому активістові Соловйову Миколі, у якого була одна конячина. Довелося Соловйову М. косити хліб косою, везучи з собою костилі, бо опісля поранення ноги, не може добре ходити. Помучившись з день на степу, цей Соловйов захворів і на другий день поїхав до лікарні, а хлібець чекає, поки господар найме когось його скосити. Отже тут не все гаразд. Поки ще не пізно кому слід, треба цю хибу виправити.

(30.07.1929, № 87, "Червоний шлях") ***Оса***

НАВЧІМО НІКОЛАЄВА ПОВАЖАТИ РАДЯНСЬКІ ЗАКОНИ

В с.Олексієвці, Черняхівської сільради, живе міцний середняк **Ніколаєв Опанас**. Дружина його Софія – член сільради. Здавалось-би, що Ніколаєв повинен бути свідомим громадянином, та не так воно на ділі.

Що року Ніколаєв не зараховує до податку нехліборобський заробіток своєї дружини від шитва. Крім того в Ніколаєва ось уже **протягом п'яти років працює без договору наймичка – сирота Лисюк Ганна**.

Днями оце а Олексіївці складали облік неписьменних. Підчас цього обліку Лисюк заявила, що вона письменна, а тому їй школа не потрібна. Насправді-ж виявилось, що вона зовсім неписьменна, але прикинулась письменною, щоб догодити Ніколаєву, якому зовсім не бажано, щоб його наймичка вчилася грамоті.

Треба примусити Ніколаєва скласти договора з наймичкою та дати їй змогу зліквідувати свою неписьменність. Черняхівській сільраді також слід подумати, чи можуть бути в її складі такі члени, що затаюють від оподаткування свої нехліборобські заробітки та визискують наймитів, користуючись з їхньої несвідомости.

(8.10.1929,"Червоний шлях") ***Громадянин***

(ДАКО, фонд 5907, справа 8274, арк. 137-146)

№23

ПІДСУМКОВА УХВАЛА

1929 року листопада 30 дня. Я, начальник
1-го відділення Первомайського окрвідділу
ДПУ Рєзников, розглянувши справу №2124
у звинуваченні ТКАЧУКА Марка Григоровича
за ст.ст. 54-10, 54-13 КК УРСР

ЗНАЙШОВ:

У 1919-20 роках під час операції в Первомайському окрузі політбанди Бабія фактично організатором і керівником її був фельдшер села Грузьке Ткачук Марко. Вербування в банду він провадив силою зброї, здійснював нальоти, виловлював і розстрілював комуністів та осіб, запідозрених у більшовизмі. Влаштовував погроми з людськими жертвами, грабував селян, вирізняючись звірством і кровожерливістю.

Залишившись на сьогодні переконаним петлюрівцем і непримиренним ворогом Радвлади, систематично проводить к.р. агітації, ширить провокаційні чутки, причому всі його агітації мають яскраво

виражений петлюрівський характер. Гуртуючи довкола себе куркульський і кримінальний елемент, умовляв їх бути підготовленими на випадок війни підняти повстання в тилу, допомогти українському народу і закордонним державам звільнити Україну.

З метою паралізувати к.р. діяльність Ткачука він був заарештований і притягнутий у даній справі як обвинувачений за ст.ст. 54-10, 54-13 КК УРСР.

Проведеним розслідуванням встановлено, що у 1919 році житель села Грузького Бабій Роман, будучи сильно п'яним, убив одного міліціонера. Боячись переслідування і покарання, він став ховатися. У цей час житель Грузького Ткачук Марко, скориставшись тим, що Бабій, неписьменна і надзвичайно тупа людина, ховається, почав його умовляти створити свою банду. Одержавши згоду останнього, Ткачук Марко став вербувати окремих куркулів, яким доводив необхідність знищення Радвлади, бо ж керуватимуть жиди-комуністи та заберуть все і т.п. Коли йому вдалося завербувати декілька осіб, Радвлада проводила мобілізацію в Червону армію, він прибув на збірний пункт і повів агітацію серед призовників: "Кому ви йдете служити, допомагатимете жидам грабувати своїх батьків і братів? Нам потрібно організувати свій загін і добитися звільнення України". Менш стійкі призовники піддавалися на його агітацію і йшли в банду Ткачука, після чого він став вербувати силою зброї, зокрема свідків Брижатюка Павла, Смутка, Краснопольського та ін.

Організувавши банду чисельністю в 36 осіб, яка мала петлюрівське забарвлення, він ставить мету: повалити Радвладу, знищити комуністів й осіб, відданих Радвладі. Бабій же ніякої керівної ролі не грав, а фактично виконував обов'язки рядового бандита – всім керував і розпоряджався Ткачук Марко. Банда виловлювала й знищувала більшовиків і комуністів, роз'їжджала майже по всіх селах Голованівського р-ну, де грабувала, вбивала і влаштовувала екзекуції над селянами. У Троянівській, Вербівській і Ладижинській волостях по-звірячи були убиті Ткачуком волкомісари, знищені волревкоми, водночас у містечках проведені єврейські погроми з людськими жертвами. За приблизними підрахунками слідства Ткачуком було особисто розстріляно комуністів, червоноармійців і радслужбовців близько 200 осіб.

Крім того Ткачук, володіючи організаторськими здібностями завдяки своїй письменності, їздив по селах з бандою, влаштовував мітинги, на яких заявляв населенню: "Нам, українцям, нічого слухати жидів та комуністів, вони хочуть на нас одіти ярмо, щоб ми їм робили як панам, не треба їх захищати, треба організуватися в загони, зробити повстання та вибити всіх жидів, кацапів. Нам треба, щоб Україна була самостійною".

Свідок Березюк Іван, який має поляну в лісі, випадково помітив, як Ткачук розстрілював спійманих червоноармійців. Коли Ткачук його уздрів, то підійшов до нього з наганом в руці і заявив: "Дивись, якщо кому скажеш, то не нарікай". Цьому ж свідку відомо, що бандою Ткачука в Синьках були розстріляні сапери. У той же час Ткачук шукав свідка Брижатюка Пилипа з наміром його вбити за те, що він вступив у КСМ.

Після вбивства Бабія і ліквідації банди Ткачук почав ховатися, а потім з'явився в селі Грузькому по амністії 1922 року і лишився безкарним.

Покази свідків: Коломійчук /див.арк.8/, Брижатюк Пилип /22/, Хом'як /див. 23, 24/, Молярчук / див.арк. 25, 26/, Смуток /27, 28/, Березюк /див.арк. 29, 30/, Брижатюк Петро /33/, Поліщук /34, 35/, Брижатюк Павло /див. 36, 37/, Краснопольський Голіян – 38, Краснопольський Євстрат – 39-40.

Зі свідчень Брижатюка Петра, Поліщука Степана, Брижатюка Павла і Краснопольського Голіяна видно, що Ткачук лишився при своїх петлюрівських переконаннях, не приховує свого ворожого ставлення до Радвлади, гуртуючись із кримінальним елементом, займається крадіжками і нальотами. Був спійманий на гарячому, але у всіх випадках звільнявся.

Починаючи з 1925 року, він переходить до відкритіших контрреволюційних дій, групує навколо себе кримінально-куркульський елемент, який за його вказівками проводить контрреволюційну агітацію, розповсюджує провокаційні чутки, направлені на підрив Радвлади. Крім того Ткачук залякував і тероризував сільськвладу й актив до такого ступеня, що вони боялися брати участь у суспільній роботі на селі і навіть виходити увечері на вулицю. У селі Грузьке до проведених арештів органами ГПУ була така стрілянина, що кожен із вказаних вище свідків боявся увечері показуватися на вулицю.

Особливо посилив свою активність Ткачук у 1928 і 1929 роках під час проведення на селі ударних кампаній: збирав гурти селян, яких переконував, що Радвлада не довговічна, не зважаючи на те, що

убитий Петлюра, зате залишився в Польщі Український Уряд і сильна Українська армія, яка принесе звільнення. Оскільки переворот, на його думку, повинен бути днями, умовляв сслян не здавати хліб і не сплачувати інших податків: "Скоро повинні прийти китайці та поляки спільно з нашими і тих, хто допомагав більшовикам, знищуватимемо. Нам слід бути готовими допомогти інтервентам і тоді у нас буде самостійна Україна". Крім того Ткачук не раз умовляв молодь гуртуватися, на випадок щонайменших ускладнень піднімати в тилу повстання і ставати на захист українського народу. Всі його агітації були направлені за самостійну Україну і він неодноразово заявляв: "Якщо ми себе самі не захищатимемо, то нас заженуть всіх у комуну, будемо вічними рабами".

На думку згаданих вище свідків, у разі щонайменших ускладнень Ткачук повторно сформує банду з метою повалення Радвлади /див.арк. 33-38/.

Допитані свідки Брижатюк Пилип, Хом'як Олексій, Малярчук Явдоким, Смуток Марко і Березюк Іван, характеризуючи к.р. діяльність Ткачука, в основному дали свідчення аналогічні попереднім, додавши: свідок Брижатюк – Ткачук доводив селянам, що більшовики хлібом хочуть відкупитися від війни, але остання все одно буде /див.арк. 22/; свідок Хом'як – Ткачук, з'явившись у селі, організував зграю злодіїв, крали товари з сільгосптовариства, а потім попався з двома вкраденими возами /див.арк. 23, 24/; свідок Малярчук – Ткачук крім проведення ним систематичних к.р. агітацій, які були направлені за самостійну Україну, закликав населення готуватися до повстання і бути готовим, щоб подати підтримку своїм, які знаходиться за кордоном /див.арк. 25, 26/; свідок Смуток – Ткачук не раз умовляв бути готовим на випадок війни стати на захист українського народу і допомогти закордонним державам звільняти Україну, а також умовляв свідка вести агітацію серед селян за нездачу хліба / див.арк. 27, 28/; свідок Березюк – агітації Ткачука зводилися до наступного: "Хотіли радвлади, коли люди вам говорили і я не раз, що нам жидів-комуністів і кацапів не треба? Не слухалися. А зараз мовчите, коли вас грабують. Не думайте, що далі буде краще – ще гірше грабуватимуть і це триватиме доти, поки ми всі як один організовано відмовимось здавати хліб, а під війну організуємо повстання й скинемо жидівську владу" /див.арк. 29, 30/.

Обвинувачений Ткачук, будучи двічі допитаний, у пред'явленому звинуваченні себе не визнав, заперечуючи участь у бандах /див.арк. 19, 41/.

Крім того в справі є довідки сільради, нарсуду й інших, що засвідчують – Ткачук не раз був замішаний у злодійстві і судимий /див.арк. від 2 до 10 вкл./.

Підсумовуємо матеріали, здобуті попереднім слідством: Ткачук Марко Григорович, 1892 року народження, з селян села Грузьке Голованівського району, де й жив, з середньою освітою, за фахом фельдшер, одружений, безпартійний, з його слів судився у 1928 році за крадіжку, але виправданий. Нині достатньо викритий в тому, що у 1919-20 роках формував банду чисельністю 36 осіб, був її отаманом, влаштовував погроми з людськими жертвами, виловлював і знищував комуністів, червоноармійців та осіб, запідозрених у більшовизмі, руйнував і знищував радустанови і т.п. Залишившись на сьогодні переконаним петлюрівцем-самостійником, завдяки своїй к.р. агітації і розповсюдженню провокаційних чуток, спрямованих на підрив Радвлади, готував і гуртував осіб з метою підняти повстання проти Радвлади, за що передбачене покарання ст.ст. 54-10, 54-13 КК УРСР.

Керуючись розпорядженням ДПУ УРСР від 13/XI ц/р за № 14098

УХВАЛИВ:

Справу №2124 у звинувачснні Ткачука Марка Григоровича за ст.ст. 54-10, 54-13 КК УРСР направити на розгляд судовій трійці при Колегії ДПУ УРСР.

Утримуваного в бупрі Ткачука передати судовій трійці.

ДОВІДКА: Відібрані при обшуку /арк. 16/ одна пара казенних хомутів з наритниками і ремінними посторонками зберігаються при Голованівській райміліції.

Начальник 1 відділення /Рєзніков/
Затверджую: начальник окрвідділу ДПУ-00 95 /Рахліс/
Вірно: Доля

(ДАКО, фонд 5907, справа 10878, арк. 49в-49д)

№24

УХВАЛА (ОСТАТОЧНА)

м.Зінов'євськ. 1929 року, серпня 5-го дня. Я, п/уповноваженого СОВ Зінов'євського окрвідділу ДПУ Супоницький, цього числа розглянув справу за №519 на гр.гр.:

ГОРДОВИЙ Григорій Климович, 1885 р.н., с.Чутівка Єлизаветградківського р-ну Зін. округу, походженням із селян-куркулів, куркуль, хлібороб, одружений, освіта початкова, українець, громадянин УРСР, б/п., позбавлений права голосу, проживає у с.Чутівка Єлизаветградківського р-ну;

ЗАДОЙ Сидір Омелянович, 1895 р.н., с.Чутівка Єлизаветградківського р-ну Зін. округу, походженням із селян-куркулів, куркуль, українець, гр. УРСР, одружений, малограмотний, хлібороб, позбавлений права голосу, б/п., проживає у с.Чутівка;

ДАНИЛЬЧЕНКО Степан Карпович, 1896 р.н., с.Чутівка Єлизаветградківського р-ну Зін. округу, походженням із середняків, селянин, заможний середняк, хлібороб, українець, гр. УРСР, одружений, б/п., малограмотний, позбавлений права голосу, проживає у с.Чутівка;

ШИЛО Юхим Васильович, 1896 р.н., с.Чутівка Єлизаветградківського р-ну Зін. округу, походженням із середняків, середняк, українець, гр. УРСР, хлібороб, одружений, малограмотний, б/п., проживає у с.Чутівка.

Звинувачені у злочині, передбаченому ст.54 п.10 КК УРСР, –

ЗНАЙШОВ :

Активність контрреволюційного елементу в Єлизаветградківському р-ні Зін. округу за останній час набула широких розмірів і формується в окремі угруповання, які вели антирадянську агітацію і розповсюджували провокаційні чутки, спрямовані на зрив заходів, що проводяться радвладою на селі. Чутівка являє собою місцевість, насичену колишніми політбандами Хмари, Завгороднього, Штиля та інших. Населення села брало активну участь у повстанні 1920 року проти радвлади, куркульство даного села також сприяло всім антирадянським арміям, а саме: німцям, Денікіну, Петлюрі та іншим.

Вжитими заходами окрвідділу ДПУ 4-го червня ц.р. ліквідована група куркулів, які були тісно пов'язані між собою і систематично займалися агітацією серед селян проти запроваджуваних радвладою заходів, також гуртували навколо себе селянство, поширювали різного характеру контрреволюційні чутки про війну, зміну влади, незадоволеність селянства в інших місцевостях Радянської республіки політикою радвлади, де піднімаються збройні повстання – цим підтручували селянство с.Чутівки повстати проти радвлади.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ:

1920 року в с.Чутівці під керівництвом отамана Хмари було підняте повстання проти радянської влади, з метою вигнання її з України й відновлення Самостійної України. Активними учасниками повстання були Гордовий Григорій Климович, Задой Сидір Омелянович, Данильченко Степан Карпович і Шило Юхим Васильович, які разом з повсталим селянством билися із загонами радянських військ, розбирали полотно залізниці з метою не допустити їх сюди.

Після ліквідації повстання Задой Сидір Омелянович і Шило Юхим Васильович пішли в діючу банду Хмари, де знаходились тривалий час аж до її ліквідації: проводили розстріли, знущались над співчуваючими селянами й червоноармійцями. Гордовий Григорій Климович і Данильченко Степан Карпович у період ліквідації повстання ховалися, повернувшись згодом в Путівку: проживали там, підтримували тісний зв'язок з бандою Хмари. Задой Сидір Омелянович і Шило Юхим Васильович після ліквідації банди тривалий період перебували на нелегальному становищі, не амністувались, повернулись проживати в Чутівку.

Проживаючи в одній сотні села, колишні політбандити і повстанці вели дружбу й почали оточувати себе куркульством і антирадянським елементом. У 1928-29 роках фактично являли собою антирадянську

групу (Гордовий, Задой, Данильченко і Шило), яка систематично займалася антирад. агітацією, поширювала різного характеру контрреволюційні чутки про війну, зміну влади і т.д. (див. арк.43, 46-48, 50-55).

На підтвердження додається ряд конкретних фактів.

1924 року в період проведення землеустрою в с.Чутівці антирадянська група з метою зриву заходу агітувала селян: "Радвлада при новому наділі кращу землю відведе радгоспам, селянству ж лишаться невдоби", роблячи висновок – селянство на це не повинно погоджуватися. Траплялись випадки індивідуальної обробки частини середняків – отже, землеустрій в Чутівці до 1928 року і по цей час не було проведено (див. арк.43, 50 і 52).

У 1928-29 роках під час проведення радвладою цілого ряду кампаній (хлібозаготівля, засипка гамазеїв, позика, самооподаткування) антирадянська група почала активно себе проявляти, застосовувалися всілякі заходи боротьби, вони відкрито виступали на сільському сході і в бесіді з селянством: "Радвлада проводить хлібозаготівлю з метою швидкого вивозу хліба з України, бо капіталістичні держави погрожують СРСР, що Україну віддадуть Польщі", "Все зерно прямує на північ для робітників: політика влади – пограбувати Україну, вивезти все цінне, оскільки радянська влада на Україні доживає останні дні (див. арк.43, 45-53).

В період проведення кампаній самооподаткування, позики антирадянська група також зривала їх, висловлюючись: "Влада душить селянство, вичавлюючи останні соки, передчуває швидкий початок війни і відходу її з України". Коли група з боку селян бачила співчуття радвладі, то тоді починали залякувати селян: "Скоро влада поміняється й порахується з тими, хто налаштований революційно і підтримує заходи радвлади, допомагаючи їй у боротьбі проти свого брата-селянина" (див. арк.48, 50).

У бесідах з селянством антирадянська група не раз поширювала провокаційні чутки такого характеру: "У деяких місцевостях СРСР, розташованих на кордоні, селянство, не витерпівши закабалення, повстало: озброїлось і створює повстанські загони" (див. арк.47-48).

Крім агітації на базарі, в кооперації та інших місцях, група переслідувала мету наштовхнути працівників сільради на селянство: у бесідах з працівниками сільрад указували, що сільрада проводить слабо політику, водночас серед селян дискредитовували низовий радянський апарат (див. арк.46-48).

Проведеним слідством встановлено:

Гордовий Григорій Климович у минулому був активним повстанцем проти радвлади і мав зв'язок зі всіма бандами, що проходили через Путівку; проживаючи в селі, в останні роки був членом церковної ради і керівником куркульського угруповання, умовляв селян не здавати хліб державі: "Годі селянам мучитися, скоро Україна буде звільнена від більшовиків петлюрівцями, тоді ми їм покажемо". Під час проведення зборів з питання колективізації Гордовий казав: "Радвлада кличе зараз середняків у колективи, щоб надалі душити їх, як душать тепер куркулів".

В період проведення перевиборів сільради після доповіді представника окружвиконкому Гордовий виступав на сході перед селянством: "Досить їх слухати, гнати їх в шию, досить пити нашу селянську кров". Після сходу, коли біля будівлі кооперації проходив представник окружвиконкому Гордовий звернувся до селян: "Ось покажіть приклад: виженіть цього комуніста з села, бо він приїхав сюди нас дурити і грабувати". Неодноразово в бесідах висловлювався: "Селянство буде закабалене доти, поки саме не зверне на себе уваги і не скине ярмо комунізму".

У квітні 1929 року під час засипки гамазею СТВ зерном, Гордовий агітував селян не здавати хліба, доходив до того, що приводив гурти селян до сільради з вимогою припинити заготівлю зерна. Гордовий завжди підтримував антирадянські виступи інших учасників групи і зривав заходи при підтримці куркульства і антирадянського елементу (див. арк.43, 46, 48, 50, 51, 53, 55-57).

Задой Сидір Омелянович, у минулому активний учасник повстаннь проти радвлади й банди Хмари, не амністований, проживаючи в с.Чутівка, належав до антирадянського куркульського угруповання, погоджувався зі всіма заходами групи, також виступав серед селян: "Селянство виженс радвладу за ці знущання", "Скоро почнеться війна, проти СРСР домовились виступити всі капіталістичні держави". Стосовно соціалістичного будівництва казав: "Влада будує соціалізм за рахунок селянства: при комунізмі живуть робітники і службовці, але провести соціалізм їм не вдасться, бо за рахунок кого вони хочуть побудувати, то ті повстануть – тобто почнеться внутрішня війна". Під час однієї з бесід бідняк Русин Іван

Макарович зробив зауваження Задою: навіщо він нацьковує селян проти влади? Задой відповів: "Вам, шахраям, зараз царство, жидівська влада крихтами сала маже вам, біднякам, губи, а ви погоджуєтеся; настане час, коли ви за це все поплатитеся – якщо забули 20-й рік, то ми вам нагадаємо". Задой С.О. був учасником усіх кампаній, які проводилися на селі, і активно себе проявляв (див. арк.44-49, 51).

Данильченко Степан Карпович у минулому був активним повстанцем проти радвлади, мав зв'язок зі всіма бандами, які оперували і проходили через Чутівку, в період денікінщини й петлюрівщини був старостою села. Як заможний середняк входить до куркульської антирадянської групи, з якою виступав проти радзаходів і підтримував всю групу та її антирадянську діяльність.

Під час проведення хлібозаготівлі в 1929 році казав селянам: "Заходи радвлади нині згубні для селянства, влада відчуває, що скоро почнеться війна, про це домовляються капіталістичні держави, а тому грабує все з України". Не раз на сході він підтримував пропозиції Гордового, особливо проявив себе в період перевиборів сільради, бажаючи провести кандидатури куркульства, висунуті антирадянським угрупованням (див. арх.44-47, 51, 52).

Шило Юхим Васильович у минулому був одним із організаторів повстання проти радвлади, а також у банді Хмари, не амністований, середняк, належить також до антирадянської групи, в якій виявляв себе, виступаючи відкрито на сході села, підтримуючи пропозиції, які висувались антирадянською групою, особливо себе проявив при проведенні кампанії 1929 року. На сході про колективізацію казав: "Влада прагне зараз втягнути середняків у колективи, де згодом до них застосовуватиме заходи, як і до куркулів". Після сходу казав: "Хай посміють селяни піти в колективи, то при зміні влади буде їм". Під час приїзду в Чутівку представника окружвиконкому разом з Гордовим заохочував селян вигнати його з села. Шило Юхим Васильович брав активну участь у всіх заходах, які проводила група (див. арк.43-46, 48-53).

Показами свідків у даній справі гр.гр. Давиденка Івана Карповича (див. арк.спр.43, 44), Данильченка Івана Савовича (див. арк.спр.45, 46), Тюпи Гермогена Пилиповича (див. арк.спр.47, 48 і 49), Коморди Тимофія Марковича (а.с.50), Русина Івана Марковича (а.с.51), Козиря Павла Михайловича (а.с.52), Балаха Тимофія Силовича (а.с.53), Шсвели Сергія Венедиктовича (а.с.54), Філоненка Макара Мироновича (а.с.55) інкриміновані звинувачення Гордовому Григорію Климовичу, Задою Сидору Омеляновичу, Данильченку Степану Карповичу і Шилу Юхимові Васильовичу в агітації проти радянських заходів на селі, а також про минулу їхню антирадянську діяльність підтверджуються.

Допитані винними себе не визнають: ні в антирадянській агітації, що велась ними, ні в минулій бандитській діяльності; у своїх свідченнях підтверджують лиш дружбу, яка існує між ними (див. арк.58-61).

Підсумовуючи викладене вище, необхідно констатувати: Гордовий Григорій Климович, Задой Сидір Омелянович, Данильченко Степан Карпович і Шило Юхим Васильович, будучи антирадянським елсментом і будучи вороже налаштованими проти радвлади і заходів, що проводяться нею, систематично займалися на селі антирадянською агітацією, поширювали провокаційного характеру контрреволюційні чутки про війну, повстання і зміну влади з метою протидії радянським кампаніям, були застрільниками всіх антирадянських виступів серед селян і всіма своїми діями руйнували політику радвлади, спрямовану на зміцнення потужності Радянського Союзу.

Беручи до уваги, що вказані вище особи є соціально-небезпечним елементом і перебування їх на Україні не бажане, керуючись ст.197 КПК УРСР і ухвалою ВУЦВК від 12/IV-23 §1-й п."б" і §2-й п."в", –

УХВАЛИВ:

1. Дану слід. справу за № 519 направити Зінов'євському окрпрокурору на припинення в кримінальному порядку і санкції на предмет адмінвисилки.

2. Порушити клопотання перед Особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР про адмінвисилку Гордового Григорія Климовича, Задоя Сидора Омеляновича, Данильченка Степана Карповича і Шила Юхима Васильовича в Соловецький концтабір строком на 5 років.

3. Подальше утримання під вартою обвинувачених Гордавого Г.К., Задоя С.О., Данильченка С.К. і Шила Ю.В. з нинішнього для рахувати за Особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР.

ДОВІДКА:

1. Обвинувачені: Гордовий Григорій Климович, Задой Сидір Омелянович, Данильченко Степан Карпович і Шило Юхим Васильович перебувають під вартою в Зінов'євському бупрі.

2. Речових доказів по справі нема.

П/уповноваженого СОВ ***/Супоницький/***

"ЗГОДЕН": ТВО нач. СОВ **/Тейтель/**

"ЗАТВЕРДЖУЮ": Нач. окрвідділу ДПУ */Іодко/*

(ДАКО, фонд 5907, справа 14185, арк. 81-83)

№25

До Бобринецького райпарткому
Громадянки с.Павлогірківки
тієї ж сільради Бобринецького району
Пуліківської Ганни

Я, Пуліківська Ганна, мешкаю у селі Павлогірківці, де вже 5 років працюю в сільраді та комітеті незаможних селян до цього часу. Але тепер неможливо дальше бути мені в цій сільраді. Причини я вкажу. Я у своєму селі весь час вела пропаганду проти релігії та забобонів. Одного разу в нашому селі зібрались релігійні збори: я, як член сільради, пішла узнать, що за збори і хто їх дозволив. Коли я прийшла, то всі, хто був на зборах, почали кричать: "Вигнать її!" І кинулись бити мене, випихаючи з двору на вулицю.

А того вечора я запізнилась на засідання сільради, поверталась додому, було дуже темно, де з розваленої хати мене тяжко побито лампачем. Але слідство не виявило нікого.

Після цього трохи затихло. Наступила кампанія хлібозаготівель, де мене вибрали в комісію сприяння хлібозаготівлі – я, як заступник голови сільради, скрізь заміняла його для виявлення пшениці і майна куркульського.

Одного разу я проводила жіночі збори, то до мене надійшла заява, що в однієї громадянки захована пшениця куркуля Мехеди. Я взяла члена комісії і виконавця, а також з нами поїхав уповноважений райвиконкому тов.Куклін. Ми приїхали на вказане місце і знайшли пшеницю. Після цього ми пізно повертались додому, Це було десь о 12-ій годині ночі. Було темно і мені прийшлось переходити через глухий місток. Саме в той мент на мене напали і побили. Коли я прийшла до тями, то біля мене нікого не було, але я була тяжко побита. Виявилось, що мене побили куркулі, котрі зараз сидять у бупрі в Зінов'ївську. Але я бачу, що вони мене в спокої не залишать. 29-го жовтня я приїхала з м.Зінов'ївська, де за дорученням сільради продавала куркульські будинки за невиконання плану хлібозаготівлі. Я повернулась додому і ввечері, коли прийшов іще один член КНС і ми довго сиділи – в той час хтось кинув камінь у вікно, де трохи мене не поцілило. Та коли ми вийшли надвір, то нікого не побачили.

12.12.1929, Пуліківська.

(ДАКО, фонд 5907, справа 13309, арк.60)

№26

Присуд 18.01.1930

ОБВИНУВАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

По справі №109 Кременчуцького
окрвідділу ДПУ за звинуваченням:
1) ТАРАНЕНКА Кіндрата Борисовича,
2) ГОРДЄЄВА Никифора Назаровича,
3) ГАЙДУКА Петра Васильовича,
4) ВАКАЛА Степана Пилиповича,
5) БУЛЬБУ Дмитра Захаровича,
6) ТАРАНЕНКА Івана Івановича,
7) ТАРАНЕНКА Григорія Михайловича,
8) ГАВРИЛЕНКА Федора Лавровича,
9) ГАВРИЛЕНКА Петра Лавровича,
10) ШУЛЬЖЕНКА Олексія Івановича,
11) ШУЛЬЖЕНКА Олександра Івановича,
12) КРИВОЛАПА Євгена Никифоровича,
13) КАСЯНЕНКО Григорія Петровича,
14) СІДЕРСЬКОГО Івана Івановича

В період петлюрівщини в Олександрійському повіті посаду комісара повіту займав якийсь Криволап Никифор, що був видним петлюрівським діячем і відданим борцем за ідеї УНР. Для активної боротьби з наростаючим у той час більшовицьким партизанським рухом і окремими революціонерами-комуністами Криволапом був організований при комісаріаті повіту загін з його односельців, що активно проявили себе прихильниками петлюрівщини. До складу цього загону увійшли Гордєєв Никифор Назарович, Гайдук Петро Васильович, Вакало Степан Пилипович, Бульба Дмитро Захарович, Тараненко Іван Іванович, Таранепко Григорій Михайлович, Гавриленко Петро Лаврович, Гавриленко Федір Лаврович та інші.

Цей загін використовувався Криволапом як реальна сила для придушення всіх повстанських спалахів на селах, а також для активної боротьби з окремими комуністами, що проводили підпільну роботу. Загін вирізнявся крайньою жорстокістю і звірствами. У м.Олександрії в перші дні панування Криволапа були заарештовані 9 видних революціонерів, які за вироком комісаріату повіту були розстріляні.

У виголошенні цього вироку брав участь Тараненко Кіндрат Борисович, який був найближчим сподвижником Криволапа Никифора. Окрім Тараненка Кіндрата Борисовича особливо активну роль в цьому загоні грали Гордєєв Никифор Назарович, Гайдук Петро Васильович, Вакало Степан Пилипович, Бульба Дмитро Захарович.

Після ліквідації петлюрівщини Криволап Никифор з частиною свого загону евакуювався за кордон. У 1920 році Криволап Никифор був учасником петлюрівської наради, яка відбулася в Кам'янець-Подільському, де обговорювалося питання про подальшу повстанську роботу на Україні. З дорученнями особисто від Петлюри Криволап повернувся нелегально на територію Олександрійського району й організував чималу політичну банду, якою він безпосередньо керував упродовж кількох місяців аж до її ліквідації. Із слідчих матеріалів видно, що разом із Криволапом з закордону прибули також Тараненко Кіндрат і Гайдук Петро.

Починаючи з 1928 року, в Кременчуцький окрвідділ ДПУ почали надходити дані про те, що майбутні учасники петлюрівського загону і банди, очолюваної в минулому Криволапом, почали гуртуватися і проявляти активність, спрямовану на зрив і протидію радянським кампаніям, що проводяться на селі.

Також стало відомо про те, що розшукуваний органами ДПУ Криволап Никифор у 1928 році під виглядом мандрівника відвідав с.Бандурівку і мав побачення на квартирі у Гордєєва Никифора Назаровича зі своїми майбутніми сподвижниками. Про мету його приїзду в с.Бандурівку і про характер розмов з майбутніми сподвижниками ДПУ не було відомо.

Водночас встановлено, що у с.Бандурівку нібито з Києва неодноразово приїжджав розшукуваний органами ДПУ майбутній активний петлюрівець Губа Олекса, який зупинявся на квартирі у Касяненка Григорія Петровича. Під час перебування Губи Олекси в с.Бандурівці влаштовувалися нелегальні збори, на яких він розповідав про міжнародне становище і доводив неминучість загибелі найближчим часом радвлади. Оцінюючи політику партії на селі як "грабіжницьку", Губа доводив необхідність організованої боротьби з радвладою за самостійність України.

Не поміняви своїх політичних переконань і залишаючись відданими справі Української Народної Республіки Тараненко Кіндрат, Гордєєв Никифор, Гайдук Петро, Вакало Степан, Бульба Дмитро та інші майбутні "криволапівці" відкрито виступали з антирадянською агітацією за невиконання податків і хлібозаготівель, доводячи селянам, що вони тільки тоді зможуть позбутися економічної залежності кацапів, коли на Україні буде створена самостійна Республіка.

Разом з відкритою агітацією майбутні "криволапівці" вели персональну обробку селян у дусі відданості ідеям петлюрівщини. З метою пониження активності бідноти вони відкрито погрожували розправитися на випадок перевороту.

Слідчими матеріалами встановлюється, що Тараненко Кіндрат Борисович, Гайдук Петро Васильович і Вакало Степан Пилипович спільно розробляли план вбивства голови сільради с.Бандурівки з тією метою, щоб залякати актив села і тим самим паралізувати наступ на куркуля.

Із свідчень Марії Мірошниченко видно, що Гордєєв Федір, Гайдук Федір і Бульба Дмитро брали участь у вбивстві революціонера-селянина с.Бандурівки Мірошниченка Федора Івановича (див. арк. спр. 65).

Стосовно діяльності кожного обвинуваченого окремо – слідством встановлено:

1) Тараненко Кіндрат Борисович, 1896 року народження, з селян, освіта початкова, за фахом хлібороб, куркуль, під судом не перебував, перебував під слідством за звинуваченням у службі в петлюрівській армії. Служив в петлюрівському загоні, очолюваному комісаром повіту Криволапом. Брав участь у виголошенні смертних вироків місцевим революціонерам-комуністам. При ліквідації петлюрівщини разом з Криволапом відступив у Кам'янець-Подільський, де служив у прикордонних частинах армії УНР, а потім пішов за кордон, звідки вже при існуванні радвлади нелегально повернувся на територію України разом з Криволапом із завданнями петлюрівського центру для проведення повстанської діяльності. Прибувши із закордону, Тараненко проживав нелегально на території Олександрійського повіту і підтримував зв'язок з Криволапом.

Останніми роками у зв'язку з класовою боротьбою, що загострилася на селі, Тараненко проявив антирадянську активність, спрямовану на зрив кампаній, які проводяться на селі. Персонально обробляв селян у дусі петлюрівщини. Підтримував активний зв'язок з майбутніми "криволапівцями", з якими був присутній на нелегальних зборах.

Разом з Гайдуком Петром і Вакалом Степаном розробляв план вбивства голови сільради. Відкрито агітував за необхідність відродження Самостійної України (див. арк. спр. 35, 36, 41-48, 52-59, 61, 64, 71, 129, 131, 136, 159, 160-164, 179).

Звинувачений Тараненко Кіндрат Борисович у своїх свідченнях признався лише в тому, що він служив у петлюрівській армії і близько знав Криволапа як свого односельця, решту звинувачень він заперечує (див. арк. спр. 68).

2) Гордєєв Никифор Назарович, 1877 року народження, уродженець с.Бандурівки Олександрійського району, з селян, куркуль, позбавлений виборчих прав, освіта початкова, перебував під слідством за участь в розбиранні залізничної колії, колишній есер, служив у петлюрівській армії. При петлюрівщині в один час був волосним комісаром, активно виявляв осіб, причетних до більшовицького руху. Брав участь у розстрілі революціонера Мірошниченка. Переховував у себе на квартирі нелегально прибулого в Бандурівку петлюрівського комісара Криволапа. Був пов'язаний з іншими майбутніми "криволапівцями", з якими часто зустрічався на нелегальних зборах. Вів антирадянську агітацію проти заходів, що проводяться на селі. У бесідах з селянами доводив необхідність відродження Самостійної України з метою позбавлення від московського засилля. Тероризував бідноту (див. арк. спр. 34, 35, 42, 46, 47, 48, 52, 53, 57-68, 73, 129, 130, 132, 159-167, 173, 179).

Звинувачений Гордєєв Никифор у своїх свідченнях інкриміноване йому звинувачення заперечує (див. арк. спр. 73).

3) Гайдук Петро Васильович, 1892 року народження, з селян, освіта початкова, перебував під слідством за участь у підриві залізничної колії, середняк. Служив у петлюрівській армії, з якою евакуювався за кордон, звідки нелегально повернувся на Україну разом з петлюрівським комісаром Криволапом, який організував за завданнями петлюрівського центру політичну банду на території Олександрійського повіту.

Брав участь в розстрілі революціонера Мірошниченка. Після ліквідації петлюрівщини тривалий час переховувався. Разом з іншими майбутніми "криволапівцями" виявляв антирадянську активність, спрямовану на зрив кампаній на селі. На загальному сході селян виступав з явно контрреволюційними промовами. Зірвав сход перевиборів у ради, проваливши кандидатури, запропоновані радянськими і громадськими організаціями. Активно зривав хлібозаготівельні кампанії (див. арк. спр. 36, 41-49, 52-65, 72, 123, 130-132, 136, 159, 160-163, 166, 167, 174, 176).

Звинувачений Гайдук Петро Васильович визнав свою службу в петлюрівській армії, решту звинувачень заперечує (див. арк. спр. 122).

4) Вакало Степан Пилипович, 1896 року народження, з селян с.Бандурівки, середняк, з початковою освітою, служив у петлюрівській армії на командній посаді. Після ліквідації петлюрівщини відступив з Олександрії, тривалий час ховався. Проживаючи в с.Бандурівці, мав зв'язок з майбутніми "криволапівцями", періодично зустрічаючись із ними та обговорюючи політичні питання. Останніми роками активно виступав проти кампаній, що проводяться на селі. Разом з Тараненком Кіндратом і Гайдуком Петром розробляв план вбивства голови сільради с.Бандурівки з метою паралізувати активність бідноти і наступ на куркуля (див. арк. спр. 35, 41-49, 52-59, 64, 71, 129, 130, 136, 150, 173, 174-175).

Звинувачений Вакало Степан Пилипович у своїх свідченнях признався в тому, що він служив у петлюрівському загоні при комісаріаті повіту й що останніми роками був пов'язаний з майбутніми "криволапівцями", які в бесіді з ним висловлювали свої антирадянські настрої і свою ворожість до політики радвлади на селі (див. арк. спр. 131, 132).

5) Бульба Дмитро Захарович, 1894 року народження, з селян с.Бандурівки, середняк, з початковою освітою. Служив у петлюрівській армії. Після ліквідації петлюрівщини евакуювався на ст.Костянтиново, звідки виїхав до Польщі. Через декілька місяців з Польщі нелегально повернувся на територію УРСР і підтримував зв'язок з бандами, які оперували на території Олександрійського повіту. Тривалий час жив на нелегальному становищі і ховався від каральних органів радвлади.

Останніми роками, маючи зв'язок з майбутніми "криволапівцями", проводив антирадянську діяльність на зрив заходів, що проводяться на селі. Активно вів шовіністичну агітацію, доводячи селянам, що Самостійна Україна – єдина влада, яка захищає інтереси селянства. Брав участь у нелегальних зборах майбутніх "криволапівців", де обговорювались питання політичного характеру (арк. спр. 35, 41, 42, 45-48, 52-58, 60, 61, 63, 72, 123, 125, 129, 130, 159, 160 і 173).

Звинувачуваний Бульба Дмитро Захарович у своїх свідченнях признався в тому, що він служив у петлюрівській армії, з якою евакуювався за кордон, звідки нелегально прибув на Україну. Свої ділові зв'язки з Криволапом після приїзду із закордону заперечує, також спростовує свою антирадянську діяльність в даний час (див. арк. спр. 117).

6) Гавриленко Петро Лаврович, 1892 року народження, з селян, середняк, безпартійний, перебував під слідством за зберігання нелегальної к-р літератури. Брав участь у петлюрівському русі як пропагандист на селі, мав стосунки з петлюрівським комісаром Криволапом. Після ліквідації петлюрівщини ховався. Був обізнаний про приїзд Криволапа із закордону з завданнями повстанського характеру.

Останніми роками активно вів на селі шовіністичну агітацію, доводячи селянам, що Україна знаходиться в економічній залежності від "кацапів", які ведуть "здирницьку" політику, висловлював думку, що на Україні всі керівні посади повинні займати виключно українці. Мав стосунки з усіма майбутніми "криволапівцями", протидіяв кампаніям на селі (див. арк. спр. 41-48, 52-58, 60, 71, 123, 129-132 і 179).

Звинувачуваний Гавриленко Петро Лаврович у свідченнях свою петлюрівську діяльність та антирадянську агітацію заперечує (арк. спр. 120).

7) Гавриленко Федір Лаврович, 1896 року народження, з селян-середняків, початкова освіта, під судом не перебував, брав діяльну участь як агітатор на селі. Мав стосунки з петлюрівським комісаром

Криволапом. Знаючи про повернення Криволапа із закордону з завданнями повстанського характеру, переховував його у себе на квартирі.

Останніми роками вів антирадянську агітацію проти проведення на селі заходів і обробляв селян в шовіністичному дусі. Активно протидіяв хлібозаготівельній кампанії і поширював сепаратистські настрої (див. арк. спр. 41-48, 42, 58, 60, 71, 123, 130, 131, 132, 179).

Звинувачуваний Гавриленко Федір Лаврович свою участь у петлюрівському русі заперечує. З майбутніми "криволапівцями" був зв'язаний, але ніякої антирадянської діяльності не проводив. Петлюрівського комісара Криволапа знає як односельця і петлюрівського діяча (арк. спр. 118).

8) Тараненко Іван Іванович, 1897 року народження, з селян, середняк, початкова освіта, під судом не перебував, служив у петлюрівській армії. Мав стосунки з петлюрівським комісаром Криволапом. Останніми роками проявив антирадянську активність, що виявилася в активній шовіністичній агітації і протидії радянським кампаніям. Доводив селянам необхідність добитися самостійності України і тим самим позбавитися економічної залежності. Мав стосунки з майбутніми "криволапівцями", часто вів бесіди на політичні теми (див. арк. спр. 35, 46-48, 52, 53, 57, 58, 60, 71, 123, 129, 130, 132, 150, 179).

Звинувачуваний Тараненко Іван свою службу в петлюрівській армії заперечує, зв'язки з майбутніми учасниками загону Криволапа підтверджує, проте спростовує антирадянську діяльність з його боку (арк. спр. 125).

9) Тараненко Григорій Михайлович, 1899 року народження, з селян, середняк, початкова освіта, під судом не перебував, служив у петлюрівській армії. Останніми роками мав стосунки з майбутніми учасниками загону Криволапа. Вів антирадянську агітацію проти заходів, що проводяться на селі, і обробляв селян в шовіністичному дусі (див. арк. спр. 36, 52, 55, 57, 61, 63, 123, 125, 129, 130 і 160).

Звинувачуваний Тараненко Григорій Михайлович підтверджує свою службу в петлюрівській армії, антирадянську діяльність в останні роки – заперечує (арк. спр. 127).

10) Шульженко Олексій Іванович, 1905 року народження, з селян с.Бандурівки, середняк, освіта початкова, брав участь у петлюрівському русі. Мав стосунки з петлюрівським комісаром Криволапом, є його близьким родичем. Знав про повернення Криволапа із закордону з завданнями повстанського характеру. Останніми роками вів антирадянську агітацію, зривав хлібозаготівлі, виявляючи свою ворожість і непримиренність до радвлади. Погрожує помстою за розстріли органами ЧК його брата, сестри й матері (див. арк. спр. 35, 41, 45, 47, 48, 52, 57, 58, 60, 129, 130, 131, 160).

Звинувачуваний Шульженко Олексій Іванович свою участь у петлюрівському русі й антирадянську агітацію останнім часом заперечує (див. арк. спр. 70).

11) Шульженко Олександр Іванович, 1901 року народження, з селян-середняків, освіта початкова, під судом не перебував. Брав участь у петлюрівському русі, мав стосунки з петлюрівським комісаром Криволапом і обізнаний з його повстанською діяльністю після повернення із закордону. Брат його розстріляний органами ДПУ як найближчий сподвижник Криволапа.

Останніми роками вів шовіністичну агітацію, обробляв селян у петлюрівському дусі. Відкрито висловлює своє озлоблення радвладою за розстріл брата (див. арк. спр. 35, 41, 46, 47, 48, 52, 53, 58, 60, 129, 130, 131, 160).

Звинувачуваний Шульженко Олександр Іванович свою діяльність у петлюрівському русі та антирадянську агітацію заперечує (див. арк. спр. 69).

12) Криволап Євген Никифорович, 1909 року народження, з селян с.Бандурівки, освіта початкова, як член ЛКСМУ підтримував зв'язки зі своїм батьком Криволапом Никифором і періодично виїжджав з села для побачення з ним. Місцезнаходження батька зберігає в таємниці. Плекає ненависть і ворожість до радвлади за розстріли органами ДПУ його матері й родичів.

Вів агітацію й намагався обробляти комсомольців в шовіністичному дусі (див. арк. спр. 48, 50, 53, 71, 129, 130, 131 і 163).

Звинувачуваний Криволап Євген Никифорович свій зв'язок з батьком та свою антирадянську агітацію заперечує (50).

13) Касяненко Григорій Петрович, 1891 року народження, з селян с.Бандурівки, середняк, перебував під слідством за зберігання нелегальної літератури. Був пов'язаний з Криволапом і знав про його повернення із закордону для проведення повстанської діяльності. У нього на квартирі періодично

збиралися майбутні "криволапівці", а після приїзду в с.Бандурівку зупинявся петлюрівець Олексій Губа, який вів антирадянську агітацію і обробляв майбутніх петлюрівців (див. арк. спр. 35, 37, 52, 53, 60, 123, 125, 129, 130, 131, 167).

Звинувачуваний Касяненко Григорій у своїх свідченнях пред'явлені йому звинувачення заперечує (арк. спр. 123).

14) Сідерський Іван Іванович, 1899 року народження, з селян, середняк, освіта початкова, служив у петлюрівській армії. Останнім часом був пов'язаний з майбутніми учасниками загону Криволапа і брав участь в обговоренні питань політичного характеру, вів агітацію проти хлібозаготівельної кампанії (див. арк. спр. 168, 131, 130, 129 і 66).

Звинувачуваний Сідерський Іван Іванович у свідченнях признався в своїй службі в петлюрівській армії. При ліквідації евакуювався до польського кордону. Підтверджує свій зв'язок з майбутніми "криволапівцями", проте заперечує свою антирадянську діяльність (див. арк. спр. 66).

На підставі викладеного вище

ВВАЖАВ БИ :

Справу №109 передати на розгляд судової трійки при колегії ДПУ УРСР з клопотанням про застосування обвинувачеиим, що проходять у даній справі, наступні заходи соціального захисту:

1) Тараненка Кіндрата Борисовича – розстріляти.
2) Гордєєва Никифора Назаровича – розстріляти.
3) Гайдука Петра Васильовича – розстріляти.
4) Вакала Степана Пилиповича – ув'язнити в концтабір строком на 10 років.
5) Бульбу Дмитра Захаровича – ув'язнити в концтабір строком на 10 років.
6) Гавриленка Петра Лавровича – ув'язнити в концтабір строком на 8 років.
7) Гавриленка Федора Лавровича – ув'язнити в концтабір строком на 8 років.
8) Тараненка Івана Івановича – ув'язнити в концтабір строком на 5 років.
9) Тараненка Григорія Михайловича – ув'язнити в концтабір строком на 5 років.
10) Шульженка Олексія Івановича – ув'язнити в концтабір строком на 5 років.
11) Шульженка Олександра Івановича – ув'язнити в концтабір строком на 5 років.
12) Криволапа Євгена Никифоровича – ув'язнити в концтабір строком на 5 років.
13) Касяненка Григорія Петровича – ув'язнити в концтабір строком на 2 роки.
14) Сідерського Івана Івановича – ув'язнити в концтабір строком на 2 роки.

ДОВІДКА: Всі обвинувачені перебувають під вартою в Кремечуцькому бупрі.

Уповноважений Кремрайвідділу ДПУ УРСР: (Каневський)

ЗГОДНІ:

Тимчасовий виконувач обов'язків нач. 3 відд. Кремрайвідділу: (Шемена)

Нач. Кремрайвідділу ДПУ УРСР: (Добрецький)

(ДАКО, фонд 5907, справа 11022, арк. 20-22)

№27

ОБВИНУВАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

у справі №953 по звинуваченню Харченка Григорія Хрисанфовича за ст.54 п.10 КК УРСР

Син колишнього крупного куркуля, який мав до революції 75 десятин землі й орендував 50 та користувався найманою працею 15 батраків, мав багато сільськогосподарського реманенту і т.п., Харченко Григорій Хрисанфович був позбавлений виборчих прав і є активним учасником банди Залізняка. Його брат за бандитизм розстріляний радвладою.

Штаб банди завжди знаходився в будинку Марченка.

Харченко Григорій був також учасником повстання проти радвлади у 1920 році (арк.спр.2, 3, 5, 9, 11,12).

Після знищення банд зайнявся систематичною агітацією проти ініційованих радвладою кампаній, збираючи селян біля свого будинку або в інших місцях, де йому це вдавалося.

Під час хлібозаготівлі говорив, щоб селяни не здавали хліб державі, оскільки той, хто здасть, голодуватиме; а якщо примусять, то слід здавати другорядними культурами, а пшеницю і жито краще продати на базарі.

Коли Харченко бачив когось, що збирається везти хліб для здачі державі, завжди кричав: "Чого ти підриваєш нам роботу, здаєш хліб? Це ж і нас примусять".

У 1929 році, зібравши гурт селян, говорив їм: "На біса здавать зернохліб державі, коли на базарі можна узяти за нього в три рази дорожче? Хай комуністи самі сіють і тоді розпоряджаються своїм хлібом, а не чужою працею".

Закликаючи селян до зриву цієї кампанії, говорив: "Якщо не будете дурнями, то продасте хліб".

Висловлюючись проти колективізації, говорив, щоб селяни не слухали радвладу, бо їх обдурюють і ніхто не знає, що там буде в колективі, а там буде гірше панщини, годуватимуть кандьором з черв'яками, битимуть, коли не працюватимеш всю добу, нагайками. Все в селян заберуть і залишать їх голодувати.

Радянська влада поміщика розвалила й сама взялася правити, однак робить це так, як поміщик, і вважає це правильним.

Агітуючи проти позики і самооподаткування, в кінці 1929 року на зборах говорив, що селянам нічим платити, і такими розмовами зривав збори.

Селянам говорив, щоб не записувалися на позику, оскільки це добровільна справа і змушувати ніхто не має права. Якщо ж селяни не голосуватимуть за підписку, то не доведеться платити. Краще, мовляв, ці гроші пропити, бо ними селяни наближають війну, адже за ці гроші купується зброя (арк.спр.10, 11, 12, 9).

Допитаний у даній справі в якості звинувачуваного Харченко Григорій Хрисанфович винним себе не визнав.

На підставі викладеного вважав би:

Справу №953 по обвинуваченому Харченку Григорію Хрисанфовичу (1903 року народження, народився на хуторі Сергіївка Хмелівського району, проживає там же, безпартійний, українець, громадянин УРСР, неодружений, селянин-куркуль, малограмотний, активний учасник банд, вів антирадянську агітацію з метою зриву кампаній на селі, тобто викритий у злочинах, передбачених ст.54 п.10 КК УРСР) передати на розгляд судової трійки при колегії ДПУ УРСР з клопотанням про застосування звинуваченому Харченку Григорію Хрисанфовичу як соціально небезпечному елементу заслання в концтабір на вісім років.

ДОВІДКА: звинувачений Харченко Григорій Хрисанфович перебуває під вартою в Зінов'євському бупрі.

Речових доказів у справі немає.

Помічник уповноваженого Зінов'євського окрвідділу ДПУ /Співаковський/
Згодний нач. УЧОСО /Гоплич/
Затверджую нач. Зінокрвідділу ДПУ /Іодко/
Згодний Зінокрпрокурор /Беляєв/

(ДАКО, фонд 5907, справа 3642, арк. 17-б)

№28

ВИТЯГ

протоколу загальних зборів активу
батраків, бідняків, членів КНС, членів сільради

від 23.01.1930 року
присутні на зборах 500 осіб

Головує Коптєв
Секретар Баранюк

СЛУХАЛИ: про колективізацію і опір куркульства
(доповідає Руденко)

УХВАЛИЛИ: Загальні збори вважають необхідним провссти розкуркулення і виспання за межі УРСР таких господарів:

1. Асмолова Кірсана
2. Довженка Івана
3. Коптєва Федора Марк.
4. Пономарева Івана
5. Абрамова Дмитра

оскільки ця група весь час чинить опір проведенню всіх кампаній і робить шкоду в русі колективізації.

Справжній за належ. підписали
З оригіналом згідно: секретар _____

(ДАКО, фонд 5907, справа 11959, арк.12)

№29

До Федварської сільради
від громадянина Хитренка Івана

ЗАЯВА

Цим доводжу до відома, що Стеценко Гнат під час забору керосину, коли йому не хватило, підняв галас, тут я передам його слова: "Це бл... власть, бо вона за бідняка не дбає; кричали: пишіться в колективи, буде все – от вам і все, ще нічого, а вже заплутали бідняка. Побачите далі: зараз хоч невірні чоботи є, а в созах будете ходити голі й босі." Стеценко Гнат – така людина, що нікого не боїться й веде антирадянську агітацію проти колективізації та заходів. Прохаю сільську раду вияснити справу з Стеценком.

(без дати – орієнтовно середина лютого 1930 року) *підпис*
(Хитренко Іван Якович, 20 років, комсомолець)

(ДАКО, фонд 5907, справа 1837, арк.3)

№30

ВИНУВАЛЬНИЙ ВИСНОВОК*

По справі №901 Зінов'ївського
окрвідділу ДПУ за обвинувач.
гр. СОПІЛКО Павла Федоровича
в злочинстві предбачен. арт.54 п.10
та 13

Обставини справи слідуючі:

Сопілко Павло Федорович, від роду 64 років, одружений, письменний, українець, хлібороб, по соц. стану куркуль, до революції мав 18 десятин землі, крупний сільгосп. реноменг, гарні будівлі, троє коней, рогату худобу та інше. В сучасний момент позбавлений виборчих прав, мешкає у с.Хмельове того

ж району Зінов'ївського округу, у період горожанської війни увесь час активно приймав участь проти революційного руху, всіляко допомогав к-р арміям у виявленню та видачі селян-активістів, які брали участь у перевороті, червоноармійців, навіть сам при Петлюрі та гайдамаках у Хмельовому з'являвся волосним старшиною. Знущався над селянами, бідняками, викликаючи їх до волості, де і збивав одноразово, вимагаючи хабар, приказуючи, коли, мовляв, заплотиш, то будиш живий /див. справу, арк.9/. При вступлені немців та австрійців обвинувачений Сопілко також активно допомогав виявляти участників перевороту, внаслідок чого у Хмельовому було розстріляно 25 чоловік, згаданих учасників /див. справу, арк.10/. По скінчені горожанської війни весь час існування Радвлади на мирному шляху, обвинувачений Сопілко, не припинявши своєї контрревол. діяльности, придумовав інакші засоби боротьби з Радвладою під час переведення ріжних політичних заходів на селі, як то: хлібозаготівля, реалізації позики, колективізація та інші, систематично агітував, розповсюджуючи контрреволюційні чутки, як наприклад: одного разу зібрав на базарі у Хмельовому приїзжаючих селян, яких підбурював організаційно не здавати лишків хліба державі, селянину Волошину Никифору кажучи, що буде скоро війна /див. спр., арк.8/. 28/ XII-29 зв. Сопілко своїми діями зірвав збори з вибору комісії для заготівлі соняшника /див. спр., арк.9/. Був випадок, коли такий вів балачки, що через хлібозаготівлю та колективізацію селяне Київської округи утворили повстання і до таких зовсім інакше почали відноситься /див. спр., арк.10/, такими вчинками безумовно шкодив всім заходам, що проводились на селі – останнім часом населення с.Хмельового частково почало обурюватись і своєю ухвалою від 28 грудня 1929 року хлопоче про виселення Сопілки за межі України /див. спр., арк.6/.

Характерно відмітити, що арешт обвинуваченого Сопілки в масі бідняків с.Хмельового викликав позитивне реагування, а саме: група згаданих селян висловлювала, що безумовно тепер зможе організувати коллективи, не буде кому сковувати та інше. Частина ж зажиточного ворожого елементу схилена в інший бік та жалкує арешту Сопілки /див. спр., арк.14/. Під час допиту зв. Сопілко виним себе в пред'явл. йому звинуваченні не визнав /див. спр., арк.11, 12/, але обставини справи показами свідків Тараненка Павла, Волошина Никифора, Поліщука Грицька, Спицького Петра факт вище зазначених обставин цілком ствердує /див. спр., арк.7, 8, 9-10./, а через що лічу злочинство, предбачене арт.54 п.10 та 13, встановленим.

ГАДАВ БИ: справу №901 на куркуля Сопілка Павла Хведоровича, 64 р., одружений, письменний, хлібороб, селянин, куркуль, позбавлений виборчих прав, мешкає у с.Хмельовому того ж району Зінов'ївської округи, надіслати до судтрійки при Колегії ОДПУ УСРР за обвинуваченням його по арт.54 п.10 та 13 КК з клопотанням застосувати до його як вороже-соціально небезпечного та невиправного елемента найвищу міру соціального захисту – р о з с т р і л.

ДОВІДКА: зв. Сопілко знаходиться у Зінов. бупрі.
Реч. док. по справі немає.

С л і д ч и й Учосо /С к а ч к о/
ЗГОДЕН: Нач. Учосо /Г о в л і н/
СТВЕРДЖУЮ: Нач. Зінокрвідділу ДПУ /Й о д к о/
Складено 17/II-30 р.
м.Зінов'ївськ
*правопис збережено

***

Надзвичайно секретно
серія "К"
3 лютого 1930 року

СПЕЦЗВЕДЕННЯ

про реагування селянських мас на
кампанію з ліквідації куркуля як класу
(за даними УЧОСО, Зін. окрвідділу ДПУ)

Широких розмов на селі у зв'язку ліквідацією куркуля як класу ще нема, оскільки нічого майже практично не зроблено.

Масова робота серед бідноти і середняцтва починається лиш із 2-3 лютого.

Бідняк цю директиву партії як загальне явище зустрів із великим ентузіазмом. Середняк в окремих поодиноких випадках – вагається, не вірячи поки що в силу колективізації.

А куркуль після газетних повідомлень прагне швидко ліквідувати своє господарство, за безцінь розпродує на базарі свій інвентар і розгортає шалену контрреволюційну агітацію.

На підтвердження викладених моментів подаємо наступні факти.

У селі Хмельовому, того ж району, після проведених 1.02 арештів кількох куркулів, зокрема куркуля Сопілка Павла Федотовича (колишній церковний староста) у масі бідняків виникали позитивні реагування, наприклад, бідняк Коваленко Тодось у гурті бідняків 15-17 чоловік при схвальній підтримці захоплено говорив: "Таки Сопілка діждався, як й останні, і до них черга дійшла, годі нам стояти на дорозі, тепер ми зможемо організувати колективи і не будуть нас нацьковувати". Його підтримав присутній при цих розмовах бідняк Стонога Трохим: "Оце йому буде розплата, що він колись нас бив; бив, кого попало, був великий начальник; чи зможуть же вони договоритись із ДПУ, а раніш вони з нами балакали, як з собаками".

1 лютого с.р. куркуль Запорожець Денис Михайлович, позбавлений виборчих прав, у великому гурті маломіцних і міцних середняків, вів к/р розмови з приводу арешту Сопілка П.Ф. та інших: "За що забирають людей, що це буде, коли цьому буде край; мучать народ. Доки ми будемо мовчати?"

Присутній при цих розмовах середняк Іван Ткач, заперечуючи, казав: "Що значить – даром? Наша справа – це колгосп, там усе буде робитись планово. А Сопілка та інші стоять нам на дорозі до колгоспів".

Присутні при балачках середняки П.Тасенко, Ткач Іван Никифорович та інші, підтримуючи Ткача, додавали: "Туди йому й дорога, бо не мало він крови у людей попив..." (*на цьому зведення обривається*)

(ДАКО, фонд 5907, справа 5937, арк. 11, 17)

№31

Нач. Зінокр. Д.П.У.
від слідчого Гольдштейна

РАПОРТ*

В мойому переведенні мається справа по обвинуваченню був. попа Поточенка та інших в утворенні нападу на демонстрантів в селі Вороновці Ново-Українського р-ну під час котрого було побито де кілька чоловік демонстрантів-активістів, по справі заарештовано 44 чоловіка, з них бувший піп Поточенко Олександр об'явив голодовку з 22/II в мент повідомлення мене про це 25/II. Я під час перебування у Бупрі мав балачку з Поточенком з приводу залишання голодовки, але останній категорично відмовився, мотивуючи тим, що у нього дома с/р забрано все майно і нібіто безпідставно і родина його залишилась без засобів існувань. Про що доводю до вашого відому та прохаю роспорядження.

26.02.30 ***Слідчий***
Гольдштейн

(ДАКО, фонд 5907, справа 6006, арк. 79)

*правопис і пунктуацію збережено за оригіналом

№32

ОБВИНУВАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

Справа №1178 у обвинуваченні гр.СЛАВИНСЬКОГО Дмитра Ілліча за арт.54 п.10 та 13 КК УСРР

Громадянин Славинський Дмитро, мешканець села Новоолександрівки Братського району на Зінов'ївщині, син крупного власника, батько якого мав до революції від 60 до 150 десятин землі, багато ременанту, худобу, експлуатував як постійних, так і сезонних робітників.

Після революції Славинський Дмитро – куркуль, який за постановою загальних зборів селян у 1930 році розкуркулений. Куркуль Славинський Дмитро ставився до заходів Радвлади вороже, агітує серед населення проти ріжних політичних кампаній. При виборах в Ради Славинський намагався провести кандидатури куркулів і на зборах селян казав, що не треба обирати Раду баранів, членів КНС, тому що вони нам не корисні.

Куркуль Славинський Дмитро є організатором куркульського колективу "Косар на лану", в якому були виключно куркулі, і коли туди подавали бідняки заяви, то їх не приймали, а коли й приймали, то через короткий термін виживали (виганяли), привласнюючи їхнє майно.

Славинський Дмитро завжди агітував селян проти заходів Радвлади і часто до нього додому заходили селяни, поміж якими він провадив к/р роботу, а також у нього вдома збиралися й куркулі, які проклинали Радвладу.

В часи окупації німців Славинський Дмитро був активним агентом видачі більшовиків, яких німці били шомполами та нагайками. У 1919 році Славинський Дмитро зі зброєю в руках брав активну участь у повстанні проти Радвлади, і в розпал повстання бив партизан-більшовиків, а також за його ініціятивою було забито комуніста (єврея).

При розкуркуленні Славинського Дмитра в 1930 році у нього було знайдено пороху 3 фунти, дріб та капсулі, протирка, кинджал, рамку для прицілу, гвинтівочних патронів 10 штук, 32 патрони від централки, гільзи, ріжних куль 29 штук, шомполів 2, розряджений снаряд, стакан з гільзою та бінокль військового зразка.

При допиті обвинувачений Славинський Дмитро з'ясував, що він дійсно син куркуля, батько якого мав власної землі 60 десятин і що він дійсно брав участь у повстанні 1919 року і мав гвинтівку, яку тримав для самооборони і при повстанні дав повстанцям, і що військові приладдя, які у нього знайдені, зокрема кинджал та бінокль, він знайшов у лютому 1930 року та що він в убивстві комуніста-єврея ніякої участі не брав та селян не агітував.

Приймаючи до уваги, що куркуль Славинський Дмитро в минулому бандит, який знущався над партизанами та комуністами, і що за весь час існування Радвлади такий не виправився, а навпаки переховував бойове знаряддя та вів шалену агітацію проти заходів Радвлади, цебто є соціяльно небезпечною людиною, а тому на підставі всього зазначеного вище ВВАЖАВ БИ:

Славинського Дмитра Ілліча, 40 років, одруженого, хлібороба-куркуля, позапартійного, несудимого – передати Особливій нараді ДПУ УСРР з клопотанням про висилку Славинського Дмитра за межі УСРР ТЕРМІНОМ НА 5 РОКІВ.

Складено 28 лютого 1930 року,
м.Зінов'ївське.

Уповноважен. ОПВ /Ланчуковський/
ЗГОДЕН: Нач. ОПВ /Говлич/
СТВЕРДЖУЮ: Нач. окрвідділу ДПУ /Іодко/
ЗГОДЕН: окрпрокурор /Біляєв/

Довідка: Обв. Славинський утримується в Зін. бупрі. Реч. доки знаходяться в раймліції Братськ. району.

Упов. Ланчуковський

(ДАКО, фонд 5907, справа 6034, арк. 21)

№33

РОЗКУРКУЛЕННЯ

Учора ввечорі в сільраді
Зібрався був увесь актив.
Була поширена нарада
Про всіх тих злісних куркулів,
Що поховали хлібні лишки
Та нищать скот, свиней, овець
І всюди сіють брехні нишком,
Що скоро владі Рад кінець.
Присутній представник з райвику
Належну доповідь зробив
І з'ясував декрет ВУЦВИКу,
Як спродувати куркулів.
Без суперечок і без спору
Бідняцько-наймитський актив
Продати Смоляра Єгора
У першу чергу ухвалив.
А далі цілий ряд подібних,
Усе ворожий елемент,
Що поховали лишки хлібні
І нищать скот і реманент.
На ранок щось підвід із сорок
До Смоляра ввалили в двір –
Приймай гостей! Радвладі ворог
Бідняцько-наймитський упир!
- Здаєш державі хлібні лишки?
- Чому б не здати, щоб були! –
Відповідає крізь усмішку
Глитай на запит голови. –
Що бог послав був – все до краю
На елеватор я одвіз!..
Чим жить тепер, їй-бо не знаю,
Хоч вішайся чи в землю лізь!..
- Нема?.. Все вивіз?.. От так штука!..
Ану-бо, хлопці, пошукай,
Чи не забув що-небудь дука
В своїх нечисленних кутках?!.
Сипнули дружно комнезами,
Всі члени СОЗу й комсомол.
І враз знайшли з зерном дві ями
Й пшеничний в засіках помол.
А на горищі всього повно:
- - - - - - - - - - - - - - - - - - - -
Ковбаси, смалець, шкіра, вовна,
Взуття й одежа в сундуках.
До вечора немов корова
В дворі злизала язиком.
Так ворогів кара суворо
Революційний наш закон.

О.Ч.

("Червоний шлях", м. Зінов'ївськ, №25 (1601), 1 березня 1930 року)

№34

Зінов'євська округа

ОБВИНУВАЛЬНИЙ ВИСНОВОК ПО СПРАВІ №786 "ВОРОНІВСЬКЕ"

СПИСОК ОБВИНУВАЧЕНИХ ПО СПРАВІ

1. ПОТОЧЕНКО Олександр Порифирович, 1891 р. – 39 р., тримається під вартою в Зінов. бупрі з 23 січня 1930 р.,
2. СЛАВИНСЬКИЙ Павло Петрович, 1889 р. – 41 р., тримається під вартою в Зінов. бупрі з 6 січня 1930 р.
3. БИЧЕХВОСТ Василь Петрович, 1873 р. – 57 р., трим. під вартою в Зін. бупрі з 6 січня 1930 р.
4. ШЕВЧЕНКО Василь Євгенович, 1877 р. – 53 р., трим. під вартою в Зінов. бупрі з 6 січня 30 р.
5. ЄЛИСАВЕТСЬКИЙ Андрій Федорович, 1871 р. – 59 р., тримається під вартою в Зінов. бупрі з 6 січня 30 р.
6. ПІДОПРИГОРА Лук'ян Кузьмич, 1886 р. – 44 р., тримається під вартою в Зінов. бупрі з 6 січня 30 р.
7. ПАНЧЕНКО Марко Федорович, 1883 р. – 47 р., тримається під вартою в Зінов. бупрі з 6 січня 30 р.

Зінов'євським окрвідділом були одержані дані про те, що піп с.Воронівки Новоукраїнського р-ну Поточенко, довідавшись про те, що 27 грудня 29 року відбулись збори комсомольського осередку, на яких було винесено постанову про закриття церкви, на другий же день почав ходити по хатах з молитвами, не беручи за останні грошей, агітуючи, готував ґрунт до зриву згаданого заходу. Для чого вкупі з вище наведеними обвинуваченими зорганізували навколо себе куркульство та малосвідому частину села – не лише Воронівки, а й довколишніх сіл, віруючих, в більшості жінок для тероризування майбутнього мітингу.

Отже, 4 січня 1930 року за участю всього сільського активу та селянства, якого було близько однієї тисячі 500 чол., недалеко від огорожі церкви був влаштований мітинг, під час якого виступало багато селян, висловлюючи думку про відібрання церкви та дзвонів, але ще до початку мітингу під керівництвом згаданих обвинувачених в огорожі біля церкви зібралось близько 150 чоловіків та жінок – контрдемонстрантів, біля яких були заздалегідь приготовлені купи каміння. І коли демонстранти виносили постанову про відібрання церкви з вигуками "ура", в цей мент куркулі та їх прихвістники вигукували: "Долой комуну, долой банду" (а.с. 23 зв. 25, 27 зв.). Опісля чого було згаданими обвинуваченими відряджено п'ятеро жінок – Борщ, Черненкову та інших до попа Поточенка, який мешкає біля церкви, для поради дальших дій. І коли згадані жінки лише повернулись від квартири попа Поточенка, церковники вкупі з куркулями почали шпурляти камінням в гущу демонстрантів і, наступаючи на останню, зламали огорожу, яку використали для бійки, кидаючи кілками. Внаслідок оборони демонстрантів та наступу контрдемонстрантів виникла рукопашна. Забачивши це, голова сільради Поповкін покликав попа Поточенка, аби останній заспокоїв своїх віруючих, і замість цього Поточенко, вийшовши на трибуну, зазначив, звернувшись до віруючих: "Влада у нас забрала золото і ми нічого не зробили, й тепер влада вимагає закрити церкву й ми також нічого не зробим". Опісля чого ще гірше почалась бійка і, як і раніш, куркулі вигукували: "Оце вам хлібозаготівля, оце вам план до двору, оце вам колективізація". Але про захист церкви ніхто з куркулів не вигукував ні слова. Внаслідок згаданої бійки було поранено 8 чол. активу, з них – більшість членів сільради та голів колгоспів (а.с. 18-20, 22, 23 зв., 24-29, 34).

ЗЛОЧИН КОЖНОГО ЗОКРЕМА

1. Поточенко Олександр Порфирович, 39 років, служник культу – піп, закінчив духовну семінарію, майна не має, одружений, одна дитина (довідка с/р 49). Перед різдвяним святом ходив по хатах, нібито з молитвами, вкупі з церковним старостою Бичехвостом, казав жінкам: "Только вы, сестры, еще не захотите идти в колектив. А знаете, что там будет рабство" (а.с. 18-22 зв., 23 зв., 25 зв.). Керував контрдемонстрацією, давав вказівки зі своєї квартири куркулям, згаданим обвинуваченим, через жінок Борщ та інших щодо наступу на демонстрантів, а під час виступу його на трибуні, замість втихомирення віруючих, він їх ще гірше розпалив, сказавши: "Власть у нас забрала золото, мы ничего не сделали и теперь власть требует

закрыть церковь и мы также ничего не сделаем". Внаслідок чого було поранено 8 активістів (а.с. 18 зв., 19 зв. 20 зв. 22, 25). Обвинувачується по арт.2 ч.54-10 та 20-54-8 КК. В пред'явленому обвинуваченні винним себе не визнав (а.с. 65).

2. Славинський Павло Петрович, 41 року, живе з хліборобства, до революції мав 250 дес. землі, 100 шт. коней, 90 шт. рогатої худоби, зараз має двоє коней, лоша, корову, фургон, плуг, ріжні будівлі, куркуль позбавлений виборчих прав, екпертник, брат його офіцер білої армії (дов.с/р. ар.с. 50), малописьменний, одружений, родина з 4 осіб, не судимий. Брав керівничу ролю в бійці демонстрантів з вигуками: "Це вам план до двору, це вам колективізація, налоги й т.інш." (а.с. 18 зв. 20 зв., 25 зв.). Притягається по арт. 54-8 КК, в пред'явленому обвинуваченні себе винним не визнав (а.с. 73).

3. Бичехвост Василь Петрович, 57 років, куркуль, позбавлений виборчих прав, до революції мав власної землі 150 дес., 15 коней, рогатої худоби з молодняком 38 шт., був доведений план до двору, за невиконання плану був оштрафований і майно спродано сільрадою, церковний староста, малописьменний, одружсний, родина 3 чол., несудимий (довідка с/р. а.с. 51). Брав керівничу ролю в бійці демонстрантів, делегував жінок до попа Поточенка за вказівками і шпурляв камінням, вигукував: "Це вам хлібозаготівля". Внаслідок чого було поранено 8 активістів. (а.с. 18, 22-24, довідки про побої а.с. 35-41). Притягається по арт.54-8 КК, в пред'явленому обвинуваченні себе винним не визнав (а.с. 33).

4. Шевченко Василь Євгенович, 53 роки, куркуль, виборчих прав не позбавлений, до революції мав землі 75 дес., коней 23 шт., корів 11, зараз має 2 коней, корову, плуга та ріжні будівлі, податку плате 51 крб., малописьменний, несудимий, одружений, родина 4 особи, (довідка с/р. а.с. 52). Брав керівничу ролю в бійці демонстрантів, сам був озброєний ножем і по його команді починали шпурлять каміння (а.с. 23, 26). Також Шевченко вкупі з Єлисаветським їздили верхи на конях по селах, організовували контрдемонстрантів для виступу в час мітингу (а.с. 35-41). Притягається по арт.54 п.8 КК. В пред'явленому обвинуваченні себе винним не визнав (а.с. 74).

5. Єлисаветський Андрій Федорович, 59 років, до революції куркуль, мав 18 дес. власної землі та 10 дес. оренди, 6 коней, зараз має 2 коней, лоша, корову, будівлі та інше, не позбавлений виборчих прав, одружений, родина з 3 осіб, неписьменний, несудимий (довід. с/р а.с. 53). Вкупі з Шевченком їздив верхи на конях селами, організовував контрдемонстрацію для виступу в час мітингу (а.с. 26). В самий мент мітингу Єлисаветський шпурляв камінням та кілками, чим побив голові колективу Шраменку Андрію око та голову. (Останній під час хлібозаготівлі викачував у Єлисаветського хліб а.с. 19). Також побив активіста Підопригору Ілька – каменюкою вдарив по голові і кричав: "Оце тобі хлібозаготівля, оце тобі пшениця" (а.с. 18 зв., 20 зв., 24 зв., 26). Притягається по арт.54-8 КК. В пред'явленому обвинуваченні себе винним не визнав (а.с. 69).

6. Підопригора Лук'ян Кузьмич, 44 роки, середняк, не позбавлений виборчих прав, до революції мав 7 дес. землі, зараз має одну коняку, корову, будівлі та інше, колишній церковний староста, малописьменний, одружений, родина 2 особи, несудимий (довід. с/р а.с. 54). Брав участь в бійці демонстрантів, з-за огорожі шпурляв камінням (а.с. 31). Притягається по арт.54-8 КК. В пред'явленому обвинуваченні себе винним не визнав (а.с. 70).

7. Панченко Марко Федорович, 47 років, до революційного часу в основному був службовець залізничної поліції, в сучасний момент веде середняцьке господарство, виборчих прав не позбавлений, одружений, родина з 3-х осіб, малописьменний, несудимий, (довід. с/р а.с. 56, 57). Брав активну участь у бійці демонстрантів, побив члена колективу Ломаченка, вигукуючи: "Это тебе пшеница и коллективизация" (а.с. 18 зв., 20 зв., 22 зв.). Притягається по арт.54-8 КК. В пред'явленому обвинуваченні себе винним не визнав (а.с. 32).

НАПРЯМОК СПРАВИ І РЕКОМЕНДОВАНА МІРА СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ.

На підставі викладеного вище та маючи на увазі постанову мітингу, на якому було присутніх 1500 чол. (а.с.16),

ВВАЖАВ Б И:

Справу №786 передати на розгляд Судової трійки при колегії ДПУ УСРР з клопотанням про вжиття до обвинувачених наступних мір соціяльного захисту:

1. Поточенку Олександру Порфировичу, 39 років, попу, мешканцю с.Воронівки, Новоукраїнського р-ну, позбавленого виборчих прав, по арт.2 ч.54-10 та 20-54-8 КК УСРР – триманням у концтаборі терміном на вісім років.
2. Славинському Павлу Петровичу, 41 рік, куркулю-експертнику, позб. виборчих прав, мешканцю с.Олексіївки Новоукраїнського р-ну, по арт.54-8 – триманням у концтаборі терміном на вісім років.
3. Бичехвосту Василю Петровичу, 57 років, куркулю, позбавленому виборчих прав, мешканцю с.Олексіївки Новоукраїнського р-ну, по арт.54-8 КК – триманням у концтаборі терміном на вісім років.
4. Шевченку Василю Євгеновичу, 53 роки, куркулю, не позбавленому виборчих прав, мешканцю с.Куца Балка, Новоукраїнського р-ну по арт.54-8 КК – триманням у концтаборі терміном на вісім років.
5. Єлисаветському Андрію Федоровичу, 59 років, колишньому куркулю, не позбавленому виборчих прав, мешканцю с.Олексіївки Новоукраїнського р-ну, по арт.54-8 КК – триманням у концтаборі терміном на вісім років.
6. Підопригорі Лук'янові Кузьмичу, 44 роки, середняку, не позбавленому виборчих прав, мешканцю с.Олексіївки Новоукраїнського р. по арт.54-8 КК – триманням у концтаборі терміном на п'ять років.
7. Панченку Марку Федоровичу, 47 років, середняку, не позбавленому виборчих прав, мешканцю с.Новоульяновки Новоукраїнського р-ну по арт.54-8 КК – триманням у концтаборі терміном на п'ять років.

ДОВІДКА: Обвинуваченим Поточенком О.П. з 22 лютого 1930 року була оголошена голодовка, яку продовжував до 9-го березня 1930 року (а.с. 76, 77, 78, 79).

Речових доказів по справі немає.
Складено 11 березня 1930 року.
м.Зінов'євське.
Слідчий ТОВ Зінов. окрвід. ДПУ (Гольдштейн)
ЗГОДНІ: Нач ТОВ (Сміхович)
Нач окрвідділу ДПУ (Іодко)

Об'винувальний висновок затверджую.
З мірою соц.захисту – ЗГОДЕН.
Окрпрокурор (Біляєв)
П Е В Н О: (підпис)

(ДАКО, фонд 5907, справа 6006, арк. 84а-84в)

№35
ПІДКУРКУЛЬНИКІВ – ПІД СУД

Коли колгосп "Провідна зірка" (Петрівка) підійшов до моменту сівби – куркульські прихвостні почали підривати цю роботу. Росоховщук Кирило та його брат Семен, що всюди перешкоджали заходам партії почали подавати заяви про виступ з колгоспу, підбурюючи інших. І тепер вже подано більше десяти заяв. Це викликало в більшості колгоспників величезне обурення.

Тільки коли приїхали представники РВК і голова куща – підкуркульники трохи заспокоїлись. Але збори ухвалили за підрив колективізації виключити Росоховщуків Кирила й Семена, а Крайню Одарку віддати до суду.

Так ми робитимемо й надалі з тими, хто намагається підривати колективне господарство.

Крищевий

(*Хмелівська райгазета, приблизно березень 1930 р.*)

(ДАКО, фонд 5907, справа 1839, арк. 2)

№36

КУРКУЛІ НЕ ВГАВАЮТЬ

В с.Іванівці Мар'ївської сільради Новомиргородського району живе Сопченко Устим, якого оце недавно біднота вкупі з середняками розкуркулили як визискувача.

Тепер цей розкуркулений куркуль страшенно агітує проти колективізації, проти усуспільнення худоби. Ходить Сопченко по селу й агітує:

- Забирайте худобу додому – колективів не буде.

Треба приборкати цього куркуля за злісну агітацію проти колгоспів та за розповсюдження різних брехонь про колективізацію.

Око.

("Червоний шлях", м. Зінов'ївськ, 20 березня 1930 року)

№37

ЗАМІСТЬ РОБОТИ – ГРАЄ НА ГАРМОНІЇ

В с.Леонтовичевій Новоукраїнського району новий голова КНС Шременко щовечора пиячить з куркулями та грає на гармонію в сільбуді, а про провідну роботу серед бідноти зовсім нс дбає.

Незаможники вимагають зняти такого голову з посади.

Гонта.

("Червоний шлях", м. Зінов'ївськ, 22 березня 1930 року)

№38

3 квітня 1930 року

№113-11 **серія "К"**

м.Зінов'ївське, вул.Леніна, 5 *До адміністративного управління НКВС УСРР*

телефон №6 *м.Харків*

копія: Зінов'ївському окрвідділу ДПУ

Окррозшук цим доносе, що в с.Спасове Новопразького району 31 березня 1930 року о 8-ій годині ранку до церкви зібралися понад 80 жінок, які вимагали від голови сільради та секретаря осередку ключі від церкви, яку зачинили кілька місяців тому, голову сільради Січкаря і секретаря Корнієва обзивали грабіжниками, а потім натовп накинувся на них: "Розкулачували нас, тепер ми будемо розкулачувати вас!", почали трус зброї, але в голови й секретаря зброї не було. З 8-ої до 15 години дня ображали, давали стусани в обличчя, знущалися над деякими членами ЛКСМ, активістами села і незаможниками. Корнієва жінки мали намір роздягнути геть, але зняли тільки шапку і заборонили курити. Метою натовпу було відчинити церкву і змусити голову й секретаря молитися богу. Дружин комуністів також мали замах роздягати, але вони тікали і ховалися, хто де.

Мета зібрання скерована проти заходів колективізації та посівної кампанії. Заходи відносно зазначеної вище зграї жінок вжити негайно шляхом виїзду в село Спасове вкупі з уповноваженим окрвідділу ДПУ для ліквідації та затримання ватажків.

Про наслідки буде донесено окремо.

Підстава: рапорт начальника Новопразького РАМВ від 1.04.1930 року.

Окрінструктор бюра карного розшуку *Гайдученко*

Зінов'ївського окрвиконкому *Вирба*

Інформатор

(ДАКО, фонд 5907, справа 12052, арк. .....)

№39

нач.ОДТВ ОДПУ ст.Бобринська
пом.уп.ОДТВ ОДПУ ст.Бобринська
Манілов Микола
31.01.1930

РАПОРТ

Доношу, що під час проведення обшуку за ордером №44 в жителя ст.Канатове гр.Кульчицького, поведінка останнього як під час обшуку, так і в дорозі, коли їхали в ОДТВ, була страшенно неспокійна. Не зважаючи на його зусилля бути спокійним, йому це не вдавалось. Всю дорогу, не зважаючи на можливість заснути, він зовсім не спав, лягав, вставав, знову лягав – і знову вставав і всю дорогу звертався до мене з питанням: "За що мене затримано? Де мене будуть утримувати?" і т.д. І весь час намагався мене переконати, що він не знає причини свого арешту, і що він нічого за собою не відчуває.

Під час проведення обшуку в нього на квартирі його дружина двічі втрачала свідомість і весь час кричала: "Я знаю, що ти більше не повернешся, на кого ти мене кидаєш?.." Останні фрази дружини я вважаю дуже характерними, в чому й доношу.

п/уп Манілов

АКТ

Квітня 15 дня 1930 року ми, що нижче підписалися, лікар Шевченківського бупру Сперанський і судово-медичний інспектор Шевченківського округу Крижанівський за пропозицією нарслідчого 1-ої дільниці провели у присутності його і підписаних нижче понятих огляд трупа Кульчицького Миколи 31 року, який покінчив життя самогубством того ж дня. Огляд проведений в амбулаторній кімнаті слідчого корпусу близько 2,5 годин дня. При огляді виявилось: труп лежить на лаві на спині, одягнутий у чорний піджак, просякнутий увесь рідкою кров'ю, нижню сорочку, просякнуту кров'ю в задній і лівій частині, у чорні штани, підштаники, чоботи й онучі. Біля голови трупа лежить кашкет, густо змочений кров'ю зверху і знизу. Під тулубом на лаві рідка кров і згустки крові. Волосся на голові темне. Ліва половина голови забруднена півзасохлою кров'ю, очі широко відкриті, зіниці розширені, роговиці прозорі. На шиї в середній частині нижче адамового яблука на 2 сантиметри наявна широка зяюча рана довжиною сантиметрів 15, шириною 8 міліметрів. У центрі рани видно відрізки перерізаного повністю дихального горла, травохід не зачеплено. З боків видно обидві долі щитовидної залози, повністю перерізаної. Щитовидна залоза збільшена. Частково надрізані обидва грудно-ключично-соскові м'язи. Судини – стонервові пучки з обох боків (тобто крупні судини – сонна артерія і крупна вена й блукаючий нерв) – не пошкоджені. Колір шкіри трупа блідий. Труп напіввичахлий на дотик. Трупного задубіння нема.

Лікар Черкаського бупру *Сперанський*
Суд. мед. інст. *Крижановський*
Нар. слідчий *Соколовський*
Свідки

Смерть настала від гострого малокрів'я внаслідок перерізання рясного судинного переплетіння щитовидної залози і крупних шкірних судин. Поранення вчинено самовбивцею гострою ріжучою зброєю.

(ДАКО, фонд 5907, справа 6937, арк.4)

№40

У Х В А Л А

1930 року квітня 8 дня. Уповноважений ОШТВ ОДПУ ст.Бобринська Кучеренко, розглянувши справу №20 за звинуваченням помічника начальника станції Канатово Кульчицького Миколи Полієвктовича в злочині, передбаченому ст.54 п.10 КК УРСР

З Н А Й Ш О В:

Згаданий вище Кульчицький у 1918 році, працюючи телеграфістом ст.Холоневська, був покликаний в армію Петлюри і направлений у м.Київ в 1-й залізничний полк, де пробув кілька днів. Маючи петлюрівську владу ідеологічно прийнятною (походженням із дворян), добровільно вступив в петлюрівську командну школу "Юнаків", де був до завершення петлюрівщини, при відступі школи брав участь у боях проти червоних, зокрема в районі Бердичева і Житомира, далі перейшов до Денікіна, про що й сам не заперечує, лиш перехід до Денікіна пояснює – "потрапив в полон і втік".

З відновленням радвлади на Україні Кульчицький відновлюється на своїй посаді залізничника ст.Холоневської, звідки у 1924 році перекидається як неблагонадійний елемент – з прикордонної смуги на ст.Канатово.

За час перебування на ст.Канатово Кульчицький виявив себе в дусі яскравого українського шовініста, вороже налаштований проти радвлади та її заходів. Радвладу Кульчицький інакше й називав як босяцько-жидівською. У всіх кампаніях радвлади відкрито виступав на зборах з агітацією проти.

В період проведення кампаній по позиці на індустрілізацію Кульчицький казав, що радвлада прагне знайти опору свого існування в позиках, але з цього нічого не вийде, бо цим лиш знецінює й без того знецінені гроші.

В період хлібозаготівельних кампаній Кульчицький висловлювався: радвлада грабує селянство, йому за царя далеко краще жилося; стосовно бідняцького селянства казав, що це ледарі-босяки, які своє благополуччя хочуть побудувати за рахунок пограбування працелюбного селянства "куркульського" і радвлада цей грабунок заохочує, оскільки у владі сидять такі ж бандити й ледарі.

У 1928 році, коли на загальних зборах постало питання про закупівлю підшефному селу культиватора, Кульчицький виступив проти: селянам, мовляв, він не потрібний і цим влада їх не купить; виступом Кульчицького це питання було зірване і розв'язане лиш на наступних зборах за відсутності Кульчицького.

З питання національної політики Кульчицький указував, що Україна зараз перебуває в такому ж стані, як і за царизму, й у приклад вирішення питань національної культури ставив Польщу, а в нас може розвиватися національна культура тільки при самостійній Україні.

Стосовно п'ятирічки Кульчицький каже: при таких труднощах п'ятирічку нам не виконати, і хоч преса радвлади прагне нам затемнити очі, ніби труднощі від того, що ми будуємо соціалізм, а насправді вони полягають у тому, що ніхто з іноземних держав з радвладою не хоче торгувати, вважаючи її бандитською.

Щодо профспілки: вона існує тільки для того, щоб замазувати очі, а не захищати членів спілки; і як приклад наводив свій арешт у 1917 році.

Наведені вище моменти свідками Крюченком, Джулаєм, Гончарем, Сіровим, Голудзинським, Михальським і Остаховим підтверджені повністю /див. арк.6, 8, 9, 10, 12, 14, 25, 26, 42 і 43/.

Крім транспортників Кульчицького зуміли зрозуміти як антирадособу і селяни прилеглого села станції Високі Байраки, де він протягом року вважається позбавленим права голосу /див. довідку/.

Обвинувачений, як і слід було чекати, повністю заперечує, ніякої агітації, мовляв, він не проводив і в петлюрівській армії у школі "Юнаків" він був не добровільно, а по призову; не заперечує своєї участі в боях проти червоних, але пояснює це неусвідомленими діями. Допитаний же свідок Остахов, який перебував у петлюрівському полку разом з Кульчицьким, стверджує, що Кульчицький тоді був запеклим петлюрівцем і що в школу "Юнаків" він пішов добровільно, адже в школу брали виключно добровольців і таких, які відповідали соціальному стану /див. арк.42/.

На повторному допиті Кульчицький агітацію проти радвлади заперечує, стосовно школи "Юнаків" говорить: його призначили і він не заперечував /див. арк.28/.

А тому, посилаючись на викладене вище, знаходжу, що інкримінований Кульчицькому злочин за ст.54 п.10 КК є доведеним, тому Кульчицького Миколу Палієвктовича, народження 1899 року, уродженця ст.Холоневська Південно-Західної залізниці, походженням із дворян, українця, помічника начальника станції Канатово, одруженого, безпартійного, маючи на увазі, що подальше перебування Кульчицького на залізничному транспорті може відбитися шкідливими наслідками на робочій масі, керуючись наказом ОДПУ № 172

У Х В А Л И В:

Слідсправу №20 по звинуваченню Кульчицького Миколи Палієвктовича в злочині, передбачуваному ст.54 п.10 КК, направити позасудовій трійці ДПУ УРСР з клопотанням ув'язнити Кульчицького у концтабір строком на 5 років.

Уповноважений /Кучеренко/

ЗАТВЕРДЖУЮ: нач. ОШТВ ОДПУ /Заранкін/

ДОВІДКА: заарештований утримується під вартою при Шевченківському бупрі.

(ДАКО, фонд 5907, справа 6934, арк. 65-66)

№41

ОБВИНУВАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

У справі №888 по звинуваченню

гр.Настусенка Семена Івановича

за ст. 54-10 КК УРСР

У березні 1930 року до Криворізького окрвідділу ДПУ поступив матеріал на гр. Настусенка про контрреволюційну діяльність: спрямовані зриви кампаній радвлади, що проводяться на селі.

Веденням попереднього слідства встановлено: гр.Настусенко Семен Іванович походить за соціальним станом до революції з куркулів, маючи 17 десятин землі, вітряк, повний сільськогосподарський інвентар; нині куркуль-експертник, розкуркулений, позбавлений виборчих прав, платить податку 168 руб. 65 коп.

У 1929 році під час проведення колективізації, зокрема при організації созів у селі Малинівка гр.Настусенко вчинив ряд антирадянських виступів серед селян з метою зриву даної кампанії, агітація останнього виявлялася в тому, "що скоро созі загинуть, але якщо такі ще є, то там знаходиться лише босота, яку давно потрібно повісити". Попутно гр. Настусенко пророкував зміну радвлади та недоцільність перебування в созах. Були також випадки, коли він, будучи озлобленим на голову созу за розкуркулення, гнався одного разу по вулиці, але не наздогнавши гр.Куща кричав услід йому "що все одно він його уб'є і підпалить теперішній соз", що й сталося 24.12.1929.

Наведені вище дані в процесі слідства підтвердилися показами свідків.

Свідки Тараненко Кирило і Яротни Олексій показали: гр.Настусенко під час організації созів у селі Малинівка займався агітацією між селянами, говорив, що куди ви йдете все одно созі скоро загинуть, оскільки існуючої влади скоро не буде. Осіб, які раніше записалися в созі, називав босярнею і погрожував перевішати згодом (див. арк. спр. 9,13).

Свідки Кущ і Феркаль показали: ми знаємо Настусенка Семена як куркуля, який при кожній слушній нагоді агітує селян проти созів, були навіть випадки, коли голова созу гр.Кущ ішов вулицею, то гр.Настусенко у п'яному вигляді гнався за ним з наміром убити за те, що в нього забрали в соз майно, але, не наздогнавши Куща, кричав йому про те, що все одно уб'є і спалить соз, що і було вчинено 24.12.1929. У цьому підпалі, знаючи колишні погрози, ми підозрюємо Настусенка (л.д. № 16,15).

У підтвердження, як про соціально-небезпечний елемент гр.Настусенко характеризує довідка сільради (арк. спр. 34).

Звинувачуваний гр.Настусенко у пред'явлених йому антирадянській агітації, замаху на вбивство, а також у підпалі созівського сараю винним себе не визнав (див. арк. спр. 28).

Беручи до уваги, що зібрані слідчими дані вину агітації гр.Настусенка цілком доводять (за винятком підпалу), тому на підставі викладеного вище звинувачується гр.Настусенко Семен Іванович, 1897 р. н., уродженець і житель с.Малинівка Чечеліївської сільради Петрівського району Криворізького округу, куркуль-експертник, розкуркулений, позбавлений права голосу, платить податку 168 руб. 65 коп., українець, громадянин УРСР, хлібороб, малограмотний, несудимий – у антирадянській агітації проти созу, тобто в злочині, передбаченому ст. 54-10 КК УРСР.

ВВАЖАВ БИ:

Слідчу справу №888 по звинуваченню гр.Настусенка Семена Івановича за ст. 54-10 КК УРСР направити до Особливої наради ДПУ УРСР з клопотанням застосувати до останнього як до соціально-небезпечного елемента адміністративне заслання у північний край строком на три (3) роки.

ДОВІДКА: обвинувачений гр.Настусенко знаходиться на волі за місцем свого проживання у с.Малинівка Чечеліївської сільради Петрівського району Криворізького округу,

Речових доказів у справі немає.

Обвинувальний висновок складений 15 квітня 1930 року.

Уповноважений (Кононов)
ЗГОДЕН: нач. І відділення (Донець)
Затверджую: нач. КО ОДПУ (Тимофеєв)

З ув'язненням і пропонованою мірою соцзахисту (*підпис*) згоден
Прокурор окрсуду (Гриньов)
Зі справжнім вірно:
Уповноважений (Кононов)

(ДАКО, фонд 5907, справа 60244, арк. 43-44)

№42

копія

ЗВЕДЕННЯ*

Вовчанка 12/XI-30 року
ДО УПОВНОВАЖ. ДПУ – ЗАЯВА.

Повідомляю уповноваженому ДПУ, що Бурмаченко Семен Васильович – середняк, не чл. колгоспу, у повстанні був взводним командиром, був вступив у колгосп і був призначений завідувачем господарства; розкладав артіль, роздавав усю збрую, потім сам вискочив. Тепер каже, що радянська влада висить на волосині, він ще був у старій армії старшим унтер-офіцером.

Коротюк Грицько Микитович, теж не чл. артілі, був у повстанні; був заарештований і сидів у Катеринославі у бупрі і був випущений, бо там був якийсь, котрий і випустив його. Брат розстріляний черв. партизанами на Волинській, де він і тепер. Каже: "Мене нехай і заарештують, а я не піду в артіль, бо це недовго буде. І що вони нам зроблять?"

До нього збираються частенько не чл. артілі, теж середняки, на якісь балачки.

Більше нічого мною не помічено.

ОСНОВАНИЕ: "ДОНСКОЙ".

Верно: 18/II-31 г. Уполномоченный ИНФО: /КАЧАНОВСКИЙ/

*правопис збережено

***

копія

ЗВЕДЕННЯ*

по с.Вовчанка Новопразького району, 30/IX-30 року

Бурмаченко Семен Васильович, уродж. с.Вовчанка, має 36 років, маєтковий стан – середняк, служив в старій армії інтендантським каптенармусом; прибувши з армії, під час гетьманської влади був старостою, а під час повстання 1920 року – взводним командиром на селі; весь час посміхається з того, що ми будуємо соціялізм, каже, що воно не видерже, провалиться.

У 1929 році проводилась колективізація, йому не хотілося вступати до колективу, а потім – вступив, де й був завгоспом, господарював він занадто погано, навіть так, що не хотів заготовляти фуражу для коней, не слідкував за кіньми та за збруєю, як хто брав з колгоспу коні та збрую, то він радів, що зменшується господарство колгоспу, намагався, аби більше розібрали, а потім вийшов сам та каже: "Мене вже ніхто туди не затягне – в такім колгоспі не проживеш, а треба вступати в такий колгосп, щоб жилося легче". В нього є знайомий, навіть друг, відомий розбійник з с.Головківки Гузановський Микола – його вислали на Соловки, але він тепер не на Соловках, а десь під Москвою на должності та займається "такою" роботою, то Бурмаченкові й хочеться вступити до Гузановського в колгосп. Бурмаченко казав, що Гузановський пише, що йому добре живеться. Всі розмови на селі про пожар зводяться до того, що більш ніхто не запалив, як не хазяйка, але Бурмаченко з нею в гарних відношеннях: старі друзі ще з їхнім батьком, то ініціатива його могла подіяти про те, що Тригубенкова показала, що в неї згоріло 16 шт. курей, але це не правда; в неї була приготовлена корова для того, щоб сама вийшла з сарая, вірьовка на рогах, а до жолоба не прив'язана, а теляти зовсім у сараї не було. Корову із сарая випускав Гуленко Андрій, який так і казав.

I/XII-30 року. ОСНОВАНИЕ: № 609

Верно: УПОЛНОМОЧЕННЫЙ ИНФО: /КАЧАНОВСКИЙ/.

(ДАКО, фонд 5907, справа 7442, арк. 5)

№43

До слід. справи № 1196

ОБВИНУВАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

справи №1196 Зінов'євського окрвідділу

ДПУ за звинуваченням гр-на Демешка Івана Перовича

(ст.54 п.8 КК УРСР)

Слідством встановлено, що 9 лютого 1930 року головою посівтрійки /він же голова с/ради/ с.В-Кут Єлизаветградківського р-ну гр.Федоровим А.К. був викликаний в с/раду куркуль Демешко Іван Петрович з тим, щоб запропонувати йому внести покладений на нього посівматеріал.

При зробленій заяві обвинувачуваний Демешко відмовився вносити посівматеріал і почав у с/раді кричати й лаятись і в цей момент став виходити з с/ради, але був затриманий головою СКТ гр-ном Бугайовим Олексієм Яковичем, тоді гр-н Демешко І.П. накинувся на гр-на Бугайова, узяв його за груди і почав закручувати на шиї Бугайова шарф з метою душити його, але на допомогу підскочили гр.гр. Приходько І.К., Давидов В.І. та інші, які знаходилися в с/раді, вихопили з рук Демешка гр-на Бугайова, не даючи обвинуваченому продовжити свій акт.

Після чого обвинувачуваний Демешко почав лаятися брутальною лайкою, називаючи комісію з посівкампанії бандитами і кровопивцями, і в цей момент повторно накинувся на гр-на Бугайова, викрикуючи слова: "ДОСИТЬ ВЖЕ ГРАБУВАТИ", але друга спроба також була відвернута названими вище громадянами.

*правопис збережено

Останнім часом обвинувачений Демешко І.П. до всіх заходів, що проводяться на селі (хлібозаготівля, колективізація), ставився вороже. Під час хлібозаготівлі ховав хліб і продавав за спекулятивними цінами /див. арк.спр.4 і 10/.

Згадані вище дії гр-н Демешко Іван Петрович заперечує, проте ці обставини підтверджуються гр.гр. Федоровим А.К., Мошковським М.А., Бугайовим О.Я. і Давидовим В.А. /див. арк.спр.4, 5, 6, 7, 10 і актом, складеним 9/11-1930 р. арк.1/.

На підставі викладеного вище вважав би:

справу №1196 передати на розгляд судової трійки при колегії ДПУ УРСР з клопотанням про застосування до обвинуваченого Демешка Івана Петровича (народився в 1890 році у с.В-Кут Єлизаветградківського р-ну Зінов'євського округу і проживає там же, за соц. станом куркуль, за фахом хлібороб, з початковою освітою, б/п, громад. УРСР, одружений, має 1 дитину) ст.54 п.8 КК УРСР вищої міри соціального захисту – розстрілу.

ДОВІДКА: Обвинувачений Демешко І.П. утримується під вартою в Зінов'євському бупрі з 18 лютого 1930 року. Речових доказів у справі немає.

Складено 26 лютого 1930 року.

м. Зінов'євськ.

Слідчий Зінов'свського окрвідділу ДПУ */Карамаш/*

ЗГОДНІ: Начальник СОВ */Сімхович/*

Нач. окрвідділу ДПУ */Іодко/*

Обвинувальний висновок затверджую.

З пропонованою мірою соціального захисту – ЗГОДЕН:

Окр. прокурор */Беляєв/*

28.11.1930.

(ДАКО, фонд 5907, справа 10843, арк. 14а)

№44

U. R. S. S.
Ukraina

Тов. Оксенту Петровичу Вітренко
УКРАЇНА, ст.Знам'янка, Олександрійська районна міліція

Від повпреда СРСР у Норвегії, т.А.М. Колонтай, –
Stockholm, Karlavdgen, 18[2]
Швеція

ПОВНОВАЖНИЙ ПРЕДСТАВНИК
СРСР У ШВЕЦІЇ.
СТОКГОЛЬМ

Стокгольм, 8 грудня 1930 р.
Тов. О.П. Вітренко
Україна, ст.Знам'янка,
Олександрійська районна міліція

У відповідь на Ваш лист можу підтвердити, що пам'ятаю Вас по Ленінграду в 17-му році як діяльного делегата Ради Робітничих і Солдатських Депутатів. Пам'ятаю також, що Ви брали участь в захопленні Володимирського юнкерського училища в Жовтневі дні.

З товариським привітом

ПОВПРЕД: *(підпис)*

/О.М.Коллонтай/

(ДАКО, фонд 5907, справа 11045, арк. 572-573)

№45

арешт 13.03.1931

ДОВІДКА-ХАРАКТЕРИСТИКА*

дана ця Н-пражиські Раймліцій на бившего поміщика Кармазина павла Хведоровича проте що гр.Кармазина батьки До Риволюційного часу були помещики Мали 1500 дис Власної зимлі мали 2 локомобіля 2 парові молотарки 1 парови млин 48 пар Волів мав до 40 штук кони робочі мав безчислену масу молодняка визискував найману працю За визискані гроші вивчав своїх синів і в 17 році почав розбазарювать своего господарства після 1917 рока мав 2 парові молотарки 2 локомобіля 1 парового млина мав 4 коней та 2х батроків та весь складний С.Г. римонент Сам Кармазин Павло Федорович Мав звязок з бандою Іванова Вороже ставитця до Рад Влади Ховав хліб в Землю навмисно псував С.Г. римонент і 1928 році Зник з Сила Митрофанівки ще такого нирозкуркулили прощо свідче Митрофанівська срада.

Голова ср А.Гр Секретар Ф

(ДАКО, фонд 5907, справа 6228, арк.13)

№46

ОБВИНУВАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

ст.Знам'янка.

1931 року квітня 25 дня. Я, пом/уповноважений РВ ШТВ ОДПУ-Знам'янка Яковлев П.А., розглянувши зібраний слідчий матеріал у справі звинувачення гр-на ТЕТЛОВА Олександра Августовича, арештований 1/IX-1931 року перебуває під вартою при бупрі РВ ШТВ ОДПУ-Знам'янка Катеринінської залізниці за ст. 54-6

ЗНАЙШОВ :

За даними, що надійшли в РВ ШТВ ОДПУ-Знам'янка Катеринінської залізниці зазначений вище гр-н Тетлов Олександр Августович в Росію прибув 1912 року, яким чином – точно не виявлено. По прибуттю до Росії поступив на службу як садівник до адмірала Кронштадської фортеці. У 1913 році на ту ж посаду переходить до генерала Дурнова в м.Петрограді. В 1914-ому переходить до поміщиці Владигіної в м.Полтаві й того ж року призивається царським урядом в армію, де служив рядовим у лейбгвардії Литовського полку протягом трьох років, після демобілізації повернувся з армії в Костромську губернію, м.Києшма, і незабаром прибуває в Знам'янку, де поступає до поміщиці Хомутової, а коли економія була конфіскована, гр-н Тетлов у 1919 році йде працювати на залізницю ст.Знам'янка на посаду чорноробa, згодом на посаду садівника при робочому клубі залізничників, де й знаходився до дня арешту.

Проживав у залізничному саду абсолютно окремо від інших, але разом зі своїм знайомим, теж естонцем на прізвище Кок, який в 1923 році втік за кордон до Естонії. Будучи за своєю ідеологією ворожий радвладі і компартії, гр. Тетлов заводить знайомство виключно з інтелігенцією і привілейованими особами: вчителями, духовенством в особі попа Тимковського і колишніми офіцерами Козаковим та іншими. Приймає підозрілих осіб в нічний час, цікавлячись і збираючи дані про кількість членів партії в Знам'янському районі, а також і про тих, хто знов вступив до лав компартії, що дає підстави підозрювати: гр-н Тетлов веде шпигунську діяльність на користь Естонії.

Будучи за національністю естонцем, листувався зі своїми родичами і знайомими, які проживають в Естонії. В одному з листів Тетлов повідомляв якійсь громадянці Естонії Саар Марії про існуючі жорстокості в СРСР і з метою конспірації указував вигаданих осіб. Ось, наприклад, лист такого змісту: "Ми чекаємо смерті гр-на Даура, його хотіли повісити, але він відкупився від цих розбійників грошима, а громадянину Коку вдалося утекти з-під розстрілу, Ільвесу врятуватись, вистрибнувши з посаду, де вже кати для сміливості випивали горілку, а загалом нам тепер все одно – за першої нагоди будемо на

*мовою оригіналу

батьківщині". Причому цей лист писався гр-ном Тетловим від імені гр-на Лаура Фрідріха. За змістом листа можна дійти висновку: автор писав виключно про неіснуючі жорстокості в СРСР і цією обставиною висловлював свою щирість і бажання про швидке повернення на батьківщину, залишаючись вороже настроєним проти Радянської влади, агітуючи в середовищі маси про неправильні диктатуру і заходи радвлади в країні, уникаючи абсолютно суспільного життя.

За іншими джерелами відомо, що гр-н Тетлов надзвичайно цікавиться секретною роботою органу ДПУ і, будучи заарештованим, при бупрі РВ ШТВ ОДПУ-Знам'янка висловлювався так: "Мій товариш, з яким я вчився і який тепер є інструктором, теж секретний співробітник, а до нього ще слід додати вчительку, чоловік якої колишній білий офіцер, що емігрував за кордон, був секретним співробітником ДПУ – крім названих у Знам'янці є близько 10 осіб, які пробиваючи собі кар'єру, займаються шпигунством".

Допитаний у цій справі гр-н Тетлов частково зізнався в здійсненому ним злочині і в тому, що лист до Естонії про неіснуючі жорстокості в СРСР справді було написано ним; по решті моментів він не признався. Констатуючи ці факти, що особа гр-на Тетлова є вельми підозрілою, абсолютно не вселяє до себе довіри, соціально небезпечна, політично неблагонадійна і вимагає вилучення такої з прикордонної зони. На підставі викладеного вище гр-н Тетлов Олександр Августович, народження 1893 року, уродженець Естонської губернії Везенбургського повіту Ілукської волості, містечко Ієває, за національністю естонець, за фахом садівник, за соціальним станом робітник, початкова освіта, безпартійний, член союзу транспортників залізниці, громадянин СРСР, за місцем проживання ст.Знам'янка, робітничий клуб залізничників – викривається в скоєнні злочинів, передбачених ст. 54-5 КК УРСР, керуючись наказом ДПУ №287 від 1922 року

УХВАЛИВ :

Дану справу на гр-на Тетлова Олександра Августовича передати на розгляд Особливої наради при колегії ДПУ УРСР з переліком за останнім заарештованого гр-на Тетлова.

Пом/уповноважений: (Яковлев)

"ЗГОДЕН"

Начальник РВ ШТВ ОДПУ ст.Знам'янка (Чувпило)

ДОВІДКА: Речових доказів у справі немає.

(ДАКО, фонд 5907, справа 2087, арк. 24-24в)

№47

ОБВИНУВАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

Станція Знам'янка, 1931 року квітня 25-го дня

Я, помічник уповноваженого РВ ШТВ ДПУ ст.Знам'янка Яковлєв, розглянувши зібраний слідством матеріал у справі звинувачення лікаря залізничної поліклініки при ст.Знам'янка Катеринінської залізниці гр-на БАЙДАКА Федора Максимовича, арештованого І/ІІІ-1931, який знаходиться під вартою при арештному будинку РВ ШТВ ДПУ ст.Знам'янка за ст.54-10 КК УРСР

З Н А Й Ш О В:

За відомостями, що надійшли у РВ ШТВ ДПУ ст.Знам'янка Катеринінської залізниці з Вінницького окружного відділу ДПУ та інших джерел стало відомо, що роз'їзний лікар залізничної поліклініки ст.Знам'янка гр. Байдак Федір Максимович в період петлюрівщини на Україні грав чільну роль при штабі Петлюри, з яким перегодом евакуювався за кордон, звідки через деякий час прибув з певними завданнями на Рад. Україну.

За іншими додатковими даними гр-н Байдак в середовищі службовців, які стоять нижче за культурним рівнем, насаджує антирадянські настрої.

Проведеним розслідуванням встановлено, що гр. Байдак в період громадянської війни проживав у м.Миколаєві і в розпал війни не раз їздив на зайняту в той час бандою Махна й військами генерала Слащова територію; так, наприклад, він їздив у село Михайлівку до своєї колишньої дружини, яка проживала поблизу розташованої банди Махна, там Байдак пробув близько тижня і завдяки зв'язкам зумів виїхати назад у Миколаїв. Другу поїздку він здійснив у Долинську на броньовику генерала Слащова, а останній, як відомо, був запеклим ворогом робітничого класу, нещадно розстрілював червоних та осіб, які співчувають Радянській владі й комунарам.

Допитаний у цій справі обвинувачений Байдак в злочинних своїх діях не признався і на допиті дав туманні свідчення: наприклад, свою поїздку в Долинську на броньовику генерала Слащова мотивував тією причиною, що треба було закупити горілки в м.Зінов'євську для потреб залізничної лікарні – в той час броньовик генерала Слащова оточив станцію Новополтавка, обстріляв селище з артилерії і нещадно розправлявся з особами, що ховаються від переслідування; а на броньовику в той час знаходився гр-н Байдак. Ця поїздка, здійснена ним на броньовику генерала Слащова, була не випадковою, як видно, він там грав певну роль і при цьому не виключено, що на зазначений броньовик бралися люди цілком надійні, перевірені і віддані генералу Слащову.

Аналізуючи глибоко його особисті свідчення на допиті, вимальовується картина, ніби гр-н Байдак у громадянську війну в період оперування різних білогвардійських військ і банд весь час вплутувався у випадкові історії.

Свідок Молчадський показав, що чув одного разу, знаходячись у поліклініці, як Байдак висловився: "Ці комуністи доведуть Україну до загибелі – при Петлюрі краще жилося і що цей жах не перенесемо". Одного разу в пивній у присутності того ж таки свідка, коли до нього звернувся якийсь його знайомий із словами: "Тов. Байдак", то він відповів: "Я не тов. Байдак, а вельможний пан Байдак". І продовжував говорити: "Коли я був за кордоном, то не бачив цих кацапів і жидів. А тепер вони не допускають сюди нашу газету, яка показує морди цих варварів". І ще приклад його антисемітських настроїв: "Це жиди убили Петлюру, але нічого – за це вони ще поплатяться".

У додатковому своєму свідченні гр-н Байдак чистосердечно зізнався в антисемітизмі: "В розмовах з окремими особами у різний час я допускав вислови, які носять антисемітський характер. При чому допускаючи такі вислови в розмовах з людьми, що стоять за розумовим розвитком нижче за мене (наприклад, з селянами), я чудово усвідомлював, що цим утверджував у них антисемітський настрій. Вислови були такі: "За радвлади в окремих установах відчувається єврейське засилля". Часом до мене зверталися з такими думками і я це стверджував".

Зважаючи на викладене вище –

У Х В А Л И В:

Дана справа на гр-на Байдака Федора Максимовича, 1880 р. н., уродженця села Дудникове Василівської волості Полтавської губернії, з міщан, незаможного, громадянства УРСР, за національністю українця, вищої освіти, перебуває на військовому обліку за 7-им розрядом, роз'їзний лікар залізничної поліклініки ст.Знам'янка, знаходиться в 1930 році під слідством у Зінов'євському ДПУ, безпартійного, союзу Медсантруд, за місцем проживання ст.Знам'янка, сел.Ліницького, вулиця Леніна, будинок №14, звинуваченого в діях, передбачених ст. 54-10 КК УРСР у порядку наказу ОДПУ №172 від 1924 року – направити в Особливу нараду при колегії ДПУ УРСР на розгляд.

Пом/уповноваженого: *(Яковлев)*

"ЗГОДЕН": *Начальник РВ ШТВ ОДПУ ст.Знам'янка:* *(Чупило)*

Довідка: речових доказів по справі немає.

(ДАКО, фонд 5907, справа 211, арк. 56-58)

№48

ОБВИНУВАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

у справі №51 про к.р. діяльність
гр-на БУРМАЧЕНКА Семена Васильовича

Обвинувачуваний Бурмаченко Семен Васильович утримується при Зінов'євському бупрі під вартою з 9 березня 1931 року.

КОРОТКИЙ ЗМІСТ СПРАВИ:

Агентурними даними і матеріалами розслідування в процесі слідства встановлено, що Бурмаченко Семен Васильович у 1919 році добровільно пішов у банду Григор'єва, брав активну участь у боях проти червоних, а також у погромах. У банді пробув до повної її ліквідації; крім того мав тісний зв'язок з різними бандами, які оперували в 1920 році в р-ні Верблюжки, Чечеліївки та інших сіл, як ось Іванова, Наливайка та іншими. Як украй антирадянська особа, колишній бандит, повернувшись з банди, систематично, наполегливо займався антирадянською агітацією проти всіх заходів радвлади.

З Л О Ч И Н И:

– Розглянувши слід. справу №51 зі звинувачення Бурмаченка Семена Васильовича, 1891 р.н., с.Вовчанка Новопразького р-ну, середняка, грамотного, б/партійного, не члена союзу, українця, громадянина СРСР – із показів свідків видно, що Бурмаченко Семен Васильович у 1919 році добровільно пішов в банду Григор'єва, був одним з катів-бандитів, особисто брав участь у розстрілі 22-х червоноармійців, взятих у полон; крім того тероризував населення на території, де курсувала банда. У банді пробув до повної її ліквідації. У 1930 році Бурмаченко брав найактивнішу участь у повстанні с.Чечеліївки проти радвлади; також жорстоко розправлявся з полоненими червоноармійцями, які йому попадалися. Після ліквідації повстання Бурмаченко декілька років ховався. Повернувшись в с.Вовчанку, Бурмаченко систематично й наполегливо займався антирадянською агітацією проти всіх заходів партії і радвлади. Як украй антирад. особа з бандитськими тенденціями систематично підбурював членів колгоспу, щоб вони розбирали усуспільнених коней та інвентар; крім того, коли в результаті агітації Бурмаченка частина господарств почала розбирати коней, він як завгосп колгоспу ім.Ворошилова з метою викликати невдоволення серед колгоспників роздавав інвентар і збрую тим, кому вона абсолютно не належала. Систематично і наполегливо вів агітацію з метою розкласти колгосп: "Коли буде колективізація, то робитимем лиш на комуністів і ледарів. Комуністи хочуть всіх людей загнати в колгосп, щоб можна було їх обдирати ". – "Не йдіть робити у неділю. Скоро цим колгоспам прийде кінець" (арк. 6, 9, 10, 12, 14).

У момент проведення хлібозаготівельної кампанії весь час прагнув зірвати її. У розмовах про хлібозаготівлю говорив: "Доки вже нас будуть грабувати, забирати у нас останній хліб, ми й так вже голі й голодні. Радвлада забирає від нас пшеницю і жито, а нас залишає на кукурудзі та просі та ще здирають з нас останній одяг. За царату у нас не забирали ні хліба, та й не роздягали, а тепер розкуркулюють. Як хочете судіть, а за старого часу жилося краще – всі були одягнуті, взуті і ситі. Хліб заберуть та згноять, а ми здохнемо з голоду. Нам дають план хлібозаготівлі, а ми, дурні, й самі не знаємо, кому даєм. Хай самі сіють, то знатимуть, як добувається хліб. Кажуть, що свобода, а коли придивитись, то воно ще гірше, ніж за старого режиму.Та воно вже недовго: скоро прийде Польща " (арк. 6, 9, 10, 12, 14).

Антирадянські настрої висловлював не тільки сам Бурмаченко, а нишком допомагала йому й дружина; так, в розмовах з жінками вона казала: "А що, вам мій чоловік говорив, що заберуть весь хліб? А тепер справа дійшла й до корів" (арк. 9).

У момент волинки в с.Спасовому на ґрунті закриття церкви Бурмаченко біля церкви викрикував: "Геть колективізацію, хлібозаготівлю, розкуркулювання та комуністів! Да здрастує старе правительство і цар Микола!" (арк. 6).

З метою зірвати посівкампанію Бурмаченко наполегливо обробляв несвідомих членів колгоспу й індивідуальників: "Не треба готуватись до посівкампанії, треба розбігатись, бо вже йде війна, так що скоро радвлади та комуністів не буде " (арк. 11).

Бурмаченко як украй антирадянська особа використовував всі можливості з метою викликати недовіру до партії і радвлади в її могутності, систематично займався розповсюдженням провокаційних чуток; так він казав: "Наближається війна і радвлада не сьогодні-завтра буде ліквідована " (арк. 12, 13).

У пред'явленому звинуваченні Бурмаченко винним себе не визнав.

Речових доказів у справі нема.

УХВАЛИВ:

Вбачаючи, що злочинна діяльність Бурмаченка Семена Васильовича показами свідків цілком доведена, тому – справу №51 на Бурмаченка С.В., 1891 р.н, с.Вовчанка, середняк, грамотний, позапартійний, українець, громадянин СРСР – направити в Особливу нараду при колегії ОДПУ з клопотанням про застосування заходів соціального захисту: ув'язнення в концтабір терміном на 5 років.

Нач. Новопразького райвідділення ДПУ **/Лашко/**

26 квітня 1931 року.

(ДАКО, фонд 5907, справа 7442, арк. 32-33)

№49

ОБВИНУВАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

у справі гр. ГНИДИ КАРПА ДЕМ'ЯНОВИЧА в злочинах, передбачених ст. 54-11 КК стосовно ст. 54-2 КК УРСР

У 1928 році керівником Бакланом Спиридоном Прокоповичем Гнида Карпо Дем'янович був посвячений і завербований у к.р. організацію Української Народної Партії, яка мала за мету повалення радвлади збройним шляхом й існувала в селі Катеринівці Олександрійського району (див. арк. 34, 16, 7, 8).

Про причини, що спонукали його вступити в к.р. організацію, Гнида Карпо Дем'янович, свідчив:

> ...Членом цієї організації я став тому, що за своїми переконаннями я є супротивником існуючого ладу радянського. Ще до революції я був прихильний до партії с.р. і переконання, які я мав на той час, зберіг дотепер, хоча членом партії с.р. я не був. І під час революції я був прихильником цієї партії, тому вороже ставився до комуністичної партії, що стала при владі після Жовтневої революції. А після НЕПу, коли радвлада стала проводити заходи, які обмежували господарську ініціативу селян, зокрема хлібозаготівлю, колективізацію і повела рішучу боротьбу з куркулем, коли через ці заходи мої господарські інтереси були порушені (доводили план до двору і т.п.), я не тільки вороже поставився до радвлади, а зненавидів її і не міг примиритися з її існуванням. А оскільки я дійшов такого висновку, то будучи послідовним, почав шукати шляхи до її повалення (див. арк. 7-8).

Обв. Гнида Карпо Дем'янович входив до складу керівного ядра к.р. осередку, брав активну участь у п'яти зборах, проведених керівником Бакланом, на яких обговорювались питання: організація збройного повстання, способи пошуку зброї та інші організаційного характеру (див.арк. 5, 9, 12, 15, 31).

Описуючи характер одних зборів, які проводив керівник Баклан, свідок Білий П.І. про активність Гниди Карпа Дем'яновича говорить:

> ...Нарадою керував Баклан: пропонував організувати ядро, яке б узяло під свій вплив бідноту для опори на випадок виступу і підняття збройного повстання. Такої думки були Гнида і Федоренко, виступаючи активно за необхідність збройним шляхом валити Радянську владу (див.арк. 31).

Одержавши від керівника Баклана завдання вербувати людей в організацію, Гнида Карпо Дем'янович його виконав, завербувавши чотирьох осіб: Білого П.І., Чорного І.І., Литвиненка П.І та Іванченка П.А. (див.арк. 6, 30).

Про вербування сам Гнида К.Д. говорить:

> ...Ставши таким чином членом організації, я почав брати в ній діяльну участь; за дорученням керівників Баклана і Зеленого я вербував у організацію нових членів, був присутній на конспіративних зборах організації, брав діяльну участь в обговореннях на цих зборах питань. Із завербованих особисто мною були Литвиненко Полікарп, Іванченко Петро, Чорний Іван (див.арк.9).

Вербуючи одного з учасників Білого Петра Івановича, Гнида пропонував йому посісти командну посаду в момент майбутнього повстання (див.арк.30).

Про це Білий Петро Іванович свідчив:

> ...Гнида став висловлюватися проти колективізації, киваючи на те, що влада насильно нав'язує селянам колективізацію, але селяни це розуміють і не допустять... що в селі Катеринівці існує організація, яка має мету повалити Радянську владу шляхом збройного повстання, водночас мені заявив, що я командуватиму у момент повстання. Такої ж думки був і Федоренко, який заявив, що з мене був би для їхньої організації хороший командир (див.арк.30).

Окрім зборів, що проводяться керівником Бакланом, Гнида К.Д. сам проводив такі у себе вдома, на які під виглядом пиятик втягував антирадянськи налаштованих селян, готуючи і обробляючи їх в к.р. організацію (див.арк.12 і 36).

З цього приводу один із активних учасників організації Федоренко Порфир Іванович свідчить:

> ...Як член к.р. організації почав я разом з Гнидою Карпом організовувати п'янки, залучаючи інших односельців. Ці п'янки ми з Гнидою влаштовували досить часто як у мене на квартирі, так і в нього. Під час п'янок я і Гнида говорили головним чином про знущання і владу над селянством: забирають хліб, вивезли за кордон, товарів немає і т.п. Я і Гнида пропонували всім вступити в к.р. організацію, яка є в нашому селі, а потім збройно виступити проти Радянської влади (див.арк.12).

Як результат активної к.р. діяльності обвинуваченого Гниди Карпа Дем'яновича політичні кампанії (хлібозаготівля, колективізація та інші) проходили з труднощами (див.арк.21, 31).

З цього приводу Білий Петро Іванович свідчив:

> ...В результаті діяльності к.р. організації були зірвані основні збори з питань колективізації, хлібозаготівлі і посівкампанії. Всі збори зривалися Гнидою і Федоренком, які завжди на збори приходили напідпитку; обидва відкрито виступали проти, тероризуючи решту: висловлювали думку, що радвлада скоро буде повалена повсталим народом за підтримки емігрантів (див.арк.31).

Крім того обвинувачений Гнида Карпо Дем'янович сам був ініціатором волинки, яку проводив у 1930 році з метою зриву колективізації (див.арк.15, 20, 22, 23).

Обв. Гнида винним себе визнав (див.арк.4, 5-6, 7-11, 16, 17).

На підставі викладеного вище

ВВАЖАЄМО:

справа з обв. гр. Гниди Карпа Дем'яновича, 1883 року народження, уродженця і жителя с.Катерінівка Олександрійського району, з селян-кулаків, позбавленого виборчих прав, розкуркуленого в 1930-31 рока, колишнього учасника з'їзду хліборобів-власників, українець, громадянин УРСР, з початковою освітою, безпартійний, поділяв програму УПСР у минулому, був під судом – у злочинах, передбачених ст. 54-11 КК, з санкц. 54-2 ст. КК УРСР направити на розгляд Судової трійки при колегії ДПУ УРСР, з клопотанням про УВ'ЯЗНЕННЯ ЙОГО В КОНЦТАБІР ТЕРМІНОМ НА ДЕСЯТЬ РОКІВ.

ДОВІДКА Гнида Карпо Дем'янович утримується під вартою в Полтавському бупрі і відтепер передається на утримання Судтрійці при колегії ДПУ УРСР.

Речдоказів у справі немає.

2 вересня 1931 року м. Полтава

Уповноважений ОПС *(Ващінін)*
ЗГОДЕН: *начальник ОПС* *(Осянін)*
ЗАТВЕРДЖУЮ: *Нач.Полт.опер.сектора ДПУ УРСР* *(Розанов)*
З обвинувачувальним висновком і пропонованою мірою соцзахисту згоден і затверджую
Полтаввиправпрокурор *(Прокопенко)*

(ДАКО, фонд 5907, справа 12384, арк. 290-292)

№50

ПРОТОКОЛ ДОПИТУ
1931 року жовтня 7 дня

Я, ТВО нач. СПВ Одеського оперсектора ДПУ Шерстов допитав як обвинуваченого гр-на Задираку Арсентія Артемовича, який показав:

Заявляю, що від своїх свідчень про участь в контрреволюційній організації я відмовляюся. Почав давати свідчення я під впливом окремих заарештованих, які лякали мене тим, що в разі, коли я не визнаю себе винним, буде заарештована моя дружина. Тому я вирішив давати брехливі свідчення.

Після побачення у бупрі з Єрмаком і розмови з ним, а також після очних ставок, я вирішив від своїх свідчень відмовитися.

Добавити щось по справі я більше нічого не можу.

Протокола мною прочитано; з моїх слів записано правильно: А.Задирака

Допитав: *Шерстов*

***

Слідчому ДПУ т.Коренковському
звинуваченого Задираки А.А.

ЗАЯВА

Під час виклику мене в ДПУ ввечері 5 вересня 1931 року я відмовився від даних мною раніше свідчень про мою участь в українській к-р організації. Підтверджуючи цю відмову, хочу дати пояснення.

Почав я давати свідчення на початку 1931 року у Зінов'ївську. Спочатку мене 4 дні вмовляв признатися слідчий, та я вперто заперечував, оскільки абсолютно ніякої вини за собою не відчував. Мене відправили в бупр, де я опинився в камері разом із викритим учасником білогвардійської к-р організації. І ось цей чоловік (Крячко) й переконав мене "зізнатися", тобто, з його слів, це потрібно для високих, важливих, політичних цілей, інакше мене все одно рано чи пізно вмовляннями, фізичним впливом змусять зізнатися. Після цього слідчий зайшов у камеру й запитав: "Будем свідчить?", я відповів: "Буду". Мене забрали в ДПУ і я став писати. Ставлення до мене змінилось у кращий бік, я був переконаний, що роблю добру корисну справу. Для свідчень я використав майже всіх осіб, про кого знав, що він або вчитель укр. мови або українець за походженням, роль в к-р роботі я давав кожному залежно від громадського впливу в учительському середовищі. Ось чому й вишло, що душею організації є Єрмак. Повторюю, що оскільки я був переконаний в корисності моїх свідчень, то й свідчив дуже широко і багато себе посилав у Кишинів, Єрмака у Львів, до нас приїжджали із-за кордону й привозили засоби і т.п.

Перший докір в непотрібності й шкідливості моєї творчості я отримав під час очних ставок з Єрмаком і Кононенком, які зовсім по-іншому дивились на моє бажання зізнатись у к-р діяльності. Той жах у їхніх очах та здивування – досі кидає мене в піт. Були іще очні ставки, де я був у компанії з Чумаченком. Тут я зрозумів, що Чумаченко дав свідчення про зовсім іншого роду к-р організацію. З

натяків я зрозумів, що збори його організації проводились у "6-й школі" і в "посадках". Згодом я використав це у своїх свідченнях, хоча ніколи в житті не був у 6-ій школі.

Другий удар моєму настрою завдало слідство, коли, перевіряючи мої свідчення, я не знаходив підтвердження в свідченнях інших, а від мене вимагали пояснень і доповнень. Ясно (я так думаю), що із обмовлених мною осіб ніхто в керівних ролях бути не хотів і тому слідство (я так зрозумів) веде справу до того, щоб зробити мене керівником організації. У цій ролі я в питанні про всеукраїнський центр – Тютюнник, О.Вишня – до краю забрехався і в мене після 7-разових змін моїх свідчень в голові утворилась така каша, що я вже нічого не тямив, а взяти на себе роль керівника-організатора не міг, бо у Зінов'ївську, де кожен знав, хто і що я собою являю – це викликало б хіба посмішку.

Перебування протягом 2,5 місяців у повній самотності в Одеському бупрі дало мені можливість осмислити все те зло, яке я вчинив своїми брехливими свідченнями.

Якими мотивами я керувався при даванні свідчень, називаючи тих чи інших осіб, я частково вказав вище, а тут додам, що по Зінов'євську я намагався називати осіб, яких уже заарештували (мене заарештували 26 березня – значно пізніше основної хвилі арештів); а з районів – тих, кого я знав по профспілковій роботі або чув про них на засіданнях правління профспілки. Рябошапку я назвав тому, що знав про те, що його в Новій Празі нема і особливої біди в його арешті не буде, оскільки він як громадсько-корисний – не така вже й величина, а швидше мінус. Що стосується Потапова, Баєва, Котлика – то це умовно корисні радянські працівники на селі – тут моя вина непростима, але я їх називав тому, що треба було назвати когось і я брав до уваги їхнє здоров'я і сімейний стан: всі вони малосімейні. Місця побачень і зібрань я називав ті, де частіше всього освітяни збирались: в інспектурі, Будинку працівників освіти, у їдальні Маляренка – там часто вчительська верхівка пиячила. У моїх свідченнях іще згадуються Лимаренко і Журша. Це мої і Єрмака співробітники по Добровеличківській учительській семінарії, які у 20 чи 21 році подались у Румунію і про яких я більше нічого не знаю, крім того, що Любицький мені казав у 1930 році, нібито Журша, зі слів його родичів, навчається в сільськогосподарській академії у Чехословаччині. Ніяких ні листів, ні побачень я з ними не мав і Єрмаку ні про Журшу, ні про Лимаренка не говорив, та й взагалі у мене розмов з Єрмаком не було. До цього додам лиш, що моя розмова з Єрмаком 30 травня в Одеському бупрі сильно вплинула на моє рішення відмовитись від своїх свідчень.

Завершуючи коротку історію моїх свідчень, визнаючи щиро свою глибоку вину перед Радвладою в тому, що давав свідчення про к-р організацію абсолютно мені невідому – в силу вищезазначених причин видумані. Прошу ДПУ винести свій справедливий присуд. Міру найсуворішу я прийму як належну за свій непростимий злочин.

12 вересня 1931 р. А.Задирака

***

Виписка із додаткових свідчень
звинуваченого Єрмака О.О. від 20.04.31

Я, Єрмак Олександр Олександрович, почав свою вчительську діяльність у м.Добровеличківці в учительській жіночій семінарії, де потрапив під сильний український шовіністичний вплив середовища й особливо Арсенія Артемовича Задираки. Це було в 1919 році (березень-серепень). Потім, втікаючи від білих, приїхав до Зінов'євська, де вступив на роботу в укр. гімназію і теж знову в таке саме оточення, особливо під вплив в цьому відношенні директора Тим. Калениченка й інспектора Н.Соловйова. З цією націоналістичною заразою я став працювати з приходом радянської влади в Зінов'євськ, та без усякого злого задуму працював чесно і віддано всі роки, включаючи й 1925-й. Влітку того року я зустрівся в Зінов'євську з Задиракою Арс.Арт.. Він мені сказав, що працює в Новій Празі завідувачем школи; досі тинявся, втікши з Добровеличківки й від виконання постанови суду; нині він амністований й почуває себе добре, користується авторитетом і впливом серед учительства.

Наступна наша зустріч відбулася восени (листопад-грудень) 1925 року на окружному вчительському з'їзді. Мій настрій в ту пору вперше був кепським в силу того, що мене не вибрали членом правління "Роботпрос". Під кінець з'їзду А.А.Задирака підійшов до мене й сказав, що він хотів би зі мною про дуже серйозну справу перемовитись і далі мовив, що на Україні з українцями зовсім не рахуються: не сподобався

кому-небудь і край, як, наприклад, зараз зі мною вчинили. Загострюючи далі цю думку, Задирака сказав, що Україна має бути тільки самостійною і що для цього є всі дані, тому що коли він валандався, переховуючись у Добровеличківці, то зустрічався з деякими керівниками українського самостійницького руху й ті його запевнили, що за кордоном йде до цього посилена підготовка серед української еміграції, якій допоможуть сусідні держави! Для успішності справи необхідно почати підготовку на місцях, вербуючи людей, які б були енергійними працівниками самостійної України. Він, Задирака А.А., має на це повноваження, веде таку роботу в Новій Празі і має завдання почати її в Зінов'євську.

З цією метою він звернувся до мене, знаючи мій авторитет, правда, він думав доручити мені вести цю роботу на селі, але через мою відірваність від села йому доведеться цю роботу доручити комусь іншому. Зв'язок із закордоном він бере на себе і це питання вирішить ближчим часом у Харкові, куди поїде як делегат, щойно вибраний на Всеукраїнський з'їзд. Я дав свою згоду і на цьому наша розмова завершилась. До вербування я не приступав до літа 1926 року.

Допитав *Мейтус*
Вірно: *Каменецький*

(ДАКО, фонд 5907, справа 10138, арк. 91, 87-90)

№51

До слід. справи №282

Одеський оперсектор ДПУ УРСР
Новопразьке райвідділення

ОБВИНУВАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

у справі №282 про розповсюдження к-р листівок повстанського характеру громадянином с.Васине Новопразького р-ну Височиним Григорієм Дмитровичем. Обвинувачений утримується під вартою при Новопразькій раймиліції з 17 жовтня 1931 року.

ЗЛОЧИНИ:

Височин Григорій Дмитрович, 1910 р.н., уродженець і житель села Зарудні Байраки Васинської сільради Новопразького р-ну, син залізничника, сам – робітник, б/партійний, грамотний, неодружений, член союзу "Транспортників", несудимий, перебуває на військовому обліку як позавійськовик, українець, громадянин СРСР.

Височин з 1928 року був членом ЛКСМ, працював на транспорті ремонтником. В період розпалу хлібозаготівлі, на початку вересня ц.р., Височин за власним бажанням вийшов з організації ЛКСМ.

Агентурним шляхом встановлено, а також слідчими матеріалами, що Височин останнім часом налаштований шовініст-антирадянщик, почав писати і поширювати в с.Васине к-р листівки в кількості 35 штук; листівки з текстом повстанського характеру, з метою зриву хлібозаготівель. При обшуку у гр-на Височина виявлено приймальну квитанційну книжку "Союзхліба", на аркушах якої він писав від руки друкарським шрифтом листівки такого змісту:

"Геть гнобительство, даєш волю! Отаке-то на цім світі роблять люди людям, брата свого зв'язує й сам себе не любить. Отаке-то, люди добрі, роблять лихо з вами, а ви тільки все обличчя вмієте сльозами. Схаменіться – краще буде".

"Оце сиджу та й думаю, що можна зробити, щоб нелюдам-гнобителям й води не дать пити. Бо їм можна, всім нелюдам, за кровію жити, за тією кров'ю, що із ребер точать в бідних людей, бо бідний люд й жити вже не хоче. А він, щедрий та розкішний, все про людей дума, та говорить бідним людям, що немає глуму, а сам нишком глумується, щоб люди не знали та щоб кого ще за ласку люди не нагнали. Бо він дума, що прийде година, що люд зрозуміє, що їх дурять, та й розумних вигнати зуміють. Бо за волю, за братерство люд зуміє стати, а я можу добрим людям порадоньку дати. Ох, якби це так сталося, щоб і

сліду не лишилось від тих людоїдів". Кінець моїй поезії, ч.II. Слідкуй за наступною чергою – 12. "Підпис: "Ніко-он".

14/X "Збирай – по селі розкидані".

"Товариші, підтверджую: боріться за волю, гоніть своїх гнобителів із волі – в неволю, бо будете терпіть довше, то краще не буде; женіть своїх гнобителів й відважно вам буде. Геть гнобительство, даєш волю!"

"І знов сиджу я, не дрімаю, все думаю про бідних вас, що всі нещасні ви зостались, проклятий час настав для вас. Ви все хотіли якнайкраще – побудувать соціалізм, але в головах ваших бідних завівся тяжкий ревматизм. Останній шмат черствого хліба в каліки кажуть – забери; коли б почав він суперечить – взяли б в в'язницю віддали. Казав би: це я одкровенно – живеться байдуже мені, але не хочеться дивитись в калюжі вашої крові. Пішов би в захист я за вами – мене в в'язницю заберуть, коли б була в мене надія, що люди мене не дадуть". Кінець моїй поезії, ч. 8.

"Слідкуй за наступною чергою, читай уважно, не зривай та нікому не давай, бо той, хто зриває – свою волю гнобить, а після буде жалкувати, але пізно буде. Це вам, коли ви хочете знать, а який, то пошукайте, бо я не скажу – я думав, що тільки винні сидять у в'язницях, а сидять невинні та ще багато. Геть гнобительство, даєш волю!"

"І світає і смеркає і знову світає і знову люд потомлений все не спочиває: турбується за будуче – а що далі буде, за нашу щиру ласку куркуль не забуде, ламаємо, б'єм нащадки, не куркульські – наші, а куркулі сидять собі, як Римський папаша; сидять, нами замишляють та шлють директиви, а партійці людей давлять, наче юродиві; а партійці все бігають, комсомол збирають та говорять: ведіть, люде, до отого раю, що колись-то, в попереднім вони зустрічають, – рай та й годі, а для кого – для людей, а люди не хотять на нього і глянуть, а глянуть – гудять та говорять, що немає, що не треба, бо немає, кажуть люди, Господа на небі; кажуть люди, що загнали Бога геть від раю, а він сидить на покуті – в миску заглядає, що в бідного того дяді в мисці чорт скакає". Кінець, пильно прочитайте".

"Чи довше ми будем битись не знаємо за що, братів своїх давим, в'яжем не знаємо нащо; то говорять, що диктує партія, у в'язниці закидають та в'яже брат брата. А наука все зростає, як велика хвиля, а в науці всі плавають та слідкують пильно, та читають всі газетки і не знають нащо, бо в газетках тільки й пишуть ледащо-ледащо. Оті люди, що в артілі зібрались нінащо. Усі люди як овечки докупи зібрались, у газетку зазирали й нічого не знали. Тільки чуть було від гурту, що вони звертали на братів свої немошних, назву їм давали якусь чудну – куркулями ніби називали. Хоч би того, которому ти завжди корився, а то давиш того брата, котрий сам схилився. А наука – гарна штука, тільки придивіться; до науки треба думки, пильної уваги, бо з наукою вас дурять ідоли прокляті. Візьміть ви їх за ті речі – вибийте у плечі. № 7. Слідкуй за наступною чергою".

"Товариші. Чи ви скоро схаменетеся, чи будете терпіти довше, шкури збудетеся. А знайшовши листівочку – пильно прочитайте: яка правда з листівочки – візьміть відгадайте. Бо оце я пригадаю долю всіх бурлаків , так я оце і списую, що люд не заплакав. Та опісля не гнівайтесь, що кріпак зостався, бо я думаю ще й зразу, що нелюд заспався. І не можу я дивитись на людські муки, а сиджу собі, віршую з великої скуки і думаю, що люд добрий, може, схаменеться, а люд сидить і думає, що усе минеться. Не думайте, люди добрі, що це вам минеться, не минеться, поки люд той сам не схаменеться. Ви збирайте та читайте, гнобителям не давайте". Кінець моїй поезії, ч.10. Слідкуй за наступною чергою. Гнобителям не давайте".

З таким текстом листівки випускалися в декількох примірниках, писаних під копіювальний папір. В одній з листівок Височин вказав своє прізвище; листівка з таким змістом:

"Хвалилися ті, що в лісі, у Васине йдучи, що будуть драти з гнобителів одяг та онучі, а найбільше з Височина Г., що розумних слухав та покопав людям ями й закроми розрушив та в закромі бідну жінку трохи не замучив, та розкидав бідній жінці ще до того й хворій, закрома їй треба мазать. Коли б йому, як гадові, очі хто замазав. Кінець. Слідкуй далі, бо це не все".

Допитаний як обвинувачений Височин Г.Д. показав:

"З 1928 року я є членом організації ЛКСМ. У 1931-ому я за власним бажанням вийшов з організації комсомолу. Причиною послужило те, що у мене склалась думка, що нині нами керують куркулі. До того

ж, будучи ще членом ЛКСМ, я одвідав у с.Аджамка свою сестру. В цей час до сестри зайшла бригада з хлібозаготівлі і цією бригадою без жодних підстав я був заарештований і відправлений до сільської міліції, де мені довелося просидіти добу. Після мого арешту моя думка ще більше зміцніла - при владі куркулі. І я вирішив написати декілька листівок контрреволюційного характеру, які розвішував і розкидав на вулиці. Листівки я писав сам особисто. Коли я писав листівки, то деякі слова я вставляв з книги "КОБЗАР" Шевченка. Листівки я писав удома тоді, коли всі йшли з хати, тому про те, що я писав листівки, не знали навіть рідні. Коли я повторно писав листівки, то вказав своє прізвище, оскільки я вже знав, що справа знаходиться в ДПУ і щоб мене в цьому не підозрювали, оскільки я вибув з комсомолу і могла лягти на мене підозра. Перед тим, як я думав розкидати листівки, то мене цікавило: які будуть розмови серед селян, коли вони прочитають мої листівки, але розкидані листівки підбиралися представниками сільради так, що селянам не довелося читати їх".

У пред'явленому звинуваченні Височин винним себе визнав, речові докази у справі є: 35 листівок. На підставі викладеного вище

У Х В А Л И В:

Слід. справа за №282 у звинуваченні Височина Григорія Дмитровича за ст. 54-10 КК направити на особову нараду при колегії ДПУ УРСР для розпорядження.

п/уповноважений /Магдич/
ЗАТВЕРДЖУЮ: тво нач.Новопразького райвідділення ДПУ:
/Качановський/

Вірно: Уп.1го відд. СПВ Александров

(ДАКО, фонд 5907, справа 3681, арк. 29-31)

№52

Дуже терміново
надзвичайно секретно
Міськміліція – тов. Третьякову

ЗАВДАННЯ

Негайно проведіть арешти і пильні обшуки у таких осіб:
1. Бордадим Микола Іванович, 1886 р.н., мешканець хут. Громадського Комишуватської сільради
2. Чуйко Олександр Григорович, 35 років, хут. Степовий Федосіївської сільради
3. Сандрак, 37 років, за фахом кравець, хут. Степовий

За успішне проведення операції відповідальність покладається персонально на Вас.

Арештованих ні в якому разі не супроводжувати гуртом і не давати можливості спілкуватись.

Всі заарештовані мають бути направлені до Зінміськвідділення ДПУ не пізніше 30 березня 1932 року.

Вказівки про ліквідацію дані усно тов. Третьякову.

Тимч. вик. обов'язків нач. Зінміськвідділу ДПУ Холін
Уповноважений ОВ Кушнір
28.03.1932 р.
Сандрак Потап Васильвич (дописано чорнилом)

(ДАКО, фонд 5907, справа 2818, арк. 1)

№53

Голованівський РПК Уповноваженому
ДПУ
7.12.1932 *т. Єфімову*

ВИТЯГ З ПРОТОКОЛУ №20
Засідання бюро райпарткому від 8.12.1932

Слухали: про т. Германа М.В.

Ухвалили: члена партії, працюючого по хлібозаготівлях у с.Розкішне т. Германа, що самовільно залишив роботу по заготівлях, як комуніст не зумів організувати маси на боротьбу з куркулями, не бажав революційно боротись за хліб за виконання планів, незважаючи на низку попереджень з боку РПК і РКК, не виправив попередніх своїх помилок, став на практиці махровим опортуністом, виявивши повну бездіяльність в роботі хлібозаготівель – з партії ВИКЛЮЧИТИ, негайно зняти з роботи уповноваженого РПК по с. Розкішне.

М.П. *Певно:* *Панасюк*
Вірно: Р/у ДПУ *Єфімов*

***

Розклавшогося в куркульському багні*
Германа з партії виключено

Герман, бувший уповноважений РПК по хлібозаготівлі у с.Вербовому, крім зростання з куркулем, про що вже зазначали в райгазеті, використовуючи своє положення, зняв з куткової роботи на селі голову СКТ, наказавши йому закупляти на торгах потрібні йому речі як: швацьку машину, ковдру і т.інш., навіть не сплачуючи за це грошей. До того він присвоїв вилученого в рахунок штрафу куркульського коня та сприяв розбазарюванню всього майна розкуркулених.

Переглянувши вдруге цю справу, РайКК РСІ схвалила: **Германа** – за злочинне ставлення до роботи по хлібозаготівлям, за барахольство та купівлю куркульських речей, виявившого себе на практиці чуждим до інтересів партії – **з лав КП(б)У виключити**.

Редактор Казанлі.
Газета "Б.Ш.", № 148 від 20.XII.32.

(ДАКО, фонд 5907, справа 7536, арк. 6, 5)

№54
ДОВІДКА

справа "ГРАНІТ"

1. Основна мета контрреволюційного угруповання – гальмувати вивезення хліба шляхом нальотів на зсипні заготівельні пункти, розправлятися з сільським партійним і радянським активом, здійснювати нальоти на залізничні станції.

2. 8 осіб, із них 4 робітники кам'яних кар'єрів і шахт тресту "Бурвугілля" в Олександрійському районі, 3 колгоспники й інспектор ТПО.

3. Політминуле: 1 реемігрант, учасник експедиткорпусу у Франції, старший офіцер царської армії, мати й брат – розкуркулені, 1 – колишній есер, робітник шахти "Бурвугілля", 2 унтер-офіцери царської армії, з них 1 в минулому працівник міліції, а інший червоний партизан.

4. Село Протопопівка Олександрійського району.

---

*правопис збережено

5. Активні розмови і спільні бесіди про необхідність об'єднатися для спільної боротьби з Радвладою і зокрема організації спротиву хлібозаготівлям.

6. Перспективи – у випадку, якщо не вдасться довести вину арештованих 4 осіб, необхідно буде згорнути і завершити справу в такому вигляді, в якому вона є.

Нач. відділення ЕКО *Скраливецький*

19.XII.1932

(ДАКО, фонд 5907, справа 7495, т.2, арк.35)

№55

ОБВИНУВАЛЬНИЙ ВИСНОВОК ПО СЛІД. СПРАВІ № 141...

1932 року грудня 25 дня м.Новомиргород. Я, помічник уповноваженого Новомиргородського райапарату ДПУ УРСР Мазур, цього числа розглянув слідчу справу №141 за звинуваченням гр-на Руденка Кирила Савовича, 1887 року народж., жителя с.Коробчине Новомиргородського району, середняка, українця, хлібороба, в злочині, передбаченому ст.54 п.10 КК УРСР.

У Новомиргородський райапарат ДПУ надійшли дані про те, що гр-н Руденко К.С., колишній офіцер царської армії, займається систематично антирадянською агітацією серед колгоспників, спрямованою на зрив політкампаній на селі і робіт в колгоспі.

На підставі чого нами і був заарештований Руденко Кирило Савович, веденням слідства встановлено наступне: Руденко, працюючи в колгоспі ім.Фрунзе касиром, систематично займався антирадянською агітацією проти заходів і кампаній на селі. Серед колгоспників говорив: "ДЛЯ ЧОГО НАМ ЦІ КОЛГОСПИ – МИ ЖИЛИ БЕЗ НИХ І ДАЛІ БУДЕМО ЖИТИ НЕ ГІРШЕ". Руденко неодноразово виступав на загальних зборах колгоспників, говорив: "КЕРІВНИКИ РАДВЛАДИ НЕПРАВИЛЬНО ЧИНЯТЬ, КОЛГОСПНИКІВ ЯК НАЛЕЖИТЬ НЕ ЗАБЕЗПЕЧУЮТЬ, СКІЛЬКИ В КОЛГОСПІ НЕ ПРАЦЮЙ – ХОРОШОГО НЕ ДОБ'ЄШСЯ, ХОДИШ ГОЛОДНИЙ І РОЗЗУТИЙ". У результаті цієї антирадянської агітації було розібрано більше 10 корів в колгоспі.

У 1920 році в с.Коробчине був організований к-р загін "Вільних козаків", який складався з куркулів, серед яких брав активну участь Руденко Кирило, він же брав активну участь у в розгромі Коробчинського сільпартосередку.

Свідок Кравченко Олександр Самійлович, 33 років, бідняк, колгоспник, показав: "Руденка Кирила Савовича знаю як сина середняка. У 1920 році в с.Коробчине був організований к-р загін під назвою "Вільні козаки", що складався з куркулів Погоньєва Степана та ін., загін розгромив у той час місцевий Коробчанський партосередок, учасником розгрому був і офіцер царської армії Руденко Кирило, систематично займався а-р агітацією на селі." /див. ар.спр. 4./

Свідок Лімборський Іван Сидорович, 38 років, колгоспник, бідняк, показав: "Руденка Кирила знаю як офіцера царської армії, неодноразово мені доводилося чути від нього злісні антирадянські розмови, в момент колективізації був налаштований проти неї, говорив: "ДЛЯ ЧОГО НАМ ЦІ КОЛГОСПИ, МИ ЖИЛИ БІЛЬШЕ БЕЗ КОЛГОСПІВ І ДАЛІ БУДЕМО ЖИТИ НЕ ГІРШЕ", неодноразово мені дорікав такими словами: "ТИ ЗНАЄШ, ХТО Я? Я ОФІЦЕР ЦАРСЬКОЇ АРМІЇ. А ТИ НІЧОГО НЕ ВАРТУЄШ". Руденко підтримує тісний зв'язок з висланими куркулями із с.Коробчине, одержуючи від них листи." / див. ар.спр. 5.6./

Свідок Бурлак Іван Павлович, 47 років, колгоспник, бідняк, показав: "З Руденком Кирилом проживав на одному хуторі, він мені відомий як колишній офіцер царської армії, який досі не забуває царських прихвоснів, одержуючи від них листи з інших місць. До нього часто приїжджали невідомі мені особи – на моє питання, хто вони, Руденко відповідав: "ЦЕ МОЇ ЗНАЙОМІ". В колгоспі Руденко провадив а-р агітацію серед колгоспників: "СКІЛЬКИ В КОЛГОСПІ НЕ ПРАЦЮЙ, ВСЕ ОДНО НІЧОГО НЕ

ОДЕРЖИШ, ХОДИШ ГОЛИЙ, БОСИЙ", ці розмови дуже впливали на темні маси села, які не хотіли виходити на роботу. Дружина його неодноразово агітувала забирати корів з колгоспу". /див. ар.спр. 9/

Допитаний у даній справі обвинувачений РУДЕНКО Кирило Савович винним себе не визнав, мотивуючи тим, що з ним зводять особисті рахунки і що він антирадянською агітацією не займався і ні в яких к-р угрупованнях не брав участі, але, зважаючи на свідчення цілого ряду свідків і зібрані матеріали у даній справі, пред'явлене звинувачення підтверджується, а тому –

УХВАЛИВ:

Слідчу справу № 141 по звинуваченню Руденка Кирила Савовича, 1887 року народження, жителя с.Коробчине Новомиргородського р-ну, середняка, грамотного, безпартійного, українця, направити на суд _____ колегії ДПУ УРСР...

Копію даної ухвали направити КСВ Одеськоблвідділу ДПУ і прокурору Новомиргородського району.

ДОВІДКА: Обвинувачений Руденко К.С. перебуває під вартою при Новомиргородській райміліції...

ДОВІДКА: Речових доказів у справі немає.

Помічник уповноваженого ДПУ: /Мазур/

Згоден: Райуповноважений ДПУ /Демченко/

м.Новомиргород.

(ДАКО, фонд 5907, справа 6838, арк. 23)

№56

ВИТЯГ З ПРОТОКОЛУ Ч.4*

засідання призидії Гурівської с/р

яке відбулося 7 січня 1933 р. на засіданні було присутніх членів призидії Марченно Стебельов Вербило Скляр в присутности уповнов. Р.П.К. Сенченка

Слухали

Про гром. Ворону Ївана Григ. який по соцстану лічиця кулак розпроданий в 1932 р. Ворона займався агітацією направлено до зриву хлібозаготівлі, а також переховував в ямах хліб де колгоспниками знайдено, мав тісний зв'язок з куркулями з якими систематично піячів.

Ухвалили

У зв'язку з тим вище переліченим які з'являюця чуждими класовими елементами які злісно ставилися до виконання хлібозаготівлі та систематично агітірув. проти міропріємств Рад.Влади, злістно нивиконував Державних завдань зокрема хлібозаготівлі Призидія с/р ухвалила гром. Ворону Ївана вислати вдалекі табори Рад.Союзу просити Долинского Р.В.К. Постанову призидій Гурівської с/р затвердити

Голова с/р *підпісь*

секретар

(ДАКО, фонд 5907, справа 7627, арк.2)

№57

ПОСТАНОВА*

Президії Зінов'ївської міськради від 8 січня 1933 р.

Констатуючи, що в арт. ім.Сталіна Обертасівської сільради куркулі Вишневський Кузьма (бувш. голова арт., зараз засуджений на 6 років), Явтушенко Володимир (член правління, зав. господарством), Кривошия Федір (бувш. польовод), Гросул Олександр (польовод), захопивши до своїх рук керівництво

*правопис збережено

арт., зібравши навколо себе ціле кубло куркульських та антирадянських елементів, заповнивши ворогами колгоспу всі адміністративно-господарчі посади (комірники, вагарі, конюхи, корівники, д/ясла тощо).

Це куркульське керівництво зі всією зграєю клясових ворогів обкрадало колгосп, розбазарювало та гноїло хліб, пиячило, залякувало колгоспників, зажимало їх економічно, виписуючи собі постійні трудодні та одержуючи на ці, по суті, не відпрацьовані трудодні протизаконно аванси, чим зменшувало розмір натурчастини на відроблені трудодні колгоспниками. Вели відверту антирадянську агітацію, взявши під свій вплив колгоспників, утворили відвертий саботаж хлібозаготівлі та осінньої сівби, а коли 5-го січня с/рада зробила спробу застосувати репресивних заходів до керівників саботажу, ця куркульська зграя спровоцирувала колгосп на забастовку.

Вся шкідницька робота цих ворогів була спрямована на зрив хлібозаготівель, осінньої сівби, перетворення колгоспу на споживацьке господарство, на розвал колгоспу.

Наслідком цієї шкідницької роботи не використано технічну озброєність та тяглову силу, що затягнуло с/г роботи, збирання врожаю та молотьбу до глибокої зими, що й привело до загибелі великої кількості хліба на полі (згнило й поросло) та пішло в солому й полову при осінній та зимній молотьбі.

Маючи всі можливості закінчити жнива 15.08, арт. закінчила 25.08, скиртування закінчити 12.09 – закінчила 8.11, молотьбу замість 12.10 закінчила 4 січня – на 82 дні затягла термін вивершення с/г робіт 1932 року.

При великих втратах хліба при збиранні врожаю, вже й зібраний хліб розбазарювався куркульським правлінням та нечувано розкрадався куркульнею, ледарями, рвачами та симулянтами, проти яких не велося в колгоспі боротьби, злочини яких правління приховувало.

Виходячи з цього Президія Міськради у х в а л ю є:

1. Позбавити арт. ім.Сталіна носити почесне ім'я вождя партії, назвавши її арт. "1-ою Обертасівською".

2. Заарештувати куркульське правління 1-ої Обертасівської арт. в складі: 1) Явтушенко Володимира (члена правління, завгоспа); 2) Кривошия Федір (бувш. польовод); 3) Гросула Олександра (польовод); 4) Луговського (бувш. рахівник, навмисно заплутував рахівництво, щоб покривати злочинні дії правління та близьких спільників злочинних дій антирадянських агітаторів); 5) Бухало Василя (сина псаломщика, бувш. секретар с/ради, розтратник); 6) Мітенко Катря (дочка попівська, ледар, симулянтка, розкрадала хліб); Рибальченко Катря – дочка розкуркулених, ледар, куркулівська агітаторша – віддати всіх їх до суду та просити прокуратуру застосувати до них дикрет ЦВК СРСР з 7.07 – як до злісних ворогів радянської влади та колгоспного будівництва.

3. Підняти клопотання перед облвиконкомом вислати за межі УРСР таких куркулів та їх спільників, що брали вкупі з правлінням активну участь у організації саботажу хлібозаготівель і осінньої сівби: 1) Осика Іван 2) Луцевський Грицько 3) Явтушенко Арсентій 4) Мусінзя Кость 5) Колісник Парфентій 6) Мусінзя Платон.

4. Накласти на саботаж хлібозаготівель та колгоспників 1-ої Обертасівської артілі штраф у розмірі 15-и місячного додаткового завдання м'ясного податку... Запропонувати сільраді під час доведення штрафу до кожного в окремости колгоспника, дотримуватися диференційного підходу.

5. Правління артілі розпустити та до перевиборів керівництво 1-ої Обертасівської артілі покласти на уповноваженого Міськземвідділу тов.Овчинникова.

6. Запропонувати Обертасівській сільраді розгорнути рішучу боротьбу за повне виконання 1-ою Обертасівської арт. плану хлібозаготівель до встановленого м/Радою терміну, розгорнувши рішучу боротьбу за вилучення розкраденого хліба, переобмолот соломи й полови та контрактацію посівів на города і здачу законтрактованого з цих посівів хліба.

О.П. Голова Місьради *(Стрижак)*
секретар м/Ради *(Кішко)*
Згідно: зав. загвідділом м/Ради *Заяц*

(ДАКО, фонд 5907, справа 842, арк....)

№58

РОЗПИСКА*

Я гр. Суковач Горпина, даю розписку оперуповноваженому транспортного відділу ОДПУ-Долинська в тому, що обнаружене зерно пшениці 8 пудів ячмсню 4 пуди нікуди не дівати без дозволу оперуповноваженого транспортного відділу ОДПУ.

В чому й розписуюсь

26.01.1933 *за неграмотна* *Суковач*

(ДАКО, фонд 5907, справа 2399, арк.7)

*на звороті протоколу трусу, правопис збережено

№59

ВИРОК*

Ім'ям Української Соціалістичної Радянської Республіки 1933 року березня 9 дня. Нарсуд Долинського району в складі голови Левенко, нарзасід. Підрізова та Шатохина при ссекретареві Горячко у відкритому судовому засіданні слухав справу по звинуваченні Турчанина Івана Кіндратовича, 56 років, з селян, що мешкає на станції Н-Данилівка Долинського району, українець, письменний, позапартійний, одноосібник-твердоплянник, не судився, звинувачується у злочині, що його забачено 129 арт. КК... На судовому слідстві з допиту підсуднього та свідків з матеріалів справи до І судового та судового слідства СУД ВСТАНОВИВ: звинувачення за ст. 129 арк.КК на засіданні цілком доведено тим, що підсудний Турчанин як твердо-пляновик в 1929 році за невиконання доведеного йому х/плану був розпроданий, після чого проліз в колгосп, але в 1930 році з к/госпу як класово-чужий елемент був виключсний, а потім ТУРЧАНІНОВ улаштувався на працю стрілочником ст.Н-Данилівка, який у 1932-33 році систематично займався спекуляцією хлібом: у 1932 році сам він свого посіву не мав, а скуповував зернохліб по колгоспах, а потім перепродував на приватнім ринку за спекулятивними цінами, що врешті було виявлено схованого збіжжя: кукурудзи 31 кіло, ячменю 57 кіл, пшениці 21 кіло та борошна 1 пуд, що він приготував для спекуляції.

Крім того мав жорна, на яких перемелював незаконно зерно. А тому суд, виходячи зі згаданого вище та обміркувавши обставини справи щодо обрання мір соцоборони через що керуючись 296, 297, 302 ар.КК та 129 арт.КК та за постановою уряду з 22.VIII. 32 року

вирік

ТУРЧАНИНА Івана Кіндратовича, 56 р., притягти до позбавлення волі в трудконцтаборах далекої місцевості Республіки на 8 (вісім) років з обмеженням прав за 29 п/п А.Б.В. арт.КК після ув'язнення на 5 (п'ять) років, та конфіскувати з його двору на користь держави: 1 корову, та вилучення збіжжя 115 кг ріжних культур. Міру запобігання обрати під варту, зарахувати попереднє ув'язнення з 1/I – по 9/III.1933 р.. Про забезпечення вироку на майно засудженого покласти арешт, судвитрати покласти на останнього т/о. к/п 5 доб.

З оригіналом згідно: секретар

МП.

(ДАКО, фонд 5907, справа 2399, арк.43)

---

*правопис збережено

№60

лютий 1933 року арешт

СВІДЧЕННЯ
звинувачуваного Цирфи Григорія Лукича

Перш ніж прийти до свідчень про свою контрреволюційну діяльність, я зупинюсь кількома словами на автобіографії.

Я, син бідних селян, у два роки зостався без батька і без усяких засобів для існування, мати перебивалась поденними роботами і на ці засоби виховувала мене. Підлітком улітку я також наймався пасти худобу, а взимку вчився. Не маючи засобів для навчання, я якось намагався займатись і домашньою освітою і на курсах, маючи перед собою мету добитись вступу у вуз.

1920 року я потрапив у Зінов'євський сільськогосподарський інститут (потім технікум) і все старався всіма силами триматись за його, боячись іншого разу не мати можливості потрапити у вищу школу. Там же я мав відстрочку від військової повинності і скористався нею. Надалі, коли я побачив, що після Червоної армії вільно потрапляють у вуз навіть із слабшою підготовкою, ніж у мене, я пошкодував, що не пішов у Червону армію, яка мені необхідна була як політична школа, бо систематичної освіти взагалі я не отримав і що головне – не мав загартування боротьбою за соціальне благополуччя маси. Я в молодості начитався української націоналістичної дрібнобуржуазної літератури, яка налаштувала мене шовіністично, не зважаючи на те, що з цим я іще в молодості боровся, бо вважав його негідним в цілому людини. Пам'ятаю, у 1918 році казав одному вчителю нашого села, що мені важко визначити, яка влада була б кращою: соціальна більше чи національна? Він відповів: "Бити тебе треба – це шовінізм". Я з ним погодився, але сам борюсь із цим почуттям, бо воно полонило. Почуття націоналізму дійсно захопило було мене сильно, і я довго й болісно намагався з нього вирватись, усвідомлюючи, що людина з широким світоглядом не повинна бути вузьким націоналістом; проте одне усвідомлювати, а інше відчувати – і від цього я страждав. Під час громадянської війни мені хотілось, наприклад, щоб прийшли більшовики до влади, я відчував гостру ненависть до самовдоволеної буржуазії, але хотілось, щоб ця Радянська влада була Українською, щоб це були українські більшовики. Я радів зближенню радянської влади з українськими діячами, надіючись на повне злиття, на те, що нарешті буде влада радянська за соціальною структурою і національна за зовнішністю. І ось після денікінської влади, до якої я відчував подвійну гостру ненависть і соціально й національно, я працював спочатку як член сільревкому, оскільки мало хто зважувався йти в ревком, тоді як денікінці ще не виїхали із міста, через деякий час я прийшов у волревком на технічну роботу. Водночас я зв'язався з українськими комуністами (боротьбістами), вважаючи їх якраз тим, до чого я стримів, а саме: пролетарське за змістом і національне за формою, надалі ж при злитті обох партій більшовиків і боротьбістов у мене взяло гору національне почуття і я вперто не пішов у КП(б). Я про це згодом пошкодував, бо відчував, що партдисципліна і поспішність в роботі дають багато морального вдоволення. І якби я надалі більше зустрічався з боротьбистами, то значно швидше і легше виплутався б із пут націоналізму, оскільки благотворний вплив я уже відчував на собі. Наприклад, коли проходив мимо міста Тютюнник з бандою й очікувалось, що він нападе на місто, я разом з пролетарською громадськістю міста готувався до боротьби з ним (1920), тоді як досі я відчував, що з політбандитами я не боровся б як із близькими за національним духом, хоча безумовно й не пішов би проти радвлади, близької мені за соціальною структурою. Така роздвоєність почуття відображалась на мені дуже шкідливо, оскільки паралізувала мою активність, і я, на свій сором, весь період громадянської війни був лиш пасивним спостерігачем, а я ж міг бути корисним радвладі ще й тоді, та якось так вийшло, що нікому було втягнути мене в це, а сам я довго і болісно ще варився у власному соку, поки пережив і вижив до решти свої національні настрої. Боротьба була довгою і нестерпною. Я намагався виплутатись, усвідомлюючи, що це болото мене затягує і загубить – і навіть таке усвідомлення не давало відірватись від тих почуттів. Аж при проведенні українізації апарату, яке не менше як на 50% паралізувало почуття націоналізму, а згодом організація Автономної Молдавської Республіки, членом якої я теж став себе відчувати, бо по крові я

більше молдованин ніж українець – це все разом паралізувало гостроту моїх національних настроїв, а згодом у зрілих літах національна романтика, національне питання втратили для мене гостроту. Але націоналізм у моїх настроях лишив глибокі сліди і на моїх соціальних поглядах, відволікши мене в бік дрібно-буржуазних поглядів, з якими мені знову ж таки доводиться боротись і тільки з труднощами повільно перемелювати себе, та перелом цей відбувається безумовно і безперервно. До всього цього приплутався в один клубок хаосу і мій злочин 1921 року, в якому я тоді повністю не відкрився і за це тяжко мучився, відчуваючи себе покидьком радвлади, відчуваючи на лиці своєму постійно наче бруд, що його я размазую на лиці. Мені здавалось, що всі довкруг бачать у мені злочинця, ворога радвлади, тільки терпимого до пори до часу – це мене морально постійно пригнічувало, я задихався в такі моменти, мені хотілось іншої влади, за якої я відчував би себе рівноправним громадянином з усіма. Коли на якій-небудь нараді чи читаючи доповіді в газетах наелектризуєшся, загоришся ентузіазмом грандіозної соціалістичної будови, хочеться рватись у бій за велике майбутнє – і раптом темною плямою виринає злочин; здається тоді, що інші дивляться на тебе і бачать, що ти не маєш права радіти успіхам соціалістичного будівництва, що це не твоє, й тоді приходить пригнічений стан, відчуваєш себе холопом радянської громадськості, почуття це надзвичайно важке, і в мене виникала гостра неприязнь до людини, що втягнула мене у брудну справу. Мовлю про 1921 рік, про свій тодішній злочин, який полягає в наступному:

Я знав, що Неділько Антон Григорович відвіз одного односельця в банду, та через національні симпатії я тоді цього безумовно не сказав би і не сказав. Згодом, коли цей односельчанин приїхав із банди в село, Посунько Макар Герасимович повів мене до нього і там домовлявся при мені відносно акцій проти радпрацівників, а саме: при допомозі бандита забрати голову волревкому т.Горбаня Ф.Ф. і відправити його в банду. Правда, про те, що Посунько водив мене на побачення, я при допиті зізнався і на очній ставці підтвердив, але промовчав, про що там домовлялись. У цьому жорстоко потім я каявся й жалкував, бо відкрившись, я може не почував би себе таємним ворогом радвлади. Опісля за дев'ятирічний період своєї роботи на сільськогосподарському фронті я намагався працювати сумлінно й чесно, однак мене постійно мучило те, що тут примішується значна доля боязні потрапити знову у бупр, де я від голоду уже не вставав, а це ж морально не могло задовольняти, я хотів просто й щиро відкрито працювати, а все сказане вище спутувало мене, затягувало далі мене в багно. Різка політика радвлади у справі ламання сільського господарства і колективізації ще більше мене похитнули, я не міг виплутатись із того хаосу внутрішніх сумнівів, коливань і протиріч. З такими настроями я приїхав із Київської області, де я працював, і ось тут Конфедерат І.Н. використав мої коливання, мою хитість і втягнув мене в контрреволюційну організацію, яка ставила перед собою мету повалення радянської влади через підрив економічної могутності країни.

Роботи в цій організації я не проводив, оскільки з Конфедератом зустрівся лиш у другій половині грудня 1932 року, а в господарстві, куди я прийшов працювати (радгосп ім.8 Березня), я фактично був лиш два тижні. Розумілось так, що згодом, коли я буду звертатись до т.Конфедерата як до плановика за матеріалами і порадами, він дасть і завдання. Вербування членів я також іще не починав за цей короткий час.

Зізнаючись у всьому щиро й чистосердечно, я прошу радвладу й органи ДПУ дарувати мені життя й надати можливість всі наявні мої сили, знання й енергію покласти на користь соціалістичного будівництва.

Клянусь останньою краплею своєї крові в жодних контрреволюційних організаціях участі ніколи не брати, а якщо знатиму про такі, то повідомлятиму про них органам ДПУ.

Цирфа

Допитав: уповноважений Одеського облвідділу ДПУ Харлін

(Державний архів Кіровоградської області, фонд 5907, справа 4500, том 2, арк. 291-297)

№61

ПРОТОКОЛ №12*

засідання президії Олександрівської сільради відбулось 21.03.1933 в присутності чл. президії Вареника Як., Тарасюка, Семенченка С., Андріюци С.

голова *Подолян*
секретар *Мазур*

Обговорювали протоколи колгоспів Олександрівської с/р "Про виселення за межі України куркулів". Слово тов.Подоляна, який зазначив, що головною небезпекою виявили себе куркулі у підготовці до весняної посівкампанії та збору посівного матеріалу, а саме: Шевченко Захарко та Поліщук Семен.

Висловились чл. президії: Вареник Яків, який підтвердив, що дійсно ці куркулі підірвали підготовку до весняної посівкампанії та збору посівматеріалу та виходу на роботу, Поліщук Семен розкуркулений займався розкладницької роботою, розводячи куркульську агітацію проти сівби та збору посівмату.

Висловились: Семенченко, який зазначив, що Шевченко Захарко по соцстану міцний середняк, до вступу в к-сп розбазарив усе майно, а саме кінну молотарку, вітряка та снопов'язалку; Поліщук Семен розкуркулений за невиплату покладених на нього боргів та виконання твердих завдань. Мав після революції кінну молотарку, просорушку і весь складний с-г ремонент.

Постановили: Президія Олександрівської с/р, розглянувши постанови загальних зборів колгоспів про виселення за межі України куркульського ворожого елемента, стверджує цілком відмічаючи, що дійсно такі з'являються зривчиками всіх заходів партії та уряду, підриваючи підготовку до весняної посівкампанії та збору посівного матеріалу та підривають труддисципліну в к-пі.

Вислати за межі України ворогів соціалістичного будівництва Шевченка Захарка та Поліщука Семена з сім'ями як куркулів та небажаючого елемента на селі.

Секретар . . . . . Мазур

(ДАКО, фонд 5907, справа 7521, арк.19)

№62

копія

ДОНЕСЕННЯ
с/с "ОРЛОВ" від 27/III-33 року

У розмові з Лябушняном Степаном останній сказав, що через певний час у Зінов'євську буде повстання. Знає він це тому, що його брат є членом цієї організації – Лябушнян Василь, для якого вже призначений і кінь у юнкерському училищі з сідлом. Він казав, що повстанці вб'ють усіх партійців, комуністів і активістів.

ВІРНО: опер/уповноважений СПВ (Александрович)

Донесення
с/с "ТІСКУЛУНГ" від 29/III-33 року

У розмові з інформатором "Орловим" стосовно переданого ним факту про те, що Лабушнян Степан Максимович говорив йому, що його брат Лабушнян Василь Максимович є членом підпільної к.р. організації в Зінов'євську, "Орлов" словесно додав: восени 1932 року "Орлов" пиячив з Лабушняном Степ. Макс. і останній сказав "Орлову", що скоро в Зінов'євську буде повстання, що там є підпільна організація, в якій перебуває його брат Лабушнян Вас. Макс., що центром керівництва є Кавшкола, коні якої призначені для обслуговування учасників повстання. У той час "Орлов" ніякого значення цим повідомленням не надав, вважаючи, що Лабушнян меле під п'яну руку.

*правопис збережено

Але днів три тому брат "Орлова" Канцер Іван Михайлович, 36 років, заможний середняк, до якого застосований закон ВУЦВК за невиконання плану хлібозаготівель у 1931 році, в розмові з "Орловим" став казати, що він кілька м-ців тому розмовляв з Лабушняном Степ. Макс. і що він говорив йому також про повстання і участь в цьому його брата Лабушняна Василя Максимовича. Лабушнян Степ. Макс., – середняк, колишн. член партії і голова колгоспу "Паризька комуна" Грузчанської с/р. За зв'язок з куркульством, розвал колгоспу і дискредитацію колективізації заарештований і знаходиться в бупрі м.Зінов'євська, піддопитний ДПУ.

Лабушнян Василь Максимович, 31 рік, середняк за походженням, б/парт., одружений з дочкою куркуля і жив в приймах у цього куркуля (Мороз Іван Якович), який в 1930 році розкуркулений. Після розкуркулення тестя Мороза І.Я. Лабушнян зі своєю сім'єю перебрався в Зінов'євськ, знаходився до листопада 1932 року. Після цього прибув в Грузьке, працював ковалем в артілі "Пар. комуна", а потім в артілі "Комінтерн" і в кінці лютого 32 року виїхав у Чернігівську (губерн.) область, Менський р-н, єврейська комуна "Дер Штерн", де й нині працює ковалем.

ВІРНО: оперуповноважений СПВ (Александрович)

(ДАКО, фонд 5907, справа 10312 або 7276, арк. 4-5)

№63

КОПІЯ

листа командира взводу Михайла Спінула,
написаного на ім'я командира взводу 15 к/п
Присяжнюка Леоніда Лукича, листа знайдено
при обшуку у Присяжнюка 1 квітня 1933 року

Здоров, Льонько, в перших рядках свого листа повідомляю, що з мене чимало випила путь-доріженька, та все ж я лишився жити і здоровий та ще зможу випити й випити не одного "пів-Федорова". Нудьга, тоска, довкіл кавардак, злободенна тема цього району – "хлібозаготівля та мобілізація коштів". Район виконав хлібозаготівлю лиш на 71,5% і тепер – питання, здається, про обмолот соломи й полови. Багато хліба стоїть іще зовсім необмолоченого, взагалі, Льонько, бардак діється на білому світі і все через те, що багато розвелось блядей. Україна хлібородна, певно, нинішнього року не виконала плану хлібозаготовок, а якщо й виконає, то з великими запізненнями. Ні, Леоніде Лукичу, в епоху війн і революцій, коли перероджується весь світ – що значить життя однієї людини, прапрадіди якого зробили для себе кумир(а)? Чого варте життя однієї людини? Чого варте життя тисячі людей? Все це чепухня, все це дрібниці, всі ці життя йдуть на досягнення ідей, правда? Правда. Життя – це бурлива ріка, вона тече спокійно лиш біля витоку, вирує у більшій частині свого русла, а поєднавшись із морем: мінлива і непостійна завжди.

Так, кепські справи, Льонько, на закуску тут можна дістати лиш солоного огірка та кислої капусти, а хліб чорний, як земля, цигарки хрінові, а махорки нема. До 1 січня приготуй "пів-Федора" і пачку "Кальян" – я приїду без копійки.

Бувай, Льонько, продовжуйте ссати із "чорномазої".

12.02.1933 Спікул Мишко

Правильно: зам.нач.ОВ і БГО ДПУ Борисов

(ДАКО, фонд 5907, справа 9088, арк. 330)

№64

ОБВИНУВАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

у справі №568
за звинуваченням ВОЛОШИНА Тимофія Гавриловича,
1885 р.н., за ст.54, п.10 КК УРСР

У ОШТВ ОДПУ-Одеса надійшли дані про те, що на ст.Помічна П-З залізниці на посаді вагаря працює розкуркулений Волошин Т.Г., який серед робітників проводить а/р агітацію, до роботи ставиться злочинно недбало, робить засилання вантажів і роз'єднує вантажі з документами.

Проведеним попереднім слідством встановлено, що звин. Волошин Т.Г. до революції проживав разом з батьком, займався сільським господарством, мали 40 дес. власн. землі, 15 орендували, кінну молотарку, жниварку, косарку, сівалку, 6 коней, пару волів, 5 корів, 30 овець, 10 свиней, тримав постійних батраків 2-3 чол., сезонних 10-15 чол. /див. спр., арк. №7, 18/.

З 1918 року звин. Волошин Т.Г. самостійно займався сільським господарством, мав: надільн. землі 11,5 га, 2 коні, 1 корову, плуг, сівалку і кінну молотарку /див. спр., арк. 10/. У 1921 під час перебування червоних військ на території села Акмечетка Доманівського району спалахнуло селянсько-куркульське повстання проти радвлади, в якому звин. Волошин Т.Г. брав активну участь, стояв на сторожовому посту на телеграфній станції, що знаходиться на переправі р.Буг, тримав зв'язок з повстанцями протягом 2-х днів /див. спр., ар. 15, 17/.

До 1929 року звин. Волошин проживав в селі Акмечатка, займався сільським господарством, згодом вступив у колгосп, де весь час серед колгоспників проводив руйнівну к/р агітацію. 1930 року весною очолив антиколгоспну куркульську волинку, разом з куркулями і підкуркульниками натовпом підійшли до місцевої сільради, силою у місцевої влади забрали ключі від церкви, відкрили її, ударили в набат і тоді відправилися до колгоспних стаєнь та корівників розкрадати усуспільнену худобу, за що звинувачуваний Волошин був вигнаний із колгоспу, але лишався на селі і займався індивідуальним господарством /див. спр., арк. 8, 9, 10/.

Восени 1931 року звин. Волошин розкуркулений, майно конфісковане і здане в соз. Після чого звин. Волошин приховав своє соц. минуле і влаштувався на транспорті ст.Помічна вагарем, до роботи ставився недбало, робив засилання вантажів без документів і навпаки /див. спр., арк. 4, 5/.

Беручи до уваги, що викладене вище достатньою мірою підтверджене,

ВВАЖАВ БИ:

справу № 568 за звинуваченням Волошина Тимофія Гавриловича, 1885 року народження, село Акмечетка Доманівського району, українець, одружений, грамотний, б/парт., не член союзу, куркуль, позбавлений права голосу, за фахом хлібороб, колиш. учасник селянського повстання, до арешту працював вагарем ст.Помічна, проживав у с.Олексіївка, за злочин, передбачений ст.54, п.10 КК УРСР, передати в судтрійку при Колегії ДПУ УРСР з клопотанням про застосування до звинуваченого Волошина Т.Г. як соціально-небезпечного елемента заходу соц. захисту – ув'язнення у концтабір терміном на п'ять років.

Уповноважений /Ягупов/
ЗГОДЕН: оперуповноважений /Лунєв/
ЗАТВЕРДЖУЮ: нач.ОШТВ ОДПУ-Одеса /Донець/
ДОВІДКА: звин. Волошин Т.Г. утримується під вартою в Одеській ВТК з 1933 року.
Речових доказів у даній справі немає.
Уповноважений /Ягупов/
Складено:
5.IV.33 р.

Висновок прокурора. . . . . .
м.Одеса . . . . . .
Прокурор . . . . . .

(ДАКО, фонд 5907, справа 6304, арк. 5)

№65

до слідч. справи № 663

ОБВИНУВАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

По звинуваченню гр.гр.:
1/ Компанієць Макар Якович;
2/ Шуть Пилип Миколайович;
3/ Тарасенко Степан Григорович;
4/ Тарасенко Ілля Григорович;
5/ Брайко Петро Дмитрович;
6/ Гайдамака Петро Пилипович;
7/ Голик Свирид Федорович;
8/ Гораценко Петро Іванович
звинувачуються за ст.54-10-11 КК УРСР.

КОРОТКИЙ ЗМІСТ СПРАВИ

У Знам'янський райвідділ ДПУ надійшли матеріали про те, що жителі села Михайлівки Компанієць Макар, Шуть Пилип, Тарасенко Степан, Тарасенко Ілля, Брайко Петро, Гайдамака Петро, Голик Свирид, Гораценко Петро, будучи антирадянськи налаштовані, згуртувалися в к/р групу, яка ставить своїм завданням чинити опір заходам радвлади на селі шляхом шкідництва в колгоспах, а також вчиненням окремих терактів над активом села і членами партії. Для реалізації своїх терористичних планів ними намічалися до вбивства такі особи: Шуть Семен – кандидат партії, член правління колгоспу ім.Леніна, Бенрацький – член партії, завідувач елеватора, секретар осередку села Михайлівки. Теракти планувалися також з метою придбання вогнепальної зброї, якою намічені до вбивства особи володіли. Цією групою осіб передбачалися також крадіжки колгоспного хліба, яким вони мали потребу запастись на випадок, коли доведеться піти в ліс.

Очолювалася вказана група Тарасенком Степаном і Тарасенком Іллею, вихідцями з куркульських родин, людьми з антирадянським минулим. Так, Тарасенко Степан у минулому був членом партії українських есерів. Тарасенко Ілля у минулому мав зв'язок з бандами, за даними брав участь у вбивстві лісничого разом з обвинувачуваними у цій справі Гайдамакою Петром і Брайком Петром.

Для здійснення своїх планів вони вербували членів у вказану к/р групу. Вербування було доручене Компанійцю Макару, який за період організаційної своєї роботи завербував 3-х осіб.

Разом з організаційною роботою вказана група осіб займалася шкідництвом. Так механік колгоспу ім. Леніна Компанієць Макар в 1932 році з метою шкідництва зіпсував двигун – щоб затягнути обмолот хліба, що йому і вдалося зробити. Після тривалої перерви шкідництво це було виявлено. Також при обмолоті хліба у 1933 році Тарасенко Ілля з метою виведення молотарки з ладу кидає в останню чужу тужурку, внаслідок чого молотарка вибуває з ладу через поломки бичів.

Окрім цього вказані особи займалися агітацією, спрямованою на зрив хлібозаготівлі і молотьби. Так на питання Компанійцю чому стоїть двигун, останній заявляє: "БІЛЬШЕ МОЛОТИТИМЕМО, БІЛЬШЕ ХЛІБА ЇСТИМЕМО". А в іншому місці серед колгоспників говорив: "ОСЬ ЗАБЕРУТЬ ХЛІБ ЗНОВ, ТО КОЛГОСПНИКИ НА ЗИМУ БУДУТЬ ГОЛОДНІ". Тарасенко Ілля при нагоді також серед колгоспників агітує: "СКІЛЬКИ В КОЛГОСПІ НЕ ПРАЦЮЙ – ВСЕ ОДНО ВЗИМКУ ГОЛОДУВАТИМЕМО, ТОМУ ЩО ВЕСЬ ХЛІБ ЗАБЕРЕ ДЕРЖАВА".

Аналогічну агітацію проводить Гораценко Петро: "ДУРНІ, ПРАЦЮЮЧИ В КОЛГОСПІ, ВИ П'ЄТЕ СВОЮ КРОВ". Інші учасники вказаної групи також ведуть в колгоспі руйнівну роботу...

Окрім перерахованого, у вказаній групі осіб, у окремих членів її була своя зброя, так Компанієць Макар мав обріз і патрони, які давав для здійснення теракту на членів партії. Обріз зданий в райвідділ ДПУ особою, яка взяла його у Компанійця. Також мав зброю Брайко Петро, у матері якого знайдений австрійський обріз і 14 бойових патронів.

Для кращої конспірації і виконання своїх планів, вказана група прагнула проникнути до керівного складу села, що частково їм вдавалося. Так Гайдамака Петро (у минулому брав участь у вбивстві Скипи разом із Тарасенком Іллею і Брайком Петром) пробрався в кандидати партії і на керівній роботі голови колгоспу "Червоний степ" Михайлівської с/ради довів з метою шкідництва господарство до занепаду. Не зважаючи на те, що колгосп мав усі можливості зміцнитись: тяглова сила підупала, хвороба коней (сап) своєчасно не лікувалася, внаслідок чого з 14 працездатних коней до весняної сівби 1933 року виявились придатними всього 4. Допускалися в колгоспі крадіжки колгоспного хліба, так у одного члена вказаної групи Тарасенка Степана знайдено заритими 3 центнери колгоспного жита.

ЗЛОЧИНИ КОЖНОГО ОКРЕМО

1/ Тарасенко Ілля Григорович, 1893 р.н., житель села Макарівки, могутній середняк, син куркуля, мав в своєму господарстві 5 десятин землі, оренду, найману робочу силу, одного постійного батрака і двоє сезонних, не член колгоспу /виключений/, зі слів не судимий, не член союзу, б/партійний.

Антирадянськи налаштований, член к/р організації, яку ідеологічно очолював, здійснюючи керівництво через свого брата Тарасенка Степана. Також підтримував зв'язок з Компанійцем Макаром: зокрема пропонував йому влаштувати крах кур'єрського потягу, ця розмова відбувся восени 1932 року / див. ар.спр. 48-56, зворот/.

Працюючи в колгоспі, займався шкідництвом, так при обмолоті хліба восени 1932 року зіпсував молотарку з шкідницькою метою, кинувши в останню чужу тужурку /див. ар.спр. 32-35/.

Разом з організаційною роботою займався серед колгоспників агітацією, казав: "СКІЛЬКИ НЕ ПРАЦЮЙ У КОЛГОСПІ, ВСЕ ОДНО ЖЕРТИ НІЧОГО БУДЕ, ЗАБЕРУТЬ ХЛІБ І КОЛГОСПНИКИ ЗАЛИШАТЬСЯ ГОЛОДНІ". Особливо наполегливо займався агітацією в 1932 році, за що був виключений з колгоспу /див. ар.спр. 35 зворот/.

У минулому Тарасенко Ілля, будучи соціально-чужим елементом, брав участь у бандрухах, підтримував зв'язок з бандами. Так спільно з Брайком Петром, Гайдамакою Петром пограбували лісника Скипу і вбили. Також Тарасенко Ілля мав зброю, у нього знайдено в колодязі у дворі восени 1932 року гвинтівку російського зразка і 50 шт. бойових патронів. Також у квітні цього року знайдено у його брата Тарасенка Панаса 250 шт. бойових патронів, заритих у землю, за даними патрони належали Тарасенку Іллі /див. ар.спр. 71-72/.

У 1919 році Тарасенко Ілля займався самогоноварінням, споюючи селян, чим і нажив собі могутнє господарство: мав молотарку, січкарню, сівалку і віялку /див. ар.спр. 32-35/.

У пред'явленому йому звинуваченні Тарасенко Ілля не визнав себе винним, причому на слідстві поводиться хитро, не бажає свідчити, навіть не підтверджує розмови з Компанійцем Макаром про влаштування краху кур'єрського потягу – не зважаючи на очну ставку /див. ар.спр. 57/. А також в частині агітації і переховування зброї – звинувачується за ст.54-10-II.

2/ Тарасенко Степан Григорович, 1896 р.н., уродженець с.Михайлівки, син куркуля, проживає в селищі Радкравцівка, могутній середняк, член колгоспу, б/партійний, українець, громадянин УРСР, не член союзу, зі слів не судимий, за даними належав до есерівської партії.

Працюючи в колгоспі "Червоний степ" с-ща Радкравцівка, був членом к/р організації, спільно з братом Тарасенком Іллею гуртував антирадянськи налаштований елемент у селі Михайлівка, серед колгоспників проводив агітацію, кажучи, "ЩО ЇСТИ НІЧОГО", особливо наполегливо агітував у період хлібозаготівлі. Сам же накрав колгоспного хліба 3 центнери, який закопав у себе в клуні під верстаком. / див. ар.спр. 41-42, зворот, і 43, зворот/.

У пред'явленому йому звинуваченні Тарасенко Степан винним себе не визнав. На слідстві поводиться дуже хитро, не бажаючи давати ніяких свідчень в частині к/р організації, яку він фактично очолював. Навіть знайдений у нього в клуні хліб не визнав за свій, пояснюючи, що не має поняття, як він до нього потрапив. Звинувачується за ст.54-10-II.

3/ Компанієць Макар Якович, 1890 р.н., середняк, українець, громадянин УРСР, м/грамотний, одружений, хлібороб, член колгоспу, б/партійний, зі слів не судимий, член к/р організації, до якої вербував

антирадянський елемент, що працює в колгоспі. Так ним завербовані Шуть Пилип, Голик Свирид /див. ар.спр. 49-68/.

Разом з вербуванням членів у к/р організацію займався в колгоспі шкідництвом: так під час обмолоту в 1932 році працював мотористом і, бажаючи затягнути молотьбу, вирішив вивести з ладу двигун, для чого у трубку, що подає гас, напхав соломи, внаслідок чого двигун не працював. Але шкідництво було виявлено /див. ар.спр. 29-31/.

Окрім шкідництва також займався антирадянською агітацією, зокрема в 1932 році намагався зірвати кампанію хлібозаготівлі, казав: "ЧИМ БІЛЬШЕ МОЛОТИТИМЕМО ХЛІБ, ТИМ БІЛЬШЕ БУДЕМО ЙОГО ЇСТИ", а також "ЩО ДЕРЖАВА ЗАБЕРЕ ВЕСЬ ХЛІБ З КОЛГОСПУ І МИ ГОЛОДУВАТИМЕМО ВЗИМКУ" /див. ар.спр. 29-31/.

У Компанійця Макара була зброя – обріз російський з бойовими патронами, який до нього потрапив ще в період бандитизму, його подарував йому отаман Грищенко, переховуючись у нього в будинку. Обріз вилучений у Компанійця через особу, якій він дав його для здійснення терактів.

У пред'явленому йому звинуваченні в частині своєї участі в к/р організації дав неповні свідчення, прагнучи звалити свою провину на інших. Звинувачується за ст.54-10-II.

4/ Шуть Пилип Миколайович, 1886 р.н., житель села Михайлівка, середняк, українець, громадянин УРСР, малограмотний, одружений, хлібороб, член колгоспу ім. Леніна, зі слів не судимий, б/партійний.

Будучи завербований Компанійцем Макаром в к/р організацію, серед колгоспників вів антирадагітацію. Так при усуспільненні корів весною 1932 року не здав свою корову з мстою підриву вказаного заходу, інших колгоспників агітував проти здачі корів, кажучи: "ОСЬ ЗАБЕРУТЬ КОРІВ, БІЛЬШЕ НЕ ПОБАЧИТЕ" /див. ар.спр. 34/.

Часто у колгоспному млині, де він був приймальником, збиралися члени к/р організації Брайко Петро, Тарасенко Ілля, які крали колгоспне борошно. Так весною 1932 року з млина ними було вкрадено 5 пудів борошна. /див. ар.спр. 34-37/.

У пред'явленому йому звинуваченні Шуть Пилип признався і показав, що в к/р організацію був завербований Компанійцем Макаром /див. ар.спр. 49-55/.

5/ Брайко Петро Дмитрович, 1886 р.н., село Михайлівка Знам'янського р-ну, колишній торговець, українець, громадянин УРСР, одружений, б/партійний, судимий за ст.170, був засуджений, неодноразово сидів як у ДПУ, так і в міліції. У минулому секретар "Союза русского народа", позбавлявся прав голосу як спекулянт, не член колгоспу. Останній рік у колгоспі не працював, а займався крадіжками /див. ар.спр. 27-33-34/.

Член к/р організації, часто брав участь у зборах членів групи у млині Шутя Пилипа, а також займався крадіжками колгоспного хліба, так спільно з Тарасенком Іллею ним було вкрадено 5 пудів борошна. Мав зброю: австрійський обріз і 14 шт. бойових патронів, які у нього знайшли замурованими у його матері в печі /див. ар.спр. 26-27-33/.

Сам Брайко до 1917 року належав до "Союза русского народа", є сином заможного куркуля, в період революції мав в селі свою лавку, займався на базарах торгівлею сукном і продуктами, займався крадіжками /див. ар.спр. 33-27/. В 1919 році разом з Тарасенком Іллею, Гайдамакою Петром пограбував у лісі лісника Скипу, убивши останнього.

У пред'явленому йому звинуваченні винним себе ні в чому не визнав. На слідстві в частині зброї а також і про інших членів к/р організації свідчень не надавав.

6/ Голик Свирид Федорович, 1891 р.н., село Михайлівка, середняк, українець, громадянин УРСР, м/грамотний, одружений, хлібороб, член колгоспу, зі слів несудимий, б/партійний, з кримінальним минулим.

Будучи завербованим в к/р організацію Компанійцем Макаром, сприяв і допомагав у шкідницькій роботі. Займався антиколгоспною агітацією, так при усуспільненні корів весною 1932 року відкрито закликав колгоспників чинити фізичний опір усуспільненню, заявляючи: "ЯКЩО БУДУТЬ У МЕНЕ БРАТИ КОРОВУ, ТО СПЕРШУ ПРОБ'Ю ГОЛОВУ". З осіб, які усуспільнили корів, знущався: "ОТ ДУРНІ, ВІДДАЛИ КОРІВ, ТЕПЕР ЇХ БІЛЬШЕ НЕ ПОБАЧИТЕ" /див. ар.спр. 34-36-37/.

У пред'явленому йому звинуваченні Голик Свирид частково признався (що був завербований Компанійцем), в частині ж участі у к/р організації винним себе не визнав /див. ар.спр. 68/. Звинувачується за ст. 54-10-II КК УРСР.

7/ Гайдамака Петро Пилипович, 1896 р.н., уродженець села Михайлівка, бідняк, українець, громадянин УРСР, грамотний, одружений, хлібороб, працював головою колгоспу "Червоний степ" селища Радкравцівка, кандидат партії. У минулому брав участь в бандрухах, спільно з Брайком Петром, Тарасенком Іллею зробили наліт на лісника Скипу, який був ними пограбований і убитий. Будучи членом к/р організації, пробрався в кандидати партії, щоб краще зашифровувати себе. Як голова колгоспу займався шкідництвом, допустив у колгоспі безгосподарність, масове розкрадання колгоспного хліба, так у члена к/р організації Тарасенка Степана знайдено краденого колгоспного хліба 2 центнери, закопаного в клуні під верстаком. За період перебування його головою, не зважаючи на те, що "Червоний степ" є невеликим колгоспом з охопленням 36 господарств, за період хлібозаготівлі і мобілізації зернофондів весною 1932 року виявлено масу ям /див. ар.спр. 74-75-76-77-78-79/.

Стан тяглової сили в колгоспі доведений до крайнього стану. Так з 19 коней 9 хворі сапом, здані на малійну станцію, інші ж через відсутність догляду до роботи не придатні, за винятком 4-х коней /див. ар.спр. 41-42/.

У пред'явленому йому звинуваченні винним себе не визнав, заперечує найменшу участь його в к/р організації, звинувачується за ст. 54-10-II.

8/ Горащенко Петро Іванович, 1895 р.н., село Григорівка, син куркуля, середняк, українець, громадянин УРСР, м/грамотний, одружений, хлібороб, виключений з колгоспу, зі слів не судимий, б/ партійний, не член союзу.

Син крупного куркуля-лісопромисловця, учасник бандруху, підтримував зв'язок з бандою Завгороднього /див. ар.спр. 38/.

Батько розкуркулений у 1929 році і висланий на Соловки по першій категорії. Пробравшись в колгосп, Горащенко Петро як член вказаної к/р групи займався крадіжками, антирадянською агітацією, спрямованою на розвал колгоспу, був керівником і організатором волинок у колгоспі. Так при масовому виході з колгоспу в 1931 році закликав колгоспників не вступати в колгосп: "НАС БУДЕ БІЛЬШЕ І НІЧОГО НАМ НЕ ЗРОБЛЯТЬ". Вступивши назад у колгосп, весною 1932 року вів агітацію: "НЕ ВИХОДЬТЕ НА РОБОТУ, КОЛГОСП ВІД ЦЬОГО РОЗВАЛИТЬСЯ І МИ ПОВЕРНЕМОСЯ ДО ОДНООСІБНОГО ГОСПОДАРСТВА". За невиконання м'ясозаготівлі в 1932 році в нього була забрана корова. При забиранні Горащенко чинив опір, погрожуючи сокирою, причому погриз руку, коли в останнього відбирали сокиру /див. ар.спр. 39-45/. Працюючи в колгоспі, займався систематично крадіжками разом із засудженим Бойком Павлом, сином куркуля /див. ар.спр. 40, зворот/.

На підставі викладеного, враховуючи, що названі обвинувачені є соціально-небезпечним елементом, що вони чинять опір проведенню на селі політгосподарських кампаній, своєю присутністю деморалізують колгоспні маси, що відображається на роботі в колгоспі, а тому

ВВАЖАВ БИ:

слід. справа №663 за звинуваченням гр.гр. Компанійця М.Я., Шутя Ф.К., Тарасенка С.Г., Тарасенка І.Г., Брайка П.Д., Гайдамаки П.Ф., Голика С.Ф., Горащенка П.І., направити через Одеський облвідділ ДПУ на розгляд судтрійки при колегії ДПУ УРСР, з клопотанням застосувати до обвинувачених таких мір соціального захисту:

1/ Тарасенку Іллі Григоровичу, Тарасенку Степану Григоровичу, Брайку Петру Дмитровичу, Компанійцю Макару Яковичу – заслання у віддалені місця Союзу терміном на 5 років.

2/ Шутю Пилипу Миколайовичу, Гайдамаці Петру Пилиповичу, Голику Свириду Федоровичу, Горащенку Петру Івановичу – заслання у віддалені місця Союзу терміном на 3 роки.

ДОВІДКА: 1/ Речові докази – два обрізи, один російського зразка з патронами і одна російська гвинтівка з 50 шт. бойових патронів – віддані в облвідділ при масовій відправці зброї. Один гвинтівковий австрійський обріз з 14 патронами знаходиться при райвідділі ДПУ Знам'янки. Патрони в кількості 250 шт., з них розряджених 100 шт., знаходяться при райвідділі ДПУ.

2/ Обвинувачені Тарасенко І.Г., Тарасенко С.Г., Компанієць М.Я., Шуть П.М., Брайко П.Д., Гайдамака П.П., Голик С.Ф., Горащенко П.І., утримуються під вартою в Зінов'євському бупрі і з цього числа числяться за Одеським облвідділом ДПУ.

Обвинувальний висновок
складено 21/IV-33 р.
Уповноважений ОО */Митряк/*
"ЗАТВЕРДЖУЮ" *Нач. Знам'янського РВ ДПУ* */Блогін/*
"ЗГОДЕН" *Знам'янський дільничний прокурор* */Мельниченко/*

(ДАКО, фонд 5907, справа 4413, арк. 5)

№66

серія "К"
Начальнику УСВ ОДПУ
тов.Генкіну особисто
м.Москва

Протягом 1933 року за постановою Судової трійки при Колегії ДПУ УРСР розстріляно 805 осіб, із них за справами територіальних органів ДПУ 615 осіб, за справами транспортних органів ДПУ – 52 особи, за справами органів РК міліції – 138 осіб.

Начальник УСВ ДПУ УРСР Букшпан

31.03.1934
м.Харків

(Держархів СБУ, фонд 68, опис 31, справа 228, т.1, арк.143)

№67

АКТ*

1935 року липня 5 дня ми ниже підписавші члени комісії по перевірці підготовки до уборочної с.г. реманенту: в складі голови управи с.г. артілі "Комуніст-хлібороб" т.Гречух Г.В., бригадір бригади ч.2 т.Грицай В.П., представники від РК ЛКСМ т.Дуля Г.І. та Давидовський склали цього акта о ниже слідуючому: цього числа нами було перевірено готовність с.г. ремонту до збиральної кампанії врожаю 1935 року по бригаді ч.2 артілі "Комуніст-хлібороб" який с.г. реманент відремонтував кузнець Гришко Н.І.

При перевірці виявилось: жатки лобогрійки стояли біля кузні в порядку площадки позмазувані, як будто на вигляд були готові, а в дійсності, коли переглянули, то оказалось, пальці більшість шатались, були не пригвинчені, підшипники та роліки не почищені, в грязі роботи з пришлого года, одно колесо зовсім не крутилось, так як була зігнута ось, і коли запрягли коні та стали пробовать косить, то в косі 2 сігменти було там же поломані, із-за причини шатанія пальців – о чім і склали цього акта.

Комісія – підписи.

(ДАКО, фонд 5907, справа 13683, арк.56-в)

---

*правопис збережено

№68

Перший арешт у липні 1935 року

МЕМОРАНДУМ

до слідчої справи на ПАВЛЕНКА Івана й КОРОЛЬКА Григорія

В період петлюрівщини село Попівка й особливо Глодоси Хмелівського району Одеської області грали активну роль у боротьбі з Радвладою, висунувши зі свого середовища ряд активних петлюрівців, серед яких відомого Недайкашу Василя – сотника куреня, згодом відомого співробітника розвідки УНР у Варшаві.

В наступні роки, після розгрому петлюрівщини, Недайкаша, маючи великі зв'язки у Хмелівському районі, не раз відправляв туди з Польщі агентів розвідки УНР для шпигунської і контрреволюційної повстанської роботи.

Надаючи великого значення цьому району як базі контрреволюційного повстанства, Недайкаша також особисто приходив із Польщі в Глодоси з завданнями УНРівської і польської розвідок.

В одні із своїх відвідин Глодос ним була там заснована крупна повстанська контрреволюційна організація, ліквідована органами ДПУ в 1928 році.

В період її ліквідації активні учасники цієї організації Чуйко Іван Карпович, Королько Іван Пантелеймонович та ряд інших були виведені в Польщу Недайкашею Василем, де й завербовані розвідкою УНР.

В наступні роки Чуйко Іван і Королько Іван кілька разів приходили нелегально на наш бік, відвідали Хмелівський район, в якому провели контрреволюційну работу за завданням УНРівської розвідки.

У 1935 році Чуйко Іван в Польщі пройшов спеціальні тримісячні курси зі стрільби з револьвера і метання гранат, а також підготовлений керівництвом УНР у Варшаві для вчинення терористичних актів над т.т. Косіором і Постишевим.

Розробкою цієї справи встановлено, що Чуйко Іван умовними листами запропонував нелегально піти до Польщі Метлик-Павленко Ользі і її брату Павленку Івану. Причому Метлик-Павленко чекає приходу Чуйка Івана, який її сам відведе до Польщі, а Павленко Іван вирішив самостійно переправитися нелегально до Польщі, про що останній в серпні 1935 року своїм листом з Києва повідомив у с.Глодоси Корольку Григорію – братові агента розвідки УНР Королька Івана.

У 1931 році Павленко Іван у с.Глодоси мав зустріч з Чуйком Іваном, куди той нелегально приходив із завданнями розвідки УНР.

Надалі Павленко одержав від Королька Григорія польську адресу Чуйка Івана, внаслідок чого встановив з ним листування.

У 1935 році Павленко Іван, будучи в селищі Крюк у своєї сестри Метлик-Павленко Ольги, розповідав їй про свій намір піти до Польщі і запропонувати свої послуги УНРівській і польській розвідці.

Дані розробки про підготовку до нелегального відходу за кордон Павленка Івана, про що було відомо Корольку Григорію, підтвердилися матеріалами слідства.

НАЧАЛЬНИК 10 ВІДДІЛЕННЯ ОВ (ПИСАРЕВ)

ОПЕРУПОВНОВАЖЕНИЙ ОВ (ВОЛОСОВ)

(ДАКО, фонд 5907, справа 5510, арк. 28)

№69

До Бобринецького відділу
народної освіти
від учителя Філіпова Олексія
Євдокимовича Березівської НСШ

З А Я В А

Цим прошу відділ вжити заходів до Остроушенко О.Т., яка займається контрреволюційною діяльністю та нахабно зриває авторитет вчителів. Ось такі дані:

1. Коли була Остроушенко в бані, де була на полиці, і, повертаючись задом, сказала колгоспникам: "Що було б, якби до Сталіна так повернутись?"

2. Товариша Андріященко називає курчам.

3. Товаришку Кошову зовсім почала компрометувати, кажучи, що вона спала з товаришем Арманкуцою, а тому одержала премію. Крім того вона каже, що з товаришем Арманкуцою переспати – велика честь.

4. Між колгоспниками каже, що вчителі нічого не знають, а даром гроші одержують. Вона цим звіряче підриває авторитет учителя.

5. 28 лютого відбувся семінар, де ми пророблялі матеріал з відділу фонетики. Оцінки, які ми одержали, вона довела до відома учнів. Вона починає звіряче підривати авторитет учителя.

Виходячи з цього, прошу про дані вчинки доповісти слідчим органам.

1.03.1936 Прохач Філіпов

(ДАКО, фонд 5907, справа 8695, арк. 15-16)

№70

ВИТЯГ ІЗ ПРОТОКОЛУ № 56/1
засідання бюро М-Висківського РК КП(б)У

від 22.III.1936

19.Слухали: Про Малку Юхима Онисимовича, партстаж з 1927 року, партквиток №0693966, працює завідувачем кабінету партроботи Маловисківського райпаркому.

В райпарком поступив матеріал за підписом групи осіб, що Малка активний учасник петлюрівщини, служив у варті, був на губерніальному з'їзді Директорії в Полтаві 1918 року, організатор в с.Малківці "Просвіти".

Малка відвертий націоналіст, агітатор: "Краще під німецьким чоботом, чим під кацапським лаптем" (*Малка на бюро присутній*).

Пояснення Малки: Стверджує, що був націоналістом, читав багато націоналістичної літератури, був прихильником того, щоб Росію не пустить на Україну, бо у вченні К.Маркса також написано, що кожна нація має право не лише на самовизначення, а й на відокремлення. Цю точку зору відстоював. Лише після того, як Директорією було визнано дати заможним селянам відрізки по 50 десятин землі, то тоді зрозумів свою помилку і почав примикати до більшовиків.

19.Ухвалили: Працюючи в Маловисківському районі, нічим себе не проявив, весь час удавав із себе хворого, вів себе пригнічено, боячись, щоб дечим себе не видати, ніколи на партзборах не виступав, у партійному житті вів себе одиноко, досить замкнуто, як завпарткабінетом на роботі себе не виправдав. Все це свідчить про те, що Малка і до цього часу займає позицію прихованого націоналіста, заклятого ворога комуністичної партії. Проходячи провірку партдокументів, заповняючи реєстраційні бланки для обміну, дав плутані пояснення про свою роботу.

Як націоналіста-петлюрівця – Малку із партії вилучити. Просити обком КП(б)У – затвердить.

Секретар РК КП(б)У – (підпис) Якобчук

Верно: П. опер. уполномоченный УГБ
сержант госбезопасности (Консков)

(ДАКО, фонд 5907, справа 7373, арк. 10)

№71

ВИТЯГ З ПРОТОКОЛУ
засідання бюро Гайворонського РК ЛКСМУ від 2.09.1936

присутні члени бюро Пустовіт, Плит, Заславський

Рішення первинної КСМ організації при к-пі "10-річчя Жовтня" про виключення з лав ЛКСМУ Усатюка Олександра. На бюро Усатюк присутній.

1. На бюро встановлено, що Усатюк О. прийшов на колгоспні збори, на яких проороблявся вирок пролетарського суду у справі троцькістсько-зінов'євської банди; п'яний Усатюк О. на цих же зборах у своєму виступі сказав, називаючи Троцького декілька раз "товаріщем", що "він має великі заслуги, разом з Леніном працював, боровся за радянську владу, Троцький був будівником соціалізму".
2. На зборах під час його виступу голова сільської ради т.Кобець намагався його забрати і вивести з колбуду, де проводились збори, в цей час Усатюк побив голову с/р т.Кобця і колгоспника т.Рижого.
3. На бюро також встановлено, що Усатюк систематично пиячить, хуліганить, чим дискредитовує коморганізацію і органи радянської влади.
4. Підтвердити рішення ком. організації колгоспу "10-річчя Жовтня" про виключення Усатюка О. із лав ленінського комсомолу як п'яницю, хулігана, котрий співчуває троцькістсько-зінов'євській контрреволюційній терористичній банді.
5. Бюро вважає неможливим надалі держати його на посаді секретаря с/р. Просити секретаріат районного виконавчого комітету про усунення Усатюка з роботи секретаря с/р.

Секретар РК ЛКСМУ Матко

(ДАКО, фонд 5907, справа 12656, арк. 64-а)

№72

Прокурору м.Кірове
від ув'язненого, звинувачуваного за ст.54-10
Козенка Григорія Дмитровича,
робітника, раніше не засуджуваного

ЗАЯВА

Сильні пожирають слабких – так було за царизму.

В період торжества соціалізму сильні допомагають слабким. До Вас же, хто очолює пролетарське правосуддя, я звертаюсь із проханням зрозуміти мене – людину-пролетаря, вивчити мій "злочин". Відповіді не можу дочекатись.

Я морально й фізично руйнуюсь, перебуваючи в проклятій тюрмі. Прошу, іще раз прошу повірити мені, що я виключно радянська людина і хочу трудитись на користь завершення торжества соціалізму.

Прошу зробити все можливе, щоб запобігти моїй руйнації.

Я сподіваюсь на пролетарське правосуддя.

26.11.1936. *Робітник Г. Косенко,*
Тюрма, м.Кірове.

(ДАКО, фонд 5907, справа 8284, арк.7)

№73

ВИТЯГ З ПРОТОКОЛУ № 9

наради учителів Крутенської н/с школи від 20.02.1937
в присутності Бабія Л.В., Кошового С.Г., Горохівського, Погорілої,
Панченко, Салтикової, Поліщук, Чабанюк, Площенко

Порядок денний

1. Звіт керівників та класоводів.

СЛУХАЛИ: учителя Горохівського, який зазначив, що учні його класу погано відвідують школу, тому що батьки учнів платять великі податки, а також усе забирають із села, а в село матерії не привозять, тому й батьки не мають за що і де купити одежу учням і з мого класу багато босих, роздягнених учнів. Тому я, учитель 3-го Б класу, не буду відповідати за невідвідування моїх учнів.

Президія: Бабій, Площенко, Кошовий, Поліщук.

Згідно: профорг Л.В.Бабій

Підпис крутенських учителів та профорга Крутенської сільради стверджую.

Голова с/р М.Кабацюра

(ДАКО, фонд 5907, справа 11266, арк. 77)

№74

Надзвичайно секретно
Начальнику особливого відділу
управління Держбезпеки 15 АБ
молодш. Лейтенанту Держбезпеки
тов. Рудницькому,
м.Кірово

НА №1832105

Повідомляєм, що брат Брейтлінга Густава, яким Ви цікавитесь, Яків Якович Брейтлінг, у 1919 році був активним учасником повстання проти радянської влади, за що у 1923 році його заарештувало Тираспольське ДПУ; потім він був заагентурений і звільнений, в даний час він нами використовується як сексот.

Сестра їхня була заміжня за керівником повстання проти радвлади Геберле, котрого у 1920 році розстріляно органами ДПУ.

Що стосується самого Брейтлінга Г.Я., то матеріалів на нього ми не маємо.

Начальник Спартаківського райвідділу НКВС,
лейтенант Держбезпеки ***Вольфович***

28.03.1937, Грос-Лібенталь

(ДАКО, фонд 5907, справа 5216, арк. 2)

№75

До Прав. им.Ворушилова
Попівської сільр.
граж. Питро Берещенко

ЗАЯВА*

Прохаю правління виписати мене из колгоспу позаяк моя сімня состоящая из 6 душ нибажае бути в колгоспи и прохаю повирнуть міни живий и мертви инвентарь

5.IV.1930

Прохач Берещ.Петро
Марія Б., Палагея Б.,
М.Берещ.

27.08.37

ДОВІДКА

Дана ця гр.Берещенко Петру Гр. в тім, що він є член арт. Ворошилова Хмелівського рну який в артілі працює пасічником, до роботи ставився по шкідницьки приклад невиконання наданого державного плану в збільшені пасіки, мотивуясь тим що при збільшені пасіки бджоли загинуть бо не буде чого їсти їм через засуху і від цієї роботи відмовився, і план невиконав.

Вообще він антіколгоспного настроєнія приклад в 1930 году первий був організатор вихода з колгоспу і забора свого майна в тім числі забрав із колгоспа свою чистокровну коняку і сам подав заяву до колгоспа із сімйою про вибуття з колгоспу. Господарював індивідуально до тіх пор доки вся маса почала вступать в колгосп, а потім і він подав заяву про вступ до колгоспа.

Голова к/пу
Рахівник

ДОВІДКА

Дана ця на гр.Берещенка Петра Грицькового в тім, що він соц-стану по Ворошилівській сільраді як до так і після революції лічиться середняк. Брат двоюрідний Берещенко Ливантій розкуркулений, крім того брат його рідний Берещенко Дем'ян був в банді петлюрівців і зник нивідомо куди. По слухам як будтобе Берешенко Д. втік у Польщу. Щой свідчиться.

30 серпня 1937 року *Секретар* *Голова с/р*

(ДАКО, фонд 5907, справа 12405, т.2, арк.8, 6, 5)

№76

Заарештована в липні 1937-го

Грає Сталін на скрипочку

Грає Сталін на скрипочку,
А струни із рути,
Як заграє, серце в'яне,
Що в сільраді чути.
Ой, та струни ж ті не з рути,
А певно, що з баса,

*подається без літературного редагування

Як заграє, серце в'яне
На штири кіл м'яса.
Тут тобі м'ясо, тут тобі страховка,
Тут тобі усі налоги:
Потріскали від буряків і руки і ноги.
Прийшла я із буряків
Та й сіла на лавці,
Прийшли за мнов із сільради
Штири виконавці.
Ой, привели до сільради,
Взяли за головку,
Пита голова сільради:
"Сплатила страховку?"
Не сплатила я страховку,
Не маю де взяти,
Та й приходять виконавці
Знов до меї хати.
Нехай ідуть, нехай ідуть,
Там нема і духа,
Зірвуть замок коло скрині
І беруть кожуха.
Грає Сталін на скрипочку,
Сталінка на баса.
Видай, видай всі налоги,
Робітнича масо!
(пісня переписана Мельником Йваном
з моїх слів, яку я йому розказала.
Чернець Горпина.
с.Салькове)

(ДАКО, фонд 5907, справа 8567, арк. 28)

№77

ОБВИНУВАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

слідсправи №25584 по звинуваченню КОЗЯР Олександри Іванівни в злочині, передбаченому ст. 54-10 КК УРСР

ОП VI відділу УДБ НКВС ст.Гайворон надійшли дані про те, що колишня прибиральниця ст.Гайворон Козяр Олександра Іванівна серед пасажирів-колгоспників і залізничних транспортників систематично веде антирадянську агітацію проти партії і уряду та заходів радвлади на користь фашистської Німеччини і Польщі, а так само розповсюджує вигадані к/р провокаційні чутки проти вождів партії і радвлади.

Проведеним розслідуванням встановлено:

Козяр Олександра Іванівна, уродженка села Піддубці Волинської губернії, нині Польща, за походженням дочка волосного старости, до Росії прибула в 1915 році як біженка, в Польщі залишилося куркульське господарство і родичі.

Працюючи прибиральницею на ст.Гайворон до березня 1937 року, Козяр проти радвлади висловлювалася:

> "За радвлади живеться важко. Продукти й товари дуже дорогі, селяни не живуть, а мучаться, колгоспи – це примусова праця. Колгоспники мало заробляють на трудодні. З селян-

колгоспників беруть непосильні податки. Уряд сидить в центрі і за народ не турбується, а дивиться, лише б йому жилося добре" (див. арк. спр. 18).

Козяр, будучи на квартирі своєї знайомої Багрій Антоніни, в 1936 році вела наступну розмову:

"За старого часу людям жилося дуже добре, кожен селянин мав свою хатину, свою корову, коні, мав власну землю, а зараз доводиться працювати в колгоспі майже задарма, оскільки колгоспник одержує на трудодні мало хліба, що навіть не вистачає прогодувати сім'ю, до того ж усе дорого, немає мануфактури, шкіри, люди ходять босі. Була б інша влада, було б абсолютно інше" (див. арк. спр. 18).

Козяр, розмовляючи з Багрій Антоніною, звинувачувала партію і уряд в наступному:

"Правителі сидять у Москві, добре їдять, одягаються, а людей бідних одурюють і примушують насильно підписуватися, в той час, як від цих позик для народу ніякої користі немає" (див. арк. спр. 18).

У 1936 році під час процесу над троцькістсько-зінов'євською бандою Козяр у бесіді з Багрій Марією на захист троцькістів висловилася:

"Ну й що ж, якби убили Сталіна? Подумаєш, яка величина. Все одно повинна бути зміна влади" (див. арк. спр. 29, 53).

У тій же бесіді з Багрій Марією Козяр розповіла к/р вигадку проти радвлади такого змісту:

"До Москви приїхала іноземна делегація, викликала до себе Сталіна й запропонувала йому негайно відновити церкви, дати вільний доступ молитися православним людям, припинити колективізацію, роздати біднякам землю, худобу, коні, куркулям повернути відібране у них майно, а в кого будинки розвалені, побудувати їм нові. Все, що тепер будується в нашій країні, це все будується для поміщиків. Ви подивіться, скільки людей з голоду загинуло; хати залишилися порожні; стільки людей на імперіалістичній війні не загинуло, скільки з голоду!

У відповідь делегації Сталін не мав що казати" (див. арк. спр. 29, 56.).

З питання троцькістсько-зінов'євської банди Козяр висловилася:

"Ви думаєте, що їх розстріляли? Їх не розстріляють. Троцькісти і зінов'євці – це світові світила, і якби їх розстріляли, то на другий день з комуністів не лишилося б нічого, бо Німеччина пішла б війною на Радянський Союз. Радянська преса бреше" (див. арк. спр. 46).

На зауваження співбесідника Багрій Марії, що в Польщі влада поміщицька і народу живеться важко – Козяр відповіла:

"Нікому не вірте. Там люди живуть дуже добре і якби мені добратися туди, то я б прожила на тому, що торгувала суницею" (див. арк. спр. 56).

З питання навчання в СРСР Козяр висловилася:

"У Німеччині учні початкової школи 1 класу грамотніші, ніж в СРСР комсомольці" (див. арк. спр. 56.)

Викладене вище повністю підтверджене свідками, а також зізнанням самої звинуваченої Козяр, тому на підставі викладеного

ЗВИНУВАЧУЄТЬСЯ:

Козяр Олександра Іванівна, 1895 року народження, походить з селян-куркулів, дочка волосного старости села Піддубці тієї ж волості Волинської губернії, Польща, за національністю українка, громадянства УРСР, безпартійна, вдова, безграмотна, за професією чорнороб, без певних занять і місця проживання, має паспорт серії ОЛ №719850, виданий ОПТО Гайворон 25/II-1937, під судом і слідством не перебувала. До Росії прибула як біженка у 1915 році, у Польщі має куркульське господарство, що складається з 4-х коней, 4-х корів, 7 десятин землі і 20 десятин орендного лісу

у тому, що в середовищі пасажирів-колгоспників і залізничників ст.Гайворон проводила к/р агітацію, спрямовану проти партії, уряду і заходів радвлади, співчувала троцькістсько-зінов'євській банді, виявляючи велике бажання виїхати до Польщі, останнім часом вела агітацію проти колгоспного ладу - злочин, передбачений ст. 54-10 КК УРСР – слідчу справа стосовно Козяр Олександри Іванівни відправити на розгляд судтрійки при УНКВС Одеської області.

Складено 9 серпня 1937 року.

ДОВІДКА: Обвинувачена Козяр Олександра Іванівна перебуває під вартою при ОП Гайворон і з цього числа рахується за суд трійкою при УНКВС-Одеса. У справі речових доказів немає.

оперуповноважений ОП молодший лейтенант Держбезпеки (Борщевський)

ЗГОДЕН: нач. ОП VI відділу УДБ НКВСст.Гайворон, лейтенант Д/б (Мирний)
ЗАТВЕРДЖУЮ: заст. нач. VI відділу УНКВС-Одеса
Старший лейтенант Держбезпеки (Заранкін)

Вірно: оперуповн.
Мол. лейтенант Д/б *Борщев*

(ДАКО, фонд 5907, справа 9189, арк. 4-6)

№78

Надзв. секретно
Нач. 3 відділу Кіровоградського міськвідділу НКВС
лейтенанту Держбезпеки т. Березінському

ПРО ФІНШВАЛЬД К.І.

13.08.1937 під час повального обшуку слідчого корпусу в камері №117 на стінці біля дверей була виявлена таблиця із зазначенням №№ камер і кількістю утримуваних в кожній ув'язнених.

Цифри були накреслені на стіні якимось гострим предметом.

У процесі розслідування встановлено, що цю таблицю написав ув'язнений під слідством, який знаходився у 117 камері Фіншвальд Костянтин Іванович.

За показами свідків Фіншвальд спеціально стежив за ходом оправок через вічко дверей і таким чином підрахував кількість ув'язнених у тій чи іншій камері. В деяких камерах він встановлював наявність ув'язнених під час прогулянок.

Надаючи описаним діям Фіншваля серйозного значення, повідомляю Вам про це для вжиття відповідних заходів.

До листа додаю копію таблиці, складеної з/к Фіншвалдом.

Оперуповноважений тюрми
НКВС м.Кірово *Соколенко*

14.08.1937

81	– IIIIIII (8)	111	– IIIIIIII (9)
82	– IIIIIIII (10)	112	– IIIIIIII (10)
83	– IIIIIII (8)	113	– IIIIIIII (9)
84	– IIIII (6)	114	– IIIIIIII (10)
85	– IIIIIIII (9)	115	– IIIIIII (8)
86	– IIIII (6)	116	– IIIIII (7)
87	– IIIIII (7)	117	– IIIIIII (8)
88	– IIIIII (7)	118	– IIIIIII (8)
89	– IIIIIII (8)	119	– IIIIII (7)
90	–	120	– IIIIIII (8)

(ДАКО, фонд 5907, справа 4016, арк. 144)

№79

ОБВИНУВАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

До справи № 27236 за зв. ШАТНОГО Дмитра Порфировича, 1896 р.н.,
уродженця с.Плоского Знам'янського району,
безпартійного, одруженого, за професією колишнього вчителя і
ХАРИТОНЕНКА Федора Герасимовича, 1889 р.н., уродженця с.Плоского, безпартійного,
одруженого, за національністю українця, колиш. вчителя
– у злочині, передбаченому ст.54-10 КК УРСР

У Знам'янський РВ НКВС надійшли матеріали: вчителі Плосківської і Заломівської школи Харитоненко Федір Герасимович і Шатний Дмитро Порфирович, вихідці із заможних сімей с.Плоского, тісно пов'язані між собою, проводили серед маси контрреволюційну агітацію, всіляко дискредитовували керівників партії і уряду та його заходи. На підставі чого Харитоненко і Шатний 5 вересня 1937 року були заарештовані.

Проведеними слідчо-оперативними заходами достатньою мірою встановлено, що Шатний Дмитро 1919 року добровільно служив у білій армії, а в 1920-ому, живучи в с.Плоскому, організував банду в кількості 96 осіб, яку влив у крупну банду отамана Хмари – ту, що оперувала на Україні й виступала проти червоних частин. У організованій Шатним банді останній отаманом Хмарою був призначений її командиром.

Останні роки Шатний проліз на посаду вчителя, де серед колгоспників і вчительського персоналу проводив к-р агітацію, висміюючи заходи радвлади. Неодноразово Шатний відкрито говорив: "Нашою країною правлять одні жиди". Колгоспникам розповідав антирадянські і шовіністичні анекдоти.

У січні 1937 року Шатний намагався вчинити терор над членом правління колгоспу ім.Сталіна Дем'яненком Миною, який забороняв Шатному рубати колгоспний сарай і дерева. З цього приводу з допитів Дем'яненка та ін. свідків цілком встановлено, що Шатний Дмитро умисне почав знищувати колгоспний дерев'яний сарай, рубати дерева та інш. На протест члена правління, завгоспа колгоспу ім.Сталіна Дем'яненка, Шатний накинувся на останнього, звалivши його в сніг і вимагав від своєї дружини принести сокиру зарубати Дем'яненка. Вчинити теракт Шатному не вдалося, оскільки на крик Дем'яненка збіглися колгоспники. Така ж доля спіткала і голову колгоспу Євтушенка, на якого Шатний накидався з сокирою.

Як встановлено із показів свідків, Шатний був тісно пов'язаний з учителем Харитоненком Федором, колишнім прапорщиком, з яким серед вчителів і учнів поширювали антирадянські анекдоти, що були швидко підхоплені учнями.

Харитоненко як директор Плосківської школи довів її до такого стану, що учні в школі і поза школою стали розповсюджувачами к-р анекдотів, у яких висміювалися керівники партії і уряду, замість слова єврей учні вживали слово антисемітського характеру. З відома Харитоненка в школі був введений фізичний тиск на учнів, тобто вчителі били учнів.

Допитані як обвинувачені Харитоненко і Шатний винними себе визнали в тому, що перший – Харитоненко служив у школі прапорщиків, що в 1935 році був знятий з посади директора школи за допущений у школі антисемітизм, розповсюдження к-р анекдотів, биття учнів та інш.; Шатний, що служив добровільно в білій армії, був організатором банди в кількості 96 осіб, яку влили в банду Хмари і отаманом якої він призначений командувати, 1937 році намагався побити члена правління колгоспу Дем'яненка. На підставі викладеного вище

УХВАЛИВ:

Справа №27236 зі зв. Шатного Дмитра Порфировича, 1896 р.н., уродженця і жителя с.Плоского Знам'янського р-ну, безпартійного, грамотного, походить із заможної сім'ї, одруженого з дочкою крупного куркуля, у минулому білобандита і організатора політбанди та Харитоненка Федора Герасимовича, 1889 р.н., уродженця і жит. с.Плоского, безпартійного, одруженого, за національністю українця, за професією

вчителя, зі слів несудимого, у минулому заможного – направити на розгляд судтрійки УНКВС Одеської обл.

ДОВІДКА: Заарештовані Харитоненко і Шатний з 5/IX-ц.р. утримувались під вартою у в'язниці м.Кірове.

Речових доказів у справі немає.

Співробітник РВ НКВС /Односумов/

"ЗГОДЕН і ЗАТВЕРДЖУЮ"
Нач. РВ НКВС Зн. р-ну лейтенант Держбезпеки /Єгоров/

З ухвалою Знам'янського РВ НКВС про спрямування справи Шатного і Харитоненка на розгляд судтрійки згоден:
Нач. міжрайопергрупи лейтенант Держбезпеки /Шевченко/

(ДАКО, фонд 5907, справа 4430, арк.)

№80

УРСР

НАРОДНИЙ КОМІСАРІАТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
УПРАВЛІННЯ РОБІТНИЧО-СЕЛЯНСЬКОЇ МІЛІЦІЇ

Протокол допиту

1937 р. *вересня* місяця *12* дня, я *начальник* РВМ Долинського РВ НКВС *Каністий* допитав в якості _____ який дав про себе такі відомості:

1. Прізвище, ім'я і по батькові *Зінченко Дмитро Григорович*_____
2. Рік народження *1903*_____
3. Місце народження *с.Скелеватка Гурівської с/р Долинського р-ну*_____
4. Соціальний стан *із селян-куркулів*_____
5. Майновий стан *не має нічого*_____
6. Громадянство *УРСР*_____
7. Освіта *малограмотний*_____
8. Національність *українець*_____
9. Сімейний стан *одружений*_____
10. Професія *без певних занять*_____
11. Місце служби і посада або фах *без визначених занять*_____
12. Відомості про судимість і знаходження під слідством *у 1932 році на 5 років, у 1933-ому і на 6 років*_____
13. Партійна належність *б/партийний*_____
14. Чи належить до Профспілки *не належить*_____
15. Точна адреса *с.Скелеватка Гурівської с/р Долинського р-ну*_____
16. Соціальне і політичне минуле _____

Будучи попередженим про зміст ст.89 КК УРСР по суті справи свідок показав наступне:

Питання: *Що Вас спонукало ломати грати і підготовлятись до втечі?*

Відповідь: *Спонукало мене те, що громадянин, з яким я сидів разом, мені сказав, що потрібно втікати: "Тебе ж узнав чоловік, що ти брав участь у пограбуванні, то тебе засудять до розстрілу, а я сиджу за політику і мене чекас такий же результат; отже, треба втікати".*

Я подумав і дав згоду. Ми домовились, де можна дістати паспорти для себе, він сказав, що він їх сам підробить і ми вийдем.

Питання: *Ви знасте його прізвище?*

Відповідь: *Знаю – Горбенко Андрій.*

Питання: *В який час ви почали з ним домовлятися?*

Відповідь: *Це було вдень 11/IX 1937 року, він мені першим запропонував, говорив: "Потрібно не проспати, тільки треба раннім світанком, обов'язково, тікати; ти починай ламати грати, бо ти сильніший за мене..." Я години о 4-5 ранку зліз і почав гнути решітку ногами, але вона погано піддавалась, і в цей час почув черговий міліціонер, який попередив. Я сам не готував би, якби не він.*

Питання: *Що Ви ще можете додати до сказаного вище?*

Відповідь: *Більше не додаю нічого. Записано з моїх слів правильно, прочитане мною, про що й розписуюсь.* *ЗІНЧЕНКО*

Допитав Нач РВМ Долинського РОНКВД

сержант міліції */підпис/*_____

(ДАКО, фонд 5907, справа 9385, арк. 2)

№81

ВИТЯГИ З ДОПОВІДНИХ ЗАПИСОК ПРО ЛІКВІДАЦІЮ

націоналістичних угруповань, копії протоколів допитів

(почато 4.IX.37 – закінчено 24.XII.37)

надзвичайно секретно

Наркому ВС СРСР, комісару ДБ 2 рангу
тов.Леплевському
м.Київ

Повідомляєм, що за період з 15-го червня до 15 вересня 1937 року нами заарештовано по лінії III і IV відділів УДБ УНКВС – 815 українських націоналістів, з них:

по м.Одесі - 75
м.Миколаєву - 58
м.Херсону - 41
м..Кірово - 44
по сільських районах - 597

Стосовно 405 арештованих маємо такі дані про їхнє соцполітминуле:

1. Боротьбісти	- 35	7. УПСР	- 11	13. офіцери	- 7
2. галичани	- 22	8. УПСД	- 2	14. гетьманці	- 5
3. УВО	- 5	9. просвітяни	- 14	15. реемігранти	- 10
4. УНЦ	- 1	10. петлюрівці	- 124	16. куркулі	- 32
5. СВУ	- 5	11. махновці	- 11	17. інші націоналісти	- 21
6. ОУН	- 14	12. політбандити	- 113		

Що стосується інших арештованих райвідділеннями НКВС, то стосовно них даними про соцполітминуле ще не володіємо.

За цей же період часу нами ліквідовано 18 націоналістичних організацій і 63 групи, в тому числі:

в містах організацій - 13 груп - 9
в сільських районах організацій - 5 груп - 53

Примітка: Дані про арештованих націоналістів
ще не повністю відображені у 8-ому відділенні УДБ
УНКВС і складені на основі повідомлень райвідділень НКВС.
Заступник начальника УНКВС Одеської області,
капітан Держбезпеки *БАБИЧ*

21.09.1937

(Держархів СБУ, фонд 16, опис 30, справа 63, арк.360-361)

№82

т.Політруку
від червоноармійця т.Горбачова

Т. політрук, 21 числа Шевцов повів себе як контрреволюціонер, оскільки сказав, що в армії служити гірше, ніж в куркулів.

26.IX.1937 *Ч-ць Горбачов*

(ДАКО, фонд 5907, справа 12558, арк. 17)

№83

ПРОТОКОЛИ ДОПИТІВ

українських націоналістів. 1937 рік

Звіт начальника УНКВС Одеської області полковника Федорова 1.10.1937 народному комісару ВР УРСР, комісару Держбезпеки 2 рангу Леплевському "Про роботу з викриття й ліквідації контрреволюційного націоналістичного підпілля в Одеській області".

Справа "Повстанці" – Тишківський район.

На території Тишківського й Вільшанського районів Одеської області викрита контрреволюційна організація, яка ставила перед собою мету: підготовку й здійснення збройного повстання проти Радвлади.

Поки що встановлені такі учасники організації:

1. Бєлінський Кирило Йосипович, син попа, колишній петлюрівець, учитель села Федорівки Тишківського району. Арештований.
2. Бєлінський Віктор Йосипович, син попа, колишній активний петлюрівець. Арештований.
3. Бесараб Іван Павлович, член колгоспу у с.Бузинкувате Вільшанського району.
4. Супановський Михайло Тодосьович, тесля колгоспу у с.Бузинкувате Вільшанського району.
5. Фрединський Юхим Андрійович, інструктор райпарткому.
6. Ролинський Іван Севастянович, член колгоспу у с.Бузинкувате Вільшанського району.
7. Еренберг Настя Іванівна, службовець УНГО Тишківського райвиконкому.
8. Новицький Василь Степанович, машиніст станції Дебальцеве, зв'язаний з петлюрівським емісаром.
9. Онищук Андрій, куркуль, повернувся із заслання, працює в колгоспі с.Бузинкуватого Вільшанського району.
10. Лещинський Купріян Федорович, робітник колгоспу ім.Кірова Одеського приміського району.

При обшуку на квартирі у Бєлінського Віктора Йосиповича знайдено і вилучено 18 зошитів з записами фашистського змісту, які прямо відображають програмні установки організації. Всі записи зроблені особисто Бєлінським.

Так в одному записові, датованому 5.09.1935, значиться: "До речі, політична загостреність спрямована виключно проти Москви. Це тим більш потрібно, що в народних історичних піснях боротьбі з Москвою приділяється значно менше місця, ніж боротьбі з Польщею. Та колись це й відповідало дійсному стану речей, а тепер ситуація зовсім змінилася... Тепер дійшло до того, що Москва стає на шлях знищення української нації. Щоправда, при цім більш ніж будь-коли напускається "димової заслони", але... і сліпі починають бачити... І коли такі протимосковські пісні були не зрозумілі масам (а тому й завчасні) ще 20 років тому, то зараз вони, я певен, впадуть на родючий грунт".

У рукопису "Орли-соколи" Бєлінський спеціально присвятив вірш підписанню пакту про взаємну допомогу між СРСР і Францією , в якому писав:

"Гей Париже-Вавилоне,
Що ти ся вельбучиш:
Десь погані твої справи,
Що з Москвою дружиш.
Десь твій розум вже постарів,
Сила підупала,
Що новітня Німеччина
І тебе злякала.
Ми ж новітню Німеччину
Вітаєм: окрилься.
Розбий пута, що ще в'яжуть,
Та й над сходом звийся.
Оббростилась березина,
Броститься й ліщина:
Оновилась Німеччина,
Новиться й Вкраїна.
Колись буде ще князівська,
Потому гетьманська,
Тепер іде фашистівська,
Новогромадянська..."

Бєлінський написав також вірш "На смерть Симона Петлюри", в якому вказує:

"Колись як зірка нам світив,
Тепер лиш порох:
Із-за кутка тебе убив
Негідний ворог...
Тож не схиляймося в жалю,
І сліз не лляймо,
Гей, браття, зброю лиш свою
Міцніш стискаймо..."

В низці байок, віршів і статей Бєлінський виявляє оптимізм, вихваляє фашизм і прямо закликає до збройного повстання проти радянської влади з орієнтацією на фашистську Німеччину.

Бєлінський зізнався в тому, що будучи переконаним націоналістом, проводив до моменту арешту велику організаційну роботу зі згуртування повстанських кадрів для підготовки збройного повстання проти радвлади. Крім того Бєлінський показав, що з 1921 року є агентом польської розвідки, від якої прибрав завдання здійснити ряд терористичних актів.

Арештований у цій же справі брат Бєлінського Кирило також зізнався в тому, що є агентом польської розвідки і разом з братом керував контрреволюційною повстанською організацією, створеною ними за прямим завданням польської розвідки й активного петлюрівського діяча, який перебуває в еміграції, – Огієнка.

(Держархів СБУ, фонд 16, опис 30, справа 48, арк. 11-14)

№84

Начальнику особливого відділу
41-ої дивізії
від арештованого Матвієнка Б.В.

ЗАЯВА

Не бажаючи надалі вести боротьбу зі слідством, я хочу дати слідству щиро-правдиві свідчення про мою контрреволюційну діяльність і по суті закинутих мені звинувачень. Обставини вербування мене у військово-троцькістську організацію колишнім командиром 123 полку полковником Овчаренком наступні: протягом певного часу з 1930 року, після того, як одружився із княгинею Волконською, через яку я підірвав собі авторитет в рядах РСЧА, до мене не було довіри – мене не просували по службі. В результаті моїх зв'язків з антирадянським елементом, мені давали погані атестації, що пробуджувало в мені агресивність до командування РСЧА, іноді висловлював незадоволення і небажання служити в РСЧА, внаслідок чого я подав рапорт про переведення мене в іншу частину або звільнення в запас із 9-го кавалерійського полку. Однак мене не звільнили, а перевели в 123 стрілецький полк м.Нікополя на ту ж посаду командира взводу, що мене ще більше образило. У 123-ий полк я приїхав у 1935 році; так само висловлював незадоволення щодо становища таких людей, як я, в РСЧА. Усе це помітив колишній командир 123 полку Овчаренко, який зі мною кілька разів розмовляв, починаючи спочатку розмову як належить командирові РСЧА, а потім протягав троцькістську пропаганду, що давало мені можливість плекати агресію проти Радянської влади. З розмов із Овчаренком мені стало зрозуміло з його слів, що політика партії та ідея Сталіна в існуючому ладі пригнічує народи СРСР і що позбутися цього пригнічення можна тільки зміною існуючого ладу, – вказуючи одночасно на мене як на жертву, як на ображеного тільки через причини політики партії, і що я є одним із принижених народів СРСР і що якби Троцький керував країною, такого порядку не було б. Ця бесіда відбулася в кабінеті Овчаренка. Тут же Овчаренко мені заявив, це було в 1936 році (місця не пам'ятаю), що в РСЧА існує потужна військово-троцькістська організація, якою керують деякі представники вищого керівництва, не називаючи прізвищ, і що така організація існує при 41-й стрілецькій дивізії і що керують нею такі ж авторитетні особи, і що перед цією організацією ставиться цілий ряд завдань, тобто вести боротьбу з політикою партії та існуючим ладом шляхом шкідництва, диверсій, ослаблення потужності Червоної армії, організовувати військово-троцькістську змову.

Мною від Овчаренка під виглядом службових розпоряджень були отримані вказівки шкідницького характеру:

1. Не заперечувати проти побудови конюшні біля їдальні і казарм.

2. Політзаняття повинні проводити тільки політруки, щоб позбавити можливості командирів вивчати своїх людей.

Я ці вказівки шкідницького характеру виконував і звідтоді вважаю себе завербованим у військово-троцькістську організацію.

Прошу Вас, громадянин начальник особливого відділу, врахувати всі обставини мого життя і те, що я є соціально близьким Радянській владі і що я розповів всю правду про свою контрреволюційну діяльність, прошу Вас клопотати перед обласним управлінням НКВС, щоб врахувати моє чистосердне каяття, і що я бажаю чесною працею на будь-якому фронті довести свою відданість Радянській владі і спокутувати свою вину за свої тяжкі злочини, щоб до мене і моєї долі підійшли зі співчуттям, помилували мене і врахували, що я ніколи більше не стану на контрреволюційний шлях і залишили мене в живих. Прошу не відмовити в моєму проханні – буду вірним сином трудового народу.

До цього (підпис)
(Розстріляний 4.X.1937 у Харкові)

(ДАКО, фонд 5907, справа 7510, арк. 12-15)

№85

ТЕЛЕГРАМА

Київ УНКВС УРСР

тов. Леплевському

Сьогодні 16 жовтня Спецкомісія облсуду завершує слухання справи учасників право-троцькістської організації в системі Заготзерно зі звинувачення Колядинцева, Гінзбурга, працівників Березівського елеватора і Рауховського заготпункту Тимофєєва, Ткаченка, Щелкунова, Члена, Жукова. Протягом п'яти днів судового розгляду зал суду переповнений: присутніх 1300-1500 робітників, службовців підприємств млинів, Одеських елеваторів, складів, апаратів Заготзерно. Прибували делегації млинів, заводів, інститутів, установ з вимогою розстрілу усіх підсудних. Сьогодні чекаю присуду суду. Результати додатково повідомлю.

Начальник УНКВС Одеської області, полковник Федоров
Начальник 4 відділу Спектор
Передав: *секретар 4 відділу* Пташний
Прийняв: *черговий по УНКВС УРСР* Пилип'як
16.X.1937

(Держархів СБУ, фонд 16, опис 31, справа 92, арк.9)

№86

ВОРОГ У РОЛІ ПРОПАГАНДИСТА

Гуртки з вивчення виборчого закону треба забезпечити якісним складом пропагандистів.

Це повинні зрозуміти всі керівники сільрад. Але цього, очевидно, ніяк не дотримуються в Олексіївці. Вороги народу використовують всі щілини для того щоб пролізти на пост пропагандиста і шкодити на цій важливій ділянці.

У пропагандисти по артілі "13-річчя Жовтня" проліз розкуркулений колись Понуренко Йосип. Цей "пропагандист", як відомо, тісно зв'язаний з ворогами народу. Треба сказати, що він навмисно зриває роботу гуртка, неправильно роз'яснює і т.д.

Дивну позицію займає сільрада, яка не цікавиться складом пропагандистів.

Сліпенко

Газета "Соц. Штурм",
листопад 1937 року, тираж 1600, редактор М.Кузьменко

(ДАКО, фонд 5907, справа 10310, арк. 13)

№87

Арешт 10.11.1937

Федір КУЛИК

***

Знищим сталінську ми смичку,
поставим троцькістів.
Гадів знищим із корінням,
катів-комуністів.
І в Радянському союзі
доб'єм комуністів,
ми відстоюєм за правду
і за честь троцькістів.

Не думайте, комуністи,
що троцькістів вже не стане.
Не вб'єте вже ні одного –
Їх ще більш настане.
Вони знову прокинуться,
почнуть працювати,
не дадуть злим комуністам
з людей крові ссати.
І за проводом троцькістів
підуть всі туристи,
люди сходу далекого
й учні гімназисти.

(ДАКО, фонд 5907, справа 14210, арк. 5)

№88

ОБВИНУВАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

у справі ХОВРАЙ Катерини Гнатівни
за звинуваченням у злочинах,
передбачених ст.ст. 54-10 і 54-11 КК УРСР

ОШТВ ГУДБ НКВС ст.Знам'янка був заарештований Ховрай Дмитро Павлович, за національністю поляк, який за к/р націоналістичну діяльність особливим рішенням НКВС СРСР від 19-го жовтня 1937 року засуджений за II-ою категорією до 10-ти років позбавлення волі. Звинувачувана Ховрай Катерина Гнатівна - дружина Ховрая Дмитра Павловича і була обізнана з к/р націоналістичною діяльністю свого чоловіка.

Допитана по суті справи обвинувачувана Ховрай К.Г. винною себе не визнала.

На підставі викладеного звинувачується:

Ховрай Катерина Гнатівна – 1892 р.н., уродженка Люблінської губ. /Польща/, до моменту арешту проживала у м.Знам'янка, вул.Лебедєва, буд. №9, домогосподарка, знаходилася на утриманні чоловіка, –

у тому, що вона була обізнана з к/р націоналістичною діяльністю свого чоловіка.

Керуючись наказом НКВС СРСР № 00486 – 37 р., дану справа належить подати на розгляд особливій нараді НКВС СРСР.

Складено: 16 листопада 1937.

Пом. Нач. 5 відділення – лейтенант Державної безпеки /Бальдман/

ЗГОДЕН: Нач. 5 відділення ШТВ – лейтенант Державної безпеки /Зеліков/

ЗАТВЕРДЖУЮ: Нач ШТВ ГУДБ НКВС Одеської дороги капітан Державної безпеки /Івановський/

(ДАКО, фонд 5907, справа 6573, арк. 17-в)

№89

ПРОТОКОЛ №8
загальних зборів членів спілки робітників вищої школи, об'єднуваних МК при Кіровоградському Учительському Ін-ті 26.X.1937 р.

присутніх 52 особи

Відкриваючи збори, голова МК Холявенко запропонував обрати президію. З названих 4 кандидатів обрано президію в складі Королюка та Боднарова.

Головує т.Королюк, секретар Боднаров.

т.Заблоцький як голова комісії, якій було доручено скласти проекта резолюції, зачитав його:

"Заслухавши інформацію голови МК т.Холявенка про виключення з членів спілки ворогів народу Мальованого, Лепенчука, Аляб'єва, Майковича та Панасюка, загальні збори лектури, службовців та техперсоналу Кіровоградського учительського інституту відзначають:

Колишні викладачі Мальований, Рибцов, Аляб'єв та помічник бухгалтера Лепенчук справді вороги народу; вони різними засобами шкодили на науковому фронті з метою дати погану якість продукції нашій соціалістичній державі. Їхні дії зводились до прямого саботажу і були скеровані проти постанови ЦК ВКП(б) про роботу вищої школи.

Про шкідницькі дії Рибцова, Мальованого і Лепенчука говорилося на сторінках "Кіровської правди" ще в лютому місяці (16/II) цього року. Це було сигналом, який зривав маску з прихованих ворогів, що нишком діяли, а в останній час навіть перейшли до відкритих дій в стінах інституту. Рибцов, Мальований і К, зблокувавшись, вели роботу в напрямку зірвати набір до інституту на 1937-38 рік, діяли з метою дезорганізувати і розігнати лекторський склад, дезорганізувати установу і цим самим скласти собі умови на дальшу можливість продовжувати шкідництво. Для дезорганізації установи ця зграя не зупинялась ні перед якими засобами; тут було все – і натравлювання одного лектора на другого (Мироненка на Вомачко і навпаки Мироненка на Коціобу і т.д.), і ображання й онехаювання викладачів (Бережна, Чижов, Мироненко, Вомачко, Заблоцький, Королюк, секретар факультету Сарайкіна та інші) і загрожування помстою, і підкуп окремих студентів (Потеряйко, Ляшенко). З метою притягнути на свій бік Потеряйка Рибцов пригощав його цигарками не лише на вулиці, а й в аудиторії в навчальний час; давав обіцянки допомогти улаштуватись на гарній роботі з тим, аби тільки Потеряйко підписав дописа, сфабриковоного Рибцовим, захищав Рибцова і запевняв усіх про його чесність. (Потеряйко)

Відомо й те, що Мальований також обробляв і вороже виховував окремих студентів інституту. Це Мальованому вдавалось виконувати за шаховою грою. Для цієї мети вербувались студенти не зовсім морально стійкі і після ряду сеансів такі студенти, як Винниченко, Гречко були в руках К і виконували потрібні їм замовлення. Їх "робота" зводилась до розповсюдження антирадянських анекдотів, пісень, до зриву занять, зриву дисципліни, розтрат державних коштів, п'янки тощо. Такі студенти, як Гречко, Винниченко, Щербина, Таран викриті студентськими та партійно-комсомольськими організаціями інституту, спіймані на гарячому. Зрештою компанія влаштовує збори на квартирі Мальованого і накреслює плани й заходи щодо боротьби з установою, з окремими викладачами інституту. Їхня мета зводилась до того, щоб спочатку тероризувати окремих викладачів; для цього велось натравлювання одного на другого, щоб розколоти, деморалізувати колектив, протиставити одного одному. Одночасно велась посилена агітація проти вступу до інституту нових студентів. Ці вороги вживали й іншого способу: певну частину викладачів вони намагались взяти під свій вплив (Чижов, Єременко, Білорус, Холявенко, Вомачко, Компанієць). Але, одержавши від деяких з цих т.т. належну відсіч, Рибцов та Мальований починають тероризувати їх, зневажати перед студентами. З метою зібрати підписи під сфабрикованими листами, Рибцов і К розповсюджує різноманітні брехні. Йдучи на квартири до окремих викладачів, яких звільнено за відсутністю вільних годин на наступний рік, К намагається переконати їх, що дирекція інституту звільняє висококваліфікованих викладачів і оточує себе родичами та бажаними особами. Висловлюючи своє велике співчуття "жертві" такої "системи", К підносить їй дописа з проханням підписати його. І коли колишній викладач Клейнерман, прочитавши "твір" і не знайшовши в ньому жодного правдивого слова, відмовився дати свій підпис, зграя починає тероризувати Клейнермана, ображати.

Виявилось також і те, що Рибцов пробрався на педроботу різними обманними шляхами, не маючи на те ніякого ні юридичного, ні фактичного права, оскільки Рибцов не слухав і не склав іспитів з таких розділів дисципліни як анатомія, фізіологія та систематика рослин. Проте ці розділи він читав у інституті, видаючи себе за справжнього спеціаліста. Цей "спеціаліст" у своїх "лекціях" онехаював досягнення радянської науки, досягнення академіка Лисенка, Мічуріна. Він ігнорував підручники і відривав студентів від праці над книжкою, зводячи всю роботу до опрацьовування своїх шкідливих, методологічно-збочених конспектів. Шкідництву Рибцова допомагав і Н.К.О своїми передставниками в особі Рема, допомагав і заступник редактора газети "Кіровська правда" т.Немировський. Дирекція Кременчуцького інституту проявила стосовно Рибцова гнилий лібералізм, видавши йому документи про звільнення його з інституту за "власним бажанням".

Збори відзначають, що шкідництво Мальованого виявилось у навмисному позбавленні програмового матеріалу методологічного змісту, в відсутності у викладанні простоти й ясності для студентів. Таке викладання було не від недостатньої кваліфікації Мальованого, а стало наслідком шкідницьких намірів його, оскільки відомо, що Мальований закінчив інститут філософії до 1918 року, інститут іноземних мов та фізхеммат у Києві.

Відомо також, що помічник бухгалтера Лепенчук приховував довгий час своє минуле, яке полягає в тому, що він був у білих і брав участь в захопленні міста білими в 1919-20 роках (Мірошниченко).

Аляб'єв, що заарештований як ворог народу, під час роботи в інституті не брав жодної участі у вилученні шкідливої літератури з військових дисциплін. Навпаки, з його боку були спроби залишити в користуванні студентами літературу, кориговану ворогами народу Якіром, Тухачевським, Уборевичем, Ейдеманом (Вомачко, Коцюба).

Політвиховної роботи і політнавчання для таких мерзотників не існувало. Мальований дійшов до того, що прямо заявив: робіть зі мною що хочете, тільки не нагадуйте мені про ваші політзаняття (Гольцман).

Викладачі інституту неодноразово звертались до голови МК т.Холявенка з проханням про захист від образ і загроз про помсту з боку Рибцова і Мальованого, просили створити умови для нормальної праці. Але не зважаючи на це голова МК Холявенко не знайшов потрібним мобілізувати увагу викладачів навколо цього питання і вжити рішучих заходів до ізоляції даної зграї від інституту. Навпаки т.Холявенко рішуче, свідомо чи несвідомо, захищав інтереси Рибцова і Мальованого, пояснюючи це тим, що він як голова МК повинен захищати інтереси робітника, будучи об'єктивним в таких питаннях.

Збори констатують, що т.Холявенко справді захищав, але не інтереси колективу і членів спілки – викладачів, чесних працівників установи – від шкідливого впливу і розгулу Рибцова та його консультанта Мальованого, яких було вже викрито як ворогів народу, прямих шкідників на педагогічному фронті. Про це говорив весь інститут, всі організації інституту, але т.Холявенко навіть в останній час особисто погодився бути захисником справи Мальованого в суді.

Збори відзначають, що МК на чолі з т.Холявенком не проявив більшовицької настирливості щодо ізоляції ворогів і захисту від них колективу викладачів та установи. Збори відзначають, що голова МК т.Холявенко в питанні чистки інституту від залишків класово ворожих елементів, які були вже викриті колективом інституту, проявив цілковиту політичну благодушність і навіть виявляв допомогу. Що було запорукою для подальшої шкідницької діяльності Рибцова, Мальованого і К.

Загальні збори засуджують дію ворогів народу Рибцова, Мальованого, Аляб'єва, дію, що зводилась до прихованого і відкритого шкідництва в стінах інституту і поза ним. Виходячи з вищенаведених фактів, загальні збори вважають за потрібне:

1. Вивести зі складу МК та членів спілки ворога народу Аляб'єва. Вивести із членів спілки ворога народу Мальованого та їхнього прямого помічника Лепенчука.

2. Вчинки і методи шкідництва висвітлити в пресі та на загальних зборах лекторсько-студентського складу інституту.

3. Збори вважають за необхідне негайно вивести зі складу МК т.Холявенка як такого, що припустив політичну благодушність до справи очистки інституту від класово-ворожих елементів і не забезпечив мобілізації уваги навколо цього питання викладачів та техперсоналу інституту та просити відповідні організації інституту зайнятись вивченням і розслідуванням справи блокування та захисту шкідника Мальованого з боку т.Холявенка.

4. Новому складу МК негайно розгорнути масову політвиховну роботу серед викладачів і техперсоналу інституту.

5. Негайно закінчити перевірку і перегляд всієї літератури в бібліотеці, вилучивши непотрібну – застарілу та шкідливу, склавши списки на вилучену. До цієї справи притягнути працівників окремих кафедр.

6. Широко розгорнути роботу антирелігійного гуртка, добившись того, щоб кожен викладач і техпрацівник інституту був членом гуртка.

7. Силами гуртка поставити ряд доповідей на антирелігійні теми в інституті, в підшефному колгоспі, на виробництвах м.Кірове.

8. Розгорнути роботу інших гуртків: стрілецького, ОСО, МОДРу; організувати стрілецький гурток з викладачів.

9. Посилити пильність щодо викорчовування залишків рибцовщини й мальованщини серед викладачів, а також серед студентів, особливо студентів II курсів, де ще ці залишки проявляють себе у справі онехаювання лектора (Єременка).

10. Розгорнути і підняти як серед викладачів, так і серед студентів змагання-відмінництво та включитись у змагання з іншими навчальними закладами.

11. Взяти активну участь у проробці положення про вибори до рад.

В процесі обговорення проекту резолюції висловились:

т.Лепський – висловлює жаль, що не встиг як слід придивитись до Панасюка; йому, Лепському, здавалось підозрілою закоханість у Панасюка з боку студентів. Одне можна з упевненістю сказати: Панасюк не дороблює до кінця програм, особливо з вищої алгебри на вечірньому відділенні.

т.Королюк підкреслює ту політичну сліпоту, яку виявив т Холявенко стосовно особи Мальованого. Від т.Мальковецької Холявенко знав про перебування Мальованого в банді і, не зважаючи на це, стоячи на формальному ґрунті, захищав Мальованого. А в останній час пішов навіть в суд, щоб захищати Мальованого. т.Холявенко вимагав формальних доказів, не бажаючи зовсім спостерігати за вчинками Мальованого, а ці вчинки давали досить доказів. Через свою політичну сліпоту Холявенко, за словами т.Швеця, підтримував дружні стосунки з Мальованим і К й після того, як усю компанію було звільнено. Як голова МК Холявенко повинен був знати, чим дихає кожен працівник.

Аляб'єв був вахмістром у старій армії, для червоної армії був чужорідним тілом, шкодив. Про Лепенчука, Панасюка ми мало знали, зараз лише виявляється, що вони шкодили. т.Коленіченко пропонує надіслати до НКО витяг з протоколу засідання з зазначенням, що Рем підтримував Мальованого й Рибцова. т.Стрижеус пропонує переглянути виконання плану з різних дисциплін, оцінки студентів тощо. т.Заблоцький: Холявенко, спираючись на формальний бік справи (раз немає доказів, немає вини Мальованого), гальмував справу з Мальованим. Проте його як голови МК було прямим обов'язком придивлятись, прислухатись, вивчати людину за її вчинками.

До проекту резолюції внесено додатки:

а) надіслати резолюції до НКО

б) перевірити роботу всіх кафедр

Проект резолюції з додатками було зачитано вдруге, після чого поставлено на голосування. За резолюцію голосували всі присутні. За пізнім часом засідання було перенесено на наступний день. В цей день о 2-ій годині дня голова т.Королюк відкрив збори при наявності 58 осіб. Оголошено було порядок дня: вибори двох членів до складу МК і одного – до складу ревізійної комісії. Відкритим голосуванням обрано було лічильну комісію в складі: Лепського, Романовського, Компанійця. Названо було до складу МК 5 кандидатур. Зібравши бюлетені числом 57, лічильна комісія на самоті, в окремій кімнаті підрахувала виборчі голоси, після чого наслідки оголосила. Більшість голосів до складу МК дістали такі особи:

Заблоцький 38

Мироненко 36

Через таку саму процедуру пройшло обрання члена ревкомісії. До складу ревкомісії обрано Стрижеуса.

Голова зборів (Королюк)

Секретар (Боднаров)

Гущівська
сільська рада
Чигиринського району
квітня 15 дня 1939 року

Довідка-характеристика
на громадянина села Гущівка Мальованого Оксента Артемовича

Народження 1893 року. Батки його до і після революції – міцні середняки; брат його Тиміш Мальований розкуркулений у 1929 році; брат Панас Мальований був у банді Мамая – помер у 1926 році; Брат Трихін Мальований працює в колгоспі з 1931 року; брат Іван Мальований працював у колгоспі з 1931 року, а в 1933 році помер; батьки його померли в 1933 році.

Сам Оксент Мальований від родів каліка на ногу і на руку. Оксент Мальований вчителював у Гущівській школі в 1911 році, в цьому ж році виїхав із села – адреса сільській раді невідома до цього часу. Про що й свідчить

Голова сільської ради
Секретар

Народному комісару внутрішніх справ т.Берії

м.Москва
від колгоспників і службовців
с.Гущівки Чигиринського району
Кіровоградської області, УРСР

1. Парторг Шульженко Михайло Пантелеймонович (№ партквитка 1645674)
2. Червоний партизан Шульженко Степан Тихонович (№ партизанського квитка 60016)
3. Червоний партизан Литвиненко Іван Прокопович
4. Хмара Василь Леонтійович
5. Дудник Федот Павлович
6. Лабунько Назар Григорович
7. Германенко Данило Степанович
8. Бульда Дмитро Івович

ЗАЯВА

Наш односельчанин Мальований Оксент Артемович, колишній викладач математики педагогічного інституту м.Кіровограда, запроторений до в'язниці в 1937 році в м.Кіровограді, УРСР (колишній Єлизаветград).

Мальований Оксент Артемович як до революції 1917 року, так і в період повалення царизму й подальшої боротьби з контрреволюцією не приставав ні до яких антирадянських організацій. Мальований Оксент Артемович від роду каліка на руку і ногу (туберкуьоз кістки) і тому ні в яких арміях не міг брати участі.

Ми вважаєм, що Мальований О.А. несе покарання несправедливо. Ми маєм за свій обов'язок звернути Вашу увагу на цю несправедливість і просимо Вас – справедливого рішення про звільнення із в'язниці Мальованого Оксента Артемовича.

Підписи вище перерахованих громадян Гущівська сільська рада засвідчує.

(ДАКО, фонд 5907, справа 9249, арк.39-50, 125-126)

№90

таємно

ДОВІДКА
про кількість арештованих у Миколаївській області з 1 червня ц.р. по всіх лініях робіт

№п/п	Найменування району	кількість арештованих з 1.06	кількість засуджених	залишок арештованих
1	Херсон	833	427	406
7	Каховка	120	97	23
14	Фріца Геккерта	105	50	55
15	Кірове	489	301	188
16	Компаніївка	77	57	20
17	Бобринець	80	48	32
18	Витязівка	48	39	9
19	Долинська	95	63	32
20	Новгородка	36	13	23
21	Нова Прага	66	32	34
22	Петрове	78	70	8
23	Олександрія	93	55	38
24	Знам'янка	115	73	42
25	Єлизаветградка	139	85	54
26	Аджамка	77	35	42
31	Очаків	105	26	79
33	Четимівка	60	30	30
39	Казанка	58	41	17
41	Миколаїв	694	222	472
	ВСЬОГО:	5207	2809	2398

6.11.1937 *Т.В.О. начальника управління НКВС Миколаївської області старший лейтенант Держбезпеки* *ФІШЕР*

таємно

Миколаївське облуправління НКВС
IV відділ

ДОВІДКА
про стан боротьби з українською національною контрреволюцією

Протягом жовтня-листопада Миколаївським облуправлінням НКВС як в обласному центрі, так і на периферії викрито ряд антирадянських націоналістичних організацій. Аналіз усіх справ, що перебувають у слідчому виробництві, показує:

а) українське націоналістичне антирадянське підпілля в Миколаївській області організаційно було зв'язане з Київським центром і за завданням центру проводило роботу (Триліський, Козубовський, Микитенко)

б) антирадянська діяльність, яка велась українським контрреволюційним підпіллям на території Миколаївської області, була спрямована: на проведення підривної роботи в галузі промисловості, сільського господарства і культурного будівництва, насадження повстанських груп, до яких залучались

колишні петлюрівці, колишні бандити, втікачі-куркулі, повстанці, просвітяни й невдоволені елементи; а також на підготовку терористичних кадрів, які змогли б за вказівкою центру проводити терористичні акти проти керівництва ВКП(б) і Радянського уряду;

в) кінцевою метою антирадянського підпілля було – відокремлення України від Радянського Союзу і створення на її території самостійної української дрібно-буржуазної держави під протекторатом фашистських держав.

Найпотужніші антирадянські націоналістичні організації викриті в Миколаєві, Херсоні, Знам'янці й Олександрії.

Заарештовано там 110 учасників. Частина звинувачуваних за законом від 1-го грудня 1934 року будуть віддані суду військовою колегією. Справи на решту будуть розглянуті трійкою.

Крім того було здійснено оперативний натиск на активно діючі антирадянські націоналістичні елементи і в інших районах області. За цією операцією всього заарештовано 340 осіб.

м.Миколаїв
6/XI-1937

Начальник обласного управління НКВС
старший лейтенант *ФІШЕР*

таємно

ДОВІДКА

про кількість арештованих по українській націоналістичній контрреволюції в районах Миколаївської області

1. Херсонський	72	14. Бобринецький	7
2. Миколаївський	41	15. Долинський	5
3. Знам'янський	24	20. Устинівський	4
4. Кіровський	23	22. Аджамський	4
5. Єлизаветградківський	17	23. Витязівський	3
6. Голопристанський	17	31. Новопразький	1
7. Компаніївський	14		
9. Олександрійский	10	ПРИМІТКА: за даними на 1.11.1937	

м.Миколаїв
6.XI.1937

Нач. 4 відділу УДБ УНКВС,
старший лейтенант Держбезпеки *САРАЄВ*

таємно

ДОВІДКА

про викриття українського націоналістичного підпілля в Олександрійському районі

В Олександрійському районі викрита й ліквідована антирадянська націоналістична організація, яка була створена колишнім завідувачем педагогічного технікуму Журдою (арештований, знаходиться в Дніпропетровському облуправлінні НКВС).

Встановлено, що Журда був зв'язаний з колишнім завідувачем облвідділу народної освіти в м.Дніпропетровську Крупко (входив до центру правих у Дніпропетровську, здійснював блок правих з націоналістами, засуджений за 1-ою категорією), за завданням останнього гуртував націоналістичні кадри в м.Олександрії.

Звинувачувані Король і Рижук зізнались, що в Олександрійському районі наявна антирадянська націоналістична організація, яка розгорнула повстанську роботу в Олександрії та інших прилеглих селах, зокрема в Кам'янці й Піщаному Броді.

По справі заарештовані Рижук, якого завербував Журда, Лісняк, Кушнір, Копиця, Король, Харин і Бугаєць.

Слідством також встановлено, що один із керівників цієї організації Лісняк був зв'язаний з розвідником німецької розвідки Браденбургом (засуджений за 1-ою категорією обласною трійкою в м.Дніпропетровську). Браденбург у своїх свідченнях також заявив про наявність в Олександрії української націоналістичної організації, з якою він через Лісняка підтримував зв'язок.

По справі зізнались 4 арештованих. Слідство розгортається, ведуться додаткові арешти.

м.Миколаїв — *Начальник 4 відділу УДБ УНКВС*
6.11.1937 — *старший лейтенант Держбезпеки* — *САРАЄВ*

таємно

ДОВІДКА
про ліквідацію повстанського підпілля у Знам'янському районі

1-им відділом УДБ Миколаївського облуправління НКВС ліквідовано повстанське підпілля в селах Диківка й Макарівка. Всі учасники повстанської організації в минулому належали до банди Хмари.

Звинувачені Скляров і Лебідь зізнались, що їхня організація в мирний час здійснювала:

а) добір повстанських кадрів за рахунок колишніх політбандитів і втікачів-куркулів;

б) підривну роботу в колгоспах, спрямовану на знищення кінського поголів'я і рогатої худоби;

в) руйнування колгоспів шляхом розкладання трудової дисципліни та агітації за вихід із колгоспів;

г) зрив найважливіших кампаній у сільському господарстві.

На воєнний час організація намічала: підняти повстання, організувати всіх невдоволених Радянською владою, дезорганізувати тил Червоної армії шляхом диверсій на залізниці і в сільському господарстві, вчиняти терористичні акти проти активу.

Свідченнями звинувачених, які зізнались, встановлено, що організація була закладена у 1935 році колишнім політбандитом і куркулем Гречкою Федором Васильовичем, який нині мешкає у Дніпропетровському районі в одному з сіл (встановлюється й підлягає арешту).

По справі заарештовано 17 осіб. Слідство знаходиться в стадії розгортання.

м.Миколаїв — *Начальник 4 відділу УДБ УНКВС*
6.11.1937 — *старший лейтенант Держбезпеки* — *САРАЄВ*

(Держархів СБУ, фонд 16, опис 30, справа 104, арк.23-24, 25-26, 27, 36-37, 38-39)

№91

ВИТЯГ
з протоколу одинадцятого поширеного пленуму Хмелівського райвиконкому

25 листопада 1937 року

СЛУХАЛИ: Інформаційну доповідь тов.Ткаченка про виведення зі складу членів президії та пленуму райвиконкому Короля, Дяченка та Кодацького.

УХВАЛИЛИ: Вивести зі складу членів президії та пленуму райвиконкому Короля та Дяченка як ворогів народу. А Кодацького як затриманого, який під вартою і слідством.

Секретар РВК Онойко.

(ДАКО, фонд 5907, справа 4271, арк.80)

№92

ДОВІДКА

про заслуховування справ у показовому порядку по шкідницькій діяльності в галузі тваринництва у Миколаївській області

(ОКРЕМІ ВИТЯГИ)

За жовтень і листопад 1937 року управлінням НКВС Миколаївської області викриті й ліквідовані організації, які вели активну шкідницько-диверсійну роботу в галузі тваринництва у Херсонському, Кіровському і Великолепетиському районах.

Кіровський район

Проведеним слідством і відкритим процесом виїзної сесії обласного суду по справі викритої і ліквідованої антирадянської шкідницької організації по лінії твариництва було встановлено:

У 1936 році колишній учасник контрреволюційної організації "Весна" ветлікар Ткачук і райветлікар Петренко, будучи учасниками антирадянської шкідницької організації, куди були залучені колишнім начальником земельного управління Одеського облземуправління Самсоновим, згідно з отриманим від нього завданням, проводили шкідницьку роботу в галузі тваринництва і вербували в організацію нових учасників.

У різний час цими особами були завербовані у шкідницьку організацію ветлікарі міськземвідділу Клименко, Голобородько, Чистосердов, ветлікар заводу "Комбікорм" Йотковський, працівник ветлабораторії Безуглов, педагог ветінституту Ілляшевич, які протягом 1936-37 років вели активну шкідницьку роботу зі знищення худобоголів'я.

Винищення поголів'я худоби за завданням Ткачука й Петренка велось усіма учасниками шкідницької організації шляхом штучного поширення епізоотичних захворювань і непроведенням профілактичних заходів з метою запобігання епідемії.

Учасники організації з метою викликати падіж худоби та епідемічних захворювань вчиняли запобіжне щеплення тваринам через півтора-два місяці після появи епідемії, чим викликали великий падіж у колгоспах і радгоспах.

У 1937 році за прямим завданням Петренка у Кіровському районі було вчинено щеплення проти сибірки поголів'ю з метою викликати падіж худоби в 1938 році.

З метою поширення сапу учасники організації розмістили двоє господарств біля великої проїжджої дороги і рік Сугоклея та Інгул, внаслідок чого епідемією сапу була охоплена велика кількість колгоспів і радгоспів в сусідніх з Кіровським районах.

Рішенням виїзної сесії облсуду учасники шкідницької організації Ткачук і Йотковський засуджені за 1-ою категорією, Петренко, Клименко, Голобородько, Безуглов, Чистосердов і Ілляшевич засуджені за 2-ою категорією.

1.XII.-37 *Начальник УНКВС Миколаївської області*

м.Миколаїв *капітан Держбезпеки* *ФІШЕР*

(Держархів СБУ, фонд 16, опис 30, справа 104, арк.16, 18-20)

№93

ДОВІДКА

про результати оперативної роботи 3-го відділу НКВС Миколаївської області щодо польської контрреволюції і шпигунства

З червня цього року з питань польської контрреволюції і шпигунства було заарештовано 852, із них засуджено 359, нині під арештом знаходиться 493. Щодо польської контрреволюції і шпигунства із числа проведених справ й тих, що перебувають у виробництві, заслуговують уваги справи, за якими викрита й ліквідована шпигунська резидентура і диверсійне підпілля, закладене польськими розвідувальними органами на промислових об'єктах Миколаївської області: агентурно-слідчі справи "Резидентура-2" (Миколаїв, арештовано 6 осіб), "Лисиця" (Херсон), "Мрійники" (Херсон, арештовано 17 осіб), "Зграя" (с.Царіодар, арештовано 19 осіб)...

справа Бзорика

В Кірово арештований військовополонений польської армії Бзорик дав свідчення про наявність шпигунської диверсійної організації, створеної у Кіровому перебіжчиком, агентом польської розвідки Затонським, нині заарештованим у Петропавловську. Свідченням Бзорика, які перекриваються зізнанням Затонського, встановлена причетність до цієї організації 9 осіб, з яких 6 уже заарештовано.

Обидва зізнались у шпигунсько-диверсійній роботі і створенні повстанських формувань на період війни та організації руйнівних дій на залізничному транспорті в тилу Червоної армії. Справа знаходиться у виробництві.

по справі "Сімейка"

Викрито й ліквідовано польську шпигунсько-повстанську організацію у Кіровому, закладену і керовану з 1919 року відомим діячем "ПОВ" ксьондзом Соколовським. За справою арештовано 22 особи, які вже всі засуджені за першою категорією.

Діяльність цієї контрреволюційної організації безпосередньо керувалась польським консулом у Києві, зв'язок з яким здійснював учасник організації Спренжин, який особисто систематично їздив у консульство, відвозив шпигунські дані й отримував керівні вказівки про подальшу діяльність організації.

При ліквідації вказаної польської контрреволюційної організації був вилучений прапор з польським державним гербом, який зберігали члени організації.

Зараз по цій справі додатково заарештовані 14 учасників низівки – повстанців, які були викриті в причетності до ліквідованої польської контрреволюційної організації.

Слідство щодо нововиявлених 14-и учасників організації ведеться в напрямку викриття всієї діяльності діяча "ПОВ" ксьондза Соколовського в Кіровому.

справа "Родичі"

В Кіровому ліквідовано польсько-шпиг. диверс. ор-ія, в справі якої заарештовано 8 осіб – зізнались Фіншвальд, Шехолковський, Гау та інші. Встановлено, що шпигунсько-диверсійну групу створив у Кіровому в 1926 році агент польської розвідки Бруно Земек, засланий в СРСР нелегально із Польщі.

Учасники організації за завданням Земека вели диверс. шкідн. діяльність на підприємствах м.Кірове, причому з контрреволюційною метою, учасник організації Шехолковський встиг здійснити шкідництво й зірвати постачання Криворізьких копалень необхідними машинами, що згубно відобразилось на виконанні програми криворізькими копальнями.

Справу відправлено в особливому порядку Наркому внутрішніх справ Союзу – Генеральному комісару держбезпеки тов.Єжову.

Т.В.О. начальника 3-го відділу УДБ
молодший лейтенант *КУШНІР*

5.XII.1937
м.Миколаїв

(Держархів СБУ, фонд 16, опис 30, спр.104, арк.74-79)

№94

таємно

ДОВІДКА

про репресії родин засуджених у порядку наказу НКВС СРСР № 00485

арештовано: дружин	82
вилучено дітей до 15 років	55
арештовано дітей понад 15 років	1
оформлено для направлення на особливу нараду НКВС	81

6.12.1937

Т.В.О. начальника управління НКВС по Миколаївській області
старший лейтенант Держбезпеки *ФІШЕР*

(Держархів СБУ, фонд 16, опис 30, справа 104, арк.8)

№95

ДОВІДКА
про результати проведеної роботи 3-ім відділом УНКВС Миколаївської області

щодо японського шпигунства
справа "Азіати"

За даною справою у Херсоні заарештовані китайці Лю-Мін-Сон, Ван-Кудар, Лю-Фун-Дю, що мають широченні зв'язки з китайцями і японцями, які розробляються іншими органами НКВС як шпигунська розвідка.

Відомо, що дана група зв'язана з японським резидентом Ван-Дю-Лі, який приїжджав у Херсон.

Перераховані фігуранти справи налаштовані різко контрреволюційно .

Справа знаходиться у виробництві. Береться ухил на викриття всієї їхньої шпигунської діяльності.

Т.В.О. начальника 3-го відділу
ст.лейтенант УДБ *КУШНІР*

(Держархів СБУ, фонд 16, опис 30, справа 104, арк.82-83)

№96

ДОВІДКА
про результати оперативної роботи 3-го відділу УНКВС щодо німецької контрреволюції і шпигунства

З червня цього року щодо німецької контрреволюції і шпигунства було заарештовано 378 осіб, з них засуджено 119. Нині під арештом знаходиться 259. За цей відрізок часу слідством було викрито ряд крупних контрреволюційних шпигунських диверсійно-повстанських формувань як на промислових оборонних об'єктах, так і в селах та містах Миколаївської області.

До найактуальніших справ слід зарахувати: "Щупачі" (Миколаївський завод ім.А.Марті), "Осколки" (Калініндорфський район), "Благотворчі довірені" (Херсон), "Фройдшафт" (Фріц-Геккертівський район)..."

агентурно-слідча справа "Католики"

В м.Кірово була ліквідована німецька фашистська організація, створена агентом німецької розвідки Фішмахером. До складу організації входили переважно німці-куркулі, які втекли із заслання й осіли мешкати в Кіровому.

Керівники контрреволюційної організації Бергер і Келлер вели вербувальну роботу і серед німецьких колоній в Кіровому, здійснювали контрреволюційну фашистську націоналістичну діяльність, готуючи кадри для повстання на випадок війни.

По справі заарештовано 15 осіб. Справу розглянуто трійкою УНКВС. Більшість із звинуваченних засуджені за першою категорією.

агентурно-слідча справа "Деференград"

В м.Кіровому викрито і ліквідовано контрреволюційну німецьку націоналістичну організацію "Союз" громадян німецької раси. Заарештовано 24 учасники. Із свідчень встановлено, що у завдання організації входило розпалювання ненависті до радвлади в середовищі німецького населення, ведення націоналістичної пропаганди цілеспрямованої: схиляння перед "вищою расою" – до Гітлера і до фашистської Німеччини.

За даною справою засуджено 8 осіб судовою трійкою, решта 16 звинувачених подаються на розгляд наркома Внутрішніх справ Союзу.

6.XII.1937

Т.В.О. нач. 3-го відділу
молодший лейтенант УДБ КУШНІР

(Держархів СБУ, фонд 16, опис 30, справа 104, арк.68-73)

№97

Хмелівська сільрада
28.12.1937 № 101

ДОВІДКА*

Видана на гром. с.Хмельового Хмелівської сільради Хмелівського району Човпана Федора Левкового про те, шо такий з'являється виходцем із сім'ї бувших кулаків був позбавлений виборчіх прав в 1927-28-29 рік судимий в 1929 році за сохраненія огнестрельної зброї. Вінтовка, сабля, яка була знайдена на пожежі в його сараї. в 1933 році суждений за шкідництво на бурякові плантації та за зрив колхозної дісципліни також. Увесь час в період бандітізму в нього в домі увесь час містились штаби біло бандитів Петлюри, Махно, Денікіна, Желізняка

Голова с/р Арманов
секретар Бр...

(ДАКО, фонд 5907, справа 9498, арк.4)

№98

ПОРІВНЯЛЬНА ТАБЛИЦЯ

про оперативну діяльність районних органів
НКВС і ОУНКВС в Миколаївській області
за час із 1.VI. по 1.X і з 1.X по 1.XII.1937

троцькісти і праві	160	107
учасники військово-фашистської змови	11	9
по польській контрреволюції і шпигунству	500	417
німецькій	381	527
румунській	131	58
японській	2	17
українські націоналісти	585	498
по церковній і сектантській контрреволюції	212	182
інші види контрреволюції (диверсія, шкідництво, білогвардійщина та інше)	439	486
жінки зрадників Батьківщини	-	123
по куркульській контрреволюції	941	899
ВСЬОГО:	3362	3323

Т.В.О. начальника управління НКВС Миколаївської області
капітан Держбезпеки ФІШЕР

(Держархів СБУ, фонд 16, опис 30, спр.104, арк.15)

---

*правопис збережено

№99

ДОПОВІДНІ ЗАПИСКИ

про ліквідацію націоналістичних угруповань, копії протоколів-допитів: 4.IX.1937 – 24.XII.1937 (*витяг*)

"Вивчаючи обов'язки учасників контрреволюційних націоналістичних організацій, відзначаєм, що частина їх безпосередньо пов'язана з контрреволюційним націоналістичним угрупованням на периферії. Так активний націоналіст Миколюк мав безпосередній зв'язок з керівником повстанської групи в Гайворонському районі Шарандаком".

(Держархів СБУ, фонд 16, опис 30, справа 63, арк. 23)

ІЗ ЗВІТУ

наркому ВС УРСР, комісару Держбезпеки 2 рангу тов.Леплевському – від начальника УНКВС Одеської області Федорова 4.09.1937

На виконання Вашого телеграфного розпорядження №2232 нами в ніч на 2 вересня 1937 року арештовано 15 чоловік боротьбістів, які проходять у нашому обліку:

3. Хренов-Хрен Андрій Іванович, колишній член КП(б)У. В минулому за завданням контрреволюційної організації боротьбистів був організатором збройних загонів, які боролись із частинами Червоної армії. Брат Хренова – в минулому поліцейський.

11. Малковський Арсен, активний боротьбіст; в минулому – член холодноярського повстанкому, брав активну участь у збройній боротьбі проти радянської влади (арештований у м.Кірове).

(Держархів СБУ, фонд 16, опис 30, справа 63, арк. 23)

№100

таємно

Народному комісару внутрішніх справ УРСР, комісару Держбезпеки 2 рангу

тов. Леплевському

ДОПОВІДНА ЗАПИСКА

про завербованих агентів та інформаторів IV відділу УДБ НКВС УРСР за період з 1 серпня 1937 по 1 січня 1938 року

За період з 1 серпня 1937 року по 1 січня 1938 року IV відділом УДБ НКВС УРСР завербовано 77 осіб:

агентів – 61
інформаторів – 16

за місяцями вербування проведено в такій кількості:

серпень	2 агенти	
вересень	1 агент	
жовтень	13 агентів	6 інформаторів
листопад	15 агентів	4 інформатори
грудень	30 агентів	6 інформаторів

Із них:

І. У внз, наукових, письменницьких колах та серед інших працівників мистецтва:

1) професорів	7 агентів,	1 інформатор всього	8
2) доцентів	1 агент -	1	
3) аспірантів	1 агент -	1	
4) наукових працівн.	7 агентів	2 інформатори	9
5) письменників	1 агент	1 інформатор	2
6) художників	3 агенти	1 інформатор	4
7) артистів	3 агенти	4 інформатори	7
8) прац. видавництв	2 агенти	1 інформатор	3
9) прац. радапарату	2 агенти	5 інформаторів	7
ВСЬОГО	27 агентів	15 інформаторів	42

ІІ. По правих і троцькістах:

1) наукових працівн.	10 агентів	1 інформатор	11
2) прац. радапарату	12 агентів	2 інформатори	14
3) профспілк. прац.	1 агент	-	1
4) літературних прац.	4 агенти	-	4
ВСЬОГО	27 агентів	3 інформатори	30

ІІІ. По духовенству:

1) по сектантах і реформістах	1 агент	-	
2) по баптистах	-	1 інфор.	
3) по церковниках-автокефалістах	1 агент	-	1
ВСЬОГО	3 агенти	2 інфор.	

Отже, IV відділом УДБ НКВС УРСР за період з 1 серпня 1937 по 1 січня 1938 року завербовано агентів – 61
інформаторів – 16

5 січня 1938 року

Помічник начальника IV відділу УДБ НКВС УРСР старший лейтенант Держбезпеки *ПЕРЦОВ*

(Держархів СБУ, фонд 16, опис 31, справа 74, арк.1-3)

№101

ДОДАТОК
до довідки про проведені вербування агентури за період з 1.08.1937 по 1.01.1938

1. "Ковчан" – 1894 р.н., професор, завідувач кафедри Київського інституту демографії.

"Ковчан" володіє значними зв'язками серед наукових наркомздоровівських кіл. В роботу включився активно. Матеріали, які він надає, відзначаються глибиною оцінки названих фактів. Як агент перспективний. За його ж даними розробляється зараз група лікарів, членів ВКП(б), які виявляють себе троцькістами і правими, пов'язані між собою і ведуть організовану діяльність щодо захоплення ряду командних посад у закладах Наркомздорову.

Член УСДРП. Завербований 26.09.1937.

2. "Рубліи" – фінансист.

3."Серафимов" – відповідальний редактор Київської вечірньої газети "Більшовик".

4. "Алексеєв" – професор соціально-економічних дисциплін, керівник кафедри історії партії Київського пединституту.

5. "Мусій".

6. "Смирнов" – професор держуніверситету.

7. "Матвеєв" – директор інституту педагогіки.

8. "Светлова" – завідувач бібліотечним фондом бібліотеки Наркомтяжпрому, дочка академіка-націоналіста. Дуже близька до роду українських академіків. При вербуванні визнала свою націоналістичну діяльність і широкі зв'язки з націоналістами. Направлена на розробку українського контрреволюційного підпілля в наукових та академічних колах.

Завербована 27 грудня 1937 року.

9. "Ленський" – артист опери.

10. "Сергеєв" – художник, старший науковий працівник музею російського мистецтва, колишній член ЛКСМУ. При вербуванні визнав свої зв'язки з викритими націоналістами Хвилею, Знойко, Беньковичем і те, що проводив націоналістичну та шкідницьку діяльність. Після вербування дав ряд цінних матеріалів й (імен) прихованих націоналістів серед художників. Агент перспективний. Завербований 29.11.1937.

11. "Александров" – професор-гінеколог, завідувач кафедри Київського мединституту.

12. "Милич" – літредактор Партвидавництва ЦК КП(б)У.

13. "Михайлов" – професор-мовознавець.

14. "Язиков" – старший науковий працівник і вчений секретар інституту мовознавства УАН.

15. "Уманський" – письменник-поет. При вербуванні визнав свої націоналістичні зв'язки. Після вербування дав ряд цінних матеріалів про діяльність націоналістів у письменницьких колах. На основі його матеріалів заведено агентурну справу "Залишки". Має зв'язки з націоналістами в Москві, Ленінграді, Грузії і Вірменії. Завербований у листопаді 1937 року...

(документ друкується конспективно, зі значними скороченнями)

5 січня 1938 року

Помічник начальника IV відділу УДБ НКВС УРСР старший лейтенант Держбезпеки *ПЕРЦОВ*

(Держархів СБУ, фонд 16, опис 31, справа 74, арк. 4-13)

№102

ДОВІДКА

про вербування агентури й інформаторства за час із 1.08.1937 по 1.01.1938

Оперативними відділами НКВС УРСР завербовано безпосередньо по центру 96 агентів і 41 інформатор.

III відділ –	завербовано агентів	22	інформат.	-
IV відділ –	агентів	61	інформат.	16
V відділ –	агентів	8	інформат.	19
XI відділ –	агентів	5	інформат.	6

Органами НКВС УРСР в областях завербовано агентів 364 й інформаторів 617.

В окремих областях робота щодо придбання нової агентури й інформаторства характеризується такою таблицею:

№п/п	Назва області	Завербовано агентів	Завербовано інформатор.	Всього
	Донецька	11	44	55
	Харківська	30	60	90
	Київська	20	59	79
	Дніпропетровська	33	23	56
	Одеська	71	51	122
	Вінницька	44	106	150
	Чернігівська	24	86	110
	Полтавська	25	36	61
	Миколаївська	6	44	50
	Житомирська	32	54	86
	Кам'янець-Подільська	67	12	79
	Молдавська АРСР	1	42	43
	Всього	364	617	981

Таким чином по НКВС УРСР і периферії всього завербовано агентів 460 й інформаторів – 658. Всього таємного апарату завербовано 1118 осіб.

Далі окремо: промисловість – 76 агенти й 64 інформатори, РСЧА – 73 + 297, наукові заклади та внз (а також митці – письменники, художники, артисти) – 74 + 35 (з них науковці і викладачі – 46 + 11), праві і троцькісти – 40 + 9 (партпрацівники і радянські органи).

5.01.1938

Начальник секретаріату НКВС УРСР
капітан Держбезпеки ІНСАРОВ

(Держархів СБУ, фонд 16, опис 31, справа 74, арк.19)

№103

Москва, наркому НКВС
Єжову М.І.

Миколо Івановичу!

Звертаюсь до Вас, щоб Ви допомогли – терпіти більше нема сил. 1937-ий рік був роком викорчовування залишків ворогів народу, зінов'євських і бухарінських банд і т.д. Це дуже добру роботу проробило наше НКВС. Я із своїм чоловіком вірила, що забирають лиш винуватих і здавалось, що так їм і треба – тим, що шкодять нашій Батьківщині.

Але тепер я розчарувалась остаточно і бачу, що наше по Вінницькій області НКВС погано розбирається, що вірить кожному наклепникові: два-три чоловіки вирішують долю багатьох невинних людей, якщо не сподобається чиясь особа.

Мій чоловік Сніцар Дмитро 1904 р.н., батько був столяром, через хворобу батька й велику родину працювати став з 15 років, з 1925-го – на ст.Холоневська Південно-Західної залізниці працював столяром, потім слюсарем, а останнім часом машиністом, не раз премійовувався, за 12 років не мав жодної догани, що може підтвердити послужний список. Заарештували чоловіка з роботи 20.12.1937 – тоді багато молодих арештовували, яких виховала радянська влада, дала веселе щасливе життя. Скільки я не старалась дізнатись у чому звинувачується чоловік – мені це не вдалось. Чекала, що розберуться, випустять, але минуло більше місяця: ніяких результатів. На місці неодноразово мені казали, що мій чоловік та інші

звинувачуються у польському шпигунстві. Не раз доводилось чути незаслужену образу. Я заміжня з 1927 року, знала кожен крок свого чоловіка і ось сьогодні тяжко чути звинувачення в тому, чого він не заслуговує. Хіба в тому полягає польське шпигунство, що я народилась у Гродненській губернії у 1909 році? У 1914-ому батько пішов на війну, а мати поїхала в м.Орел, потім у Ленінград, 1921 року батька відкомандирували на ст.Холоневська, куди привезли й мене, де я вийшла заміж. За кордоном лишились моєї матері дві сестри, родичі всі займались хліборобством, і ми з ними, поки жили старі, листувались до 1932 року. Хіба може це служити звинуваченням моєму чоловікові, що він півтора місяця сидить у тюрмі? Іншої вини за моїм чоловіком я не знаходжу і не можу переносити тієї образи, що постійно кидають нам: ось ви польські шпигуни. Чому наше місцеве НКВС довіряє тим людям, які займаються лиш наклепами на зовсім невинних?

Дружина колишнього машиніста
депо ст.Холоневська *Спіцар Ксеня*
3 лютого 1938

(ДАКО, фонд 5907, справа 4293, арк.33-34)

№104

Київ НКВС Успенському
28.02.1938 20 год.25 хв.

ТЕЛЕГРАМА № 3757
із Москви

273/СН

В додаток до затвердженого ліміту в 6 тисяч Вам затверджено додатковий ліміт 30 (тридцять) тисяч. Збільшений він не буде. Вам необхідно вкластися у межі поданої цифри шляхом завдання цілеспрямованого удару по ворогу. Перегляд справ карних злочинців, засуджених за 2-ою категорією смислу не має. Не вони причина грабунків і карних виявів, які мають тепер місце. Причина у великій кількості карних злочинців і соціально-шкідливого елемента, який знаходиться на свободі. Їх і треба репресувати, судити за 1-ою категорією за рахунок наданого ліміту.

с-477 *ФРІНОВСЬКИЙ*

(Держархів СБУ, фонд 16, опис 31, справа 92, арк.84-85)

№105
НАРОДНОМУ КОМІСАРОВІ
внутрішніх справ УРСР тов.Успенському

За мого керівництва Вигосовською митницею (БРСР) з 1923 по червень 1927 року я був свідком такої роботи Ягоди і можу повідомити наступне: після відкриття пасажирського закордонного сполучення з Латвією у 1925 році одного вечора мене попередив начальник КПП Цініс, що завтра проїде працівник Комінтерну для підпільної роботи за кордоном, якого митниця не повинна оглядати.

Наступного дня з ранковим потягом справді проїздив за кордон якийсь пасажир, якого ми не обстежували, оскільки начальник КПП Цініс дав нам записку за підписом Ягоди про пропуск із ним трьох чеків на закордонний банк.

Я справився у Цініса, чи впізнає він підпис Ягоди. Цініс мені відповів, що дуже добре знає почерк Ягоди, оскільки він отримує всякі розпорядження з Москви і це його підпис.

Звідтоді весь 1926 і 1927 роки дуже часто проїжджали якісь пасажири (мужчини), і росіяни й іноземні, які мали при собі записки Ягоди і чеки в іноземній валюті на необмежені суми (один пасажир провіз одного разу 8 чеків).

Записки писались рукою Ягоди, і Цініс завжди вказував мені ту особу, яку не треба було піддавати огляду.

Завжди Цініс вказував один і той самий мотив: посланий на підпільну роботу. До того ж за записками Ягоди пропускались пасажири і за кордон, і з-за кордону.

Після першого проїзду пасажира з запискою Ягоди, я ставив до відома начальника Бігосовського прикордонного загону Савинського, а згодом начальника Західної митничної округи, та вони мені відповідали: Ягода цією ділянкою роботи відає, тобто пересиланням людей за кордон і з-за кордону, і йому цю справу доручила партія.

З червня 1927 по 1929 я працював на Острозькій митниці, але через цю митницю не було жодного випадку переїзду пасажирів за запискою Ягоди або когось іншого.

Слід відзначити, що переважно люди, яких пропускали з записками Ягоди, були одні й ті самі пасажири.

Адреса: Технічна база Реммаштресту,
Київ, Червоноармійська – 80 т.15120 або
Контора Реммаштресту, Київ, вул.Енгельса,
№ 1 – тел. 39963 і 33075.

28.02.1938 *Олександр Степанович Ульянов*

(Держархів СБУ, фонд 16, опис 31, спр.74, арк.243-245)

№106

НКВС УРСР

форма №14
таємно
вих. №40076
1 березня 1938 року

зняття копій заборонено
17.00

ШИФР-ТЕЛЕГРАМА
всім начальникам обласних управлінь
НКВС УРСР і Молдавської АРСР

До раніше затвердженого Вам ліміту по ____ області ____ по 1 –й категорії, додатково виділяється Вам ____, а всього ____.

По другій категорії лімітів більше не буде.

Оперативне завдання полягає в тому, щоб завдати цілеспрямованого удару і насамперед організаційним кадрам контрреволюційного підпілля. У відповідності з цим розгортайте операцію.

Карних злочинців здебільшого пропускайте через міліцейські трійки, у судових трійках розглядайте тільки активних учасників бандзграй, маючи на увазі, що по карних додаткових лімітів також не буде.

Операція стосовно шпигунських елементів (німці, поляки, румуни, греки, болгари, ірани та інші) повинні Вами всебічно розгортатись, вона буде проходити, як і раніше, поза лімітами.

Пришвидшуйте висилання нам альбомних довідок.

Нарком Внутрішніх справ УРСР УСПЕНСЬКИЙ

	додаткові ліміти І категорії		
	1 лютого	1 березня	Всього
Харків	500	3500	4000
Дніпропетровськ	600	2500	3100
Кам'янець-Подільський	600	3000	3600
Сталіне	800	2500	3300
Житомир	500	2000	2500
Вінниця	500	2000	2500
Одеса	400	3000	3400
Полтава	500	2000	2500
Чернігів	300	2000	2300
Миколаїв	300	1500	1800
Тирасполь	200	1000	1200
Київ	800	4000	4800
		Всього:	35000

(Держархів СБУ, фонд 16, опис 31, справа 92, арк.20-21)

№107

березень 1938 *Начальнику железно-дорожному Н.К.В.Д.*

ЗАЯВА*

Мий квартирант принис газету и там був намалеваный оцей гад Кинзерский Григор це ж бандицка кров, тоди як ховалися диникинськи бандити в костёли то вин йм носив водку и пив пянюга лидача. Вин наше селянство грабивци тилята на закусь.

Пянюга полска морда и ще иден собака Камоцкій Иван помогав деникинцям. Багато вин заховав нашего куриця Трифона Ладика багато пшеници навальцював а его жинка полячка пикла буханци, син Владимир Калюцкий носив диникинцям в костёл. Вин служив пом. Ксёнза. Вин ще гонив наших дитий котори там пасли ягнята щоб не бачили що там робиця целуди дуже погани бо он завели диникинцям Рейзю Литвак тавона кричала кричала и нс стало слуху я маю 68 рокив але не забув цего страху.

М.Вовк (підпис)

*за оригіналом

(ДАКО, фонд 5907, справа 7410, арк. 28-29)

№108

Начальнику райвідділу НКВС
Маловисківського р-ну

Анонімний лист, але він правильний.

У розмовах з шофером легкової машини Капустянської МТС, прізвища не знаю, останній пояснив, оскільки він мені хороший товариш: на МТС розмови були на тему ворогів народу. Він мені каже: ваш колишній секретар міськпаркому Гонтар виявився ворогом народу, далі пояснює, що в 1936 році, в якому місяці невідомо, помполіт Капустянської МТС Іванченко із своєю жінкою сіли в легкову машину перед вечором і я їх довіз в м.Кірово, найперше під'їхали до готелю "Палац", Іванченко виліз із легкової машини, зайшов у готель, кого треба не знайшов, знов сів у машину й каже: поїдемо на завод "Червона зірка", під'їхали до заводу, там він зайшов у партійний комітет, через декілька хвилин звідти вийшов він і три невідомих, сіли в машину зі мною 6 чоловік і приїхали до готелю "Палац", встали, всі зайшли в готель

*правопис збережено

"Палац", а мені запропонував Іванченко заїхати в глухий провулок і чекати його, я простояв до світанку на вулиці з машиною, перед ранком підійшли до машини всі 4 мужчини, жінка Іванченко стояла осторонь, а вони близько години про щось розмовляли, опісля сів у машину Іванченко з жінкою і виїхали додому; по дорозі жінка його запитала прізвища тих товаришів, з ким він проводив бесіди цілу ніч, їхні посади, він їй пояснив, що один Гонтар, секретар міськпарткому (м.Кірово), інший секретар партійного комітету заводу "Червона зірка", а третій якийсь інструктор облпарткому або міськпарткому, прізвищ не вдалося дізнатися шоферу. Це все пояснив шофер Капустянської МТС, їздить на легковій машині декілька років, віком років 26; прізвища шофера не знаю, а також не знаю як звати; в розговорах з шофером він сам собі ставить питання: чи не зв'язана поїздка Іванченка в Кірово з шкідництвом, оскільки колишній секретар міськпарткому Гонтар виявився ворогом народу? По-моєму, шофер про це нікому не говорив і орган НКВС Маловисківського району не знає, бо шофер говорив, що він нікому про це не казав. Я вирішив свого прізвища не вказувати, а подати цей сигнал для того, щоб викорчувати решту шкідників.

Робітник заводу "Червона зірка".

14.05.1938.

Зараз шофер працює на вантажній машині в колгоспі "Тринадцятиріччя Жовтня" села Злинка.

На бюро РПК

т. Іванченко, заст. директора Капустянської МТС, мені і т.Огоровому при відвідинах нами Капустянської МТС під час осінньої посівкампанії на питання чому погано йде сівба, заявив, що Ви ж забрали весь хліб в обов'язкове постачання і натуроплату, а зараз у колгоспів нічим сіяти. Це було в осінню посівкампанію 1935-1936 років.

Після цього на бюро РПК і на пленумі РПК тов.Іванченко виступив з аналогічними заявами, пояснюючи зрив сівби тим, що по колгоспах забрали хліб як обов'язкову поставку, а зараз нічим сіяти.

Член КП(б) У *(підпис)*

Зі мною тільки що говорив Іванченко і висловив недовіру до апарату РПК, який нібито займається вигадництвом. У райвійськкоматі є якийсь документ, з яким він не згоден, бо таких звинувачень йому ніхто не пред'являв.

Я сказав, що військкомату ми відповіли, що є компр. матеріали, котрі РПК перевіряє.

(підпис)

Ремонт комбайнів на Капустянській МТС – недоброякісний

24 травня комісія П.-Ташлицької МТС провела перевірку ремонту комбайнів по Капустянській МТС.

По МТС відремонтовано з 35 комбайнів 22. Комісія виявила, що повністю відремонтований лише один комбайн.

Комбайну "Комунар" №2, який вийшов з капітального ремонту, треба зробити повторний ремонт: центрацію валів, замінити зуби в барабані, повне закріплення зубчаток, зовсім не відремонтовані полотна. У моторі комбайна №25 неправильно підігнані шатунні вкладки, прилягання 20-25 проц. до шийки вала, що при роботі часто викликатиме підтяжку.

В кожному комбайні, якого МТС вважала відремонтованим, знайдено не менш 20 дефектів, які гальмували б роботу. В деяких моторах непромиті картери. Багато виявлено таких частин, які треба відрегулювати або зовсім замінити. До комбайнів не відремонтовано жодної жатки й полотна.

Комісія в акті записала, що Капустянська МТС вийти в поле зовсім не готова.

М.Брехунець

ВІД РЕДАКЦІЇ: Не зважаючи на те, що урядовий строк ремонту комбайнів минув 1-VI ц.р. МТС району не закінчили його. М-Висківська МТС повинна відремонтувати 3 комбайни, з відремонтованих 20 комісією прийнято тільки 15 комбайнів. П-Ташлицька МТС повинна ще відремонтувати 3 комбайна. Такий стан ремонту ставить під загрозу збиральну кампанію. Районні організації повинні зробити відповідні висновки.

(ДАКО, фонд 5907, справа 782, арк. 163а-163д)

№109

4/IV.1938

Начальнику IV відділення УДБ облуправління НКВС
старшому лейтенанту безпеки тов. Коркунову
м.Київ

СПЕЦПОВІДОМЛЕННЯ
про розповсюдження антирадянських листівок
у Златопільському районі

28-го березня у с.Турія після вечірнього гуляння молоді в сільбуді колгоспу ім.Комінтерну завідувачем колбуду на підлозі була знайдена антирадянська листівка.

Вказана листівка написана на аркуші зошита фіолетовим чорнилом як лист.

3.04. ц.р. о 7 годині ранку на Ленінській вулиці в м.Златополі начальником міськпожежкоманди Телятниковим на дорозі піднята антирадянська листівка.

Ця листівка написана на квадратному шматку бавовняно-обгорткового паперу фіолетовим чорнилом від руки півдрукарським шрифтом (копії листівок додаєм).

Автор знайдених листівок поки ще не виявлений.

Необхідно відзначити, що село Турія розташоване за три кілометри від райцентру Златопіль. В минулому воно уражено бандитизмом (банда Олійників), а також повстанством.

Крім цього в селі є багато церковників. Наявні два храми були закриті лиш у 1937 році.

У цьому ж селі в минулому було чимало контрреволюційних націоналістичних формувань – у 1929 році було заарештовано угруповання учасників "СВУ".

Для виявлення контрреволюційного підпілля і автора листівок сьогодні в м.Златопіль виїхав начальник Златопільського РВ НКВС, який працював у оперслідгрупі.

Про нові здобуті дані повідомлю додатково.

П.П. оперслідгрупи ст. лейт. держбезпеки *Поясов*
Нач. Златопільського РВ НКВС сержант держбезпеки *Буравцев*
Правильно: секретар Черкаської опергрупи *Спектор*

***

ДВІ АНОНІМНІ ЛИСТІВКИ І ДВА ДОНОСИ*

Товариші

хочу сказать шоб ви були вірними мині прихильниками і щоб таки йшли протів усього хіба б ни луче було б шоб хтось убив Сталіна тоді наш народ був би вольний а так пригнічений. Ми должні радіть як когось убють от як би ше і Сталіна убили. Якби Сталін здох швидче тоді нам воля. Хай живе Німеччина і Гітлер. Хай живе троцкізм.

Гражданє м.Златополя

Далой компартию. Присоединяйтесь к фашизму. Фашизм есть процвитание цивилизованого населения, всего человечества.

Комитет по борьбе с комунизмом.

Тов. начальнік міліції

Я хочу вам сказать шо в нас в Турії є ше дуже багато ворогів які стараюця підорвать лінію партії і колгоспну роботу. Я дешо скажу про Стрільця Питра шо живе на тириторії комінтерну. Він такий шо

все може зробить коли до його понасходяця то він смієця з теперішнього часу, каже він шо гімно собаче Сталін той поніма. Він каже, шо ранче було луче жить а типер він каже шо дурні ми шо тіки робимо аж очі нам вилазять а нам нічого й нимає. Це коли до нього прийде Біловус Плакущий Павло то ото він таке наліває. Стрілець Питро ше каже що дурні ті троцкісти шо ни вб'ють того чорта Сталіна доки він людей буде мучить. Як би мені туди добраця це так каже Стрілець Питро Плакущому і Біловусові. Кроми того я прислідив шо до Стрільця повсігда ходить Майданик Трохим це брат того Майданика шо вислали і то вони розводять разну антирадянську балачку бо мині раз довилось підслухать як вони балакали і я дешо не почув а дешо почув. Особино я замітив последні слова Стрільця як він казав Майданикові шо я осього понаписую разні лозунги і поприбиваю десь так шоб усі читали а які лозунги то я уже ни чув. А потом знов каже нихай тоді ляпають вухами я таке всолю що буде і для колгоспу і для Сталіна хай блядь знає як мучить людей. Він каже шо чириз блядьського Сталіна побили саміх кращіх вождів як от Тухачевського, Якіра і так далі. І ше багато він казав а тіки я боюся зараз усе казать, як би він де виїхав абошо то я б усе розказав а так боюся бо як узнає то як уловить то ше вбє мине він такий.

Я буду слідить шо він ше де буде робить і обязатільно присліду які він буде лозунги вішать і де і я тоді розкажу або ви прислідіть. Про його самого розпитайте мине, Бойка і членів правління. Його треба вам якось виправить.

Тов. начальнік міліції

Я хочу вам сказать шоб ви у с.Турії трохи налагодили порядок. Тут є такий контрреволюціонер як Стрілець Питро Н. який зірве посівкампанію. Він вішав на сараях такі листівки у якіх казав шоб ніхто на роботу ни йшов і протів Сталіна. Щось за фашизм згадував. Він такий політікан шо ого. А політіку використовує для того шоб підірвать авторитет партійців комсомольців. І з такими як Майданик Трохим він товаришував. Я вам про його вже писав, але йому нічого ни пособляє я ни знаю чи ви на це впливали чи ні. Ви про його розпитайте всіх то шо про його скажуть, шо це людина куркуля був нашого дяка син. Він зараз такий, як бандіт. Його вам потрібно приборкать ви приїдьте і розпитайте Бойка голови колгоспу або будлі кого з правління про його. А тільки я вам говорю правду. Він так і ходить скрізь шоб десь шкоди якоїсь наробить. На це ви должні вліять якось ви ж НКВД.

Це вам пише Москаленко.

Ви до його прийдіть коли ночю то дома ни застаните. Або перед ранком.

*правопис і пунктуацію збережено за оригіналом

(ДАКО, фонд 5907, справа 10451, том 2, арк. 95, 12, 14, 17-18, 16)

№110

ОБВИНУВАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

за слідсправою № 16180 по звинуваченню:

1. ШПАКОВСЬКОГО Петра Венедиктовича,
2. ГОНЧАРЕНКА Парфентія Кириловича,
3. ДЕНИСЕНКА Хоми Сидоровича,
4. ЛИМАРЕНКА Трифона Івановича та інших

у скоєнні злочинів, передбачених ст.54-2,11 КК УРСР.

Черкаською оперативно-слідчою групою розкрита і ліквідовується антирадянська націоналістично-повстанська організація, закладена в 1934 році колишнім поручником царської і петлюрівської армії, сином священика Шпаковським Петром Венедиктовичем, за завданням польських розвідувальних органів, через свою дружину Самбор Ольгу Костянтинівну (засуджена як агент польської розвідки в 1937 році за 1-ою категорією).

*правопис і пунктуацію збережено за оригіналом

Слідством встановлено, що Шпаковський, будучи у минулому офіцером, сином попа-куркуля, що мав 35 десятин власної землі, в роки громадянської війни був членом "повстанкому" і проводив активну боротьбу проти Радянської влади. Впродовж подальших років Шпаковський, будучи пов'язаний з націоналістами - Колодяжним, Денисенком та ін., займалися агітаційно-розкладницькою роботою з підриву заходів партії і уряду.

У 1934 році Шпаковський через свою дружину, агента польської розвідки, зв'язався з розвідувальними органами і за завданням останніх взявся оформлювати повстанську організацію в Златопольському районі для збройної боротьби з Радвладою, шляхом збройного повстання і надання допомоги фашистським агресором – Польщі й Німеччині, на випадок війни останніх з СРСР.

Допитаний у даній справі як обвинувачений Шпаковський винним себе визнав і показав, що він справді за завданням польрозвідувальних органів через свою дружину, агента польської розвідки Самбор Ольгу, в 1934 році став на шлях створення в Златопольському районі повстанської організації для збройної боротьби з Радянською владою, маючи мету на випадок війни СРСР з Польщею і Німеччиною підняти в тилу Червоної армії повстання, щоб полегшити перемогу над Червоною армією фашистським агресорам.

З цією метою він у різний час впродовж 4-х років завербував в повстанську організацію Колодяжного, Денисенка, Дорошенка і Скачка і дав останнім завдання, у свою чергу, проводити вербування, покладаючись на куркульство і тих, що були політбандитами (арк. спр. 9-16).

Допитані як обвинувачені Гончаренко, Денисенко, Лимаренко й інші винними себе визнали в тому, що вони були учасниками антирадянської повстанської організації, в яку вступили як особи, ворожі Радянському ладу, для збройної боротьби з Радянською владою, маючи на увазі на випадок війни СРСР з Польщею і Німеччиною підняти в тилу Червоної армії повстання з метою надання допомоги фашистським агресорам.

Обвинувачені Денисенко, Лимаренко, Опошнянський, Бондаренко, Щербина, Брюшенко, Кохно за завданням Шпаковського проводили вербування осіб в повстанську організацію, завербувавши 21 людину.

На підставі викладеного звинувачуються:

1. Шпаковський Петро Венедиктович, 1896 р.н., уродженець с.Тиньки Чигиринського р-ну, житель м.Златополя того ж району, українець, громадянства СРСР, б/п, службовець, син попа, що мав 35 десятин землі, поручник царської і петлюрівської армій, у 1920 році був одним з активних учасників "холодноярського повстанкому", за що заарештовувався органами ЧК. До арешту – заготівельник заготконтори.

2. Денисенко Хома Сидоровчч, 1885 р.н., уродженець с.Рябухи Конотопського р-ну, українець, громадянства СРСР, б/п, службовець, у 1920 році брав участь у "холодноярському повстанкомі", організатор націоналістичної "Просвіти", в 1931 році господарство продане за невиконання держзобов'язань, тричі заарештовувався за антирадділяльність. До арешту працював бухгалтером заготконтори.

3. Лимаренко Трифон Іванович, 1885 р.н., уродженець с.Турія Златопільського р-ну, житель м.Златополя, українець, громадянства СРСР, б/п, службовець, у минулому служив в сільських розправах, учасник націоналістичної "Просвіти", мав зв'язок з учасниками "СВУ", судимий за розтрату. До арешту працював бухгалтером Златопільського міськспоживтовариства.

4. Опошнянський Андрій Йосипович, 1888 р.н., уродженець с.Стеблів Корсунського р-ну, житель с.Турія Златопільського району, українець, громадянства СРСР, б/п, син торгівця, в 1918 році був членом волосної земельної управи при Центральній раді. За завданням представника останньої проводив мобілізацію в армію Петлюри, мобілізувавши 20 осіб. У 1930 році арештовувався як учасник "СВУ". До арешту – чорнороб підприємств м. Києва.

5. Бондаренко Олексій Іванович, 1894 р.н., уродженець і житель с.Турія Златопільського р-ну, українець, громадянства СРСР, б/п, з середняків, служив в армії Петлюри, учасник банди Григор'єва. До арешту працював у колгоспі.

6. Щербина Степан Никифорович, 1883 р.н., уродженець і житель с.Турія Златопільського р-ну, українець, громадянства СРСР, б/п, куркуль-торговець. У 1919 році брав активну участь в єврейському погромі. У 1930-ому був організатором антиколгоспної куркульської волинки. У тім же році за к-р діяльність був засуджений і висланий на північ. До арешту працював у радгоспі.

7. Брюшенко Сергій Лук'янович, 1889 р.н., уродженець і житель с.Турія Златопільського р-ну, українець, громадянства СРСР, б/п, куркуль, розкуркулений у 1929 році, до останнього часу займався спекуляцією. До арешту займався сільським господарством.

8. Кохно Василь Прокопович, 1892 р.н., уродженець с.Лебедин Шполянського р-ну, українець, громадянства СРСР, житель с.Турія Златопільського р-ну, б/п, твердоздатчик, рідний брат його священик. Націоналіст. До арешту працював у колгоспі

звинувачуються

в тому, що вони були учасниками антирадянської націоналістично-повстанської організації, в яку вербували нових членів з метою посилення організації для збройного виступу проти радвлади на випадок інтервенції фашистських агресорів – Польщі й Німеччини. Крім того провадили агітаційно-розкладницьку роботу з підриву заходів партії й уряду.

9. Гончаренко Парфентій Кирилович, 1875 р.н., уродженець і житель м.Златополя того ж району, українець, громадянства СРСР, б/п, службовець в дореволюційний час, потім при гетьмані й Петлюрі служив членом Стародубського окружного суду. Націоналіст. Одружений з дочкою поміщика. Підтримував зв'язок з Чехословаччиною. До арешту працював захисником Златопільського нарсуду.

10. Волошин Михайло Митрофанович, 1884 р.н., уродженець і житель с.Турія Златопільського р-ну, українець, громадянства СРСР, б/п, куркуль, розкуркулений, від висилки сховався, в 1932 році судився за крадіжки худоби. До арешту працював на Капітанівському цукрозаводі.

11. Дорошенко Єфрем Тимофійович, 1895 р. н., уродженець і житель с.Юзефівка Златопільського р-ну, українець, громадянства СРСР, б/п, куркуль. У 1919 році служив у армії Денікіна. У 1935-ому заарештовувався за розтрату. До арешту працював рахівником артілі в Златополі.

12. Тертичний Іван Антонович, 1910 р.н., уродженець і житель с.Турія Златопільського р-ну, українець, громадянства СРСР, б/п, син куркуля, в 1934 році судився за шкідництво в колгоспі. До арешту працював у колгоспі на рядових роботах.

13. Скачко Іван Васильович, 1902 р.н., уродженець і житель с.Листопадове Златопільського р-ну, українець, громадянства СРСР, б/п, середняк, господарство розпродане за невиконання держзобов'язань. Одружений з дочкою крупного куркуля, розкуркуленого і висланого. До арешту працював секретарем Златопільської райнаросвіти.

14. Кельбас Василь Трохимович, 1883 р.н., уродженець і житель с.Турія Златопільського р-ну, українець, громадянства СРСР, б/п, середняк, у 1930 році брав активну участь в антиколгоспній куркульській волинці. У 1933-ому був засуджений до 8 років за к-р діяльність і розкрадання соцвласності, відбував покарання на півночі. До арешту – одноосібник.

15. Однокоз Петро Никифорович, 1881 р.н., уродженець і житель с.Турія Златопільського р-ну, українець, громадянства СРСР, б/п, середняк, в 1930 році брав активну участь в антиколгоспній куркульській волинці. У 1931-ому все його господарство розпродане за злісне невиконання держзобов'язань. До арешту – одноосібник

звинувачуються

в тому, що вони були учасниками антирадянської націоналістично-повстанської організації; проводили активну контрреволюційну підривну діяльність і на випадок війни повинні були взяти участь у збройному повстанні проти радвлади, тобто в злочині, передбаченому ст.54-2, 11 КК УРСР.

Всі звинувачувані у даній справі винними себе визнали.

На підставі викладеного дана слідсправа №16180 за звинуваченням Шпаковського, Денисенка, Лимаренка та інших підпадає розгляду особливою трійкою УНКВС Київської області.

Нач. Златопільського РВ НКВС
– сержант Держбезпеки *(Буровцев)*
"ЗАТВЕРДЖУЮ"
Нач. опергрупи – ст. лейтенант Держбезпеки *(Поясов)*

ДОВІДКА: Речових доказів у справі немає.

Всі обвинувачені у даній справі перебувають під вартою у Черкаській тюрмі.

На тих, що проходять у справі Токаря і Голоцвана, матеріали виділені в окреме слідче провадження.

Стосовно Колодяжного, що проходить у справі, ведеться додаткове слідство. Справа на нього буде представлена на розгляд трійки додатково.

Нач. Златопільського РВ НКВС
– сержант Держбезпеки *(Буровцев)*

Складено в м.Черкаси
24/IV – 1938 р.

(ДАКО, фонд 5907, справа 11657, арк. 187а-187г)

№111

НКВС УРСР
ШИФР-ТЕЛЕГРАМА
Одеса УНКВС тов. Кисельову
№ 1500

Додатково до складу трійки Народним комісаром внутрішніх справ СРСР тов.Єжовим затверджені:
головою трійки – начальник УНКВС
Кисельов з заміною заступника начальника
УНКВС Віхарьова
членом трійки секретаря обкому партії
тов. Телешова.

12.06.1938 *УСПЕНСЬКИЙ*

(Держархів СБУ, фонд 16, опис 31, справа 92, арк. 30)

№112

ВИТЯГ З РАПОРТУ

помічника начальника IV відділу УДБ НКВС УРСР, молодшого лейтенанта Держбезпеки Гапонова 21.06.1938 Народному комісару ВС УРСР, комісару ДБ 3 рангу тов.Успенському - перевіряв чергування у спецкорпусі з 21[00] 20 червня до 21[00] 21 червня працівників 3, 4, 9, 11 відділів УДБ НКВС УРСР – роботу з арештованими.

"Як правило, робота починається о 23 годині і завершується о 4-ій ранку, причому за весь період допиту з арештованим в цілому ведеться бесіда не більше 1-2 годин, решту часу слідчі проводять у буфеті або коридорі, бесідуючи з товаришами по роботі.

Оскільки в цей час арештований знаходиться в кімнаті сам, то аби мати можливість за ним стежити, відчиняються двері всіх кімнат працівників. Це робиться ще й для того, щоб арештований слухав бесіду з іншими, хто перебуває під слідством, і переконався в потребі зізнатись.

Такий метод застосовують особливо працівники XI відділу. На місці мною конкретно були попереджені всі слідчі про ненормальність такого стану".

(Держархів СБУ, фонд 16, опис 31, спр.74, арк. 205-206)

№113

таємно

ДОВІДКА
використання лімітів особливими трійками
при обласних управліннях НКВС – УРСР
за 1937 і 1938 роки

	за 1937-й рік
ліміт по 1-й категорії	32715
ліміт по 2-й категорії	50340
залишок ліміту по 2 катег.	407

	за 1938-й рік
ліміт по 1-й категорії	36000

Трійки закінчили роботу 10-го травня.

На 10-е травня було засуджено:

по 1-й категорії	35483
по 2-й категорії	830
Всього:	36313

11 травня додатково наданий УНКВС по Харківській області ліміт по 1-й категорії на 80 осіб (із залишку ліміту по 1-й категорії – 517 осіб).

Таким чином при ліміті 36000 – всього засуджено по 1-й категорії 35563 особи.

Залишок ліміту по 1-й категорії 437 осіб

Засуджено по 2-й категорії 830 осіб

2) Залишок ліміту по 2-й категорії за 1937 рік – 407 осіб.

Всього засуджено понад ліміт по 2-й категорії – 423 особи.

25 серпня 1938 року *Начальник І спецвідділу НКВС УРСР*
старший лейтенант Держбезпеки НАЗАРЕНКО

Примітка: ліміт 1937 року був використаний повністю. У 1938 році 407 осіб, засуджених у 1937-ому по 2-й категорії, в порядку перегляду справ були засуджені по 1-й категорії

(Держархів СБУ, фонд 16, опис 31, справа 92, арк.1)

№114

таємно

ЗВЕДЕНІ ДАНІ
про арештованих і засуджених органами НКВС УРСР
за час із 1.X.1936 по 1.VII.1938

1.Соціальний склад арештованих:

всього заарештовано – 253051

З них:

колишніх куркулів – 95395;
колишніх поміщиків, дворян, торговців, жандармів та інші – 109380;
декласованого елемента – 18685;
служителів релігійного культу – 6556;
кустарів – 2606;

домогосподарок, утриманців, пенсіонерів – 4306;
службовців – 5030;
одноосібників – 3310;
колгоспників – 2079;
робітників – 1168;
червоноармійців і молодш. комскладу РСЧА ПО і ВО НКВС – 1367;
командний склад РСЧА, ПО і ВО НКВС – 2111;
співробітники НКВС – 1058;
членів ВКП(б) – 10995;
членів ВЛКСМ – 1417.

2. Політичне забарвлення арештованих:
троцькістів і правих – 10256 осіб;
есерів – 2295;
меншовиків – 785;
анархістів – 178;
різних (кадетів, монарх., ТКП та інш.) – 1102;

членів націоналістично-контрреволюційних організацій:
українських – 38283 особи;
вірменських – 388;
сіоністських – 1553;
різних – 6710;
фашистів – 11130;
церковників, сектантів – 6319;
білогвардійців – 8412;
87411 осіб

3. Арештовано за наказами №№ 00485, 00593 та інш.:
по польській лінії 54011 осіб;
харбінській 960
німецькій 23036
румунській 6188
латиській 1995
грецькій 5642
іранській 503
болгарській 1378
чеській 289
по інших лініях 657
94659

4. За наказом № 00447
Колишніх куркулів 51400 осіб
карних 12780
інших к/р елементів 47495
111675 осіб

5. За характером злочинів:
польське шпигунство 25132 особи
німецьке 9100
японське 1053
латиське 1630
румунське 4830
грецьке 718
чеське 189
іранське 366

болгарське	691
різне	564
зрада батьківщині	1996
терор	6647
диверсія	18752
шкідництво	16451 (чи 14451)
повстанська к/р діяльність	115788
коктрреволюційна агітація	30854
інші злочини	18290
	253051 осіб

6. Національний склад арештованих:

всього заарештовано 253051

з них:

українців	133376
росіян	19861
білорусів	2276
вірменів	513
узбеків	144
татар	210
євреїв	8258
німців	25752
поляків	45286
латишів	1789
литовців	241
естонців	161
румунів	1501
іранців	452
китайців	132
корейців	104
інших	12995
	253051

6. Міри покарання:

всього засуджено – 197945 осіб

з них:

вища міра покарання 122274 особи

ВМП з заміною ув'язнення 15

тюремного ув'язнення:

до 25 років	7 осіб
до 20	33
15	99
10	3903
5	215

ув'язнення у виправно-трудових таборах:

до 25 років	15
до 20	49
15	92
10	60873
5	5187
3	2762

Заслання й висилка:

висилка за межі СРСР	238 осіб
заслання в середині СРСР	830
висилка з прикріпленням	40
інші міри	654
звільнено	659

31 серпня 1938 року
м.Київ

Начальник І спецвідділу НКВС УРСР
старший лейтенант Держбезпеки НАЗАРЕНКО

(Держархів СБУ, фонд 16, опис 31, справа 74, арк.143-148)

№115

Народному комісару внутрішніх справ СРСР,
Генеральному комісару Дербезпеки
тов.Єжову М.І.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
до звіту про підсумки оперативної роботи НКВС УРСР
за час із 1.X.1936 по 1.VII.1938

Оперативну діяльність органів НКВС на Україні слід розбити на три періоди.

Перший період охоплює кінець 1936 року і перше півріччя 1937 року. В цей час біля керівництва органів НКВС на Україні знаходився ворог народу Балицький. Ним було зроблено все для того, щоб зберегти від розгрому основні кадри антирадянських формувань на Україні.

Балицький організовано проводив неприхований опір виконанню оперативних наказів НКВС СРСР. Приведу декілька основних наказів, які характеризують оперативну роботу цього періоду.

По всій Україні за перше півріччя 1937 року було заведено тільки 6572 слідчих справи й заарештовано 10901 особа. А за відповідний період 1938 року заарештовано 89025 осіб.

В першій половині 1937 року арештовувались головним чином за малозначимі злочини і завдяки цьому не зачіпались кадри серйозних антирадянських формувань. Із 10901 репресованого 2491 особа арештована за карні й посадові злочини, 1040 чоловік арештовано за антирадянську агітацію. 5022 чоловіки заарештовані як одиночки. Заарештовано 1471 троцькіст-самітник. Не було викрито жодної троцькістської організації. Заарештовані лиш ті люди, винуватість яких встановлювалась не органами НКВС, а низовими партійними організаціями, які вимагали їхнього арешту. І ці арешти здійснювались тільки тому, що не арештувати уже було неможливо.

Природньо, за такого стану троцькістське підпілля на Україні у всіх ланках виявилось зовсім не розгромленим.

Саботувалась також робота з іноземними розвідувальними органами і антирадянська діяльність українських антирадянських націоналістичних формувань. За першу половину 1937 року по організаціях і групах, інспірованих іноземними розвідувальними органами, було вилучено лиш 706 осіб. По українських націоналістичних формуваннях в усіх областях України і в центрі було заарештовано 851 особу. За півріччя 1937 року Донецьким УНКВС заарештовано 989 осіб, Харківським – 1097, Одеським – 828, Чернігівським – 419 і НКВС Молдавської Автономної РСР – 94.

Дуже характерні дані про присуди в справах, які були приведені в першій половині 1937 року. Із загального числа заарештованих 10091 особи засуджено до вищої міри покарання лиш 264 чоловіки, що складає 3,4 % (за перше півріччя 1938 року із засуджених 38190 осіб засуджено до розстрілу 37158 чоловік, що складає 97,2 %).

Значна кількість арештованих засуджені на нетривалі строки, понад 400 осіб виправдано.

В результаті антирадянської діяльності і саботажу в оперативній роботі, організованій ворогом народу Балицьким, на Україні оперативний удар був відведений від основних вогнищ антирадянських формувань і робота апарату НКВС по суті була пущена на холостий хід.

Другий період роботи органів НКВС України принципово нічим не відрізнявся від першого і стосується другої половини 1937 року. Продовжувачем зрадницької діяльності Балицького в органах НКВС на Україні, як відомо, був запроданець Леплевський. Не маючи можливості продовжувати відкритий саботаж боротьби з контрреволюцією, він вибрав для своєї антирадянської діяльності в органах НКВС іншу тактику. Вона характеризувалась масовими, гуртовими необґрунтованими арештами зі ставкою на те, щоб у операції не зачепити організуючі центри антирадянських формувань на Україні. Створюючи великий шум довкіл масових арештів і зовнішню видимість активної боротьби з контрреволюцією, Леплевський уперто стримував розгром керівних центрів українських антирадянських формувань.

В результаті подібної тактики у 2-ому півріччі 1937 року кількість арештованих порівняно з півріччям першим різко зростає. Арештовано 148872 особи. Аналіз операції 2-ої половини 1937 показує, що основний натиск знову ж таки було зроблено на рядовий антирадянський елемент та одиночок. Із заарештованих у другому півріччі 148872 осіб по одиночних справах було 40318 осіб, що складає 25% усіх заарештованих. Якщо до цього додати, що з загальної кількості арештованих 40000 осіб арештовано за незначні злочини, посадові, карні та інші, то стає абсолютно зрозумілим, що апарат НКВС України й надалі, як за Балицького, продовжує працювати з попереднім спрямуванням оперативного удару, розрахованим на збереження основних кадрів антирадянських формувань.

Якщо в цей період і були викриті право-троцькістські і націоналістичні організації, та це зроблено за матеріалами НКВС СРСР і за безпосередньої участі Ваших заступників тов. Фріновського і тов. Бельського, які виїжджали за Вашим дорученням на Україну.

Леплевський зірвав усю роботу з подальшого розгрому цих організацій, зробив усе для того, аби змазати справи і не дати їм належного розвороту.

Корінний перелом в оперативній діяльності органів НКВС на Україні відбувся на основі Ваших безпосередніх вказівок по розгрому антирадянського підпілля, даних Вами під час Вашого приїзду на Україну в 1938 році і під керівництвом секретаря ЦК КП(б)У тов. Хрущова.

На базі цих вказівок насамперед була проведена чистка апарату органів НКВС від учасників антирадянської змовницької організації та шпигунів іноземних розвідувальних органів, посаджених в апараті Балицьким і Леплевським.

За 1938 рік в апараті НКВС УРСР було заарештовано 261 зрадників, учасників право-троцькістської організації, інших антирадянських формувань і шпигунів іноземних розвідувальних органів. В складі заарештованих значна кількість працівників, які займали відповідальні керівні пости на оперативній роботі.

Водночас основний керунок у роботі було взято на повний розгром антирадянських формувань право-троцькістської і націоналістичної організацій, а також на викриття найважливіших організуючих центрів інших організацій із українського антирадянського підпілля.

В результаті у 1938 році був розвінчаний як головний керівник усіх антирадянських сил на Україні, ворог народу Станіслав Косіор, який, будучи глибоко законспірованим, протягом ряду років організовував і спрямовував антирадянську діяльність усіх ворожих формувань. Косіор, будучи пов'язаний з правотроцькістським центром у Москві, очолював український право-троцькістський центр й відночас спрямовував роботу всіх контрреволюційних формувань буржуазних націоналістів, військово-фашистських змовників, есерів і меншовиків, аж до білогвардійсько-монархічного офіцерського підпілля. Всю роботу Косіор вів у контакті й за прямими завданнями польського й німецького головштабів, виконуючи їхнє основне доручення: підготувати поразку Радянського Союзу й створити умови для захоплення Радянської України німцями й поляками. Пробравшись у керівництво ЦК КП(б)У, Косіор широко використав своє становище для розстановки сил антирадянського підпілля з таким розрахунком, щоб на вузлових пунктах партійного, радянського й господарського апаратів поставити учасників організації, забезпечивши їх відповідними резервними кадрами на випадок провалу.

Після арешту Косіора нами почато глибокий розгром троцькістського підпілля на Україні. Було викрито нове керівне ядро правотроцькістського підпілля, створене Косіором – у складі Тягнибіди, Марчака, Трохима Чубаря, Сухомлина, Казимира Косіора, після розгрому верхівки право-троцькістської організації у 1937 році.

Було викрито 11 обласних право-троцькістських центри, 136 районних право-троцькістських організацій і 149 куркульсько-повстанських загонів, створених в районах право-троцькістськими організаціями. У 1938 році вилучено кадрових учасників право-троцькістських організацій (без низівки) – 2852 особи, в тому числі значну кількість осіб, які пролізли в партійний і радянський апарат як центральних органів України, так і в областях.

Керівництво повстанською низівкою і комплектування кадрів здійснювалось організацією із колишніх партизан, які діяли під керівництвом право-троцькістської організації. Діяльність антирадянської партизанської організації протікала під керівництвом всеукраїнського антирадянського партизанського штабу. Цей штаб очолювався колишнім головою всеукраїнської партизанської комісії Войцеховським. Заарештовано 1200 чоловік керівного складу антирадянської право-троцькістської партизанської організації.

У процесі слідства було встановлено що право-троцькістська організація вела антирадянську роботу за безпосереднього контакту з есерівсько-ровсівським підпіллям, яке очолювалось вперше викритими на Україні ЦК російських есерів на Україні, що діяв під керівництвом колишнього члена ЦК партії лівих есерів Карелiна, за директивами союзного ЦК есерів і зарубіжних есерівських центрів. ЦК есерів безпосередньо був пов'язаний із штабом РОВСа, яким керували арештовані нами генерал-майор Сорокін та Іванов і полковник Кудрявцев.

На Україні ліквідовано 10 обласних ровсівсько-есерівських штабів, 452 повстансько-диверсійних загони з 9995 учасниками, які переважно служили в білій армії.

Право-троцькістський центр контактував роботу з меншовицьким, бундівським і сіоністським підпіллям на Україні. Арештовано 498 кадрових учасників меншовицьких організацій, 1279 учасників сіоністського підпілля, ліквідовані бундівські комітети в Києві, Харкові, Одесі, Дніпропетровську, Вінниці і МАРСР. В 1938 році були ліквідовані основні кадри учасників військово-фашистської змови на Україні, які повністю вціліли після викриття керівного центру цієї змови в особі Якіра, Дубового й Амеліна у 1937 році. Ліквідовані групи військово-фашистських змовників серед командного складу в 11-и корпусах, 25 дивізіях, 21 бригаді і в 4 укріпрайонах КОВО і ХВО.

Заарештовано 2209 змовників РСЧА. Також проведено ліквідацію кадрів широкого підпілля українського націоналістичного центру, керівники якого Любченко, Хвиля, Затонський і Порайко були арештовані в 1937 році, але кадри цієї організації Леплевським були зумисне не зачеплені. У процесі слідства було встановлено, що до українського антирадянського націоналістичного центру входили ліквідовані нами підпільний ЦК УСД, УКП і УПСР, через створений ним так званий блок українських демократичних партій. Націоналістичним центром по всіх областях України була розгорнута повстанська діяльність через створені цим центром повстанські комітети. Арештовано учасників націоналістичного підпілля 24233.

З арештом Косіора була почата широка ліквідація Польської організації військової на Україні. Слідством встановлено, що Косіор був керівником "коменди глувной" (головної комендатури) ПОВ. Під його керівництвом були створені "коменди окрецгови" (окружні комендатури), ліквідовані в Кам'янець-Подільську, Вінниці, Дніпропетровську, Житомирі, Одесі й Харкові. Цими комендатурами створювались на місцях боювки (бойові загони) з завданням розгорнути диверсійну роботу в тилу Червоної армії в воєнний період. "ПОВ" були створені організації також і в штабах КОВО і ХВО і в 18 військових з'єднаннях. На Україні за 1938 рік арештовано 12366 членів "ПОВ".

За звітний період органами НКВС України викрито значну кількість націоналістичних, фашистських організацій, створених емісарами польської, німецької, румунської та інших розвідок. Арештовано учасників цих організацій по лінії польській 18192, німецькій – 9317, румунській – 2073, латиській – 803, японській – 550 і грецькій – 1978. На Україні ліквідовано польських фашистських організацій 486, німецько-фашистських організацій 201 і румунських 28. У складі учасників цих фашистських організацій арештовано значну кількість шпигунів польської, німецької, латиської та інших іноземних розвідок, пов'язаних з іноземними консульствами в Києві, Одесі, Харкові і їхними резидентами.

У Запоріжжі, Харкові, Одесі та інших пунктах знайдені нелегальні радіостанції і технічні пункти німецької розвідки. При ліквідації цих пунктів були вилучені короткохвильові двосторонні передавачі, телеграфні апарати, годинникові механізми до пекельних машин, потужні трансформатори, зеркальні рефлектори великої світло-відбивної сили, апаратура для пеленгацій і вибухів, лабораторії тайнопису і так далі. У процесі ліквідації антирадянського підпілля на Україні головним чином при розгромі повстанських формувань виявлено й вилучено значну кількість зброї. У 76 таємних складах вилучено 39606 одиниць бойової, нарізної, вогнепальної зброї, 442332 штуки патронів і 3245 кілограмів вибухових речовин. В тому числі вилучено: кулеметів – 21, гранатометів – 4, гвинтівок – 10131, обрізів – 7728, револьверів – 21682.

За проведеними у 1938 році справами засуджено учасників організацій (виключаючи арештованих у 1937 році, засуджених у 1938-ому) – 38190. Із 38190 осіб засуджено до найвищої міри покарання – 37158 арештованих. Знаходяться на розгляді в НКВС СРСР в порядку наказу №00485 1937 року справ на 28822 арештованих. На розгляді особливої наради НКВС СРСР справ на 1001 арешт. Засуджено до розгляду на військову колегію Верховного суду СРСР справ на 1180 арештованих. Числиться за спецколегією і військовим трибуналом справ на 4430 арештованих. Закінчується справ для направлення на слухання в судових інстанціях на 22452 арештованих.

3.09.1938 *Народний комісар Внутрішніх справ СРСР*
Комісар Держбезпеки 3 рангу Успенський
(Держархів СБУ, фонд 16, опис 31, спр.74, арк.172-191)

№116

НКВС – УРСР
НКВС Молдовської АРСР
ОВ УДБ 95 стрілецької дивізії

ОРДЕР № 219

виданий 29 жовтня 1937 р.
дійсний 1 добу

Співробітнику ОВ УДБ 95 стрілецької дивізії НКВС МАРСР тов. Онуфрійчуку доручається обшукати й заарештувати громадянина Тананайка Івана Семеновича, який мешкає у м.Балта, старшина 9 роти 285 стрілецького полку.

Всім органам Радянської влади і громадянам УРСР належить виявляти законне сприяння пред'явникові ордера при виконанні ним покладеного на нього доручення.

Наркомвнусправ МАРСР *підпис*
Секретар *Макаров*

***

Виписка з наказу
по 285 стрілецькому Дністровському полку

30.10.1937 *м.Балта*

№303
по частині стройовій

Вважати таким, що відбув у довгострокову відпустку старшину стрілецької роти Тананайка Івана Семенович., із вилученням із списків полку та всіх видів забезпечення.

Підстава: наказ НКО СРСР №145 від 27.08.1937 року.

Виписка правильна: помначштабу 285 стрілецького полку
капітан Корольов

***

Витяг із протоколу
судового засідання

1938 року вересня 11 дня, військовий трибунал Київського особливого військового округу у виїзній сесії в закритому судовому засіданні м.Тирасполя

Головуючий пояснює підсудному його права під час судового слідства, а також право подання заяв чи клопотань, і запитує, чи має він які-небудь клопотання до суду, до початку судового слідства.

ПІДСУДНИЙ ТАНАНАЙКО ЗАЯВИВ:

Я не читав звинувачувального висновку і мені не пред'явили справу. Мені показали лиш постанову прокурора і більше нічого не показували. Я хочу довести брехливість свідчень Чубка, які він дав на попередньому слідстві.

ТРИБУНАЛ, радячись на місці, визначив: врахувати заяву підсудного Тананайка.

Головуючий зачитує текст звинувачувального висновку і доводить підсудному суть звинувачення та запитує: чи визнає він себе винуватим і чи бажає дати суду свої свідчення.

ПІДСУДНИЙ ТАНАНАЙКО: Звинувачення зрозумів. Винним себе не визнаю. Бажаю дати суду свідчення.

Я дав ці свідчення після очної ставки, коли Чубко свідчив проти мене. Під час очної ставки слідчий не дозволив мені поставити питання Чубкові, а коли його вивели, мене стали допитувати. Під час допиту мене били кулаками і чобітьми, змусивши таким чином підписати протокол очної ставки...

На очній ставці я не узнав Чубка: на питання слідчого він відповідав односкладно "так", підтверджуючи свої свідчення кивком голови. Чубка поставили в куток обличчям і в такій позі він давав свідчення. Коли Чубка вивели, до мене застосували фізичні методи і я підписав усе, оскільки не міг витримати побиття.

Усі свідчення, які я дав на попередньому слідстві, є брехнею і я від них відмовляюсь, бо я не був членом шпигунської організації і Чубко мене не завербовував. Я не знаю Чубка і ніяких випивок з ним у барі не було. Ніяких даних про стан військової частини я нікому не передавав і все те, що записано у свідченнях Чубка – брехня і наклепи на мене.

ТРИБУНАЛ, радячись на місті, визначив:

... справу повернути на дослідування, Тананайка І.С. утримувати під вартою в тюрмі м.Тирасполя.

Головуючий
Секретар

(ДАКО, фонд 5907, справа 6955, арк. 4, 9)

№117

ДОВІДКА

про проведені вербування оперативними відділами НКВС УРСР (за серпень 1938 року)

відділи	всього наявних на 13.IX	агентів	інформаторів	резидентів
1 відділ	138	–	10	–
2-й	459	–	13	1
3-й	138	–	–	–
4-й	184	–	–	–
О.О.КОВО	157	–	–	–
6-й відділ	44	–	–	–
7-й	10	–	–	–
8-й	31	–	–	–
9-й	49	–	–	–
2-й спецвідділ	16	–	–	–
3-й спецвідділ 2 Відділ Дніпропетровського пароходства	5 65	– –	– –	– –
ВСЬОГО:	1316	–	23	2

В.О. начальника оперкартотеки при Наркомі

13.IX.1938 *лейтенант Держбезпеки СЛАВІН*

(Держархів СБУ, фонд 16, опис 31, справа 92, арк.5)

№118

таємно

ДАНІ

про засуджених особливими трійками при обласних управліннях НКВС УРСР в порядку наказу № 00606 за час із 19.IX по 2.X.1938 року

області	всього засуджено	із них	
		1 категорії	2 категорії
Кам'янець-Подільська	4296	4185	111
Житомирська	2914	2850	64
Дніпропетровська	2327	2136	191
Київська	1842	1621	221
Вінницька	1797	1539	258
Сталінська	1136	952	184
Одеська	678	506	172
Харківська	654	545	109
Миколаївська	584	358	226
Полтавська	511	396	115
Чернігівська	304	196	108
Ворошиловоградська	185	159	26
МАРСР	442	427	15
ВСЬОГО:	17670	15870	1800

3.X.1938 *Начальник І спецвідділу НКВС УРСР*

м.Київ *лейтенант Держбезпеки СЛАВІН*

(Держархів СБУ, фонд 16, опис 31, справа 92, арк.12)

№119

ДОВІДКА

Всього особливими трійками по Україні за час із 19 вересня по 29 жовтня 1938 року засуджено 30031 особа.

З них: за першою категорією 24985 осіб
за другою категорією 5046 осіб

	ВСЬОГО	По окремих лініях засуджено	
		I категорія	II категорія
по польській лінії	15873	13667	2206
німецькій	8718	7233	1485
румунській	1614	1144	470
болгарській	1124	842	282
грецькій	534	428	106
японській	464	350	114
чеській	233	188	45
латиській	215	134	81
англійській	136	121	15
іранській	60	35	25
французькій	59	51	8
італійській	56	40	16
естонській	36	29	7
фінській	36	27	9
турецькій	22	12	10
литовській	20	12	8
угорській	14	11	3
югославській	9	2	7
американській	8	6	2
ровсовській	679	572	107
по різному шпигунству	121	81	40

31.X.1938 *В.О. начальника I спецвідділу НКВС УРСР*
м.Київ *молодший лейтенант Держбезпеки БЕРЕЖНИЙ*

(Держархів СБУ, фонд 16, опис 31, справа 92, арк.13)

№120

таємно

ДОВІДКА
на ув'язнення Кривошеїна Іваиа Григоровича, який відбував строк покарання в Усольлагу НКВС

Кривошеїн Іван Григорович, 1905 р.н., засуджений особливою нарадою при НКВС СРСР 5.10.1938 за контрреволюційну діяльність до 8 років. Проходить по одній з агентурних справ як антирадянська особа.

Фігуранти цієї агентурної справи озлоблені проти Радянської влади, гуртуючись, піддають різкій в антирадянському дусі критиці дії Червоної армії, висловлюють своє задоволення тимчасовими невдачами

частин Червоної армії на фронтах, будують плани майбутнього свого життя в оновленій російській державі і т.д.

Кривошеїн зокрема висловлювався: "Ніхто не хоче воювати за більшовиків, оскільки раніше ударили по горбі, а тепер гладять по голові".

Начальник оперчеквідділу
капітан Держбезпеки *Вепринський*
Начальник відділення оперчеквідділу
лейтенант Держбезпеки *Коновалов*

***

УХВАЛА

16.04.1941 м.Кіровоград

Мною, помічником облпрокурора зі спецсправ Кіровоградської облпрокуратури Артеменком, розглянуто архівно-слідчу справу зі звинувачення Кривошеїна Івана Григоровича і скаргу його і його дружини Кривошеїної Явдокії Мойсеївни...

... У зв'язку з вищевказаним вважаю скаргу Кривошеїних безпідставною, а тому

УХВАЛИВ

скарги засудженого Кривошеїна Івана Григоровича і його дружини Кривошеїної Явдокії Мойсеївни залишити без наслідків і повідомити їм про це.

Згоден: заст. облпрокурора
із спецсправ *Морозов*

***

Верховному Прокурору СРСР, м.Москва,
ув'язненого Кривошеїна Івана Григоровича,
засудженого особливою нарадою НКВС СРСР
за ст.54 п.10-11 до 8 років, нині перебувас
в "Усольлагу" НКВС Усть-Язвенського табпункту

ЗАЯВА

Заарештований 13 квітня 1938 року, під тортурами і репресивними заходами, я змушений був підписати на себе зухвалий наклеп, після якого був засуджений ОН до 8 років. З грудня 1938 року знаходжусь в Усольських таборах, звідси мною надано на Ваше ім'я дві скарги, одна 10 березня, а друга 20 березня 1939 року, із Усольтабу я отримав повідомлення, що скарги Вам направлені 8 квітня за №286 і 20 травня за №515. Досі відповіді від Вас я не отримав і не знаю, чи отримані Вами мої скарги і коли будуть розглянуті. Прошу не відмовити і повідомити мені про розгляд моїх скарг.

Ув'язнений Кривошеїн 15 серпня 1939

***

Характеристика на ув'язненого
Кривошеїна Івана Григоровича, особова справа № 28461, 1905 р.н.

Кривошеїн Іван Григорович засуджений особливою нарадою при НКВС СРСР 5/X-1938 за ст. КРД строком до 8 років. Початок строку 13.04.1938, кінець строку 13.04.1946.

В Усольтаб НКВС прибув 28.11.1938. Працює на загальних роботах. Середній відсоток за серпень 115%. До праці ставиться сумлінно. В побуті веде себе зразково. У культмасовій роботі не бере участі. Адмінстягнень не має.

Начальник 2-го відділу Усольтабу НКВС *Тільман*
Начальник 2 відділку 2 відділу Усольтабу НКВС *Кондратов*

(ДАКО, фонд 5907, справа 9095, арк. 48-49, 38)

№121

РОЗПИСКА

м.Кіровоград, 1939, квітень 17 дня

Я, Півень Андрій Захарович, 1899 року народження, даю цю підписку органам НКВС в тому, що все чуте й бачене мною під час перебування мене під вартою у в'язниці, а також в органах слідства, буду зберігати в суворій таємниці. У випадку розголошення згаданого я буду притягнений органами НКВС до суворої відповідальності.

В чому й розписуюсь: Півень
Підписку відібрав: слідчий слідчої частини УДБ УНКВС Кіровоградської області Поляков

(ДАКО, фонд 5907, справа 2356, арк.71)

№122

НАРКОМУ ВНУТРІШНІХ СПРАВ т.БЕРІЇ

від гр.Ткаченка Павла Трох., що проживас в Кіровограді, вул.Володарського, 21, кв.3

23 жовтня 1937 року була заарештована моя дочка Ткаченко Ганна Павлівна (р.н. 1898), учителька в с.Губівка Компаніївського району, а 26 червня 1938 року вона була вислана в Комі АРСР, Усть-Уса, Абезь, Севжелдорлаг НКВС, л/п № 6.

Судила її обласна Миколаївська трійка НКВС. Вважаю, що до неї було вжито суворого покарання, тому прошу Вашого розпорядження переглянути її справу. Їй були пред'явлені такі звинувачення:

1. Приховування соціального походження, тобто її родичі були розкуркулені, вислані на Урал, де батько помер у 1931 році. Я, Павло Трохимович Ткаченко, її батько, живу безвиїзно у м.Кіровограді з 1916 року і як слюсар-зброяр весь час працюю за спеціальністю в себе вдома, а в 1923 році вступив працювати до зброярської майстерні при Спілці мисливців. У 1930-1938 роках працював зброярем-майстром при "Союзпушнині".

До переїзду в Кіровоград мешкав: з 1899 по 1912 рік у Куп'янську Харківської губернії, а з 1912 по 1916-й у Єльці Орловської губернії. При цьому додаю довідку, видану Житлокоопом № 6 – за № 115.

2. Що вона була заміжня за бандитом. Одружена вона не була, що можна підтвердити медекспертизою.

3. Недовиконання програми з російської літератури у 7-ому класі. Програма була перевантажена і крім того було розпорядження тодішнього наркома Затонського про виділення 15 годин на проробку Пушкіна у зв'язку із 100-річчям його народження, але вказівок **що** опустити замість Пушкіна – не було, тоді як 15 годин в 7 класі майже половина навчальних годин з літератури.

4. Протягування українського націоналізму, яке проявилось у тому, що на уроках фізкультури в 5 класі один із учнів жартома вітав своїх друзів "Привіт, гетьмани!", а на уроці української літератури вона нібито розповідала про гетьманів, попереджуючи учнів: "Слухайте-слухайте, цього в книгах не знайдете".

5. Нібито при вивченні доповіді Жданова вона сказала з якогось там приводу: "Союздрук" перебільшує.

6. Під час обшуку була знайдена п'єса Микитенка "Диктатура". Ця п'єса протягом кількох років вивчалась у 7-ому класі і в 1937 році також була в програмі, але в жовтні 1937 року виявилось, що Микитенко ворог народу і, оскільки офіційного розпорядження про вилучення цієї книги до 23 жовтня 1937 року (дня її арешту) не було, то книга ця нею спалена не була.

Слідство вів уповноважений НКВС Компаніївського району. Судила виїзна трійка Миколаївського обласного НКВС.

Прошу справу її переглянути.

Павло Ткаченко

Кіровоград, квітня 25 дня 1939 року.

(ДАКО, фонд 5907, справа 3479, арк.....)

№123

ВИПИСКА ІЗ НАКАЗУ № 55
від 14.XI.1937 по Рівненському райвідділу зв'язку

Під час розмови телефоном начальника НКВС т.Медведєва з Одесою із апарата начальника НКВС абсолютно неможливо було вести розмову через несправність апарата. Станційний монтер Теплов, який зобов'язаний щодня перевіряти справність головних абонентів, своєю роботою не займався, і своєю недбалою роботою абсолютно зривав нормальне обслуговування головних абонентів і цим самим вів до розвалу телефонну мережу району. Крім того, коли апарат начальника НКВС вийшов із ладу, черговою телефоністкою негайно було заявлено монтеру Теплову, який мав би зараз вжити заходів для ремонту, але Теплов ліквідував пошкодження лиш через два дні.

Зважаючи на викладене, за недбале ставлення до своїх прямих обов'язків і за зрив оперативного спілкування начальника НКВС, монтеру Теплову оголошую сувору догану з попередженням: на випадок повторення подібного, він буде знятий з роботи.

Начальник райвідділу зв'язку Берневич

***

Дорогий вождь і навчитель Йосип Вісаріонович!

Я, учень 3-го класу, пишу Вам мого листа, бо не можу далі навчатись, оскільки в мене відібрали батька. Він працював монтером в с.Рівному на Україні 23 роки. Був чесний працівник. Мій батько брав участь у громадянській війні. В 1937 році начальник НКВС тов.Медведєв арештував мого батька. Тепер Медведєв розвінчаний як ворог народу. Уже 2 роки мій батько примусово працює в м.Волосницьке Кіровської області. Моя мати більше не може працювати. У мене є сестра, яка ходить до 6-го класу, і ми не можемо далі навчатись. Ми вас просимо як рідного батька допомогти нам у нашій біді. І просимо Вас, щоб слідчі органи розібрали справу мого батька Теплова Омеляна Пилиповича.

Наша адреса: с.Рівне Кіровоградської області, Теплов Валентин Омелянович.

Адреса мого батька: м.Волосницьке Кайський район Кіровської області, Вятлаг НКВС, табпункт №5, Теплов Омелян Пилипович.

10.V.1939

(ДАКО, фонд 5907, справа 9295, арк. 8, 28)

№124

У президію Верховної Ради УРСР
від Косякова Григорія Миколайовича,
мешкає в м.Кіровограді на вул.Червоних
інвалідів, буд. № 37
21-го травня 1939 року

ПРО ЗНЯТТЯ СУДИМОСТІ

Я, Косяков Григорій Миколайович, народився 19-го грудня 1912 року в м.Кіровограді. Батько мій Микола Степанович Косяков походив з селян с.Казарине Кіровоградської області. Закінчивши чотири класи сільської школи, дванадцятирічним хлопчиком батько мій іде в місто на заробітки, бо сім'я була велика і всіх прогодувати дід мій не мав змоги. У м.Кіровограді перший час батько мій працював на заводі Ельворті, а з 4-го жовтня 1908 року по 4-е грудня 1912-го перебував на службі колишнього Товариства Єлисаветградської міської залізниці на посаді кондуктора, про що й дотепер свідчить наявний документ.

У 1912 році батько мій призивається на військову службу в артилерійський полк м.Іркутська, де він служив рядовим солдатом. На службі його застає імперіалістична війна 1914 року, звідки він не повернувся – пропав безвісти.

Мати Анастасія Іванівна Давидова походить з селян середняків села Соколовські хутори. У 1920 році виходить удруге заміж за Собінова Івана Федоровича, що походив із селян-бідняків с.Шешенине Воскресенського повіту Горьковського краю - він заїхав у м.Кіровоград з фронту по інвалідності. Собінов І.Ф. працює спершу чорноробом, потім ливарником на заводі "Червоний профінтерн", а нині завгосп при облторгу м.Кіровограда.

Що стосується особисто мене, то я вчився і виховувався вже за Радянської влади. У 1927 році закінчив семирічку. У 1928-29 роках навчався на першому курсі технікуму с/г машинобудування. Довідавшись про набір у військові школи РСЧА, 1929 року я подаю заяву в ту, що була тоді в м.Кіровограді – Українську кавалерійську школу імені т.Будьонного, яку закінчив у березні 1932 року. По закінченні школи командування направляє мене в м.Бердичів у 14-й кавполк 3-ої Бессарабської ім.Котовського дивізії командиром взводу в кулеметний ескадрон. Командиром 14-го кавполку тоді був Щербаков, командиром 3-ої кавдивізії Вайнерх, пом. командира дивізії Горбатов.

У 14 к/п я жив на одній квартирі з командирами взводів, випускниками теж Укршколи Невдахою і Підвальним.

В кінці лютого 1933 року командування полку послало командира взводу Підвального в село Бердичівського району для встановлення наявності коней, приписаних до 14 кавполку. По поверненню з відрядження Підвальний на квартирі почав нам розповідати про власні враження від побаченого на селі: хліб викачаний, селяни голодують. На цю тему у нас зав'язалася розмова. Ми почали обговорювати питання політики партії в селі. У наших молодих думках тоді ще не було чіткого і ясного розуміння політики партії в справі будівництва соціалізму, в справі розвитку і реконструкції нашої промисловості. Ми були не на рівні політичного розвитку, а виявились простими обивателями, які не помічають звитяжного руху соціалізму, бурхливого зростання соціалістичної промисловості.

Через свою політичну короткозорість ми загальнодержавні інтереси підмінили особистим інтересом шлунку, побиваючись за "біди" селянства.

Про цю розмову дізнався відповідальний секретар комсомольського осередку 14 к/п, який жив через стіну поряд, і зміст цієї розмови був переданий в особливий відділ 3-ої кавдивізії. А 29-го березня 1933 року ми були заарештовані всі троє: я, Невдаха і Підвальний. Після арешту на нашій квартирі вчинили обшук і виявили лист В.А.Молчанова з Харкова, нашого товариша, який був посланий командуванням в автошколу. Лист Молчанова був пройнятий скигленням на продовольчі труднощі, на труднощі навчання в автошколі і т.д.

Після цього розпочалося слідство, яке закінчилось через три дні. Окрім нас трьох були заарештовані ще 6 осіб – командири взводів, які закінчили разом з нами кавшколу, служили в інших полках і про цю розмову ні сном ні духом не знали. Справу інкримінували за 58-ою ст.КК: організація контрреволюційного угруповання в 14 кавполку.

Слідство велося під моральним тиском і звинувачення будували не на фактах, а на логічних висновках слідчого, оскільки фактів контрреволюційної роботи у нас не було і початковим пунктом для пред'явлення звинувачення послужила розмова на політичну тему про продовольчі труднощі.

Орієнтовно слідчий ставив питання так: раз ви, командири, вели між собою антирадянські розмови, то це означає, що у вас була контрреволюційна організація. На це я йому заперечував: даруйте, всяка організація виробляє свою програму й статут, визначає певну мету і завдання та ставить про це до відома всіх своїх членів. Але ж у нас по суті цього нічого не було і про це ніхто навіть не думав.

Слідчий: хоч ви про це й не говорили, але логічний висновок такий, що у вас була контрреволюційна організація, яка ставила своєю метою повалення Радянської влади. Ви командири, і у ваших руках є великі можливості, чергуючи в полку, ви можете оголосити тривогу ніби з навчальною метою, а насправді виступите проти Радянської влади.

Зараз, коли про це думаєш, то стає смішно: яку безглуздість могли заводити в звинувачення – наприклад, з полком або двома виступити проти Радянської влади!!!

Мимоволі згадуються слова товариша Сталіна на XVIII партійному з'їзді про те, як комашка – Закарпатська Україна – хотіла приєднати до себе слона, Радянську Україну.

Крім того нас визнали винуватцями того нездорового політико-морального стану у 3-ій кавдивізії, який склався восени 1932 і взимку 1933 роки, коли прийшло нове поповнення з Північно-Кавказького

краю 1911 року народження. Тоді у 3-ій кавдивізії мали місце випадки дезертирства, занедбано догляд за кіньми, часто стали хворіти червоноармійці і т.д.

Нам було поставлено в провину, що це, мовляв, результат вашої роботи: 7 командирів взводів розклали 3-ю кавдивізію і вплинули на її політико-моральний стан. У мене тепер виникає, і небезпідставно, сумнів, чи не вплинув хтось інший на політико-моральний стан 3-ої кавдивізії, який привів і нас на шлях обивательщини та хворих настроїв?

Адже розкласти таку махину як дивізія сімом молодим командирам взводів, яким від народження тоді було всього по 20 років і які лиш 6 місяців тому прийшли від шкільної лави – на це потрібно мати неабиякі організаторські здібності, сильний вплив і вроджену ненависть до Радянської влади.

Такими здібностями ми, звичайно, не володіли і такими методами дякувати Радянській владі не могли за суттю своєї природи, оскільки серед нас були вихідці з робітничих сімей, діти червоних партизан та бідного селянства.

Під час слідства мені слідчий давав аркуш паперу, на якому я повинен був викласти свою "контрреволюційну" діяльність, і коли писалось не так, як хотів слідчий, а як було насправді, то аркуш розривався й доводилося переписувати ще кілька разів, поки слідчий не схвалював написаного, а потім я вже підписував. Звичайно, хоч не хоч, доводилося писати що було і чого не було – тільки б відчепилися.

Тепер для мене стає цілком зрозуміло, що до справи приклали руку вороги народу, які орудували тоді і в армії, і в ОДПУ в особі Ягоди, Якіра, Тухачевського та іншої нечисті. Їм потрібно було показати перед Радянським урядом, що ось ми, мовляв, боремось проти контрреволюції, аби відвести від себе підозру і продовжити свою мерзотну роботу. Дивіться! Ми викрили контрреволюційну організацію на чолі з Косяковим, Підвальним, Невдахою, які хотіли повалити Радянську владу. Ми віддані Радянській владі, побільше нам довіряйте!

Після закінчення слідства в м.Бердичеві нас поодинці, у м'якому вагоні, як важливих політичних злочинців, направляють до Харкова в ДПУ УРСР в розпорядження Балицького. Тут тримають нас по 25 діб в одиночній камері, мене викликали всього раз на допит до головного слідчого, в цей час сюди зайшов Балицький, слідчий на мене показує: ось, каже, Косяков! Балицький глянув на мене, обернувся й вийшов. Звідтоді на допит мене більше не викликали за всі 2 місяці нашого перебування.

У червні 1933 року нас направили в Харківську в'язницю, де оголосили вирок, винесений трійкою ОДПУ: мені і Підвальному – по 5 років, Молчанову В.А., який був в авіашколі – 10, а решті шести командирам – по 3 роки без поразки в правах.

У вересні 1933 року мене відправили етапом в Дмитрівські табори на канал Москва-Волга. Через 6 місяців направили в Темяківські табори, а звідти за власним бажанням направили в БАМ на ст.Архару, де я працював на шпалорізці, а після хвороби в Бурею на цегляний завод, звідки я й звільнився 25 листопада 1936 року – з 10-го відділка БАМ ст.Завитої.

Таким чином я пробув у неволі 3 роки і 7 місяців, а за решту одержав залік ударною працею.

З ув'язнення я повернувся в м.Кіровоград до своїх рідних. 5-го січня 1937 року я поступив на Кіровоградський завод сільськогосподарського машинобудування "Червона Зірка" в цех №10, де працюю й досі. До праці ставлюсь чесно і сумлінно, в суспільному житті беру активну участь, за стахановську роботу адміністрацією цеху був рекомендований на курси майстрів соціалістичної праці, які цього року закінчую. У робкорівському житті також беру участь, спрямовуючи вістря своїх заміток на боротьбу з безгосподарністю, бюрократизмом, затиском раціоналізаторських пропозицій робітників і т.п. Учасник раціоналізаторського руху на заводі.

Рішення XVIII-го історичного з'їзду нашої партії ще більше запалили в мені ентузіазм і нездоланну волю до досягнення поставленої мети. Душа сповнена бажання розкрити всі можливості і резерви наших соцпідприємств, на цьому шляху доводиться долати ще багато технічного консерватизму і бюрократизму з боку окремих господарників, які є ще і на нашому заводі.

Проте на мене тисне те, що я зазнав незаслуженого покарання і ношу брудну пляму: судимість та ще й політична, що дає, звичайно, привід ставитись до мене з недовірою, бачити в мені ворога народу, що, звичайно, в свою чергу діє на мене морально, часом руйнує в мені ініціативу. Ось на зборах іноді так хочеться виступити й викрити який-небудь недолік або відгукнутися на якесь політичне рішення, а мусиш

мовчати. Бо виступиш, а робітники подумають: бач, який свідомий став, а на три з половиною роки за що висилали?!..

Одного разу в бесіді парторг цеху мені й каже: "Бачу, що в душі ти більшовик, але я не маю права тобі що-небудь відповідальне доручити, оскільки маєш пляму – судимість".

Я ще досить молодий, в мені горить бажання йти в ногу з усім радянським народом, під керівництвом нашої любимої комуністичної партії і її вождя тов.Сталіна. Я доведу справами свою відданість соціалістичній батьківщині і те, що я не був і не міг бути контрреволюціонером і зрадником своєї батьківщини.

Ось тому я й звертаюся (за порадою Народного комісаріату оборони, куди я писав у вересні 1938 року) в президію Верховної Ради УРСР з питанням про зняття з мене судимості.

При цьому прикладаю характеристику від цехової організації і лист-відповідь Народного комісаріату оборони СРСР.

Про результат прошу повідомити за адресою: м.Кіровоград, завод "Червона зірка", цех № 10, Косякову Г.М.

21./V - 39 р. Прохач (підпис)

(ДАКО, фонд 5907, справа 9088, арк. 10-17)

№125

Арешт липень 1939

Микито Сергійовичу!

Ми, учні III курсу Бобринецької с-г школи, просим Вас відповісти на запитання, що часто дають нам колгоспники. Коли ми звертаємось до педагогів, то не одержуєм ясної відповіді, а в червні їдемо на практику і не знаємо, що відповідати на такі запитання. Ці питання хвилюють колгоспників.

1. Чому в державу колгосп продає пшеницю по 12 крб. центнер, а держава продає печений хліб по 1,5 крб. кілограм? Невже така вартість робочої сили робітників (млинів, пекарень, продавців та інш.)? Чому вартість робочої сили робітника більша, ніж колгоспника і колгоспник не може купити продукції промисловости?

2. Чому ми багато продукції промисловости і с-г експортуємо за кордон, самі терплячи нестачу? Причому експортні товари дешевші, а ті, що приходять до нас – гіршої якости, але дорожчі? Взагалі нащо ми вивозим свої товари і які товари на них берем, а якщо золото, то нащо ж воно нам, коли свого багато? Ми ж багаті і сильні.

3. Колгосп вивіз хлібопоставку. Залишається хліб для трудоднів. Колгоспники мають повне право на цей хліб, а працівники РПК і РВК примушують продавати цей хліб кооперації, причому товарів (одяг, взуття, тканини) кооперація не постачає. Коли колгоспник говорить про це – його вважають троцькістом. Де тут демократія? Чому це працівники уряду не роз'яснюють цього колгоспникам, а залякують словами: "Ви хочете війни? Ви йдете проти Радянської влади?"

4. Чому не рівномірно по Союзу постачаються трудящі товарами (взуття, одяг, тканини), адже всі працюють?

5. Чим пояснити підвищення цін на товари ширвжитку?

Басистий М.М.	- *підпис*	Киричко В.І.	- *підпис*
Бондаренко В.П.	- *підпис*	Когут В.О.	- *підпис*
Бращенко І.І.	- *підпис*	Грищук Е.А.	- *підпис*

(ДАКО, фонд 5907, справа 999, арк. 359а)

№126

У карно-судову колегію Верховного суду УРСР
Гончара П.Ф., ув'язненого в Одеській тюрмі

КАСАЦІЙНА СКАРГА

Присуд Одеського облсуду від 24.08.1939, яким я за ст.54.10 КК УРСР визнаний винним і засуджений до позбавлення волі строком на 2 роки з поразкою у правах на 1 рік, вважаю неправильним на такій підставі.

Травня 14 дня 1938 року я прийшов на пасіку, заставши там свідка Ойченка, який стріляв із малокаліберної гвинтівки. Бажаючи постріляти, я попросив гвинтівку в Ойченка. Отримавши гвинтівку, я вирішив зробити мішень. Тут же, на пасіці, я знайшов шматок фанери і слиною приклеїв до неї шматок газети невеликого розміру, яку дав мені Ойченко, або, коли вірити Ойченкові, я взяв цей шматок сам, він валявся на пасіці, ним всю зиму прикривали рамки у вулику, а всю весну він валявся під відкритим небом – примоцював цю мішень до дерева й вистрелив.

І лиш після того, коли свідок Ченцов почув постріл і направився до мене з метою довідатись чи попав я в мішень, то побачив на шматку газети портрет товариша Сталіна і мені стало відомо, що стріляв я в портрет товариша Сталіна. Ченцов мені сказав.

Коли я готував мішень, обриваючи кутки газети, я не вдивлявся – що там є на цьому шматочку газети, та й шматок цей був забруднений, пожовтілий (як свідчать Ченцов, Ойченко), і я квапився пошвидше зробити мішень і вистрелити, а тому й не помітив портрета товариша Сталіна.

Свідчення Ойченка про те, що він нібито мене попереджав, аби не було портрета, брехливі. Такого попередження Ойченко мені не давав. Боязнь, аби і його не притягнули до відповідальності змусили його дати такі свідчення. Про це говорять протиріччя у всіх його показаннях. Таким чином, стріляючи в портрет товариша Сталіна, я абсолютно про це не знав. Все це трапилось випадково. Ніякого зумисного наміру в мене не було. Знищення портрета було викликано лиш страхом відповідальності. Довідавшись від Ченцова, що я стріляв у портрет, в мене виникла думка про відповідальність за це і штовхнула мене на те, щоб порвати портрет. Проте це не можна розглядати як один із доказів злого наміру. Адже якби я справді чинив це зумисне, то навряд чи допустив, щоб Ченцов викрив це; попередити можливість викриття можна було б, проте я жодної спроби не зробив, як це видно зі справи.

Матеріали справи свідчать, що я як учень брав активну участь у культурному житті села, ні в чому досі не помічався, не чужа радвладі людина. Все це свідчить про те, що діяв я без усякого наміру і про портрет товариша Сталіна довідався зі слів Ченцова.

Отож, висновок суду про те, що пред'явлене мені звинувачення доведене – є неправильним. На підставі викладеного і в силу порушень ст.54.10 КК та ст.296 КПК прошу Верхсуд присуд Одеського облсуду скасувати і справу провадженням припинити.

Додаток: виписка із протоколу зборів молоді.

5.09.1939 *Гончар П.Ф.*

(ДАКО, фонд 5907, справа 1326, арк. 98)

№127

ПОСТАНОВА

м.Кіровоград, 15 жовтня 1939 року

Я, слідчий слідчої частини УНКВС Кіровоградської області Березовський, розглянувши архівно-слідчу справу №2638 за звинуваченням Дефорже Миколи Івановича за ст.54-10 і 54-11 КК УРСР

ЗНАЙШОВ:

що Дефорже Микола Іванович, 1891 року народження, уродженець с.Ганнівка П'ятихатського району Дніпропетровської області, із службовців, громадянства СРСР, українець, до арешту працював на Долинському нафтоскладі, 3 грудня 1937 року був заарештований і притягнений до слідства.

За свідченням свідків Бритко, Саєнко, Курненко, Шакула – Дефорже дискредитовував Радянську владу, виступав проти виборів у Верховну Раду і проти Сталінської конституції, а також висловлював поразницькі настрої у майбутній війні.

Судовою трійкою УНКВС Миколаївської області був засуджений до 10 років виправно-трудових таборів.

Засуджений Дефорже М.І., вважаючи, що його засудили неправильно, подав скаргу облпрокурору Миколаївської області з клопотанням про перегляд справи і звільнення його з виправно-трудових таборів.

Згідно з наказом НКВС СРСР №00116 справу було повернуто на додаткове розслідування матеріалів слідства. Додатковим слідством і заходами шляхом передопитів раніше допитуваних свідків

ВСТАНОВЛЕНО:

свідки Бритко, Саєнко, Куренко, Шакула по справі Дефорже ніколи не допитувались, а також свідчень ніколи не давали і протоколи їх допитів були сфальсифіковані слідчим та вшиті у слідчу справу.

Додатково були допитані ще Лемешко, Онинко, Кошовий, які ніколи не чули антирадянських розмов з боку Дефорже.

Виходячи з викладеного вище

УХВАЛИВ:

Рішення судтрійки УНКВС Миколаївської області від 9 грудня 1937 року СКАСУВАТИ.

Засудженого Дефорже Миколу Івановича негайно з-під варти ЗВІЛЬНИТИ.

Справу направити 1 спецвідділу.

Слідчий Березовський.

Згоден: *начальник слідчої частини УНКВС Кіровоградської області*
Сиромятников

Затверджую:
заступник начальника УНКВС Кіровоградської області
молодший лейтенант Держбезпеки Амельченко

(ДАКО, фонд 5907, справа 6931, арк.49-50)

№128

Арешт
Андрійченка Івана Омеляновича
– санкціоную.
Обласний прокурор –
- -
" " жовтня 1939 року

ПОСТАНОВА

на арешт

м.Кіровоград, 1939 р., жовтня 21 дня

Я, нач. 1 відділення і відділу УДБ УНКВС Кіровоградської області сержант Державної безпеки Богуславський, розглянувши матеріали архівно-слідчої справи №108379 за звинуваченням Андрійченка Івана Омеляновича, 1888 року народження, уродженця с.Нерубаївка Рівненського р-ну, українця, гр-на СРСР, походить з середняків, двічі судимого – в 1929 і 1930 роках, безпартійного, службовця, що завідує магазином Кірторгу і проживає в м.Кіровограді, Кущівка, Семенівський провулок №8 –

З Н А Й Ш О В:

26 липня 1933 року Андрійченко І.О. був заарештований колишнім Кіровським міськвідділом НКВС за звинуваченням у злочинах, передбачених ст.54-13 КК УРСР.

Перебуваючи під слідством, Андрійченко в інкримінованому йому звинуваченні винним себе не визнав, слідством достатніх для віддання Андрійченка під суд доказів зібрано не було і 29 березня 1939 року на підставі ст.197 п.3 УПК УРСР він був з-під варти звільнений.

У серпні 1939 року при руйнуванні хати, в якій Андрійченко жив у с.Семенастове, на даху були знайдені два документи, що викривають Андрійченка І.О. в активній контрреволюційній діяльності:

Док. № 1:

... "Особисто я знаю Андрійченка як такого, що не поділяє поглядів більшовиків-кумуністів, є постійним супротивником радянсько-комуністичної влади і навіть у пору завідування земельним відділом він прагнув зберегти від розгрому маєтки й майно, що йому частково і вдалося здійснити.

/Командир Єлисаветградського добровольчого офіцерського батальйону – полковник Величковський/" ...

Док. № 2:

... "Цим доручаємо гр. Івану Омеляновичу Андрійченку зібрати, молотити, привести в наявність і зберігати урожай хліба із землі нашої при с.Богданівці; а заодно й усе інше наше майно рухоме й нерухоме, – для чого робити необхідні витрати і давати відповідні розпорядження, діючи у всьому по совісті, як сумлінному і чесному господарю належить. Серпня 10 дня 1919 року. – Власники маєтку Богдановка: – Олексій Васильович Величковський, Євген Васильович Величковський" ...

На підставі викладеного

УХВАЛИВ:

Піддати Андрійченка Івана Омеляновича арешту і притягти до кримінальної відповідальності за ст.54-4 КК УРСР. –

сержант Держбезпеки /Богуславський/

"ЗГОДЕН"

начальник 2 відділу УДБ УНКВС лейтенант Держбезпеки /Добкін/

"ЗАТВЕРДЖУЮ"

заст. начальника управління НКВС, мол. лейтенант Державної безпеки

/Небораков/

***

"Затверджую"21 жовтня 1939р. заст. нач. управління НКВС мол. лейт. Держбезпеки

Арешт Андрійченка Івана Омеляновича – санкціоную обласний прокурор /Небораков/

" " жовтня 1939 року

ПОСТАНОВА

/про обрання запобіжних заходів/

м.Кіровоград, 1939 р., жовтня 31 дня

Я, нач. 1 відділення 20 відділу УДБ УНКВС Кіровоградської області сержант Державної безпеки Богуславський, розглянувши слідчий матеріал про контрреволюційну діяльність Андрійченка Івана Омеляновича, 1888 року народження, уродженця с.Нерубаївка Рівненського р-ну, українця, гр-на СРСР, походить з середняків, двічі судимого в 1929 і 1930 р.р., б/п, службовця, що працює зав. магазином Кірторгу, що проживає в м.Кіровограді, Кущівка, Семенівський провулок № 8 –

З Н А Й Ш О В:

Андрійченко І.О. викривається в злочинах, передбачених ст.54-4 КК УРСР, і беручи до уваги, що перебування його на волі може відобразитися на ході слідства, керуючись ст.ст.143, 145 і 156 КПК УРСР –

У Х В А Л И В:

Запобіжним заходом способів ухилення від слідства і суду Андрійченку Івану Омеляновича, вибрати утримання під вартою у в'язниці м.Кіровограда, про що оголосити заарештованому під підписку в даній ухвалі.

Відповідно до ст.ст.144 і 158 УПК УРСР копію даної ухвали направити прокурору і передати начальникові в'язниці для залучення до особової тюремної справи.

Нач. 1 відділення 20 відділу УДБ УНКВС
сержант Держбезпеки /Богуславський/
"ЗГОДЕН"
начальник 2 відділу УДБ УНКВС
лейтенант Держбезпеки /Добкін/

Дану ухвалу мені оголошено "____" _____ 1939 р._____ підпис.

(ДАКО, фонд 5907, справа 263, арк. 185-186, 187-188)

№129

ДО КОМІСАРА 137 ОКРЕМОГО БУДІВЕЛЬНОГО БАТАЛЬЙОНУ

Тов. комісар, скільки можна знущатись із бійців і скільки можна терпіти бійцям таке ставлення командування, коли можна дочекатись Вашої допомоги стосовно лікування? Я бачу, що тут іще є залишки Блюхера, бо якби не було, то такого бездушного ставлення до бійців не було б. Прошу дати мені якнайшвидше відповідь, чи мене лікуватимуть, чи я сам себе лікуватиму, щоб зійти з білого світу – тому що мені при такому здоров'ї повертатись до цивільного життя не можна, чого я там буду вартий? Хочеться, щоб ви бодай один раз відчули таку хворобу, то давно з життям би своїм покінчили.

Прошу дати відповідь найшвидше.

17 лютого 1940 *Григ. Миргородський*

(ДАКО, фонд 5907, справа 14116, арк.14)

№130

строго секретно

П О В І С Т К А

до особливої наради при Народному комісаріаті внутрішніх справ СРСР

На "____" _____ 1940 р.

№№ № п/п	Відділ і прізвище доповідача	№ слідчої справи	Прізвище, ім'я, по батькові, вік, соц. стан, громадянство, партійність, судимість, походження, спеціальність.	Склад злочину Коли заарештований і де утримується
1	Слідча частина УНКВС	10070	Хорлинський Ян Генріхович, 1899 року народження, лісник, службовець, грамотний, безпартійний, поляк, громадянство польське, несудимий. Лонцький Йосип Володимирович, 1906 року народження, пом. експедитора, робітник, безпартійний, поляк. Радван Ян Янович, 1900 року народження, механік, шофер, із селян, безпартійний, поляк.	Знаходячись у в'язниці Кіровограда, в червні 1940 року організували масове голодування в камері; з метою залучити інші камери зробили написи в убиральнях. Проводили к.р. агітацію в камері, спотворювали життя в СРСР, виявляли капітулянтські настрої. Звинувачуються за ст.ст. 54-10, 56-28 КК УРСР. Арештовані утримуються під вартою в тюрьмі УНКВС м.Кіровограда

Начальник слідчої частини УДБ УНКВС,
молодший лейтенант Державної безпеки /Сиромятников/

(ДАКО, фонд 5907, справа 1959, арк. 121)

№131

"Затверджую"
Заст. начальника УНКВС по Кіровоградській області
ст. лейтенант Держбезпеки
/Небораков/
"*11*" липня 1940 року

"Згоден"
Заст. прокурора
Кіровоградської області.
/Шугуров/.
"*11*" липня 1940 року

ЗВИНУВАЧУВАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

за слідсправою №10038 у звинуваченні
КОЛДЕЙСЬКОГО Станіслава Людвіговича
ст. 80 КК УРСР

3-ім відділом УДБ УНКВС Кіровоградської області був затриманий без певних занять і місця проживання біженець із колишньої Польщі Колдейський Станіслав Людвігович з підозрою нелегального повернення на територію Німеччини.

Розслідуванням у справі встановлено: в кінці вересня місяця 1939 року Колдейський Станіслав Людвігович нелегально перейшов з території, зайнятої Німеччиною, на територію колишньої Західної

Білорусії, звідки виїхав і влаштувався на роботу в Єлизаветградківському районі Кіровоградської області, де припинив роботу 9 березня 1940 року і виїхав у м.Кіровоград та знаходився без певних занять і місця проживання до 2-го квітня 1940 року.

2 квітня 1940 року Колдейський Станіслав Людвігович поступив на шахту "Піонер", де так же припинив роботу 9 червня 1940 року і знаходився без певних занять і місця проживання до дня арешту.

Допитаний як обвинувачений Колдейський Станіслав Людвігович винним себе в нелегальному переході держкордону з Німеччини на територію колишньої Західної Білорусії визнав і по суті справи показав:

"Проживаючи в м.Радом (територія Німеччини), я в кінці вересня місяця 1939 року в період військових дій пішов з дому в м.Брест, де набирали робочу силу до Донбасу, виїхав і залишився в Єлизаветградківському районі. Окрім цього я знаходився без певних занять і місця проживання з 9-го березня 1940 року а також з 9-го червня до дня мого арешту".

На підставі викладеного звинувачується:

Колдейський Станіслав Людвігович, 1900 р.н., уродженець м.Радом Келецького повіту Люблінського воєводства, за національністю поляк, поза громадянством, безпартійний, репресіям не піддавався, нелегально перейшов з території Німеччини на територію колишньої Західної Білорусії, а також, перебуваючи в Кіровоградській області, припинив роботу і знаходився без певних занять та місця проживання, тобто в злочині, передбаченому ст. 80 КК УРСР.

Виходячи з матеріалів звинувачення, слідсправу №10038 у звинуваченні Колдейського Станіслава Людвіговича, подати на розгляд особливої наради при НКВС СРСР.

Заст. нач. 2-го відділення 3-го УДБ УНКВС
/Масальський/
"ЗГОДЕН" начальник 3-го відділу УДБ УНКВС лейтенант Держбезпеки
/Курянський/

ДОВІДКА

Заарештований Колдейський Станіслав Людвігович утримується під вартою у в'язниці УНКВС м.Кіровограда.
Речових доказів у справі немає.

Заст. нач. 2-го відділення 3-го УДБ УНКВС
/Масальський/

Складено 29-го червня 1940 року
м.Кіровоград.

(ДАКО, фонд 5907, справа 12135, арк. 27а-27б)

№132

МАТЕРІАЛИ ПЕТРА ЧОРНОГО
(витяги)

1.XI.1940

Що таке свобода слова?

Боротьба за свободу слова виникає разом з появою нерівності. 23 роки тому весь трудящий народ під керівництвом В.І.Леніна встав проти прихованців свободи слова, проти експлуатації трудового народу.

Пролетаріат вперше завоював владу, відкрив нову епоху пролетарських революцій. Свободу слова цілком і повністю мав народ добути, доки билось серце основоположника пролетарської революції, генія людства, продовжувача справи Маркса-Енгельса, творця III Інтернаціоналу В.І.Леніна.

Та недовго світило яскраво сонце. У 1924 році закриваються очі вождя народу всього світу, затихає довічний голос творця комунізму. Заснула вся свобода в сні Леніна. Народ вступив у епоху бурхливого розвитку промисловості і в цьому панування лже-комуністів. Невпинно зростає пролетаріат, все тісніше й тісніше загнуздують трудове селянство, свобода слова кругом на папері є, а на ділі, як каже стара приказка, "як бог дасть".

Жди, поки бог дасть – матимеш повну свободу слова? Формулювання "свобода слова" говорить саме за себе: якби виконувались заповіти Леніна, то ми мали б широку демократію – кожен і всякий мав би право говорити істинну правду, яка давно і довго мучить пригноблений клас. Та не тільки говорити, а й вимагати і на ділі здійснювати всі заповіти Леніна.

Але цієї свободи після смерті Леніна нема. І не буде доти, доки не повстане пролетаріат у спільній нерозривній дружбі з селянством, доки не знищить ярмо деспотизму, доки не стане в керуючий апарат трудовий клас. Народ, який, за словами Леніна, зумів створити першим радянську владу, не може і не повинен загинути!

Народ повинен боротися до побідного кінця, до повного повалення лже-соціалістів, лже-демократії і встановити справжній соціалізм, справжню широку демократію! Народ повинен стати на справжній шлях, що веде до сонячних висот комунізму.

Що таке СРСР сьогодні?

Поєднання заможного класу з прошарком буржазії зміцнили суворою військовою дисципліною, кубло експлуататорів – оце і є держава СРСР.

...Коли порівняти існуючий лад із колишнім, то та сама картина, лиш з іншою назвою. Тоді був цар, а тепер секретар... Що є основною причиною голодування економічного і політичного в нашій країні? Взять, наприклад, робітника: працює 8 годин, одержує 250 рублів на місяць; не встиг їх отримати, як йому підносять позику на 250 руб., комсомольські – 6 руб., союзні – 5 руб., страховка – 25 руб., самообкладання – 30 руб. і т.д. Що залишиться робітникові? Залишається голодувати, ходити голому, не бачити пресвітлої години в житті.

Уряд видає гасло "Хай живе щасливе заможне життя". Яке воно щасливе в колгоспника, який у 1940 році працює по 15-16 годин на добу протягом круглого року разом зі своєю сім'єю у 5 осіб і одержує від сили 800-900 кг хліба, грошей зовсім не одержує, але йому підносять 100-150 руб. позики, 40-50 руб. страховки, самообкладання, продподаток 150 літрів молока і т.д.? Колгоспникові дозволяється мати 50-80 соток землі – а план який доводять на картоплю та всю городину, яку він виростив для своєї сім'ї?

Ось така картина життя радянської людини.

Що таке позика?

Держава забирає в колгоспників податки натурально, вона бере й наші фінанси. Ми віддаємо державі весь хліб, а той зароблений мусимо продати, щоб сплатити позику та інші податки. Кажуть, що від позики ми виграємо. Коли 1000 чоловік віддадуть по 1 карбованцю, то виграє лиш один 100 карбованців, а 900 карбованців ідуть на користь державі. Позика є однією із форм найбільшої експлуатації пригнобленого класу населення. Позикою ще дужче загнуздують населення, позикою з "бажаючих" здирають кошти, які дуже скрутно наживаються.

Яка користь трудящим з позики? Всі ці зібрані гроші йдуть на зміцнення армії, міліції, НКВС – для того, щоб тримати народ у покорі, щоб утримувати абсолютну владу.

Побудувати комунізм без озброєних груп населення неможливо. Треба, щоб народ піднявся на захист себе – отоді була б диктатура народу. Тоді був би справжній демократизм. Пролетарська революція в Росії 1917 року знищила експлуатацію, та не надовго.

Школа в СРСР

Ленін говорив, що опанувавши ті знання, які здобуло людство, лише переробивши його, можна будувати пролетарську культуру, але наші управителі "демократи-комуністи" зрозуміли це не так. Вони прийняли ту приказку, яку вживали й виконували руські князі, бояри разом з царем, ту приказку, яка говорить, що, вивчивши коня як і себе, – хіба ж на ньому поїдеш?

Справді, коли вчити всіх і всяких, то на вчених робітниках і селянах далеко на поїдеш, не візьмеш з них в декілька раз більше, ніж вони можуть дати самі...

Ось чому в нас закритий доступ до навчання, бо початковою і неповною середньою школою маси не піднімеш. А платне навчання в школі є сигналом, маяком до розшарування на класи, на бідних і багатих, адже освіту здобуватиме лиш той, хто має матеріальні можливості. Син же робітника й селянина як був у ярмі, так і буде... Доки не піднімуться маси пролетарів і трудового селянства, доки мускулистий кулак міліонів робочого люду не розвалить ярмо деспотизму в прах.

Зовнішня політика уряду СРСР

"Політика миру" – так пише Конституція СРСР, так говорять газети, журнали. Що таке політика миру? Невторгнення в кордони сусідньої держави, дотримання нейтралітету, несприйняття загарбницьких війн – ось що таке політика миру.

Головним варіантом економічного занепаду держави є загарбницька політика. Що дала корисного війна – 100 тисяч убитих і 1200 тисяч поранених. Війна під маркою комунізму принесла народам Польщі ярмо у декілька разів гірше, ніж вони мали. Народ Польщі радо зустрів солдатів Російської армії, але радість існувала недовго. Населення зрозуміло, що воно одержало від своїх "визволителів", та вже було пізно. Краще б українці і білоруси Польщі повернули штики гвинтівок проти визволителів...

Політика миру в СРСР існує лише на папері, а насправді такої політики нема.

(ДАКО, фонд 5907, справа 8266, арк.110-111)

№133

ЛИСТ ПАВЛА ФИЛИПОНЕНКА

з м.Люберці Московської області 16.03.1941 на адресу свого знайомого Ніколаєнка І.І. у Мошоринську середню школу Новопразького району

Добридень, Ваню!

Дякую тобі за відповідь і бажаю всього хорошого в твоєму житті, роботі, а найбільше – прекрасного здоров'я й веселого життя. Це, звичайно, по суті, тому що я мав успіхи в роботі, в житті, але був сумний і нещасливий. Не знаю, можливо це від своєрідного характеру, але в людей, що однаково люблять правду – це загальна лінія. Навіть при рівні культури с.Мошориного, при тих далеко не нормальних умовах життя колгоспників я був щасливіший, я був спокійніший, ніж зараз. Гидко бачити, як навіть державні діячі брешуть перед лицем держав-сусідів, брешуть нахабно, приховуючи цю гидку брехню видуманими творами, слівцями про могутність нашої держави, про першокласну техніку. Тобі це уявляється туманно, але потерпи: місяців через два я повинен одержати чергову відпустку, – тоді поговоримо. А зараз я кажу тому, що не можу спокійно дивитися, як у хвалену епоху прогресу і розквіту, як у період найвищої і найпередовішої формації обман і брехня перемагають чесність і правдивість. Щодо свого життя можу сказати одне: або жити й до бісової матері відкинути боязнь за це життя, боротися за дійсну правду, боротися проти фальшивих кореспондентських, таких, що затверджують "правду" творінь, або ж (якщо об'єктивні умови не дозволять піти першим шляхом) померти. Інакше жити не можна. У людини повинна бути одна дорога – це правда, справедливість, правдивість, народ! Тому Ф! для мене не може бути другом життя. Дуже слабка душенька, з інтересами, бажаннями і (навіть!) прагненнями, спрямованими на поліпшення свого особистого й до того ж низького й огидного. Хай пробачить беззвучному вибаченню.

Це могло трапитись тільки до моєї відпустки, а зараз я пережив більше за ці 4 місяці, ніж за все своє маленьке життя. Зрозумій, Ваню, як хочеться жити бурхливим кипучим життям: працювати, вчитися. Як хочеться ввібрати в себе все прекрасне. Якось мені довелося робити доповідь в 10-их класах про РСЧА і ВМФ і, зрозумій, я відразу пригадав про те миле, ніжне, шкільне. Як приємно зробилося на душі й мимоволі народилось бажання бути постійно з цією молоддю, з цими дівчатами, співати пісні, а іноді й поспілкуватись. Я кажу іноді, бо вільного часу у мене майже немає.

Цілком таємно можу повідомити, що я останнім часом зазнав краху. Висловлюючись ясніше, трохи не угробив матеріальну частину, яка коштує для держави понад 200 000 рублів, а для мене... висновок роби сам. Обійшлося в цілому за військовим масштабом все гаразд, а в особистих стосунках з командуванням – без гаразду. Однак сподіваюсь, що в ближчому майбутньому все піде своєю чергою.

Щодо Академії, то можу сказати одним словом: погано! Препогано! А щоб було зрозуміліше, додам: не відпускає командування. Що ж стосується "романтичного фронту", то краще мовчати. Мені здається, що мої почуття до того погрубішали, ця "воєнізація" впродовж 24 годин так нас виховує, що доведеться діяти в майбутніх боях автоматично, механічно, як завгодно називай, хоч диявольськи, але тільки не свідомо. Пробач за грубість. Хвилинним поривам немає перешкод. Зараз організовуємо при редакції газети "За батьківщину" (місцевої) літгурток.

Передавай привіт Валі та всім іншим.

Не забудь написати, що це за двоє дівчат, які тебе цікавлять. Пробач, що так тісно, різнобарвно і беззмістовно.

З привітом твій друг *підпис*
16.3.41 р.

Куда УССР Кировоградская обл.
(наименование места, где находится почта, и области или края, а для станций – наименование железной дороги)
Ново-Прагский район ст.Сахарная
(район, село или деревня)
Сах-завод Мошоринская СШ
(улица, № дома и квартиры)
Кому Николаенко Ивану Ив.
(подробное наименование адресата)

Адрес отправителя: Москва, Люберцы
п/я 3, п/я 1/27 П.Филипоненко

"Затверджую"
Нач. 3-го відділення 24-ої авіадивізії
лейтенант Держбезпеки
Титов
"12" квітня 1941 року

" Затверджую"
прокурор 24-ої авіадивізії
військюрист 1-го рангу
/Шалімов/
"12" квітня 1941 року

УХВАЛА

про конфіскацію листа в авіатехніка 34 авіаполку, військтехніка 2-го рангу ФИЛИПОНЕНКА П.І. на адресу Ніколаєнка І.І., жителя ст.Сахарна, УРСР

"12" квітня 1941 року, м.Люберці Московської області. Я, уповноважений 3-го відділення 24-ої авіадивізії Терентьєв, будучи поінформований про те, що від авіатехніка 34-го авіаполку, військтехніка 2-го рангу Филипоненка Павла Івановича на адресу жителя цукрового заводу ст.Сахарна Новопразького району Кіровоградської області, УРСР, Ніколаєнка Івана Івановича надійшов лист контрреволюційного характеру, спрямований на дискредитацію Радянської влади та її керівників,

ЗНАЙШОВ :

кореспонденція від авіатехніка 34-го авіаполку, військтехніка 2-го рангу Филипоненка П.І. на адресу Ніколаєнка І.І. є контрреволюційною дією, спрямованою проти Радянської влади і її керівників, а тому -

УХВАЛИВ :

лист від авіатехніка 34-го авіаполку, військтехніка 2-го рангу Филипоненка П.І. на адресу Ніколаєнка І.І. конфіскувати.

Уповноважений 3-го відділення
24-ої авіаційної дивізії (*підпис*) /Терентьєв/

АКТ

1941 року квітня 14 дня м.Люберці

Ми, що підписалися нижче, уповноважений 3-го відділення авіагарнізону т.Терентьєв М.П., нач. райконтори зв'язку т.Давидович А.М. та інспектор т.Скаринкін С.І. на підставі ухвали 3-го відділення авіагарнізону, узгодженої з військовим прокурором авіагарнізону, конфіскували з числа поштової кореспонденції в райконторі лист від 3-ого поштового відділення а/с 1/27 П.Филипоненка на адресу УРСР Кіровоградська обл. Новопразький район ст.Сахарна, цукрозавод, Мошоринська СШ, Ніколаєнку Івану Ів.

Про що й склали цей акт у двох примірниках.
1-ий примірник – у 3-є відд. авіагарнізону, Люберці.
2-ий примірник – у справу райконтори зв'язку.

Підписи: начальник райконтори зв'язку (*підпис*) /Давидович/
інспектор (*підпис*) /Скаринкін/
уповноважений 3-го відд. а/г (*підпис*) /Терентьєв/

(ДАКО, фонд 5907, справа 6112, арк. 57-61)

№134

Пущено листа 23.XII.1940

Здрастуй, дорогий тов. Сталін!*

Ми, комсомольці 7-го класу Клинцівської неповної середньої школи, просимо Вас, дорогий тов. Сталін, пояснити нам: чому це так, що, наприклад, у місті Москві дуже багато мануфактури, а в селах її зовсім немає. Особливо в селі Клинцях Аджамського району Кіровоградської області. Просто біда. Дивишся, йде людина обідрана, як вівця, коли та починає линяти. Чому так діється, що в Клинці як привезуть ліфчики, то бійка зчиняється. А ще як привезуть рейтузи, то очі вибивають. Тов. Сталін, може, Вам не зрозуміло, що таке ліфчики – це те, що одягають твоя дружина і твоя дочка на цицьки. Тов. Сталін, це ж ганьба, що в СРСР люди так ходять. Ось коли наші брали Західну Україну і Західну Білорусію, то, кажуть, там усе просто ніпочім. Як матерія 1 метр 15 чи 12 копійок, так і хромові чоботи – 5 рублів. А тільки наші вступили – одразу ціни підскочили: 80 рублів кілограм цукерок і 85 рублів хлібина. Ось і харчуйтесь, українці й білоруси. Отож, тов.Сталін, якби Ви приїхали сюди та сраку поморозили б тут, тоді б Ви в кожен двір 200 метрів матерії дали б та пар по три взуття на кожну людину. Ну, до побачення, тов.Сталін Й.В.

Тов.Сталін, бажаємо тобі щастя і щоб перша куля не минула тебе під час всесвітньої війни.

27.III.1941

*правопис збережено

Здрастуй, тов.Сталін!

Ми звертаємся до Вас із проханням, щоб Ви якомога краще забезпечували Аджамський район Кіровоградської області. А особливо село Клинці. Тому що там дуже нелегко – ми Вам уже писали... Прямо таки потурбуйтесь про Клинці. До побачення. Ждем ответа как соловей лета. Ще привіт донечці Світлані – ну, Свєта, до побачення!

Привіти Ворошилову К.Є., Молотову В.Т.,
Калініну М.І. і всім Вашим
помічникам. До побачення,
всі вожді СРСР.
Наша адреса: село Клинці Адж.району
Кіровоградської області,
прямо на сільраду.

(ДАКО, фонд 5907, справа 8620, арк.17-20)

№135

ПАНТЕЛЕЙМОН МОГИЛКА

***

Люди: не порали Истукана Злобу,
Что царит над миром испокон веков
Сбросить с пьедестала в невозврат-трущебу
Позабыв навеки звание рабов.
Сколько поклоняясь дикому закону
Варварства, насилья, гнета, войн, нажив
Разлилось народных крови, слез и стонов,
Что в бездонный жуткий не войдут обрыв.
Разве не одной ли матери мы дети
Всемогущей вольной матери земли,
Что плетем друг другу черной злобы сети,
Лучшего иного сделать не могли?
Что, скажите, люди, крепче и сильнее-
Холод с тьмой иль солнце, гнев или любовь?
Чем осуществлятся яркие идеи
Если льнет злоба полная зубов.
Гибнет все во мраке, стуже и ненастье
И кончает краткий жизненный свой путь.
Нигде не ждать там золотого счастья
Где владычит, душит с полным ядом лють.
Люди, встрепенитесь. Осознайте брата,
Не теряйте в гневе краткосрочных сил.
Знайте, что дням жизни нет вовек возврата
Что безумной злобы час уже пробил.
П. Могилко
1/X1-40

Данное стихотворение в нашей действительности является контрреволюционным. Ибо стих призывает к восстанию.

Если бы оно было написано в капиталистических странах, призывающее к свержению капиталистического строя, то данное содержание вполне бы соответствовало. По данному стихотворению имеется решение бюро обкома от 2/X1-40.

Нач облита АСолдат...

24/1V-41

(ДАКО, фонд 5907, справа 13571, арк. 32)

№136

по справі № 10070

ПОСТАНОВА

м.Кіровоград, УРСР, 1941 року квітня 7 дня

Я, заст. начальника слідчої частини УНКВС Кіровоградської області лейтенант державної безпеки Дуплоноженко, розглянувши слідчу справу за №10070 у звинуваченні Харлинського Яна Генріховича, Лонцького Йосипа Володимировича і Радвана Яна Яновича,

ЗНАЙШОВ:

у вересні місяці 1940 року в УНКВС Кіровоградської області надійшли матеріали про те, що засуджені за ст.80 КК УРСР Харлинський Ян Генріхович, Лонцький Йосип Володимирович і Радван Ян Янович, які знаходяться під вартою у в'язниці міста Кіровограда, згуртувавшись між собою, організували масову голодівку серед ув'язнених, водночас проводячи серед в'язнів антирадянську агітацію.

Проведеним у справі слідством встановлено, що Харлинський, Лонцький і Радван у червні місяці 1940 року організували серед заарештованих масову голодівку, попередивши їх не приймати їжі до приходу прокурора, маючи при цьому мету добитися від слідчих органів якнайшвидшого розгляду їхніх справ.

Обвинувачений Радван Я.Я. з метою залучення до масової голодівки ув'язнених інших камер писав на стіні в убиральні про те, що 17-а камера оголосила масову голодівку, очікуючи прокурора.

Будучи невдоволені якістю і кількістю одержуваної їжі, Харлинський, Лонцький і Радван серед заарештованих проводили антирадянську агітацію, якою профанували життя в СРСР, вихваляючи колишній польський лад, поширювали провокаційні чутки про нібито відновлення колишньої польської держави за допомогою англо-французських військ.

Все викладене вище підтверджено свідченнями Беремба О.І., Клемі І.В., Примака М.П., Демчук І.І., Ходинського М.І. Опеяр П.П., Заусинського К.О. і Бель М.І.

Харлинський, Лонцький і Радван у пред'явленому їм звинуваченні винними себе не визнали.

Убачаючи, що з боку засуджених:

1. Харлинського Яна Генріховича, засудженого за ст.80 КК УРСР від 25/VI-40 року особливою нарадою до 5-ти років ВТТ

2. Лонцького Йосипа Володимировича, засудженого особливою нарадою від 10/II-41 до 3 років за ст.80 КК УРСР

3. Радвана Яна Яновича, засудженого особливою нарадою від 30/VII-40 до 3 років ВТТ за ст.80 КК УРСР

проведена контрреволюційна діяльність, інкримінована ст.54-10 ч.1 і 56-28 КК УРСР –

УХВАЛИВ:

Увійти з клопотанням до Особливої наради при НКВС СРСР про відміну раніше прийнятого рішення від 25/VI -1940 року відносно Харлинського Яна Генріховича, від 30/VII-1940 року відносно Радвана Яна Яновича і від 10/II-1941 року відносно Лонцького Йосипа Володимировича з метою повторного розгляду справ на вказаних по сукупності з додатковою слідчою справою на них, що виникла після засудження Харлинського, Лонцького і Радвана.

Звинувачені Харлинський, Лонцький і Радван перебувають у в'язниці міста Кіровограда Кіровоградської області.

ДОВІДКА: Архівно-слідчі справи №826869 на Харлинського, №846523 на Радвана і №781125 на Лонцького зберігаються в архіві 1-го спецвідділу НКВС СРСР.

Обвинувальний висновок є при справі №10070.

Заст. начальника слідчастини УНКВС лейтенант Держбезпеки
/Дуплоноженко/

"ЗГОДЕН": Начальник слідчастини УНКВС лейтенант Держбезпеки
/Сиромятников/

"ЗАТВЕРДЖУЮ": Нач. УНКВС Кіровоградської області капітан Держбезпеки
/Небораков/

(ДАКО, фонд 5907, справа 1959, арк. 91-92)

№136

Начальнику Гайворонського ПРЗ
23 червня 1941 року

ЗАЯВА

Доводжу до Вашого відома, що під час ремонту лічильних приладів, тобто арифмометрів, який проводився майстром Янковським Сергієм у контрольній будці, Янковський вів антирадянську розмову зі мною, вихваляв політику Гітлера. Під час читання газет і витримок, де йшлося про те, що Німеччина зазнає поразок – Янковський не знаходив собі місця, так хвилювався, казав, що газети брешуть, не може бути, щоб стільки було втрат у Гітлера, він дуже розумна людина, його любить німецький народ і піде за ним, куди він скаже.

Ось витримки з газет де повідомляється, що Німеччина потопила англійського військового великого корабля – то він був такий радий, що просто до пісні, а коли через кілька днів газета написала про загибель цього німецького корабля Бісмарка, то Янковський мало не плакав – як це могло трапитись?

Потім була розмова з Янковським: хто міг винайти арифмометр: росіянин чи хто інший, то він каже: хіба такі дурні можуть щось створити? Я йому доводив, що є уже в нас у Радянському Союзі ряд машин, які винайшли наші радянські конструктори, то він каже, що ви дурницям вірите, це старе, куплене, не наше; коли зайшов за будку наш інженер Потураєв і став казати, що Янковський помиляється, що у нас є молоді прекрасні люди, які створюють свої радянські винаходи, то Янковський йому сказав, що це неправда і Потураєв пішов і більш не заходив у будку, доки той не пішов з будки.

Згодом повсякдень він казав, що об'їздив увесь Радянський Союз і ніде нема добра для нього, всюди йому хтось заважає влаштуватись, та й взагалі неохота на одному місці сидіти, навіть був такий випадок, каже він, що перебрався в Персію – і там йому було кепсько, треба було назад вертатись, а коли я поцікавився, чи безпечно перебиратись, то він сказав: що ж, кулі подзижчать – та й годі, а коли я спитав у яку пору, то він помовчав і мовив – це давно було і згодом, скільки я не заводив розмову, то він негайно переводив на щось інше. Перегодом ми говорили про те, хто переможе: Німеччина чи Англія, то ні, не скаже, що Німеччина зазнає поразки – це розумний народ і Гітлер дуже розумний і не допустить такого, ось побачите, що скоро він, тобто германці, прийдуть і сюди і перечистять добре, спочатку євреїв, потім комуністів, а потім і всіх, хто підтримує комуністів, ще буде мало лісу, щоб перевішати всіх.

По-моєму, тов. начальник, не завадило б, аби, кому це доручено, роздивився цю людину, по-моєму, це не радянська людина, а ворог радянських людей і не місце йому на радянській землі. Спочатку я думав, що він хоче щось витягнути з мене недобре проти Радянської влади, або хоче похвастатись, що він, Янковський, знає багато, та після 22.06.1941, ЯК РАДІО ПОВІДОМИЛО новину, то я оцінив це інакше і вирішив написати Вам, тов. начальник.

23.06.1941 *Кучеренко Онисим*

(ДАКО, фонд 5907, справа 13991, арк. 34)

№137

члену ВКП(б) особисто
тов.Костику

ВИПИСКА із ПРОТОКОЛА № 71
засідання бюро Голованівського району КП(б)У від 5.07.1941

Присутні члени бюро РК КП(б)У
т.т.Полудін, Мажар, Ковпак
члени райкому КП(б)У
тт.Безносюк, Гельман, Шевченко

Слухали: про Задорожнього Леонтія Архиповича
(доповідає тов.Безносюк, Задорожній присутній)

Висловились: т.т.Шевченко, Ковпак, Мажар

Ухвалили: Рішення первинної парторганізації при райкомі КП(б)У від 4-го липня 1941 року про виключення із членів ВКП(б) Задорожнього Леонтія Архиповича підтвердити.

За антипартійну вилазку, панікерство, боязнь, які проявилися в тому, що Задорожній зайнявся підрахунком озброєнь і співставленням Червоної Армії і фашистської Німеччини із окупованими нею країнами й прийшов до того висновку, що СРСР буде розбитий фашистами, малюючи на цьому клаптику паперу лейтенанта Червоної Армії в небувалому вигляді і залишив ці підрахунки на столі, де вони пролежали 2-3 дні – Задорожнього Леонтія Архиповича, члена ВКП(б) з 1939 року, партквиток № 2348633, із партії виключити, від роботи виконуючого обов'язки завідувача військовим відділом і штатпропу РК КП(б)У – звільнити.

Начальнику РВ НКВС негайно притягнути до відповідальності Задорожнього Л.А.

Секретар РК КП(б)У *Полудін*

***

Секретарю РК КП(б)У
тов.Полудіну

Пояснення

1. Розрахунок по чисельності армії узяв із населення, яким володіє наша країна і фашистська Німеччина разом із союзниками і окупованими нею країнами – 250 мільйонів чоловік.

2. По флоту. Припустимо, ми маємо бойових кораблів у Балтійському і Чорному морях 250 штук. Німеччина із союзниками і загарбаним флотом в окупованих країнах зможе виставити до 500 кораблів.

3. По літаках. Німеччина у війні з Францією мала 14 000 літаків, як це повідомлялось у газеті після поразки Франції та її союзників. До цього літаки союзників і окуповані країни можуть виставити до 40 000 одиниць. Радянський Союз може виставить на першу лінію до 10 000.

Так само з танками.

Цей підрахунок взято з повідомлень Інформбюро про втрати наших військ і фашистської Німеччини – саме тому німецькі війська вклинились у нашу територію, ще вони зосередили сюди всі свої сили, намагаючись нанести блискавичний удар.

За цими моїми глупими підрахунками виходить, що у противника удвічі більше технічних сил. Але я не мислив собі і не можу мислити, що фашистській Німеччині вдасться розбити Радянський Союз. Я думаю, що наш народ, наш уряд і партія, коли цього треба, підуть на будь-які жертви людські й матеріальні, а Гітлер і його банда будуть розбиті. Перемога буде за нами!

Задорожній

Резолюція на поясненні: "т.Безносюку.
Розібратись на позачергових партзборах.
3.07.1941. Полудін"

(ДАКО, фонд 5907, справа 3954. арк. 12)

№138

ВИСНОВОК 1218

8.08.1941 в Кримській обласній психлікарні згідно з пропозицією особливого відділу Чорноморського Флоту амбулаторно обстежений Вергелес Денис Федосійович, 24-х років, звинувачений за ст.58-10. Піддослідний примітивний. Інтелект невисокий. Маячних ідей, обманів, почуттів не виявлено. У судженнях – риси резонерства. Вказує на інтерес до літератури, уявлення про яку має дуже поверхове. Висловлювання свої хоче виправдати невмінням точно оформити свої думки, до того ж частіше це буває при хвилюванні. Дещо пригнічений через ситуацію, в якій перебуває.

З боку фізичного стану без особливих відхилень.

На підставі викладеного вважаєм, що Вергелес ознак душевного захворювання не виявляє, а тому він має бути визнаний осудним.

Зав.психіатричної клініки *проф. Балабан*
Лікар із судової психіатрії *Джепарова*

***

ПРОТОКОЛ ВИЛУЧЕННЯ

1941 року липня 26 дня я, заступник начальника відділення 62-ої авіабази військово-повітряних сил Чорноморського флоту батальйонний комісар Юдін в присутності виконуючого обов'язки комісара оперативної бази Донузлав молодшого політрука Карнауха здійснив вилучення листів у червонофлотця метеоспостерігача оперативної бази Донузлав Береуцина Володимира Михайловича як речовий доказ у справі колишнього червонофлотця 12-ої авіабази Вергелеса, листи належать колишньому червонофлотцю військової частини п/с 303 Вергелесу – посилались на адресу червонофлотця Береуцина, військова частина п/с 8059, датовані: від 13.11.1940, 11.09.40, 5.10.40, 13.10.40, 30.10.40, 6.10.40, 5.12.40, 18.01.41, 15.12.40, 17.01.40, 24.06.40, 29.11.40 і від 27.09.1940 року. Всього 13 штук.

Батальйонний комісар *Юдін*
Молодший політрук *Карнаух*
Червонофлотець *Береуцин*

(ДАКО, фонд 5907, справа 12636, арк. 28, 25)

№139

ПОСВІДЧЕННЯ

Видане бригадиру свино-товарної ферми тов.Середюку Омеляну Йосиповичу в тому, що від прямує із Гайворонського району Одеської області, з с.Будьонівки із фронтової смуги в зв'язку з евакуацією.

Тов. Середюку Омеляну Йосиповичу доручено евакуйовувати із району людей, коней і автотракторний парк і слідувати за пропонованим маршрутом.

Усім партійним, радянським і громадським організаціям подавати всебічне сприяння на шляху прямування у справі евакуації людей, коней і автотракторного парку.

ПІДСТАВИ: евако-розпорядження військового комісара
Начальника штабу Південного фронту від 23 липня 1941 року.

Голова райради депутатів трудящих ПОВОРОЗНЮК
Секретар Гайворонського райпарткому МОСКАЛЬОВ
Гайворонський районний військовий комісар, капітан УККОЄВ

(ДАКО, фонд 5907, справа 4273, арк.163а)

№140

Комісарові Військово-Повітряних сил 8-ої армії

Товаришу Комісар!

Дозвольте доповісти. Будучи черговим по частині 22.09.1941, я зайшов у кімнату, де розташовані ст.лейтенант Житлов, лейтенант Кужаєв і лейтенант Пилипенко. Двох названих не було в кімнаті, вони вечеряли, лишився лиш Пилипенко, з яким я повів бесіду стосовно польотів і становища на фронті. Лейтенант Пилипенко висловив мені таку думку:

– Київ наші війська здали, мабуть, к й... м..., і Ленінград здадуть. Наша партія ні ... не може керувати. Коли вмирав Ленін, то залишав за себе Бухаріна, але оскільки Сталін поклявся в вірності партії, то партія поставила його на чолі. Але він ні ... не метикує. Довів до того, що здали такі міста. Бухарін був один з найрозумніших людей, але в селянському питанні розходився з партією і партія поставила Сталіна на чолі.

Я хотів на місці пристукнути його, але передумав і вирішив доповісти про це Комісарові частини. Він іще висловив таку думку, що наше командування на останньому подиху посилає всі марки літаків у бій, але від них немає ніяких результатів.

– Наш народ воювати не хоче тому, що партія на чолі із Сталіним довела народ до того, що народ голодував і ходив босий, і за що ж народ буде воювати?

Переконувати я його не став, а знайшов потрібним і корисним доповісти комісару своєї частини.

Він ще висловив думку, що в нас нема хорошого полководця. Я йому навів приклад: Ворошилов, Тимошенко, Будьонний та ін. Він каже: "Їх можна послати на х... Вони не вміють керувати армією". Ось що я хотів доповісти.

23.09.1941 *Старший лейтенант* *Авраменко*

(ДАКО, фонд 5907, справа 5675, арк. 184)

№141

Дослід справи № 461

"ЗАТВЕРДЖУЮ"
Нач особливого відділу НКВС ХВО
Полковий комісар –
(Вітков)
"____" вересня 1941 р.

ОБВИНУВАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

по звинуваченню КРАСИЛИЧА Федора Дмитровича за ст.54-10 ч.2 КК УРСР

В особливий відділ НКВС Харківського військового округу надійшли дані про те, що молодший командир 19-го запасного танкового полку сержант Красилич Ф.Д. провадить антирадянську агітацію, на підставі чого Красилич 27-го серпня ц/р був заарештований і притягнутий до відповідальності.

Попереднім слідством встановлено, що Красилич Ф.Д. 17 серпня ц/р, повертаючись разом з іншими червоноармійцями із ст.Безлюдівка, вів антирадянську агітацію, вихваляючи гітлерівську фашистську армію, розповідаючи вигадки про поразку частин Червоної армії (арк.спр.18, 23).

Тоді ж Красилич, залишаючись удвох з червоноармійцем Кузьменком, переконував останнього про те, що фашисти добре ставляться до полонених червоноармійців, при цьому Красилич вихваляв фашистський режим Німеччини (арк.спр.20-21, 25-29).

Допитаний у справі як обвинувачений Красилич винним себе не визнав, але достатньо викривається свідченнями Кузьменка, Ченгаєва і Чухіна (арк.спр.15-16, 18, 20, 21, 23, 25-29).

На підставі викладеного ЗВИНУВАЧУЄТЬСЯ:

Красилич Федір Дмитрович, 1916 року народження, уродженець села П'ятоіванівка В.Висківського району Кіровоградської області, з селян, безпартійний, українець, гр. СРСР, грамотний, одружений, раніш не судимий, молодший командир 19 запасного танкового полку, в тому, що вів серед червоноармійців антирадянську агітацію, направлену на ослаблення оборонної потужності Радянського Союзу, тобто в тому, що скоїв злочин, передбачений ст.54-10, ч.2 КК УРСР.

Керуючись ст.204 КПК УРСР, дану справу направити військовому прокурору ХВО для віддання обвинуваченого під суд військового трибуналу.

ДОВІДКА: Обвинувачений Красилич утримується під вартою у внутрішній в'язниці УНКВС Харківської області і від сьогодні числитиметься за ВП ХВО.

Речових доказів у справі немає.

Ст. слідчий слідчастини ОВ НКВС ХВО
Лейтенант держбезпеки – *(Непомнящий)*
"ЗГОДЕН"
Заст. нач. Особливого відділу НКВС ХВО
Ст. лейтенант держбезпеки - *(Большунов)*
"____" вересня 1941 р.
м.Харків.

(ДАКО, фонд 5907, справа 12661, арк.39в-39г)

№143

НОВА ПІСНЯ

Славнозвісна пісня України,
Що мовчала довго під ярмом,
Пронеслася дужче хуртовини
Над степами, містом і селом.
Наші рідні співи молодецькі
Про козацький позабутий час
Відновили друзі ті німецькі,
Що позбавили від рабства нас.
Ті шановні друзі геть зірвали
Машкару жидів та москалів,
Що тією машкарою грали,
Як брехнею власних своїх слів.
Де мої брати були закуті,
Де про волю промінь був пощез
"Ще не вмерла Україна" чути
Й мій нарід уже воскрес.
Годі вже лежати в домовині.
Геть навіки утопічний сон.
Вільна праця знову на вершині,
Сонце правди – ось її закон.
"Засвистали козаченки" – всюди.
З німцями крокують все вперед.
І повік з комуною Іуди
Вже не зломлять нам оцей багнет.

ПОМАГАЙБА ("Кіровоградські вісті" 15.X.41)

РІДНЕ СЛОВО

Слово рідне. Золоте,
Слово материнське,
Всі віки нехай цвіте
Слово українське.
Хай його шанують всі
І дорослі, й діти,
Хай цвіте в своїй красі,
Як у травні квіти.
Не продам тебе я, ні...
Не віддам ні за що,
Боріднесенькі пісні
Над усім є кращі.
І в чарівних цих піснях –
Все життя народне,
Наче в сонячних промінням
Сила й міць природня.
Так хіба тебе віддам,
Рідне, на поталу
Всім твоїм тим ворогам,
Що тебе топтали.
Хай пливуть у далечінь
Вік за віком знову,
Ти велично з ними линь,
Моє рідне слово.
ПОМАГАЙБА ("Кір.вісті" 15.X1.41)

ЩАСТЯ

Бажаю, сестри і брати,
У цім новім, наступнім році
Довгочеканої мети
Вам досягать на кожнім кроці.
Нехай всі прагнення – вогні,
Піднявши силу, гордість духу,
Їх всемогутні промені
Знайдуть шляхи нового руху.
Вже досить спать. У гострий час –
Під буйні тости новоріччя –
Усіх без винятку тут вас
Вкраїна працювати кличе.
Нехай зважає кожен скрізь,
Що щастя в тому особисте,
Коли земля ваша без сліз
Цвіте, як та зоря барвиста.
ПОМАГАЙБА ("Кір.вісті" 31.X11.41)

МОЛОДІСТЬ БАТЬКІВЩИНИ

Будь-що. Не вірю я, що молодість змарніла,
Останній промінь десь на заході погас,
Що хвилі життєві всі прямування змили
І наступив страшний, старечий, лютий час.
Погляньмо на мою барвисту Україну,
На долю навісну її минулих днів –
Як виправила враз вона козацьку спину,
Коли вогонь надій її синів підвів.
Здавалося: вона, як мрія, неможлива,
Як молодість моя, пішла в невороття,
Неначе той запал, гарячий та бурхливий,
Дійшовши до рубця, пішов у забуття.
Та ні. Вона, як блиск, пітьму віків роздерла.
Неначе молода у вбранні-новині.
Пригноблення своє при допомозі стерла,
Так само зацвіла, як квіти о весні.
А я ж Вкраїни син: упертий, нерозривний –
Моя вся доля скрізь завжди в її жила...
Й раз молодості час вернувсь її чарівний –
То і мені вона хоч часточку дала.
ПОМАГАЙБА ("Кір.вісті" 21.1.42)

(ДАКО, фонд 5907, справа 13571, арк. 35, 36, 39, 33)

№144

ПРИСУД

Іменем Союзу Радянських соціалістичних республік 1941 року вересня 15 дня Воєнний трибунал Павлоградського гарнізону Одеського військового округу в закритому судовому засіданні в м.Павлограді у складі: голови – військового юриста 3-го рангу Габестро і членів: військового юриста 2 рангу Мошкевича, ст.лейтенанта Резніченка при секретареві Георгієвському, без участі сторін, розглянув справу у звинуваченні:

червоноармійця 53-го запасного стрілецького полку Соловей Марка Івановича, 1910 р.н., уродженця с.Попівка Онуфріївського району Кіровоградської області, із селян-середняків, колгоспника, одруженого, освіта 4 класи, позапартійного, українця, не судимого, в РСЧА по мобілізації з 28 червня 1941 р., у злочині, передбаченому ст.54-10 п.2 КК УРСР, –

ВСТАНОВИВ:

Соловей, будучи червоноармійцем 53 ЗСП, в вересні 1941 року систематично вів серед червоноармійців антирадянську агітацію, спрямовану на дискредитацію заходів Радянської влади, зводив наклепи на Червону армію і на партизанський рух в тилу противника, при цьому вихваляв озброєння фашистської армії.

На підставі викладеного, визнавши Солов'я винним у тому, що у вересні місяці 1941 року систематично вів серед червоноармійців антирадянську агітацію, тобто у злочині, передбаченому ст.54-10 ч.2 КК УРСР, керуючись ст.ст.296 і 297 КПК,

ПРИСУДИВ:

Солов'я Марка Івановича, піддати вищій мірі покарання – розстрілу, без конфіскації майна за браком такого.

Присуд остаточний і оскарженню не підлягає.

Голова *Габестро*

Члени *Мошкевич*

Резніченко

Вірно: судовий секретар Георгієвський

***

*Верховний Совет С.С.С.Р.**

15.IX.41 року

Я граж. Соловей Марк Івановечь осуждьон вище мери наказанія рострел за агітацію прошу нидать мне вишой мери наказанія а сохраніть мою жисть а пошліть міня на фрон как я могу там сібя оправдать я даю клятву биться снаглим врагом до последней каплі крові поскільки я іще нікада нисудився і нихочу буть врагом а хочу буть советськім защітніком своей квітучей родіне вчім і подписуюс.

Соловей

*за оригіналом

***

25.09.1941 № 578 Серія "К"

Надзвичайно таємно

НАЧАЛЬНИКОВІ УПРАВЛІННЯ НКВС

У Воронезькій області

Копія: Військовому прокурору гарнізону

Згідно з розпорядженням Голови Трибуналу Південного фронту від 22 вересня 1941 року за №00514 присуд військового Трибуналу Павлоградського Гарнізону від 15 вересня 1941 року стосовно засудженого до вищої міри покарання – РОЗСТРІЛУ – Солов'я Марка Івановича – затверджено:

Соловей Марко Іванович етапований у тюрму м.Воронежа. Прошу зробити відповідне розпрядження про приведення в дію виконання присуду стосовно Солов'я Марка Івановича, народженого у 1910 році.

Акт про приведення присуду в дію негайно вишліть у Військовий Трибунал Павлоградського гарнізону, м.Павлоград.

ДОДАТОК: копія присуду.

Голова ВТ Павлоградського гарнізону

Військ. юрист І рангу *Тарновський*

(ДАКО, фонд 5907, справа 11298, арк. 41, 45, 46)

№145

АВТОБІОГРАФІЯ

члена служби порядку села Цибулевого Ємченка Дем'яна Миколиного

Я народився в селі Цибулевому. Батько мій був хлібороб, який мав до революції 2,5 гектари землі. Після революції дали 9 гектарів, бо нас було 9 їдоків. У 1929 році наше майно обіклали експортом, в кінці 1929-го розкуркулили і вигнали з хати. Батько з хати не хотів виходити, то приходилось багато біди перенести: виймали з вікон шибки й знімали двері зимою, витерпів багато арештів і я. На роботу ніде не

приймали, то я поїхав у Донбас і робив вантажником. У 1931 році приїхав додому. Батька з хати не подужали вигнати, то лишились ми у своїй хаті. Нас як куркулів зібрали з усього села, дали землю і сказали: робіть хліб. Я попрацював літо – хліб забрали і все забрали, та ще й борги зостались. Я кинув і пішов рубать ліс. А в 1932 році був призваний до армії: там мене як сина куркуля призначили у тилове ополчення, за викликом повезли мене у місто Малин, у кам'яний кар'єр в лісі. Попрацював три дні голодний і холодний, а вони кажуть: отут шукай голосу – того, якого тебе позбавили. Я вчинив утечу. Добрався додому, здобув документи й подався у місто Баку. Попрацював 10 днів і захворів малярією.

З Баку приїхав додому й пішов на станцію Ворожбу. Влаштувався у чоботарну майстерню, попрацював 3 дні, відбирають у мене документи і кажуть: ти старіший, як є у документах. Я справді в документах був молодший на 2 роки, бо інакше мені не було добре. Одбирають у мене документи. Я тихо та акуратно вийшов за двері й більш туди не приходив. Приїхав додому, здобув інші документи і їду в Білорусію. Дорога моя була тяжка: багато разів був арештований, поки добрався у місто Гомель, де у мене роблять генеральний обшук, одбирають і документи, і гроші, кажуть, що з України на Білорусію не можна їхати, а їдь додому. Я вийшов від них і йду на пристань річки Десна. Сідаю без квитка і добираюсь до пристані Корма, тут злізаю й іду шукать притулку. Знайшов: у жінки нема чоловіка, то я був її чоловіком аж 15 днів, бо довше без документів мені бути не можна було. Довелось їхать додому й шукать документи. Приїжджаю додому, здобув документи, а з Нікополя брат пише листа додому: якщо знаєте, де Дем'ян, то нехай їде до мене, вступить у пожежну охорону. Приїхав я у місто Нікополь, поступив у пожежну охорону. А через короткий час паспортна система мене відшукала, бо я жив за документами померлого. Довелося здорово бігти, щоб не догнали. Прибуваю додому, здобуваю документи і рушаю в Білорусію до колишньої жінки. Приїхав, а на біду у неї є вже інший чоловік. Я поступаю у містечку Журавичі на болотяні роботи різати торф. Попрацював до урожаю й вернувся додому. Вдома сім'я мала: батько помер з голоду, брати розбіглись, тільки дві сестри та мати. Беру я сестру і йду в село Цвітна збирати хліб. А за оцей період, скільки я з дому од'їжджав, то мене в нашому районі зробили і бандитом, і злодієм. Кажуть: з нами робить дезертир. Заробив хліба я, а їсти не сяду ніяк. Став потроху показуватись – ніхто нічого не каже, аж згодом: нехай поки що попрацює. Потім я поступив у Нерубай на мотовоз, де працював до 1939 року, Приходжу додому – мене заарештовують і шиють адміністративну висилку. Повезли у Знам'янку, а далі у Кіров у бупр. Посидів я 18 діб і вдалось потрапити додому. Вимагаю справжні документи і здобув їх. Та й пішов працювати в ліс – аж до 1941 року.

А коли об'явили мобілізацію, то я запізнився у військкомат і лишився вдома, працював на попередній роботі, а коли об'явили останню мобілізацію за Дніпро, то я вже був змушений з'явитись у військкомат, тому що цибулівські партизани казали, що якщо не з'явишся, то постріляєм жінку, дітей і увесь рід. Але я далеко не зайшов, лиш до села Диківка, де підмовив багатьох людей. Зі мною вертались 12 чоловік, а потім у дорозі розійшлись. Зі мною лишились 2 чоловіка, з якими натрапив я в лісі на партизанський загін поблизу села Гутницька. Там були такі, що наполягали убити зараз же, а потім лишили на вечір. Дожив я до вечора, вели розстрілювати, мені вдалося втекти од самої ями. І я переховувася аж до приходу німецьких частин. А потім пішов збирати врожай. Працював там доти, поки пан старшина запропонував службу порядку. Я служу (*останні два слова закреслені*).

(ДАКО, фонд 5907, справа 4970, арк.19а-19б)

№146

ДОНЕСЕННЯ

Військовим трибуналом 199 стрілецької дивізії від 19 листопада 1941 року за ст.ст. 54-1 п.А і 54-10 ч.2 КК УРСР засуджений до розстрілу Логомін Пилип Кирилович, 1884 року народження, уродженець села Любомирівка Піщанського району Кіровоградської обл., українець, із селян-бідняків, колгоспник, грамотний, позапартійний, одружений, несудимий, мешкав за місцем народження. Логомін 9-го липня 1941 року виділений правлінням колгоспу ім.Верховної Ради Союзу РСР по евакуації колгоспної худоби

в глибину країни. Будучи антирадянськи налаштований, Логомін покинув бригаду, знайшов фашистську листівку з перепусткою і направився на територію противника, але був затриманий на лінії фронту 12.11.41 року і відданий суду військового трибуналу:

ВВАЖАТИ:

Винесена міра покарання Логоміну відповідає вчиненому злочину і присуд належить виконати.
ТВО голови ВТ 199 СД *Цюпко*
Військовий прокурор 199 СД *військюрист 3-го рангу Окопник*

19.11.41 р.
Рішення командування 199 СД: з присудом військового трибуналу згідний.
21.11.41.

(ДАКО, фонд 5907, справа 13966, арк.23)

№147

Військовій раді Південного фронту
від засудженого Пиковця Андрія Фроловича

Прошу замінити мені найвищу міру покарання, розстріл, відправленням на фронт для виправдання себе перед Батьківщиною.

Я був на польському фронті, де виправдав себе.

Маю відмінну підготовку для ведення боротьби з противником у будь-яких умовах і за будь-яких обставин, не пожалкую в бою з противником ні сил, ні свого життя.

1.12.1941 *(підпис)*

(ДАКО, фонд 5907, справа 12906, арк. 68)

№148

Der Gebitkommissar
Kirowograd

Kirowograd, den 3.2.1942

Vernehmung:

Vorgefьhrt erscheint der Fotograf Graschdaninow aus Bereshinka im Rayon Kirowograd und erklдrt folgendes:

"Im Rayon Kompaniewka und zwar im Dorf Shukowka wohnt ein Mahn unbekannten Namens. Mein Bruder kennt aber den Namen dieses Mannes. Dieser erzдlte meinem Bruder folgendes. Als die russischen Truppen das Dorf verlassen mussten verteilten sie an die Dorfbevцlkerung Gewehre und auch anderere Waffen. Diese Waffen wurden im Dorfe versteckt. Ich glaube, dass diese Warfen auch heute noch bei der Bevцlkerung versteckt liegen.

Mein Bruder heisst Kartusow v.g.u. *Гражданинов*
und wohnt in der Gemeinde Bereschinka".
geschlossen

Der Gebitkommissar
Kirowograd

Kirowograd, den 3.2.1942

U.R. dem
Gendarmerie-Postenfьhrer

hier

mit dem Ersuchen um Feststellung und Bericht ьbersandt.
I.V.

Гебітскомісар
Кіровограда

Кіровоград, 3.2.1942 р.

Донесення:

Прибув фотограф Гражданінов з Бережинки Кіровоградського району і повідомив таке:

"У Компаніївському районі, а саме в селі Жуківка живе чоловік з невідомим ім'ям. Але мій брат знає цього чоловіка і його ім'я. Він розповів моєму братові наступне. Коли російські війська залишили село, вони роздали сільському населенню гвинтівки та іншу зброю. Ця зброя була в селі захованою. Я думаю, що ця зброя і зараз захована у населення.

Мого брата звуть Картузов і живе він у Бережинці". *Гражданінов*

Гебітскомісар
Кіровограда

Кіровоград, 3.2.1942 р.

Жандармському постфюреру
тут

для пошуків і встановлення фактів та доповісти. *(підпис)*

Der Gebitkommissar
Kirowograd

Kirowograd, den 3.2.1942

Vernehmung:

Vorgefьhrt erscheint der Hilfswachmann Maslischenko von Kolchose Stalina im Rayon Kirowograd und erkldrt:

vor 14 Tagen

"Im Dorfe Scheftschenko wurde eine kommunistische Zeitung gefuntung. Diese wurde dem Starost abgeliefert. Der Starost hat mit den Kriegsgefangenen diese Zeitung gelesen. Fьr dieses Delikt wurde er bereits von der Feldgendarmerie mit 50 Schldgen bestraft. Ausserdem erhielt er 5 Tage Arrest. Der Starost hat ohne Erlaubnis ein Kalb der Kolchose verschenkt. Verschwunden sind ferner 20 Hьhner. Vor zwei Monaten verteilte er 150 Liter Sprit, die ausschliesslich fьr die Traktoren und Betriebsstoff bestimmt waren an die Leute, Diese betranken sich daran. Der Starost war vor dem Einzuge der deutschen Truppen Aktivist der bolschewistischen Bewegung. In dieser Eigenschaft verriet er Familien an die Bolschewisten. Auf Grund dieser Anzeigen wurden diese dann verbannt. Letztere Aussage beruht auf Gerьchten der Dorfbewohner und kann von mir nicht bewiesen werden.

verlesen, genehmigt, unterschrieben.

Nachsats: Der Hilfswachmann hat nach seinen Aussagen vom Starost wiederholt nichts zu essen bekommen.

Маслюченко

Vernehmung des angekl. Starosten Melnik.

Ich gebe zu, dass ich 30 Liter Sprit verteilt habe. Das Kalb gehцrte einem Kommunisten. Ich habe es einer armen Frau geschenkt, weil dieser Frau eine Kuh weggenommen wurde. Das Flugblatt habe ich nicht mit den Gefangenen gelesen.

Der Gebitkommissar
Kirowograd

_____ Kirowograd, den 3.2.1942

1.) Melnik wurde gemassregelt und eingehend verwarnt.
2.) Mit La. Fьhrer Schell wurde vereinbart, M.laufend zu beobachten.
3.) Eintrag in Beobachtungsliste. erf.
4.) ZdA.

Гебітскомісар
Кіровограда

_____ Кіровоград, 3.2.1942 р.

Свідчення:

По виклику з'явився помічник караульного Маслюченко з колгоспу Сталіна Кіровоградського району і повідомив:

14 днів тому

"У селі Шевченка була знайдена комуністична газета. Вона була віддана старості. Староста читав її з полоненими. За це він був покараний польовою жандармерією 50 ударами. Окрім цього він одержить 5 днів арешту. Окрім цього староста без дозволу подарував колгоспне теля. Зникло більше 20 курей. 2 місяці тому він роздав людям 50 літрів спирту, призначених для тракторів і виробничих цілей німецьких армій. Активіст більшовицького руху. На підставі цих свідчень останній був заарештований.

Наступні свідчення ґрунтувалися на розмові жителів села і для мене не є свідченнями.

прочитано, згоден, підписався.

Друга частина: за словами помічника караульного, він часто не одержував у старости їжі.

Маслюченко П.

Свідчення звинувачуваного старости Мельника:

"Я признаюся, що роздав 30 літрів спирту. Теля належало комуністу. Я подарував його бідній жінці, оскільки у неї була відібрана корова. Листівку я не читав з полоненими."

Гебітскомісар
Кіровограда

_____ Кіровоград, 3.2.1942 р.

1. Мельник був покараний і строго попереджений.
2. З Lа фюрер Шелл було узгоджено впродовж даного часу спостерігати за Мельником.
3. Внесений в список для спостереження.
4. ZdA.

Фішер

(ДАКО, фонд 5907, справа 2722, арк. 5-7)

№149

ПОСТАНОВА
про пред'явлення звинувачення

Місто Полярне, 1942 року, березня 31 дня. Я, слідчий особливого відділу НКВС ПФ – військовий юрист Литкін, розглянув матеріали слідства за справою №245 і взяв до уваги, що Тюпа Григорій Романович достатньо звинувачується в тому, що він серед червоноармійців "ТЩ-38" вів антирадянську агітацію, спрямовану проти заходів партії і Радянського уряду. Виявляючи невдоволення політикою Радянської влади стосовно будівництва колгоспів, наклепницьки стверджував, що нібито на Україні колгоспники живуть погано, що вони колгоспами невдоволені, що у поганому житті за колгоспів, у руйнації одноосібного селянського господарства винна Радянська влада. Водночас зводив наклепи на український і білоруський народи, заявляючи про те, що нібито народи України і Білорусії самі допомагали німцям зайняти території їхніх республік, бо вони були невдоволені колгоспним ладом і Радянською владою. Провадив поразницьку агітацію стосовно СРСР у війні з фашистською Німеччиною. Поширював наклепницькі вигадки стосовно окремих керівників Радянського уряду і зводив наклепи на командний склад Червоної армії, стверджуючи, що половина комскладу РСЧА зрадники і запроданці. Висловлював свою недовіру повідомленням Радянського Інформбюро про воєнні дії.

На підставі викладеного і керуючись ст.ст.128 і 129 КПК РРФСР

УХВАЛИВ:

Притягнути Тюпу Григорія Романовича в якості обвинувачуваного за ст.58-10 ч.2 КК РРФСР.

Копію постанови направити військовому Прокурору П.Ф.

Слідчий ОВ НКВС ПФ
Військовий юрист — *Литкін*
ЗГОДЕН: начальник слідчого відділу ОВ НКВС ПФ,
старший лейтенант Держбезпеки — *Єфименко*
Звинувачення мені пред'явлено 31 березня 1942 року.
Підпис — *Тюпа*

***

В особливий відділ НКВС ПФ
від боцмана ТЩ-38 Худякова

ЗАЯВА*

Прошу вас розібрати мою заяву і вжити заходів червонофлотця ТЩ-38 Тюпи. За період служби з Тюпою мені доводилось чути деякі шкідливі висловлювання наприклад про колгоспи під час колективізації був сильний голот хлба уряд відібрав народ голодав і помирав приїхав донас тов.Молотов наказав відібрат решту хліба то хотіли Молотова вбит то він поїхав уночі.

Далі він казав що Україну українці самі здали якби вони не захотіли то германії україни не бачити.

Далі товариш Тюпа були останні повідомлення що варварськи знущається Гітлер на євреям у Києві то Тюпа сказав щоб пройшов Гітлер до Мурманська і вирізав усіх євреїв.

16/III-42 Худяков

(ДАКО, фонд 5907, справа 12776, арк. 18, 23)

*правопис збережено

№150

*Устимівський р-н**
Ворошилівська с/управа
18.V.42 р.

С п р а в к а

Дана Ворошилівською с/управою гр.Дунді Миколі Степановичу про те, що такий дійсно пострадавший як кулак і був позбавлений права голосу, через що був вигнатий в м.Марганець і в сучасний мент проживає в с.Ворошилівці з 1 жовтня 1941 р., на сучасний мент в якого сім'я складається з семи чоловік, з яких трудоспособних чотири чоловіки. Про що й свідчать підписами

Староста с/управи *Грабовий*
Писар *Лихоліт*

(ДАКО, фонд 5907, справа 14198, арк.154д)

№151

таємно
Голові військового трибуналу 18 армії

Військовий трибунал Південного фронту
27 липня 1942 року № 0098493

Повертаю справи на засуджених до розстрілу:

Пуляєва Володимира Хомовича
Безсмертного Костянтина Григоровича
Соміліна Василя Григоровича
Гаюна Григорія Пилиповича
Омельчука Юрія Олексійовича
Гречишкіна Захара Панасовича
Бикова Макара Трохимовича
Ковальова Степана Васильовича
Титова Олександра Якимовича
Гайденка Степана Івановича
Гречишкіна Трохима Панасовича
Чорного Павла Даниловича
Жорова Івана Олексійовича
Дериглазова Степана Юхимовича

Повідомляю, що присуди стосовно названих вище засуджених затверджені і приведені до виконання.

Стосовно Юсупова Фурун Таліб-огли розстріл замінений на 10 років позбавлення волі у виправно-трудових таборах з поразкою прав на 5 років.

Військовим трибуналом Південного фронту визначення доповнено 10 липня 1942 року.

Додаток: шість справ.

Голова військового трибуналу Півдфронту
корвійськюрист *Натулович*

(ДАКО, фонд 5907, справа 12542, арк.55)

№152

Дорогий друже!

Якщо знайдеш мене вбитим і не здатним до життя, тобто сильно пораненим – пристрель мене, візьми на пам'ять портсигар, виконай моє останнє прохання. Виріж із портсигара мою фотографію, згодом вставиш свою, й відішли цю записку і фотографію дружині за вказаною адресою на звороті – це моє останнє прохання до людей на землі.

Прощайте, всі рідні й знайомі, прощай, дружино, і з вами білий світе, шляхи мої в житті загублені, повернення більше нема.

Ганнусю!! Пишу останні рядки у станиці Єланській на Дону (поблизу Вешенської). Триває сильне бомбардування. Коли умру – не знаю. Прощай, кохана.

16 липня 1942 року,

С.Б.Костюк.

на звороті листівки – крупними літерами адреса Костюка у м.Краснодарі, прізвище чоловіка його сестри Івана Абашина й останній рядок: "Візьми все собі в моїх кишенях, виконай прохання"; поміж крупними літерами адреси й на берегах записки іще кілька коротких записів дрібним каліграфічним почерком:

- сиджу в окопі на передовій лінії з 20.08.1942; зараз 25.08.1942 – досі живий, 1-го вересня виповниться мені 28 років, невже помру? 10 годин ранку;
- Кружиліне, завтра 1 вересня, мені сповниться 28 років, живий-здоровий, знаходжусь у полоні, живу добре, є що згадати, працюю обліковцем полонених і отримую продукти на роздачі, 31.08.1942 отримав перепустку;
- 2 листопада, ще живий, переїхав у село Писарівка, коли виїду – не знаю, живу добре;
- 20 грудня, довкруг ідуть сильні бої, їдем на конях, ніч, Міллерове, проїхали в цей день 110 кілометрів;
- сьогодні 26.XII, Ворошиловград, поки що справи йдуть добре, вчора сповнилось 4 місяці полону, живий-здоровий.

(ДАКО, фонд 5907, справа 7886, арк.16)

№153

Строго секретно

П О В І С Т К А

до засідання Особливої наради при Народному комісаріаті внутрішніх справ СРСР

Прізвище доповідача № слідсправи 4018

Настановчі і характеризуючі дані

ГОНЧАРОВ ПАНАС ГНАТОВИЧ, 1907 р.н., село Василівка Долинського району Кіровоградської області, українець, гр-н СРСР, з селян-бідняків, одружений, з початковою освітою, безпартійний, несудимий, колишній червоноармієць 640 стрілецького полку, колишній військовополонений, без певних місць роботи і проживання. Родичів в РСЧА немає.

звинувачується в тому, що:

Агент німецької розвідки, завербований під час перебування в німецькому полоні у серпні 1942 року, після чого був направлений в Полтавську школу диверсантів, де пройшов спеціальну підготовку з диверсійної діяльності і потім 30 вересня 1942 року німецьким літаком перекинутий в тил Червоної армії із завданням вести активну диверсійну діяльність на залізничному транспорті, для цієї мети був

Заарештований КРВ УНКВД 12/Х-42, утримується під вартою у внутрішній в'язниці УНКВС, село Цареве Ленінського району Сталінградської області.

Здоровий. До фізичної праці у ВТТ придатний.

забезпечений вибуховими речовинами великої руйнівної сили (арк.спр.20-25).

Завдання не виконав, явився з покаянням (арк.спр.27), тобто в скоєнні злочинів, передбачених ст.ст.58-1"б" і 58-9 УК РРФСР.

Винним себе визнав (арк.спр.27). Викривається речовими доказами і власними зізнаннями.

Нач. КРВ УНКВС Сталобласті
Капітан Держбезпеки (Літман)

"ЗАТВЕРДЖУЮ" Заст. Нач. УНКВС Сталобласті
Капітан Держбезпеки (Степанов)

(ДАКО, фонд 5907, справа 7733, арк. 35)

№154

архівна копія

ПОВІДОМЛЕННЯ

Керівник відділу народної освіти професор Горбов призначений обласним шкільним інспектором Кіровоградського Гебітскомісаріату.

Обласний шкільний інспектор одержує вказівки від Гебітскомісара.

Кіровоград, 21 жовтня 1942 року.

Гебітскомісар Родде.

Настоящая архивная копия снята с материалов Государственного архивного фонда, хранящемся в Кировоградском облгосархиве. Издательский фонд, газета "Українські вісті" от 24 октября 1942 года №83 (119) стр.4

Директор госархива Кировоградской области *Логвиненко*
Начальник отдела секретных фондов, капитан *Протасов*

(ДАКО, фонд 5907, справа 14040, арк.220)

№155

Затверджено
начальником політвідділу
полковником Жильцовим
29 квітня 1943 року

ВИТЯГ З ПРОТОКОЛУ №200
засідання парткомісії МК ВПУ
імені В.І.Леніна від 27 квітня 1943 року

Присутні:секретар парткомісії т.Турбін
члени: т.т.Кузнецов, Недорешто
Слухали: персональну справу члена
ВКП(б) Сезоненка Ст. Ант.

Доповідає т.Турбін, т.Сезоненко присутній.
Справа надійшла 27 квітня 1943 року.
У справі Сезоненко присутні: т.т.Козлов, Горленко,
Самін, Патрин, Семиклетов, Кудряков.

Сезоненко С.А., 1911 р.н., член ВКП(б) з липня 1942 року, партійний квиток № 4569867, українець, із селян, освіта 6 класів, в РСЧА з 1933 року. В момент притягнення до партійної відповідальності і тепер курсант МЧ ВПУ ім.В.І.Леніна. 27 квітня 1943 року парторганізація 1 батальйону за антипартійні висловлювання, наклепи на партію і Червону армію, нещирість Сезоненка Степана Антоновича із членів ВКП(б) виключила.

Встановлено: За час перебування в Московському червонопрапорному військово-політичному училищі ім.В.І.Леніна курсант Сезоненко С.А. вів антипартійні розмови, сіяв зневіру в сили Червоної армії і в той же час вихваляв німецьку армію. Систематично виявляв невдоволення порядком в училищі, був замкнутий, в партійному житті батальйону участі не брав.

1. У січні 1943 року після роботи на станції Шадринськ Сезоненко по дорозі в їдальню при станції сказав: "Що це за обід – свиней хіба годувати. Ех, якби я був удома, у Львові, то я випив би і поїв добре та ліг спати, а тут прийдеш додому й навчайся".

2. В перших числах лютого Сезоненко, порівнюючи харчування німецької армії з нашим, сказав: "У німців харчування набагато ліпше – вони їдять консерви, шоколад, печиво, мають спирт, а в нас дають один суп і той поганий, а іноді й його нема. У німців навіть казанки пристосовані для першої й другої страви".

3. Серед лютого під час обіду, взявши свою порцію хліба й кинувши його, мовив: "Це глум: нас хочуть голодом заморити, обманюють і обкрадають. Таке діється лише в армії. В училищі годують погано, майже до хронічного голоду, а коли я був у Комишлові, то там давали суп гірший від помий, а хліб страшно їсти. Тепер мені так не жити, як я жив у Польщі. Служити в Червоній армії – це приректи себе на повне мучинецьке голодування і погані умови життя".

4. З приводу життя німецького населення Сезоненко сказав: "Німці ніколи не жили погано, вони й зараз їдять те, що хочуть, і п'ють ром, вони не знають, що таке голод, а в нас добра не було й не буде".

На зауваження курсанта Саміна про те, що в газетах пишуть, що німецькі солдати голодують і вошиві, Сезоненко сказав: "У газетах усе можуть писати і все неправда".

5. В березні місяці під час видачі погонів він сказав : "Що це в нас за форма: ні вигляду, ні якості. Ось у німців інша справа: одягнені всі як з голочки, форма одягу красива, із доброго сукна, погони виділяються, нашивки різноманітні – видно, що це солдат. У них багато солдатів носять краватки. Непогано було б поносити таку форму!"

6. В кінці березня Сезоненко говорив: "В дивізії, де я перебував, більшість нацменів – казахи, узбеки, вірмени та інші – під час бою не виконували наказів командирів іти в атаку, а лежали в окопах. Німецькі танки чавили їх гусеницями, розстрілювали впритул. Казахи гуртами вставили й здавались у

полон німцям. Після цього наша дивізія, за винятком невеликої групки, що вийшла з оточення, повністю була розгромлена".

Стосовно нацменів Сезоненко казав: "Я таку ненависть до них маю, що вишикував би їх по тисячі й розстрілював без усякого жалю".

7. Про німецьке озброєння Сезоненко казав: "Німецькі літаки "месершмідт" найкращі в світі; коли вони стикаються з нашими, то наші не витримують і летять на землю. Німецькі авта також кращі від наших: по-перше потужні і гума пристосована до всякої погоди. Німці активно застосовують автоматичну зброю, яка під час наступу несе ворогові важкі втрати – після бою наші лежать на полі, як дрова".

8. Про допомогу наших союзників він говорив: "Допомога погана: вони не зацікавлені в швидкому розгромі Німеччини".

9. Про життя у Польщі Сезоненко казав: "У Польщі до радянської влади було все дешевим, всього багато – нічого подібного СРСР не мав. Селяни Польщі – українці, білоруси – жили заможно, з приходом Червоної армії сподівались, що матимуть гори золота. Але радвлада не дала їм бажаного, і українці та білоруси повстали, вбиваючи керівних працівників. В газетах писали, що лиш Червона армія дасть право на заможне життя білорусам і українцям – насправді сталось не так".

10. Про звірства над військовополоненими Сезоненко казав: "У полон потрапляють дуже просто: коли німецькі війська переважають у бою, то наших пачками беруть у полон. Полонених вони женуть в тил на роботи і там добре годують. Пропаганда наша пише про звірства для того, щоб бійці не йшли в полон. Німецька пропаганда також пише, що наші знущаються над німецькими солдатами. Це взагалі пропаганда з одної та другої сторони".

УХВАЛИЛИ: За антипартійні капітулянтські розмови серед курсантів і за політичну нестійкість Сезоненка Степана Антоновича із членів ВКП(б) ВИКЛЮЧИТИ.

Вірно:

Заступник секретаря парткомісії
старший лейтенант *Мовчан*

(ДАКО, фонд 5907, справа 8094, арк.....)

№156

ЗАВШКОЛОЮ КОТЛЯРУ МИКОЛІ ОЛ.

Згідно з розпорядженням коменданта Бронума (*прізвище неточне*) всі вчителі, котрі вільні від занять, повинні працювать у полі, допомогати збиранню врожаю при гром(адському) дворі, а хто відмовиться від роботи і працювать у полі не буде, то ніяких допомог від гром. двору хай не чекає: ні підводи, ні дров, ні соломи. Прошу повідомити учительство.

Староста (*підпис*)

24/VII 43 р.

***

СТАРОСТІ ГРОМДВОРУ № 42

Давати розпрядження для вчителів, які затверджені паном Гебітскомісаром на роботі в школах, Ви не маєте права. Також не маєте таких прав, щоб учителів ставили під загрозу матеріальних репресій. Ці вчителі не у вашому відомстві і виконують роботу по лінії роботи шкіл.

Інспектор *Мусієнко*

***

ВІДОМІСТЬ
на одержання зарплати вчителями В.-Андрусівської школи
за вересень м-ць 1943 року

№№ п/п	Прізвище, ім'я та по батькові	Посада	Ставка	Нарахо-вано	Утри-мано	До виплати	Розпис в одержанні
1	Кітляр Микола Олекс.	Завшк.учит.	780	780	58^{55}	721^{45}	підпис
2	Податель Степан Яков.	учит.	900	900	71^{05}	828^{95}	підпис
3	Доненко Ананій Семен.	– // –	720	720	58^{55}	661^{45}	підпис
4	Ковтун Ївга Іванівна	– // –	810	810	71^{05}	738^{95}	підпис
5	Живолуп Сава Федор.	– // –	780	780	58^{55}	721^{45}	підпис
6	Рижик Марія Леонт.	– // –	810	810	71^{05}	738^{95}	підпис
7	Полтавець Грицько Ільк.	завгосп	200	200	6^{68}	193^{32}	підпис
8	Жара Настя	техроб	180	180	5^{38}	174^{62}	підпис
9	Яковлєва Марія	– // –	150	150	–	150	підпис
	Разом	–	–	5330	400^{86}	4929^{14}	

До виплати крб. чотири тисячі дев'ятсот двадцять дев'ять коп. 14
Завшколою (підпис)

(ДАКО, фонд 5907, справа 3184, арк. 24, 26)

№157

Знам'янському сільському старості
від Гуськова Володимира Яковича

ЗАЯВА

У 1932 році я служив при Знам'янській залізничній лікарні як городник. 10 березня того року мене заарештувало як куркуля Знам'янське ДПУ, а 11-го вранці відправили в бупр м.Кіровограда. Там я просидів три місяці, далі мене відправили в далекі табори на північ – у м.Архангельськ на три роки вільного заслання. По відбуттю покарання повернувся додому, в село Знам'янка. За час моєї відсутності мій рідний дім був перелаштований жидо-комуністами та їхніми миропомазаниками на лавочку. Всі прибудови (клуня, амбар, сарай з огорожами) були знищені, пограбовані до основ, лишилась одна-єдина селянська хата на дві половини з комірчиною. Сад, який я особисто своїми трудовими руками посадив, був покинутий на розор жидо-комуністами при відступі червоних. Коли вступили переможні німецькі війська, я став оберігати все своє колишнє майно: запер хату на замок, щоб не розграбували до решти. Тому прошу повернути мені мою колишню садибу.

Грудень 1941 року.

***

Пану старості Знам'янської сільуправи
від Гуськова Володимира Яковича

Прошу Вашої милості, пане старосто, повернути мені диван жовтий, який знаходиться при сільуправі. Він мій власний, загарбаний жидо-комуністами у 1930 році. Я нині потребую меблів, а взяти нізвідки, квартира порожня.

Прохач Гуськов В.Я.

***

Старості Знам'янської районної управи
громадянина села Знам'янка того ж району
Гуськова Володимира Яковича

СУПЛІКА

... Коли мій дім був залишений на поталу хуліганам, то почали ламати й бити вікна і двері, підлогу – мені стало жаль моєї праці. Я став просити пана Родшильда, який довго упирався, але таки дозволив повісити замок, а ще після Вашого натиску, пане Щуров, староста села скликав актив управи 18 грудня 1941 року: мій дім вернули в моє постійне користування. А 27 липня цього року управа заявила, що цей дім не мій і я йому не господар, а господар сільуправа, тому платіть 50 рублів у місяць, починаючи з липня 1943-го. Я вважаю несправедливим до мене застосування заходів сільуправи – щоб господар за свій дім платив гроші, а ті громадяни, які живуть у чужих, куркульських, хатах, що стали єврейськими, комуністичними, не платили. Про все це прошу дати мені законне пояснення і захистити моє право. Я інвалід і до того ж похилого віку – мені 64-й рік.

2 серпня 1943 року *Прохач Гуськов В.Я.*

(ДАКО, фонд 5907, справа 265, арк. 41-42, 45)

№158

А К Т

Ми, що підписалися нижче: комендант контррозвідки "Смерш" 48 стрілецького корпусу молодший лейтенант Зарубін Ф.В., черговий по відділу контррозвідки "Смерш" ст.сержант Большаков В.І. й червоноармієць окремого взводу відділу контррозвідки "Смерш" Сухоруков А.Я. склали цей акт про таке:

24 грудня 1943 року о 8 годині 20 хвилин у камері попереднього ув'язнення 48 стрілецького корпусу затриманий Зайцев стуком у двері покликав вартового Сухорукова і попросив у нього вогню. Зайцеву у проханні було відмовлено. Водночас підсудний Ємченко Дем'ян Миколайович попросив вартового вивести його в нужник. Вартовий при виводі підсудного із камери попередив його, щоб він зупинився, поки запираються двері, але Ємченко не зважив на попередження, швидко вийшов із приміщення, зайшов за ріг хати й кинувся тікати до лісу, користуючись сараєм, який стояв на шляху втечі, як прикриттям від вартового. Коли відстань між втікаючим і вартовим була близько 80 метрів, останній крикнув: "Стій!" і короткою чергою вгору намагався зупинити втечу, але підсудний не зупинився. Вартовий Сухоруков, бачачи неможливість зупинити втечу, дав другу прицільну чергу по втікачеві із автомата ППШ й однією кулею на відстані 120 метрів смертельно поранив його у спину навиліт в живіт, після чого Ємченко жив не більше 4-5 хвилин.

24.12.1943 *Підписи:* *Зарубін*
Большаков
Сухоруков

(ДАКО, фонд 5907, справа 4970, арк. 33)

№159

ПІДПИСКА

1944, квітня 10 дня

Я, Сергієнко Федора Петрівна, даю цю підписку органам НКВС в тому, що зобов'язуюсь після виходу з-під варти ніде і нікому не розголошувати методів слідства і порядку утримання арештованих в тюрмі і камері попереднього ув'язнення, а також не розголошувати всіх розмов, які я чула від арештованих у період мого утримання під вартою.

Про відповідальність за розголошення я попереджена і за порушення цієї підписки буду нести сувору відповідальність перед радянськими законами – в чому й розписуюсь.

Підписку відібрав

ст. оперуповноважений
Новопразького райвідділу НКДБ
мол.лейтенант Почерняєв

(ДАКО, фонд 5907, справа 575, арк.....)

№160

ХАРАКТЕРИСТИКА

Ми, вказані нижче партизани, знаємо тов. Таравикова Павла Максимовича за спільною бойовою і підпільною роботою впродовж 1942-1943-1944 років.

Тов. Таравиков проявив себе як активний борець проти німецьких окупантів. Вступив у поліцію за завданням партизанської групи, звідки шкодив у виконанні німецьких розпоряджень, вів антинімецьку пропаганду серед поліції і населення, був керівником партизанської групи, яка складалася з поліцейських, зривав заходи набору молоді до Німеччини, забезпечував партизан зброєю і відправляв підготовлених їм людей для партизанської діяльності в діючий партизанський загін, давав матеріальну допомогу підпільній організації, оповіщав партизан про майбутні погроми.

Партизани діючого партизанського загону ім. Пожарського

1. Чернега Леонід Васильович.
2. Бердюковський Михайло Олекс. *(підпис)*
3. Сорока Григорій Оксентович.
4. Бровченко Михайло Андр.
5. Сорватовській Володимир Губерт.

(ДАКО, фонд 5907, справа 8391, арк. 1)

№161

Начальнику відділу контррозвідки "СМЕРШ"
110 гвардійської стрілецької дивізії

ППС № 39450
На № 207 від 24.04.1944

Повідомляєм, що Порицький Святослав Олексійович справді навчався у Межиріцькій агрошколі в 1942 році. Директором цієї школи був Хоменко. Порицький навчався з березня 1942 по березень 1943

року, після цього практикувався у с.Левківка Підвисоцького району до березня 1944-го. Із Межирічки агрошкола переїхала в с.Лебединка Підвисоцького району восени 1943 року і знаходилась до грудня 1943-го. У грудні 1943-го в с.Лебединка відбулось убивство 3-х осіб із технікуму, після цього Хоменко разом з викладачами зникли і технікум перестав існувати. За наявними в нас здобутими матеріалами Порицький числиться у списках опорних пунктів по Підвисоцькому району. Близькі взаємостосунки Порицький мав із Кошевим Миколою Андрійовичем, мешканцем села Скалівські Хутори Новоархангельського району Кіровоградської області, де проживав і Порицький разом з батьками до свого вступу в агрошколу.

Кошевий М. також числиться у списках опорних пунктів по Новоархангельському району. Добуті нами із архіву технікуму списки на членів опорних пунктів дають підставу припускати, що опорні пункти були створені націоналістом Хоменком із числа студентів цього технікуму. Брат Порицького Віктор теж числиться у списках опорних пунктів. Нині він вивезений у Німеччину. Батьки Порицьких проживають тепер у с.Полонистому Підвисоцького району: батько Олекса служить священиком у храмі. Підтвердити арешт Порицького у 1941 році неможливо, оскільки в цей час він разом з родиною мешкав у селі Скалівські Хутори Новоархангельського району.

Інших матеріалів на Порицького у нас нема.

Начальник Підвисоцького РВ НКДБ,
ст. лейтенант Г/Б Сергєєв
Оперуповноважений РВ НКДБ
мол. Лейтенант Г/Б Булатов
(ДАКО, фонд 5907, справа 8163, арк. 53)

№162

Військовому трибуналу
від арештованого Короташ
Володимира
Михайловича

ЗАЯВА

Я, Короташ В.М., проживаючи на тимчасово окупованій німцями території в селі Роздол Одеської області в квітні 1943 року познайомився з Андрієм Ковалем, який згодом втягнув мене в члени ОУН. А я не усвідомлюючи, як належить, в той час даного вчинку, дав свою згоду на вступ до ОУН і брав в ОУН фактичну участь. Я тим більше тепер зрозумів весь свій злочин перед Радянською Батьківщиною і готовий спокутувати свою вину кров'ю – не тільки з німцями, а й з тими ж оунівцями та іншими ворогами Радянської влади. Тому прошу військовий трибунал зменшити мені міру покарання і надати можливість направити мене на фронт.

Короташ В.М. 22.VII.44

(ДАКО, фонд 5907, справа 11608, арк. 59-д)

№163

21.10.1944 таємно

Начальнику транспортного відділу
НКДБ ст.Помічна
підполковнику Держбезпеки
тов. Терентьєву

Постанову про припинення кримінального переслідування стосовно Малахова Ю.О. затверджено. Звертаю Вашу увагу на надзвичайну повільність і недостатнє розслідування цієї справи.

Арештований Малахов без достатніх підстав на арешт знаходився під вартою майже два місяці. За цей час його допитували всього 3 рази. Зовсім не перевірений по Луцьку й Києву. Запит і перевірка Малахова по Кіровограду щодо зв'язків із Гончаровим проведені аж через місяць після арешту Малахова, а це слід було зробити негайно.

Постанову про пред'явлення звинувачення прийнято не на підставі наявності у справі матеріалів, а на підставі нічим не обґрунтованого висновку Чуйка, який, слід відзначити, протокол допиту від 31 серпня не підписав.

Подібне розслідування справ природньо не могло дати оперативних результатів і протоколу про припинення цієї справи мною затверджено виключно з причини відсутності первісних підстав на арешт Малахова.

Попередьте тов. Чуйка, що при повторі заздалегідь необґрунтованих арештів і повільного неякісного розслідування справ, на нього буде накладено суворе покарання.

Заступник начальника транспортного
відділу НКДБ Одеської залізниці
підполковник Держбезпеки Родіонов

(ДАКО, фонд 5907, справа 7386, арк.18-а)

№164

таємно

ПРИСУД

Ім'ям Союзу Радянських Соціалістичних Республік
5 лютого 1945 року військовий трибунал 243 стрілецької
Нікопольської Червонопрапорної дивізії
у складі: головуючого – *гв.майора юстиції Денисова і*
членів: сержанта Калугіна і єфрейтора Коломійченка при секретарі
– лейтенанті адм.служби Козлову
без участі сторін (звинувачення й захисту)

у відкритому судовому засіданні в розташуванні частини, розглянув справу зі звинувачення рядового 60-ої інженерно-саперної Кіровоградської Червонопрапорної бригади Ускова Віталія Степановича, 1921 року народження, уродженця села Мордовський Край Романівського району Саратовської області, мешканця м.Сталінграда, робітника, члена ВЛКСМ, за національністю росіянина, освіта початова, неодруженого, раніше не судимого, призваного в Червону армію 29 листопада 1942 року Кіровським РВК м.Сталінграда, у злочині, передбаченого ст.193-17 п."а" КК РРФСР.

Матеріалами попереднього і судового слідства
УСТАНОВЛЕНО:

Усков, будучи старшим конвоювання заарештованого Несміяна до Аджамського РВ НКДБ Кіровоградської області, при виконанні своїх службових обов'язків на шляху простування вживав по дорозі разом з арештантом спиртні напої, влаштував йому зустріч зі своєюріднею, а також дозволяв йому продавати крадені речі.

На ґрунті пиятики з арештованим та іншими особами Усков 9 грудня 1944 року загубив надзвичайної секретності пакет із матеріалами на арештованого Несміяна на ім'я начальника Аджамського РВ НКДБ.

На основі зазначеного вище військовий трибунал визнав Ускова винним у вчиненні злочину, передбаченного ст.193-17 п."а" КК РРФСР і керуючись ст.ст.319 і 320 КПК РРФСР –

ПРИСУДИВ

Ускова Віталія Степановича, на основі ст.193-17 п."а" КК РРФСР – позбавити волі у виправно-трудових таборах строком до восьми років без поразки в правах.

На основі примітки 2 до ст.28 КК РРФСР виконання цього присуду відстрочити до закінчення воєнних дій, а засудженого Ускова направити в одну з частин діючої армії.

Роз'яснити засудженому Ускову, якщо у складі діючої армії він виявить себе стійким захисником СРСР, то за піклуванням командира частини перед військовим трибуналом він може бути звільнений повністю від відбуття призначеного йому строку покарання, або ж така міра покарання може бути замінена іншою, більш м'якою.

Присуд остаточний і оскарженню не підлягає.

Дійсний за належними підписами:

голова в/т 243 СНКД
гвардії майор юстиції *Денисов*
діловод-машиністка відділу
контррозвідки "Смерш" 60-ї ІСКЧБр *Зайцева*

(ДАКО, фонд 5907, справа 3444, арк.81)

№165

БІОГРАФІЯ МОГО ЖИТТЯ ДО ВІЙНИ І ЗА КОРДОНОМ

Я, громадянка Марикуца Людмила Василівна, народжена 17.09.1925, перебуваю проїздом у м.Києві, але мої документи були видані правлінням села Сентове Кіровоградської області, де я проживала з сім'єю до 1928 року, коли ми переїхали в м.Кіровоград, де й мешкали до окупації. З 1931 до 1941 року я навчалась у школі, отримала середню освіту. На утриманні батька Марикуци Василя Антоновича й матері Гафії Карпівни я знаходилась до 1942 року. Під час окупації міста німецькими фашистами, а це було в липні 1941 року, я пішла працювати, оскільки це було необхідним. Працювала я при перукарні манікюрницею.

Одного разу приходять у перукарню два поліцаї, з яких один був українцем, і забирають мене та ще двох осіб як комсомольців. Певно, на нас хтось заявив. Під час першого допиту мене запитували: чи була комсомолкою? – так; – чому? – тому, що нас до цього вела партія; – коли вступила в комсомол? – у 1939 році. Поставили ще кілька запитань з біографії і посадили в камеру. Сиділа я з 2-го до 20-го вересня. Провда, був іще один допит у цьому проміжку часу, але несуттєвий. Коли я просиділа 20 днів, у мене з'явилась апатія до всього і хотілось лиш до батьків. Адже вони не знали, де я знаходжусь. Й ось після цього строку мене викликають і кажуть: "Вам, певно, відома доля комсомольців? Тому вибирайте: смерть, або спільна праця з нами" і подали наготовлений папір, в якому було сказано наступне: перше – видавати комуністів і комсомольців, друге – агітувати народ проти радянської влади, третє – повна таємниця підписаного під псевдонімом "Голова". Я міркувала: йти проти свого народу, видавати своїх братів? – ні, нізащо. Потім стали перед моїми очима смерть, рідні і мої 16 з половиною років. Жити хочеться, адже я така молода й нічого не бачила в житті. Потім спалахнула інша думка: а що, коли підписати запропоноване і не робити цього. Тоді треба буде переховуватись. Я взяла ручку і з цією думкою підписала папір. Мене ще раз попередили й відпустили. Я йшла вулицею з похнюпленою головою. Повернувшись додому, радо була зустрінута рідними, яким я сказала лишень, що мене арештовували. Причина мого повернення для всіх у хаті була секретом, навіть батько не знав чому і яким чином мене випустили. Я їм сказала, що втекла. І стала переховуватись, лишалась на самоті, думка про підписане мене мучила й гнітила. Я все боялась, що знову прийдуть за мною. Я поїхала далеко від міста й пробула там деякий період. Повернувшись додому, через деякий час я довідалась, що вербують у Німеччину. І ось я почала ламати собі голову, як би це сховатись. Та в мене й особистих документів ще не було. Адже при окупації мені виповнилось 16 років і тільки тоді я отримала паспорт із двох сторіночок на поганенькому папері. Але тут лякало інше: йти добровільно – а рідні, як їм сказати про це, та й чи відпустять? І ось у мене в голові

стали товктись ці дві думки. За чотири дні перед від'їздом я зустріла на вулиці мимохідь Нежданову Надію Костянтинівну, котра була зі мною разом заарештована і підписала те саме, що й я. І ось вона каже, що покидає стареньку матір і їде ховатись від співпраці з німецькими окупантами. Я вирішила їхати. Перед від'їздом, сидячи в темному кутку, я повідомила рідних про своє рішення. Воно вразило всіх до втрати свідомості. На запитання, чому я кидаю рідних і сім'ю, я відповіла, що мушу. Справжня причина мого від'їзду в Німеччину залишилась для них таємницею.

Коли я приїхала в Німеччину, мені було дуже важко. Я стала працювати перекладачем, так само й Нежданова, оскільки мову ми знали краще від інших. В Німеччину я від'їхала 20 березня 1942 року з ешелоном на 800 осіб. На першій фабриці я одразу була посаджена директором на три дні в камеру за невихід людей на роботу, після цього працювала 4 тижні на токарному верстаті, а потім знову перекладачем табору. Через хворобу мене перевели на іншу фабрику – також перекладачем. Попрацювала там півроку, фабрику розбило бомбуванням і мене знову переводять. І ось 23 лютого 1944 року я стала працювати перекладачем у таборі, в якому знаходились радянські люди. Вони працювали на мережі залізниці міста Берліна. Тут запропонували мені посаду секретаря. Три дні я мала працювати у лікаря, який приймав радянських (німців не мав права приймати - тому що був жидівського походження). Там же працював і радянський фельдшер. Мені доводилось перекладати, на що скаржився хворий, записувати це все у медичну книгу і довідку за місцем роботи. В інші дні я мала справу з картотекою і відправляла людей у лікарню. Якщо лікар направляв хворого до спеціаліста, а таких людей було багато, то треба було їхати й перекладачеві у Берлін. Так я вивчила Берлін. У мене боліла нога, я поскаржилась лікареві, і він заборонив мені багато ходити. Я відповідала за картотеку і видавала картки на обід. Так я працювала до 16 жовтня 1944 року.

Не можу сказати, що мені було зовсім погано. Тут перекладачам (а нас було четверо) і радянським працівницям давали ліпші обіди. У цьому таборі я познайомилась із однією західною українкою, котра мешкала на приватній квартирі. Спочатку я їздила до неї в суботу після роботи і в неділю. Ми почали разом проводити час. Ніна Гутаревич була начебто єврейкою, про це вона мені зізналась пізніше. Вона працювала на фабриці, але водночас була знайома з іноземцями (французи, бельгійці та інші) і займалась спекуляцією. Вона купувала товар за однією ціною, а потім продавала іншим спекулянтам дорожче. В неї було багато грошей, вона багато заробляла, тому підмовила мене, і я пішла її дорогою. Спочатку вона допомогла мені грошима, а потім у мене самої наладилось – таким чином у мене появились гроші. Я в таборі купувала крадений відріз за 100 марок, а в місті спекулянт давав мені 1000-1500 марок. Спекуляцією займались російські емігранти й іноземці. Коли стали появлятись гроші, ми почали гарно одягатись, а головне – їсти. Познайомилась я з російським емігрантом, який також спекулював і мав невеличку посаду в конторі. По неділях ми ходили в кіно і розважались. 16 вересня 1944 року ми заручились.

Та все ж мені доводилось жити у таборі. Про те, що я їду в суботу після обіду із табору і повертаюсь у понеділок на роботу, дізнався начальник табору. Був великий скандал, проте минулось, а через деякий час я знову стала покидати на вихідні табір, а дівчата моєї кімнати мої дії приховували.

Звідтоді, як я почала займатись спекуляцією, я стала жити добре. Але тільки б не попастись, бо посадять в гестапо – не вийдеш.

І ось 15 жовтня 1944 року у мене 41,2 градуса С температура, 16-го мене забрали в лікарню із крупозним запаленням нирок. 21 квітня 1945 року о третій годині дня нас звільнила Червона армія. Ми, четверо радянських, зустріли сердечно і радісно наших бійців. За дозволом військового коменданта міста Бух-Берлін нас троє радянських дівчат покинули з радістю м.Берлін. Це сталося 7 травня 1945 року.

В дорозі я була 15 днів, проходила перевірки, і всі ці дні мала температуру 39,5 град.С. Перемучившись, я вирішила заїхати до дядька, який проживав до окупації у Києві. Але за його адресою на вулиці Артема, 36, кв.3 Теплицького Григорія Карповича не виявилось. Мене прийняла Горюнова Олександра Олександрівна до себе. Я не могла більше рухатись. Думала наступного дня від'їхати, та не могла, лиш дала телеграму батькові й стала чекати.

Прошу органи НКДБ звернути увагу на написану мною біографію мого життя до війни і життя за кордоном. Це написано від щирого серця громадянкою, яка знову стала радянською і буде такою в майбутньому. Я знаю, що помилялась, але ці помилки зроблено в молодості, коли я рятувала собі життя. Я знаю напевно, бо вірю в себе і свою батьківщину, що я знову стану чесною громадянкою радянської

країни. Я певна, що чесно і з гордістю виправлю свої помилки. Я прошу органи НКДБ не карати мене, дати мені можливість вилікуватись від моєї приголомшливої хвороби – я знову буду навчатись і працювати на благо батьківщини і доведу чесною працею і високими знаннями, що я була і буду чесною радянською громадянкою.

Іще раз прошу вибачити мені мій перший обман, у мені прокинулась совість радянської людини, яка повернулась на свою землю і розповіла все чесно.

Знаю одного зрадника батьківщини, який займався пропагандою проти більшовизму. Він приїжджав один раз до нас у табір, представив себе так: Михайло Бібіков, уродженець такого-то року (я забула) у місті Ростові, приїхав до вас від органів пропаганди Міністерії для східних працівників. Ще приїжджав росіянин, капітан СС Каберін в німецькій формі, казав те саме: вступайте до армії Власова і підем громити більшовизм.

Київ, 28.05.1945

(ДАКО, фонд 5907, справа 8445, арк.12-13)

№166

ПРОКУРОР *м.Знам'янка,*
Знам'янського району Кіровоградської області *перукарня Відділу робітничого постачання*
27.08.1945 **№1364**

В прокуратуру Знам'янського району від Трубіна А.Л. надійшла заява, в котрій він скаржиться на те, що під час виконання службових обов'язків Ви з іронією висловлювались стосовно урядових нагород, якими нагороджений громадянин Трубін.

А тому Вам слід надалі припинити вказані дії, інакше будете притягнені до відповідальності.

Прокурор Знам'янського району Токар

(ДАКО, фонд 5907, справа 9987, арк.56)

№167

ДОВІДКА

видана виконкомом Новопразької районної ради в тому, що в період німецької окупації по колгоспу ім.Калініна Головківської сільради нанесені такі збитки й злодіяння:

1. Зруйновано й знищено будівель на суму		212670 рублів
2. Знищено сільськогосподарського інвентаря		187532
3. Викрадено й знищено худоби та птиці		949250
4. Знищено запасів продуктів		19600
5. Знищено посівів		1528150
6. Недоодержані доходи 1941-43 років		6816709
	ВСЬОГО на суму	9713911 рублів
7. Вигнано людей в Німеччину	24 особи	
8. Розстріляно	–	

Голова виконкому районної ради депутатів трудящих **(нерозбірливий підпис)**
Секретар виконкому районної ради депутатів трудящих **Гедулян**
22.09.1945

(ДАКО, фонд 5907, справа 8645, арк.39)

№168

СТАТУТ
Новогеоргіївського культурно-освітнього товариства "Просвіта"

Мета і завдання товариства. Україна звільнена славною Німецькою армією від більшовицького гніту – і соціального і національного, має цілковиту можливість у тісному співробітництві з великим німецьким народом у складі Західної Європи до подальшого розквіту свого господарського і національного життя: має можливість розвивати свою культуру, має можливість розвивати духовні сили українського народу для подальшого розквіту його.

Україна століттями перебуваючи у складі Російської імперії, а 23 роки в складі більшовицької імперії (СРСР), терпіла гніт – і соціальний, і національний. Російська імперія, колишня Польща, а за ними більшовицька імперія (СРСР) поневолювали український народ, Україну, намагалися припинити і всіляко гальмували розвиток духовних сил українського народу. Для цього так ретельно проводилась політика колонізації та русифікації українського народу, гальмувався розвиток українського народу як нації.

В цій нерівній і одчайдушній боротьбі за самозбереження українського народу як нації, за збереження соціальної і національної незалежности полягло тисячі кращих синів українського народу, торуючи йому ім'я до світлого майбутнього.

Внаслідок героїчної боротьби українського народу, кращих його синів, Україна, український народ зберіг у собі духовні сили, які ні на хвилину не завмирають в ньому, до дальшого розквіту його господарського і національного життя, до дальшого розквіту українського народу як нації.

Українське товариство "Просвіта" ставить своїм завданням шляхом підняття освітнього рівня широких кіл українського населення поліпшити і забезпечити розквіт добробуту українського народу. Шляхом навчально-роз'яснювальної роботи будити і виховувати у членів українського суспільства національну свідомість, виховувати національну гідність, гордість, патріотизм і прищеплювати любов до українського народу, до України та її визволителів; доводити самобутність українського народу, допомагати розвитку потенціальних сил народу для усвідомлення потреби розквіту української расинації, щоб стати нарівні з народами Нової Західної Європи.

Для досягнення поставленої мети українське товариство "ПРОСВІТА" влаштовує лекції з різних наук, літературні вечори, вистави, концерти: розповсюджує серед населення літературу з різних галузей знання, видає журнали, книжки для народу.

Фундатори Товариства Сапсай, Бандурко, Грибовський, Дуб, Фомін, Кузьменко, Бандурко.

Копия верна
секретарь Н-Георгиевского РО НКГБ
гвардии старший сержант *(підпис)*
19.X.1945

(ДАКО, фонд 5907, справа 13855, арк.287)

№169

таємно

АКТ
1945 року грудня 28 дня

м.Олександрівка

Ми, що нижче підписалися, старший уповноважений 2-го відділу УНКДБ Кіровоградської області лейтенант Балабушкін, начальник Олександрівського РВ НКДБ капітан Дворник, оперуповноважений 2-го відділу УНКДБ молодший лейтенант Шевцов і капітан Пилявець в присутності заарештованого Поправка П.К. оглянули ділянку лісу Комсомольського лісництва, яка прилягає до Несватківського відділка радгоспу 2-го ім.Петровського цукрокомбінату Олександрівського району Кіровоградської області. При огляді виявили:

1. На відстані двох з половиною кілометрів від відділка радгоспу з південно-східного боку, приблизно за метрів 25 від дороги, що прямує від рову на північ, були знайдені під кущем липи кістки двох людських трупів. Кістки лежали на поверхні землі й ознак, що ці трупи закопані, не виявлено.

Зі східного боку куща на відстані півметра лежали кістки: стегнова, берцова, п'ять ребер, череп і дві тазові кістки.

Із західного боку куща на відстані двох метрів від цих кісток знайдені дві тазові кістки, череп і дві стегнові кістки, мала й велика берцові кістки, хребет, що складається із 25 хребців.

2. Північно-східніше від виявлених кісток на відстані ста метрів під липовим кущом із північного боку куща на глибині 25 сантиметрів було виявлено:

а) кирзова польова сумка, в якій знаходилась націоналістична література, назву якої встановити не можна через те, що протягом тривалого часу знаходилась у землі;

б) орден Слави № 2981;

в) ремінь командного складу з мідною пряжкою із зіркою;

г) пробірка і посудина з невідомими медикаментами;

д) одна алюмінієва ложка без ручки.

Крім того тут же виявлено кирзову кобуру, в якій знаходився револьвер системи наган без патронів за №350.

3. З південного боку цього куща на відстані 3-х метрів від перерахованих предметів були знайдені зариті в землю на глибину 25 сантиметрів два автомати, один системи ППШ за №7081, а другий системи ППД за №913. З ними два диски на 71 патрон, в яких знаходилось 106 патронів, і два диски на 32 патрони без патронів.

Крім цього з північно-східного боку від відділення Несватівського радгоспу на відстані одного кілометра на лісовій галявині в кущах, з правого боку дороги, що прямує з півдня на північ, за 4 метри під липовим кущем на глибині 5 сантиметрів під листям було знайдено автомат системи ППШ за №6140 з одним диском із 39 патронами.

Про що й складено цей акт:

Балабушкін
Дворник
Шевцов
Пилявець
Заарештований Поправко

Акт
1945 року 29 грудня

м.Олександрія

Ми, що нижче підписалися, старший уповноважений 2-го відділу УНКДБ Кіровоградської області лейтенант Балабушкін, начальник Олександрівського РВ НКДБ капітан Дворник, оперуповноважений 2-го відділу УНКДБ молодший лейтенант Шевцов і капітан Пилявець в присутності заарештованого

Поправка П.К. оглянули скирту, що знаходиться за 4 кілометри південно-західніше села Красносілки Олександрівського району. При огляді в полові на глибині одного метра було знайдено схований автомат системи ППД за №170 з одним диском, в якому знаходилось 27 бойових патронів.

Про що й складено цей акт:

Балабушкін
Дворник
Пилявець
Шевцов
Заарештований Поправко

(ДАКО, фонд 5907, справа 13825, том 3, арк. 161-162)

№170

Личман Гнат, с.Приютівка, арешт січень 1946

ПРОЩАННЯ СТАЛІНА, *
АЗІАТСЬКОГО МАГОМЕТА І БЕЗБОЖНИКА
З УКРАЇНОЮ

Прощай, Україно, прощай навсегда,
Більше не побачить тебе нікогда.
Як тебе, Вкраїно, трудно забувать,
З кого ж тепер буду я налоги брать?
Я ж з тебе, Вкраїно, повсегда все брав,
М'ясо, яйця, шкури всегда обдирав.
Позики й налоги всегда накладав,
За невиконання я в тюрми саджав.
Не вспів же налогів Сталін з нас злупить,
Як Сталіна Гітлер начав молотить.
Тоді Сталін хода скорій із Москви
І подавсь подальше в глушу та в піски.
Сидів Сталін в Кремлі у чорній сорочці,
А прийшлось тікати в сорок першім році.
Магомет же Сталін до чого довів –
Народ український коні дохлі їв.
Коні дохлі і погиблі,
Три неділі як зарившi.
Коней дохлих ми копали,
Їсти собі здобували.
Коней дохлих доїдали
Та із голоду вмирали.
А хто хотів іспастися –
Ноччю на поле котився,
І як колосок зірвав –
Год на три в тюрму попав.
І не зірвеш удень колос,
Бо на вишці сидить сторож.
Сидить сторож, наблюдає,
За пухлими призирає.

*правопис збережено

Сталіна художник добре змалював,
Тридцять тисяч прем'я Сталін йому дав.
І Сталіна льотчик добре обдурив,
Тридцять тисяч прем'я Сталін подарив.
Конюх коло коней гнив годов по п'ять,
І на празник Жовтня прем'я рублів п'ять.
І на словах Сталін конюха любив,
По п'ять рублів прем'я конюху дарив.
Прийшов до нас Гітлер – Сталіна зігнав
І радосну жизню в країні він дав.
Тепер Україна стала процвітать
І радосну жизню стала в себе мать.
Прийшов до нас Гітлер аж у косовицю,
Зігнав Комуніста та ще й Комуницю.

кінець

тепер я за себе напишу
Рік підійшов 33-ій, я остався сиротой,
Лежать дітки і дружина у могилі під земльой.
Вони лежать у могилі і померли на ходу,
Нема радості мнє в жизні і нігде я не найду.
Я тоскую і печалюсь за дружиною й дітьми,
Що не з'їли, не сходили, із голоду в гроб лягли.
Ой як тяжко та як важко мені сімейство забувать,
Печаль тяжка мені на серці, но сімейства не видать.
Ой ви, Боги і природа – ви всім жизню нам дали,
Прийшов Сталін магометський і спастись ми не змогли.

(ДАКО, фонд 5907, справа 12744, арк.31 б-в)

№171

Лист Кузьменка Солов'я, червень 1946

Копія.

ДОБРИЙ ДЕНЬ, ХРУЩОВ!

Шановний Хрущов, скажіть нам, людям Олександрівського району, чи Ви знаєте, як з нас радянські бандити знущаються: Горобці, Гресі і енкегебе? Навіть не вірить начальник міліції Романов, котрий купляє худобу та ріже і продає на ринку, а в людей кіло тюльки забирає; та це вам маленький приклад, а що інші бандити роблять? Голова колгоспу, село Бовтишка – 150 колгоспників отруїли. У селі Кримках пухне народ – до чого доводять радянські бандити. Борються за врожай за 10 центнерів, а скільки гуляє землі незораної? У колгоспі Шевченка в Олександрівці гуляє така левада, що для усього району було б овочів, а народ голодує, мучиться. Жиди зайняли усі торгові роботи, у колгосп не хотять, а демобілізованим немає роботи, то до яких пір народ буде мучиться? От ми й вирішили Вам написати листа: що Ви скажите як керівник УРСР?

Дізнаємося, чи Вам як господарю жалко народ? Чи й Ви скажите, що цього падла багато, як кажуть Горобці, Гресі й НКГБ, ось ці старші районні бандити, не кажучи вже про голів колгоспів та сільрад. Все для нас зрозуміло, за що ми воювали, але вирішили написати Вам: як Ви станете на захист українського народу. Якщо ні, то це означає, що всі, хто вернувся з фронту, йдуть у ліси й починають знищувати радянських бандитів. Недаром польський народ захищає свій народ – не хоче цих колективів,

бо ця організація називається голодна смерть. Хоч і в нас забираєте все, а полякам даєте, проте вони все одно не хочуть колгоспів, бо в гурті каша добре їсться, а як на работу – то це дурень видумав. Ви бачили, як живуть народи західних областей? Якщо взяти відсталу Румунію, то нам, старцям, десять літ потрібно наздоганять, аби хоч зрівнятись. А про Угорщину, Австрію та Німеччину й говорити нічого – то там світло для народу, там таке культурне життя! Що й означає: хороший пастух, то й стадо добре. У нас кажуть: обсівся жидами, то йому нащо народ, оця падаль? Узяв собі Рухлю для забави, а вона й запродала руський народ. Самі жиди кажуть: наші найбільші красуні йдуть заміж за ваших вождів, щоб вас накрить – але воно так не вийшло. Спасибі, знайшовся добрий чоловік Адольф Гітлер та накрив їх, дай Боже йому здоров'я, може, він іще для людей пригодиться, хіба, може, треба просить Америку і Англію, щоб подали руку нашому народу, бо пропав наш народ. Як подумаю про те, що працює він дарма цілий рік, та ще труять його по сто п'ятдесят чоловік, то відразу хочеться іти в ліс шукати порятунку.

Надія на Америку. Може, цей народ захистить нас? Ось я прийшов з Армії, німці – чужий народ, а давав городи; стали наші – то відібрали зайве: ні самі не мають користі, ні людям не дають. То люди кажуть: собака лежить на стерні, сама не їсть й іншому не дає – отакі в нашому районі керівники. Якби було знаття, то заразом бити і німця, і своїх бандитів. Ви б, тов. Хрущов, приїхали в Олександрівку й побачили оці неподобства. Ми б усе написали й підписались, але знаєте – не можна поки що, бо немає сили, а як візьмем у руки силу, то тоді напишемо. Оце пишемо вам, і в Америку, у Вашингтон: може, Америка допоможе нам, хоч вони допомагають нашим потерпілим сім'ям. Бо наші собаки тільки щоб забрати в дядька, а не дати. Америка дає нове, а нам уже потрапляє старе, міняють – і тут вже совєтський довгоносик уліз. Товариш Хрущов, приїдь сам у район, непомітно з ким-небудь, то люди скажуть усе, що твориться в районах, як народ мучать, налаштовують проти радянської влади: скільки у тюрмах сидить безневинних людей – цими людьми виграли війну і тепер цих людей труять, бо це тягар для Радянської Росії. Весь народ тепер голодує. Хіба можна, щоб я воював, вернувся з війни, а в мене город забрали й нікому на дають, нехай пустує – і такі левади пустують, що страшно сказать; дайте людям, то вони лопатами скопають і буде користь. Якщо не звернете увагу на народ, не викинете усю цю партійну наволоч та не довірите безпартійним (повірте, буде краще робота йти, ніж в оцих бандитів) та коли не приберете їх, то народ сам згуртується і зробить їм Варфоломіївну. А то вони ходять та забирають усе в колгоспах та артілях, можуть і в дядька взяти корову, взагалі все, що їм сподобається. Бо вони всі разом працюють: райком партії, райвиконком, прокурор, НКДБ. Начальник міліції Романов купляє корови та ріже, обдирає народ. Як далі жити? Якби можна було якось цю свиту переарештувати, то тоді побачите, що викриється ціла зграя бандитів.

З пошаною до вас колгоспник, демобілізований. Писали б прізвища, та не знаємо якої ви думки, а за правду у нас в районі... Одне слово – не можна казати. Приїдь.

Вірно: (підпис)

(ДАКО, фонд 5907, справа 7901, арк. 33а)

№172

Комуністична партія (більшовиків) України
Голованівський РК Одеської області

№288 *22.VI.1947*

Начальнику Голованівського РВ МДБ
тов.Федуліну

Голованівський райком КП(б)У направляє Вам отриманий анонімний лист на ім'я секретаря РК КП(б)У тов. Надольняка Миколи Явдокимовича.

Просимо дослідити і винуватих притягнути до карної відповідальності.

Секретар Голованівського райкому КП(б)У Ніколаєв

(Самого листа в справі немає)

(ДАКО, фонд 5907, справа 5426, арк. 31)

№173

АКТ
1947 року жовтня 16 дня

Ми, що підписалися нижче – голова військового трибуналу майор юстиції Дьомін, секретар військового трибуналу старший лейтенант Ілюхін і секретар військового трибуналу 100 ГВДД старшина Токарев склали цього акта про те, що нами сього числа шляхом спалення на підставі присуду від 30 червня 1947 року знищені речдокази у справі засудженого Вишневського, а саме:

1. Листівки антирадянського характеру на папері для куріння розміром 80х52 мм в кількості 7 (семи) штук.

2. Книга-посібник російської літератури ч.2-а авторів Г.Абрамовича, Б.Брайніна і А.Єголіна видання навчпедвидаву, Москва 1937 рік, в якій на арк. 198 і на лицьовому боці обкладинки написані вірші антирадянського змісту (наклепницького характеру про життя й побут радянського воїна).

Про що й складено цей акт.

Підпис *Дьомін*
Ілюхін
Токарев

(ДАКО, фонд 5907, справа 11300, арк. 70)

№174

Міністру Збройних Сил РСР
Політуправлінню Радянської Армії
Генеральному Прокурору СРСР
Голові Ради Міністрів СРСР
Центральному Комітету Всесоюзної
Комуністичної партії (більшовиків)
Міністру Закордонних Справ СРСР
Міністру Держбезпеки СРСР
Від гв. полковника Грищенка Андрія Федоровича, що проживає: Українська РСР, Кіровоградська область, Єлизаветградківський район, село Єлизаветградка

ЗАЯВА

У сьогоденні прошу Міністерство держбезпеки дати мені дозвіл, тобто пропуск на виїзд до Америки, Нью-Йорк. Оскільки я більше жити в СРСР не бажаю, зважаючи на морально-політичні події в моєму житті. Коли я після цієї війни приїхав додому як демобілізований, то застав одну матір стару, будинок розбитий під час бойових дій на Україні. Сім'я моя загинула, під час блокади Ленінграда в 1943 році. До льотної та інших видів служби не допущений через стан здоров'я. В даний момент я залишився викинутий за борт корабля, ніде і нікому не потрібен.

Партійно-радянська і військова влади на місцях не звертають ніякої уваги на своїх захисників Вітчизни. Люди, тобто кадри нашої Радянської Армії потрібні тоді, коли війна, для захисту Батьківщини! Наслідки дуже сумні. Партія й уряд СРСР цього не бачать, оскільки місцева влада приховує ці факти. Якщо існує таке беззаконня і безвладдя місцеве в нашій країні, то мене можна вважати зрадником Батьківщини! Адже я пішов проти політики Радянського Союзу і лінії партії. Змушений іти на будь-які злочини й диверсії проти Радянської влади, бо голодна смерть – гірше фронту. Крім того бути морально-політично убитим – немає гіршого на світі. Легше бути політичним в'язнем, ніж жити на "волі" в СРСР.

Моє життя проминуло у важких і жорстоких повітряних боях з ворогом. І як наслідок я залишився викинутий за борт корабля, не потрібен ні в кадрах Армії, ні в цивільному житті через відсутність здоров'я,

бо я залишився калікою на все життя. І до цього так бездушно і нелюдяно ставляться радянсько-партійні керівники. Але ж я колишній командир, учасник ряду подій до 2-ої Світової війни, а також брав участь у боях Великої Вітчизняної, де все здоров'я віддав за Батьківщину! За Перемогу російської держави! За повну демократію! То чому ж залишилися такі важкі і жорстокі випробування після цієї війни, які штовхають на кримінальні злочини й диверсії проти Радянської влади? Та в жодній зарубіжній країні немає такого хаосу і безпорядку, як в СРСР. Люди живуть у злиднях і голоді. Видно, в Радянському Союзі немає твердої держави й уряду, а існують лише імена!

Тому прошу повторно Міністерство Держбезпеки СРСР дати мені дозвіл на виїзд до Америки, Нью-Йорк. Бо я більше жити в СРСР не бажаю, зважаючи на морально-політичні події. Коли бездушно, бюрократично ставиться місцева влада до захисників вітчизни і наявна дискримінація людини. Верховна влада СРСР посилається тільки на місцеву, сама контролю не веде, а місцеві, що хочуть, те й роблять..

Жити за таких умов більше немає можливості... Після розгляду моєї заяви прошу МДБ вжити відповідних заходів покарання або до мене як до політичного злочинця, або до місцевої влади. Я більше жити не хочу! Мені вже життя набридло!

Прошу направити радянський контроль за місцем проживання для встановлення даних фактів. У чому прошу не відмовити.

Гвардії полковник (*підпис*)
20.10.1948

(ДАКО, фонд 5907, справа 8510, арк. 9-10)

№175

т.військовий прокурор

Я, громадянин Чудний Іван Юхимович, прошу військовий трибунал повідомити: на скільки і з якої причини засуджений мій син, сержант медслужби Чудний Василь Іванович – останнє місце служби: польова пошта 51092.

Мені відомо через місцеві органи міліції, що він був засуджений з конфіскацією майна, але за що й на скільки – я прошу Вас, якщо це можливо, повідомте мені. Нам, як батькам його, необхідно знати хоча б щось про його долю. Це наш єдиний син, з яким ми передбачали прожити спокійно свої останні роки. Ми бажали зустріти його демобілізованим з армії й обурюємся, що могло щось інше з ним трапитись. Ще раз просимо повідомити про нашого сина.

15.01.1949

Батьки:
Чудний Іван Юхимович
Чудна Гафія Артемівна

***

таємно
Начальнику відділу контррозвідки 1 гв.
механізованої Армії
гвардії полковнику тов. Ждановському

За актом від 18 грудня 1948 року Вами були передані в торгвідділення армії для реалізації конфісковані за присудом у засудженого Чудного Василя Івановича речі на суму 472 марки. Досі документи про здачу в доход держави грошей за реалізацію вказаних речей до військового трибуналу не надійшло.

Прошу вас негайно вжити заходів до реалізації вказаних речей засудженого й вислати документи про перерахування грошей в доход держави за реалізацію.

Голова військового трибуналу в/ч 08640
гвардії полковник юстиції Толкачов

25.04.1949

***

таємно
Начальнику польового відділення
Держбанку № 875

Військовий трибунал військової частини 08640 своїм листом від 27 січня 1949 року за №077 направив на Вашу адресу ощадну книгу засудженого з конфіскацією майна Чудного Василя Івановича з залишком вкладу на суму 776 рублів 31 копійка і просив вказану вище суму переказати в доход держави, квитанцію про перерахування грошей вислати до військового трибуналу в/ч 08640.

Не зважаючи на тривалий час, квитанції досі не вислали. Повторно прошу підтвердити перерахування вказаної вище суми в доход держави

25.04.1949
№ 352

Голова військового трибуналу в/ч 08640
гвардії полковник юстиції */Толкачов/*

***

"Затверджую"
начальник в/ч 02575
гвардії полковник Ждановський
18 грудня 1948 року

таємно

АКТ

м.Радебейль

Ми, комісія у складі: голови, коменданта відділу контррозвідки 1-ої гвардійської мехармії капітана Марковського, членів представників торгвідділу 1-ої ГМА тов.Чакуряна і начфінчастини молодшого лейтенанта Фролової склали цей акт про наступне.

Сього дня нами конфісковані речі засудженого Чудного Василя Івановича на підставі присуду трибуналу військової частини 08640 від 11 листопада 1948 року, згідно з Протоколом обшуку від 29 вересня 1948 року. Цінні речі конфісковані й передані у торгвідділ 1-ої ГМА, а саме:

1. Рушників – 2	10 марок
2. Простирадл – 1	20 – " –
3. Чоботи хромові – 1	150 – " –
4. Комір котиковий – 1	20 марок
5. Гардини – 2	5 – " –
6. Підкладний матеріал – 2	6 марок
7. Кофти плетені – 3	24 марки
8. Майок – 1, труси – 1	6 – " –
9. Протсигар – 1	3 – " –
10. Спідниць – 2	16 – " –
11. Туфлі дамські – 1	8 – " –
12. Бритва – 1	4 – " –
13. Акордеон (чверть) –	200 марок
всього	472 марки

Речі, які не становлять жодної цінності, знищені шляхом спалення, а саме:

1. Гаманець – 1	порваний
2. Польова сумка кирзова – 1	негодяща
3. Гумові боти – 1 з латками	негодящі
4. Дамські туфлі – 1	порвані
5. Труси – 3	ганчір'я

6. Майка – 1	ганчір'я
7. Спідниця – 1	ганчір'я
8. Сорочка - 1	ганчір'я
9. Дамські панчохи – 1	ганчір'я
10. Пальчата – 1	порвані
11. Обмундирування – 1	ганчір'я

В чому й складено цього акта
голова комісії капітан Марковський
члени Чекарян, Фролова

***

Військовому комісару Кіровоградського району
Кіровоградської області

Військовий трибунал військової частини 30729 повідомляє, що колишній військовослужбовець Чудний Василь Іванович, 1927 року народження, уродженець с.Мамайка Кіровоградського району, призваний польовим військкоматом до лав Радянської армії, на підставі присуду від 11 листопада 1948 року засуджений, а тому члени його родини – батько Чудний Іван Юхимович, - що мешкають у м.Кіровограді, Новомиколаївка, провулок Котовського, буд.6, позбавляються всіляких пільг і переваг, встановлених указом Президії Верховної Ради СРСР від 26 червня 1941 року.

Голова військового трибуналу в/ч 30729
гвардії полковник юстиції /Толкачов/

12.11.1948
№ 145-Д

***

таємно
Начальнику спецтабору № 7 м.Оранієнбург
копія: військовому трибуналу і
прокуратурі військової частини 08640

При цьому направляю засуджених на строки з їх тюремними справами і цінностями.

1.	Дорофеєва Анатолія Васильовича	1927 р., росіянина	засудженого до 7 років неволі у виправно-трудових таборах
2.	Дрожжина Сергія Сергійовича	1927 р., росіянина	засудженого до 7 років ВТТ
3.	Негуренка Григорія Петровича	1926 р., українця	засудженого до 10 років ВТТ
4.	Челешева Петра Григоровича	1925 р., росіянина	засудженого до 10 років ВТТ
5.	Боровкова Івана Семеновича	1923 р., росіянина	засудженого до 12 років ВТТ
6.	Хорошаєва Юхима Трохимовича	1925 р., росіянина	засудженого до 5 років ВТТ
7.	Спіріна Миколу Дмитровича	1926 р., росіянина	засудженого на 12 років ВТТ
8.	Рамазанова Рафаеля Мухиповича	1926 р., татарина	засудженого до 3 років ВТТ
9.	Платонова Олега Володимировича	1925 р., росіянина	засудженого до 5 років ВТТ
10.	Василькова Петра Дмитровича	1926 р., білоруса	засудженого до 7 років ВТТ
11.	Малиновського Івана Яковича	1925 р., росіянина	засудженого до 25 років ВТТ
12.	Чудного Василя Івановича	1927 р., українця	засудженого до 25 років ВТТ
13.	Шостака Явгена Йосиповича	1925 р., білоруса	засудженого до 5 років ВТТ
14.	Шубіна Віктора Тимофійовича	1925 р., росіянина	засудженого до 10 років ВТТ

Начальник відділу контррозвідки МДБ 1 гв. мех. армії
гвардії полковник Ждановський

29 листопада 1948 року

(ДАКО, фонд 5907, справа 12620, арк. 322, 325, 323, 318, 311, 313)

№176

Суду військового трибуналу
Союзу Радянських Соціалістичних Республік.
У справі: шпигунства на користь Німеччини.

Радянські учені вдають, що не розуміють нової енергії: дотичної, сировинної і механічної – енергії від сил тяжіння до землі.

Нова енергія – не по 80 рублів кіловат на місяць, а по 65 рублів кіловат на 100 років. Енергія від сил тяжіння до землі оберігає багатство нашої Вітчизни. Де Зугрес спалював по ешелону вугілля в день, там можна застосувати нову енергію.

Відповідач товариш Сталін, м.Москва. Знають про винахід: тов.тов. Вишинський, Молотов, Шверник, Маленков, Хрущов, Коротченко. І нічим не допомогли. Допоміг трохи тов. К.Є.Ворошилов.

Заявник Таравиков Павло Максимович,
проживає с.Злинка Маловисківського р-ну,
Кіровоградської області, УРСР.

Заявник є автором дотичної, сировинної і механічної енергії від сил тяжіння до землі.

З а я в а:

Шлю Вам заяву військового трибуналу про шкідництво на Маловисківському цукрозаводі на користь Німеччини і повідомляю Вам наступне: у 1937 році успішно закінчив педагогічний технікум за один рік. До того тракторист із семирічною освітою.

Закінчив курси викладачів мови і літератури в середній школі. Навчався в пединституті. Самостійною науковою працею маю технічну енергію від сил тяжіння до землі.

Нова енергія дуже рентабельна. Ціна одному початковому кіловату 65 рублів навіки (з дротами і електроустаткуванням). Побудувати, наприклад, на 1000000 кv машину, а потім електроенергією можна побудувати багато мільярдів кv. Де Зугрес спалює по ешелону вугілля в день, там можна застосувати нову енергію. Де Дніпрогес дає 500 000 кv енергії, там можна добути 1000000000 кv без праці людини за невеликі засоби (65000000 руб).

Нова енергія тече від того часу, як утворилася земна куля. Треба провести низку заходів, щоб зберігати енергію навіки. Описи і креслення – на 105 аркушах.

Скажіть, не за завданням іноземної розвідки затримують впровадження нового винаходу?

Незважаючи на те, що у Вітчизняну війну я був радянським партизаном, не можу добитись собі документів до праці: паспорт, військовий квиток, партизанський. За мої вчинки в РСЧА, думаю, нагороджені інші люди. Вже шість років без роботи. Складав звіт про радянську партизанську діяльність 15 разів.

Питання ставлю таким чином: застосовувати винахід на Батьківщині, чи віддати винахід вітчизняного походження іншій державі?

Загадав: тому я написав за свій винахід 235 листів, що тов.Сталін не грузин, а рідний син Карла Маркса. З Німеччини.

Прошу розслідувати жовтневу заяву 1949 року.

7.11.49 р. *Заявник Таравиков.*

(ДАКО, фонд 5907, справа 8391, арк. 22-23)

Відповідальному редактору газети
"Пионерская правда"

тов. З.П. Тумановій

У своїй газеті "Піонерська правда" від 29 липня 1949 року Ви надрукували статтю: "Як жилося негру Франку Сміту". Текст: американська газета "Дейлі Уокер" описує такий випадок. У місті Асбері Парк у власника м'ясної лавки Зікса служив негр Франк Сміт. Жив Сміт у курнику і ніякої оплати за роботу не одержував. Лише зрідка, у свята, господиня "дарувала" йому декілька монет.

Так раб Сміт жив цілих 27 років. Скаржитися владі на свою долю Сміт вважав даремним. Адже у вільній Америці владі немає справи до становища робітника, тим більше негра.

Скажу про себе. Вже шостий рік не одержую заробітку. Маю сім'ю, 1917 року народження. За рік успішно закінчив педагогічний технікум. Закінчив 2 курси педагогічного інституту. Маю п'ять років педагогічного стажу. Член Союзу ПСШ і НСШ. Вчитель-ударник.

Маю технічне відкриття: винайшов енергію від сил тяжіння до землі, що в 1200 разів (з електроустаткуванням) дешевше за теплову енергію – вугілля, нафту, дрова. Відкриття з винаходами, яких немає в користуванні.

Радянський партизан у Вітчизняну війну. Шість місяців сидів під слідством у 1944 році, а зараз 1949-ий. Скажіть, хто зверне увагу? Скажіть, потрібен звіт про радянську партизанську діяльність?

Шлю копію листа, що послав "Пионерской правде". Ця за чергою – 220 скарга.

"Пионерской Правде" послав 20.IX-49 року.

Таравиков.

Зворотня адреса:
Кіровоградська обл., УССР,
Маловисківський р-н, с.Злинка,
Таравикову Павлу Максимовичу.

(ДАКО, фонд 5907, справа 8391, арк. 9-10)

№177

надзвичайно секретно

ПАСПОРТ КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ, СЕРПЕНЬ 1950 РОКУ

Коротка політична характеристика

В дореволюційний час місто було повітовим торговим центром, заселеним значною мірою купцями, поміщиками і підприємцями, вагому політичну роль грали в місті монархісти.

Найвпливовішою реакційною монархічною організацією був "Союз російського народу", який очолювали поміщики й поліція. Цей союз набув особливо широкого членства на заводі Ельворті – робітники приймались головним чином за рекомендацією названого союзу і поліції.

У 1905 році, коли в Єлисаветградському повіті відбувались селянські повстання проти поміщиків, частина робітників заводу Ельворті (нині "Червона зірка") зіграла роль знаряддя в руках реакціонерів і брала участь у придушенні революційного руху робітників і селян, а також брала активну участь у єврейських погромах, організованих керівниками "Союзу російського народу".

В період революції 1917 року "СРН" виступив під назвою "Комітет порятунку батьківщини і революції", керівники союзу, ввійшовши в контакт з меншовиками й есерами та очоливши керівництво в місцевій Раді робітничих, селянських і солдатських депутатів, повели шалену атаку проти більшовиків і революційних робітників, застосовуючи для цієї мети всі реакційні елементи й офіцерство із юнкерського кавалерійського училища, створювали так звані загони самооборони, які брали участь в розгромі червоних ешелонів і в роззброєнні червоногвардійських загонів, зокрема загону Бланковича.

У вказані загони самооборони також входили більшість робітників заводу Ельворті та інших підприємств, оскільки в керівництві профспілок переважали меншовики, які обманними лозунгами "Захист міста від бандитів" вели боротьбу проти більшовиків, домовившись із петлюрівським отаманом Кульчицьким, який оперував на той час у Вознесенському й Новоукраїнському районах, про спільний виступ проти червоногвардійців, які простували із Одеси в напрямку м.Кіровограда. Раптова з'ява на станції Кірове-Українське бронепоїзда червоногвардійців під командою матроса Полупанова розладнало всі плани меншовиків.

За час громадянської війни місто неодноразово переходило в руки різних банд, як ось: Петлюри, Григор'єва, Марусі, Завгороднього, Хмари, Махна, та інших. Більшість цих банд поповнювали свої лави за рахунок контрреволюційних елементів міського і сільського населення Єлисаветградського повіту.

Захопивши місто, банди жорстоко розправлялись з революційними робітниками і єврейським населенням. На початку 1919 року бандою Григор'єва були влаштовані єврейські погроми, під час яких було вбито до 5000 чоловік.

Після розгрому Денікіна в місті Кіровограді остаточно встановилась радянська влада, органи якої повели рішучу боротьбу з кримінально-політичними бандами. Період 1920-21 років характеризується волинками і двома страйками робітників як на дрібних підприємствах, так і на заводі "Червона зірка" – на ґрунті продуктових утруднень.

З точки зору ураження політичним бандитизмом слід відзначити Хмелівський район, в якому, наприклад, село Глодоси, яке нараховувало 10 тисяч мешканців, майже поголовно служило Петлюрі, із цього села до 10 осіб були активними отаманами петлюрівських загонів, як Короп, Недайкаша, Чуйко та інші, які згодом втекли за кордон у Польщу й були активними агентами польської розвідки, здійснювали не раз нелегальні перетини кордону в бік СРСР для підривної антирадянської роботи. Всього втекло за кордон із Хмелівського району до 30 осіб активних петлюрівців.

Махновщиною найбільше уражені Піщанобрідський, Новоукраїнський і Добровеличківський райони. У 1918 році Махно одружився в Піщаному Броді з Кузьменко Галиною, дочкою колишнього полковника жандармського управління, який згодом пішов у відставку і жив у Піщаному Броді. Брат Галини Кузьменко Микола працював у Махна відповідальним редактором газети "Набат", до 1937 року жив у Піщаному Броді й вів активне листування контрреволюційного характеру зі своєю сестрою (дружиною Махна), яка жила в Парижі. У 1937 році, несучи листа на станцію Помічна з метою відправити сестрі, по дорозі помер.

Значна частина населення перерахованих районів розташовані поблизу залізниці і тому брали участь у розгромі червоноармійських ешелонів.

Велика кількість активних учасників різних політбанд і колишнього білого офіцерства, як із Кіровограда, так і з районів області, в роки громадянської війни емігрували за кордон, а родичі, що залишились, служили явками для іноземних розвідок. Контрреволюційні кадри, які лишились після громадянської війни, надалі так же служили базою для різних контрреволюційних формувань, що знайшло яскраве підтвердження при ліквідації справ:

1. "УНЦ" – за якою основними учасниками були старі учительські кадри, з яких у 1931 році тільки по місту Кіровограду було репресовано 50 осіб і в районах області до 50 осіб.

2. "Чорні павуки" – контрреволюційна організація, натхненна духовенством, з якої репресовано в 1931 році 18 осіб.

3. "Весна" – військово-офіцерська контрреволюційна організація. Слідчими матеріалами в даній справі звинувачувалось в належності до організації близько 1 тисячі колишніх офіцерів, осіб інженерно-технічного й медичного персоналу: у 1931 році в м.Кіровограді було заарештовано й засуджено 75 осіб.

У 1927-28 роках в партійних і комсомольських організаціях заводу "Червона зірка" та інших підприємствах міста існували троцькістсько-зінов'євські контрреволюційні угруповання. Очолювались вони активними троцькістами Мільманом і Васильєвим, які служили в 43-ому піхотному полку. Керівниками контрреволюційних угруповань в комсомольських організаціях були Назаренко і Таксе. Троцькістсько-зінов'євські угруповання безкарно вели свою антирадянську роботу, оскільки в керівництві окружного відділу ДПУ знаходився активний троцькіст Миронов, який після розвінчання його парторганізацією був відізваний у розпорядження ДПУ УРСР.

Засміченості міста Кіровограда сприяла та обставина, що воно з 1923 року є нережимним містом, внаслідок чого більшість засланців різких контрреволюційних забарвлень вибирали постійним місцем проживання місто Кіровоград.

У 1937-38 роках органами НКВС по місту Кіровограду було репресовано антирадянського елемента різних забарвлень 1073 особи, велика кількість антирадянського елемента також були репресовані в районах нинішньої Кіровоградської області.

Кіровоград був окупований німецькими загарбниками 4 серпня 1941 року і звільнений Радянською армією 8 січня 1944 року. Під час окупації міста й області розстріляно 121052 осіб, в тому числі 60 тисяч військовополонених. Вивезено в Німеччину мирного населення на каторжні роботи 55483 осіб.

Зруйновані майже повністю заводи "Червона зірка", "Червоний профінтерн", шарикопідшипниковий завод, 3 цукрових заводи, спиртогорілчані заводи та інші. Всього окупантами нанесено збитків народному господарству на понад 20 мільярдів рублів.

Услід за окупантами в місто Кіровоградд і райони Кіровоградської області прибули українсько-німецькі націоналісти, які розгорнули роботу на створення оунівських організацій. ОУНівські організації існували в місті Кіровограді і в 19 районах із 31-го. Найбільшу активність в своїй націоналістичній роботі ОУНівці виявили в таких районах: Олександрівський, Олександрійський, Хмелівський, Маловисківський, Новопразький, Піщанобрідський, Чигиринський, Кам'янський, Новоукраїнський і Новоархангельський. Зокрема в Олександрівському районі знаходився представник Всеукраїнського проводу ОУН – "Остап". По групі вказаних районів арештовано і засуджено оунівців 170 осіб.

Встановлено, що в м.Кіровограді вели активну роботу "власівські групи". В Кіровограді існувала молодіжна організація "Гітлер-югенд", яка нараховувала до 100 осіб молоді, виключно із фольксдойч, майже всі члени цієї організації евакуювались із німцями.

На терені Кіровоградської області і в місті Кіровограді дислокувались такі розвідувальні контррозвідувальні й каральні органи противника:

Абвергрупи СК 192, 203, 204.

Фельдпост 48295, Фельдпост – 48236.

Зондерштаб – штаб армійський.

Розвідгрупи Півдня, відділення німецької розвідки при таборі військовополонених.

Розвідзагін "Цеппелін", "СД" – служба безпеки.

Кримінальна поліція, жандармерія, фельдкомендатура.

За час окупації німецькими розвідувальними і контррозвідувальними органами насаджено велику кількість агентури в місті й області. З моменту визволення Кіровоградської області від німецько-фашистських загарбників, станом на 1.09.1950 заарештовано по місту й області антирадянського елемента різних забарвлень 3927 осіб. Оголошено в розшук агентури противника – 1184 особи.

ОПЕРАТИВНІ ОБЛІКИ УМДБ І РАЙОННИХ ОРГАНІВ

№ п/п	Забарвлення обліку	По аг. справ.	По спр. формуляр	По обл. набл. справ	По аг. розш. справ	Всього	По лінії роботи 2-й відділ	4-й відділ	5-й відділ	2-н
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	США	-	53	-	10	63	61	2	-	-
2	Англія	2	23	-	1	32	31	1	-	-
3	Туреччина	-	3	-	-	3	3	1	-	-
4	Японія -	1	2	-	3	2	-	-	1	-
5	Німеччина	4	281	-	229	514	283	228	3	-
6	Франція	-	3	-	-	3	2	1	-	-
7	Гоменданівські	-	1	-	-	1	1	-	-	-
8	Виясняються	-	6	-	1	7	7	-	-	-
	Разом	6	37	7 2	241	626	390	232	4	-

№ п/п	Забарвлення обліку	По аг. справ.	По спр. формуляр	По обл. набл. справ	По аг. розш. справ	Всього	По лінії роботи 2-й відділ	4-й відділ	5-й відділ	2-н
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
	колишні агенти іноземних розвідок									
1	польської	-	1	-	-	1	-	1	-	-
2	румунської	-	3	-	1	4	3	1	-	-
	терор									
1	місцевий	2	6	-	8	16	-	7	9	-
2	шкідництво	-	1	1	-	2	-	-	2	-
3	зрада Батьківщ.	-	1	-	9	10	2	7	1	-
4	зрадн. наміри	-	5	-	10	15	4	10	1	-
	належність до антирадянських партій і груп									
1	троцькісти	-	8	45	20	73	-	8	65	-
2	праві	-	1	2	1	4	-	-	4	-
3	меншовики	-	1	14	1	16	-	-	16	-
4	анархісти	-	5	10	4	19	-	1	18	-
5	есери	-	8	29	5	42	-	1	41	-
	належність до антирад. буржуазно-націоналіст. партій, організацій і груп									
1	ОУН	6	142	-	81	229	1	73	11	144
2	націоналісти єврейські	-	4	1	-	5	2	-	3	-
	Разом	6	146	1	81	234	3	73	14	144
	належність до антирадянських сект									
1	церковники	5	40	1	2	48	-	1	47	-
2	сектанти	15	37	4	10	66	-	1	65	-
3	євр. клерикали	-	1	-	-	1	-	-	1	-
	Разом	20	78	5	12	115	-	2	113	-
1	фашистськи налаштований	-	13	-	9	22	13	8	1	-
2	а/р агітація	12	210	5	4	231	5	4	222	-
3	анонімки	-	5	-	2	7	1	1	5	-
	репатріанти									
1	англо-американської зони	2	-	-	1	3	2	1	-	-
	пособники									
1	служили в каральних органах	-	63	-	557	620	60	554	6	-
2	РОА і нім.арм	-	19	-	32	51	12	32	7	-
3	старости	-	64	-	118	182	2	118	62	-
4	зрадники	-	98	-	38	136	4	40	92	-
5	інші	-	135	3	38	176	4	38	134	-
	Разом	-	379	3	783	1165	82	782	301	-
1	фольксдойч	-	2	-	1	3	-	1	2	-
2	військово-полонені	-	3	-	1	4	2	1	1	-

№ п/п	Забарвлення обліку	По аг. справ.	По спр. формуляр	По обл. набл. справ	По аг. розш. справ	Всього	По лінії роботи 2-й відділ	4-й відділ	5-й відділ	2-н
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
	різний антирадянський елемент									
1	виключені з ВКП(б)	-	3	-	1	4	-	-	4	-
2	колишні політбандити	-	7	-	3	10	1	-	9	1
3	колишні офіцери	-	5	1	2	8	1	1	6	-
4	члени родини ворога народу	-	-	-	4	4	-	4	-	-
	інший антирад. елемент	4	45	2	39	90	6	36	48	-
	Разом	4	60	3	49	116	8	41	67	-
	Всього:	52	1313	120	1243	2728	515	1182	887	144

За попередніми агентурними розробками та різними завербованими всього в області переховується 782 особи.

Найбільш важливими в оперативному плані з точки зору засміченості ворожим елементом й питомої ваги роботи є такі райони: Олександрійський, Знам'янський, Єлизаветградківський, Новогеоргіївський, Петрівський, Новопразький, Чигиринський, Бобринецький, Витязівський, Кіровоградський, Кам'янський, Олександрівський, Новоукраїнський, Новоархангельський, Маловисківський.

(Держархів СБУ, фонд 16, опис 31, справа 463, т.1, арк.1-10)

№178

заарештований 1951 року
Олекса Олександрович Тамко

ГУМОРЕСКА

Раз в партійний комітет
Дід старий заходить,
А там Сталіна портрет...
- Ох ти, Господи, - сказав, -
Ізжалься, помилуй,
Бо в таких умовах жить
Більш немає сили.
Потім лоб перехрестив,
Щедро поклонився,
А за цим поцілувать
Портрет прихилився.
- Діду, що Ви? Це не Бог! -
Секретар озвався.
- То хто ж, сину, як не Бог?
- Вождь, - той засміявся.

- Ні, мій сину, - дід сказав, -
Він мудріший Бога,
Бо як я хазяйнував,
Бог не знав нічого.
А тепер крім трьох кролів
Нічого немає,
Та про них аж у Кремлі
Влада наша знає.

(ДАКО, фонд 5907, справа 13685, арк.....)

№179

Шановний гр-н Корнійчук!

З останніх новин в газетах київських ми дізналися про течію проти космополітизму. Оскільки вістря направлено проти письменників жидів та кацапів, а особливо проти жидів – це відповідає нашій политичній платформі Самостійної України без жидів та кацапів, тобто без Московського імперіалізму.

Це означає що наш центр діє енергійно вкупі з вами.

Після довгої дискусії ми прийшли до висновку, що ви наша людина, і мені як керівникові Священого союзу українського народу Олександрійської огранізації на Кіровоградщині доручено звернутися до вас з оцим коротеньким листом.

Наша організація має певну силу. Ми проводимо енергійну роботу, в першу чергу проти жидів, яких прагнемо до повного фізичного знищення. Але оскільки зразу здійснити це неможливо, то проводимо політику компрометації жидів робітників, і в першу чергу жидів керівників підприємств.

Ця компрометація виходить, щоб зривати пляни виробничі всіма засобами – і подекуди це нам вдається.

Для цієї мети наші люди розставлені на вирішальних ділянках.

Нам вдалося на деяких підриємствах поставити на чолі комуністичних парторганізацій секретарями наших людей. Це В-в, приїжджий комуніст Д-н та інші. Є у нас деякі надійні люди і в міськомі партії – це інструктор кадрів К-ко, а в міськраді Г-в.

Нами вивчається настрій головних керівників міськради та міськкому. Отже, пане Корнійчук, ви впливова людина – треба діяти й визволити Україну від жидів та кацапів.

Щодо жидів, то наша думка така, що треба організувати для жидів погром, і ми готові за першим сигналом зробити погром в Олександрії.

Керівництво окружного комітету Священого союзу в Кіровограді з нашими планами згодні.

Але нам потрібна ваша допомога. Перший сигнал про вашу згоду. З нашої платформи це буде поява вашої статті в київських газетах проти космополітизму, де ви повинні звинуватити жидів, від яких виходить все лихо. Ця кампанія повинна привести до погромів. Для початку погромів в Олександрії. Є в нас певний резерв у селі Головківка, які чекають нашого сигналу.

Після того, як ми впевнимося у вашій лояльності, ми пошлемо з окружкому довірених людей у Київ для зв'язку.

Керівник Священого союзу українского народу м.Олександрії.

(на звороті листа напис):

Пред'явленое мне письмо действительно написано мной

(підпис Гімерверта)

20 апреля 1953

(ДАКО, фонд 5907, справа 12456, арк. 209а-209б)

№180

таємно

ЧАСТКОВЕ ВИЗНАЧЕННЯ

Військовий трибунал Київського військового округу у складі полковника юстиції Сиротенка і полковника юстиції Якупова розглянув на засіданні від 25 листопада 1955 року справу на Сердюк Ніну Степанівну, 1918 року народження, засуджену 9 вересня 1948 року трибуналом військ МВС Кіровоградської області за ст. 54-1а, 54-11 КК УРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна.

ВСТАНОВИВ:

Сердюк засуджена за те, що, проживаючи у с.Глодоси Хмелівського району, тримала злочинні зв'язки з членами контрреволюційної організації ОУН, надавала їм свою квартиру й отримувала від них завдання.

При перевірці цієї справи у 1955 році встановлено, що Сердюк ні до якої контрреволюційної організації не належала, а що вона не раз піддавалась провокаціям з боку співробітників УМДБ Кіровоградської області, що квартиру Сердюк відвідували не члени ОУН, а таємні співробітники УМДБ за завданням працівників УМДБ і справа на Сердюк виникла в результаті фабрикацій.

У зв'язку із зазначеним справу стосовно Сердюк Н.С. визначенням військового трибуналу КВО від 25 листопада 1955 року виробництвом припинено за відсутністю в її діях складу злочину.

Враховуючи, що "розслідування" за справою велось співробітниками УМДБ Кіровоградської області Владіміровим, Андрюшкіним, Фесенко, Бардасем та іншими, то військовий трибунал КВО –

ВИЗНАЧИВ:

про викладене вище донести до відома Військового Прокурора КВО на предмет притягнення винуватих до відповідальності.

Нач. ВТ КВО, підполковник юстиції *Сиротенко*
28.11.1955

(ДАКО, фонд 5907, справа 1943, арк. 57)

№181

ВИПИСКА З ПРОТОКОЛУ №111
засідання трійки при УНКВС Одеської області

29 грудня 1937 року

Слухали: справу Хмелівського РВ НКВС №7726 стосовно звинувачуваного Луценка Панаса Пилиповича, 1882 р.н., уродженця с.Янопіль Хмелівського району, із середняків, українець, громадянин СРСР, в минулому активний есер. До арешту працював у колгоспі.

Звинувачується в тому, що як активний есер вів контрреволюційну діяльність, спрямовану проти існуючого ладу. Гуртував довкруг себе контрреволюційний елемент, на своїй квартирі влаштовув нелегальні збори, де обговорювались заходи руйнування трудової дисципліни. Займався спекуляцією у колгоспі. Вербував у контрреволюційну організацію колгоспника Соколовського, а коли той відмовився, Луценко погрожував йому вбивством.

Утримується в камері попереднього ув'язнення – Хмельове.

Ухвалили: Луценка Панаса Пилиповича – РОЗСТРІЛЯТИ.

Секретар трійки Фішман.

Виписка із акта

Постанову трійки УНКВС Одеської області від 29 грудня 1937 року про розстріл Луценка Панаса Пилиповича виконано 7 січня 1938 року о 24 годині. Секретар трійки УНКВС.

Голові Президії Верховної Ради СРСР
Клементію Єфремовичу Ворошилову
від громадянки Луценко Лідії Панасівни,
що мешкає у м.Кіровограді, Пушкінський пр. 2/10

27 грудня 1937 року мого батька Луценка Панаса Пилиповича, що проживав у с.Березівка Хмелівського району Кіровоградської області УРСР, було заарештовано і звідтоді про нього нічого невідомо. Суду не було, на запит матері моєї начальник Хмелівського МВС відповів, що батько засуджений на 8 років без права листування.

Протягом 19 років ми не маємо від батька жодного листа. Про долю батька я робила запити в ГУЛАГ і місцеві органи, на що мені відповіли, що архіви Кіровоградської області загублені.

Клементію Єфремовичу, наполегливо прошу Вас – зверніть на нас увагу, оскільки лишилась старенька мама з хворим сином, який потребує піклування і яка хоче знати про долю свого чоловіка, а мого батька.

26 березня 1956 року *Луценко Лідія*

Заявникові не вручається.
Повернути в УКДБ Кіровоградської області
ПОВІДОМЛЕННЯ
гр-ці Луценко Лідії Панасівні

Повідомляється, що Вашу заяву про розшук батька Луценка Панаса Пилиповича управлінням КДБ Кіровоградської області розглянуто.

Луценко Панас Пилипович засуджений у 1937 році до 10 років виправно-трудових таборів і, відбуваючи покарання, 2 березня 1942 року помер від раку печінки.

Співробітник управління КДБ при РМ УРСР
Кіровоградської області

8 травня 1956 року
м.Кіровоград

Розписка

Результат за моєю заявою про розшук батька Луценка Панаса Пилиповича мені оголошено 12 травня 1956 року.

Підпис: Луценко
Оголосив: Гончаренко

12.V.1956 року

(ДАКО, фонд 5907, справа 9497, арк. 21, 23, 24, 33-а)

№182

Прокурору Кіровогр. області
Крепак, від роду Еммануель Інни
Сергіївни, мешкаю у м.Кіровограді,
Бобринецьке шосе, 46

СКАРГА

Мій батько Еммануель Сергій Олександрович в 1937 році, маючи вік 68 років, був засуджений судовою трійкою НКВС УРСР за ст.54-6 і 54-13 КК УРСР до вищої міри покарання розстрілу, про що мені стало відомо лиш у 1950 році із затребуваної нарсудом 5-ої дільниці м.Кіровограда довідки начальника 1-го спецвідділу УМВС від 23.03.1949 за № 1/1509...

Пам'ятаю, що перед арештом у батька в квартирі вчинено обшук і вилучено декілька поштових листівок з-за кордону, отриманих ним від його сина, який емігрував у Болгарію під час 1-ої імперіалістичної війни.

Син цей, Еммануель Марко Сергійович, і досі мешкає в Народно-Демократичній республиці Болгарія і зовсім недавно, в червні 1956 року, він нас розшукував через Кіровоградську міськраду, у зв'язку з чим нас покликав секретар виконкому тов.Кузьменко.

Батько мій Еммануель Сергій Олександрович шпигунством не займався, проти робітничого класу і революційного руху ніякої боротьби не вів. Оскільки ст.54-13 КК УРСР мовить про активні дії проти ревруху, виявлених на відповідальній посаді за царського ладу, та я пояснюю: як видно із військового батькового квитка, який зберігся, він у царській армії служив молодшим унтер-офіцером, а потім до революції працював у Єлисаветградській міській управі завідувачем земельного відділу.

За радянської влади аж до арешту батько працював викладачем математики в спілці будівельників, головою якої тоді був гр. Козлов Григорій Федорович, який нині працює в Кіровограді головою обкому профспілки будівельників.

Про те, що мій батько був прогресивно мислячою людиною, можна судити з того, що він ціною втрати звання дворянина у 1891 році одружився із селянкою Крамаренко із села Володимирівка В-Висківського району.

Можливо на арешт батька вплинуло те, що його батько Еммануель Олександр Григорович за царського режиму був генералом, як і батько останнього, генерал Георгій Арсенович Еммануель, який в історію Росії ввійшов відомим полководцем під час вітчизняної війни 1812 року. Життєпис цього чудового полководця Росії, зроблений 1851 року князем Голіциним, зберігається у нас досі.

Прадід мій Георгій Еммануель був обраний членом Російської Академії Наук за те, що вславив нашу Вітчизну експедицією, яка, очолювана ним, вперше в історії людства здійснила сходження на вершину Ельбруса, про що йдеться в розділі IV його життєпису і в радянському журналі, сторінки з якого у нас збереглися.

Радянська влада шанує пам'ять про цього видатного полководця: у м.П'ятигорську на Кавказі, в підкоренні якого він брав участь, є парк і грот ім.генерала Георгія Еммануеля; бюст його поставлений за Москвою на Бородінському полі, оскільки він прикривав знаменитий Шевердинський редут в битві при Бородіно 24.08.1812 року.

Мій прадід у похилому віці поселився у Єлисаветграді і захоронений тут на родинному цвинтарі, який зберігся до сьогодні проти будинку відпочинку.

Будучи нащадком людини, яка вкрила нев'янучою славою російську зброю і російську науку, мені зараз дуже боляче й образливо усвідомлювати, що мій батько без вини перед Радянською владою був розстріляний внаслідок грубого знехтування соціалістичної законності бандою Єжова, через що незаслужено лягла пляма на мене й на весь наш рід.

Я добиваюсь посмертної реабілітації мого батька Еммануеля Сергія Олександровича з тим, щоб реабілітувати себе і весь наш рід.

На основі викладеного і в силу Указу Президії Верховної ради СРСР від 14.08.1954 року прошу затребувати карну справу мого батька, внести протест до президії Кіровоградського обласного суду на

предмет скасування присуду про засудження мого батька з припиненням справи виробництвом і повної його посмертної реабілітації.

Скаржниця *Кріпак І.О.*
Склав адвокат ЮК м.Кіровограда *М.А.Фаверман*
21.06.1956 р.

(ДАКО, фонд 5907, справа 3512, арк.23-24)

№183

Заступнику голови військового трибуналу КВО – полковнику юстиції Мазурову

Довідку військового трибуналу Київського військового округу про реабілітацію мого чоловіка Сокольченка Володимира Денисовича я отримала, за що я і моя родина від усієї душі Вам вдячні.

3 березня 1957 року *А.Сокольченко*

(ДАКО, фонд 5907, справа 3569, арк.272)

№184

ОГЛЯДОВА ДОВІДКА
архівних справ 10527 і 13026

У 1922-1923 роках органами ДПУ були ліквідовані петлюрівська повстанська організація і банда отамана Орла-Нестеренка, яка діяла на Волині і в колишній Київській, Кіровоградській і Миколаївській губерніях та округах.

Із наявного в справі висновку, видно, що всього було заарештовано 213 чоловік, із них 54 особи в серпні 1922 року Надзвичайною виїзною сесією військового відділення Миколаївського губернського ревтрибуналу були засуджені до ВМП, 4 особи засуджені до різних строків покарання умовно, 13 чоловік були звільнені через недоведеність складу злочину, 106 чоловік за підозрою участі у повстанській організації і банді Орла-Нестеренка були арештовні, але через відсутність складу злочину з-під варти звільнені. 33 учасники банди і повстанської організації підлягали притягненню до карної відповідальності, однак документів про засудження їх немає.

Із матеріалів проглядається, що за підозрою участі в банді і повстанській організації арештовувся Дибенко Кіндрат Пилипович, який з-під варти був звільнений через відсутність складу злочину, інші особи, засуджені у 1938 році за архівно-слідчою справою 9786, за архівними матеріалами не проходять.

Засуджені до ВМП Малишевський К.Ф., Малишевська А.К. і Ярошенко Т.Ф. на допитах засвідчили, що в лютому 1922 року бандити Коханенко Семен і Бурлака Іван за наказом отамана Орла-Нестеренка убили на подвір'ї Малишевських у с.Обознівці дівчину Мотошонюк Ольгу Миколаївну, якій опісля Коханенко С. відрубав голову.

Мотошонюк в с.Обознівку приїхала разом із червоноармійцями і потім лишилась там проживати. Свідчення про те, що Мотошонюк О.М. була співробітником органів ВЧК, в архівних матеріалах відсутні.

Довідка: архівні справи №№ 10527 і 13026 зберігаються в архіві УКДБ при РМ УРСР по Кіровоградській області

Ст. слідчий СВ УКДБ при РМ УРСР по Кіровоградській області
лейтенант Медведєв

23 червня 1957 р.
м.Кіровоград

(ДАКО, фонд 5907, справа 3898, арк. 324)

№185

ДОВІДКА

В процесі перевірки в порядку ст.370 КПК УРСР і розгляду в суді архівно-слідчих справ за 1937-38 роки колишнього відділення НКВС ст.Гайворон установлено, що співробітники цього відділення сержант держбезпеки Мінчин і лейтенант Шичанін систематично порушували радянську законність, фальсифікували показання свідків, погрожували зброєю під час арештів і піддавали арешту тих свідків, які відмовлялись підписати неправильно складений Мінчиним протокол.

Президія Кіровоградського обласного суду 27 грудня 1956 року винесла постанову про порушення проти Мінчина і Шичаніна карної справи.

Проведеним розслідуванням стосовно Мінчина і Шичаніна встановлено, що вони справді фальсифікували матеріали слідчих справ і піддавали громадян необгрунтованим арештам, в силу чого їхні дії були кваліфіковані за ст.206-17 п."а" КК УРСР.

У зв'язку з тим, що Мінчин загинув на фронті Вітчизняної війни, а Шичанін у 1956 році помер, карну справу проти них на підставі пункта "а" ст.14 КК УРСР і пункта "а" ст.4 КПК УРСР виробництвом припинено.

Довідка складена за висновком, який зберігається в ОК УКДБ Південно-Західної залізниці.

Ст.слідчий УКДБ при РМ СРСР
на Південно-Західній залізниці
капітан Поплавський

30.04.1958
№ 3938

(ДАКО, фонд 5907, справа 4511, арк. 80)

№186

Міністру внутрішніх справ СРСР тов. Дударову М.П.
від громадянки Шевченко Марії Василівни,
мешканки с.Ковалівка Малопомічнянської сільради
Новоукраїнського району Кіровоградської області

ЗАЯВА

Мій чоловік, Шевченко Микита Гаврилович, був репресований у 1937 році і вивезений без суду Новоукраїнським райвідділом МДБ. За свідченням того ж МДБ він, мій чоловік, був живий і знаходився в таборах до 1950 року.

Зараз про нього мені нічого невідомо – чи живий він і де знаходиться?

Прошу розшукати і повідомити мені.

Прохач Шевченко
2 квітня 1958 року

***

таємно
Начальнику Новоукраїнського РВ міліції

Просимо оголосити гр. Шевченко Марії Василівні результат розгляду її заяви про розшук чоловіка Шевченка Микити Гавриловича.

Повідомлення з розпискою про оголошення просимо невідкладно вислати в управління КДБ по Кіровоградській області.

Додаток: на 1 аркуші.

Начальник УАО УКДБ при Раді міністрів УРСР
по Кіровоградській області
майор Кузякін

***

Заявникові не вручається.
Повернути в УКДБ Кіровоградської області

ПОВІДОМЛЕННЯ
гр.Шевченко Марії Василівні, що
проживає у с.Ковалівка
Малопомічнянської сільради
Новоукраїнського району
Кіровоградської області

Повідомляєм, що Вашу заяву про розшук чоловіка Шевченка М.Г. УКДБ Кіровоградської області розглянуто.

Шляхом наведення відповідних довідок встановлено, що Шевченко Микита Гаврилович у 1937 році засуджений до 10 років виправно-трудових таборів і, відбуваючи міру покарання в місцях ув'язнення, помер 12 лютого 1942 року від сердечної недостатності.

Співробітник упр. КДБ при РМ УРСР
по Кіровоградській області Кузякін

Розписка

Результат за моєю заявою про розшук чоловіка Шевченко Микити Гавриловича мені оголошений 17 червня 1958 р.

підпис: неписьменна
оголосив: Долгосров

***

ВИПИСКА ІЗ АКТА

Постанову трійки УНКВС Одеської області від 22 грудня 1937 року (протокол 106) про розстріл Шевченка Микити Гавриловича виконано 10 січня 1938 року о 24 ^{00}.

Секретар спецтрійки при УНКВС

***

"Затверджую" таємно
Начальник управління КДБ при РМ УРСР
по Кіровоградській області
полковник Д.Калюжний
22 травня 1958 року

ПОСТАНОВА

21 травня 1958 року м.Кіровоград

Начальник УАО УКДБ при СМ УРСР по Кіровоградській області майор Кузякін, розглянувши заяву гр. Шевченко Марії Василівни, котра просить повідомити про долю чоловіка Шевченка Микити Гавриловича, заарештованого в 1937 році,

ЗНАЙШОВ:

Шевченко Микита Гаврилович, 1884 року народження, уродженець і мешканець села Мала Помічна Новоукраїнського району Кіровоградської області, в 1937 році трійкою УНКВС Одеської області засуджений до вищої міри покарання.

Керуючись вказівками КДБ при РМ СРСР №108 сс від 24 серпня 1955 року

УХВАЛИВ:

Повідомити заявниці, що Шевченко Микита Гаврилович в 1937 році засуджений до 10 років виправно-трудових таборів і, відбуваючи міру покарання в місцях ув'язнення, помер 12.02.1942 року від сердечної недостатності.

На випадок прохання родичів про видачу їм свідоцтва про смерть Шевченка М.Г. – смерть його зареєструвати у ЗАГСі Новоукраїнського району Кіровоградської області.

Начальник УАО УКДБ при СМ
УРСР по Кіровоградській області
майор Кузякін

(ДАКО, фонд 5907, справа 9010, арк.32, 39, 41, 46-а, 30)

№187

У Верховну Раду Союзу Радянських Соціалістичних Республік
від громадянина Тарабанова Миколи Яковича,
що мешкає в Сполучених Штатах за адресою
3915 Хайд Авенюс м.Клевленд 9, Огайо

ЗАЯВА

Прошу Верховну Раду СРСР розібрати мою заяву.

Я, Тарабанов Микола Якович, народився 14 листопада 1908 року на станції Степовой Ростовської-на-Дону області, у 1911 році мій батько Тарабанов Яків Васильович поміняв місце мешкання: всією родиною ми переїхали в село Миколаївка Великовисківського району Кіровоградської області. 1926 року я одружився з дочкою сільського священика Неонілою Григорівною Жданович, з якою живу досі. У листопаді 1929-го мій батько був заарештований органами влади, тобто ОДПУ, і за сфабрикованими звинуваченнями 16 березня 1930 року розстріляний у м.Кіровограді. 19 лютого 1930 року я зі своєю родиною (дружина і двоє малолітніх дітей – 2 роки, 3 місяці) та ще сестрою були вислані в Архангельську область північного краю на станцію Ємця.

За дуже важких житлових умов (поспіхом зведені і непристосовані для життя курені) мої діти поморозились і захворіли. Разом з ними захворіла дружина. Ситуація складалась для мене катастрофічною, і ми з дружиною вирішили шукати якогось виходу із цього становища: в червні я посадив дружину і хворих дітей у поїзд і відправив додому, а сам вирішив чекати якогось результату, не відчуваючи за собою найменшої провини.

Приблизно через місяць мене з іншими засланцями відправили до концтабору вгору по Північній Двіні в район Двінського Березняка. По прибутті в глибокі ліси я дістав підроблений документ на Ступницького Івана Денисовича, з яким вирішив тікати з концтабору. Втеча мені вдалась, та коли я дістався пристані Північної Двіни і сів у пароплав, що рухався до Архангельська, мене затримали й відправили в район Двінського Березняка до уповноваженого ОДПУ Рєзвого. Просидівши якийсь період в районному ДПУ, я разом з іншими арештантами був відправлений на пересильний пункт ОДПУ м.Архангельська, а звідти після допитів у концтабір л/б №2.

У концтаборі я просидів близько 4-х місяців, далі був звільнений і отримав документ вільного заслання на ім'я Ступницького Івана Денисовича, строк на три роки за статею 58-10. На роботу л/б № 5 я влаштувався спочатку ковалем, потім слюсарем і став розшукувати родину – писав листа. Виявилось, що після повернення дружини з хворими дітьми додому, її стали щоденно мучити допитами та погрозами повторного заслання. Похоронивши сина Михайла, дружина з хворою дочкою Олександрою вирішала шукати притулку й подалась до двоюрідного брата в м.Переславль Заліський, а звідти до іншого двоюрідного брата в м.Жлобин, де я її і знайшов.

По приїзду дружини в Архангельськ ми вирішили написати заяву на ім'я Михайла Івановича Калініна про незаконне заслання а також неправильне звинувачення і розстріл мого батька. Відповіді ми не отримали. У 1933 році, коли закінчувався строк мого заслання, я вирішив документ про звільнення на ім'я І.Ступницький не отримувати і влаштувався на роботу за наявною в мене довідкою на молочно-товарну ферму. А коли почалась паспортизація, я отримав паспорт і таким чином відновив своє справжнє прізвище. У 1934 році 14 березня мене знову заарештували й засудили трійкою ОДПУ за ст.ст.72, 74, 82 до трьох літ виправно-трудових таборів.

Відбувши строк у Дмитріївському виправному таборі на будівництві каналу Москва-Волга, я з вересня 1936 року був звільнений, отримав довідку про це за №18105 і поїхав у м.Таганрог, де жив до 1941 року. Коли почалася війна, мене покликали в армію і під Миргородом Полтавської області я потрапив до німецького полону. Прийшовши етапами до Кіровограда, 16 листопада мене з полону звільнили і я став працювати в районній поліції Великовисківського району.

Скориставшись обставинами, я розслідував обставини розстрілу мого батька, а також знайшов тих, хто підписав звинувачувальний акт, який нічим не вмотивовувався. Я нікому й ніколи не помщався, а навіть коли німці заарештували Григорія Гетьманенка (коли розстріляли мого батька, він працював головою сільради), я доклав усіх зусиль, щоб визволити його з СД, а ще випустив з-під арешту на свій ризик мешканця Великої Виски Олександра Видайка, за що мене не раз арештовувала жандармерія. 7 січня 1944 року я із родиною був вивезений у м.Мюнхен (Німеччина), де я і працював на очищенні вулиць від бомбувань аж до капітуляції Німеччини. Дружина з дочкою працювали на кухні. У 1947 році ми виїхали на роботу у Бельгійські шахти – до 1952-го року, – звідки перебрались у Сполучені Штати Америки й поселились у м.Клівленд, тут живемо й досі.

По приїзду в Америку я працював спочатку на фабриці Форд Мотор Компані, а коли мене помічник формана один з українських націоналістів побив за те, що я зупинив конвейєр, бо не встигав працювати з такою непомірною швидкістю, я прохворів 2 роки нервовою системою і пішов працювати чорноробочим на будівництво шляхів. Зараз моє здоров'я зміцніло і я вирішив звернутись до Вас із проханням про реабілітацію ні в чому не повинного і розстріляного 16 березня 1930 року мого батька, а також про реабілітацію мене, моєї дружини й дітей, знаючи прекрасно, що за темними ріками є світлий берег Росії, де так само є Народний Уряд, до якого я звертаюсь розглянути мою заяву і ухвалити відповідне рішення.

Прохач М.Тарабанов

31.X.1958

(ДАКО, фонд 5907, справа 10037, арк.31-32)

№188

Кіровоградському обласному прокурору
Бичук Марії Григорівни, що мешкає на
ст. ім.Шевченка Черкаської області

ЗАЯВА

В кінці 1936 року мій чоловік Бичук Іван Максимович, який працював директором Юр'ївської семирічної школи Добровеличківського району Кіровоградської області був заарештований й оголошений ворогом народу. У 1937-ому він був засуджений і висланий в Магадан. Із Магадана я отримала від чоловіка декілька листів, а в 1939 році мені повідомили про його смерть.

Я сама вчителька. До 1956 року я викладала російську та українську мову в старших класах у школах Добровеличківського району. У 1937-ому мене зняли з роботи у школі й разом з двома дітьми виселили зі шкільної квартири. Я була позбавлена роботи на 7 місяців. Два моїх сини виховувались без батька – його забрали, коли старшому виповнилось 8 років, а молодшому 6.

Не зважаючи на існування радянського закону, який проголошує, що дружина за чоловіка, син за батька не відповідає, багато важкого горя, принижень та образ довелось зазнати мені й моїм синам як членам родини репресованого.

Це тим більш важко, бо мій чоловік, батько моїх дітей, був засуджений несправедливо, він не чинив тих злочинів, в яких звинувачувався. І якщо він підписав заздалегідь підготовлений кимсь протокол, в якому нібито "зізнався" у своїх злочинах, то він був присилуваний до цього відповідними методами.

Шановний товаришу прокуроре! Я прошу Вас переглянути справу Бичука І.М., засудженого в 1937 році, ви переконаєтесь, що він не винний, всю цю справу створено якимись темними людьми у їхніх ворожих до радянського народу цілях.

25 листопада 1958 року Бичук М.Г.

станція ім.Шевченка Черкаської області, Добролюбова, 5

(ДАКО, фонд 5907, справа 4736, арк. 473)

№189

Помічникові військового прокурора
Закавказського військового округу
підполковнику юстиції Дороничеву Г.І.
від пенсіонера Комашка Вольдемара Емільовича,
що мешкає у м.Тбілісі, 10, вул.Чавчавадзе, 8
3 червня 1964 року

Після ознайомлення з моєю справою і присудом я вважаю за необхідне дані мною 2 і 3 червня Вам свідчення доповнити деякими фактами. Покарання за присудом військового трибунала 80-ої гвардійської армії від 28.06.1946 в місцях ув'язнення я відбув. На підставі ст.6 указу Президії Верховної ради СРСР від 17.09.1955 судимість і поразка в правах за присудом військового трибунала 80-ої гвардійської армії від 28.06.1946 з мене знято. Чого я прошу?

Я прошу об'єктивно розглянути пред'явлені мені звинувачення: кожного окремо і по суті в цілому.

1. Звинувачення мене в тому, що я добровільно здався в полон німцям, є неправильним. Мене взято в полон у стані далеко не свідомому. Що відбувалось тоді в Аджимушкайських каменоломнях, де мене було полонено, розповідають статті "Катакомби не здались" ("Комсомольская правда", №106 від 5 травня 1960 року) і "Солдати підземелля" ("Комсомольская правда", №144 від 19.06.1960).

2. Отримавши документ, що засвідчив моє німецьке походження, і будучи на підставі його звільненим із полону, чи вчинив я злочин, коли виїхав до Німеччини згідно з розпорядженням окупаційної влади? Так, вчинив, але... Що цьому передувало? У 1935 році мене виключили з партії й заарештували за недооцінку ролі особи Сталіна. У березні 1936-го мене звільнили з тюрми, згодом відновили в партії, однак... Мене сторонились. Кілька місяців я не міг влаштуватись на роботу. Тривали арешти. Щодня, щогодини, я чекав, що мене знову посадять. Від стуку в двері завмирало моє серце у жахові, що за мною прийшли. Нерви мої були напружені до краю. Не раз навідувала мене думка про самовбивство. Щодня мене й мою родину могли викинути на вулицю.

Я звернувся до ЦК КПРС із проханням перевести мене на роботу в іншу республіку. В кінці липня 1940 року я отримав путівку в Карело-Фінську республіку. Із Петрозаводська мене послали на відновлювальні роботи. Там до мене виявили неабиякий інтерес. Восьмимісячну перерву у своїй роботі, період арешту, я не приховав. Зі мною кілька разів бесідували з приводу мого арешту. Одного разу мені порадили (звичайно, неофіційно) повернутись у Тбілісі, "де знали мою справу". Мені оплатили дорожні витрати і я повернувся у Тбілісі. На щастя, моя посада у тресті не була зайнята і я став працювати.

У жовтні 1940 року мене й мою родину викинули з квартири на вулицю. Влаштувався на будові. І лиш після мобілізації мене в армію родину поселили у підвальному приміщенні тієї установи, де я до призову працював.

Про те, ким я був і ким я став, копії ось цих двох документів.

Документ перший. РРФСР, політвідділ 9-ої стрілецької дивізії Червоної армії, 2 листопада 1921 року, №12789 – посвідчення дійсне до 15 листопада ц.р.: політвідділ 9-ої дивізії засвідчує, що пред'явник його тов. Володимир Комашко є заступник військового комісара 26-ої бригади. Тов.Комашко надається право користуватись телеграфом, телефоном та іншими засобами зв'язку і пересування у пасажирських, військових поїздах, у делегатських, штабних і службових вагонах; на обивательських підводах, а також носити й зберігати як холодну, так і вогнепальну зброю. Всім установам, управлінням з.к. станцій, посадовим особам Російської радянської республіки пропонується виявляти тов.Комашку сприяння при виконанні покладених на нього зобов'язань. Пом. начдива-9 І.Павлов, нач. облік. інф. відділ. Грибанов, секретар – підписи.

Документ другий. №343, 9.08.1941, НКПП Грузинської РСР, Народному комісару харчової промисловості республіки тов.Циклаурі І.А. У 1921 році з Червоною армією я прибув у Грузію. У 1933-ому був переведений у політуправління армії й отримав кімнату в гуртожитку. У 1928-ому демобілізувався. У 1939 році 16 червня отримав припис начальника Тбіліського житлоуправління звільнити "житлову квартиру, що складається із однієї кімнати" з попередженням, що "в разі незвільнення названої житлоплощі" я буду "виселений в адміністративному порядку без надання житлової площі".

Півтора року я добивався квартири взамін відібраної, але так нічого й не добився. 1 жовтня 1940 року військовий прокурор санкціонував моє виселення в адміністративному порядку. Минуло іще 10 місяців. Знову добиваюсь, але без користі. Писав Вам (Вам не доповіли). Писав т.Чарквіані (двічі). Писав Берії. Писав товаришу Сталіну (йому не доповіли) двічі. На першого листа відповів заступник першого секретаря ЦК КП(б) Грузії т.Шадурі, а на другого заступник голови виконкому т.Горгідзе – що допомогти не можуть.

В даний час допомогти можете Ви, написавши розпорядження про передачу мені під квартиру підвального приміщення, яке нині займає техпостач "Грузхарчбуду", та погодивши питання з райрадою (т.Абесадзе). Сказати строго, то це приміщення для житла не годиться. Воно сире. Проблеми і з світлом. А ще тут проходить стояк каналізації. Та я згоден зайняти й це приміщення, оскільки квартирне питання мене остаточно випотрошило. Як військовий інженер 2-го рангу запасу РСЧА першої черги я щоднини можу бути викликаний до лав РСЧА і моя родина (дружина, дитя і ще одне в проекті) зостануться на вулиці. Я хочу залишити сім'ю хоча б у сирій і темній, та все ж власній квартирі. Прошу Вашого розпорядження про передачу мені під квартиру підвального приміщення, яке займає нині техпостач "Грузхарчбуду"і погодження цього питання з райрадою. 8 серпня 1941 року. Комашко Володимир Емільович, старший інженер-інспектор тресту "Грузхарчбуд", член ВКП(б) з 1920 року, партквиток №2839329.

Почалась війна. У серпні я був покликаний в армію як військовий інженер і направлений у Баку в будівельний батальйон. Батальйон переважно складався із осіб неблагонадійних. Сюди стали присилати німців (радянських), вилучених із військових частин. Вилучали незалежно від звання й минулих заслуг. Потім їх вантажили в теплушки й відправляли в Сибір. Себе я німцем не вважав, але мій батько був німцем, хоч я з ним розлучився у трьохрічному віці і виховувався російською (так в оригіналі, насправді українською – В.Б.) матір'ю. Страх арешту посилився страхом відправлення в Сибір. Підставою для цього було по-батькові "Емільович".

Мене перевели в саперний батальйон, з яким я потрапив у Крим. Із саперного батальйону мене відкомандирували в розпорядження штабу фронту, де я знаходився в резерві до заняття Керчі німцями. Стався такий випадок. Відділ кадрів послав мене до начальника КЕЧ для влаштування на роботу. Я розповів йому про свою минулу роботу. Він схвально хитав головою. Та коли я йому повідомив також про свій арешт у 1935-36 році, настрій у нього миттєво змінився. Він сказав, що домовиться з відділом кадрів. У відділі кадрів мені повідомили, що я не підходжу.

Германці займають Керч. Я потрапляю в полон до німців. Табір для військовополонених. Через кілька днів мене "опізнали як чекіста" (у 1933-35 роках я працював у Закавказькому НКВС і керував будівництвом табору для військ НКВС). На мою адресу сипались образи й погрози відправити мене на той світ. Я не знаходив собі місця, але...

Мені "пощастило" й мене взяли із табору в робочий батальйон. Рота, до якої мене визначили, працювала на ремонті доріг, якими іноді проходили партії нових військовополонених. На запитання "Що

роблять із тими, хто повертається з полону?" відповідь була одна: "Розстрілюють". Серед німців роти поповзли чутки, що полонені отримають також зброю і будуть переведені охороняти залізниці. Я заявив командиру роти, що зброї не візьму. Він зі мною погодився і дав мені можливість дістати документи, які засвідчують, що я німецького походження. Це дало мені право звільнитись із полону. Моє звільнення з полону співпало з розпорядженням про евакуацію всіх німців радянського походження з окупованих територій у Німеччину. І я поїхав з ешелоном евакуйованих. Діватись було нікуди. Пристати було ні до кого.

4. Звинувачення в тому, що я прибрав німецьке підданство неправильне. Докази:

а) Рішенням комісії я був поселений в центрі – в Тюрінгії – в Ерфурті (для проходження випробувального строку).

б) Всі чоловіки, які отримали громадянство, були призвані в армію – мене в армію не призивали.

в) Інженер використовувався колійним робітником і хвостовим кондуктором на товарних поїздах.

4. Звинувачення в тому, що я не хотів повертатися в СРСР, неправильне. Докази:

а) Тюрінгія була зайнята американцями. Вербування робочої сили здійснювали як різні земляцтва, так і самі американці. Мені також пропонували роботу на пристойних умовах, але я не погодився.

б) В день вступу в Тюрінгію радянських військ я супроводжував потяг у Західну зону. Міг там залишитись, але цього не зробив і з трудом повернувся в Тюрінгію (Ерфурт).

в) Коли почали відправляти радянських німців у СРСР, я працював у радянській адміністрації.

Про те, що я виконував корисну роботу і був для радянської адміністрації потрібною людиною, свідчить сам помічник уповноваженого радянської адміністрації капітан Столяров. Коли постало питання про мій від'їзд у СРСР, ми радились із капітаном Столяровим і вирішили, що я поїду в травні, а до цього часу всі необхідні роботи будуть завершені. Мене це влаштовувало, по-перше, тому, що внаслідок різкого погіршення стану здоров'я, особливо нервової системи, мені необхідно було зайнятись собою; а по-друге, тому, що це давало мені можливість повернутись, коли все вляжеться і до мене ставитимуться об'єктивніше. Саме тому я й просив суд допитати капітана Столярова. Лиш тепер мені стало відомо, що капітан Столяров від усього відмахнувся. Запитується: чому ж, якщо капітан Столяров не був зацікавлений залишити мене на роботі, знаючи, що я як німець підлягаю поверненню в СРСР, не запропонував мені покинути роботу? (Якби я повернувся через 10 років, то не був би взагалі покараний.)

5. Особливою несподіванкою стали для мене свідчення капітана Столярова й згадування у присуді про те, що я вів контрреволюційну пропаганду. Якщо вказівка на кепську виправку офіцера чи засудження хуліганських вчинків окремих військовиків, які ганьблять радянську державу в очах іноземців у бесіді з відповідальним співробітником радянської адміністрації, помічником уповноваженого, – якщо це є контрреволюційна пропаганда, то я більше нічого не розумію.

З повагою Комашко.

(ДАКО, фонд 5907, справа 7860, арк.136-145)

№190

В судову колегію з кримінальних справ
Народного суду м.Кіровограда
Від Ізраїлової Сабіни Адольфівни,
Яка проживає у м.Одеса, вул Зелена, 4-2

ЗАЯВА

Переконливо прошу вислати мені копію рішення про реабілітацію мого дяді Ігельника Семена Ізраїловича, засудженого 30 червня 1941 року за ст.54-10-1, 80 45 КК РРФСР до 10 років позбавлення волі. Мені це необхідно, щоб виклопотати йому пенсію. Їх було два брати, один помер у колонії. Це моєї мами брати. За що тільки вони постраждали! Від початку до кінця це було брехливе звинувачення за доносом. Висилаю копію листа, отриманого із Свіязька.

З повагою Ізраїлова.
6 червня 1966 року.

***

Може бути, що ця судова колегія тепер не існує, але ж зостались архіви. Єдине, що я пам'ятаю, це як мама ходила в обласний суд і де навіть не сказали їй, коли братів її будуть судити. Їх судили при закритих дверях і ми про це довідались абсолютно випадково.

Ще раз вимогливо прошу вислати мені копію рішення про реабілітацію, щоб виклопотати йому пенсію. Якщо тільки ви знайдете архів, то свідчення ті – брехня, їх змусили підписати протокол, а Арон Ізраїлович (це другий мій дядя) не хотів підписувати, його страх як били і він помер в колонії у Свіязьку у 1943 році. Це все мені розповів дядя Семен. Може, йому виплатили б деяку суму грошей за всі ці роки, де він стільки перестраждав і фактично підірвав своє здоров'я.

12 липня 1966 року.

(ДАКО, фонд 5907, справа 8074, арк.120, 123)

№191

Верховному прокурору СРСР від
гр-на Криницького Віталія Олександровича,
що проживав у м.Алма-Ата, селище Південний
Стадіон, вул.Мопра, 10

ЗАЯВА

Машиніст паровозного депо станції Помічна Південно-Західної залізниці Криницький Олександр Альбінович у серпні 1938 року був заарештований органами НКВС і звинувачений у злочинних зв'язках з ворогами народу, колишнім начальником ПЗЗ Зоріним і начальником політвідділу дороги Мілхом, і невдовзі нам стало відомо, що він засуджений на 10 років позбавлення свободи і на 5 років поразки в правах.

Всі спроби встановити зв'язок з батьком ні до чого не привели – він безслідно зник. Мати була хвора і це нещастя звело її в могилу. Мене, десятирічного хлопчака, і п'ятирічну сестричку Наталю взяла до себе на виховання старша сестра Олена, за що вона й заплатила дорогою ціною: чоловік відвернувся від неї.

Все життя нам доводилось приховувати своє минуле, але тавро ганьби всюди супроводжувало нас, не зважаючи на те, що ми покинули рідні краї. Я і в школі вчився з перервами тільки тому, що варто було учителям, моїм однокласникам довідатись, де мій батько, як довкола мене одразу ж створювалась атмосфера відчуженої зневаги. Те ж саме було і в молодшої сестри Наталі. Нам мимоволі доводилось кидати навчання й переїжджати на інше місце.

Батька я пам'ятаю добре. Він був чистоплотним у побуті, газети писали про нього як про чесного трудівника і якщо судити з того, як до нього ставились оточуючі – він був добрим товаришем. Він дуже рано навчив мене читати і купував мені книги про життя великих людей. Книги про Леніна, Кірова, Баумана, Ворошилова, Ломоносова, Л.Толстого, М.Горького виховали в мене любов до Батьківщини і глибоку національну гордість.

Мені хотілось би знати, з якою метою "ворог народу і Радянської держави" виховував свого сина в дусі радянського патріотизму? І чи могла така людина бути нашим ворогом, тим більше, що він сам був активним учасником громадянської війни, боровся за Ради на Україні. У Вас є можливість перевірити, скільки кайзеровських і білопольських ешелонів пустив під укіс машиніст Криницький в роки громадянської війни.

Ми із сестрою завжди надіялись, що арешт і зникнення нашого батька були фатальною помилкою місцевої влади, що рано чи пізно ця помилка буде виправлена і з нашої родини буде змите жахливе тавро ганьби. Після історичної промови Микити Сергійовича Хрущова на XX з'їзді КПРС ця надія перетворилась у впевненість, я переконливо прошу Вас від свого імені й імені молодшої сестри Наталі

Олександрівни Криницької переглянути справу нашого батька Криницького Олександра Альбіновича й повідомити нам результати прегляду та Ваше рішення, де він тепер, якщо іще живий.

9-го липня 1956 року, м.Алма-Ата

(ДАКО, фонд 5907, справа 7338, арк. 37-38)

№192

Шановний товаришу прокурор!

Звертаюсь до Вас із великим проханням розглянути справу мого батька і визначити, чи справді він винен.

Мій батько, Василь Іванович Коломок, українець, народився у 1907 році в селі Новоюр'ївка Миколаївської області в сім'ї робітника млина. До 1905 року дідусь працював на судноремонтних заводах у Миколаєві, але його вигнали звідти за участь у революційному русі.

В 1920 році дідусь помер і батько разом із своєю матір'ю з 13-и років пішов батрачити до куркулів. А в 14-ять став працювати на комсомольській роботі. У 1929 році батько – завідувач сільського відділу обкому комсомолу м.Миколаєва. У 1930-ому направляється на партійну роботу, де працював до 1937-го інструктором, завідувачем наросвіти, а згодом другим секретарем міському партії в Миколаєві. Коли на початку 1937 року був заарештований перший секретар міському Красицький, батька як такого, що "не виявив пильності", зняли з партійної роботи і направили на радянську в м.Кіровоград головою міськради, де він і був заарештований органами НКВС 5 жовтня 1937 року. Слідство вів у Миколаєві Волошин.

В кінці жовтня 1937 року мати Трегубенко Віра Володимирівна виключена із Миколаївського суднобудівного інституту, а 26 листопада її заарештували як члена родини зрадника Батьківщини. Матір засудили до 8 років неволі у таборах.

За кілька днів до арешту мати мала побачення з батьком при слідчому (здається, 19 листопада). Батькові вдалося передати їй записку. Копію цієї записки я додаю до свого листа. Незадовго до війни, коли засуджували єжовщину, бабуся писала заяву в НКВС СРСР про батька, додавши копію цієї записки, й отримала відповідь, що справу передано на розслідування, та невдовзі почалась війна і все заглухло.

Зараз у м.Миколаєві працюють особи, які знали мого батька як чесного більшовика, відданого справі партії, це заступник голови виконкому м.Миколаєва Гаврилов, завідувач комунального господарства Гладков. Вони разом з батьком працювали в обкомі комсомолу.

Ще раз прошу переглянути справу мого батька Коломка Василя Івановича і зняти з нашої родини ганебну пляму, яку ось уже 18 років ми носимо.

Я, Коломок Ернест Васильович, 1931 року народження, у 1954 році закінчив Ленінградський інститут інженерів залізничного транспорту і академію Образцова й був направлений на роботу в м.Красновишерськ Молотовської області, де й працюю нині виконувачем обов'язків начальника Вижайженської вузькоколійної залізниці при Красновишерському ліспромгоспі.

До листа додаю копію записки батька, яку він передав матері в листопаді 1937 року.

З повагою Коломок

Моя адреса: Молотовська область,
м.Красновишерськ,
вул. 3-я М.Горького, 4, кв.5
Коломок Е.В.

Копія записки

Мила Віруню. Мене звинувачують в активній участі в троцькістсько-контрреволюційній терористичній організації, яка вела шкідницьку діяльність у всіх галузях і готувала повалення уряду та керівництва партії (ст.54-8 і 54-11). Готують розстріл. Суд буде в кінці листопада або на початку грудня.

Силою диких тортур змусили підписати брехливі свідчення. І так усіх. Ох, що діється у в'язницях НКВС. Про мене не піклуйся. За тобою також полюють. Кажуть, що я через тебе проводив шкідництво в інституті. Поспішай закінчити інститут і виїжджай. Продай моє барахло і збери собі грошей. Якщо я зостанусь жити, то знайду тебе через Лізу. Знай, Вірунечко, що я був, є й буду більшовиком, а не ворогом. Коли виросте Ерик і мене не буде серед живих – розкажи йому правду про тата.

Прощай. Міцно цілую, твій Вася.

(ДАКО, фонд 5907, справа 3888, арк.2-4)

№193

Голові народного суду Кіровоградської області
громадянина Скрипки Василя Антоновича

ЗАЯВА

Я народився 1916 року в селі Володимирівка Великовисківського району Кіровоградської області. 30 жовтня 1937 року мене заарештували і трійкою НКВС за статею 54-10 я засуджений до 8 років. У жовтні 1945-го звільнений і залишений як вільнонайманець працювати на будівництві. Останніх 13 років я пропрацював на Далекосхідній залізниці майстром.

Через те, що я працював у районах крайньої Півночі, я пішов на пенсію в 55 років. Зараз я маю бажання виїхати туди, де тепліший клімат, але не маю належних документів. Я звертався у Верхньобурянський народний суд і мені пояснили, що слід звернутись туди, де засуджений. Тому прошу народний суд Кіровоградської області взяти мою заяву, вислати мені документи, щоб мені можна було зняти судимість. Сподіваюсь, що в області є документи про те, як і чому мене судили трійкою НКВС. Прошу не відмовити моєму проханню.

18.05.1974
Скрипка
Хабаровський край, Верхньобурянський район,
ст.Ельга, 308 км, інд.682070
(ДАКО, фонд 5907, справа 8280, арк. 25-26)

№194

Довідка
по архівній справі № 13296

В 30-х роках на Криворіжжі активно діяла банда Клепача, у відділі УКДБ СРСР по Дніпроперовській області створено музей історії відділу, де ліквідація вказаної банди і пов'язані з цим документи представлені як експонати, що показують і розповідають про боротьбу з бандитизмом на території України.

Із матеріалів справи видно, що зв'язок учасників банди носив постійний характер, на озброєнні бандформування знаходилась вогнепальна зброя, ряд учаників банди перебували на нелегальному становищі, вони підтримували зв'язки з білоемігрантськими контрреволюційними центрами за кордоном, проводили конкретну контрреволюційну діяльність, спрямовану на повалення радянської влади на Україні. Керівник банди, який ще раніше втік з-під варти, був керівником і учасником ліквідованого раніше бандформування.

Враховуючи викладене, учасники вказаної банди реабілітації не підлягають.

Старший оперуповноважений І відділення
5 відділу УКДБ УРСР по Кіровоградській області
майор Долгополов І.Б

30.08.1989

(ДАКО, фонд 5907, справа 12541, т.2, арк.420)

БОБРИНЕЦЬКИЙ РАЙОН

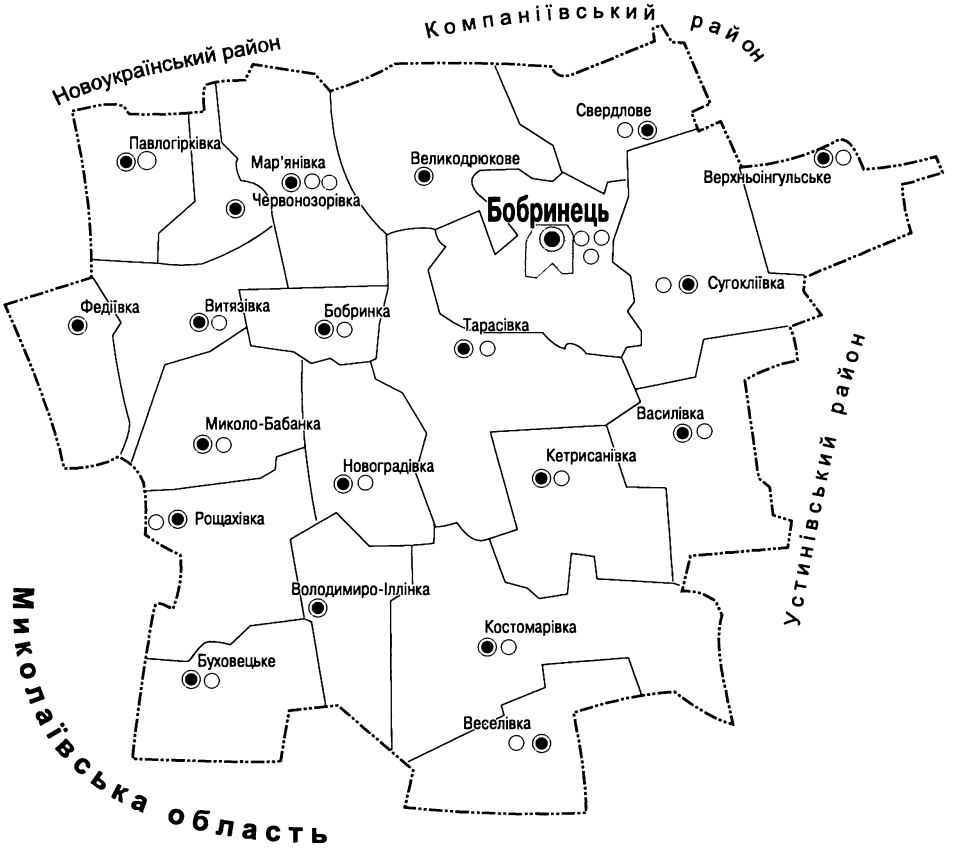

ВОЗЗ'ЄДНАННЯ. БОБРИНЕЦЬКИЙ ВАРІАНТ

Про золотий вересень 1939-го сказано і написано чимало. Тоталітарна система, опанувавши Західну Україну, відразу ж почала підганяти її під свій копил: нищила тисячі і тисячі людей, цілими селами виселяючи їх до Сибіру, розстрілюючи інтелігенцію, не один рік борячись з Українською повстанською армією, поки так-сяк пристосувала вільнолюбних західняків до себе. У тих краях теж було чимало таких, які беззастережно вірили комуністичній ідеї, всіляко намагалися допомагати Червоній армії, добровільно переселялися у тодішню Радянську Україну. Але й вони, трохи обувшись у соціалістичній дійсності, часом виявлялись «ворогами», комуністична система не могла сприйняти їхні життєві мірки, розуміння суспільних стосунків, врешті, наявність елементарної людської гідності.

Серед таких переселенців до Бобринецького району опинилися і двоє теслів – Йосип Лукасюк та Олександр Палюх.

«Я БУВ ЧЛЕНОМ КПЗУ...»

«Територія, де я проживав (с.Пасіка Грубешівського повіту Люблінського воєводства), була зайнята німцями, коли ж почала на польські війська наступати Червона армія, німці у цей час відступили. ...Вже коли встановлювався державний кордон СРСР, місцевому цивільному населенню, яке брало участь у сільських комітетах і сприяло Червоній армії, запропонували виїздити в її тил. У жовтні 1939-го нас, біженців, повантажили у залізничні вагони і ми попрямували на Україну. 10 листопада наша сім'я (йдеться про Йосипа Лукасюка, його дружину Ніну та сестру Марію, синів Антона і Анатолія, старенька мати та трирічна донька Лукасюків залишились у рідному селі) прибула у радгосп Рози Люксембург, що в Бобринецькому районі».

Дуже схожа історія прибуття у наші краї і родини Палюхів: «Коли під час воєнних дій польську армію розбили і вона втекла, у нас виявилось безвладдя, по селу ходили різні банди, грабували населення. Їх ніхто не переслідував. Нам стало відомо, що недалеко (йдеться про с.Мачте того ж Грубешівського повіту) знаходяться частини Червоної армії, громада вирішила послати туди делегата, аби отримати допомогу з метою наведення у селі елементарного порядку. Делегат Антон Копач, повернувшись, сказав, що треба організовувати місцевий комітет, збирати зброю, боротися з бандами. Після цього ми, організувавшись, обеззброїли кілька банд, Червона армія всіляко нам сприяла. Тоді із села в СРСР виїхало більше 50 сімей, з них десять – у радгосп Рози Люксембург». З великої родини Палюхів багато хто лишився у Західній Україні, але крім нього ще дві сестри з чоловіками теж виїхали до СРСР.

Не можна сказати, що Лукасюкам та Палюхам так уже сутужно жилося за старого ладу. Йосип вів своє господарство, мав шість десятин землі, дві коняки, корову, телицю, хату, сарай. Але при цьому, очевидно, був небайдужий до соціалістичних ідей, бо ще у 1931 році (розповідав уже будучи під слідством) його односельці, як виявилось члени Комуністичної партії Західної України, Йосип Грицюк, Леонтій Мазниця та Володимир Марамон часто звертались до нього, аби він допомагав їм у партійній роботі. За дорученням Грицюка у 1932 році сім днів переховував у себе працівника окружкому партії. Якогось разу в його оселі проводились партзбори. Але офіційним членом КПЗУ, хоча й стверджував це, Лукасюк не був, мабуть, просто співчуваючим. Пізніше, як і Олександр Палюх, став членом місцевого комітету. Але

ж у Західній Україні вони тоді створювались швидше не з ідейних міркувань, а з метою наведення елементарного порядку. До речі, те, що Олександра обрали членом такого комітету, цілком логічно, адже він свого часу три роки був сільським старостою. Жив також небідно – мав хату, два сараї, чотири десятини землі, троє корів, свиней, гусей, курей.

ХТО Ж ЗНАВ, ЩО СОЦІАЛІЗМ – ЦЕ ЗЛИДНІ?

«Спочатку ми працювали, як належить, – пояснюватиме слідчому Йосип Лукасюк, – а потім вирішили виїхати, бо адміністація радгоспу не створила для нас, переселенців, абсолютно ніяких умов для життя і праці. Більше того, мали місце факти просто нелюдського ставлення до нас. Я зі своєю родиною і Ядилюк Микола зі своєю (всього 12 осіб) розміщались в одній квартирі, неблагоустроєній, холодній, звідки зимою доводилось сніг виносити. Моя дружина була на останньому місяці вагітності і мала народжувати. Коли їй стало зовсім погано, я побіг до директора радгоспу, аби допоміг відправити її в лікарню. Однак, автомашини він не дав, дозволив узяти коней. Дружина народила по дорозі і дитина померла. Інша дитина у мене хвора – гостре малокрів'я. Я не раз просив директора радгоспу виписати нам за готівку якихось жирів, але він відмовив. Палива абсолютно не було, навіть соломи, аби набити матраци, ніде було взяти. Попросив директора залізну пічку – немає, коней, аби підвезти глини та хоч трохи поремонтувати те приміщення – не дає».

Не можна сказати, що приїжджі взагалі не знали, що таке злидні. Очевидно, і в їхніх краях бідних людей було доволі, але щоб людина не могла розпорядитися зароблением, своїм власним, придбати те, що життєво необхідне – це було їм незрозуміло. Як і те, що заробітну плату не видавали вчасно. Про це на слідстві говоритиме Олександр Палюх: «Я зарплату не отримав ще за грудень 39-го. А наші гроші, які ми мали у польських злотих, можна було обміняти у Держбанку, тільки для цього треба було поїхати у Кіровоград, а директор радгоспу не дозволяв доти, доки обмін не припинився, і наші гроші пропали. Палива не було – за весь час я зміг придбати тільки чотири відра вугілля, доводилось після роботи розгрібати сніг і діставати бур'ян, щоб хоч трохи напалити хату. Житло холодне, їсти нічого. Найближчий базар знаходився у Бобринці, це за 12-15 кілометрів від радгоспу».

Але були й такі, хто вважав: переселенці із Західної казяться від жиру. Їх, мовляв, прийняли, як належить, усім необхідним забезпечили, три дні годували безплатно, дали їм житло, меблі, а вони... Місцеві мешканці свідчили, що сім'я Лукасюків, продавши двох своїх коней, жила добре – мали перини, подушки, ковдри, постільну білизну. Ймовірно, що так воно і було. Але наявність цих елементарних речей, які для будь-якого європейця не були ознакою достатку, для наших земляків-степовиків, тодішніх будівників соціалізму, забитих і пригнічених, пограбованих і опущених несамовитою більшовицькою владою на саме дно людського виживання, подібні речі могли здаватися розкішшю...

І тут можна, прикликавши на поміч світових психологів та психоаналітиків, довго міркувати про роль злиднів у нівелюванні особистості і нації, про розвиток людської гідності і люмпенської свідомості та передаванні останньої у спадок наступним поколінням, а також її вплив на формування суспільства, його внутрішньої культури, конфліктності, протиріч майбутніх нерівностей. Але, мабуть, Бог вирішив, що українці настільки сильні, що зможуть і це пережити, перемолоти, подолати...

Більшість свідків у справі Лукасюка і Палюха підкреслювали, що вони, оцінивши наші чорноземи, дуже хотіли, аби їм дали по кільканадцять десятин. Але таке в Радянському Союзі було неможливо, тому вони, мовляв, і казали, що життя в СРСР гірше тюрми і що далі так жити не можна, треба повертатися додому.

Як би там не було, але коли у середині січня Йосип отримав листа від свого двоюрідного брата Василя Дудки, такого самого переселенця, працівника станції Хирівка Знам'янського району, який повідомляв, що біженців із Західної України відправляють назад, але для цього треба їхати до Києва, чимало людей вирушило пішки до Кіровограда. Там, на вокзалі, зустріли ще кількох братів по нещастю, з якими разом поїхали до столиці. У Києві їм нібито вдалося знайти відповідну інституцію, де пояснили, що слід повернутися у Кіровоград і через обласну владу отримати дозвіл. У Кіровоградському облвиконкомі вони звернулись до якогось Омельченка, який нібито записав усі прізвища і пообіцяв, що до 1-го лютого їх відправлять. Не дочекавшись цього, десять сімей найняли підводи і поїхали на станцію Долинська, аби вирушити звідти до Києва. До речі, попередили про своє рішення директора радгоспу,

здали все надане їм (ліжка, столи), сподівались отримати і розрахунок, але не дочекались. Радянська влада з тими, хто хотів жити інакше, розраховувалась по-своєму. Квитків їм не дали (ще одна гримаса соціалізму!), три дні вони пробули на станції, аж поки Лукасюка і Палюха, очевидно, як призвідників, заарештували.

Звинувачення стандартні – саботаж, антирадянська агітація. Вину вони свою не визнали, весь час твердячи одне: просто хотіли мати для своїх сімей людські умови проживання. Для тодішньої влади це теж було злочином...

Світлана Орел

"ЗМОВА" У ЧЕРВОНІЙ АРМІЇ

З цією жінкою доля звела мене у далекому 1991 році. У неї була затишна квартира в центрі Києва, пенсія чоловіка-генерала. Їй виповнилося 87 років. У такому віці, здавалося б, давно вже пора відповісти для себе на всі питання, які колись хвилювали, завершити всі великі земні справи та прийти до душевного спокою, на який старість тільки й здатна. Але щось непокоїло її, ятрило душу.

- Я хочу знати, за що був репресований мій чоловік Самуїл Лазарович Бордах, - написала вона у 1990 р. у Всесоюзну громадську організацію "Меморіал".

Її лист, пройшовши довгий шлях, ліг на стіл працівника КДБ Кіровоградської області В. Білоуса.

Ми зверталися у центральні архіви, вивчали страшну справу 1937-го року, зустрічалися з Розою Самійлівною. Згодом перед нами відкрилась вся трагедія її сім'ї. Та хіба лише її? Адже це трагедія цілого покоління...

Наш земляк, С.Л. Бордах, виявився людиною цікавої, але сумної долі, був близьким до Якіра. Нелегка доля випала і Розі Самійлівні. За плечима - тюрми, табори, страшне лихоліття. Більше піввіку вона була вдовою. Це коли ми зустрілися вона була вдовою відомої заслуженої людини. А то ж протягом багатьох років була вдовою ворога народу. Вже піввіку, як вона втратила у далекому 1944-му свого єдиного сина, свого Едика, якого у лиху годину не захистили ні Якір, ні чоловік, бо вибили їх у 1937-му, як вибили весь цвіт армії... І не лише армії.

Самуїл Лазаревич Бордах народився 14 червня 1900 року в Бобринці. Батько його був шевцем. Сім'ю мав велику. Жили у злиднях. То ж Самуїл змалечку звик до праці.

Вихор російського заколоту докотився і до їхнього тихого степового містечка. Довідавшись про відречення царя, розбіглася поліція. Комісаром міста було призначено тутешнього лікаря Камінського. Заарештовано пристава. Місцева профспілка заходилась - у дусі часу - організовувати Раду робітничих депутатів, а в ілюзіоні Торбина бажаючих записували у партію більшовиків. Аналогічні записи до своїх лав проводили щойно створені осередки й інших партій. Потім буря стала сильнішою. У Бобринці з'явилися люди з рушницями. Червона гвардія і гайдамаки, німці й денікінці, білі й червоні. На зміну романтичному піднесенню прийшли кров, насилля, голод і розруха.

Жовтнева буря зірвала з місця і 18-річного юнака, який з гвинтівкою в руках пішов боронити Радянську владу, - владу, яка трудовому народу обіцяла мир, свободу, землю, щастя, рівність, братерство, визволення від експлуатації, нове щасливе життя. Вступивши у борню рядовим червоноармійцем, наприкінці громадянської хлопець уже був молодшим командиром. В армії він став комуністом. Позаду бої та походи, штурм Перекопа.

Коли закінчилася громадянська і почалася масова демобілізація, молодий комуніст залишився в армії. Адже чи не єдине, що добре вмів робити двадцятирічний юнак - це боронити революцію і нову владу від її численних ворогів.

У 1922 році їхня частина стояла у Вознесенську. Тут молодий Самуїл познайомився з чарівною дівчиною Розою. Через рік вони побралися. Батько Рози був банківським експертом по зерну. Революція зробила його безробітним: у голодні роки зерно експертизи не потребувало. Незадовго до весілля він помер. Жила сім'я у крайній нужді, їли макуху, а часом не було і її... Але Роза володіла неоціненним на той час скарбом. Вона мала не тільки вроду і добру вдачу, але головне - була освіченою. А в Самуїла освіта була лише початкова. В сім'ї розуміли : якщо сьогодні, в 1922 році достатньо бути просто відданим справі, якій служиш, то завтра потрібні будуть знання. То ж слова Леніна про необхідність вчитись і ще раз вчитись тут зрозуміли буквально. Самуїл бере платні уроки з російської мови і літератури, математики, історії, суспільствознавства. Культ знань залишився у нього на все життя. Він скоротив свій сон до мінімуму, багато і системно читав, самотужки підготувався до вступу у військову академію. Але на навчання все не відпускали.

Наприкінці двадцятих його переводять до тодішньої столиці України - Харкова. Починається робота в Політуправлінні Українського військового округу. Молодого, здібного, ініціативного, ерудованого політпрацівника помічає сам Якір. У 1931 році Реввійськрада Українського військового округу нагородила Самуїла іменною зброєю "за ударні темпи робити в Червоній Армії". І це далеко не єдина нагорода. В 1934 році він призначається начальником відділу культури і пропаганди ленінізму Політуправління Українського ВО. Коли організовується Харківський ВО, Бордах стає одним з кандидатів на посаду заступника начальника Політуправління округу. У липні 1936 року його пропонують на посаду начальника політвідділу 60-ї стрілецької дивізії, яка тоді стояла в місті Овручі. Протягом року свого комісарування він неодноразово відзначався у наказах Якіра. Його організаторські й ділові якості, ерудованість і компетентність ставили у приклад іншим. А молодому комісару тим часом ішов лише 37-й рік. Зрозуміло, що робота в Овручі не була його вершиною. Хотілося ще чогось нового, незвіданого...

Але комісар ніколи не закінчить військової академії, не боронитиме рідну землю в роки війни... Його життя обірве зрадлива куля, і цю кулю він дістане не від ворога, отримає від "своїх" як "ворог народу". Трапиться це в страшному 1937-му році.

***

Використавши весь свій розум на переможне звершення соціалістичної революції, чіткої концепції соціалізму і його побудови Ленін розробити не встиг. Тож ще під час його хвороби почалася боротьба навколо питання про подальший розвиток країни. Ця боротьба набрала крайнього загострення у зв'язку з особистим суперництвом вождів більшовизму за лідерство. Зінов'єв, Троцький, Сталін вважали, що тільки вони знають, причому, кожний вважав, що саме він, куди і як вести пролетарський потяг. Оскільки з самого початку правила "гри" виробились далеко не джентльменськими, верх у цій боротьбі взяв найпідліший і найпідступніший - Сталін.

У 1928 році Троцького відправили у заслання, а в лютому 1929 року колишнього "вождя світового пролетаріату" привезли у місто його юності - Одесу, посадили на пароплав "Ілліч" і відправили до Туреччини. А прихильники Троцького, більшість серед яких становили старі більшовики, пішли на Соловки, до Сибіру. Багато вчорашніх соратників зрікалися вождя, посипали голову попелом, ганьбили його і себе, присягалися на вірність Сталіну. Вигнанець ще тішив себе надією про повернення на Батьківщину. Але ж на заваді був Сталін.

- У Червоній Армії не всі віддані Сталіну. Там мене ще пам'ятають, - утішав себе. - Навіть у самій верхівці, в тому числі військовій верхівці є люди, які невдоволені Сталіним і підтримують мій заклик: "Усунути Сталіна!" Але ці його слова були бравадою. Потенційні вороги Сталіна були відлучені від великої політики. Хто з них був ошельмований, хто засланий, хто поїхав послом у далекі краї. А Троцький все чекав падіння "епігона"...

Першого грудня 1934 року о 16 годин 30 хвилин у коридорі Смольного у Ленінграді убили Кірова. Хрущов у свій час обіцяв розповісти всю правду про це вбивство, та не встиг. Так і не доведено, чи був Сталін ініціатором убивства Кірова, але він чи не єдиний, хто максимально використав те, що трапилося, у своїх інтересах. У газетах з'явилися фотографії Сталіна з Кіровим. Про покійника було сказано стільки добрих слів, скільки не говорилося за все його життя. Трудові колективи по всій країні дружно зажадали,

щоб їхні міста, села, заводи і колгоспи нарікалися цим іменем. Вулиця Кірова стала обов'язковою у кожному місті країни, колгосп імені Кірова - у кожному районі.

А тим часом уже в день убивства Кірова з ініціативи Сталіна в пожежному порядку було ухвалено Постанову Центрального Виконавчого Комітету СРСР, якою встановлювався особливий порядок розгляду справ про терористичні організації і терористичні акти проти працівників радянської влади. Слідство у цих справах тепер повинно було закінчуватись у 10-денний термін, обвинувальний висновок повинен вручатися звинувачуваному за добу до розгляду, справа повинна була заслуховуватись без участі обвинувача і захисника. Новий закон не допускав по цих справах касаційного оскарження і подачі клопотань про помилування. Органам комісаріату внутрішніх справ належало виконувати смертні вироки злочинцям згаданої категорії негайно після ухвалення цих вироків. По суті це був закон військового часу. Фактично було розв'язано війну з будь-яким проявом інакомислення з учорашніми соратниками, а нині опозиціонерами. "Нетрудові" класи і прошарки, як відомо, були знищені ще раніше. Загострюючись, ця "класова боротьба" переросла в боротьбу з власним трудовим народом.

У перші ж дні розслідування вбивства Кірова у пресі було оголошено, що в справі замішані "троцькістсько-зінов'євські негідники". В армії, як і по всій країні, почалася нова чистка. До того часу з лав робітничо-селянських вичищали класово чужі елементи. Відтоді взялися за ідейно чужих. А після трагічного пострілу у Смольному це почали робити з особливим завзяттям. У штабах працювали особисти й кадровики. Вкотре вивчався родовід і поведінка військових під час партійних дискусій. Тих, хто мав необережність народитися не від тих батьків, або пристати не на ту платформу, попервах просто вичищали з партії і армії, а згодом почали арештовувати.

***

Від арештованих масштабних господарників, у минулому відомих троцькістів Дрейцера, Мрачковського, Рейнгольда, підлеглі "залізного наркома" Єжова вибили свідчення про те, що в армії існує військово-троцькістська організація і в неї входять заступник командуючого Ленінградським військовим округом Примаков і військовий аташе при повноважному представництві СРСР у Великобританії Путна.

Віталій Маркович Примаков - член більшовицької партії з 1914 року, у тому ж році 17-річного юнака заарештували, судили і заслали в кайданах на вічне поселення до Сибіру. У роки громадянської війни він - організатор і керівник Українського червоного козацтва. На його грудях три ордени Червоного Прапора. Його слава була порівняна зі славою найуславленіших командирів Червоної Армії. Після громадянської Примаков - активний діяч опозиції. У 1927 році в числі інших старих більшовиків він підписав "Заяву 83-х" до Центрального Комітету ВКП/б/. З 1926 року він за межами СРСР у почесному "засланні" - на дипломатичній роботі в Китаї, Афганістані, Японії, Німеччині. У 1928 році в Кабулі його змусять написати офіційну заяву про те, що він "не до кінця розірвав особисті стосунки з троцькістами, товаришами по громадянській війні". Був арештований 14 серпня 1936 року. Інтенсивно допитувався слідчими, особисто Єжовим, членами Політбюро, Сталіним. В одній із заяв на ім'я вождя писав: "Я не троцькіст і не контрреволюціонер, я - відданий боєць і буду щасливий, якщо мені дадуть можливість на ділі, роботою довести це".

Вітаутас Казимирович Путна в партії більшовиків з лютого 1917 року. Він - один з організаторів перших загонів Червоної Армії, один з уславлених командирів громадянської війни, кавалер трьох орденів Червоного Прапора. З 1923 року в опозиції. У 1927 році в числі 300 старих більшовиків поставив свій підпис під "заявою 83-х". З 1927 року колишній член ЦК і заступник Голови Вищої Ради Народного Господарства на дипломатичній роботі у Франції, Японії, Фінляндії, Німеччині, Англії. Арештований 20 серпня 1936 року.

Вловивши тенденцію розвитку подій, фашистська розвідка "підіграла" НКВС і Сталіну. У березні 1937 року різними каналами, в тому числі і через чехословацького президента Бенеша, було організовано надходження в СРСР дезінформації про змову в Червоній Армії на чолі із заступником наркома оборони маршалом Тухачевським. Спроби подібної дезінформації робилися різними підривними центрами, починаючи з 20-х років. Напевно, вони відіграли якусь роль у долі маршалів, хоча безпосередньо на процесі ці дані не фігурували.

***

У серпні 1936 року пройшов перший з "відкритих" процесів над тими, кого ще донедавна називали учнями Леніна, хто так необачно давав дорогу Сталіну до влади - Зінов'євим, Каменєвим і ще чотирнадцятьма спеціально відібраними опозиціонерами.

Після процесу над Зінов'євим і Каменєвим у січні 1937 року в Москві відбувся "процес сімнадцяти". Головною фігурою на ньому був П'ятаков, ще один з тих, кого Ленін називав у своєму "Листі до з'їзду".

На лютнево-березневому /1937 р./ Пленумі ЦК ВКП/б/ Сталін повідав партії і народу про нові підступи троцькізму. Під час роботи Пленуму було заарештовано Бухаріна і Рикова, останніх "вождів" названих Леніним у заповіті.

Одним з тих, хто голосував за "виключення, суд і розстріл" Бухаріна і Рикова, був Якір, хоча "хазяїн" домагався лише "виключення і передачі справи до НКВС".

Черга Бухаріна, Рикова і 19-ти їхніх "поплічників" підійшла пізніше, у березні 1938 року, їм судилося пережити і Якіра, і ще декого з тих, хто голосував за їх розстріл. На порядку денному була справа військових.

27 травня 1937 року у Києві почав роботу XIII з'їзд КП/б/У. У президії з'їзду - командуючий Київським військовим округом Якір. Але у Москві було прийнято рішення про арешт Якіра та інших. А він же мав виступити на цьому з'їзді. Що турбувало його як військового, як члена ЦК ВКП/б/ і ЦВК СРСР? Чи мав він згадати близьких друзів і фронтових соратників - свого колишнього заступника, а згодом командуючого військами Уральського ВО Гаркавого, першого заступника командуючого військами Харківського ВО Туровського, своїх підлеглих комдивів Шмідта і Сабліна, комбрига Кузьмичова, заарештованих ще у 1936 році , чи Корка, Фельдмана, Ейдемана, заарештованих кілька тижнів тому, в середині травня 1937 року?

У військах округу, ще не деморалізованих масовими арештами, з кожною новою звісткою про черговий арешт відлунювало: "За що?" Адже ті ж Шмідт чи Кузьмичов, приміром, мали по два ордени Червоного Прапора за громадянську. У бою під Царициним Шмідта було тяжко поранено, але він продовжував керувати боєм. Лише після його закінчення пішов до лазарету... Згоду на їх арешти давав сам нарком Ворошилов. За декого з них Якір пробував клопотати, але йому показували протоколи їх свідчень із нищівними самозвинуваченнями, від яких голова йшла обертом.

Пізно увечері 29 травня йому зателефонував нарком Ворошилов і терміново викликав до Москви, 30 травня у поїзді в Брянську його заарештують.

Одночасно з Якіром було заарештовано командуючого військами Білоруського ВО Уборевича, звільненого перед арештом з посади першого заступника наркома оборони СРСР Тухачевського.

Підготовка чергового відкритого процесу у справі про "військово-фашистську змову" в Червоній Армії увійшла у завершальну стадію.

Через тиждень-два всі військові "заговорили", почали називати "спільників". У суді над "змовниками" повинні були взяти участь найшановаиіші військові, які вціліли - Будьонний і Блюхер, начальник політуправління Червоній Армії Гамарник. Але на лаві суддів не було комісара. Після пропозиції, з якою звернувся до нього Блюхер, Гамарник застрелився.

Суд над військовими відбувся 11 червня 1937 року. Всі вони, крім Примакова, який за десять місяців ув'язнення був остаточно зломлений, винними себе визнали далеко не по всіх пунктах обвинувачення. Від свідчень, добутих тортурами, відмовились. Але всіх їх за рішенням суду було наступного дня розстріляно. Перед тим, як одержати кулю, Якір встиг вигукнути привітання на честь улюбленого вождя - Сталіна - свого ката.

А в іншому місці пролунав ще один постріл. Після суду застрелився один з тих, кого змусили підписати неправедний вирок, герой громадянської війни кавалер двох бойових орденів Червоного Прапора комдив Горячов.

Після розстрілу "змовників" почалася "ланцюгова реакція" терору. В НКВС потрапили ті, кого "назвали" Тухачевський та інші. З них, у свою чергу, вибивали нові прізвища... Так "змова" поширювалася, захоплюючи в себе все нових і нових людей. Маховик репресій розкручувався і ніхто не намагався або не мав змоги його зупинити...

Чи згадався в ті останні хвилини Якіру святковий обід у Ворошилова, який відбувся після першотравневого параду? Тоді, в присутності багатьох, Сталін висловив погрози на адресу ворогів, які наче були серед військових. Вождь запевнив, що ці вороги будуть викриті, партія їх зітре в порох і підняв тост за тих, хто, залишаючись вірним, гідно займе своє місце за святковим столом у жовтневу річницю.

Чи міг тоді Тухачевський, Якір, Гамарник, Уборевич сприйняти цю погрозу на свою адресу? Але за наступний стіл не сіли багато хто. З 9 військових - членів ЦК ВКП/б/ трагедію 1937 року пережили лише Ворошилов і Будьонний. З 36 військових - членів ЦВК СРСР загинуло 30, а зі 108 членів Військової ради при наркомі оборони СРСР - 98.

- Весь 1937 і 1938 роки ми повинні були безжально чистити свої лави, безжально відсікаючи заражені частини організму до живого, здорового м'яса, очищались від мерзенної зрадницької гнилі..., - вихвалявся нарком оборони Ворошилов.

***

Начальником Політуправління округу у Якіра тривалий час працював Михайло Петрович Амєлін, росіянин, з-під Курська, колишній донецький шахтар, більшовик з 1917 року, учасник громадянської війни. В ті буремні роки він був надзвичайним комісаром з постачання Катеринославської бойової ділянки фронту, заступником голови Одеського ревтрибуналу, військовим комісаром полку. В повоєнний час - на політичній роботі в Червоній Армії. З 1934 року - начальник Політуправління Українського, а згодом реорганізованого Київського ВО. Мав орден Червоного Прапора. Був членом ЦВК СРСР, ЦВК УРСР, Оргбюро КП/б/У.

Йому не вдалося здобути належної для його посади освіти. Виручали природні кмітливість і розум, великі організаторські здібності. Амєлін свято вірив у генеральну лінію партії. А ще у військовий геній Якіра, тому всіляко й у всьому його підтримував, називав учителем.

Зірка Якіра перед 1937-м роком сяяла дуже яскраво. У 23 роки він - один з уславлених воєначальників громадянської війни, у 25 - командуючий військами округу, у 31 - член Політбюро ЦК КП/б/. У 38 - член ЦК КП/б/, у 39 - наймолодший командарм першого рангу. Він втілював у собі символ молодості й нездоланності, сили й розуму Червоної Армії. Саме тоді молодий командарм у числі небагатьох всіляко популяризувався.

Амєлін з оточення Якіра був чи не найщирішим на похвали в його адресу, захоплювався, і не приховував цього, його здібностями військового теоретика й стратега.

На жаль, теоретичними знахідками Якіра (ідея танкових корпусів, повітряних десантів) невдовзі скористалися німці, а наші воєначальники Великої Вітчизняної війни вчилися військовому мистецтву не у розстріляних командармів, а у ворога. Коштувало те навчання мільйони полеглих солдат.

Звичайно, не вірилося, що Якір, тримаючи стільки років поруч себе Амєліна, не "завербував" його. Але командарм категорично заперечував участь начальника Політуправління у "змові".

- Амєлін корінний донецький робітник, - пояснював на допитах Якір, - старий комісар громадянської війни і дуже тяжко хвора людина. У Амєліна гниють хребці і при зміни погоди товариші в'яжуть його, щоб він часом від нелюдського болю не схопився за револьвер. Він здатен у стані приступу хвороби, а вони бувають досить часто, розповісти все, навіть найпотаємніше. Таку людину я не вважав за можливе втягнути в змову. Крім того, я не був переконаний, що спроба вербування його з мого боку закінчилася б успіхом.

Але про участь у змові чекісти воліли "розпитати" й самого Амєліна. Армійського комісара другого рангу було заарештовано через три дні після розстрілу Якіра й інших військових, які проходили з ним в одній справі.

Невдовзі Амєлін розповів те, що "приховував" від партії й НКВС Якір. Розповідав про те, що був завербований ним ще у 1934 році, що одержав від нього завдання вербувати нових учасників змови, зберігати в армії контрреволюційні кадри, розставляти їх на найважливіших ділянках роботи з метою проведення шкідництва в армії, послаблення її моці. Сам Амєлін "завербував" Бордаха і ще шістьох вищих командирів округу.

Амєліна судили у вересні 1937 року. На судовому засіданні комісар винним себе не визнав, від своїх свідчень, даних на попередньому слідстві, відмовився, заявивши, що "його стомили часті допити і

тому він себе обмовив". Принаймні так викладено його виступ у протоколі судового засідання. В останньому слові Амєлін заявив:

- Я не винен. А якщо винен, то тільки в тому, що сліпо довіряв Якіру.

Його чекав стандартний вирок. Виїзна сесія Військової Колегії Верховного суду СРСР засудила його до розстрілу.

Про участь Бордаха у "змові" говорили й інші "вороги народу". Ось що розповів про нього один із "змовників" Богуславський:

- Прямо про участь Бордаха у військово-троцькістській організації ніхто не говорив. Але коли мене завербували, я зрозумів, що й Бордах міг би бути завербованим. Адже він близько десяти років пропрацював у Політуправлінні округу, був близькою людиною до Якіра, Амєліна. Його постійно хвалили, ставили в приклад, відзначали у наказах. З цього можна зробити висновок про те, що й він був завербований в організацію.

Його прізвище було названо під час допитів й іншими військовими. Він був приреченим.

Через місяць після розстрілу Якіра на парткомісії округу слухалася справа комуніста Бордаха. У провину йому ставився цілий букет злочинів. Як з'ясувалося в ході партійного слідства, Бордах вихваляв Тухачевського, був наближеною людиною до Якіра й Амєліна. Навіть брав участь у складанні збірника статей і промов командуючого. Крім того, Бордах виявився нещирим перед партією, заявляючи, що в очах Якіра й Амєліна він був звичайною людиною. Проявляв він також зарозумілість і гордовитість, вважаючи себе марсистськи високоосвіченою людиною. При підтримці Якіра й Амєліна був призначений на посаду начальника політвідділу дівізії. Амєлін завжди підтримував Бордаха і говорив, що за нього він спокійний.

За такий букет "провинностей" Бордаха, звичайно, з партії і з армії вигнали. Прийшов він додому приголомшений. Губи трясуться:

- Розо, у мене партквиток забрали...

Дружина, як могла, заспокоювала, хоча у самої кішки на душі шкребли.

- Не хвилюйся, все з'ясується, розберуться.

Він ще встиг з'їздити до Москви в Політуправління Червоної Армії. Тепер його очолював Мехліс. Багато людей в його відомстві змінилося, змінилися вирази їхніх облич. Вони стали похмурими і безтямними.

Знайшов когось із знайомих, почав розповідати про київські події. Не закінчив. За його московським приятелем прийшли. Забрали просто з робочого місця... До кого йти, кому скаржитися?

Похиливши голову, пішов на київський вокзал. Знав, що їхатиме на страту.

Приїхав, обійняв дружину, одинадцятирічного сина Едуарда. Говорив, що може так трапитися, що вони залишаться самі, що про нього говоритимуть страшні речі, але він ні в чому не винен. Не винен ні перед ними, ні перед партією, ні перед народом.

Прийшли за ним "особисти" його ж рідної дивізії о третій годині ночі. Обшук тривав кілька днів. Великого клопоту чекістам завдала бібліотека комісара, в якій налічувалося кілька тисяч книжок, величезна кількість журналів, вирізок. Все це ретельно звірено з сумнозвісним "Зведеним списком" Головліту. Виявлено близько п'ятидесяти "шкідливих" книжок, написаних або ж "ворогами народу", або ж про їхні доблесті. Ну хто, скажіть, крім запеклого ворога, став би тримати вдома книжку Г.Зінов'єва "Вчення Маркса і Леніна про війну" або праці Тухачевського, Якіра, Путни? Крім того "особистам" потрібно було переглянути 9 товстих зошитів і блокнотів, більше шестисот карток з якимись виписками. Хіба можна вірити "ворогу", що все це - лише конспекти праць Маркса, Леніна, Сталіна, визначних полководців? Усе це "змовникам" потрібно було хіба що для маскування. У ворогів повинні бути й інші записи.

Самуїл Лазарович сидів напівобгорнутий у кріслі, яке йому вже не належало. Адже майно ворогів народу конфісковувалося. В особняку хазяйнували "особисти", які ще місяць тому чемно з ним віталися. Надія на те, що розберуться, що все з'ясується, майже вмерла, хоча й розуміння того, що відбувається в країні, з ним особисто, не було.

Душа наче покинула тіло і спостерігала за всім, що відбувається, десь з іншого простору. Ось він сидить знівечений і розчавлений, он в спальні плаче син і б'ється, мов риба об лід, дружина. Ось ходять грубі і нахабні "особисти", час від часу кидаючи цинічні репліки.

Чому він, чому саме він? Чи не тому, що недосипав, сидів над підручниками й книжками, що був ревним служакою і те, що йому доручали, завжди прагнув виконувати бездоганно. Ось якби він марнував час у пиятиці та на полюваннях, з жінками, якби нехлюйськи ставився до служби, якби замість подяк отримував догани, хто б тоді сказав, що його просували вороги народу Якір і Амєлін, що він був пов'язаний з ними...

Його грубо штовхнули, обірвавши гіркі думки, дозволили взяти необхідні речі, повели...

На перших допитах він усе заперечував, але його приперли й приголомшили свідченнями вчорашніх товаришів і начальників. Він казав, що це жахлива помилка, вони ж зауважували, що спочатку всі так говорять, а далі роззброюються перед партією, зізнаються. А потім почалися тортури... Допит тривав нескінченно довго, мінялися слідчі. Йому не давали спати. Він падав на підлогу, а його стусанами зводили на ноги. Про щось запитували і він щось відповідав. Не пам'ятає, як підписав протокол, як його відвели до камери...

А розписався він у тому, що був членом контрреволюційної організації, яка ставила за мету повалити існуюче партійне керівництво в країні. Підтвердив він і своє "вербування" Амєліним у 1935 році. У відвертих розмовах з ним Амєлін нібито говорив про наявність труднощів у ряді галузей народного господарства, перебільшував ці труднощі, зводив діло до того, що потрібні якісь зміни з боку партії. Зокрема, говорив Амєлін про ситуацію в Донбасі, про невдоволення шахтарів. Висловлював він зауваження і на адресу керівників армії. Говорив Амєлін ніби і про те, що є люди, які готують умови для зміни партійного керівництва в СРСР. Оскільки Бордах ніяких заперечень не висловив, то вважався завербованим. Адже і в нього були сумніви в окремих питаннях політики партії. А потім, за завданням Амєліна, він умисно не організував належним чином марксистсько-ленінську підготовку керівного складу дивізії... Вичавили з нього і два прізвища людей, яких він нібито "завербував" в "організацію".

Допити тривали півтора місяця. Оговтавшись після першого натиску, він зрозумів, що назад вороття немає. Але спробував боротися за життя своє і своїх товаришів.

На наступних допитах він заперечував назву "військово-троцькістська організація". Казав, що ніколи раніше ні від кого її не чув. Погоджувався на назву "антипартійна група". Заперечував мету групи: "повалення радянської влади". Твердив, що мова йшла лише про зміну партійного керівництва. Заперечував Бордах і факт вербування товаришів, прізвища яких у хвилину слабкості у нього вдалося вирвати. Але мужність і стійкість на подальших допитах, на жаль, уже не могли відвернути запрограмованого кінця.

Його в числі інших судили у Києві 10 вересня 1937 року. Суд був неправим і швидким. Уся процедура закритого судового засідання виїзної сесії Військової колегії Верховного суду СРСР зайняла якихось двадцять хвилин. Його, як активного учасника антирадянської змови, засудили до розстрілу. Десь у безіменній братської могилі на Биківні догнивають його кістки...

Він усе своє свідоме життя готувався захищати Вітчизну від ворогів, а загинув від рук "своїх", загинув безглуздо і неправосудно.

Вирубуючи "корінці змови" прибічників Тухачевського і Гамарника, Якіра й Уборевича, Феміда Сталіна знищила більше 80 відсотків вищого командного і політичного складу Червоної Армії. Це більше, ніж під час усієї Великої Вітчизняної війни. До чого це призвело - відомо. А тоді, у 1937-38-у роках, розгром Червоної Армії подавався як чергова перемога партії і НКВС над "ворогами народу" в безприкладній класовій боротьбі, яка, як твердив Сталін, повинна була все загострюватися.

Тривога з приводу трагедії, що трапилася, пролунала лише з-за кордону. У 1938 році Троцький писав: "Фашизм іде від перемоги до перемоги і знаходить головну допомогу... в сталінізмові. Страшні військові загрози стукають у двері Радянського Союзу, а Сталін вибрав момент, щоб підірвати армію... Прийде час, і не він, а історія судитиме його..."

Старий більшовик Ф.Раскольников у 1939 році писав за кордоном у "Відкритому листі Сталіну":

"Ви почали криваві розправи з колишніх троцькістів, зінов'євців і бухарінців, потім перейшли до знищення старих більшовиків... У переддень війни ви руйнуєте Червону Армію, любов і гордість країни, оплот її міці..."

Але ці окремі голоси з-за кордону широкому загалу були невідомі. Зате на всю країну лунав з трибуни XVIII з'їзду ЦКП/б/ голос Сталіна:

- Деякі діячі зарубіжної преси базікають, що очищення радянських організацій від шпигунів,

убивць і шкідників, таких як Троцький, Зінов'єв, Каменєв, Якір, Тухачевський, Розенгольц, Бухарін та інші недолюдки, "захитало" нібито радянський лад, внесло "розлад". Це цинічне базікання варте того, щоб поглузувати з нього. Як може захитати і розкласти радянський лад очищення радянських організацій від шкідливих і ворожих елементів? Троцькістсько-бухарінська купка шпигунів, убивць і шкідників, яка плазувала перед закордоном, пройнята рабським почуттям перед кожним іноземним чинушею і готова піти до нього на шпигунську службу, - купка людей, яка не зрозуміла того, що останній радянський громадянин, вільний від кайданів капіталу, стоїть на голову вище від усякого зарубіжного високопоставленого чинуші, який тягне на плечах ярмо капіталістичного рабства, - кому потрібна ця нікчемна банда продажних рабів, яку цінність вона може являти для народу і кого вона може "розкласти"?.. Слухаючи цих іноземних базік, можна дійти висновку, що якщо залишити на волі шпигунів, убивць і шкідників і не заважати їм шкодити, убивати і шпигувати, то радянські організації були б куди більш міцними і стійкими.

Останній дотеп вождя викликав у делегатів з'їзду дружний сміх.

***

Після того, як забрали чоловіка, Роза Самійлівна до ранку вже не лягала. Не було сил голосити і не було вже сліз плакати. Безсилий розпач і безнадія охопили душу. В такому стані вранці зайшла до сусідів, у будинок, де жив начальник бойової підготовки дивізії Родіонов. Вигляд жінки красномовно свідчив про нічну пригоду.

- Я вас не скомпрометую? - запитала.

- Чого там, - співчутливо мовив хазяїн, - ми всі зараз сидимо і чекаємо...

З особняка її з сином відразу виселили. Так що практично все нажите майно було втрачене. Лише дещо вдалося відправити до сестри в Харків, але туди слідом полетіла з НКВС телеграма з вимогою описати вивезене, бо (через завантаженість) не зробили цього на місці.

Роза Самійлівна домоглася прийому у когось з чинів НКВС.

- Що ви хочете взнати? - неприв'ітно запитав чекіст.

- Як він тут, за що забрали?

- О, йому тут добре, читає, грає в шахи! - голосно мовив той і додав ледь чутно, - забирайся з Києва якнайшвидше і якнайдалі. Забирайся хуткіш, чоловіку вже нічим не допоможеш...

Але хіба могла вона кинути його? Тож перебивалась у Києві то на вокзалі, то у знайомих. Зупинилась якось у квартирі товариша чоловіка по Політуправлінню округа Портнова. Він теж був давно арештований. Лягли спати. Раптом гуркіт у двері. Відчинили. Прийшли за дружиною Портнова Ганною Юхимівною. Прокинулись і почали плакати троє її малих дітей. А чекістів прислали молодих, ще не обтесаних. Почали вони вимагати розписку з Рози, що діти залишаються на її піклування. Та відмовилася:

- Не візьму. Може, ви завтра за мною приїдете?

Тоді зателефонували хлопці своєму начальству: "Що робити?"

На другому кінці дроту брутально вилаялись і звеліли взяти з жінки розписку про невиїзд. Згодом її вислали до Семипалатинська.

Після розстрілу чоловіка прийшла черга скуштувати арештантського хліба і Розі Самійлівні. І досі не може вона спокійно згадувати тюремні камери. І досі перед очима видряпана на стіні домовина, написи: "SOS", "фашисти". Важко їй згадувати і "чорного ворона", в якому її возили на допити. Там переповідали жінки одна одній, хто ще з військових арештований, хто вже розстріляний, як катують чоловіків. Були такі хвилини, коли щиро заздрили тим, хто після арешту чоловіка покінчив життя самогубством. Але ж син... А потім був табір у далекій Мордовії, де бранки, сліпнучи при поганому освітленні, вишивали на експорт батистові сорочки.

Едик залишився у сестри в Харкові. Йому пощастило. Він не потрапив до дитбудинку, як багато хто з дітей репресованих командирів. Але й на свободі було не з медом. Адже образити сина "ворога народу" було чимало охочих. Хоча були й такі, що співчували. Один з харківських енкавеесників порадив сестрі, куди і як потрібно написати прохання про звільнення. Сестра написала про таку можливість Розі і та нею скористалась.

У вересні 1939 року її звільнили з "вовчим білетом". На "свободі" вона не переставала всього боятися. Боялася міліціонерів і чекістів, боялася зустрічати старих знайомих. Все чекала, що її ось-ось знову заберуть. Тому й не їхала з Харкова, хоча проживати у ньому їй було заборонено: Харків був режимним містом. Але ж у ньому жив її син... Так і жила напівлегально: без прописки, без роботи. Приходив час від часу дільничний, гримав на неї, обіцяв відправити назад до таборів. А то якось уже перед самою війною прийшов і каже:

- Можеш прописатися. З Харкова зняли обмеження.

...А потім була війна і евакуація. Важко працювала на пилорамі. Там одна з робітниць, секретар партійної організації, порадила їй "загубити" свій "мічений" паспорт. Роза так і зробила. Згодом їй видали новий, "нормальний". Але страх, породжений 1937-м і наступними роками, не проходив. З ним жила до 1957 року. XX з'їзд КПРС, розвінчання культу особи Сталіна пригасили цей страх, хоча й не вбили його повністю, жили у ній до останнього, хоча, здавалося б, чого вже боятись у її 87 років?

...Дітей репресованих до армії не брали: не довіряли. Та Едуард Бордах добився права із зброєю в руках захищати Батьківщину. Вісімнадцятирічним юнаком пішов у 1944 році на фронт. Навесні 1945-го палаючим смолоскипом згорів молодий танкіст разом зі своїм танком у бою за село Мор, що в Угорщині...

З тих пір Роза Самійлівна залишилася сама. Без чоловіка, якого розстріляли свої. Без сина, якого забрала війна. Зовсім-зовсім сама.

Віталій Постолатій

ЛИСТ З КІМНАТИ № 4

Наприкінці 1939 навчального року, у травні, коли все буяло і цвіло, обласне УНКВС заарештувало шістьох хлопців-студентів III курсу Бобринецької агрошколи (пізніше — сільськогосподарський технікум).

1. У АРМАНКУЦИ ВІДПОВІДЬ ОДНА...

Всі шестеро із селянських родин середнього достатку, таких, що, судячи з усього, чіпко трималися за життя, і переживши голод і колективізацію, зуміли зберегти себе.

Хлопці добре й вчилися, але, очевидно, не належали до дуже слухняних та покірливих, бо заслужили досить негативні характеристики (можливо, цей негатив був викликаний і самим фактом їхнього арешту). Жили вони в одній кімнаті гуртожитку №12, і, очевидно, маючи юнацьку допитливість, по-своєму трактували і селянське життя їхніх родин, і знання, які одержували в агрошколі, і, що робить їм честь, готували себе до майбутньої професійної діяльності, шукаючи відповіді на запитання, які, цілком можливо, ставитимуть їм, молодим спеціалістам, селяни.

Але конкретних і задовільних відповідей на ці питання не знали ні викладачі, ні директор агрошколи Митрофан Шевченко, ні парторг Себастьян Арманкуца. Та й що могли відповісти викладачі Бобринецької агрошколи у 1938-39-му роках доскіпливим студентам про те, чому хліб держава продає людям по півтора рубля за кілограм, а купує зерно у селян по 12 рублів за центнер? Чому праця селянина цінується менше, ніж робітника? І чому зерно в селян скуповують примусово, не зважаючи на те, чи достатньо залишається їм для власних потреб? Фактичний аналіз проблем, що ставились у цих запитаннях, незмінно привів би до того, що в той час звалось ємким і замашним словом — контрреволюція. Тобто влада робить, що їй вигідно, не рахуючись з народом, а хто намагається розібратись у тому, що ж вона робить і збагнути причини та наслідки, той займається контрреволюцією. Чудова формула на всі часи, нинішня влада, мабуть, не раз пожалкувала, що це поняття нині розвінчане і його вже не використаєш з такою силою та

розмахом, як це робили більшовики. Але як би там не було, у 1939-му ця сумнозвісна контрреволюція ще працювала на повну потужність і люди, що мали досвід радянських 20-их та 30-их, боялися її, як чорт ладану, отож, і не дивно, що викладачі, як могли, відбувалися черговими фразами з підручників, якимись загальними словами (директор агрошколи спересердя навіть називав студентів копшуками), а наївні юнаки, не задовольняючись такими відповідями, все докопувались до свого...

Їх, приміром, дуже цікавило, чому це Радянська держава експортує бавовну, рибу (а про це вони дізнавалися на уроках економічної географії та рослинництва), інші дефіцитні на той час продукти, коли в країні відчувається їхня шалена нестача? Чому експортні товари дешевші, а наші гірші і дорожчі? Викладач Себастьян Арманкуца на подібні запитання міг відповісти приблизно таке: "То ти хочеш риби? Щоб тобі була болячка! Викопай собі став, розведи рибу, лови і їж!"

Бунтівні студенти цікавилися не лише питаннями радянської економіки, вони дуже критично оцінювали і порядки в агрошколі та гуртожитку. Одного разу навіть, обурені холодом у приміщенні та тим, що в гуртожитку протікає дах, а його ніхто й не збирається ремонтувати, вони всією кімнатою на знак протесту не пішли на заняття. За що, зрозуміло, усі — Микола Басистий, Василь Бондаренко, Ярош Грищук, Іван Бращенко, Василь Когут та Василь Киричко, — отримали догани від директора. У квітні в агрошколі навіть провели збори, щоб вияснити, де ж хлопці набрались таких шкідливих впливів. Дійти до якихось висновків не вдалося. Збори, очевидно, перетворилися на чергове словесне побиття викладачів. Керівництво вирішило, що цих думок і запитань студенти набираються від батьків, буваючи удома.

Аналізуючи селянське життя, хлопці, зрозуміло, не могли обійти й політику. Василь Бондаренко, наприклад, не раз допитувався, чому агронома з їхнього села (Олено-Косогорівка Кіровоградського району), грамотного і сумлінного спеціаліста, у 1937-ому ні з того, ні з сього заарештували і сказали, що він ворог народу. Як таке могло статися, коли той агроном ніякий не ворог — навпаки, простим людям він завжди допомагав і словом, і ділом, був до них приязний, за що його в селі й поважали. Де хвалена радянська демократія? Хто міг тоді, у 1939-му, дати відповідь на такі питання? На жаль, і сьогодні ми можемо вичерпно відповісти тільки на те, що стосується минулого. А на більшість пекучих питань сьогодення деякі наші вчителі відповідають приблизно так, як Себастьян Арманкуца. Тож і реагує наша молодь на це наркоманією, аморальністю, всеохопним пофігізмом, цинізмом і безвір'ям.

Тоді, у 1939-ому, хлопці із Бобринецької агрошколи ще вірили вождям, отож і вирішили написати листа секретареві ЦК КП(б)У Микиті Хрущову, аби той дав відповідь на їхні запитання. Відповіддю на такий зухвалий крок став арешт.

2. "ВПЕРТІСТЬ ПІДТВЕРДЖУЄ ВАШУ ВОРОЖУ ДІЯЛЬНІСТЬ"

Органам, зрозуміло, було простіше докопатися до коренів антирадянських (визначення дано блискавично) настроїв молодих людей. Найперше вони чітко і однозначно визначили, що при Бобринецькій агрошколі діяла антирадянська контрреволюційна організація, що ставила за мету дискредитацію політики партії. І хоча Микола Басистий (він хоч був і наймолодшим серед арештованих, але вважався зачинщиком) стверджував, що "...ніякого угруповання не було, ми лише обговорювали те, що нас цікавило, ворожості до радянської влади ми не відчували, можливо, була недовіра", слідчі лише зауважували: "Упорство с вашей стороны еще раз подтверждает вашу враждебную деятельность". І продовжували накачувати справу повітрям. Бо ж хлопці, власне, із самого початку нічого не приховували, а безкінечні допити одногрупників, викладачів не давали нових фактів, тільки збільшували справу в об'ємі.

Отож, слідчим не залишалось нічого іншого, як докопуватись чи не були репресованими родичі хлопців. І такі, зрозуміло, знайшлися. У того дядьки арештовувались. У того дід був розкуркулений, а в Басистого, то й батько мав покручену долю (ось, мовляв, де корені його незадоволення радянською владою!): у 1933-му, очевидно, рятуючись від голоду, виїхали сім'єю у Дніпродзержинськ, потім повернулися в Устинівський район, батько там був бригадиром, за якісь посадові злочини арештовувався, повернувшись додому, скоро помер.

Слідство також цікавилося, чи багато хто знав про листа? Хлопці не приховували в агрошколі, що його написали, навпаки, очевидно, маючи авторитет опозиціонерів до деяких викладачів та директора, розказували про листа усім і хвалилися, що чекають відповіді.

З позиції сьогоднішнього дня, важко зрозуміти, чому так сполошились органи, адже лист справді був абсолютно невинний і для влади набагато простіше і дешевше обійшлося б дати відповідь хлопцям: будь-який інструктор ЦК знайшов би переконливі для сільських юнаків аргументи. Чи то спрацював страх місцевого начальства перед вищим, яке посміли недоречно потурбувати, чи така вже природа тоталітарної системи, за якої "усе має мовчати...", але Кіровоградський обласний суд впаяв студентам по п'ять і три роки позбавлення волі та по два роки поразки в правах.

Слід віддати належне хлопцям — цей вирок не зламав їх. У касаційній скарзі вони пишуть, що не мали ніяких контрреволюційних намірів, а припущення слідчих з цього приводу не доведені судом, отож, не вважають себе винними. І хоча прокурор кримінального судового відділу просив скаргу не задовольняти, судова колегія Верховного суду вирок відмінила. Сталося це у січні 1940-го.

Через півтора року почалася війна. Очевидно, життєві шляхи хлопців пролягли на фронт. Чи повернувся звідти хоч хтось із них, чи загинули, захищаючи Батьківщину, яка так боялася їхніх правдивих, напівдитячих запитань?

Світлана Орел

СПИСКИ РЕАБІЛІТОВАНИХ ЖЕРТВ ТОТАЛІТАРНОГО РЕЖИМУ

АВКСЕНТЬЄВ МИХАЙЛО СТЕПАНОВИЧ, 1891 р.н., с.Михайлівка (віднесене до с.Ударне), українець, освіта 2 класи, проживав у м.Кіровограді, робітник. Заарештований 27.11.1937 Кіровським МВ НКВС (антирадянська діяльність). Засуджений 28.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9207)

АВРАМЕНКО ОНИСИМ ГНАТОВИЧ, 1903 р.н., с.Янівка, українець, освіта початкова, проживав на ст.Карасук Алтайського краю (Росія), червоноармієць 229 полку 77-ї кавалерійської дивізії. Заарештований 11.12.1941 особливим відділом НКВС 77-ої кавдивізії (з релігійних мотивів відмовився приймати присягу й захищати СРСР). Засуджений 25.07.1942 особливою нарадою при НКВС СРСР до розстрілу, вирок виконано 20.08.1942. Реабілітований 17.10.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П –11710)

АГАПОНЕНКО ВАСИЛЬ ГРИГОРОВИЧ, 1888 р.н., м.Бобринець, українець, освіта початкова, проживав у с.Володимирівка (нині Піщане) Бобринецького району, рахівник артілі. Заарештований 19.07.1933 Бобринецьким РВ ДПУ (агітація проти заходів партії та радянської влади). Рішення по справі немає. Справа припинена 16.12.1994 управлінням СБУ Кіровоградської області. (П – 4484)

АДАМЕНКО МИКОЛА МАРКОВИЧ, 1895 р.н., с.Олексіївка, українець, освіта початкова, проживав у с.Кременчувате Бобринецького (нині Компаніївського) району, без певних занять. Заарештований 14.02.1938 Бобринецьким РВ НКВС (активна контрреволюційна діяльність). Засуджений 11.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 27.05.1938. Реабілітований 24.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10643)

АЛТУШЕВ ЕМАНУЇЛ АНДРІЙОВИЧ, 1896 р.н., х.Козирівка Базилевської (нині Веселівської) сільради, українець, письменний, проживав у м.Бобринець, слюсар-механік за фахом. У 1932 році був засуджений за недбалу роботу, а в 1945-ому за самовільне відлучення з роботи. Втретє заарештований 5.08.1947 Бобринецьким РВ МДБ ("в роки німецької окупації з серпня 1941-го по березень 1944 року працював церковним старостою, заявив у жандармерію на комуніста, який його розкуркулював, вів антирадянську агітацію, вихваляв німецькі порядки"). Засуджений 9.09.1947 трибуналом військ МВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення. Реабілітований 27.12.1989 Кіровоградським облсудом. (П – 10469)

АНАПЕНКО ФЕДІР СТЕПАНОВИЧ, 1895 р.н., м.Бобринець, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 26.03.1938 Бобринецьким РВ НКВС (учасник контрреволюційної повстанської організації, антирадянська агітація, шкідництво). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу з конфіскацією майна, вирок виконано 21.06.1938. Реабілітований 17.05.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4336)

АНДОНЬЄВ ІВАН ТИХОНОВИЧ, 1887 р.н., х.Федосіївка Федорівської сільради, українець, письменний, хлібороб. Заарештований 9.12.1932 Бобринецьким РВ ДПУ ("соціально небезпечна й невиправна особа: готував збройні напади на представників радвлади"; із свідчень Андоньєва: "У 1921 році розкуркулений перший раз, у 1931-ому вдруге, у червні висланий на Урал, в серпні втік з місць заслання, перебував на нелегальному становищі, знайшов обріз із одним патроном і тримав при собі для

самозахисту"). Засуджений 9.02.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у концтаборах. Реабілітований 3.12.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 7166)

АНДОНЬЄВ МИКОЛА ЛАВРЕНТІЙОВИЧ, 1883 р.н., с.Обланка, українець, письменний, селянин-одноосібник, член созу "Жовтнева революція". Заарештований 30.02.1930 Зінов'євським облвідділом ДПУ ("до 1924 року мав 45 десятин землі, тоді ж був позбавлений виборчих прав; закликав населення виступати проти всіх заходів радвлади, під час хлібозаготівлі говорив на загальних зборах: "Грабують, скоро награбуються, весна покаже – ребром їм вилізе той грабунок; а тим часом помучимось"; в даний момент затесався в соз, який приховано розкладає"). Засуджений 4.03.1930 трійкою ДПУ УРСР до 7 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 20.07.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 3594)

АНДОНЬЄВ СЕРГІЙ ЛЬВОВИЧ, 1880 р.н., с.Дібрівка, українець, освіта початкова, проживав у с.Вереміївка Бобринецького району, коваль радгоспу "Червоний хлібороб". Заарештований 22.02.1938 Бобринецьким РВ НКВС (контрреволюційна агітація). Засуджений 11.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 27.05.1938. Реабілітований 24.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10644)

АПРОД ІВАН НЕСТОРОВИЧ, 1900 р.н., с.Миколо-Бабанка, українець, освіта вища, проживав у с.Новоолександрівка (приєднане до с.Кетрисанівка) Бобринецького району, директор школи. Заарештований 9.02.1938 Бобринецьким РВ НКВС (контрреволюційна агітація: "систематично веде профашистську агітацію серед учителів та учнів школи, цинічно висловлювався про портрети вождів партії т.Леніна і Сталіна, компрометував сталінську Конституцію і вихваляв царизм; учні на стінах школи малювали фашистську свастику"). Засуджений 11.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 27.05.1938. Реабілітований 11.06.1957 трибуналом Київського військового округу. (П – 3685)

АЩЕП'ЄВ РАФАЇЛ ПІМЕНОВИЧ, 1880 р.н., м.Бобринець, українець, освіта початкова, проживав у с.Новомиколаївка Рівненського (нині Новоукраїнського) району, ієромонах, член колгоспу "Тракторобуд". За агітацію проти держзаходів щодо лову риби 20.11.1931 був засуджений до 5 років концтабору на Камчатці, звільнений 22.08.1934. Вдруге заарештований 24.08.1937 Рівненським РВ НКВС ("у 1937 році вернувся в село Новомиколаївку, разом з попом Корнєєвим агітував селян замолювати гріхи, нажиті радянською владою; розповсюджував провокативні чутки про війну; перед зборами селян, де мало обговорюватись питання про закупівлю колгоспом машин, закликав колгоспників голосувати проти: "Цими машинами вивезуть весь ваш хліб"). Засуджений 10.09.1937 трійкою УКНВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 5.10.1937. Реабілітований 4.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Брат Микола, також служитель культу, засуджений до заслання на північ. (П – 8904)

БАБЕШКО ФЕДІР ПАНАСОВИЧ, 1902 р.н., с.Ячники Лохвицького району Київської (нині Полтавської) області, українець, освіта початкова, проживав у с.Водяно-Михайлівка Бобринецького району, колгоспник. Заарештований 12.04.1932 Бобринецьким РВ ДПУ (агітація проти колгоспного ладу – *див. Максим Рижиков*). Засуджений 1.08.1932 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання на північ. Реабілітований 21.12.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 6711)

БАБИЧ ПАВЛО ПИЛИПОВИЧ, 1893 р.н., с.Василівка-Гертопанівка (нова назва Кам'янка), українець, письменний, тесля колгоспу ім.Сталіна. Заарештований 24.12.1932 Бобринецьким РВ ДПУ (підозрювався у агітації проти виконання плану хлібозаготівель). Бобринецьким РВ ДПУ 24.03.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2899)

БАЙБАРАК ІВАН МИХАЙЛОВИЧ, 1910 р.н., с.Рогозівка Бобринецького району, українець, освіта початкова, колгоспник, після мобілізації червоноармієць 657 стрілецького полку 18 стрілецької дивізії. Заарештований 19.08.1940 УНКВС Івановської області (порушення військової присяги: "добровільно здався фінам у полон, разом з іншими вояками їв трупи вмерлих червоноармійців"). Засуджений 4.10.1940 особливою нарадою при НКВС СРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 7.08.1958 трибуналом Московського військового округу. (П – 4454)

БАЙБАРАК ФЕДІР ЯКОВИЧ, 1880 р.н., с.Великодрюкове, українець, неписьменний, колгоспник. Заарештований 2.03.1931 Бобринецьким РВ ДПУ (антирадянська агітація проти колективізації та хлібозаготівлі). Бобринецьким РВ ДПУ 21.07.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 5923)

БАКАЛ ГРИГОРІЙ ВАСИЛЬОВИЧ, 1905 р.н., с.Відрадна Долина (віднесене до Кетрисанівки), українець, освіта 5 класів, член ВКП(б) у 1932-41 роках, шофер-механік, рядовий 248 запасного танкового батальйону. Заарештований 29.01.1945 5-м відділом контррозвідки "Смерш" 6-ї гвардійської танкової армії ("у жовтні 1941 року разом із командиром відділення потрапив у полон до румунів, працював при румунській військовій частині; у лютому 1944-го при спробі втечі затриманий і відданий у табір військовополонених м.Темішоари, у квітні його забрав з табору на сільгоспроботи румунський поміщик; після звільнення Червоною армією і повторної мобілізації – висловлював сумнів у перемозі червоних, вихваляв життя в капіталістичній Румунії, висловлював намір лишитись там жити"). Засуджений 21.03.1945 трибуналом 6-ї гвардійської танкової армії до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 10.12.1957 трибуналом Прикарпатського військового округу. (П – 4021)

БАЛАГУРА ОЛЕКСАНДР СЕРГІЙОВИЧ, 1899 р.н., с.Витязівка, українець, освіта початкова, голова колгоспу ім.Ворошилова. Заарештований 15.11.1937 Витязівським РВ НКВС (шкідництво, контрреволюційна пропаганда проти заходів партії). Засуджений 11.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 27.05.1938. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Батько розкуркулений у 1932 році. (П – 8644)

БАНДУРКО ГАВРИЛО МАТВІЙОВИЧ, 1895 р.н., с. Миколо-Бабанка, українець, освіта середня, священик Різдвяно-Богородицевого храму, проживав у с.Сасівка Компаніївського району. Заарештований 8.02.1930 Зінов'євським окрвідділом ДПУ (агітація проти колективізації). Засуджений 25.03.1930 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років концтаборів. Реабілітований 1.02.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (5965 – П)

БАНДУРКО ІВАН КАРПОВИЧ, 1893 р.н., с.Малодрюкове, українець, освіта початкова, кандидат у члени ВКП(б) до 1931 року, листоноша Великодрюківської сільради. У 1932 році за антирадянську діяльність був засуджений Бобринецьким народним судом до 3 років неволі з поразкою у правах на 2 роки. Вдруге заарештований 14.02.1938 Бобринецьким РВ НКВС ("антирадянська агітація проти заходів радвлади, вихваляння ворогів народу Троцького, Любченка, П'ятакова"). Засуджений 20.06.1939 Кіровоградським облсудом до 2 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 1 рік. Реабілітований 26.07.1993 Генпрокуратурою України. (П – 1732)

БАНДУРКО ІВАН САВЕЛІЙОВИЧ, 1898 р.н., м.Бобринець, українець, освіта початкова, швець-кустар. Заарештований 12.07.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (активна контрреволюційна діяльність). Засуджений 25.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 19.10.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3907)

БАНДУРКО МАКСИМ САВЕЛІЙОВИЧ, 1885 р.н., м.Бобринець, українець, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 12.07.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (активна контрреволюційна діяльність). Засуджений 25.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 19.10.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3907)

БАРАБАН ПАВЛО ПРОХОРОВИЧ, 1895 р.н., с.Новоградівка, українець, письменний, рахівник колгоспу ім.Косіора. Заарештований 8.03.1938 Витязівським РВ НКВС (контрреволюційна агітація). Засуджений 21.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Помер 30.11.1947 в Інтлагу (Комі АРСР, Росія). Реабілітований 25.01.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4040)

БАРАБАНОВ ФЕДІР ПРОХОРОВИЧ, 1891 р.н., с.Новоградівка, українець, письменний, керуючий сільським кооперативним товариством. Заарештований 14.08.1930 Одеським облвідділом ДПУ ("участь у контрреволюційній повстанській організації, яка ставила мету – відновлення Самостійної України, керівник організації вчитель Василь Вітько; поряд з підготовкою до повстання організація вела систематичну антирадянську агітацію"). Засуджений 5.03.1932 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у концтаборах умовно, з-під варти звільнений. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10136)

БАРАНОВ СТЕПАН ВАСИЛЬОВИЧ, 1884 р.н., с.Колбалк Тираспільського району (Молдова), росіянин, освіта середня спеціальна, проживав у с.Новоградівка Бобринецького району, агроном Рощахівської машино-тракторної станції. У 1930 році за антирадянську агітацію засуджений до 5 років

заслання. Вдруге заарештований 21.12.1937 Витязівським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 2.02.1938 особливою нарадою при НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 5.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11450)

БАРИШЕВСЬКИЙ СЕМЕН МОЙСЕЙОВИЧ, 1879 р.н., с.Богданівка Херсонської області, єврей, освіта початкова, проживав у с.Водяно-Михайлівка Бобринецького району, хлібороб. Заарештований 2.02.1930 Зінов'євським окрвідділом ДПУ (антирадянська агітація). Засуджений 25.05.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років заслання у північний край. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10011)

БАРСЬКИЙ ГРИГОРІЙ ЮДКОВИЧ, 1895 р.н., секретар райкому партії Витязівського району. Засуджений 14.10.1938 Верховним судом СРСР до розстрілу. Інших даних у справі немає. (П – 5228)

БАСТ ГРИГОРІЙ МИХАЙЛОВИЧ, 1912 р.н., с.Новоградівка, німець, освіта початкова, проживав у с.Буховецьке Витязівського району, тракторист Рощахівської машино-тракторної станції. Заарештований 24.06.1941 УНКДБ Кіровоградської області (підозрювався у антирадянській агітації: вихвалянні Німеччини та зведенні наклепів на керівників партії та уряду). Управлінням НКВС Східно-Казахстанської області 21.11.1941 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2656)

БАУЕР АНДРІЙ САВЕЛІЙОВИЧ, 1896 р.н., с.Новоселівка Арбузинського району Миколаївської області, німець, освіта початкова, проживав у с.Іванівка Шевченківської сільради, садівник-пасічник, голова робітничого комітету радгоспу "Радлад" Бобринецького району. Заарештований 8.02.1938 Бобринецьким РВ НКВС (контрреволюційна діяльність: "вихваляв дореволюційний лад, дискредитовував радянську систему господарювання, висловлював співчуття розстріляним шпигунським бандам, ворогам народу Бухаріну і Тухачевському, викривляв сталінську Конституцію"). Засуджений 26.09.1938 трійкою НКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9485)

БАУЕР ДМИТРО САВЕЛІЙОВИЧ, 1898 р.н., с.Новоселівка Арбузинського району Миколаївської області, німець, освіта початкова, проживав у радгоспі "Радлад" Бобринецького району, слюсар. Заарештований 8.02.1938 Бобринецьким РВ НКВС (контрреволюційна діяльність: "вихваляв дореволюційний лад, ворога народу Бухаріна"). Засуджений 21.05.1939 колегією у кримінальних справах Кіровоградського облсуду до 2 років неволі з позбавленням громадянських прав на 1 рік. Судовою колегією у кримінальних справах Верховного суду УРСР 23.08.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 823)

БАУЕР ПИЛИП САВЕЛІЙОВИЧ, 1901 р.н., с.Родимівка Братського району Миколаївської області, німець, освіта початкова, проживав у с.Іванівка Шевченківської сільради, робітник радгоспу "Радлад" Бобринецького району. Заарештований 8.02.1938 Бобринецьким РВ НКВС (антирадянська діяльність). Засуджений 26.09.1938 трійкою НКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9485)

БЕЗВЕРХНІЙ ІВАН ФЕДОРОВИЧ, 1903 р.н., с.Мар'янівка, українець, письменний, проживав у радгоспі Джага-Кущі Сакського району Автономної Республіки Крим), робітник. Заарештований 18.04.1944 відділом контррозвідки "Смерш" 87-ої стрілецької дивізії ("у жовтні 1941 року потрапив у німецький полон, повернувся в село, був забраний на роботи в Німеччину, працював під час окупації сторожем саду, бив злодіїв"). Засуджений 18.07.1945 особливою нарадою НКВС СРСР до 7 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11616)

БЕЗВЕРХНІЙ ЛУК'ЯН АНДРІЙОВИЧ, 1894 р.н., с.Мар'янівка, українець, письменний, шорник радгоспу ім.Куйбишева. Заарештований 13.01.1938 Витязівським РВ НКВС (антирадянська агітація). Витязівським РВ НКВС 4.01.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2284)

БЕЗПАЛЬКО ГРИГОРІЙ ЯКОВИЧ, 1878 р.н., с.Рощахівка, українець, письменний, проживав у м.Бобринець, хлібороб. У 1930 році розкуркулений. Заарештований 19.10.1930 Бобринецьким РВ ДПУ (агітував проти хлібозаготівлі). Засуджений 5.02.1931 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 14.04.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 6187)

БЕМ КАРОЛІНА НИКОДИМІВНА, 1824 р.н., с.Громоклій Береславського району Миколаївської (нині Бобринецького Кіровоградської) області, німка, освіта неповна середня, проживала в м.Кіровограді, точильник заводу "Червона зірка". Заарештована 12.06.1947 УНКДБ Кіровоградської області ("співпраця з німецькими окупантами: отримавши німецький паспорт, була завербована як агент СД, дала підписку гебіткомісару Еккерту виявляти комуністів, комсомольців і партизанів; у 1943 році при відступі німців виїхала в Німеччину, працювала контролером на одному військовому заводі. Виявляла тих, хто саботує; у 1946-ому повернулась у Кіровоград, вихваляла життя в Німеччині"). Засуджена 26.07.1947 трибуналом військ МВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітована 1.10.1991 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12791)

БЕМ ПИЛИП ЯКУБОВИЧ, 1912 р.н., колонія Громоклій Береславської (нині село Василевської) сільради, німець, освіта початкова, член колгоспу "Нойє лебен". Заарештований 12.02.1938 Бобринецьким РВ НКВС ("син куркуля, якого двічі розкуркулювали у 1920 і 1929 роках; сам мав землі 100-150 десятин; шпигунство, контрреволюційна агітація"; із свідчень Бема: "У 1937 році я називав державні позики грабунком, висловлював контрреволюційні слова на адресу керівників радянського уряду; серед селян висловлював думку: вони голодують тому, що радвлада забирає в них хліб задарма; у листопаді 1937-го казав, що Радянський Союз допомагає Іспанії, а в самого народ ходить обірваний"). Засуджений 26.09.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 7.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9691)

БЕРДИЛО ПОРФИР МИХАЙЛОВИЧ, 1888 р.н., с.Розкопанці Богуславського району Київської області, українець, неписьменний, проживав у с.Новокиївка Відраднодолинівської сільради Бобринецького району, хлібороб. Заарештований 13.02.1930 Зінов'євським окрвідділом ДПУ (агітація проти колективізації та хлібозаготівлі). Засуджений 30.03.1930 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання на північ. Реабілітований 19.01.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 5983)

БЕРЕЖНИЙ ОСТАП ВАСИЛЬОВИЧ, 1896 р.н., с.Павлівка Кетрисанівської сільради, українець, освіта початкова, член колгоспу "Крок уперед". Заарештований 17.04.1930 Бобринецьким РВ ДПУ (антирадянська агітація, спрямована на розвал колгоспу). Засуджений 19.05.1930 Зінов'євським окружним судом до 6 років ув'язнення з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Верховним судом УРСР 17.06.1930 міру покарання зменшено до 3 років неволі. Реабілітований 27.06.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 1753)

БЕРЕСТОВЕНКО ІВАН ФРОЛОВИЧ, 1917 р.н., с.Степанівка, українець, освіта вища, кандидат у члени ВКП(б), проживав у м.Орєхово-Зуєво Московської області (Росія). Заарештований 30.09.1946 відділом контррозвідки "Смерш" 325-го спецтабору МДБ ("в роки війни здався німцям у полон, служив начальником поліції, записувався у РОА"). Засуджений 20.09.1947 військовим трибуналом Московського гарнізону до 25 років неволі з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 4.03.1993 Головною військовою прокуратурою з реабілітації. (П – 13816)

БЕРЛИН ДЕМ'ЯН НИКИФОРОВИЧ, 1891 р.н., м.Бобринець, українець, освіта неповна середня, рахівник дитячого садка і сільськогосподарської школи рільництва. Заарештований 12.07.1941 Кіровоградським НКДБ ("під виглядом релігійних переконань проводив антирадянську агітацію проти заходів партії та уряду"). Помер 26.11.1941 в тюрмі №17 м.Усть-Кам'яногірськ (Казахстан). Управлінням НКВС Східно-Казахстанської області 23.04.1942 справу припинено. Син Данило, 21 рік, за відмову від військової служби засуджений до 3 років неволі. (П – 5312)

БЕРЛИН ОЛЕКСА ДМИТРОВИЧ, 1903 р.н., м.Бобринець, українець, освіта початкова, пропагандист райпарткому. Заарештований 29.12.1932 Бобринецьким РВ ДПУ (підозрювався у саботажі виконання хлібозаготівлі). Прокуратурою Бобринецької дільниці 16.03.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2898)

БЕСПАЛЬКО ТЕРЕНТІЙ МИХАЙЛОВИЧ, 1889 р.н., с.Олександрівка Бобринецького району, українець, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, технік-будівельник пивзаводу. Заарештований 19.02.1931 Одеським оперсектором ДПУ (член контрреволюційної організації). Засуджений 5.03.1932 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заборони проживати у дванадцяти населених пунктах СРСР. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10137)

БИТЬКО ВАСИЛЬ КИРИЛОВИЧ, 1898 р.н., с.Дранівка Будаївського району Київської губернії, українець, освіта початкова, проживав у с.Новокиївка Відраднодолинівської сільради Бобринецького району, хлібороб. Заарештований 11.03.1931 Бобринецьким РВ ДПУ ("в 1919-21 роках служив у війську армії УНР та загоні Гайового, брав активну участь у повстанні проти радянської влади, переселився із Київської губернії у 1924 році разом із Дмитром Кушкою, Денисом Копійкою та Назаром Гав'ядою, займались спекуляцією – торгували кіньми, різними продуктами; вели антирадянську агітацію проти вступу в колгосп і виконання плану хлібозаготівлі, чинили шкідництво на послаблення могутності колгоспів; у травні 1930 року розганяли колгосп ім.Войкова – розібрали коней, сільгоспінвентар; тижнів два тому зібрались у хаті сина куркуля, позбавленого виборчих прав Івана Щеголя і обговорювали кандидатури правління нового колгоспу ім.Снєгова з метою розвалити його, що й трапилось на наступних колгоспних зборах"). Справу 4.05.1931 направлено у Бобринецький народний суд. Інших рішень у справі немає. Реабілітований 18.03.1991 Кіровоградською облпрокуратурою. (12648 – П)

БІГГЕ МИКОЛА ЯКОВИЧ, 1903 р.н., м.Якобштадт Курляндської губернії (Латвія), латиш, освіта початкова, проживав у м.Бобринець Миколаївської області, без певних занять, з сім'ї управляючого маєтком поміщика. У 1935 році був засуджений військовим трибуналом Приморської групи військ "за троцькізм" до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах, з-під варти звільнений у жовтні 1936 року. Вдруге заарештований 7.02.1938 Бобринецьким РВ НКВС ("у 1935 році служив начальником штабу навчального центру Тсоавіахіму Далекосхідного краю, у Червоній армії з 1922 року; проводив контрреволюційну агітацію, спрямовану проти радянської влади, зводив наклепи на керівників партії й уряду, вихваляючи фашистську Німеччину"). Управлінням НКВС Кіровоградської області 8.03.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2188)

БІДА ОЛЕКСА ПОТАПОВИЧ, 1886 р.н., с.Витязівка, українець, освіта початкова, проживав на х.Флорине Бобринецького району, хлібороб. Заарештований 8.09.1931 Бобринецьким РВ ДПУ (шкідництво, контрреволюційна агітація – *див. Павло Мінченко*). Засуджений 8.04.1932 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 24.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10133)

БІЛИЙ ВІКТОР МИКИТОВИЧ, 1896 р.н., м.Полтава, українець, освіта 4 класи, проживав у м.Бобринець, завідувач набірного цеху друкарні. Заарештований 19.03.1944 Бобринецьким РВ НКДБ (підозрювався у співпраці з німецькою окупаційною владою в роки війни). Бобринецьким РВ НКДБ 10.06.1944 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3062)

БІЛОКОНЕНКО СЕРГІЙ МИНОВИЧ, 1885 р.н., м.Бобринець, українець, освіта початкова, проживав на х.Шляховому Бобринецького району, хлібороб-одноосібник. Заарештований 8.11.1931 Бобринецьким РВ ДПУ (участь у контрреволюційному угрупованні, антирадянська агітація). Засуджений 8.11.1932 колегією ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення. Реабілітований 31.01.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12383)

БІЛЬЧЕНКО КАРПО МИКИТОВИЧ, 1902 р.н., с.Великодрюкове, українець, освіта початкова, член колгоспу "Червоний жовтень". У 1930 році разом з братом Павлом і батьком Микитою Савелійовичем розкуркулений і всі вислані у північний край, де брат помер. Заарештований 20.01.1933 Бобринецьким РВ ДПУ (агітація проти підписки на державну позику, виконання плану хлібозаготівлі). Засуджений 7.04.1933 нарсудом Бобринецького району до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 20.06.1990 Кіровоградським облсудом. (П – 1281)

БЛЕКІС ОЛЕКСАНДР ЕДУАРДОВИЧ, 1900 р.н., директор Витязівської машино-тракторної станції. Засуджений 27.12.1937 Верховним Судом СРСР до розстрілу. Інших даних у справі немає. (П – 5228)

БЛЕКІС ОЛЕКСАНДР ЕДУАРДОВИЧ, 1900 р.н., м.Рига (Латвія), латиш, освіта початкова, член ВКП(б) у 1925-37 роках, проживав у с.Витязівка Бобринецького району, директор машино-тракторної станції. Заарештований 18.08.1937 Витязівським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Прокуратурою Одеського військового округу 18.02.1941 справу припинено. У 1942 помер в ув'язненні. Реабілітований 14.11.1957 Верховним судом СРСР. (П – 3986)

БОБРОВСЬКА МАРІЯ ІЛЛІВНА, 1899 р.н., смт Олександрівка Вознесенського району Миколаївської області, українка, освіта неповна середня, проживала у м.Бобринці, без певних занять. Заарештована 24.12.1937 Бобринецьким РВ НКВС (дочка поміщика, дружина білого офіцера, підозрювалась у антирадянській агітації). Управлінням НКВС Кіровоградської області 2.06.1939 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 2590)

БОЙКО СТЕПАН ТРОХИМОВИЧ, 1898 р.н., м.Бобринець, українець, письменний, касир пошти. Заарештований 27.12.1937 Бобринецьким РВ НКВС (антирадянська агітація: "висловлювався проти розстрілів ворогів народу Тухачевського та інших, вихваляв життя за царя, пророкував поразку СРСР у майбутній війні з Німеччиною й Італією"). Засуджений 22.01.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 24.05.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 798)

БОЙЧЕНКО ІВАН ТЕРЕНТІЙОВИЧ, 1872 р.н., с.Великодрюкове, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 8.10.1929 Бобринецьким районним адміністративним міліцейським відділом (антирадянська агітація). Засуджений 18.11.1929 Зінов'євським окрсудом до 2 років неволі у концтаборі з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 6.10.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 1790)

БОНДАРЕВСЬКИЙ ФЕДІР ОКСЕНТОВИЧ, 1894 р.н., м.Бобринець, українець, освіта початкова, проживав у с.Кривоносове (нова назва - Червонозорівка) Бобринецького району, завідувач цегельного заводу, член колгоспу ім.Куйбишева. Заарештований 8.02.1938 Витязівським РВ НКВС (контрреволюційна агітація: "в минулому офіцер царської армії, добровільний учасник петлюрівського руху в роки громадянської війни; вихваляв царський лад, дискредитовував заходи партії та уряду, зокрема стосовно колгоспного будівництва"). Засуджений 8.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 14.05.1938. Реабілітований 20.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9812)

БОНДАРЕНКО КАРПО САМІЙЛОВИЧ, 1906 р.н., с.Шобелинка Чигиринського району Черкаської області, українець, письменний, проживав у с.Новоградівка Бобринецького району, член колгоспу ім.Сталіна. Заарештований 26.06.1941 Бобринецьким МРВ НКДБ (хуліганство та нецензурні висловлювання проти державних заходів). Засуджений 20.04.1942 УНКВС Красноярського краю до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах та відправлення на фронт. Прокуратурою СРСР (м.Свердловськ) 13.09.1942 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3100)

БОНДАРЕНКО ФАДЕЙ ОКСЕНТОВИЧ, 1890 р.н., х.Стовбова Балка (нині у складі с.Степівка), українець, освіта початкова, проживав у с.Улянівка Бобринецького району, колгоспник. У 1931 році за антирадянську агітацію був засуджений до 2 років неволі. Вдруге заарештований 23.07.1938 Бобринецьким РВ НКВС (учасник підпільної контрреволюційної організації). Помер 26.10.1938 у лікарні тюрми НКВС. (П – 8446)

БОНЦЕВИЧ ДАВИД РОДІОНОВИЧ, 1895 р.н., с.Борки Погост-Загородської волості Пінського повіту Мінської губернії (Білорусія), білорус, освіта початкова, у 1932 році вступив до ВКП(б), але був виключений "за пиятику й розвал колгоспу", проживав у с.Василівка-Гертопанівка Бобринецького району з 1919 року, член артілі ім.Чубаря. У 1934 році "за зрив жнивної кампанії" Бобринецьким народним судом був засуджений до 1 року неволі. Вдруге заарештований 9.02.1938 Бобринецьким райвідділом НКВС ("у 1934-37 роках разом з братом Панасом вели контрреволюційну агітацію, вихваляли життя в фашистській Польщі, брехливо відгукувались про радянську дійсність та хлібозаготівлю держави в колгоспах"). Засуджений 11.04.1939 Кіровоградським облсудом до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Верховним судом УРСР 17.08.1939 вирок скасовано, звільнений з-під варти. Брат Кирило в Польщі, брат Іван в Америці. (П – 10295)

БОНЦЕВИЧ ПАНАС РОДІОНОВИЧ, 1900 р.н., с.Борки Погост-Загородської волості Пінського повіту Мінської губернії (нині Білорусія), білорус, освіта початкова, проживав у с.Василівка-Гертопанівка Бобринецького району з 1918 року, член артілі ім.Петровського. Заарештований 12.02.1938 Бобринецьким РВ НКВС ("у 1921 році брав участь у Кронштадському повстанні, півроку жив у Фінляндії, після амністії у 1922 році повернувся додому; вів контрреволюційну агітацію у 1934-37 роках" – *див. Давид Бонцевич*). Засуджений 11.04.1939 Кіровоградським облсудом до 1 року 2 місяців ув'язнення – вважати міру покарання

відбутою, враховуючи строк із дня арешту. Кіровоградським облсудом 11.04.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. Брати – Кирило, проживає в Польщі, Іван – в Америці, Давид – заарештований за цією ж справою. (П – 10295)

БОРДАХ САМУЇЛ ЛАЗАРОВИЧ, 1900 р.н., м.Бобринець, єврей, освіта початкова, член ВКП(б), проживав у м.Овруч Житомирської області, начальник політвідділу 60-ої стрілецької дивізії. Заарештований 27.07.1937 особливим відділом УДБ 60-ої стрілецької дивізії (контрреволюційна діяльність). Засуджений 10.09.1937 військовою колегією Верховного суду СРСР до розстрілу, вирок виконано 10.09.1937. Реабілітований 19.09.1956 військовою колегією Верховного суду СРСР. (П – 6929)

БОРИК ВАСИЛЬ АНДРІЙОВИЧ, 1895 р.н., с.Конюшки Рутського повіту (Польща), поляк, освіта початкова, проживав у с.Ставрівка (нині приєднане до с.Миколо-Бабанка) Бобринецького району, тесля. Заарештований 29.11.1937 Витязівським РВ НКВС ("вів контрреволюційну агітацію, вихваляв умови життя у Польщі"). Засуджений 21.02.1938 особливою нарадою при НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 5.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11386)

БРИЖАК ЯКІВ ЯКОВИЧ, 1885 р.н., станиця Пластуновська Азово-Чорноморського краю (нині Краснодарського, Росія), росіянин, освіта середня, член української соціал-демократичної партії у 1904-07, РКП(б) у 1917-18 роках, з квітня 1920 року член ВКП(б), проживав у радгоспі "Червона зірка" Бобринецького району, учитель за фахом, директор радгоспу. Заарештований 26.03.1937 Бобринецьким РВ НКВС ("з 1925 року був членом контрреволюційної терористичної організації правих, в яку його завербував колишній керівник крайової споживспілки Кубані Яків Полян – помер у 1936 році, підтримував зв'язок з одним із керівників центру правих Ніколаєвським, чоловіком сестри Рикова, та знав про терористичні плани організації; здійснював шкідницьку діяльність в системі кооперації, залучивши спеціалістів радгоспу Іванюка та Івана Непомнящого"). Засуджений 24.11.1937 військовою колегією Верховного суду СРСР до розстрілу, вирок виконано 24.11.1937 у м.Одесі. Реабілітований 20.04.1957 військовою колегією Верховного суду СРСР. Брат Іван у 1930 році як куркуль висланий за межі України. (П – 3625)

БУГАЄНКО ОСТАП ОСТАПОВИЧ, 1917 р.н., с.Мар'янівка, українець, освіта 8 класів, обліковець транспортної бригади колгоспу. Заарештований 28.03.1948 Витязівським РВ МДБ (в роки німецької окупації працював секретарем Мар'янівської сільуправи). Засуджений 9.07.1948 військовим трибуналом МВС Кіровоградської області до 25 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Трибуналом Київського військового округу 22.10.1954 міру покарання зменшено до 5 років неволі, з-під варти звільнений. Реабілітований 31.01.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13023)

БУДАНОВ ДАНИЛО ІВАНОВИЧ, 1895 р.н., с.Новоолександрівка (приєднане до с.Кетрисанівка), українець, письменний, проживав у радгоспі "Відродження" Мар'янівської сільради, машиніст. Заарештований 13.12.1932 Бобринецьким РВ ДПУ (підозрювався у антирадянській діяльності: Буданов, Захар Дяченко, Кузьма Івашина та Олекса Фоменко під час спільних зустрічей за випивкою вели агітацію проти заходів радянської влади і колгоспного будівництва). Звинувачення не пред'явлено, інших судових даних у справі немає. (П – 2888)

БУДЕРАЦЬКИЙ СТАНІСЛАВ ЙОСИПОВИЧ, 1866 р.н., с.Ольвіополь Єлисаветградського повіту Херсонської губернії (нині Миколаївська область), поляк, неписьменний, проживав у м.Бобринці, без певних занять. Заарештований 16.03.1920 Бобринецьким комендантом ("коли служив у економії поміщиків Задонських, то жорстоко поводився з селянами; агітував проти радянської влади: "Скоро прийдуть поляки чи німці – буде інша влада"). Єлисаветградським ревтрибуналом 6.06.1920 з-під варти звільнений за підпискою про обов'язкову явку у суд. Засуджений 16.08.1920 Єлисаветградським ревтрибуналом до 5 років умовно. (2685 – П)

БУЗЬКО ФЕДІР СПИРИДОНОВИЧ, 1879 р.н., с.Змагаївка Черкаської області, українець, письменний, проживав у с.Червона Долина Бобринецького району, член колгоспу ім.Крупської. Заарештований 16.10.1937 Бобринецьким РВ НКВС ("вів розмови серед колгоспників про близьку загибель СРСР"). Засуджений 20.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Кіровоградським облсудом 19.04.1939 міру покарання зменшено до 5 років неволі з

позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 3.09.1993 Генпрокуратурою України. (П – 1541)

БУЛГАКОВА ВАЛЕРІЯ АНДРІЇВНА, 1923 р.н., м.Щигри Курської області (Росія), росіянка, освіта середня, член ВЛКСМ, проживала у с.Олексіївка Бобринецького району, без певних занять. Заарештована 8.06.1944 Бобринецьким РВ НКДБ ("секретний співробітник німецьких окупантів; була завербована як агент жандармерії, про що дала письмове зобов'язання, отримала завдання виявляти партизан і антинімецьки налаштованих осіб та доносити письмово або в усній формі начальнику жандармерії"; Булгакова заперечує практичну діяльність у якості агента жандармерії). Засуджена 12.10.1944 трибуналом військ УНКВС Кіровоградської області до 15 років каторжних робіт з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітована 12.08.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13541)

БУРМА ІВАН НИКИФОРОВИЧ, 1876 р.н., с.Заріг Лубенського (нині Оржицького) району Полтавської області, українець, освіта початкова, проживав у м.Бобринці, член колегії захисників при окружному суді. Заарештований 8.07.1927 Зінов'євським окрвідділом ДПУ (антирадянська агітація). Засуджений 16.09.1927 особливою нарадою при колегії ОДПУ СРСР до 3 років позбавлення права проживати на Україні, у Москві, Ленінграді, Ростові-на-Дону. Реабілітований 31.01.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 4289)

БУСЬКО ІВАН РОМАНОВИЧ, 1896 р.н., с.Лятка Мінської губернії (Білорусія), білорус, освіта неповна середня, член ВКП(б), проживав у с.Витязівка Бобринецького району, завідувач райземвідділу. Заарештований 19.07.1938 Витязівським РВ НКВС (підозрювався як член троцькістської організації). Засуджений 27.09.1939 Кіровоградським облсудом до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Цивільною колегією Верховного суду УРСР 23.10.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 758)

БУТЕНКО ВОЛОДИМИР ГРИГОРОВИЧ, 1900 р.н., с.Сорочанове, українець, освіта початкова, проживав у с.Кривоносове (нині Червонозорівка) Бобринецького району, колгоспник. Заарештований 6.01.1935 Бобринецьким РВ НКВС (контрреволюційна агітація). Засуджений 8.09.1935 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10563)

БУТЕНКО ПИЛИП ЙОСИПОВИЧ, 1900 р.н., с.Витязівка, українець, освіта початкова, член колгоспу "Червона Україна". Заарештований 27.11.1937 Витязівським РВ НКВС (контрреволюційна агітація: "Скільки будуть існувати комбайни, стільки ми й будем голодні; колгоспи не вічні, їх скоро не стане, а будуть індивідуальні господарства"). Засуджений 1.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Управлінням НКВС Кіровоградської області 14.02.1940 міру покарання зменшено до 5 років неволі. Реабілітований 31.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10281)

БУТЕНКО ТИМОФІЙ ІВАНОВИЧ, 1897 р.н., х.Приволянський Бобринецького району, українець, освіта початкова, проживав у с.Павлівка Бобринецького району, хлібороб. Заарештований 18.02.1930 Зінов'євським окрвідділом ДПУ (агітація проти колективізації та проведення хлібозаготівельних робіт). Засуджений 4.03.1930 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 16.03.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 5959)

БУХАРІН ФАДЕЙ МИРОНОВИЧ, 1885 р.н., с.Слободка Думиницького району Смоленської (нині Калузької) області (Росія), росіянин, освіта початкова, проживав у с.Великодрюкове Бобринецького району, без певних занять. Заарештований 4.07.1941 Кіровоградським УНКДБ (антирадянський настрій). Засуджений 30.07.1941 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки та конфіскацією майна. Реабілітований 31.05.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 835)

БУЧ ВІКТОРІЯ ЕДУАРДІВНА, 1915 р.н., с.Катеринеталь Варварівського району Миколаївської області, німкеня, освіта вища, проживала у м.Бобринець, лікар. Заарештована 22.07.1944 Бобринецьким РВ НКВС ("у 1942-43 роках під час німецької окупації працювала завідувачем акушерсько-гінекологічного відділення Бобринецької лікарні; підтримувала фашистський режим, прийняла німецьке підданство фольксдойч, користувалась від німецької влади всіма пільгами: отримувала продукти харчування із німецьких магазинів, була позбавлена всіх податків і зборів"). Засуджена 11.11.1944 особливою нарадою

НКВС СРСР до 5 років ув'язнення у Чорногорському спецвиправному таборі. Реабілітована 4.12.1964 Кіровоградським облсудом. Батько Буч Едуард Севастянович, 1876 р.н., вчитель у Миколаївській області, у 1937 році репресований; дядько Севастян Севастянович також репресований у 1937-ому. (П – 7881)

ВАЙНАРОВСЬКИЙ ГРИГОРІЙ ОЛЕКСАНДРОВИЧ, 1880 р.н., с.Миколо-Бабанка, українець, освіта початкова, колишній член артілі "Червоний молот", завідувач пошти. Заарештований 28.12.1932 Бобринецьким РВ ДПУ (підозрювався в агітації проти колективізації та виконання плану хлібозаготівель). Прокуратурою Бобринецької дільниці 28.04.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 1275)

ВАЙСГАР ГУСТАВ ЛЮДВІГОВИЧ, 1913 р.н., колонія Громоклей Бобринецького району, німець, освіта початкова, член колгоспу "Нойє лебен". Заарештований 26.06.1941 Бобринецьким райвідділом НКДБ ("належав до членів контрреволюційного німецького угруповання, які влаштовували нелегальні зібрання, серед людей провадили антирадянську агітацію, вихваляли фашистський лад у Німеччині, зі злобою відгукувались про колгоспний лад, податкову політику радянського уряду, листувались із контрелементом з числа осіб, які емігрували у 1934 році до Німеччини"). Засуджений 6.06.1942 особливою нарадою при НКВС СРСР до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 10.08.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11737)

ВАКУЛЕНКО ГРИГОРІЙ КУЗЬМОВИЧ, 1875 р.н., м.Бобринець, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, слюсар заводу "Червона зірка". Заарештований 10.07.1937 Кіровським МВ НКВС (член контрреволюційної організації). Засуджений 9.08.1939 Кіровоградським облсудом до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Даних про реабілітацію у справі немає. (П – 652)

ВАСАЛАТІЙ ПАВЛО МИТРОФАНОВИЧ, 1905 р.н., м.Вознесенськ Миколаївської області, українець, письменний, проживав на х.Новомолдавка Новоградівської сільради Бобринецького району, комірник колгоспу ім.Сталіна. Заарештований 29.12.1932 Бобринецьким РВ ДПУ (підозрювався у саботажі та зриві плану хлібозаготівлі). Прокуратурою Бобринецької дільниці 5.04.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2904)

ВАСЕЦЬКИЙ АНТОН ЛАВРЕНТІЙОВИЧ, 1884 р.н., м.Бобринець, українець, освіта 3 класи училища, закінчив школу прапорщиків, рахівник Бобринецької міськради. Заарештований 9.11.1930 Бобринецьким РВ ДПУ ("служив у білогвардійській армії, підтримував нелегальний зв'язок з Польщею"; "підпоручник царської армії, прослужив 1,5 місяця у денікінському загоні у Бобринці, служив на охороні закладів – начальником загону тоді був полковник Косиков, якого змінив полковник Никифор Сосна-Сосненко, який у 1929 році помер у Польщі; з бобринецьким загоном Васецький емігрував до Польщі, у 1923 році повернувся додому"). Засуджений 29.05.1931 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років ув'язнення у концтаборах. Реабілітований 24.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Брат дружини Жеребецький Василь Дмитрович станом на 1923 рік інтернований в таборах Польщі; Жеребецький Йосип емігрував до м.Ковеля (на той час також Польща). (П – 10124)

ВАСЕЦЬКИЙ ДМИТРО ЛАВРЕНТІЙОВИЧ, 1899 р.н., м.Бобринець, українець, освіта неповна середня (реміснича школа), токар електростанції. У 1920 році, служачи в інфекційних шпиталях Червоної армії, відмовився від стройової підготовки під впливом толстовського вчення. Заарештований 25.07.1941 Бобринецьким РВ НКДБ ("антирадянська агітація проти заходів партії і уряду; толстовець, при переобліку військовослужбовців відмовився з'явитися, про що письмово виклав райвійськкому"; із свідчень Васецького: "Антирадянською агітацією не займався, на військовий облік не ставав через свої релігійні переконання"). Засуджений 4.07.1942 особливою нарадою НКВС СРСР до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах (Карагандинський ВТТ). З-під варти звільнений 25.07.1949. У 1960 році проживав у Бобринці. Реабілітований 10.09.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5312)

ВЕЛИКИЙ ФЕДОТ ПЕТРОВИЧ, 1897 р.н., с.Олексіївка, українець, письменний, військовослужбовець. Заарештований 22.09.1941 особливим відділом НКВС 2-ої кавалерійської дивізії ("вів антирадянську агітацію, поширював антисемітські висловлювання серед червоноармійців"). Засуджений 26.09.1941 військовим трибуналом Одеського гарнізону до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав та конфіскацією майна. Військовим трибуналом Одеського гарнізону 29.09.1941 з-під варти звільнений і направлений на фронт з умовою: якщо виявить себе в боях гідно, то за піклуванням командування частини може бути звільнений від покарання. (П – 5828)

ВЕРЗАН ДМИТРО АНАНІЙОВИЧ, 1897 р.н., м.Бобринець, українець, освіта початкова, завідувач складу районного споживчого товариства. Заарештований 3.03.1931 Бобринецьким РВ ДПУ (підозрювався у контрреволюційній діяльності). Одеським оперсектором ДПУ 26.09.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 7436)

ВЕРХОВСЬКИЙ АРКАДІЙ СЕМЕНОВИЧ, 1899 р.н., с.Крутоярка Єланецького району Миколаївської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Іванівка Шевченківської сільради Бобринецького району, конюх радгоспу "Радлад". У 1932 році арештовувався органами ДПУ, під вартою перебував 9 місяців. Вдруге заарештований 27.11.1937 Бобринецьким РВ НКВС (контрреволюційна агітація: "син куркуля, який мав до революції 250 десятин власної землі; робітникам радгоспу говорив: "Сталінська Конституція – ширма радянської влади, становище робітників при ній не поліпшилось, а навпаки – погіршилось, за царизму народ жив краще"). Засуджений 1.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9212)

ВИНОГРАДОВ ВОЛОДИМИР ОЛЕКСАНДРОВИЧ, 1894 р.н., м.Бобринець, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, головний бухгалтер радгоспу ім.Яковлева. Заарештований 27.07.1937 Кіровським МВ НКВС ("в роки громадянської війни служив у денікінській контррозвідці; вів антирадянську агітацію"). Засуджений 10.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 5.10.1937. Реабілітований 18.03.1967 Кіровоградським облсудом. Брат Всеволод Виноградов у 1920 році емігрував з білими у Францію. (П – 1250)

ВІЛЬЧИНСЬКИЙ МИКИТА ПАВЛОВИЧ, 1889 р.н., с.Кетрисанівка, українець, освіта початкова, хлібороб-одноосібник. Заарештований 25.10.1929 Зінов'євським окрвідділом ДПУ (агітація проти реалізації держпозики, колективізації). Засуджений 8.01.1930 до 5 років неволі у концтаборі з позбавленням громадянських прав на 5 років та засланням на цей же термін. Реабілітований 31.01.1992 Генпрокуратурою України. (П – 13032)

ВІТЬКО ДМИТРО АНДРІЙОВИЧ, 1895 р.н., с.Чорнявка Чигиринського району Київської (нині Черкаського Черкаської) області, українець, письменний, проживав у м.Бобринець, рахівник колгоспу "Інше життя". Заарештований 27.09.1930 Одеським оперсектором ДПУ (участь в контрреволюційній організації). Засуджений 6.09.1931 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у концтаборі. Вдруге, працюючи бухгалтером колгоспу ім.Тельмана у с.Новоградівка Бобринецького району, заарештований 6.07.1938 Витязівським РВ НКВС (підозрювався як член контрреволюційної повстанської організації). Прокуратурою Витязівського району 14.01.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10147, 2556)

ВІТЬКО КИРИЛО СЕРГІЙОВИЧ, 1887 р.н., с.Чорнявка Чигиринського району Київської (нині Черкаського Черкаської) області, українець, письменний, проживав у с.Новоградівка Бобринецького району, член колгоспу ім.Косіора. Заарештований у квітні 1931 року Одеським облвідділом ДПУ (підозрювався як член української контрреволюційної організації). Одеським облвідділом ДПУ 22.03.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 6428)

ВІТЬКО МИКОЛА ДАНИЛОВИЧ, 1899 р.н., с.Чернявка Чигиринського району Київської (нині Черкаського Черкаської) області, українець, освіта середня, проживав у с.Мар'янівка Бобринецького району, вчитель. Заарештований 5.05.1944 Витязівським РВ НКДБ (антирадянська агітація). Засуджений 29.09.1944 військовим трибуналом НКВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 27.12.1989 Кіровоградським облсудом. (П – 10470)

ВІТЬКО СТЕПАН ПАВЛОВИЧ, 1886 р.н., с.Чорнявка Чигиринського району Київської (нині Черкаського Черкаської) області, українець, освіта початкова, проживав у с.Новоградівка Бобринецького району, завгосп колгоспу ім.Сталіна. Заарештований 5.12.1937 Витязівським РВ НКВС (контрреволюційна агітація). Засуджений 22.01.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 28.04.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 415)

ВОДОП'ЯНОВ ФЕДІР СТЕПАНОВИЧ, 1905 р.н., с.Бобринка, українець, освіта початкова, військовослужбовець 17-го гвардійського стрілецького полку 5-ої повітряно-десантної дивізії. Заарештований 28.08.1944 відділом контррозвідки "Смерш" 6-ої гвардійської повітряно-десантної дивізії ("16 жовтня 1941 року під час відступу Червоної армії в районі ст.Лозова Харківської області дизертирував

із частини у с.Малинівка, перевдягнувся у цивільний одяг і переховувався до приходу німців, гвинтівку і 30 бойових патронів викинув у кущі – потім повернувся в рідне село, де до квітня 1944 року жив на окупованій території"). Засуджений 3.01.1945 25-м Братиславським гвардійським стрілецьким корпусом до 3 місяців штрафної роти для спокутування вини перед Батьківщиною. (П – 5859)

ВОЙНОВ ЯКІВ АНДРІЙОВИЧ, 1889 р.н., с.Кетрисанівка, українець, письменний, кандидат у члени ВКП(б) до 1920 року, столяр машино-тракторної станції. Заарештований 26.12.1937 Бобринецьким РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 22.02.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до 6 місяців ув'язнення у тюрмі. Реабілітований 16.06.1992 Бобринецькою райкомісією з реабілітації. (П – 931)

ВОЙНОВА МАРІЯ ДАВИДІВНА, 1884 р.н., с.Кетрисанівка, українка, неписьменна, член колгоспу "Х з'їзд ВЛКСМ". Заарештована 27.12.1937 Бобринецьким РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджена 22.02.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до 3 місяців ув'язнення у тюрмі. Реабілітована 16.06.1992 Бобринецькою райкомісією з реабілітації. (П – 931)

ВОЛЕНКО МИКИТА АНДРІЙОВИЧ, 1899 р.н., м.Бобринець, українець, освіта середня, проживав у с.Береславка Бобринецького району, вчитель. Заарештований 17.09.1931 Бобринецьким РВ ДПУ (агітація проти заходів радвлади на селі). Судового рішення по справі немає. Управлінням СБУ Кіровоградської області 16.12.1994 справу закрито. (П – 4497)

ВОЛКОВ ПАНАС ЙОСИПОВИЧ, 1879 р.н., с.Буховецьке, українець, освіта початкова, проживав у с.Витязівка Бобринецького району, хлібороб. Заарештований 22.02.1930 Зінов'євським окрвідділом ДПУ (агітація проти хлібозаготівель, самообкладання). Засуджений 22.03.1930 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 18.03.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 5966)

ВОЛКОВ ПАХОМ ГРИГОРОВИЧ, 1916 р.н., с.Буховецьке, українець, освіта початкова, їздовий колгоспу ім.Молотова. У 1931 році разом із сім'єю висланий на північ, звідки повернувся того ж року. Заарештований 27.07.1937 Бобринецьким РВ НКВС (контрреволюційна агітація, спрямована на підрив колгоспного ладу). Засуджений 11.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 28.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8692)

ВОЛКОВА МАРІЯ АВГУСТІВНА, 1886 р.н., с.Буховецьке, українка, неписьменна, домогосподарка. У 1931 році розкуркулена і вислана у м.Архангельськ, звідки повернулась того ж року. Заарештована 27.07.1937 Витязівським РВ НКВС (агітація проти колгоспного ладу та підписки на державну позику). Засуджена 11.08.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 19.06.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 1487)

ВОЛОНТИР ДМИТРО ЛАРІОНОВИЧ, 1905 р.н., с.Бобринка, українець, освіта початкова, проживав у с.Біліївка (приєднане до с.Павлогірківка) Бобринецького району, хлібороб. Заарештований 24.10.1929 Бобринецьким РВ міліції (терористичний акт проти сільської активістки – *див. Михайло Мехеда*). Засуджений 2.02.1930 Зінов'євським окрсудом до 7 років ув'язнення з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 21.05.1992 Генпрокуратурою України. (П – 13309)

ВОЛОНТИР ОЛЕКСІЙ ЛЕОНТІЙОВИЧ, 1896 р.н., с.Бобринка, українець, освіта початкова, член ВКП(б), проживав у с.Кривоносове (нині Червонозорівка) Бобринецького району, голова сільради. Заарештований 27.07.1937 Витязівським РВ НКВС ("в роки громадянської війни служив у денікінській армії; висловлював співчуття розстріляним троцькістам") Засуджений 11.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 23.08.1937. Реабілітований 31.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9268)

ВОЛОШИН ОНУФРІЙ ВАСИЛЬОВИЧ, 1881 р.н., с.Білоусівка Вознесенського району Миколаївської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Витязівка Бобринецького району, член колгоспну "Червона Україна". У 1932 році розкуркулений. Заарештований 3.11.1937 Витязівським РВ НКВС (проведення антирадянської агітації). Управлінням НКВС Кіровоградської області 7.03.1939 справу припинено у зв'язку зі смертю. (П – 1711)

ВОЛОШИН ТИМІШ ПЕТРОВИЧ, 1915 р.н., с.Степанівка, українець, освіта початкова, проживав у м.Бобринець, червоноармієць дивізії міліції військ НКВС. Заарештований 22.08.1943 транспортним відділом НКДБ Південної залізниці (підозрювався як агент німецької розвідки).

Управлінням контррозвідки "Смерш" Центрального фронту 22.09.1943 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 4969)

ВОЛЬФ АНДРІЙ ІВАНОВИЧ, 1888 р.н., с.Фесулове Василівсько-Гертопанівської сільради (нова назва с.Кам'янка), німець, освіта початкова (курси польових бригадирів), проживав у радгоспі "Радлад" Бобринецького району. Заарештований 8.02.1938 Бобринецьким РВ НКВС ("вихваляв дореволюційний лад, ворога народу Бухаріна"). Засуджений 21.05.1939 судовою колегією Кіровоградського облсуду до 6 років неволі з позбавленням громадянських прав на 1 рік. Судовою колегією Кіровоградського облсуду 22.04.1940 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 823)

ВОЛЬФ ЯКОБ ГОТЛІБОВИЧ, 1875 р.н., колонія Кляйнендорф (під м.Новий Буг Миколаївської області), німець, освіта початкова, проживав у м.Бобринець, хлібороб. Заарештований 5.09.1920 Єлисаветградським секретно-оперативним відділом Миколаївської губЧК ("учасник білогвардійської змови проти радянської влади", "мав економію під селом Солонцюватка Бобринецького району"). Засуджений 1.10.1920 колегією Єлисаветградської повітової ЧК до 2 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9953)

ВУКОТИЧ ГРИГОРІЙ ЯКИМОВИЧ, 1910 р.н., с.Павлогірківка Витязівського району, українець, освіта початкова, проживав і працював у радгоспі ім. Куйбишева Витязівського (нині Бобринецького) району, слюсар. Заарештований 17.08.1945 Витязівським РВ НКДБ ("зрадництво під час німецької окупації, евакуація з німцями: Вукотич із Михайлом Пуликовським у 1942 році організували контрреволюційну куркульську групу у кількості 20 осіб на чолі з колишнім поміщиком Енером; на нарадах у сільуправі куркулі обговорювали питання виявлення радянських активістів, членів ВКП(б), складали списки на вказаних осіб і передавали до німецької жандармерії"; із свідчень Вукотича і Пуликовського: "Ми відвідували ці кулацькі наради, але не підписували списків на радянський партійний актив, і до арештів Шпона й К.Момонта – обидва розстріляні у 1942 році – та інших не причетні"). Засуджений 29.09.1945 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 20 років каторжних робіт з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Трибунал Київського військового округу 8.02.1955 вирок від 29.09.1945 відмінив, Вукотича і Пуликовського з-під варти звільнив. Батько Яким Митрофанович з 1929 році розкуркулений і висланий за межі України. (П – 2854)

ГАБРО КІНДРАТ ІЛЛІЧ, 1878 р.н., с.Соболівка Мокрокалигірківського району Київської (нині Шполянського Черкаської) області, українець, освіта початкова, проживав у с.Павлогірківка Витязівського (нині Бобринецького) району, член колгоспу "8 Березня". Заарештований 8.08.1950 УМДБ Кіровоградської області ("після війни разом із Федором Дяченком і Полікарпом Качуром організовував секту "християн євангельської віри п'ятидесятників-трясунів", систематично у його хаті по неділях збирали людей на молитовні збори, чим зривали роботу в колгоспі; провадив антирадянську агітацію"). Засуджений 19.10.1950 Кіровоградським облсудом до 25 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років і конфіскацією майна. Верховним судом СРСР 9.12.1953 міру покарання зменшено до 10 років неволі. Реабілітований 19.11.1991 Генеральною прокуратурою СРСР. (П – 12877)

ГАВ'ЯДА НАЗАР ЮХИМОВИЧ, 1883 р.н., с.Ісайки Богуславського району Київської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Новокиївка Відраднодолинівської сільради Бобринецького району, хлібороб. Заарештований 11.03.1931 Бобринецьким РВ ДПУ ("в 1919-20 роках служив у війську армії УНР, брав активну участь у повстанні проти радянської влади, переселився із Київської губернії у 1924 році разом із Василем Битьком, Дмитром Кушкою та Денисом Копійкою, займались спекуляцією – торгували кіньми, різними продуктами; вели антирадянську агітацію проти вступу в колгосп і виконання плану хлібозаготівлі, чинили шкідництво на послаблення могутності колгоспів; у травні 1930 року розганяли колгосп ім.Войкова – розібрали коней, сільгоспінвентар; тижнів два тому зібрались у хаті сина куркуля, позбавленого виборчих прав Івана Щеголя і обговорювали кандидатури правління нового колгоспу ім.Снєгова з метою розвалити його, що й трапилось на наступних колгоспних зборах"). Справу 4.05.1931 направлено у Бобринецький народний суд. Інших рішень у справі немає. Реабілітований 18.03.1991 Кіровоградською облпрокуратурою. (12648 – П)

ГАВРУСЕНКО КУЗЬМА ПРОКОПОВИЧ, 1891 р.н., м.Бобринець, українець, освіта початкова, проживав у смт Златопіль (нині м.Новомиргород), тесля-столяр, працівник Кіровоградського облринккому. Заарештований 30.06.1941 УНКДБ Кіровоградської області ("вихваляв німецьку армію, фашистський

лад Німеччини; висловлював поразницькі настрої, пропагував відрив України від СРСР"). У зв'язку з евакуацією Кіровоградської тюрми 1.08.1941 етапований в Усть-Кам'яногірську тюрму №17, Казахстан ("серед в'язнів Усть-Кам'яногірської тюрми вів агітацію: "З перемогою Німеччини над Радянським Союзом і встановленням німцями нових порядків ми побудуємо пряму дорогу і всіх паразитів комуністів та радянських керівників проженемо босяка по цій дорозі", "Гітлер ставить мету: знищити кріпосне право в Радянському Союзі, розпустити колгоспи – ці ярмо й кабалу людства; в колгоспах народ остаточно виснажився й змучився, працюють з дня у день, а ходять голі, босі й голодні"). Далі у вирі війни справа на Гаврусенка була тимчасово загублена, заведена нова, тому й існує дві версії: перша – управлінням НКДБ Східно-Казахстанської області 25.11.1941 слідство припинено, з-під варти звільнений; друга – засуджений 17.06.1942 особливою нарадою при НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Насправді помер 14.04.1942 в неволі – м.Усть-Кам'яногірськ Східно-Казахстанської області. Реабілітований 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Рідний брат у 1937 році розстріляний за контрреволюційну діяльність. (П – 11544, 3032)

ГАВРУСЕНКО-ГАВРИКОВ ІВАН ПРОКОПОВИЧ, 1884 р.н., м.Бобринець, українець, освіта початкова, сторож машино-тракторної станції. Заарештований 27.11.1937 Бобринецьким РВ НКВС (контрреволюційна агітація). Засуджений 1.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 27.12.1937. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9743)

ГАЖУРА (ГАЖУРО) ВОЛОДИМИР ВЕРЕМІЙОВИЧ, 1909 р.н., с.Новосіль-Покровка Єланецького району Миколаївської області, українець, освіта середня (профтехучилище у м.Бобринці, школа військових льотчиків у м.Ворошиловграді), проживав у с.Гвардійці Борського району Куйбишевської області (Росія), слухач 1-ої ескадрильї 2-го запасного авіаполку ВМФ, лейтенант. У 1934 році перебував під слідством за "повітряне хуліганство", судом виправданий. Вдруге заарештований 24.01.1942 особливим відділом НКВС 2-го запасного авіаполку Військово-морського флоту (антирадянська пропаганда: "в кінці липня 1941 року розповідав, що німці полонених червоноармійців відпускають з умовою, аби ті йшли і розповідали людям, що з ними не треба воювати; заперечував повідомлення Радінформбюро"). Засуджений 31.10.1942 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 18.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12172)

ГАЙНЕРТ ЯКІВ МИХАЙЛОВИЧ, 1882 р.н., с.Буховецьке, німець, освіта початкова, член колгоспу "Гофнунг". Заарештований 8.02.1938 Витязівським РВ НКДБ ("провадив антирадянську агітацію разом з куркулями Іваном Ходаком та Едуардом Шмідком" – *див. Іван Іванович Ходак*). Засуджений 4.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, згідно з довідкою від 2.05.1938 знаходився у в'язниці НКВС м.Кірове, помер 23.05.1938 від серцевого приступу. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9128)

ГАЛИБА (ГАЛИБІН) ДЕМ'ЯН МИХАЙЛОВИЧ, 1891 (1889) р.н., с.Маковіївка (нині приєднане до с.Апрелівка), українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 23.08.1930 Одеським опердектором ДПУ УРСР ("член української контрреволюційній організації, очолюваної учителем Василем Вітьком, що здійснював діяльність за завданням Київського і Білоцерківських центрів, організація ставила мету відновлення Самостійної української народної республіки; у березні 1930-го була вчинена невдала спроба підняти повстання – брав участь у зборах селян у Сороковій балці"). Засуджений 6.09.1931 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Вдруге, проживаючи у с.Новоградівка Бобринецького району і працюючи в колгоспі "Червоний відпускник", заарештований 26.09.1937 Витязівським РВ НКВС ("належність до контрреволюційної організації Спілка визволення України у 1930 році; шкідницька діяльність: недораховував колгоспникам трудодні, в результаті чого колгоспники не виходили на роботу; вів антирадянську агітацію проти колгоспного ладу"). Засуджений 10.07.1938 Миколаївським облсудом до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 12.11.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10148, 1956)

ГАЛИБА ДАРИНА СТЕПАНІВНА, 1897 р.н., с.Апрелівка, українка, письменна, проживала на х.Іллінка Апрелівської сільради, доярка колгоспу ім.Блюхера. Заарештована 3.09.1936 Витязівським РВ НКВС ("на розширеному засіданні правління колгоспу після читання вироку стосовно зінов'євсько-

троцькістського центру сказала: "Нам все одно, що Каменєва і Зінов'єва розстріляли, чи розстріляли б Сталіна і Молотова, бо жити нам від того краще не буде, бо віддали землю партії на вічне користування – якби працювали так, як за поміщика, то жили б краще"). Засуджена 11.12.1936 Одеським облсудом до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах умовно з позбавленням громадянських прав на 1 рік. Реабілітована 30.06.1990 Генеральною прокуратурою України. (П – 1209)

ГАМБУРГ ГРИГОРІЙ КІНДРАТОВИЧ, 1899 р.н., колонія Гусенбах Краснокутського кантону Саратовської області (Росія), німець, освіта початкова, кандидат у члени КП(б)У в 1931-37 роках, проживав на х.Водяно-Михайлівка Базилевської сільради (нині Веселівської) Бобринецького району, член колгоспу ім.Єжова, згодом ім.Кірова. Заарештований 12.02.1938 Бобринецьким РВ НКВС ("кандидатство у партії зупинене за зв'язок із куркулями і пиятику; працюючи головою колгоспу ім.Кірова, систематично дискредитовував колгоспний лад і вихваляв капіталістичний, говорив цинічні слова на адресу керівників радянського уряду, розвалював трудову дисципліну в колгоспі"). Засуджений 27.09.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 7.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9689)

ГАНСЬКИЙ АНДРІЙ КАРПОВИЧ, 1929 р.н., с.Іванівка, німець, освіта початкова, проживав у с.Крутоярка Бобринецького району, член колгоспу ім.Жданова. Заарештований 4.04.1951 Бобринецьким райвідділом МДБ ("батько Карпо в період німецької окупації був старостою села Крутоярка і при відступі німців утік разом з ними на захід з усією родиною; після поразки Німеччини Андрій Ганський перебував у англійській зоні окупації Німеччини і повернувся в СРСР у 1948-ому; систематично вів проанглійську агітацію, вихваляв фашистську Німеччину та інші імперіалістичні країни, їхні економіку, культуру й побут, зводив наклепи на радянську владу та колгоспний лад; заявляв, що буде мстити росіянам на випадок війни"). Засуджений 19.06.1951 судовою колегією Кіровоградського облсуду до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 15.06.1989 Верховним судом УРСР. (П – 10244)

ГАРБА ОЛЕКСАНДРА МИТРОФАНІВНА, 1903 р.н., с.Улянівка, українка, освіта початкова, хлібороб. Заарештована 28.12.1928 Зінов'євським окрвідділом ДПУ ("разом з іншими одноосібниками готувала необхідні умови для створення підпільної контрреволюційної організації"). Засуджена 12.07.1929 особливою нарадою при колегії ОДПУ до заслання в Сибір на 3 роки. Реабілітована 16.05.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 14184)

ГАРБА СЕРГІЙ МИХАЙЛОВИЧ, 1896 р.н., с.Береславка, українець, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, студент Зінов'євського інституту народної освіти. Заарештований 13.03.1931 Зінов'євським міськвідділом ДПУ ("у 1919 році служив у денікінській армії, в 1920-22 в Червоній; участь у контрреволюційній групі, що боролась за відновлення самостійної України – керував нею учитель Василь Вітько"). Засуджений 5.03.1932 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заборони проживання в 12 населених пунктах. Реабілітований 22.08.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11008)

ГЕЙНЦ ЯКІВ ІВАНОВИЧ, 1886 р.н., с.Марієнталь Спартаківського району Одеської області, німець, освіта початкова, проживав у радгоспі ім.Куйбишева Бобринецького району, різнороб свинорадгоспу. Заарештований 8.03.1938 Витязівським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 3.10.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 30.10.1938. Реабілітований 2.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9672)

ГЕЙШИН МЕЄР ЕЙСОРОВИЧ, 1910 р.н., м.Бобринець, єврей, освіта початкова, заготівельник промчобітної артілі. Заарештований 28.07.1937 Бобринецьким РВ НКВС (агітаційна діяльність). Засуджений 1.03.1938 судовою колегією Миколаївського облсуду до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 15.06.1990 Верховним судом УРСР. (П – 12387)

ГЕЛЛЕР АРОН ВЕНІАМІНОВИЧ, 1900 р.н., м.Радзивилів Рівненської області, єврей, освіта середня, проживав у м.Бобринець, бухгалтер електростанції. Заарештований 1.11.1940 Бобринецьким РВ НКВС ("читав листи родичів із Західної України, зводив наклепи на умови життя у СРСР: говорив, що в СРСР немає рівноправності"). Засуджений 31.05.1941 судовою колегією Кіровоградського облсуду до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 29.03.1990 Верховним судом УРСР. (П – 11726)

ГЕРАСИМЕНКО ІВАН ГРИГОРОВИЧ, м.Братське Миколаївської області, українець, освіта початкова, проживав на х.Тарасівка Бобринецького району, колгоспник. Заарештований 7.11.1931 Бобринецьким РВ ДПУ (участь в контрреволюційній групі, антирадянська агітація). Інші дані у справі відсутні. (П – 12383)

ГЕРАСИМЕНКО СЕРГІЙ АНДРІЙОВИЧ, 1863 р.н., м.Бобринець, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 8.11.1931 Бобринецьким РВ ДПУ (контрреволюційна агітація). Засуджений 1.08.1932 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 3 років позбавлення волі умовно. Реабілітований 31.01.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12383)

ГЕРТОПАН ВІКТОР СЕМЕНОВИЧ, 1899 р.н., м.Бобринець, українець, освіта середня (чотири класи міського училища), канцелярський службовець, секретар-рахівник Водяно-Михайлівської сільради. У 1921 році перебував під слідством за участь у арештах червоних партизан. Вдруге заарештований 5.05.1924 Єлисаветградським окружним відділенням ДПУ ("півтора місяця служив канцеляристом у караульно-каральному загоні денікінської армії; брав участь у єврейських погромах"). Засуджений 19.05.1925 Одеським облсудом до 2 років позбавлення волі, звільнений від покарання за амністією. Реабілітований 16.03.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 3677)

ГИЧКО ОЛЕКСІЙ ІВАНОВИЧ, 1888 р.н., м.Бобринець, українець, письменний, приватний візник, столяр, хлібороб. Заарештований 19.12.1937 Бобринецьким РВ НКВС (антирадянська агітація: "Від радянської влади толку нема й не буде, бо і старі й нові керівники на народ уваги не звертали й звертати не збираються"). Засуджений 30.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 28.02.1938. Реабілітований 1.08.1964 Кіровоградським облсудом. Брат Панас розстріляний у 1937 році. (П – 7847)

ГИЧКО ПАНАС ІВАНОВИЧ, 1893 р.н., м.Бобринець, українець, освіта вища (Кіровський педінститут, 1936), проживав у м.Кіровограді, вчитель школи №4. У 1924 році був заарештований органами ДПУ, виправданий; у 1929 році за зв'язок із куркульським рухом перебував під слідством 2 місяці; у 1930-ому за контрпропаганду сидів 6 місяців у бупрі. Вчетверте заарештований 27.07.1937 Кіровським МВ НКВС ("у 1919 році служив у денікінців по мобілізації 9 днів; був одним із керівників куркульського повстання в роки громадянської війни; у 1931 році залучений до роботи в ДПУ сексотом, таємним співробітником, від чого згодом відмовився, разом із Федором Гриценком та Сергієм Лукашевичем вів контрреволюційну пропаганду, підтримував зв'язки з білоемігрантськими колами за кордоном"). Засуджений 25.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, дати виконання вироку у справі не зазначено. Реабілітований 19.10.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3907)

ГІНКУЛ ГРИГОРІЙ АВРАМОВИЧ, 1890 р.н., с.Миколо-Бабанка, українець, освіта початкова, хлібороб-середняк, колгоспник. Заарештований 3.04.1931 Одеським оперативним сектором ДПУ УРСР (підозрювався у причетності до повстанської антирадянської підпільної організації). Одеським оперсектором ДПУ УРСР 16.12.1931 справу припинено, з-під варти звільнений під підписку про невиїзд. (П – 7480)

ГЛАДКИЙ МУСІЙ КУЗЬМОВИЧ, 1902 р.н., с.Новоградівка, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 28.11.1937 Витязівським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 1.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 27.12.1937. Реабілітований 23.10.1965 Кіровоградським облсудом. (П – 8006)

ГЛУЩЕНКО ДМИТРО АНДРІЙОВИЧ, 1909 р.н., с.Миколаївка Василівсько-Гертопанівської сільради, українець, освіта початкова, їздовий колгоспу ім.Петровського. Заарештований 20.02.1936 Бобринецьким РВ НКВС (антирадянська агітація). Спецколегією Одеського облсуду 16.11.1938 виправданий та звільнений. (П – 1324)

ГНАТКОВ МАТВІЙ ІВАНОВИЧ, 1882 р.н., с.Новиця Калуського району Івано-Франківської області, українець, освіта 3 класи, член ВКП(б) з 1920 року, проживав у м.Бобринець, уповноважений райпарткому з хлібозаготівлі у с.Рощахівка Бобринецького району. Заарештований 3.01.1933 Бобринецьким РВ ДПУ (підозрювався як саботажник хлібозаготівлі, розбазарювач хліба: "говорив, що план здачі хліба по сільській раді нереальний, в результаті на 30.12.1932 план виконано на 65%, протягом грудня заготовлено всього лиш 300 центнерів зерна, в той же час зерно роздавалось селянам"). Особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР 13.04.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 7689)

ГОБВАВІР ІВАН ЙОСИПОВИЧ, 1891 р.н., с.Луковельна (Австро-Угорщина), австрієць, неписьменний, проживав у с.Рощахівка Бобринецького району, робітник радгоспу. Заарештований 21.12.1937 Витязівським РВ НКВС (вихваляв умови життя у Польщі). Засуджений 21.02.1938 особливою нарадою при НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11383)

ГОЛОВЧЕНКО НАТАЛЯ ВОЛОДИМИРІВНА, 1897 р.н., м.Бобринець, росіянка, освіта 4 класи, проживала у м.Кіровограді, рахівник молокозаводу. Заарештована 2.03.1944 Кіровоградським облвідділом НКВС (підозрювалась у антирадянській пропаганді). Управлінням НКВС Кіровоградської області 6.05.1944 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 458)

ГОЛУБЕНКО ЯВТУХ ІВАНОВИЧ, 1899 р.н., х.Варварівка Новокостянтинівської сільради Братського району Одеської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Іванівка Бобринецького району, різнороб "Червоноармійської комуни". Заарештований 29.10.1940 управлінням держбезпеки УНКВС Кіровоградської області (підозрювався у антирадянській агітації). УДБ УНКВС Кіровоградської області 24.01.1941 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2163)

ГОЛУБОВ ЛЕВ ОЛЕКСІЙОВИЧ, 1905 р.н., м.Донецьк, українець, освіта 7 класів, член ВКП(б) з 1938 року, проживав у с.Витязівка Бобринецького району, завідувач райторгу. Заарештований 12.04.1944 Витязівським РВ НКДБ ("в роки німецької окупації брав участь у товаристві "Просвіта", був таємним агентом німецької жандармерії"). Засуджений 5.09.1944 трибуналом військ НКВС до 17 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років і конфіскацією майна. Реабілітований 13.03.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13132)

ГОНТАР ФЕДОТ ІЛЛІЧ, 1885 р.н., с.Червонопілля, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 8.11.1931 Бобринецьким РВ ДПУ (участь у контрреволюційній групі, антирадянська агітація). Інших даних у справі немає. (П – 12383)

ГОНЧАР САВЕЛІЙ АНДРІЙОВИЧ, 1900 р.н., с.Василівка, українець, освіта початкова, член колгоспу "12 з'їзд КП(б)У". Заарештований 4.12.1937 Бобринецьким РВ НКВС (контрреволюційна агітація проти радянської влади та її керівників). Засуджений 8.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8820)

ГОНЧАР СЕМЕН АНТОНОВИЧ, 1895 р.н., с.Василівка, українець, освіта початкова, завідувач тваринницької ферми колгоспу ім.К.Маркса. Заарештований 8.02.1938 Бобринецьким РВ НКВС (контрреволюційна агітація, шкідницька підривна робота у колгоспі). Засуджений 11.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 27.05.1938. Реабілітований 24.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10645)

ГОНЧАР СЕРГІЙ ЯКОВИЧ, 1891 р.н., с.Василівка, українець, освіта 4 класи, проживав у с.Масляниківка Черняхівської сільради Кіровоградського району (нині у складі м.Кіровограда), без певних занять. Заарештований 2.02.1944 Кіровоградським райвідділом НКДБ ("з родини середняків, у 1913-18 роках служив у царській армії, унтерофіцер, у 1918-20 служив червоноармійцем; у 1931 році виключений з колгоспу як куркуль, господарство за невиконання хлібоздачі державі розпродане, Гончар виїхав у Зінов'євськ; в роки німецької окупації працював бригадиром городньої бригади громадського двору №58, вів антирадянську агітацію, у квітні 1942 року зводив наклепи на радянську дійсність, у серпні висміював керівника компартії й уряду"; "в суді сказав, що у процесі досудового слідства обмовив себе в антирадянській агітації, оскільки до нього застосовували недозволені методи ведення слідства"). Засуджений 13.07.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 7 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Відбував покарання в м.Вожаєль, Комі АРСР, помер 17.11.1945 в Устьвимлагу. Реабілітований 15.03.1989 Кіровоградським облсудом. (П – 10053)

ГОНЧАР ТИМОФІЙ СИДОРОВИЧ, 1899 р.н., с.Андріївка (нині у складі Трудолюбівки), українець, освіта 2 класи. Заарештований 24.03.1944 Бобринецьким РВ НКДБ (під час німецької окупації працював старостою громадського двору). Засуджений 26.07.1944 трибуналом Кіровоградського гарнізону до 6 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 3.04.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13205)

ГОНЧАРЕНКО ГРИГОРІЙ ІВАНОВИЧ, 1917 р.н., с.Витязівка, українець, освіта 7 класів, проживав в селищі Абезь ст.Сива Москва Інтинського району (Республіка Комі, Росія), завідувач пекарні відділу робітничого постачання №8. Заарештований 12.07.1944 відділом контррозвідки "Смерш" (співпраця з німецькою поліцією). Засуджений 6.08.1944 військовим трибуналом 39-ї гвардійської стрілецької дивізії до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 14.09.1956 трибуналом Київського військового округу. (П – 3042)

ГОНЧАРЕНКО ІВАН ІВАНОВИЧ, 1905 р.н., м.Бобринець, українець, письменний, проживав у с.Федіївка Бобринецького району, член радгоспу ім.Куйбишева. У 1933 році за крадіжку хліба був засуджений до 1,5 року неволі, у 1940-ому арештовувався за хуліганство. Втретє заарештований 30.06.1941 Бобринецьким МРВ НКДБ ("з початком воєнних дій висловлював поразницькі настрої, вихваляв життя у фашистській Німеччині та дореволюційній Росії: "Раніше хліба, продуктів і товарів було скільки хочеш, а тепер цього нема"; "Зараз судять багато невинних людей: за прогул судять, за спізнення судять – за все судять"). Засуджений 27.06.1942 особливою нарадою НКВС СРСР до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 6.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11071)

ГОНЧАРЕНКО КУЗЬМА ОЛЕКСІЙОВИЧ, 1907 р.н., с.Витязівка, українець, освіта 4 класи, кандидат у члени ВКП(б). Заарештований 19.06.1944 УНКДБ Кіровоградської області ("таємний агент "СД" на окупованій німцями території в роки війни"). Засуджений 9.12.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 20 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Трибуналом Київського військового округу 8.03.1955 міра покарання зменшена до 10 років неволі з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Звільнений з таборів у 1955 році. Реабілітований 6.10.1960 Верховним судом СРСР. (П – 13730)

ГОНЧАРЕНКО ЯКІВ ДМИТРОВИЧ, 1886 р.н., с.Витязівка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 2.04.1928 Зінов'євським окрвідділом ДПУ (антирадянська агітація). Засуджений 25.05.1928 особливою нарадою при колегії ОДПУ до заслання у Казахстан на 3 роки. Реабілітований 4.04.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 14152)

ГОНЧАРОВ ПЕТРО ГРИГОРОВИЧ, 1904 р.н., с.Водяно-Михайлівка, росіянин, освіта початкова, хлібороб. У 1931 році розкуркулений. Заарештований 12.04.1932 Бобринецьким РВ ДПУ (агітація проти колективізації – *див. Максим Рижиков*). Одеським облвідділом ДПУ 17.06.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 6711)

ГОРБА АНДРІЙ МАКАРОВИЧ, 1892 р.н., с.Мар'янівка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 2.02.1930 Зінов'євським окрвідділом ДПУ (агітація проти хлібозаготівель та вступу у сози). Засуджений 23.04.1930 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 31.03.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 6008)

ГОРДЄЄВ ВАСИЛЬ КУЗЬМОВИЧ, 1904 р.н., м.Миколаїв, українець, освіта початкова, проживав у с.Бобринка Бобринецького району, рахівник колгоспу. Заарештований 25.10.1937 Витязівським РВ НКВС (контрреволюційна шкідницька діяльність, підривна діяльність стосовно виборів). Засуджений 2.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 22.11.1937. Реабілітований 29.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10667)

ГОРДЄЄВ КУЗЬМА ГРИГОРОВИЧ, 1879 р.н., с.Поветкіне Болховського повіту Орловської губернії (Росія), росіянин, освіта початкова, проживав у с.Варламівка Витязівського (нині Бобринецького) району, тесля радгоспу "Радянський селянин". Заарештований 30.06.1941 Бобринецьким РВ НКДБ ("у грудні 1937-го показував на портрет Леніна: "Його треба було б розстріляти – це через нього мені тепер нема життя"; у березні 1940-го розповідав про репресію свого сина: "Забрали сучі сини мого рідного Василя, зовсім безневинного"; "Хіба гірше було б, якби фіни загарбали СРСР? Ось зараз я голий і голодний живу; кажуть, що в СРСР немає безробіття – мене ж зняли з роботи за прогул у радгоспі; раніше я не переживав би: де хотів би, там і працював"). Засуджений 14.03.1942 особливою нарадою при НКДБ СРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах Красноярського краю. Реабілітований 22.08.1989 Кіровоградською обласною прокуратурою. (П – 12258)

ГОРОВЕНКО ГЕРАСИМ ЙОВОВИЧ, 1909 р.н., с.Біївці Богуславського району Київської області, українець, освіта 4 класи, у 1933 році виключений із кандидатів у члени ВКП(б), проживав у

с.Солонцюватка Бобринецького району, член колгоспу "Червоний колос". Заарештований 13.02.1938 Устинівським РВ НКВС (контрреволюційна агітація за дискредитацію заходів радянської влади). Засуджений 25.09.1938 Миколаївським облсудом до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 28.12.1988 Верховним судом УРСР. (П – 8499)

ГОРОДЕЦЬКИЙ КОСТЯНТИН ЛАРІОНОВИЧ, 1888 р.н., м.Бобринець, українець, освіта початкова, проживав у с.Новомиколаївка Бобринецького району, колгоспник. Заарештований 17.01.1933 Новоукраїнським міськвідділом ДПУ (підозрювався у антирадянській діяльності). Особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР 8.02.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 6675)

ГРАНОВСЬКИЙ ПАВЛО НИКИФОРОВИЧ, 1896 р.н., м.Бобринець, українець, освіта початкова, рахівник школи №1. Заарештований 21.03.1938 Бобринецьким РВ НКВС ("член підпільної контрреволюційної організації, яка вела антирадянську агітацію, здійснювала шкідницьку діяльність"). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 21.06.1938. Реабілітований 20.11.1956 трибуналом Київського військового округу. (П – 3821)

ГРЕЧАНИЙ ВАСИЛЬ ІСАКОВИЧ, 1899 р.н., с.Апрелівка, українець, освіта початкова, рахівник. Заарештований 3.10.1931 Одеським облвідділом ДПУ (підозрювався як член контрреволюційної повстанської організації, яка ставила за мету повалення радянської влади). Одеським облвідділом ДПУ 22.03.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 6426)

ГРИЧАНОВСЬКИЙ ІЛЛЯ СОФРОНОВИЧ, 1897 р.н., м.Бобринець, українець, освіта вища педагогічна, вчитель школи №4. У 1921 році як учасник контрреволюційної націоналістичної організації перебував під арештом 3 місяці; у 1931-ому як учасник процесу над "Спілкою визволення України" під вартою знаходився 7,5 місяців. Втретє заарештований 3.07.1938 Бобринецьким РВ НКВС ("будучи сексотом НКВС, брав участь у діяльності повстанської націоналістичної організації, очолюваної колишнім петлюрівцем Семенютою"). Засуджений 5.11.1938 трійкою УНКВС Кіровоградської області до розстрілу, вирок виконано 17.11.1938. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9137)

ГРИЩУК ЯРОШ АНДРІЙОВИЧ, 1919 р.н., с.Тхорин Овруцького району Житомирської області, українець, освіта неповна середня, проживав у м.Бобринець, студент сільгосптехнікуму. Заарештований 28.05.1939 Бобринецьким РВ НКВС ("у квітні 1939 року за ініціативи Миколи Басистого разом з іншими учнями агрошколи брав участь у написанні листа секретарю ЦК КП(б)У Микиті Хрущову, в якому ставились гострі соціальні питання: чому хліб у селян примусово забирають за копійки, а продають у десятки разів дорожче? Чому праця селян цінується менше, ніж робітника? і т.п."). Засуджений Кіровоградським облсудом 11.12.1939 до 5 років ув'язнення з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Верховним судом УРСР 11.01.1940 справу припинено, вирок скасовано, з-під варти звільнений. (П – 999)

ГРІНЧЕНКО ПАВЛО МАКАРОВИЧ, 1870 р.н., м.Бобринець, українець, освіта початкова, проживав у с.Родниківка Олександрівського району, хлібороб комуни ім.Урицького. У 1931 році розкуркулений. Заарештований 29.12.1932 Зінов'євським МВ ДПУ (антирадянська агітація). Засуджений 10.01.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення умовно. Реабілітований 14.12.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 661)

ГРУДНИЦЬКИЙ СЕРГІЙ ЮРІЙОВИЧ, 1892 р.н., м.Херсон, росіянин, освіта середня, проживав на х.Жахівка (нині у складі Рощахівки) Бобринецького району, вчитель. Заарештований 10.01.1924 Єлисаветградським окружним відділом ДПУ ("у вересні 1919 року як офіцер царської армії мобілізований до служби в денікінській армії; з наближенням до Бобринця селянської армії Нестора Махна покинув денікінців"). Засуджений 19.05.1925 Одеським облсудом до 2 років позбавлення волі, звільнений від покарання за амністією. Реабілітований 16.03.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 3677)

ГРУШЕВИЙ СЕМЕН ІЛЛІЧ, 1891 р.н., с.В'язівок району ім.Петровського Київської (нині Городищенського Черкаської) області, українець, проживав на хуторі Садовому Червонодолинської сільради Бобринецького району, голова колгоспу "Комуніст". У 1932 році був засуджений до 1 року примусової праці. Вдруге заарештований 5.09.1937 Бобринецьким РВ НКВС (антирадянська, шкідницька діяльність у колгоспі, член повстанської групи: "за родом виконуваної роботи намагались підняти проти радянської влади селян, для чого вели контрреволюційну агітацію, а також своїми злочинними діями

озлоблювали селян" – по справі засуджено 6 осіб). Засуджений 3.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 14.11.1937. Реабілітований 26.07.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4456)

ГУК ІДА РАГУСІВНА, 1912 р.н., с.Великі Вельдани Єланецького району Миколаївської області, німкеня, письменна (4-класне німецьке училище), проживала у с.Буховецьке Бобринецького району, член колгоспу "Гофнунг". Заарештована 28.10.1936 Витязівським РВ НКВС ("вела контрреволюційну агітацію, спрямовану на підрив авторитету вождів партії та уряду, заявляючи, що уряд не турбується про колгоспників і тому вони живуть убого: скільки в колгоспі не працюй – все одно нічого не отримаєш"; із свідчень Х.: "Я, як кандидат у члени КП(б)У, не можу набратись нахабства і сказати так, як говорила Гук проти наших вождів"; "У Гук часто збираються вечорами жінки й чоловіки; що вони там роблять, невідомо, оскільки завжди вікна зачинені віконницями"). Засуджена 31.12.1936 спецколегією Одеського облсуду до 2 років неволі з позбавленням громадянських прав на 1 рік; за протестом прокуратури УРСР 31.03.1937 присуд відмінено за м'якістю покарання; повторно засуджена 21.06.1937 спецколегією Вінницького облсуду до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітована 12.10.1990 Верховним судом УРСР. Чоловік Гук Йосип Корнійович з 1935 року знаходиться у засланні на півночі; рідні дядьки мешкають в Америці. (П – 12617)

ГУНЬКО ВІРА ФЕДОРІВНА, 1911 р.н., с.Ольгопіль Новобузького району Миколаївської області, українка, освіта початкова, член ВЛКСМ, проживала у радгоспі "Радлад" Бобринецького району, робітниця. У 1940 році засуджена за прогул до 6 місяців примусових робіт. Заарештована 1.07.1941 Бобринецьким МРВ НКДБ (антирадянська агітація). Засуджена 4.07.1942 особливою нарадою при НКВС УРСР до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 22.08.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12268)

ГУПАЛО ІВАН ОНИСИМОВИЧ, 1878 р.н., с.Топильна Петрівського району Київської (нині Шполянського Черкаської) області, українець, неписьменний, проживав на х.Шевченко Бобринецького району, сторож радгоспу ім.Р.Люксембург. У 1931 році розкуркулений, у 1932-ому за невиконання плану хлібозаготівлі був засуджений до 3 років неволі, відправлений на зведення "Дніпробуду", звідки втік і в 1933 році вдруге засуджений до 3 років заслання у Забайкалля з позбавленням громадянських прав на 3 роки, у липні 1933-го звільнений. Втретє заарештований 27.07.1937 Бобринецьким РВ НКВС (контрреволюційна агітація та шкідництво: "занехаяв коней; вихваляв царизм, дискредитовував керівників партії та уряду і вождя народів тов.Сталіна; погрожував розправою робітникам радгоспу при зміні влади"). Засуджений 28.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 11.09.1937. Реабілітований 15.04.1961 Кіровоградським облсудом. (П – 5404)

ГУРДУЗ АНДРІЙ ЗІНОВІЙОВИЧ, 1901 р.н., м.Слободзея (Молдова), молдаванин, освіта початкова, проживав у селищі радгоспу ім.Куйбишева Бобринецького району, конюх. Заарештований 31.08.1937 Витязівським РВ НКВС (антирадянська агітація проти керівників партії та уряду). Засуджений 14.10.1937 особливою нарадою при НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11331)

ГУРІН ІВАН УСТИМОВИЧ, 1891 р.н., м.Бобринець, українець, освіта початкова, проживав у с.Василівка Бобринецького району, член колгоспу "Ударник". Заарештований 9.02.1938 Бобринецьким РВ НКВС (контрреволюційні, антирадянські висловлювання). Засуджений 11.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 27.05.1938. Реабілітований 24.08.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3806)

ГУРІН МИКОЛА ТОДОСЬОВИЧ, 1904 р.н., м.Бобринець, українець, освіта початкова, проживав у с.Червона Долина Бобринецького району, бригадир колгоспу. У 1933 році засуджений за шкідництво до 3-х років позбавлення волі. Вдруге заарештований 17.10.1937 Бобринецьким РВ НКВС (шкідництво та контрреволюційна діяльність). Засуджений 2.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївській області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 21.03.1959 Кіровоградським облсудом. (П – 4678)

ГУРСЬКИЙ ФРАНЦ ЙОСИПОВИЧ, 1899 р.н., смт Шпиків (нині Тульчинського району) Вінницької області, поляк, освіта початкова, член ВКП(б) у 1926-37 роках, проживав у с.Витязівка Бобринецького району, заступник секретаря Витязівського районного партійного комітету. Заарештований

26.08.1937 УНКВС Одеської області (контрреволюційна діяльність, член троцькістської організації). Засуджений 28.12.1937 військовою колегією Верховного суду СРСР до розстрілу, вирок виконано 28.12.1937. Реабілітований 14.11.1957 військовою колегією Верховного суду СРСР. (П – 5228, 3883)

ГУТ КАРЛ ВІЛЬГЕЛЬМОВИЧ, 1893 р.н., колонія Уварівка Київської області, німець, освіта початкова, проживав у с.Сорочанове Бобринецького району, тесля колгоспу ім.Сталіна. Заарештований 21.12.1937 Витязівським РВ НКВС (агітація проти виконання плану хлібоздачі, підписки на держпозику). Засуджений 9.02.1938 особливою нарадою при НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 24.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11442)

ГУТ КАТЕРИНА ФРАНЦІВНА, 1890 р.н., с.Новий Данціг Казанківського району Миколаївської області, німкеня, неписьменна, проживала у колонії Громоклей Бобринецького району, член колгоспу "Нойє лебен". Заарештована 26.06.1941 Бобринецьким райвідділом НКДБ ("член контрреволюційного німецького угруповання" – *див. Густав Вайсгар*). Засуджена 6.06.1942 особливою нарадою при НКВС СРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 10.08.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11737)

ДАВИДЕНКО ЯКІВ ІВАНОВИЧ, 1898 р.н., с.Витязівка, українець, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 26.10.1944 Витязівським РВ НКДБ ("під час німецької окупації керував районною конторою "Заготскот"). Засуджений 15.01.1945 військовим трибуналом Кіровоградського гарнізону до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 14.01.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12983)

ДАНИЛЕНКО ТИМІШ СОФРОНОВИЧ, 1888 р.н., с.Ісайки Богуславського району Київської області, українець, неписьменний, проживав у с.Новокиївка Відраднодолинівської сільради Бобринецького району, хлібороб. Заарештований 13.02.1930 Зінов'євським окрвідділом ДПУ (підозрювався у агітації проти колективізації та хлібоздачі). Особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР 30.03.1930 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 5983)

ДАНИЛЬЧЕНКО ПЕТРО МИКИТОВИЧ, 1906 р.н., с.Соколова Балка Нехворощанського (нині Новосанжарського) району Полтавської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Новоградівка Бобринецького району, член правління колгоспу "Червоний відпускник". Заарештований 14.10.1937 Витязівським РВ НКВС ("зловживав службовим становищем, що призвело до втрати врожаю зернових; бив колгоспників, які не виконували його розпоряджень; вів антирадянську агітацію"). Засуджений 10.07.1938 виїзною сесією Миколаївського облсуду до 2 років ув'язнення умовно з 3 роками випробувального строку. Реабілітований 12.11.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 1956)

ДЕМИДЧУК (ДЕМЕНЧУК) ОЛЕКСА МИХАЙЛОВИЧ, 1903 р.н., с.Жолонь-Ситівка Овруцького району Житомирської області, українець, письменний, проживав у с.Червона Долина Бобринецького району, рахівник колгоспу "Червоний шлях". Заарештований 1.06.1934 Бобринецьким РВ НКВС (підозрювався у підпалі хати колгоспниці-активістки – *див. Роман Кобилинський*). Одеським обласним УНКВС 23.06.1934 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2862)

ДЕРЕВ'ЯНЧЕНКО КОРНІЙ ТРОХИМОВИЧ, 1899 р.н., с.Дібрівка, українець, освіта неповна середня, проживав у м.Бобринець, машиніст електростанції. Заарештований 21.07.1938 Бобринецьким РВ НКВС (підозрювався як член антирадянської організації). Бобринецькою райпрокуратурою 31.12.1938 справу закрито, з-під варти звільнений. (П – 2318)

ДЕРЕВ'ЯНЧЕНКО МИКОЛА НИКИФОРОВИЧ, 1902 р.н., с.Дібрівка, українець, письменний, комірник колгоспу "ХТЗ". Заарештований 21.07.1938 Бобринецьким РВ НКВС (підозрювався як член антирадянської організації). Кіровоградською облпрокуратурою 28.12.1938 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2320)

ДЕРИН ЛЕОНТІЙ МИХАЙЛОВИЧ, 1873 р.н., с.Глибочок Тальнівського району Черкаської області, українець, письменний, проживав на х.Шевченка Бобринецького району, сторож радгоспу "Радбуд". Заарештований 4.12.1937 Бобринецьким РВ НКВС (агітував проти колгоспного ладу, зводив наклепи на радянську дійсність). Засуджений 20.06.1939 Кіровоградським облсудом до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Помер 6.02.1942 в неволі. Реабілітований 22.06.1993 Генпрокуратурою України. (П – 1545)

ДЕРКАЧ АНТОН ПРОКОПОВИЧ, 1898 р.н., с.Василівка, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 3.12.1937 Бобринецьким РВ НКВС (контрреволюційна агітація). Засуджений 8.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 27.12.1937. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10572)

ДЕРКАЧ ЯВТУХ ПРОКОПОВИЧ, 1888 р.н., с.Василівка, українець, письменний, колгоспник. Заарештований 12.04.1944 Бобринецьким РВ НКДБ ("співробітництво з німецькими окупантами: в роки війни працював старостою громадського двору"). Засуджений 6.09.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 12.08.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13526)

ДЖЕБІК ФРАНЦ МИКОЛАЙОВИЧ, 1890 р.н., с.Нікулиці Пшеворського повіту (Польща), поляк, освіта початкова, проживав у с.Кривоносове (нова назва – Червонозорівка) Бобринецького району, колгоспник. Заарештований 15.10.1937 Витязівським РВ НКВС ("вів контрреволюційну агітацію, зводив наклепи на умови життя в СРСР, пророкував перемогу Німеччині у майбутній війні"). Засуджений 7.12.1937 особливою нарадою при НКВС СРСР до розстрілу, вирок виконано 27.12.1937. Реабілітований 1.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11498)

ДЖЕНЮК ПЕТРО МУСІЙОВИЧ, 1905 р.н., с.Новодмитрівка Новобузького району Миколаївської області, українець, освіта вища, проживав у с.Височанове Бобринецького району, вчитель. Заарештований 14.10.1937 Витязівським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 20.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 20.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9172)

ДЗЯДИК ОЛЕКСАНДР ОЛЕКСІЙОВИЧ, 1894 р.н., с.Івачів Зборівського району Тернопільської області, українець, освіта початкова, член ВКП(б)У в 1927-35 роках (виключений з партії як учасник окупаційної армії), проживав у м.Бобринець, директор ринку. Заарештований 13.09.1937 Бобринецьким РВ НКВС ("у 1914-18 роках служив у австрійській армії; у 1918-20-х – у галицькій, в 1920-21-х – у школі червоних старшин у м.Харкові; учасник повстансько-диверсійної організації, тероризував продавців-євреїв здирництвом і хабарництвом, зривав товарообороти, зводив наклепи на партію та уряд"). Засуджений 1.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 27.12.1937. Реабілітований 14.09.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3823)

ДИНЬКА МИКОЛА ЙОСИПОВИЧ, 1899 р.н., м.Одеса, українець, освіта середня, проживав у с.Витязівка (нині Бобринецького району), бухгалтер райфінвідділу. У 1921 році за службу в білій армії на посаді командира бронепоїзда арештовувався Кременчуцькою губернською ЧК. Вдруге заарештований 9.11.1937 Витязівським РВ НКВС ("працюючи сексотом НКВС у 1935 році, дезінформував органи, висловлював антирадянські настрої"). Засуджений 20.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 12.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Двоюрідні брати Микола й Семен "за перебування у повстанському загоні Калиберди, за належність до антирадянської партії" розстріляні радвладою. (П – 9173)

ДМИТРЕНКО ЛАРІОН ФЕДОРОВИЧ, 1892 р.н., с.Новоолександрівка (нині у складі Кетрисанівки), українець, неписьменний, проживав у с.Дібрівка Бобринецького району, завгосп колгоспу "ХТЗ". Заарештований 28.07.1937 Бобринецьким РВ НКВС (участь у контрреволюційній повстанській організації, антирадянська агітація). Засуджений 3.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 14.11.1937. Реабілітований 24.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11865)

ДМИТРЯН ЯКІВ ТИМОФІЙОВИЧ, 1903 р.н., м.Бобринець, українець, освіта початкова, червоноармієць 208-го стрілецького полку 18-ої стрілецької дивізії. Заарештований 22.08.1940 управлінням НКВС Івановської області (здався у полон білофінам без опору). Засуджений 13.09.1940 особливою нарадою при НКВС СРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 30.01.1958 трибуналом Московського військового округу. (П – 4378)

ДОБРОВ МИХАЙЛО ІВАНОВИЧ, 1888 р.н., с.Миколо-Бабанка, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 8.02.1938 Витязівським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність, зв'язок зі служителями культу). Засуджений 7.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 16.07.1938. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9736)

ДОБРЯНСЬКИЙ ЛЕВ ІЛЛІЧ, 1898 р.н., м.Бобринець, єврей, освіта початкова, голова спілки житлового господарства. Заарештований 1.11.1940 Бобринецьким РВ НКВС ("зводив наклепи на умови життя в СРСР, вів антирадянську агітацію проти заходів партії: "Якби вишикувати всіх жителів і спитати, хто піде за більшовиками, то крім керівників ніхто не пішов би, бо більшовики нічого хорошого не дали"). Засуджений 31.05.1941 Кіровоградським облсудом до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 29.03.1990 Верховним судом УРСР. (П – 11726)

ДОМОРАЦЬКИЙ ПАНАС ІЛЛІЧ, 1886 р.н., с.Лоцмано-Кам'янка Дніпропетровської області, українець, освіта вища, проживав у м.Бобринці, без певних занять. Заарештований у травні 1944 року (точна дата не вказана) Бобринецьким РВ НКВС ("під час німецької окупації працював мировим суддею, пропагував поразницькі ідеї"). Засуджений 21.07.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 15 років каторжних робіт. Інших даних у справі немає. (П – 1725)

ДОРН ГЕНРІХ ХРИСТИЯНОВИЧ, 1889 р.н., м.Бобринець, німець, письменний, проживав у с.Мар'янівка Бобринецького району, хлібороб. Заарештований 14.08.1920 Єлисаветградським відділом губернської ЧК (член контрреволюційної повстанської організації). Єлисаветградською повітовою ЧК 2.10.1920 переведений до розряду заручників. (П – 5291)

ДОРН РЕЙНГОЛЬД АВГУСТОВИЧ, 1909 р.н., с.Балка-Лозуватка Бобринецького району, німець, освіта початкова, проживав у колонії Шпрінгфельд Устинівського району, тваринник колгоспу "Дер нойє Вег". Заарештований 13.03.1938 Устинівським РВ НКВС ("участь у контрреволюційній фашистській організації" – *див. Іван Берент, Устинівський район, книга п'ята*). Засуджений 9.04.1938 трійкою НКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 15.05.1938. Реабілітований 21.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10455)

ДОЮН ПАНАС ДМИТРОВИЧ, 1894 р.н., с.Березівка, українець, освіта початкова, проживав у с.Водяно-Михайлівка Бобринецького району, хлібороб. Заарештований 1.03.1931 Бобринецьким РВ ДПУ (агітація проти колективізації). Засуджений 27.04.1931 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до заслання у північний край на 3 роки. Реабілітований 14.04.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 6253)

ДРАБ (ДРАП) АНДРІАН ЄЛИСЕЙОВИЧ, 1897 р.н., с.Чичиркозівка Звенигородського району Черкаської області, українець, освіта початкова, проживав на х.Козачий (у 1933 році проживав у с.Буховецьке) Бобринецького району, селянин-хлібороб. Заарештований 18.03.1931 Одеським сектором облвідділу ДПУ (член контрреволюційної організації). Прокурором Одеського оперсектору ДПУ 16.12.1931 справу припинено, з-під варти звільнений під розписку про невиїзд. Вдруге, будучи головою колгоспу "Праця", заарештований 12.11.1932 Бобринецьким РВ ДПУ ("систематично розбазарює хліб, незаконно роздає його колгоспникам, продає на приватному ринку, гальмує виконання всіх заготівельних кампаній, агітує за вихід із колгоспу і перехід на індивідуальний обробіток землі; самочинно роздав колгоспникам 24 пуди і 18 фунтів жита для індивідуального посіву з розрахунком, що коли колгоспники будуть забезпечені насіннєвим зерном, то не схочуть працювати у колгоспах; різного зерна незаконно роздано понад 100 пудів, а план державної хлібозаготівлі колгосп виконав лиш на 52 відсотки"). Засуджений 1.02.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років неволі у концтаборі. Реабілітований 29.04.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. Брат Анастас розкуркулений у 1931 році. (П – 7616)

ДРОЗДЕНКО МИКОЛА КЛИМОВИЧ, 1914 р.н., с.Яструбна Брусилівського району Житомирської області, українець, освіта вища (Уманський педінститут), кандидат у члени ВКП(б), проживав у с.Олексіївка Бобринецького району, завідувач початкової школи. Заарештований 21.03.1944 Бобринецьким РВ НКДБ ("при евакуації вглиб країни побіля Києва 5.07.1941 потрапив у німецьке оточення, проживав на окупованій німцями території, учителював у школі, був завербований як агент СД"; згодом від своїх свідчень відмовився, сказав, що давав їх під тиском слідчого). Управлінням НКДБ Кіровоградської області 11.07.1944 направлений до спецтабору для фільтрації. Бобринецьким райвійськкоматом 30.07.1944 призваний на службу до лав Червоної армії. (П – 3283)

ДРОЗДОВ ДЕНИС ЄВГЕНОВИЧ, 1898 р.н., хутір Сальникове Шевченківської сільради Бобринецького району, українець, письменний, член колгоспу "Більшовик". Заарештований 23.03.1944 Бобринецьким РВ НКДБ (зрадницька діяльність: "у жовтні 1943 року був заарештований німецькою

жандармерією і завербований як таємний агент, видав 3 партизанів; на суді пояснив, що змушений був обмовити себе, бо слідчі його сильно били"). Засуджений 12.07.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 15 років каторжних робіт з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 3.09.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13552)

ДРУГАЛЬ ПАНТЕЛІЙ ВАСИЛЬОВИЧ, 1911 р.н., с.Ставрівка (нині приєднане до с.Миколо-Бабанка), українець, освіта початкова, проживав у с.Грозівка Ставрівської сільради Бобринецького району, член артілі "Воля". Заарештований 4.04.1930 Бобринецьким РВ ДПУ ("разом з Митрофаном Кравчиною вчинили шкідництво артільному майну: 2 квітня зняли колеса з молотарки і маховик, розбили їх і металобрухт здали в магазин споживчої кооперації, завдавши колгоспу "Воля" збитків на 70 рублів, грошима за зданий метал поділились – Другаль отримав 1,5 рубля"). Засуджений 7.05.1930 виїзною сесією Зінов'євського окружного суду до 5 років ув'язнення у концтаборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки та на 5 років заслання. Касаційною колегією в кримінальних справах Найвищого суду УРСР 7.07.1930 міру покарання зменшено до 2 років неволі. Реабілітований 29.01.1992 Генпрокуратурою України. (П – 1857)

ДРУГАЛЬ СЕМЕН ОЛЕКСІЙОВИЧ, 1897 р.н., м.Бобринець, українець, освіта початкова, проживав у с.Мар'янівка Бобринецького району, колгоспник. Заарештований 3.12.1937 Витязівським РВ НКВС ("контрреволюційна агітація" – *див. Михайло Лепіс*). Засуджений 8.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 27.12.1937. Реабілітований 11.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10614)

ДУБОВИК ФЕДОТ ЛОГВИНОВИЧ, 1883 р.н., с.Рощахівка, українець, неписьменний, сторож колгоспу ім.Петровського. Заарештований 18.08.1937 Витязівським РВ НКВС (агітація проти колгоспного ладу). Засуджений 28.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 18.06.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 1461)

ДУДНИЧЕНКО МИКИТА ПАВЛОВИЧ, 1898 р.н., с.Новоолександрівка (нині приєднане до Кетрисанівки), українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 18.03.1933 Бобринецьким РВ ДПУ (пресвітер секти християн євангельської віри, проводив антирадянську агітацію). Засуджений 15.06.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років концтаборів умовно. Реабілітований 21.04.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. Вдруге, працюючи в колгоспі, заарештований 16.10.1937 Бобринецьким РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 2.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 19.11.1937. Реабілітований двічі 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П –7530, 9830)

ДУРОВ АНАТОЛІЙ ГНАТОВИЧ, 1897 р.н., Тотемський район Вологодської області (Росія), росіянин, письменний, проживав у с.Бобринка Бобринецького району, рахівник колгоспу "Друга п'ятирічка". Заарештоаваний 28.11.1937 Витязівським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 1.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 28.01.1938. Реабілітований 7.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9480)

ДУШЕЙКО ОЛЕКСАНДР ДМИТРОВИЧ, 1883 р.н., с.Мудрівка Київської області, українець, освіта початкова, проживав на х.Петрівка Бобринецького району, колгоспник. Заарештоаваний 25.10.1937 Витязівським РВ НКВС (контрреволюційна агітація, шкідництво). Засуджений 2.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 19.11.1937. Реабілітований 29.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10668)

ДЯЧЕНКО ЗАХАР ЮДОВИЧ, 1895 р.н., с.Мар'янівка, українець, освіта початкова, проживав у м.Бобринець, механік радгоспу "Відродження". Заарештований 1.12.1932 Бобринецьким РВ ДПУ (підозрювався у антирадянській діяльності – *див. Данило Буданов*). Бобринецьким РВ ДПУ 19.01.1933 з-під варти звільнений під підписку про невиїзд, 8.04.1933 справу припинено. Вдруге, працюючи слюсарем маслозаводу, заарештований 23.08.1937 Бобринецьким РВ НКВС (підозрювався у контрреволюційній діяльності). Управлінням НКВС Кіровоградської області 13.03.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2888, 3699)

ДЯЧЕНКО ОЛЕКСАНДР ПРОКОПОВИЧ, 1880 р.н., с.Білашки Тальнівського району Черкаської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Варламівка Бобринецького району, ветфельдшер колгоспу ім.Сталіна. Заарештований 26.06.1950 УМДБ Кіровоградської області ("пресвітер

секти п'ятидесятників, антирадянська агітація" – *див. Кіндрат Габро*). Засуджений 9.10.1950 Кіровоградським облсудом до 25 років ув'язнення у виправно-трудових таборах, 5 років позбавлення громадянських прав з конфіскацією майна. Верховним судом СРСР 9.12.1953 міру покарання зменшено до 10 років неволі. Реабілітований 19.11.1991 Прокуратурою СРСР. Разом з ним репресований брат Федір. (П – 12877)

ДЯЧЕНКО ПАВЛО ЯКИМОВИЧ, 1888 р.н., с.Лащова Тальнівського району Черкаської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Степанівка Бобринецького району, робітник радгоспу ім.Р.Люксембург. Заарештований 10.02.1938 Бобринецьким РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 18.09.1938 Миколаївським облсудом до 6 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 1 рік. Реабілітований 11.05.1990 Верховним судом УРСР. (П – 12065)

ДЯЧЕНКО СТЕПАН ЛАРІОНОВИЧ, 1902 р.н., с.Мар'янівка, українець, освіта початкова, робітник. Заарештований 6.12.1937 Витязівським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 20.04.1938 Миколаївським облсудом до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 28.05.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 837)

ДЯЧЕНКО ФЕДІР ПРОКОПОВИЧ, 1884 р.н., с.Білашки Тальнівського району Черкаської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Сорочанове Бобринецького району, безробітний. У 1932 році був засуджений до 8 років неволі "за антирадянську агітацію". Вдруге заарештований 7.06.1950 УМДБ Кіровоградської області ("керівник релігійних сект п'ятидесятників у Витязівському і Бобринецькому районах, вів антирадянську агітацію" – *див. Кіндрат Габро*). Засуджений 19.10.1950 Кіровоградським облсудом до 25 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 19.11.1991 Генеральною прокуратурою СРСР. (П – 12877)

ЕРМАНТРАУТ ЯКІВ ІВАНОВИЧ, 1900 р.н., колонія Громоклей (нині у складі Василівки), німець, освіта початкова, член колгоспу "Нойє лебен". Заарештований 26.06.1942 Бобринецьким райвідділом НКДБ ("член контрреволюційного німецького угруповання" – *див. Густав Вайсгар*). Засуджений 6.07.1942 особливою нарадою при НКВС СРСР до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 10.08.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11737)

ЄВДИЩЕНКО МАКАР МИХАЙЛОВИЧ, 1883 р.н., м.Бобринець, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 8.11.1931 Бобринецьким РВ ДПУ (член контрреволюційного угруповання, антирадянська агітація). Засуджений 1.08.1932 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 31.01.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12383)

ЄВДИЩЕНКО ПИЛИП МИХАЙЛОВИЧ, 1888 р.н., м.Бобринець, українець, освіта неповна середня, бухгалтер Держбанку. Заарештований 8.04.1931 Бобринецьким РВ ДПУ (підозрювався як член контрреволюційної української організації). Одеським окрвідділом ДПУ 25.04.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 6446)

ЄМЕЛЬЯНОВ ЯКИМ ПЕТРОВИЧ, 1878 р.н., с.Якимовичі Смоленської губернії (Росія), українець, освіта початкова, проживав у с.Миколо-Бабанка Бобринецького району, член артілі "Червоний молот". Заарештований 28.12.1932 Бобринецьким РВ ДПУ (підозрювався у агітації проти хлібозаготівельних робіт). Прокуратурою Бобринецької дільниці 28.04.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 1275)

ЄФРЕМЕНКО ЗАХАР МАЛАХОВИЧ, 1896 р.н., с.Горки Краснопольського району Могилівської області (Бєларусь), білорус, освіта початкова, проживав у с.Новогомельське Бобринецького району, колгоспник. У 1931 році засуджувався до 4 років неволі у концтаборі, відбув половину строку за касацією. Вдруге заарештований 4.11.1936 Бобринецьким РВ НКВС (антирадянська агітація проти хлібозаготівлі). Засуджений 23.08.1937 Одеським облсудом до 4 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 24.03.1992 Генеральною прокуратурою України. (П – 13153)

ЖАРИКОВ СТЕПАН МУСІЙОВИЧ, 1887 р.н., м.Бобринець, українець, освіта початкова, проживав у с.Улянівка Бобринецького району, хлібороб. Заарештований 14.11.1931 Бобринецьким РВ ДПУ (учасник контрреволюційної групи, антирадянська агітація). Даних про рішення суду у справі немає. (П – 12383)

ЖЕРНИЦЬКИЙ ДМИТРО ВАСИЛЬОВИЧ, 1877 р.н., с.Відрадна Долина (приєднане до Кетрисанівки), українець, освіта початкова, хлібороб-одноосібник. Заарештований 8.09.1931 Бобринецьким РВ ДПУ (шкідництво, контрреволюційна агітація – *див. Павло Мінченко*). Засуджений 8.04.1932 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 24.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10133)

ЖЕРНИЧЕНКО ТРИФОН КОСТЯНТИНОВИЧ, 1906 р.н., с.Відрадна Долина (приєднане до Кетрисанівки), українець, письменний, працював у артілі "Червоний незаможник". Заарештований 2.05.1933 Бобринецьким РВ ДПУ (підозрювався у антирадянській агітації). Бобринецьким РВ ДПУ 23.05.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2830)

ЖИГАЛОВ ІВАН ВАСИЛЬОВИЧ, 1874 р.н., м.Бобринець, українець, освіта початкова, столяр. Заарештований 8.11.1931 Бобринецьким РВ ДПУ (учасник контрреволюційної групи, антирадянська агітація). Засуджений 1.08.1932 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 3 років позбавлення волі умовно. Реабілітований 31.01.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12383)

ЖИДКОВСЬКИЙ (ЖИДКОВ) АНДРІЙ КОСТЯНТИНОВИЧ, 1900 р.н., с.Лубенка Мосальського повіту Калузької губернії (Росія), росіянин, освіта початкова, проживав у с.Новоградівка Бобринецького району, електромонтер за фахом, без певних занять. Заарештований 22.02.1931 Зінов'євським окружним відділом ДПУ УРСР (підозрювався у причетності до повстанської антирадянської підпільної організації). Прокуратурою Одеського оперсектора ДПУ 16.12.1931 справу припинено, з-під варти звільнений під розписку про невиїзд. (П – 7480)

ЖУК ГАФІЯ ВАРФОЛОМІЇВНА, 1911 р.н., с.Олексіївка, українка, освіта середня, проживала у с.Шевченка Бобринецького району, вчителька Березівської неповної середньої школи. Заарештована 24.06.1948 Бобринецьким РВ МДБ (за німецької окупації завідувала школою, вела антирадянську агітацію). Засуджена 13.07.1948 трибуналом військ МВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітована 21.11.1991 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12846)

ЖУК ГРИГОРІЙ САМІЙЛОВИЧ, 1889 р.н., с.Олексіївка, українець, освіта початкова, сторож радгоспу "Радлад". Заарештований 4.07.1941 УНКДБ Кіровоградської області ("антирадянська агітація: поширював капітулянтські чутки стосовно Червоної армії, вихваляв армію Гітлера і його дії"). Засуджений 10.06.1942 особливою нарадою при НКВС СРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 16.08.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12261)

ЖУК МИХАЙЛО ПИЛИПОВИЧ, 1892 р.н., с.Олексіївка, українець, освіта початкова, проживав у с.Богодарівка Компаніївського району, член колгоспу ім.Чапаєва. Заарештований 3.07.1941 Бобринецьким міжрайвідділом НКДБ (контрреволюційні розмови проти радянської влади). Управлінням НКДБ Кіровоградської області 23.07.1941 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2851)

ЖУПАНЕНКО АНДРІЙ ФЕДОРОВИЧ, 1885 р.н., х.Троцький Бобринської сільради, українець, освіта початкова, хлібороб-одноосібник. Заарештований 31.10.1929 Зінов'євським окрвідділом ДПУ (агітував проти держпозик, податків). Засуджений 30.01.1930 Зінов'євським окрсудом до 10 років концтабору з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 12.05.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13249)

ЖУПАНЕНКО САВА МИКОЛАЙОВИЧ, 1901 р.н., х.Троцького Бобринської сільради, українець, освіта початкова (5 класів гімназії), проживав у смт Нова Прага Олександрійського району, секретар нарсуду. Заарештований 12.03.1930 Зінов'євським окрвідділом ДПУ ("син заможного куркуля, батько до 1913 року мав орендованої землі 70 десятин; в роки громадянської війни був у карному загоні денікінської армії полковника Сосни-Сосненка, який оперував на Бобринеччині, підозрювався у розстрілах червоних партизан"). Зінов'євським окрвідділом ДПУ 30.08.1930 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 7412)

ЖУПАНЕНКО ФЕДІР ВАСИЛЬОВИЧ, 1869 р.н., х.Троцького Бобринецького району, українець, освіта початкова, хлібороб-одноосібник. Заарештований 7.02.1927 Зінов'євським окрвідділом ДПУ (контрреволюційна агітація, розповсюдження антирадянської літератури). Засуджений 16.09.1927 особливою нарадою при колегії ОДПУ до заслання у м.Куп'янськ Харківської області на 3 роки. Особливою нарадою при колегії ОДПУ 23.06.1930 позбавлений права проживати у Москві, Ленінграді, Ростові-на-

Дону, Україні та прикордонній смузі терміном 3 роки. Реабілітований 23.03.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 4023)

ЖУРИДА МИХАЙЛО МИКОЛАЙОВИЧ, 1893 р.н., м.Бобринець, українець, освіта початкова, проживав у с.Червонопілля Бобринецького району, хлібороб. Заарештований 3.02.1930 Зінов'євським окрвідділом ДПУ ("антирадянська агітація проти колективізації, бандитизм" – *див. Злоян Федір Сергійович 1879 р.н.*). Трійкою при колегії ДПУ УРСР 2.04.1930 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 10826)

ЖУРИДА ФЕДІР ВЛАСОВИЧ, 1906 р.н., м.Бобринець, українець, освіта початкова, член колгоспу ім.13 з'їзду КП(б)У. Заарештований 26.07.1941 Бобринецьким райвідділом НКДБ ("Після отримання повістки про з'яву у військкомат 23.06.1941 в присутності колгоспників сказав: "Не піду захищати Радянський Союз, бо нікого мені захищати; я був на фінському фронті, мене поранено, тому я знаю, чим це пахне"; іще фраза із свідчень Журиди: "У 1937 році я допомагав органам НКВС арештовувати учасників денікінської банди в нашому селі – за моїми матеріалами заарештовано 11 осіб"). Управлінням НКВС Східно-Казахстанської області 3.04.1942 справу припинено, з-під варти звільнений. Брат Олександр, 1900 р.н., загинув як червоний партизан; брат Григорій, 1912 р.н., загинув на війні з фінами. (П – 2003)

ЗАВГОРОДНІЙ ІВАН ІВАНОВИЧ, 1904 р.н., с.Водяно-Михайлівка, українець, освіта початкова, хлібороб, колгоспник. Заарештований 19.04.1930 Бобринецьким РВ ДПУ (антирадянська агітація). Засуджений 19.05.1930 Зінов'євським окрсудом до 5 років ув'язнення у концтаборі з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Кримінально-касаційною колегією Верховного суду УРСР 17.06.1930 міру покарання замінено на 1 рік примусових робіт, звільнений з-під варти 21.06.1930. Реабілітований 26.07.1993 Генеральною прокуратурою України. (П – 1806)

ЗАВГОРОДНІЙ ПЕТРО ФЕДОРОВИЧ, 1907 р.н., с.Кетрисанівка, українець, освіта початкова, проживав у с.Водяно-Михайлівка Бобринецького району, колгоспник. Заарештований 19.04.1930 Бобринецьким РВ ДПУ (антирадянська агітація проти колективізації). Засуджений 19.05.1930 Зінов'євським окрсудом до 4 років ув'язнення у концтаборі з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Кримінально-касаційною колегією Верховного суду УРСР 17.06.1930 міру покарання замінено на 1 рік примусових робіт, звільнений з-під варти 21.06.1930. Реабілітований 26.07.1993 Генеральною Прокуратурою України. (П – 1806)

ЗАКУСИЛО БРОНІСЛАВ ЙОСИПОВИЧ, 1908 р.н., с.Турчинівка Чуднівського району Вінницької (нині Житомирської) області, поляк, освіта вища – Київський політехнічний інститут, проживав у селищі радгоспу "Червона зірка" Бобринецького району, старший механік радгоспу. Заарештований 20.12.1937 Бобринецьким РВ НКВС (контрреволюційна агітація проти виборів до Верховної ради). Засуджений 5.02.1938 особливою нарадою при НКВС СРСР до розстрілу, вирок виконано 28.02.1938. Реабілітований 24.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11368)

ЗАЛІЗНЯК ОМЕЛЯН ОМЕЛЯНОВИЧ, 1884 р.н., с.Мар'янівка, українець, письменний, проживав у с.Осикувате Бобринецького району, хлібороб-середняк. Заарештований 30.03.1930 Бобринецьким РВ ДПУ ("не відремонтував своєчасно сільгоспінвентар, внаслідок чого була зірвана посівна кампанія; вийшов із созу, агітував інших, із созу за ним вийшло іще 10 осіб"). Засуджений 5.06.1930 Зінов'євським окружним судом до 1 року ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 12.09.1990 Кіровоградським облсудом. (П – 1805)

ЗАРІЧИНСЬКИЙ ФЕДІР БОРИСОВИЧ, 1925 р.н., с.Будьонівка Будьонівського району Сталінської області (нині Донеччина), росіянин, освіта 7 класів, проживав у с.Червоне Тарутинського району Одеської області, робітник "Мотокультури". Заарештований 13.09.1944 Ренійським РВ НКДБ Ізмаїльської області ("в роки німецької окупації, тимчасово проживаючи у Витязівському районі, у селах Рощахівка і Буховецьке, працював у громадських дворах, разом з німцями евакуювався у Бесарабію"). Управлінням НКДБ Кіровоградської області 13.04.1945 направлений через військкомат у табір НКВС для фільтрації. (П – 3121)

ЗАСЛАВСЬКИЙ МОЙСЕЙ НАФТУЛОВИЧ, 1897 р.н., м.Бобринець, єврей, освіта початкова, заступник голови кустарної кравецької майстерні "Жовтень". Заарештований 4.09.1937 Бобринецьким РВ НКВС (підозрювався як агент польської контррозвідки). Управлінням держбезпеки УНКДБ Кіровоградської області 7.03.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2181)

ЗЕЛІНСЬКИЙ ПАВЛО МИХАЙЛОВИЧ, 1894 р.н., с.Попельне Новоолександрівського повіту Ковенської губернії (Литва), литовець, освіта початкова, проживав у с.Новоградівка Бобринецького району, завідувач млина колгоспу "Червоний відпускник". Заарештований 14.10.1937 Витязівським РВ НКДБ (антирадянська агітація: "Я не є членом колгоспу, хоч і завідую млином – саме тому мені добре живеться, отож кидайте колгосп"). Виїзною сесією Миколаївського обласного суду 10.07.1938 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 1956)

ЗИМА МИКИТА ІВАНОВИЧ, 1867 р.н., м.Бобринець, українець, освіта вища, без певних занять. Заарештований у березні 1944 року (точна дата не вказана) Бобринецьким РВ НКДБ ("під час німецької окупації служив мировим суддею, розглядав кримінальні й цивільні справи"). Засуджений 21.07.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 15 років каторжних робіт. Інших даних у справі немає. (П – 1725)

ЗИМА ОЛЕКСІЙ МАКСИМОВИЧ, 1889 р.н., с.Грузьке, українець, освіта початкова, хлібороб-одноосібник. Заарештований 3.02.1930 Зінов'євським окрвідділом ДПУ (антирадянська агітація). Засуджений 8.03.1930 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 8.03.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 5993)

ЗЛОЯН ФЕДІР СЕРГІЙОВИЧ, 1879 р.н., с.Вознесенське Золотоніського району Черкаської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Червонопілля Бобринецького району, хлібороб. Заарештований 5.02.1930 Зінов'євським окрвідділом ДПУ ("у 1918 році при Гетьмані служив у варті, а при денікінцях у поліції; хутір Червонопілля Відраднодолинівської сільради був заселений переселенцями з Київської губернії – куток Новокиївка – та з Бобринця, куркулі з обох кутків Кривошея-Полулях-Панасенко та Журида-Яровий-Злоян вели шалену антирадянську агітацію проти заходів радянської влади, в грудні 1929-го чотири рази збирались нелегально й радились, як зривати сільські сходки, де мали обговорюватись питання заснування колгоспу, закликали селян скорочувати посіви, розпродувати господарства і не йти в колективи – однак весною 1930-го почнеться війна, яка позбавить усіх цієї осоружної влади"). Засуджений 2.04.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років заслання у північний край. Реабілітований 18.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10826)

ЗЛОЯН ФЕДІР СЕРГІЙОВИЧ, 1896 р.н., с.Новоградівка Витязівського (нині Бобринецького) району, українець, освіта початкова, мірошник, коваль колгоспу ім.Сталіна. У 1931 році судився за зрив хлібозаготівельної кампанії, у 1934-ому – за розбазарювання колгоспної власності. Втретє заарештований 21.12.1937 Витязівським РВ НКВС ("син керуючого маєтком поміщика Пашкула, разом з головою колгоспу С.Вітьком зірвали весняну сівбу 1937 року, відмовившись впрягати корів у боронування; вів агітацію проти радвлади, проти колгоспів: "Хорошого життя тут ніколи не буде", про вибори до Верховної ради казав: "Які це можуть бути таємні демократичні вибори, коли комуністи в бюлетень поставили одну кандидатуру і всі ми маємо за неї голосувати?"). Засуджений 29.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 27.01.1938. Реабілітований 11.07.1964 Кіровоградським облсудом. (7835 – П)

ЗОЗУЛЯ ДАНИЛО МИТРОФАНОВИЧ, 1919 р.н., с.Черняхів Кагарлицького району Київської області, українець, освіта 8 класів, кандидат у члени ВКП(б), проживав у с.Новосамара Бобринецького району, член колгоспу ім.Енгельса. Заарештований 14.04.1944 Витязівським РВ НКДБ ("як працівник НКВС потрапив у німецький полон, у 1943 році був заарештований німецькими каральними органами СД, завербований таємним агентом німецьких розвідорганів"). Засуджений 21.09.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 15 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки та конфіскацією майна. Звільнений 20.05.1955. Реабілітований 12.04.1955 трибуналом Київського військового округу. (П – 1947)

ЗОЛОТОРЕНКО СЕМЕН ІВАНОВИЧ, 1910 р.н., х.Два Ставки Базелевської сільради (нині у складі Березівки), українець, неписьменний, колгоспник, після мобілізації червоноармієць 208-го стрілецького полку 18-ої стрілецької дивізії. Заарештований 22.08.1940 управлінням НКВС Івановської області (здався в полон фінам без опору). Засуджений 4.10.1940 особливою нарадою при НКВС СРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 14.08.1958 трибуналом Московського військового округу. (П – 4453)

ІВАНОВ ПАВЛО ІВАНОВИЧ, 1913 р.н., с.Кетрисанівка, українець, освіта початкова, червоноармієць 129 запасного стрілецького полку. Заарештований 27.02.1945 відділом контррозвідки "Смерш" 26-ої Алтайської запасної стрілецької дивізії (посібництво німецьким окупантам). Засуджений 16.04.1945 військовим трибуналом 26-ої АЗСП до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 15.07.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 14255)

ІВАНЧЕНКО ДМИТРО ЯКИМОВИЧ, 1908 р.н., с.Рущина Ворошилівської сільради Бобринецького району, українець, освіта неповна середня, проживав у с.Рівне Новоукраїнського району, вчитель за фахом, вчителював у початкових класах Новомиколаївської НСШ до березня 1937 року, без певних занять. Заарештований 14.04.1938 Рівненським РВ НКВС (член церковної групи, контрреволюційна пропаганда – *див. Кузьма Азза, Новоукраїнський район*). Засуджений 29.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 9.06.1938. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Батько Яким Онопрійович брав активну участь у петлюрівському русі в 1918-19 роках, у 1930-ому розкуркулений. (П – 8589)

ІВАНЧЕНКО НИКИФОР ХОМОВИЧ, 1895 р.н., с.Рущина Ворошилівської сільради, українець, освіта початкова, проживав у м.Бобринець, сторож. Заарештований 4.12.1937 Бобринецьким РВ НКВС ("в армії Петлюри я служив два тижні в кінці 1918 року, вступив туди добровільно, бо думав, що це червоні, але розібравшись, перейшов у Червону армію, де служив у 1918-19 роках" – із свідчень Іванченка; "у 1937 році серед робітників провадив контрреволюційну поразницьку агітацію, спрямовану проти радянської влади, вихваляв царизм"). Засуджений 8.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах (Вятлаг). Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8891)

ІВАНЧЕНКО ОЛЕКСАНДРА МИХАЙЛІВНА, 1902 р.н., м.Бобринець, українка, освіта незакінчена вища, без певних занять. Заарештована 14.04.1944 Витязівським райвідділом НКДБ (співробітництво з німецькою окупаційною владою в роки війни: "працювала директором Витязівської школи, восени 1941-го виступала на учительській конференції: "Годі цвенькати московською мовою, давайте орієнтуватись на західноєвропейську культуру; більшовики своїм вихованням тільки калічили наших дітей"). Засуджена 22.07.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітована 21.03.1990 Кіровоградським облсудом. (П – 13894)

ІВАНЧЕНКО СЕМЕН ІВАНОВИЧ, 1896 р.н., м.Бобринець, українець, освіта середня (Новобузька учительська семінарія), проживав у с.Василівка Бобринецького району, вчитель Любомирської трудової школи. Заарештований 11.08.1931 Одеським оперсектором ДПУ УРСР ("головуючи на колгоспних зборах, закликав людей не виходити в поле першого дня після Великодня, чим зірвав посівну кампанію"). Засуджений 5.03.1932 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Управлінням СБУ Кіровоградської області 7.06.1994 справу закрито. Вдруге, повернувшись 1935 року з таборів у с.Бобринка Витязівського (нині Бобринецького) району і працюючи завідувачем колбуду колгоспу ім.Петровського, заарештований 31.08.1937 Витязівським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність: "на вечорницях співав пісні релігійного та антирадянського змісту, говорив: "Уряд знущається над людьми, один Скрипник захищає народ"). Засуджений 10.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 5.10.1937. Реабілітований 21.09.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 6916, 3830)

ІВАНЧЕНКО ТИМОФІЙ ПЕТРОВИЧ, 1912 р.н., с.Софіївка (нині Зоряне), українець, освіта середня спеціальна (Братське педагогічне училище), завідувач Антонівської початкової школи Братського району Миколаївської області. Заарештований 8.09.1946 Витязівським райвідділом МДБ ("зрадницька діяльність: в роки німецької окупації працював завідувачем Софіївської неповної середньої школи, заявляв німецькій комендатурі на радянських активістів, яких німці арештовували"). Засуджений 27.02.1947 трибуналом військ МВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Трибуналом військ МВС Українського округу 28.03.1947 присуд скасовано, справу направлено на дорозслідування. Засуджений 10.06.1947 трибуналом військ МВС Кіровоградської області до 10 років неволі з позбавленням громадянських прав на 5 років. Трибуналом військ МВС Українського округу 30.07.1947 присуд скасовано, справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 155)

ІВАНЮК ПЕТРО КАЛІСТРАТОВИЧ, 1885 р.н., с.Кривоносове (нині Червонозорівка), українець, освіта початкова, робітник радгоспу. Заарештований 27.01.1933 Бобринецьким РВ ДПУ (агітація проти колгоспного ладу, куркуль, виключений з колгоспу). Засуджений 10.03.1933 Бобринецьким райнарсудом до 7 років неволі у концтаборі з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 20.06.1990 Кіровоградським облсудом. (П – 1282)

ІВАНЬКО ВІРА СТЕПАНІВНА, 1918 р.н., с.Софіївка (нова назва – Зоряне), українка, студентка педагогічного технікуму у смт Братське Миколаївської області. Заарештована 4.11.1937 Витязівським РВ НКВС (підозрювалась у антирадянській діяльності). Миколаївською облпрокуратурою 8.05.1938 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 2282)

ІВАШИНА КОСТЯНТИН МИКОЛАЙОВИЧ, 1905 р.н., с.Павлогірківка Витязівського (нині Бобринецького) району, українець, освіта початкова, член колгоспу "8 Березня". У 1931 році розкуркулений. Заарештований 3.12.1937 Витязівським РВ НКВС (контрреволюційна агітація). Засуджений 23.01.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до 2 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 28.04.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (288 – П)

ІВАШИНА КУЗЬМА АНДРІЙОВИЧ, 1900 р.н., с.Павлогірківка, українець, освіта неповна середня, проживав на території Мар'янівської сільради Бобринецького району, робітник радгоспу "Відродження". Заарештований 19.12.1932 Бобринецьким РВ ДПУ, звинувачень не пред'явлено – *див. Данило Буданов*. Інших даних у справі немає. (П – 2888)

ІЩЕНКО ДМИТРО МИКИТОВИЧ, 1895 р.н., с.Єлизаветівка Снігурівського району Миколаївської області, українець, освіта початкова, кандидат у члени ВКП(б), проживав у м.Бобринець, безробітний. Заарештований 13.07.1937 Бобринецьким РВ НКВС (антирадянська агітація проти заходів партії і радянської влади, наклепи на партію і її керівників). Засуджений 26.03.1938 Миколаївським облсудом на 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з поразкою прав на 3 роки. Реабілітований 26.04.1990 Верховним Судом УРСР. (П – 12066)

ІЩЕНКО ІВАН МАРТИНОВИЧ, 1908 р.н., с.Олексіївка, українець, освіта початкова, проживав на х.Криничувате Бобринецького району, хлібороб. Заарештований 23.04.1930 Зінов'євським окрвідділом ДПУ (підозрювався у контрреволюційній діяльності). Зінов'євським окрвідділом ДПУ 24.07.1930 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 7885)

КАВІНСЬКИЙ ЕРАСТ ХОМОВИЧ, 1883 р.н., с.Олексіївка, українець, освіта початкова, проживав у с.Богодарівка Компаніївського району, продавець сільського споживчого товариства. У 1933 році був засуджений до 10 років неволі, відбув 2,5 роки покарання. Вдруге заарештований 27.08.1937 Бобринецьким РВ НКВС (контрреволюційна агітація проти радвлади і колгоспів). Засуджений 10.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 5.10.1937. Реабілітований 4.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8903)

КАВІНСЬКИЙ ПАНТЕЛІЙ ГНАТОВИЧ, 1896 р.н., с.Олексіївка, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 24.01.1932 Бобринецьким РВ ДПУ (агітація проти колективізації та хлібозаготівлі). Засуджений 19.06.1932 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання на північ. Реабілітований 7.12.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 6699)

КАВІНСЬКИЙ ТИХІН ПОТАПОВИЧ, 1898 р.н., с.Олексіївка, українець, освіта початкова, проживав у с.Водяно-Михайлівка Бобринецького району, рахівник кооперативу. Заарештований 3.05.1934 Одеським облвідділом ДПУ ("влаштував протекцію Цикаленку на посаду рахівника колгоспу; вів антирадянську агітацію, поділяючи погляди Цикаленка про самостійну Україну" – *див. Панас Цикаленко*). Особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР 23.05.1934 справу припинено, з-під варти звільнений. У 1930 році розкуркулений батько Кавінського. (П – 7522)

КАЛИНИЧЕНКО СТЕПАН ТРОХИМОВИЧ, 1908 р.н., с.Федосіївка (приєднане до с.Новоградівка), українець, письменний, хлібороб. Заарештований 18.01.1932 Бобринецьким РВ ДПУ ("куркулі, що пролізли в артіль "Сонце" Федорівської сільради, ведуть контрреволюційну агітацію, поширюють провокаційні чутки про наближення війни і неминучу загибель радянської влади; внаслідок агітації на зяб минулої осені зорано 15 гектарів із 350-и, технічні культури не зібрані, план хлібоздачі виконаний на 60 відсотків – постановою Бобринецького райвиконкому від 13.01.1932 артіль "Сонце"

розпущена"). Засуджений 31.03.1932 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 14.04.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 6442)

КАЛЮТИЧ ЯКІВ ГРИГОРОВИЧ, 1913 р.н., Гродненська губернія (Білорусія), українець, освіта початкова, проживав у с.Гнилий Єланець (нині у складі Миколо-Бабанки) Бобринецького району, помічник бригадира Рощахівської машино-тракторної станції. Заарештований 21.12.1937 Витязівським РВ НКВС (контрреволюційна агітація). Засуджений 21.02.1938 особливою нарадою при НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 5.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11376)

КАРАМАНОВ МАТВІЙ СЕМЕНОВИЧ, 1881 р.н., с.Новопетрівка Снігурівського району Одеської (нині Миколаївської) області, українець, освіта – Одеська духовна семінарія, проживав у м.Бобринець, священик Миколаївського собору, протоієрей. Заарештований 28.07.1937 Бобринецьким РВ НКВС ("проживаючи у с.Злинка Маловисківського району в період громадянської війни агітував проти радянської влади; був причетний до встановлення кулемета на будівлі церкви під час повстання проти радвлади у 1921 році, у 1936-37 роках роз'їжджав селами Бобринецького району, агітував проти колгоспного ладу, розповсюджував чутки про прийдешню війну і поразку в ній СРСР"). Засуджений 10.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Помер 4.03.1942 в ув'язненні у смт Бушуйка Читинської області, Росія. Реабілітований 23.11.1957 Кіровоградським облсудом. Дружина Людмила у 1929 році засуджена до 1 року і 3 місяців за те, що зірвала радянський плакат на воротах своєї садиби, який прибили представники місцевої влади: на ньому повідомлялось, що Караманов злісний невиконавець плану хлібоздачі. (П – 1725)

КАРАСЬ КОСТЯНТИН АНТОНОВИЧ, 1890 р.н., с.Ставрівка (нині приєднане до с.Миколо-Бабанка), українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 3.12.1937 Витязівським РВ НКВС (контрреволюційна агітація). Засуджений 21.02.1938 особливою нарадою при НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 5.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11375)

КАРЛАШОВ КОСТЯНТИН ЛЕОНТІЙОВИЧ, 1901 р.н., м.Бобринець, українець, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, безробітний. Заарештований 22.06.1937 Єлизаветградківським РВ НКВС (шпигунство). Управлінням держбезпеки Кіровського РВ НКВС 1.10.1937 справу припинено, з-під варти звільнено. (П – 2204)

КАСЬЯНОВ ТЕРЕНТІЙ ПЕТРОВИЧ, 1888 р.н., х.Розтичеве Апрелівської сільради Витязівського (нині Бобринецького) району, українець, освіта початкова, член колгоспу "Нове життя". У 1931 році за невиконання плану хлібоздачі розкуркулений. Заарештований 14.09.1937 Витязівським РВ НКВС (антирадянська діяльність: "викривляв положення сталінської Конституції – розповідав, що відібране при розкуркулюванні майно селяни мають право вимагати назад у влади; закликав колгоспників під час вивезення хліба вантажити найзасміченіше зерно"). Засуджений 25.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 12.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9302)

КАЧАН ІВАН НИКИФОРОВИЧ, 1896 р.н., с.Кам'янка (нова назва Світанок), українець, освіта початкова, робітник радгоспу. У 1932 році розкуркулений. Заарештований 22.03.1933 Бобринецьким РВ ДПУ (агітація проти заходів радянської влади на селі). Засуджений 3.05.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 15.03.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 7654)

КАЧУР ПОЛІКАРП ГНАТОВИЧ, 1902 р.н., с.Мошурів Тальнівського району Черкаської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Варламівка Бобринецького району, непрацюючий. У 1934 році за несплату держподатків засуджувався до 4 років неволі. Вдруге заарештований 8.08.1950 УМДБ Кіровоградської області ("помічник пресвітера секти п'ятидесятників, провадив антирадянську агітацію" – *див. Кіндрат Габро*). Засуджений 19.10.1950 Кіровоградським облсудом до 25 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років і конфіскацією майна. Колегією Верховного суду СРСР 9.12.1953 міру покарання знижено до 10 років неволі, 8.06.1956 з-під варти звільнений. Реабілітований 19.11.1991 Генеральною прокуратурою СРСР. (П – 12877)

КИБА ТИМОФІЙ ПОРФИРОВИЧ, 1892 р.н., м.Бобринець, українець, письменний, проживав на х.Улянівка Бобринецького району, селянин-середняк. Заарештований 8.11.1931 Бобринецьким РВ ДПУ (член контрреволюційної групи, антирадянська агітація). Бобринецьким РВ ДПУ 19.12.1931 оформлена підписка про невиїзд на час розслідування. (П – 12383)

КИРИЛЕНКО АНДРІЙ ПЕТРОВИЧ, 1902 р.н., с.Крива Пустош Братського району Миколаївської області, українець, освіта початкова, проживав у м.Бобринець, селянин-одноосібник. Заарештований 13.10.1937 Бобринецьким РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 14.11.1937 трійкою НКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 1.06.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3600)

КИРИЛЕНКО ПЕТРО ЛЕОНТІЙОВИЧ, 1879 р.н., м.Бобринець, українець, освіта 3 класи міського училища, непрацюючий. У 1930 році розкуркулений, а в 1933-ому був засуджений до 4 років неволі. Вдруге заарештований 22.03.1944 Бобринецьким РВ НКДБ (під час німецької окупації працював заступником голови міськуправи). Помер 24.04.1944 у тюрмі. Син Андрій 1937 року за контрреволюційну діяльність був засуджений органами НКВС до 10 років неволі. (П – 13195)

КИРИЧЕНКО ГРИГОРІЙ МУСІЙОВИЧ, 1915 р.н., с.Дібрівка, українець, освіта неповна середня, член ВКП(б), до німецької окупації військовослужбовець, старшина 436-го окремого будівельного батальйону. Заарештований 25.03.1944 Бобринецьким РВ НКДБ ("проживаючи під час окупації в Дібрівці, був заарештований німецькою СД і під тяжкими тортурами дав згоду бути таємним агентом німецької жандармерії для виявлення комуністів і партизанів, але ніяких фактів німцям не повідомив, переховувався на хуторах до приходу Червоної армії"). Бобринецьким РВ НКДБ 20.06.1944 направлений у спецтабір для фільтрації. (П – 3204)

КИРИЧКО ВАСИЛЬ ІВАНОВИЧ, 1919 р.н., м.Бобринець, українець, освіта неповна середня, студент сільгосптехнікуму. Заарештований 4.07.1939 Бобринецьким РВ НКВС ("у квітні 1939 року за ініціативи Миколи Басистого разом з іншими учнями агрошколи брав участь у написанні листа секретарю ЦК КП(б)У Микиті Хрущову, в якому ставились гострі соціальні питання: чому хліб у селян примусово забирають за копійки, а продають у десятки разів дорожче? чому праця селян цінується менше, ніж робітника? і т.п."). Кіровоградським облсудом 11.12.1939 виправданий, з-під варти звільнений. (П – 999)

КИРИЧКО САВЕЛІЙ ФЕДОРОВИЧ, 1891 р.н., м.Бобринець, українець, освіта неповна середня, технічний керівник "Заготзерна". Заарештований 29.10.1944 Бобринецьким РВ НКДБ (співробітництво з німецькими окупантами: "працював під час війни старостою "Заготзерна", виконував усі розпорядження німців, відправив для німецької армії 59 тисяч тонн зерна"). Засуджений 16.01.1945 трибуналом військ НКВС до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 26.07.1991 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12735)

КЛЕВАК ІВАН ІСАКОВИЧ, 1911 р.н., с.Дібрівка Київської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Свердлове Бобринецького району, тракторист колгоспу. Заарештований 17.10.1949 УМДБ Кіровоградської області (під час німецької окупації працював писарем сільської управи). Засуджений 15.02.1950 трибуналом військової частини 07120 до 15 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Військовою колегією Верховного суду СРСР 22.02.1955 міру покарання зменшено до 5 років неволі, звільнений з ув'язнення у 1955 році. Реабілітований 4.07.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 14222)

КЛИМЕНКО ІВАН ОЛЕКСІЙОВИЧ, 1896 р.н., с.Рощахівка, українець, освіта початкова, городник колгоспу ім.Петровського. Заарештований 28.07.1937 Витязівським РВ НКВС ("у 1918 році служив у каральному загоні Пономаря, брав участь у розстрілах партизанів; у 1933-ому Бобринецьким райвідділом ДПУ завербований як сексот – таємний співробітник – під псевдом Перцов, приховував від НКВС шкідницькі дії голови колгоспу, учасника загону Пономаря, Машталярчука та інших куркулів; за завданням Машталярчука з метою шкідництва посіяв городні культури дуже пізно – жодна з них не зійшла, чим було нанесено великі збитки колгоспові"). Засуджений 11.08.1937 НКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 23.08.1937. Реабілітований 31.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9266)

КЛИМЕНКО ПАВЛО ЯКОВИЧ, 1891 р.н., с.Рощахівка, українець, освіта початкова, проживав у м.Бобринець, рахівник райлікарні. Заарештований 8.02.1938 Бобринецьким РВ НКВС ("член підпільної

контрреволюційної організації, яка вела антирадянську агітацію, здійснювала шкідницьку діяльність"). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 21.06.1938. Реабілітований 20.11.1956 трибуналом Київського військового округу. Батьків розкуркулено у 1931 році. (П – 3821)

КЛЮШНИКОВ ІВАН КОНОНОВИЧ, 1892 р.н., м.Бобринець, українець, освіта початкова, тесля маслозаводу. Заарештований 26.03.1938 Бобринецьким РВ НКВС ("член підпільної контрреволюційної організації, яка вела антирадянську агітацію, здійснювала шкідницьку діяльність"). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 21.06.1938. Реабілітований 20.11.1956 трибуналом Київського військового округу. (П – 3821)

КОБИЛИНСЬКИЙ РОМАН ОМЕЛЯНОВИЧ, 1914 р.н., с.Жолонь-Ситівка Овруцького району Житомирської області, українець, письменний, проживав у с.Червона Долина Бобринецького району, член колгоспу "Червоний шлях". Заарештований 1.06.1934 Бобринецьким РВ НКВС (звинувачувався у підпалі хати колгоспниці-активістки Ганни Неживої, на ґрунті помсти за розвінчання: "Ревізкомісія разом з політвідділом перевірили, скільки розкрадено хліба, а також підривну роботу куркульської злодійської зграї і скликали збори колгоспників, то Нежива виступила і розповіла, як вороги колгоспу діяли; а через декілька днів у неї запалала хата" – цитата із статті "Куркульська помста колгоспниці-активістці", опублікованої у газеті Бобринецької машино-тракторної станції "Стерновий соцперебудови" 1 червня 1934 року. Але відсутні прямі докази). Одеським облуправлінням НКВС 23.06.1934 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2862)

КОВТУНЕНКО СЕРГІЙ КИРИЛОВИЧ, 1908 р.н., м.Бобринець, українець, освіта початкова, проживав у с.Червона Долина Бобринецького району, колгоспник, після мобілізації червоноармієць 208-го стрілецького полку 18-ої стрілецької дивізії. Заарештований 22.08.1940 УНКВС Івановської області (здався у полон білофінам без опору). Засуджений 27.09.1940 особливою нарадою при НКВС СРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 13.03.1958 трибуналом Московського військового округу. (П – 4403)

КОВТУНЕНКО ФЕДІР ПИЛИПОВИЧ, 1875 р.н., м.Бобринець, українець, освіта початкова, член ВКП(б) до 1933 року, проживав на ст.Помічна Добровеличківського району, пенсіонер, сторож на будівництві залізничної станції. Заарештований 3.08.1937 Піщанобрідським оперативним пунктом 6-го відділу УДБ (колишній колчаківець, антирадянська агітація). Засуджений 21.10.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Дорожно-транспортним відділом НКВС Одеської залізниці 28.11.1939 справу закрито, з-під варти звільнений. (П – 1625)

КОГУТ ВАСИЛЬ ОЛЕКСАНДРОВИЧ, 1919 р.н., с.Пустопілля (нині Полум'яне), українець, освіта неповна середня, проживав у м.Бобринець, студент сільгосптехнікуму. Заарештований 3.07.1939 Бобринецьким РВ НКВС ("у квітні 1939 року за ініціативи Миколи Басистого разом з іншими учнями агрошколи брав участь у написанні листа секретарю ЦК КП(б)У Микиті Хрущову, в якому ставились гострі соціальні питання: чому хліб у селян примусово забирають за копійки, а продають у десятки разів дорожче? Чому праця селян цінується менше, ніж робітника? і т.п."). Засуджений Кіровоградським облсудом 11.12.1939 до 3 років ув'язнення з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Верховним судом УРСР 11.01.1940 справу припинено, вирок облсуду скасовано, з-під варти звільнений. (П – 999)

КОГУТ МИКОЛА ПОРФИРОВИЧ, 1904 р.н., с.Пустопілля (нині Полум'яне), українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 19.03.1944 Бобринецьким РВ НКДБ (під час німецької окупації був старостою громадського двору). Засуджений 20.07.1944 трибуналом військ НКДБ Кіровоградської області до 15 років каторжних робіт, 5 років позбавлення громадянських прав з конфіскацією майна. Реабілітований 17.03.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13131)

КОЗЕНКО ВАСИЛЬ ХАРИТОНОВИЧ, 1898 р.н., м.Бобринець, українець, освіта початкова, проживав у селищі радгоспу "Радлад" Бобринецького району, конюх. У 1933 році засуджений до 4 років тюрми. Вдруге заарештований 2.12.1937 Бобринецьким РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 8.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївській області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8889)

КОЗЕНКО СТЕПАН ХАРИТОНОВИЧ, 1905 р.н., с.Кетрисанівка, українець, письменний, проживав у селищі радгоспу "Радлад" Бобринецького району; доглядач корів. Заарештований 4.11.1937

Бобринецьким РВ НКВС (контрреволюційна агітація). Засуджений 8.12.1937 трійкою НКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 16.11.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3942)

КОЗУЛЯ ІВАН ТЕРЕНТІЙОВИЧ, 1899 р.н., м.Бобринець, українець, письменний, колгоспник. Заарештований 21.02.1938 Бобринецьким РВ НКВС ("у 1919 році служив у Денікіна, знущався над арештованими червоними партизанами, після розгрому денікінців виїхав у Бобринецького району, у 1923-ому вернувся, провадив контрреволюційну агітацію, висловлював похабщину проти керівників партії"). Засуджений 22.10.1939 Кіровоградським облсудом до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 28.07.1990 Верховним судом СРСР. (П – 12078)

КОКОЙЛО ІВАН ІВАНОВИЧ, 1887 р.н., с.Солонцюватка, українець, освіта початкова, проживав у с.Завадівка Бобринецького району, хлібороб. Заарештований 21.01.1932 Бобринецьким РВ ДПУ (агітація проти колгоспного ладу та хлібозаготівлі). Засуджений 31.03.1932 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до заслання у північний край на 3 роки. Реабілітований 28.02.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 7406)

КОЛЕСНИК ГРИГОРІЙ МИХАЙЛОВИЧ, 1894 р.н., с.Миколо-Бабанка, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 8.02.1938 Витязівським РВ НКВС (контрреволюційна агітація). Засуджений 11.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 27.05.1938. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9736)

КОЛЕСНИК ІВАН ІВАНОВИЧ, 1887 р.н., с.Костувате Братського району Миколаївської області, українець, освіта початкова, різнороб артілі "Непереможна праця". Заарештований 1.03.1931 Бобринецьким РВ ДПУ ("у 1920 році брав участь у повстанні проти радянської влади; вів антирадянську агітацію: "Свободу здобули, але не для селян, а для комуністів; радянська влада обманула селян, бо якби це була влада лівих, то лиш тоді селяни жили б краще і вільніше, хоча так і так скоро всьому прийде кінець", така агітація привела до часткового виходу людей з артілі та несплати податків"). Одеським оперсектором ДПУ 19.07.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 7478)

КОЛЕСНИК ІВАН МИХАЙЛОВИЧ, 1890 р.н., с.Миколо-Бабанка, українець, освіта початкова, проживав у с.Рощахівка Бобринецького району, комірник артілі ім.Петровського. Заарештований 3.09.1931 Бобринецьким РВ ДПУ (шкідництво: "видав колгоспникам на обід непридатне до вживання борошно"). Судового рішення по справі немає. Управлінням СБУ Кіровоградської області 19.12.1994 справа закрита. (П – 8776)

КОЛЕСНИК СЕРГІЙ МИТРОФАНОВИЧ, 1890 р.н., с.Костувате Братського району Миколаївської області, українець, освіта початкова, приймальник зсиппункту. Заарештований 6.03.1931 Бобринецьким РВ ДПУ (нестача хлібозерна). Бобринецьким РВ ДПУ 19.12.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2825)

КОЛОС ІВАН МАКАРОВИЧ, 1899 р.н., с.Дончине Витязівської волості Єлисаветградського повіту (нині Бобринецького району), росіянин, письменний, військовослужбовець, червоноармієць робітничо-конвойного загону Кронштадської фортеці. Заарештований 24.08.1922 прикордонниками 33-го полку Петроградської стрілецької дивізії ("під час кронштадського повстання, боячись репресій, разом із відступаючими частинами пішов у Фінляндію, утримувався під вартою на острові Туркенсаарі, працював у таборах, із Фінляндії разом із червоноармійцями Ларіоном Мотильковим та Олексієм Василенком – *див. "Некіровоградщина, книга п'ята"* – верталися добровільно, супроводжувались до кордону поліцейським, при переході кордону затримані"). Спецвідділом окружного контррозвідувального відділу Прикордонного військового округу 11.09.1922 справу припинено, 14.09.1922 направлений в обліково-пересильний пункт губвійськкомату, "беручи до уваги пролетарське походження і що втягнутий у повстання несвідомо". (П – 8098)

КОЛОС ЙОСИП АНДРІЙОВИЧ, 1896 р.н., х.Лашкул (нова назва – с.Промінь) українець, письменний, рахівник колгоспу ім.Петровського. Заарештований 10.09.1937 Витязівським РВ НКВС ("у 1921 році брав участь у Кронштадському повстанні, перейшов у Фінляндію, 1922-го повернувся; разом із головою колгоспу Михайлом Тихевичем вели підривну роботу: не давали кормів для худоби, неправильно записували колгоспникам трудодні, через що 12 сімей у 1937 році перейшли працювати в інші

господарства; заплутував облік трудоднів колгоспникам, поширював чутки про війну і поразку в ній СРСР"). Засуджений 23.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 11.08.1962 Кіровоградським облсудом. (П – 5739)

КОЛОС СТЕПАН МАТВІЙОВИЧ, 1911 р.н., х.Лашкул (нова назва – с.Промінь) українець, письменний, проживав у м.Бобринець, без певних занять. Заарештований 24.03.1944 Бобринецьким РВ НКВС (співробітництво з німецькими окупантами в роки війни). Засуджений 18.10.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки та конфіскацією майна. Реабілітований 22.05.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13299)

КОЛЬЦОВ ДМИТРО МИКИТОВИЧ, 1919 р.н., с.Дібрівка Бобринецького району, українець, освіта 3 класи, до служби в армії мешкав у м.Кіровограді і працював пресувальником заводу "Червона зірка", червоноармієць 2-го окремого зенітно-артилерійського дивізіону. Заарештований 4.03.1941 особливим відділом НКВС 2-ої дивізії Прибалтійського окремого військового округу ("виявляв виняткову недисциплінованість, часто покидав пости, висловлював терористичні думки на адресу командування Червоної армії; агітував проти колгоспів: "В колгоспах народ працює за шматок хліба"; армійську службу порівнював із тюремним покаранням, на політзаняттях ставив політрукові антирадянські питання"). Засуджений 7.04.1941 трибуналом Прибалтійського окремого військового округу до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 29.03.1991 Головною військовою прокуратурою з реабілітації. (П – 12601)

КОНОВАЛОВА КЛАВДІЯ ЛЕОНТІЇВНА, 1915 р.н., українка, освіта середня спеціальна (педагогічні курси), проживала у селищі радгоспу "Червона зірка" Бобринецького району, секретар контори. Заарештована 4.04.1945 Бобринецьким РВ НКДБ ("в роки війни працювала кухаркою у німецькій сільськогосподарській комендатурі"). Управлінням НКДБ Кіровоградської області 25.07.1945 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 2463)

КОНОНЕНКО КОСТЯНТИН ЄЛИЗАРОВИЧ, 1907 р.н., с.Криничувате, українець, освіта початкова, військовослужбовець 382-го стрілецького полку. Заарештований 21.04.1941 військовим трибуналом 84-ї стрілецької дивізії (зрада Батьківщини: "знаходячись на передовій лінії фронту 4.04.1942, кинув гвинтівку й спорядження, збирався перейти на бік ворога, але того ж вечора був затриманий вартовим") 25.04.1942 військовим трибуналом 84-ої стрілецької дивізії був засуджений до 10 років неволі, виконання вироку відкладено до кінця бойових дій, направлений на передову лінію фронту; в ніч з 27 на 28 квітня, перебуваючи на варті, зник в невідомому напрямку, перейшовши на бік ворога. Засуджений 15.05.1942 військовим трибуналом 84-ї стрілецької дивізії до розстрілу заочно. Верховним судом СРСР 20.07.1942 вирок відмінено, справу припинено. (П – 3508)

КОНОНЧУК ВАСИЛЬ СИДОРОВИЧ, 1880 р.н., с.Козацьке Звенигородського району Черкаської області, українець, освіта початкова, проживав на х.Новокиївка Відраднодолинівської сільради Бобринецького району, колгоспник. Заарештований 14.11.1931 Бобринецьким РВ ДПУ (учасник контрреволюційної групи, антирадянська агітація). Засуджений 1.08.1932 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у концтаборах. Реабілітований 31.01.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12383)

КОНОНЧУК ПРОКІП СИДОРОВИЧ, 1884 р.н., с.Козацьке Звенигородського району Черкаської області, українець, освіта початкова, проживав на х.Новокиївка Бобринецького району, колгоспник. Заарештований 14.11.1931 Бобринецьким РВ ДПУ (учасник контрреволюційної групи, антирадянська агітація). Особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР 1.08.1932 з-під варти звільнений з позбавленням права проживати у 12 населених пунктах строком на 3 роки. (П – 12383)

КОПІЙКА ДЕНИС ХАРИТОНОВИЧ, 1900 р.н., с.Гливахи Будаївського району Київської губернії, українець, освіта початкова, проживав у с.Новокиївка Відраднодолинівської сільради Бобринецького району, хлібороб. Заарештований 11.03.1931 Бобринецьким РВ ДПУ ("в 1919-21 роках служив у війську армії УНР та загоні Гайового, брав активну участь у повстанні проти радянської влади, переселився із Київської губернії у 1924 році разом із Василем Битьком, Дмитром Кушкою та Назаром Гав'ядою, займались спекуляцією – торгували кіньми, різними продуктами; вели антирадянську агітацію проти вступу в колгосп і виконання плану хлібозаготівлі, чинили шкідництво на послаблення могутності

колгоспів; у травні 1930 року розганяли колгосп ім.Войкова – розібрали коней, сільгоспінвентар; тижнів два тому зібрались у хаті сина куркуля, позбавленого виборчих прав Івана Щеголя і обговорювали кандидатури правління нового колгоспу ім.Снєгова з метою розвалити його, що й трапилось на наступних колгоспних зборах"). Справу 4.05.1931 направлено у Бобринецький народний суд. Інших рішень у справі немає. Реабілітований 18.03.1991 Кіровоградською облпрокуратурою. (12648 – П)

КОПЙКО РОМАН ІВАНОВИЧ, 1899 р.н., м.Новий Буг Миколаївської області, українець, освіта вища, проживав у м.Бобринець, вчитель фізики та математики школи №1. Заарештований 17.10.1937 Бобринецьким РВ НКВС ("у 1919-1920 роках служив у армії Денікіна, у повстанському загоні Свища, провадив контрреволюційну агітацію проти радянської влади та сталінської Конституції"). Засуджений 20.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 28.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8920)

КОПОТІЙ КИРИЛО ЛЕОНТІЙОВИЧ, 1909 р.н., с.Олексіївка, українець, неписьменний, хлібороб. Заарештований 14.11.1929 Зінов'євським окрвідділом ДПУ (невиконання плану хлібоздачі, терористичний акт проти радянського активіста). Засуджений 29.04.1930 Зінов'євським окрсудом до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки та конфіскацією майна. Реабілітований 12.09.1990 Кіровоградським облсудом. (П – 1794)

КОРОП ГРИГОРІЙ ЛАРІОНОВИЧ, 1895 р.н., с.Нечаєве Братського району Миколаївської області, українець, освіта початкова, проживав на х.Березівка Бобринецького району, хлібороб. Заарештований 5.03.1931 Бобринецьким РВ ДПУ (агітація проти колективізації). Бобринецьким РВ ДПУ 20.03.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 1276)

КОРЯК АРСЕН НИКИФОРОВИЧ, 1894 р.н., с.Базилеве (нині Веселівка), українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 28.07.1937 Бобринецьким РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 28.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 18.08.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4431)

КОРЯК ГРИГОРІЙ ПЕТРОВИЧ, 1901 р.н., с.Базилеве (нині Веселівка), українець, освіта початкова, робітник радгоспу "Радлад" Бобринецького району. Заарештований 2.12.1937 Бобринецьким РВ НКВС (агітація проти радянської влади та її керівників).Засуджений 8.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8892)

КОСТЕНКО ДМИТРО ЛЕОНТІЙОВИЧ, 1902 р.н., с.Розкопанці Богуславського району Київської області, українець, освіта початкова, проживав на х.Новоулянівка Бобринецького району, колгоспник. Заарештований 8.11.1931 Бобринецьким РВ ДПУ (учасник контрреволюційної групи, антирадянська агітація). Судових рішень у справі немає. (П – 12383)

КРАВЧЕНКО МИХАЙЛО ТРОХИМОВИЧ, 1905 р.н., с.Тептіївка Богуславського району Київської області, українець, освіта початкова, проживав на х.Пенькове Новоградівської сільради Бобринецького району, робітник радгоспу ім.Карла Маркса. Заарештований 12.01.1937 Витязівським РВ НКВС (антирадянська агітація, дискредитація керівників партії та уряду). Засуджений 17.04.1937 Одеським облсудом до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 11.08.1993 Генеральною прокуратурою України. (1212 – П)

КРАВЧЕНКО ЯКІВ СЕРГІЙОВИЧ, 1900 р.н., с.Донине Ворошилівської сільради (нині приєднане до с.Василівка Бобринецького) району, українець, освіта початкова, проживав у с.Друга Березівка (Костомарівської сільради) Устинівського району, хлібороб, розкуркулений. Заарештований 28.02.1930 Зінов'євським окрвідділом ДПУ (антирадянська агітація проти хлібозаготівлі). Засуджений 7.04.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 24.07.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 3641)

КРАВЧИНА МИТРОФАН ТЕРЕНТІЙОВИЧ, 1913 р.н., українець, освіта початкова, проживав у с.Грозівка Ставрівської сільради Бобринецького району, хлібороб. Заарештований 5.04.1930 Бобринецьким РВ ДПУ ("разом з Пантелієм Другалем вчинили шкідництво артільному майну: 2 квітня зняли колеса з молотарки і маховик, розбили їх і металобрухт здали в магазин споживчої кооперації, завдавши колгоспу "Воля" збитків на 70 рублів, грошима за зданий метал поділились – Другаль отримав 1,5 рубля"). Засуджений 7.05.1930 виїзною сесією Зінов'євського окружного суду до 5 років ув'язнення

у концтаборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Касаційною колегією в кримінальних справах Найвищого суду УРСР 7.07.1930 міру покарання зменшено до 2 років неволі. Реабілітований 29.01.1992 Генеральною прокуратурою України. (П – 1857)

КРАВЧИНА ЯКІВ ГРИГОРОВИЧ, 1881 р.н., с.Ставрівка (нині приєднане до с.Миколо-Бабанка), українець, освіта початкова, обліковець тракторної бригади №1 Рощахівської машино-тракторної станції. Заарештований 21.12.1937 Витязівським РВ НКВС (контрреволюційна агітація проти державної позики та виборів). Засуджений 29.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 27.01.1938. Реабілітований 29.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10695)

КРАСУЦЬКИЙ МИКОЛА ОМЕЛЯНОВИЧ, 1888 р.н., с.Дібрівка, українець, освіта початкова, ветсанітар колгоспу "ХТЗ". Заарештований 3.07.1938 Бобринецьким РВ НКВС (агітація проти колгоспного ладу, колективізації, підписки на держпозику). Засуджений 10.03.1939 Миколаївським облсудом до 3 років неволі з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 31.07.1991 Генеральною прокуратурою України. (П – 841)

КРЕМЕНЕЦЬКИЙ НЕСТОР ГРИГОРОВИЧ, 1890 р.н., с.Панькове, українець, освіта вища (природничий факультет Московського університету, травень 1917), проживав у м.Кіровограді, з травня 1917-го працював викладачем Єлисаветградської гімназії, у 1923-ому організовував Єлисаветградську сільськогосподарську школу, з 1927-го – у педтехнікумі, реорганізованому в Зінов'євський інститут соцвиховання, професор. Заарештований 18.10.1930 Зінов'євським міськвідділом ДПУ ("гуртував довкруг себе антирадянську частину інтелігенції, критикував заходи радянської влади, сприяв приховуванню злочинних слідів розтратника Ковалевського"). Зінов'євською міською прокуратурою 26.09.1931 справу припинено, з-під варти був звільнений 24.12.1930 під підписку про невиїзд. (П – 1049)

КРЕПЕЛЬ АДАМ МИХАЙЛОВИЧ, 1883 р.н., с.Корнишки (Румунія), німець, письменний, проживав у с.Федіївка Бобринецького району, сторож колгоспу "Шлях перемоги". Заарештований 5.08.1938 Витязівським РВ НКВС (шпигунство на користь Польщі). Кіровоградським облсудом 29.07.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2543)

КРИВОНІС ОЛЕКСА ІЛЛІЧ, 1893 р.н., с.Федосіївка (приєднане до с.Новоградівка), українець, малописьменний, хлібороб. Заарештований 16.01.1932 Бобринецьким РВ ДПУ ("куркулі, що пролізли в артіль "Сонце" Федорівської сільради, ведуть контрреволюційну агітацію, поширюють провокаційні чутки про наближення війни і неминучу загибель радянської влади; внаслідок агітації на зяб минулої осені зорано 15 гектарів із 350-и, технічні культури не зібрані, план хлібоздачі виконаний на 60 відсотків – постановою Бобринецького райвиконкому від 13.01.1932 артіль "Сонце" розпущена"). Засуджений 31.03.1932 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Помер 18.06.1932 у лікарні Харківської промколонії. Реабілітований 14.04.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (6442 – П)

КРИВОНОСОВ ДМИТРО ІВАНОВИЧ, 1895 р.н., х.Цанциківка Бобринецького району, українець, освіта початкова, проживав у с.Дібрівка Бобринецького району, сторож колгоспу. У 1931 році розкуркулений, у 1934-ому засуджений до 3 років неволі. Вдруге заарештований 28.07.1937 Бобринецьким РВ НКВС (участь у контрреволюційній повстанській організації, антирадянська агітація). Засуджений 20.10.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 13.11.1937. Реабілітований 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11853)

КРИВОНОСОВ ФЕДІР ІВАНОВИЧ, 1901 р.н., с.Панькове, українець, освіта початкова, проживав у м.Бобринець, бухгалтер відділення Держбанку. Заарештований 3.07.1938 Бобринецьким РВ НКВС (учасник контрреволюційної повстанської організації). 4.05.1939 помер у тюрмі м.Кіровограда. Миколаївським облсудом 10.05.1939 справу припинено у зв'язку зі смертю обвинуваченого. Реабілітований 22.03.1961 Верховним судом УРСР. (П – 840)

КРИВОШИЯ ПРОКІП ЛУКИЧ, 1891 р.н., с.Ісайки Богуславського району Київської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Червонопілля Бобринецького району, хлібороб. Заарештований 3.02.1930 Зінов'євським окрвідділом ДПУ (антирадянська агітація проти колективізації сільського господарства – *див. Злоян Федір Сергійович, 1879 р.н.*). Судовою трійкою при колегії ДПУ УРСР 2.04.1930 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 10826)

КРИЖАНОВСЬКИЙ ВОЛОДИМИР МИКОЛАЙОВИЧ, 1875 р.н., смт Городище Черкаської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Володимирівка (нова назва – Піщане) Бобринецького району, хлібороб. Заарештований 5.03.1931 Бобринецьким РВ ДПУ (антирадянська агітація за зрив усіх урядових заходів). Прокуратурою 80-ої дільниці 15.09.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2820)

КУЗЬМЕНКО ІВАН ОЛЕКСІЙОВИЧ, 1893 р.н., с.Обланка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 3.02.1930 Зінов'євським окрвідділом ДПУ (антирадянська агітація). Засуджений 20.03.1930 судовою трійкою при колегії ДПУ УРСР до 8 років ув'язнення у концтаборах. Реабілітований 6.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10844)

КУЗЬМИЧОВ ІВАН УСТИМОВИЧ, 1909 р.н., с.Рощахівка, українець, освіта початкова, помічник комбайнера машино-тракторної станції. У 1929 році разом з батьком розкуркулений та висланий на Урал, звідки втік у 1933-ому. Заарештований 27.07.1937 Витязівським РВ НКВС ("після втечі із заслання переховувався до 1936 року; вів контрреволюційну агітацію, спрямовану на підрив колгоспного ладу, проти підписки на реалізацію державної позики"). Засуджений 11.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 27.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8693)

КУЛІШ ПЕТРО ПАВЛОВИЧ, 1905 р.н., с.Новокостянтинівка Братського району Миколаївської області, українець, освіта 6 класів, проживав у с.Буховецьке Бобринецького району, військовослужбовець. Заарештований 27.07.1944 відділом контррозвідки "Смерш" 301-ї стрілецької Сталінської дивізії ("агент німецької контррозвідки"). Засуджений 16.11.1944 військовим трибуналом Кіровоградського гарнізону до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Витязівським РВ НКДБ 5.03.1945 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 1975)

КУЛІШ ЯКІВ МИХАЙЛОВИЧ, 1898 р.н., с.Грузьке, українець, освіта початкова, колгоспник. У 1934 році засуджений до 3 років позбавлення волі, відбув рік примусової праці. Вдруге заарештований 27.03.1938 Бобринецьким РВ НКВС (учасник контрреволюційної повстанської організації, антирадянська агітація, шкідництво). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївській області до розстрілу з конфіскацією майна, вирок виконано 21.06.1938. Реабілітований 17.05.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4336)

КУРИЛОВ ФЕДІР ОНУФРІЙОВИЧ, 1899 р.н., с.Яшна Столпицького району (Польща), білорус, освіта початкова, проживав у с.Кетрисанівка Бобринецького району, робітник радгоспу. Заарештований 23.08.1937 Бобринецьким РВ НКВС (вихваляв умови життя у Польщі). Засуджений 10.12.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 7.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11420)

КУРКУЛ ВАСИЛЬ ТРОХИМОВИЧ, 1893 р.н., м.Бобринець, українець, освіта початкова, член колгоспу ім.Куйбишева. Заарештований 28.07.1937 Бобринецьким РВ НКВС (контрреволюційна агітація проти керівників партії та уряду). Засуджений 2.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 22.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8697)

КУРОВСЬКИЙ МИКОЛА ЮХИМОВИЧ, 1896 р.н., х.Ворошилова №1 (нині с.Кам'яне) Бобринецького району, українець, письменний, колгоспник. Заарештований 19.02.1931 Одеським облвідділом ДПУ (підозрювався як член контрреволюційної повстанської організації). Одеським облвідділом ДПУ 22.03.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 6425)

КУРОЧКА ІВАН ДЕМ'ЯНОВИЧ, 1923 р.н., с.Іванівка, українець, освіта 9 класів, проживав у м.Кіровограді, токар заводу "Червона зірка". Заарештований 31.03.1944 відділом контррозвідки "Смерш" 57-ої армії (працював під час німецької окупації начальником дільничної поліції). Управлінням НКДБ Кіровоградської області 5.09.1944 направлений через військкомат в спецтабір для фільтрації. (П – 3150)

КУТНЕНКО ВОЛОДИМИР ПАВЛОВИЧ, 1881 р.н., с.Юківка Київської області, українець, письменний, проживав у с.Бобринка Витязівського (нині Бобринецького) району, городник колгоспу "Червоний хлібороб". Заарештований 8.02.1938 Витязівським РВ НКВС (антирадянська діяльність: "до революції був монахом, як розгромили монастир, приїхав у село, обробляв землю; у 1929 році підбурював маси проти колгоспів, робив хресні ходи, біля Нововолодимирівки поставив хрест, пообіцявши на цьому

місці спорудити церкву, збирав на неї гроші; мав тісний зв'язок з членами СВУ; у 1937 році активно виступав проти збору коштів на держпозику для оборони країни: "Позика пропаде, бо радвлада буде розбита іноземними державами"; вихваляв царський лад, компрометував радянську владу і керівників партії"). Засуджений 7.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, 4.07.1938 повісився. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9489)

КУТОВИЙ ГРИГОРІЙ МАРКІЯНОВИЧ, 1914 р.н., с.Олексіївка, українець, освіта початкова, член колгоспу ім.Ворошилова. Заарештований 6.11.1937 Бобринецьким РВ НКВС (під час святкування 20-річчя революції проводив контрреволюційну агітацію, погрожував комуністам). Засуджений 14.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 30.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8741)

КУХАРСЬКИЙ АНДРІЯН ГАВРИЛОВИЧ, 1884 р.н., с.Сухини Корсунь-Шевченківського району Черкаської області, українець, освіта початкова, проживав на хуторі Садовому Червонодолинської сільради Бобринецького району, комірник колгоспу "Комуніст". Заарештований 3.09.1937 Бобринецьким РВ НКВС ("учасник контрреволюційної повстанської групи, проводив антирадянську діяльність у колгоспі" – *див. Семен Грушевий*). Засуджений 3.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 26.07.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4456)

КУЦАК МИТРОФАН ТРОХИМОВИЧ, 1892 р.н., с.Витязівка, українець, неписьменний, коваль колгоспу "Червона Україна". Заарештований 27.07.1937 Витязівським РВ НКВС (агітація проти колгоспного ладу, підписки на держпозику). Засуджений 4.04.1939 Кіровоградським облсудом до 2 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 19.08.1993 Генеральною прокуратурою України. (П – 1477)

КУЦЕНКО ГАВРИЛО ПЕТРОВИЧ, 1890 р.н., м.Бобринець, українець, освіта середня, проживав на х.Козачий Комишуватської сільради Компаніївського району, ветеринар радгоспу "8 Березня". Заарештований 28.06.1936 Кіровським міськвідділом НКВС (контрреволюційна агітація: "приїхавши у м.Кірово за службовими потребами і напідпитку прогулюючись вулицею Карла Маркса, обматюкав гурт червоноармійців: "Кому ви служите? кому підчиняєтесь?", а коли військовики його стали проганяти, то він лаяв вождів партії й уряду Ворошилова, Сталіна, Молотова; далі став кричати: "Привіт Льву Давидовичу!"). Засуджений 23.08.1936 Одеським облсудом до 4 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 12.10.1990 Верховним судом УРСР. (П – 12609)

КУШКА ГАВРИЛО КИРИЛОВИЧ, 1888 р.н., с.Витязівка, українець, освіта початкова, обліковець машино-тракторної станції. У 1932 році розкуркулений. Заарештований 5.12.1937 Витязівським РВ НКВС (агітація проти колективізації, наклепи на керівників партії). Засуджений 22.01.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до 2 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 28.04.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 359)

КУШКА ДМИТРО ПИЛИПОВИЧ, 1895 р.н., с.Ісайки Богуславського району Київської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Новокиївка Відраднодолинівської сільради Бобринецького району, хлібороб. Заарештований 11.03.1931 Бобринецьким РВ ДПУ ("в 1918 році служив у "Вільному козацтві", де його брат Каленик був командиром – розбивали й обеззброювали цілі батальйони й дивізії червоних військ поблизу Ісайок; переселився із Київської губернії у 1924 році разом із Василем Битьком, Денисом Копійкою та Назаром Гав'ядою, займались спекуляцією – торгували кіньми, різними продуктами; вели антирадянську агітацію проти вступу в колгосп і виконання плану хлібозаготівлі, чинили шкідництво на послаблення могутності колгоспів; у травні 1930 року розганяли колгосп ім.Войкова – розібрали коней, сільгоспінвентар; тижнів два тому зібрались у хаті сина куркуля, позбавленого виборчих прав Івана Щеголя і обговорювали кандидатури правління нового колгоспу ім.Снєгова з метою розвалити його, що й трапилось на наступних колгоспних зборах"). Справу 4.05.1931 направлено у Бобринецький народний суд. Інших рішень у справі немає. Реабілітований 18.03.1991 Кіровоградською облпрокуратурою. Вдруге заарештований 8.11.1931 Бобринецьким РВ ДПУ (участь в контрреволюційній групі, антирадянська агітація). Засуджений 1.08.1932 колегією ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у концтаборах умовно. Реабілітований 30.01.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12648, 12383)

КУШНІР АНДРІЙ АРХИПОВИЧ, 1905 р.н., с.Лютарі Богуславського району Київської області, українець, освіта 4 класи, проживав у с.Дібрівка Бобринецького району, без певних занять. Заарештований 20.03.1944 Бобринецьким РВ НКВС (під час німецької окупації був старостою громадського двору). Засуджений 3.06.1944 трибуналом Одеського військового округу до 15 років каторжних робіт з позбавленням громадянських прав на 5 років. Військовою колегією Верховного суду СРСР 18.08.1944 вирок відмінено, справу направлено на дослідування. Помер 2.08.1945 у Воркутлагу НКВС. (П – 8453)

ЛАБАНОВ ДМИТРО ПЕТРОВИЧ, 1894 р.н., м.Бобринець, українець, письменний, проживав у с.Грузьке Бобринецького району, хлібороб-одноосібник. Заарештований 20.03.1933 Бобринецьким РВ ДПУ (підозрювався у антирадянській агітації, розповсюдженні провокаційних чуток). Прокуратурою Бобринецької дільниці 20.05.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2913)

ЛАДАН ОСТАП ГНАТОВИЧ, 1891 р.н., м.Чортків Тернопільської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Дібрівка Бобринецького району, член колгоспу "Харківський тракторний завод". Заарештований 26.03.1938 Бобринецьким РВ НКВС ("у 1916 році під час Першої світової війни потрапив у російський полон, у 1917-21-их служив у Червоній армії; член підпільної контрреволюційної організації, яка вела антирадянську агітацію, здійснювала шкідницьку діяльність"). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 21.06.1938. Реабілітований 20.11.1956 трибуналом Київського військового округу. (П – 3821)

ЛАЗАРЕНКО СВИРИД ГРИГОРОВИЧ, 1904 р.н., с.Михайлівка (приєднане до с.Ударне), українець, освіта 3 класи, проживав у смт Петрове, бухгалтер-ревізор райспоживспілки. Заарештований 29.08.1936 Петрівським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 2.11.1936 спецколегією Дніпропетровського облсуду до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 7.05.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П –13243)

ЛАМП ТЕОДОР ЕДУАРДОВИЧ, 1898 р.н., с.Надимівка Витязівського (нині у складі с.Рощахівка Бобринецького) району, німець, освіта початкова, коваль колгоспу "Третій вирішальний". Заарештований 18.08.1937 Витязівським РВ НКВС ("син куркуля, який мав 50 гектарів землі, 8-10 коней, 4 корови, біля яких працювало сезонно до 15 найманих робітників – батька у 1930 році розкуркулено; Ламп вів контрреволюційну агітацію, спрямовану на підрив радянської влади і проти колгоспного будівництва, висловлював поразницькі настрої про неминучу війну і загибель радвлади"). Засуджений 28.08.1937 судовою трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10883)

ЛАНЦ ІВАН НИКОДИМОВИЧ, 1914 р.н., с.Кам'ястка (нині приєднане до Маковіївки) Буховецької сільради Витязівського району, німець, письменний, проживав у с.Новоградівка Бобринецького району, тесля колгоспу "Червоний відпускник". Заарештований 21.12.1937 Витязівським РВ НКВС ("провадив антирадянську агітацію: життя в колгоспі нестерпне – працюєш на державу, а хліб забирають, товарів нема, колгоспники лишаються голими й голодними; закликав селян не виходити на роботу в колгосп, виходити з нього"). Засуджений 9.02.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Помер у 1942 році в ув'язненні – м.Печора, Комі АРСР, Росія. Реабілітований 4.07.1959 Кіровоградським облсудом. Батько у 1932 році "за недогляд коней колгоспу" був засуджений до 4 років ув'язнення у бупрі. (П – 4795)

ЛАНЦ МИКОЛА ІВАНОВИЧ, 1903 р.н., с.Буховецьке, німець, освіта початкова, проживав у с.Кам'ястка (приєднане до Маковіївки) Бобринецького району, коваль колгоспу. Заарештований 21.12.1937 Витязівським РВ НКВС (вихваляв умови життя в капіталістичних країнах). Засуджений 9.02.1938 особливою нарадою при НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 24.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11441)

ЛАШКУЛ КОРНІЙ ОЛЕКСАНДРОВИЧ, 1883 р.н., с.Витязівка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 22.02.1930 Зінов'євським окрвідділом ДПУ (агітація проти розкуркулення, проти проведення державної хлібозаготівлі та колективізації). Засуджений 22.03.1930 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років концтаборів. Реабілітований 18.03.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П –5966)

ЛАШКУЛ ПЕТРО АРТЕМОВИЧ, 1892 р.н., х.Лашкул (нова назва – с.Промінь) українець, письменний, проживав у с.Витязівка Бобринецького району, член артілі "Червона Україна". Заарештований 8.04.1931 Одеським оперсектором ДПУ УРСР (підозрювався у причетності до повстанської антирадянської підпільної організації). Прокуратурою Одеського оперсектора ДПУ 16.12.1931 справу припинено, з-під варти звільнений під розписку про невиїзд. (П –7480)

ЛЕПІС МИХАЙЛО МИХАЙЛОВИЧ, 1890 р.н., с.Ушпельчі Курляндської губернії (нині Латвія), латиш, освіта початкова, проживав у с.Мар'янівка Бобринецького району, член колгоспу імені Косіора. Заарештований 5.12.1937 Кіровським міськвідділом НКВС ("за даними агента "Дубовика" Лепіс був патріотом фашистської Латвії, провадив контрреволюційну націоналістичну пропаганду спрямовану проти соціалістичного ладу в СРСР, вихваляючи капіталістичну систему в Латвії, зокрема у 1929 році агітував селян проти колективізації сільського господарства; під час підготовки до виборів у Верховну Раду повсякчас зривав збори; отримуючи листи з-за кордону, використовував їх для вихваляння умов життя селян у Латвії"; "підтримував зв'язки з Семеном Другалем, засудженим у грудні 1937 року до розстрілу за те, що під виглядом читання книг і провадження релігійних обрядів, зводив наклепи на радвладу, вихваляючи царизм і фашизм; обидва разом компрометували радянську торгівлю, розбазарюючи кооперативне майно"). Засуджений 12.01.1938 НКВС і Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 27.01.1938. Реабілітований 1.07.1961 Верховним судом УРСР. (П – 5448)

ЛЕЩУК ДАНИЛО АНДРІЙОВИЧ, 1900 р.н., с.Боровне Камінь-Каширського району Волинської області, українець, письменний, проживав у с.Жовтневе Бобринецького району, свинар радгоспу "Червона зірка". Заарештований 5.11.1937 Бобринецьким РВ НКВС ("завербований до контрреволюційної шпигунської діяльності Усиком Адамом"). Засуджений 7.12.1937 НКВС і Прокуратурою СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 4.02.1964 трибуналом Київського військового округу. (П –7736)

ЛИННИКОВ МИХАЙЛО ГРИГОРОВИЧ, 1901 р.н., м.Бобринець, українець, письменний, проживав у м. Кіровограді, слюсар-ремонтник заводу "Червона зірка". Заарештований 5.07.1941 УНКВС Кіровоградської області (антирадянська агітація). Засуджений 24.01.1942 особливою нарадою при НКВС СРСР до 7 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11620)

ЛИПА МИКОЛА ІВАНОВИЧ, 1898 р.н., с.Летня Дрогобицького району Львівської області, українець, освіта початкова, проживав у виселку Грушка Олексіївської сільради Бобринецького району, член колгоспу ім.Косіора. Заарештований 17.10.1937 Бобринецьким РВ НКВС ("у 1935 році намагався вчинити терористичний акт над сількором; вів контрреволюційну агітацію проти радянської влади та комуністичної партії; вихваляв Німеччину й Австрію як високорозвинені держави"). Засуджений 20.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8916)

ЛИСЕНКО КОНОН ГРИГОРОВИЧ, 1904 р.н., смт Юрківка Звенигородського району Черкаської області, українець, освіта неповна середня, кандидат у члени ВКП(б) з травня 1940 року, проживав у с.Козаче Бобринецького району, колгоспник, червоноармієць 1041 стрілецького полку. Заарештований 18.07.1944 відділом контррозвідки "Смерш" 223-ої стрілецької дивізії ("будучи червоноармійцем, потрапив у німецьке оточення і 16.07.1942 здався в полон, повернувся додому; з березня 1943 по березень 1944 року працював рахівником громадського двору №39, погодився служити у німців таємним агентом"). Засуджений 9.10.1944 військовим трибуналом Кіровоградського гарнізону до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 27.12.1991 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12941)

ЛИСОХМАРА ДАНИЛО ЯКОВИЧ, 1890 р.н., с.Сагунівка Черкаського району Черкаської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Петрівка (нині с.Рідне) Бобринецького району, не працював. Заарештований 29.12.1932 Бобринецьким РВ ДПУ (підозрювався у антирадянській агітації). Бобринецьким РВ ДПУ 11.03.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2900)

ЛИХОДЄЄВ ДМИТРО АНДРІЙОВИЧ, 1881 р.н., с.Кривоносове (нова назва – Червонозорівка), українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровоград, працював за наймом. Заарештований 27.09.1947 управлінням МДБ Кіровоградської області (член секти баптистів, вів антирадянську поразницьку агітацію).

Засуджений 23.12.1947 Кіровоградським облсудом до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 6.12.1988 судовою колегією у кримінальних справах Верховного суду УРСР. (П – 8483)

ЛІНДЕР МИХАЙЛО АНТОНОВИЧ, 1900 р.н., м.Бобринець, українець, освіта початкова, монтер електростанції. Заарештований 1.04.1938 Бобринецьким РВ НКВС ("у 1930 році брав участь у страйку на електростанції: вимагав, щоб робітників краще забезпечували продуктами, щоби включили їх у закритий розподільник – коли ці вимоги не виконали, то Ліндер з іншими робітниками вимкнули нічне освітлення по всьому місту; член підпільної контрреволюційної організації, яка вела антирадянську агітацію, здійснювала шкідницьку діяльність"). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 21.06.1938. Реабілітований 20.11.1956 трибуналом Київського військового округу. (П – 3821)

ЛОГВИНЕНКО ВЯЧЕСЛАВ АНДРІЙОВИЧ, 1908 р.н., с.Олександро-Бредихине Бобринецького району, українець, освіта вища, проживав у с.Рівне Новоукраїнського району, методист райвідділу народної освіти. Заарештований 20.02.1945 Рівненським РВ НКДБ (вів антирадянську агітацію, закликав виїздити на працю до Німеччини під час фашистської окупації). Засуджений 16.04.1945 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 5.07.1989 Кіровоградським облсудом. (П – 10102)

ЛОЗОВИЙ ГРИГОРІЙ СЕМЕНОВИЧ, 1912 р.н., с.Розтичеве Апрелівської сільради Витязівського (нині Бобринецького) району, українець, освіта 6 класів, кандидат у члени ВКП(б), проживав у с.Новокиївський Увал Мазанівського району Амурської області (Росія), начальник 1-ї частини Мазанівського райвійськкомату, молодший лейтенант. Заарештований 30.07.1941 особливим відділом НКВС Далекосхідного фронту (антирадянська агітація: "розповідав анекдот про радянську торгівлю: у СРСР продавець обслуговує покупців у сто разів більше, ніж у капіталістичних країнах: 12 дверей у магазині, а відчинені одні, в яких стоїть продавець і на всі запитання покупців відповідає: нічого нема, нічого нема"; "Хіба в армії не знають, що в 1933 році на Україні тисячі людей вимерли від голоду? хіба не знають про те, що аби купити сорочку, то треба стояти в черзі півроку?"; "Ось у нас є лозунг: чужої землі ми не хочем, а виходить навпаки – загарбуєм чужі землі: в Латвію, Литву й Естонію послали війська, завоювали ці землі, а тепер кажемо, що вони до нас приєднались добровільно"; "СРСР буде зазнавати поразок доти, доки нами керують ось такі керівники; а народ сам не допустить, щоб переміг німець"). Засуджений 23.09.1941 військовим трибуналом 2-ї Червонопрапорної армії до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки та звання молодшого лейтенанта. Реабілітований 14.06.1990 військовою колегією Верховного суду СРСР. (П – 12252)

ЛОЗОВИЙ ІВАН ГРИГОРОВИЧ, 1906 р.н., с.Апрелівка Витязівського (нині Бобринецького) району, українець, письменний, колгоспник. Заарештований 6.07.1938 Витязівським РВ НКВС (контрреволюційна агітація). Засуджений 13.08.1939 Кіровоградським облсудом до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 19.10.1990 Верховним судом УРСР. (П – 12613)

ЛУКАСЮК ЙОСИП АНДРІЙОВИЧ, 1908 р.н., с.Колонія-Пасіка Грубешівського повіту Люблінського воєводства (Польща), українець, освіта початкова, член КПЗУ з 1932 року, проживав у селищі радгоспу ім.Рози Люксембург (нині селище Сугокліївка) Бобринецького району, хлібороб. У 1935-36 роках арештовувався на 3-4 дні польською поліцією перед 1 травнем як член КПЗУ. Втретє заарештований 9.02.1940 Кіровоградським міськвідділом НКВС (антирадянська агітація: "у жовтні 1939 року населенню прикордонних територій, яке брало участь у сільських комітетах сприяння Червоній армії під час визвольного походу в Західну Україну, було запропоновано переїхати у тил Червоної армії; 10 листопада у селище радгоспу ім.Рози Люксембург прибуло 10 родин біженців, а в січні 1940 року вони виявили бажання вернутись додому: Лукасюк їздив у Київ проводжати групи західних українців, які вертались у Галичину, у облвиконкомі йому гарантували дати дозвіл на виїзд до 1 лютого"; "агітував земляків виїжджати в Західну Україну, зводив наклепи на життя в СРСР – в результаті агітації приїжджі перестали виходити на роботу, вибрались із радгоспу"). Засуджений 26.06.1940 особливою нарадою при НКВС СРСР до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9864)

ЛУКАШЕВИЧ МИКОЛА ОЛЕКСАНДРОВИЧ, 1882 р.н., с.Витязівка, українець, освіта середня, проживав у м.Бобринець, вчитель школи №7. Заарештований 23.11.1932 Бобринецьким РВ ДПУ (антирадянська діяльність: "син поміщика Грохольського, мав трьох братів, які в 1919 році служили у Денікіна, розправлялися з червоними"; "систематично веде антирадянську агітацію: "Що це за влада? понасаджували шмаркачів і правлять – вигнати їх треба"; учителям пропонував: "Не треба учням пояснювати, що таке великий план індустріалізації – вони цих конячих речень не зрозуміють"). Засуджений 15.01.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 7.12.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 6915)

ЛУКАШЕВИЧ СЕРГІЙ ОЛЕКСАНДРОВИЧ, 1898 р.н., м.Бобринець, українець, освіта середня, проживав у с.Аджамка Кіровоградського району, вчитель школи №6. Заарештований 26.07.1937 Кіровським МВ НКВС (активна контрреволюційна діяльність: "з родини дворян-поміщиків, активний учасник петлюрівського повстання, за денікінської влади перебував у каральному загоні, розстрілював радянських працівників; разом із Федором Гриценком та Панасом Гичком вів контрреволюційну пропаганду, підтримував зв'язки з білоемігрантськими колами за кордоном"). Засуджений 25.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 19.10.1937. Реабілітований 19.10.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3907)

ЛЮБЧЕНКО ФЕДІР ДМИТРОВИЧ, 1913 р.н., с.Федіївка Витязівського (нині Бобринецького) району, українець, письменний, у 1930 році одружився і виїхав в Узбекистан, жили в різних містах Середньої Азії, 21.08.1941 призваний на службу в Червону армію Небіт-Дагським райвійськкоматом Красноводської області (Туркменія), перед арештом жив у м.Фрунзе (Киргизія), червоноармієць 1-го батальйону 153-ої окремої стрілецької бригади. Кілька разів був засуджений: у 1926 році за злодійство до 1 року, півроку відсидів; у 1927-ому за хуліганство до 3,5 років – за касацією звільнений через 4 місяці, у 1929-ому за крадіжку, виправданий судом. Вчетверте заарештований 18.04.1942 особливим відділом НКВС 153-ої окремої стрілецької бригади ("вів антирадянську агітацію, висловлював недовіру газетам і радіо та невдоволення харчуванням в армії: "До війни у нас казали, що в Радянському Союзі є запаси хліба на 10 років, а ось пройшло лиш 10 місяців війни і ми вже голодуєм без хліба"; "В армії годують гірше, ніж в тюрмі, бо там давали 700 грам хліба на добу, а тут 600"; "Наше Інформбюро повідомляє про втрати німецької армії, а про наші втрати ніколи – в цей час у них завжди псується радіозв'язок"; з останнього слова: "Раніше я сидів у тюрмі, бо заробив; тепер сиджу – не знаю за що. Прошу направити мене на фронт"). Засуджений 26.07.1942 військовим трибуналом Фрунзенського гарнізону Середньо-Азіатського військового округу до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 21.05.1991 прокуратурою Туркестанського військового округу. Батько й мати вмерли у 1933 році, брат Іван у 1930 році заарештований ДПУ Узбекистану, відсидів 1 рік і 2 місяці в тюрмі, дружина Євгенія за спекуляцію у 1942 році засуджена органами Узбекистану до 5 років неволі. (П – 12650)

ЛЯХОВ-РУБЦОВ ОЛЕКСІЙ АВАКУМОВИЧ, 1888 р.н., с.Булгакове Володимирівської сільради (нова назва Володимирівки – Піщане), українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, ливарник школи механізації сільського господарства. Заарештований 15.10.1937 Кіровським МВ НКВС ("парторганізація Кіровської середньої школи механізації сільського господарства повідомляє, що нам надійшла заява від робітників ливарного цеху про те, що начеб Ляхов проживає під чужим прізвищем і що він був у каральному загоні банди білих у 1918-19 роках, а його брат Павло за участь у банді розстріляний червоноармійцями"; із свідчень Ляхова: "під батьківським прізвищем Рубцов я служив у армії Денікіна"). Засуджений 2.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 19.11.1937. Реабілітований 29.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10717)

ЛЯШЕНКО ІВАН КУЗЬМОВИЧ, 1901 р.н., с.Кривоносове (нова назва – Червонозорівка), українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 17.08.1946 Витязівським РВ МДБ (проведення антирадянської агітації в роки німецької окупації). Засуджений 18.10.1946 Кіровоградським облсудом до 6 років ув'язнення з позбавленням прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 23.06.1992 Генеральною прокуратурою України. (П – 13331)

ЛЯШЕНКО ТРОХИМ СЕМЕНОВИЧ, 1894 р.н, м.Бобринець, українець, освіта початкова, касир райфінвідділу. Заарештований 1.04.1938 Бобринецьким РВ НКВС ("член підпільної контрреволюційної

організації, яка вела антирадянську агітацію, здійснювала шкідницьку діяльність"). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 21.06.1938. Реабілітований 20.11.1956 трибуналом Київського військового округу. (П – 3821)

ЛЯШМА ІВАН ГРИГОРОВИЧ, 1891 р.н., м.Ленінград (нині Санкт-Петербург, Росія), росіянин, освіта середня, проживав у м.Бобринець, бухгалтер "Укргромадбуду". Заарештований 7.03.1931 Бобринецьким РВ ДПУ (член контрреволюційної української організації). Одеським облвідділом ДПУ 25.04.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 6446)

М'ЯСНИКЕВИЧ ВАСИЛЬ ФЕДОРОВИЧ, 1894 р.н., с.Лобаси Мінської губернії (нині Білорусія), білорус, освіта початкова, проживав у с.Водяно-Михайлівка Бобринецького району, член колгоспу ім.Шевченка. У 1927 році за розтрату кооперативних грошей був засуджений до одного року неволі умовно; у 1935-ому арештовувався у підозрі шпигунської діяльності, перебував під вартою 40 діб. Втретє заарештований 17.10.1937 Бобринецьким РВ НКВС ("за даними агента Марат в роки громадянської війни служив у білій армії в чині офіцера; якийсь час був головою сільради, брав хабарі, за які вибудував собі цегляний будинок – з посади звільнили; вів контрреволюційну агітацію: "Радвлада зігнала селян в колгоспи, щоб легше їх грабувати – ссе кров із народу, забирає хліб, гроші, а люди голодні"). Засуджений 5.02.1938 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 28.02.1938. Реабілітований 7.12.1957 Верховним судом СРСР. (П – 3885)

МАЗУРЕНКО ВЕНІАМІН СТЕПАНОВИЧ, 1918 р.н., м.Бобринець, українець, освіта вища (медичний інститут), член ВЛКСМ, проживав у м.Кривому Розі Дніпропетровської області, лікар 108-го військово-шляхового загону 21-го військово-шляхового управління, старший лейтенант медслужби. Заарештований 8.02.1946 відділом контррозвідки "Смерш" 18-ої армії Закавказького військового округу ("будучи вояком 1127-го стілецького полку 337-ої стрілецької дивізії, у травні 1942 року під Харковом потрапив у німецький полон, працював у таборі радянських військовополонених лікарем аж до капітуляції німецьких військ у Румунії, після чого був звільнений, служив у штурмовому батальйоні Червоної армії, відновлений в офіцерському званні; з липня 1945-го року провадить антирадянську агітацію: відкрито висловлює невдоволення існуючим ладом в СРСР, зводить наклепи на керівників партії і радянського уряду, вихваляє буржуазний лад за кордоном; Мазуренко казав, що після Жовтневої революції обіцяли свободу слова і друку, насправді їх нема; з кожним днем стає жити гірше й гірше; народ невдоволений існуючим ладом, але змушений його підтримувати, інакше – арешт; у колгоспах голодують, бо держава забирає всі продукти, а якби жили одноосібно, то селяни мали б усього достатньо; казав, що абхазці скуповують патрони до німецьких гвинтівок і автоматів, за кожен патрон дають півлітру чачі – абхазці готують збройний виступ проти росіян"). Особливою нарадою МДБ СРСР 28.12.1946 направлений на примусове лікування та ізоляцію в Казанській тюремній психіатричній лікарні МВС СРСР. Особливою нарадою МДБ СРСР 14.09.1949 звільнений. 1.07.1950 знову направлений на примусове лікування. Особливою нарадою МДБ СРСР 8.10.1952 слідство припинено, примусове лікування з ізоляцією знято, направлений в психоневрологічну лікарню. (П – 5625)

МАЗУРЕНКО СЕМЕН ГРИГОРОВИЧ, 1901 р.н., с.Біліївка (приєднане до Павлогірківки), українець, освіта початкова, проживав у с.Велика Виска Маловисківського району, колгоспник. Заарештований 20.12.1928 Зінов'євським окрвідділом ДПУ (читання антирадянських листівок). Засуджений 3.09.1929 колегією ОДПУ до розстрілу, дата виконання вироку у справі відсутня. Реабілітований 14.01.1961 Кіровоградським облсудом. (П – 14144)

МАЗУРЕНКО ТЕРЕНТІЙ КУЗЬМОВИЧ, 1904 р.н., с.Іванівка, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 8.11.1931 Бобринецьким РВ ДПУ (учасник контрреволюційної групи, антирадянська агітація). Судового рішення у справі немає. (П – 12383)

МАКАРОВ ПЕТРО ВОЛОДИМИРОВИЧ, 1898 р.н., с.Трикрати Вознесенського району Миколаївської області, українець, освіта 7 класів, проживав у м.Бобринці, директор заводу мінеральної води Наркомхарчпрому. Заарештований 20.03.1944 Бобринецьким РВ НКДБ ("під час німецької окупації працював директором заводу газованої води, мав 4 особи в підпорядкуванні, вів антирадянську агітацію проти колгоспного ладу"). Засуджений 19.09.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки та конфіскацією майна. Реабілітований 5.07.1989 Кіровоградським облсудом. (13901 – П)

МАКАРОВА ОЛЕНА ВАСИЛІВНА, 1905 р.н., м.Бобринець, українка, письменна, проживала у м.Кіровограді, безробітна. Заарештована 16.10.1936 Кіровським МВ НКВС (підозрювалася як учасниця троцькістської організації). Кіровським МВ НКВС 25.03.1937 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 2217)

МАКСИМЕНКО КИРИЛО МИКИТОВИЧ, 1893 р.н., м.Бобринець, українець, письменний, проживав у с.Червонопілля Бобринецького району, колгоспник. Заарештований 8.11.1931 Бобринецьким РВ ДПУ (учасник контрреволюційної групи, антирадянська агітація). Засуджений 1.08.1932 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання на північ. Реабілітований 31.01.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12383)

МАКСИМЕНКО КУПРІЯН ЯКОВИЧ, 1898 р.н., с.Сухини Корсунь-Шевченківського району Черкаської області, українець, освіта початкова, проживав на хуторі Садовому Червонодолинської сільради Бобринецького району, член правління колгоспу "Комуніст". У 1932-33 роках двічі заарештовувався за невиконання держзобов'язань. Втретє заарештований 6.09.1937 Бобринецьким РВ НКВС ("учасник контрреволюційної повстанської групи, проводив антирадянську діяльність у колгоспі" – *див. Семен Грушевий*). Засуджений 3.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 26.07.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4456)

МАКСИМЕНКО ФЕДІР ДЕМИДОВИЧ, 1920 р.н., с.Великодрюкове, українець, освіта 4 класи та курси трактористів, член ВЛКСМ, проживав у м.Ленінабад (Таджикистан), репатріант табору 0333. Заарештований 30.10.1947 відділом контррозвідки МДБ перевірочно-фільтраційних таборів (антирадянська діяльність: "рядовий 46-го особливого розвідувального танкового батальйону 99-ої стрілецької дивізії 5.07.1941 під Теребовлею Тернопільської області потрапив у німецький полон, у грудні 1942-го направлений в Українську зондеркоманду, де проходив підготовку українських пропагандистів; 4.05.1945 у м.Альтинграбов, Німеччина, полонений Червоною армією"). Засуджений 19.03.1948 трибуналом Туркестанського військового округу до 25 років неволі з позбавленням громадянських прав на 5 років. Особливою нарадою МДБ СРСР 20.11.1948 міру покарання зменшено до 15 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Центральною комісією з перегляду справ осіб, засуджених за контрреволюційні злочини 28.03.1955 справу переглянуто і покарання зменшено до фактично відбутого строку, з-під варти звільнений. Реабілітований 25.01.1977 трибуналом Туркестанського військового округу. (П – 8349)

МАЛКУС АБРАМ АРОНОВИЧ, 1907 р.н., голова Витязівського райвиконкому. Засуджений 17.01.1938 Верховним судом СРСР до розстрілу. Інших даних у справі немає. (П – 5228)

МАЛЬКО ПЕТРО МИТРОФАНОВИЧ, 1900 р.н., с.Осикувате, українець, освіта початкова, хлібороб колгоспу ім.Будьонного. У 1932 році розкуркулений. Заарештований 6.11.1937 Витязівським РВ НКВС ("вів контрреволюційну агітацію проти підписки на державну позику; доводив, що колгоспи й радгоспи нерентабельні, замість них треба створювати індивідуальні господарства; агітував проти сталінської Конституції і виборів у Верховну Раду"). Засуджений 14.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 14.05.1969 Кіровоградським облсудом. (П – 8192)

МАРТИНЕНКО-БАГРО ГЕРАСИМ ТИХОНОВИЧ, 1886 р.н., с.Мошни Черкаського району Черкаської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Червона Долина Бобринецького району, хлібороб. Заарештований 28.12.1928 Зінов'євським окрвідділом ДПУ ("разом з іншими одноосібниками готував необхідні умови для створення підпільної контрреволюційної організації"). Засуджений 12.07.1929 особливою нарадою при колегії ОДПУ СРСР до 3 років ув'язнення у концтаборах. Реабілітований 16.05.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 14184)

МАРЧЕНКО ІВАН МИКИТОВИЧ, 1898 р.н., с.Сухини Корсунь-Шевченківського району Черкаської області, українець, освіта початкова, проживав на хуторі Садовому Червонодолинської сільради Бобринецького району, тесля колгоспу "Комуніст". У 1935 році за неправильний розподіл продовольчого кошторису був засуджений до 3,5 років неволі. Вдруге заарештований 27.07.1937 Бобринецьким РВ НКВС ("у 1918 році служив у війську армії УНР"; "учасник контрреволюційної повстанської групи, проводив антирадянську діяльність у колгоспі" – *див. Семен Грушевий*). Засуджений 17.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 26.07.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4456)

МАРШАЛКОВСЬКА КАТЕРИНА ВАСИЛІВНА, 1898 р.н., с.Крутне Кодимського району Одеської області, українка, освіта середня, проживала у м.Бобринець, вчителька 5-ої школи. Заарештована 5.07.1941 Бобринецьким міжрайвідділом НКВС (агітація проти заходів партії та уряду). Засуджена 24.01.1942 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11712)

МАСИН ДЕМ'ЯН ІВАНОВИЧ, 1903 р.н., с.Великий Букрин Ржищівського (нині Миронівського) району Київської області, українець, освіта середня, член ВКП(б) з 1932 року, проживав у с.Витязівка Бобринецького району, завідувач обліком районного партійного комітету. Заарештований 14.01.1938 УНКВС Миколаївської області (активний учасник контрреволюційної троцькістської організації). Засуджений 14.10.1938 Верховним судом СРСР до розстрілу, вирок виконано 14.10.1938. Реабілітований 19.09.1957 Верховним судом СРСР. (П – 3893)

МАСЛЮК ГОРПИНА ГНАТІВНА, 1902 р.н., с.Дончине, українка, освіта початкова, проживала на х. Лашкул (нова назва Промінь) Бобринецького району, член колгоспу ім.Петровського. Заарештована 14.03.1945 Витязівським РВ НКДБ (зрадницька діяльність). Засуджена 16.04.1945 військовим трибуналом НКВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітована 12.11.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13710)

МАСЛЯНИКОВ ІВАН ТИМОФІЙОВИЧ, 1904 р.н., м.Бобринець, українець, освіта початкова, сезонний робітник. Заарештований 14.11.1931 Бобринецьким РВ ДПУ (учасник контрреволюційного угруповання, антирадянська агітація). Бобринецьким РВ ДПУ 9.12.1931 оформлено підписку про невиїзд, з-під варти звільнений. (П – 12383)

МАТЮШЕНКО ГРИГОРІЙ ФЕДОРОВИЧ, 1892 р.н., с.Кетрисанівка, українець, освіта 5 класів, колгоспник. Заарештований 21.06.1948 Бобринецьким РВ МДБ (антирадянська агітація). Засуджений 27.07.1948 Кіровоградським облсудом до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Колегією у кримінальних справах Верховного суду УРСР 15.01.1955 міра покарання знижена до 6 років та 6 місяців. Реабілітований 8.08.1990 Верховним судом УРСР. (П – 12487)

МАТЮШЕНКО ІВАН ГНАТОВИЧ, 1902 р.н., с.Рогозівка Бобринецького району, українець, освіта початкова, працював на радіовузлі. Заарештований 18.02.1938 Бобринецьким РВ НКВС (контрреволюційна агітація). Засуджений 11.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 27.05.1938. Реабілітований 30.09.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3845)

МАЦІЄВИЧ-СЛОВАНЕВСЬКА КОНСТАНЦІЯ ВЛАДИСЛАВІВНА, 1894 р.н., с.Гірники Троського повіту Ковенської губернії (Польща), полька, освіта початкова, проживала у м.Бобринець, домогосподарка. Заарештована 3.09.1937 Бобринецьким РВ НКВС (шпигунство на користь польської розвідки). Засуджена 10.12.1937 особливою нарадою при НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 15.12.1955 Кіровоградським облсудом. (П – 1413)

МАШКОВ ПАНАС ДЕМ'ЯНОВИЧ, 1885 р.н., с.Привільне Костомарівської сільради, росіянин, освіта початкова, хлібороб-середняк. Заарештований 2.02.1930 Зінов'євським окрвідділом ДПУ ("в роки громадянської війни разом із іншими куркулями, зокрема репресованим Семеном Баришевським, видавали денікінцям червоноармійців, радпрацівників та партизан; агітував проти підписки на державну позику для індустріалізації країни; план до двору не виконав, продавши усе своє майно, лишивши одного коня – закликав інших наслідувати його приклад"). Засуджений 7.03.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до розстрілу, дати виконання вироку у справі не вказано. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10164)

МАШТАЛЯРЧУК ЙОСИП МИКИТОВИЧ, 1895 р.н., с.Буховецьке, українець, освіта початкова, член ВКП(б), проживав у с.Рощахівка Бобринецького району, голова колгоспу. Заарештований 28.07.1937 Витязівським РВ НКВС (шкідництво та контрреволюційна діяльність). Засуджений 28.08.1937 трійкою НКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 11.09.1937. Реабілітований 20.06.1959 Кіровоградським облсудом. (П – 4787)

МЕЛЬНИКОВ ЛАВРІН ОМЕЛЯНОВИЧ, 1883 р.н., м.Бобринець, українець, освіта початкова, проживав у с.Дібрівка Бобринецького району, конюх районної лікарні. Заарештований 26.03.1938

Бобринецьким РВ НКВС ("член підпільної контрреволюційної організації, яка вела антирадянську агітацію, здійснювала шкідницьку діяльність"). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 21.06.1938. Реабілітований 20.11.1956 трибуналом Київського військового округу. (П – 3821)

МЕЛЬНИКОВ ОЛЕКСАНДР ЛАВРОВИЧ, 1914 р.н., м.Бобринець, українець, освіта неповна середня, член ВЛКСМ, хлібороб. Заарештований 20.03.1944 Бобринецьким РВ НКДБ (як таємний агент німецької жандармерії). Управлінням НКДБ Кіровоградської області 11.09.1944 направлений у спецтабір НКВС для фільтрації. Батько Мельников Лаврін Омелянович репресований у 1938 році. (П – 420)

МЕЛЬНИКОВ СЕВАСТЯН ГРИГОРОВИЧ, 1894 р.н., м.Бобринець, українець, освіта початкова, десятник на будівництві райвиконкому. Заарештований 6.10.1937 Бобринецьким РВ НКВС (шкідницька діяльність). Засуджений 4.12.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 8.02.1957 трибуналом Київського військового округу. (П – 3820)

МЕЛЬНИЧЕНКО ДЕМ'ЯН СТЕПАНОВИЧ, 1881 р.н., с.Апрелівка, українець, освіта початкова, член колгоспу ім.Кірова. У 1932 році за невиконання плану хлібозаготівлі позбавлений виборчих прав на три роки і засуджений до 4 років неволі. Вдруге заарештований 14.09.1937 Витязівським РВ НКВС (антирадянська агітація – *див. Павло Мельниченко*). Засуджений 25.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 12.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9301)

МЕЛЬНИЧЕНКО ПАВЛО ГНАТОВИЧ, 1902 р.н., с.Апрелівка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 27.02.1931 Одеським оперсектором ДПУ ("учасник української контрреволюційної організації СВУ, агітував проти вступу в колгосп, внаслідок чого в Апрелівці до колгоспу записалося всього 6 дворів"). Засуджений 6.09.1931 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років ув'язнення у концтаборі з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Вдруге, працюючи теслею колгоспу ім.Кірова, заарештований 14.09.1937 Витязівським РВ НКВС (антирадянська агітація: "повернувшись 1935 року з заслання, почав гуртувати довкруг себе колишніх членів СВУ і куркулів, які вели серед селян підривну пропаганду, намагались переобрати правління колгоспу, з метою розвалу господарства ввели до правління Панаса Сологуба; агітували за зрив жнив влітку 1937 року"). Засуджений 25.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 12.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9301)

МЕТЛОВ ДАНИЛО ГРИГОРОВИЧ, 1910 р.н., с.Веселівка, українець, освіта початкова, бригадир колгоспу ім.Горького. Заарештований 29.11.1948 Бобринецьким РВ МДБ ("посібницька діяльність на користь німецьких окупантів: із вересня 1941 по березень 1942-го служив начальником Базилевської дільниці поліції, відбирав у населення теплий одяг для потреб німецької армії, розпродав майно комуністів, які евакуювались у східні області СРСР"). Засуджений 14.03.1949 трибуналом військової частини 07120 до 25 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 30.03.1955 військовою колегією Верховного суду СРСР. (П – 8055)

МЕХЕДА МИХАЙЛО АНТОНОВИЧ, 1907 р.н., с.Любомирка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 24.10.1929 Бобринецьким РВ МВС ("в ніч із 21 на 22 жовтня 1929 року у с.Павлогірківка разом із Дмитром Волонтирем здійснили терористичний акт з метою вбивства сільської активістки, заступника голови сільради Ганни Пуліківської, яка 21.10 провела демонстрацію бідноти та середняків "Похід на куркуля" і, довідавшись про закопану пшеницю куркуля Антона Мехеди, разом із уповноваженим райвиконкому Кукліним знайшла пшениці 10 пудів"). Засуджений 2.02.1930 Зінов'євським окрсудом до розстрілу. Верховним судом УРСР 18.02.1930 розстріл замінено на 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 21.05.1992 Генеральною прокуратурою України. (П – 13309)

МИРОНЕНКО ОЛЕКСАНДР ФЕДОСІЙОВИЧ, 1899 р.н., м.Бобринець, українець, освіта початкова, проживав на х.Флорине Бобринецького району, хлібороб, член колгоспу "Червоний незаможник". Заарештований 8.09.1931 Бобринецьким РВ ДПУ (шкідництво, контрреволюційна агітація – *див. Павло Мінченко*). Засуджений 8.04.1932 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у концтаборах умовно, з-під варти звільнений. Реабілітований 24.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10133)

МИШУК СЕРГІЙ ПАНТЕЛІЙОВИЧ, 1896 р.н., м.Бобринець, українець, письменний, проживав у с.Покровка Компаніївського району, член колгоспу ім.Куйбишева. Заарештований 4.12.1937 Компаніївським РВ НКВС ("у 1919 році пішов добровільно служити у петлюрівському війську, тоді ж у одного єврея відібрав револьвер системи "Сміт", зберігав зброю, не здав її радянським органам; за те, що його образив у стінгазеті Петро Литвинов, він погрожував йому вбивством"). Засуджений 8.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 27.12.1937. Реабілітований 20.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10608)

МІЛЮТІН ОЛЕКСАНДР ТРОХИМОВИЧ, 1886 р.н., с.Володимирівка (нині Піщане), українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 5.01.1929 Зінов'євським окрвідділом ДПУ (антирадянська агітація, з релігійних переконань забороняв своїм дітям ходити до школи). Засуджений 24.05.1929 особливою нарадою при колегії ОДПУ до 3 років концтаборів. Реабілітований 17.11.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 4213)

МІНЧЕНКО ПАВЛО ТРОХИМОВИЧ, 1890 р.н., с.Великодрюкове, українець, освіта початкова, проживав у с.Відрадна Долина Бобринецького району, слюсар-машиніст колгоспу "Червоний шлях". Заарештований 8.09.1931 Бобринецьким РВ ДПУ ("належність до контрреволюційної організації, яка ставила мету розвалити колгосп шляхом шкідницьких дій – псування сільгоспінвентаря, гальмування обмолоту хліба, крадіжки колгоспного зерна, агітування за масовий вихід із колгоспу"). Засуджений 8.04.1932 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 24.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10133)

МІРОШНИЧЕНКО ІВАН ПИЛИПОВИЧ, 1891 р.н., м.Бобринець, українець, освіта початкова, проживав у с.Червонопілля Бобринецького району, колгоспник. Заарештований 8.11.1931 Бобринецьким РВ ДПУ (учасник контрреволюційної групи, антирадянська агітація). Рішення суду у справі немає. (П – 12383)

МОГИЛЕНКО ГРИГОРІЙ ПИЛИПОВИЧ, 1913 р.н., с.Дібрівка, українець, освіта 2 класи, до фінської кампанії працював рядовим у колгоспі " Харківський тракторний завод", червоноармієць 657-го стрілецького полку 18-ої стрілецької дивізії з 7.09.1939. Заарештований 22.08.1940 УНКВС Івановської області (порушення військової присяги, здача в полон фінам: "на висоті 104-9 в землянці разом з іншими 30-ма військовиками перебував з 9.12.1939 по 2.02.1940, оточені фінами 26 діб не мали харчів, поранений у ліву руку, зі зброї мав гвинтівку і 2 патрони; у фінському таборі оброблявся ідеологічно у антирадянському дусі"). Засуджений 27.09.1940 особливою нарадою при НКВС СРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 23.01.1958 трибуналом Московського військового округу. (П – 4318)

МОГИЛЬДА ІВАН ТРОХИМОВИЧ, 1911 р.н., с.Федорівка, українець, освіта початкова, кандидат у члени ВКП(б), голова колгоспу "Комуніст". Заарештований 27.01.1945 Витязівським РВ НКДБ (агент німецьких розвідорганів). Засуджений 26.02.1945 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 20 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 29.06.1955 Верховним судом СРСР. (П – 3303)

МОЗГОВИЙ ІВАН САМСОНОВИЧ, 1900 р.н., м.Бобринець, українець, освіта вища, проживав у м.Кіровограді, викладач Кіровоградського педагогічного інституту. Заарештований 18.12.1945 управлінням НКДБ Кіровоградської області (зрада Батьківщини в роки німецької окупації). Засуджений 22.02.1946 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 15 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 11.03.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13820)

МОРГУН ГРИГОРІЙ КОСТЯНТИНОВИЧ, 1888 р.н., с.Базилеве (нова назва – с.Веселівка), українець, освіта початкова, член колгоспу ім.Максима Горького. У 1931 році розкуркулений. Заарештований 27.07.1937 Бобринецьким РВ НКВС ("переконував колгоспників, щоб вони запасались хлібом, висловлював невдоволення існуючими на той час нормами виробітку в колгоспах, вів контрреволюційну агітацію: "Держава добре зерно забере, а колгоспники їстимуть висівки"). Засуджений 28.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 30.04.1966 Кіровоградським облсудом. (П – 8040)

МОРГУН ІВАН ОМЕЛЯНОВИЧ, 1907 р.н., с.Веселівка, українець, освіта початкова, тесля колгоспу ім.Горького. Заарештований 29.11.1948 Бобринецьким РВ МДБ ("посібницька діяльність на

користь німецьких окупантів: із вересня 1941 по березень 1942-го служив поліцейським Базилевської дільниці поліції, з березня 1942-го до 1944-го працював завгоспом громадського двору"). Засуджений 14.03.1949 трибуналом військової частини 07120 до 25 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Покарання відбував у Сахалінській області, звільнений 27.04.1955. Реабілітований 30.03.1955 військовою колегією Верховного суду СРСР. У 1931 році господарство батьків розкуркулено. (П – 8055)

МОРГУН ПЕТРО ДАНИЛОВИЧ, 1898 р.н., с.Базилеве (нині Веселівка), українець, освіта початкова, сторож колгоспу ім.Горького. У 1930 році розкуркулений. Заарештований 8.07.1937 Бобринецьким РВ НКВС (агітація проти колгоспного ладу). Засуджений 8.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8827)

МОРОЗ МАТВІЙ ДЕНИСОВИЧ, 1876 р.н., с.Витязівка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 22.02.1930 Зінов'євським окрвідділом ДПУ (агітація проти хлібозаготівель, самообкладання). Засуджений 22.03.1930 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 18.03.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 5966)

МОШКОВСЬКИЙ ВІКЕНТІЙ СТАНІСЛАВОВИЧ, 1905 р.н., с.Уськове Хабезського району Карачаєво-Черкеської області Ставропольського краю (Росія), поляк, освіта початкова, проживав у с.Водяно-Михайлівка Бобринецького району, член колгоспу ім.Шевченка. Заарештований 12.02.1938 Бобринецьким РВ НКВС ("у 1935 році завербований агентом польської розвідки Францом Чижевським: вів націоналістичну пропаганду серед робітників заводу "Більшовик" у місті Києві; у Бобринці завербував 8 осіб, яким було доручено поширювати чутки про прийдешню війну, загибель радвлади і окупацію України поляками"). Засуджений 9.10.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 31.10.1938. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9891)

МУНТЯН ВСЕВОЛОД АВРАМОВИЧ, 1915 р.н., с.Василівка, українець, письменний, проживав у смт Новгородка, студент 3-го курсу технікуму сільського господарства. Заарештований 6.11.1932 Новопразьким РВ ДПУ ("студенти Всеволод Мунтян, Степан Шумейко, Феодось Лехан, Григорій Рак та Филимон Полуденко, будучи антирадянськи налаштовані, організували контрреволюційне угруповання, яке ставило завдання: налагодження зв'язків з існуючими аналогічними групами серед учнівської сільської молоді, придбання зброї і здійснення терористичного акту над директором технікуму, членом ВКП(б) Іваном Кульчицьким"). Дніпропетровським облвідділом ДПУ 13.01.1933 справу припинено ("в технікумі панувала безгосподарність, в результаті якої господарство прийшло до повного занепаду через злочинно-недбале ставлення до своїх обов'язків директора"), з-під варти звільнений. (2748 – П)

МУСІЄНКО ВАСИЛЬ НАУМОВИЧ, 1882 р.н., м.Бобринець, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 8.11.1931 Бобринецьким РВ ДПУ (учасник контрреволюційної групи, антирадянська агітація). Засуджений 1.08.1932 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у концтаборах. Реабілітований 31.01.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12383)

МУСІЄНКО МИКОЛА МИКИТОВИЧ, 1883 р.н., м.Бобринець, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 14.11.1931 Бобринецьким РВ ДПУ (підозрювався як учасник контрреволюційної групи, антирадянська агітація). Бобринецьким РВ ДПУ 4.01.1932 оформлена підписка про невиїзд, з-під варти звільнений. (П – 12383)

МУХІН ДМИТРО ТЕРЕНТІЙОВИЧ, 1905 р.н., м.Бобринець, українець, освіта - військова школа, вечірній комвуз, член ВКП(б) з 1927 року, проживав у м.Новосибірську (Росія), льотчик 134-ої авіабригади, командир ланки, капітан. Заарештований 13.12.1937 особливим відділом НКВС 134-ої авіабригади (активний учасник військово-троцькістської шпигунсько-диверсійної організації, контрреволюційна діяльність). Засуджений 22.06.1938 Верховним судом СРСР до 15 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням політичних прав на 5 років та військового звання капітан. 25.01.1950 висланий на поселення. Реабілітований 7.03.1956 Верховним судом СРСР. (П – 5655)

НАЗАРЕНКО ЯКІВ ІВАНОВИЧ, 1888 р.н., с.Костувате Братського району Миколаївської області, українець, письменний, проживав у с.Софіївка Бобринецького району, агроном Витязівської машино-тракторної станції. У 1907 році за участь у партії лівих есерів був засуджений до 3 років заслання в Архангельськ (Росія). Вдруге заарештований 8.02.1938 Витязівським РВ НКВС ("у 1920 році кілька місяців

служив у армії Махна; провадив антирадянську агітацію, зводив наклепи на керівників партії, поширював чутки про війну і падіння радвлади"). Засуджений 21.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївській області до розстрілу, вирок виконано 20.06.1938. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9814)

НАМІСНИКОВ ГАВРИЛО ЛЕОНТІЙОВИЧ, 1876 р.н., м.Бобринець, українець, освіта початкова, член ВКП(б) із 1924 року (у 1935-ому виключений при перевірці партдокументів як прийнятий без затвердження ЦК ВКП(б) виходець іншої партії), проживав у м.Знам'янка, коваль, пенсіонер. Заарештований 2.07.1938 Знам'янським РВ НКВС (антирадянська агітація: "у 1917 році входив до керівної сімки соціал-демократичної організації у Знам'янці, збирав членські внески, поширював серед населення есдеківсько-меншовицьку газету "Знамя свободы" – виходила близько 2 місяців; у 1938 році намагався засуджених бандитів Рикова, Бухаріна та інших зобразити революціонерами і довести, що вони не є ворогами народу"). Миколаївським облсудом 20.01.1939 виправданий, обласною прокуратурою виправдання опротестовано, вдруге Миколаївським облсудом 21.06.1939 засуджений до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Кримінальною комісією Верховного суду УРСР 23.10.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 7752)

НАРОВЕЦЬКИЙ ІВАН МАКСИМОВИЧ, 1914 р.н., с.Новокиївка Відраднодолинівської сільради, українець, освіта 2 класи, проживав у м.Бобринець, червоноармієць 2-го окремого прикордонного полку. Заарештований 22.11.1941 особливим відділом НКВС 2-го окремого прикордонного полку ("16-17 листопада на хуторі Солонецькому Обливського району Ростовської області серед цивільного населення зводив наклепи на Червону армію, вихваляв фашистську: "У вашому хуторі німці будуть через тиждень і від хутора не лишиться каменя на камені"; "Німці добре ставляться до російського народу, не вірте нікому, що вони знущаються над ним"). Засуджений 6.12.1941 військовим трибуналом НКВС Ростовської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 5.12.1991 прокуратурою Північно-Кавказького військового округу. (П – 12902)

НАУМЕНКО ІВАН ІЛАРІОНОВИЧ, 1897 р.н., с.Ставрівка (нині приєднане до с.Миколо-Бабанка), українець, письменний, завгосп колгоспу. Заарештований 23.02.1938 Витязівським РВ НКВС (контрреволюційна агітація). Засуджений 15.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 23.07.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5242)

НАУМЕНКО ОЛЕКСАНДР МИТРОФАНОВИЧ, м.Бобринець, українець, письменний, проживав у с.Червонопілля Бобринецького району, колгоспник. Заарештований 8.11.1931 Бобринецьким РВ ДПУ (контрреволюційна агітація проти заходів радвлади). Бобринецьким РВ ДПУ 4.01.1932 оформлено підписку про невиїзд. (П – 12383)

НАУМОВИЧ ГНАТ АНТОНОВИЧ, 1893 р.н., с.Новосади Барановицького повіту (Білорусь), поляк, письменний, проживав на х.Лашкул (нині с.Промінь) Бобринецького району, тесля. Заарештований 14.10.1937 Витязівським РВ НКВС (поширював чутки про війну, захоплення України Польщею). Засуджений 26.11.1937 НКВС СРСР до розстрілу, вирок виконано 12.12.1937. Реабілітований 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11410)

НЕАПОЛІТАНСЬКИЙ ОЛЕКСАНДР ПЕТРОВИЧ, 1874 р.н., с.Арефіне Муромського району Володимирської області (Росія), росіянин, освіта вища медична (Московський університет, 1901), проживав у м.Бобринець, лікар-фізіотерапевт районної поліклініки. Заарештований 5.07.1941 Бобринецьким міжрайвідділом НКДБ ("після виходу указу Ради народних комісарів і ЦК ВКП(б) про перехід на 8-годинний робочий день і 7-денний трудовий тиждень серед знайомих і працівників висловлював невдоволення, зводив наклепи на радянську владу та її керівників; при реалізації білетів ОСО відмовився брати на 40 рублів, а взяв лиш на 10 і тут же їх порвав"). Слідчу справу направлено 28.07.1941 для розгляду особливою нарадою при НКВС СРСР, але судового рішення немає: 18.08.1941 справу припинено в зв'язку зі смертю звинувачуваного у м.Павлодарі. Реабілітований 3.06.1964 управлінням КДБ Кіровоградської області. (П – 8431)

НЕГАРА ІЛЛЯ ОЛЕКСАНДРОВИЧ, 1914 р.н., с.Фрунзе, українець, освіта початкова, член ВЛКСМ з 1937 року, колгоспник, після мобілізації червоноармієць 208-го стрілецького полку 18-ої стрілецької дивізії. Заарештований 22.08.1940 УНКВС Івановської області (порушення військової присяги:

"потрапив у полон до фінів 20.01.1940, піддавався антирадянській обробці"). Засуджений 4.10.1940 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 21.07.1958 трибуналом Московського військового округу. (П – 4417)

НЕДАШКІВСЬКИЙ ІВАН ФЕДОРОВИЧ, 1895 р.н., с.Недашки Базарського району Київської (нині Малинського Житомирської) області, українець, освіта початкова, проживав у с.Шевченка Бобринецького району, завгосп артілі ім.Шевченка. Заарештований 6.02.1933 Бобринецьким РВ НКВС ("в роки громадянської війни був у повстанському загоні Струка; займався шкідництвом з метою розвалити колгосп"). Засуджений 3.05.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання на північ. Реабілітований 12.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8677)

НЕДОБОЙ ІВАН ГНАТОВИЧ, 1897 р.н., с.Софіївка, українець, освіта початкова, рахівник середньої школи. Заарештований 14.10.1937 Витязівським РВ НКВС (контрреволюційна агітація серед колгоспників). Засуджений 26.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 2.07.1962 Кіровоградським облсудом. (П – 5733)

НЕКЛЕСА МИХАЙЛО КАЛІСТРАТОВИЧ, 1910 р.н., с.Пустопілля (нині Полум'яне), українець, освіта початкова, до армії проживав у с.Червонопілля Бобринецького району, колишній червоноармієць 208-го стрілецького полку 18-ої стрілецької дивізії, перебував у Южському таборі НКВС Івановської області. Заарештований 22.08.1940 опергрупою особливого відділу ГУДБ НКВС СРСР ("здався 20.01.1940 без опору в полон фінам; піддавався антирадянській обробці з боку фінських розвідувальних органів"). Засуджений 18.09.1940 особливою нарадою при НКВС СРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Президією Верховної Ради СРСР 15.04.1943 виконання вироку відстрочено до закінчення бойових дій, відправлений на фронт. (П – 7914)

НЕМИРОВСЬКИЙ АБРАМ ЛАЗАРОВИЧ, 1893 р.н., м.Бобринець, єврей, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, завідувач складу "Кондзбуту". Був засуджений у 1926 році. Вдруге заарештований 8.04.1938 Кіровським міськвідділом НКВС ("член сіоністської організації, яка проводила контрреволюційну діяльність, спрямовану проти заходів радвлади: агітація, шкідництво, шпигунство" – *див. Соломон Медовий, Кіровоград, книга п'ята*). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 21.07.1938. Реабілітований 24.04.1959 трибуналом Київського військового округу. (П – 4848)

НЕМЧЕНКО АНДРІЙ МАКСИМОВИЧ, 1886 р.н., х.Приволянський Костомарівської сільради Бобринецького району, українець, письменний, хлібороб-середняк. Заарештований 2.02.1930 Зінов'євським окрвідділом ДПУ ("агітував проти підписки на державну позику для індустріалізації країни: "Утримайтесь, хлопці, хай несуть, хто хоче, а кампанія мине і ми не підпишемось", під час хлібозаготівлі казав: "Весь вік платитимем податки, а їм усе мало"). Засуджений 6.03.1930 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у концтаборах. Реабілітований 15.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 5945)

НЕМЧЕНКО ГРИГОРІЙ НИКИФОРОВИЧ, 1891 р.н., с.Водяно-Михайлівка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 15.10.1929 Бобринецькою районною міліцією (антирадянські дії – *див. Микита Шепель*). Засуджений 19.11.1929 Зінов'євським окрсудом до 8 років неволі у концтаборі з позбавленням громадянських прав на 5 років та заслання за межі Зінов'євського округу на 5 років. Реабілітований 23.03.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 14162)

НЕПОМНЯЩИЙ ІВАН ЙОСИПОВИЧ, 1910 р.н., с.Остапівка Благодатнівського району Одеської (нині Арбузинського Миколаївської) області, українець, освіта середня, кандидат у члени КП(б)У, проживав у м.Бобринець, військкерівник школи рільництва. Заарештований 6.10.1937 Бобринецьким РВ НКВС ("шкідницька діяльність у радгоспі" – *див. Яків Брижак*). Засуджений 4.12.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 8.02.1957 трибуналом Київського військового округу. (П – 3820)

НЕУС ІВАН МИКИТОВИЧ, 1913 р.н., с.Крутоярка, українець, освіта початкова, без певних місця проживання та занять. Заарештований 28.09.1941 Вяземським МВ НКВС (проживаючи на окупованій території, підозрювався в нелегальній переправі на територію СРСР). Управлінням НКВС Свердловської області 16.06.1942 справу припинено, з-під варти звільнений. Вдруге заарештований 20.03.1944 відділом контррозвідки "Смерш" 118-ої стрілецької дивізії (співробітництво з німецькими

окупантами). Управлінням КДБ Кіровоградської області 3.11.1944 слідство припинено, направлений в спецтабір НКВС для фільтрації. (П – 5757)

НЕЧЕПУРЕНКО ВОЛОДИМИР ВАСИЛЬОВИЧ, 1891 р.н., х.Улянівка, українець, освіта початкова, проживав у с.Морквине Компаніївського району, сторож кооперації. Заарештований 3.12.1937 Бобринецьким РВ НКВС ("брав участь у зборах куркулів, сектантів-євангелістів, де висловлювались цинічні характеристики керівників радвлади"). Засуджений 8.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 27.12.1937. Реабілітований 30.09.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 4068)

НЕЧЕПУРЕНКО МИХАЙЛО СЕМЕНОВИЧ, 1889 р.н., с.Улянівка, українець, освіта неповна середня, проживав у с.Новошевченкове Долинського району, рахівник сільради. Заарештований 3.05.1944 Долинським РВ НКДБ (антирадянська агітація). Долинським РВ НКДБ 2.08.1944 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2066)

НЕЧЕПУРЕНКО СЕРГІЙ ФОКОВИЧ, 1896 р.н., с.Козацьке Звенигородського району Черкаської області, українець, освіта 2 класи училища, проживав на х.Козачий Бобринецького району, член артілі "Праця". Заарештований 16.06.1931 Одеським оперсектором ДПУ УРСР (підозрювався у причетності до повстанської антирадянської підпільної організації). Прокуратурою Одеського оперсектора ДПУ 16.12.1931 справу припинено, з-під варти звільнений під розписку про невиїзд. (П – 7480)

НЕЧИТАЙЛО ПЕТРО ІВАНОВИЧ, 1886 р.н., смт Юрківка Звенигородського району Черкаської області, українець, письменний, проживав на х.Козачий Бобринецького району, член артілі "Праця". Заарештований 16.06.1931 Одеським оперсектором ДПУ УРСР (підозрювався у причетності до повстанської антирадянської підпільної організації). Прокуратурою Одеського оперсектора ДПУ 16.12.1931 справу припинено, з-під варти звільнений під розписку про невиїзд. (П – 7480)

НИЖНИК МИКОЛА СЕМЕНОВИЧ, 1927 р.н., с.Братоіванівка Одеської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Олексіївка Бобринецького району, колгоспник. Заарештований 27.03.1944 Бобринецьким РВ НКВС (зрадницька діяльність у роки німецької окупації). Засуджений 7.07.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 29.05.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13426)

НІКІТЕНКО ОЛЕКСАНДР ЯКОВИЧ, 1905 р.н., м.Бобринець, українець, освіта середня спеціальна (Херсонське комерційне училище, сільгосптехнікум, 1922), член ВКП(б) з 1927 року, проживав у м.Ворошилов-Усурійськ (Росія), начальник школи молодшого командного складу 72-го залізничного полку НКВС, старший лейтенант. Заарештований 23.07.1938 шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС Далекосхідної залізниці ("проведення руйнівної роботи у внутрішніх частинах військ НКВС: займався псуванням зброї, даючи шкідницьку установку при чистці гвинтівок; у травні 1938 року при проведенні політзанять вихваляв німецьку армію"). Трибуналом військ НКВС Хабаровського округу 17.07.1939 виправданий, справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 7547)

НІКОЛЕНКО ЙОСИП СТЕПАНОВИЧ, 1874 р.н., м.Бобринець, українець, освіта середня, колишній член партії есерів, священик. Заарештований 16.10.1937 Бобринецьким РВ НКВС ("до революції займав високі посади: постановою Херсонської міської думи 4.01.1917 вибраний директором Херсонського громадського банку; 22.11.1917 вибраний на посаду товариша Херсонського міського голови; у 1919-ому прийняв сан священика; був міським головою Бобринця", вів контрреволюційну агітацію: "Німеччина на чолі з Гітлером сильніша від нашої країни на чолі із Сталіном, Німеччина переможе і тоді ми заживем, як колись"). Засуджений 14.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, дати виконання вироку у справі не зазначено. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10565)

НІКОЛЕНКО ЯКІВ НИКИФОРОВИЧ, 1886 р.н., м.Бобринець, українець, освіта початкова, не працював. Заарештований 27.12.1937 Бобринецьким РВ НКВС (контрреволюційна агітація: "Радянська влада арештовує безневинних людей, садить їх у тюрми, скоро цьому настане край: червоний прапор замінять золоті орли"; "Вибори у Верховну Раду нічого народу не дадуть – скоро буде війна і все розвалиться"). Засуджений 30.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 28.02.1938. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9158)

НІКОРА НИКИФОР ІВАНОВИЧ, 1886 р.н., с.Береславка, українець, письменний, проживав у с.Обланка Бобринецького району, їздовий радгоспу "Червоний землероб". У 1929 році розкуркулений і позбавлений громадянських прав. Заарештований 4.11.1937 Бобринецьким РВ НКВС ("при розкуркулюванні мав власної землі 350 десятин, 25 коней, 35 голів великої рогатої худоби, парову молотарку; серед робітників радгоспу і колгоспників провадив контрреволюційну агітацію проти заходів радвлади, компрометував сталінську Конституцію: "Краще б радянська влада писала менше всяких конституцій, а більше давала мануфактури та інших товарів, то було б краще"). Засуджений 20.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 19.06.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 1531)

НІКУЛЕНКО ДАВИД ВОЛОДИМИРОВИЧ, 1897 р.н., с.Водяно-Михайлівка, українець, освіта початкова, проживав у с.Новоградівка Бобринецького району, коваль колгоспу. Заарештований 3.12.1937 Витязівським РВ НКВС (проведення антирадянської агітації). Засуджений 8.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 18.10.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4529)

НІКУЛЕНКО МИХАЙЛО ВОЛОДИМИРОВИЧ, 1909 р.н., с.Водяно-Михайлівка, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 28.12.1932 Бобринецьким РВ ДПУ ("агітував колгоспників вимагати видачі зерна на трудодні"). Засуджений 17.02.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 31.03.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. У 1930 році розкуркулений батько. (П – 7189)

НІКУЛЕНКО СЕМЕН ВОЛОДИМИРОВИЧ, 1905 р.н., с.Водяно-Михайлівка, українець, письменний, колгоспник. Заарештований 29.12.1932 Бобринецьким РВ ДПУ (антирадянська агітація). Засуджений 17.02.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до заслання у північний край на 3 роки. Реабілітований 19.06.1989 Чернігівською облпрокуратурою. (П – 12557)

НОВИКОВ АНДРІЙ НИКИФОРОВИЧ, 1897 р.н., с.Буховецьке, українець, освіта середня (Миколаївське комерційне училище), член КП(б)У у 1919-22 роках, проживав у м.Кіровограді, працював у Агроспілці сільськогосподарської кооперації. Заарештований 15.03.1931 Одеським опер сектором ДПУ УРСР ("у 1920 році організував більшовицький загін, який оперував у районах Рощахівки, Витязівки, Братського, Ольгополя, Єланця, у лютому-квітні 1920 був головою Рощахівського ревкому, у 1921-ому членом Миколаївського повітвиконкому, виключений з партії за відмову працювати секретарем Возсіятського райпарткому; підозрювався як учасник української контрреволюційної організації"). Одеським опер сектором ДПУ УРСР 24.10.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 7460)

НУСС ЯКІВ ФРАНЦОВИЧ, 1908 р.н., с.Мюнхен Карл-Лібкнехтівського району Одеської області, німець, освіта середня технічна (Одеський німецький технікум механізації сільського господарства, 1936), проживав у с.Витязівка Бобринецького району, механік машино-тракторної станції. Заарештований 18.08.1937 Витязівським РВ НКВС ("член контрреволюційної право-троцькістської організації, шкідницька діяльність у МТС"; у 1969 році Нусс свідчив, що у 1944 році із села Мюнхен виїхали разом з відступаючими німецькими окупаційними військами усі місцеві німці і жоден не вернувся). Засуджений 6.12.1937 НКВС і Прокуратурою СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 20.03.1969 Верховним судом УРСР. (П – 8182)

ОБЛАП ВАСИЛЬ ЯКОВИЧ, 1905 р.н., с.Іванівка, українець, освіта початкова, робітник радгоспу "Радлад". Заарештований 4.12.1937 Бобринецьким РВ НКВС (контрреволюційна агітація проти радянської влади та її керівників). Засуджений 8.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 28.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8909)

ОБЛАП ЗАХАР ВІКТОРОВИЧ, 1895 р.н., с.Водяно-Михайлівка, українець, освіта початкова, проживав у м.Бобринець, хлібороб. У 1930 році розкуркулений. Заарештований 12.04.1932 Бобринецьким РВ ДПУ (агітація проти колективізації – *див. Максим Рижиков*). Засуджений 1.08.1932 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 21.12.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 6711)

ОКОНЕНКО ЗІНАЇДА АРТЕМІВНА, 1922 р.н., м.Бобринець, українка, освіта незакінчена вища (два курси Харківського мединституту, 1941), проживала у м.Кіровограді, вакцинатор міської санітарної

станції. Заарештована 20.04.1944 УНКДБ Кіровоградської області (зрада Батьківщини: "в роки німецької окупації клопоталась про заміну радянського громадянства на німецьке – фольксдойч, змінила прізвище на Іда Дінер, була звільнена від усіх податкових платежів, отримувала зарплату наполовину вищу від встановленого окладу"). Засуджена 15.07.1944 особливою нарадою при НКВС СРСР до 5 років ув'язнення у Чорногірському спеціальному виправно-трудовому таборі. Реабілітована 29.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12202)

ОЛЕКСІЄНКО ГРИГОРІЙ ОМЕЛЯНОВИЧ, 1884 р.н., м.Бобринець, українець, освіта середня, проживав у с.Хмельове Маловисківського району, інструктор райнаросвіти. Заарештований 5.09.1937 УДБ УНКВС Одеської області ("у 1933 році брав участь в антирадянській націоналістичній терористичній організації, яка готувала повалення радянської влади і встановлення фашистського ладу на Україні"). Засуджений 26.10.1937 військовою колегією Верховного суду СРСР до розстрілу, вирок виконано 27.10.1937 у м.Києві. Реабілітований 4.04.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 14159)

ОЛЕКСІЄНКО ІВАН ВАСИЛЬОВИЧ, 1902 р.н., с.Витязівка, українець, освіта початкова, червоноармієць 7-ої роти 3-го окремого стрілецького батальйону 81-ої морської стрілецької бригади. Заарештований 4.11.1942 особливим відділом НКВС 81 МСБ (зводив наклепи на радянську владу, вихваляв німецьку армію). Засуджений 4.12.1942 військовим трибуналом 81-ої МСБ до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 26.11.1991 прокурором Північно-Кавказького військового округу. (П – 12910)

ОЛЕКСІЄНКО ЮХИМ ЯКОВИЧ, 1879 р.н., м.Бобринець, українець, письменний, проживав на х.Велика Водяна (приєднане до с.Кірове) Бобринецького району, конюх колгоспу. Заарештований 25.10.1937 Витязівським РВ НКВС (контрреволюційна агітація проти виборів, шкідництво у тваринництві). Засуджений 2.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 19.11.1937. Реабілітований 29.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10667)

ОЛЕКСЮК АНАТОЛІЙ ОСТАПОВИЧ, 1912 р.н., м.Одеса, українець, освіта початкова, член ВЛКСМ, проживав у с.Кривоносове (нині Червонозорівка) Бобринецького району, тракторист колгоспу. Заарештований 6.01.1935 Бобринецьким РВ НКВС (контрреволюційна троцькістська агітація). Засуджений 8.09.1935 особливою нарадою НКВС до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10563)

ОМЕЛЬЧЕНКО ТИМІШ СЕМЕНОВИЧ, 1885 р.н., с.Андріївка (приєднане до с.Трудолюбівка), українець, освіта початкова, проживав у селищі радгоспу ім.Р.Люксембург (нова назва селище Сугокліївка) Бобринецького району, сторож. Заарештований 18.07.1941 Бобринецьким міжрайвідділом НКДБ (контрреволюційна агітація, вихаляв фашистський лад Німеччини). Управлінням НКВС Східно-Казахстанської області 14.11.1941 слідство припинено в зв'язку зі смертю 19.10.1941 в Усть-Кам'яногірській в'язниці (Казахстан). (П – 3116)

ОНДА ТЕРЕНТІЙ ВАСИЛЬОВИЧ, 1903 р.н., с.Новоградівка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 31.01.1930 Бобринецьким РВ ДПУ (агітація проти заходів радянської влади). Засуджений 31.01.1930 Зінов'євським окружним судом до 10 років ув'язнення у концтаборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та на 5 років заслання. Реабілітований 22.06.1992 Генеральною прокуратурою України. (П – 13346)

ОНУФРІЄНКО ЯКИМ ЯКОВИЧ, 1886 р.н., м.Бобринець, українець, освіта початкова, проживав у с.Новопавлівка Бобринецького району, колгоспник. Заарештований 8.07.1941 Бобринецьким міжрайвідділом НКДБ (наклепи на радянську армію, вихваляння фашистської Німеччини). Засуджений 31.07.1941 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з конфіскацією майна. Реабілітований 14.01.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13001)

ОПАНАСЕНКО ТИМІШ ДАНИЛОВИЧ, 1884 р.н., с.Водяно-Михайлівка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 15.10.1929 Бобринецькою районною міліцією (антирадянські дії – *див. Микита Шепель*). Засуджений 19.11.1929 Зінов'євським окрсудом до 6 років неволі у концтаборі з позбавленням громадянських прав на 5 років та засланням за межі Зінов'євського округу строком на 5 років. Реабілітований 23.03 1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 14162)

ОРИЩЕНКО ІВАН МАКСИМОВИЧ, 1867 р.н., с.Ружине (приєднане до с.Новоградівка), українець, письменний, член колгоспу ім.Косіора. Заарештований 16.06.1931 Одеським оперсектором

ДПУ УРСР (підозрювався у причетності до повстанської антирадянської підпільної організації). Прокуратурою Одеського оперсектора ДПУ 16.12.1931 справу припинено, з-під варти звільнений під підписку про невиїзд. (П – 7480)

ОРИЩЕНКО НИКИФОР ІВАНОВИЧ, 1902 р.н., с.Ружине (приєднане до с.Новоградівка), українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 10.08.1930 Зінов'євським окрвідділом ДПУ (підозрювався як член контрреволюційної організації). Одеським оперсектором ДПУ 26.09.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 7458)

ОРИЩЕНКО ОЛЕКСАНДР ОЛЕКСІЙОВИЧ, 1905 р.н., с.Новоградівка, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 28.11.1937 Витязівським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 1.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 27.12.1937. Реабілітований 23.10.1965 Кіровоградським облсудом. (П – 8006)

ОРИЩЕНКО СЕРГІЙ ПАВЛОВИЧ, 1903 р.н., с.Новоградівка, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 28.11.1937 Витязівським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 1.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 27.12.1937. Реабілітований 23.10.1965 Кіровоградським облсудом. (П – 8006)

ОСИКА ТЕРЕНТІЙ МИКИТОВИЧ, 1877 р.н., с.Улянівка Компаніївського (нині Бобринецького) району, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 27.07.1937 Компаніївським РВ НКВС (шкідництво, контрреволюційна агітація). Засуджений 10.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10285)

ОСИПЕНКО ПАВЛО СТЕПАНОВИЧ, 1894 р.н., м.Бобринець, українець, освіта початкова, різнороб на пивному складі. У 1930 році розкуркулений. Заарештований 18.02.1938 Бобринецьким РВ НКВС ("вів контрреволюційну агітацію проти радянської влади та керівників партії й уряду, висловлював терористичні настрої стосовно комуністів, зводив наклепи на колгоспний лад, вихваляв царизм"). Засуджений 11.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу та конфіскації майна, вирок виконано 27.05.1938. Реабілітований 11.05.1964 Кіровоградським облсудом. Брата Василя арештовано у 1931 році. (П – 7816)

ОСИПЕНКО ХАРИТОН СЕРГІЙОВИЧ, 1897 р.н., м.Бобринець, українець, освіта вища, вчитель. Заарештований 1.03.1931 Бобринецьким РВ ДПУ ("підтримував письмовий зв'язок з колишніми денікінцями; вів антирадянську агітацію: "Радянська влада приведе державу до рабства, голоду і злиднів"). Одеським оперсектором ДПУ 30.11.1931 справу припинено. (П – 4598)

ОСТРОУШЕНКО ЙОСИП КОСТЯНТИНОВИЧ, 1893 р.н., с.Олексіївка, українець, освіта початкова, проживав у с.Степанівка Бобринецького району, член колгоспу "КІМ". Заарештований 28.07.1941 Бобринецьким міжрайвідділом НКВС (антирадянська агітація: "доводив, що радянські газети про Німеччину пишуть неправду, адже німецькі робітники мають 6-годинний робочий день, а радянські – 16-годинний, колгоспники в нас працюють багато, а нічого не мають"). Засуджений 4.07.1942 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 25.04.1989 Східно-Казахстанською обласною прокуратурою. Батько Костянтин Йонович у 1933 році помер у в'язниці, двоюрідний брат Федір і його дружина репресовані у 1937 році. (П – 10109)

ОСТРОУШЕНКО ФЕДІР ІВАНОВИЧ, 1893 р.н., с.Олексіївка, українець, освіта середня, проживав у с.Дончине Бобринецького району, вчитель. Заарештований весною 1931 року Одеським оперативним сектором ДПУ УРСР (підозрювався у причетності до повстанської антирадянської підпільної організації). Одеським оперсектором ДПУ УРСР 16.12.1931 справу припинено, з-під варти звільнений під підписку про невиїзд. Вдруге, проживаючи у с.Тарасівка Бобринецького району і працюючи вчителем школи, заарештований 26.10.1937 Бобринецьким РВ НКВС ("дискредитовував тов.Сталіна, вихваляв Троцького: "в період революції, коли на фронтах відбувалося братання нашої армії з німцями, то Троцький серед солдат користувався великим авторитетом, а Сталіна тоді зовсім не було чути"; "Сталін відірвався від мас, сидить у Кремлі, не знає, чого бажає народ, а тому погано керує країною"). Засуджений 2.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Разом із ним було засуджено дружину Олесю Гаврилівну (*див.Новомиргородський район*), батько розкуркулений у 1931 році. (П – 7480, 8695)

ОХОТНИЙ ЯКІВ СЕМЕНОВИЧ, 1898 р.н., с.Березівка, українець, освіта початкова, проживав у с.Новомануйлівка Петрівського району, колгоспник. Заарештований 6.10.1937 Петрівським РВ НКВС (контрреволюційна агітація проти колгоспів, радянської влади). Засуджений 28.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 4.02.1938. Реабілітований 4.11.1961 Кіровоградським облсудом. (П – 5467)

ОЧКАЛА ОЛЕКСАНДР ПИЛИПОВИЧ, 1880 р.н., м.Бобринець, українець, освіта початкова, проживав у с.Червонопілля Бобринецького району, конюх колгоспу. У 1932 році за шкідництво засуджений до 7 років неволі з позбавленням громадянських прав на 3 роки, звільнений з ув'язнення 30.11.1935. Вдруге заарештований 20.08.1937 Витязівським РВ НКВС (агітація проти колгоспного ладу). Засуджений 28.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 6.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11637)

ПАЛАДІЙ АНДРІЙ СИДОРОВИЧ, 1896 р.н., с.Дібрівка, українець, письменний, проживав на х.Панькове Бобринецького району, колгоспник. Заарештований 18.02.1938 Бобринецьким РВ НКВС (активна контрреволюційна агітація проти радянської влади). Засуджений 11.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 30.12.1961 Кіровоградським облсудом. (П – 5504)

ПАЛАДІЙ ДМИТРО СИДОРОВИЧ, 1893 р.н., м.Бобринець, українець, освіта початкова, проживав у с.Дібрівка Бобринецького району, колгоспник. Заарештований 16.10.1937 Бобринецьким РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 2.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 19.11.1937. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9829)

ПАЛАДІЙ ЛЕОНТІЙ ХАРЛАМОВИЧ, 1894 р.н., с.Павлогірківка, українець, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 3.12.1937 Витязівським РВ НКВС (контрреволюційна агітація). Засуджений 8.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 7.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9232)

ПАЛЮХ ОЛЕКСАНДР ПЕТРОВИЧ, 1889 р.н., с.Мотче Грубешівського повіту Люблінського воєводства (Польща), українець, освіта початкова, проживав у селищі радгоспу ім.Рози Люксембург (нині селище Сугокліївка) Бобринецького району, хлібороб. Заарештований 9.02.1940 Бобринецьким райвідділом НКВС ("антирадянська аітація за повернення в Західну Україну" – *див. Йосип Лукасюк*). Засуджений 26.06.1940 особливою нарадою при НКВС СРСР до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9864)

ПАНАСЕНКО ЛЕОНТІЙ МАРКОВИЧ, 1877 р.н., с.Ісайки Канівського повіту Київської губернії (нині Богуславського району Київської області), українець, освіта початкова, проживав на х.Червонопілля Бобринецького району, хлібороб. Заарештований 5.02.1930 Зінов'євським окрвідділом ДПУ (антирадянська агітація проти колективізації – *див. Злоян Федір Сергійович, 1879 р.н.*). Судовою трійкою при колегії ДПУ УРСР 2.04.1930 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 10826)

ПАРИКАЛОВ ГЕОРГІЙ ФЕДОРОВИЧ, 1880 р.н., м.Бобринець, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, рахівник житлокоопу №3. Заарештований 3.04.1931 Зінов'євським окрвідділом ДПУ (підозрювався як член контрреволюційної організації: "колишній поштовий працівник, якого звільнили з роботи як чужорідний елемент, без права поновлення роботи на пошті, що вкрай обізлило його проти влади; працюючи в житлокоопі №№ 4, 3 і 2 позмінно рахівником з мобілізації коштів, зумисне викривляв лінію партії, намагаючись стягувати квартплату з осіб найменш заможних, не надаючи їм належних згідно із постановою Раднаркому відстрочок, а це призводило до невдоволення з боку платників, які лаяли радянську владу, а її постанови про квартирну плату називали грабіжницькими"). Зінов'євською міською прокуратурою 28.09.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 8339)

ПАЩЕНКО ПЕТРО МАКСИМОВИЧ, 1909 р.н., с.Василівка-Гертопанівка (нині Кам'янка), українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 26.09.1930 Бобринецьким РВ ДПУ (підозрювався у антирадянській діяльності). Бобринецьким РВ ДПУ 5.10.1930 справу припинено, з-під варти звільнений під підписку про невиїзд. (П – 2855)

ПЕДАН АВРАМ ПАВЛОВИЧ, 1903 р.н., с.Чорнявка Чигиринського (нині Черкаського) району Черкаської області, українець, письменний, проживав у с.Новоградівка Бобринецького району, член

колгоспу "Червоний відпускник". У 1930 році був арештований у справі СВУ, під слідством перебував 9 місяців. Вдруге заарештований 1.03.1938 Витязівським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність: "в роки колективізації агітував проти колгоспів, пророкував їм скору загибель; в період жнив 1937 року закликав селян не виходити в поле"). Засуджений 21.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 25.01.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4040)

ПЕДАН ЙОСИП МИХАЙЛОВИЧ, 1888 р.н., с.Чорнявка Чигиринського (нині Черкаського) району Черкаської області, українець, письменний, проживав у с.Новоградівка Бобринецького району, член колгоспу "Червоний відпускник". У 1930 році був арештований у справі СВУ, під слідством перебував 9 місяців. Вдруге заарештований 1.03.1938 Витязівським РВ НКВС (контрреволюційна агітація: "Колгоспи скоро розваляться, а за ними і радянська влада"; "У колгоспі жити нестерпно, над селянами знущаються гірше, ніж до революції"). Засуджений 21.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 20.07.1938. Реабілітований 25.01.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4040)

ПЕДЧЕНКО КАТЕРИНА МИХАЙЛІВНА, 1895 р.н., с.Расновиці Каліської губернії (Польща), полька, неписьменна, проживала на х.Вербовий (приєднано до с.Свердлове) Бобринецького району, колгоспниця. Заарештована 12.02.1938 Бобринецьким РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджена 17.09.1938 виїзною судовою колегією Миколаївської області до 4 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 15.06.1990 Верховним судом УРСР. (П – 12386)

ПЕРЕПЕЧАЄНКО ОЛЕКСІЙ МЕФОДІЙОВИЧ, 1899 р.н., с.Святогорівка Бахмутського повіту Донецької губернії (нині Добропільського району Донецької області), українець, освіта середня, проживав у м.Бобринці, агроном-викладач, заступник директора зернового технікуму. Заарештований 4.06.1931 Зінов'євським окрвідділом ДПУ (антирадянська агітація, член контрреволюційної організації). Засуджений 21.05.1932 трійкою при колегії ДПУ УРСР до заслання у Поволжя на 3 роки з позбавленням права проживати у 12 населених пунктах СРСР. Реабілітований 4.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10347)

ПЕТЛІН СТЕПАН КУЗЬМОВИЧ, 1874 р.н., с.Грузьке, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 5.03.1931 Бобринецьким РВ ДПУ (підозрювався в антирадянській агітації). Бобринецьким РВ ДПУ 15.09.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2820)

ПЕТРЕНКО ІЛЛЯ ЛЕОНТІЙОВИЧ, 1883 р.н., с.Павлогірківка, українець, освіта початкова, чорнороб колгоспу "Серп і молот". У 1931 році розкуркулений, від заслання за межі України втік. Заарештований 3.12.1937 Витязівським РВ НКВС ("повернувшись у село у 1936 році, вступив у колгосп і почав проводити контрреволюційну агітацію проти виборів у Верховну Раду та за вихід з колгоспів: зокрема у листопаді 1937-го під час обговорення положення про вибори влаштував гру в карти, чим зірвав заняття, казав лекторові: "Мені твої вибори нічого доброго не обіцяють"; зривав трудову дисципліну в колгоспі"). Засуджений 8.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах м.Магадана (Далекий Схід, Росія). Реабілітований 7.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9231)

ПЕТРОВ БОРИС ПЕТРОВИЧ, 1880 р.н., с.Дольня-Ореховіца Тернівського округу (Болгарія), болгарин, освіта початкова, проживав на х.Тарасівка Бобринецького району, колгоспник. Заарештований 15.12.1944 Бобринецьким РВ НКДБ (антирадянська агітація, посібництво німецьким окупантам). Засуджений 26.03.1945 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 20 років ув'язнення з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 13.08.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13556)

ПЕТРОВ ІВАН МИХАЙЛОВИЧ, 1891 р.н., м.Хотин Чернівецької області, українець, освіта початкова, проживав у с.Павлогірківка Бобринецького району, рахівник колгоспу "Серп і молот". Заарештований 12.11.1937 Витязівським РВ НКВС (агітація проти колгоспного ладу, вихваляв дореволюційний режим). Засуджений 17.12.1937 особливою нарадою при НКВС СРСР до розстрілу, вирок виконано 27.01.1938. Реабілітований 1.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11477)

ПЕТРОВ ОЛЕКСАНДР ТИХОНОВИЧ, 1899 р.н., м.Хотин Чернівецької області, українець, освіта початкова, проживав у м.Бобринець, інспектор райфінвідділу. Заарештований 1.04.1938 Бобринецьким РВ НКВС ("член підпільної контрреволюційної організації, яка вела антирадянську

агітацію, здійснювала шкідницьку діяльність"). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 21.06.1938. Реабілітований 20.11.1956 трибуналом Київського військового округу. (П – 3821)

ПЕТРОВСЬКИЙ ІВАН ЯРЕМОВИЧ, 1886 р.н., м.Бобринець, українець, освіта вища, бухгалтер артілі "Інтернаціонал". Заарештований 28.07.1937 Бобринецьким РВ НКВС ("вів антирадянську агітацію, висловлював образливі слова на адресу керівників партії та уряду, співчував репресованим ворогам народу"). Засуджений 14.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, даних про виконання вироку у справі немає. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10564, 1725)

ПЕТРОВСЬКИЙ ПИЛИП ВАСИЛЬОВИЧ, 1890 р.н., м.Бобринець, українець, освіта початкова, проживав на х.Великодрюкове Бобринецького району, колгоспник. Заарештований 15.02.1938 Бобринецьким РВ НКВС ("вів активну контрреволюційну агітацію проти заходів радянської влади"). Засуджений 11.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 4.05.1963 Кіровоградським облсудом. (П – 6284)

ПЕЧЕНЮК ІВАН МАКСИМОВИЧ, 1886 р.н., м.Бобринець, українець, освіта середня, член партії меншовиків у 1905-17 роках, проживав у м.Кіровограді, майстер інструментального цеху заводу "Червона зірка". Заарештований 14.12.1937 Кіровським МВ НКВС (антирадянська агітація). Кіровоградською облпрокуратурою 13.01.1939 справу закрито, з-під варти звільнений. (П – 2191)

ПЕЧЕНЮК ПАНАС МАКСИМОВИЧ, 1891 р.н., м.Бобринець, українець, освіта початкова, токар маслозаводу. Заарештований 26.03.1938 Бобринецьким РВ НКВС ("член підпільної контрреволюційної організації, яка вела антирадянську агітацію, здійснювала шкідницьку діяльність"). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 19.06.1938. Реабілітований 20.11.1956 трибуналом Київського військового округу. (П – 3821)

ПИЖОВ ІВАН УСТИМОВИЧ, 1901 р.н., м.Бобринець, українець, письменний, робітник артілі "Харчовик". Заарештований 16.10.1937 Бобринецьким РВ НКВС (активіст-церковник, контрреволюційна агітація). Засуджений 2.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 19.11.1937. Реабілітований 22.10.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5359)

ПИСЬНЕНКО МИКОЛА ГАВРИЛОВИЧ, 1886 р.н., с.Дібрівка, українець, освіта початкова, виключений з ВКП(б) у 1922 році, тесля колгоспу ім.Петровського. Заарештований 15.01.1938 Витязівським РВ НКВС (контрреволюційна агітація проти колгоспів, вихваляння фашистського ладу Німеччини). Засуджений 23.06.1938 Миколаївським облсудом до 5 років ув'язнення у віддалених місцях СРСР з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 20.04.1990 Верховним судом УРСР. (П – 11752)

ПИШУК ВОЛОДИМИР АНТОНОВИЧ, 1905 р.н., м.Бендери (Молдова), українець, освіта початкова, проживав у м.Бобринець, уповноважений по заготівлі на маслозаводі. Заарештований 19.03.1938 Бобринецьким РВ НКВС (шпигунська діяльність). Засуджений 13.10.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 30.10.1938. Реабілітований 16.08.1957 трибуналом Київського військового округу. (П – 3814)

ПІДЛІСНИЙ ДМИТРО ОЛЕКСАНДРОВИЧ, 1911 р.н., с.Водяно-Михайлівка, росіянин, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 12.04.1932 Бобринецьким РВ ДПУ (підозрювався в агітації проти колективізації – *див. Максим Рижиков*). Одеським облвідділом ДПУ 17.06.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 6711)

ПІДЛІСНИЙ СТЕПАН ПИЛИПОВИЧ, 1909 р.н., с.Михайлівка (приєднане до Ударного) Бобринецького району, українець, освіта 3 класи, проживав на х.Два Ставки Березівської сільради Бобринецького району, колгоспник, після мобілізації червоноармієць 208-го стрілецького полку 18-ї стрілецької дивізії. Заарештований 22.08.1940 УНКВС Івановської області (здався в полон фінам без опору). Засуджений 13.09.1940 особливою нарадою НКВС СРСР до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 24.03.1958 трибуналом Московського військового округу. (П – 4410)

ПІКУЛЬЧЕНКО КИРИЛО ІВАНОВИЧ, 1892 р.н., с.Водяно-Михайлівка, росіянин, письменний, проживав на х.Валуєва Бобринецького району, хлібороб, без певних занять. У 1930 році за замах на активіста Золотаренка був засуджений до 6 років неволі, відбув 2 роки. Вдруге заарештований 15.05.1932 Бобринецьким РВ ДПУ ("у 1919 році добровільно служив у війську Денікіна, у 1930 - ому мав 50 десятин

землі; агітував проти заходів радянської влади, терор" – *див. Емануїл Рижиков*). Засуджений 29.10.1932 Одеським облсудом до розстрілу з конфіскацією майна; помер у тюрмі після вироку, дата не вказана. Реабілітований 25.08.1992 Генеральною прокуратурою України. (П – 13494)

ПІКУЛЬЧЕНКО СЕМЕН ІВАНОВИЧ, 1891 р.н., с.Водяно-Михайлівка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 15.10.1929 Бобринецьким РВ ДПУ (антирадянські дії – *див. Микита Шепель*). Засуджений 19.11.1929 Зінов'євським окрсудом до 8 років неволі у концтаборі з позбавленням громадянських прав на 5 років та засланням на 5 років. Реабілітований 23.03.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 14162)

ПЛАЩИНСЬКИЙ ПАНАС ГРИГОРОВИЧ, 1891 р.н., м.Бобринець, українець, освіта початкова, проживав на х.Медвежа Балка Устинівського району, хлібороб, грабар. Заарештований 1.02.1930 Зінов'євським окрвідділом ДПУ ("у 1929 році під час посівної кампанії вів антирадянську агітацію: "Сіяти багато не треба, бо все одно заберуть – то хіба щоб для сім'ї вистачило"; "Вступати в колектив не треба: там буде знов панщина, а хто вступить – стане вічним рабом"; завдяки діям куркулів під керівництвом Плащинського були зірвані збори з організації созу"). Засуджений 10.03.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 8 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10365)

ПОБІГАЙЛО АНДРІЙ АРХИПОВИЧ, 1908 р.н., х.Валуєва Бобринецького району, українець, письменний, хлібороб. Заарештований 15.05.1932 Бобринецьким РВ ДПУ (агітація проти заходів радянської влади, терор – *див. Емануїл Рижиков*). Засуджений 29.10.1932 Одеським облсудом до розстрілу з конфіскацією майна, дати виконання вироку у справі не зазначено. Помер 19.01.1933. Реабілітований 25.08.1992 Генеральною прокуратурою України. (П – 13494)

ПОБІГАЙЛО ІЛЛЯ АРХИПОВИЧ, 1913 р.н., Воронезька губернія (Росія), росіянин, письменний, проживав на х.Валуєва Бобринецького району, без певних занять. Заарештований 15.05.1932 Бобринецьким РВ ДПУ (контрреволюційна агітація проти заходів радянської влади, терор – *див. Емануїл Рижиков*). Засуджений 29.10.1932 Одеським облсудом до розстрілу з конфіскацією майна. Верховним судом УРСР 12.01.1933 розстріл замінено на 20 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років і 5 років заслання. Помер 19.01.1933. Реабілітований 25.08.1992 Генеральною прокуратурою України. (П – 13494)

ПОБІГАЙЛО МАРІЯ ЄПІФАНІВНА, 1912 р.н., с.Водяно-Михайлівка, росіянка, неписьменна, проживала на х.Валуєва Бобринецького району, без певних занять. Заарештована 15.05.1932 Бобринецьким РВ ДПУ (агітація проти заходів радянської влади, терор – *див. Емануїл Рижиков*). Засуджена 29.10.1932 Одеським облсудом до розстрілу з конфіскацією майна, дати виконаня вироку в справі немає. Реабілітована 25.08.1992 Генеральною прокуратурою України. (П – 13494)

ПОГОРЕЛОВ МИКОЛА СЕМЕНОВИЧ, 1880 р.н., с.Сороцьке Теребовлянського району Тернопільської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Обланка Дібрівської сільради Бобринецького району, мельник радгоспу "Червоний хлібороб". Заарештований 11.02.1938 Бобринецьким РВ НКВС ("у 1915 році під час імперіалістичної війни служив у австрійському війську, в бою під Перемишлем потрапив до російського полону, відправлений на Кавказ, згодом у Кірово; вів агітацію проти колгоспного ладу, доводячи нерентабельність колективної форми господарювання, вихваляв лад фашистської Польщі; у 1933 році під час реалізації державної позики казав сусідові: "Не будь дуже активним, бо здохнеш; як член сільради брав участь у розкуркулюванні селян"). Засуджений 21.05.1939 Кіровоградським облсудом до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 1 рік. Реабілітований 31.07.1959 Верховним судом УРСР. (П – 707)

ПОЛОНСЬКИЙ АБРАМ СЕМЕНОВИЧ, 1907 р.н., м.Бобринець, єврей, освіта середня, кандидат у члени ВКП(б) у 1930 році, проживав у м.Кіровограді, фінансовий інспектор Держбанку. Заарештований 24.06.1941 УКДБ Кіровоградської області (антирадянська діяльність: "з 1929 року дискредитовував заходи радвлади, підтримуючи правоопортуністичний троцькістський блок, не виконував рішень комсомольської організації заводу "Червона зірка" про відрядження на роботи до шахт Донбасу; після арешту у зв'язку з воєнною ситуацією разом із Ісааком Спектором, Федотом Карнаухом, Віктором Тертишним і Едмундом Артесом у липні-серпні 1941-го був етапований із Кіровоградської тюрми пішки до Павлограда, а далі потягами у м.Усть-Кам'яногірськ Східно-Казахстанської області – під вартою у тюрмі серед засуджених

вихваляли фашистську Німеччину, пророкували їй перемогу у війні, зводили наклепи на Червону армію і радянську пресу та очікували приходу Гітлера; у вересні схиляли ув'язнених у загальній на 300 осіб камері відмовлятись від їжі та оголосити бунт з метою масової втечі із тюрми: планували провести це 21.09.1941 – при вході до камери наглядача мали крикнути "Дайте прокурора!", що послужило б як сигнал до нападу на варту, але в ніч із 20-го на 21 усіх п'ятьох було заарештовано і виведено з камери, бунт провалився"). Засуджено 30.12.1942 особливою нарадою при НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 17.01.1968 Верховним судом СРСР. (П – 8152)

ПОЛТАРАН ПАВЛО МИХАЙЛОВИЧ, 1889 р.н., с.Новоолександрівка (приєднане до с.Кетрисанівка), українець, письменний, коваль. Заарештований 18.03.1933 Бобринецьким РВ ДПУ (підозрювався у антирадянській діяльності). Прокуратурою Бобринецької дільниці 15.05.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2908)

ПОЛУЛЯХ КАПІТОН ПИЛИПОВИЧ, 1877 р.н., с.Ісайки Канівського повіту Київської губернії (нині Богуславського району Київської області), українець, освіта початкова, проживав на х.Червонопілля Бобринецького району, хлібороб. Заарештований 3.02.1930 Зінов'євським окрвідділом ДПУ (антирадянська агітація проти колективізації – *див. Злоян Федір Сергійович, 1879 р.н.*). Судовою трійкою при колегії ДПУ УРСР 2.04.1930 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 10826)

ПОНОМАРЕНКО ВАСИЛЬ ІВАНОВИЧ, 1891 р.н., с.Великодрюкове, українець, освіта початкова, проживав у м.Бобринець, конюх млина. У 1932 році був засуджений до 5 років заслання. Вдруге заарештований 14.02.1938 Бобринецьким РВ НКВС (учасник контрреволюційної повстанської організації, антирадянська агітація, шкідництво). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу з конфіскацією майна, вирок виконано 21.06.1938. Реабілітований 17.05.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4336)

ПОНОМАРЕНКО ВАСИЛЬ СЕМЕНОВИЧ, 1893 р.н., м.Бобринець, українець, освіта початкова, член ВКП(б) у 1917-23 роках, завідувач міського млина. У 1933 році був засуджений до 6 років заслання, втік. Вдруге заарештований 21.03.1938 Бобринецьким РВ НКВС (учасник контрреволюційної повстанської організації, антирадянська агітація, шкідництво). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу з конфіскацією майна, вирок виконано 21.06.1938. Реабілітований 17.05.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4336)

ПОНОМАРЕНКО ІВАН ТРОХИМОВИЧ, 1902 р.н., с.Кривоносове (нова назва – Червонозорівка), українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 17.08.1946 Витязівським РВ МДБ (антирадянська агітація в роки німецької окупації). Засуджений 18.10.1946 Кіровоградським облсудом до 10 років з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 23.06.1992 Генеральною прокуратурою України. (П – 13331)

ПОНОМАРЕНКО ПОРФИЛ ФЕДОРОВИЧ, 1864 р.н., с.Великодрюкове, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 8.10.1929 Бобринецьким районним адміністративним міліцейським відділком (антирадянська агітація). Засуджений 18.11.1929 Зінов'євським окрсудом до 2 років і 6 місяців неволі у концтаборі з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 6.10.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 1790)

ПОПОВ ПЕТРО ДЕМ'ЯНОВИЧ, 1879 р.н., м.Новий Буг Миколаївської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Березівка Бобринецького району, хлібороб-одноосібник. Заарештований 17.02.1930 Зінов'євським окрвідділом ДПУ (агітація проти підписки на державну позику, хлібозаготівельних робіт, колективізації). Засуджений 4.03.1930 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до заслання у північний край на 3 роки. Реабілітований 31.01.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 5891)

ПОПОВИЧ МИКОЛА ОЛЕКСІЙОВИЧ, 1910 р.н., м.Бобринець, українець, освіта початкова, проживав у с.Павлогірківка Бобринецького району, тесля радгоспу ім.Куйбишева. У 1930 році розкуркулений, разом з сім'єю висланий на Урал, у 1933 році із заслання втік. Вдруге заарештований 27.07.1937 Витязівським РВ НКВС (наклепи на радвладу, шкідництво). Засуджений 27.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8887)

ПОПОВИЧ ОЛЕКСАНДР ОЛЕКСІЙОВИЧ, 1906 р.н., м.Бобринець, українець, освіта початкова, хлібороб. Розкуркулений у 1929 році. Заарештований 28.08.1932 Бобринецьким РВ ДПУ ("у серпні 1932

року втік з Уралу додому, розповсюджував чутки, що половина засланців померла з голоду, решта роз'їхались, рятуючись від смерті"). Засуджений 29.10.1932 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років концтаборів. Реабілітований 16.12.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 6688)

ПОРОЗНЯК СТЕПАН МАКСИМОВИЧ, 1880 р.н., с.Нікулиця Пшеворського повіту (Польща), поляк, неписьменний, проживав у с.Кривоносове (нова назва – Червонозорівка) Бобринецького району, член колгоспу ім.Калініна. Заарештований 15.10.1937 Витязівським РВ НКВС (вихваляв умови життя в Польщі). Засуджений 7.12.1937 особливою нарадою при НКВС СРСР до розстрілу, вирок виконано 27.12.1937. Реабілітований 11.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11431)

ПОРТЯНКО ПИЛИП ВАСИЛЬОВИЧ, 1885 р.н., м.Бобринець, українець, освіта середня, проживав у с.Марфівка Долинського району, вчитель неповно-середньої школи. Заарештований 27.02.1938 Долинським РВ НКВС ("працюючи директором Марфівської неповно-середньої школи, виховував дітей у контрреволюційному дусі, дискредитовував керівників партії та уряду; школярі малювали фашистську свастику, вихваляли Гітлера, окремі учні 4-6 класів псували портрети вождів партії, казали, що не будуть вступати в піонери"). Засуджений 11.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 19.05.1938. Реабілітований 15.07.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3722)

ПРИСЯЖНИЙ МИКОЛА МАКАРОВИЧ, 1904 р.н., с.Бобринка, українець, освіта початкова, проживав у м.Бобринець, рахівник Бобринецької машино-тракторної станції. Заарештований 20.03.1933 Бобринецьким РВ ДПУ (антирадянська агітація, підривна робота). Прокуратурою Бобринецької дільниці 6.04.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2912)

ПРОДАЄВИЧ ЯКІВ КОСТЯНТИНОВИЧ, 1866 р.н., с.Степанівка, українець, освіта – духовне училище, проживав у с.Велика Виска Маловисківського району, священик. Заарештований 27.07.1937 Великовисківським РВ НКВС ("у 1918 році як диякон Одеського собору був вибраний від Херсонсько-Одеської єпархії з'їздом мирян та духовенства членом Київського Українського собору, де був до 1920 року; у березні 1937-го приїхав у Велику Виску на запрошення церковника Гаврила Хмелевського, згодом репресованого як члена контрреволюційної організації – почав активно вести релігійну агітацію: викривляв положення сталінської Конституції, рекомендував вибирати у Верховну Раду Одеського єпископа Квашенка, гуртував п'ятидесятки з жінок, які вимагали відновлення закритих храмів: "Хоч радянська влада існує 19 років, але люди вірять, що є Бог"). Засуджений 10.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 13.06.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 1593)

ПРОЦЕНКО АНДРІЙ НИКИФОРОВИЧ, 1893 р.н., с.Федосіївка (віднесене до Новоградівки), українець, письменний, проживав на х.Флорине Кетрисанівської сільради Бобринецького району, хлібороб. У 1931 році розкуркулений за невиконання плану хлібозаготівлі, майно конфісковане. Заарештований 8.09.1931 Бобринецьким РВ ДПУ (членство у контрреволюційній організації, шкідництво – *див. Павло Мінченко*). Засуджений 8.04.1932 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років неволі у концтаборі. Реабілітований 24.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Брат Ілля у 1931 році відправлений у концтабір на Соловки. (П – 10133)

ПРЯДУН ОЛЕКСА НЕСТОРОВИЧ, 1924 р.н., с.Олексіївка, українець, освіта середня, член ВКП(б), проживав у м.Кіровограді, командир відділення 6-го гвардійського стрілецького полку 1-ої повітряно-десантної дивізії, сержант. Заарештований 7.03.1945 відділом контррозвідки "Смерш" 53-ї армії (контрреволюційна діяльність під час німецької окупації: "у травні 1942 року в Новоукраїнці вступив у Організацію українських націоналістів, розповсюджував націоналістичну літературу, завербував у ОУН Миколу Боська і Василя Павлюченка; в жовтні 1942-го від керівника організації під псевдо Юра отримав завдання створити націоналістичну організацію в Бобринці, але завдання не виконав з причини потужного наступу Червоної армії взимку 1942-43 року; в Червону армію мобілізований у січні 1944-го, визволяв міста Європи Клуж і Сегед, Бухарест, Егер і Сіксо, форсував Дунай, був нагороджений орденами Слава 2 і 3 ступенів"). Засуджений 24.09.1945 особливою нарадою НКВС СРСР до 4 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10556)

ПУГАЧ МАТВІЙ ДМИТРОВИЧ, 1898 р.н., с.Маріуполь Рощахівської сільради Витязівського району, українець, освіта початкова, бригадир колгоспу "Нове життя". Заарештований 12.11.1937 Витязівським РВ НКВС ("з контрреволюційною метою у 1935 році розвалив колгосп ім.Петровського, за

що був знятий із посади; працюючи бригадиром колгоспу "Нове життя", і маючи тісні стосунки із Савою та Олексою Пугачами, продовжував шкідництво на зрив польових робіт та дискредитацію колгоспного ладу: згноїв велику кількість зерна і технічних культур, ячмінь із площі 70 гектарів заскирдовано мокрий і сухий разом, тому зогнив; восени 1937 року здійснив шкідницьку сівбу на неякісно оброблений грунт"). Засуджений 20.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 7.12.1988 Кіровоградським облсудом. (П – 8519)

ПУГАЧ ОЛЕКСА ДМИТРОВИЧ, 1900 р.н., с.Маріуполь Витязівського (нині Бобринецького) району, українець, освіта початкова, пасічник колгоспу "Нове життя". У 1930 році притягувався до судової відповідальності як член Спілки визволення України. Вдруге заарештований 2.12.1937 Витязівським РВ НКВС ("вів антирадянську агітацію проти колгоспного ладу: "Не чекайте від колгоспів доброго життя – хліб держава забере і ми знову будемо голодувати"; шкідницька діяльність: у 1937 році так поставив роботу, що із 70 вуликів колгосп не отримав жодного кілограма меду"). Засуджений 4.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 27.06.1938. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8637)

ПУГАЧ САВА МИКОЛАЙОВИЧ, 1876 р.н., с.Маріуполь, українець, письменний, проживав у с.Рощахівка, член колгоспу "Нове життя". Заарештований 12.11.1937 Витязівським РВ НКВС (служив у петлюрівській армії, контрреволюційна агітація, розмови про загибель радвлади). Засуджений 21.04.1939 Кіровоградським облсудом до 4 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 19.08.1993 Генпрокуратурою України. (П – 1528)

ПУЗЕВ НІЛ ФЕОФАНОВИЧ, 1896 р.н., с.Павлогірківка, українець, освіта середня спеціальна юридична, проживав у м.Новоукраїнка, перед арештом утримувався у спецтаборі №240. Заарештований 7.05.1945 відділом контррозвідки "Смерш" фільтраційного табору 240 (під час німецької окупації працював мировим суддею у м.Новоукраїнка). Засуджений 8.08.1945 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 8.04.1992 Кіровоградським облсудом. (П – 14118)

ПУЛИКОВСЬКИЙ МИХАЙЛО СЕМЕНОВИЧ, 1888 р.н., с.Павлогірківка, українець, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 17.08.1945 Витязівським РВ НКДБ ("зрадницька діяльність під час німецької окупації" – *див. Григорій Вукотич*). Засуджений 29.09.1945 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 20 років каторжних робіт з позбавленням громадянських прав на 5 років. З-під варти достроково за хворобою звільнений 11.12.1954 (постановою Кемерівського облсуду від 5.11.1954) і виїхав до місця мешкання у Черкаси. Реабілітований 8.02.1955 трибуналом Київського військового округу. (П – 2854)

ПУРИШ АНДРІЙ ПАНТЕЛІЙОВИЧ, 1898 р.н., м.Бобринець, українець, освіта початкова, касир радгоспу. Заарештований 18.03.1931 Бобринецьким РВ ДПУ (агітація проти хлібо-м'ясозаготівельних робіт). Рішення по справі немає, справа припинена 15.12.1994 управлінням СБУ Кіровоградської області. (П – 4487)

ПШИНІК САВЕЛІЙ СИДОРОВИЧ, 1926 р.н., с.Апрелівка, українець, освіта 6 класів, службовець військової частини 318-ої гірсько-стрілецької дивізії. Заарештований 10.06.1947 відділом контррозвідки МДБ 318-ої ГСД ("мав наміри втекти за кордон, вихваляв фашистський лад, поширював наклепи про умови життя в СРСР, на керівництво партії та уряду"). Засуджений 29.08.1947 військовим трибуналом 38-ої армії до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах, 8.12.1955 звільнений. Реабілітований 28.07.1994 військовою прокуратурою Західного регіону України. (П – 14263)

ПШИНІК СИДІР МАРКОВИЧ, 1888 р.н., с.Апрелівка, українець, освіта початкова, колгоспник. У 1930 році був засуджений до 3 років ув'язнення за нездачу хліба державі. Вдруге заарештований 5.07.1941 Бобринецьким МРВ НКДБ (антирадянська агітація, вихваляв життя в Німеччині, зводив наклепи на життя в СРСР). Засуджений 27.11.1941 трибуналом військ НКВС Красноярського краю до розстрілу, військовою колегією Верховного суду СРСР 7.01.1942 вирок пом'якшено до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 15.01.1993 Генеральною прокуратурою України. (П – 13755)

РАДЕЦЬКИЙ ПАВЛО КИРИЛОВИЧ, 1889 р.н., с.Федосіївка (приєднане до с.Новоградівка), українець, малописьменний, хлібороб. У 1930 році розкуркулений. Заарештований 16.01.1932 Бобринецьким РВ ДПУ ("куркулі, що пролізли в артіль "Сонце" Федорівської сільради, ведуть

контрреволюційну агітацію, поширюють провокаційні чутки про наближення війни і неминучу загибель радянської влади; внаслідок агітації на зяб минулої осені зорано 15 гектарів із 350-и, технічні культури не зібрані, план хлібоздачі виконаний на 60 відсотків – постановою Бобринецького райвиконкому від 13.01.1932 артіль "Сонце" розпущена"). Засуджений 31.03.1932 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 14.04.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (6442 – П)

РАДЧЕНКО МИКОЛА ПИЛИПОВИЧ, 1913 р.н., с.Скаливатка Звенигородського району Черкаської області, українець, освіта початкова, проживав у селищі радгоспу ім.Куйбишева (нині с.Осикувате) Бобринецького району, шофер радгоспу. Заарештований 31.10.1944 Витязівським РВ НКДБ ("зв'язки з німецькою окупаційною владою в роки війни, антирадянська агітація"). Засуджений 16.01.1945 трибуналом військ НКВС до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 28.06.1989 Кіровоградським облсудом. (П – 10081)

РАЗГОН ВОЛОДИМИР ЮХИМОВИЧ, 1901 р.н., с.Витязівка, українець, письменний, член ВКП(б), проживав у м.Лісозаводськ Далекосхідного (нині Приморського) краю, начальник виробничо-технічної частини Усурійського військово-будівельного району №463, військовий інженер 3-го рангу. Заарештований 14.06.1937 Усурійським облуправлінням НКВС ("член військово-троцькістської організації, яка існувала у 66-ій стрілецькій дивізії, учасник військово-фашистської змови за реставрацію капіталістичного ладу"). Засуджений 8.03.1938 військовою колегією Верховного суду СРСР до розстрілу, вирок виконано 9.03.1938. Реабілітований 13.08.1957 Верховним судом СРСР. (П – 7558)

РАЙБУЛ МАРКО ПИЛИПОВИЧ, 1909 р.н., с.Рощахівка, українець, письменний, тракторист колгоспу ім.Петровського. Заарештований 3.01.1933 Бобринецьким РВ ДПУ (антирадянська агітація). Засуджений 7.04.1933 Бобринецьким райнарсудом до 3 років ув'язнення з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 13.06.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 1368)

РАЙБУЛ ПИЛИП ГРИГОРОВИЧ, 1887 р.н., х.Юрошеве Рощахівської сільради, українець, письменний, проживав у с.Рощахівка Бобринецького району, хлібороб. Заарештований 3.01.1933 Бобринецьким РВ ДПУ (контрреволюційна діяльність). Бобринецьким райнарсудом 5.04.1933 справу припинено у зв'язку зі смертю 31.03.1933. (П – 1368)

РЕВУК МИКОЛА ГНАТОВИЧ, 1902 р.н., с.Розкопанці Богуславського району Київської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Червонопілля Бобринецького району, колгоспник. Заарештований 8.11.1931 Бобринецьким РВ ДПУ (учасник контрреволюційного повстанського угруповання). Засуджений 8.11.1932 трійкою при колегії ДПУ УРСР до заслання на 3 роки. Реабілітований 30.01.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12383)

РЕЙС ФРАНЦ ЙОСИПОВИЧ, 1887 р.н., с.Рудня-Базарська Волинської губернії (нині Народицького району Житомирської області), чех, освіта початкова, проживав у с.Кривоносове (нова назва Червонозорівка) Витязівського (нині Бобринецького) району, конюх колгоспу ім.Калініна. Заарештований 5.08.1938 Витязівським РВ НКВС (підозрювався у контрреволюційній агітації проти колгоспного ладу). Кіровоградським обласним судом 19.04.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 580)

РЕМАНОВ ВОЛОДИМИР МИКОЛАЙОВИЧ, 1881 р.н., м.Гродно (Білорусія), росіянин, освіта вища, проживав у м.Бобринець, бухгалтер маслозаводу. Заарештований 14.10.1933 Одеським облвідділом ДПУ (колишній дворянин, полковник царської армії, підозрювався у шпигунській діяльності). Одеським облвідділом ДПУ 29.10.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 6616)

РЕШЕТНЯК МАКАР ПРОКОПОВИЧ, 1902 р.н., с.Витязівка, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 10.11.1937 Витязівським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 1.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 31.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10282)

РЕШЕТНЯК ФЕДІР ТРОХИМОВИЧ, 1896 р.н., с.Витязівка, українець, освіта початкова, член колгоспу "Червона Україна". Заарештований 3.11.1937 Витязівським РВ НКВС (контрреволюційна агітація). Засуджений 14.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8813)

РИБАК ФЕОДОСІЙ ХАРЛАМПОВИЧ, 1900 р.н., с.Дончине, українець, освіта початкова, тракторист колгоспу "Червоний орач". Заарештований 6.07.1938 Витязівським РВ НКВС (участь у

Кронштадському бунті). Витязівським РВ НКВС 24.01.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2206)

РИБЧЕНКО ГРИГОРІЙ КАРПОВИЧ, 1889 р.н., с.Осикувате, українець, освіта початкова, член правління колгоспу ім.Будьонного. Заарештований 1.09.1931 Бобринецьким РВ ДПУ (зрив заходів державної хлібозаготівлі). Прокуратурою Бобринецької дільниці 23.09.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. Вдруге заарештований 1.01.1933 Бобринецьким РВ ДПУ (саботаж проти виконання плану хлібозаготівлі). Бобринецьким РВ ДПУ 8.03.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. Втретє, працюючи секретарем Витязівської машино-тракторної станції, заарештований 27.11.1936 Витязівським РВ ДПУ (агітація проти державної хлібозаготівлі). Засуджений 19.03.1937 Одеським облсудом до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 1 рік. Реабілітований 8.06.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 2905, 2876, 1210)

РИЖИКОВ ЕМАНУЇЛ АНТОНОВИЧ, 1907 р.н., с.Водяно-Михайлівка, росіянин, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 15.05.1932 Бобринецьким РВ ДПУ (агітація проти радянської влади, терор: "колишній червоний партизан, кандидат у члени партії, член правління колгоспу "Шлях Леніна", активіст Віктор Золотаренко 7.05.1932 супроводжував верхи на коні піших куркулів хутора Валуєва на роботи з ремонту греблі, в дорозі звинувачував Григорія Побігайла у крадіжці колгоспного коня і вдарив його двічі, тоді Григорій стягнув його з коня, вихопив лопату у Емануїла Рижикова і побив його нею так, що через кілька годин Золотаренко в лікарні помер; Григорій Побігайло, 1909 р.н., утік; іще напередодні після арешту 10 куркулів і після вбивства селянина-заможника Максима Рижикова, двоюрідного брата Емануїла, куркулі на зібранні 12.04.1932 вирішили розправитись із активістом Золотаренком і головою Водяно-Михайлівської сільради Іваном Захарівим, які проводили масове розкуркулення"). Засуджений 29.10.1932 Одеським облсудом до розстрілу з конфіскацією майна, дати виконання вироку у справі немає. Ребілітований 25.08.1992 Генеральною прокуратурою України. (П – 13494)

РИЖИКОВ МАКСИМ СЕМЕНОВИЧ, 1902 р.н., с.Водяно-Михайлівка, хлібороб. У 1930 році розкуркулений. Заарештований 12.04.1932 Бобринецьким РВ ДПУ (агітація проти колективізації: "на хуторах Валуєве і Водяно-Михайлівка гуртується контрреволюційна група куркулів, яка складається переважно із розкуркулених, висланих, втеклих у 1930-31 роках з півночі; натхненником гурту є Максим Рижиков, який у роки громадянської війни був у банді Іванова, розстрілював червоних партизан і якого тепер включали у списки на заслання, але він втік; ця група ставить мету: розвалити колгосп, розібрати колгоспну продуктивну й робочу худобу, зірвати весняну сівбу шляхом впливу на бідняків та середняків, налаштовують їх не виходити у степ, не сіяти, кинути доглядати коней та іншу худобу"). Вбитий під час конвоювання при спробі втекти. (П – 6711)

РИЖИКОВ ПАВЛО АНДРІЙОВИЧ, 1884 р.н., с.Водяно-Михайлівка, українець, освіта початкова, член колгоспу "Червоний Жовтень". Заарештований 8.04.1950 Бобринецьким РВ МДБ ("під час німецької окупації був старостою громадського двору, вилучав у односельчан одяг і продукти для потреб німецької армії; очолював нелегальну релігійну секту п'ятидесятників" – *див. Кіндрат Габро*). Засуджений 19.10.1950 Кіровоградським облсудом до 25 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 19.11.1991 Генеральною прокуратурою України. (П – 12877)

РИЖИКОВ ПАВЛО ЯКОВИЧ, 1889 р.н., с.Водяно-Михайлівка, українець, освіта початкова, конюх колгоспу "Червоний Жовтень". Заарештований 26.07.1941 Бобринецьким РВ НКДБ ("у 1916 році був забраний на фронт, прослужив 1 місяць і потрапив у полон, де пробув аж до 1920 року – м.Темешваль, Австрія; вів антирадянську пропаганду: з початком воєнних дій між СРСР і Німеччиною в червні-липні 1941 року висловлював поразницькі настрої"). Етапований у Східно-Казахстанську область в тюрму №17 і, перебуваючи під вартою, вів антирадянську агітацію, за що оперативною частиною тюрми вдруге був притягнений до відповідальності ("Гітлер у 1942 році розгромить СРСР, вже гітлерівці дійшли до Сибіру"; "Гітлер несе радянському народові звільнення від колгоспної кабали, над мирним населенням він не знущається, а лиш над комуністами, комсомольцями і євреями"). Засуджений 3.06.1942 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 28.04.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 153)

РО(А)ЙЗЕН ІЗРАЇЛЬ МАРКОВИЧ, 1895 р.н., уповноважений СНК по заготівлях. Засуджений 14.10.1938 Верховним судом СРСР до розстрілу. Інших даних у справі немає. (П – 5228)

РОЖКОВ ВАСИЛЬ ІВАНОВИЧ, 1888 р.н., м.Бобринець, українець, освіта початкова, член ВКП(б) до 1935 року, проживав у с.Червоновершка Компаніївського району, завідувач молочно-товарної племінної ферми колгоспу "Червоний прапор". Заарештований 16.10.1937 Компаніївським РВ НКВС (шкідництво). Засуджений 2.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 21.11.1937. Реабілітований 23.08.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3412)

РОЖКОВ ЛЕОНТІЙ ІВАНОВИЧ, 1900 р.н., с.Костувате Братського району Миколаївської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Мар'янівка Бобринецького району, бухгалтер Витязівської райспоживспілки. Заарештований 14.10.1937 Витязівським РВ НКВС (розповсюджував провокаційні чутки про неминучість загибелі радянської влади, шкідництво). Засуджений 20.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 21.05.1980 Кіровоградським облсудом. (П – 8669)

РОЗГОН ІВАН ДАВИДОВИЧ, 1914 р.н., с.Софіївка (нова назва Зоряне), українець, освіта неповна середня, член колгоспу "Червоний партизан". Заарештований 6.12.1932 Бобринецьким РВ ДПУ (антирадянська агітація: "внаслідок неусвідомлення економічних труднощів, які переживає село, в листопаді 1932 року написав три п'єси "Бідняцька доля", "Засуджений" та "Байки", в яких викривлено відобразив життя колгоспників і хід колективізації, а також написав відозву, яка закликає колгоспників до масового виходу з колгоспів і підняття повстання проти радянської влади – по селу цю відозву не розповсюдив"). Одеським облвідділом ДПУ 18.02.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. Вдруге судимий за хуліганство 1940 року до 1 року неволі умовно. Втретє, проживаючи у с.Витязівка Бобринецького району й працюючи дезинфектором районної лікарні, заарештований 5.05.1944 Витязівським РВ НКДБ ("з метою отримати кращу роботу у 1941 році написав листа німецькому коменданту району, в якому зводив наклеп на радянську дійсність, вказував на радянських громадян Олексієнка і Товкайла, які мали стосунок до його судової справи у 1933 році; влітку 1943 року написав листа Адольфу Гітлеру"). Засуджений 14.08.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 15 років каторги з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Трибуналом Приволзького військового округу 29.04.1955 міру покарання зменшено до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 26.05.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. Батько у 1933 році засуджений до 5 років неволі, у 1944 році доля його, за довідкою сільради, була невідомою. (П – 2782, 13910)

РОЙЗЕН ІЗРАЇЛЬ МАРКОВИЧ, 1895 р.н., м.Ананьїв Одеської області, єврей, освіта середня, член КП(б)У з 1928-го року, проживав у с.Витязівка (нині Бобринецького району), уповноважений комітету по заготівлі. Заарештований 17.01.1938 Витязівським РВ НКВС (активний учасник антирадянської троцькістсько-терористичної організації). Засуджений 14.10.1938 Верховним судом СРСР до розстрілу, вирок виконано 14.10.1938. Реабілітований 14.11.1957 Верховним судом СРСР. (П – 3913)

РОМАНЕНКО ЯКІВ МИКОЛАЙОВИЧ, 1903 р.н., с.Богданівка Броварського району Київської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Свердлове Бобринецького району, тесля колгоспу ім.Свердлова. Заарештований 3.07.1938 Бобринецьким РВ НКВС (учасник підпільної повстанської контрреволюційної організації). Бобринецьким РВ НКВС 28.12.1938 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2336)

РОМАНЕСКО-РОМАНОВ МИКОЛА ОЛЕКСІЙОВИЧ, 1894 р.н., м.Бухарест (Румунія), румун, освіта початкова, проживав у м.Бобринець, тесля промартілі "Харчовик". Заарештований 10.02.1938 Бобринецьким РВ НКВС (шпигунська діяльність, контрреволюційна агітація). Засуджений 27.09.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 11.10.1938. Реабілітований 18.11.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3926)

РОМАНЧЕНКО РОМАН РОМАНОВИЧ, 1912 р.н., м.Бобринець, українець, освіта 3 класи, проживав у м.Ленінграді (Росія) і працював електромонтером, з вересня 1939 року червоноармієць 235-ої окремої зенітної артилерійської дивізії. Заарештований 21.04.1940 військовою прокуратурою 2-го корпусу Прикордонно-внутрішньої охорони ("по закінченні бойових дій на фінському фронті при перебазуванні частини агітував вояків на втечу – з 200 червоноармійців утекло 37, Романченко з Іваном

Гордійчуком – *див. книга п'ята, "Некіровоградщина"* – найперші; провадив контрреволюційну агітацію: "Радянська преса повідомляє брехливі дані про втрати на фінському фронті", читав солдатам фінські наклепницькі листівки"). Засуджений 10.05.1940 403-ім військовим трибуналом до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 8.01.1972 військовою колегією Верховного суду СРСР. (П – 8261)

РОШКОВСЬКИЙ МИКОЛА КОСТЯНТИНОВИЧ, 1918 р.н., м.Бобринець, росіянин, освіта незакінчена вища, проживав у с.Рівному Новоукраїнського району, без певних занять. Заарештований 11.05.1944 Рівненським РВ НКДБ (антирадянська діяльність, посібництво німецьким окупантам у роки війни). Засуджений 14.08.1944 військовим трибуналом НКВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 29.11.1989 Кіровоградським облсудом. (П – 13361)

РОЩЕНКО ДАНИЛО ІВАНОВИЧ, 1900 р.н., м.Бобринець, українець, освіта початкова, проживав у с.Новоградівка Бобринецького району, бригадир колгоспу "Червоний відпускник". Заарештований 14.10.1937 Витязівським РВ НКВС ("зловживав службовим становищем, допускав утрати зернових, вихваляв фашистський лад у Німеччині; бив колгоспників, змушував вагітну жінку працювати взимку на тяжких роботах"). Засуджений 10.07.1938 виїзною сесією Миколаївського обласного суду до 3 роки ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 12.11.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 1956)

РУДЕНКО ХРИСТИНА МАКСИМІВНА, 1916 р.н., с.Ворошилівка Степанівської сільради (нова назва – Кам'яне), українка, письменна, робітниця радгоспу ім.Рози Люксембург (нині селище Сугокліївка) Бобринецького району. Заарештована 18.07.1941 Бобринецьким міжрайвідділом НКВС (антирадянська агітація: "після нападу Німеччини на СРСР серед робітників радгоспу висловлювала антирадянські настрої, поширювала наклепи на життя в СРСР, вихваляла фашизм: "Мені все одно, яка влада: при радянській я жила погано, хліба було мало – ось я працюю за 200 грам хліба і мені ніхто не допомагає"). Засуджена 14.03.1942 особливою нарадою НКВС СРСР до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 20.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12185)

РУДИЙ МИКОЛА МАКСИМОВИЧ, 1889 р.н., с.Кетрисанівка, українець, письменний, робітник радгоспу "Радлад". У 1928 році розкуркулений. Заарештований 15.09.1937 Бобринецьким РВ НКВС (контрреволюційна агітація: "Вічно голодні й роздягнені, наша праця не оплачується, працюємо задарма, навіть на хліб не заробиш, годують таким кандьором, що раніше на нього ніхто й дивитись не став би"). Засуджений 25.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9308)

РУНГ ЛІБЕРАДУС ФРІДРІХОВИЧ, 1899 р.н., хутір Кам'януватка Буховецької сільради (нині село приєднане до с.Маковіївка), німець, письменний, заступник голови колгоспу "Гофнунг". Заарештований 1.02.1932 Бобринецьким РВ ДПУ (контрреволюційна діяльність: "син куркуля, який до революції мав 280 десятин землі, 70 голів великої рогатої худоби, парову молотарку, крупний і дрібний сільгоспінвентар, експлуатував наймитів; у 1930 році вступив у колгосп, через рік проліз у правління; 4.12.1931 як заступник голови на зборах, де обговорювалось питання хлібозаготівлі, запропонував хліб державі не здавати, а розділити серед колгоспників, що було й зроблено: понад трудодні роздано зернохліба 260 центнерів, коли план хлібоздачі колгоспом був виконаний лиш на 45%"). Засуджений 19.06.1932 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання на північ. Реабілітований 23.07.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 3679)

РУНГ ФЛОРІАН ФЕДОРОВИЧ, 1903 р.н., хутір Кам'януватка Буховецької сільради (нині село приєднане до с.Маковіївка), німець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 21.12.1937 Витязівським РВ НКВС (контрреволюційна агітація). Засуджений 29.01.1938 НКВС СРСР до розстрілу, вирок виконано 28.05.1938. Реабілітований 21.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9604)

РЯБОЧЕНКО ДМИТРО МИХАЙЛОВИЧ, 1902 р.н., м.Бобринець, українець, освіта початкова, проживав у с.Новоградівка Бобринецького району, голова колгоспу "Червоний відпускник". Заарештований 20.09.1937 Витязівським РВ НКВС ("зловживання службовим становищем, що призвело до втрати врожаю зернових та загибелі худоби, зокрема допускав годування жеребних кобил гнилим кормом, внаслідок чого трапилось 7 випадків абортувань; як голова колгоспу знав про побиття колгоспників окремими

членами правління, але не вживав заходів для покарання"). Засуджений 10.07.1938 виїзною сесією Миколаївського обласного суду до 2 роки ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 12.11.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 1956)

РЯБЧЕНКО МИКОЛА ДАНИЛОВИЧ, 1919 р.н., с.Грузьке, українець, освіта середня, рахівник колгоспу. Заарештований 12.10.1944 Витязівським РВ НКДБ ("співробітництво з німецькою окупаційною владою: працював бригадиром громадського двору під час війни"). Засуджений 4.12.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 15 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки та конфіскацією майна. Трибуналом військ НКВС Українського округу 28.03.1945 міру покарання зменшено до 10 років неволі. Реабілітований 9.01.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12981)

САВЧЕНКО ТИМІШ СЕМЕНОВИЧ, 1898 р.н., с.Сухини Корсунь-Шевченківського району Черкаської області, українець, освіта 5 класів, проживав у с.Садове Бобринецького району, рахівник колгоспу. Заарештований 27.07.1937 Бобринецьким РВ НКВС (керівник контрреволюційної організації). Засуджений 29.10.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 13.11.1937. Реабілітований 19.11.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5369)

САЛТАСЮК ГАННА АНДРІЇВНА, 1906 р.н., с.Киданівка Богуславського району Київської області, проживала у с.Червона Долина Бобринецького району, українка, освіта початкова, член колгоспу "Червоний шлях". Заарештована 13.10.1944 Бобринецьким РВ НКДБ (антирадянська агітація). Засуджена 5.05.1945 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Військовою колегією Верховного суду СРСР 14.02.1947 виправдана, з-під варти звільнена. (П – 32)

САПОЖНИКОВ ПИЛИП ОМЕЛЯНОВИЧ, 1892 р.н., с.Степанівка, українець, освіта початкова, член колгоспу ім.Горького, червоноармієць 116 запасного стрілецького полку. Заарештований 4.09.1944 відділом контррозвідки "Смерш" 28-ої Алтайської запасної стрілецької дивізії ("співробітництво з німецькими окупантами: на початку війни поблизу Дніпра потрапив у німецький полон, німці відпустили додому, працював бригадиром рільничої бригади громадського двору у Степанівці"). Військовим трибуналом Кіровоградського гарнізону 22.02.1945 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 6797)

СВЯТОКУМ ВАСИЛЬ МИХАЙЛОВИЧ, 1891 р.н., с.Кетрисанівка, українець, освіта початкова, проживав у с.Дібрівка Бобринецького району, конюх артілі "Харчовик". Заарештовано 21.07.1938 Бобринецьким РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 16.07.1939 Миколаївським облсудом до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 29.01.1993 Генеральною прокуратурою України. (П – 13804)

СЕЛЬНИКОВ ІВАН МАРТИНОВИЧ, 1893 р.н., м.Бобринець, українець, освіта початкова, коваль. Заарештований 14.08.1920 Бобринецькою міліцією (службовець денікінської поліції). Засуджений 6.09.1920 Єлисаветградською повітовою ЧК до ув'язнення у концтаборі до завершення громадянської війни. Комісією за амністією Всеукраїнського з'їзду Рад 1.04.1921 покарання зменшено до 5 років ув'язнення в концтаборі. Реабілітований 17.06.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 14212)

СЕМЕНЕНКО ВАСИЛЬ ГРИГОРОВИЧ, 1901 р.н., м.Бобринець, українець, письменний, проживав на х.Новопавлівка Бобринецького району, бригадир, комірник колгоспу "Червоний шлях". Заарештований 1.06.1934 Бобринецьким РВ НКВС (підозрювався у підпалі хати колгоспниці-активістки – *див. Роман Кобилинський*). Одеським облуправлінням НКВС 23.06.1934 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2862)

СЕМЕНЕНКО ЛЕОНТІЙ ГРИГОРОВИЧ, 1903 р.н., м.Бобринець, українець, письменний, проживав на х.Пашкове Дібрівської сільради Бобринецького району, конюх колгоспу "ХТЗ". Заарештований 3.07.1938 Бобринецьким РВ НКВС (участь у контрреволюційній повстанській організації). Кіровською міськпрокуратурою 28.12.1938 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2315)

СЕМЕНЕНКО ФЕДІР ГРИГОРОВИЧ, 1900 р.н., с.Мар'янівка, українець, освіта початкова, проживав у с.Малодрюкове Бобринецького району, рахівник артілі ім.Войкова. Заарештований 14.02.1938 Бобринецьким РВ НКВС (контрреволюційна агітація). Засуджений 11.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 27.05.1938. Реабілітований 24.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10648)

СЕМЕНОВ ЛУКА СЕМЕНОВИЧ, 1903 р.н., м.Київ, українець, освіта 3 класи, проживав у с.Сальникове Бобринецького району, колгоспник. Заарештований 3.12.1944 Бобринецьким РВ НКДБ (антирадянська діяльність, зрада Батьківщини). Засуджений 23.03.1945 військовим трибуналом Кіровоградського гарнізону до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 9.10.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13623)

СЕМЕНЮТА КИРИЛО ВАСИЛЬОВИЧ, 1887 р.н., с.Шляхове, українець, освіта початкова, проживав на х.Свердлова Бобринецького району, голова колгоспу ім.Свердлова. Заарештований 4.12.1937 Бобринецьким РВ НКВС (агітація проти здачі хліба державі). Засуджений 8.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8886)

СЕНЗЮК ПЕТРО АНТОНОВИЧ, 1886 р.н., с.Шмирки Теофіпольського району Вінницької (нині Волочиського Хмельницької) області, українець, освіта початкова, проживав у с.Водяно-Михайлівка Бобринецького району, фельдшер медичної амбулаторії с.Кетрисанівка. У 1932 році за невиконання плану хлібозаготівлі перебував під слідством. Вдруге заарештований 1.03.1934 Бобринецьким РВ НКВС ("провадив антирадянську агітацію, погрожував активістці села Лукині Завгородній розправою, якщо вона не припинить діяльність, мовляв, буде як із активістом Золотарьовим, якого куркулі вбили у 1932 році" – *див. Панас Цикаленко*). Засуджений 23.05.1934 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у м.Уральськ (Казахстан), 18.10.1934 звільнений з-під варти. Реабілітований 6.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 893, 7522)

СЕРПУХОВИТІН ГЕОРГІЙ ДМИТРОВИЧ, 1897 р.н., м.Бобринець, українець, освіта середня, вчитель. Заарештований у березні 1931 року Бобринецьким РВ ДПУ (антирадянська діяльність). Одеським сектором ДПУ УРСР 30.11.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3290)

СИДОРЕНКО ІВАН СТЕПАНОВИЧ, 1892 р.н., с.Студеньки Новогрудського повіту Мінської губернії (нині Новогрудського району Гродненської області, Білорусь), білорус, письменний, проживав у с.Родзянкіне (нині Трудолюбівка) Бобринецького району, член артілі "Рот Фан". Заарештований 12.02.1938 Бобринецьким РВ НКВС (агітація проти колективізації, вихваляння життя в капіталістичних країнах). Засуджений 19.09.1938 Миколаївським облсудом до 6 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 27.03.1990 Верховним судом УРСР. (П – 11598)

СИДОРОВ ІВАН ВАСИЛЬОВИЧ, 1911 р.н., с.Воронцівка Сальського району Ростовської області (Росія), росіянин, освіта початкова, проживав у с.Степанівка Бобринецького району, слюсар-автомеханік. Заарештований 14.07.1944 Бобринецьким РВ НКДБ (антирадянська агітація). Засуджений 18.10.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 17.09.1968 Кіровоградським облсудом. (П – 8212)

СІГАЛ ЙОСИП БОРИСОВИЧ, 1890 р.н., м.Відень (Австрія), єврей, освіта початкова, проживав у м.Бобринець, продавець книгарні. Заарештований 17.10.1937 Бобринецьким РВ НКВС (за підозрою у шпигунстві та проведення антирадянської агітації). Засуджений 10.12.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 13.12.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4591)

СІРИК КИРИЛО ДМИТРОВИЧ, 1894 р.н., с.Олексіївка, українець, освіта початкова, працював у радгоспі ім.Р.Люксембург (член колгоспу ім.Косіора). Заарештований 17.10.1937 Бобринецьким РВ НКВС (розповсюдження провокаційних чуток, терор). Засуджений 2.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 20.11.1937. Реабілітований 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10792)

СКИБЕНКО ВІКТОР АНДРІЙОВИЧ, 1909 р.н., м.Бобринець, українець, освіта середня, проживав у м.Кіровограді, начальник відділення паливно-мастильних матеріалів військової частини 8612, військовий технік 2-го рангу. Заарештований 14.03.1938 особливим відділом УДБ НКВС 15-ї авіабригади (шкідництво, спрямоване на зниження бойової готовності авіаційного батальйону). Засуджений 16.01.1939 434-им трибуналом Київського військового округу до розстрілу з конфіскацією майна. Верховним судом СРСР 17.03.1939 міру покарання зменшено до 4 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Помер

7.01.1940 у "Сєввостлагу", відбуваючи покарання. Реабілітований 16.10.1957 Верховним судом СРСР. (П – 6294)

СКЛЯРЕНКО ІЛЛЯ ЮХИМОВИЧ, 1895 р.н., м.Бобринець, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 27.03.1938 Бобринецьким РВ НКВС (учасник контрреволюційної повстанської організації, антирадянська агітація, шкідництво). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу з конфіскацією майна, вирок виконано 17.07.1938. Реабілітований 17.05.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4336)

СКЛЯРЕНКО ОЛЕКСІЙ ЮХИМОВИЧ, 1892 р.н., м.Бобринець, українець, освіта початкова, у 1934 році виключений із членів ВКП(б), бригадир колгоспу "13-й з'їзд КП(б)У". Заарештований 4.07.1938 Бобринецьким РВ НКВС (агітація проти колгоспного ладу, підписки на державну позику). Засуджений 28.04.1939 кримінально-судовою колегією Кіровоградського облсуду до 6 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Верховним судом УРСР 17.10.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 856)

СКУБІЛІН КОСТЯНТИН ПАНАСОВИЧ, 1883 р.н., с.Володимирівка (нова назва – с.Піщане), українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 5.01.1929 Зінов'євським окрвідділом ДПУ (антирадянська агітація). Судового рішення у справі немає. (П – 4213)

СКУБКО ВАСИЛЬ ФЕДОРОВИЧ, 1894 р.н., м.Бобринець, українець, освіта початкова, робітник райшляхвідділу. Заарештований 8.02.1938 Бобринецьким РВ НКВС (контрреволюційна діяльність: "закликав робітників організовано кинути роботу; висловлював зухвалі слова на адресу керівників партії та уряду: "Сталін веде країну до голоду"). Засуджений 11.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 27.05.1938. Реабілітований 5.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10647)

СКУБКО ДМИТРО ФЕДОРОВИЧ, 1886 р.н., с.Тарасівка, українець, освіта початкова, проживав у м.Бобринець, колгоспник. Заарештований 8.11.1931 Бобринецьким РВ ДПУ (учасник контрреволюційної групи, антирадянська агітація). Засуджений 1.08.1932 колегією ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у концтаборах умовно. Реабілітований 31.01.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12383)

СКУБКО МИКОЛА МИКОЛАЙОВИЧ, 1900 р.н., м.Бобринець, українець, освіта початкова, бухгалтер банку. Заарештований 1.04.1938 Бобринецьким РВ НКВС ("член підпільної контрреволюційної організації, яка вела антирадянську агітацію, здійснювала шкідницьку діяльність"). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 21.06.1938. Реабілітований 20.11.1956 трибуналом Київського військового округу. (П – 3821)

СЛІПЧЕНКО ФЕДІР ПАВЛОВИЧ, 1893 р.н., с.Дворянське Олексіївської сільради Бобринецького району, українець, освіта початкова, проживав у смт Устинівка, хлібороб, працівник поштового відділення. Заарештований 26.09.1921 Бобринецьким політбюро ЧК ("служив у денікінському каральному загоні в листопаді-грудні 1919 року по мобілізації, втік із загону; денікінці розстріляли жителів села Лозуватка Компаніївського району Степана Гінкула, Саву Щербину, Івана Вунченка"). Бобринецьким політбюро ЧК 4.01.1922 звільнений з-під варти під підписку про невиїзд. Колегією кримінального відділу Зінов'євської окружної сесії Одеського губернського суду 25.07.1925 справа зупинена, оголошено розшук. Зінов'євським окрвідділом ДПУ 31.05.1930 розшук скасовано, оскільки "справа вже втратила актуальність". (П – 2679)

СМИК АДАМ МИХАЙЛОВИЧ, 1900 р.н., с.Червонка Словечанського району Київської (нині Овруцького Житомирської) області, українець, освіта початкова, проживав у с.Василівка Бобринецького району, колгоспник. Заарештований 16.10.1937 Бобринецьким РВ НКВС ("у 1919-20 роках підтримував стосунки з білополяками; у 1934-ому переселився на Бобринеччину; в цинічній формі висміював стаханівців сільського господарства"). Засуджений 14.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 11.09.1963 Кіровоградським облсудом. (П – 6992)

СМОКВИН ДАНИЛО ГРИГОРОВИЧ, 1850 р.н., с.Береславка, українець, неписьменний, проживав у с.Іванівка Бобринецького району, без певних занять. Заарештований 7.04.1930 Бобринецьким РВ ДПУ (антирадянська діяльність та шкідництво в колгоспі). Засуджений 17.05.1930 Зінов'євським окружним судом до 5 років ув'язнення у концтаборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та засланням. Реабілітований 30.08.1993 Генеральною прокуратурою України. (П – 1838)

СОКОЛАН МИКОЛА ЮХИМОВИЧ, 1912 р.н., с.Рогозівка Бобринецького району, українець, освіта 6 класів, рядовий 230-го армійського запасного стрілецького полку. Заарештований 12.12.1944 відділом контррозвідки "Смерш" 230-го АЗСП ("зрада Батьківщини: проживаючи на окупованій німцями території, служив у поліції, допомагав німецьким окупантам придушувати партизанський рух і насильно вивозити радянських громадян у Німеччину; у березні 1944 року, при підході частин Червоної армії до Бобринецького району, боячись відповідальності за вчинені злочини, втік у Румунію"). Покінчив життя самогубством 7.01.1945 під час слідства. Відділом контррозвідки "Смерш" 230-го АЗСП 7.01.1945 справу припинено. (П – 4686)

СОКОЛАН ПЕТРО ПЕТРОВИЧ, 1891 р.н., м.Бобринець, українець, освіта вища, вчитель школи №5. Заарештований 17.10.1937 Бобринецьким РВ НКВС (контрреволюційно-націоналістична агітація серед педагогів). Засуджений 20.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 28.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Разом з ним репресована і дружина Ярина. (П – 8850)

СОКОЛАН ЯРИНА НАУМІВНА, 1894 р.н., м.Бобринець, українка, освіта вища (Черкаський педінститут), вчителька школи №4. Заарештована 16.11.1937 Бобринецьким РВ НКВС (антирадянська агітація серед педагогів та учнів школи). Засуджена 20.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 28.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8850)

СОКОЛЬЧЕНКО ВОЛОДИМИР ДЕНИСОВИЧ, 1898 р.н., с.Кетрисанівка, українець, освіта незакінчена вища (агробіологія), проживав з 1934 року у с.Володимирівка Великовисківського (нині Кіровоградського) району, директор школи. У березні 1933 року заарештовувався за зв'язки з білобандитами в роки громадянської війни, під слідством пробув більше місяця. Вдруге заарештований 12.09.1937 Великовисківським РВ НКВС ("син церковного старости, вів шкідницьку педагогічну діяльність: навчав дітей не в марксо-ленінському дусі, ні слова не говорив про роль Сталіна в історії СРСР, хвалився: "Тепер у школі ленінським духом і не пахне"; не виправдав довіри як секретний співробітник НКВС – виключений як дезінформатор і такий, що розшифрувався перед дружиною"). Засуджений 27.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, у карточці справи відзначено день смерті у таборі 11.01.1943 – від раку шлунка. Реабілітований 12.02.1957 трибуналом Київського військового округу. (П – 3569)

СОЛОГУБ ПАНАС ПЕТРОВИЧ, 1891 р.н., с.Кам'ануватка (приєднане до с.Маковіївка), українець, неписьменний, проживав у с.Апрелівка Бобринецького району, член колгоспу ім.Кірова. У 1931 році притягувався до відповідальності у справі СВУ, під слідством пробув 1 місяць. Вдруге заарештований 14.09.1937 Витязівським РВ НКВС (антирадянська агітація: "під час жнив підбурював колгоспників: "Хліба ми не матимем, хліб заберуть і ми знову голодуватимем" – *див. Павло Мельниченко*). Засуджений 25.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 15.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9301)

СОЛОГУБ ПРОКІП МИКИТОВИЧ, 1887 р.н., с.Кам'ануватка, українець, письменний, проживав у м.Зінов'євську (нині Кіровоград), різнороб. Заарештований 10.08.1931 Зінов'євським окружним відділом ДПУ (підозрювався у причетності до повстанської антирадянської підпільної організації). Прокуратурою Одеського оперсектору ДПУ УРСР 16.12.1931 справу припинено, з-під варти звільнений під розписку про невиїзд. (П – 7480)

СОЛОДАРЕНКО ВОЛОДИМИР ІВАНОВИЧ, 1916 р.н., х.Лашкул (нова назва – с.Промінь), українець, освіта неповна середня, військовослужбовець 218-го стрілецького полку. Заарештований 27.08.1942 особливим відділом НКВС 80-ої стрілецької дивізії (фашистські листівки, антирадянські висловлювання). Засуджений 5.09.1942 військовим трибуналом 80-ої стрілецької дивізії до 7 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 13.07.1992 прокуратурою Ленінградського військового округу. (П – 13488)

СОЛОДАРЕНКО ІВАН ГРИГОРОВИЧ, 1906 р.н., с.Дончине, українець, освіта 2 класи, проживав на х.Лашкул (нова назва – с.Промінь) Бобринецького району, з червня 1941 року військовослужбовець 643 окремого лінійного батальйону зв'язку. Заарештований 16.07.1942 особливим відділом НКВС 49-ої армії ("ще з березня 1942 року вів розмови із бійцями про перехід на бік німців;

14.07.1942 із гвинтівки прострелив сам собі лівий ліктьовий згин з тим, щоб потрапити в госпіталь і бути комісованим із армії та вернутись до рідних, які проживають на окупованій німцями території; 23.07.1942 вибіг із камери, щоб обеззброїти вартового й прийти до слідчого особливого відділу НКВС Федорова з вимогою звільнити всіх, хто перебуває в камері"). Направлений 7.08.1942 у Калузьку психіатричну лікарню, яка 22.09.1942 дала висновок, що Солодаренко страждає шизофренією і непридатний до військової служби. Особливим відділом 153-го укріпрайону 25.09.1942 справу припинено через хворобу підсудного, арештованого направлено в Калузький райвійськкомат. (П – 4894)

СОЛОДАРЕНКО ЯКІВ ПАНАСОВИЧ, 1895 р.н., с.Дончине, українець, освіта початкова, проживав на х.Лашкул (нова назва – с.Промінь) Бобринецького району, продавець сільського споживтовариства у с.Витязівка. Заарештований 14.10.1937 Витязівським РВ НКВС ("в період колективізації закликав колгоспників виходити з колгоспів, оскільки індивідуально жити й працювати вигідніше; у 1936 році перед всесоюзним переписом населення казав, що треба записуватись віруючими, викривляв положення про вибори до Верховної Ради"). Засуджений 20.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9193)

СОЛОДЧУК ВОЛОДИМИР ВАСИЛЬОВИЧ, 1902 р.н., м.Бобринець, українець, член ВКП(б), монтер райвідділу зв'язку. Заарештований 27.03.1944 Бобринецьким РВ НКДБ (антирадянська діяльність: "завербований німецькою жандармерією у 1941 році як таємний агент"). Бобринецьким РВ НКДБ 9.06.1944 направлений у спецтабір для фільтрації. (П – 3264)

СОЛОНЦОВА СОФІЯ КСЕНОФОНТІВНА, 1910 р.н., с.Миколо-Бабанка, українка, освіта початкова, проживала у м.Бобринець, домогосподарка. Заарештована 29.11.1937 Бобринецьким РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджена 1.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 25.06.1966 Кіровоградським облсудом. (П – 8048)

СОРГОВСЬКИЙ МАКСИМ МАРКОВИЧ, 1888 р.н., с.Розкошівка Теплицького району Вінницької області, українець, освіта вища, проживав у м.Бобринець, викладач сільськогосподарської школи. Заарештований 17.10.1937 Бобринецьким РВ НКВС (антирадянська агітація проти керівників партії та уряду). Засуджений 20.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївській області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 22.08.1959 Кіровоградським облсудом. (П – 4809)

СОРОКОВИКОВ ІВАН ПЕТРОВИЧ, 1889 р.н., с.Попові Острови Ленінградської області (Росія), росіянин, освіта неповна середня, член ВКП(б), проживав у м.Бобринці, інспектор райвиконкому. Заарешований 18.07.1938 Бобринецьким РВ НКВС (зв'язок із закордоном, контрреволюційні міркування). Засуджений 23.09.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 10.10.1938. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9734)

СОРОЧАН РОМАН ПРОКОПОВИЧ, 1889 р.н., с.Грузьке, українець, освіта початкова, коваль колгоспу. Заарештований 27.03.1938 Бобринецьким РВ НКВС (учасник контрреволюційної повстанської організації, антирадянська агітація, шкідництво). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу з конфіскацією майна, вирок виконано 21.06.1938. Реабілітований 17.05.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4336)

СОСНЕНКО ГАВРИЛО ЙОСИПОВИЧ, 1891 р.н., с.Олексіївка, українець, письменний, проживав у с.Новоградівка Бобринецького району, старший конюх колгоспу "Червоний відпускник". Заарештований 14.10.1937 Витязівським РВ НКВС ("зловживання службовим становищем, що призвело до втрат у тваринництві – годував жеребних кобил гнилим кормом"). Виїзною сесією Миколаївського облсуду 10.07.1938 справу припинено, з-під варти звільнений. Двоюрідний брат Андрій Никифорович Сосна-Сосненко – полковник царської армії, служив у денікінській армії, емігрував за кордон. (П – 1956)

СОСНЕНКО ГАВРИЛО ЙОСИПОВИЧ, 1895 р.н., с.Бобринка, українець, письменний, робітник радгоспу "Червоний землероб". Заарештований 8.02.1938 Витязівським РВ НКВС ("після революції мав до 100 десятин власної землі, утримував наймитів і сезонних робітників; у 1930-ому здійснював теракти проти представників радянської влади, закликав розбирати майно з колгоспів; коли трактор колгоспу "Зірка соціалізму" орав колгоспний лан і зачепив його землю, він організував куркулів і став стріляти по тракторові, потім його розбили; перебував у тісних стосунках з монахом Володимиром Кутненком; вів антирадянську агітацію: "Якби Україна відійшла до капіталістичних держав, ми не робили б по радгоспах

і жили б значно краще"). Засуджений 7.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 25.05.1938. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9489)

СОСНЕНКО ДАВИД ЙОСИПОВИЧ, 1888 р.н., с.Бобринка, українець, освіта початкова, різнороб колгоспу "Червоний землероб". У 1930 році як організатор контрреволюційної повстанської організації був висланий на північ, повернувся у 1935-ому. Вдруге заарештований 8.02.1938 Витязівським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність: "у 1919 організовував повстання проти радянської влади; разом із монахом Володимиром Кутненком під виглядом читання релігійної літератури пропагував скору загибель радвлади: "Стягуються непомірні податки з колгоспників, позика державна. Хлібозаготівля, а товарів як не було, так і нема, ми живемо зараз гірше, ніж за царизму"). Засуджений 7.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 16.07.1938. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською обласною прокуратурою. (П – 9489)

СОХАЦЬКИЙ ДМИТРО ГЕОРГІЙОВИЧ, 1889 р.н., с.Кетрисанівка, українець, освіта середня, проживав у м.Бобринець, робітник артілі "Харчовик". Заарештований 9.06.1937 Бобринецьким РВ НКВС (контрреволюційна пропаганда). Засуджений 13.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 23.08.1937. Реабілітований 1.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9534)

СТАРОДУБ-КРАСИЦЬКА МАРІЯ КАЛИНІВНА, 1901 р.н., с.Огіївка Ружинського району Житомирської області, українка, неписьменна, проживала у с.Витязівка (нині Бобринецького району), не працювала. Заарештована 23.09.1946 Витязівським РВ МДБ ("посібництво німецькій окупаційній владі: у 1942-43 роках завербована таємним агентом німецької поліції, видала ворогам 3 комуністів і партизана"). Засуджена 15.11.1946 трибуналом військ Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Звільнена 15.10.1955. Реабілітована 23.09.1955 трибуналом Київського військового округу. (П – 1949)

СТАРЧЕНКО СПИРИДОН СЕМЕНОВИЧ, 1897 р.н., с.Апрелівка, українець, освіта початкова, завгосп колгоспу ім.Кірова. У 1930 році арештовувався як член СВУ, у 1932-ому був засуджений за шкідництво у колгоспі до 1 року примусової праці. Втретє заарештований 26.11.1937 Витязівським РВ НКВС (антирадянська агітація, шкідництво: "разом із Дмитром Фесенком гуртували довкруг себе колгоспників, намовляли їх виходити з колгоспу, забирати своє майно; як член правління колгоспу ім.Кірова допустив до загибелі понад 300 центнерів зерна, на полі лишились незаскиртованими 28 гектарів льону, 30 гектарів ярої пшениці, 7 гектарів сорго, 50 гектарів жита"). Засуджений 1.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 2.12.1937. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9826)

СТЕПАНЕНКО ФИЛИМОН КИРИЛОВИЧ, 1898 р.н., с.Комарівка Корсунь-Шевченківського району Черкаської області, українець, освіта 5 класів, проживав у с.Жахівка Рощахівської сільради Бобринецького району, ветеринарний санітар колгоспу ім.Леніна. Заарештований 4.06.1951 Витязівським РВ НКВС ("із серпня 1941-го до весни 1942 року працював бухгалтером сільгоспгромади за німецької окупації, вів облік зданих німцям зерна і худоби, провадив антирадянську агітацію поразницького характеру; у 1949-50 роках на колгоспних зібраннях висловлював контрреволюційні думки стосовно заходів радянської влади – підписки на державну позику, проведення самообкладання, укрупнення колгоспів"). Засуджений 6.10.1951 трибуналом військ МДБ Кіровоградської області до 25 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Трибуналом Київського військового округу 26.08.1955 вирок зменшено до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 29.04.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13850)

СТЕПАНЕНКО ЮХИМ ЛУК'ЯНОВИЧ, 1899 р.н., с.Водяно-Михайлівка, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 15.10.1929 Бобринецьким РВ ДПУ (антирадянські дії – *див. Микита Шепель*). Засуджений 19.11.1929 Зінов'євським окрсудом до 3 років ув'язнення у концтабір умовно, звільнений з-під варти. Реабілітований 23.03.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 14162)

СТЕФУНЬКО ЛУКА МИХАЙЛОВИЧ, 1901 р.н., с.Залуква Станіславського повіту (нині Налицького району Івано-Франківської області), поляк, письменний, проживав у с.Новоградівка Бобринецького району, заготівельник Рощахівської споживчої кооперації. Заарештований 14.10.1937 Витязівським РВ НКВС (у 1919 році служив у Галицькій українській армії; вів систематичну антирадянську агітацію). Засуджений 26.11.1937 НКВС СРСР до розстрілу, вирок виконано 12.12.1937. Реабілітований 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11408)

СТОЙКОВ ОЛЕКСАНДР СТЕПАНОВИЧ, 1886 р.н., Терковський округ (Болгарія), болгарин, освіта початкова, проживав у с.Коржеве Бобринецького району, городник колгоспу ім.Ворошилова. Заарештований 18.10.1937 Бобринецьким РВ НКВС (агітація проти колгоспного ладу, вихваляв умови життя в Болгарії). Засуджений 20.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 19.06.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 1473)

СТРОЙ ПЕТРО СТЕПАНОВИЧ, 1899 р.н., с.Рожівка Броварського району Київської області, українець, письменний, проживав на х.Свердлове Бобринецького району, рахівник колгоспу ім.Свердлова. Заарештований 3.07.1938 Бобринецьким РВ НКВС (підозрювався як член контрреволюційної організації). Кіровською міською прокуратурою 28.12.1938 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2316)

СТУПАЦЬКИЙ ОЛЕКСАНДР ІВАНОВИЧ, 1903 р.н., м.Бобринець, українець, освіта початкова, проживав у м.Мала Виска, без певних занять. Заарештований 12.09.1944 Маловисківським РВ НКДБ (під час німецької окупації працював завідувачем їдальні цукрового заводу). Засуджений 24.10.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 20 років ув'язнення у виправно-трудових таборах та 5 років позбавлення громадянських прав з конфіскацією майна. Трибуналом Київського військового округу 16.11.1954 міру покарання знижено до 5 років неволі. Звільнений з таборів 13.12.1954. Реабілітований 27.02.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13085)

СУГАКОВ ЯКІВ СЕМЕНОВИЧ, 1895 р.н., с.Новоселівка Єланецького району Миколаївської області, українець, освіта початкова, проживав у м.Бобринець, член колгоспу "Комінтерн". Заарештований 27.07.1937 Бобринецьким РВ НКВС (контрреволюційна агітація). Засуджений 25.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 12.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9311)

СУМІНА ХИМА ГРИГОРІВНА, 1897 р.н., с.Новоолександрівка (приєднане до с.Кетрисанівка), українка, освіта незакінчена вища, проживала у м.Бобринець, вчителька. Заарештована 4.12.1937 Бобринецьким РВ НКВС (систематична контрреволюційна агітація: "За радянської влади вчителям живеться погано – зарплата мала, голодування, за царизму було краще і вчителям, і селянам"; "Як радвлада не говорить про національну культуру, однак російська мова є в нас пануючою"; "Погане життя в Радянському Союзі, ось мій брат іще в громадянську війну виїхав за кордон, у Німеччину, і пише, що там жити добре"; "Доки будуть вилучати контрреволюційну літературу із підручників? скоро в нас не буде чого читати й викладати", з приводу постанови про заборону абортів казала: "Тепер багато дітей не можна мати, бо тяжко їх виховувати, ні в що одягати"). Засуджена 8.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 21.04.1989 Кіровоградською обласною прокуратурою. Батько розкуркулений у 1929 році – мав 15 гектарів землі, близько 50 орендував, тримав 6-8 коней, 5 корів, наймитів мав, сезонних робітників запрошував. (П – 9194)

СУХАЧОВ ФЕДІР АРТЕМОВИЧ, 1887 р.н., с.Базилеве (нині с.Веселівка), українець, освіта початкова, проживав у м.Бобринець, коваль колгоспу "Червоний відпускник" села Новоградівка. Заарештований 17.10.1937 Бобринецьким райвідділом НКВС ("провадив антирадянську агітацію, зводив наклепи на колгосп"). Засуджений 20.11.1937 трійкою НКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 4.07.1959 Кіровоградським облсудом. (П – 4785)

СУХОРЕБРИЙ МИХАЙЛО КИРИЛОВИЧ, 1891 р.н., с.Витязівка, українець, освіта початкова, чоботар кустарної артілі. Заарештований 28.11.1937 Витязівським РВ НКВС ("починаючи з 1920 року, підтримував стосунки із священиками, займався релігійним проповідництвом, називав себе святим Михайлом; провадив антирадянську агітацію серед селян"). Засуджений 1.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10280)

ТАРАНОВСЬКИЙ МИКОЛА ГРИГОРОВИЧ, 1895 р.н., м.Бобринець, українець, освіта початкова, проживав у с.Кетрисанівка Бобринецького району, коваль і тесля колгоспу ім.Х-го з'їзду ВЛКСМ. Заарештований 28.07.1937 Бобринецьким РВ НКВС ("контрреволюційна діяльність: шкодив інвентар, чим гальмував посівну кампанію і жнива"). Засуджений 25.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9309)

ТАРАНОВСЬКИЙ СЕМЕН ГРИГОРОВИЧ, 1897 р.н., м.Бобринець, українець, освіта початкова, працівник облторгу. Заарештований 4.12.1937 Бобринецьким РВ НКВС (контрреволюційна агітація:

"Радянська влада уже розстрілює своїх вождів, серед вождів багато троцькістів і бандитів"; "Хліба нема, забрали комуністи, а робітники голодують"; шкідництво: "працюючи завідувачем магазину, з метою викликати невдоволення у населення отримував у магазині дефіцитні товари, але не пускав їх у продаж, а складував у комірчині, потім розподіляв серед своїх друзів"). Засуджений 8.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 28.02.1938. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8991)

ТАРАСЕНКО ТИХІН ОЛЕКСАНДРОВИЧ, 1891 р.н., с.Новоолександрівка (приєднане до с.Кетрисанівки), українець, освіта початкова, хлібороб. У 1932 році розкуркулений. Заарештований 20.03.1933 Бобринецьким РВ ДПУ (агітував за зрив весняної сівби). Засуджений 3.05.1933 особливою нарадою колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 30.11.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 7684)

ТАТАРЕНКО СЕМЕН ГРИГОРОВИЧ, 1888 р.н., с.Ольгопіль Новобузького району Миколаївської області, українець, освіта початкова, проживав у м.Бобринець, сторож машино-тракторної станції. Заарештований 26.03.1938 Бобринецьким РВ НКВС ("член підпільної контрреволюційної організації, яка вела антирадянську агітацію, здійснювала шкідницьку діяльність"). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 21.06.1938. Реабілітований 20.11.1956 трибуналом Київського військового округу. (П – 3821)

ТАТАРОВ СЕМЕН ГРИГОРОВИЧ, 1899 р.н., м.Бобринець, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, керуючий будинками житлоуправління. Заарештований 20.02.1938 Кіровським міськвідділом НКВС ("у 1919 році служив телеграфістом у денікінському війську; проводив контрреволюційну роботу, гуртуючи білогвардійців і куркулів"). Засуджений 13.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 16.07.1938. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9896)

ТЕЛИХ ІВАН КІНДРАТОВИЧ, 1907 р.н., с.Пустопілля (нині с.Полум'яне), українець, освіта початкова, проживав у м.Бобринець, службовець. Заарештований 2.04.1944 Бобринецьким РВ НКДБ (під час німецької окупації був старостою машино-тракторної станції). Засуджений 20.07.1944 трибуналом військ НКДБ Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 29.09.1991 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12765)

ТЕЛИХ ПАВЛО ЮХИМОВИЧ, 1899 р.н., с.Пустопілля (нині с.Полум'яне), українець, освіта початкова, садівник-городник колгоспу ім.Сталіна. Заарештований 28.06.1941 Бобринецьким міжрайвідділом НКДБ (антирадянські настрої, терористичні висловлювання). Управлінням НКВС Східно-Казахстанської області 4.12.1941 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2671)

ТЕПЛЮК ЛУКА ЗАХАРОВИЧ, 1889 р.н., с.Богданівка Броварського району Київської області, українець, письменний, проживав на х.Свердлове Бобринецького району, ветеринарний санітар колгоспу ім.Свердлова. Заарештований 21.07.1938 Бобринецьким РВ НКВС (підозрювався як член контрреволюційної організації). Прокуратурою Бобринецького району 28.12.1938 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2319)

ТЕПЛЮК МИКОЛА ДАНИЛОВИЧ, 1908 р.н., с.Богданівка Броварського району Київської області, українець, письменний, проживав на х.Свердлова Бобринецького району, голова колгоспу ім.Свердлова. Заарештований 3.07.1938 Бобринецьким РВ НКВС (підозрювався як член контрреволюційної організації). Кіровською міськпрокуратурою 28.12.1938 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2322)

ТИХЕВИЧ МИХАЙЛО СТЕПАНОВИЧ, 1901 р.н., Первомайський район Миколаївської області, українець, письменний, проживав на х.Лашкул (нова назва – с.Промінь) Бобринецького району, голова колгоспу ім.Петровського. Заарештований 10.09.1937 Витязівським РВ НКВС ("разом із обліковцем колгоспу Йосипом Колосом вели підривну роботу: не давали кормів для худоби, неправильно записували колгоспникам трудодні, через що 12 сімей у 1937 році перейшли працювати в інші господарства; займався шкідницькою діяльністю – неглибоко орав, погано обробляв землю, що приводило до зменшення урожайності"). Засуджений 23.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 11.08.1962 Кіровоградським облсудом. (П – 5739)

ТИХИЙ СТЕФАН ДМИТРОВИЧ, 1913 р.н., с.Матче Грубешівського повіту Люблінського воєводства (Польща), українець, освіта початкова, член КПЗУ з 1932 року, проживав у селищі радгоспу "Червона зірка" (нова назва Верхньоінгульське) Бобринецького району, тракторист. За належність до компартії Західної України і поширення революційних листівок двічі, у 1933 і 1939 роках, арештовувався польською владою. Втретє заарештований 22.06.1940 УНКВС Кіровоградської області ("у 1939 році нелегально перейшов кордон і отримав у органах міліції тимчасове посвідчення на право проживати у Бобринецькому районі; намагався назад повернутись через кордон СРСР, затриманий, при обшуку вилучені фінський ніж і револьвер"). Управлінням НКВС Свердловської області 22.10.1941 амністований як польський громадянин, з-під варти звільнений. Реабілітований 7.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12138)

ТКАЧЕНКО ВОЛОДИМИР МИКИТОВИЧ, 1915 р.н., с.Олексіївка, українець, освіта незакінчена вища – педагогічний інститут, проживав у с.Кетрисанівка Бобринецького району, вчитель Новоолександрівської школи. Заарештований 11.03.1949 УМДБ Кіровоградської області (у таборі військовополонених служив німцям агентом-пропагандистом). Засуджений 6.06.1949 трибуналом військової частини 07120 до 20 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав строком на 5 років. 30.06.1949 міру покарання зменшено до 10 років неволі. З табору звільнений 21.01.1955, проживав у селищі Лісогорськ Чунського району Іркутської області, Росія. Реабілітований 13.01.1992 прокуратурою Київського військового округу. (П – 12994)

ТКАЧЕНКО ІВАН ПАВЛОВИЧ, 1885 р.н., с.Олексіївка, українець, неписьменний, робітник радгоспу "Червоний землероб". Заарештований 18.10.1937 Бобринецьким РВ НКВС (член контрреволюційної повстанської організації). Засуджений 14.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 30.01.1965 Кіровоградським облсудом. (П – 1650)

ТКАЧЕНКО МАРІЯ ІВАНІВНА, 1904 р.н., м.Бобринець, українка, освіта початкова, проживала у с.Ставрівка (нині приєднане до с.Миколо-Бабанка) Бобринецького району, член колгоспу "Червона комуна". Заарештована 27.07.1937 Витязівським РВ НКВС (антирадянська агітація, розповсюдження контрреволюційних пісень). Засуджена 4.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Управлінням НКВС Кіровоградської області 15.08.1939 виправдана, з-під варти звільнена. (П – 1931)

ТКАЧЕНКО ПАВЛИНА СЕМЕНІВНА, 1887 р.н., с.Ставрівка (нині приєднане до с.Миколо-Бабанка), українка, освіта початкова, не працювала. У 1929 році була засуджена за агітацію проти будівництва колгоспної системи. Вдруге заарештована 27.07.1937 Витязівським РВ НКВС (антирадянська агітація, розповсюдження контрреволюційних пісень). Засуджена 4.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Управлінням НКВС Кіровоградської області 15.08.1939 виправдана, з-під варти звільнена. (П – 1931)

ТКАЧЕНКО ТРОХИМ СЕМЕНОВИЧ, 1883 р.н., с.Михайлівка (приєднане до с.Ударне), українець, освіта початкова, проживав у с.Володимирівка (нова назва – с.Піщане) Бобринецького району, робітник артілі "Гігант". Заарештований 1.03.1931 Бобринецьким РВ ДПУ (антирадянська агітація). Бобринецьким РВ ДПУ 16.07.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 1260)

ТОЛМАЧОВ МИКОЛА ВАСИЛЬОВИЧ, 1892 р.н., с.Нижній Реут Реутівського району Курської області (Росія), росіянин, освіта незакінчена вища (Харківські університет і консерваторія), проживав у м.Бобринець, без певних занять. Заарештований 18.03.1944 військовою контррозвідкою "Смерш" 57-ої армії 113-ої стрілецької дивізії (співробітництво з німецькими окупантами: "до війни працював бухгалтером "Союздруку", у серпні 1941 року був мобілізований у Червону армію, направлений у Дніпропетровськ для зарахування у військову частину, але потрапив у німецьке оточення, повернувся додому, став працювати бухгалтером на українській пошті; у жовтні 1942 року покликали німецький гебітскомісар Гольцман і бургомістр Гурін і наказали розпочати випуск газети "Бобринецький голос" на 5 штатних одиниць; як редактор випустив 65 чисел окупаційної газети, в якій друкувались матеріали, спрямовані проти комуністичної партії і радянської влади, конкретно про розпуск Комінтерну, голод в СРСР, розгром Червоної армії та інші"). Засуджений 5.10.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 20 років каторжних робіт з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 17.08.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13522)

ТОПОР ДЕНИС ІВАНОВИЧ, 1876 р.н., с.Мала Дворянка Миколаївського району Одеської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Обланка Бобринецького району, хлібороб. Заарештований 28.12.1928 Зінов'євським окрвідділом ДПУ УРСР ("разом з іншими одноосібниками готував необхідні умови для створення підпільної контрреволюційної організації"). Засуджений 12.07.1929 особливою нарадою при колегії ОДПУ СРСР до 3 років ув'язнення у концтаборах. Реабілітований 16.05.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 14184)

ТОРГАЛО ГРИГОРІЙ ІВАНОВИЧ, 1905 р.н., с.Олексіївка, українець, освіта початкова, проживав у с.Марфівка Долинського району, безробітний. Заарештований 6.11.1937 Долинським РВ НКВС (крадіжка соціалістичного майна, антирадянська діяльність). Засуджений 20.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 29.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10680)

ТОРГАЛО СИДІР ІВАНОВИЧ, 1895 р.н., с.Олексіївка, українець, освіта початкова, член ВКП(б) у 1918-20 роках, проживав у м.Бобринець, статистик райвідділу народної освіти. Заарештований 7.02.1938 Бобринецьким РВ НКВС ("член підпільної контрреволюційної організації, яка вела антирадянську агітацію, здійснювала шкідницьку діяльність"). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 29.07.1938. Реабілітований 20.11.1956 трибуналом Київського військового округу. (П – 3821)

ТОРОП ХАРИТОН ФЕДОТОВИЧ, 1899 р.н., с.Олексіївка, українець, освіта початкова, проживав у с.Березнегувате Компаніївського району, без певних занять. Заарештований 26.03.1944 Бобринецьким РВ НКДБ (співробітництво з німецькими окупантами). Засуджений 5.10.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 15 років ув'язнення з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 24.06.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13447)

ТРИГУБ ПАНТЕЛЕЙМОН ВАСИЛЬОВИЧ, 1902 р.н., с.Василівка, українець, освіта середня – профтехшкола, командир взводу батальйону зв'язку, старший лейтенант. Заарештований 3.12.1942 особливим відділом НКВС діючої армії (контрреволюційна агітація). Засуджений 10.12.1942 трибуналом 19-ої окремої стрілецької бригади до розстрілу, вирок виконано 19.01.1943. Реабілітований 15.02.1990 трибуналом Київського військового округу. (П – 10899)

ТРИКОЗ ОЛЕКСАНДР ЯКОВИЧ, 1913 р.н., с.Витязівка, українець, освіта 7 класів, проживав у м.Тернопіль, лейтенант, командир саперного взводу 283-го саперного полку 94 гвардійської дивізії 6 стрілецької армії 1-го Українського фронту. Заарештований 29.06.1945 відділом контррозвідки "Смерш" 227-ої артилерійської дивізії (підозрювався у дезертирстві). Відділом контррозвідки "Смерш" 8-ої повітряної армії 11.07.1945 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3219)

ТРОФИМЕНКО ГАННА ДМИТРІВНА, 1887 р.н., с.Височанове, українка, освіта початкова, проживала у м.Бобринці, домогосподарка. Заарештована 28.12.1928 Зінов'євським окрвідділом ДПУ УРСР ("разом з іншими одноосібниками готувала необхідні умови для створення підпільної контрреволюційної організації"). Засуджена 12.07.1929 особливою нарадою при колегії ОДПУ до заслання в Сибір на 3 роки. Реабілітована 16.05.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 14184)

ТРОФИМЕНКО ЯКІВ ПАВЛОВИЧ, 1892 р.н., с.Береславка, українець, освіта початкова, проживав у м.Бобринець, комірник школи комбайнерів. Заарештований 26.03.1938 Бобринецьким РВ НКВС ("член підпільної контрреволюційної організації, яка вела антирадянську агітацію, здійснювала шкідницьку діяльність"). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 21.06.1938. Реабілітований 20.11.1956 трибуналом Київського військового округу. (П – 3821)

ТРОЦЬКИЙ ГРИГОРІЙ ФЕДОРОВИЧ, 1885 р.н., м.Бобринець, українець, освіта середня гімназійна, проживав у м.Кіровограді, рахівник канцелярії Зінов'євського гарнізону. Заарештований 2.03.1931 Зінов'євським міськвідділом ДПУ ("із дворян; служив у царській, згодом у Червоній арміях; член контрреволюційної організації"). Зінов'євською міською прокуроратурою 11.10.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 8270)

ТРОЩИЛО СЕРГІЙ ОСТАПОВИЧ, 1890 р.н., с.Дончине, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 1.11.1945 Витязівським РВ НКДБ ("антирадянська діяльність, посібництво німецькій окупаційній владі"). Засуджений 23.02.1946 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області

до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 25.10.1989 Кіровоградським облсудом. (П – 10485)

ТУЙСУЗОВ МІСАК ТУМАСОВИЧ, 1894 р.н., м.Іспір (Туреччина), вірменин, освіта початкова, проживав у м.Бобринець, продавець магазину. Заарештований 9.02.1938 Бобринецьким РВ НКВС (вихваляв життя при царизмі та в капіталістичних країнах). Засуджений 11.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8840)

ТУМЕНКО ВАСИЛЬ МИТРОФАНОВИЧ, 1911 р.н., с.Червонопілля, українець, освіта початкова, знаходився у Южському таборі НКВС СРСР (Івановська область, Росія), червоноармієць 208 стрілецького полку 18 стрілецької дивізії. Заарештований 22.08.1940 особливим відділом ГУДБ НКВС СРСР ("здався у полон фінам без опору"; із свідчень Туменка: "частина наша була оточена, виходили з оточення без зброї і боєзапасу, поморозили собі руки й ноги, разом з групою 15 вояків був узятий білофінами в полон, в полоні піддавались антирадянській обробці"). Засуджений 26.09.1940 особливою нарадою НКВС СРСР до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Звільнений 30.01.1947 із Норильськлагу. Реабілітований 16.07.1970 трибуналом Московського військового округу. (П – 8237)

ТУПУРІН АЛЬФРЕД МИХАЙЛОВИЧ, 1893 р.н., Вольмарський повіт (Латвія), латиш, освіта початкова, член ВКП(б) у 1917-20 роках, проживав у м.Бобринець, завідувач картотеки технікуму зернових культур. Заарештований 7.12.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (член шпигунської латиської організації, підтримував зв'язок з родичами у Латвії). Засуджений 12.01.1938 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 31.01.1938. Реабілітований 5.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11486)

ТУРІЯНСЬКИЙ БОРИС АБРАМОВИЧ, 1907 р.н., м.Бобринець, єврей, освіта вища (Одеський політехнічний інститут, 1927), проживав у м.Ростові (Росія), льотчик-червоноармієць 36-го авіаполку. Заарештований 14.02.1930 особливим відділом ОДПУ 9-го корпусу 13-ої авіабригади ("син власника маслозаводу, націоналізованого у 1920 році, а в 1923-27 роках орендованого – батько в даний час позбавлений права голосу, переховується в Москві за несплату податків"; "Борис Туріянський вів антирадянська агітацію серед льотчиків, критикував командування і політпрацівників, закликав військовиків протестувати проти порядків у робітничо-селянській Червоній армії, висловлював невдоволення харчуванням і дисципліною"). Засуджений 11.04.1930 трійкою ДПУ Північно-Кавказького краю до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 24.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11973)

ТХОРЕНКО РОМАН ЄФРЕМОВИЧ, 1883 р.н., с.Іванівка, українець, письменний, проживав у с.Нововолодимирівка Бобринецького району, хлібороб. Заарештований 2.02.1930 Зінов'євським окрвідділом ДПУ (антирадянська агітація: "закликав селян не виконувати план до двору, говорив: "Селяни, ходіть захищати Україну, бо йдуть комуністи, ріжуть дітей"; "Будуйте хати, але на колесах, бо скоро будете вилітати"). Засуджений 2.02.1930 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 15.04.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 6033)

УДАЛОВ-ЗІНЬКОВ МИКОЛА КОСТЯНТИНОВИЧ, 1894 р.н., с.Лебедин Шполянського району Черкаської області, єврей, освіта середня, член ВКП(б) у 1918-22 роках і кандидат у члени ВКП(б) у 1931-38-х, проживав у м.Бобринець, директор маслозаводу. У 1922 році за дезертирство із Червоної армії у 1919-ому був засуджений до 10 років неволі, невдовзі звільнений. Вдруге заарештований 18.07.1938 Бобринецьким РВ НКВС (контрреволюційна діяльність: "у 1915 році познайомився у Єлисаветграді з анархістами Норенбергом, Макаровським, Демченком, входив до бойового угруповання федерації анархістів, брав участь в низці заходів експропріації поміщиків і крупних торговців міста"; "член контрреволюційної право-троцькістської організації, до якої завербував двох колишніх червоних партизан, зокрема члена партії з 1917 року, кавалера ордена Червоного Прапора, командира партизанських загонів, директора Одеської наукової бібіліотеки Івана Дячишина" – всього по справі право-троцькістської організації було репресовано 65 червоних партизан). Засуджений 5.11.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 15.11.1938. Реабілітований 28.09.1956 трибуналом Одеського військового округу.(П – 3610)

УДОВЕНКО АНТОН ГРИГОРОВИЧ, 1902 р.н., с.Родзянкіне (нова назва Трудолюбівка) Василівської сільради, українець, освіта початкова, колгоспник. У 1929 році розкуркулений. Заарештований

3.12.1937 Бобринецьким РВ НКВС (антирадянська агітація та діяльність: "Сталінська Конституція випущена не для бідняків, а для куркулів, бо куркулям за нею надаються великі права"; погрожував розправою активістам села"). Засуджений 8.12.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 21.04.1989 УКДБ Кіровоградської області. (П – 9199)

УДОВЕНКО ДМИТРО ДМИТРОВИЧ, 1908 р.н., с.Василівка, українець, освіта початкова, проживав у с.Родзянкине (нині Трудолюбівка) Бобринецького району, бригадир колгоспу. Заарештований 23.02.1938 Бобринецьким РВ НКВС (активна антирадянська агітація). Засуджений 11.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Ув'язнення відбував у Воркутлагу НКВС. Особливою нарадою НКВС СРСР 27.01.1945 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2615)

УДОВЕНКО СОФРОН ГРИГОРОВИЧ, 1900 р.н., с.Василівка, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 27.11.1937 Бобринецьким РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 1.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 1.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10271)

УДОВИЧЕНКО МИТРОФАН МАКАРОВИЧ, 1906 р.н., м.Бобринець, українець, освіта неповна середня – бухгалтерські курси, без певних занять. Заарештований 1.10.1946 УМДБ Кіровоградської області (під час німецької окупації працював бухгалтером райземуправи). Засуджений 17.12.1946 трибуналом військ МВС Українського округу до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 13.09.1991 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12766)

УНТІЛОВА СОФІЯ ПЕТРІВНА, 1918 р.н., м.Бобринець, українка, освіта середня педагогічна, проживала у с.Тарасівка Бобринецького району, вчителька Тарасівської школи. Заарештована 18.10.1944 Бобринецьким РВ НКДБ ("співпраця з німецькою окупаційною владою, зв'язок з каральними органами, зрада партизан"). Засуджена 16.01.1945 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 20 років каторжних робіт з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітована 9.09.1955 трибуналом Київського військового округу. (П – 1977)

УСИК АДАМ ФЕОДОСІЙОВИЧ, 1877 р.н., с.Яйно Камінь-Каширського району Волинської області, українець, освіта початкова, проживав на х.Жовтневому Бобринецького району, тесля радгоспу "Червона зірка". Заарештований 5.11.1937 Бобринецьким РВ НКВС ("у 1929 році польським консулом у Києві завербований для шпигунської діяльності, збирав дані для польських розвідорганів про економічний стан колгоспного сектора, про настрої колгоспників, залучив до шпигунської діяльності Адама Лещука"). Засуджений 7.12.1937 НКВС і Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 11.09.1938. Реабілітований 4.02.1964 трибуналом Київського військового округу. (П – 7736)

УСИК ПАВЛО АДАМОВИЧ, 1915 р.н., с.Яйно Камінь-Каширського району Волинської області, українець, освіта початкова, член ВЛКСМ, проживав у с.Степанівка Бобринецького району, статистик свинорадгоспу "Червона зірка", секретар комсомольського осередку радгоспу. Заарештований 14.01.1935 Бобринецьким РВ НКВС (антирадянська агітація: "у конторі радгоспу в робочий час, побачивши в газеті "Комсомольская правда" за 8 грудня знімок батьківської хати Кірова, запитав своїх друзів: "Чи ми тепер живемо в таких хатах? у такій хаті міг жити лише куркуль, а не наш брат незаможник; Кіров пробрався в партію, щоб шкуру свою захистити та кишені напакувати; вбили його – так йому й треба, от якби іще й Сталіна"; "вів агітацію, спрямовану проти скасування карткової системи на хліб"; *в листі 1964 року до репресивних органів Усик пояснював, що його ув'язнили керівники радгоспу, про яких він написав у одеську газету "Чорноморська комуна" і в прокуратуру, що вони смалять свинячі шкури, а не здають їх державі, як належало, за що їх тоді поштрафували*). Засуджений 19.04.1935 Одеським обласним судом до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 15.06.1964 Верховним судом УРСР. (П – 7840)

УСИК-ВІТЬКО ВАСИЛЬ АНДРІЙОВИЧ, 1906 р.н., с.Чорнявки Черкаського району Черкаської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Ружине (приєднане до Новоградівки) Бобринецького району, хлібороб. У 1926 році за вбивство дружини був засуджений до 10 років неволі, звільнений достроково у 1928 році. Вдруге заарештований 20.08.1931 Зінов'євським окрвідділом ДПУ ("у 1926

році завербований Медведівською раймілiцією як сексот, мав завдання знайти місце перебування банди Хижняка, через сина бандита вийшов на Хижняка, зустрівся, замовив йому убити свою дружину, з якою жив погано, а потім спрямував міліцію на арешт банди"; "учасник контрреволюційної повстанської організації"). Засуджений 5.03.1932 судовою трійкою ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 31.08.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12441)

УШПАЛЕВИЧ СИГІЗМУНД ВЛАДИСЛАВОВИЧ, 1907 р.н., с.Шевелянці Великомирської волості (Литва), поляк, освіта неповна середня, проживав у с.Буховецьке Бобринецького району, вчитель німецької школи. Заарештований 14.10.1937 Витязівським РВ НКВС (агітація проти заходів радвлади, вихваляв життя в Польщі та Німеччині). Засуджений 26.11.1937 НКВС СРСР до розстрілу, вирок виконано 12.12.1937. Реабілітований 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11411)

ФЕДОРЕНКО МИХАЙЛО ПЕТРОВИЧ (справжнє прізвище ГОРОДЕЦЬКИЙ), 1925 р.н., м.Бобринець, українець, освіта 8 класів, проживав у м.П'ятигорськ Ставропольського краю (Росія), військовослужбовець 110-ої гвардійської дивізії 9-ої армії. Заарештований 22.11.1942 оперативною групою НКВС Чечено-Інгушетії (дезертирство: "під час передислокації частини 7.11.1942 дезертирував і сховався у селах прифронтової смуги, маючи мету при окупації німцями цієї території повернутись додому у м.Ворошиловськ, але 22.11.1942 в с.Великій Яндирівці був затриманий зі зброєю, виданою в Червоній армії", на суді свідчив, що на допитах до нього застосовували фізичну силу й він змушений був підписувати усі протоколи з видуманими свідченнями; прізвище ФЕДОРЕНКО вигадав при арешті, але воно лишилось йому на все життя – і на Ставропіллі у 1970 році в пору реабілітації). Засуджений 1.12.1942 трибуналом військ НКВС Північної групи до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 15.12.1970 трибуналом Північно-Кавказького військового округу. (П – 8246)

ФЕСЕНКО ДМИТРО ТЕРЕНТІЙОВИЧ, 1895 р.н., с.Апрелівка, українець, освіта початкова, коваль і швець. Заарештований 28.11.1937 Витязівським РВ НКВС ("у 1930 році був членом контрреволюційної організації СВУ, до якої завербував Свирида Старченка та інших, зводив наклепи на радянську владу, викривляв положення про вибори в ради; разом із Свиридом Старченком гуртували довкруг себе колгоспників, намовляли їх виходити з колгоспу, забирати своє майно"). Засуджений 1.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 2.12.1937. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9826)

ФІЛІПОВ ЯВДОКИМ ПАНАСОВИЧ, 1882 р.н., с.Тараканове Святогорського району Кіровської області (Росія), росіянин, освіта середня спеціальна, колишній меншовик, проживав у селищі радгоспу "Червона зірка" (нова назва Верхньоінгульське) Бобринецького району, ветфельдшер. Заарештований 16.10.1937 Бобринецьким РВ НКВС (шкідництво у тваринництві). Засуджений 21.05.1939 Кіровоградським обласним судом до 7 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 15.07.1990 Верховним судом УРСР. (П –12459)

ФІНКЕЛЬ ІЗРАЇЛЬ ЗЕЛЬМАНОВИЧ, 1901 р.н., м.Бобринець, єврей, освіта вища, член ВКП(б) з 1925 року, проживав у м.Хабаровську (Росія), лікар-невропатолог, тимчасовий виконувач обов'язків начальника санітарного відділу особливої червонопрапорної Далекосхідної армії, завідувач кафедри нервових хвороб Хабаровського медичного інституту, військлікар 2-го рангу. Заарештований 22.12.1937 особливим відділом ОЧДСА ("участь у право-троцькістській організації, яка ставила за мету проведення бактеріологічних диверсій у Червоній армії під час війни; за завданням керівництва організації влітку 1936-го визнав божевільним абсолютно здорового курсанта Зубченка, який намагався викрити диверсійно-підривну діяльність право-троцькістської організації"). Засуджений 16.04.1938 військовою колегією Верховного суду СРСР до розстрілу, вирок виконано 16.04.1938. Реабілітований 29.12.1956 Верховним судом СРСР. (П – 7559)

ФЛОРІН ВІКТОР ПЕТРОВИЧ, 1900 р.н., м.Бобринець, росіянин, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, тесля "Союзрадгосптрансу". Заарештований 16.10.1937 Кіровським МВ НКВС (антирадянська агітація, контрреволюційна повстанська діяльність). Засуджений 20.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 8.03.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4193)

ФЛОРІН СЕРГІЙ ПЕТРОВИЧ, 1894 р.н., м.Бобринець, росіянин, освіта початкова, агент Держстраху. Заарештований 16.10.1937 Бобринецьким РВ НКВС (антирадянська агітація, дискредитація

законів радянської влади). Засуджений 20.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 8.03.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4193)

ФОЛЬК АНДРІЙ МИХАЙЛОВИЧ, 1893 р.н., с.Федорівка Актюбінської області (Казахстан), німець, освіта початкова, проживав у с.Новоградівка Бобринецького району, колгоспник. Заарештований 21.12.1937 Витязівським РВ НКВС ("агітував проти колективізації, закликав до виходу із колгоспу"). Засуджений 29.01.1938 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 28.05.1938. Реабілітований 1.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11439)

ФОМЕНКО ОЛЕКСА МАКАРОВИЧ, 1896 р.н., с.Витязівка, українець, письменний, робітник радгоспу "Відродження" Мар'янівської сільради. Заарештований 13.12.1932 Бобринецьким РВ ДПУ (підозрювався в антирадянській діяльності з терористичним нахилом; із свідчень Фоменка: "Я нікому не говорив, що в колгоспи заганяють силоміць, як при поміщиках, а хліба не дають, і що народ в колгоспах голодує" – *також див. Данило Буданов*). Бобринецьким РВ ДПУ 19.01.1933 з-під варти звільнений під підписку про невиїзд, 8.04.1933 справу припинено. (П – 2888)

ФРІЗ ФЛОРІАН КАРЛОВИЧ, 1905 р.н., колонія Громоклей (приєднане до Василівки), німець, освіта початкова, член колгоспу "Нойє лебен". Заарештований 26.06.1941 Бобринецьким райвідділом НКДБ ("член контрреволюційного німецького угруповання" – *див. Густав Вайсгар*). Засуджений 6.06.1942 особливою нарадою при НКВС СРСР до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 10.08.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11737)

ФУНЕРОВ МИКОЛА ДМИТРОВИЧ, 1924 р.н., смт Буди Мерефського (нині Харківського) району Харківської області, українець, освіта неповна середня, учень 9-го класу. Заарештований 20.03.1944 Бобринецьким РВ НКДБ (антирадянська діяльність: "будучи на окупованій території, добровільно вступив на службу у німецьку армію, був обмундирований в німецьку уніформу, служив охоронцем у таборі військовополонених"). Управлінням НКДБ Кіровоградської області 29.04.1944 направлений у спецтабір для фільтрації. (П – 3774)

ФУНТОВИЙ МИХАЙЛО СЕМЕНОВИЧ, 1891 р.н., с.Кетрисанівка, українець, освіта початкова, артільний хлібороб. Заарештований 12.05.1931 Бобринецьким РВ ДПУ (підозрювався як член контрреволюційної української організації). Одеським облвідділом ДПУ 25.04.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 6446)

ХАРМАУ АРОН АДОЛЬФОВИЧ, 1908 р.н., м.Одеса, єврей, освіта початкова, член ВКП(б) з 1930 року, проживав у с.Витязівка (нині Бобринецького району), слюсар райкому комсомолу. Заарештований 6.09.1937 Витязівським РВ НКВС (учасник троцькістської організації). Засуджений 28.12.1937 військовою колегією Верховного суду СРСР до розстрілу, вирок виконано 28.12.1937. Реабілітований 14.07.1957 військовою колегією Верховного суду СРСР. (П – 3875)

ХАРМАЦ АРОН АДОЛЬФОВИЧ, 1908 р.н., секретар райкому комсомолу Витязівського району. Засуджений 28.12.1937 Верховним судом СРСР до розстрілу. Інших даних у справі немає. (П – 5228)

ХАРЧЕНКО ВАСИЛЬ ГАВРИЛОВИЧ, 1913 р.н., с.Іванівка, українець, освіта 3 класи, колгоспник, після мобілізації червоноармієць 657-го стрілецького полку 18-ої стрілецької дивізії. Заарештований 22.08.1940 УНКВС Івановської області (порушення військової присяги: "потрапив у полон до фінів, піддавався антирадянській обробці"). Засуджений 27.09.1940 особливою нарадою при НКВС СРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 20.03.1958 трибуналом Московського військового округу. (П – 4243)

ХИЛЬКО ТЕРЕНТІЙ ОЛЕКСІЙОВИЧ, 1896 р.н., с.Богданівка Броварського району Київської області, українець, письменний, проживав на х.Свердлове Бобринецького району, комірник колгоспу ім.Свердлова. Заарештований 21.07.1938 Бобринецьким РВ НКВС (участь у контрреволюційній підпільній організації). Кіровською міськпрокуратурою 28.12.1938 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2321)

ХЛИСТУН ЯКІВ ГРИГОРОВИЧ, 1905 р.н., х.Гостра Пустош Грузько-Бобринської сільради Бобринецького району, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, завідувач павільйону фото артілі "Коопфото". Заарештований 22.10.1940 УНКВС Кіровоградської області ("член баптистської секти"; із свідчень Хлистуна: "Мій батько довгий час був керівником баптистської секти, я також є переконаним проповідником, багато робив для організації й гуртування баптистів, проповідував на зборах, агітував проти всякої війни і зараз кажу: на випадок збройного нападу капіталістичних країн на СРСР я

відмовлюсь узяти зброю в руки через свої релігійні переконання"; "у Хлистуна певний час переховувався роз'їзний баптистський проповідник Татарченко Іван Якович, який проживав без документів на нелегальному становищі" – *див. також Микола Мартиненко і Микола Іщенко, Кіровоградський район, книга друга, яких також було засуджено до розстрілу і покарання зменшено до 10 років неволі*). Засуджений 30.03.1941 Кіровоградським облсудом до розстрілу. Верховним судом УРСР 26.04.1941 міру покарання замінено на 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Помер 15.04.1950 в ув'язненні. Реабілітований 25.09.1991 Кіровоградською обласною прокуратурою. Батько Хлистун Григорій Трифонович у 1928 році репресовувався, господарство націоналізували, у 1930 році батько був засуджений до 3 років неволі і 5 років заслання за межі України, у 1934 році помер; брат Іван, 1898 р.н., служив у денікінців у 1918-19 роках, розстріляний чекістами; чоловік сестри Фросини Тейдер Гідт репресований; двоюрідний брат Жупаненко Григорій Григорійович у 1920 році емігрував у США, проживав в Нью-Йорку. (П – 12798)

ХЛІВНИЙ СОФРОН ГАВРИЛОВИЧ, 1901 р.н., с.Великодрюкове Бобринецького району, українець, освіта початкова, хлібороб-одноосібник. Заарештований 4.03.1931 Бобринецьким РВ ДПУ (антирадянська агітація проти колективізації та хлібозаготівлі). Бобринецьким РВ ДПУ 9.08.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 5923)

ХОДАК ІВАН ІВАНОВИЧ, 1874 р.н., с.Маковіївка Буховецької сільради, українець, неписьменний, член колгоспу ім.Молотова. Заарештований 8.02.1938 Витязівським РВ НКВС (контрреволюційна агітація: "в колгоспі "Гофнунг" Буховецької сільради гурт куркулів на чолі з Іваном Ходаком під виглядом читання релігійної літератури веде пропаганду поразницького характеру, виступає проти підписки на державну позику для оборони країни, агітує проти виборів у Верховну Раду"). Засуджений 4.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 26.05.1938. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9128)

ХОДАК ІВАН МАРКОВИЧ, 1900 р.н., с.Глазове Бобринецького району, українець, освіта початкова, проживав у с.Рощахівка Бобринецького району, бригадир артілі ім.Петровського. Заарештований 3.09.1931 Бобринецьким РВ ДПУ (агітація проти проведення хлібозаготівельних робіт). Рішення по справі немає, справа закрита 19.12.1994 управлінням СБУ Кіровоградської області. (П – 8776)

ХОДАК ПАРХОМ ІВАНОВИЧ, 1888 р.н., м.Бобринець, українець, освіта незакінчена вища економічна, проживав у м.Кіровограді, начальник сектору капітального будівництва облстатуправління. Заарештований 17.04.1944 управлінням НКДБ Кіровоградської області (з жовтня 1941 по вересень 1943 працював заввідділом окупаційної газети "Український голос" у Кіровограді). Засуджений 12.10.1944 трибуналом військ МВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав строком на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 4.09.1956 трибуналом Київського військового округу. (П – 12989)

ЦЕЙЛІК ЯКІВ МОЙСЕЙОВИЧ, 1903 р.н., с.Новоолександрівка (приєднане до с.Кетрисанівка), українець, освіта початкова, рахівник колгоспу "Нове життя". Заарештований 3.01.1933 Бобринецьким РВ ДПУ (антирадянська агітація, зрив хлібозаготівельних робіт). Бобринецьким РВ ДПУ 27.03.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2834)

ЦЕМКА ОЛЕКСІЙ ІВАНОВИЧ, 1887 р.н., с.Богданівка Броварського району Київської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Свердлове Бобринецького району, член колгоспу ім.Свердлова. Заарештований 1.07.1938 Бобринецьким РВ НКВС (учасник контрреволюційної організації). Бобринецьким РВ НКВС 27.12.1938 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 7887)

ЦЕНТІЙ МИКИТА МИКИТОВИЧ, 1869 р.н., м.Єланець Миколаївської області, росіянин, малописьменний, проживав у с.Федосіївка (приєднане до с.Новоградівка) Бобринецького району, хлібороб. У 1921 році звинувачувався у контрреволюційній діяльності. Заарештований 16.01.1932 Бобринецьким РВ ДПУ ("куркулі, що пролізли в артіль "Сонце" Федорівської сільради, ведуть контрреволюційну агітацію, поширюють провокаційні чутки про наближення війни і неминучу загибель радянської влади; внаслідок агітації на зяб минулої осені зорано 15 гектарів із 350-и, технічні культури не зібрані, план хлібоздачі виконаний на 60 відсотків – постановою Бобринецького райвиконкому від 13.01.1932 артіль "Сонце" розпущена"). Засуджений 31.03.1932 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у Казахстан. Реабілітований 14.04.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (6442 – П)

ЦЕПІК АНАСТАСІЯ ІВАНІВНА, 1896 р.н., с.Витязівка, українка, освіта початкова, працювала модисткою. Заарештована 2.04.1928 Зінов'євським окрвідділом ДПУ (агітація проти хлібозаготівельних робіт, самообкладання). Засуджена 25.05.1928 особливою нарадою при колегії ОДПУ до 3 років заслання у Казахстан. Реабілітована 4.04.1994 Кіровоградською обласною прокуратурою. (П – 14152)

ЦИГАН-ГРИБЕНКО ІВАН ВАСИЛЬОВИЧ, 1908 р.н., с.Дашківці Затокського району Вінницької (нині Віньковецького Хмельницької) області, українець, освіта початкова, проживав у с.Новоградівка Бобринецького району, завгосп колгоспу "Червоний відпускник". Заарештований 14.10.1937 Витязівським РВ НКВС (шкідницька діяльність: "розібрав житловий колгоспний будинок і використав будівельний матеріал для інших потреб; бив колгоспників"). Засуджений 10.07.1938 виїзною сесією Миколаївського облсуду до 1 року 6 місяців ув'язнення. Реабілітований 12.11.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 1956)

ЦИКАЛЕНКО ПАНАС ГРИГОРОВИЧ, 1892 р.н., с.Михайлівка Звенигородського району Черкаської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Водяно-Михайлівка Бобринецького району, рахівник колгоспу "Шлях Леніна". Заарештований 1.03.1934 Одеським облвідділом ДПУ ("у 1922 році двоюрідним братом, колишнім офіцером царської і петлюрівської армій Павлом Шульгою-Шульженком у Звенигородському районі був завербований у контрреволюційну організацію, яка ставила завдання відновлення самостійної української держави; у 1924-ому переїхав до Устинівського району, відновив зв'язки з братом; у 1931 році працював рахівником колгоспу "Український хлібороб" і був членом правління артілі: по сільраді села Солонцюватка план хлібозаготівлі був виконаний на 42 відсотки, а Цикаленко без узгодженням з правлінням колгоспу роздав колгоспникам 111 центнерів жита, 42 пшениці, 84 кукурудзи і 39 інших культур, які потім були вилучені буксирною бригадою як незаконно роздані; у 1932 році, працюючи рахівником колгоспу "Хлібороб", створив контрреволюційну групу із 7 осіб, дав завдання займатись шкідництвом: зменшувати норми висіву й красти зерно – у всіх виявили ями з закопаним хлібом, Віктора Безверхнього засудили до розстрілу, а інші, брати Василь і Прохор Даньки, Володимир Бердник і Дмитро Степанчук, втекли з села; після об'єднання артілей "Хлібороб" і "Український хлібороб" намовляв людей забирати з колгоспу усуспільнених корів, забрано 22 корови; у травні 1933 року прийшов у артіль "Шлях Леніна", де гуртував Сендзюка, Ковінського та інших для шкідницької діяльності, антирадянської агітації; у 1934 році розбазарив колгоспні гроші – 1300 рублів"). Засуджений 23.05.1934 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у Казахстан. Реабілітований 6.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 7522)

ЦУРЮПА КАРПО ТИХОНОВИЧ, 1870 р.н., с.Розкопанці Богуславського району Київської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Новокиївка Відраднодолинівської сільради Бобринецького району, хлібороб. Заарештований 13.02.1930 Зінов'євським окрвідділом ДПУ (агітація проти колективізації та хлібозаготівлі). Особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР 30.03.1930 справу прпинено, звільнений. (П – 5983)

ЧАБАНЕНКО ІВАН СЕМЕНОВИЧ, 1893 р.н., м.Бобринець, українець, освіта початкова, проживав у с.Шляхове Бобринецького району, колгоспник. Заарештований 15.02.1938 Бобринецьким РВ НКВС (участь у контрреволюційній повстанській організації, антирадянська агітація, шкідництво). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу з конфіскацією майна, вирок виконано 21.06.1938. Реабілітований 17.05.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4336)

ЧЕМЕРИС АНДРІЙ СТЕПАНОВИЧ, 1887 р.н., с.Василівка, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 3.12.1937 Бобринецьким РВ НКВС ("висловлював співчуття репресованим ворогам народу"). Засуджений 8.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 25.02.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 3868)

ЧЕРЕДНИЧЕНКО ПАВЛО ДАНИЛОВИЧ, 1898 р.н., с.Олексіївка, українець, освіта початкова, проживав у с.Березнегувате Компаніївського району, колгоспник. Заарештований 3.12.1937 Бобринецьким РВ НКВС (активна контрреволюційна агітація проти радянської влади). Засуджений 8.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 31.12.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5386)

ЧЕРНЕНКО ЄВПАТІЙ ПИЛИПОВИЧ, 1871 р.н., с.Попівка Межиріцького району Київської (нині Канівського Черкаської) області, освіта початкова, проживав на х.Тарасівка Кам'яно-Костуватської

сільради Братського району Зінов'євського округу (нині Бобринецького району), хлібороб. Заарештований 3.05.1930 Братським райвідділом ДПУ ("агітував селян не вступати в колгосп, на таємних зібраннях закликав писати заяви про вихід з колгоспу, бо "Колективізація – це насильство радвлади"; "2.05.1930 о 8-ій годині вечора було розібрано з колгоспної стайні до 45 штук усуспільнених коней і поставлено під загрозу весняну посівну кампанію"). Засуджений 7.06.1930 Зінов'євським окружним судом до 3 років ув'язнення з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Верховним судом УРСР 28.08.1930 міру покарання зменшено до 6 місяців виправних робіт. Реабілітований 19.07.1993 Генеральною прокуратурою України. (П – 1772)

ЧЕРНЕНКО ЮХИМ ІВАНОВИЧ, 1892 р.н., с.Никонорівка, українець, освіта початкова, колгоспник. У 1930 році за невиконання плану хлібозаготівельних робіт господарство розпродане. Заарештований 7.03.1931 Бобринецьким РВ ДПУ (агітація проти хлібозаготівельних робіт, колективізації). Судового рішення по справі немає. (П – 1256)

ЧЕРНИШ ПЕТРО ІВАНОВИЧ, 1891 р.н., с.Великодрюкове, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 8.10.1929 Бобринецьким районним адміністративним міліційним відділом (антирадянська агітація). Засуджений 18.11.1929 Зінов'євським окрсудом до 1 року і 6 місяців неволі у концтаборі з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 6.10.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 1790)

ЧЕРНИШОВ ФЕДІР ПЕТРОВИЧ, 1906 р.н., с.Преображенка Самарської області (Росія), росіянин, освіта початкова, у 1933 році виключений із членів ВКП(б), проживав у селищі радгоспу "Червона зірка" (нині с.Верхньоінгульське) Бобринецького району, помічник бухгалтера радгоспу. Заарештований 17.10.1937 Бобринецьким РВ НКВС (контрреволюційна агітація проти заходів партії та уряду). Судового рішення по справі немає. (П – 8833)

ЧЕРНЯЄВ ВАСИЛЬ ВАСИЛЬОВИЧ, 1874 р.н., с.Водяно-Михайлівка, українець, неписьменний, хлібороб. Заарештований 12.04.1932 Бобринецьким РВ ДПУ (антирадянська агітація проти колективізації – *див. Максим Рижиков*). Одеським облвідділом ДПУ 17.06.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 6711)

ЧЕРНЯЄВ ВАСИЛЬ ІВАНОВИЧ, 1905 р.н., с.Водяно-Михайлівка, українець, освіта початкова, член колгоспу "13-річчя Жовтня". Заарештований 29.12.1932 Бобринецьким РВ ДПУ (діяльність спрямована на розвал колгоспу та зрив хлібозаготівельних робіт). Засуджений 17.02.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до заслання у північний край на 3 роки. Реабілітований 20.04.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. Батько Іван Черняєв у 1929 році розкуркулений. (П – 7188)

ЧЕРНЯЄВ МИХАЙЛО ТИМОФІЙОВИЧ, 1911 р.н., с.Водяно-Михайлівка, українець, освіта початкова, хлібороб. У 1929 році розкуркулений. Заарештований 12.04.1932 Бобринецьким РВ ДПУ (агітація проти колективізації – *див. Максим Рижиков*). Одеським облвідділом ДПУ 17.06.1932 справа припинена, з-під варти звільнений. (П – 6711)

ЧЕРНЯЄВ ТИМОФІЙ ІВАНОВИЧ, 1902 р.н., с.Водяно-Михайлівка, українець, освіта початкова, хлібороб. У 1930 році розкуркулений. Заарештований 12.04.1932 Бобринецьким РВ ДПУ (агітація проти колективізації – *див. Максим Рижиков*). Одеським облвідділом ДПУ 17.06.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 6711)

ЧЕРНЯЄВ ЮХИМ ПЕТРОВИЧ, 1887 р.н., с.Водяно-Михайлівка, українець, неписьменний, хлібороб. У 1930 році розкуркулений. Заарештований 12.04.1932 Бобринецьким РВ ДПУ (агітація проти колективізації – *див. Максим Рижиков*). Засуджений 1.08.1932 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання на північ умовно. Реабілітований 21.12.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 6711)

ЧОРНИЙ АДАМ ОЛЕКСАНДРОВИЧ, 1909 р.н., с.Жолонь-Ситівка Овруцького району Житомирської області, українець, письменний, проживав у с.Червона Долина Бобринецького району, член колгоспу "Червоний шлях". Заарештований 1.06.1934 Бобринецьким РВ НКВС (підпал хати колгоспниці-активістки – *див. Роман Кобилинський*). Одеським облуправлінням НКВС 23.06.1934 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2862)

ЧОРНИЙ МАКСИМ ОЛЕКСАНДРОВИЧ, 1908 р.н., с.Жолонь-Ситівка Овруцького району Житомирської області, українець, письменний, проживав у с.Червона Долина Бобринецького району, голова колгоспу "Червоний шлях". Заарештований 1.06.1934 Бобринецьким РВ НКВС (підпал хати

колгоспниці-активістки – *див. Роман Кобилинський*). Одеським облуправлінням НКВС 23.06.1934 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2862)

ЧОРНОУС ТРОХИМ ПОТАПОВИЧ, 1890 р.н., с.Сухини Корсунь-Шевченківського району Черкаської області, українець, освіта початкова, проживав на хуторі Садовому Червонодолинської сільради Бобринецького району, коваль колгоспу "Комуніст". Заарештований 3.09.1937 Бобринецьким РВ НКВС ("учасник контрреволюційної повстанської групи, проводив антирадянську діяльність у колгоспі" – *див. Семен Грушевий*). Засуджений 3.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 26.07.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4456)

ЧУПРИНЮК ДМИТРО АНДРІЙОВИЧ, 1900 р.н., с.Дончине, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 6.07.1938 Витязівським РВ ДПУ ("учасник кронштадтського повстання у 1921 році; вихваляв умови життя селян у Фінляндії, агітував проти колгоспів"). Засуджений 24.05.1939 Кіровоградським облсудом до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 1 рік. Реабілітований 11.08.1993 Генеральною прокуратурою України. Батько Андрій Чупринюк за невиконання "твердого" завдання у 1932 році розкуркулений і засуджений. (П – 737)

ШАБОТИН ВАСИЛЬ ЄРМОЛАЙОВИЧ, 1902 р.н., с.Мар'янівка, українець, освіта початкова, робітник зернорадгоспу. Заарештований 5.06.1944 Витязівським РВ НКВС (зрадницька діяльність під час німецької окупації, шкідництво). Засуджений 21.02.1945 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 20 років ув'язнення з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 21.07.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13451)

ШАПОШНИК СЕРГІЙ АНТОНОВИЧ, 1886 р.н., с.Ісайки Богуславського району Київської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Новокиївка Відраднодолинівської сільради Бобринецького району, коваль колгоспу. Заарештований 8.11.1931 Бобринецьким РВ ДПУ (учасник контрреволюційної групи, антирадянська агітація). Засуджений 1.08.1932 колегією ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення умовно. Реабілітований 31.01.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12383)

ШАРГЕЛЬ БЕРНАРД МАРКОВИЧ, 1900 р.н., с.Дубенки Грубешівського повіту Холмської губернії (Польща), єврей, освіта вища, проживав у м.Бобринець, лікар райлікарні. Заарештований 22.09.1937 Бобринецьким РВ НКВС ("жив з родиною у Одесі, в 1922 році виїхали в Польщу, у 1923-ому сім'я подалась у м.Тель-Авів Палестини, Бернард здійснив нелегальний перехід через кордон в СРСР"; "листується з рідними, влітку 1937-го відвідував польського консула в Києві, консультувався з приводу шпигунської діяльності"; шкідництво: "при визначенні груп крові призовників, зумисне плутав групи крові, від чого в воєнний час могло б бути багато втрат"). Засуджений 10.12.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у таборах. Реабілітований 28.02.1956 трибуналом Київського військового округу. (П – 3383)

ШЕВЧЕНКО МИХАЙЛО ДАНИЛОВИЧ, 1907 р.н., с.Сухини Корсунь-Шевченківського району Черкаської області, українець, освіта початкова, проживав на хуторі Садовому Червонодолинської сільради Бобринецького району, голова сільради. У 1932 році був засуджений до 5 років неволі. Вдруге заарештований 3.09.1937 Бобринецьким РВ НКВС ("учасник контрреволюційної повстанської групи, проводив антирадянську діяльність у колгоспі" – *див. Семен Грушевий*). Засуджений 17.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 26.07.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4456)

ШЕЛАНГОВСЬКИЙ ФРИДАЛІН АНТОНОВИЧ, 1890 р.н., м.Варшава (Польща), поляк, освіта початкова, проживав у м.Бобринець, електрик електростанції. Заарештований 1.11.1940 управлінням НКВС Кіровоградської області (зводив наклепи на умови життя в СРСР: "За кордоном політв'язням живеться краще, ніж робітникам в СРСР"). Засуджений 31.05.1941 Кіровоградським облсудом до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням прав на 3 роки. Реабілітований 29.03.1990 Верховним судом УРСР. (П – 11726)

ШЕЛИХ ФРОСИНА ФЕДОРІВНА, 1898 р.н., с.Базилеве (нині Веселівка), українка, освіта початкова, член колгоспу ім.Горького. У 1933 році розкуркулена і засуджена за невиконання плану з хлібозаготівлі до 8 років неволі, у 1934-ому звільнена. Вдруге заарештована 11.07.1937 Бобринецьким РВ НКВС ("контрреволюційна пропаганда, наклепи на вождя народів Сталіна"). Засуджена 28.08.1937

трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 5.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8844)

ШЕПЕЛЬ МИКИТА ФЕДОРОВИЧ, 1886 р.н., с.Водяно-Михайлівка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 15.10.1929 Зінов'євською окружною міліцією (замах на життя радянського активіста: "разом з іншими куркулями 14 жовтня бив сільського активіста, члена комісії сприяння хлібозаготівлі Віктора Золотаренка: годині о 10-ій вечора Золотаренко йшов хутором Привольнянським і почув галас у хаті куркуля Семена Пікульченка, покликав виконавця сільради Петра Кузьмичова, але той побоявся заходити, то пішов сам Золотаренко і, переступивши поріг, почув: що ти прийшов запитувати, красних культур хочеш? хлопці, ану дайте йому красних культур! і стали його бити й душити; мимо хати йшов Грицько Рижиков, став стукати в двері й Золотаренко втік; коли викликали голову сільради Захаріва і уповноваженого райвиконкому Швеця, то куркулів на місці не застали"). Засуджений 19.11.1929 Зінов'євським окрсудом до 8 років неволі у концтаборі з позбавленням прав на 5 років та засланням за межі округу. Реабілітований 23.03.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 14162)

ШЕСТАКОВ ІВАН ЛАВРОВИЧ, 1893 р.н., с.Володимирівка (нині с.Піщане), українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 5.01.1929 Зінов'євським окрвідділом ДПУ (антирадянська агітація). Рішення суду відсутнє. (П – 4213)

ШИМУСЮК ФЕДОРА ІВАНІВНА, 1888 р.н., с.Лесчанська Люблінського воєводства (Польща), українка, неписьменна, проживала у м.Бобринець, член колгоспу ім.Куйбишева. Заарештована 8.07.1941 Бобринецьким РВ НКДБ ("антирадянські вчинки: відмовилась підписуватись на державну позику, вихваляла життя в Польщі"). Засуджена 19.09.1942 особливою нарадою при НКВС СРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах умовно, з-під варти звільнена. Реабілітована 22.08.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12263)

ШПОЛЯНСЬКИЙ МИХАЙЛО ДАВИДОВИЧ, 1901 р.н., м.Бобринець, єврей, освіта початкова, член ВКП(б) з 1921 року, проживав на ст.Хадабулак Молотовської залізниці, начальник полкової школи 18 кавалерійського полку 22-ої кавдивізії, капітан. Заарештований 8.08.1937 особливим відділом управління держбезпеки НКВС Забайкальського військового округу ("учасник контрреволюційної організації, активний пропагандист троцькізму"). Засуджений 5.10.1938 військовою колегією Верховного суду СРСР до розстрілу, вирок виконано 5.10.1938 у м.Чита. Реабілітований 15.05.1958 військовою колегією Верховного суду СРСР. (П – 5858)

ШРУТВА ІВАН АНТОНОВИЧ, 1895 р.н., с.Волчкове (Польща), поляк, освіта початкова, проживав у с.Витязівка (нині Бобринецького району), колгоспник. Заарештований 6.07.1938 Витязівським РВ НКВС (контрреволюційна пропаганда). Засуджений 29.09.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 29.09.1938. Реабілітований 6.03.1962 трибуналом Київського військового округу. (П – 5570)

ШТУРКО НИКИФОР СЕРГІЙОВИЧ, 1892 р.н., с.Маковіївка, українець, письменний, селянин-хлібороб. Заарештований 30.03.1931 Одеським сектором ДПУ (підозрювався у причетності до повстанської антирадянської підпільної організації). Прокуратурою Одеського оперсектору ДПУ УРСР 16.12.1931 справу припинено, з-під варти звільнений під розписку про невиїзд. (П – 7480)

ШУЛЬГА ГАННА КИРИЛІВНА, 1910 р.н., х.Макарове Братського району Миколаївської області, українка, освіта початкова, проживала у с.Рощахівка Бобринецького району, не працювала. Заарештована 27.07.1937 Витязівським РВ НКВС ("у 1930 році Ганнин батько був розкуркулений і вся сім'я вислана у Архангельську область, Росія, 1932 року втекла із заслання, переховувалась у різних містах СРСР"). Засуджена 10.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 30.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8746)

ШУМАН ФЕДІР ВАСИЛЬОВИЧ, 1888 р.н., м.Бобринець, німець, письменний, проживав у м.Вознесенську Миколаївської області, хлібороб. Заарештований 14.08.1920 Єлисаветградським відділенням Миколаївської губЧК (учасник контрреволюційної повстанської організації). Єлисаветградським повітовим ЧК 2.10.1920 переведений в розряд заручників. Інших даних немає. (П – 5291)

ЩЕРБАК ТИМОФІЙ САВЕЛІЙОВИЧ, 1874 р.н., с.Мар'янівка, українець, неписьменний, без певних занять. Заарештований 3.12.1937 Витязівським РВ НКВС (контрреволюційна агітація). Засуджений

8.12.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 27.12.1937. Реабілітований 11.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10613)

ЩОГОЛЬ ІВАН ТРОХИМОВИЧ, 1909 р.н., м.Боярка Києво-Святошинського району Київської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Новокиївка Відраднодолинівської сільради Бобринецького району, колгоспник. Заарештований 8.11.1931 Бобринецьким РВ ДПУ (учасник контрреволюційної групи, антирадянська агітація). Засуджений 8.11.1932 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання. Реабілітований 31.01.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12383)

ЩОГОЛЬ ТРОХИМ ІВАНОВИЧ, 1873 р.н., м.Боярка Києво-Святошинського району Київської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Новокиївка Відраднодолинівської сільради Бобринецького району, хлібороб. Заарештований 13.02.1930 Зінов'євським окрвідділом ДПУ (агітація проти колективізації та хлібоздачі). Особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР 30.03.1930 справу припинено, з-під варти звільнений. Вдруге заарештований 27.03.1931 Бобринецьким РВ ДПУ (антирадянська агітація). Засуджений 7.05.1931 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років заслання у північний край. Реабілітований 10.01.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 5983, 10995)

ЩУПКО НАСТЯ ГЕРАСИМІВНА, 1906 р.н., м.Бобринець, українка, освіта початкова, проживала у с.Нововолодимирівка (нині с.Зеленівка) Компаніївського району, хлібороб. Заарештована 24.01.1933 Зінов'євським міськвідділом ДПУ (агітація проти колгоспного ладу). Засуджена 1.02.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у Казахстан. Реабілітована 14.12.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. Чоловік Федір Щупко розкуркулений у 1930 році. (П – 7112)

ЮРАШ ФЕДІР ОНИСИМОВИЧ, 1892 р.н., м.Бобринець, українець, освіта початкова, чорнороб, без певних занять. Заарештований 24.04.1924 Єлисаветградським окружним відділенням ДПУ(служба в денікінській армії, підозрювався у єврейських погромах). Одеським облсудом 19.05.1925 виправданий, з-під варти звільнений. (П – 3677)

ЮРК ГОТЛІБ ГОТФРІДОВИЧ, 1898 р.н., м.Промберг (Німеччина), німець, освіта 3 класи, проживав у селах Витязівка, Новоградівка Витязівського (нині Бобринецького) району, фотограф промартілі "Червоний кустар". Заарештований 2.07.1941 Бобринецьким міжрайвідділом НКДБ (підозрювався у антирадянській агітації, терористичних намірах). Прокуратурою Красноярського краю 22.06.1942 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 4004)

ЯВОРСЬКИЙ ПЕТРО ІВАНОВИЧ, 1895 р.н., х.Варламівка Сорочанівської сільради Витязівського (нині Бобринецького) району, українець, освіта початкова, хлібороб-одноосібник. Заарештований 8.01.1930 Зінов'євським окрвідділом ДПУ ("разом із куркулями Онисимом Новаком, Михайлом Харлашенком, Гордієм Федоровим систематично вели серед населення антирадянську агітацію проти заходів радвлади – реалізації третьої державної позики та хлібозаготівлі, тероризували бідняцький і середняцький актив села, зокрема погрожували голові сільради, комуністу Петрові Равицькому і голові колгоспу "Перший травень" Андрію Коляді"). Засуджений 6.04.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років заслання на північ. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9976)

ЯЛОВЕНКО ІВАН ПЕТРОВИЧ, 1915 р.н., м.Бобринець, українець, освіта середня, проживав у м.Куйбишев (Росія), військовослужбовець. Заарештований 10.09.1942 особливим відділом НКВС Сизранського гарнізону (антирадянська агітація). Засуджений 31.03.1943 трибуналом Приволзького військового округу до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 13.08.1991 прокуратурою Південно-Уральського військового округу. (П – 12778)

ЯНИШЕВСЬКИЙ ІВАН АНТОНОВИЧ, 1912 р.н., х.Івановський Беренського району (Західна Сибір, Росія), поляк, освіта середня, проживав у с.Великодрюкове Бобринецького району, вчитель. Заарештований 12.02.1938 Бобринецьким РВ НКВС (контрреволюційна агітація: "поширював чутки про погані умови життя в СРСР, про закабалення селянських мас, зводив наклепи на керівників партії та уряду"). Засуджений 29.12.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9905)

ЯНОВСЬКА КАТЕРИНА МАТВІЇВНА, 1892 р.н., с.Яблинки (Західна Україна), полька, неписьменна, проживала у с.Миколо-Бабанка Бобринецького району, член колгоспу "Комуністичний інтернаціонал молоді". Заарештована 13.04.1938 Витязівським РВ НКВС ("у 1919 році разом із чоловіком-українцем приїхала із Австрії-Польщі; вела контрреволюційну агітацію про швидку загибель радянської влади, прихід поляків в Україну"). Засуджена 29.09.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до 5

років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9131)

ЯНОВСЬКИЙ ЯКІВ ЛЕОНТІЙОВИЧ, 1888 р.н., с.Новоградівка, українець, освіта початкова, проживав у с.Миколо-Бабанка Бобринецького району, член колгоспу "Комуністичний інтернаціонал молоді". Заарештований 1.03.1938 Витязівським РВ НКВС ("листувався із закордоном, мав зв'язок з польським консульством, провадив контрреволюційну агітацію"). Засуджений 28.09.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9130)

ЯРОВИЙ ВАСИЛЬ КІНДРАТОВИЧ, 1891 р.н., м.Бобринець, українець, освіта початкова, проживав на х.Червонопілля Бобринецького району, шліфувальник заводу "Червона зірка". Заарештований 5.02.1930 Зінов'євським окрвідділом ДПУ (антирадянська агітація – *див. Злоян Федір Сергійович, 1879 р.н.*). Судовою трійкою при колегії ДПУ УРСР 2.04.1930 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 10826)

ЯРОВИЙ ВАСИЛЬ ОНИСИМОВИЧ, 1889 р.н., с.Олексіївка, українець, письменний, проживав у м.Кіровограді, конюх санобозу. У 1932 році розкуркулений, від заслання втік у Кривий Ріг. Заарештований 3.09.1937 Кіровським РВ НКВС (висловлював невдоволення радвладою: "Мене радянська влада пограбувала, люди тепер ходять голі й босі", "При такій владі скоро й хліб перестане родити"). Засуджений 25.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9299)

ЯРОВИЙ ПЕТРО МИКОЛАЙОВИЧ, 1892 р.н., м.Бобринець, українець, освіта неповна середня, рахівник школи №6. Заарештований 25.06.1941 Бобринецьким РВ НКДБ (активна контрреволюційна агітація). Бобринецьким РВ НКДБ 23.04.1942 справу припинено у зв'язку зі смертю 11.04.1942 в тюрмі №17 Усть-Кам'яногірська Східно-Казахстанської області. (П – 5312)

ЯРОВИЙ ТЕРЕНТІЙ ВАСИЛЬОВИЧ, 1890 р.н., с.Олексіївка, українець, освіта початкова, проживав у с.Березнегувате Компаніївського району, член колгоспу ім.Чапаєва. Заарештований 20.03.1944 Бобринецьким РВ НКДБ (зрадницька діяльність в роки війни). Управлінням НКДБ Кіровоградської області 11.09.1944 направлений у спецтабір НКВС для фільтрації. (П – 466)

ЯРОШЕВСЬКИЙ ОЛЕКСАНДР СТЕПАНОВИЧ, 1903 р.н., м.Варшава, Польща (інший варіант – с.Козаче Бобринецького району), поляк, освіта 5 класів, проживав у м.Тихорецьк Краснодарського краю (Росія), експедитор нафтобази. Заарештований 11.07.1950 Витязівським РВ МДБ (під час німецької окупації був старостою громадського двору). Засуджений 4.10.1950 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 25 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Управлінням КДБ Кіровоградської області 4.06.1955 справа припинена, з-під варти звільнений. (П – 2711)

ЯХНО ПОРФИР МИХАЙЛОВИЧ, 1895 р.н., м.Бобринець, українець, письменний, проживав у м.Кіровограді, швець-чоботар. Заарештований 12.07.1937 Кіровським МВ НКВС (учасник контрреволюційної групи). Засуджений 25.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 19.10.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3907)

ВІЛЬШАНСЬКИЙ РАЙОН

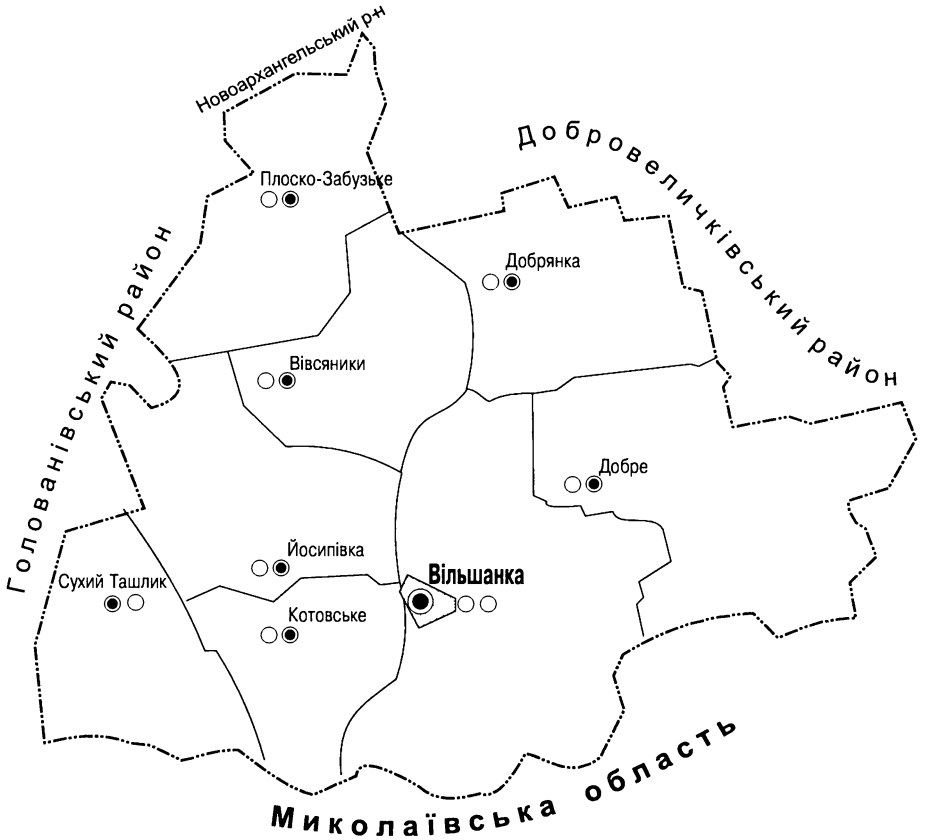

А МАВ БИ БУТИ НАГОРОДЖЕНИЙ

Архівний документ. "1945 року квітня п'ятого дня трибунал військ НКВС Одеської області на закритому судовому засіданні с.Вільшанка розглянув справу по звинуваченню Бялецького Мечеслава Титовича, 1882 року народження, із службовців с.Дятлова Вінницької області, поляк, лікар, безпартійний, завідувач лікарні с.Юзефпіль Вільшанського району. Він у 1941 році доніс поліції про перебування у лікарні невідомого громадянина, єврея. Крім того, маючи радіоприймач, Бялецький серед населення с.Юзефполя розповсюджував повідомлення німецького командування.

На підставі статті 54-1 "а" КК УРСР гр.Бялецький засуджений до десяти років позбавлення волі з наступною поразкою у правах терміном на п'ять років, із конфіскацією усього майна.

Вирок остаточний і оскарженню у касаційному порядку не підлягає".

* * *

У липні 1936 року мешканці Юзефполя (тепер Йосипівка) Вільшанського району відзначали знаменну подію. Точніше – дві одночасно: виповнювалося 25 років від дня заснування сільської лікарні та роботи у ній головного лікаря Мечеслава Титовича Бялецького. Як водиться у таких випадках, ювілей проводили урочисто, з розмахом. Адже послугами лікарні за чверть століття скористалися десятки тисяч людей з багатьох сіл району, бо не у кожному з них існував медичний заклад. Навіть у райцентрі лікарню з двома відділеннями було відкрито лише у 1932 році. У Юзефпільській їх діяло три: терапевтичне, педіатричне і хірургічне. Для звичайного села це рідкість навіть у наш час.

Не дивно, що ювіляри приймали безліч вітань від керівників області й району, підприємств, установ, організацій, окремих громадян. Районна газета "Колгоспна праця" у кількох номерах вміщувала ті вітання. На урочисті збори у сільбуді зібралося все село. Прибули високі посадовці з обласного центру, перші керівники райкому партії та райвиконкому. Привітав свого колегу через газету майбутній заслужений лікар УРСР Феодосій Гетьманець із сусідньої Добрянки. Медперсонал лікарні і головного лікаря вшанували щедро. Мечеславу Титовичу вручили грамоту Одеського облвиконкому "Знатний лікар", усі медики одержали премії. На той час доктор Бялецький зробив п'ять тисяч складних операцій.

...А починалось усе з 1911 року. Саме тоді в Юзефпіль прибув молодий лікар Мечеслав Бялецький, випусник медичного інституту. Це село на Одещині обрав не випадково – значну частину його населення складали поляки, а Мечеслав був за національністю поляк і мав у Юзефполі рідню. Енергійний, ініціативний фахівець поставив за мету організувати у селі медичний заклад. І свого добився – на початку липня невелика лікарня, у якій працювало двоє – лікар і його помічник – була відкрита. Відбувалися революції, війни, у селі часто змінювалась влада. Всім потрібна була медична допомога. І її лікарня надавала. Незважаючи на труднощі пожовтневих часів 1917 року, лікарня розвивалася. На кінець тридцятих років у ній було вже тридцять ліжок, а медперсонал складав понад двадцять осіб. Юзефпільська лікарня стала однією з найбільших у районі, її головного лікаря обрали членом окружного виконавчого комітету. Він користувався надзвичайно високою повагою і любов'ю мешканців чи не всього району. Багатьом селянам хірург Бялецький врятував життя, повернув здоров'я.

***

1 серпня 1941 року Юзефпіль окупували гітлерівці. Війна внесла крутий злам у долі багатьох людей, лікаря Бялецького у тому числі. Мобілізації він не підлягав за віком, у списки евакуйованих у тил його не внесли. До речі, про евакуаційні списки. У перший день війни Президія Верховної ради СРСР видала указ, згідно з яким у місцевостях, оголошених на воєнному становищі (а територія всієї України була такою) всі функції державної влади передавалися військовому командуванню. За кілька днів уряд країни ухвалив постанову "Про порядок вивезення і розміщення людських контингентів і цінного майна". Зважаючи на перевантаження транспорту і стислі терміни евакуації, до списків заносилася вкрай обмежена кількість "контингенту". Далеко не всім бажаючим вдалося евакуюватися у тил. Мечеславу Титовичу також. Мільйони людей залишилися на окупованій території не зі своєї волі. А жити треба було.

...Окупанти лікарню не закрили. Медики продовжували працювати, обслуговуючи виключно місцеве населення. Німці відібрали у закладу кілька приміщень для своїх потреб. Отже, головний лікар змушений був скоротити чисельність ліжок і, відповідно, персоналу. Як завжди у таких випадках трапляється, з'являються невдоволені керівником. В умовах обстановки підозрілості і репресій, що існували в СРСР у 30-50-і роки, звести рахунки з "кривдниками" було справою легкою. Немає нічого дивного у тому, що дві медсестри, яких Бялецький свого часу звільнив з роботи, після повернення у село червоних "стукнули куди треба". У березні 1945 року Мечеслава Бялецького заарештували.

Якби слідчі облвідділу НКВС ретельно і добросовісно провели розслідування, доктора Бялецького треба було б... представити до радянської нагороди. У чому його звинувачували? Читаємо рядки вироку. "Він у 1941 році доніс поліції про перебування у лікарні невідомого громадянина, єврея". Його ніби-то заарештували і розстріляли. Насправді все було не так.

Справді, у серпні 41-го до лікарні звернувся незнайомий чоловік. Його прийняли на стаціонар. Бялецький, як головний лікар, уточнив через знайомих, хто він. І коли з'ясувалося, що це червоноармієць, який вийшов із оточення і переховувався від німців, протримав бійця під приводом лікування і допоміг перебратися у безпечніше місце. Загалом за роки окупації села лікар Бялецький врятував життя 32-ом військовослужбовцям Червоної армії, що підтвердило повторне розслідування. Але про це стане відомо надто пізно, жертва наклепу і службової недбалості взагалі ніколи про це не довідається...

Мечеслав Титович мужньо тримався на допитах і очних ставках, намагався розбудити совість наклепників, просив слідчих уважно розібратися у справі. Категорично відмовився підписати складений слідчим протокол, у якому ніби-то визнав свою вину. Але репресивна машина відчувала запах перемоги, і кожен виявлений "зрадник батьківщини" міг стати трампліном до чергових нагород і підвищення в чинах. Заслухавши жахливий вирок, який не можна було оскаржувати у касаційному порядку, Бялецький 18 квітня 1945 року звертається з листом до Голови Президії Верховної ради СРСР М.І.Калініна. Невідомо, як відреагував на скаргу "всесоюзний староста", але прокуратура СРСР вирок від 5 квітня опротестувала, а військова колегія Верховного суду на підставі цього протесту той вирок відмінила і справу відправила на дорозслідування.

Коли читаєш протоколи допитів свідків, стає зрозумілим – хто був вершителем доль людських у системі найвищих каральних органів СРСР. Передам узагальнений текст свідчень медсестер, які донесли на свого головного лікаря.

Слідчий запитує свідка "М":

– Чому вирішили, що доктор Бялецький повідомив поліцію про перебування у лікарні невідомої людини, єврея?

– Я підслухала випадково телефонну розмову доктора з поліцією.

– Як це було?

– Йшла коридором лікарні, де був установлений апарат: чую дзвінок, піднімаю трубку. То головний телефонував із дому. А телефон його був на одній лінії із тим, що в лікарні.

Те саме запитання, поставлене свідку "Н".

– Я підслухала випадково...

Слідчий не уточнив, чи й не хотів уточняти – скільки апаратів було в лікарні, і чи були разом обидві жінки у цей час? А, виявляється, апарат був один, а "свідки" на той час знаходилися у різних місцях і підслухати телефонну розмову одночасно не могли.

Що ж до радіоприймача, "повідомлення якого розповсюджував серед населення", Мечеслав Титович не приховував від слідства, що не здав приймача радянській владі у 1941 році й користувався ним у часи окупації. Але який це злочин? У повоєнні часи, описуючи дії радянського підпілля на окупованій території, неодмінно зазначалося, що підпільники друкували і розповсюджували серед населення повідомлення Москви про становище на фронтах. При цьому вказувалося, що патріоти мали... приймач. Виходить, вони теж порушили наказ про здачу приймачів? Інакше – де б вони у них взялися? Німці користуватися приймачами не дозволяли, особливо після поразки під Сталінградом. Всім було суворо наказано апарати здати в управу.

Отже, після втручання Верховного суду справу Бялецького відправлено на дорозслідування. Його проводив інший слідчий. Він зібрав більше фактів, допитав більшу кількість свідків. Але справу завершити не встиг: в управління держбезпеки області надійшло повідомлення: "Бялецький Мечеслав Титович, відбуваючи покарання у Сиблагу, 1 листопада 1945 року помер". Не витримало травмоване серце 63-річного лікаря наруги над безвинною людиною. Слідчий слідвідділу УМДБ Одеської області справу припинив у зв'язку зі смертю засудженого. А, можливо, смерті й не було. Просто засудженого "прибрали", щоб не псувати честь мундира слідчих НКВС.

Повернулися до "справи Бялецького" за клопотанням рідні у 1988 році. Нове, третє за рахунком, розслідування, проводила прокуратура Кіровоградської області. Було опитано десятки свідків, перевірено факти, розшукано осіб, яким лікар Бялецький врятував життя, співставлено показання безпосередніх учасників подій. Постанову військового трибуналу про покарання М.Т.Бялецького було скасовано "за відсутністю складу злочину". Справедливість відновлено, але, на жаль, життя людині, яка так багато зробила для інших, відновила здоров'я сотням хворих, врятувала від полону і смерті три десятки червоноармійців, не повернути.

***

У вересні 2005 року автор цих рядків зустрівся з одним із мешканців колишнього Юзефполя, ветераном війни і праці Михайлом Петровичем Красотою. Він добре знав лікаря Бялецького до війни і під час окупації.

– У селі всі його дуже любили, поважали, – каже Михайло Петрович. – До нього йшли з невиліковними, здавалося, хворобами, і лікар багатьох безнадійних ставив на ноги. Для нього не існувало понять робочий день чи вихідний. Варто було людині звернутися до Мечеслава Титовича – і він негайно приходив на допомогу. Для односельців було справжньою несподіванкою і, не боюся сказати, трагедією арешт лікаря. Нічим поганим він себе не заплямував – адже все його життя проходило на наших очах. Від людей на селі не сховаєшся. Але ніхто не знає тих негідників, які зробили наклеп – багато людей, перш за все євреїв, німці розстріляли під час окупації, частина жителів після війни із села виїхала. Слідчі НКВС свої таємниці не розголошували. Певен, якби ми знали тих доносників – розтерзали б їх.

Така ось думка одного із знайомих доктора Бялецького. А ще Михайло Петрович так, між іншим, з гіркотою повідомив, що дітище Мечеслава Титовича – лікарня, перестала існувати, її зруйновано. А яке приміщення було! Цегла найвищої якості, кладена на вапні. Відбійними молотками руйнували. Тепер медичного закладу у селі немає.

Та зберігається людська Пам'ять. В ім'я її, на противагу злу, історія реабілітує безвинно убієнних. Щоб таке не повторилося ніколи.

Юрій Матівос

ВКАЗІВКИ ДАВАЛИ НАРКОМИ...

У січні 1956 року голові КДБ УРСР та прокурору Київського військового округу було направлено постанову прокурора УРСР, де йшлося про те, що матеріали справи, за якою трійка УНКВС Одеської області винесла рішення від 7 жовтня 1938 року, були сфальсифіковані співробітниками Вільшанського РВ НКВС Олексієм Григор'євим та Петром Величком, що призвело до необґрунтованого засудження та розстрілу шести чоловік — Андрія Мурашка, Дмитра Доброва, Федора Петкова, Петра Сарданова, братів Боєвих — Михайла та Василя. Проти Григор'єва та Величка була порушена кримінальна справа. Викликає здивування те, що на той час ні одного, ні другого вже не було в живих — Петро Величко загинув під час війни, а Олексій Григор'єв помер у 1947-му році. Але ще більше здивування, а разом з ним і обурення з'являється, коли детальніше ознайомитися з матеріалами справи № 6930. Бо практично кожен її документ свідчить про те, що ні Петро Величко, ні Олексій Григор'єв жодної серйозної ролі (хіба що суто технічної) ні в засудженні, ні тим більше доведенні до розстрілу шести болгар — їхніх односельців, не грали. Більше того, ще за місяць до винесення згаданого вироку трійки, їх обох звільнили із займаних посад із дивним формулюванням: "за неможливістю дальшого використання". Як пояснюють свідки у цій досить дивній кримінальній справі, це була чистка за національною ознакою — керівництво не хотіло допускати будь-яких проявів солідарності між арештованими і працівниками органів (і серед одних, і серед інших було багато болгар). Власне, ця солідарність завжди була і залишиться найбільшою загрозою для імперії. На жаль, ми, українці, цього ніяк не усвідомимо.

Але ж які посади займали Григор'єв і Величко? Петро Герасимович у молодості закінчив вищу сільськогосподарську школу, короткий час працював головою колгоспу, а потім влаштувався рахівником у Вільшанський РВ НКВС. А Олексій Панасович був собі простим міліціонером Вільшанського райвідділу міліції. Який же стосунок мали вони до кричуще несправедливого рішення трійки УНКВС Одеської області?

1. "ОСЬ ЯК ТРЕБА ПРАЦЮВАТИ!"

Тоді, у березні 1938-го, арештували не лише шістьох, незаконний і безпідставний розстріл, яких ставиться у вину Григор'єву й Величку. З ними разом по справі проходили ще двоє — Ярема Ієвлев та Панас Дудниченко. Перший був бідняком і це послужило приводом до того, щоб виділити його справу в окреме провадження. (?! — **С.О.**). Пізніше його виправдали і випустили з-під варти. Панас Дудниченко нібито був незадоволений переслідуваннями релігії та болгар як нації і отримав за це шість років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на три роки. Шестеро ж засуджених до вищої міри соціального захисту(?!), розстрілу, звинувачувались у антирадянській агітації, участі в контрреволюційній повстанській організації, шкідництві. У вину їм ставились і родинні зв'язки (дід Петкова нібито у 1930-му році був висланий на Урал, родичі Доброва були поміщиками), і їхня позиція під час громадянської війни (Добров і Мурашко служили в петлюрівській армії, тобто у війську армії Української Народної Республіки, головним отаманом якого був Симон Петлюра), і навіть спосіб здобуття освіти (Федір Петков вчився в Туреччині в якомусь монастирі, нібито був монахом). Але, повернувшись у рідне село, він, очевидно, одружився, бо справа переглядалася за скаргою дружини Петкова. Уже пізніше, коли розслідувалась справа Григор'єва і Величка, незрозумілий момент із монастирем дещо прояснився: Федора Петкова, Івана Стойкова та Олексія Абрамова односельці звали монахами, бо вони відвідували Єрусалим...

Разом з цими шістьма, яких розстріляли, судячи з усього, не за якісь особливі провини, арештовано було ще кілька десятків болгар. Про це повідомляють свідки у справі Григор'єва і Величка — оперуповноважені та начальники районних відділів НКВС Василь Ястребов, Семен Шатковський, Дмитро Яїцький, Іван Моісеєнко, Яків Зіслін. Кожен зі свідків пропрацював по 20-25 років в органах НКВС. Вони пояснюють, що арештованих у кожному районі було багато, і їх етапували у Первомайськ, де й утримували. Слідство вели начальники районних відділів, кожен з яких відповідав за своїх арештованих.

Дмитро Яїцький, у квітні 1956 року директор комбінату комунальних послуг у Одеській області (в органах — з 1930 по 1954 рік), розповідає: "У 1938 році Василь Ястребов сказав мені, що він має вказівку підготувати арешт великої групи болгар. Тоді у Вільшанському районі було арештовано близько сотні людей. Коли їх привезли в тюрму, Зіслін зібрав нараду і заявив, що він має вказівку нанести рішучий удар по болгарській націоналістичній контрреволюції. Для слідства і завершення справ був даний дуже стислий строк. Усі інші справи наказано було відкласти і зайнятися болгарами.

Зібравши чоловік 25-30 арештованих, Зіслін заявляв, що вони зобов'язані у всьому признатися, інакше будуть суворо покарані. Їх роздавали працівникам по четверо-п'ятеро разом із заведеними на них папками, де вже були довідки із Вільшанського РВ НКВС, із сільрад та список компрометуючих матеріалів. Зіслін обіцяв арештованим звільнення, якщо дадуть потрібні показання. Використовував свідчення тих, хто признався проти тих, хто не признався. До останніх застосовувались засоби фізичного впливу: їх поміщали в камери, де було багато людей, позбавляли відпочинку і сну. На замовлення Зісліна було виготовлено дві високі табуретки — близько метра висотою, щоб ноги не діставали до підлоги. При довгому сидінні ноги отікали, втомлювалась спина".

Які ж показання потрібні були Зісліну й іже з ним? На це дуже конкретну відповідь дає у своїх показаннях Григорій Барзиков, на той час завідувач бюро виправних робіт при Вільшанському народному суді. Звідки йому це відомо? А тоді, під час масових арештів, до роботи (допити, запис протоколів) залучались усі, хто був під рукою, у тому числі люди, які не мали жодного стосунку до оперативно-слідчих дій — міліція, діловоди, судовиконавці і навіть пожежний інспектор. Слідчі коротко знайомили їх — що і як робити, на довгі лекції не вистачало часу.

Григорія Барзикова, як і Григор'єва та Величка, улітку 1938-го звільнили з органів за національною ознакою, але до цього він встиг стати свідком такого епізоду: "Ми з Григор'євим у червоному кутку грали в більярд. Підійшов Зіслін і запросив нас до себе в кабінет. За мить туди ввели Дем'яна Тодорова. Яків Зіслін, звертаючись до нього, каже:

— Я ваш протокол випадково облив чорнилом, довелось переписати, підпишіть ще раз, будь-ласка.

Тодоров, не читаючи підписав. Його вивели.

— Ось як, хлопці, треба працювати, — каже нам Зіслін.

Виявляється, Тодоров власноруч написав протокол, де визнав, що він як працівник контори колгоспу подав у обласне статистичне управління неправдиві дані про закінчення збору врожаю і зробив він це за наполяганням директора машино-тракторної станції та головного агронома. А Зіслін у новому протоколі написав, ніби Тодоров визнає себе членом контрреволюційної організації та учасником колгоспної волинки".

2. ЗАСУДЖЕНИЙ ДО ВМП

Такі вироки в 1937-38-му роках були мало не щоденною практикою. Але в даному випадку йдеться про... Якова Зісліна, того самого — колишнього начальника Первомайського РВ НКВС. Зрозуміло, він характеризувався виключно позитивно, отож, отримав підвищення — аж в апарат НКВС. Тоді це було не абищо. І раптом у 1940-му році його арештували за порушення радянської законності. У довідці, підшитій у справі, конкретизується: "...за извращенные методы следствия и фальсификацию следственных дел". Але Яків Зіслін зумів вийти сухим із води. У 1941-му він отримує помилування і направлення на фронт, у загін працівників НКВС. У 1956-му його вдалося розшукати. Він, як і раніше, керував. (У НКВС з 1920-го по 1950 рік). Цього разу групою охорони одного із заводів Дніпропетровська. Він заперечив фактично все, пославшись, що слідством болгар керував Василь Ястребов, колишній начальник Вільшанського РВ НКВС, та на власну контузію, отриману на фронті, що спричинило ослаблення пам'яті. Зауважив тільки, що чув, ніби болгари мають тягу переселятися в Болгарію (?! — **С.О.**).

Василь Ястребов, пенсіонер Міністерства внутрішніх справ, полковник у запасі, 1956-го мешкав у Ризі. Він, у свою чергу, зіслався на те, що всім керував Зіслін, а вказівки, мовляв, давали не хто інший, як наркоми СРСР — Успенський, Єжов. Очевидно, це під їхнім керівництвом Василь Ястребов за березень-травень 1938-го року у Вільшанському районі розкрив і ліквідував вісім повстанських диверсійно-терористичних груп...

Кримінальна справа у травні 1956-го була закрита. За недоведеністю, за неможливістю щось довести і т.д. і т.п. Справедливість восторжествувала? Ось тільки причому тут Олексій Григор'єв і Петро Величко?

Світлана Орел

СПИСКИ РЕАБІЛІТОВАНИХ ЖЕРТВ ТОТАЛІТАРНОГО РЕЖИМУ

АБРАМОВА КАТЕРИНА ІВАНІВНА, 1923 р.н., с.Іллічівка (приєднане до смт Вільшанка), українка, освіта середня, член ВЛКСМ у 1938-41 роках, проживала у с.Цебрикове Великомихайлівського району Одеської області, домогосподарка. Заарештована 24.10.1944 Вільшанським РВ НКДБ ("видала окупаційним німецьким каральним органам кількох партизан"). Засуджена 7.03.1945 трибуналом військ НКВС Одеської області до 15 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Трибуналом Одеського військового округу 24.05.1955 вирок зменшено до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах, 17.06.1955 з-під варти звільнена. Реабілітована 16.08.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13949)

АДАМОВИЧ ХРИСТИНА КІНДРАТІВНА, 1880 р.н., с.Бузникувате, українка, неписьменна, без певних занять. Заарештована 25.04.1938 Вільшанським РВ НКВС (зв'язок з ворожим елементом, контрреволюційна діяльність). Засуджена 6.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 31.05.1938. Реабілітована 3.12.1961 Кіровоградським облсудом. (П – 5489)

АНАНІЙЧУК ІВАН АНДРІЙОВИЧ, 1894 р.н., с.Казимирівка (нині с.Чистопілля), українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 24.03.1933 Голованівським РВ ДПУ (антирадянська агітація проти заходів влади на селі). Засуджений 29.04.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 31.03.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 6015)

АНТОНИК МИКОЛА ЙОСИПОВИЧ, 1897 р.н., с.Добрянка, українець, освіта початкова, член ВКП(б) у 1920-26 роках, проживав у м.Первомайську Миколаївської області, різнороб, заготовач. Заарештований 30.10.1937 Вільшанським РВ НКВС ("організатор збройного повстання селян проти радянської влади у 1919 році, підтримував зв'язок з контрреволюційним повстанським комітетом, керівником якого був колишній офіцер Станков; вів антирадянську агітацію"). Засуджений 27.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 13.12.1937. Реабілітований 31.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12227)

АПОСТОЛОВ ДМИТРО ЗАХАРОВИЧ, 1901 р.н., смт Вільшанка, українець, освіта початкова, проживав у с.Станкувате Вільшанського району, хлібороб. У 1934 році був засуджений до 3 років неволі за нищення колгоспного майна. Вдруге заарештований 30.10.1937 Вільшанським РВ НКВС ("у 1930 році брав активну участь у куркульській волинці, розбирав колгоспне майно; зводив наклепи на компартію, захищав Троцького, лаяв Сталіна нецензурними словами"). Засуджений 27.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 6.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10394)

АПОСТОЛОВ МИКОЛА МИХАЙЛОВИЧ, 1901 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, комірник колгоспу "Комінтерн". Заарештований 4.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (протестував проти закриття храму). Засуджений 5.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 17.10.1938. Реабілітований 10.05.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3404)

АРКУША КЛИМ ІВАНОВИЧ, 1891 р.н., с.Калмазове, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 9.01.1933 Вільшанським РВ ДПУ (підозрювався у антирадянській агітації). Особливою нарадою ДПУ УРСР 8.02.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. Вдруге, працюючи обліковцем

колгоспу ім.Ворошилова, заарештований 30.10.1937 Вільшанським РВ НКВС ("вів антирадянську агітацію, заплутував облік трудоднів"). Засуджений 27.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 12.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 6913, 9291)

АРКУША МИКОЛА СЕРГІЙОВИЧ, 1909 р.н., с.Калмазове, українець, освіта початкова, член колгоспу ім.Ворошилова. Заарештований 22.04.1938 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська діяльність). Засуджений 6.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 31.05.1938. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8999)

АРКУША МИРОН ЯКОВИЧ, 1899 р.н., с.Калмазове, українець, освіта початкова, кандидат у члени КП(б)У, член колгоспу ім.Ворошилова. Заарештований 9.01.1933 Вільшанським РВ НКВС (підозрювався у саботажі хлібозаготівельних робіт). Вільшанським РВ НКВС 3.02.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 1396)

АРКУША ОМЕЛЯН КАЛЕНИКОВИЧ, 1881 р.н., с.Калмазове, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 22.04.1938 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 6.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 31.05.1938. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8999)

АФАНАСЬЄВ ОЛЕКСАНДР ПЕТРОВИЧ, 1903 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, проживав у с.Станкувате Вільшанського району, хлібороб. Заарештований 28.06.1937 Піщанобрідським райвідділом міліції (крадіжка зерна, спекуляція худобою). Засуджений 16.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 5.10.1937. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10393)

БАБІЙ ЄВПАТІЙ ПАНТЕЛІЙОВИЧ, 1883 р.н., с.Дорожинка, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 25.04.1938 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 6.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 31.05.1938. Реабілітований 10.02.1962 Кіровоградським облсудом. (П – 5508)

БАБІЙ ОЛЕКСА ІВАНОВИЧ, 1896 р.н., с.Дорожинка, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 22.04.1938 Вільшанським РВ НКВС (учасник контрреволюційної організації, шкідництво, антирадянська агітація). Засуджений 5.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 25.05.1938. Реабілітований 15.02.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4122)

БАЗИЛЬСЬКИЙ ВОЛОДИМИР ПАВЛОВИЧ, 1926 р.н., с.Осички, освіта 2 класи, колгоспник до служби в армії, проживав у м.Берегове Закарпатської області, рядовий військової частини 2081. Заарештований 20.01.1950 відділом контррозвідки МДБ Закарпатського прикордонного округу ("у 1941 році повідомив своєму батькові, який працював старостою сільгоспгромади, про трьох червоноармійців, які ховаються у незаселеній хаті – бійців заарештували, доля їхня невідома; на початку 1942-го завербований окупантами як таємний агент для виявлення партизанів і осіб, налаштованих проти німців; червоноармійцем у 1947 році зводив наклепи на колгоспне будівництво і Радянську армію, вихваляв умови життя в іноземних державах: "До проведення колективізації у Закарпатті селяни жили добре, тому так неохоче вони йшли в колгосп"). Засуджений 29.05.1950 трибуналом військ МВС Львівської області до 25 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Трибуналом Прикарпатського військового округу 9.07.1956 покарання зменшене до 5 років неволі, з-під варти звільнений 13.06.1956. Реабілітований 19.07.1991 Головною військовою прокуратурою з реабілітації (м.Москва). Батько Павло Іванович, 1890 р.н., репресований у 1944 році. (П – 12741)

БАЛАБАН ПЕТРО ТИМОФІЙОВИЧ, 1909 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, член колгоспу ім.Чубаря. Заарештований 4.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 14.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 23.10.1938. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9640)

БАЛАБАН ФЕДІР (ФЕДОТ) ТИМОФІЙОВИЧ, 1906 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, колгоспник. У 1932 році був розкуркулений і висланий на північ. Заарештований 10.09.1937 Вільшанським РВ НКВС ("у 1930 році брав участь у куркульській волинці; провадив контрреволюційну діяльність"). Засуджений 28.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 6.10.1937. Реабілітований 11.01.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 9640)

БАЛАНДА МАКСИМ КІНДРАТОВИЧ, 1876 р.н., с.Дорожинка, українець, неписьменний, сторож. Заарештований 25.04.1938 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 6.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 31.05.1938. Реабілітований 10.02.1962 Кіровоградським облсудом. (П – 5508)

БАЛЄВ ВОЛОДИМИР МАКСИМОВИЧ, 1889 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, член колгоспу "Комінтерн". Заарештований 4.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність, шкідництво). Засуджений 5.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 17.10.1938. Реабілітований 10.05.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3404)

БАЛЄВ СТЕПАН АНДРІЙОВИЧ, 1899 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, колгоспник. У 1931 році розкуркулений. Заарештований 28.07.1937 Вільшанським РВ НКВС (агітація проти державної позики). Засуджений 1.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 12.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9560)

БАРАНОВСЬКИЙ ІЗРАЇЛЬ ДАВИДОВИЧ, 1883 р.н., смт Вільшанка, єврей, освіта вища, проживав у с.Карлівка (нині с.Крупське) Кіровоградського району, директор неповної середньої школи. Заарештований 17.10.1937 Кіровським МВ НКВС ("контрреволюційна профашистська агітація, пропаганда Гітлера, наклепи на радянський уряд"). Засуджений 14.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 13.06.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 1577)

БАРЗИКОВ ОЛЕКСАНДР МИКОЛАЙОВИЧ, 1884 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, бригадир городньої бригади колгоспу ім.Кагановича Іллічівської сільради. Заарештований 27.10.1944 Вільшанським РВ НКДБ (підозрювався у зрадницькій діяльності в роки німецької окупації). Засуджений 29.09.1945 трибуналом військ НКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Військовою колегією Верховного суду СРСР 29.03.1946 вирок відмінено, з-під варти звільнений. (П – 2794)

БЕДНАРСЬКИЙ МИКОЛА ВЛАДИСЛАВОВИЧ, 1904 р.н., с.Хотень Другий Плужанського району Вінницької (нині Ізяславського Хмельницької) області, поляк, освіта початкова, проживав у с.Бузникувате, голова колгоспу "Ударна перемога". У 1923 році за нелегальний перехід кордону заарештовувався репресивними органами; у 1930-ому за розтрату соцвласності був засуджений до 2 років неволі. Втретє заарештований 26.02.1938 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська діяльність, шпигунство: "не раз нелегально переходив кордон у Польщу, часом був там більше 3 місяців; після планового переселення у 1934 році у Вільшанському районі вів націоналістичну діяльність, підтримував зв'язки з куркулями та польськими перебіжчиками Кремінським, Борецьким, Вербицьким, які репресовані у 1937 році"). Засуджений 15.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 25.10.1938. Реабілітований 14.05.1957 трибуналом Київського військового округу. Рідні брати Цезар та Іван у 1925 році нелегально перейшли кордон Польщі, де й нині. (П – 3696)

БЕЗУШЕНКО ФЕДІР ЯКИМОВИЧ, 1899 р.н., с.Підгір'я Первомайського району Миколаївської області, українець, освіта 5 класів та курси бухгалтерів, проживав у с.Юзефпіль (нова назва Йосипівка) Вільшанського району, без певних занять. Заарештований 22.04.1944 Вільшанським РВ НКВС ("в роки німецької окупації працював секретарем сільської управи, підозрювався у розповсюдженні німецьких листівок"). Вільшанським РВ НКВС 12.07.1944 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2974)

БЕНЬ ЛУКА МАКСИМОВИЧ, 1892 р.н., с.Куца Балка (приєднане до с.Котовське), українець, письменний, колгоспник. У 1931 році розкуркулений. Заарештований 15.09.1937 Вільшанським РВ НКВС ("викривляв сталінську Конституцію, зводив наклепи на радянську владу"). Засуджений 28.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 6.10.1937. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8588)

БЕРЧ ЙОСИП ЙОСИПОВИЧ, 1898 р.н., с.Страсбург Зельцського (нова назва Кучурган Роздільненського) району Одеської області, німець, освіта початкова, проживав у с.Котовське Вільшанського району, робітник кам'яного кар'єру на ст.Синюха. У 1930 році розкуркулений. Заарештований 28.07.1937 шляхово-транспортним відділом НКВС ст.Гайворон (антирадянська діяльність: "три брати Берч після революції мали крупне куркульське господарство: землі 97 гектарів, 6 коней, 4

корови, 2 будинки, повний набір сільськогосподарського інвентаря, експлуатували найманої сили 3-7 чоловік; активний учасник повстання проти радянської влади 1919 року у Зельцському районі, служив у білогвардійській армії; у 1932 році вербував у антирадянську шпигунську організацію; у 1933 році всі троє були вислані за 100-кілометрову зону від Зельцського району; не раз говорив: "Настане час, і ми знову будемо жити у своєму маєтку; і будемо жити, як раніше"). Засуджений 27.12.1937 НКВС СРСР та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 5.01.1938. Реабілітований 22.10.1968 Верховним судом УРСР. (П – 8171)

БЕРЧ МИКОЛА ЙОСИПОВИЧ, 1905 р.н., с.Страсбург Зельцського (нова назва Кучурган Роздільненського) району Одеської області, німець, освіта початкова, проживав у с.Котовське Вільшанського району, робітник кам'яного кар'єру на ст.Синюха. Заарештований 28.07.1937 шляхово-транспортним відділом НКВС ст.Гайворон (антирадянська діяльність: "розкладав трудову дисципліну в трудовому колективі, приховував від слідчих органів контрреволюційну діяльність своїх братів" – *див. Йосип Берч*). Засуджений 27.12.1937 НКВС СРСР та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 5.01.1938. Реабілітований 22.10.1968 Верховним судом УРСР. (П – 8171)

БЕРЧ ПАВЛО ЙОСИПОВИЧ, 1901 р.н., с.Страсбург Зельцського (нова назва Кучурган Роздільненського) району Одеської області, німець, освіта початкова, проживав у с.Котовське Вільшанського району, робітник Юзефпільського пункту заготзерно. Заарештований 28.07.1937 шляхово-транспортним відділом НКВС ст.Гайворон (антирадянська діяльність: "підтримував зв'язок із німецьким консулом у Одесі, яким був завербований для шпигунської роботи в сільському господарстві" – *див. Йосип Берч*). Засуджений 27.12.1937 НКВС СРСР та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 5.01.1938. Реабілітований 22.10.1968 Верховним судом УРСР. (П – 8171)

БЄЛІНСЬКИЙ КИРИЛО ЙОСИПОВИЧ, 1905 р.н., с.Юзефпіль (нова назва Йосипівка) Вільшанського району, українець, освіта середня, проживав у с.Федорівка Тишківського (нині Добровеличківського) району, вчитель. Заарештований 9.09.1937 Тишківським РВ НКВС ("разом із Василем Коблянським – *див. Ульяновський район, книга п'ята* – і Григорієм Потапським – *Добровеличківський район, книга друга* – у 1920 році був членом контрреволюційної повстанської організації у Юзефполі; у 1934-ому Коблянський перевербував його"). Засуджений 10.01.1938 НКВС СРСР і Прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 21.01.1938. Реабілітований 25.12.1959 Верховним судом УРСР. (П – 5029)

БОБОВ МИКОЛА МАТВІЙОВИЧ, 1899 р.н., смт Вільшанка, болгарин, неписьменний, хлібороб. Заарештований 4.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 4.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 23.10.1938. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9941)

БОБОВА НАТАЛЯ РОДІОНІВНА, 1889 р.н., смт Вільшанка, болгарка, неписьменна, без певних занять. Заарештована 4.03.1938 Вільшанським РВ НКВС ("вела антирадянську агітацію, застосовуючи релігійні забобони"). Засуджена 11.05.1939 Одеським облсудом до 4 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітована 8.02.1992 Генеральною прокуратурою України. (П – 13045)

БОГУЦЬКА МАРІЯ НИКИФОРІВНА, 1897 р.н., смт Вільшанка, українка, неписьменна, член колгоспу ім.Карла Маркса. Заарештована 2.06.1938 Вільшанським РВ НКВС (підозрювалась у контрреволюційній діяльності та зв'язках із церковниками). Кіровоградською облпрокуратурою 17.09.1938 слідство припинено, з-під варти звільнена. (П – 2989)

БОГУЦЬКИЙ ГЕОРГІЙ АНДРІЙОВИЧ, 1894 р.н., смт Вільшанка, українець, освіта початкова, проживав у с.Чубарівка Вільшанського району, бухгалтер шевської артілі ім.Благоєва. Заарештований 26.02.1938 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 28.04.1938. Реабілітований 16.11.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3901)

БОЄВ ВАСИЛЬ ДАНИЛОВИЧ, 1899 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, член колгоспу "17-й партз'їзд". Заарештований 26.02.1938 Вільшанським РВ НКВС ("член болгарської контрреволюційної повстанської організації"). Засуджений 7.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 16.10.1938. Реабілітований 22.12.1955 Кіровоградським облсудом. (П – 3335, 6930)

БОЄВ МИХАЙЛО ДАНИЛОВИЧ, 1888 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, член колгоспу "17-й партз'їзд". Заарештований 4.03.1938 Вільшанським РВ НКВС ("член болгарської контрреволюційної повстанської організації"). Засуджений 7.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 2.11.1938. Реабілітований 22.12.1955 Кіровоградським облсудом. (П – 3335, 6930)

БОЄВ СТЕПАН ГРИГОРОВИЧ, 1906 р.н., селище Вільшанка, болгарин, освіта початкова, колгоспник. У 1930 році розкуркулений. Заарештований 28.07.1937 Вільшанським РВ НКВС (агітація проти колгоспного ладу, шкідницька діяльність). Засуджений 1.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 16.09.1937. Реабілітований 12.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9560)

БОЖИЛОВ ВАСИЛЬ МИКОЛАЙОВИЧ, 1895 р.н., м.Пловдів (Болгарія), болгарин, освіта початкова, член ВКП(б) у 1926-37 роках, проживав у смт Вільшанка, завідувач райздороввідділу. Заарештований 1.07.1938 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська діяльність: "у Болгарії переслідувався владою за профспілкову і політичну діяльність – 9 разів арештовувася за це, партійне керівництво запропонувало йому вибратись куди захоче: у листопаді 1925 року Божилов перейшов грецький кордон і одразу був арештований та засланий на острів Сіра, де концентрувались політично неблагонадійні, звідки він утік на пароплаві й у кінці року досяг Афін, в радянському представництві йому видали паспорт на прізвище Степанов, з яким він через м.Яфа, Палестина, добрався в Одесу; звідси його направили в Керч, далі подався до Москви, отримав путівку до вищої партшколи, навчався у Дніпропетровську та Одесі, де 1929 року завершив студіювання, отримав направлення у с.Кубанку Благоєвського району Одещини секретарем партосередку, а через три роки переїхав у ще один болгарський район, Вільшанський, завідувачем райздороввідділу; звинувачення: ще в Одесі познайомився з секретарем політемігрантської організації Стоєнчевим, нині засудженим як ворог народу, і звідтоді займався антирадянською діяльністю, зокрема у 1931-32 роках у с.Кубанка знищував тяглову силу, 400 коней, висунувши лозунг "Долой чотириногу кобилу – орати будемо залізним конем"). Засуджений 23.09.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 16.10.1938. Реабілітований 3.09.1962 Кіровоградським облсудом. (П – 5822)

БОНДАР ЄВА ПЕТРІВНА, 1915 р.н., с.Добре, болгарка, освіта початкова, член колгоспу ім.Молотова. Заарештована 23.06.1946 Вільшанським РВ МДБ ("у 1942 році була викликана в німецьку жандармерію і розповіла про Степана Доброва, що за радянської влади він працював головою сільради – Добров був побитий жандармами і відправлений у концтабір"). Засуджена 1.08.1946 трибуналом військ МВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітована 26.07.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. Батько Петро Степанович Петков у 1933 році розкуркулений і висланий на Урал. (П – 13938)

БОНДАР МАТВІЙ ЯКОВИЧ, 1910 р.н., с.Мала Вільшанка, болгарин, освіта початкова, завгосп колгоспу "Червона зірка". Заарештований 4.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (шкідницька діяльність). Засуджений 5.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 17.10.1938. Реабілітований 1.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9648)

БОРЕЦЬКИЙ ІВАН АВГУСТОВИЧ, 1910 р.н., с.Кошелівка Червоноармійського району Житомирської області, поляк, освіта неповна середня, проживав у с.Бузникувате, рахівник колгоспу. У 1931 році арештовувася транспортним відділом ДПУ на ст.Бердичів у підозрі антирадянської діяльності, перебував під вартою кілька днів. Вдруге заарештований 29.09.1937 Вільшанським РВ НКВС ("син куркуля; у 20-х роках нелегально перетинав кордон у Польщу; в період колективізації і розкуркулень утік із села, до 1934-го жив у с.Хотень Ізяславського району, листувався з рідними в Польщі, тоді ж висланий із прикордонної смуги, потрапив у Бузникувате, підтримував зв'язки з Кримінським і Котовичем та польським перебіжчиком Вербицьким, провадив контрреволюційну націоналістичну діяльність"). Засуджений 10.01.1938 НКВС СРСР до розстрілу, вирок виконано 21.01.1938. Реабілітований 29.10.1957 трибуналом Київського військового округу. (П – 4014)

БРИНГАЧ ВАСИЛЬ МИКИТОВИЧ, 1892 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, сторож контори "Заготскот". У 1932 році засуджений до 5 років неволі та 2 років заслання за невиконання зобов'язань хлібозаготівлі. Вдруге заарештований 28.07.1937 Вільшанським РВ НКВС ("у 1930 році був

учасником куркульського саботажу, зводив наклепи на умови життя в СРСР та на радянських керівників; після заслання у концтабори втік у 1933-ому, переховувався по селах; у 1936-ому, працюючи на зведенні комунального будинку, разом із Пантелеймоном Брингачем і Хомою Руденком провадили контрреволюційні бесіди: "Радянська влада не сьогодні-завтра буде покликана на війну і при першій же сутичці буде розбита, оскільки Червона армія налаштована проти комуністів"). Засуджений 15.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 29.07.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3718)

БРИНГАЧ ГРИГОРІЙ ФЕДОСІЙОВИЧ, 1894 р.н., с.Чубарівка Вільшанського району, болгарин, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 28.02.1938 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 5.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 17.10.1938. Реабілітований 20.12.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3447)

БРИНГАЧ КАРПО ФЕДОСІЙОВИЧ, 1888 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, проживав у с.Чубарівка Вільшанського району, сторож бази райспоживспілки. Заарештований 4.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність, зв'язок з церковниками.) Засуджений 5.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 17.10.1938. Реабілітований 20.12.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3447)

БРИНГАЧ ПАНТЕЛІЙ ІВАНОВИЧ, 1880 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, член колгоспу ім.Сталіна. У 1931 році за невиконання плану хлібоздачі господарство було конфісковане й розпродане. Заарештований 28.07.1937 Вільшанським РВ НКВС ("у 1930 році був учасником куркульського саботажу, вів антирадянську діяльність; у 1931-ому, щоб не бути висланим на північ, втік із села" – *див. Василь Брингач*). Засуджений 15.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 29.07.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3718)

БУГАЄНКО ЯРОШ ПРОКОПОВИЧ, 1898 р.н., с.Березова Балка, українець, освіта початкова, член правління колгоспу. Заарештований 27.07.1937 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська діяльність). Засуджений 1.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 28.05.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5209)

БУЖАН ВАРВАРА ТЕРЕНТІЇВНА, 1891 р.н., смт Вільшанка, болгарка, неписьменна, домогосподарка. Заарештована 4.03.1938 Вільшанським РВ НКВС ("вела контрреволюційну агітацію із використанням релігії"). Засуджена 11.05.1939 Одеським облсудом до 4 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітована 8.02.1992 Генеральною прокуратурою України. (П – 13045)

БУЖАН СЕРГІЙ ВОЛОДИМИРОВИЧ, 1922 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта 9 класів, червоноармієць 418-го окремого будівельного батальйону. Заарештований 16.09.1941 особливим відділом НКВС 2-го управління військово-польового будівництва ("разом із Германом Ваккером – *див. Некіровоградщина, книга п'ята,* – зводив наклепи на радянську владу і Червону армію – військовослужбовців і цивільних погано харчують і одягають; вихваляв німецький фашизм, пропагував капітулянтські настрої – оборонні споруди не становитимуть перешкод німецькій армії, яка переможе"). Засуджений 8.10.1941 трибуналом військ НКВС з охорони тилу до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 7.05.1990 Кіровоградським облсудом. (П – 14014)

БУЖАН ФРОСИНА РОДІОНІВНА, 1894 р.н., смт Вільшанка, болгарка, письменна, без певних занять. Заарештована 4.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська агітація з використанням релігійних забобонів). Засуджена 11.05.1939 Одеським облсудом до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітована 8.02.1992 Генеральною прокуратурою України. Разом з нею репресована її сестра Наталя Бобова. (П – 13045)

БУШИНСЬКИЙ РОДІОН ТРОХИМОВИЧ, 1911 р.н., с.Катеринівка (приєднане до с.Сухий Ташлик), українець, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 14.04.1944 Вільшанським РВ НКВС (в роки німецької окупації служив у поліції). Вільшанським РВ НКВС 9.10.1944 направлений у спецтабір НКВС для фільтрації. (П – 1391)

БЯЛЕЦЬКИЙ МЕЧИСЛАВ ТИТОВИЧ, 1882 р.н., с.Дзялів Станіславчицького (нова назва Кам'яногірка Жмеринського) району Вінницької області, поляк, освіта вища, проживав у с.Юзефпіль

(Йосипівка), лікар-хірург, завідувач меддільниці. Заарештований 15.10.1944 Вільшанським РВ НКДБ ("в роки німецької окупації завідував лікарнею у селі, мав зв'язок з німецькою жандармерією, який видав громадянина єврейської національності, доля якого невідома"). Засуджений 5.04.1945 трибуналом військ НКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Управлінням МДБ Одеської області 21.06.1946 справу припинено у зв'язку зі смертю засудженого 1.11.1945. Реабілітований 27.02.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 2972)

ВАСИЛЬЄВ ІВАН СТЕПАНОВИЧ, 1899 р.н., с.Мостове Верхотурського району Свердловської області (Росія), росіянин, освіта початкова, проживав у с.Куца Балка (приєднане до с.Котовське) Вільшанського району, коваль цукропункту залізничної станції Йосипівка. Заарештований 29.11.1946 Вільшанським РВ МВС (антирадянська агітація). Засуджений 17.02.1947 Одеським облсудом до 6 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 10.12.1991 Генеральною прокуратурою України. (П – 12890)

ВЕЛИЧКО АНДРІЙ ІВАНОВИЧ, 1900 р.н., с.Добре, болгарин, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 23.03.1933 Вільшанським РВ ДПУ ("за агентурними даними в колгосп ім.Молотова пролізли куркульські сини Семен і Григорій Опрі, батьки яких розкуркулені, займаються руйнівною роботою, намагаються зірвати заходи по засипці посівного матеріалу і підготовки до весняної сівби; підтримуючи із розкуркуленим Андрієм Величком тісний зв'язок, на зборах селян, де обговорювалось питання підготовки до весни, агітували: "Якщо держава хоче, щоб було посіяно, то нехай і відпускає нам посівматеріалу, а не відпустить, то колгосп розійдеться і тоді люди зможуть працювати кожен на себе, а не на когось, і житимуть краще, бо в колгоспі змушують працювати, а їсти не дають" – Опрів з колгоспу виключили"). Особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР 29.04.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 7385)

ВЕЛИЧКО АНТОН ВІКТОРОВИЧ, 1901 р.н., с.Мала Вільшанка, болгарин, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 4.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 5.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 17.10.1938. Реабілітований 1.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9648)

ВЕЛИЧКО ІВАН ІВАНОВИЧ, 1902 р.н., с.Добре, болгарин, освіта початкова, тесля колгоспу. Заарештований 4.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність проти радянської влади). Засуджений 14.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 23.10.1938. Реабілітований 23.08.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 2691)

ВЕЛИЧКО ІВАН СИДОРОВИЧ, 1886 р.н., с.Добре, болгарин, освіта початкова, член колгоспу ім.Молотова. У 1930 році розкуркулений і за організацію саботажу засуджений до 3 років заслання з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Вдруге заарештований 28.07.1937 Вільшанським РВ НКВС (агітація проти підписки на державну позику та проти колгоспного ладу). Засуджений 1.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 25.07.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. Двоюрідний брат Артем Сарданов розкуркулений і висланий на північ за участь у волинці. (П – 1666)

ВЕЛИЧКО ПЕТРО ГРИГОРОВИЧ, 1901 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта вища (Одеська вища комуністична сільгоспшкола), член КПРС з 1932 року, секретар районного відділу НКВС у 1930-х роках ("з роботи в органах НКВС у 1938 році звільнений за мотивами "неможливості подальшого використання за національною ознакою"). Справа заведена на Петра Величка і Олексу Григор'єва у 1955 році "за фактами необгрунтованих засуджень у 1938 році до розстрілу 6 громадян: не проводили допитів, підробляли підписи". Кіровоградським облсудом 19.01.1956 справу припинено у зв'язку із загибеллю обвинувачуваного в роки Другої світової війни. Реабілітований 10.05.1956 трибуналом Київського військового округу. (П – 6930)

ВЕРБИЦЬКИЙ МЕФОДІЙ СЕМЕНОВИЧ, 1901 р.н., с.Вілія Острозького району Рівненської області, поляк, освіта початкова, проживав у с.Бузникувате Вільшанського району, колгоспник. Заарештований 12.10.1937 Вільшанським РВ НКВС ("у 1923-24 роках служив легіонером польської армії, нелегально перетнув кордон в СРСР, родичі лишились за кордоном, підтримував з ними письмовий зв'язок, а також із контрабандистами; провадив контрреволюційну діяльність проти партії і народу"). Засуджений 16.01.1938 НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 29.10.1957 трибуналом Київського військового округу. (П – 4014)

ВЕРНИДУБ ВОЛОДИМИР ПИЛИПОВИЧ, 1893 р.н., с.Станкувате, українець, освіта початкова, рахівник колгоспу "Червоний лан". Заарештований 6.10.1937 Добровеличківським РВ НКВС (в минулому служитель культу, учасник "Просвіти"; "член контреволюційної націоналістичної повстанської організації, створеної 1932 року, яка тимчасово розпалась, бо декого арештували, дехто виїхав, а на початку 1937-го відновилась під керівництвом Григор'єва і Осадчого; мета: на випадок війни активно виступити проти СРСР, вести боротьбу за Самостійну Україну, вербувати нових осіб, займатися шкідництвом у колгоспі"). Засуджений 23.10.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 2.11.1937. Реабілітований 8.03.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 3834, 4196)

ВЕРШУТА ВАСИЛЬ РОМАНОВИЧ, 1885 р.н., с.Добрянка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 29.03.1931 Добровеличківським РВ ДПУ (агітація проти радянської влади). Добровеличківським РВ ДПУ 30.05.1931 справу припинено, внесений до списків осіб, які будуть вислані разом з сім'ями за межі України. (6407 – П)

ВЕРШУТА ЗАХАР ПАНАСОВИЧ, 1869 р.н., с.Добрянка Вільшанського району, українець, освіта початкова, проживав у с.Любимівка Добровеличківського району, сторож колгоспу. Заарештований 14.07.1941 Добровеличківським МРВ НКДБ (контрреволюційна підривна діяльність). Помер 9.10.1941 в Усть-Кам'яногірській тюрмі, управлінням НКВС Східно-Казахстанської області 14.11.1941 справу припинено. (3114 – П)

ВЛАДОВ АНДРІЙ СЕМЕНОВИЧ, 1891 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 10.09.1937 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 28.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 7.05.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5187)

ВЛАДОВ ІВАН ГРИГОРОВИЧ, 1907 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, проживав у с.Лиса Гора Первомайського району Миколаївської області, працював на м'ясохолодобійні. У 1929 році розкуркулений та висланий на 3 роки. Заарештований 5.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (член контрреволюційної повстанської групи, антирадянська агітація). Засуджений 5.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 17.10.1938. Реабілітований 16.02.1959 Кіровоградським облсудом. (П – 4654)

ВЛАДОВ МИКИТА ГРИГОРОВИЧ, 1906 р.н., с.Станкувате, болгарин, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 6.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (член контрреволюційної повстанської групи, антирадянська агітація). Засуджений 5.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 17.10.1938. Реабілітований 16.02.1959 Кіровоградським облсудом. (П – 4654)

ВЛАДОВ МИХАЙЛО ІВАНОВИЧ, 1890 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, проживав у с.Станкувате Вільшанського району, без певних занять. У 1931 році за невиконання державного зобов'язання хлібоздачі був засуджений до 3 років ув'язнення у концтаборі, у 1934-ому засуджений вдруге до 3 років неволі за злісне невиконання хлібозаготівлі. Втретє заарештований 4.03.1938 Вільшанським РВ НКВС ("брав участь у збройному повстанні 1919 року проти Червоної армії; учасник куркульської волинки у 1930 році; систематично вів контрреволюційну агітацію, спрямовану проти радянської влади, провокував селян на збройне повстання, поширював чутки про прийдешню війну і поразку в ній СРСР, чинив шкідництво в колгоспі"). Засуджений 7.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 13.10.1938. Реабілітований 2.01.1967 Кіровоградським облсудом. (П – 8090)

ВЛАДОВ ОЛЕКСАНДР ІВАНОВИЧ, 1894 р.н., с.Добре, болгарин, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 14.05.1929 Первомайським окрвідділом ДПУ (агітація проти заходів радянської влади). Засуджений 16.08.1929 особливою нарадою ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 18.11.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 4169)

ВЛАДОВ ПАВЛО СТЕПАНОВИЧ, 1892 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, член колгоспу "Комінтерн". Заарештований 30.10.1937 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська діяльність). Засуджений 14.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 21.11.1937. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9365)

ВЛАДОВА ОКСАНА СИЛЬВЕСТРІВНА, 1892 р.н., смт Вільшанка, болгарка, неписьменна, без певних занять. Заарештована 10.09.1937 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська діяльність). Засуджена 28.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 7.05.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5187)

ВОЇНСЬКИЙ КОСТЯНТИН ЮХИМОВИЧ, 1900 р.н., с.Добрянка, українець, неписьменний, хлібороб. Заарештований 19.07.1922 шляхово-транспортним відділом ДПУ Південно-Західної залізниці на ст.Христинівка ("з березня 1920-го по березень 1921 року служив у війську армії УНР, вертався із Польщі додому, де був інтернований з військом Волинської дивізії, нелегально перетнув державний кордон у районі Тернополя; пояснював: "До Петлюри пішов, аби лиш не до Денікіна; іще у 1921 році хотів вернутись додому, але поширювали чутки, що чекісти арештовують і розстрілюють, тому боявся, а тепер вирішив вернутись"). Первомайською окружною прокуратурою 24.03.1923 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 8420)

ВОЙКОВ СЕМЕН ВАРФОЛОМІЙОВИЧ, 1880 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, сторож магазину. Заарештований 7.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна агітація проти колективізації). Засуджений 22.04.1939 Одеським облсудом до 4 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 24.12.1991 Генеральною прокуратурою України. (П – 12887)

ВОЛИНЕЦЬ ДМИТРО ІВАНОВИЧ, 1908 р.н., с.Дорожинка, українець, освіта початкова, бригадир тракторної бригади машино-тракторної станції. Заарештований 25.04.1938 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 6.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 31.05.1938. Реабілітований 10.02.1962 Кіровоградським облсудом. (П – 5508)

ВОЛКОВ ЯНЧО СТЕПАНОВИЧ, 1897 р.н., с.Топузларе Ямбольської волості Боргаського округу (Болгарія), болгарин, освіта вища, член болгарської компартії у 1919-26, член ВКП(б) у 1926-37 роках, проживав у смт Вільшанка, завідувач відділу народної освіти району. Заарештований 18.08.1937 Вільшанським РВ НКВС ("вихваляв умови життя в Болгарії, зводив наклепи на умови життя в СРСР"). Засуджений 27.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 13.12.1937. Реабілітований 3.12.1955 Верховним судом СРСР. (П –1447)

ВОРОНА МИКОЛА ЯКОВИЧ, 1898 р.н., с.Добрянка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 29.03.1931 Добровеличківським РВ ДПУ (агітація проти заходів радянської влади). Добровеличківським РВ ДПУ 30.05.1931 справу припинено, внесений до списків осіб, які будуть вислані разом з сім'єю за межі України. (6387 – П)

ВОРОНОВ ПАВЛО ТИМОФІЙОВИЧ, 1902 р.н., с.Добрянка, українець, освіта середня, член ВКП(б) у 1928-35 роках, проживав у м.Дніпропетровську, начальник штабу батальйону 89-го стрілецького полку. Заарештований 26.07.1938 УНКВС Дніпропетровської області (учасник антирадянської військово-фашистської змови). Засуджений 2.10.1939 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Звільнений 15.09.1946. Вдруге, проживаючи у с.Диканька Полтавської області і працюючи робітником маслозаводу, заарештований 16.02.1950 УМДБ Полтавської області (антирадянська діяльність). Засуджений 15.07.1950 особливою нарадою МДБ СРСР до заслання у Новосибірську область (Росія). Реабілітований 19.03.1957 трибуналом Київського військового округу. (П – 6907)

ГАЙДЕНКО ІВАН АВТОНОМОВИЧ, 1909 р.н., с.Коритно-Забузьке, українець, освіта початкова, член ВКП(б), проживав у м.Ленінграді, військовослужбовець, лейтенант, командир технічного взводу 64-го окремого саперного батальйону, за участь у боях з фінами нагороджений орденом "Червона зірка". Заарештований 23.09.1941 особливим відділом НКВС 55-ої армії (контрреволюційна діяльність: "протягом серпня-вересня 1941 року серед військовиків-саперників вів поразницьку агітацію: "Як тільки настане безвихідне становище, я переодягнусь у цивільне і втечу з батальйону"; "Для чого було організовувати колгоспи? ось через них і веде Гітлер війну проти нашого народу"; "Воювати нашій армії з німцями немає ніякої вигоди, краще б уклали мирну угоду – але цього ніхто не зробить, бо вся влада зосереджена в руках однієї людини, Сталіна: голова Ради народних комісарів, нарком оборони, секретар партії"; "Про Гітлера в наших газетах пишуть, що він знущається над народом – це все брехня: командирів і червоноармійців Гітлер не чіпає, а комісарів і жидів розстрілює"). Засуджений 6.10.1941 військовим трибуналом 55-ої армії до розстрілу, вирок виконано 17.10.1941. Реабілітований 14.04.1958 трибуналом Ленінградського військового округу. (П – 8179)

ГАЙДУК ОЛЕКСАНДР ПИЛИПОВИЧ, 1890 р.н., с.Юзефпіль (нова назва Йосипівка), українець, освіта початкова, машиніст заготзерна на залізничній станції Юзефпіль. Заарештований 18.02.1938 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська діяльність: "у 1919 році повернувся із німецького полону, пішов

у петлюрівську армію, разом з братом Романом брав участь у розстрілі чотирьох червоноармійців, які відстали від своєї частини; в останні роки разом з Петром Матковським агітував селян проти радянської влади та колгоспного будівництва"). Засуджений 23.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 31.03.1938. Реабілітований 7.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9500)

ГАЙДУК РОМАН ПИЛИПОВИЧ, 1899 р.н., с.Юзефпіль (нова назва Йосипівка), українець, освіта початкова, пасічник колгоспу. Заарештований 28.02.1938 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська діяльність: "у 1919 році пішов добровільно у петлюрівську армію, разом з братом Романом брав участь у розстрілі чотирьох червоноармійців, які відстали від своєї частини, пізніше був у повстанському загоні Адамовича, здійснював нальоти на поїзди і кооперативні організації; в останні роки агітував селян проти радянської влади та колгоспного будівництва"). Засуджений 23.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 31.03.1938. Реабілітований 7.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9500)

ГАЛИЦЬКИЙ ВАСИЛЬ ІВАНОВИЧ, 1887 р.н., с.Осички, українець, освіта початкова, член колгоспу ім.Сталіна. Заарештований 27.10.1944 Вільшанським РВ НКДБ ("в липні 1943 року доніс німецькій владі на громадянку, що вона веде антинімецьку агітацію і чекає повернення Червоної армії", сам заперечував звинувачення: "В жандармерію мене викликали спитати, чи не єврей я і де мої сини знаходяться – у Червоній армії"). Засуджений 20.02.1945 трибуналом військ НКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Звільнений з ув'язнення 27.10.1954. Реабілітований 24.06.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П –13936)

ГАЛУНГА ЗАХАР ПАВЛОВИЧ, 1893 р.н., м.Первомайськ Миколаївської області, українець, освіта початкова, проживав у смт Вільшанка, начальник військово-облікового столу. Заарештований 30.10.1937 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 14.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 8.02.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4059)

ГАЛУЩАК ІВАН ІЛЛІЧ, 1880 р.н., с.Максимівка Уманського району Черкаської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Тарасівка (нова назва Завітне) Вільшанського району, хлібороб-середняк, без певних занять. У 1932 році за невиконання твердого завдання майно було конфісковане. Заарештований 5.05.1938 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська агітація: "разом із Никодимом Храновським переконував людей не вступати в колгосп, поширював чутки про війну і поразку радянської влади, при цьому посилався на Євангеліє; у 1937 році відмовився брати участь у голосуванні за кандидатів до Верховної ради, у 1938-ому не захотів підписуватись на державну позику для оборони країни"). Засуджений 28.05.1939 Одеським облсудом до 3 років неволі з позбавленням громадянських прав на 1 рік. Верховним судом УРСР 23.09.1939 вирок скасовано, слідство припинено, з-під варти звільнений. (П – 3010)

ГЕРАСИМЧУК УСТИНА ІВАНІВНА, 1883 р.н., с.Юзефпіль (нині с.Йосипівка), українка, неписьменна, без певних занять. У 1932 році розкуркулена; у 1934-ому за крадіжку колосків на колгоспному полі засуджена до 3 років неволі. Вдруге заарештована 27.07.1937 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська діяльність: "належала до гурту церковників, до яких приїжджав піп Марченко із Врадіївського району Миколаївської області, вела релігійну пропаганду: "Це не радянська, а сатанинська влада, яка селян заганяє в колгоспи – у колгоспах усім будуть ставити на чолі й руках печаті, тоді всі люди належатимуть сатані"; на загальних зборах села ухвалили закрити церкву, тоді цей гурт церковників організувався, розповсюджував листівки, проводив волинки, перешкоджав знімати з церкви дзвони, побив активіста комсомольця Всеволода Ковальова"). Засуджена 15.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П –10307)

ГЕРИЛЕВСЬКА ТЕКЛЯ ПАНАСІВНА, 1890 р.н., с.Юзефпіль (нова назва Йосипівка), українка, неписьменна, без певних занять. Заарештована 2.07.1938 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджена 30.03.1939 Одеським облсудом до 3 років неволі з позбавленням громадянських прав на 1 рік. Реабілітована 13.09.1993 Генеральною прокуратурою України. (П – 1207)

ГЕРИЛЕВСЬКИЙ ПЕТРО ІВАНОВИЧ, 1879 р.н., с.Юзефпіль (нова назва Йосипівка), українець, освіта початкова, член колгоспу "Комсомолець України". Заарештований 2.07.1938 Вільшанським РВ НКВС (участь у секті євангелістів та контрреволюційна діяльність). Одеською облпрокуратурою 18.09.1938 слідство припинено, з-під варти звільнений. (П – 2957)

ГЕТЬМАН ДМИТРО ЮХИМОВИЧ, 1912 р.н., с.Добрянка, молдаванин, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 24.03.1944 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська діяльність). Вільшанським РВ НКВС 3.07.1944 направлений у спецтабір для фільтрації. (П – 3285)

ГЕТЬМАН МИХАЙЛО ПИЛИПОВИЧ, 1908 р.н., с.Добрянка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 12.05.1931 Добровеличківським РВ ДПУ (антирадянська агітація). Одеським облвідділом ДПУ 11.08.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. Вдруге, проживаючи у с.Куца Балка Вільшанського району і працюючи робітником кам'яного кар'єру, заарештований 10.09.1937 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна агітація). Засуджений 28.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 9.04.1969 Кіровоградським облсудом. (П – 1289, 8186)

ГІЛЕВИЧ КОСТЯНТИН МИХАЙЛОВИЧ, 1896 р.н., смт Вільшанка, українець, освіта початкова, член колгоспу ім.Чубаря. Заарештований 10.09.1937 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 28.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 11.01.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 8318)

ГІЛЕВИЧ ФЕДІР ГРИГОРОВИЧ, 1912 р.н., смт Вільшанка, українець, освіта 5 класів, військовослужбовець, командир господарського взводу 54-го стрілецького полку 25-ої стрілецької дивізії, лейтенант. Заарештований 7.12.1941 військовим трибуналом 25-ої СД (зрада Батьківщини: перейшов на бік ворога). Засуджений 9.12.1941 військовим трибуналом 25-ї СД до розстрілу заочно. Військовою прокуратурою Одеського гарнізону в лютому 1948 року справа припинена через відсутність у діях Гілевича складу злочину. (П – 3339)

ГІММЕЛЬФАРБ ЛЕВ МИРОНОВИЧ, 1905 р.н., м.Очаків Миколаївської області, єврей, проживав у м.Одесі, редактор Вільшанської районної газети "Колгоспна праця". Заарештований 5.04.1937 Вільшанським РВ НКВС (троцькіст, контрреволюційна діяльність). Справу було відправлено Одеському УНКВС, за місцем проживання репресованого. Реабілітований 14.11.1955 Одеським облсудом. (П – 3452)

ГЛЯЗНУЦОВ ІВАН ІВАНОВИЧ, 1895 р.н., с.Добрянка, молдаванин, освіта початкова, тесля колгоспу ім.Петровського. У 1931 році розкуркулений. Заарештований 25.04.1938 Вільшанським РВ НКВС ("у 1930 році брав активну участь у куркульському повстанні, в результаті якого було розібране все колгоспне майно; член контрреволюційного угруповання, створеного колишнім петлюрівцем Іваном Чепелем, засудженим у 1937 році за першою категорією, завдання якого: в момент війни з капіталістичними країнами підняти в тилу збройне повстання, впроваджувати повстанські настрої серед селян"). Засуджений 6.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 31.05.1938. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9001)

ГОЛДОБІН МИТРОФАН ВАСИЛЬОВИЧ, 1888 р.н., м.Москва (Росія), росіянин, освіта початкова, проживав у с.Мала Вільшанка Вільшанського району, столяр колгоспу ім.Блюхера. Заарештований 30.10.1937 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська агітація, вихваляв фашистський лад). Засуджений 27.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9289)

ГОЛОВКО ВАСИЛЬ ВАСИЛЬОВИЧ, 1903 р.н., с.Добрянка, українець, освіта початкова, член колгоспу "Нове життя". Заарештований 25.01.1933 Добровеличківським райвідділом ДПУ (антирадянська агітація). Добровеличківським РВ ДПУ 8.03.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 1255)

ГОНЧАРЕНКО МИКОЛА ІВАНОВИЧ, 1886 р.н., с.Шайтарове Благодатського району Одеської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Юзефпіль (нова назва Йосипівка) Вільшанського району, конюх неповної середньої школи. Заарештований 25.04.1938 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 6.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 31.05.1938. Реабілітований 3.02.1962 Кіровоградським облсудом. (П – 5507)

ГОНЧАРЕНКО НЕСТОР КІНДРАТОВИЧ, 1874 р.н., с.Вівсяники Первомайського району Миколаївської (нині Вільшанського Кіровоградської) області, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 10.02.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (в роки Гетьманщини був старостою села, розповідав про вбивство батрака Довганя; під час перевиборів сільради у 1928 році виступав на сходці з заявою: "Не треба обирати злиднів – тільки господарів!"; не виконував план хлібозаготівлі, за що був оштрафований у восьмикратному розмірі, вів агітацію проти організації колективів, погрожував селянам: "Чекайте, буде вам соз, ви ще будете просити нас, щоб ми прийняли вас на роботу"; 14.12.1929 разом з групою селян проводив збори в хаті Федора Цимбала, закликав: "Треба покінчити з біднотою, тоді краще житиметься"). Засуджений 5.03.1930 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 31.03.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 6091)

ГОНЧАРУК ВАСИЛЬ ГРИГОРОВИЧ, 1891 р.н., смт Вільшанка, українець, письменний, рахівник колгоспу ім.Комінтерна. Заарештований 26.02.1938 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 28.04.1938. Реабілітований 16.11.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3901)

ГРАДАНОВИЧ ВІКТОР ДМИТРОВИЧ, 1892 р.н., с.Велика Березянка Таращанського району Київської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Станкувате Вільшанського району, член колгоспу "Червоний лан". Заарештований 6.10.1937 Добровеличківським РВ НКВС ("у 20-і роки був активним учасником "Просвіти", у 1928-29 роках – троцькістської організації м.Хасавюрт (Дагестан, Росія); член контрреволюційної націоналістичної повстанської організації, завданням якої було: агітувати за відокремлення України від СРСР і реставрацію капіталізму, готувати молоду зміну для майбутньої держави, зривати заходи партії та радянського уряду на місцях"). Засуджений 23.10.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 2.11.1937. Реабілітований 8.03.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4196)

ГРИГОР'ЄВ МИХАЙЛО МИКИТОВИЧ, 1906 р.н., с.Чубарівка, болгарин, освіта початкова, тваринник колгоспу. Заарештований 4.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність: "у 1930 році брав участь у куркульській волинці; належав до гурту церковників і куркулів, які спрямовували свою діяльність на зрив заходів партії й уряду, агітували проти колгоспного будівництва, поширювали провокаційні чутки про загибель радянської влади, вихваляли фашистський лад Німеччини; провадили шкідницьку роботу: виводили з ладу тяглову силу колгоспу, зокрема Григор'єв як ветсанітар колгоспу допустив масову загибель коней та іншої худоби: у 1937 році загинуло 40 свиней, 4 корови і 4 коней"). Засуджений 5.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 17.10.1938. Реабілітований 21.11.1955 Одеським облсудом. (П – 3454)

ГРИГОР'ЄВ ОЛЕКСА ПАНАСОВИЧ, 1903 р.н., смт Вільшанка, болгарин, член КПРС з 1931 року, дільничний інспектор міліції, уповноважений райвідділу НКВС. Справа заведена у 1955 році "за фактами необгрунтованих засуджень у 1938 році до розстрілу 6 громадян: не проводили допитів, підробляли підписи". Кіровоградським облсудом 19.01.1956 справу припинено у зв'язку зі смертю обвинувачуваного 18.07.1947. Реабілітований 10.05.1956 Київським військовим округом. (П – 6930)

ГРИГОР'ЄВ ПАВЛО ЛЕОНТІЙОВИЧ, 1884 р.н., с.Чубарівка, болгарин, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 4.03.1938 Вільшанським РВ НКВС ("учасник контрреволюційно-церковного угруповання" – *див. Михайло Григор'єв*). Засуджений 5.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 17.10.1938. Реабілітований 21.11.1955 Одеським облсудом. (П – 3454)

ГРИГОР'ЄВ ПАВЛО МАКСИМОВИЧ, 1887 р.н., с.Станкувате, українець, освіта початкова, в минулому член партії українських есерів, УКП-боротьбістів, член колгоспу ім.Ворошилова. У 1933 році за контрреволюційну діяльність був засуджений до 8 років неволі. Вдруге заарештований 28.07.1937 Добровеличківським РВ НКВС ("у 20-х роках брав активну участь у "Просвіті"; член контрреволюційної націоналістичної повстанської організації, завданням якої було: агітувати за відокремлення України від СРСР і реставрацію капіталізму, готувати молоду зміну для майбутньої держави, зривати заходи партії та радянського уряду на місцях"). Засуджений 23.10.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 2.11.1937. Реабілітований 8.03.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4196)

ГРИНЬКО ПЕТРО ЛАВРОВИЧ, 1886 р.н., с.Раховичі Гродненської губернії (Білорусія), українець, освіта середня, проживав у с.Мала Вільшанка Вільшанського району, вчитель початкової школи.

У 1922 році за контрреволюційну діяльність заарештовувався органами ЧК. Вдруге заарештований 2.11.1937 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська діяльність: "разом із сином поміщика Шинкевича, Іваном у 1919 році організував каральний загін і брав участь в розстрілах селян-бідняків та червоних партизан; у 1930-му разом з Євгеном Розіним був організатором куркульської волинки, під час якої розбирали колгоспне майно; у 1936-37 обробляв колгоспників у антирадянському дусі, протидіяв збиранню врожаю комбайном: "Комбайн псує хліб, розкидає полову й солому, ця машина для колгоспу невигідна, і до того ж за комбайн треба державі платити хлібом, а косили б жатками – для колгоспу було б більше користі"). Засуджений 27.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 13.12.1937. Реабілітований 13.08.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5264)

ГРИСЮК РОЗАЛІЯ МИХАЙЛІВНА, 1903 р.н., с.Хотень Другий Плужанського району Вінницької (нині Ізяславського Хмельницької) області, полька, освіта початкова, проживала у с.Бузникувате Вільшанського району, член колгоспу "Ударна перемога". Двічі арештовувалась прикордонною охороною у 20-х роках. Втретє заарештована 18.02.1938 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська діяльність: "проживаючи у прикордонній зоні 11 разів переходила нелегально у Польщу, куди перебрались на постійне місце проживання у 1923 році батько, повстанець проти радянської влади, Михайло Осташевський, а пізніше мати Марія і ще 4 брати й сестра; після планового переселення у 1934 році у Вільшанському районі зводила наклепи на колгоспний лад, підтримувала зв'язки з ворогом народу, головою колгоспу Михайлом Беднарським, з куркулями та польськими перебіжчиками Кремінським, Борецьким, Вербицьким, які репресовані у 1937 році"). Засуджена 15.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 25.10.1938. Реабілітована 14.05.1957 трибуналом Київського військового округу. (П – 3696)

ГРІНЕНКО ЮХИМ ПЕТРОВИЧ, 1877 р.н., с.Добрянка, українець, освіта початкова, хлібороб. У 1931 році розкуркулений. Заарештований 4.08.1932 Добровеличківським РВ ДПУ (закликав колгоспників не виходити на роботу та не виконувати плану державних хлібозаготівель). Засуджений 3.11.1932 особливою нарадою ДПУ УРСР до 3 років заслання у Казахстан. Реабілітований 7.12.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 6689)

ГРУЩАНСЬКИЙ ЯКІВ ДОРОШОВИЧ, 1892 р.н., с.Дорожинка, українець, освіта початкова, проживав у м.Житомир, тесля і столяр будівельної контори. У 1930 році органами ДПУ за контрреволюційну діяльність був засуджений до 3 років ув'язнення у концтаборах. Вдруге заарештований 2.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 23.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 31.03.1938. Реабілітований 1.03.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4149)

ГУЛЬКО ПИЛИП ФЕДОРОВИЧ, 1886 р.н., с.Дорожинка, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 28.02.1938 Вільшанським РВ НКВС ("у 1919 році служив у петлюрівській армії; вів контрреволюційну діяльність"). Засуджений 23.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 31.03.1938. Реабілітований 1.03.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4149)

ГУРСЬКИЙ МИКОЛА НАЗАРОВИЧ, 1913 р.н., с.Немиринці Юринецького району Вінницької (нині Городоцького Хмельницької) області, українець, освіта неповна середня, проживав у смт Вільшанка, технік райшляхвідділу. Заарештований 23.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (підозрювався у контрреволюційній діяльності, у зв'язках із закордоном). Одеською облпрокуратурою 19.01.1940 слідство припинено, з-під варти звільнений. (П – 3013)

ДАВИДОВ ВАСИЛЬ ІВАНОВИЧ, 1892 р.н., с.Добрянка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 25.01.1932 Добровеличківським райвідділом ДПУ (антирадянська діяльність: "агітація проти колективізації та хлібозаготівлі; соціально небезпечна особа на етапі соціалістичної перебудови села"). Засуджений 1.08.1932 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 28.01.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 6710)

ДЕГТЯРОВ ПОРФИР ВАСИЛЬОВИЧ, 1883 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 29.03.1944 Вільшанським РВ НКДБ ("співробітництво з німецькими окупантами – складав за матеріалами архіву списки радпартактиву селища, вів антирадянську агітацію"). Засуджений 30.11.1944 трибуналом військ НКВС Одеської області до 15 років неволі з позбавленням громадянських прав на 5 років. Управлінням КДБ Кіровоградської області 4.05.1954 справа припинена, з-під варти звільнений. (П – 2800)

ДЕРГАЧ ПЕТРО ГНАТОВИЧ, 1909 р.н., с.Юзефпіль (нині Йосипівка), українець, освіта початкова, проживав у с.Владиславка Вільшанського району, колгоспник. У 1932 році за невиконання плану заготівлі хліба господарство розпродане. Заарештований 25.04.1938 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність та пропаганда). Засуджений 6.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 31.05.1938. Реабілітований 3.02.1962 Кіровоградським облсудом. (П – 5507)

ДИГУРКО ПИЛИП ТИМОФІЙОВИЧ, 1892 р.н., с.Бузникувате, українець, освіта початкова, завгосп колгоспу "За соціалізм". У 1934 році за невиконання плану "твердого завдання хлібоздачі" господарство розпродане. Заарештований 30.10.1937 Вільшанським РВ НКВС ("у 1918-19 роках служив у війську Петлюри; шкідницька діяльність"). Засуджений 3.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Покарання відбував у Воркуті, звільнений у 1947 році. Реабілітований 27.10.1962 Кіровоградським облсудом. (П – 12355)

ДИМОВ ГАВРИЛО СИДОРОВИЧ, 1900 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, проживав у с.Юзефпіль (нині с.Йосипівка), без певних занять. У 1932 році розкуркулений. Заарештований 24.05.1944 Вільшанським РВ НКВС (посібництво німецьким окупантам, антирадянська агітація). Засуджений 25.12.1944 трибуналом військ НКВС Одеської області до 20 років каторжних робіт з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Трибуналом Одеського військового округу 17.06.1955 міра покарання зменшена до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах, 1.04.1955 з-під варти звільнений. Реабілітований 22.07.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 14236)

ДИМОВ СИДІР КИРИЛОВИЧ, 1878 р.н., смт Вільшанка, болгарин, неписьменний, член колгоспу ім.Сталіна. Заарештований 15.04.1944 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська діяльність: "у 1933 році розкуркулений, виїхав із села жити у Миколаївську область, повернувся у травні 1942 року, зайняв свою хату, відібрану при розкуркуленні, зводив наклепи на колгоспи, Червону армію, висловлював поразницькі настрої, вихваляв силу й міць німецької зброї: "Радвлада не була владою, а бандою"). Уповноваженим відділу боротьби з бандитизмом Вільшанського РВ НКВС 8.05.1944 у зв'язку з похилим віком підсудного з-під варти звільнений на поруки племінниці і з підпискою про невиїзд. Засуджений 18.11.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 29.11.1989 Кіровоградським облсудом. (П – 10497)

ДІОРДІЄВ АНТОН САВОВИЧ, 1901 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, проживав у с.Добре Вільшанського району, кучер райпрокуратури. Заарештований 4.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 7.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 16.10.1938. Реабілітований 17.03.1962 Кіровоградським облсудом. (П – 5564)

ДІОРДІЄВ ДМИТРО ДМИТРОВИЧ, 1905 р.н., с.Добре, болгарин, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 4.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність, шкідництво). Засуджений 7.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 16.10.1938. Реабілітований 17.03.1962 Кіровоградським облсудом. (П – 5564)

ДІОРДІЄВ ДМИТРО ПЕТРОВИЧ, 1880 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, проживав у с.Чубарівка Вільшанського району, без певних занять. Заарештований 10.09.1937 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська діяльність). Засуджений 28.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 11.01.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 8318)

ДІОРДІЄВ ІВАН СЕРГІЙОВИЧ, 1897 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, проживав у с.Доброму Вільшанського району, член колгоспу ім.Молотова. Заарештований 7.09.1937 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 15.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 7.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8954)

ДІОРДІЄВА МАРІЯ АНДРІЇВНА, 1879 р.н., смт Вільшанка, болгарка, освіта початкова, колгоспниця. Заарештована 4.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджена 23.04.1939 Одеським облсудом до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 19.10.1990 Верховним судом УРСР. (П – 12594)

ДОБРИКО ІЛІОДОР ВАСИЛЬОВИЧ, 1897 р.н., с.Костянтинівка Арбузинського району Миколаївської області, українець, освіта середня, проживав у с.Березова Балка (приєднане до села

Йосипівка) Вільшанського району, вчитель. Заарештований 4.08.1937 Вільшанським РВ НКВС ("агітував за відокремлення України від СРСР та створення самостійної держави"). Засуджений 29.10.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано у листопаді 1937 року. Реабілітований 6.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11634)

ДОБРОВ ВАСИЛЬ ОЛЕКСАНДРОВИЧ, 1914 р.н., с.Добре, болгарин, письменний, член колгоспу ім.Молотова. У 1931 році за шкідництво був засуджений до 2 років неволі. Вдруге заарештований 5.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність проти колгоспного будівництва). Засуджений 14.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Одеським обласним судом 13.08.1939 міру покарання зменшено до 5 років неволі з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 3.11.1962 Верховним судом УРСР. Батько у 1930 році розкуркулений, у 1932-ому репресований – помер в ув'язненні; брати Степан, Петро й Іван у 1937-ому репресовані за контрреволюційну діяльність. (П – 6103)

ДОБРОВ ВОЛОДИМИР НИКИФОРОВИЧ, 1911 р.н., с.Мала Мазниця, болгарин, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 13.12.1930 Одеським опердектором ДПУ УРСР ("контрреволюційна діяльність по підготовці куркульської волинки" – *див. Никифор Добров*). Засуджений 13.01.1931 трійкою ДПУ УРСР до 10 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11035)

ДОБРОВ ГРИГОРІЙ ПРОКОПОВИЧ, 1885 р.н., с.Чубарівка, болгарин, освіта початкова, член колгоспу ім.Чубаря. У 1933 році Вільшанським райнарсудом був засуджений до 5 років неволі з позбавленням громадянських прав на 2 роки Вдруге заарештований 6.03.1938 Вільшанським РВ НКВС ("учасник болгарського контрреволюційного шкідницького угруповання"). Засуджений 7.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 7.10.1938. Реабілітований 11.01.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 8317)

ДОБРОВ ГРИГОРІЙ ФЕДОРОВИЧ, 1905 р.н., с.Добре, болгарин, освіта початкова, хлібороб. У 1930 році розкуркулений. Заарештований 24.03.1933 Вільшанським РВ ДПУ ("вів антирадянську агітацію: "Сіяти не треба, однак радвлада забере все і люди голодатимуть, як ось голодують тепер, а крім того їх ще й садитимуть у бупри за невиконання плану хлібозаготівель – виїжджайте краще на виробництво" – план сівби по сільраді виконаний на 59%; результати агітації: більшість хліба пішло в підпілля, зірвано посівну кампанію, оскільки в одноосібному секторі зібрано посівматеріалу лиш 1% до плану"). Особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР 29.04.1933 справу закрито, з-під варти звільнений. (П – 7280)

ДОБРОВ ДМИТРО АНДРІЙОВИЧ, 1896 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, член колгоспу "17-ий партз'їзд". Заарештований 4.03.1938 Вільшанським РВ НКВС ("член болгарської контрреволюційної повстанської організації"). Засуджений 7.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 16.10.1938. Реабілітований 22.12.1955 Кіровоградським облсудом. (П – 3335, 6930)

ДОБРОВ ДМИТРО ГРИГОРОВИЧ, 1898 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, проживав на х.Лозуватка Вільшанського району, касир колгоспу ім.Блюхера. У 1932 році за шкідницьку діяльність (заплутував облік трудоднів, звітність колгоспу) був засуджений до 4 років ув'язнення у концтаборі з позбавленням громадянських прав на 5 років. Вдруге заарештований 11.12.1937 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність – *див. Михайло Стоянов*). Засуджений 22.12.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 27.12.1937. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9907)

ДОБРОВ ІВАН ОЛЕКСАНДРОВИЧ, 1901 р.н., с.Добре, болгарин, освіта початкова, член колгоспу ім.Молотова. У 1931 році розкуркулений, за "невиконання держзобов'язань" у 1932-ому засуджений до 5 років заслання на північ. Вдруге заарештований 10.09.1937 Вільшанським РВ НКВС ("у 1930 році брав участь у куркульській волинці; втік із заслання, у 1933-ому повернувся в село, проліз у колгосп, агітував проти радянської влади"). Засуджений 28.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 13.08.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5258)

ДОБРОВ ІВАН ФЕДОРОВИЧ, 1901 р.н., с.Добре, болгарин, освіта початкова, хлібороб, розкуркулений. Заарештований 10.01.1932 Вільшанським РВ ДПУ (антирадянська агітація проти кампаній,

що проводились на селі). Вільшанським РВ ДПУ 24.05.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2884)

ДОБРОВ КИРИЛО ВІКТОРОВИЧ, 1910 р.н., с.Добре, болгарин, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 4.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 7.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 16.10.1938. Реабілітований 17.03.1962 Кіровоградським облсудом. (П – 5564)

ДОБРОВ МАТВІЙ МИХАЙЛОВИЧ, 1896 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, проживав у с.Мала Мазниця Вільшанського району, без певних занять. У 1930 році розкуркулений; у 1932-ому за поломку мотора колгоспу "Шлях до комуни" був засуджений до 3 років неволі; у 1933-ому за контрреволюційну діяльність засуджений до 7 років неволі. Втретє заарештований 7.09.1937 Вільшанським РВ НКВС ("у 1937 році втік з ув'язнення, поширював провокаційні чутки про війну: "Війна на носі: встаєте одного разу вранці, а в вас хазяйнують уже не комуністи, а німці"; "Дарма радвлада мучиться сама й нас мучить – ніякого толку з колгоспів не буде, а буде війна і радянська влада зникне, як і її колгоспи"). Засуджений 15.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 2.10.1937. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9519)

ДОБРОВ МАТВІЙ ОНУФРІЙОВИЧ, 1892 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 27.01.1933 Вільшанським РВ ДПУ ("будучи середняком-одноосібником, не виконував плану здачі зерна державі"). Засуджений 7.02.1933 особливою нарадою ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 14.12.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 7085)

ДОБРОВ НИКИФОР ПАНАСОВИЧ, 1888 р.н., с.Мала Мазниця, болгарин, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 16.12.1930 Одеським оперсектором ДПУ УРСР (антирадянська діяльність: "разом із сином Володимиром з метою організації майбутньої волинки вечорами закликали селян до хати, підкупляли їх частуванням, для цього навіть закололи свиню; коли 9.08.1930 прийшли їх розкуркулювати, то Никифор послав жінку й дочку по селу скликати людей з вилами і дрючками на оборону, а сина Володимира відправив на коні у Станкувате повідомити про це людям; "Я вам не підкорюсь!" – став кричати, на крик зійшлося селян близько сотні душ, які при підбурюванні Доброва "Бий їх!" та "Беріть вила й косіть їх, як собак!" стали бити представників влади й созу" – того дня так і не вдалось Добрових розкуркулити"). Засуджений 13.01.1931 трійкою ДПУ УРСР до розстрілу, вирок виконано 28.01.1931. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П –11035)

ДОБРОВ ПЕТРО ІВАНОВИЧ, 1897 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, проживав у селі Водяне Добровеличківського району, хлібороб. Заарештований 23.10.1930 Добровеличківським РВ ДПУ (антирадянська агітація і діяльність: "у 1929 році розповсюджував у селі контрреволюційні листівки про потребу зміцнення церковної громади, необхідність молитися богу, закликав людей виступати проти організації колгоспів"). Засуджений 9.01.1931 трійкою ДПУ УРСР до 7 років ув'язнення у концентраційних таборах. Трійкою при НКВС УРСР 2.02.1936 достроково звільнений. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Вдруге, проживаючи у смт Добровеличківка і працюючи конюхом дитячого містечка, заарештований 21.04.1938 Добровеличківським РВ НКВС ("член контрреволюційної повстанської групи у с.Липняжка, яка на випадок війни збиралась допомогти з тилу інтервентам, ставила за мету відокремлення України і створення самостійної держави, прищеплювала ідеї націоналізму населенню, поширювала чутки при неминучу війну і поразку СРСР, займалася шкідницькою діяльністю у колгоспах"). Засуджений 5.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 8.06.1938. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11037, 8590)

ДОБРОВ ПЕТРО ОЛЕКСАНДРОВИЧ, 1897 р.н., с.Добре, болгарин, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 30.10.1937 Вільшанським РВ НКВС ("у 1930 році брав участь у куркульському саботажі, розповсюджував провакаційні чутки про війну, шкодив колгоспу"). Засуджений 14.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 21.11.1937. Реабілітований 1.11.1956 Кіровоградським облсудом. Репресований разом з братом Степаном. (П – 3391)

ДОБРОВ ПИЛИП ОЛЕКСАНДРОВИЧ, 1880 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, проживав у селі Добре Вільшанського району, член колгоспу ім.Молотова. Заарештований 10.09.1937 Вільшанським РВ НКДБ ("у 1930 році був організатором куркульської волинки, коли селяни забрали усе

з колгоспу – за що його вислали на північ, звідки він утік і переховувався, а в 1937-ому вернувся в село, знову зійшовся з колишніми куркулями, вів антирадянська агітацію, поширював провокаційні чутки"). Засуджений 28.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 13.08.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5258)

ДОБРОВ СТЕПАН ОЛЕКСАНДРОВИЧ, 1909 р.н., с.Добре, болгарин, освіта початкова, конюх. У 1932 році розкуркулений, засуджений за саботаж проти хлібозаготівельних робіт до 10 років ув'язнення у концтаборі, 1935-го з-під варти звільнений. Вдруге заарештований 30.10.1937 Вільшанським РВ НКВС ("брав участь у куркульському саботажі, розповсюджував провокаційні чутки про війну, шкодив колгоспу"). Засуджений 14.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 21.11.1937. Реабілітований 1.11.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3391)

ДОБРОВА ЯВДОКІЯ ДМИТРІВНА, 1883 р.н., смт Вільшанка, болгарка, неписьменна, проживала у с.Добре Вільшанського району, домогосподарка. У 1932 році розкуркулена і разом з чоловіком та двома синами вислана на північ. Заарештована 28.05.1946 Вільшанським РВ МДБ ("у 1942 році була викликана в німецьку жандармерію і на питання хто її розкуркулював, розповіла про голову сільради Степана Доброва, який розкуркулював її сина Василя"). Засуджена 1.08.1946 трибуналом військ МВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітована 26.07.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. Чоловік Олександр Добров після розкуркулення був заарештований і через місяць помер у в'язниці; репресовані усі 4 сини Доброової, син Василь засуджений до 5 років неволі. (П – 13938)

ДОВГАНЕНКО ІВАН ПАВЛОВИЧ, 1888 р.н., с.Вівсяники, українець, освіта початкова, завгосп колгоспу ім.Ворошилова. Заарештований 10.02.1945 Вільшанським РВ НКДБ ("під час німецької окупації працював кучером у старости села, мав стосунки з німецьким комендантом; коли Червона армія звільнила село, став працювати завгоспом; у вересні 1944 року в колгосп приїхали уповноважені з області в справі заготівлі овочів - чому колгосп не постачає городину в місто? при перевірці були присутні колгоспники, Довганенко став лаяти уповноважених: "Знову радянська влада взялась нас грабувати; ми правду бачили тільки при німцях і тоді жити було добре; ще не один буде плакати за тією владою", кричав на одну з жінок у селі: "Ти не партизанка, а бандитка!"). Засуджений 5.04.1945 трибуналом військ НКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 29.11.1989 Кіровоградським облсудом. (П – 10494)

ДОВГАНЬ ІВАН ЄВСТРАТОВИЧ, 1898 р.н., с.Дорожинка, українець, освіта початкова, проживав у с.Владиславка Вільшанського району, колгоспник. Заарештований 5.05.1938 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 10.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 2.06.1938. Реабілітований 3.12.1961 Кіровоградським облсудом. (П – 5488)

ДОВГАНЬ ТИЛИМОН ЄВСТРАТОВИЧ, 1893 р.н., с.Дорожинка, українець, освіта початкова, проживав у с.Владиславка Вільшанського району, колгоспник. Заарештований 5.05.1938 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 10.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 2.06.1938. Реабілітований 3.12.1961 Кіровоградським облсудом. (П – 5488)

ДОМАСКІН ІВАН ІЛЛІЧ, 1886 р.н., с.Добрянка, українець, освіта початкова, хлібороб, колійний сторож Сталінської залізниці. Заарештований 22.09.1937 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 23.10.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 10.11.1937. Реабілітований 7.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Брати Василь і Федір розкуркулені. (П – 9511)

ДОНЕЦЬ ВОЛОДИМИР ОНУФРІЙОВИЧ, 1909 р.н., с.Вівсяники, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 1.12.1937 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 6.12.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Помер 30.01.1943 у виправно-трудовому таборі Вологодської області, Росія. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8942)

ДОНЄВ МИХАЙЛО ФЕДОСІЙОВИЧ, 1890 р.н., с.Зеленівка Коларівського (нині Приморського) району Запорізької області, болгарин, освіта неповна середня, проживав у с.Мала Вільшанка Вільшанського району, рахівник колгоспу "Червона зірка". Заарештований 24.03.1933 Вільшанським РВ ДПУ ("у 1919-20 роках служив молодшим унтерофіцером у денікінській армії; агітував проти

хлібозаготівлі"). Засуджений 29.04.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання на північ. Реабілітований 23.07.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 3680)

ДОРОШ ГРИГОРІЙ ЯКОВИЧ, 1922 р.н., с.Добрянка, українець, освіта 8 класів, без певних занять. Заарештований 4.04.1944 Вільшанським РВ НКВС ("потрапив до німецького полону у м.Керчі, утримувався у таборі військовополонених, звідки втік, в поліцію вступив під погрозою начальника поліції Гетьмана бути вивезеним у Німеччину; виїжджав на облаву партизан у с.Мала Вільшанка"). Управлінням НКВС Одеської області 28.11.1944 направлений у спецтабір НКВС для фільтрації. Батько Яків Федотович розкуркулений у 1931 році. (П – 4272)

ДРАГАНОВ МАРКО КІНДРАТОВИЧ, 1900 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, член колгоспу "Комінтерн". Заарештований 4.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (протидіяв закриттю храму). Засуджений 5.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 17.10.1938. Реабілітований 10.05.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3404)

ДРАГАНОВА ЄВГЕНІЯ ІВАНІВНА, 1881 р.н., смт Вільшанка, болгарка, освіта початкова, домогосподарка. У 1933 році за невиконання державного замовлення по хлібоздачі була засуджена до 1,5 року ув'язнення у концтаборі, у 1936-ому за знахарство – до 1 року примусової праці. Втретє заарештована 28.07.1937 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська агітація, розповсюдження контрреволюційних листівок – *див. Лев Сердюк*). Засуджена 1.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12404)

ДРАГОЄВ ПЕТРО ЛЕОНТІЙОВИЧ, 1906 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, проживав у с.Чорний Ташлик Вільшанського району, член колгоспу. Заарештований 10.09.1937 Вільшанським РВ НКДБ (антирадянська діяльність). Засуджений 28.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Звільнений з ув'язнення 10.09.1947. Реабілітований 6.06.1989 Кіровоградським облсудом. Вдруге, проживаючи в смт Вільшанка і працюючи в колгоспі ім.Крупської, заарештований 16.06.1949 (належність до антирадянської групи). Особливою нарадою при МДБ СРСР 26.10.1949 висланий на поселення у Кокчетавську область (Казахстан). Реабілітований 6.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11717)

ДРАНДАЛУШ БОРИС ЮХИМОВИЧ, 1885 р.н., с.Добре, болгарин, освіта початкова, конюх-сторож колгоспу. Заарештований 4.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 7.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 16.10.1938. Реабілітований 17.03.1962 Кіровоградським облсудом. (П – 5464)

ДРАНДАЛУШ ВАСИЛЬ ГРИГОРОВИЧ, 1888 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, сторож колгоспу ім.Сталіна. У 1933 році за шкідництво ("як завгосп колгоспу згноїв 397 центнерів хліба") був засуджений до 2,5 років ув'язнення у концтаборах. Вдруге заарештований 18.02.1938 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність: "у 1930 році брав участь у куркульській волинці; належав до гурту церковників і куркулів, які спрямовували свою діяльність на зрив заходів партії й уряду, агітували проти колгоспного будівництва, поширювали провокаційні чутки про загибель радянської влади, вихваляли фашистський лад Німеччини; провадили шкідницьку роботу: виводили з ладу тяглову силу колгоспу"). Засуджений 5.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 17.10.1938. Реабілітований 21.11.1955 Одеським облсудом. (П – 3454)

ДРАНДАЛУШ ГРИГОРІЙ САВОВИЧ, 1906 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, хлібороб. У 1930 році розкуркулений за "участь у куркульській волинці та виялені закопаними у землі 25 пудів хліба"; у 1932-ому за "злісне невиконання державних зобов'язань хлібоздачі та опір представникам влади" засуджений до 6 років ув'язнення у концтаборах. Вдруге заарештований 4.03.1938 Вільшанським РВ НКВС ("після звільнення з концтабору працював у колгоспі; учасник болгарського контрреволюційного шкідницького угруповання, вів антирадянську агітацію: "Життя поліпшиться лиш тоді, коли нами заволодіє Німеччина" – *див. Василь Драндалуш, Павло Смелов*). Засуджений 5.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 17.10.1938. Реабілітований 21.11.1955 Одеським облсудом. (П – 3454)

ДРАНДАЛУШ ІВАН ЮХИМОВИЧ, 1883 р.н., с.Добре, болгарин, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 4.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 7.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 16.10.1938. Реабілітований 17.03.1962 Кіровоградським облсудом. (П – 5564)

ДРЕМСІЗОВ ТЕНЧО НЕДЕЛЬЧОВИЧ, 1897 р.н., с.Розово Казанликського повіту Старозагорського округу (Болгарія), болгарин, освіта вища, член болгарської компартії у 1919-26, ВКП(б) у 1926-1937 роках, проживав у смт Вільшанка, директор болгарської неповної середньої школи. Заарештований 7.09.1937 Вільшанським РВ НКВС ("вихваляв умови життя в Болгарії, зводив наклепи на умови життя в СРСР"). Засуджений 27.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Особливою нарадою НКВС 3.06.1941 з-під варти звільнений. Виїхав у Болгарію 27.11.1945. Реабілітований 3.12.1955 Верховним судом СРСР. (П – 1447)

ДРЕМСІЗОВА ЗЛАТА РАЛІВНА, 1899 р.н., с.Кракчай Бургарського округу (Болгарія), болгарка, освіта початкова, член ВКП(б) до 1937 року, проживала у с.Чубарівка Вільшанського району, голова райкому спілки "Робоса". Заарештована 19.02.1938 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська агітація, наклепи на секретаря Комінтерну Димитрова). Засуджена 24.04.1939 Одеським облсудом до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Верховним судом України 5.09.1939 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 1206)

ДРОБОТ ПАНАС МИХАЙЛОВИЧ, 1889 р.н., с.Юзефпіль (нова назва Йосипівка), українець, освіта початкова, колгоспник. У 1933 році за контрреволюційну діяльність був засуджений до 10 років заслання в неволю на північ, звідки втік у 1935-ому. Вдруге заарештований 10.09.1937 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська діяльність). Засуджений 28.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 6.10.1937. Реабілітований 26.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12411)

ДУДКО ПЕТРО КІНДРАТОВИЧ, 1913 р.н., смт Вільшанка, українець, освіта початкова, проживав у с.Михайлівка Одеської області, військовослужбовець 62-го залізничного полку НКВС м.Семипалатинськ (Казахстан). Заарештований 14.04.1936 транспортним відділом УДБ УНКВС Казахської РСР (поширював чутки про погані умови служби в Червоній армії, висміював політику партії й уряду, компрометував вождя ВКП(б): "Заміна червонормійцям чобіт на черевики з обмотками говорить лиш про збіднення партії"; "У моїй тумбочці порядку більше, ніж у кабінеті Сталіна"). Засуджений 13.05.1936 військовим трибуналом прикордонної та внутрішньої охорони Казахстану до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 31.01.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 5887)

ДУДНИЧЕНКО ГРИГОРІЙ ВАСИЛЬОВИЧ, 1899 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, приймальник контори "Заготскот". Заарештований 4.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 5.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 17.10.1938. Реабілітований 20.12.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3447)

ДУДНИЧЕНКО ПАНАС ПАНАСОВИЧ, 1885 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, член колгоспу ім.Сталіна. Заарештований 4.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська агітація, член контрреволюційної націоналістичної організації). Засуджений 23.07.1939 Верховним судом УРСР до 3 років неволі з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 4.06.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 1344)

ДУДЬЄВ АНДРІЙ ЛЕОНТІЙОВИЧ, 1900 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта неповна вища (Первомайський учительський інститут, фізмат), без певних занять. Заарештований 16.04.1944 Вільшанським РВ НКДБ ("із травня 1942 року до приходу Червоної армії працював начальником паспортного столу районної управи; у 1943 році за наказом начальника райуправи виступав на зборах селян Добрянки, Малої Вільшанки, Доброго, Станкуватого, де зачитував наказ німецької влади про новий земельний закон, вихваляв німецьку армію, зводив наклепи на радянську владу і її керівників"). Засуджений 17.11.1944 трибуналом військ НКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 7.05.1990 Кіровоградським облсудом. Батько Леонтій Никифорович, 1879 р.н., розкуркулений у 1930 році, у 1937-ому репресований; мати Олена Аврамівна, 1878 р.н., померла у 1933 році; брат Іван, 1905 р.н., арештований; брат Василь, 1907 р.н., разом із братом Дмитром, 1927 р.н., виїхали у Німеччину; брат Пантелей, 1921 р.н., покликаний на службу у Червону армію – пропав безвісти. (П – 13923)

ДУДЬЄВ АНДРІЙ МАТВІЙОВИЧ, 1875 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, член колгоспу ім.Комінтерну. У 1931 році розкуркулений і висланий на північ, 1936-го з заслання втік. Вдруге заарештований 28.07.1937 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 15.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 18.08.1937. Реабілітований 4.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8894)

ДУДЬЄВ ВАСИЛЬ ФЕДОРОВИЧ, 1895 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, колгоспник. У 1932 році розкуркулений, висланий із м.Севастополя у Середню Азію, звідки втік у 1933 році. Вдруге заарештований 28.07.1937 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська агітація та шкідництво). Засуджений 1.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 16.09.1937. Реабілітований 12.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П-9560)

ДУДЬЄВ ГРИГОРІЙ ПАНАСОВИЧ, 1906 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 20.03.1932 Вільшанським РВ ДПУ (підозрювався у антирадянській агітації, розповсюдженні провокаційних чуток про війну). Одеським обласним відділом ДПУ 30.04.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 6412)

ЄВКО АНТОН КОСТЯНТИНОВИЧ, 1894 р.н., с.Добрянка, українець, освіта початкова, хлібороб. Розкуркулений двічі: у 1921 і 1930 році. Заарештований 29.03.1931 Добровеличківським РВ ДПУ ("в роки громадянської війни приймав у своїй господі петлюрівського посланця Нестеренка-Орла; у 1930 році відкрито виступав проти хлібозаготівлі: "Доки ми будемо годувати цих дармоїдів-комунарів, які забирають хліб і худобу?"; у 1931-ому гуртував довкруг себе бідноту й агітував проти посівної кампанії"). Добровеличківським райвідділом ДПУ 30.05.1931 справу припинено, внесений до списку осіб, які будуть вислані разом з сім'ями за межі України. (6406 – П)

ЄВКО ВАСИЛЬ ФЕДОРОВИЧ, 1880 р.н., с.Добрянка, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 19.09.1929 Добровеличківським РВ ДПУ (антирадянська агітація проти хлібозаготівлі, поширення чуток про загибель радянської влади). Засуджений 18.01.1930 особливою нарадою ОДПУ до 3 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11559)

ЄВКО КАРПО КОСТЯНТИНОВИЧ, 1902 р.н., с.Добрянка, українець, освіта початкова, член колгоспу ім.Петровського. У 1933 році за невиконання державного завдання хлібоздачі був засуджений до 6 років неволі. Вдруге заарештований 25.04.1938 Вільшанським РВ НКВС ("у 1930 році брав активну участь у куркульському повстанні, в результаті якого було розібране все колгоспне майно; член контрреволюційного угруповання, створеного колишнім петлюрівцем Іваном Чепелем, засудженим у 1937 році за першою категорією, завдання якого: в момент війни з капіталістичними країнами підняти в тилу збройне повстання, впроваджувати повстанські настрої серед селян"). Засуджений 6.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, дати виконання вироку у справі не зазначено. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9001)

ЄВКО КОСТЯНТИН ПАНАСОВИЧ, 1873 р.н., с.Добрянка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 9.04.1931 Добровеличківським РВ ДПУ (агітація проти заходів радянської влади). Добровеличківським РВ ДПУ 30.05.1931 справу припинено, внесений до списку осіб, які будуть вислані разом з сім'ями за межі України. (6422 – П)

ЄВТОДІЄВ ІВАН МАРКОВИЧ, 1882 р.н., с.Добрянка, молдованин, неписьменний, хлібороб. Заарештований 29.03.1931 Добровеличківським РВ ДПУ (агітація проти заходів радянської влади). Добровеличківським РВ ДПУ 27.05.1931 справу припинено, внесений до списку осіб, які будуть вислані разом з сім'ями за межі України. (6400 – П)

ЄГОРОВ ПЕТРО ІВАНОВИЧ, 1911 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, проживав у с.Станкувате Вільшанського району, бригадир тракторної бригади колгоспу ім.Леніна. Заарештований 12.12.1937 Вільшанським РВ НКВС ("у 1930 році брав участь у куркульській волинці – разом з матір'ю розбирав колгоспне майно й розвозив куркулям; з 1937-го – член контрреволюційної організації, займався шкідництвом: розповсюджував антидержавні тенденції, в результаті чого тракторний парк бригади мав простої 1185 тракторогодин"). Засуджений 14.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 23.10.1938. Реабілітований 30.04.1989 Кіровоградським облсудом. Батьки розкуркулені у 1930 році і вислані на північ. (П – 9641)

ЄКЛЕМА ДМИТРО ЯКОВИЧ, 1909 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, шофер колгоспу "Комінтерн". Заарештований 1.12.1937 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 6.12.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 11.12.1937. Реабілітований 22.12.1955 Кіровоградським облсудом. (П – 3307)

ЄНЧЕВ ГРИГОРІЙ АНТОНОВИЧ, 1888 р.н., с.Добре, болгарин, освіта початкова, хлібороб, розкуркулений. Заарештований 10.01.1932 Вільшанським РВ ДПУ (підозрювався у антирадянській агітації

проти кампаній, що проводились на селі). Вільшанським РВ ДПУ 24.05.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2884)

ЄНЧЕВ САВА ВОЛОДИМИРОВИЧ, 1885 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, столяр Калмазівської машино-тракторної станції. Заарештований 30.10.1937 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська діяльність). Засуджений 14.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 21.11.1937. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9365)

ЄРОХІНА КЛАРА ЙОСИПІВНА, 1913 р.н., с.Олександрогейм Михайлівського району Дніпропетровської області, німкеня, освіта початкова, проживала у смт Вільшанка, без певних занять. Заарештована 2.01.1945 Вільшанським РВ НКВС (під час окупації прийняла німецьке громадянство – фольксдойч). Засуджена 28.06.1945 особливою нарадою при НКВС СРСР до 3 років заслання. Реабілітована 13.07.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 1908)

ЖЕКОВ АНТОН ГРИГОРОВИЧ, 1887 р.н., смт Вільшанка, болгарин, письменний, проживав у с.Чорний Ташлик, секретар сільради. Заарештований 5.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (підозрювався у антирадянській агітації з використанням релігійних забобонів). Одеським обласним судом 11.05.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 13045)

ЖЕКОВА ЄЛИЗАВЕТА ГРИГОРІВНА, 1889 р.н., смт Вільшанка, болгарка, письменна, домогосподарка. Заарештована 4.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська агітація з використанням релігійних забобонів). Засуджена 11.05.1939 Одеським облсудом до 4 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітована 8.02.1998 Генеральною прокуратурою України. (П – 13045)

ЖУК МИХАЙЛО МИКОЛАЙОВИЧ, 1902 р.н., с.Калмазове, українець, освіта початкова, проживав на х.Красному Калмазівської сільради, колгоспник. Заарештований 22.04.1938 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 6.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 31.05.1938. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8999)

ЖУРАВЕЛЬ МИХАЙЛО СИДОРОВИЧ, 1902 р.н., с.Дорожинка, українець, освіта початкова, проживав у селищі Голованівськ, хлібороб, діловод райземуправління. Заарештований 6.03.1929 Первомайським окрвідділом ДПУ ("петлюрівець, провадив антирадянську агітацію проти хлібозаготівельних робіт, податків, колективізації"). Засуджений 5.07.1929 особливою нарадою при колегії ОДПУ до 3 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 19.11.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 4210)

ЗАБЛОЦЬКИЙ ЯКІВ ІВАНОВИЧ, 1898 р.н., с.Березова Балка (приєднане до села Йосипівка), українець, освіта початкова, коваль колгоспу. Заарештований 15.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (служив у петлюрівській армії, контрреволюційна діяльність). Засуджений 23.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 31.03.1938. Реабілітований 1.03.1958 Кіровоградським облсудом . (П – 4149)

ЗАБОЛОТНИЙ ІВАН ВАСИЛЬОВИЧ, 1893 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, проживав у с.Станкувате Вільшанського району, колгоспник. Заарештований 5.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська агітація, шкідництво). Засуджений 5.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу з конфіскацією майна, вирок виконано 17.10.1938. Реабілітований 15.02.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4126)

ЗАБОЛОТНИЙ ІЛЛЯ ВАСИЛЬОВИЧ, 1911 р.н., с.Лозуватка, болгарин, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 5.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (член контрреволюційної шкідницької групи). Засуджений 30.03.1939 Одеським облсудом до 6 років ув'язнення у виправно-трудових таборах і 3 років позбавлення політичних прав. Реабілітований 21.06.1962 Верховним судом УРСР. (П – 5721)

ЗАБОЛОТНИЙ МИКОЛА ВАСИЛЬОВИЧ, 1897 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, проживав у с.Станкувате Вільшанського району, пасічник колгоспу. Заарештований 6.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська агітація, шкідництво). Засуджений 5.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу з конфіскацією майна, вирок виконано 17.10.1938. Реабілітований 15.02.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4126)

ЗАБОЛОТНИЙ МИХАЙЛО ВАСИЛЬОВИЧ, 1904 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, проживав у с.Лозуватка Вільшанського району, колгоспник. Заарештований 5.03.1938

Вільшанським РВ НКВС (виступав проти колективізації). Засуджений 30.03.1939 Одеським облсудом до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах і 3 років позбавлення політичних прав. Реабілітований 21.06.1962 Верховним судом УРСР. (П – 5721)

ЗАБОЛОТНИЙ ОЛЕКСАНДР СПИРИДОНОВИЧ, 1894 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, проживав у с.Станкувате Вільшанського району, член колгоспу ім.Леніна. Заарештований 4.03.1938 Вільшанським РВ НКВС ("брав участь у збройному повстанні 1919 року проти Червоної армії; учасник куркульської волинки у 1930 році; систематично вів контрреволюційну агітацію, спрямовану проти радянської влади, провокував селян на збройне повстання, поширював чутки про прийдешню війну і поразку в ній СРСР, чинив шкідництво в колгоспі"). Засуджений 7.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 16.10.1938. Реабілітований 2.01.1967 Кіровоградським облсудом. (П – 8090)

ЗАБОЛОТНИЙ ОЛЕКСІЙ ІВАНОВИЧ, 1904 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, проживав у с.Станкувате, колгоспник. Заарештований 5.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська агітація, шкідництво). Засуджений 5.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу з конфіскацією майна, вирок виконано 17.10.1938. Реабілітований 15.02.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4126)

ЗАБОЛОТНИЙ ПЕТРО ВАСИЛЬОВИЧ, 1893 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, тесля колгоспу. Заарештований 4.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська агітація, шкідництво). Засуджений 5.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу з конфіскацією майна, вирок виконано 17.10.1938. Реабілітований 15.02.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4126)

ЗАБОЛОТНИЙ ПЕТРО МАКСИМОВИЧ, 1906 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 10.09.1937 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська діяльність). Засуджений 28.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 7.05.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5187)

ЗАБОЛОТНИЙ ХОМА ВАСИЛЬОВИЧ, 1899 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, проживав у с.Станкувате, рахівник колгоспу ім.Блюхера. У 1931 році за шкідницьку діяльність (заплутував облік трудоднів, звітність колгоспу) був засуджений до 3 років ув'язнення у концтаборі. Вдруге заарештований 11.12.1937 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність – *див. Михайло Стоянов*). Засуджений 22.12.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 27.12.1937. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9907)

ЗАБОЛОТНИЙ ЯКІВ СЕРГІЙОВИЧ, 1911 р.н., с.Лозуватка, болгарин, освіта початкова, проживав у с.Добре, комірник колгоспу ім.Молотова. Заарештований 6.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (член контрреволюційної групи). Засуджений 10.11.1939 трійкою УНКВС до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 6.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11622)

ЗАБОЛОТНИЙ ЯКІВ СПИРИДОНОВИЧ, 1885 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, проживав у с.Станкувате, член колгоспу ім.Леніна. Заарештований 4.03.1938 Вільшанським РВ НКВС ("брав участь у збройному повстанні 1919 року проти Червоної армії; учасник куркульської волинки у 1930 році; систематично вів контрреволюційну агітацію, спрямовану проти радянської влади, провокував селян на збройне повстання, поширював чутки про прийдешню війну і поразку в ній СРСР, чинив шкідництво в колгоспі"). Засуджений 7.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 16.10.1938. Реабілітований 2.01.1967 Кіровоградським облсудом. (П – 8090)

ЗАВАЛЬНЮК ІВАН ПАНТЕЛІЙОВИЧ, 1897 р.н., с.Котувате, українець, освіта початкова, член колгоспу ім.Блюхера. У 1931 році розкуркулений і за невиконання державних зобов'язань засуджений до 7 років неволі, 1932-го втік. Вдруге заарештований 10.09.1937 Вільшанським РВ НКВС (агітація проти заходів радянської влади). Засуджений 28.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 6.10.1937. Реабілітований 12.10.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11461)

ЗАГОРОДНІЙ ОЛЕКСАНДР ОЛЕКСІЙОВИЧ, 1900 р.н., с.Катеринівка (приєднане до с.Сухий Ташлик), українець, освіта початкова, член колгоспу ім.Шевченка. У 1931 році розкуркулений і заарештований Первомайським окрвідділом ДПУ за контрреволюційну діяльність, через 2 місяці звільнений. Вдруге заарештований 28.07.1937 Вільшанським РВ НКВС ("разом із дружиною Євлампією, колишнім дяком Никифором Струком і Оксаною Якименко належав до антирадянського угруповання,

яке проводило контрреволюційну агітацію, поширювало листівки релігійного характеру"). Засуджений 1.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Помер 6.11.1941 у таборах. Реабілітований 11.09.1965 Кіровоградським облсудом. (П – 7966)

ЗАГОРУЛЬКО ОСТАП ГРИГОРОВИЧ, 1888 р.н., с.Антонівка Уманського району Черкаської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Казимирівка Вільшанського району, хлібороб-одноосібник. Заарештований 11.03.1933 Голованівським РВ ДПУ (агітація проти хлібозаготівельних робіт). Засуджений 29.04.33 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край, разом з іншим репресованим Кушніром Г.Я. з-під варти втік. Реабілітований 16.03.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 5282)

ЗАДОРОЖНИЙ ГРИГОРІЙ ХАРИТОНОВИЧ, 1906 р.н., с.Бузникувате, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 25.04.1938 Вільшанським РВ НКВС (зв'язок з ворожим елементом, контрреволюційна діяльність). Засуджений 6.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 31.05.1938. Реабілітований 3.12.1961 Кіровоградським облсудом. (П – 5489)

ЗАДОРОЖНИЙ МИРОН ФЕДОРОВИЧ, 1897 р.н., с.Плоско-Забузьке, українець, освіта початкова, хлібороб. У 1931 році розкуркулений. Заарештований 5.03.1933 Голованівським РВ ДПУ (контрреволюційна діяльність). Засуджений 29.04.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання на північ. Реабілітований 16.12.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 6692, 7635)

ЗАПОРОЖЕЦЬ АНАНІЙ ТАДЕЙОВИЧ, 1880 р.н., с.Плоско-Забузьке Голованівського (нині Вільшанського) району, українець, неписьменний, без певних занять. Двічі розкуркулений: у 1931 і 1932 роках. Заарештований 18.03.1938 Голованівським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність: "разом із Власом Поліщуком входив до секти баптистів, яка влаштовувала хатні моління, велась агітація не йти голосувати на вибори – 9 баптистів не з'явились на виборчі дільниці"). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 29.04.1938. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9022)

ЗАСОВЕНКО ЗАХАР ФРОЛОВИЧ, 1898 р.н., с.Сухий Ташлик, українець, освіта початкова, член колгоспу "Червоний господар". У 1932 році за злісне невиконання плану державної хлібозаготівлі господарство було розпродане. Заарештований 27.07.1937 Вільшанським РВ НКВС ("у 1919-21 роках був учасником нальотів на червоні відступаючі обози, грабував і вбивав активістів, зокрема разом з Романом Засовенком пограбував політрука Червоної армії; після розкуркулення втік із села, у 1934 році повернувся, вів агітацію проти радянської влади та колгоспного будівництва"). Засуджений 1.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 16.09.1937. Реабілітований 12.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9559)

ЗАСОВЕНКО РОМАН ЯКИМОВИЧ, 1894 р.н., с.Сухий Ташлик, українець, освіта початкова, член колгоспу "Червоний господар". У 1935 році був заарештований Вільшанським РВ НКВС у підозрі вбивства сількора Леонтія Крохмального, виправданий. Вдруге заарештований 28.07.1937 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська діяльність: "в роки громадянської війни служив у петлюрівському війську, вбивав і грабував червоноармійців, зокрема у 1921 році пограбував політрука Перекопської дивізії; агітував проти заходів радянської влади, займався шкідництвом"). Засуджений 1.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 12.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9559)

ЗЕЛЕНКЕВИЧ АНДРІЙ ЮХИМОВИЧ, 1910 р.н., с.Юзефпіль (нова назва Йосипівна), українець, освіта початкова, бригадир колгоспу "Комсомолець України". Заарештований 26.03.1944 Вільшанським РВ НКВС ("перебуваючи на службі в Червоній армії рядовим 667-го стрілецького полку, у 1941 році здався в полон румунським військам"). Засуджений 14.11.1944 військовим трибуналом Одеського гарнізону до 6 років неволі з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Трибуналом Одеського військового округу 2.01.1945 присуд скасований, справу відправлено на дослідування. Вдруге засуджений 4.06.1945 трибуналом військ НКВС при управлінні будівництва Північно-Печорської залізничої магістралі до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Військовою колегією Верховного суду СРСР 7.08.1945 справу припинено ("потрапив у полон тому, що був поранений, адміністративно-політичних посад у окупантів не займав"), з-під варти звільнений 22.12.1945. (П – 13960)

ЗЕЛЕНКЕВИЧ ДМИТРО ПАНАСОВИЧ, 1882 р.н., с.Юзефпіль (нова назва Йосипівка), українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 25.04.1938 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна пропаганда і діяльність проти радянської влади). Засуджений 6.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 31.05.1938. Реабілітований 3.02.1962 Кіровоградським облсудом. (П – 5507)

ЗЕЛЕНКЕВИЧ ПИЛИП МУСІЙОВИЧ, 1885 р.н., с.Юзефпіль (нова назва Йосипівка), українець, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 25.04.1938 Вільшанським РВ НКВС (антирадянський настрій, контрреволюційна діяльність). Засуджений 6.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 31.05.1938. Реабілітований 3.02.1962 Кіровоградським облсудом. (П – 5507)

ЗЕРОВ (ЗІЄРОВ) ВОЛОДИМИР МАКСИМОВИЧ, 1883 р.н., с.Добрянка, українець, освіта початкова, хлібороб-бідняк. Заарештований 19.12.1932 Добровеличківським РВ ДПУ (підозрювався у антирадянській діяльності). Особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР 29.04.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. Вдруге, працюючи в колгоспі, заарештований 2.07.1938 Вільшанським РВ НКВС (підозрювався у контрреволюційній діяльності). Управлінням НКВС Одеської області 15.11.1939 слідство припинено, з-під варти звільнений. (П – 7289, 2988)

ІВАНОВ ВАСИЛЬ АНТОНОВИЧ, 1908 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, проживав на х.Діцула Добрівської сільради Вільшанського району, хлібороб. Заарештований 4.04.1933 Вільшанським РВ НКВС (відмова від виконання плану хлібозаготівельних робіт). Вільшанським РВ НКВС справу припинено у зв'язку зі смертю 26.04.1933 звинувачуваного. (П – 1287)

ІВАНОВ ГРИГОРІЙ ТИМОФІЙОВИЧ, 1903 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, проживав у с.Чорний Ташлик Вільшанського району, член колгоспу ім.Молотова. У 1932 році розкуркулений і засуджений трійкою ОДПУ до 5 років ув'язнення за контрреволюційну діяльність. Вдруге заарештований 28.07.1937 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність, спрямована на зрив заходів радянської влади, послаблення колгоспного ладу). Засуджений 1.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 16.09.1937. Реабілітований 4.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8900)

ІВАНОВ КОСТЯНТИН ТИМОФІЙОВИЧ, 1905 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, проживав у с.Мала Мазниця Вільшанського району, член колгоспу "Нове життя". У 1932 розкуркулений і засуджений трійкою ОДПУ до 5 років ув'язнення за контрреволюційну діяльність. Заарештований 28.07.1937 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність, спрямована на зрив заходів радянської влади, колгоспного ладу). Засуджений 1.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 16.09.1937. Реабілітований 4.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Брат Григорій також засуджений до розстрілу. (П – 8899)

ІВАНОВ ЯКІВ ГРИГОРОВИЧ, 1904 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, проживав у с.Добре Вільшанського району, член колгоспу ім.Молотова. У 1932 році за "злісне невиконання держзобов'язань і контрреволюційну діяльність" був засуджений до 5 років заслання на північ. Вдруге заарештований 10.09.1937 Вільшанським РВ НКВС ("у 1930 році брав участь у куркульській волинці; у 1936-ому втік із заслання, підтримував стосунки з куркулями, вів антирадянську агітацію"). Засуджений 28.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 13.08.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5258)

ІВАНОВА ТЕТЯНА СЕМЕНІВНА, 1888 р.н., смт Вільшанка, болгарка, письменна, домогосподарка. Заарештована 23.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська агітація з використанням релігійних забобонів). Засуджена 11.05.1939 Одеським облсудом до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітована 8.02.1992 Генеральною прокуратурою України. (П – 13045)

ІВЛЕВ ЯРЕМА ЮХИМОВИЧ, 1898 р.н., смт Вільшанка, українець, освіта початкова, член ВКП(б) у 1919-28 роках, член колгоспу "17-й партз'їзд". Заарештований 7.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська агітація). Одеським облсудом 24.04.1939 виправданий, з-під варти звільнений. (П – 1361)

ІНТЮК СТЕПАН ХОМОВИЧ, 1878 р.н., смт Христинівка Черкаської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Казимирівка (нині с.Чистопілля) Вільшанського району, без певних занять. У 1932 році розкуркулений. Заарештований 31.10.1937 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська агітація

проти колективізації, член секти євангелістів). Засуджений 27.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 13.12.1937. Реабілітований 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Дружина Тодося, 58 років, репресована як член секти євангелістів. (П – 10396)

КАБАКЧЕЙ ІВАН АНДРІЙОВИЧ, 1895 р.н., с.Станкувате, болгарин, освіта початкова, член колгоспу ім.Молотова. У 1930 році розкуркулений, за участь у куркульській волинці був засуджений до 3 років ув'язнення у концтаборах, від покарання втік; у 1932-ому знову засуджений до 3 років неволі. Втретє заарештований 4.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність; *у справі 8090 стверджується, ніби саме Кабакчей вербував усіх у повстанську болгарську організацію*). Одеською облпрокуратурою 19.02.1940 слідство припинено, з-під варти звільнений. (П – 3009)

КАБАКЧЕЙ МОТРЯ ІВАНІВНА, 1888 р.н., смт Вільшанка, болгарка, неписьменна, працювала у власному господарстві. У 1931 році розкуркулена. Заарештована 4.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (агітація проти колективізації). Виїзною судовою колегією Одеського облсуду 16.11.1939 виправдана, з-під варти звільнена. Чоловік Тихін і брат Аврам Самойлов репресовані у 1937-ому році. (П – 1348)

КАБАКЧЕЙ ТИХІН АНДРІЙОВИЧ, 1888 р.н., с.Станкувате, болгарин, освіта початкова, проживав у смт Вільшанка, тесля на поденних роботах. У 1931 році розкуркулений і за невиконання плану хлібоздачі засуджений до 2,5 років заслання на північ, з заслання втік. Вдруге заарештований 27.07.1937 Вільшанським РВ НКВС ("брав участь у збройному повстанні проти радянської влади у 1919 році; після втечі з заслання переховувався в різних місцевостях до 1935 року, потім вернувся у Вільшанку, зводив наклепи на керівництво партії й уряду: "Довели нас до того, що ходимо голі, босі і голодні", вів розмови про війну: "СРСР слабкий, і якщо на нього нападуть ззовні, то він не втримається, буде розбитий"). Засуджений 1.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 16.09.1937. Реабілітований 20.09.1989 Кіровоградською обласною прокуратурою. (П – 12218)

КАКУЛА (КЕКУЛ) ТЕРЕНТІЙ МАРКОВИЧ, 1869 р.н., смт Вільшанка, болгарин, неписьменний, хлібороб. Даних про арешт і звільнення у справі немає. Засуджений 17.11.1930 особливою нарадою ДПУ УРСР за розповсюдження провокаційних чуток, спрямованих проти радянської влади, до 3 років заслання у північний край умовно. Реабілітований 29.03.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. Вдруге, мешкаючи у с.Добре, розкуркулений селянин-хлібороб заарештований 10.01.1932 Вільшанським РВ ДПУ (підозрювався у антирадянській агітації проти заходів партії та уряду, що проводились на селі). Вільшанським РВ ДПУ 24.05.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 6029, 2884)

КАЛАШНИК ГНАТ ФЕДОРОВИЧ, 1880 р.н., с.Мала Вишнівка Херсонської області, українець, освіта початкова, проживав на х.Вовча Балка Вільшанського району, хлібороб. Заарештований 30.11.1930 Первомайським РВ ДПУ (член секти євангелістів, антирадянська агітація проти колгоспів). Засуджений 7.03.1931 особливою нарадою ДПУ УРСР до 3 роки заслання у північний край. Реабілітований 18.11.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. Вдруге (місце народження у справі – с.Вишневе Харківської області) заарештований 4.12.1932 Одеським облвідділом ДПУ ("втік із заслання у Вологодську область; як член секти християн євангельської віри, воропаєвців, разом із Андрієм Маниловим із Добрянки Вільшанського району, Олександрою Куленко із Могильного та Петром Семеновим із Бандурового Гайворонського району агітував проти колективізації сільського господарства і вступу в колгоспи, закликав не виконувати план хлібозаготівлі, не служити в Червоній армії, у свідомість селян впроваджували переконання про кінець світу, пришестя антихриста, яким у їхньому тлумаченні є радянська влада"). Засуджений 11.02.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у концтаборах. Помер 27.03.1933 у Одеській промколонії. Реабілітований 31.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 6478, 11671)

КАЛЕВ ПАНАС МУСІЙОВИЧ, 1883 р.н., смт Вільшанка, українець, освіта початкова, проживав у с.Мала Мазниця Вільшанського району, хлібороб. Заарештований 25.04.1931 Вільшанським РВ ДПУ (організація масових заворушень, агітація проти заходів радянської влади на селі). Судового рішення у справі немає. Управлінням СБУ Кіровоградської області 19.12.1994 справу закрито. (П – 8779)

КАЛЕНИЧЕНКО ІВАН ВАСИЛЬОВИЧ, 1870 р.н., смт Вільшанка, українець, освіта початкова, проживав у с.Мала Мазниця Вільшанського району, хлібороб. Заарештований 26.04.1931 Вільшанським РВ ДПУ (агітація проти заходів радянської влади на селі, керівник релігійної секти євангелістів). Судового рішення у справі немає. Управлінням СБУ Кіровоградської області 19.12.1994 справу закрито. (П – 8779)

КАЛИФОРОВ ІВАН ДЕМ'ЯНОВИЧ, 1899 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, проживав у с.Станкувате Вільшанського району, без певних занять. Заарештований 30.03.1944 Вільшанським РВ НКВС ("в роки німецької окупації працював заготовачем районної споживспілки, виконував усі розпорядження окупаційної влади: зібрав і здав близько 80 тисяч яєць, видавав жандармерії осіб, які не хотіли здавати продукти; у 1942 році доніс жандармерії на кількох радянських партизан"). Засуджений 5.02.1945 трибуналом військ НКВС Одеської області до розстрілу з конфіскацією майна, дати виконання вироку у справі не зазначено. Реабілітований 20.09.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. Брат Микола на початку 1930-х років розкуркулений і висланий за межі області, дружина померла у 1944-ому. (П – 14043)

КАЛМУКОВ МИКОЛА ІВАНОВИЧ, 1888 р.н., с.Ахлаклі Бургаського округу (Болгарія), болгарин, освіта початкова, проживав у смт Вільшанка, без певних занять. Заарештований 6.09.1937 Вільшанським РВ НКВС (вихваляв умови життя в Болгарії, зводив наклепи на умови життя в СРСР). Засуджений 27.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 13.12.1937. Верховним судом СРСР 3.12.1955 справу припинено. (П – 1447)

КАТЕРЛІНГ АВГУСТ АДАМОВИЧ, 1895 р.н., с.Касель Гросулівського (нова назва Великокомарівка Великомихайлівського) району Одеської області, німець, освіта початкова, проживав у с.Олешки Вільшанського району, конюх колгоспу. У 1930 році за участь у куркульській волинці був засуджений до 6 років ув'язнення у концтаборі, втік, у 1932-ому засуджений до 3 років неволі. Втретє заарештований 26.02.1938 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна націоналістична діяльність: "у 1919 році брав участь у антирадянському повстанні, де було розстріляно 12 комуністів; після повернення з таборів продовжував вести антирадянську агітацію"). Засуджений 1.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 9.10.1938. Реабілітований 1.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9647)

КИР'ЯКОВ ГРИГОРІЙ ДМИТРОВИЧ, 1891 р.н., с.Добре, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 4.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 14.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 23.10.1938. Реабілітований 23.08.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 2691)

КІРОВ ФЕДІР МАТВІЙОВИЧ, 1901 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, проживав у с.Чубарівка Вільшанського району, моторист радгоспу ім.Чубаря. У 1934 році за руйнівну діяльність у колгоспі був засуджений до 2,5 років неволі. Вдруге заарештований 4.03.1938 Вільшанським РВ НКВС ("брав участь у куркульській волинці 1930 року, розбирав колгоспне майно; дискредитовував колективне ведення господарства, вихваляв індивідуальне; вів антирадянську агітацію"). Одеським облсудом 25.04.1939 виправданий, з-під варти звільнений. (П – 1363)

КЛИМОВ НИЧИПІР ВОЛОДИМИРОВИЧ, 1900 р.н., с.Казимирівка (нині с.Чистопілля), українець, освіта початкова, хлібороб-одноосібник. Заарештований 24.03.1933 Голованівським РВ ДПУ (антирадянська агітація: "до революції мав 15 десятин землі, 5 орендував, тримав 7 голів великої рогатої худоби, після революції мав 9 десятин землі; у 1919 служив у війську армії УНР, мобілізований у Червону, втік; в перших числах березня 1933-го у хаті Климова зібрались куркулі Іван Ананійчук, Мусій Мазур та інші обговорити – як нашкодити посівній кампанії, Климов категорично відмовився сіяти: "Хай сіє той, хто забрав хліб" – всі селяни його підтримали"). Особливою нарадою колегії ДПУ УРСР 29.04.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 7277)

КЛИМОВА ЯВДОХА ПЕТРІВНА, 1899 р.н., с.Казимирівка (нині с.Чистопілля), українка, освіта початкова, працювала у власному господарстві. У 1931 році розкуркулена. Заарештована 22.04.1938 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська діяльність: "із куркулів, належала до сектантського угруповання єговістів, яке під виглядом релігійної пропаганди вело антирадянську діяльність, спрямовану на підрив і послаблення держави; зривала заходи підготовки до виборів у Верховну раду, сама відмовилася йти голосувати; переписувала й поширювала серед населення листівки релігійного змісту, залучала до цього й своїх дітей"). Засуджена 5.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 25.05.1938. Реабілітована 31.07.1965 Кіровоградським облсудом. Разом з нею репресований і розстріляний чоловік Павло. (П – 7958)

КОВАЛЬЧУК СЕМЕН ПАВЛОВИЧ, 1897 р.н., с.Вівсяники, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 18.02.1938 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність проти

заходів партії і уряду). Засуджений 23.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 31.03.1938. Реабілітований 21.04.1962 Кіровоградським облсудом. (П – 5573)

КОЖУХАР ВАСИЛЬ ЛУКИЧ, 1893 р.н., с.Спея Тираспільського району (Молдова), молдаванин, освіта початкова, проживав у с.Добрянка Вільшанського району, без певних занять. У 1930 році розкуркулений, у 1933-ому засуджений особливою нарадою ДПУ УРСР до 3 років заслання у Західно-Сибірський край. Вдруге заарештований 14.09.1937 Вільшанським РВ НКВС ("у 1937 році повернувся із півночі, поселився у Добрянці, де періодично працював у колгоспі ім.Петровського – вихваляв капіталістичний лад і колишній царський, зводив наклепи на колгоспи і радвладу, захоплювався порядками в Румунії, мав намір нелегально перейти кордон у Румунію"). Засуджений 14.11.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 29.11.1937. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Брати Сава і Лук'ян у 1929 році розкуркулені й вислані на північ, звідки втекли й перейшли кордон у Румунію, сестри Марія і Марфа у 1933-ому також втекли у Румунію. (П – 11329)

КОЗАКУЛ ІВАН ПРОКОПОВИЧ, 1882 р.н., с.Добрянка, українець, освіта початкова, проживав на х.Запашка Добрянської (нині Станкуватської) сільради Вільшанського району, хлібороб. Заарештований 29.03.1931 Добровеличківським РВ ДПУ (агітація проти заходів радянської влади). Добровеличківським РВ ДПУ 27.05.1931 справу припинено, до виселення знаходився під вартою. (П – 6379)

КОЗАКУЛ ТИМОФІЙ СТЕПАНОВИЧ, 1890 р.н., с.Добрянка, молдаванин, освіта початкова, член колгоспу ім.Петровського. У 1933 році за контрреволюційну діяльність був засуджений до 8 років неволі, втік у 1935-ому. Вдруге заарештований 25.04.1938 Вільшанським РВ НКВС ("у 1931 році, боячись репресій, утік із села, переховувався до 1933-го; член контрреволюційного угруповання, створеного колишнім петлюрівцем Іваном Чепелем, засудженим у 1937 році за першою категорією, завдання угруповання: в момент війни з капіталістичними країнами підняти в тилу збройне повстання, впроваджувати повстанські тенденції серед селян"). Засуджений 6.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 31.05.1938. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9001)

КОМАНОВ ХАРИТОН РОДІОНОВИЧ, 1884 р.н., смт Вільшанка, болгарин, неписьменний, проживав у с.Добре Вільшанського району, хлібороб-середняк. Заарештований 29.12.1932 Вільшанським РВ ДПУ ("невиконання плану контрактації – плану хлібозаготівлі: замість 1436 кілограмів він здав лиш 83, заявляючи, що хліба нема, після чого бригадою у нього було знайдене жито у двох ямах, близько 13 пудів"). Засуджений 17.01.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років позбавлення волі. Реабілітований 18.04.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 6824)

КОМПАНЕНКО ІВАН ІВАНОВИЧ, 1900 р.н., с.Кирилівка Вільшанського району, українець, освіта вища, проживав у м.Гайвороні, директор школи. Заарештований 13.07.1944 Гайворонським РВ НКВС (антирадянська націоналістична діяльність). Засуджений 21.11.1944 військовим трибуналом Вінницької залізниці до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 11.07.1991 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12717)

КОНСТАНТИНОВ ВАСИЛЬ ІВАНОВИЧ, 1906 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, проживав у с.Мала Мазниця Вільшанського району, колгоспник. Заарештований 4.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 5.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 17.10.1938. Реабілітований 1.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9649)

КОНСТАНТИНОВ ІЛЛЯ ВАСИЛЬОВИЧ, 1903 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, проживав у с.Мала Мазниця Вільшанського району, колгоспник. Заарештований 4.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 5.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 17.10.1938. Реабілітований 1.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9649)

КОНСТАНТИНОВ ЛЕОНІД ФЕДОРОВИЧ, 1915 р.н., смт Вільшанка, українець, освіта 8 класів, коректор редакції районної газети "Колгоспна праця". Заарештований 20.03.1937 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 1.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років позбавлення волі у далеких таборах. Реабілітований 14.11.1955 Одеським облсудом. (П – 3452)

КОНСТАНТИНОВ МИХАЙЛО ІВАНОВИЧ, 1906 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, проживав у с.Мала Мазниця Вільшанського району, хлібороб. Заарештований 9.02.1933

Вільшанським РВ ДПУ (агітація проти виконання плану хлібозаготівлі). Засуджений 22.04.1933 особливою нарадою ДПУ УРСР до 3 років заслання на північ. Реабілітований 29.03.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 7664)

КОНСТАНТИНОВ ОЛЕКСА ВАСИЛЬОВИЧ, 1885 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, член колгоспу "Комінтерн". Двічі арештовувався: штабом польової трійки ЧК у 1921 році за зрив роботи у сільраді, у 1927 році міліцією за пияцтво та хуліганство; у 1930-ому розкуркулений і висланий на Урал, через два роки втік, але повторно висланий на Урал. Втретє заарештований 28.07.1937 Вільшанським РВ НКВС ("син колишнього волосного старшини, до революції мав 35 десятин землі, ще 20 орендував, 10-12 коней, 7 корів, жатки, сівалки; повернувшись у 1936 році із заслання, продовжував вести контрреволюційну пропаганду: "Колгоспи довго існувати не можуть, бо скоро буде війна і все піде прахом"). Засуджений 15.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 18.08.1937. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською обласною прокуратурою. (П – 9543)

КОРДОНЕЦЬ ЯКІВ ГРИГОРОВИЧ, 1887 р.н., с.Крикливець Крижопільського району Вінницької області, українець, освіта початкова, проживав у с.Куца Балка (приєднане до с.Котовське) Вільшанського району, колгоспник. Заарештований 18.02.1938 Вільшанським РВ НКВС ("контрреволюційна агітація проти підписки на державну позику"). Засуджений 11.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 14.03.1938. Реабілітований 8.07.1961 Кіровоградським облсудом. (П – 5441)

КОРДЮКОВ ПРОКІП СТЕПАНОВИЧ, 1880 р.н., смт Вільшанка, болгарин, письменний, без певних занять. Заарештований 4.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (невиконання державних зобов'язань, контрреволюційна робота). Засуджений 23.04.1939 Одеським облсудом до 4 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 19.10.1990 Верховним судом УРСР. (П – 12594)

КОРДЮКОВ СЕМЕН ПАВЛОВИЧ, 1901 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, кандидат у члени ВКП(б) у 1932-33 роках, колгоспник. Заарештований 31.03.1944 Вільшанським РВ НКДБ ("в період німецької окупації вибраний громадянами керуючим сільгоспгромади №4, працював до кінця 1942 року, виконував усі розпорядження окупаційної влади: збирав зерно, заготовляв велику рогату худобу для потреб німецької армії, відправляв молодь на роботи в Німеччину; у серпні 1942 року на зборах громадян вихваляв німецькі порядки, ганив владу радянську"). Засуджений 20.02.1945 трибуналом військ НКВС Одеської області до 15 років каторжних робіт з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 18.06.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13931)

КОРОПЕЦЬ КОСТЯНТИН ВАСИЛЬОВИЧ, 1880 р.н., с.Добрянка, українець, освіта початкова, без певних занять. У 1931 році розкуркулений, у 1932-ому за контрреволюційну діяльність засуджений до 3 років концтабору. Вдруге заарештований 25.04.1938 Вільшанським РВ НКВС ("у 1930 році брав активну участь у куркульському повстанні, в результаті якого було розібране все колгоспне майно; член контрреволюційного угруповання, створеного колишнім петлюрівцем Іваном Чепелем, засудженим у 1937 році за першою категорією, завдання угруповання: в момент війни з капіталістичними країнами підняти в тилу збройне повстання, впроваджувати повстанські тенденції серед селян"). Засуджений 6.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 31.05.1938. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9001)

КОРОПЕЦЬ МАКСИМ ВАСИЛЬОВИЧ, 1891 р.н., с.Добрянка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 20.03.1933 Добровеличківським РВ ДПУ (агітація проти колгоспного ладу, проти проведення весняної сівби). Засуджений 30.04.1933 особливою нарадою ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 3.12.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 7690)

КОСОВСЬКИЙ ФЕДІР МИХАЙЛОВИЧ, 1877 р.н., с.Березова Балка Балтського району Кам'янець-Подільської губернії, українець, освіта середня медична, проживав у м.Кіровограді, фельдшер. Заарештований 27.05.1944 УНКДБ Кіровоградської області ("в роки німецької окупації працював завідувачем венеричного диспансеру; у 1941 році серед своїх співробітників провадив антирадянську агітацію, зводив наклепи на радянську владу: на прохання зібрати збори з питань забезпечення паливом відповів: "Тепер не радянська влада, щоб скликати збори"; співробітниці, якій не вдалось евакуюватись і вона повернулась у Кіровоград і прийшла влаштуватись на роботу у вендиспансері, відповів: "Хто їздив за бандитською владою, може відправлятись назад"). Засуджений 7.07.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 7 років ув'язнення з позбавленням громадянських прав на 3 роки та

конфіскацією майна. Помер у неволі в м.Нікополі Дніпропетровської області. Реабілітований 27.12.1989 Кіровоградським облсудом. (П – 10471)

КОТЕНКО ДМИТРО МИХАЙЛОВИЧ, 1890 р.н., с.Катеринівка (приєднане до с.Сухий Ташлик), українець, письменний, голова колгоспу ім.Шевченка. Заарештований 27.10.1944 Вільшанським РВ НКДБ (антирадянська агітація). Вільшанським РВ НКДБ 18.07.1945 слідство припинено, з-під варти звільнений. (П – 3095)

КРАВЕЦЬ ВАСИЛЬ АРХИПОВИЧ, 1888 р.н., с.Березова Балка (приєднане до села Йосипівка), українець, освіта початкова, член колгоспу "Друга п'ятирічка". Розкуркулений у 1932 році, виїхав у Грузію, повернувся у 1933-ому. Заарештований 28.07.1937 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська діяльність: "протидіяв підписці на позику обороні СРСР; у період колективізації ходив по хатах і агітував не вступати в колгосп; залякував колгоспників зміною радвлади і розправою"). Засуджений 1.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 28.05.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5209)

КРАВЕЦЬ МАРІЯ ЗАХАРІВНА, 1903 р.н., с.Горлівка Семирецької області, українка, неписьменна, проживала у с.Березова Балка (приєднане до села Йосипівка) Вільшанського району, член колгоспу "Друга п'ятирічка". Заарештована 28.07.1937 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська діяльність: "разом з чоловіком Василем протидіяла підписці на позику обороні СРСР; лаяла владу й т.Сталіна нецензурними словами, висловлювала повстанські тенденції, заявляючи: "Доки над нами будуть знущатись, а ми, дурні, мовчимо, поки не знімуть із нас останню сорочку"). Засуджена 1.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 25.05.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5209)

КРАВЕЦЬ МИКИТА ВАСИЛЬОВИЧ, 1882 р.н., с.Дорожинка, українець, освіта початкова, колгоспник Осичківської машино-тракторної станції. Заарештований у 1933 році ДПУ УРСР ("в роки громадянської війни був отаманом петлюрівського повстанського загону, був членом установчих зборів; у 1930 році організував волинку, розбирав колгоспне майно, зокрема млина, агітував проти заснування колгоспів"). Засуджений 7.02.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання на північ. Реабілітований 8.10.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5355)

КРАВЧЕНКО КОСТЯНТИН ГРИГОРОВИЧ, 1912 р.н., с.Самотоївка Краснопільського району Сумської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Добрянка Вільшанського району, тракторист. Заарештований 25.03.1944 (зрадницька діяльність). Засуджений 30.09.1944 військовим трибуналом Одеського гарнізону до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 1.07.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 14223)

КРАВЧЕНКО ЯСЬКО АНТОНОВИЧ, 1890 р.н., с.Куца Балка (приєднане до с.Котовське), українець, освіта початкова, член колгоспу "Крок до соціалізму". У 1933 році за контрреволюційну діяльність, колишню службу у петлюрівській армії та повстанському загоні Тихохода, який діяв на території Первомайського району Миколаївської області, був засуджений до 3 років ув'язнення. Вдруге заарештований 13.09.1938 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська діяльність). Вільшанським райнарсудом 9.03.1939 справу припинено. Брат Арсен у 1930 році розкуркулений і висланий на північ, шурин Сильвестр Білопольський у складі армії УНР інтернований у Польщу, Яська з ним листувався. (П – 1311)

КРАВЧУК ОХРІМ ГАВРИЛОВИЧ, 1892 р.н., с.Сухий Ташлик, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 28.07.1937 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 15.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 18.08.1937. Реабілітований 12.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9544)

КРАСОТА ВОЛОДИМИР ХОМОВИЧ, 1923 р.н., с.Дорожинка, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 29.03.1944 Вільшанським РВ НКДБ (антирадянська діяльність: "в листопаді 1943 року арештований поліцією, дав згоду на співробітництво з німецькими репресивними органами; разом з поліцаями брав участь в облавах громадян та засадах на партизан"). Вільшанським райвійськкоматом 21.07.1944 направлений у спецтабір для фільтрації – с.Мандрикіне Сталінської (нині Донецької) області. (П – 3250)

КРАСОТА КОРНІЙ ТИМОФІЙОВИЧ, 1896 р.н., с.Дорожинка, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 25.04.1938 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність проти

заходів партії і уряду). Засуджений 6.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 31.05.1938. Реабілітований 10.02.1962 Кіровоградським облсудом. (П – 5508)

КРИВЕНКО ІВАН ГАВРИЛОВИЧ, 1890 р.н., с.Добрянка, українець, освіта початкова, хлібороб-середняк. У 1932 році за "невиконання контрактації по хлібозаготівлі" Добровеличківським нарсудом був засуджений до 1,5 року неволі. Вдруге заарештований 20.03.1933 Одеським облвідділом ДПУ ("контрреволюційна агітація, відмова обробляти землю, спроби зірвати засипку посівного матеріалу"). Одеський облвідділ ДПУ 9.04.1933 клопотався перед особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР про засудження до 3 років заслання у північний край. Особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР 30.04.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. (7520 – П)

КРИВЕНКО ФЕДІР ІВАНОВИЧ, 1899 р.н., с.Добрянка, українець, освіта початкова, проживав на х.Доброіванівка (приєднаний до села Добре) Вільшанського району, рахівник колгоспу ім.Шевченка. Заарештований 5.05.1938 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська діяльність: "у 1919 році брав участь у повстанні проти радянської влади, у 1930-ому в куркульській волинці; належав до куркульського угруповання в селі Добрянка, яким керував петлюрівець Іван Чепель, засуджений у 1937 році за першою категорією, мета угруповання: в момент оголошення капіталістичними країнами війни проти СРСР – бути готовим виступити зі зброєю в руках проти радянської влади"). Засуджений 10.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 2.06.1938. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9000)

КРИВОСТУП ПЕТРО ЛЕОНТІЙОВИЧ, 1923 р.н., с.Добрянка, українець, освіта 5 класів, без певних занять. Заарештований 4.04.1944 Вільшанським РВ НКВС ("під час німецької окупації служив у поліції до приходу Червоної армії; у 1943 році виїжджав на облаву партизан у с.Вовча Балка"). Управлінням НКВС Одеської області 28.11.1944 направлений у спецтабір НКВС для фільтрації. (П – 4272)

КРИМІНСЬКИЙ ПЕТРО МИХАЙЛОВИЧ, 1904 р.н., с.Шекеринці Ізяславського району Хмельницької області, поляк, освіта початкова, проживав у с.Бузникувате Вільшанського району, теся. У 1928 році у Дніпропетровську був засуджений до 2 років ув'язнення у концтаборі; у 1931 був заарештований на кілька днів у підозрі антирадянської агітації; у 1936-ому затриманий на радянсько-румунському кордоні, засуджений до 3 років неволі, втік з-під варти у 1937-ому. Вчетверте заарештований 20.10.1937 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська діяльність: "належав до гурту контрабандистів і перебіжчиків – Іван Борецький, Мефодь Вербицький, – які проживають у Бузникуватому і систематично ведуть контрреволюційну агітацію серед колгоспників"). Засуджений 10.01.1938 НКВС та Прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 29.01.1938. Реабілітований 29.10.1957 трибуналом Київського військового округу. (П – 4014)

КРІПАК МУСІЙ ІВАНОВИЧ, 1887 р.н., с.Бузникувате, українець, освіта початкова, хлібороб-середняк. Заарештований 10.05.1944 Вільшанським РВ НКДБ (під час німецької окупації мав зв'язок з карними органами). Управлінням НКДБ Одеської області 26.07.1944 відправлений у спецтабір НКВС СРСР для перевірки. (П – 3200)

КУЛАКОВСЬКИЙ ВАСИЛЬ САВОВИЧ, 1871 р.н., с.Куца Балка (приєднане до с.Котовське), українець, освіта початкова, член колгоспу "Крок до соціалізму". Заарештований 7.11.1937 Вільшанським РВ НКВС (зрив колгоспних зборів, контрреволюційна діяльність у колгоспі). Засуджений 27.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 18.06.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П –1535)

КУЛЕНКО ПЕТРО ДЕМЕНТІЙОВИЧ, 1905 р.н., с.Плоско-Забузьке, українець, освіта початкова, хлібороб. У 1930 році розкуркулений. Заарештований 5.03.1933 Голованівським РВ ДПУ (агітація проти проведення весняної сівби та хлібозаготівельних робіт). Засуджений 22.04.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 23.03.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. Брат Дорохтей висланий у 1931 році на Урал. (П – 7657)

КУЛЕНКО ТЕРЕНТІЙ СПИРИДОНОВИЧ, 1883 р.н., с.Плоско-Забузьке, українець, освіта початкова, проживав у с.Дорожинка Вільшанського району, сторож Ємилівського лісництва. У 1931 році розкуркулений. Заарештований 27.10.1937 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 27.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Вдруге засуджений 5.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 8.03.1938. Реабілітований 10.08.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12377) .

КУЛИЦЬКИЙ ЛУКАШ ВАСИЛЬОВИЧ, 1903 р.н., с.Куца Балка (приєднане до с.Котовське), українець, освіта – духовна семінарія, проживав у с.Вільхове Ульяновського району, священик. Заарештований 3.11.1937 Грушківським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 17.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 17.11.1937. Реабілітований 5.10.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5326)

КУЛЬОВ АРСЕН АРСЕНОВИЧ, 1899 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, член колгоспу "Комінтерн". Заарештований 4.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (агітація проти продажу хліба державі, розвитку тваринництва у колгоспі). Засуджений 28.03.1939 Одеським облсудом до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Верховним судом УРСР 11.07.1939 міру покарання зменшено до 4 років неволі з позбавленням громадянських прав на 2 роки, звільнений 6.03.1942. Реабілітований 31.01.1992 Генпрокуратурою України. (П – 13038)

КУРДЮКОВ ГРИГОРІЙ ДМИТРОВИЧ, 1890 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, проживав у с.Станкувате Вільшанського району, колгоспник. Заарештований 5.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська агітація, шкідництво). Засуджений 5.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу з конфіскацією майна, вирок виконано 17.10.1938. Реабілітований 15.02.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4126)

КУЦАРЕВ ІВАН ЛЕОНТІЙОВИЧ, 1905 р.н., смт Вільшанка, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 22.01.1946 УМВС Одеської області (під час німецької окупації зводив наклепи на радянську владу, вихваляв окупаційний режим). Засуджений 9.05.1946 Одеським облсудом до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 8.12.1989 Верховним судом УРСР. (П – 11294)

КУЦАРЕВ ОЛЕКСАНДР ЛЕОНТІЙОВИЧ, 1917 р.н., с.Іллічівка (нині у складі смт Вільшанка), українець, освіта 6 класів, проживав у с.Катеринівка Вільшанського району, працював у колгоспі ім.Фрунзе. Заарештований 16.04.1944 Вільшанським РВ НКДБ (у роки німецької окупації працював керівником колективного господарства). Вільшанським РВ НКДБ 15.08.1944 відправлений у спецтабір НКВС для фільтрації. (П – 3246)

КУЦИЙ ДАНИЛО ДАНИЛОВИЧ, 1893 р.н., с.Юзефпіль (нова назва Йосипівка), українець, освіта початкова, проживав у смт Завалля Гайворонського району, столяр геолого-розвідувальної партії. Був заарештований у березні 1944 року за звинуваченням служби в німецькій поліції під час війни і перебував під вартою до серпня, після чого відправлений на роботи в Донбас, повернувся додому у вересні 1946 року. Вдруге заарештований 27.05.1950 Грушківським РВ МДБ Одеської області ("у листопаді 1941 року пішов служити в німецьку районну поліцію, де перебував до кінця окупації: конвоював арештованих, бив радянських громадян, брав участь у розстрілах громадян єврейської національності"). Засуджений 28.06.1951 трибуналом Одеського військового округу до 25 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Трибуналом Одеського військового округу 31.12.1951 справу припинено у зв'язку зі смертю засудженого 15.12.1951 у тюрмі від гіпертонії. (П – 8768)

ЛАГОВСЬКИЙ КУПРІЯН ІВАНОВИЧ, 1883 р.н., с.Березова Балка (приєднане до села Йосипівка), українець, освіта початкова, проживав у с.Дорожинка Вільшанського району, хлібороб. Заарештований 7.09.1937 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська діяльність). Засуджений 15.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 21.09.1937. Реабілітований 4.04.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3543)

ЛАДОВЩУК ІВАН ДЕМЕНТІЙОВИЧ, 1889 р.н., с.Березова Балка (приєднане до села Йосипівка), українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 27.07.1937 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська діяльність). Засуджений 1.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 16.09.1937. Реабілітований 28.05.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5209)

ЛЕВЧЕНКО ДАНИЛО ГНАТОВИЧ, 1898 р.н., с.Сухий Ташлик, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 28.01.1933 Первомайським окрвідділом ДПУ (агітація проти колективізації та хлібозаготівлі). Засуджений 4.02.1933 особливою нарадою ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 31.01.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 6017)

ЛИС МИКОЛА ІВАНОВИЧ, 1893 р.н., с.Казимирівка Тишківського (нині с.Чистопілля Вільшанського) району, англієць (до 1927 року громадянин Англії), освіта початкова, проживав у с.Маркове

Добровеличківського району, пасічник колгоспу. Заарештований 3.09.1937 Добровеличківським РВ НКВС ("керівник антирадянського угруповання, завербований німецькою розвідкою; вів агітацію про прийдешню війну, в якій пророкував поразку СРСР; обурювався, що радвлада вивозить хліб, нічого не лишаючи колгоспникам"). Засуджений 25.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 4.10.1938. Реабілітований 10.08.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Батько був розкуркулений, але втік від заслання. (П – 10782)

ЛИТВИНОВА ОЛЯНА ОКСЕНТІВНА, 1901 р.н., с.Олешки (приєднане до смт Вільшанка), українка, освіта 2 класи, домогосподарка. Заарештована 29.03.1944 Вільшанським РВ НКДБ ("в роки німецької окупації донесла на двох військовополонених червоноармійців, які її побили, у жандармерію"). Засуджена 4.02.1945 трибуналом військ НКВС Одеської області до 20 років каторжних робіт з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітована 17.06.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. У 1930 році розкуркулені батьки. (П – 13932)

ЛІЧКАНОВСЬКИЙ ВАСИЛЬ ГАВРИЛОВИЧ, 1900 р.н., с.Березова Балка Вільшанського району, українець, освіта початкова, проживав у с.Кам'янка (приєднане до с.Олексіївка) Добровеличківського району, хлібороб. Заарештований 22.01.1930 Зінов'євським окрвідділом ДПУ ("член контрреволюційної повстанської організації, утвореної 1929 року крупним лавочником Іваном Шевкуном: мета угруповання – повалити радвладу шляхом збройного повстання, створити Самостійну Україну; планові заходи – роззброїти місцеву міліцію, ліквідувати навчальний пункт комуністів, захопити касу кооперативу й закупити зброю, налагодити стосунки з закордоном", по справі проходить 29 осіб). Засуджений 18.05.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років концтаборів умовно. Реабілітований 31.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10999)

ЛОПАТЕНКО ГРИГОРІЙ ІВАНОВИЧ, 1884 р.н., с.Станкувате, українець, освіта початкова, член колгоспу ім.Ворошилова. Заарештований 6.10.1937 Добровеличківським РВ НКВС ("у 20-х роках був активним учасником "Просвіти"; розкуркулений; член контрреволюційної націоналістичної повстанської організації, завданням якої було: агітувати за відокремлення України від СРСР і реставрацію капіталізму, готувати молоду зміну для майбутньої держави, зривати заходи партії та радянського уряду на місцях"). Засуджений 23.10.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 2.11.1937. Реабілітований 8.03.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4196)

ЛУЦЕНКО ОМЕЛЯН ТЕРЕНТІЙОВИЧ, 1914 р.н., с.Сухий Ташлик, українець, неписьменний, військовослужбовець 1196 стрілецького полку з 21.06.1941. Заарештований 11.01.1942 особливим відділом НКВС 359-ої стрілецької дивізії (мав намір здатися в полон). Особливим відділом НКВС 359-ої стрілецької дивізії 22.08.1942 слідство припинено – при конвоюванні 22.08.1942 підірвався на міні. (П – 4926)

ЛЮБЧИНСЬКА МОТРЯ ТИХОНІВНА, 1900 р.н., с.Юзефпіль (нова назва Йосипівка), українка, освіта початкова, санітарка сільської лікарні. Заарештована 27.07.1937 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська діяльність: "у 1932 році за злісну несплату м'ясоподатку в неї була конфіскована корова й телиця; належала до групи церковників" – *див. Устина Герасимчук*). Засуджена 15.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 7.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Батько розкуркулений у 1931 році і висланий на північ, де й помер. (П – 10307)

МАЗУР МУСІЙ КИР'ЯНОВИЧ, 1878 р.н., с.Казимирівка (нова назва Чистопілля), українець, освіта початкова, хлібороб. У 1931 році розкуркулений і висланий на північ, звідки втік у 1932 році. Заарештований 10.09.1937 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 28.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 6.10.1937. Реабілітований 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11912)

МАЛКОВ ФЕДІР ПЕТРОВИЧ, 1893 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта 2 класи, бухгалтер колгоспу ім.17-го партз'їзду. У 1932 році розкуркулений і за контрреволюційну діяльність притягувався до відповідальності. Вдруге заарештований 26.02.1932 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська діяльність: "через 2 місяці після арешту в 1932 році втік з-під варти, переховувався, повернувшись, вступив у колгосп, агітував проти заходів радвлади, зокрема в період самообкладання виступив на загальних колгоспних зборах: "Наші колгоспи бідні і ми не можемо приймати самообкладання, як приймають інші", колгоспні збори були зірвані і питання про самообкладання було провалено"). Одеським облвідділом ДПУ 30.04.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. Вдруге заарештований 1.10.1937 Вільшанським РВ НКВС

(контрреволюційна діяльність). Засуджений 23.10.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 10.11.1937. Реабілітований 7.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 6416, 9512)

МАНЗЮК ІВАН ІВАНОВИЧ, 1891 р.н., с.Казимирівка (нова назва Чистопілля), українець, освіта початкова, хлібороб. У 1932 році розкуркулений за невиконання плану хлібозаготівельних робіт. Заарештований 5.03.1933 Голованівським РВ ДПУ ("у 1919 році служив у петлюрівській армії, у 1924-27-х був дияконом; агітував проти роботи у колгоспі, проведення весняної сівби"). Засуджений 22.04.1933 особливою нарадою ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 23.03.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 7660)

МАНИЛОВ АНДРІЙ КОСТЯНТИНОВИЧ, 1882 р.н., с.Добрянка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 4.12.1932 Одеським облвідділом ДПУ ("як член секти християн євангельської віри, воропаєвців, разом із Гнатом Калашником із Вовчої Балки Вільшанського району, Олександрою Куленко із Могильного та Петром Семеновим із Бандурового Гайворонського району агітував проти колективізації сільського господарства і вступу в колгоспи, закликав не виконувати план хлібозаготівлі, не служити в Червоній армії, у свідомість селян впроваджували переконання про кінець світу, пришестя антихриста, яким у їхньому тлумаченні є радянська влада"). Засуджений 11.02.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 31.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11671)

МАНОЛ(ОВ) МАНОЛ ДМИТРОВИЧ, 1898 р.н., с.Долбоки Старозагорського округу (Болгарія), болгарин, освіта початкова, член болгарської компартії у 1918-25, ВКП(б) у 1925-37 роках, проживав у смт Вільшанка, голова сільради. Заарештований 7.09.1937 Вільшанським РВ НКВС ("вихваляв умови життя в Болгарії, зводив наклепи на життя в СРСР"). Засуджений 27.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 3.12.1955 Верховним судом СРСР. (П – 1447)

МАРИНИЧ ГОРПИНА МАРКІВНА, 1889 р.н., с.Дорожинка, українка, неписьменна, без певних занять. У 1930 році була розкуркулена і вислана на північ, звідки втекла у 1935-ому. Вдруге заарештована 15.09.1937 Вільшанським РВ НКВС (за втечу з заслання). Засуджена 23.10.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Прокуратурою Одеської області 15.10.1939 справу припинено, з-під варти звільнена 3.02.1940. Реабілітована 18.06.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П –1464)

МАРИНИЧ ЯКІВ ГАВРИЛОВИЧ, 1913 р.н., с.Дорожинка, українець, освіта початкова, тракторист Юзефпільської машино-тракторної станції. Заарештований 30.10.1937 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 14.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 21.11.1937. Реабілітований 6.08.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5251)

МАРКОВ КОСТЯНТИН ІВАНОВИЧ, 1888 р.н., с.Переславль Коларівського району Дніпропетровської (нині Приморського Запорізької) області, болгарин, освіта вища, член ВКП(б) з 1925 року, проживав у м.Одеса, голова Вільшанського райвиконкому. Заарештований 30.09.1937 Вільшанським РВ НКВС (зв'язок з куркулями, троцькістами, антирадянська пропаганда). Засуджений 14.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 31.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8989)

МАРТИНЮК ГНАТ АНДРІЙОВИЧ, 1888 р.н., с.Казимирівка (нова назва Чистопілля), українець, хлібороб-середняк. Заарештований 2.07.1938 Вільшанським РВ НКВС (зв'язок з керівником секти євангелістів). Одеською облпрокуратурою 18.09.1938 слідство припинено, з-під варти звільнений. (П – 2957)

МАРУЩАК МАРІЯ КУПРІЯНІВНА, 1892 р.н., с.Юзефпіль (нова назва Йосипівка), українка, неписьменна, без певних занять. Заарештована 18.07.1938 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджена 30.03.1939 Одеським облсудом до 3 років неволі з позбавленням громадянських прав на 1 рік. Реабілітована 13.09.1993 Генеральною прокуратурою України. (П – 1207)

МАРУЩАК МЕФОДІЙ МАКСИМОВИЧ, 1874 р.н., с.Юзефпіль (нова назва Йосипівка), українець, неписьменний, інвалід. Заарештований 6.07.1938 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська агітація, сектант-молоканин). Братським РВ НКВС Миколаївської області 17.09.1938 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 1205)

МАРУЩАК ТИЛИМОН ВАСИЛЬОВИЧ, 1889 р.н., с.Юзефпіль (нова назва Йосипівка), українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 18.12.1944 Вільшанським РВ НКДБ (співробітництво з німецькими окупантами). Управлінням НКДБ Одеської області 28.02.1945 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3089)

МАСЛЕНКО ІВАН ПРОКОПОВИЧ, 1894 р.н., с.Добрянка, молдаванин, освіта початкова, хлібороб. У 1930 році розкуркулений. Заарештований 25.01.1932 Добровеличківським РВ ДПУ (агітація проти колгоспів і хлібоздачі). Засуджений 1.08.1932 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 21.12.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 6709)

МАТКОВСЬКИЙ ПЕТРО (ЯВТУХ) ПАНТЕЛІЙОВИЧ, 1891 р.н., с.Березова Балка (приєднане до села Йосипівка), українець, освіта початкова, вантажник на станції Юзефпіль. Заарештований 27.02.1938 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність: "в період громадянської війни при Петлюрі служив помічником начальника контррозвідки у с.Юзефки, арештовував і бив шомполами комуністів та активістів; після встановлення радвлади втік із села, переховувався до 1937-го року, повернувшись підтримував тісні зв'язки з колишніми активними петлюрівцями братами Романом і Олександром Гайдуками"). Засуджений 23.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 31.03.1938. Реабілітований 7.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9500)

МЕЛЬНИЧУК МИХАЙЛО СИДОРОВИЧ, 1908 р.н., с.Йосипівка, українець, освіта початкова, проживав у с.Куца Балка (приєднане до с.Котовське), працював на поденних роботах. У 1930 році розкуркулений разом з батьком; у 1933-ому за підривну роботу виключений із колгоспу ім.Шевченка й висланий на 3 роки у північний край. Вдруге заарештований 27.07.1937 Вільшанським РВ НКВС ("у 1936 році втік із заслання, провадив серед селян антирадянську агітацію: "Все, що говорять на колгоспних зборах про зміцнення дисципліни – брехня: хліб у колгоспників заберуть і не матимем що їсти"). Засуджений 1.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, дати виконання вироку у справі не вказано. Реабілітований 4.10.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4525)

МЕЛЬНИЧУК ТОДОСЬ СИДОРОВИЧ, 1910 р.н., с.Юзефпіль (нова назва Йосипівка), українець, освіта початкова, без певних занять. У 1933 році органами ДПУ був висланий на північ, звідки втік у 1935-ому. Вдруге заарештований 10.09.1937 Вільшанським РВ НКВС (шкідництво, антирадянська діяльність). Засуджений 28.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 26.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12411)

МЕТИК ЛІДІЯ ГРИГОРІВНА, 1888 р.н., с.Бузникувате, українка, освіта початкова, проживала у Вільшанського району, член колгоспу "За соціалізм". У 1929 році розкуркулена; у 1932-ому за крадіжку колосків на колгоспному полі була засуджена до 5 років неволі й вислана на північ. Вдруге заарештована 10.09.1937 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська діяльність: "у 1935 році втекла із заслання, повернувшись у село, агітувала людей не підписуватись на державну позику, займалась спекуляцією промтоварів і сільгосппродуктів"). Засуджена 28.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 12.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9278)

МИЛОВ ДМИТРО ЮХИМОВИЧ, 1900 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, 4 класи. Заарештований 26.03.1944 Вільшанським РВ НКДБ (служив у поліції в роки німецької окупації, мав зв'язок з жандармерією, застосовував фізичну силу до жителів). Вільшанським РВ НКДБ 31.05.1944 відправлений через райвійськкомат у спецтабір НКВС для подальшої фільтрації. (П – 3228)

МИРОПОЛЬСЬКИЙ ЗЕВЕЛЬ ГРИГОРОВИЧ, 1875 р.н., с.Веселий Розділ Татарського району (область не вказана), єврей, освіта початкова, проживав у с.Чубарівка Вільшанського району, без певних занять. Заарештований 18.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська діяльність). Засуджений 23.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 31.03.1938. Реабілітований 22.11.1957 трибуналом Київського військового округу. (П – 3953)

МИРОПОЛЬСЬКИЙ МОЙСЕЙ ГРИГОРОВИЧ, 1877 р.н., смт Вільшанка, єврей, освіта початкова, різнороб колгоспу ім.Сталіна. Заарештований 7.07.1938 Вільшанським РВ НКВС (підозрювався у антирадянській агітації). Вільшанським РВ НКВС 20.09.1938 справа припинена, з-під варти звільнений. Брат Зевель репресований у 1938 році. (П – 1309)

МИХАЙЛОВ АНДРІЙ ПИЛИПОВИЧ, 1882 р.н., с.Добрянка, молдаванин, освіта початкова, хлібороб. У 1930 році розкуркулений. Заарештований 29.03.1931 Добровеличківським РВ ДПУ (антирадянська агітація проти колективізації, хлібозаготівельних робіт та підписки на державну позику). Добровеличківським РВ ДПУ 27.05.1931 включений до списку осіб, які підлягають відправці на заслання разом з членами сім'ї. Вдруге заарештований 14.05.1932 Добровеличківським РВ ДПУ (підозрювався у агітації проти колективізації та проведення посівної кампанії). Одеським облвідділом ДПУ 11.08.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 8476, 1424)

МИХАЙЛОВ ІВАН АНДРІЙОВИЧ, 1907 р.н., с.Добрянка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 13.05.1932 Добровеличківським РВ ДПУ (агітація проти посівної кампанії та інших заходів партії і уряду). Добровеличківським РВ ДПУ 7.06.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2871)

МИХАЙЛОВ ОЛЕКСІЙ ГРИГОРОВИЧ, 1883 р.н., с.Добрянка Добровеличківського району Первомайського округу (нині Вільшанського району), українець, освіта початкова, проживав у селищі Запашки Добрянської сільради Вільшанського району, хлібороб-заможник. У 1931 році розкуркулений. Заарештований 18.04.1931 Добровеличківським РВ ДПУ (" у 1928-29 роках в момент хлібозаготівельної кампанії до появи постанови ВУЦВК про застосування репресій стосовно куркульства, злісно не бажаючи здавати хліб державі, виступав на загальних зборах села, агітував проти заходів радвлади: "Комуністи хочуть забрати у нас хліб задурно, бо дають лиш по 80 копійок, а на ринку він коштує у 10 разів дорожче", гуртував довкруг себе, куркулів, розпускав провокаційні чутки про прийдешню війну і загибель тих, хто тепер організовує колгоспи"). Засуджений 6.09.1931 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 4.04.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 6453)

МИХАЙЛОВ ТОДОСЬ ПЕТРОВИЧ, 1901 р.н., смт Вільшанка, українець, освіта початкова, працював в общині. Заарештований 13.04.1944 Вільшанським РВ НКДБ (зрадництво під час німецької окупації). Вільшанським РВ НКДБ 29.03.1945 відправлений у спецтабір НКВС для перевірки. (П – 3193)

МІТЄВ МАКАР ПЕТРОВИЧ, 1907 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, столяр на сезонних роботах. У 1931 році розкуркулений. Заарештований 4.03.1938 Вільшанським РВ НКВС ("у 1931 році брав участь у куркульській волинці; учасник болгарського контрреволюційного шкідницького угруповання").). Засуджений 7.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, дати виконання вироку в справі не зазначено. Реабілітований 11.01.1957 Кіровоградським обласним судом. (П – 8317)

МОГИЛА КУЗЬМА АНДРІЙОВИЧ, 1898 р.н., с.Добрянка, українець, освіта початкова, хлібороб. У 1921 році розкуркулений. Заарештований 29.03.1931 Добровеличківським РВ ДПУ ("у 1918-19 роках разом із селянами Добрянки брав активну участь у куркульському повстанні проти радвлади, мав зв'язки з білогвардійськими бандитами Нестеренком-Орлом, Калюжним, надаючи їм засоби пересування і постачаючи їх харчами; крупний куркуль, експлуататор, позбавлений виборчих прав, майно у 1930 році було продано як злісного неплатника державних зобов'язань; збирав людей біля кооперативу на базарному майдані: "На біса вам працювати на комуністів, треба їх мітлою вимести із нашого села"; своєю контрреволюційною діяльністю зриває всі заходи, є соціально-небезпечним елементом і потребує ізоляції від трудового товариства; Могила належить до осіб, яких слід вислати, керуючись опернаказом ДПУ УРСР від 19.05.1931 за №1"). Засуджений 30.05.1931 Добровеличківським РВ ДПУ до заслання разом із сім'єю. Управлінням СБУ Кіровоградської області 1.06.1994 справа закрита. (П – 6357)

МОГИЛА МИХАЙЛО АНТОНОВИЧ, 1907 р.н., с.Добрянка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 20.03.1933 Добровеличківським РВ ДПУ (агітація проти засипки насіннєвого фонду та проти весняної сівби). Засуджений 30.04.1933 особливою нарадою ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 30.11.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 7693)

МОНАСТИРНИЙ ІВАН МИКОЛАЙОВИЧ, 1901 р.н., смт Вільшанка, українець, освіта початкова, проживав у с.Станкувате Вільшанського району, швець артілі ім.Благоєва. У 1919 році разом із батьком розкуркулений; у 1930-ому за участь у волинці засуджений до 4,5 років ув'язнення у концтаборі. Вдруге заарештований 5.03.1938 Вільшанським РВ НКВС ("член націоналістичного куркульського угруповання, яке зводило наклепи на партію, радянську владу, колгоспний лад, виступало проти продажу селянами хліба державі"). Засуджений 22.11.1939 Одеським облсудом до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 12.10.1990 Верховним судом УРСР. (П – 12529)

МОНАСТИРНИЙ МАКСИМ МИКОЛАЙОВИЧ, 1904 р.н., смт Вільшанка, українець, освіта початкова, проживав у с.Станкувате Вільшанського району, член колгоспу ім.Леніна. У 1933 році перебував під слідством 7 місяців: звинувачувався в тому, що як колгоспний бригадир застудив колгоспних коней і 30 голів загинуло. Вдруге заарештований 4.03.1938 Вільшанським РВ НКВС ("член націоналістичного куркульського угруповання: наклепи на партію, радянську владу, колгоспний лад"). Засуджений 22.11.1939 Одеським облсудом до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 12.10.1990 Верховним судом УРСР. (П – 12529)

МОНАСТИРНИЙ ЯКИМ ПРОКОПОВИЧ, 1884 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 4.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 4.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 23.10.1938. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9941)

МУРАВСЬКИЙ МИКИТА КЛИМОВИЧ, 1883 р.н., с.Бузникувате, українець, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 11.09.1937 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність, втеча із заслання). Засуджений 28.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 17.09.1969 Кіровоградським облсудом. (П – 9287)

МУРАШКО АНДРІЙ КАСЯНОВИЧ, 1897 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, ветфельдшер колгоспу "17-й партз'їзд". Заарештований 6.03.1938 Вільшанським РВ НКВС ("член болгарської контрреволюційної повстанської організації"). Засуджений 7.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 16.10.1938. Реабілітований 22.12.1955 Кіровоградським облсудом. (П – 3335, 6930)

НАЛИВАЙСЬКИЙ КЛИМЕНТІЙ ЮХИМОВИЧ, 1877 р.н., с.Коритно-Забузьке, українець, неписьменний, хлібороб, член колгоспу ім.25-го Жовтня. У 1931 році за невиконання державного зобов'язання хлібоздачі розкуркулений. Заарештований 18.09.1937 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна агітація: "розпускав провокаційні чутки про війну і поразку в ній радянської влади, вихваляв фашистський лад Німеччини: "Коли ми матимем німецьке громадянство, то житимем значно краще, бо кожен самостійно працюватиме у своєму господарстві"; в період розстрілу шпигунської банди Якіра та інших співчував їм: "Жаль таких людей, які загинули й не здійснили своїх намірів"). Засуджений 23.10.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 10.11.1937. Реабілітований 7.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9513)

НЕДВИГА МАКСИМ СЕРГІЙОВИЧ, 1891 р.н., с.Осички, українець, освіта початкова, проживав у смт Вільшанка, рахівник машино-тракторної станції. У 1934 році за шкідництво був засуджений до 1 року неволі. Вдруге заарештований 17.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність: "до революції служив жандармом у Добровеличківській волості; займався шкідництвом: заплутував бухгалтерський облік пального – тракторний парк мав перебої в роботі; вів антирадянську агітацію серед робітників МТС, викривляв лозунг тов.Сталіна "Жити стало краще, жити стало веселіше" – *див. Микола Рибак*). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 28.04.1938. Реабілітований 12.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9555)

НЕДЄЛКОВ ІВАН КОСТЯНТИНОВИЧ, 1897 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, член ВКП(б), без певних занять. Заарештований 27.03.1944 Вільшанським РВ НКДБ ("у 1942-43 роках за німецької окупації працював керуючим сільгоспгромади №5"). Засуджений 16.11.1944 трибуналом військ НКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 31.05.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13927)

НЕОРА МИХАЙЛО ТИХОНОВИЧ, 1898 р.н., с.Чорний Ташлик Вільшанської селищної ради, українець, освіта початкова, бригадир колгоспу ім.Петровського. Заарештований 30.10.1937 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська агітація, дискредитація нової Конституції). Засуджений 27.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 12.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9290)

НЕСТЕРЕНКО ТИМОФІЙ ГРИГОРОВИЧ, 1877 р.н., с.Плоско-Забузьке Голованівського (нині Вільшанського) району, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 25.03.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (антирадянська агітація). Рішення суду в справі немає. (П – 4620)

НІКІТІН ОЛЕКСІЙ МАРКОВИЧ, 1913 р.н., с.Добрянка, молдаванин, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 5.05.1938 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська діяльність: "у 1930 році брав участь в куркульській волинці; належав до куркульського угруповання в селі Добрянка, яким керував петлюрівець Іван Чепель, засуджений у 1937 році за першою категорією, мета угруповання: в момент оголошення капіталістичними країнами війни проти СРСР – бути готовим виступити зі зброєю в руках проти радянської влади"). Засуджений 10.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 2.06.1938. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. По цій же справі засуджений брат Федір. (П – 9000)

НІКІТІН ФЕДІР МАРКОВИЧ, 1911 р.н., с.Добрянка, молдаванин, освіта початкова, проживав на х.Запашка Станкуватської сільради Вільшанського району, член колгоспу "Новий побут". Заарештований 5.05.1938 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська діяльність: " у 1930 році брав участь в куркульській волинці; розповсюджував чутки про війну і загибель радянської влади"). Засуджений 10.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 2.06.1938. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9000)

НІКОЛАЄВСЬКА КАТЕРИНА ПАВЛІВНА, 1895 р.н., с.Русяни (Молдова), молдаванка, освіта середня, проживала у с.Сухий Ташлик Вільшанського району, завідуюча медпункту. Заарештована 28.09.1937 Вільшанським РВ НКВС (підтримувала письмовий зв'язок з родичами в Румунії). Засуджена 14.11.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 29.11.1937. Реабілітована 28.04.1989 Кіровоградькою облпрокуратурою. (П – 11330)

НОВАК ПРОКІП ІВАНОВИЧ, 1879 р.н., с.Олешки (приєднане до смт Вільшанка), українець, освіта початкова, проживав у с.Чубарівка Вільшанського району, тесля Калмазівської машино-тракторної станції. Заарештований 3.07.1938 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність, агітація проти колгоспного ладу). Вільшанським РВ НКВС 29.05.1939 виправданий, з-під варти звільнений. (П – 1308)

ОВЧАРУК НІНА ТИМОФІЇВНА, 1918 р.н., с.Бузникувате, українка, освіта вища (педінститут у м.Кривий Ріг), член ВЛКСМ, без певних занять. Заарештована 9.04.1944 Вільшанським РВ НКДБ (під час окупації видавала партійно-радянський актив). Померла 22.02.1945 у тюремній лікарні.(П – 8478)

ОЛЕКСІЙЧУК ОНИСЬКО ПЕТРОВИЧ, 1883 р.н., с.Корбівка Гайсинського району Вінницької області, українець, освіта початкова, проживав у с.Олешки (приєднане до смт Вільшанка), член колгоспу "Шлях до перемоги". У 1930 році за протидію хлібозаготівлі був засуджений до 2 років ув'язнення у концтаборі; у 1932-ому за недбалість у роботі засуджений до 5 років концтабору; у 1936-ому перебував під слідством за крадіжки колгоспних продуктів. Вчетверте заарештований 10.09.1937 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська діяльність: "у 1918-19 роках служив у петлюрівських військах, мав тісні зв'язки з отаманом Волинцем, у 1922 з керівниками повстанської організації с.Юзефпіль Вільшанського району Сергієм Білинським і Сугаком; після працював у колгоспі, вів контрреволюційну агітацію, викривляв сталінську Конституцію"). Засуджений 23.10.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 10.11.1937. Реабілітований 7.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9510)

ОНИЩУК АНДРІЙ ВАСИЛЬОВИЧ, 1902 р.н., с.Бузникувате, українець, освіта початкова, без певних занять. У 1932 році розкуркулений і висланий разом з братами Максимом, Павлом, Петром, Володимиром і Маркіяном на північ, звідки у 1933 році втік. Заарештований 12.09.1937 Вільшанським РВ НКВС (втеча із заслання, контрреволюційна діяльність: "зводив наклепи на умови життя в СРСР"). Засуджений 28.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 12.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9287)

ОНОПЕНКО ІРИНА ПАНАСІВНА, 1878 р.н., с.Плоско-Забузьке, українка, неписьменна, домогосподарка. У 1931 році розкуркулена. Заарештована 27.04.1932 Голованівським РВ ДПУ (агітація проти заходів радвлади на селі). Інших даних у справі немає. (П – 6692)

ОПРЯ АНТОН ГРИГОРОВИЧ, 1906 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, проживав у с.Добре Вільшанського району, хлібороб. У 1932 році розкуркулений, у 1933-ому за контрреволюційну діяльність засуджений до 10 років ув'язнення у концтаборі, 1937-го з-під варти звільнений. Вдруге заарештований 30.10.1937 Вільшанським РВ НКВС (участь у куркульському саботажі, розповсюдження провокаційних чуток про війну). Засуджений 14.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 21.11.1937. Реабілітований 1.11.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3391)

ОПРЯ ВАСИЛЬ ПАВЛОВИЧ, 1899 р.н., с.Добре, болгарин, освіта початкова, член колгоспу ім.Молотова. Заарештований 4.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська агітація, участь у куркульському саботажі, член болгарської контрреволюційної повстанської групи). Засуджений 5.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 17.10.1938. Реабілітований 1.11.1956 Кіровоградським облсудом. Батько Павло розкуркулений і в 1937 році репресований, як і брати Кость, Іван та Семен. (П – 3391)

ОПРЯ ВАСИЛЬ ЯКИМОВИЧ, 1890 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, член колгоспу ім.Чубаря. Заарештований 4.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська агітація). Управлінням НКВС Одеської області 16.10.1939 слідство припинено, з-під варти звільнений. (П – 2986)

ОПРЯ ВІРА МИХАЙЛІВНА, 1915 р.н., смт Вільшанка, болгарка, освіта початкова, член колгоспу ім.Чубаря. Заарештована 4.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджена 14.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до 3 років виправно-трудових таборів. Одеською обласною прокуратурою 17.12.1939 слідство припинено, з-під варти звільнена. (П – 3011)

ОПРЯ ГАВРИЛО ТИМОФІЙОВИЧ, 1888 р.н., с.Добре, болгарин, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 14.05.1929 Первомайським окрвідділом ДПУ (агітація проти заходів радянської влади). Засуджений 16.08.1929 особливою нарадою ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Разом з ним репресовані брати Григорій та Петро. Реабілітований 18.11.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 4169)

ОПРЯ ГРИГОРІЙ ІВАНОВИЧ, 1905 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, проживав у с.Добре Вільшанського району, член колгоспу ім.Молотова. У 1930 році розкуркулений. Заарештований 23.03.1933 Вільшанським РВ ДПУ (агітація проти заходів радянської влади – *див. Андрій Величко*). Особливою нарадою ДПУ УРСР 29.04.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. Вдруге заарештований 4.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (участь у куркульському саботажі, член болгарської контрреволюційної повстанської групи, антирадянська агітація). Засуджений 5.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 17.10.1938. Реабілітований 1.11.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 7385, 3391)

ОПРЯ ГРИГОРІЙ ТИМОФІЙОВИЧ, 1894 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, проживав у с.Добре Вільшанського району, хлібороб. Заарештований 14.05.1929 Первомайським окрвідділом ДПУ (агітація проти заходів радянської влади). Засуджений 16.08.1929 особливою нарадою ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 18.11.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. У 1934-ому був засуджений до 4,5 років неволі. Втретє, працюючи в колгоспі ім.Молотова, заарештований 28.07.1937 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна агітація проти Конституції та підписки на державну позику). Засуджений 15.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 18.08.1937. Реабілітований 4.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 4169, 8895)

ОПРЯ ІВАН АНТОНОВИЧ, 1885 (1878) р.н., с.Чубарівка, болгарин, освіта початкова, проживав у смт Вільшанка, сторож колгоспу. Заарештований 4.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність, розповсюджував провокаційні чутки). Засуджений 14.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 14.10.1938. Реабілітований 12.01.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3341)

ОПРЯ ІВАН ГРИГОРОВИЧ, 1918 р.н., с.Добре, болгарин, освіта початкова, член колгоспу ім.Молотова. Заарештований 5.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (вихваляв умови життя в Болгарії). Одеським облсудом 27.06.1939 виправданий, з-під варти звільнений. Батько Григорій Тимофійович у 1930-ому розкуркулений, у 1938 репресований. (П – 1350)

ОПРЯ ІВАН ПАВЛОВИЧ, 1914 р.н., с.Добре, болгарин, освіта початкова, член колгоспу ім.Молотова. Заарештований 27.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (підозрювався у вихвалянні умов життя в Болгарії). Одеським облсудом 27.06.1939 виправданий, з-під варти звільнений. (П – 1350)

ОПРЯ ІВАН СИЛЬВЕСТРОВИЧ, 1904 р.н., с.Добре, болгарин, письменний, колгоспник. У 1932 році розкуркулений, у 1933-ому засуджений до 10 років ув'язнення з позбавленням громадянських прав на 5 років за невиконання держзобов'язань, звільнений з-під варти у 1935 році. Вдруге заарештований 4.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (член болгарської контрреволюційної повстанської групи, антирадянська агітація). Засуджений 5.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 17.10.1938. Реабілітований 1.11.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3391)

ОПРЯ КИРИЛО ДМИТРОВИЧ, 1878 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 10.09.1937 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 28.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 6.10.1937. Реабілітований 11.01.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 8318)

ОПРЯ КОСТЯНТИН ПАВЛОВИЧ, 1908 р.н., с.Добре, болгарин, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 30.10.1937 Вільшанським РВ НКВС (у 1930 році брав участь у куркульському саботажі, розповсюджував провокаційні чутки про війну, завдавав шкоди народному господарству). Засуджений 14.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 21.11.1937. Реабілітований 1.11.1956 Кіровоградським облсудом. У 1931 році розкуркулений і засуджений батько. (П – 3391)

ОПРЯ МИХАЙЛО ІВАНОВИЧ, 1902 р.н., смт Вільшанка, українець, освіта початкова, проживав у с.Ємилівка Голованівського району, стрілочник залізничної станції. Заарештований 9.10.1944 шляхово-транспортним відділом НКВС Вінницької залізниці (антирадянська агітація). Транспортним відділом НКВС Вінницької залізниці 17.04.1945 направленний в спецтабір НКВС СРСР для фільтрації і подальшої перевірки. (П – 5870)

ОПРЯ ОЛЕКСАНДР ІВАНОВИЧ, 1899 р.н., с.Добре, болгарин, освіта початкова, кандидат у члени ВКП(б) з 1931 року, хлібороб, рільник колгоспу ім.Молотова. Заарештований 31.12.1932 Вільшанським РВ ДПУ ("у 1929-31 роках займався спекуляцією вівцями, свиньми й телятами; у 1931-ому вступив у партію, де фактично займався шкідництвом повсякчас, підтримував зв'язок із своїми розкуркуленими родичами, переховуючи їх та допомагаючи їм, сам саботував виконання плану хлібозаготівельних робіт"). Засуджений 8.04.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до заслання у Казахстан на 3 роки. Реабілітований 8.02.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 7718)

ОПРЯ ОЛЕКСАНДР ФЕДОРОВИЧ, 1899 р.н., с.Добре, болгарин, освіта початкова, хлібороб-середняк. Заарештований 10.01.1932 Вільшанським РВ ДПУ (антирадянська агітація проти кампаній, що проводились на селі). Вільшанським РВ ДПУ 24.05.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2884)

ОПРЯ ПАВЛО РОДІОНОВИЧ, 1890 р.н., смт Вільшанка, болгарин, неписьменний, хлібороб. Заарештований 11.01.1933 Вільшанським РВ ДПУ (агітація проти хлібозаготівельних робіт). Засуджений 9.02.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 31.01.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 7170)

ОПРЯ ПАВЛО СЕМЕНОВИЧ, 1878 р.н., смт Вільшанка, болгарин, неписьменний, хлібороб, розкуркулений. Заарештований 10.02.1932 Вільшанським РВ ДПУ (антирадянська агітація). Вільшанським РВ ДПУ 24.05.1932 справа припинена, звільнений з-під варти. Вдруге заарештований 10.09.1937 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 28.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 11.01.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 2884, 8318)

ОПРЯ ПЕТРО ТИМОФІЙОВИЧ, 1879 р.н., с.Добре, болгарин, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 14.05.1929 Первомайським окрвідділом ДПУ (агітація проти заходів радянської влади). Засуджений 16.08.1929 особливою нарадою ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 18.11.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 4169)

ОПРЯ СЕМЕН ПАВЛОВИЧ, 1906 р.н., с.Добре, болгарин, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 23.03.1933 Вільшанським РВ ДПУ (агітація проти заходів радянської влади на селі – *див. Андрій Величко*). Особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР 29.04.1933 справа припинена, з-під варти звільнений. Вдруге заарештований 4.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (у 1930 році брав участь у куркульському саботажі, член болгарської контрреволюційної повстанської групи, антирадянська агітація). Засуджений 5.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 17.10.1938. Реабілітований 1.11.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 7385, 3391)

ОПРЯ СЕРГІЙ ВІКТОРОВИЧ, 1887 р.н., с.Чубарівка, болгарин, освіта початкова, проживав у смт Вільшанка, член колгоспу ім.Чубаря. Заарештований 5.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 14.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 23.10.1938. Реабілітований 12.01.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3341)

ОПРЯ ТИМОФІЙ СИЛЬВЕСТРОВИЧ, 1906 р.н., с.Добре, болгарин, освіта початкова, член колгоспу ім.Молотова. Заарештований 4.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (брав участь у куркульському

саботажі, член болгарської контрреволюційної повстанської групи, антирадянська агітація). Засуджений 5.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 17.10.1938. Реабілітований 1.11.1956 Кіровоградським облсудом. Разом з ним репресований брат Іван. (П – 3391)

ОПРЯ ФЕДІР НИКИФОРОВИЧ, 1904 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, швець чоботарської артілі. У 1933 році за невиконання державних зобов'язань засуджений до 4 років позбавлення волі, господарство розпродане. Вдруге заарештований 7.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (підозрювався у агітації проти колективізації). Судовою колегією у кримінальних справах Одеського облсуду 15.11.1939 виправданий, з-під варти звільнений. (П – 1349)

ОПРЯ ЯВДОКІЯ ПЕТРІВНА, 1898 р.н., смт Вільшанка, болгарка, освіта початкова, член колгоспу ім.Чубаря. Заарештована 4.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (підозрювалась у активній контрреволюційній діяльності та іншому). Одеською облпрокуратурою 19.01.1940 слідство припинено, з-під варти звільнена. (П – 2997)

ОПРЯ ЯКІВ ІВАНОВИЧ, 1893 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, проживав у с.Чубарівка Вільшанського району, без певних занять. Заарештований 10.09.1937 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 28.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 11.01.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 8318)

ОСАДЧИЙ ОЛЕКСАНДР ВАСИЛЬОВИЧ, 1902 р.н., м.Могилів-Подільський Хмельницької області, українець, освіта початкова, проживав у с.Станкувате Вільшанського району, рахівник колгоспу. Заарештований 6.10.1937 Добровеличківським РВ НКВС ("член контрреволюційної націоналістичної повстанської організації, створеної 1932 року, яка тимчасово розпалась, бо декого арештували, дехто виїхав, а на початку 1937-го відновилась під керівництвом Григор'єва і Осадчого; мета: на випадок війни активно виступити проти СРСР, вести боротьбу за Самостійну Україну, вербувати нових осіб, займатися шкідництвом у колгоспі"). Засуджений 23.10.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 2.11.1937. Реабілітований 8.03.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4196)

ПАВЛОВСЬКИЙ СЕМЕН СЕРГІЙОВИЧ, 1894 р.н., с.Добрянка, українець, освіта – 3 курси Московського училища живопису та зодчества, проживав у м.Кіровограді, бухгалтер 4-го відділення паровозної служби ст.Кірове-Українська. Заарештований 15.12.1937 Кіровським міськвідділом НКВС (контрреволюційна націоналістична агітація на користь Польщі). Засуджений 21.02.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 5.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11388)

ПАРАСКЕВ МИКИТА ГРИГОРОВИЧ, 1899 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, хлібороб-середняк. Заарештований 27.04.1932 Вільшанським РВ ДПУ (антирадянська діяльність). Первомайською дільничною прокуратурою 17.07.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. Вдруге заарештований 10.09.1937 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська діяльність). Засуджений 28.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 7.05.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5187, 2892)

ПАСКАЛЬ МИХАЙЛО МИКИТОВИЧ, 1910 р.н., с.Добре, болгарин, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 6.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 7.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 16.10.1938. Реабілітований 17.03.1962 Кіровоградським облсудом. (П – 5564)

ПАСКАЛЬ ТИМОФІЙ СИДОРОВИЧ, 1887 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, проживав у с.Чубарівка Вільшанського району, слюсар. Заарештований 10.11.1937 Вільшанським РВ НКВС (дискредитація нової Конституції). Засуджений 27.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 13.12.1937. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10395)

ПАСКАЛЬ ФРОСИНА ІВАНІВНА, 1882 р.н., смт Вільшанка, болгарка, неписьменна, проживала у с.Чубарівка Вільшанського району, член колгоспу ім.Чубаря. У 1932 році за невиконання "твердого завдання хлібоздачі" була засуджена до 2 років неволі, відбувала покарання в Одеському бупрі. Вдруге заарештована 28.07.1937 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська діяльність – *див. Лев Сердюк*). Засуджена 1.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12404)

ПАСТЕРНАК СТЕПАН СЕМЕНОВИЧ, 1887 р.н., с.Авдіївка Бахмутського повіту Катеринославської губернії (нині місто Ясинуватського району Донецької області), українець, освіта середня, проживав у с.Добрянка Вільшанського району, машиніст маслозаводу. Двічі притягувався до відповідальності: у 1919 році за участь у повстанському загоні Махна; у 1934 за крадіжку соціалістичного майна, бабіту, до 1 року неволі. Втретє заарештований 26.02.1938 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність: "розповідав антирадянські анекдоти про вождя партії т.Сталіна, поширював провокаційні чутки про прийдешню війну і поразку в ній СРСР" – *див. Микола Рибак*). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 28.04.1938. Реабілітований 12.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9555)

ПАСТУШЕНКО АНДРОН СЕМЕНОВИЧ, 1877 р.н., с.Бузникувате, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 25.04.1938 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 6.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 31.05.1938. Реабілітований 3.12.1961 Кіровоградським облсудом. (П – 5489)

ПАСТУШЕНКО ПРОКІП ІВАНОВИЧ, 1900 р.н., с.Бузникувате, українець, освіта початкова, тесля колгоспу. Заарештований 11.09.1937 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 28.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 17.09.1969 Кіровоградським облсудом. (П – 9287)

ПАСТУШЕНКО ПРОКІП СЕРГІЙОВИЧ, 1888 р.н., с.Казимирівка (нова назва Чистопілля), болгарин, проживав у с.Бузникувате Вільшанського району, колгоспник. У 1931 році розкуркулений і висланий за межі України. Вдруге заарештований 12.05.1944 Вільшанським РВ НКДБ (антирадянська агітація, посібництво німецьким окупантам). Засуджений 22.07.1945 трибуналом військ НКДБ Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 17.06.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13933)

ПАШЕСТЮК МАКСИМ СИЛЬВЕСТРОВИЧ, 1888 р.н., Подільська губернія, українець, освіта початкова, член ВКП(б) з 1928 року, виключений у 1932-ому, проживав у смт Вільшанка, завідувач магазину "Одесаторгу". Заарештований 20.12.1932 Вільшанським РВ ДПУ ("будучи уповноваженим з хлібозаготівлі у 3-ій сотні села Вільшанки не тільки не боровся за виконання плану хлібозаготівлі, а гальмував цю роботу, підтримував зв'язок з однодумцями, які не виконували контрактацію, не давав можливості бригаді шукати хліб, закопаний одноосібником Юхимом Шабановим, лиш після арешту Пашестюка у куркуля бригадою 3-ої сотні було викопано хліб у трьох ямах; Пашестюк від роботи ухилявся, заявляючи, що на сотні він працювати не може, оскільки працює завідувачем магазину"). Одеським обласним відділом ДПУ УРСР 21.02.1933 слідство припинено, з-під варти звільнений. (П – 6434)

ПАШУТІН ВОЛОДИМИР ГАВРИЛОВИЧ, 1889 р.н., с.Добрянка, українець, освіта початкова, проживав у с.Торговиця Новоархангельського району, мірошник. Заарештований 17.09.1929 Уманським окрвідділом ДПУ (агітація спрямована на зрив хлібозаготівельних робіт, проти підписки на державну позику). Засуджений 18.01.1930 особливою нарадою при колегії ОДПУ СРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 4.01.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 4279)

ПЕНТОВ ЛЕОНІД МИНОВИЧ, 1893 р.н., смт Вільшанка, українець, освіта початкова, статистик райздороввідділу. У 1934 році, працюючи бухгалтером райспоживспілки, перебував під слідством за розтрату 2200 рублів, виправданий. Вдруге заарештований 2.12.1937 Вільшанським РВ НКВС ("у 1919 році підтримував тісні зв'язки з керівниками контрреволюційного повстанського комітету Станковим Андрієм Пилиповичем, колишнім офіцером білої армії, який емігрував у Болгарію і нині працює секретарем Міністерства землеробства, та Олександром Шуровим, сином попа; у 1928-29-их знався з дяком Левом Сердюком, провадив антиколгоспну агітацію; зумисне не видавав у сільські лікарні хінін, чим посилював епідемію малярії; налаштовував громадян проти виборів у ради: "Між Конституцією СРСР і конституціями капіталістичних країн нема різниці, тому ці вибори не принесуть нічого доброго селянству"). Засуджений 6.12.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8939)

ПЕТКОВ ІВАН КОСТЯНТИНОВИЧ, 1904 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, член колгоспу "8-е Березня". У 1932 році розкуркулений, під час розкуркулення чинив опір начальнику міліції з вилами в руках, за що був заарештований, засуджений до 5 років неволі і висланий на північ, повернувся в село у 1936 році. Вдруге заарештований 7.09.1937 Вільшанським РВ НКВС

(контрреволюційна діяльність: "у 1936 році разом з куркулями Дудьєвим і Боєвим виступав проти збирання урожаю комбайнами, в результаті чого був зірваний договір з машино-тракторною станцією на збирання врожаю; агітував проти підписки на державну позику для оборони країни"). Засуджений 15.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 21.09.1937. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9520)

ПЕТКОВ ІВАН ФЕДОРОВИЧ, 1921 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта неповна середня, член ВЛКСМ у 1938-41 роках, водій Калмазівської машино-тракторної станції. Заарештований 30.04.1945 Вільшанським РВ НКДБ ("посібництво німецькій окупаційній владі: у серпні-вересні 1941 року із старшиною району Гірником вивозив вантажною машиною майно з убитого єврейського населення села Юзефпіль; у 1943 році працював у поліції 4 місяці, штрафував і бив радянських громадян, влітку 1943-го виїжджав на облаву партизан у с.Мала Вільшанка"; "тримав зв'язки з червоними партизанами, яким допомагав зброєю, а також у березні 1944-го року звільнив з-під варти зв'язкового партизанського загону "Південний" Петра Золотухіна"). Управлінням КДБ Одеської області 15.11.1945 справа припинена, з-під варти звільнений. Батько Федір Леонтійович у 1930 році розкуркулений, а в 1938-ому засуджений до 10 років неволі; бабуся Єлизавета Лук'янівна Топонар у 1938-ому заарештована, в процесі слідства померла у в'язниці. (П – 8333)

ПЕТКОВ ФЕДІР ЛЕОНТІЙОВИЧ, 1896 р.н., с.Чубарівка, болгарин, освіта початкова, член колгоспу ім.Чубаря. Заарештований 26.02.1938 Вільшанським РВ НКВС ("член болгарської контрреволюційної повстанської організації"). Засуджений 7.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 2.11.1938. Реабілітований 22.12.1955 Кіровоградським облсудом. (П – 3335, 6930)

ПЕТРЕНКО ФЕДОСЬ ЮХИМОВИЧ, 1889 р.н., с.Добрянка, українець, неписьменний, проживав у с.Любимівка Добровеличківського району, хлібороб. Заарештований 18.04.1931 Добровеличківським РВ ДПУ (агітація проти заходів радянської влади). Добровеличківським РВ ДПУ 30.05.1931 справу припинено, включений до списку осіб, що підлягають виселенню разом із членами сім'ї. (П – 6384)

ПЕТРОВ ПАВЛО ЯКОВИЧ, 1899 р.н., с.Чубарівка (смт Вільшанка), українець, освіта початкова, колгоспник. У 1919 році за дезертирство з Червоної армії перебував під слідством 3 місяці; у 1932-ому "за злісну нездачу хліба державі та контрреволюційну діяльність" був засуджений до 6 років неволі. Втретє заарештований 23.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 5.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 17.10.1938. Реабілітований 21.11.1955 Одеським облсудом. (П – 3454)

ПЕТРОВ САВА ЯКОВИЧ, 1893 р.н., смт Вільшанка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 4.01.1933 Вільшанським РВ ДПУ (агітація проти хлібозаготівельних робіт, приховування хліба від хлібоздачі). Засуджений 17.01.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 16.12.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 7094)

ПИРОЖЕНКО САМІЙЛО САВОВИЧ, 1898 р.н., с.Куца Балка (приєднане до с.Котовське), українець, освіта початкова, тесля колгоспу "Крок до соціалізму". Заарештований 2.07.1938 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Одеською облпрокуратурою 31.05.1939 слідство припинено, з-під варти звільнений. (П – 2990)

ПІКІНЕР САВА ВАСИЛЬОВИЧ, 1901 р.н., с.Бузникувате, українець, освіта початкова, безробітний. У 1932 році за контрреволюційну пропаганду і як розкуркуленого вислали з родиною на північ, у 1933-ому втік, у 1934-ому знову висланий і знову втік. Втретє заарештований 11.09.1937 Вільшанським РВ НКВС (у 1930 році організував групу євангелістів, провадив релігійну пропаганду). Засуджений 28.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 12.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9276)

ПІМАНОВ НИКИФОР ПЕТРОВИЧ, 1905 р.н., смт Вільшанка, українець, освіта початкова, проживав на х.Оброчне Вільшанського району, хлібороб. Заарештований 31.10.1937 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна агітація). Засуджений 14.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 21.11.1937. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10400)

ПЛОХАТНЮК МИКОЛА СЕМЕНОВИЧ, 1921 р.н., с.Дорожинка, українець, освіта 5 класів, член ВЛКСМ, музикант за фахом, кулеметник 1146 стрілецького полку. Заарештований 26.11.1941 особливим відділом НКВС військової частини 342 ("пішов митись у лазню, випадково одягнув чужі

штани і в кишені знайшов німецьку листівку-перепустку – не викинув, а переклав у свої штани і згодом давав читати друзям"). Засуджений 30.11.1941 військовим трибуналом 342-ої стрілецької дивізії до розстрілу з конфіскацією майна. Верховним судом СРСР 21.02.1942 міру покарання замінено на 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 25.06.1991 Головною військовою прокуратурою. (П – 12690)

ПОВСТЕМСЬКИЙ ІВАН ЯКОВИЧ, 1892 р.н., с.Тарасівка Первомайського району Миколаївської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Чорний Ташлик Вільшанського району, бригадир городників колгоспу ім.Петровського. Заарештований 25.06.1938 Вільшанським РВ НКВС (у 1932 році знятий з посади заступника голови колгоспу за невиконання плану хлібозаготівельних робіт, розкуркулений; підозрювався у вихвалянні фашистського ладу в Німеччині). Одеським облсудом 3.09.1939 виправданий, з-під варти звільнений. Брати Логвин у 1932 році розкуркулений і репресований, помер у 1933-ому, Оникій у 1937-ому репресований. (П – 1310)

ПОЛІЩУК ВЛАС АРТЕМОВИЧ, 1872 р.н., с.Плоско-Забузьке, українець, освіта початкова, без певних занять. У 1931 році розкуркулений, за "невиконання твердого завдання хлібоздачі, агітацію проти колгоспного ладу" був засуджений до 3 років неволі з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Вдруге заарештований 18.03.1938 Голованівським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність: "разом із Ананем Запорожцем входив до секти баптистів, яка влаштовувала хатні моління, велась агітація не йти голосувати на вибори – 9 баптистів не з'явились на виборчі дільниці; поширював чутки про війну і падіння радянської влади, агітував проти колгоспного ладу: мовляв, колгоспи вивозять хліб, а колгоспники зостаються голодними, закликав селян не пускати дітей у школу, однак їх там нічому доброму не навчать"). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 29.04.1938. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9022)

ПОЛУБОК ГРИГОРІЙ ОЛЕКСІЙОВИЧ, 1903 р.н., с.Добрянка, молдаванин, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 29.03.1931 Добровеличківським РВ ДПУ (агітація проти заходів радянської влади). Добровеличківським РВ ДПУ 29.05.1931 справу припинено, внесений до списку осіб, які будуть вислані разом з сім'ями за межі України. (6408 – П)

ПОЛУБОК ІВАН ІВАНОВИЧ, 1919 р.н., с.Добрянка, українець, освіта середньо-технічна, проживав у смт Вільшанка, директор Калмазівської машино-тракторної станції. Заарештований 27.03.1944 Вільшанським РВ НКДБ ("з грудня 1941 по березень 1944 року працював директором Калмазівської МТС, відзначався активністю в роботі, за що німецькою владою був нагороджений медаллю; при відступі німців у 1944 році відправив у їхній тил кілька тракторів і запасні частини; у 1943-ому виступав з антирадянською промовою"). Засуджений 16.11.1944 трибуналом військ НКВС Одеської області до 15 років каторжних робіт з позбавленням громадянських прав на 5 років. Верховним судом СРСР 5.07.1947 строк зменшено до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 31.05.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. Батько Іван Савович репресований у 1938 році. (П – 13924)

ПОЛУБОК ІВАН САВОВИЧ, 1890 р.н., с.Добрянка, молдаванин, освіта початкова, завідувач млина та маслозаводу. У 1934 році був засуджений (ст.97) до 3 років ув'язнення у концтаборі. Вдруге заарештований 5.05.1938 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська діяльність: "у 1919 році брав участь у повстанні проти радянської влади; у 1930-ому – в куркульській волинці; належав до куркульського угруповання в селі Добрянка, яким керував петлюрівець Іван Чепель, засуджений у 1937 році за першою категорією, мета угруповання: в момент оголошення капіталістичними країнами війни проти СРСР – бути готовим виступити зі зброєю в руках проти радянської влади"). Засуджений 10.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 2.06.1938. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9000)

ПОПОВ МАРКО МИХАЙЛОВИЧ, 1910 р.н., с.Катеринівка (приєднане до с.Сухий Ташлик), українець, освіта 1 клас, з 23.06.1941 в лавах робітничо-селянської Червоної армії, рядовий 109-го стрілецького полку. Заарештований 17.10.1942 особливим відділом НКВС 176 стрілецької дивізії (антирадянська агітація: "вихваляв серед військовослужбовців німецьку техніку й запевняв про непереможність німецької армії; "Я в армії з перших днів мобілізації, наші частини весь час відступають і відступають, все більше й більше віддають території противнику – це на мене діяло, я перестав вірити у перемогу Червоної армії і тому вів поразницькі розмови" – з виступу Попова у день суду"). Засуджений

27.10.1942 військовим трибуналом 176-ої стрілецької дивізії до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 28.12.1989 трибуналом Київського військового округу. (П – 10458)

ПОРОЖНІЙ ОЛЕКСІЙ МАКАРОВИЧ, 1909 р.н., с.Коритно-Забузьке, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 28.10.1944 Вільшанським РВ НКДБ (посібництво німецьким окупантам). Трибуналом військ НКВС Українського округу 18.08.1945 виправданий, з-під варти звільнений. (П – 2791)

ПОТАПОВ ВАСИЛЬ ІСАЙОВИЧ, 1900 р.н., смт Вільшанка, українець, освіта початкова, проживав у с.Куца Балка (приєднане до с.Котовське), музичний майстер. Заарештований 10.10.1938 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська агітація капітулянтського характеру). Засуджений 1.12.1938 Одеським облсудом до 4 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 14.01.1992 Генеральною прокуратурою України. (П – 12976)

ПОТАПОВ ПЕТРО ІСАЙОВИЧ, 1896 р.н., смт Вільшанка, українець, освіта початкова, член колгоспу ім.Чубаря. Заарештований 6.06.1932 Вільшанським РВ ДПУ (підозрювався у антирадянській агітації). Одеським облвідділом ДПУ 28.07.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 1362)

ПОХОДЕНКО САВА ОЛЕКСАНДРОВИЧ, 1900 р.н., с.Добрянка, українець, освіта початкова – 2 класи училища, проживав у с.Новолутківка Добровеличківського району, рахівник колгоспу "Серп", до 1931-го був священиком у різних селах. Заарештований 8.03.1933 Добровеличківським РВ ДПУ ("агітував проти заходів радянської влади на селі: колективізації та державної хлібозаготівлі"). Засуджений 27.04.1933 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 26.04.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 7639)

ПРОЙКОВ ГЕОРГІЙ ЯНОВИЧ, 1906 р.н., м.Лозенград (Туреччина), болгарин, освіта 7 класів, член ВКП(б) з 1928 року, проживав у смт Вільшанка, виконувач обов'язків редактора райгазети "Колгоспна праця". Заарештований 18.08.1937 Вільшанським РВ НКВС (вихваляв життя в Болгарії, зводив наклепи на життя в СРСР). Засуджений 27.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 13.12.1937. Реабілітований 3.12.1955 Верховним судом СРСР. (П – 1447)

ПРОЦЕНКО МОТРЯ ВАРФОЛОМІЇВНА, 1903 р.н., с.Бузникувате, українка, освіта початкова, без певних занять. Заарештована 25.04.1938 Вільшанським РВ НКВС (втеча із заслання, зв'язок з ворожим елементом, контрреволюційна діяльність). Засуджена 6.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 31.05.1938. Реабілітована 3.12.1961 Кіровоградським облсудом. (П – 5489)

ПРОЦЕНКО ОЛЕКСІЙ МИТРОФАНОВИЧ, 1894 р.н., с.Куца Балка (приєднане до с.Котовське), українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 30.10.1937 Вільшанським РВ НКВС ("у 1919 році служив у петлюрівському війську; у 1930-ому організував куркульську волинку, селяни розібрали все колгоспне майно, а щоб не бути заарештованим, втік із села, переховувався до 1933 року, повернувся, вступив у колгосп "13-річчя Жовтня", працював завгоспом, бригадиром – провадив шкідницьку діяльність, не забезпечував худобу приміщенням і фуражем"). Засуджений 27.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 13.12.1937. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9495)

ПУСТОВИЙ ОЛЕКСІЙ ФИЛИМОНОВИЧ, 1912 р.н., с.Тарасівка (нині с.Завітне) українець, освіта початкова, проживав у м.Бендери (Молдова), у Червоній армії з 1933 року, завідувач складу бойового харчування 14-ого танкового полку, старшина надстрокової служби. Заарештований 6.03.1941 особливим відділом НКВС 15-ої дивізії (антирадянська агітація: "зводив наклепи на політику радянського уряду в галузі торгівлі, називаючи її спекуляцією, висловлював невдоволення наказом Народного комісара оборони про продовження строку військової служби в авіачастинах: "Напишуть наказ і будеш служити, поки й не загнешся, а потім дадуть пенсії 35 рублів, коли хліб коштуватиме 5 рублів кілограм"; називав зовнішню політику партії й уряду СРСР загарбницькою, з приводу визволення народів Бесарабії від ярма румунських бояр казав: "Вони нам подали братську руку, а тепер скоро ноги витягнуть"; звинувачувався ще й у тому, що, маючи доступ на територію гарнізонного складу, у грудні 1939 року здійснив крадіжку державного майна: 22 кінські попони, 2 пари сідельних покришок, 12 парусинових поясів та іншого, майно перевіз до себе на квартиру, де його й знайшли і вилучили; на суді Пустовий пояснював: "Майно я виявив на складі 23-го артилерійського полку, який відбув на фінський фронт, і привіз його додому, щоб зберегти для полку, коли він повернеться з фронту"). Засуджений 22.03.1941 трибуналом Одеського військового

округу до 7 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 12.07.1990 Верховним судом СРСР. (П – 12395)

ПУШКАРЕНКО ОЛЕКСІЙ ХОМИЧ, 1916 р.н., с.Мала Вільшанка, українець, освіта 6 класів, член ВЛКСМ, проживав у м.Ворошиловграді (нині м.Луганськ), тракторист-механік радгоспу. Заарештований 25.01.1943 Георгіївським райвідділом НКВС Ставропольського краю, Росія ("у серпні 1942 року потрапив у німецький полон, працював слюсарем у польових автомеханічних майстернях німецької армії; повернувшись додому, пішов у поліцію"). Засуджений 23.03.1943 військовим трибуналом П'ятихатського гарнізону до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років, звільнений 23.01.1953. Реабілітований 2.03.1993 прокуратурою Північно-Кавказького військового округу. (П – 13808)

ПУШКАШ ВАСИЛЬ ХАРИТОНОВИЧ, 1873 р.н., с.Добрянка, молдаванин, освіта початкова, хлібороб. У 1930 році розкуркулений. Заарештований 10.04.1931 Добровеличківським РВ ДПУ (агітація проти колективізації). Засуджений 9.12.1931 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання на північ. Реабілітований 18.11.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 6483)

ПУШКАШ ІВАН МУСІЙОВИЧ, 1870 р.н., с.Добрянка, українець, неписьменний, хлібороб-середняк. Заарештований 25.01.1932 Добровеличківським райвідділом ДПУ (підозрювався у антирадянській агітації). Добровеличківським РВ ДПУ 25.02.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3254)

РАЛЄВ СЕРГІЙ ІВАНОВИЧ, 1892 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, сторож райспоживспілки. Заарештований 4.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 5.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 17.10.1938. Реабілітований 10.05.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3404)

РИБАК МИКОЛА ЛАВРОВИЧ, 1900 р.н., с.Осички, українець, освіта початкова, голова колгоспу ім.Сталіна. У 1933 році за створення контрреволюційного угруповання, яке здійснювало шкідницьку діяльність, був засуджений до 3 років неволі. Вдруге заарештований 26.02.1938 Вільшанським РВ НКВС ("в роки громадянської війни служив у повстанській армії Григор'єва; повернувшись 1936 року із тюрми, продовжував шкідницьку діяльність: давав розпорядження їздовим, щоб вони кормили коней тухлою пшеницею, в результаті коні виходили з ладу; у 1937 році загинуло 15 гектарів кукурудзи, 16 гектарів люцерни, чим було знецінено вартість трудодня; у своїй шкідницькій діяльності спирався на петлюрівця Микиту Семаха, махновця Степана Пастернака, жандарма Максима Недвигу"). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 28.04.1938. Реабілітований 12.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9555)

РИГЛОВ (РИГЕЛЬ) ЄВГЕН ЙОСИПОВИЧ, 1891 р.н., м.Устина Орлиця (Чехословаччина), чех, освіта вища (сільськогосподарська академія), проживав у с.Юзефпіль (нова назва Йосипівка) Вільшанського району, рахівник колгоспу. Заарештований 18.02.1938 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність, зв'язок з закордоном). Засуджений 5.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 16.10.1938. Реабілітований 12.05.1961 трибуналом Київського військового округу. (П – 5431)

РИЖАК ВІКТОР СТЕПАНОВИЧ, 1925 р.н., с.Осички, українець, освіта неповна середня, проживав у смт Вільшанка, міліціонер райвідділу внутрішніх справ. Заарештований 29.10.1945 відділом контррозвідки "Смерш" Одеської області (співробітництво з німецькими окупантами). Засуджений 13.04.1946 трибуналом військ МВС Одеської області до 10 років неволі з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 22.05.1992 Генеральною прокуратурою України. (П – 13312)

РОЗІН ЄВГЕН ХРИСАНФОВИЧ, 1900 р.н., м.Дніпропетровськ, українець, освіта початкова, проживав у с.Мала Вільшанка Вільшанського району, обліковець колгоспу "Червона зірка". У 1930 році за участь у куркульській волинці арештовувався органами ДПУ. Вдруге заарештований 2.11.1937 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська діяльність: "разом із сином поміщика Шинкевича Іваном у 1919 році організував каральний загін і брав участь в розстрілах селян-бідняків та червоних партизан; у 1930-му разом з Петром Гриньком був організатором куркульської волинки, під час якої розбирали колгоспне майно; у 1934-37 роках як рахівник колгоспу заплутував облік трудоднів і звітність колгоспу"). Засуджений 27.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 13.08.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5264)

РУБІНШТЕЙН АБРАМ ХАЇМОВИЧ, 1908 р.н., смт Вільшанка, єврей, освіта початкова, старший дзвонар храму смт Вільшанка; ветеран війни, поранений на фронті. Заарештований 13.03.1945 Вільшанським РВ НКДБ ("співав частівки, які дискредитовували колгоспи, поширював чутки про крах політики колективних господарств"). Засуджений 27.06.1945 трибуналом військ НКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 25.10.1989 Кіровоградським облсудом. (П – 13914)

РУДЕНКО СТЕПАН ЙОСИПОВИЧ, 1889 р.н., с.Вівсяники, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 26.02.1938 Вільшанським РВ НКВС (антирадянські настрої, контрреволюційна діяльність). Засуджений 23.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 31.03.1938. Реабілітований 21.04.1962 Кіровоградським облсудом. (П – 5573)

РУДЕНКО ХОМА НАУМОВИЧ, 1884 р.н., с.Калмазове, українець, освіта початкова, хлібороб. У 1931 році господарство розпродане за невиконання зобов'язань хлібозаготівлі. Заарештований 28.07.1937 Вільшанським РВ НКВС ("у 1930 році був учасником куркульського саботажу; у 1931-ому, щоб не бути висланим на північ, втік із села, переховувався, повернувся у 1936-ому, продовжував провадити антирадянську діяльність" – *див. Василь Бригач*). Засуджений 15.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 15.07.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3718)

РУДИНСЬКИЙ АНТОН МИКОЛАЙОВИЧ, 1905 р.н., с.Щедрин Поріцького району (Білорусія), поляк, освіта початкова, проживав з 1937 року у с.Мала Вільшанка Вільшанського району, член колгоспу "Радянський скотар". Заарештований 18.02.1938 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська агітація: "коли під час підготовки до виборів у Верховну Раду правління колгоспу доручило йому зробити столики для виборчої дільниці, він говорив: "Радянський уряд можна вибирати й на колінах", вихваляв фашистські країни, виступав проти постачання колгоспних коней для Червоної армії, переконував, що застосовувати комбайни на жнивах у сільському господарстві не вигідно, а збитково"). Засуджений 28.03.1939 Одеським облсудом до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 19.10.1990 Верховним судом УРСР. (П – 12546)

САВАКОВ СЕМЕН ІВАНОВИЧ, 1885 р.н., с.Куца Балка (приєднане до с.Котовське), українець, освіта початкова, проживав у с.Синюха Вільшанського району, робітник залізничної станції. Заарештований 29.01.1947 транспортним відділом МДБ Вінницької залізниці (посібництво німецьким окупантам, антирадянська агітація). Засуджений 7.04.1947 військовим трибуналом Вінницької залізниці до 7 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки та конфіскацією майна. Реабілітований 12.03.1992 Генеральною прокуратурою України. (П – 13104)

САВЕНКО МИКОЛА ІВАНОВИЧ, 1898 р.н., с.Добрянка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 29.03.1931 Добровеличківським РВ ДПУ (підозрювався у агітації проти заходів радянської влади). Добровеличківським РВ ДПУ 28.05.1931 справу припинено, внесений до списку осіб, які будуть вислані разом з сім'ями за межі України. (6415 – П)

САВЕНКО ХАРИТОН ТЕРЕНТІЙОВИЧ, 1889 р.н., с.Добрянка, українець, освіта початкова, хлібороб. У 1931 році розкуркулений. Заарештований 25.01.1932 Добровеличківським РВ ДПУ (антирадянська агітація: "виступав проти політики колективних господарств – мовляв, це така ж сама панщина"). Одеським облвідділом ДПУ 7.06.1932 виправданий, справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 6737)

САВИНЧУК ОЛЕКСАНДР ВАСИЛЬОВИЧ, 1883 р.н., с.Синюхин Брід Первомайського району Миколаївської області, українець, освіта початкова, проживав на х.Красний Вільшанського району, хлібороб. Заарештований 7.03.1931 Первомайським РВ ДПУ (підозрювався у зраді, ворожій діяльності). Одеським оперативним сектором ДПУ 17.10.1931 слідство припинено, з-під варти звільнений. (П – 5306)

САЖАЙ ЗІНОВІЙ ТРОХИМОВИЧ, 1897 р.н., с.Дорожинка, українець, освіта початкова, тесля колгоспу ім.Молотова. Заарештований 2.07.1938 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна шкідницька діяльність). Новоархангельським райвідділом НКВС 16.09.1938 слідство припинено, з-під варти звільнений. (П – 3012)

САМОЙЛОВ ПАВЛО ВАСИЛЬОВИЧ, 1904 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, хлібороб, розкуркулений. Заарештований 24.03.1933 Вільшанським РВ ДПУ (агітація проти хлібозаготівлі та посівної кампанії). Засуджений 29.04.1933 особливою нарадою ДПУ УРСР до 3 років заслання у

північний край умовно зі звільненням з-під варти. Реабілітований 18.03.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 7278)

САРДАНОВ АРТЕМ МАКАРОВИЧ, 1890 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 30.08.1930 Одеським окрвідділом ДПУ (антирадянська агітація, розповсюдження провокаційних чуток про зміну влади). Засуджений 17.11.1930 особливою нарадою ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 29.03.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 6029)

САРДАНОВ ВАСИЛЬ ПАВЛОВИЧ, 1898 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, проживав на х.Оброчному Маломазницької сільради Вільшанського району, хлібороб. Заарештований 4.01.1933 Вільшанським РВ ДПУ (агітація проти колгоспного ладу). Помер 3.03.1933 під час перебування під слідством. Реабілітований 24.07.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 1937)

САРДАНОВ ДМИТРО АНТОНОВИЧ, 1884 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, робітник ковбасної фабрики. Заарештований 4.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 25.06.1939 Одеським облсудом до 3 років неволі з позбавленням громадянських прав на 1 рік. Реабілітований 13.09.1993 Генеральною прокуратурою України. (П – 1347)

САРДАНОВ МИКОЛА АНТОНОВИЧ, 1886 р.н., с.Вільшанка, болгарин, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 17.11.1932 Вільшанським РВ ДПУ (агітація проти хлібозаготівлі). Засуджений 17.02.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у концтаборах з позбавленням громадянських прав на 1 рік. Реабілітований прокуратурою Кіровоградської області 9.02.1994. (П – 7190)

САРДАНОВ ПЕТРО АНТОНОВИЧ, 1894 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, член колгоспу "17-й партз'їзд". Заарештований 6.03.1938 Вільшанським РВ НКВС ("член болгарської контрреволюційної повстанської організації"). Засуджений 7.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 16.10.1938. Реабілітований 22.12.1955 Кіровоградським облсудом. (П – 3335, 6930)

САРДАНОВ СТЕПАН ІВАНОВИЧ, 1882 р.н., смт Вільшанка, болгарин, неписьменний, член колгоспу "Комінтерн". Заарештований 1.12.1937 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 6.12.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 15.12.1937. Реабілітований 22.12.1955 Кіровоградським облсудом. (П – 3307)

САРДАНОВ ЯКІВ ДАНИЛОВИЧ, 1886 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, швець промкоопартілі. Заарештований 4.03.1938 Вільшанським РВ НКВС ("збирав підписи для відкриття церкви, підозрювався у антиколгоспній агітації"). Управлінням НКВС Одеської області 20.10.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 1387)

САРДАНОВА ЄЛИЗАВЕТА ІВАНІВНА, 1890 р.н., с.Добре, болгарка, неписьменна, проживала у смт Вільшанка, домогосподарка. Заарештована 4.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська агітація проти колективізації, збір підписів для відкриття церкви). Управлінням НКВС Одеської області 20.10.1939 справу припинено, з-під варти звільнена. Арештовувалась разом з чоловіком Яковом. (П – 1387)

САРДАНОВА СОФІЯ ІВАНІВНА, 1885 р.н., смт Вільшанка, болгарка, неписьменна, проживала на хуторі Діцула (приєднане до с.Добре) Вільшанського району, працювала у власному господарстві. Заарештована 7.01.1933 Вільшанським РВ ДПУ (антихлібозаготівельна агітація). Засуджена 5.02.1933 особливою нарадою ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край умовно, з-під варти звільнена. Реабілітована 9.02.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 7255)

САРДАНОВА ЯРИНА ЯКІВНА, 1905 р.н., с.Добре, болгарка, неписьменна, член колгоспу ім.Молотова. У 1933 році розкуркулена разом із чоловіком Григорієм за невиконання твердого завдання хлібоздачі. Заарештована 25.05.1946 Вільшанським РВ МВС ("восени 1942 року разом із звинувачуваними Явдокією Добровою і Євою Бондар на очній ставці в німецькій жандармерії з колишнім головою сільради Степаном Панасовичем Добровим видали його – Доброва німці побили і запроторили в концтабір"; "Фросина Степанова і Степанида Петрова, які також підозрювалися в участі німецької очної ставки – в момент арешту зникли із села"). Управлінням МВС Одеської області 9.07.1946 справу припинено за недоведеністю участі у злочині, з-під варти звільнена. Батько Яків Стойко у 1933 році розкуркулений і репресований, із заслання не вернувся. (П – 13938)

СВІНТКОВСЬКИЙ СЕРГІЙ ЙОСИПОВИЧ, 1898 р.н., с.Катеринівка (приєднане до с.Сухий Ташлик), українець, освіта початкова, швець, член колгоспу ім.Шевченка. У 1931 році розкуркулений,

від заслання на північ утік. Заарештований 6.12.1937 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська діяльність: "в роки громадянської війни служив у петлюрівському війську; у 1930 році брав участь у куркульській волинці: забрав з колгоспу коня, плуга і 2 борони; мав тісні стосунки з колишнім куркулем Іваном Ярмоловичем, агітував селян, що в колгоспі дуже невигідно працювати"). Засуджений 9.12.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9562)

СЕЛІГЕН АНАСТАСІЯ ТРОХИМІВНА, 1903 р.н., с.Журавне Охтирського району Сумської області, росіянка, освіта 5 класів, проживала у смт Вільшанка, службовець. Заарештована 24.04.1944 Вільшанським РВ НКДБ ("посібництво німецьким окупантам: надавала житло жандармерії"). Вільшанським РВ НКДБ 23.09.1944 слідство припинено, з-під варти звільнена. (П – 3091)

СЕМАХ МИКИТА ПАВЛОВИЧ, 1888 р.н., с.Синюхин Брід Первомайського району Миколаївської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Добрянка Вільшанського району, рахівник колгоспу "Перебудова". У 1933 році, працюючи обліковцем колгоспу ім.Сталіна Первомайського району, за шкідницьку діяльність був засуджений до 3 років концтабору. Вдруге заарештований 27.02.1938 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність: "шкідництво: заплутував облік і звітність колгоспу, недописував колгоспникам-ударникам трудодні; поширював анекдоти наклепницького характеру на адресу радянської влади" – *див. Микола Рибак*). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 28.04.1938. Реабілітований 12.05.1989 Кіровоградською обласною прокуратурою. (П – 9555)

СЕМЕНЕЦЬ ВАСИЛЬ СЕМЕНОВИЧ, 1909 р.н., с.Плоско-Забузьке Голованівського (нині Вільшанського) району, українець, освіта початкова, хлібороб. У 1931 році розкуркулений. Заарештований 27.04.1932 Голованівським РВ ДПУ (агітація проти заходів радянської влади на селі). Інших даних у справі немає. (П – 6692)

СЕМЕНЕЦЬ ОЛЕНА ВАСИЛІВНА, 1880 р.н., с.Плоско-Забузьке, українка, неписьменна, домогосподарка. У 1931 році розкуркулена. Заарештована 27.04.1932 Голованівським РВ ДПУ (антирадянська агітація). Інших даних у справі немає. (П – 6692)

СЕМЕНЕЦЬ СЕМЕН ФЕДОРОВИЧ, 1877 р.н., с.Плоско-Забузьке, українець, неписьменний, хлібороб. У 1931 році розкуркулений. Заарештований 27.04.1932 Голованівським РВ ДПУ (антирадянська агітація проти заходів партії та радянської влади на селі). Засуджений 17.07.1932 особливою нарадою ДПУ УРСР до 3 років заслання на північ умовно. Реабілітований 14.12.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. Також репресовані його дружина та син. (П – 6692)

СЕМЕРЮК ОЛЕКСАНДР ВАСИЛЬОВИЧ, 1912 р.н., с.Мала Мазниця, українець, письменний, хлібороб-середняк. Заарештований 14.05.1946 управлінням МВС Одеської області (працював у поліції під час німецької окупації). Управлінням НКВС Одеської області 27.09.1946 слідство припинено, з-під варти звільнений. (П – 3072)

СЕМЕРЮК ТРОХИМ ГРИГОРОВИЧ, 1886 р.н., смт Вільшанка, українець, освіта початкова, голова колгоспу ім.Карла Маркса. Заарештований 5.04.1944 Вільшанським РВ НКДБ (посібництво німецьким окупантам). Вільшанським РВ НКДБ 29.05.1944 слідство припинено, з-під варти звільнений. (П – 3094)

СЕРБУЛ НАЗАР ІВАНОВИЧ, 1880 р.н., с.Добрянка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 20.03.1933 Добровеличківським РВ ДПУ (невиконання плану весняної сівби, агітація проти посівних робіт). Засуджений 30.04.1933 особливою нарадою ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 3.12.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 7694)

СЕРДЮК БОРИС ДМИТРОВИЧ (він же ФЕДОРОВСЬКИЙ), 1925 р.н., смт Вільшанка, українець, освіта середня педагогічна, проживав у м.Молотов (нині м.Перм, Росія), курсант військово-морського авіаційно-транспортного училища ім.Молотова і слухач курсів молодших лейтенантів. Заарештований 4.11.1945 контрозвідкою "Смерш" ВМАТУ ім.Молотова (співробітництво з німецькими окупантами: "в роки війни навчався в гімназії, організованій німцями, працював листоношею на німецькій пошті; будучи заарештований німцями, видав кількох партизан"). Засуджений 11.03.1946 військовим трибуналом Камсько-Вятсько-Бєльського басейну до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 26.10.1956 Верховним судом СРСР. (П – 5879)

СЕРДЮК ДМИТРО ПАВЛОВИЧ, 1890 р.н., смт Вільшанка, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 6.06.1932 Вільшанським РВ ДПУ (підозрювався у антирадянській агітації).

Одеським обласним відділом ДПУ 28.07.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 1362)

СЕРДЮК ЛЕВ ПАВЛОВИЧ, 1880 р.н., смт Вільшанка, українець, освіта початкова, член колгоспу ім. Чубаря. Заарештований 6.06.1932 Вільшанським РВ ДПУ (підозрювався у антирадянській агітації). Одеським облсудом 28.07.1932 справа припинена, з-під варти звільнений. Вдруге, не маючи певних занять, заарештований 28.07.1937 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська діяльність: "у 1919 році дяк Сердюк разом з місцевими куркулями Олексою Костянтиновим, Андрієм Дудьєвим, згодом засудженими до розстрілу, членами церковної п'ятидесятки Євгенією Драгановою, Фросиною Паскаль та іншими зустрічали денікінців з хлібом-сіллю, відправили на майдані молебень; в період суцільної колективізації збирались у хаті Дем'яна Шлопака, згодом висланого на північ у концтабір, і церковного старости Кирила Опрі – вели бесіди про неминучу загибель радянської влади; у 1929-ому Сердюк разом із Драгановою та Паскаль перешкодили проведенню в селі антирелігійного мітингу – привели з собою жінок і не пустили в колбуд представника з округу Кульчицького читати лекцію на антирелігійну тему, а тяжко побили його до втрати свідомості; у 1936-37 роках збирали в селян гроші для поїздки в Москву з клопотанням про відкриття храму, приміщення якого стали використовувати під клуб"). Засуджений 1.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 16.09.1937. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П –1362, 12404)

СЕРДЮК ОЛЕКСАНДР ЛЬВОВИЧ, 1903 р.н., смт Вільшанка, українець, освіта початкова, член ВКП(б) з 1931 року, проживав у смт Лохвиця Полтавської області, голова правління панчішної промартілі "Об'єднаний труд". Заарештований 29.06.1933 Ямпільським прикордонним загоном ДПУ ("нелегальний перехід кордону: партійні органи звинувачували його в антисемітизмі, Сердюк вважав ці звинувачення несправедливими, а тому вирішив утекти в Польщу"). Засуджений особливим відділом ДПУ УРСР 14.11.1933 до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 17.08.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. Батько восени 1932 року за контрреволюційну діяльність репресований, відбуває покарання на Уралі. (П – 5804)

СИЧ ОМЕЛЯН ГАВРИЛОВИЧ, 1892 р.н., с.Лодиженки Уманського району Черкаської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Казимирівка (с.Чистопілля) Вільшанського району, хлібороб. У 1930 році розкуркулений. Заарештований 5.03.1933 Голованівським РВ ДПУ (агітація проти виконання плану хлібозаготівельних робіт та створення колгоспу). Засуджений 28.04.1933 особливою нарадою ДПУ УРСР до 3 років заслання у Казахстан. Реабілітований 31.03.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 7712)

СКРИПНИЧЕНКО ВАСИЛЬ РОМАНОВИЧ, 1875 р.н., с.Бузникувате, українець, освіта початкова, без певних занять. У 1930 році розкуркулений і висланий на північ разом із дружиною, у 1933-ому із заслання втік. Заарештований 16.09.1937 Вільшанським РВ НКВС (втеча із заслання, контрреволюційна агітація). Засуджений 28.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнання у виправно-трудових таборах. Реабілітований 12.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9287)

СКРИПНИЧЕНКО МАНУЇЛ СЕМЕНОВИЧ, 1889 р.н., с.Бузникувате, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 25.04.1938 Вільшанським РВ НКВС (зв'язок з антирадянським елементом, контрреволюційна діяльність). Засуджений 6.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 31.05.1938. Реабілітований 3.12.1961 Кіровоградським облсудом. (П – 5489)

СКРИПНИЧЕНКО ФРОСИНА МАТВІЇВНА, 1882 р.н., с.Бузникувате, українка, освіта початкова, без певних занять. У 1930 році розкуркулена і вислана на північ разом із чоловіком, того ж року із заслання втекла. Заарештована 11.09.1937 Вільшанським РВ НКВС (втеча із заслання, контрреволюційна агітація). Засуджена 28.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 12.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9287)

СЛЮСАРЕНКО КАРПО ПОЛІКАРПОВИЧ, 1872 р.н., с.Плоско-Забузьке Голованівського (нині Вільшанського) району, неписьменний, хлібороб. Заарештований 25.03.1930 Первомайським окружним відділом ДПУ (антирадянська агітація). Рішення суду у справі немає. (П – 4620)

СЛЮСАРЕНКО МАКСИМ АНДРІЙОВИЧ, 1899 р.н., с.Плоско-Забузьке, українець, освіта початкова, селянин-бідняк, хлібороб-одноосібник. Заарештований 22.03.1933 Голованівським РВ ДПУ (підозрювався у належності до секти християн євангельської віри та агітації за зрив посівної кампанії). Голованівським райвідділом ДПУ 27.05.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2916)

СЛЮСАРЕНКО ФЕДІР КАРПОВИЧ, 1910 р.н., с.Плоско-Забузьке, українець, освіта початкова, хлібороб. У 1931 році розкуркулений. Заарештований 27.04.1932 Голованівським РВ ДПУ (антирадянська агітація). Засуджений 17.07.1932 особливою нарадою ДПУ УРСР до 3 років заслання на північ умовно, з-під варти звільнений. Реабілітований 14.12.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 6692)

СМЕЛОВ МИХАЙЛО ГРИГОРОВИЧ, 1892 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, проживав у с.Станкувате Вільшанського району, коваль колгоспу ім.Блюхера. У 1933 році був заарештований за шкідницьку діяльність, відсидів у бупрі 5 місяців, виправданий. Вдруге заарештований 11.12.1937 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність – *див. Михайло Стоянов*). Засуджений 22.12.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 27.12.1937. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9907)

СМЕЛОВ ПАВЛО КОСТЯНТИНОВИЧ, 1892 р.н., с.Чубарівка Вільшанського району, болгарин, освіта початкова, конюх, городник колгоспу ім.Кагановича. У 1931 році за антирадянську діяльність був засуджений до 3 років ув'язнення у концтаборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки, у 1932-ому з-під варти втік, того ж року знову засуджений до 2 років неволі. Втретє заарештований 4.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність: "повернувшись із заслання у 1935 році, належав до гурту церковників і куркулів, які спрямовували свою діяльність на зрив заходів партії й уряду, агітували проти колгоспного будівництва, поширювали провокаційні чутки про загибель радянської влади, вихваляли фашистський лад Німеччини; провадили шкідницьку роботу: виводили з ладу тяглову силу колгоспу"). Засуджений 5.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 17.10.1938. Реабілітований 21.11.1955 Одеським облсудом. (П – 3454)

СМЕЛОВ ПЕТРО ЯРЕМОВИЧ, 1899 р.н., смт Вільшанка, українець, освіта початкова, проживав у с.Чорний Ташлик Вільшанського району, член колгоспу ім.Крупської. Заарештований 28.07.1937 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 15.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 18.08.1937. Реабілітований 12.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9547)

СМЕЛОВ ПИЛИП ПРОКОПОВИЧ, 1872 р.н., с.Добре, болгарин, неписьменний, хлібороб, розкуркулений. Заарештований 10.01.1932 Вільшанським РВ ДПУ (антирадянська агітація проти кампаній, що проводились на селі). Вільшанським РВ НКВС 24.05.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2884)

СМИРНИЙ ПАРФЕН АРТЕМОВИЧ, 1900 р.н., с.Дорожинка, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 22.04.1938 Вільшанським РВ НКВС (учасник контрреволюційної організації, шкідництво, антирадянська агітація). Засуджений 5.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 25.05.1938. Реабілітований 15.02.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4122)

СМИРНИЙ ТИМОФІЙ АРТЕМОВИЧ, 1905 р.н., с.Дорожинка, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 30.10.1937 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська діяльність, шкідництво). Засуджений 14.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 21.11.1937. Реабілітований 6.08.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5251)

СМИРНОВ КАСЯН ПИЛИПОВИЧ, 1878 р.н., с.Дорожинка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 7.09.1937 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська діяльність). Засуджений 15.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років позбавлення волі в далеких таборах. Реабілітований 4.04.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3543)

СМІШНИЙ АРКАДІЙ ІВАНОВИЧ, 1914 р.н., с.Дорожинка, українець, освіта середня технічна, кандидат у члени ВКП(б), старшина 2-ої статті Військово-морського флоту, під час німецької окупації проживав у м.Олександрії, військовослужбовець із грудня 1943 року, агент-резидент розвідуправління штабу 2-го Українського фронту. Заарештований 11.10.1944 управлінням контррозвідки "Смерш" 2-го Українського фронту ("під час німецької окупації викликався поліцією на допити, як комуніст; будучи покликаний у Червону армію, в ніч на 8 квітня 1944 року разом з радисткою Надією Смішною був закинутий у німецький тил біля м.Леове, Бессарабія, для виконання розвідувальних завдань – затриманий румунською жандармерією після приземлення; у серпні дав згоду служити в РОА – Російській визвольній армії; через тиждень, 24.08.1944 втік до частин Червоної армії"). Засуджений 3.04.1945 трибуналом 2-го Українського фронту до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років і конфіскацією майна. Звільнений з таборів 3.09.1954, з заслання звільнений 10.11.1955.

Реабілітований 9.12.1992 прокуратурою Одеського військового округу. У 1932 році розкуркулені мати Оксана Семенівна і брат Кость; у 1930-ому розкуркулений дядько, батьків брат, Оксент Якович і разом із родиною висланий у Вологодську область, Росія. (П – 13682)

СМІШНИЙ ДМИТРО ІВАНОВИЧ, 1909 р.н., с.Дорожинка, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 25.04.1938 Вільшанським РВ НКВС ("у 1930 році був учасником куркульської волинки; тримав зв'язок з ворожим елементом, вів контрреволюційну діяльність"). Засуджений 6.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 31.05.1938. Реабілітований 10.02.1962 Кіровоградським облсудом. (П – 5508)

СМІШНИЙ ІВАН СТЕПАНОВИЧ, 1871 р.н., с.Жабокрич (Молдова), українець, освіта початкова, проживав у с.Дорожинка Вільшанського району, колгоспник. Заарештований 25.04.1938 Вільшанським РВ НКВС ("у 1930 році був учасником куркульської волинки; тримав зв'язок з ворожим елементом, вів контрреволюційну діяльність"). Засуджений 6.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 31.05.1938. Реабілітований 10.02.1962 Кіровоградським облсудом. За цією ж справою репресований син Дмитро. (П – 5508)

СОКОЛОВСЬКИЙ СЕРГІЙ ІВАНОВИЧ, 1879 р.н., смт Вільшанка, українець, освіта початкова, поліцай. Заарештований 26.03.1944 Вільшанським РВ НКДБ ("в роки війни служив у поліції, провадив антирадянську агітацію"). Засуджений 16.11.1944 трибуналом військ НКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 29.11.1989 Кіровоградським облсудом. (П – 13928)

СОЛОНЕНКО ОВЕР'ЯН ІВАНОВИЧ, 1885 р.н., с.Березова Балка (нині у складі села Йосипівка), українець, неписьменний, конюх колгоспу "Пам'ять Леніна". Заарештований 15.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 23.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 31.03.1938. Реабілітований 1.03.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4149)

СОЛОНЕНКО-СТУПАЧЕНКО ЛУКІЯ ФЕДОТІВНА, 1914 р.н., с.Березова Балка (нині у складі села Йосипівка), українка, освіта початкова, колгоспниця. Заарештована 28.07.1937 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська діяльність). Засуджена 1.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 28.05.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5209)

СТАНКОВ ДМИТРО ГРИГОРОВИЧ, 1901 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, проживав у с.Мала Мазниця Вільшанського району, член колгоспу "Шлях до комунізму". Заарештований 10.09.1937 УНКВС Одеської області (антирадянська агітація). Засуджений 28.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 6.08.1966 Кіровоградським облсудом. (П – 8063)

СТАНКОВ МИХАЙЛО ПЕТРОВИЧ, 1892 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, контролер комітету заготівель. Заарештований 4.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 14.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 23.10.1938. Реабілітований 23.08.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 2691)

СТАНКОВ ОЛЕКСАНДР МАРКОВИЧ, 1900 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, проживав у с.Чорний Ташлик Вільшанського району, хлібороб, звільнений з посади голови артілі. Заарештований 1.02.1933 Вільшанським РВ ДПУ ("агітація проти хлібозаготівлі"). Засуджений 15.02.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 14.04.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 7182)

СТАНКОВ ФЕДІР ПИЛИПОВИЧ, 1891 р.н., с.Добре, болгарин, освіта початкова, член радгоспу ім.Молотова. Заарештований 28.07.1938 Вільшанським РВ НКВС (активна діяльність проти заходів радвлади). Засуджений 1.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 16.09.1937. Реабілітований 13.08.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5257)

СТАНКОВА ГАННА ПЕТРІВНА, 1892 р.н., смт Вільшанка, болгарка, освіта початкова, без певних занять. У 1932 році розкуркулена. Заарештована 4.03.1938 Вільшанським РВ НКВС ("у 1932 році її чоловік Семен Пилипович був засуджений за видачу фіктивних довідок куркулям, після суду над чоловіком Ганна забрала дітей і виїхала на Кавказ, повернулась у липні 1936-го"; підозрювалась як активістка церковного руху в антирадянській діяльності: закликала народ чинити опір владі щодо закриття храмів). Одеською облпрокуратурою 25.01.1940 слідство припинено, з-під варти звільнена. (П – 2998)

СТАНСЬКИЙ СИГІЗМУНД РАЙГОЛЬДОВИЧ, 1883 р.н., с.Ободівка Кам'янець-Подільської губернії (нині Тростянецького району Вінницької області), поляк, освіта початкова, проживав у с.Олешки Вільшанського району, черговий електростанції смт Вільшанка. Заарештований 18.02.1938 Вільшанським РВ НКВС (агент німецької розвідки). Засуджений 1.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 8.10.1938. Реабілітований 1.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9647)

СТЕБЛИН ТИХІН МИХАЙЛОВИЧ, 1906 р.н., с.Добрянка Вільшанського району, українець, освіта початкова, проживав у с.Новодобрянка Добровеличківського району, конюх колгоспу. Заарештований 15.04.1944 Добровеличківським РВ НКВС ("в роки війни працював конюхом громадського двору; зрадницька діяльність під час німецької окупації"). Засуджений 17.10.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 15 років неволі з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 22.05.1992 Кіровоградською обласною прокуратурою. (П – 13300)

СТЕБЛИН ФЕДІР ВАСИЛЬОВИЧ, 1903 р.н., с.Добрянка Вільшанського району, українець, освіта 2 класи, проживав у с.Трояни Добровеличківського району, тракторист Добровеличківської машино-тракторної станції. Арештовувався двічі: у 1932 році, коли майно націоналізувала радянська влада – до 8 років неволі; за невиконання плану м'ясопоставки у 1937 році був засуджений до 1 року неволі, відсидів 3 місяці у трудовій колонії, звільнений через хворобу. Втретє заарештований 21.07.1941 Кіровоградським УНКДБ (антирадянська агітація: "У колгоспі "Третій вирішальний Троянського сільвиконкому 5.07.1941 відбувся мітинг в солідарність звернення до народу Голови держкомітету оборони тов.Сталіна, на якому колгоспники брали зобов'язання підвищити продуктивність праці і ще тісніше згуртуватись довкола радянського уряду на боротьбу з німецьким фашизмом. Після мітингу Стеблина сказав трактористам: "Один дурень бреше, а інші підбріхують – годі народ активізовувати й агітувати, скоро настане край, коли прийде Гітлер"). Засуджений 5.06.1943 особливою нарадою при НКВС СРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 14.11.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Брат Тарас у 1930 році розкуркулений і висланий за межі України. (12347 – П)

СТОЙКОВ ВОЛОДИМИР ПРОКОПОВИЧ, 1903 р.н., с.Добре, болгарин, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 4.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 14.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 23.10.1938. Реабілітований 23.08.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 2691)

СТОЙКОВ ІВАН АНТОНОВИЧ, 1893 р.н., с.Добре, болгарин, освіта початкова, член колгоспу ім.Молотова. У 1931 році "за злісне невиконання державного зобов'язання" господарство було розпродане, того ж року засуджений до 5 років заслання на північ, із заслання втік у 1933 році, проліз у колгосп, за шкідництво був засуджений вдруге до 4 років заслання. Втретє заарештований 10.09.1937 Вільшанським РВ НКВС ("знову втік із заслання, провадив антирадянську діяльність, поширював провокаційні чутки про війну і майбутню поразку в ній СРСР"). Засуджений 28.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 6.10.1937. Реабілітований 13.08.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5258)

СТОЙКОВ ЯКІВ ГЕРАСИМОВИЧ, 1887 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, проживав у с.Добре Вільшанського району, колгоспник. Заарештований 4.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська діяльність). Засуджений 7.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 16.10.1938. Реабілітований 17.03.1962 Кіровоградським облсудом. (П – 5564)

СТОРОЖЕНКО ПАНТЕЛІЙ СЕРГІЙОВИЧ, 1906 р.н., с.Добрянка, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 1.08.1946 Вільшанським РВ МВС (підозрювався у співробітництві з німецькими окупантами в роки війни). Управлінням МВС Одеської області 28.04.1947 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 6788)

СТОРЧАК ПЕТРО КИРИЛОВИЧ, 1878 р.н., с.Добрянка, українець, освіта початкова, проживав у с.Новостанкувате Добровеличківського району, без певних занять. Заарештований 20.04.1938 Добровеличківським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 29.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 17.06.1938. Реабілітований 31.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9606)

СТОЯНОВ МИХАЙЛО ПАНТЕЛІЙОВИЧ, 1892 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, проживав у с.Лиса Гора Благодатнівського (нині Первомайського) району Миколаївської області, хлібороб, різник худоби райспоживспілки. У 1930 році розкуркулений і за участь у куркульській волинці

того ж року засуджений до 3 років ув'язнення у концтаборі. Вдруге заарештований 11.12.1937 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність: "керівник гурту куркулів, які поставили собі завдання зривати заходи радянської влади на селі, зокрема підготовку до виборів у Верховну Раду, вести шкідництво, зшищуючи кінське поголів'я"). Засуджений 22.12.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 27.12.1937. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською обласною прокуратурою. (П – 9907)

СТОЯНОВ СЕМЕН ДЕМ'ЯНОВИЧ, 1899 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, член колгоспу "Комінтерн". Заарештований 4.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (член болгарського контрреволюційного повстанського угруповання, антирадянська діяльність, шкідництво). Засуджений 5.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 17.10.1938. Реабілітований 10.05.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3404)

СТРАТУЛАТ ВЛАС МИКОЛАЙОВИЧ, 1891 р.н., с.Добрянка, молдованин, освіта початкова, хлібороб. У 1930 році розкуркулений. Заарештований 12.05.1932 Добровеличківським РВ ДПУ (агітація проти хлібозаготівельних робіт). Одеським облвідділом ДПУ 6.08.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. (1288 – П)

СТРАТУЛАТ ВЛАС МИКОЛАЙОВИЧ, 1891 р.н., с.Добрянка, молдаванин, освіта початкова, хлібороб-одноосібник. У 1930 році розкуркулений. Заарештований 12.05.1932 Добровеличківським РВ НКВС (підозрювався в агітації проти хлібозаготівельних робіт та колективізації). Перебував у бупрі м.Зінов'євська (нинішня назва Кіровоград). Одеським облвідділом ДПУ 6.08.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 1288)

СТРУК НИКИФОР ПЕТРОВИЧ, 1897 р.н., с.Катеринівка (приєднане до с.Сухий Ташлик), українець, освіта початкова, хлібороб. У 1931 році розкуркулений, того ж року за невиконання державних зобов'язань хлібоздачі був засуджений до 2 років неволі, з-під варти втік і переховувався до 1935 року. Вдруге зарештований 28.07.1937 Вільшанським РВ НКВС ("в роки громадянської війни служив у війську армії УНР; колишній церковний дяк, разом із подружжям Загородніх Олександром та Євлампією і Оксаною Якименко належав до антирадянського угруповання, яке проводило контрреволюційну агітацію, поширювало серед селян листівки релігійного характеру"). Засуджений 1.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 16.09.1937. Реабілітований 29.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 7966).

СТУПАК ПАВЛО ДМИТРОВИЧ, 1920 р.н., с.Сухий Ташлик, українець, військовослужбовець. Заарештований 6.08.1944 відділом контррозвідки "Смерш" гвардійської Донської кавалерійської дивізії (німецький полон, служба в поліції). Контррозвідкою "Смерш" 2.11.1944 слідство припинено: ув'язнений був убитий 27.10.1944 під час бомбардування . (П – 5061)

СТУПАЧЕНКО ВАСИЛЬ МЕФОДІЙОВИЧ, 1900 р.н., с.Березова Балка (приєднане до села Йосипівка), українець, освіта 4 класи, проживав у с.Дорожинка Вільшанського району, колгоспник. Заарештований 22.04.1938 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська агітація, шкідництво). Засуджений 5.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 25.05.1938. Реабілітований 15.02.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4122)

СТУПАЧЕНКО ГРИГОРІЙ АНДРІЙОВИЧ, 1910 р.н., с.Березова Балка (приєднане до села Йосипівна), українець, освіта початкова, проживав у с.Юзефпіль (нова назва – с.Йосипівка) Вільшанського району, тракторист машино-тракторної станції. Заарештований 22.04.1938 Вільшанським РВ НКВС (член контрреволюційної повстанської групи, антирадянська агітація). Засуджений 6.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 31.05.1938. Реабілітований 23.08.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4449)

СТУПАЧЕНКО ІСАК КАРПОВИЧ, 1895 р.н., с.Березова Балка (приєднане до села Йосипівка), українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 22.04.1938 Вільшанським РВ НКВС (член контрреволюційної повстанської групи, антирадянська агітація). Засуджений 6.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 31.05.1938. Реабілітований 23.08.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4449)

СУБОТНИКОВА ГАННА ОЛЕКСІЇВНА, 1886 р.н., смт Вільшанка, болгарка, неписьменна, домогосподарка. Заарештована 4.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська агітація з використанням релігійних забобонів). Засуджена 11.05.1939 Одеським облсудом до 3 років ув'язнення

у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітована 8.02.1992 Генеральною прокуратурою України. (П – 13045)

ТАНАСОВ ІВАН ВОЛОДИМИРОВИЧ, 1908 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, бригадир шляхової бригади. Заарештований 20.06.1944 Вільшанським РВ НКДБ (антирадянська діяльність, співпраця з німецькою окупаційною владою в роки війни). Вільшанським РВ НКДБ 2.08.1944 направлений в спецтабір для фільтрації. (П – 3286)

ТАНАСОВ ІВАН ГРИГОРОВИЧ, 1904 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, проживав у с.Станкувате Вільшанського району, рахівник колгоспу. Заарештований 5.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (член контрреволюційної повстанської групи, шкідництво). Засуджений 5.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 17.10.1938. Реабілітований 16.02.1959 Кіровоградським облсудом. (П – 4654)

ТАНАСОВ ІВАН ПРОКОПОВИЧ, 1897 р.н., с.Чубарівка Вільшанського району, болгарин, освіта початкова, комірник колгоспу ім.Чубаря. Заарештований 4.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 5.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 17.10.1938. Реабілітований 20.12.1956 Одеським облсудом. (П – 3447)

ТАНАСОВ ІЛЛЯ ВАСИЛЬОВИЧ, 1902 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, проживав у с.Станкувате Вільшанського району, конюх колгоспу. Заарештований 5.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (член контрреволюційної повстанської групи, шкідництво). Засуджений 5.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 17.10.1938. Реабілітований 16.02.1959 Кіровоградським облсудом. (П – 4654)

ТАРАН МИХАЙЛО ДАНИЛОВИЧ, 1889 р.н., с.Калмазове, українець, освіта початкова, хлібороб. У 1931 році розкуркулений. Заарештований 23.02.1933 Вільшанським РВ ДПУ (агітація проти створення колгоспів). Засуджений 9.04.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 30.11.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 7707)

ТЕРЕШКО ЮЛІАН ІВАНОВИЧ, 1904 р.н., с.Велика Мечетня Кривоозерського району Миколаївської області, українець, освіта неповна середня, проживав у с.Юзефпіль (нова назва Йосипівка) Вільшанського району, начальник поштового відділення. Заарештований 9.11.1937 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 14.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 31.12.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5383)

ТОВШАНЧЕ ПЕТРО ДМИТРОВИЧ, 1875 р.н., с.Ісерлія Акерманського повіту Бесарабської губернії, болгарин, освіта початкова, проживав у смт Вільшанка, юрисконсульт райспоживспілки. Заарештований 28.07.1938 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська діяльність: "розповсюджував чутки про майбутню війну, вихваляв військову могутність Німеччини та Італії"). Засуджений 15.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 15.08.1938. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9023)

ТОДОРОВ АНТОН ЯКОВИЧ, 1891 р.н., смт Вільшанка, болгарин, неписьменний, проживав у с.Станкувате Вільшанського району, хлібороб колгоспу ім.Леніна. У 1930 році за участь у куркульській волинці був засуджений до 3 років концтабору; у 1933-му засуджений вдруге до 3 років неволі; у 1936-ому за розбазарювання соціалістичної власності засуджений до 6 місяців примусової праці. Втретє заарештований 4.03.1938 Вільшанським РВ НКВС ("брав участь у збройному повстанні 1919 року проти Червоної армії; учасник куркульської волинки у 1930 році; систематично вів контрреволюційну агітацію, спрямовану проти радянської влади, провокував селян на збройне повстання, поширював чутки про прийдешню війну і поразку в ній СРСР, чинив шкідництво в колгоспі"). Засуджений 7.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 2.11.1938. Реабілітований 2.01.1967 Кіровоградським облсудом. (П – 8090)

ТОДОРОВ ВАСИЛЬ ПЕТРОВИЧ, 1910 р.н., с.Добре, болгарин, освіта початкова, хлібороб. У 1931 році розкуркулений. Заарештований 10.01.1932 Вільшанським РВ ДПУ (антирадянська агітація проти кампаній, що проводились на селі). Вільшанським РВ ДПУ 24.05.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2884)

ТОДОРОВ ДЕМ'ЯН ЯКОВИЧ, 1901 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, статистик-касир Калмазівської машино-тракторної станції. Заарештований 6.03.1938 Вільшанським РВ НКВС

(контрреволюційна діяльність). Засуджений 5.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 17.10.1938. Реабілітований 10.05.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3404)

ТОНЧЕВ ФЕДІР ІВАНОВИЧ, 1895 р.н., смт Вільшанка, болгарин, письменний, завгосп колгоспу "Комінтерн". Заарештований 4.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність, шкідництво). Засуджений 5.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 17.10.1938. Реабілітований 10.05.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3404)

ТОПОЛЬНИК МИКОЛА ЯКОВИЧ, 1901 р.н., с.Калмазове, українець, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 22.04.1938 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 6.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 31.05.1938. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8999)

ТОПОЛЬНИК ОЛЕКСАНДР ПЕТРОВИЧ, 1889 р.н., с.Калмазове, українець, освіта початкова, член колгоспу ім.Ворошилова. Заарештований 22.04.1938 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 6.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 31.05.1938. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8999)

ТОПОЛЬНИК ПОРФИР СТЕПАНОВИЧ, 1877 р.н., с.Калмазове, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 22.04.1938 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 6.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 31.05.1938. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8999)

ТОПОНАР ЄЛИЗАВЕТА ЛУК'ЯНІВНА, 1881 р.н., смт Вільшанка, болгарка, неписьменна, домогосподарка. Заарештована 8.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська агітація). Управлінням НКВС Одеської області 14.10.1939 справу припинено, померла в тюремній лікарні. (П – 1345)

ТОПОНАР ІВАН ІВАНОВИЧ, 1893 р.н., с.Станкувате, українець, освіта початкова, член колгоспу ім.Леніна. Двічі був засуджений: у 1932 році за зрив хлібозаготівлі і саботаж до 7 років концтабору, у 1933-ому втік і цього ж року повторно засуджений до 6,5 років неволі. Втретє заарештований 30.10.1937 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська діяльність: "після ув'язнення у Станкуватому з'явився у 1937-ому, зійшовся з Дмитром Апостоловим, разом виступали проти самообкладання та інших кампаній та заходів радянської влади"). Засуджений 27.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 13.12.1937. Реабілітований 6.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10394)

ТОПОР ПЕТРО ЛАРІОНОВИЧ, 1887 р.н., с.Добрянка, українець, хлібороб. Заарештований 29.03.1931 Добровеличківським РВ ДПУ (агітація проти радянської влади). Добровеличківським РВ ДПУ 28.05.1931 справу припинено, внесений до списку осіб, які будуть вислані разом з сім'ями за межі України. (П – 6396)

ТУПОТА СТЕПАН ГРИГОРОВИЧ, 1925 р.н., смт Вільшанка, українець, освіта початкова, військовослужбовець, рядовий. Заарештований 22.03.1943 особливим відділом НКВС 37-го запасного стрілецького полку (перебував у німецькому полоні, підозрювався як завербований агент німецької розвідки). Контррозвідкою "Смерш" 37-го запасного стрілецького полку 4.09.1943 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 6290)

УРСАТІЙ САВА ІВАНОВИЧ, 1889 р.н., с.Добрянка, молдаванин, малописьменний, селянин-хлібороб. Заарештований 29.03.1931 Добровеличківським РВ ДПУ (підозрювався у агітації проти заходів радянської влади на селі). Добровеличківським РВ ДПУ 28.05.1931 справу припинено, внесений до списку осіб, які будуть вислані разом з сім'ями за межі України. (6411 – П)

УСАТЮК УСТИМ ГАВРИЛОВИЧ, 1896 р.н., с.Сухий Ташлик, українець, освіта початкова, проживав у с. Юзефпіль (нова назва Йосипівка) Вільшанського району, рахівник колгоспу "Крок до соціалізму". Заарештований 18.02.1938 Вільшанським РВ НКВС ("в роки громадянської війни служив у Білоцерківському полку армії УНР, згодом у повстанському загоні Левченка, чинив нальоти і вбивства червоноармійців"; антирадянська діяльність: "працюючи рахівником, навмисне заплутував облік і звітність у колгоспі, щоб викликати невдоволення колгоспників, агітував проти підписки на державну позику для оборони країни"). Засуджений 11.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 14.03.1938. Реабілітований 26.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12413)

ФУДАР ХОМА ТЕРЕНТІЙОВИЧ, 1883 р.н., с.Осички, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 3.12.1937 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 5.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 7.03.1938. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9616)

ФУРКАЛЕНКО ДАНИЛО ПЕТРОВИЧ, 1894 р.н., с.Добрянка, молдаванин, малописьменний, селянин-хлібороб. Заарештований 29.03.1931 Добровеличківським РВ ДПУ (агітація проти заходів радянської влади на селі). Добровеличківським РВ ДПУ 28.05.1931 справу припинено, внесений до списку осіб, які будуть вислані разом з сім'ями за межі України. (6410 – П)

ХМАРНИЙ ОЛЕКСАНДР АНДРІЙОВИЧ, 1892 р.н., с.Добрянка, українець, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 5.05.1938 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська діяльність: "у 1919 році брав участь у повстанні проти радянської влади; у 1930-ому – в куркульській волинці; належав до куркульського угруповання в селі Добрянка, яким керував петлюрівець Іван Чепель, засуджений у 1937 році за першою категорією, мета угруповання: в момент оголошення капіталістичними країнами війни проти СРСР – бути готовим виступити зі зброєю в руках проти радянської влади"). Засуджений 10.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 2.06.1938. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9000)

ХОЛОДЯН ГРИГОРІЙ ДЕМ'ЯНОВИЧ, 1901 р.н., с.Панасівка Зборівського району Тернопільської області, поляк, освіта початкова, член ВКП(б) з 1930 року, проживав у с.Куца Балка (приєднане до с.Котовське) Вільшанського району, коваль колгоспу "Крок до соціалізму". Заарештований 21.10.1937 Вільшанським РВ НКВС (член контрреволюційної організації, діяльність на розвал колгоспів). Засуджений 16.01.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 1.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11322)

ХРАНОВСЬКИЙ ДМИТРО ВІКТОРОВИЧ, 1904 р.н., с.Дяківка Тернівського району Одеської (нині Бершадського Вінницької) області, українець, освіта початкова, проживав у с.Тарасівка (нова назва Завітне) Казимирівської (нова назва – Чистопілля) сільради Вільшанського району, без певних занять. У 1933 році за несплату державних податків розкуркулений, 23.03.1934 за невиконання державних зобов'язань Голованівським народним судом засуджений до 2 років неволі з позбавленням громадянських прав на 1 рік. Вдруге заарештований 19.09.1937 Вільшанським РВ НКВС ("протягом 1929-33 років вів агітацію проти організації колгоспів, пророкував загибель колективному господарюванню"). Одеським облсудом 3.01.1940 виправданий, справу припинено, з-під варти звільнений. Брат Никодим репресований у 1938 році. (П – 1360)

ХРАНОВСЬКИЙ НИКОДИМ ВІКТОРОВИЧ, 1906 р.н., с.Дяківка Тернівського району Одеської (нині Бершадського Вінницької) області, українець, освіта початкова, проживав у с.Тарасівка (нова назва Завітне) Казимирівської (нова назва – Чистопілля) сільради Голованівського (нині Вільшанського) району, хлібороб. У 1931 році розкуркулений, судимий за побиття селян. Заарештований 5.03.1933 Голованівським РВ ДПУ ("у 1931-32 роках закопував хліб, аби не здавати державі; у лютому 1933-го закликав людей не йти в поле, не давати посівного матеріалу, бо люди й так голодують"). Засуджений 2.04.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у концтаборі умовно, з-під варти звільнений. Реабілітований 18.03.1994 Кіровоградською облпрокураторою. Вдруге заарештований 5.05.1938 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська агітація: "разом із Іваном Галущаком переконував людей не вступати в колгосп, поширював чутки про війну і поразку радянської влади, при цьому посилався на Євангеліє; у 1937 році відмовився брати участь у голосуванні за кандидатів до Верховної Ради, у 1938-ому не захотів підписуватись на державну позику для оборони країни"). Одеським обласним судом 28.05.1939 виправданий, з-під варти звільнений. Брат Дмитро у 1937 році репресований як член контрреволюційного угруповання під проводом Кіндрата Вареника. (П – 7305, 3010)

ХРИСТОФОРОВ ВАСИЛЬ КИРИЛОВИЧ, 1874 р.н., с.Чубарівка, болгарин, неписьменний, сторож нарсуду. Заарештований 6.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (агітація проти колективізації: "у 1930 році організував збори селян, на яких виніс ухвалу ліквідувати сільську раду і вибрати старосту села, відновити права куркулям і ліквідувати райвиконкоми, брав участь у куркульській волинці; у 1933-ому не виконав держзавдання по здачі хліба, сховав майно і з села зник"). Засуджений 25.04.1939 Одеським облсудом до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 28.12.1992 Генеральною прокуратурою України. (П – 1363)

ХРИСТЮК ІВАН ДАВИДОВИЧ, 1899 р.н., м.Одеса, українець, освіта початкова, член КП(б)У з 1919 року, проживав у смт Вільшанка, оргінструктор райспоживспілки. Заарештований 14.01.1933 Вільшанським РВ ДПУ (підозрювався у саботажі при виконанні плану хлібозаготівлі). Вільшанським РВ ДПУ 3.02.1933 слідство припинено, з-під варти звільнений. (П – 4966)

ЦАНГА МИХАЙЛО ЛАВРЕНТІЙОВИЧ, 1891 р.н., с.Добрянка, молдаванин, освіта початкова, хлібороб. У 1923 році арештовувався Первомайським окрвідділом ДПУ за повстанську діяльність, утримувався під вартою. Вдруге заарештований 3.04.1931 Добровеличківським райапаратом ДПУ ("у 1918-19 роках мав зв'язок з повстанським загоном Савенка у районі Добрянки, із загоном Пантелея Стеблина – Стеблин у 1930 році розстріляний; здійснив замах на голову сільради, при арешті вилучена зброя"). Засуджений 28.01.1932 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення в концтаборі. Реабілітований 23.03.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 6378)

ЦИМБАЛ СИЛЬВЕСТР ТИМОФІЙОВИЧ, 1897 р.н., с.Вівсяники, українець, освіта початкова, проживав у с.Дорожинка Вільшанського району, різнороб Ємилівського лісового господарства. У 1930 році розкуркулений. Заарештований 27.10.1937 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна агітація). Засуджений 27.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Повторно засуджений 5.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 8.03.1938. Реабілітований 10.08.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12377)

ЦИМБАЛЮК ВІСАРІОН ФЕДОРОВИЧ, 1918 р.н., с.Сухий Ташлик, українець, освіта середня, проживав у м.Гайвороні, технік-механік паровозо-ремонтного заводу. Заарештований 10.05.1944 транспортним відділом НКДБ Вінницької залізниці (антирадянська діяльність, націоналізм: "в період німецької окупації кілька разів із рук керівника групи ОУН у Гайвороні Олександра Коваля отримував націоналістичну літературу під назвою "Інформатор" та листівки, в яких повідомлялось про становище на радянсько-німецькому фронті, передавав читати цю літературу своїм друзям та знайомим; за власним свідченням практичною націоналістичною діяльністю не займався, до націоналістичних осередків не належав"). Засуджений 1.11.1944 військовим трибуналом Вінницької залізниці до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 15.12.1956 Верховним судом СРСР. (П – 6733)

ЦУРАН СЕРГІЙ ГАВРИЛОВИЧ, 1890 р.н., смт Вільшанка, болгарин, письменний, член колгоспу ім.Чубаря. Заарештований 4.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (підозрювався у антирадянській агітації). Одеською облпрокуратурою 25.01.1940 слідство припинено, з-під варти звільнений. (П – 2999)

ЦЮПКО КАРПО ВАСИЛЬОВИЧ, 1894 р.н., с.Юзефпіль (нині Йосипівка), українець, освіта початкова, проживав на ст.Кавуни Одеської залізниці, машиніст водокачки залізничної станції. Заарештований 14.02.1938 шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС м.Одеса ("участь у румунській шпигунсько-диверсійній організації, створеної начальником водопостачання Бузького водогону, резидентом румунських розвідорганів Григорієм Пришебельським і бригадиром водопостачання Помічнянської дільниці Михайлом Устианом, які зізнались у злочині і розстріляні; організація ставила за мету проведення руйнівної діяльності на об'єктах водопостачання Бузького водогону і Помічнянської дільниці Одеської залізниці"). Засуджений 23.06.1938 НКВС СРСР та Прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 3.07.1938. Реабілітований 10.01.1959 трибуналом Одеського військового округу. (П – 7394)

ЦЮПКО САВА ВАСИЛЬОВИЧ, 1887 р.н., с.Юзефпіль (нова назва Йосипівка), українець, освіта початкова, проживав у с.Федорівка Молотовської сільради Добровеличківського району, коваль колгоспу ім.Петровського. Заарештований 12.03.1938 Піщанобрідським РВ НКВС (член контрреволюційної організації). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 6.06.1938. Реабілітований 7.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10423)

ЧАБАНЕНКО ПАВЛО ГРИГОРОВИЧ, 1898 р.н., с.Осички, українець, освіта початкова, бригадир колгоспу. Заарештований 3.12.1937 Вільшанським РВ НКВС (керівник релігійної п'ятидесятки, контрреволюційні розмови). Засуджений 6.12.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9616)

ЧАБАНЮК АНДРІЙ ГРИГОРОВИЧ, 1914 р.н., смт Вільшанка, українець, освіта 4 класи, проживав у селищі Кают (Киргизстан), військовослужбовець. Заарештований 6.12.1942 особливим відділом НКВС Фрунзенського гарнізону (здався у полон німцям). Засуджений 24.02.1943 військовим трибуналом Фрунзенського гарнізону до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 11.01.1990 Верховним судом СРСР. (П – 10537)

ЧАБАНЮК ГНАТ СИДОРОВИЧ, 1899 р.н., с.Березова Балка (приєднане до села Йосипівка), українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 22.04.1938 Вільшанським РВ НКВС (член

контрреволюційної повстанської групи, антирадянська агітація). Засуджений 6.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 31.05.1938. Реабілітований 23.08.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4449)

ЧЕПЕЛЬ ІВАН ІВАНОВИЧ, 1900 р.н., с.Добрянка, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 27.08.1937 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна агітація проти заходів партії та уряду). Засуджений 29.10.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 12.11.1937. Реабілітований 6.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11878)

ЧЕПЕЛЬ МИТРОФАН ПРОКОПОВИЧ, 1876 р.н., с.Добрянка, українець, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 10.09.1937 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 23.10.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 10.11.1937. Реабілітований 7.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9511)

ЧЕРНИШ(ОВ) ОЛЕКСАНДР ЗАХАРОВИЧ, 1877 р.н., смт Вільшанка, болгарин, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 3.03.1938 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська агітація). Верховним судом УРСР 23.09.1939 вирок Одеського облсуду відмінено, справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 1346)

ЧЕРНОВ МИХАЙЛО МИХАЙЛОВИЧ, 1887 р.н., смт Вільшанка, болгарин, неписьменний, член колгоспу "8 Березня". Заарештований 30.10.1937 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 14.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 21.11.1937. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9365)

ЧЕХОВСЬКИЙ АНДРІЙ СЕМЕНОВИЧ, 1903 р.н., с.Добрянка, українець, освіта початкова, член колгоспу "Новий побут". Заарештований 5.05.1938 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська діяльність: "у 1919 році брав участь у повстанні проти радянської влади, у 1930-ому в куркульській волинці; належав до куркульського угруповання в селі Добрянка, яким керував петлюрівець Іван Чепель, засуджений у 1937 році за першою категорією, мета угруповання: в момент оголошення капіталістичними країнами війни проти СРСР – бути готовим виступити зі зброєю в руках проти радянської влади"). Засуджений 10.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 2.06.1938. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9000)

ЧЕЧЕЛЬНИЦЬКИЙ ГАВРИЛО ТРОХИМОВИЧ, 1889 р.н., с.Юзефпіль (нова назва Йосипівка), українець, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 25.04.1938 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна пропаганда і діяльність). Засуджений 6.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 31.05.1938. Реабілітований 3.02.1962 Кіровоградським облсудом. (П – 5507)

ЧОРНИЙ ГОРДІЙ ІВАНОВИЧ, 1886 р.н., с.Калмазове, українець, освіта початкова, член колгоспу ім. Ворошилова. Заарештований 6.07.1938 Вільшанським РВ НКВС ("активний церковник; участь у куркульській волинці, закликав селян не вступати в колгосп"). Вільшанським райсудом 7.03.1939 справу припинено, з-під варти звільнений.(П – 1208)

ЧУБКО ОЛЕКСІЙ ГЕРАСИМОВИЧ, 1916 р.н., с.Добрянка, українець, освіта 5 класів, військовослужбовець 977-го стрілецького полку 270-ої стрілецької дивізії. Заарештований 16.09.1941 особливим відділом НКВС 270-ої стрілецької дивізії (підозрювався у контрреволюційній агітації). Військовим трибуналом 270-ої стрілецької дивізії 30.09.1941 виправданий, з-під варти звільнений. (П – 4855)

ШАЙГОРОДСЬКИЙ АНАНІЙ СОФРОНОВИЧ, 1914 р.н., с.Тарасівка (нині с.Завітне), українець, освіта середня, член ВЛКСМ, проживав у с.Переволоки Куйбишевської області (Росія), командир роти військової частини 0324, молодший лейтенант. Заарештований 6.09.1941 особливим відділом Сизранського НКВС (контрреволюційна агітація). Засуджений 6.10.1941 військовим трибуналом Куйбишевського гарнізону до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 14.05.1990 трибуналом Приволзько-Уральського військового округу. (П – 12450)

ШАЛАПКО ЕМАНУЇЛ КЛИМОВИЧ, 1899 р.н., с.Казимирівка (нова назва Чистопілля), українець, освіта початкова, хлібороб-одноосібник, розкуркулений. Заарештований 5.03.1933 Голованівським РВ ДПУ ("у 1919 році служив у петлюрівській армії; агітував проти колективізації та проведення хлібозаготівельних робіт"). Засуджений 3.05.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 26.04.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 7640)

ШАНДЕРТ АНТОНІНА ВАСИЛІВНА, 1902 р.н., м.Липецьк (Росія), росіянка, освіта неповна середня: 4 класи гімназії, проживала у с.Куца Балка (приєднане до с.Котовське) Вільшанського району, домогосподарка. Заарештована 18.02.1938 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна шпигунська діяльність: "дружина німецького підданого Ернеста Шандерта, заарештованого за шпигунську діяльність у вересні 1937 року – *див. Добровеличківський район*; їздила не раз із чоловіком до німецького консула в Одесу, поширювала провокаційні чутки про наближення війни і поразку в ній СРСР; за дорученням чоловіка їздила по селах, збираючи інформацію про настрої колгоспників"). Засуджена 1.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 3.04.1959 трибуналом Одеського військового округу. (П – 4742)

ШВЕЦЬ ГРИГОРІЙ АНТОНОВИЧ, 1901 р.н., с.Калмазове, українець, освіта початкова, бригадир колгоспу ім.Ворошилова. Заарештований 2.07.1938 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Одеською облпрокуратурою 19.09.1938 слідство припинено, з-під варти звільнений. (П – 2956)

ШЕВЧУК ОЛЕКСА ОЛЕКСІЙОВИЧ, 1881 р.н., м.Жабокрич Тульчинського округу (нині Крижопільського району Вінницької області), українець, освіта початкова, проживав у с.Дорожинка Вільшанського району, хлібороб-одноосібник. У 1930 році розкуркулений. Заарештований 28.01.1930 Первомайським окружним відділом ДПУ ("провадив антирадянську агітацію проти розповсюдження державної позики на індустріалізацію країни, закликав селян не здавати хлібних залишків, погрожував бідноті розправою на випадок зміни влади"; "у 1928 році їздив у Америку для знайомства з досвідом хліборобської справи"). Засуджений 6.03.1930 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 13.04.1994 Кіровоградською обласною прокуратурою. Вдруге, працюючи у колгоспі ім.Молотова, заарештований 27.07.1937 Вільшанським РВ НКВС ("втеча з заслання, агітація проти колгоспного ладу, розповсюдження чуток про війну і поразку в ній СРСР"). Засуджений 15.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 27.06.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. Брат Максим, 46 років, розкуркулений і висланий у північний край. (П – 6090, 1736)

ШИНДЕР СТЕПАН НИКИФОРОВИЧ, 1872 р.н., с.Дорожинка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 5.05.1938 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 10.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 2.06.1938. Реабілітований 3.12.1961 Кіровоградським облсудом. (П – 5488)

ШУЛЬГИН ФЕДІР ІВАНОВИЧ, 1889 р.н., смт Вільшанка, українець, освіта початкова, хлібороб. У 1932 році розкуркулений. Заарештований 19.01.1933 Вільшанським РВ ДПУ (агітація проти роботи в колгоспі та виконання плану хлібозаготівельних робіт). Засуджений 7.02.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 21.12.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 7086)

ЩЕГЛЕНКО МИКИТА ЯКОВИЧ, 1902 р.н., с.Березова Балка (приєднане до села Йосипівка), українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 22.04.1938 Вільшанським РВ НКВС (член контрреволюційної повстанської групи, антирадянська агітація). Засуджений 6.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 31.05.1938. Реабілітований 23.08.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4449)

ЩИГУЛЕЦЬ ІВАН ЙОСИПОВИЧ, 1900 р.н., с.Добрянка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 20.03.1933 Добровеличківським РВ ДПУ (антирадянська агітація проти колективізації і хлібозаготівлі). Засуджений 15.06.1933 особливою нарадою колегії ДПУ УРСР до 3 років концтабору умовно, з-під варти звільнений. Реабілітований 10.06.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 7528)

ЮНГ МИХАЙЛО ФРАНЦОВИЧ, 1875 р.н., с.Бузникувате, українець, освіта середня, проживав у с.Куца Балка (приєднане до с.Котовське) Вільшанського району, коваль колгоспу "Культударник". У 1930 році за антирадянську агітацію був засуджений до 3 років заслання на північ. Вдруге заарештований 28.07.1937 Вільшанським РВ НКВС ("крупний куркуль, до революції мав 200 десятин землі разом з оерендованою, 10-15 коней, стільки ж рогатої худоби, складні сільгоспмашини, мав миловарний завод, утримував постійних робітників 6-7 і сезонних 60-70; у 1919 році був організатором збройного куркульського повстання, шляхом руйнування залізничних колій перешкоджав руху частин Червоної армії; у 1927 році з метою приховати своє соціальне минуле організував із 8 осіб куркульську артіль – в 1930 всі

вони були розкуркулені й вислані на північ, серед них і Юнг, із заслання в 1934-ому втік, вернувся, продовжував контрреволюційну діяльність"). Засуджений 15.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 18.08.1937. Реабілітований 12.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9546)

ЮРЧЕНКО ПАВЛО ОМЕЛЯНОВИЧ, 1906 р.н., с.Дорожинка, українець, освіта початкова, ветсанітар колгоспу. Заарештований 1.02.1933 Первомайським РВ ДПУ (антирадянська агітація проти колгоспів та хлібозаготівлі). Засуджений 15.02.1933 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання на північ. Реабілітований 19.05.1962 Кіровоградським облсудом. (П – 5666)

ЮРЧЕНКО ФЕДІР ЯВТУХОВИЧ, 1902 р.н., с.Дорожинка, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 22.04.1938 Вільшанським РВ НКВС (учасник контрреволюційної організації, шкідництво, антирадянська агітація). Засуджений 5.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 25.05.1938. Реабілітований 15.02.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4122)

ЯКИМЕНКО ПИЛИП ОЛЕКСІЙОВИЧ, 1891 р.н., с.Добрянка, українець, малописьменний, селянин-хлібороб. Заарештований 29.03.1931 Добровеличківським РВ ДПУ (агітація проти заходів радянської влади). Добровеличківським РВ ДПУ 30.05.1931 справу припинено, внесений до списку осіб, які будуть вислані разом з сім'ями за межі України. (П – 6401)

ЯКОВЛЄВ ПАНАС МИХАЙЛОВИЧ, 1886 р.н., с.Добре, болгарин, неписьменний, член колгоспу ім.Молотова. У 1932 році "за злісне невиконання державного зобов'язання" був засуджений до 3 років заслання на північ, від покарання сховався, того ж року знову засуджений до 3 років заслання. Втретє заарештований 10.09.1937 Вільшанським РВ НКВС ("із заслання втік, проліз у колгосп; у 1937 році виступав проти підписки на позику обороні країни"). Засуджений 28.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 13.08.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5258)

ЯКУБЧИК МАКСИМ СЕМЕНОВИЧ, 1901 р.н., с.Кисляк Гайсинського району Вінницької області, українець, освіта початкова, проживав у с.Калмазове Вільшанського району, без певних занять. Заарештований 22.04.1938 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 6.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 31.05.1938. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8999)

ЯКУШЕВА ФРОСИНА МИХАЙЛІВНА, 1894 р.н., с.Добрянка, українка, освіта початкова, проживала на ст.Юзефпіль Вільшанського району, без певних занять. Заарештована 10.09.1937 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська діяльність). Засуджена 15.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8952)

ЯНКОВИЙ ВОЛОДИМИР КАЛЕНИКОВИЧ, 1909 р.н., с.Вівсяники, українець, освіта початкова, проживав у смт Вільшанка, фотограф-кустар. Заарештований 4.11.1938 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська діяльність: "намагався кинути камінь в одного з керівників партії"). Засуджений 16.11.1939 виїзною сесією колегії Одеського облсуду до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 1 рік. Верховним судом УРСР 29.12.1939 виправданий, з-під варти звільнений. (П – 1213)

ЯРМОЛОВИЧ ІВАН ТИМОФІЙОВИЧ, 1889 р.н., с.Катеринівка (приєднане до с.Сухий Ташлик), українець, освіта початкова, хлібороб, член колгоспу ім.Фрунзе. У 1933 році за шкідницьку діяльність (знищував кінське поголів'я колгоспу ім.Шевченка) був засуджений до 10 років неволі. Але від покарання втік. Вдруге заарештований 1.12.1937 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська діяльність: "в роки громадянської війни був активним учасником петлюрівського руху; після втечі від ув'язнення переховувався за межами села, повернувся у 1936-ому, вступив у колгосп ім.Фрунзе, продовжував вихваляти одноосібне господарювання, зводив наклепи на колгосп"). Засуджений 6.12.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 17.12.1937. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9562)

ГАЙВОРОНСЬКИЙ РАЙОН

СПОГАД ЧУПРУН КИЛИНИ ДЕМИДІВНИ

1927 року народження, проживає в с. Таужному Гайворонського району. Донька репресованого

Мій батько Олійниченко Демид Олександрович народився 1895 року у селі Таужному на Гайворонщині. Був репресований у страшні тридцяті роки. За що доля так покарала його?

Наша сім'я мала землі 5 десятин. Господарем батько був дуже добрим, совісним, мав коні гарні, любив працю.

А потім прийшли, забрали коні, віз. Батько не хотів давати, то за це його побили. Він заступався за себе, як міг. Все забрали в колгосп, лишили нас без нічого. Згодом забрали й батька, вночі, як тоді казали, "чорним вороном". Першого разу йому вдалося втекти. Трохи переховувався, думав, що не заберуть. Але приїхали знову і забрали, а куди – не знаєм. Казали, ніби забрали в Умань і там розстріляли.

Так ми залишились сиротами і досі не знаємо, де похований батько.

Як ми плакали за ним, як нам важко було жити! Нас, маму і трьох дочок (Ганна 1923 року народження, Надя 1925-го і я, Келя, 1927-го), ніхто не мав нізащо – лякали, обзивали. "Ваш тато ворог народу, а ви теж такі і підете туди, куди пішов ваш тато", – кидали у вічі часто. Ми були налякані, принижені, бідні. Нас обзивали і дорослі, і діти "куркульськими мордами". З хати вигнали, з неї зробили хату-читальню, пізніше приймальний пункт.

Мама пішла працювати в колгосп... Як нагадаю, яке ми горе перенесли, які зобиджені були!..

Коли мої діти підросли (я маю двох синів, дочку, у них самих давно є свої сім'ї), то я їм не признавалась, що мого батька репресували, а говорила: загинув на фронті. І всі роки переживала, що хтось їм про це таки скаже. "Що ж вони подумають про свого дідуся?" – тривожило мене. Так не хотіла, щоб про мого батька погано думали. Я пам'ятала і душею відчувала, що батько мій хороший, та й мама нам про це говорила...

І ось недавно прочитала у своїй районній газеті про те, що збираються книгу писати про таких людей, як і мій батько. Нарешті повертається правда про принижених людей. Мій батько був чесною людиною, йому повертають чесне ім'я, і я з радості плачу. Як жаль, що моя старша сестра померла і не дізналася: батько наш був не винний.

Хто не пережив цього страхіття, той не зможе зрозуміти моїх радощів: я розказую всім, показую газету, хочу, щоб усі знали: ніякими ворогами ми не були. Бо ми жили, як кроти у норі, постійно боялися, трусилися. Ось тепер я пишу цього листа, і руки мої тремтять. А яке важке горе мама наша пережила: нас же навіть у дитячий садок не приймали – бігаємо біля воріт садочка, а нас гонять, діти глузують з нас... А зараз ніби від серця щось відсунулось, бо жила у постійному страху, у мене ніколи не було радості. Хоча маю хороших чесних дітей і онуків, а весь час таке ношу в серці відчуття, наче я перед кимось завинила.

Пішла з життя наша мама після тяжкої хвороби (17 років була прикована паралічем до ліжка), так і не дізнавшись, що її чоловік буде виправданий. Вона нам завжди казала: "Діти, тато ваш був хорошою людиною, це щось попутали".

Вона, покійниця, все життя любила його і чекала його повернення. Який він був гарний, ставний!..

Мені і моїм дітям повернуто наче білий світ: ми зараз сміливо можемо дивитися людям у вічі.

СПОГАД ЧАБАН ОЛЕНИ ІВАНІВНИ (В ДІВОЦТВІ ЗЕЛЬГА)

1937 року народження, м. Гайворон.
Дочка репресованого

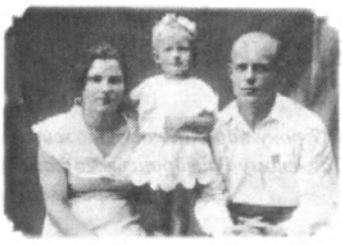

Нарешті настав час, коли комусь можна розповісти про те, що ношу в серці з болем від самого дитинства. Не можна сказати, що я не розповідала про долю мого батька за всі ці роки. Розповідала і не раз. І при вступі до комсомолу та до партії, і коли мала їхати за кордон, і просто так – знайомим, а часом і випадковим людям, щоб полегшити свій біль. Реагували по-різному, залежно від часу і від службового стану тих, хто слухав: і співчували, і обережно оглядалися, а мій шеф по роботі то додумався й до такого (це було десь року 1969-го): "Розумію, чому ви так старанно працюєте – щоб спокутувати гріхи батька". Останній раз, уже перед виходом на пенсію, розповіла про батькову долю в редакції "Гайворонських вістей", просила написати хоч рядком, що батька було реабілітовано, нехай би ті, хто кидав образливі слова в мою адресу, знали, що не винен він у тих "гріхах".

Не надрукували, вже більше року минуло. Обіцяли "підібрати всіх і надрукувати списком". Бог нехай простить їм – не довелося скуштувати отієї покути і хай не доведеться. А мені все ж віриться, що хоч заради сліз моєї нещасної матері хтось прочитає про долю однієї з мільйонів сімей, яку перемололи оті жорстокі жорна.

На жаль, про батька я знаю надто мало: коли його вночі 22 грудня 1937 року забрали, мені було 5 місяців. Мама розповідала, що коли через кілька днів вночі прибіг хтось із знайомих і крикнув, що батька відправляють на Вінницю та що можна передати теплі речі, вона саме годувала мене під натопленою грубою. Схопилася, схопила приготовлені речі і розхристана побігла на вокзал – щоб встигнути. Батька не побачила, передачу не взяли, а мати довго хворіла запаленням легенів. Якби це було єдине, що їй довелося пережити...

Але – по порядку. Зельга Іван Станіславович народився 1909 року у місті Одесі, поляк за національністю, походив за розповідями моєї мами, Северини Казимирівни, з сім'ї бідної: у бабусі окрім мого батька було ще три сини.

Побралися мої батьки 1931 року. Батько став працювати в Гайвороні спочатку кочегаром, потім помічником машиніста, машиністом. Вступив у партію, був активний у спорті – футболістом місцевої команди. Мав, як згадувала бабуся, "дві косоворотки – про будень і про свято". Дали ділянку, почали будуватися. Мати продала все, що мала. Працювали допізна на будові, але будинок (6 х 9 м) звели. Довели до пуття одну половину і стали жити в своїй хаті.

Та навідалось горе. Ввечері батько сказав: "За мною, мабуть, прийдуть". Знав, що так буде, бо вдень на партзборах виключили з партії. В чому там звинувачували, не знаю, бо мати про все, пов'язане з батьком, говорила пошепки і надто скупо. Пам'ятаю лише, як між собою обурювалися бабуся й мама: нащо, мовляв, навчав мою старшу сестру польської мови? Піде, казали, з нею під депо, а вона по-польськи лепоче, от і догрався.

Як свідчить повідомлення УСБУ по Кіровоградській області від 28 грудня 1992 року, постановою НКВС СРСР та Прокурора СРСР від 3.02.1938 року Зельгу І.С. було засуджено за статтями 54-6, 54-7, 54-10 КК УРСР до розстрілу. 16 лютого 1938 року вирок було виконано. На час розстрілу утримувався в шляхово-транспортному відділі ГУДБ НКВС Південно-Західної залізниці. Місце розстрілу і захоронення невідомі. Слава Богу, хоч ми з сестрою знаємо тепер дату смерті батька, можемо свічку за упокій душі поставити в день смерті.

А мама так і з життя пішла, вірячи, що до 1945 року чоловік її був живий, відбував покарання "без права листування", а помер "від серцевої недостатності" – так було написано у свідоцтві про смерть, яке

мамі прислали 23 лютого 1958 року. Досі не можу зрозуміти, кому треба було по-єзуїтськи зробити мертву людину "живою" ще на 7 років. Така ось доля двадцятивосьмирічного "ворога народу". Ніколи не забуду розпачу матері, коли після реабілітації батька в 1957 році вона принесла в жмені дві його зарплати – компенсацію за чоловіка.

Після арешту батька маму на роботу не брали, а на її руках було двоє дітей та ще й лежала паралізованою бабуся. Спасибі добрим людям, не дали пропасти. Мати розповідала, що комісія, яка прийшла конфіскувати майно, подивилась на недобудовану хату, малюків, лежачу хвору – і записали, що немає що конфісковувати. Вже лежачи, за кілька місяців до смерті, в 1972 році мама з подякою згадувала голову цієї комісії (здається, Шмаленого, точно прізвище не пам'ятаю), що дав можливість у своїй хаті віка дожити.

Нарешті мати влаштувалася в станційний буфет мити посуд, потім торгувати в кіоску на станції. Працювала цілодобово, а з дітьми залишалась моя хвора бабуся. У неї не рухалися пальці на руках, на двір вийти не могла – покручені ноги. З колиски мене брала зубами. Як рвалося серце у мами, поки вона була на роботі!

Щоб описати, що довелося пережити моїй мамі, потрібно багато часу. Скажу лишень, що зуміла добудувати хату, навчилася шити, обшивала нас (ми ніколи не почували себе гірше інших вдягненими, хоч все на нас було перешите із старого), закінчила свій трудовий шлях майстром швейної майстерні. Пережила страх окупації, голод 1947-го, часто і тяжко хворіла, вміла робити всяку роботу: і чоловічу, і жіночу. Не пам'ятаю матір у сльозах, навіть за тяжких часів трималася. У дитинстві ми мали і свята, і ялинки, і дні народження – як усі інші діти. Але коли в першому класі вчителька розподіляла платтячка (матеріальна допомога тим, у кого батьки загинули на фронті) і дала серед інших мені (не могла, розповідала, відмовити, бо я разом з іншими дітьми підняла руку), то мати, пам'ятаю, невтішно ридала.

Заміж мама не вийшла, хоч траплялися чоловіки, все чекала тата. Коли ми з сестрою підросли, часто писали Сталіну, Ворошилову про батька (бабуся все диктувала), а після цих листів маму викликали в КДБ і казали, що "відбуває покарання".

Зуміла мама виховати нас, дати освіту, повидавати заміж, дочекатись онуків. Дарувала їм тепло своєї душі. Навчила нас терпінню (сестра в шлюбі вже 42 роки, я – 36), навчила у всьому надіятись на себе, не чекати пільг, бо й сама їх ніколи не мала. І ще навчила не тримати зла, ніколи в сім'ї не вела розмов проти системи, яка зруйнувала нашу сім'ю.

На повернення батька надіялась до самого одержання свідоцтва про його смерть. Навіть якось сказала, що якщо він десь там оженився раптом, то і в такому випадку йому б простила.

Ось такий мій спомин в основному про маму. Але саме вона зуміла замінити нам батька, хоч ой як часто ми з сестрою відчували його відсутність.

Тому якщо у книзі знайдеться місце для доброго слова про невинно убієнного Зельгу Івана Станіславовича, низький уклін видавцям від його дітей та внуків.

ДУМА ПРО ЕПОХУ

Народилась я у приміщенні земської школи села Могильної[1] Гайсинського повіту Подільської губернії – добротному цегляному будинку, збудованому поміщицею Варварою Ханенко, жінкою високої культури, яка, володіючи багатьма селами Правобережної України, дбала про народ, про освіту селянських дітей, про лікарні й будинки для сиріт. Коли я питала не раз у старих людей, в які роки в моїх краях найкраще жилося, вони відповідали: "За Варвари Ханенко!"

Серед тих старих її сучасників тепер можу згадати Гавлієвського Петра та Паламарчука (Пономарчука) Петра Арехтовича.

[1]Назва Могильне – результат русифікації

Галина Бровченко-Берізка з чоловіком Миколою на засланні

Петро Гавлієвський прибув у Могильну в другій половині 19 століття, коли тут діяв цукровий завод. Разом зі своєю юною дружиною поселився поблизу пошти. Подружжя було віруючим, совісним. Воно принесло в наше село високу мораль з Гуцульщини, яка до першої світової війни входила до складу Австрії. Багато дечого запозичили у них мої односельці. Коли я з цією сім'єю познайомилась у віці 6-7 років, у них було 12 дітей – виховані, роботящі, яким можна було все довірити. Мої батьки, в 20-х роках навчаючись заочно в Одеському університеті, лише Гавлієвським довіряли хату з килимами й меблями, дорогу бібліотеку, пасіку, нас, дітей, та інше господарство. Дорогим спогадом про Петра Гавлієвського для мене зостався похорон мого діда, священика Мендзацького Данила, коли Гавлієвський вночі відправляв службу. Вчителі не мали права виконувати релігійні обряди. Це був 1935-й рік.

Такою ж чесною була на нашому малозаселеному кутку й сім'я Паламарчуків.

В моєму рідному селі в часи Варвари Ханенко над ставом існувала велика цегельня, що забезпечувала доброякісною цеглою селян і поблизькі містечка. У багатьох старих хатах ще й сьогодні стоять печі й грубки з тієї міцної цегли.

Доводиться мені жити в Фастівському районі Київщини, де Варвара Ханенко мала чимало землі. Тут старі люди віком понад 90 років також добрим словом згадують її.

Що ж... революція 1917 року чимало видатних людей вигнала за кордон – і мали щастя ті, хто поїхав і не був розстріляний або засланий на Соловки чи в Сибір. Ось згадую про Варвару Ханенко (дружину Богдана Ханенка – нащадка гетьмана Правобережної України Михайла Ханенка), представницю славного роду Терещенків і не боюся тепер, що мене можуть звинуватити в шкідництві, контрреволюції, вихвалянні експлуататорських класів. А то ж були часи, коли майже всі офіцери царської армії та особливо та частина, яка в час змагань за Україну (1917-1920-і) віддавали своє життя. Від "стєнки" могла врятувати лише еміграція. Прочитавши дві книги Леоніда Куценка про життя і творчість Євгена Маланюка та його книгу "Невичерпальність" і "Срібні сурми" Юрія Дарагана, я побачила, що весь найкращий цвіт України опинився після розвалу УНР в еміграції.

Видатні люди, що залишилися в Україні, були знищені репресіями або ж пройшли важкий шлях служіння Україні в умовах вічного неспокою (Максим Рильський, Володимир Сосюра, Павло Тичина). Жорстокий час замахнувся й на таких велетнів, як Олесь Гончар... Важкий шлях роману "Собор" підтверджує цю гірку долю української нації...

Правда, виросло нове покоління, нові вчені, нові митці, яким з дитинства втлумачували, що всі дореволюційні постаті і в політиці, і в науці та мистецтві були настроєні не так, що лише більшовики по-справжньому розуміли народ і дбали про нього. Але навіть сам Ленін визнавав помилки більшовиків.

Коли минулися голод і труднощі років громадянської війни (1918-1924), за кілька років і село, і місто вільніше зітхнуло. І село, і місто економічно зміцніло. Але це було лише кілька років. У 1929-ому почалися арешти інтелігенції, особливо вчителів, учених. Вина: участь у діяльності СВУ - Спілки визволення України. В районних тюрмах сиділи вчителі, насамперед історики, філологи, музиканти, які грали на скрипках, фортеп'яно, які носили вишиті сорочки, керували шкільними хорами, співали такі пісні, як "Ой ви, стрільці січові", "Ой видно село, широке село під горою", "Гей, там на горі Січ іде, гей малиновий стяг несе" і ще багато ("Ой, Морозе-Морозенку", про козака Супруна та інші). Через кілька місяців щось змінилося – і в районах почали випускати з тюрем інтелігентів, звинувачених у причетності до СВУ...

Минуло одно лихо – настало інше горе: почалася масова колективізація на нашій славній Україні. В групах, які ходили в селах по районах (у Могильній було 10 районів; про 10-й люди, які проводжали когось в останню путь на цвинтар, говорили: "Пішов на 10-й район") були представники від ДПУ, райвиконкому, сільської ради, парторганізації й обов'язково вчителі як грамотні люди, що писали різні акти для оформлення селян членами колгоспу. Адже багато голів сільських рад у той час були

малограмотними і займали почесні місця саме за свої заслуги перед революцією 1917 року (наприклад, "за участь у боротьбі проти петлюрівських і махновських банд").

Деякі селяни, переважно найбідніші, записувалися в колгосп, а трохи заможніші вагалися: "Віддай землю, плуги, коні... а що ж будеш їсти з сім'єю?.. Подивимось, а там пізніше, може, і вступимо до колгоспу"... Селяни, які володіли великою кількістю землі, вважалися куркулями. Вони найбільше вагалися. З ними розправлялися методом так званого "розкуркулення".

Це було щось страшне. В "куркулів" забирали все добро з двору, наказували покидати обійстя. Господарі, плачучи, садили дітей і старих батьків на вози й вибиралися з двору, їхали, куди веліла сільська влада: хто на Соловки, хто на Урал, рідко хто в яку іншу область України. Моя однокласниця Віра Олександрівна Гасюк (зведена сестра майбутнього Героя Радянського Союзу Дмитра Івановича Осатюка) розповідала мені через багато років після розкуркулення її батька Олександра Семеновича Гасюка, що їхня сім'я була вислана в Глухівський район, нині це Сумська область. Сім'я доброго господаря Байбуза Микити була вислана кудись за Урал, там померли він і дружина, а син Антон Микитович Байбуз з сестрою через кільканадцять років повернулися в Могильну. Антон помер у місті Бендерах (Молдова). Відомо мені, що небагато "куркулів" повернулися додому.

Через рік після проведення колективізації на Україні почався трагічний період в житті народу – голодомор 1932-33 років. Це був штучно створений голод з метою винищення українського народу. Врожай тоді був розкішний на все (не те, що в 1945-47 рроках, після Другої світової війни, коли в результаті боїв поля були подекуди неврожайні). Окремі люди, що народилися через багато літ після 1932-33-го, не вірять, що була на Вкраїні ця велика трагедія, в результаті якої загинуло понад 7 мільйонів людей. Але є ми, найстарше покоління, яке дивом вижило і пам'ятає все.

Люди, які мали в той час 9-13 років, можуть про все розказати: як забирали по-грабіжницькому весь хліб у людей, як витрушували все, навіть квасолю з горшків висипали; як голодні люди їли навіть кішок і собак, як з'явилося людоїдство, як матері від голоду божеволіли і їли м'ясо своїх рідних дітей... Від цих згадок серце розривається на шматки.

А через пару літ, у 1936-ому почався не менш трагічний період в житті багатостраждального народу України – масові репресії. Пам'ятаю: 25 червня 1937 року з нашого села (радгоспу і колгоспу) було арештовано 43 чоловіки: головний агроном Кокош С.Ф., головний зоотехнік Носовецький, ветеринар Жураківський, завідувач планового відділу Куликовський, директор Салківського цукрокомбінату Микола Рожков, Вишнівський, Василенко, Понятовський, кілька вчителів, навіть коваль Кримський з колгоспу, священики й інші.

Разом з моїм батьком, в той час учителем Салківської школи, був заарештований учитель німецької мови Ермантраут, котрий після встановлення фашистського режиму в Німеччині втік до Радянського Союзу. Був переконаним комуністом, дуже культурною людиною. А в 1937-ому "викритий як шпигун-фашист".

У 1937-ому під репресії потрапило багато німців – вихідців з німецьких колоній. На щастя, подібна доля обминула мого односельця, який прибився до нас у 1915 році як полонений австрієць в період першої світової війни. Були в наших краях навіть чехи й угорці, галичани й волиняки, буковинці й інші. Багато жило поляків, які приїхали в кінці 19 століття, коли на Україні бурхливо розвивалась цукрова промисловість. І тепер їхні нащадки живуть в наших краях. Вони вже давно наші рідні люди. Багато з них репресовано в 1937-ому.

В роки репресій осиротіли сім'ї, жінок знімали з роботи (найчастіше вчительок), дітей виключали зі школи. Дружини змушені були відмовлятись від репресованих чоловіків, щоб мати якесь місце в суспільстві. Через деякий час весь народ Радянського Союзу почув, що Єжов – зрадник ... Прибрали Єжова, обрали Берію...

Скоро почалась Друга світова війна. Чуємо: радянські війська у вересні 1939 року визволили Західну Україну. І ось бачимо: через Умань їдуть "телячі" вагони з юнаками й дівчатами, такі гарненькі... хлопці в киптарях, дівчата в корсетках, на головах - віночки...

- Куди вас везуть? - питають люди.
- На заслання!
- За що?

- За те, що ми - українці...

Зрозуміло!..

В 1940 році – війна з Фінляндією.

У містах хліб можна було купити лише за карткою. Студенти продають на базарах хлібні картки, щоб мати гроші на вбогий обід. В Одесі заборонено світити світло.

І ось - 22 червня 1941 року - війна! Бомбардування Києва, Львова, Одеси, Севастополя! В липні місяці німецька армія вже біля Дніпра.

До війни люди на Україні жили більш-менш заможно. В селах колгоспи і радгоспи забезпечували людей роботою, та ще всі тоді мали присадибні ділянки, чи не в кожному дворі гуляли корова, свині, різна птиця. Зарплата хліборобів хоч і була невеликою, але домашнє господарство дуже допомагало сім'ї.

Всі діти вчилися. Ті, що мали великі здібності до науки, з дитинства мріяли стати інженерами, лікарями, вчителями. Вибирали в своїй уяві міста, куди поїдуть учитися, в основному – Київ, Одеса, Донецьк, Вінниця, Москва, Ленінград. Учні з обмеженими здібностями також мали перспективу – вивчитися на тракториста, комбайнера, сільського фельдшера чи ветеринара (правда й те, що серед бажаючих працювати на тваринницьких фермах було багато дуже здібних людей).

В передвоєнні часи навчальні заклади (технікуми й вузи) не були ще отруєні таким ганебним явищем, як хабарництво, і кожен учень після закінчення 7 чи 10 класів міг підготуватися й чесно вступити в інститут. Стипендію, хоч і невелику, отримував кожен.

Отож наше суспільство після пройдених важких 20-30-х років вже мало надію на "світле, щасливе майбутнє". Ми знали про "пакт Молотова-Рібентропа", вчилися, любили, працювали, співали пісень – "Широка страна моя родная", "Катюша", "Кипучая, могучая, никем не победимая"... й інші. (Чудові українські пісні на слова М.Рильського, А.Малишка, Т.Масенка, Д.Луценка, В.Сосюри з'явились аж після війни, коли в музичний світ ввійшли Платон і Георгій Майбороди, Аркадій Філіпенко, Анатолій Штогаренко й інші).

Жили люди, працювали, вчилися.

І раптом – війна!

Початок її відзначився могутнім спалахом патріотизму серед молоді. Одружені чоловіки з болем ішли на фронт, покидаючи вдома дружин і дітей.

Зовсім інший настрій був у хлопців і дівчат. Якщо когось не брали на фронт (то студент, то син "ворога народу"), вони йшли у військкомат і просились добровольцями на фронт – боронити Вітчизну від фашистських загарбників. І скільки таких добровольців прославились, стали Героями!

Не встигали німецькі війська пройти через територію тієї чи іншої області України, як одразу створювалися патріотичні підпільні групи й лісові загони партизанів: з мого рідного Гайворонського району хлопці й дівчата, в основному медсестри, йшли в Голованівський, Савранський ліси; багато земляків перебували в Чорному лісі.

Поки велися жорстокі бої радянської Армії з фашистськими військами, партизани України мужньо боролися в тилах. Підпільні патріотичні організації готували кадри для партизанських загонів. Не зважаючи на кривду, перенесену молоддю в час голодомору й репресій, наш народ зумів у час війни побороти образу й самовіддано боровся з окупантами. Навпаки, прислужниками окупантів, запроданцями часто ставали ті молоді люди, які суттєво не зазнали образ від тоталітарного радянського режиму. А діти, сини й доньки репресованих, розстріляних і засланих на північ і в Сибір батьків (успадкувавши від розумних батьків любов до Вітчизни, благородство й сміливість), віддавали свою молодість за волю Радянського Союзу й України.

Минали дні, місяці, закінчувався 1942-ий. Понад півроку тривала жорстока Сталінградська битва. Початок 1943-го визначив перемогу Червоної армії над німецькими з'єднаннями. На Україні німці ще не сильно запускали репресивну машину. А в листопаді 1943-го, коли був визволений Київ, відразу почалися сутички з партизанськими загонами. Захоплених десь поблизу лісу радянських партизанів везуть в гестапівські тюрми, тяжко б'ють, розстрілюють. Підпільників також обшукують, арештовують, розстрілюють тих, у кого знаходять антифашистські листівки, якусь зброю чи радіоприймач.

Я – живий свідок кривавого терору в Гайворонському районі (листопад-грудень 1943 року), пізніше – в Первомайській і Тираспільській тюрмах (січень-квітень 1944-го). У Гайворонському районі з

поблизнього села Салькове були арештовані і страчені в місті над Бугом М.Г.Мохорт, Л.Влазнєв, І.Влазнєва, Л.Левицька, Л.Ковальчук, Н.Зелінська. Гайворонці кладуть квіти до пам'ятника, де написані їхні імена.

Взимку 1942 року в селі Хащуватому поліція за наказом німецької влади розстріляла близько тисячі місцевих євреїв (Хащувате було єврейським містечком) – старих і дітей. Могильне відбулось лише кількома такими жертвами – завдяки фольксдойчу Іванові Михайловичу Рейнгольду, який допомагав євреям переховуватися в цей кривавий час за Бугом, де панувала румунська окупація і євреїв тримали в гето, але не розстрілювали.

В місті Гайвороні існувало більшовицьке підпілля під керівництвом М.П.Зимоліна. До цієї групи був близьким завідувач районного відділу народної освіти Степан Левкович Федченко, який перед війною працював учителем математики в Могилянській школі. Коли гестапівська тюрма, як мовилось, тріщала від переповнення в'язнями, серед цієї маси були люди з самого Гайворона та всіх сіл району.

В цей час було страчено Георгія Грабовецького, Прокопа Хмару. Аллу Соболевську стратили в Первомайську. Ніну Федорівну Бутенко з доньками Танею й Тасею у Первомайську звільнили з-під арешту, не маючи доказів проти них. Вони повернулися в Гайворон у березні 1944 року.

Мене (автора цих сумних спогадів), Нелю Дуржинську, Миколу Черниченка також вивезли в тюрму "SD" м.Первомайська. Всі, кого завербували у підпільну групу з с.Могильної, залишились на волі. Я нікого з них не видала, вони всі пішли на фронт після звільнення Гайворонщини від окупації 11 березня 1944 року. Загинули на війні в кінці 1944-го Стебловський Микола з Гайворона, Брезінський Алік, Леонід Шагара, Шаворський Жорж, Місютинський Віля (обидва юні художники з Могилянської школи). З числа антифашистських підпільників залишились живими й повернулися після війни Юрій (Георгій) Миколайович Гасюк (помер в Одесі, був кандидатом наук в інституті); Віктор Мальований (помер у Гайвороні після повернення з Воркути); Максименюк Михайло (після війни – директор цукрозаводу у м.Смілі Черкаської області).

Багато воїнів з моєї Гайворонщини загинули на фронті – уклонімося їхній пам'яті! Бо це ж вони віддали своє життя за визволення нашої землі і всієї Європи від ярма фашизму. Наші прості Василі, Івани, Грицьки, Андрійки, Юрки!!!

Війна... Жертви... Вічні поминки... Але після неї ті, що повернулися додому, задумались, як далі жити. Чого наше життя було варте порівняно з Західною Європою? Наше кожне село мало тоді хіба 3-4 добрих хати, решта були вкриті соломою або очеретом, двері були погані, віконця маленькі, тини сякі-такі, а то й зовсім без тину стояли садиби. І згадувалася давня пісня:

"Якби мені не тиночки
Та й не перелази, –
Ходив би я до дівчини
По чотири рази..."

Якщо й були якісь огорожі навколо твоєї садиби, то їх спалили в роки війни. Отож молоді господарі, які бачили Європу, її міста й села, – заходилися у себе наводити порядок. З'являлися паркани, ворота, хвіртки. Зводилися високі мури, покрівлі з бляхи або шиферу. Можна було купити цеглу, шифер, дошки, штахети й інше. У селах і містечках, мов гриби, виростали гарненькі хати з ганочками чи верандами, літні кухні, добротні хліви, про які до війни ніхто не мріяв, маючи лише стару клуню й сякий-такий хлівець збоку.

Хоча й тяжко було жінкам місити глину й виробляти з неї лампачі для зведення муру, за літо хата з'являлась, мов квітка в садочку. Раділи діти, що мають гарну хату з верандою.

Всі, крім старих і дітей, були на роботі. Діти дошкільного віку зранку до вечора знаходились у дитячому садку, старші вчилися в школі. Будувалися й нові школи.

Але прагнення вирватися з села ("щоб не місити болото!..") жевріло в кожній юній душі. Вчилися з успіхом, з метою після школи поїхати в місто, навчатися і залишитися там працювати. Правда, були й такі, що любили село й поверталися добровільно додому, до батька й матері.

У селі можна було жити. Працювала школа, різні гуртки, працювали будинки культури; в школі, в клубах колгоспу і радгоспу з'являлись чудові хорові колективи. Демонструвалися вітчизняні й індійські кінофільми. Але ятрилась нова рана: багато молодих після війни репресували за різними звинуваченнями. За гріхи окупації володарі вимагали одвіту...

Та як мав народ жити й діяти під час війни? Залишився він без захисту, коли армія відступила, високопоставлені втекли, окупанти стали господарями. Як хочеш, так і живи! В селах залишились колгоспи, радгоспи. Працюємо безкоштовно, в подарунок – 200 грамів магару (вид проса) за робочий день. Село трималось, бо в кожному дворі була корівка і якесь поросятко, кури й качки; город, яблуньки, груші, вишеньки. А що ж мали чинити ті, в кого не було цього всього, лише – "казенна" (державна) квартира в районному чи обласному місті? В жінок вихід: стати коханкою німецького офіцера, бо ж у квартирі старі хворі батьки, малі діти, а батько їхній – на фронті – б'є фашистів. Ну, не одна нещасна молода жінка пішла на це. О, скільки я бачила в таборі Сибіру таких "зрадниць Батьківщини!"

Інша жіночка, яка не могла зрадити свого чоловіка, що був на фронті, ішла на роботу до німців – у пральню чи на кухню. Все ж щодня шматок хліба... Діждались визволення від окупантів. На третій день тебе викликають в НКВС: "Ну, рассказывай, как ты работала на немцев!" Закінчується тим, що бідолашна жінка звинувачується в шпигунстві на користь фашистів, отримує 10+5 "на роги" (поразка в громадянських правах). Такий результат мук і терпіння за роки війни й чекання визволення, чекання "своїх", "наших".

За ким не було "гріха", по війні працювали за 20 грам пшениці на трудодень – і тільки коли М.С.Хрущов очолив у Москві КПРС, багато дечого змінилося. Після XX з'їзду "зрадників Батьківщини" почали звільняти з таборів. Але їхати додому ще не можна було. Треба було заробити на дорогу.

Отож ми влаштовувалися на роботу, в основному – на заводах. Стаж зараховувався, як 1:3, тобто 3 роки за 1 рік роботи.

Активних учасників повстання проти режиму Берії в 1953 році засудили на 25 років, решту звільняли, якщо вони відпрацювали дві третини свого строку.

Начальство в таборах в цей час ставилося до нас по-людському. Їх також направили свого часу із столиць у табори, нав'язали їм таку службу примусово. Чим вони викликали гнів володарів, за що несли кару? З нами вони прощалися по-людському.

В 1956 році дехто з моїх друзів-невільників виїхав з Заполяр'я на великий континент. Писали мені, що каються: "Краще було сидіти там... Бо там бодай робота відповідна була, а вдома... Одне те, що дехто дивиться скоса, а ще й НКВС турбує, хоче, видно, посадити за грати тих, хто викрутився в 1945-46-ому..."

Автор цих спогадів знайшла роботу в школі аж 1960 року – не без допомоги видатних письменників. Ой, епохо, епохо, моя епохо! Яка ж ти гірка, ніскільки не легша від тих історичних епох, про які без сліз читати не можна!..

Єдиними ліками від горя була вчительська творча робота. Єдиною радістю були діти – два хороші, розумні сини.

* * *

А що ж відбувається в Україні вже 13 років?

Згадую Чорнобиль, пророцтво про Звізду Полин, що впаде на Землю. Пророцтво збулося. Людство захворіло, весь світ став не той. Все на землі носить відбиток того лиха...

"Древо життя підрубала сокира,
В ніжну траву запустили косу..."

За 18 років полинна гіркота дала сумні наслідки. Здорове тіло всього живого стало кволим, світлі душі зрадливими. І хай мене обвинувачують в песимізмі, занепадницьких настроях, я кажу те, що дійсно є в житті людей і природи, яка їх оточує.

Де шукати й знаходити мир і щастя для душі? Зростання одних галузей життя межує з занепадом інших. Краса зовнішня, багатство побуту межує з внутрішньою убогістю, духовною ницістю. Виняток з загальної маси вважається дивацтвом. Отак і живемо. Розваг багато для тих, хто над подібними проблемами не задумується. На світі створюються багато можливостей розважатися тим, кому легко дістається хліб, інші блага. Кому все дістається важко – той не має часу нудьгувати. Для них, як правило, життя сповнене глибокого змісту, справжнього, не штучного.

Не рідко в нинішній незалежній Україні чуємо докори: "Нащо було боротися за таку владу! Адже гарно жилось: безкоштовне навчання, лікування, для всіх оплачувана робота й таке інше..." Завжди так було? Згадайте, скільки люди натерпілись, поки діждалися тих кращих змін?.. Поцікавтеся подіями від

1917 року до 1941-го, а після закінчення війни... Дуже ви розумні!.. Не бачили ви печеного рака! Всього 30 років життя було кращим: від XX з'їзду КПРС 1956 року до Чорнобильської трагедії 1986-го. А потім все погіршувалось і погіршувалось: Чорнобиль завдав ран економіці держави, тяжко вплинув на здоров'я людей.

І Союз розвалила сама КПРС!

Хоч би як не боровся народ за кращу долю, нічого б він не добився - всі опинилися б у тюрмі: кого в підвали на розстріл, кого довічно в Сибір. Не бачило нічого одно з другим – і патякає! Скажи спасибі Горбачову й Рейгану, а не сичи, як змія!

Ми, старі, вважаємо, що Конституція була фальшивою. Говорилося, що кожна республіка суверенна в складі Союзу й має право на вихід з нього. А хто зробив спробу хоча б у думках проявити якісь дії, – відомо нам, де опинився б...

Я вважаю, що ці 13 літ "незалежності" поступово довели до розорення і народні маси, і саму Україну. Бо все найдорожче, створене за тисячу років, від заснування Київської Русі, опинилося в руках олігархів. Багато потрапило до рук безгосподарних грабіжників і поступово знищується, занедбується. А ще підступну роль в цьому негативному процесі відіграє існування в суспільстві України величезної кількості партій, політичне різноголосся, незгода, ворожнеча, терористичні акти, знищення тих сил, яким вірить і яких підтримує чесний трудовий народ. Партій повинно бути не більше 3-4, щоб не допустити гегемонії якоїсь однієї. Потрібне обмеження розгулу найвпливовішої партії.

Але... хто прислухається до таких міркувань?! Хіба ті бідні, безхлібні, безробітні, які, крім голодних дітей, нічого не мають.

* * *

Я прожила незмінно на Україні, сказати б, довжелезний вік. Розлука з рідною землею на 12 років, життя в сибірській неволі зміцнили мої почуття любові й пошани до рідної землі, її кращих людей. До людей злочинного світу у мене було завжди співчуття, жаль після того, як я спілкувалась з ув'язненими дівчатами й жінками в тюрмі й таборах ГУЛАГу.

Певні обставини виховували тих юних злочинців: раннє сирітство в роки війни 1941-45 років, голод 1945-47-х. Серед цих дівчат-"злочинців" було багато обдарованих. Хоча вони майже всі були розмальовані татуюваннями, лаялись, слід було вислухати розповідь котроїсь із них про сумне дитинство, як одразу душу охоплювало співчуття, жаль, навіть любов.

І хай би якась із них дозволила собі нагрубіянити "фраєрші" ("благородній"), відразу знаходились захисники, які могли навіть набити, - захисники "фраєрів" з середовища "блотнячок". Хто хоч недовго прожив з цими недорослими злочинцями, усвідомлював: гріх кидати в них каменем. А справжніми злочинцями були судові органи, які за вкрадений пиріжок або шматок ковбаси у крамниці судили на довгий строк таких нещасних дітей, замість того, щоб полегшити їхнє життя на волі.

Отак!!!

За роки "незалежної" України (вона не є такою, про котру мріяли й віддавали своє життя найсміливіші, найблагородніші люди зі Сходу й Заходу) – на її землях з'явилось стільки страшних злочинців, що й не сказати... А все тому, що завжди справджуються слова народної мудрості: риба смердить з голови!.. Ці мудрі слова можна почути на кожному кроці.

Особливо яскраво показали це явище в нашому суспільстві вибори президента 31 жовтня, 21 листопада, 26 грудня 2004 року. Намагання сильними владарями знищити Віктора Ющенка закінчилося Божим чудом: 22 листопада в Україні відбулася навіки уславлена історична подія – почалася Помаранчева, на відміну від Червоно-кривавої 1917 року, безкровна революція, яка сколихнула весь світ. Кращі люди України, представники прогресивної української діаспори на весь світ заявили про своє право бути вільними, творити справді незалежну, демократичну Україну на відміну від тієї, яку мав народ 13 років під керівництвом олігархів – колишніх членів КПРС, які за роки "чортової дюжини" (13!) розікрали, розпродали, "прихватизували" нашу Матір Україну, всі її багатства, надбані, створені від часів Кия до сьогоднішніх днів. Як кажуть, "розграбували і сушу, і флот..."

Мужньо стояли зі своїми наметами справжні сини і доньки України – і з Божого благословення вийшли переможцями: 24-го січня народ України, гості з зарубіжжя привітали Президента Віктора Андрійовича Ющенка! Маємо Президента і 12-го Гетьмана України з булавою Богдана Хмельницького.

Слава Україні!

Слава! Та вороги не сплять! Від них можна чекати різних підступів з метою підірвати законні права українського народу. Виступи ворогів Ющенка рясніють брудними висловами, звинуваченнями. Навіть деякі відомі всьому світові депутати виявляються зрадливими душами, порушують згуртованість народних мас, які хочуть бачити в Україні мир і згоду. Біда, що в Україні давно пора було всі чини замінити новими кадрами, але цього не сталося. Отже, гадюки часу знову виставляють свої жала. Змії сичать, випускають отруйну слину!

Коли ж, нарешті, суспільство стане мудрішим, зрозуміє, що велич і сила Держави тільки в єдності, згоді, спільній праці для добра всіх громадян – від найменшого до найвищого?!

Чи дочекається спрагла душа справжнього народу щастя побачити Єдність, Братерство й Любов у нашій Україні???

Листопад 2004 року увінчаний підйомом народного духу, поривом до Волі, бажанням українського народу піднятися з колін, вийти з багатовікового ярма. Бо наші предки – давні українці – після Трипільської трагедії емігрували в західні землі, де разом з тамтешнім корінним населенням будували-створювали Грецію, Італію, Іспанію!.. (*див. журнал "Основа", Олександр Чертков, розвідка про слов'янські-пелазгійські племена; засновником журналу був Т.Шевченко*)

Українські таланти в усіх галузях науки, мистецтва, спорту і патріотизму дивують світ. І ці таланти 350 літ у нас викрадають! А ми, хохли, мовчимо, погоджуємось!

Хто така красуня Європи Наталя Гончарова, як не рідна онука засланого в Росію гетьмана Петра Дорошенка? А чий син князь Сергій Волконський, хто такий декабрист Муравйов-Апостол? Чи не син українського дідича й красуні-туркені Сальхи великий поет Василь Жуковський? Чи не представник козацьких родин Федір Достоєвський, найгеніальніший письменник? Чи не нащадок козаків збудував російський флот – Нахімовський (адмірал Нахімов?) А всі генії Росії – чи вони не представники інших народів? Пушкін, Лермонтов, Тургенєв, Карамзін, Некрасов, чия мати була українкою?

Отож читаймо уважно біографії видатних людей і дякуймо, що доля закинула їх в Росію. Берімо часи від перших князів і до наших днів. Згадаймо, хто збудував Москву...

Російський народ, як і український, є давнім невільником.

Царська династія від першого до останнього царя – це німці й монголи (Катерина II, Петро I, мати якого Н.Наришкіна була нащадком монголів; відомо з історії, що монголи розчинилися в російській масі: знищивши видатних воїнів, забрали їхніх дружин...)

У Кремлі завжди було дуже мало росіян. Пам'ятаю склад радянських урядів і досі. Хіба Михайло Калінін був росіянином? А його дружину репресували... Громико?.. Візьміть в руки роман "Людолови" Зінаїди Тулуб – і побачите там Громико... Перебираючи імена видатних артистів Росії, знаходимо: Муслім Магомаєв, Ренат Ібрагімов, Мансур Ташматов, Палад Бюль-Бюль-огли, Роза Рембаєва, Людмила Гурченко, Ольга Воронець, Микола Сліченко, Лев Лещенко, Сергій Бондарчук (навіть Олександра Довженка потягнули під московський арешт!). Звідки велика Анна Ахматова-Горенко? Чайковський? Михайло Глінка? Біографи до 1917 писали більше правди, ніж після 1917-го.

Від сибіряків можна дізнатися, хто з них якого роду... "Мой прадед был сослан в Сибирь из Украины"; "Я – следователь НКВД, внук сосланного на Урал украинца. Теперь эта местность славится городом Магнитогорском..." (Слова слідчого Євгена Казанцева – 1953 рік, Норильськ).

Особливою рисою в засланні вирізнялися нащадки козаків з Петербурга, які знали, на чиїх кістках був Петром I побудований Петербург. Ці люди казали про українську мову: "Не надо музыки! Простая речь украинца звучит, как музыка!"

За 12 років перебування в засланні я пересвідчилася, що російський трудовий народ був поневолений, як і українці, білоруси, грузини, казахи, узбеки, татари. Океан рабів, з якого пила кров кремлівська верхівка!

А коли ж ми побачимо ту оспівану "дружбу народів"? Коли пройдемо вільним кроком по землі, віками политій кров'ю невинних жертв???

Галина Берізка-Бровченко,
січень 2005 року,
село Фастівець на Київщині

"...ПОЇХАВ УЧИТЕЛЮВАТИ НА КІРОВОГРАДЩИНУ, ПОБЛИЗУ ГАЙВОРОНА, ТАМ ВИТЕПЛІВ ДУШЕЮ..."

Про перепоховання тіла Василя Стуса і його побратимів на рідній землі я почув з "каламутних хвиль", як ще донедавна називали радіостанцію "Свобода". А наступного дня 18 листопада вилетів до Києва.

"З часу перепоховання Шевченка в 1861 році Україна не бачила такої похоронної процесії в столиці", – напишуть згодом навіть в офіційній пресі. Та який важкий, стражденний шлях був В.Стуса на батьківщину! Прочитайте записи Володимира Шовкошитного (нині народного депутата України) в цьогорічному четвертому номері тижневика "Україна": його навіть мертвого боялися і намагалися робити все, аби тіло поетове залишилось у чужих сибірських мерзлотах.

Не одна столиця – вся Україна проводжала свого сина в страсну путь. "Господи, який же він молодий і красивий!.. За що?!" – заламувала руки обіч процесії молода жінка. "Каво ета харонят?" – питала інша. "Великого сина України", – відповідали їй. "Стуса? – перепитувала. – Нє знаю такова..."

А портрет Василя, обрамлений вишитим рушником, плив у масі тисяч синьо-жовтих прапорів та корогов, дивився Василь з портрета на світ печальними очима, дивився в сьогодні з тих страшних, припудрених облудною щербицько-брежневською пропагандою благополуччя років.

Пройде небагато днів і чиясь злочинна рука на попіл перетворить вінки й хрест, саму поетову могилу на Байковому цвинтарі.

Хто він – Стус? Якого так шанують одні і так бояться чи ненавидять інші?

Хай вибачать мені ті читачі, які вже прочитали нечисленні публікації про поета в республіканській періодиці, за те, що повторююсь я. Але більшість читачів, може, й не знають, що Василь Стус теплим крилом своєї долі торкнувся й нашого краю.

Де? Коли? Чи пам'ятають його люди?

Дві доброзичливі жіночки, працівниці Гайворонського райвідділу народної освіти , недовго листали архівні зшитки кінця п'ятидесятих років. "Є!" – радісно сповістили (я їм трохи розповів перед цим про поета).

Пожовтілий папір, трохи вигоріле чорнило:

"Наказ №292 по Гайворонському райвідділу народної освіти від 15 серпня 1959 р. Призначити Стус Василя Семеновича на посаду вчителя укр. мови Таужнянської семирічної школи з 15 серпня 1959 року. Підстава: наказ по облвно №98 від 14.VII.59 р. Зав. райвно Ніколайчук".

Переписував із того зшитка все до коми, що стосувалось поета (а це не так і багато: відомості на виплату зарплати за півмісяця 336 крб. 83 коп. на старі гроші учителю першого розряду; наказ про звільнення з посади 16 жовтня 1959 року "в зв'язку з призовом у Радянську Армію" – підписала наказ виконувач обов'язків завідувача райвно Колупаєва; відомість на виплату "двотижневої допомоги на основі повістки – 349 крб. 83 коп."; і розбірливий (вчительський) з легким нажимом підпис – В.Стус), переписував я ці папери, а працівниці бігали по кабінетах, розпитували імена вчителів тодішньої Таужнянської семирічки. Понад тридцять літ же минуло...

Того дня в Гайвороні був один обласний освітянський начальник. Зустрілись у коридорі. "Ви чого тут?" – запитав холодно. "Слідів Василя Стуса шукаю". "То чого це ви в райвно шукаєте? Він же тут не працював!" – округлив і так чималі свої очі. Цур тобі, чиновику! – не став би ти ритися в тих запорошених паперах, як ці жіночки. Згодом він-таки, певно, зрозумів, що не те бовкнув – намагався щось підказати, але так собі, для годиться.

Два місяці, рівно два місяці перебував на Кіровоградщині Василь Стус. Але пам'ять залишив по собі.

Показую знімки поета, надруковані в журналах "Україна", "Дніпро", "Вітчизна", "Дзвін" вчителю військової підготовки К.А.Цимбалистому у селі Хащуватому.

– Я його вже не впізнав би – скрушно хитає головою. – Якийсь зажурений він на цих карточках, це він, мабуть, після того, як його почали цькувати. А я пам'ятаю його не таким. Веселий був, жартував, у клуб на танці разом тоді ходили. Ось запам'яталось, як він казав: "У ваших дівчат, степовичок, ноги тонші, а в донбаських – товщі". Ми тоді неодружені були обоє. Я сиротою ріс, без матері. Старший був від Василя, уже після армії, але щось тягнуло мене до нього, молодшого. Познайомились у перший же день, як він тільки в Таужне приїхав. Як зараз бачу його: молодий, худорлявий, стрункий, чуб густий... Ні, такого як оце в журналі, не впізнав би.

Перепоховання поета у Києві. Листопад 1991 року

– Кузьмо Артемовичу, як вчителя, фахівця, ви знали його?

– Я викладав фізику й математику тоді, на уроках не бував у Василя, але, що до нього учні горнулися – це всі знають. Після уроків він залишався з учнями, хотів більшої грамоти їх вивчити. Бідне тоді було село, школа під соломою... Полюбив він Таужне наше, учнів своїх, от ви знайдіть його учнів, попитайте.

31 рік минуло звідтоді, а пам'ять у вчителя чіпка. Бо змушували згадувати ті два місяці не раз. Я це зрозумів одразу, як тільки запитав, чи говорить йому щось прізвище Стус. Кузьма Артемович скинув брови: "А ви не з КГБ?"

Майже всі, з ким мені довелося зустрітись на Стусових стежках Гайворонщини, свого часу опитувались працівниками держбезпеки. Дуже доскіпувались "чекісти" витоків Василевого націоналізму: "А чи не поправляв він вас, коли ви якесь слово не по-українськи говорили?"

Страшна система. Талановитий поет Василь Стус заплатив життям їй тільки тому, що був сам собою, що говорив, як думав, що прагнув захистити свій народ від манкуртства, пригноблення, замаскованого етноциду.

Мине багато років, коли таужнянські його ровесники вже не впізнаватимуть Стуса ("зажурений, печальний") з публікованих у журналах нині фотографій, і поет в тюрмі "Добровлагу" напише страшне своє послання нащадкам "Я обвинувачую", яке закінчить так:

"Я обвинувачую КДБ як організацію відверто шовіністичну й антиукраїнську тому, що вона зробила мій народ і без'язиким, і безголосим. Судові процеси 1972-1973 років на Україні – це суди над людською думкою, над самим процесом мислення, суди над гуманізмом, над проявами синівської любові до свого народу. Покоління молодої української інтелігенції, що його зробили поколінням політв'язнів, було виховане на ідеях гуманізму, справедливості, свободи. У цьому вся його провина, весь його злий намір".

Василь Стус із цього гуманістичного покоління. Він зневажав політику, та не міг не втрутитись у неї, бо не міг мовчати, коли кругом чинились беззаконня. А ще він був гордий і твердий, як камінь, безкомпромісний – так сказав про поета Вячеслав Чорновіл, а такі брежнєвській системі вадили.

...Та до 1972 року, до першого ув'язнення було ще далеко. Над обрієм займався росяний серпневий досвіток 1959 року під Гайвороном.

Вчителька Сальківської десятирічки Л.В.Маєвська (Денисюк у дівоцтві):

– Конференція вчительська під Гайвороном проходила. На базі "Чайка", коло Бугу. Василь усю ніч напередодні не спав, а вдосвіта прийшов зарошений до пояса. "Конференція ж сьогодні! Та й якщо

бродити, то взяв би когось із собою...", – ми до нього, жартуючи. А він: "Ні, там треба було ходити тільки самому!.. Яку я красу бачив: серпень, зорі падають, трави густі некошені, туман над Бугом." (Зараз ті місця залиті водою – гідроелектростанція). Йому подобалось у нас, якби не забрали в армію, то хто зна скільки б прожив у Таужному. Нас тоді, молодих, було чимало в обох сільських школах: Кузьма Артемович, Любов Матвіївна, я. Молоді, неодружені – товаришували. В Василеві нас вражала висока культура в усьому. Найкраще це відчувалось у розмові. Він приїхав сюди вчителювати із Донбасу, а нам було соромно за себе, що так калічимо рідну мову. Проте він ніколи не дорікав нам, не було цього. У клуб ходили гуртом часто, але Василь не танцював: читав газети в бібліотеці, аж поки танці не закінчаться, а тоді вже всі разом додому вертаємось. Чи була в нього дівчина тут? Не знаю. До нас він однаково ставився, по-товариськи.

– А пише ж ось Стус в одному із своїх звернень до читачів: "І знову – любов. Стужілий за справжньою (не донецькою) Україною, поїхав вчителювати на Кіровградщину, поблизу Гайворона. Там витеплів душею, звільнився від студентського схимництва..."?

– Не знаю. Може, й був хто, але ж ми помітили б... Ми тоді були скромніші від теперішніх дівчат. Він був перший хлопець, з яким я поцілувалась, але ж то вже коли прощались, коли проводжали його в армію. По-товариськи. Ми удвох з Любов'ю Матвіївною його на станцію проводжали.

Усі пам'ятають ті проводи: і Цимбалистий ("За столом випили по чарці вина – червоне, солодке вино тоді було всюди, – посиділи, побалакали; отоді я вперше взнав, що Василь вірші пише: знаєте що, каже, давайте я вам два вірші прочитаю; вірші мені не запам'яталися, а голос то й зараз чую: низький голос, густий – дикція гарна..."), і Маєвська ("Мене мати тоді вперше в житті лаяла, що пізно додому прийшла – поїзд відправлявся далеко за північ, а поки із станції вернулися..."), і Л.М.Савчук.

Любов Матвіївна Савчук, вчителька російської мови Заваллівської десятирічки, здається, трохи насторожено зустріла мене на порозі. Розговорились у її непросторій квартирці. Показує велику цьогорічну публікацію з "Комсомольської правды", а з публікаціями в республіканській періодиці не знайома – записує, де й коли. Мова заходить про листування.

– Писав він і мені, і Маєвським, і хазяям, у яких жив, листи з армії, але недовго. Мені, мабуть, з півроку. Не знаю, куди ті листи поділись. Ні, працівники КГБ не забирали, десь просто загубились. Жалкую зараз. Гарні листи писав Василь, довгі, теплі.

– Вірші в листах були?

– Не пам'ятаю. Здається, не було. Василь мені ще тут, у Таужному, давав свої вірші читати, в зошиті загальному, з коричневою обкладинкою. На вечір. Ліричні, філософські вірші. Багато слів у його поезіях я не розуміла тоді...

Любов Матвіївна, повагавшись, підійшла до шафи, недовго перекладала книги, зошити й подала невеликий записничок:

– А це ось Василь мені у прощальний день записав два вірші.

Я не сподівався, що знайду через стільки років автографи Стуса на землі, де він прожив усього два місяці. А могло ж би зберегтись більше. Скільки б розказали нам сьогодні ті його армійські листи!

З багатьма людьми говорив у Таужному: хтось пам'ятає більше, хтось менше.

На городі з учителькою-пенсіонеркою говоримо. Коли це, зачувши нашу розмову, обзивається молодиця:

– Ви про Василя Семеновича розпитуєте? То це ж мій класний керівник!.. Гарна була людина, чуйна. Він мені, сироті, як ішов в армію служити, всі свої книжки зоставив – тоді не в кожного були підручники. У нас кажуть: як людина хороша, то довго помниться...

Л.П.Кочубей називає своїх однокласників: Ганна Чорна, Василь Горячковський, Надія Рибчак, Ганна Цимбалиста.

Немає вже хати-семирічки, де вони вчились в останньому класі: пустирище, поросле бур'яном, на тому місці. Зосталась лиш пам'ять. Може, хто й більше пам'ятає щось про свого вчителя, відгукніться!

Після Гайворонщини, де "витеплів душею", Василь Стус служив в армії, працював у пресі на Донбасі, вступив у аспірантуру столичного інституту. Аспірантом він виступив на захист людських прав, які безжально почали розтоптуватись в середині шістдесятих. "Встаньте, хто протестує проти репресій української інтелігенції!" – ці слова громом прозвучали у перші дні вересня 1965 року в київському

кінотеатрі "Україна" після перегляду фільму "Тіні забутих предків". Поета за цей вчинок викинуть із аспірантури інституту літератури. Після короткої хрущовської відлиги починались брежнєвські заморозки: перед поетом і літературознавцем стали зачинятись двері редакцій газет та журналів. А в найчорніший рік брежнєвського культу на Україні, 1972-ий – перший арешт і ув'язнення: п'ять років суворого режиму і три заслання. Через вісім років В.Стус стане "рецидивістом". Я тоді навчався в столичному університеті, але навіть краєм вуха не чув ні про повторний арешт, ні про закритий судовий процес – країна успішно будувала комуністичне майбуття.

...Йшов перший рік перебудови. У мордовському концтаборі, четвертого дня осені під час чергового тривалого голодування перестало битися виснажене серце Василя Стуса. Ця звістка прокотилась по всьому світу, бо книги поезій Василя Стуса видавались, читались і перекладались у Франції, США, ФРН, Англії, висувались на здобуття Нобелівської премії, про його правозахисну діяльність знали далеко за межами України. Тільки не в Україні. Режим усе зробив для цього. Лише тепер стало зрозуміло і їм, хто чинив суд над Поетом: його слово не має кордонів, ні в які кайдани його не закувати!.. Ось-ось у республіканському видавництві має побачити світ перша поетична книга Василя Стуса на рідній землі.

К.А.Цимбалистий скрушно хитає головою:

– Ні за що таку людину звели зі світу... Я натрапив якось був у сімдесятих роках на замітку в газеті чи журналі: Стус і ще якихось три засуджені – націоналісти. Невже ж це той самий, що в Таужному був? От, думаю, такий наче нашенський хлопець, а націоналіст...

Ми ще довго сидимо на лавчині під гінкими тополями, гортаємо журнали, читаємо вірші. "Спасибі вам, що таку добру звістку мені принесли", – скаже він на прощання. А мені у відповідь хочеться подякувати всім, хто береже добру пам'ять про поета (Маєвські цілу теку публікацій з формальних і неформальних видань зібрали, думають оформити куточок Василя Стуса в школі, читати уроки про його творчість, збираються запросити поетового сина Дмитра в гості!..)

Народе мій, до тебе
я ще верну
І в смерті обернуся
у життя.

Василь Стус часто докоряв своєму народові, але ніколи не зневірявся в ньому. Сьогодні Україна приймає свого сина.

Василь Бондар,
1990

БАЙКА ЗА КОЛЮЧИМ ДРОТОМ
або
ВІДОМИЙ І НЕВІДОМИЙ МИКИТА ГОДОВАНЕЦЬ

Із 325 українських письменників, яких друкували в 1930 році, після 1938 року друкували тільки 36.
(зі стенда про масові репресії в УРСР у 30-х роках XX століття у Національному музеї історії України)

Микита Павлович Годованець, патріарх української байки XX століття, який створив понад 30 авторських і перекладних книжок, переважно сатири і гумору, за його ж самоіронією, був "широко відомий аж до Колими". Водночас цей видатний земляк українців з Кіровоградщини, маючи таку славу і такий тираж видань, більше, ніж півмільйона примірників, залишався і невідомим...

Спершу – про відоме. Народився Микита Годованець у с.Вікнина Гайворонського району Кіровоградської області 26 вересня 1893 року. Закінчив 1909 року учительську школу в с.Степашках на Гайсинщині. Тут уперше захопився "Кобзарем" Тараса Шевченка, байками Леоніда Глібова, завдяки їм глибше відчув красу рідного слова. Зацікавлено читав і байки Івана Крилова.

Важливо, що Годованця як сатирика помітив ще Остап Вишня, який, прочитавши 1920 року його байку "Максим і Павло", сказав йому: "Буде з вас байкар!" Високо цінували талант байкаря і перекладача такі діячі культури, як П.Сліпчук, І.Дузь, С.Крижанівський, М.Скорський, І.Зуб, М.Логвиненко, Ю.Цеков. На творчості Годованця стали науковцями Ю.Альперін, В.Косяченко, П.Свірчевський. Вийшли окремі книжки: "Байкар Микита Годованець" Ю.Петрова (К., "Український письменник", 1963) і "Микита Годованець" Ю.Альперіна (К., "Дніпро", 1973). Дослідники відзначили, що М.Годованець продовжив байкарські традиції Г.Сковороди, Л.Глібова, М.Старицького, Олени Пчілки, Б.Грінченка, зарубіжних авторів. Секрети творення байки майстер оповів у "Слові про байку" (В., "Континент-прим", 2003, ред. А.Гарматюк).

Кам'янець-Подільський притягав шанувальників М.Годованця як столиця української байки. Творчість, щира душа митця скликали щороку сюди майже всіх знаних тоді сатириків і байкарів України. Заслуги видатного письменника визнані заснуванням на Хмельниччині обласної і міської (Кам'янець-Подільський) літературно-мистецьких премій імені Микити Годованця, лауреатами яких стали А.Гарматюк, М.Красуцький, П.Красюк, І.Сварник, І.Сочивець, М.Тищук, Г.Храпач та інші. Байкар долучився до плекання творчих обдарувань В.Кравчука, Д.Молякевича, М.Кльоца... Одна з його порад молодшим – вірш "Байкар":

Друг зрадив? Горе б'є?
Не плач!
У тебе є
Читач!
Покривдив критик дуже?
Забудеться, мій друже,
Погасне з часом кривди жар.
До негіді утратив осоружність?

Втекла відвага, віра, мужність?
Уже ти не байкар!

Та я, як один з перших підопічних М.Годованця, що знав його не один рік після його повернення на Поділля, хочу запитати: хто достеменно скаже, як, за що катував ГУЛАГ поета у 1937-42 роках, якщо він сам писав: не знаю?! З чиєї вини байкар був запроторений на Колиму, де витоки його лих за часів репресій українського духу?! Лише дещо згадав зі скупих батькових розповідей син Анатолій, якому вже за 80 літ:

- Мене іноді просять розповісти щось пов'язане з перебуванням батька "за колючим дротом". Пригадую, він роповідав таке: "В'язню, колишньому професору, залишалося до звільнення кілька днів. Виходить він з бараку і бачить: пакунок на стежці. Підняв щось важке, підніс до охорони. І почув: "Это золото ты для себя приготовил!" В'язню додали 5 років..."

У життєписі М.Годованця вказувався рік за роком, скажімо, військова служба в Ревелі (Таллінн) під час Першої світової війни (1914-17) чи вчителювання в Русько-Фільварецькій школі у Кам'янці-Подільському 1954-55 роках, та бракувало і даних про роботу в одному з відомств Директорії, "таємниця" довірялася лише архіву. Байкар мало знаний в сучасних оцінках, більше – в оцінках минулого, з комуністичних позицій, з інтересів СРСР, а не з погляду суверенної України.

Раніше було й таке: писали про Годованця, та не дописували. Так, спершу читаємо, що після Великої Жовтневої соціалістичної революції поета "захоплюють події революційної епохи" і за цим йдеться, що поет віршем "гаряче вітає у 1918 році відкриття Кам'янець-Подільського університету" (Ю.Петров. Байкар Микита Годованець. с.39-40). Тобто, вітання віршем подано не в справжньому контексті епохи, не сказано, що вищий науковий заклад відкрила Українська держава, а слово "український" упущено в назві університету, і це, отже, не сприяє з'ясуванню справжньої тодішньої позиції автора й істинному розумінню його вірша "Народу рідному", перша строфа якого увінчує надгробний пам'ятник йому в Кам'янці:

Народу рідному – усе!
На жертовник святого діла
Нехай з нас кожен принесе
Огонь душі і силу тіла!
Найкращим жертвуючи всім
Народу рідному своєму,
Трудом важким, життям своїм
Щасливу доленьку скуємо!
І наш нещасний бідний край,
Зруйнований, стемнілий вкрай,
Неначе травень, процвіте,
І люд, що стогне і горює,
Себе людиною відчує
І слави нам вінок сплете.

Ми читали "Один день Івана Денисовича" О.Солженіцина, чули правду з уст *самого письменника-в'язня*, та обмаль знали про не один такий день М.Годованця з уст *цього письменника-в'язня*. Це дає підстави припустити те, що не все дозволене казати російському письменнику, міг казати український. Хоча міг і утримуватися наш письменник, бо ж сама несправедива і сувора кара спонукає людину дмухати і на холодну воду. Добре, що останнім часом про драматичну долю М.Годованця видано цікаві художні твори М. Красуцького: повість "За Колимою сонце сходить" (К-П.,1996) та роман "Довга дорога вночі" (К.,"Укр. пис.", 1998). Хоча автор і не був ознайомлений з протоколами слідства, він у принципі відобразив знущальну атмосферу допитів і психологічного тиску до самообмов арештованим. Мене морозило не тільки від безправ'я, утисків під час допитів, а й від самих умов ув'язнення на полюсі земного холоду, де вічна мерзлота, яку я спізнав, коли служив в армії у Сахалінській області. Боляче читати "Вибране" М.Годованця (Хм., "Доля", 1993, упор. А.Годованець, ред. М.Федунець), відчувати, як з того світу, мов трава з-під асфальту, пробиваються слова:

Краю мій, народе милий,
Вирвем з біди,
Не завій же буйним пилом
Ти мої сліди.
IX.1943. Колима

Як не прагнув байкар з табору додому, Колима затримала, гнувся на Спорнинському вагоноремонтному заводі. Відпустила Північ лише в кінці 1945-го, і за порадою в'язня Варлаама Хаджалії, з яким М.Годованець подружився в таборі, байкар поїхав у Новий Афон, до моря, "по здоров'я". Дісталася туди з часом і дружина Серафима, яка поновила з чоловіком зв'язки, втрачені було під час його перебування на Колимі. Лиш обжилися на морі, як через будівництво там дачі Сталіна був звільнений "за власним бажанням". У1949-50 роках мешкав з дружиною у родички Марії Хижкової на Харківщині, у Мерефі. Та тільки тут, на селекційній станції, узнали про ГУЛАГ, знов – без роботи. Коли з сином Анатолієм, учасником війни,1950 року Годованці спробували вернутися у кам'янецький свій дім, з поета взяли підписку: "За 24 години покинути місто". Добрі люди купили квиток назад у Мерефу. Та для судимого ніякої роботи вже не було. Пригодився подарований "ФЕД". Вижив, освоївши професію мандрівного фотографа.

Дістатися Поділля вдалося тільки по смерті Сталіна, в 1954 році. З 1955-го – тяжкі творчі хліби з тавром в'язня, нелегке відновлення зв'язків. Видавництва спершу відхиляли рукописи. То на підставі огульної рецензії на оригінальні байки М.Шеремета. То на основі рецензії Л.Первомайського на поетичне опрацювання байок Езопа, потребу в яких він заперечував через наявність прозових перекладів Езопа російською мовою. Хоч і критичною, та конструктивною, корисною була рецензія Д.Білоуса. Після неї автор засів за теорію байки, вивчав майстерність видатних байкарів, безжально скорочував свої довготи, дбаючи, щоб байка була не довшою 30 рядків, позбавлявся зайвої описовості. Не жалів і лірики, якщо та була "з іншої опери", шкодила динаміці сюжету, не вписувалася у стиль жанру байки. "Рідкісний випадок, коли автор дякує за критику. Але саме так вчинив Годованець", – розповідав мені якось Дмитро Білоус, з яким ми дружили в Києві більше 30 років.

Добре, що серед шанувальників Микити Годованця виявився Микола Скорський, знаний журналіст, літературознавець, тоді заступник декана філологічного факультету Кам'янець-Подільського педінституту, він посприяв поету видати збірку "Байки" (К.,"Радянський письменник", 1957). Байкаря щиро прийняли журналісти, літератори, науковці, педагоги, молодь краю.

Про частину життя й не обмовлявся. Не хотів ятрити рани, викликати жалість чи звіра будити в зачаєних сталіністах. Син помітив: під байками у батька майже не стоять роки 1937-1942. Як тяжко було мовчати професійному письменнику! Тож досі відкриваємо правду про "українських націоналістів", люто знищуваних як виразників національної свідомості народу.

Звідки я знаю М.Годованця? З Кам'янця-Подільського, де навчався в культосвітньому технікумі у 1956-58 роках. Він придивився до нас з В'ячеславом Волохівським ще тоді, коли на літоб'єднанні, яке вів доктор філологічних наук, професор В.Тищенко, байкар сидів не в президії, як з часом, а з нами, в залі, на "байкарській", "ослячій лаві". Ми віддали йому зошити з віршами і не з'ясували, хто він, зрадівши, що нами зацікавився солідний чоловік. Лише восени 1957 року несподівано зустрілися у нього вдома. Пригорнувши нас, початківців, жартував, що знає, кого брати під крило, на відміну від Квочки з його байки, що пригріла і Ласочку. Під теплим його крилом я залишався і на факультеті журналістики Львівського держуніверситету ім. І.Франка.

Та про все по порядку. Сиджу я в аудиторії на уроці режисури у чарівної випускниці театрального училища Інни Григорівни, здається, Раневської, живу системою Станіславського, а на порозі постає дівчина-секретар і запрошує мене до завуча технікуму Любові Яківни Могилевської.

Заходжу до завуча. Тільки відкрив двері в її кабінет, як чую:

- Чому це ви, Василашку, як і ваш друг Волохівський (він уже сидів у завуча, схиливши чорного чуба) зі мною нещирі?

- Та що ви таке кажете?..

- Що чуєте. Ви, виявляється, знаєте відомого українського поета і не признаєтеся.

- Відомого? Та в нас у Кам'янці нема жодного члена Спілки письменників. Є початківці – Андрій Коник, студент педінституту, Юхим Альперін з редакції газети "Прапор Жовтня".

- Ви й зараз нещирі. Я з'ясувала. Він ще до війни видав 10 книг. Це засвідчує професор Євгенія Гінзбург. Та ми ж могли у технікумі зустрітися з ним. Майбутні завклуби і бібліотекарі розповідали б, що бачили сучасного Глібова.

- А може це той чоловік, що взяв у нас вірші? – спитав В'ячеслав, і ми розповіли, як це було.

- Мабуть, – нарешті усміхнулася завуч. – Коротше, радійте: він вас чекає. Це – Микита Павлович Годованець. Шевченка, 83. Іти через парк.

Ми не йшли, а летіли до будиночка з ганочком за парканом. Байкар зустрів нас біля хвіртки у вишиванці з маніжкою на всі груди і в брилі. За ним - сад з червоними яблуками. Вище вікон – мальви. В дім запросили. Кімнатка мала, та затишна. Ось він, міський сервірований стіл, зі скатеркою білосніжною, срібними виделками. Вино. Подумали: у байкаря – свято, а ми – голіруч.

- У мене не день народження, – заспокоїв нас Микита Павлович. – Ймовірніше, у вас. І, підійшовши до шафи, витяг повагом звідти два альманахи в червоному оксамиті і вручив кожному з нас по примірнику другого випуску "Літературного Поділля"!

- Я радий, Василю, що тут три ваших вірші. А у вас, В'ячеславе, у 16 літ, і один вірш – успіх. Є тут і кілька моїх байок. Аякже, - пожартував він, - я ж – член редколегії...

І я радів, дякував, та й ніяковів з-за декларативності своїх віршів, коли вже в міській газеті публікував щось досконаліше, скажімо, як "смутком в серце сіявся осінній шепіт трав", коли в Петра Карася в цім же альманасі "стигла сонячна блакить", а в Григорія Храпача дівчата по грозі несли "в серцях – відлуння грому".

Годованець пам'ятається як цікавий оповідач. Цікаво було чути, як він навчав дітей Поділля у селах Орлівка (1909-12), Бубнівці (1912-13), Голосків (1919-20) і в... Маньчжурії (1913-14)! "Там горби – сопки, – усміхався він, – а вальси – "маньчжурські". Я аж подумав: "Учитель, он звідки цей педагогічний такт і щирий потяг навчати". Ми з В'ячеславом, у мріях журналісти, заслухалися, як Годованець "орав пером" у газетах "Червоний край" (Вінниця, 1924-28), "Радянська Волинь"(Житомир, 1929), "Червоний хрест"(Харків, 1929-34)... "У журналістиці поганий олівець – кращий за добру пам'ять", – мовив байкар. Цікавила нас і поезія. Тож питали і про це. Перший вірш Годованець надрукував 1913 року в журналі "Маяк", а байку – у 1917-ому. Він читав нам у своєму перекладі Дем'яна Бєдного (Д. Бідний. Байки і пісні. "Червона Галичина", 1920), байки зі збірок "Незаможник Клим" (Він.,"Червоний край", 1927), "Будяки", "Довгоносики", "У колектив!" (ДРВ, Х., Х.-Дн., 1930), "Трактор і Рало" (Х., "Рух", 1931). Смішила нас сама назва збірки "Парася на парастасі" (Х., "Плужанин", 1929).

Ще тоді мені сподобалася байка "Піджак" (1928). Чоловік купив собі піджак, а він... перелицьований, і потім цей чоловік до кожного приглядався, чи той не "перелицьований". А в байці "Віл і Куріпка" (1932), в розумінні Вола, Куріпка – це "цяця", і її Віл ладен розтолочити:

Угледів Віл Куріпку:
- Годинонько лиха!
Оце та знаменита цяця?
Такі мисливцям сняться?
Ха-ха!
Та я лиш схочу –
Її мов жабу розтолочу!

І розтолочить, ей же Богу,
Погляньте на волову ногу!

Розумні тоді "не помітили" "шкідливості" *цих* творів, а примітивні не докумекали, що в байці "Піджак" свідомо чи ні, а викривається загальна атмосфера підозр у суспільстві, коли через перелицьований піджак, чоловік кожного нового знайомого підозрює, чи той не перелицьований, коли в байці "Віл" –

відображається задуха погроз, що завершилося репресіями 30-х. З іншого боку, в 1937 році на Годованця накинулися за безневинну байку "Повитиця", в якій засуджувалося звичайне недбальство – забур'янення громадського поля. Угледіли наклеп на колгоспне будівництво.

Разом з викриттям ледарів, хапуг, шахраїв, байкар тоді скипав і закликами до пильності ("Ласочка", 1931), відсічі недругам нового, на яке, мовляв, Таргани, дивилися лише вночі і тому не бачили сонця ("Квочка і Таргани", 1920). Захоплювся автор викриттям зарубіжних "наклепників" ("Два сичі", 1920). Були і просто агітки ("Хто посіє впору – візьме хліба гору!", "Ходімо, люди, до сельбуду!", "Вільні гроші будеш мати – неси в касу зберігати!"). Данина часу.

Я ще на початку 60-х якось запитав Микиту Павловича таке:

- А чому у байках 20-30-тих років у вас були переважно рослини? А де ж Леви, Тигри, Гієни, Вовки, Орли? Лиш зрідка, і то не дуже хижі...

Микита Павлович помовчав і мов неохоче відповів:

- Тоді, за Сталіна, можна було запитати іще більше: "А де ж байка?" У 20-х писав байки Василь Елан-Блакитний під псевдонімом Валер Проноза. Здебільшого політичної спрямованості. Після арешту Сергія Пилипенка в 1933 році, а через чотири роки й мене, перед війною, байки, за винятком Попова (Долі), майже ніхто не писав. А з хижаками в байках взагалі мусили бути обачними. Враз у Ведмедеві чи Вовкові якийсь Медвєдєв чи Волков міг узріти себе. А про Лева чи Орла годі й писати. І досі мулько, як згадую історію з байкою про Орла. Питають якось мене "пильні хлопці": "Що тобі злого зробила Радянська влада?" Кажу: "Нічого. Я вчителював, став журналістом, поетом". "А що поганого зробив тобі батько Сталін?" "Та й сам Сталін мені, – кажу, – нічого злого не зробив. Живу не бідно, хоча я з бідняків, книжки видаю. Гонорар є". "То-то, байкарю. А це що?!" – кладуть на стіл переді мною мою байку "Орел". Зміст її був такий: "Літа Орел, літа сизий та й під небесами. І раптом Орел бачить, що до рівня його польоту підлітає Сокіл, якого він і так запідозрив у суперництві... Ну, Орел довб Сокола – і той упав, зник з очей. Потім таке сталося і з Шулікою. Навіть Копчик, який крав Курчат, знахабнів, посмів, без дозволу, набирати висоту, за що теж поплатився життям. І ось літа Орел, літа сизий сам під небесами. Мораль: застереження крилам смілим, що неба трон Орел ні з ким не ділить. Питаю: а при чому тут Сталін?" "Пильні хлопці" посміхаються: "Ви не розумієте чи вдаєте? А в народній "Пісні про Сталіна" на вірш Максима Рильського "Із-за гір із-за високих" хто летить?" "Орел." "То ж бо. То як ви могли таке написати?" Було що відказати: "Хіба на образ Орла існує монополія?" чи: "І до пісні можна причепитися: "Не зламати крил..." на слух сприймається так, ніби "Не зла мати крил" Та я мовив інше: " Про це я не подумав". "Пильні хлопці" тоді наче відчепилися...

Далі Микита Павлович не розповідав. Хто це був, коли і де, не уточнив. Та що казати за страшні часи, як і після Сталіна боялися. Анатолій Микитович згадує: "Батько приїхав з Києва і розповів, що один видавець у 1957 році йому велів: "Будь-ласка, зніміть дві байки – "Орел" і "Лев", бо хто знає, що може подумати високе начальство!" Довелося вилучити. Добре, що Орел і Лев лишилися в інших байках. І далі Анатолій Годованець додає: - Мені на думку тоді спали такі слова:

- Ти Лева не чіпай,
Тим більш Орла, –
Таку порадоньку редакція дала...–
Пиши про Плуга,
А ще ліпш – про Трактора –
І спіть спокійно,
Авторе й редакторе..."

Годованець не казав, за що засудили. Бідкався, що не реабілітовували довго. До осені 1957-го тривала волокита. Скільки сил, нервів, усі зуби випали. Полисів, де сопки лисі. А на світ не злився. Радів, що "Микиту виправдали за Микити" (Хрущова). Тішився, як хтось мав успіх. І мене вітав з публікацією вірша у "Літературній газеті" у 18 літ ("Пісня про Марію Рибак"). Закликав: "Ні з якого лиха не наливайтеся жовчю, бо вона з'їдає не тільки тіло, а й душу". Цікаво було згодом прочитати оцінку солідного дослідника про те, що М.Годованець сам саме так і чинив. Аналізуючи стиль М.Годованця,

Ю.Петров потім писав: "Викриття в нього не самоціль, воно позбавле жовчі й зловтіхи" ("Радянське Поділля", 28.09.1968).

Ми сиділи, затамувавши подих. Адже з тих, кого повертали із забуття, ми досі читали лише російських поетів Сергія Єсеніна і Семена Надсона...

Бесіди майстра були для нас повчальні. Учив нас, юних, "рости в корінь" – глибоко знати українську мову, використовувати, як потім напише, багатство її як "однієї з найдосконаліших мов у світі", бо "на сором нам мусимо сказати: часто, вийшовши з народу, ми забуваємо його чудову мову, мову своїх батьків і дідів..."("Слово про байку", ст.23). Не вірте й В.Бєлінському, що наша мова неспроможна творити літературу. Це, зокрема, заперечує творчість Л.Глібова. Відомо також, що та мова мелодійніша, де більше голосних, особливо в корені слів. Тому, радив байкар, слід краще використовувати такі визнані в світі надбання мов східних слов'ян, надто української, як повноголосся (*-оро, -оло-, -ере-: "Володя", а не "Владик", "ворота", а не "врата" тощо)*. "Байка, як жанр суто народний, вимагає доброї, барвистої мови"("Слово про байку", ст.21).

Приємно згадати, як професійний поет і музикант, дбав про музику вірша. Вірші його мелодійні, як у них мало збігу приголосних, особливо співзвучних. Він застерігав нас: "Рядок свистить, коли більше трьох "с","з", шипить – через збіг "ш", "ж", "щ","ч" чи глухне – через збіг "г", "х", "к". Радив подільські наголоси, які часом відрізняються від літературних, вживати хіба для індивідуалізації мови ліричного героя. Неправильний наголос – неправильне слово. "Ось ви, Василю, пишете у вірші "лю`блю", а треба "люблю`", – зауважував поет. – Дбайте, щоб вірш не хворів на аритмію. Я співчуваю такому віршу, бо сам маю аритмію, аритмію серця..." Радив дістати, як перевидадуть, 4-томний тлумачний словник Бориса Грінченка.

Поет довірливо підказував, як дбати про мову, щоб не запідозрили в націоналізмі. Слід не стільки хвалити її – солов'їна, чарівна! – скільки чарувати нею. "Пиши рік, а опрацьовуй вік!" Щоб вірш сподобався не лиш українцю. Як сам діяв. Його байки перекладали й на інші мови, так, сотні його байок російською переклав П.Корчагін. Зберігся у Годованців лист, надісланий 6.07.1979 з Москви В.Околотиним, що перекладав байку Леонардо да Вінчі "Бритва":

"Редакция переслала мне сборник басен Н.Годованца, за который я Вам глубоко благодарен. С большим интересом прочитал басни, о которых я ранее даже не слышал. Подаренная Вами книжка – это поистине уникальное издание! О Бабрии вообще никто из окружающих меня слыхом не слыхивал, как и Леонардо-баснописца знают может быть считанные единицы... Может быть, эти переводы существуют только на украинском?.."

Непочатий край роботи для дослідників життя і діяльності Годованця – його листування. Так, він був невтомний і щедрий на розгорнуті поради юним. Листи подібні на рецензії, на консультації, на художні твори. Це вражає особливо нині, коли "вільні" журналістські колективи часто роблять себе "вільними" від листування з авторами.

Який теплий лист отримав я від навчителя, коли був завклубом у глухому селі Іванківці на Поділлі. Я надіслав йому 1958 року лист із заміткою в газеті "Радянське Поділля", де критикнув голову сільради за зрив ремонту клубу, скаржився на долю, що нема баяна, граю на гармошці, в якої справні лише баси, а голоси зіпсуті, звучать голоси... дівочі. Байкар розраджував: "Рідний мій Васильку! То не біда, що ллється з неба вода, а було б нам гріха, коли була б весна суха. Потерпимо. Все одно сонечко прогляне, тоді і настрій буде кращий, і Муза повеселіє, завихрить у танці. Вірші Ваші сподобалися мені. Дійсно, облежалися і посолодшали, як ті груші. Ще думайте, бо є місця невдалі. Раджу пропускати через мій фільтр. Звісно, я не гарантую успіху ні вам, ні собі, бо ж люди особливі – газетярі, не поети, не письменники. Що нам здається добре, то вони забракують. Їм аби до весни, до ріллі, до "ура – наша взяла!" 7.IУ.58".

Дуже потішив душу і лист Годованця до мене у Львів: "Лист Ваш довгий і багатий на думки і задумки. Я думаю, що зараз так і треба пробувати себе: і для газет писати, і з оповіданнями пробувати силу, і віршів не забувати. У Вас багата фантазія і тому всі ці жанри Вам по силі". І далі про інше: "А за дівчат не журіться: Ваша від Вас не втече... треба мати добрий вихідний костюм, гарні черевики, носити красиво чуба, мати гарний галстук." І ви гадаєте, це тільки слова? Читаю далі: "Не знаю, який там мені нарахують гонорар. Одержіть його обов'язково, а заразом і познайомтеся з головним редактором видавництва Іваном Сварником, молодим байкарем і журналістом... На гонорар купіть собі венгерський або чехословацький пристойний костюм... Черевики купіть не з дорогих, але гарні. 30.IX.62." Ішлося

про видавництво "Каменяр". Пам'ятаю, я за подаровані тоді Микитою Павловичем гроші придбав і костюм, і черевики, і сорочку, і галстук. З піджаком була інша історія, ніж у байці. Його позичали друзі на танці, були вдячні за дарунок й вони.

Байкар багатьох зігрів своїм диханням! Так, він наслав 100 щирих, повчальних листів до вчителя, початківця з Сумщини Євгена Васильченка, нині відомого байкаря. До 75-річчя Годованця Євген дякував майстру за те, що той "з величезним терпінням" вводив його в чарівний світ байок, розкрив йому історію жанру та закономірності образотворення. З цитатами знаних дослідників байки. Навернув таки Євгена на шлях байкаря і гостро критикуючи його захоплення не властивою йому лірикою: "Киньте ви писати оці "поетичні" викрутаси, у вас до них нема кебети! " ("ЛУ", 28.09.1968).

Байкар турбувався якістю видань зарубіжних байок. Так, у статті "Езоп українською мовою" про презентацію у Львівському держуніверситеті книги байок Езопа у перекладі шанованого Годованцем "класичного філолога" Ю.Мушака (Л.,1962), я писав, що Годованець надіслав відгук на це видання, відзначив виразну, яскраву мову перекладу і висловив певні зауваження, "з якими погодилися всі, хто виступав" ("За радянську науку", 23.05.1962).

Я був радий, що байкар прихилявся до моїх віршів і пожвавлювався, як мене "заносило" на "колючі" рядки. Не без бажання догодити йому, я якось прочитав йому вірш з претензією на відображення світовідчуття у час репресій:

Завмерли усмішки на лицях,
Ріка не входить в береги,
У злом заряджених зіницях
Димлять бікфордові шнури.
Завмерли глузд і честь і совість,
Надія дотліва, як гніт,
А з димарів вилазять сови
Востаннє зиркнути на світ.

Я бачив, як зблисли в очах іскорки, але реакція катованого Сибірами майстра була стримана: "Хай дозрівають, - радив він, - ще не розпогодилося".

Багато літ я жив з вимогливістю до вірша від Годованця, усе згадував, що "сам Крилов в одній тільки байці зробив 214 поправок". Може, це одна з причин того, що, рано "в світ вийшовши", я роками переробляв свої поезії, а то й чомусь не писалися тоді вірші, коротше кажучи, здав збірку до друку я лише у віці під сорок.

Даруючи мені книжку "Осел на хаті", Годованець примовляв:

- Як визріє у вас дар сатирика, то зважте на таке. Беручи до рук "Крокодил" і "Перець", – деякі воліли б, щоб "Крокодил" був беззубий, а "Перець" – не гострий. А Їжака, хочуть мати постриженим, як у моїй байці "Непристойний Їжак", хрін же – підсолодженим, як у байці "Хрін і Морква". Один, зачувши байку "Кручений панич і лозина", так почервонів, наче він – панич. Власне, горе байці, коли правда в ній і не ночувала, хоч і просилася на ніч, та горе й автору, якщо правда днює і ночує в байці, а владі вона не до шмиги...

Я до слова згадав, що заклик XIX з'їзду партії про те, що нам потрібні Салтикови-Щедріни і Гоголі, чомусь обернувся пародією: "Мы – за смех, но нам нужны подоброе Щедрины, И такие Гоголи, чтобы нас не трогали". (Ю.Благов).

Гірко посміхнувшись, майстер делікатно перевів мову на тему художнього перекладу, опрацювання сюжетів світової класики. Мовляв, Леся Українка своїми драмами щедро прилучила нашу нову літературу до античних сюжетів, використанням яких зачав її ще Іван Котляревський у "Енеїді". Таким чином українська література, збагачуючись світовим досвідом, сама його збагачує, постає в контексті світової літератури. Він виразно читав байки в своєму перекладі, а я думав: традиції продовжуються! Ю.Петров писав: "Багаторічна наполеглива праця поета заповнила в українській літературі прогалину. Тепер маємо повніше уявлення про світову фольклорну і класичну байку" ("Радянське Поділля", 28.09.1968). І ще додам від себе: перекладні твори, тим паче з минулих віків, могли бути сатиричнішими, бо критикувалися вади не радянської системи. Лева безпечніше було показувати – і непривабливим, і таким, в якого з Тигром нелади, і як хижака, що дурить Віслюка, щоб той задарма помагав йому на полюванні, а Осла можна поселити й "на хаті", для моралі:

Казали люди нам старі:
Біда, коли Осел опиниться вгорі!

Байкар нас, юних, уперше знайомив з творами Езопа, легендарного раба, що жив у середині УІ століття до н. е., чиї байки, що концентрують мудрість тогочасних народів, протягом тисячоліть опрацьовували ледь не всі наступні байкарі. Якщо у них перекладів Езопа десятки, в декого – за сто, то в нашого Годованця, за його ж словами: "250 байок за Езопом – 250 пострілів у зло нашого часу!" ("Слово про байку", ст.62, 64), "Такої книги у нас ще не було – Езоп був недоторканий" (з листа М.Годованця до О.Ющенка). А в післямові до "Ріки мудрості" (Микита Годованець, т.2, К., "Дніпро",1968) поет писав: "У своїй праці я використовував у різний спосіб сюжети, маски і мотиви Езопових байок, спрямовуючи свої байки проти вад людської вдачі, людських пороків, проти забобонів" (ст.286). Петров, як і Дузь, вважав, що в цих байках "тонкий психологічний малюнок, прозорий підтекст, соковита українська мова, багатобарвна інтонація, різноманітна строфічна будова" (Микита Годованець, т.1, ст.22).

Як перекладач М.Годованець відкривав нам премудрощі у байках видатних грецьких мислителів Сократа, Платона, Арістотеля, історика і філософа Плутарха, римлянина Федра, французького байкаря Лафонтена, у байках генія італійського Відродження Леонардо да Вінчі, німецького філософа-просвітителя Лессінга, українського філософа Григорія Сковороди. Творив байки і притчі за мотивами східного фольклору, індійських казок, уважно ставлячись до оригіналу. Та відходив іноді від змісту для творення байки самобутньої, оригінальної, з новою ідеєю. Вийшла книга байок і приповісток польського сатирика І. Красіцького у перекладах М.Годованця ("Дніпро", 1970), "Байки зарубіжних байкарів у переспівах та перекладах Микити Годованця" (К., "Дніпро", 1973). Які місткі байки Лессінга у його перекладі! Ось один з них:

Найгірший звір
- Багато звірів є. Які найгірші з них? –
Пита Цар мудреця, що розумом великий.
Мудрець: – Тиран, коли він дикий.
"Підлесник" – кажуть про ручних.

Власне, переклад Годованцем більше, як тисячі творів байкарів світу, коли переспів був іноді кращим за оригінал, сприяв випередженню нами інших країн у перекладній байці. Мовою Івана Франка, це та праця, коли "передача... поезії різних віків і народів збагачує душу цілої нації".

Байкар навчав нас, юних, поетичного сприйняття і оригінального відтворення дійсності. "У талановитого, – зауважував він, – навіть традиційні образи звірів стають оригінальними. Згадайте "Фарбованого Лиса" чи мого тезку "Лиса Микиту" Франка – чи вони не Франкові?"

Прагнучи з'ясувати, які тварини найчастіше "олюднював" М.Годованець, я проглянув 2-томник його творів ("Дніпро", 1968). Загальну тенденцію "присутності" ліричних персонажів у творах, думаю, показує присутність їх у заголовках. Яке співвідношення персонажів двох томів – 1-го, в якому 291 оригінальна байка, і 2-го, де 257 – за сюжетами Езопа? "Миролюбніші" герої в оригінальних байках. Це видно хоч би з того, що, якщо у 1 томі в заголовках байок Лев лише 3 рази згадується, Вовк – 2 , Орел – 1 раз, а в текстах трохи більше, то в 2 томі, відповідно: Лев – 11, Вовк – 17, Орел – 5 разів. А найчастіше в заголовках згадуються такі антиподи, як Лисиця (Лис) і Осел (Віслюк, Ішак). Лиска наче прослизнула в байки, а Осел – бажаний співбесідник, для тих, хто вважає себе на голову вищим за інших, що особливо можна відчувати за присутності дурного і догідливого Осла.

Ще за життя байкаря помічено: за демократизації суспільства посилилась сатира в його байках. Дісталося й культу особи, що відходив у неславі: "Вовк розпустив по лісі славу, Що має добру душу" і йому... повірили. ("Добрий Вовк", 1954). А ось що писав Іван Дузь: "Автор змальовує типові сатиричні образи, які мають неабияке суспільно-викривальне значення. Він зриває маску з бюрократів і "вельмож", розвінчує пристосуванців та хапуг, виводить на чисту воду затискувачів критики, шахраїв і головотяпів", "веде боротьбу за чесність та прямоту у стосунках, за взаємне довір'я та щиру повагу до людини" (Микита Годованець. т.І, стор.17-18).

Такі думки поділяє і син Микити Павловича Анатолій, який до щему нагадує мені свого батька. Такий же уважний, ретельний і дотепний. Задушевна і його дружина Лідія Євгенівна, нагадує його матір, Серафиму Миколаївну. Коли ветеран переодягся, щоб сфотографуватися, то вразило, що всі груди – в орденах і медалях, зокрема орден Вітчизняної війни 1 ступеня, за особливі заслуги. Освіта технічна, та він, наче бібліограф, береже і впорядковує архів батька, цікавиться філософськими категоріями часу, матерії, простору, публікує статті на ці теми.

- А ви, Анатолію Микитовичу, бачили татову "справу" чи чули, за що він був засуджений?

- Справи не бачив. І точно не знаю, за що судили. Наче зачепилися за "одкровення" татового брата, які "видав" один підсудний. Ми ще припускали, що на тата доніс сусід Громов, "людина в цивільному: стук-стук – швидше, ніж звук", який, казали, немало людей розстріляв і який провокував батька на антисталінські розмови. Був і такий з цим Громовим випадок. Я грав у шашки з його синком Вілем, щиглями збиваючи їх. Сусід підійшов і картавим голосом спитав: "У що це ви гграєте?.." Я відповів і запропонував йому зіграти "у снайпера". Бачили б, як він почервонів, скривився, мов середа на п'ятницю, і так шарпнув Віля за ручку, що той ледве не вивихнув її. Було це в Києві, у дворику за адресою: Арсенальна, 41, де батька й арештували. За що?

Може, тайну відкриє кримінальна справа М.П.Годованця? Його син підтримав цю ідею, подав прохання у Державний архів СБУ. "Справу" Годованця ні у Хмельницькому, ні у Вінницькому, ні в Житомирському, ні в Харківському, ні в Київському, ні в Кіровоградському СБУ, тобто всюди, де працював М.Годованець і на що ми вказували в заяві, не виявили. З допомогою картотеки Міністерства внутрішніх справ, яке в 1930-х роках об'єднувало і Управління держбезпеки, "вийшли на слід" аж у Донецьку, де чомусь велися допити Микити Годованця.

Прийшли вночі. Співробітник держбезпеки Хромой показав ордер на арешт Годованця і обшук, підписаний у НКВС УРСР 29.01.1937 за № 46 – аркуш справи (а.с.) 4. "З ним ще один був. Третій залишався у "чорному вороні", – пригадує Анатолій. Мені було 11 літ. Коли мама подала татові вузлик з харчами, Хромой хихикнув: "А нащо вони йому?" Мов прийшли не з органів безпеки, а з "органів небезпеки". Другий все ж заспокоїв сім'ю: може, й згодяться".

У зведену кримінальну справу М.Годованця №6679-2ф, яку я вивчав у архіві, ввійшла його слідча справа №18379, зразу заведена згідно з постановою оперуповноваженого ІУ відділу УДБ НКВС УРСР Гапонова. Ще два підписи під постановою: "Згоден: нач. 3 відділення УДБ НКВС УРСР Пустовойтов" і "Затверджую: нач. ІУ відділу УДБ НКВС УРСР Говлич". Годованець звинувачувався в тому, що він – емісар Коновальця в Україні, створив шпигунську і диверсійну організацію, керував нею, "тобто за зраду Батьківщини". Почали слідство з надсиланням копії постанови прокурору (а. с. 2), який 29.01.37 теж прийняв постанову про арешт і утримання поета під арештом у спецкорпусі НКВС з наступним переведенням його у розпорядження УБ НКВС в м.Сталіно Донецької області (а.с.3). 31.01.1937 з'являється лист №123 начальника 8 відділу УДБ ОУ НКВС УРСР лейтенанта держбезпеки Умова і старшого інспектора, молодшого лейтенанта держбезпеки Меринова до начальника 8 відділення УДБ НКВС УРСР м.Сталіно. Лист інформує, що туди з Київської тюрми в'язня відправляють першим етапом і передають його справу з його ж документами, листуванням, рукописами тощо (а.с.7).

Доправили Годованця до місця нового утримання під арештом 4.03.1937. А постанову про запровадження справи по такій людині приймає 20.03.1937 всього-навсього сержант, Абрамович. Це оперуповноважений 4-го відділення УДБ НКВС по Донецькій області. Для попереднього звинувачення за ст.54-6 і 54-11 КК УРСР досить згоди начальника ІІ відділення капітана держбезпеки Наймана, що затверджує: начальник УДБ Загорський і що доповідають прокурору Донецької області у спеціальних справах (а.с.8). М.Годованцю інкримінується те ж саме: нелегальний зв'язок із закордоном, шпигунські дії, контрреволюційна організація... Продовжили слідство до 30.04.1937 (а.с.9).

При чому арештували М.Годованця не за прямі протиправні дії, а на основі доносу чи вибитих слідчими свідчень Цимбала Мефодія. Він, посилаючись на розмову, яка ніби відбулася у нього у с.Темне на Вінниччині з двоюрідним братом Годованця Є.Мамалигою, назвав Годованця організатором створення Горлівської шпигунсько-диверсійної організації, зв'язковим з самим керівником Української військової організації (УВО) і ОУН за кордоном. Крім того свідчив, що Годованець керував контрреволюційним підпіллям через Є.Мамалигу, який помер 1933 року.

При цьому М.Цимбал назвав ще підозрілих, з якими нібито зустрічався М.Годованець. Випливли факти листування байкаря з братами дружини Метельницькими – Володимиром і Йосипом, які проживали за кордоном. Стверджували, що в Україні він стрічався з колишніми петлюрівцями Дворкіним і Максимчуком, членом УВО Нарушевичем, який приблизно в цей час був засуджений на 10 років виправних робіт "за співпрацю з українськими націоналістами". "Викрили", що Годованець мав зв'язок з письменниками, з якими перебував у літературній спілці "Плуг" і яка була ліквідована у 1932 році. Звинувачували й за те, що він, відступивши з Директорією за кордон як працівник її Мінпродовольства, потім, повернувшись у Кам'янець-Подільський, мав зв'язок у 1920 році зі студентом Олійниковим, який, за свідченням Цимбала, був зв'язковим начальника петлюрівської контррозвідки Сушка. Це вказали у клопотанні про продовження слідства до 15.06.1937 через те, що звинувачення були не прямі, їх треба було ще довести (а.с.10).

День у день слідчий Пільдеш починає зі слів: чесно признайтеся в контрреволюційній діяльності, у злочинних зв'язках із закордоном, у шпигунстві на користь закордону, ОУН, тим паче, що проти вас свідчать інші. Деколи зачитує свідчення *цих* інших. Годованець щоразу ці звинувачення заперечує, вимагає побачення з Цимбалом.

Антилогіка дивовижна. Перше. Годованець засвідчив, що зміст рідкісного листування з братами дружини Метельницької, Володимиром (Чеснохово, Польща) та Йосипом (Нью-Йорк, США) – з приватних питань. Друге. Свідчив, що зміст листів, якими лиш раз обмінявся ще 1921 рроку з Т.Білоусом, з котрим працював у Директорії та якого чомусь називали "білогвардійцем" – з дружніх питань. Третє. У вилучених листах не виявили компромату. Та Годованець... шпигун!

Або такий "злочин". Опираючись на донос про вручення Годованцем двоюрідному брату Є.Мамализі під час зустрічі якогось видання, слідчий схилив поета до думки, що то могло бути видання "Діло", і тільки-но Годованець припустив, що це міг бути *журнал* "Діло", як внесли цей "факт злочину" в протокол, навіть попри те, що Цимбал свідчив про інше – *газету* "Діло" (а.с.112), яку байкар в очі не бачив. І незважаючи на цю "маленьку" неточність, врешті-решт, без огляду на те, що це разовий факт, через всю справу пройшло звинувачення Годованця в тому, що він *до дня арешту(?!)* розповсюджував націоналістичну зарубіжну літературу (а.с.82). Ні більше ні менше! Спочатку зробили муху, а потім з неї вже – слона!

Дуже важливе значення мало те, як відповідав Годованець на запитання про погляди різних людей. У час вимушених наклепів підсудних один на одного, протидіючи тиску слідчих, він послідовно свідчив одне й те ж: не чув контрреволюційних висловів у 30-ті роки від знайомих людей. З Мінпродовольства Директорії, згадуваного "Плуга", редакцій газет у Києві, Вінниці, Житомирі і Харкові. Сам відчувши на собі опіки обмов, він добре збагнув, що предметом осуду можуть стати не лиш дії у збройних формуваннях Петлюри, а й підозрілі погляди, помічені у 30 літ. Тому наявність таких поглядів він засвідчив лиш у Є.Мамалиги, що вмер. Завжди відповідав: "Не знаю", "Не пам'ятаю", "Не можу відповісти". А на запитання "Які політичні ідеї були у вас у той час?" відповів: "Я був прибічником української буржуазної республіки" (а.с.29), на запитання ж "Петлюрівські ідеї ви в той час пропагували?" сказав: "Так" (а.с.29).

Звісно, у Директорії працював на УНР! То вже потім, у клопотаннях про помилування він буде каятися, а тут тільки мужньо констатував те, що було з ним. Згадайте епізод з фільму "Покаяння". Підслідчі признавалися у міфічних злочинах, а слідчі з серйозним виглядом записували їх. Наче ті й інші не сповна розуму. Ну, як це можна було фіксувати такий злочин: намір прорити прохід під морською протокою! Не вистачало тільки, щоб було вказано, якою саме лопатою. Може, абсурдне мало служити за свідомий сигнал підсудних нащадкам про їхню невинність. Ми ще не знали з архівів, що навіть Максим Рильський, під тиском слідчих, себе звинувачував, правда ішов на "хитрість" – обмовляв себе в тому, "чого не робив": не оспівував комбайн – "злочинне мовчання"; у перекладацькому закутку замкнувся, не влився до загального потоку – "злочинна пасивність"; не вступив у Всеукраїнську Спілку пролетарських письменників – "злочинне відлюднення". Змушено обіцяв "живою працею" виправитися, тож і з'явилася "Пісня про Сталіна" (І.Ільєнко. Жага. К., "Дніпро", с.178, 184, 197, 198), про яку ми вже згадували у зв'язку із одним затриманням, не зафіксованим у справі. Вимушено, дорогою ціною, та великий талант М.Рильського був урятований для праці на Україну! Такі, якщо не нещадніші допити належало пройти і Годованцю. Вже в досвідченіших екзекуторів.

Коли ми з Анатолієм Годованцем заговорили про самообмови під арештом, він пригадав розповідь батька про випадок у м.Сталіно. Зібрали їх, підозрюваних у націоналістичній діяльності, ввели одного у вишиванці, дали йому слово і він закликав усіх щиросердно визнати свою вину перед владою, щоб та помилувала, бо їй, владі, мовляв, відомо й те, що самому звинуваченому про себе не відомо. На щастя, Годованця не спіймали на цей гачок, а "патріота, що розкаявся", розповідали, через 3 дні розстріляли. Наяву – стійкість у складних ситуаціях, коли слідчі щоразу вдавалися до провокацій та утисків ("Зізнайтеся у контрреволюційній діяльності", "Ви знову брешете"). Годованець здогадався, що самообмова в його ситуації не призведе до поблажки з боку слідчих чи суддів, до милості від катів, а, навпаки, гірше буде.

Ось витяг з протоколу допиту від 3 квітня 1937 року:

"**Запитання**: Слідство пропонує вам дати показання про свої контрреволюційні зв'язки і контрреволюційну діяльність.

Відповідь: У мене ніяких контрреволюційних зв'язків з українськими націоналістами, про яких я дав свідчення, не було. При цьому я знаю їх як українських націоналістів у минулому".

"**Запитання**: Хто з них був поінформований про ваші контрреволюційні погляди і плани діяльності і саму контрреволюційну діяльність?

Відповідь: Контрреволюційних поглядів у мене не було і контрреволюційної діяльності я не проводив.

Запитання: Хто з них висловлював вам свої контрреволюційні погляди, якою мірою ви ознайомлені про їх контрреволюційну діяльність?..

Відповідь: З перерахованих осіб (Максимчук, Карий, Дворкін, Яровий, Мамалига Єфрем і Нарушевич) контрреволюційні погляди висловлював тільки Мамалига, та й то після повернення з Кам'янця в 1920 році першим часом.

Запитання: Ви вказуєте на Мамалигу Єфрема, який вмер у 1933 році?

Відповідь: Так.

Запитання: Слідство ще раз констатує, що ви брешете, приховуєте свою контрреволюційну діяльність, намагаєтеся заплутати слідство.

Відповідь: - Я не брешу" (а. с. 33).

Коли 14.05.1937 М.Годованця навіть приперли до стіни свідченням Нарушевича, який проходив по слідству (засуджений на 10 років ГУЛАГу), Годованець вини своєї все одно не визнав:

"**Запитання**: За свідченням Нарушевича ви викриваєтеся у контрреволюційній діяльності і належності до УВО. Дайте свідчення з цього приводу.

Відповідь: Членом УВО я не був, з контрреволюційною організацією зв'язків не мав, контрреволюційної діяльності не проводив" (а. с. 37). І далі: "Інформації від УВО через Нарушевича не одержував" (а. с. 38).

І так день у день – голослівні звинувачення підозрюваного і категоричні заперечення, яких, видно, теж не можна було не приймати. І що ж придумав Пільдеш? Доручає Донецькій організації Спілки письменників дати експертизу байок М. Годованця (а.с15). Ось уривки з неї:

"**Висновки**

щодо рукописних матеріалів колишнього члена літературної організації "Плуг" М.Годованця.

Ознайомившись з рукописами М.Годованця, ми, члени Донецької організації Спілки Радянських Письменників Ф.Байдаченко і Ю.Черкаський, прийшли до такого висновку: серед прочитаних нами байок і віршів М. Годованця є ряд творів, які у більш чи менш прихованому вигляді несуть у собі антирадянські, контрреволюційні думки і настрої самого автора.

Беручи за основу своєї творчості езопівську мову і езопівський творчий метод, автор під виглядом безневинних "байок", і іноді "байок", які на перший погляд позитивно відображають радянську дійсність, – протягує у двозначності змісту своїх "творів" свої контрреволюційні сподівання.

У байці "Дронт" М.Годованець більш відверто говорить про свої настрої і цілі. Він бере загиблу від свого безсилля жирну і тупу пташку "Дронт" і проводить паралель між собою і нею. Син питає батька, чому загинув Дронт, потім плаче за цією пташкою. Батько гірко відповідає сину, що:

За всіх них плакать – може сліз не стати.

Твій дронт мав дзьоб тупий і ноги непрудкі,
І крила дронта не могли літати.

Далі автор заявляє, що він не віддасть свого життя так легко, як віддав його "Дронт", що буде більш рішуче боротися з навколишньою дійсністю, з якою він у стані війни (а.с.16).

Ти кажеш, друже мій, я – дронт...
Невже, мов дронт, ганебно я загину?
Ні!
Я ж на війні!
Щоб я покинув фронт?
Щоб я ряди, мов дезертир, покинув?
Не може буть цього! Люблю своє життя,
А ще більш – дні сьогоднішні і будучину,
Завжди за них з вогненним завзяттям
Готов іти на працю й на війну" (а.с.17).

Як на мене, байка на моральну тему. Пасивна, не активна та ще й не мізкувата людина, яка не бореться за своє життя, за своє майбутнє, гине. Життя треба любити і ліричний герой любить його таким, яким воно є, виявляє готовність за сучасне і майбутнє іти на працю і війну. Коли ж майбутнє бачити як комуністичне, то байка ледь не комуніста. Петро Сліпчук у 1956 році в новій експертизі мав підстави реабілітовувати цей твір як байку радянського патріота (а.с.138).

А що ж втяли на замовлення "автори експертизи" у 1937-ому?

Ось їхній присуд: "Автор звинувачує пташку, у якої був "дзьоб тупий", "крила не пружні", а тому, мовляв, і загинула! Таж зрозуміло, що в пташці "Дронт" автор вбачає розгромлені в СРСР, зокрема в Радянській Україні, контрреволюційні сили, які, на його думку, були нерішучі і надзвичайно м'які, а ось він буде діяти більш рішуче"(а.с.17). Їм і в голову не йшло, як автор міг обзивати борців за Україну, якщо це його вчорашні спільники, тупими дронтами, чи як можна "шити" автору контрреволюційність, якщо "дні сьогоднішні" він любить більше, ніж життя" (а.с.17)? Знехтували і зізнанням автора, що "Дронт" спрямований проти одного редактора, Новацького, який казав, що байка в радянських умовах не потрібна (а.с. 40).

Ще абсурдніші звинувачення "експертів" щодо Микити Годованця у критиці наступної його байки. Ось вони: "У наступній байці "Шабля і молоток" М.Годованець розвиває свої думки, закладені в "Дронті" уже більш широко і "практично". У цій байці М.Годованець розповідає, як у глухому і запорошеному кутку були заховані шабля і молоток. Автор каже:

Йшли дні:
Як лютий біль,
безрадісні, безсонячні, в журбі.
Ах, важко в закутку лежма лежать,
коли у грудях сили грають і дрижать,
коли й у снах бої завзяті сняться...

Затим автор приводить у закуток свого дивного "хазяїна", дає йому в руки шаблю, а про молоток натякає, що тому доведеться іти на "брухт". У цій байці "Шабля і молоток" М.Годованець безсумнівно оспівує збройний напад на радянську країну. Шабля відображає надії автора на приховані контрреволюційні сили, які чекають інтервентів" (а. с.17-18).

Заперечили цю маячню аж у 1957 році. П.Сліпчук: "У байці "Шабля і молоток", написаній 1936 року, М. Годованець підкреслює думку, що нам ще рано здавати в брухт зброю, що ми живемо в оточенні ворогів і повинні завжди бути готовими дати відсіч ворогам; він утверджує силу нашого радянського народу. Ця думка чітко сформульована в останніх рядках байки:

Боятися за долю, за свою
Не має той ніколи і ніде,

Хто з нами разом і в бою
І в праці дружно в ногу йде" (а. с. 136-137).

"Експерти" писали й таке: "Для прикладу можна взяти і байку "Піп Анемподист". У цій байці автор розповідає, як піп Анемподист зайшов до селянина і почав співати молитву про "різдво". У селянина висів портрет Карла Маркса. Селянин, бажаючи показати, що він не вірить в бога, ніби просить попа, щоб той заспівав перед портретом Карла Маркса Інтернаціонал. На подив селянина піп начебто виконує Інтернаціонал. Тоді селянин питає, де він його вивчив. І чує таку відповідь:

Тричі плюнувши, коло дверей,
відповідас ісрей:
- Я цього гімна неподобного
навчивсь від сина єдиноутробного,
що зрікся матері й отця
й хто зна, де нині обрітається,
чи на роботі де, чи в школі
і пробувас в комсомолі.

Крім брудної брехні на радянського селянина, що мов просив попа заспівати Інтернаціонал перед портретом К.Маркса, крім обмови комсомолу, що, мовляв, там попівські синочки – автор не просто так уживає слово "Гімна неподобного" у спрямуванні такому. Чесний український письменник так би не втискав цього слова, яке тут подано для знущання над цим звуком, що набуває в цьому контексті зовсім іншого змісту. Без сумніву ця байка вся притягнута за вуха, щоб заплямувати Інтернаціонал" (а. с.19-20).

Ці "експерти", які нерідко не знали, як розставити коми, не відали, що вони критикують не М.Годованця, а, власне, улюбленця Сталіна, поета революції Дем'яна Бєдного, чию байку, як свідчив арештований, він переклав у повній відповідності оригіналу (а с. 40).

Через це Сліпчук навіть не бачив потреби сперечатися з "експертами", зазначив лише: "Байка "Піп Анемподист" (1924) висміює лицемірство і жадібність попа, який задля особистої вигоди ладний іти на все" (а.с.138). "Інша справа, що ця байка, як і "Дронт", дуже слабка своїми літературними якостями". Зрозуміло, "експерти", з огляду на їхню примітивність, не здатні були помітити іншої "вини" байкаря – показу такого бридкого явища сталінізму, як спонукованого владою зречення рідного батька, якщо він був священиком, задля двоєдушного виживання.

Загалом "експерти" осудили такі байки, як "Дронт","Шабля і молоток", "Ме-ме", "Піп Анемподист", "Повитиця", "Наша рада", "Ласка", "Розмова на обніжку", "Шашель", "Зозуля", "Пісні Геннадія" і "Володимиру Івановичу" (а.с.16-25).

14.05.1937 слідчий так розпинав в'язня: "Експертизою Донецької організації Спілки радянських письменників доведено, що ваші твори "Дронт", "Шабля і молоток", "Повитиця", "Наша рада", "Ласка", перекладена вами байка "Піп Анемподист" мають контрреволюційний характер" (а. с. 40).

А 15.05.1937 начальник 3 відділення ІУ відділу УДБ НКВС по Донецькій області Пільдеш у постанові щодо прилучення до справи рукописів (а.с.15) зазначив: "Розглянувши матеріали обшуку у гр.Годованця, його матеріали віддав на експертизу в Донецьку організацію Спілки письменників. Експертизою встановлено, що ряд творів Годованця М.П. має контрреволюційний характер ("Дронт", "Наша рада", "Піп Анемподист" та інші)".

Підсумкове звинувачення у справі Годованця М.П. за статтями 54-6, 54-11 КК УРСР, підписане 31.05.1937 згадуваним Пільдешем за згодою начальника ІУ відділу УДБ НКВС Донецької області Гольдмана, що затвердив начальник цього УДБ Леопольд, вказує, мабуть, на найбільше доведений злочин байкаря: "У своїх художніх творах у замаскованому вигляді здійснював контрреволюційну пропаганду, відображав інтервенціоністські устремління і висловлював вороже ставлення до колгоспного будівництва" (а.с.80).

За відсутності у справі постанови особливої наради при МВС СРСР не видно, за які саме байки Годованця звинуватили остаточно. Відомо, що на прохання М.Годованця про помилування на ім'я Голови

Верховної ради СРСР Шверника М.М. від 22.08.1949 (вхідний № 12736 від 14.IX.1949, справа 9-64912/ 9-949) відмова ґрунтувалася передусім на підставі звинувачення у контрреволюційній спрямованості його творчості. Це зазначила начальник 1 відділення відділу "А" УМДБ Харківської області майор Лебедєва, яка "знайшла" головну вину Годованця. в тому, що він "у своїх художніх творах у замаскованому вигляді проводив контрреволюційну пропаганду, відображаючи сподівання на інтервенцію і висловлював вороже ставлення до колгоспного будівництва". Вона "вважала б від зняття судимості утриматися" (а.с.92). Її підтримав начальник відділу "А" УМДБ Харківської області майор Головатенко і затвердив це начальник УМДБ Харківської області полковник Черних 15.06.1950 (а.с.93).

Ось чому у клопотанні про помилування на ім'я Військового прокурора СРСР від 10 .06.1956 (а.с.97) Годованець вимагав спростування звинувачення про контрреволюційний характеру його байок. Він, зокрема, писав: "З 5 творів для доказу цього 3 байки були байками Д.Бєдного, перекладені мною мовою українською, а дві мої були одними з характерних байок періоду класової боротьби, які неодноразово публікувалися у збірниках і відривних календарях і передавалися по радіо. Збірник, до якого були вміщені ці байки, одержав прекрасну оцінку..." (М.,"Земля советская", №12 за 1932 р., і Х.,"Плуг" №12 за 1932 р.).

Отже, для реабілітації М.Годованця мала значення нова експертна оцінка його творів. Бути експертом доручили члену СПУ, відомому байкарю і сатирику Петру Сліпчуку. У новому висновку в серпні 1957 року (а.с.136-189) Сліпчук довів, що байки не контрреволюційні. Змовчав лиш про байку "Наша рада", в якій показане важке становище села часів примусової колективізації:

У цигарковий дим вплелась журба-нудьга.
Жують болячку. Сотий вже говорить:
- Та як же бути, братці? Га?.
Сусід-колгосп позичити не в змозі (а.с.22).

Боляче, що Годованець страждав не лиш на Колимі, а скрізь, до 1957 року. Судженому як "ворог народу" не надавали роботу, не довіряли жити вдома. Виснажувала тяганина з реабілітацією. Якщо і за таких умов за підрахунками сина, створив 509 оригінальних байок, не враховуючи їх варіантів, – це навдивовиж звитяжна праця Байкаря!

Допити М.Годованця мене так вразили, що я присвятив їм байку:

ДОПИТ

За мотивами "справи" Микити Годованця

Уперто Вовк Коня питав одне і те ж:
- Чому це із вогнем ти заграєш?
Як при дорозі Лев, чи я стою,
Чому не хилиш голову свою?
- Як голову хилить, то ж – глипати під ноги.
Я ж маю бачити всі звивини дороги, –
Кінь пояснив. – Та Вовк своє: – Виляєш?
А сам нам яму копитом копаєш.
- Та то, – Кінь каже, – я гострю копита.
- А це ще згірш – ти хочеш зуби бити,
Як хтось тебе візьметься запрягти?..
Не нашим духом, видно, дишеш ти!..
Ми чуємо: ти про своє іржеш –
Слону за море знаки подаєш,
Щоб Слон примчав і всіх нас потоптав.
Але затям, не ловимо ми гав...
Доскачешся, гнідий, – намнемо боки.

Затям: нам все відомо від Сороки!
- Та звідки ж зна про мене птаха та?
- Сорока знас все, лиш притисни хвоста!

...Мораль, як не крути, тут є таки:
У справ замовних – довгі язики.
І де закон – тайга, не жди якогось права,
Бо замість суду там – лише розправа.

Я читав протоколи і обурювався: за що таки судили Годованця! Справа шита білими нитками! Хотів глянути в очі "експертам" з Донецька. А прочитав протоколи допиту редактора "Советского шахтера" Байдаченка 1957 року й бридко стало. Ось рядки допиту, що вів у Сталіно 14.06.1957 слідчий УКДБ при Раді Міністрів УРСР майор держбезпеки Мочула (а.с.106-107):

"**Запитання**: Чи знаєте ви Годованця Микиту Павловича як колишнього письменника-байкаря?

Відповідь: Годованця Микиту Павловича як письменника-байкаря і взагалі громадянина я не знав і не знаю. В числі письменників Донбасу ні до Вітчизняної війни, ні після війни Годованця не було.

Запитання: ...На якій підставі ви як колишні експерти комісії прийшли до висновку, що творчість М.Годованця є шкідливою для радянського народу і контрреволюційною за своєю спрямованістю?

Відповідь: У ті роки (1937-1938) було викрито так званих ворогів народу, як тоді називали кожного арештованого. 6 травня я і Юрій Черкаський (поет) були викликані в управління НКВС по Донецькій області, де нам було авторитетно заявлено, що ними арештований і викритий ворог народу Годованець, який видає себе за письменника, який своїх творів не публікував, а в рукописному вигляді розповсюджував серед громадян. Нам дали рукописні вірші і запропонували написати свою думку про їхній ідейний зміст.

Ми з поетом Черкаським перечитали дані нам рукописні вірші Годованця і, виходячи з тих обставин і з урахуванням, що нам Годованця назвали ворогом народу і навіть говорили, що він польський шпигун, написали свої висновки, які викладені в поданому мені документі".

"Експерт" залишився при думці, що в деяких байках "висловлюються в прихованій формі антирадянські міркування або настрої". Вистачило духу тільки на таке зізнання: "Деякі ж байки ми в той період дещо переоцінили в бік їх антирадянських настроїв". І далі:

"**Запитання**: Розмовляли ви з Годованцем про ідейний зміст його віршів?

Відповідь. Ні. З Годованцем про ідейний зміст його віршів ми не розмовляли, тому що нам цього не пропонували, а ми не просили надати нам таку можливість" (а.с.106 –107).

Ніякого каяття, спростування! То ж як поглянути в очі людині, в якої нема очей?!

М.Годованець здогадувався про справжню причину його осуду. У листі до Міністерства держбезпеки СРСР 10.05.1951 він писав: "Можливо, трагічний вплив на рішення щодо мене мало те, що у свій час я потрапив під час повстання проти гетьмана і німецьких окупантів у продовольчий відділ Директорії, що очолила на Правобережній Україні це повстання, де я тоді працював інструктором по кооперації (а кооперація входила в цей відділ). У цьому вся трагедія мого життя..." (додаток на 63-а., а.2). А інші "злочини"? Їх просто фабрикували. У клопотанні до Верховної ради СРСР 22.08.1949 Годованець в кінці тексту зазначав:"Я пишу так докладно тому, що не знаю, за що був засуджений: слідчий висловлював мені різні звинувачення, а визнав я лише одне і то з непорозуміння – про передачу брату неіснуючого журналу УНДО "Діло" (додаток на 63-а., а.4). У листі до Сталінської обласної військової прокуратури 11.03.1957 Годованець вказав: "Слідчий вів мою справу нечесно: він прекрасно бачив, що я помиляюся, вважаючи, що орган УНДО "Діло" – це журнал, не газета, як було насправді" (а.с.101). М.Годованець обурювався: "Невже ми спільними зусиллями не можемо з'ясувати всі обставини фальсифікації радянської законності, допущеної НКВС?.." (а.с.101).

І я подумав: чи не мстили так Годованцю лише за те, що він працював на УНР? Мабуть, не випадково 1.05.1937 у постанові помічника прокурора Харківського військового округу Олександрова про надсилання справи Годованця на розгляд особливої наради при МВС СРСР зазначено, що він брав участь у "бандах Петлюри" (а.с. 84). Тобто: навіть продовольче міністерство вважали бандою. Чи не *це* було головною "провиною" підсудного, за яку карали насправді? Чи не тому байкар не згадував, принаймні

я не чув від нього, про його роботу в Директорії? Чи не цинічна зачистка то спецслужбами навіть *потенційних* ворогів режиму на замовлення того ж режиму?!

Про неприязне ставлення імперії до України свідчить не лише нищення її еліти, а й мінімальне залучення українців у спецслужби. За журналом "З архівів ВУЧК, ГПУ, НКВД, КГБ" №2 (К., "Старт», 2001) у статті В.Золотарьова (Харків) "Начальницький склад НКВС УСРР у середині 30-х років" картина така: "*Національність*. Національний склад найвищого керівництва НКВС УСРР був таким: євреї – 60 (66,67 %), росіяни – 13 (14,44 %), українці – 6 (6,67%)". Решта – представники інших національностей. «Отже, ні про яку українізацію органів держбезпеки, про що стверджують деякі російські дослідники, мова йти не може" (ст.331).

Як М.Годованець міг згадувати про УНР, у час, коли репресії проти історичної правди, русифікація у масці інтервихування тривали і в 60-70-х роках? Методи – інші, цілі – ті ж. Сам генсек КПРС Л.Брежнєв, не шкодуючи дорогоцінного свого часу, довго націлював академіка Ф.Овчаренка як секретаря ЦК КПУ на головні цілі: "Тримати у центрі уваги, посилювати боротьбу з українським буржуазним націоналізмом і всіляко прискорювати асиміляцію української нації!" (К.Ф.Овчаренко. Спогади., ст.162-163). А такі, як І.Дзюба, як В.Стус, В.Чорновіл, ризикуючи життям, збирали дані, прагнули розкрити очі керівництву СРСР, що на місцях порушується ленінська національна політика. А ЦК КПСС, виявляється, все знав і саме цю політику свідомо спрямовував на місцях. Добре, що Годованець це розумів, не підставив себе для нового арешту, добився таки, щоб реабілітували. Київський військовий трибунал 10.03.1957 прийняв рішення про те, щоб "постанову особливої наради при НКВС СРСР від 13.06.1937 відмінити, справу припинити за відсутністю складу злочину" (а.с.73). 11 вересня 1957 року Микиті Годованцю нарешті було видано військовим трибуналом довідку про те, що його справа припинена і він реабілітований. Підпис: За голову ВТ КВО полковник юстиції Коломойцев, Київ, Артема, 59.

Дивлюсь на цю довідку, пригадую протоколи допиту і думаю собі: нині навіть серійні вбивці, прихватизатори, чиновники, що обкрадають державу, мають послуги адвокатів, а тоді жертви режиму в разі арешту – не мали. Один слідчий міг приймати *постанову* щодо долі арештованого, а його начальник, як правило, згоджувався, а ще вищий остаточно затверджував. Чи це не знизу так починалася зловісна найвища "трійка", що не боялася навіть святої Трійці!

Мовою розправ була тільки російська. Адже долю арештованих вирішували не цивільні суди, а особлива нарада при НКВС чи військовий трибунал. Наче держава перебувала у стані війни з власним народом. Їй була незрозуміла українська мова, як і гірка українська доля. Боляче, що досі дикі злочини імперського режиму, в тому числі інерція зросійщення, декого нічому не навчили: портрети вождя жахливих репресій, як святого, носять збурені натовпи, які сліпо йдуть за "конотопською відьмою", що "висвятилася" на "попа Гапона" чи за сталіністами, які прагнуть відновити СРСР у вигляді ЄЕПу (Єдиного економічного простору), забувши, що нечувані в історії репресії і голодомори творилися в Україні саме тоді, коли вона була в складі Союзу.

Я привертаю увагу до творчості покійного, бо й живим, якщо це вірші чи байки, а не сенсаційне чтиво, видати твори важко. На жаль, нині доля самого існування письменника віддана на відкуп комерції. Тому за загальновизнані надбання мусимо боротися. Адже і в час ринку назви книг Микити Годованця стріляють у десятку: "Ріка мудрості", "Осел на хаті", "Вужі під яслами","Талановита тріска", "Заяча математика", "Веселий Педант", у перекладі російською – "Почтительный поросенок", "Соловей в курятнике", "Медвежьи танцы".

У вітанні СПУ М.П.Годованцю з нагоди його 80-річчя 1973 року сказано, що його твори – окраса і набуток всієї нашої літератури, що вони "нещадно борються з пережитками минулого". А чом ці байки, подумалось, і нині не можуть боротися "з пережитками минулого", тим паче, що минуле капіталістичне стає "сучасним", а радянське – "пережитками соціалізму"? Як Лисиця на очах у Лева ділить між звірами Вола, а все перепадає Леву та Лисиці ("Задок візьму собі, А решту, царю наш, тобі!"), то чи це не сучасна прихватизація? ("Як вони Вола ділили",1956).

Дуже важливо, щоб нові покоління щедро збагачувались нетлінними скарбами оригінальних і перекладних творів Байкаря, з новими коментарями і оцінками, з огляду на те, що раніше вони "в критичній літературі не раз підганялися до потреб комуністичної ідеології, хоча авторові досягнення були значно ширші та глибші" (Роман Болюх).

Помер Микита Годованець 28.08.1974 року. Зворушливим був заповіт видатного письменника, який рідні виконали. Ховали його з записною книжкою і авторучкою в нагрудній кишені. Щоб усі бачили: він і *там* працюватиме. Байкар працює. Творами, які збереглися в державних і домашніх бібліотеках. Та Байкар більше б працював, якби за перевидання його творів, створення музеїв Микити Годованця, відновлення повноцінних щорічних всеукраїнських свят сатири і гумору, присвячених йому, взялися Мінкультури і туризму України, Хмельницька і Кіровоградська обласні держадміністрації, міський голова Кам'янця-Подільського, Інститут літератури НАН України, видавництва художньої літератури, меценати, широка громадськість!

Василь Василашко,
заслужений журналіст України, лауреат літературної премії імені Лесі Українки

ДОКУМЕНТИ ЗВИНУВАЧУЮТЬ

Миколюк В.К. (1904-1937) письменник,
уродженець села Могильного Гайворонського району

Пам'ятаю сонячний день 1 квітня 1957 року. Поштовим повідомленням я викликався до слідчого трибуналу Одеського військового округу. Зразу виникло запитання: з якого приводу? Ніч минула в думах і тривогах.

– Ми запросили вас, – сказав мені досить симпатичний капітан юстиції, – як спеціаліста з української літератури. Нам потрібна ваша допомога.

На серці полегшення. Ще б пак – я не звинувачений (як у ті роки було легко звинуватити будь-яку людину в безлічі найнеймовірніших гріхів), я не свідок (свідки в той час дуже легко ставали звинуваченими), я консультант – "потрібна ваша допомога".

– В Одесі був такий письменник, – продовжував капітан, – він навіть очолював місцеву творчу організацію, Василь Миколайович Миколюк. Це було в 1935-1937 роках. Можливо, ви його знали?

Відповідаю, що я приїхав до Одеси у серпні 1937 року. Поступав на українське відділення філологічного факультету Державного університету. Писав до того часу вірші і оповідання, але до письменницької організації ніякого стосунку не мав і про Миколюка нічого не знав.

– Тим краще, – каже капітан. – Це дасть вам можливість об'єктивно оцінити його твори. Капітан звівся, підійшов до масивного сейфу, відкрив його і дістав дві невеликих книги – "У павутинні" та "Завіса гір"; за різні роки, починаючи з 1926-го, журнали "Провісень", "Блиски", "Металеві дні" та "Літературний Жовтень", в яких були надруковані уривок із повісті "Самсон" (1927 рік), оповідання "Сміються весни", "Коли заходить сонце", "Крилатий змій", "За що?", "Де панували хижаки", поема-трагічний етюд "Йоган Бернштейн" (1935). – Ось це праці Миколюка. Ви повинні їх уважно перечитати, оцінити і написати свою думку. Нас, – підкреслив капітан, – цікавить їх ідейний зміст, ну і, звичайно, художній. Працювати будете ось у тій кімнаті – прошу вас...

Я піднявся, взяв книги і журнали, пішов за капітаном...

– Ось за цим столом, – показав на стіл біля вікна. – Виносити книги не можна. Про наше завдання ніхто не повинен знати.

Він помовчав, очевидно, вивчав мою реакцію на його напуття, а потім спитав:

– Скільки вам треба буде часу?

– Якби я працював удома – тиждень, а якщо тут – у мене є службові обов'язки – тижнів три.

– Нас це влаштовує. Приходьте в зручний для вас час і працюйте. Я завжди на місці.

Через два тижні я прочитав усе написане Василем Миколюком, написав широку рецензію, зробив висновок, що ідейних зривів, національних тенденцій і заклику до повалення Радянської влади я не знаходжу, що твори нерівноцінні, в художньому плані посередні, що видати можна тільки повісті "Завіса гір", "У павутинні", поему "Йоган Берштейн".

Прочитавши рецензію, капітан подякував мені і сказав:

– Тепер я вам можу розкрити причину нашого до вас звернення. Миколюк був судимий як ворог народу. Його розстріляли в 1937 році. Тоді ж осудили і його дружину. Вона відбула строк, приїхала в Одесу. Тепер звернулася до Генерального прокурора Союзу з проханням про реабілітацію. Ми вивчили його справу, вважаємо її липовою. Зараз складаємо довідку для наших органів. До неї приєднаємо ваші висновки.

Далі події розвивалися швидко. В березні 1958 року дружина письменника Марія Степанівна одержала з Військової колегії Верховного суду довідку під номером 411-841/58, датовану 15 березня. У ній повідомлялось: "Справа по звинувачуванню Миколюка Василя Корнійовича, який до арешту (18 квітня 1937 року) працював відповідальним секретарем Спілки радянських письменників в м.Одесі, переглянута військовою колегією Верховного суду СРСР 27 лютого 1958 року.

Розкуркулення батьків Василя Миколюка. Зима 1932 року, с. Могильне

Вирок військової колегії від 23 вересня 1937 року щодо Миколюка Василя Корнійовича за обставинами, що знову відкрилися, відмінений і справа припинена за відсутністю складу злочину.

Миколюк Василь Корнійович реабілітований посмертно. Головуючий судового складу військової колегії Верховного суду СРСР генерал-майор юстиції А.Костромін".

Після ознайомлення з цим документом я підготував до видання кращі твори письменника. Вони вийшли в світ з моєю передмовою у видавництві "Маяк" (Василь Миколюк "Завіса гір", Одеса, 1965 рік). Знайшов рукопис і машинописний текст п'єси "Переможці смерті", яка 1933 року була поставлена режисером Євгеном Курченком на сцені Одеського театру робітничої молоді і яку, вважаю, слід видати. А коли відкрились архіви КДБ, я познайомився з особистою справою Василя Корнійовича. Ось обвинувачувальний висновок – цей жахливий документ.

"УДБ УНКВС по Одеській області викрита і ліквідована контрреволюційна українська націонал-фашистська організація, яка ставила перед собою мету повалення Радянської влади, насильне відторгнення України від СРСР і створення самостійної української держави фашистського напрямку.

У цій справі 18 квітня 1937 року арештований і притягнутий до відповідальності один з найактивніших учасників указаної організації, письменник – Миколюк Василь Корнійович. Проведеним слідством і особистим признанням звинуваченого Миколюка встановлено, що він ще в 1919 році ввійшов до складу молодіжної націоналістичної групи, керованою галичанином, професором Грицаком, який потім виїхав у Галичину".

Тут усе, як кажуть, шите білими нитками. По-перше, в Одеській області, як свідчать документи, ніякої "контрреволюційної української націонал-фашистської організації" не існувало.

Друге: про особисте признання. ПРОТЯГОМ трьох місяців допитів підслідний категорично заперечував свою вину. І тоді слідчий від слів, інтриг, провокацій перейшов до фізичних катувань. Вчорашній стійкий боєць-правдолюб здався, 9 серпня він пише заяву-признання. Він приносить вибачення, що затягнув слідство, вводив в оману, а тепер нібито все зважив і вирішив бути до кінця відвертим і чесним. Він омовляє себе.

Третє. В 1919 році Миколюку було тільки п'ятнадцять років і говорити про якусь серйозну політичну роботу "в молодіжній націоналістичній групі" безглуздо. А якщо врахувати, що в тому ж дев'ятнадцятому році помер його батько, і Василь, старший в сім'ї, став годувальником сім'ї – тим більше.

Але вернемося до обвинувачувального висновку.

"З 1935 року був активним учасником контрреволюційної націонал-фашистської організації..."

Ось висновки складача обвинувачувального висновку начальника третього відділення УДБ УНКВС молодшого лейтенанта державної безпеки Олейникова про ворожу діяльність Миколюка:

"...Був поінформований про основну мету організації – добитися повалення Радянської влади, насильного відторгнення України від СРСР і створення самостійної української держави фашистського типу. Знав також про диверсійно-шкідницькі установки організації на воєнний період.

В 1935 році звинувачений Миколюк був детально проінформований Свершком про те, що контрреволюційна націонал-фашистська організація стоїть на позиціях терору і що вона блокується в своїй контрреволюційній діяльності з троцькістами і правими. Повністю поділяючи терористичні установки організації, особисто проявляв різкі терористичні намагання по відношенню до вождя народів".

І знову йдуть посилання на протокол допиту (після "фіз. впливу").

"...Основними засобами боротьби за досягнення поставленої мети було: збройне повстання, проведення шкідницької роботи, здійснення диверсійних робіт, а також індивідуальний терор..."

"...Барабанчук в неоднаразових бесідах зі мною висловлював терористичні настрої і погрози на адресу тов.Сталіна... Повинен також заявити, що терористичні настрої Барабанчука я підтримував, а іноді й сам був ініціатором їх висловлювань..."

Але цього Олейникову здалося мало. Він згадав, що Миколюк письменник. Почалися догадки і вигадки про диверсію, закладену в його творах. Мета поставлена. За нею зразу появляється рішення. Ось воно:

"Примкнувши до організації, звинувачений Миколюк прийняв завдання від Свершка і Барабанчука написати твір, в якому в завуальованому вигляді викласти націонал-фашистські прагнення для ідеологічної обробки мас".

Вершиною цих вигадок було коротке резюме:

"Звинувачений Миколюк повністю визнав себе винним. Крім того викривається показаннями арештованих учасників організації Барабанчука, Новохатька, Кучми, Мальцева і очними ставками з Барабанчуком, Кучмою, Мальцевим і Новохатьком".

На основі викладеного ЗВИНУВАЧУЄТЬСЯ:

Миколюк Василь Корнійович, 1904 року народження, уродженець села Могильне Гайворонського району Одеської області, українець, громадянин СРСР, у минулому активний діяч "Просвіти", до арешту письменник, в тому, що:

а) – є активним учасником контрреволюційної української націонал-фашистської організації, яка стояла на позиціях терору, мала диверсійно-шкідницькі установки на воєнний час і ставила перед собою мету повалення Радянської влади, насильницьке відторгнення України від СРСР і створення самостійної української держави фашистського типу;

б) – знав і повністю поділяв терористичні установки організації, особисто проявляв різкі терористичні прагнення щодо вождя народів;

в) – особисто втягнув у контрреволюційну націонал-фашистську організацію Кучму, тобто, в скоєнні злочинів, передбачених ст.ст. 54-8 і 54-11 КК УРСР.

На основі викладеного обвинувачений Миколюк Василь Корнійович підлягає суду військової колегії Верховного суду Союзу РСР, в порядку закону від 1-го грудня 1934 року".

23 вересня 1937 року відбулася виїзна сесія колегії Верховного суду СРСР. Вирок був коротким і категоричним: до вищої міри кримінального покарання – розстрілу з конфіскацією всього особисто йому належного майна.

Вирок остаточний, оскарженню не підлягає і на основі, постанови ЦВКа СРСР від 1 грудня 1934 року підлягає негайному виконанню". Як записано – так і зроблено.

"Вирок про розстріл Миколюка Василя Корнійовича приведений до виконання в м.Одесі 24 вересня 1937 року.

Акт про приведення вироку до виконання зберігається в особливому архіві першого спецвідділу НКВС СРСР. Том № х1. Лист 24".

Читаю сторінку за сторінкою особисту справу Василя Корнійовича Миколюка, і від жаху волосся ворушиться. Ось діяння культу Сталіна, ось пряме, документальне звинувачення його злодіянь.

Іван Дузь

«ГРАЄ СТАЛІН НА СКРИПОЧКУ...»

Мабуть, у повсякденному житті цих людей пісні не грали аж такої великої ролі, але вийшло так, що саме вони стали фатальними для їхньої долі. Цей незмінний атрибут життя українців, бо ж саме у слово, у пісню споконвіку переливали вони і радість, і тугу, і сміх, і сльози, став причиною руйнування великої родини, смерті, посиротіння дітей, крові, неймовірних мук. Просто, українці вважали, що влада, відібравши у них майно, змусивши працювати за трудодні, не може позбавити їх природнього права висловлювати свої почуття у пісні. Одне діло – говорити звичайними словами, але ж це пісня... Та радянська влада була іншої думки. Її якраз і лякало, що це пісня, що вона розлітається з неймовірною швидкістю і має силу, непідвладну циркулярам і наказам...

Петро Чернець з дитинства бачив себе господарем. Майна, успадкованого від батьків та надбаного власною працею, вистачало, щоб налагодити добре господарство. Може, й тому Петро довго не женився, а перед самим розкуркуленням (хто ж знав, що воно так повернеться!) взяв набагато молодшу за себе чорняву і голосисту Горпину. Всього рік прожили вони у щасті та добрі. А потім – розкуркулення, арешт, втеча на Донбас, знову арешт, знову втеча... Прикипіла до рідних місць, своєї землі та родини українська душа вела його до рідного села Великі Мочульці, що в Теплицькому районі Вінницької області, але щоразу цей потяг, це підсвідоме бажання жити по-людському (може ж таки влада зрозуміє, що з народом так не можна поводитися?) підводило: його знову арештовували. Тому вирішив податися разом з дружиною на сусідню Гайворонщину, де жили Горпинині родичі.

Вона пішла працювати у місцевий колгосп імені Калініна (треба ж якось жити), а Петро ніяк не міг нагріти собі місця. Зрозуміло, власне розчарування, образу на владу, розтоптані нею надії на заможне і спокійне життя не міг, та й не хотів приховувати від оточуючих. Він про це говорив відверто, називаючи Леніна і Сталіна, вкупі з радвладою та працівниками місцевої сільради, грабіжниками і бандитами. Настрої чоловіка не могли не передатися Горпині. І вона, працюючи в ланці разом з іншими жінками, виспівувала за роботою свої жалі та образи. Тільки співала вона пісні, які складав її дядько Семен Феденко, давно відомий у селі, як жартун, дотепник та автор дошкульних куплетів про владу і її керманичів.

Уже після арешту цих творців усної народної творчості, бригадир городньої бригади села Бродки свідчитиме: "У нашому селі ще з 30-го року усно передаються дуже багато антирадянських пісень і приказок, а з 36-го року майже все село знає пісню контрреволюційного змісту про Сталіна. Я особисто багато разів чув її від молоді. Усі ці пісні складає і розпускає Семен Феденко. Він складає їх, звідколи існує радвлада... Його рідний брат був прикажчиком у поміщика Михайловського, розкуркулений ще в 20-их роках..."

Крамольні пісні розповсюджувала по селу не лише Горпина Чернець, племінниці Семена Калістратовича Варвара Столярчук та Степанида Мельник теж частенько привселюдно співали ті пісні. Саме від них і перейняла ті співи Горпина. Син Степаниди Петро на прохання матері переписав пісню "Грає Сталін на скрипочку..." спеціально для тітки Горпини.

"Під час роботи Чернець Горпина систематично співала контрреволюційну пісню про податки і про Сталіна і цією піснею повністю компрометувала заходи радвлади і партії та тов.Сталіна. Причому співала їх не тільки мені, а всім колгоспницям, які працювали в ланці", – свідчитиме якась запопадлива чи налякана органами сапальниця. Зрозуміло, влада улітку 1937-го, коли багато хто й тіні своєї боявся, не могла допустити, щоб над колгоспним ланом линуло:

Грає Сталін на скрипочку, а струни із рути.
Як заграє – серце в'яне, що в сільраду чути.
Ой, ті струни, то ж не з рути, а, певно, із баса.
Як заграє – серце в'яне на 30 кіл мняса.

Не могли надихати місцевих комуністів і пісні типу: "Коли Ленін помирав, Сталіну наказував, щоб той хліба не давав, сала не показував". Або жарти на кшталт: "Утік соз від артілі аж на дві неділі" чи "зорем цвинтар на город". У таких жартах та піснях зосереджувалась уся, можлива у 1937-ому році, внутрішня незалежність людини, іронія над своїм тяжким та гірким життям і тією владою, яка таке життя організувала. У комуністичному раю навіть такої (Оруел відпочиває) незалежності не могли допустити, отож, злісного куркуля і ворога Петра Чернеця розстріляли, його дружина, як і її сестри Варвара і Степанида та дядько Семен отримали по вісім років таборів.

У їхній справі лишилися пожовклі папірці, де напівграмотною рукою виведені криві рядочки пісень та жартів. Очевидно, навіть таким примітивним чином зафіксовано не всі ті перли, що передавалися з уст в уста і так дратували тодішню владу. Але те, що збереглося – свідчення внутрішньої свободи українців під час чорної ночі комуністичних репресій.

Звичайно, крім пісень, їх звинуватили у нелояльності до колгоспного ладу, участь у так званих волинках, що, власне, на початку 30-их можна було інкримінувати будь-якому селянинові.

* * *

Подальша доля Горпини Чернець невідома, Семен Феденко у лютому 1939-го помер у Соввостлазі, а Варвара і Степанида, відбувши терміни покарання на Колимі, повернулися додому. Варвара померла у 1957-ому, а Степанида аж через п'ять років після її смерті написала скаргу, за якою було проведено додаткове розслідування. У скарзі вона пише, що на момент арешту була вагітна і мала на той час ще чотирьох дітей – від одного до семи років...

Перевірка визнала, що засуджена без достатніх підстав тільки Варвара Столярчук, усі ж інші – цілком заслужено, скаргу фактично залишили без задоволення. І лише у 1988-ому Петру Мельнику в Донецьку область повідомили, що постанову трійки від 1 вересня 1937 року щодо його матері та інших родичів відмінено.

Світлана Орел

СПИСКИ РЕАБІЛІТОВАНИХ ЖЕРТВ ТОТАЛІТАРНОГО РЕЖИМУ

АЛЕШКО МИХАЙЛО МИХАЙЛОВИЧ, 1926 р.н., с.Середняки Слуцького району Мінської області, білорус, освіта початкова, проживав у смт Завалля, маляр графітного комбінату. Заарештований 15.01.1959 УКДБ Кіровоградської області ("писав у партійні й радянські органи необгрунтовані скарги і заяви; писав і зберігав вірші та щоденники у 1953-58 роках – чотири загальні зошити та окремі аркуші вилучені 19.02.1959 на квартирі дружини – з наклепами на адресу керівників партії та радянського уряду, соціалістичну систему народного господарства; серед робітників комбінату вів розмови антирадянського змісту"; "у 1956 році хотів покінчити життя самогубством, ковтнувши пакет з голками"). Засуджений 28.04.1959 Кіровоградським облсудом до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 14.07.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. Батько Михайло Андрійович, репресований 1937 року, помер у в'язниці 1939-го. (П – 14261)

АНДРИШИН ІВАН ТИХОНОВИЧ, 1899 р.н., с.Попилюхи Піщанського району Вінницької області, українець, освіта 1 клас, проживав у с.Струнькове (нині у складі м.Гайворона), паровозний машиніст залізничної станції. Заарештований 5.01.1938 шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС (шкідництво: "організація аварії пасажирського потягу"). Засуджений 7.04.1938 трійкою УНКВС Вінницької області до 10 років ув'язнення в далеких таборах. Реабілітований 4.04.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3534)

АНТИПОВ ГЛІБ ОЛЕКСІЙОВИЧ, 1884 р.н., с.Семенкове Андреєво-Годуновської волості Володимирської (за іншими даними Івановської) області (Росія), росіянин, освіта початкова, член ВКП(б) у 1917-23 роках – виключений "за толстовські переконання", проживав на ст.Гайворон, годинниковий майстер дистанції зв'язку Південно-Західної залізниці. Заарештований 2.07.1937 6-им відділенням УДБ НКВС ст.Гайворон (антирадянська агітація: "говорив, що Зінов'єв, Сокольников, Муралов були репресовані неправильно, вони не могли бути зрадниками батьківщини, що колективізація впроваджувалась силувано, проти волі селянства; виступав на робітничих зборах, щоб керівництво державою передати незалежним профспілкам"; "при обшуку виявлена контрреволюційна література ворогів народу Зінов'єва, Бухаріна, Троцького і Радека"). Засуджений 20.10.1937 трійкою УНКВС Вінницької області до розстрілу, вирок виконано 1.02.1938. Реабілітований 13.12.1957 трибуналом Прикарпатського військового округу. (П – 3987)

АНТОНЮК ЯКІВ САМСОНОВИЧ, 1892 р.н., с.Бандурове, українець, неписьменний, член колгоспу "Правда". Заарештований 27.09.1937 Гайворонським РВ НКВС ("член контрреволюційного угруповання, зводив наклепи на умови життя в СРСР" – *див. Сава Грабовий*). Засуджений 27.11.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 13.12.1937. Реабілітований 5.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11516)

АРАМОВИЧ АНТОН НАПОЛЕОНОВИЧ, 1894 р.н., м.Вітебськ (Білорусія), латиш, письменний, проживав у Гайвороні, завідувач теплої промивки депо залізничної станції. Заарештований 14.01.1938 шляхово-транспортним відділом НКВС Південно-Західної залізниці (зв'язок з контрреволюційною шпигунською організацією). Засуджений 15.06.1938 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років

ув'язнення у виправно-трудових таборах. Помер 22.03.1945 у в'язниці. Реабілітований 7.02.1956 трибуналом Київського військового округу. (П – 2636)

АРБУЗ-ГРАБНЕР МЕЧИСЛАВА ФРАНЦІВНА, 1906 р.н., с.Касанівка Київської області, німкеня, освіта початкова, проживала у м.Гайвороні, праля училища фабрично-заводського навчання №7. Заарештована 27.02.1948 опервідділом МДБ Вінницької залізниці (антирадянська агітація). Засуджена 17.08.1948 трибуналом військ МДБ Вінницької області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав до 5 років. Реабілітована 17.10.1990 Кіровоградським облсудом. (П – 13388)

АРЕЛОВИЧ МІРА АРОНІВНА, 1902 р.н., колонія Львів Коліндорфського району Одеської області, єврейка, освіта середня спеціальна, член ВКП(б) у 1929-37 роках, проживала у с.Хащувате, директор єврейської школи. Заарештована 16.12.1937 Гайворонським РВ НКВС ("розповсюджувала контрреволюційні анекдоти, тримала зв'язок з ворогами народу"). Одеським облсудом 20.05.1938 виправдана, справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 1095)

БАБЧУК КАЛІСТРАТ ПАВЛОВИЧ, 1882 р.н., с.Котовка, українець, письменний, без певних занять. У 1930 році розкуркулений. Заарештований 4.11.1937 Гайворонським РВ НКВС (контрреволюційна агітація проти заходів радвлади на селі). Засуджений 17.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 11.12.1937. Реабілітований 12.10.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12366)

БАБЧУК ОЛЕКСАНДР ЛЕОНТІЙОВИЧ, 1906 р.н., с.Котовка, українець, письменний, член колгоспу ім.Шевченка. Заарештований 27.07.1937 Гайворонським РВ НКВС (контрреволюційна агітація: "розпускав провокаційні чутки про війну і загибель радвлади, агітував колгоспників виходити з колгоспів, підтримував зв'язок з двоюрідним братом Миколою, який мешкав у Румунії"). Засуджений 26.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9331)

БАБЯРЖ ОЛЕКСАНДР ВОЙЦЕХОВИЧ, 1901 р.н., с.Петрашівка Мітлинецької сільради Ситковецького (нині Теплицького) району Вінницької області, поляк, освіта початкова, проживав у с.Струнькове (нині у складі м.Гайворона), продавець станційної вагоно-лавки "Трансторгхарчу". У 1937 році перебував під слідством за симульоване пограбування вагоно-лавки на суму 4,5 тисяч рублів. Вдруге заарештований 6.02.1938 шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС ст.Гайворон (зв'язок з польськими контрреволюційними елементами: "батько його Войцех прибув із Польщі на Вінниччину задовго до революції із графом Потоцьким, служив у графа економом, керуючим лісами Липовецького повіту; Олександр в роки громадянської війни разом із рідними братами брав участь у єврейських погромах; у Гайворон прибув у 1930 році, вів пропольську агітацію, підтримував зв'язок із польським консульством"). Засуджений 8.05.1938 НКВС і Прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 1.06.1938. Реабілітований 24.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11994)

БАЙКО КОСТЯНТИН РУФИМОВИЧ, 1898 р.н., м.Первомайськ Миколаївської області, поляк, освіта початкова, у 1932 році був кандидатом у члени ВКП(б) – сам вибув, проживав на ст.Гайворон, машиніст депо. У 1934 році був засуджений до 1 року примусової праці, у 1935-ому притягувався до судової відповідальності за те, що "зумисне пустив з рейок два вагони", справу припинено. Втретє заарештований 14.10.1937 шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС ст.Гайворон ("належність до польської контрреволюційної організації; шкідницька діяльність"). Засуджений 25.11.1937 НКВС і Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 2.12.1937. Реабілітований 6.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12003)

БАЛАН ЛЕОНІД МИХАЙЛОВИЧ, 1877 р.н., с.Чемерпіль, українець, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 27.07.1937 Гайворонським РВ НКВС (антирадянська діяльність: "у 1925 році зведений до сану ігумена, згодом був священиком; разом із Іваном Закерничним підтримував зв'язок із уродженцем Бесарабії Миколою Максимовичем Кожухарем, якого в лютому засудили як польського шпигуна; мав стосунки із колишнім учасником банди Ребрини Савою Степановичем Закерничним; організовував довколо себе віруючих, розповсюджував листівки релігійного змісту, без дозволу місцевої влади чинив релігійні треби"). Засуджений 14.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 14.12.1937. Реабілітований 12.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9558)

БАЛИНЕЦЬ ОНИСИМ ПЕТРОВИЧ, 1872 р.н., с.Мелешків Гайсинського району Вінницької області, українець, освіта початкова, проживав у с.Берестяги Гайворонського району, хлібороб. Заарештований 14.03.1930 Хащуватським райвідділом ДПУ ("разом з іншими заможниками готувався до куркульської волинки" – *див. Прокіп Кравець, Ульяновський район, книга п'ята*). Засуджений 20.05.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років заслання у північний край. Реабілітований 6.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11621)

БАЛИНСЬКИЙ МИКОЛА КСЕНОФОНТОВИЧ, 1912 р.н., с.Таужне, українець, освіта початкова, проживав у с.Христофорове Ульяновського району, без певних занять. У 1930 році розкуркулений і висланий на північ. Заарештований 28.07.1937 Гайворонським райвідділом НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 15.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 18.08.1937. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8874)

БАРАБАНЧУК ГРИГОРІЙ ПРОКОПОВИЧ, 1889 р.н., смт Завалля, українець, освіта початкова, бригадир колгоспу "Радянське село". Заарештований 16.12.1937 Гайворонським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність: "унтер-офіцер царської армії; разом із куркулями Григорієм Чемерисом, Макаром Мазуром, Олексою Осієвським чинив опір владі у справі закриття церкви; поширював чутки про війну і загибель радвлади, вихваляв репресованих ворогів народу; вів антирадянську агітацію: "Чому за царизму Леніна не розстрілювали, а лиш судили його, висилали?"). Засуджений 27.12.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 2.01.1938. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9058)

БАРАБОЛЯ НИКИФОР МИХАЙЛОВИЧ, 1889 р.н., с.Котовка, українець, письменний, без певних занять. У 1931 році розкуркулений. Заарештований 5.11.1937 Гайворонським РВ НКВС (контрреволюційна агітація проти заходів радвлади на селі). Засуджений 17.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 11.12.1937. Реабілітований 12.10.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12366)

БАРАНЕЦЬ ІВАН СЕВАСТЯНОВИЧ, 1886 р.н., с.Соломія, українець, письменний, без певних занять. Заарештований 27.07.1937 Гайворонським РВ НКВС (антирадянська агітація, терор). Засуджений 1.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 29.04.1961 Кіровоградським облсудом. (П – 5420)

БАРАНЮК ПЕТРО МИКИТОВИЧ, 1901 р.н., с.Юзефпіль (нова назва Бугове), українець, освіта 7 класів, бухгалтер колгоспу ім.Калініна, без певних занять. У 1930 році народним судом Грушківського району за хуліганство був засуджений до 2 років неволі, відбув 4,5 місяці за гратами. Вдруге заарештований 5.01.1946 Гайворонським РВ НКДБ ("в роки війни три тижні працював секретарем сільської управи, згодом бухгалтером сільгоспгромади, виконував усі розпорядження окупаційної влади; у вересні 1945 року на сесії сільвиконкому висловлював невдоволення існуючим ладом в СРСР й вів агітацію за зрив здачі хліба державі: зокрема заявив, що голова колгоспу Іван Чуба дав колгоспникам лиш по 800 грам хліба на трудодень замість обіцяних 6 кілограмів – нам не потрібен такий голова, що обкрадає своїх людей"). Засуджений 7.05.1946 Одеським облсудом до 7 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 28.06.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (13934 – П)

БАРАШКІН ГЕОРГІЙ РОМАНОВИЧ, 1894 р.н., м.Козятин Вінницької області, українець, освіта середня, член ВКП(б) з 1927 року, проживав на ст.Гайворон, начальник паровозного відділення залізничної станції. У 1921 році за спекуляцію був засуджений до 3 років неволі. Вдруге заарештований 2.11.1937 шляхово-транспортним відділом НКВС ст.Гайворон ("член "Польської організації військової", провадив шпигунсько-диверсійну діяльність, шкідництво у паровозному господарстві"). Засуджений 15.12.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до розстрілу, вирок виконано 21.12.1937. Реабілітований 6.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Батько Роман Барашкін у 1931 році за належність до "Союзу російського народу" був висланий у Сибір. (П –12002)

БАЦЛАВСЬКИЙ МИКОЛА КУЗЬМОВИЧ, 1926 р.н., м.Гайворон, українець, освіта 6 класів, проживав у с.Мар'ямпіль (нова назва Маринопіль) Голованівського району, вантажник залізничної станції Ємилівка. Заарештований 10.03.1953 особливим відділом МДБ ст.Гайворон (антирадянська пропаганда). Засуджений 12.12.1953 Київським окружним транспортним судом до 7 років ув'язнення у виправно-

трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 12.02.1956 Верховним судом СРСР. (П – 3484)

БАЦЮРА ПРОКІП ФЕДОРОВИЧ, 1903 р.н., с.Будьонівка (нині с.Долинівка), українець, освіта початкова, проживав у с.Хащувате Гайворонського району, шофер. Заарештований 16.12.1937 Гайворонським РВ НКВС (антирадянська агітація серед колгоспників). Засуджений 27.12.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9609)

БЕДЗЕЙ АМБРОСЬ СТЕПАНОВИЧ, 1885 р.н., с.Таужне, українець, освіта початкова, хлібороб-одноосібник. Заарештований 6.11.1929 Первомайським окрвідділом ДПУ (член антирадянського куркульського угруповання, агітував проти державної хлібозаготівлі – *див. Федір Древницький*). Засуджений 12.02.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 6.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11823)

БЕРЕГОВИЙ ПЕТРО МАКСИМОВИЧ, 1904 р.н., с.Мощене, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 22.03.1948 УМДБ Одеської області ("систематично займався виготовленням анонімних листівок із закликом до підриву колгоспного ладу, терористичними погрозами та антирадянськими випадами проти керівників партії більшовиків та радянського уряду"). Засуджений 27.05.1948 Одеським облсудом до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав до 5 років, з засланням до 5 років та позбавленням медалей "За Перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні", "За взяття Будапешта", "За взяття Відня". Реабілітований 4.04.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 14155)

БЕРЕЗОВСЬКИЙ ФЕДІР СИЛЬВЕСТРОВИЧ, 1901 р.н., с.Берестяги, українець, освіта початкова, їздовий колгоспу, червоноармієць 961-го стрілецького полку 15-ї стрілецької дивізії. Заарештований 20.10.1941 ("антирадянська агітація, наклепи на радянську пресу, вихваляння фашизму"). Засуджений 12.12.1941 військовим трибуналом 12-ї армії до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 8.06.1990 трибуналом Київського військового округу. (П – 11761)

БЕРНАЦЬКИЙ КЛИМ ЗІНОВІЙОВИЧ, 1884 р.н., с.Будьонівка (нині с.Долинівка), поляк, письменний, різнороб Могильненського бурякорадгоспу. Заарештований 29.07.1938 Гайворонським РВ НКВС (участь у куркульському повстанні, контрреволюційна пропаганда, вихваляння фашизму). Одеським облсудом 11.05.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2970)

БІГУН ІВАН МАКСИМОВИЧ, 1887 р.н., с.Хащувате, українець, освіта початкова, муляр колгоспу ім.Молотова. Заарештований 15.12.1937 Гайворонським РВ НКВС (антирадянська контрреволюційна агітація). Засуджений 27.12.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 2.01.1938. Реабілітований 30.11.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3930)

БІЛЕЦЬКИЙ ОЛЕКСАНДР ГРИГОРОВИЧ, 1908 р.н., м.Київ, українець, (батько українець, мати полька – так у паспорті, а в анкеті – м.Варшава, Польща, поляк), освіта середня, проживав у м.Гайвороні, комірник залізничної станції. Заарештований 28.12.1937 шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС Південно-Західної залізниці ("мав зв'язок з членами троцькістської шпигунської організації Биковим, Довбишем, Куманюком, Попком і Добринєвим, які були репресовані й засуджені за першою категорією; зривав постачання дефіцитних товарів, зводив наклепи на більшовиків, радянську владу і стахановський рух, як сексот НКВС не справлявся з дорученнями, фактично був дезінформатором"). Засуджений 15.06.1938 особливою нарадою при НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах (Республіка Комі, Росія), звільнений 20.01.1948. Реабілітований 29.09.1956 Верховним судом СРСР. (П – 6903)

БІЛИНСЬКИЙ ВЛАДИСЛАВ ЙОСИПОВИЧ, 1896 р.н., м.Варшава (Польща), поляк, освіта початкова, проживав у с.Салькове Гайворонського району, ливарник цукрозаводу. Заарештований 27.09.1937 Гайворонським РВ НКВС ("разом із Костянтином Рудзинським та Нестором Сметаніним вели антирадянську агітацію серед робітників цукрозаводу, зводили наклепи на умови життя в СРСР, ідеалізували життя у фашистській Польщі"). Засуджений 11.01.1938 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 29.01.1938. Реабілітований 29.11.1956 Верховним судом СРСР. (П – 3467)

БІЛОБЖИЦЬКА ОЛЬГА ПОТАПІВНА, 1906 р.н., с.Могильне, українка, освіта початкова, робітниця радгоспу. Заарештована 1.11.1944 УНКВС Одеської області (зв'язок з німецькими окупантами).

Прокуратурою Одеського військового округу 27.12.1944 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 3069)

БІЛОУС ВАСИЛЬ КОСТЯНТИНОВИЧ, 1895 р.н., с.Хащувате, українець, письменний, проживав на хуторі Муховому Хащуватської сільради Гайворонського району, без певних занять. У 1931 році за невиконання плану хлібозаготівлі був розкуркулений. Заарештований 14.06.1937 Гайворонським РВ НКВС ("у 1934 році разом із Серафимом Білоусом та Федором Волощуком, знищивши межові знаки, самовільно захопили 3,25 гектарів колгоспної землі, погрожували активістам села зміною влади – у 1935-ому колгосп відрізав у них лишки присадибних ділянок, але підсудні до літа 1937-го самоправно користувались цією землею; у 1929-31 Василь Білоус був членом секти євангелістів, вів релігійну агітацію"). Засуджений 15.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, помер 17.07.1943 в Каргопольському таборі. Реабілітований 31.10.1964 Кіровоградським облсудом. Білоус Іван Костянтинович (можливо, родич), 1911 р.н., с.Хащувате, 16.12.1937 засуджений трійкою УНКВС Одеської області до 5 років неволі як соціально шкідливий елемент. (П – 7875)

БІЛОУС ПАВЛО ІВАНОВИЧ, 1879 р.н., с.Бандурове, українець, письменний, без певних занять. Заарештований 4.11.1937 Гайворонським РВ НКВС (контрреволюційна агітація, церковна діяльність). Засуджений 17.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 11.12.1937. Реабілітований 12.10.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12365)

БІЛОУС СЕРАФИМ КОСТЯНТИНОВИЧ, 1904 р.н., с.Хащувате, українець, письменний, проживав на хуторі Муховому Хащуватської сільради Гайворонського району, столяр машино-тракторної станції. Заарештований 14.06.1937 Гайворонським РВ НКВС ("самовільне захоплення землі, релігійна агітація" – *див. Василь Білоус*). Засуджений 15.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 31.10.1964 Кіровоградським облсудом. (П – 7875)

БІЛОУС ЯВДОКІЯ АНДРІЇВНА, 1916 р.н., с.Хащувате, українка, освіта початкова, член колгоспу ім.Молотова. Заарештована 1.11.1944 УНКДБ Одеської області (підозрювалась у співробітництві з німецькими окупантами в роки війни). Управлінням НКДБ Одеської області 14.02.1945 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 2975)

БІЛЬЧИНСЬКИЙ МИХАЙЛО ПАНТЕЛЕЙМОНОВИЧ, 1890 р.н., м.Славута Хмельницької області, українець, письменний, проживав у м.Гайвороні, паровозний машиніст. Заарештований 17.09.1937 шляхово-транспортним відділом НКВС ст.Гайворон (контрреволюційна підривна діяльність: "у 1912-18 роках служив у царській армії унтер-офіцером, 4 роки на терені Австрії; у 1920-ому зумисне заважав відправці бронепоїзда "Більшовик" на ліквідацію банд; у 1931 році як антирадянський елемент був пересланий працювати на тилову залізницю в глибину Росії, звідки втік; після вбивства Кірова казав робітникам: "Всі керівники партії й уряду будуть розстріляні"). Згідно з довідкою 1-го слідчого відділу МВС УРСР у 1937 році засуджений до розстрілу, дати виконання вироку й інших даних у справі немає. Реабілітований 6.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11997)

БЛАЖИЄВСЬКИЙ ТЕОФІЛ ЙОСИПОВИЧ, 1888 р.н., с.Вільне Брусилівського району Житомирської (нині Макарівського Київської) області, українець, освіта 4 класи, проживав у с.Струнькове (нині у складі м.Гайворона), рахівник кам'яного кар'єру. Заарештований 14.07.1938 шляхово-транспортним відділом ГУДБ ст.Гайворон (антирадянська агітація). Засуджений 20.08.1938 лінійним судом Південно-Західної залізниці до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав до 5 років. Реабілітований 13.12.1989 Кіровоградським облсудом. (П – 10533)

БЛАЖКОВ ФЕДІР СТЕПАНОВИЧ, 1903 р.н., с.Новогеоргіївка Ананіївського району Одеської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Бандурове Гайворонського району, пожежник колгоспу. Заарештований 28.04.1944 Гайворонським РВ НКДБ (підозрювався у зраді Батьківщини в роки війни, видачі німцям учасника партизанського загону). Гайворонським РВ НКДБ 16.06.1944 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3070)

БЛОХІН КОСТЯНТИН (він же ОРЛОВ ГЕОРГІЙ) ВАСИЛЬОВИЧ, 1919 р.н., с.Крюківка Горьківської області (Росія), росіянин, освіта середня спеціальна, проживав у м.Гайвороні, помічник водія залізничної станції. Заарештований 31.03.1944 Гайворонським РВ НКДБ (зрадницька діяльність в роки війни). Гайворонським РВ НКДБ 17.06.1944 направлений у спецтабір НКВС №240 м.Сталіне, нині Донецьк, для фільтрації. (П – 1328)

БОБРОВСЬКА ЛЮБОВ ІВАНІВНА, 1902 р.н., с.Мощене, українка, освіта початкова, робітниця. У 1932 році за невиконання держзобов'язань хлібоздачі спільне з чоловіком Трохимом майно конфісковане. Заарештована 3.11.1937 Гайворонським РВ НКВС ("належність до контрреволюційної секти, яка називала радянську владу сатанинською, агітувала людей не підкорятись радянському законодавству, не вступати до колгоспів"). Засуджена 17.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, дати виконання вироку в справі немає. Реабілітована 24.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10438)

БОБРОВСЬКА ОДАРКА ІСАКІВНА, 1887 р.н., с.Мощене, українка, освіта початкова, домогосподарка, без певних занять. У 1930 році розкуркулена разом із чоловіком Карпом. Заарештована 3.11.1937 Гайворонським РВ НКВС ("належність до контрреволюційної секти, яка називала радянську владу сатанинською, агітувала людей не підкорятись радянському законодавству, не вступати до колгоспів"). Засуджена 17.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, дати виконання вироку в справі немає. Реабілітована 24.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10438)

БОБРОВСЬКИЙ ВАСИЛЬ КАРПОВИЧ, 1914 р.н., с.Мощене, українець, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 25.08.1937 Гайворонським РВ НКВС (контрреволюційна агітація проти колгоспів). Засуджений 23.10.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 20.07.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3523)

БОБРОВСЬКИЙ ІВАН ФЕДОРОВИЧ, 1902 р.н., с.Мощене, українець, письменний, член колгоспу ім.Сталіна. Заарештований 7.11.1937 Гайворонським РВ НКВС (контрреволюційна агітація: "тероризував і насміхався над активістами села, компрометував члена Центрального виконкому тов. Федченко, поширюючи стосовно неї провокаційні чутки, агітував проти заходів партії, зокрема проти підписки на державну позику"). Засуджений 6.12.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Брат Трохим за невиконання хлібоздачі розкуркулений у 1931 році, брат Ілля і мати Фросина – у 1932-ому. (П – 8940)

БОБРОВСЬКИЙ КАРПО ІВАНОВИЧ, 1888 р.н., с.Мощене, українець, освіта початкова, без певних занять, працював на поденних роботах. У 1930 році за невиконання держзобов'язань хлібоздачі майно конфісковане, у 1935-ому Гайворонським нарсудом був засуджений до 2 років неволі. Вдруге заарештований 3.11.1937 Гайворонським РВ НКВС ("належність до контрреволюційної секти, яка називала радянську владу сатанинською, агітувала людей не підкорятись радянському законодавству, не вступати до колгоспів"). Засуджений 17.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, дати виконання вироку в справі немає. Реабілітований 24.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10438)

БОБРОВСЬКИЙ ТРОХИМ ФЕДОРОВИЧ, 1899 р.н., с.Мощене, українець, освіта початкова, без певних занять. У 1932 році за невиконання держзобов'язань хлібоздачі майно конфісковане. Заарештований 3.11.1937 Гайворонським РВ НКВС ("належність до контрреволюційної секти, яка називала радянську владу сатанинською, агітувала людей не підкорятись радянському законодавству, не вступати до колгоспів"). Засуджений 17.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, дати виконання вироку в справі немає. Реабілітований 24.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Разом з ним репресована дружина Любов Бобровська. (П – 10438)

БОГАЧ КОРНІЙ ХОМОВИЧ, 1903 р.н., м.Гайворон, українець, письменний, машиніст водопостачання. Заарештований 27.01.1938 шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС ст.Гайворон (антирадянська, контрреволюційна троцькістська агітація). Засуджений 23.04.1938 трійкою УНКВС Вінницької області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 5.03.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5043)

БОГАЧОВ ГАВРИЛО ГРИГОРОВИЧ, 1885 р.н., с.Тушкове Могилівської губернії (Білорусія), поляк, освіта початкова, проживав у с.Струнькове (нині у складі м.Гайворона), керівник бригади ремонтників пасажирських вагонів на вагоно-ремонтному пункті залізничної станції. Заарештований 14.12.1937 шляхово-транспортним відділом ст.Гайворон (антирадянська та контрреволюційна діяльність: "зарекомендував себе як антирадянська особистість, дії якої були спрямовані спільно з Заболотним, Фалюшняком, Головоротьком на підривну роботу вагоно-ремонтного пункту і створення невдоволень пасажирів; вагони мали щілини через те, що замінювані дерев'яні деталі виготовлялись із сирого матеріалу; при кріпленні дерев'яної обшивки цвяхами останні не добивались до кінця і при переході пасажирів

останні рвали одяг"). Засуджений 3.02.1938 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 16.02.1938. Реабілітований 29.10.1957 трибуналом Одеського військового округу. (П – 4000)

БОГДАН МИКИТА ЗАХАРОВИЧ, 1893 р.н., с.Чаусове Кривоозерського (нині Первомайського) району Миколаївської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Ташлик Гайворонського району, слюсар вагоно-ремонтного пункту залізничної станції. Заарештований 15.09.1937 шляхово-транспортним відділом НКВС ст.Гайворон (антирадянська агітація, шкідницька діяльність). Засуджений 11.10.1937 трійкою УНКВС Вінницької області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 22.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8716)

БОЙКО ВАСИЛЬ КИРИЛОВИЧ, 1895 р.н., с.Юзефпіль (нині с.Бугове), українець, освіта 2 класи, старший конюх колгоспу ім.Горького. Заарештований 29.10.1945 Гайворонським райвідділом НКДБ (агітація проти здачі хліба державі). Одеським облсудом 25.12.1945 виправданий, справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 1338)

БОЙКО ІОВ ОНИКІЙОВИЧ, 1871 р.н., с.Мощене, українець, освіта початкова, без певних занять. У 1929 році за участь у повстанні проти колгоспного будівництва разом із куркулями Федором Бойком, Павлом Дерев'янком та іншими був заарештований Первомайським окрвідділом ДПУ й утримувався під вартою близько місяця; у 1930-ому за невиконання твердого завдання хлібоздачі розкуркулений. Вдруге заарештований 27.04.1938 Гайворонським РВ НКВС ("член контрреволюційного угруповання-секти червонодраконівців, які агітують селян виходити з колгоспів, розповсюджують чутки про загибель радвлади, зводять наклепи на партію"). Засуджений 6.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 14.06.1938. Реабілітований 25.01.1958 Кіровоградським облсудом. Син Оникій у 1932 році за участь у повстанському загоні Грицієнка засуджений до розстрілу. (П – 4042)

БОЙКО ЙОСИП КИРИЛОВИЧ, 1901 р.н., с.Юзефпіль (нині с.Бугове), українець, освіта початкова, рядовий окремого зенітно-артилерійського дивізіону 270-ої стрілецької дивізії. Заарештований 15.09.1941 особливим відділом НКВС 270-ої СД (контрреволюційна агітація за послаблення радянської влади). Засуджений 29.09.1941 військовим трибуналом 270-ої стрілецької дивізії до розстрілу. Військовим трибуналом Південно-Західного фронту 10.11.1941 розстріл замінено на 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років, але 7.10.1941 присуд про розстріл уже було виконано. Реабілітований 22.03.1990 Верховним судом СРСР. (П – 11309)

БОЙКО ПАНТЕЛЕЙМОН САВОВИЧ, 1903 р.н., с.Казавчин, українець, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 10.07.1938 Гайворонським РВ НКВС (член сектантської групи, контрреволюційна агітація проти колективізації). Засуджений 4.04.1939 Одеським облсудом до 7 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 12.12.1991 Генеральною прокуратурою України. (П – 12885)

БОЙКО СЕМЕН АНДРІЙОВИЧ, 1889 р.н., м.Ніжин Чернігівської області, українець, освіта середня (4-класне училище, бухгалтерські курси), проживав у м.Гайвороні, головний бухгалтер паровозо-ремонтного заводу. Заарештований 14.10.1937 шляхово-транспортним відділом НКВС ст.Гайворон ("у 1919 році служив у денікінській армії; шкідницька діяльність"). Засуджений 20.11.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до розстрілу, вирок виконано 26.11.1937. Реабілітований 6.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12000)

БОЙКО ФЕДІР ГРИГОРОВИЧ, 1892 р.н., с.Мощене, українець, письменний, тимчасово працював у колгоспі ім.Сталіна. У 1929 році за участь у повстанні проти колгоспного будівництва разом із куркулями Іовом Бойком, Павлом Дерев'янком та іншими був заарештований Первомайським окрвідділом ДПУ й утримувався під вартою близько місяця; у 1930-ому за невиконання твердого завдання хлібоздачі розкуркулений, у 1931-ому засуджений до 2 років неволі за участь у куркульській волинці. Втретє заарештований 27.04.1938 Гайворонським РВ НКВС ("член контрреволюційного угруповання-секти червонодраконівців, які агітують селян виходити з колгоспів, розповсюджують чутки про загибель радвлади, зводять наклепи на партію"). Засуджений 5.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 17.06.1938. Реабілітований 25.01.1958 Кіровоградським облсудом. Брат Гаврило у 1932 році за терористичний акт над активістом був засуджений до 10 років неволі. (П – 4042)

БОЛЕЦЬКИЙ ГРИГОРІЙ ІСАКОВИЧ, 1901 р.н., с.Мощене, українець, освіта початкова, без певних занять. У 1933 році за невиконання держзобов'язань хлібоздачі господарство ліквідоване.

Заарештований 27.04.1938 Гайворонським РВ НКВС ("член контрреволюційного угруповання-секти червонодраконівців, які агітують селян виходити з колгоспів, розповсюджують чутки про загибель радвлади, зводять наклепи на партію"). Засуджений 6.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 14.06.1938. Реабілітований 25.01.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4042)

БОНДАР ВАСИЛЬ КУЗЬМОВИЧ, 1902 р.н., с.Бандурове, українець, письменний, член колгоспу ім.Блюхера. Заарештований 27.09.1937 Гайворонським РВ НКВС ("у 1920 році був у повстанському загоні Заболотного, член контрреволюційного угруповання, зводив наклепи на умови життя в СРСР" – *див. Сава Грабовий*). Засуджений 27.11.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 13.12.1937. Реабілітований 5.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11516)

БОНДАР ПИЛИП САВОВИЧ, 1868 р.н., с.Могильне, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 22.03.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (контрреволюційна агітація за проведення масового саботажу – *див. Федора Максименюк*). Трійкою при колегії ДПУ УРСР 12.04.1930 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 11318)

БОНДАР СЕМЕН СЕМЕНОВИЧ, 1912 р.н., с.Хащувате, українець, освіта неповна середня, проживав у с.Юзефпіль (нині с.Бугове) Гайворонського району, вчитель Казавчинської неповної середньої школи. Заарештований 16.12.1937 Гайворонським РВ НКВС (антирадянська агітація проти керівництва партії та уряду: "в час викриття ворога народу Любченка райвідділ наросвіти розпорядився переглянути шкільні підручники на предмет знищення в них портретів Любченка, що не вчинив Семен Бондар; він вирвав із підручника портрет Дзержинського, нахромив його на цвях на стіні й заявив: "Ось троцькіст", коли йому вчитель Данилюк заявив, що ж ти робиш, адже це не Любченко, то він зняв портрет і вклав його в підручник; висловлював жаль з приводу розстрілів шпигунів Тухачевського, Якіра та інших"). Засуджений 27.12.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 2.01.1938. Реабілітований 21.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9608)

БОНДАРЧУК ІСАК ПАНАСОВИЧ, 1888 р.н., с.Бандурове, українець, освіта початкова, завідувач пункту "Заготзерно". Заарештований 11.11.1944 Гайворонським РВ НКДБ ("в роки німецько-румунської окупації працював секретарем у сільуправі, вів агітацію поразницького характеру" – *див. Родіон Бондарчук*). Засуджений 26.03.1945 трибуналом військ МВС Київської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав до 5 років та конфіскацією майна. Трибуналом Одеського військового округу 22.02.1955 вирок зменшено до 5 років ув'язнення, 19.05.1955 з-під варти звільнений. Реабілітований 14.09.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (14039 – П)

БОНДАРЧУК РОДІОН ГРИГОРОВИЧ, 1878 р.н., с.Бандурове, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 13.11.1944 Гайворонським РВ НКДБ ("1941 року з приходом румунів на сходці села вибирали старостат: Бондарчук Родіон приніс ікону, офіцер румунський, який знав говорити по-українськи, взяв ікону, звелів підняти два пальці й присягати, я також прийняв присягу; потім почали вибирати старосту, заступника старости, секретаря, народ крикнув: на старосту Бондарчука Родіона, він вийшов, а секретарем Бондарчука Ісака, він вийшов; Родіон на зборах сказав: спасибі Михаїлу-королю, що визволив нас від радянської влади, не треба нам комуністів і жидів; таку ж промову виголосив й Ісак" – із свідчень П.Р.). Засуджений 26.03.1945 трибуналом військ МВС Київської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 14.09.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (14039 – П)

БОРИСОВ КИРИЛО ОЛЕКСАНДРОВИЧ, 1899 р.н., м.Одеса, росіянин, освіта середня технічна, проживав на ст.Гайворон, член ВКП(б) з 1924 року, технічний директор паровозо-ремонтного заводу. Заарештований 9.07.1938 шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС Південно-Західної залізниці (член контрреволюційної троцькістської диверсійної організації). ШТВ НКВС Південно-Західної залізниці 11.06.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 5811)

БОРОВСЬКИЙ ФРАНЦ СЕМЕНОВИЧ (ШИМКОВИЧ), 1900 р.н., с.Куманівці Хмільницького району Вінницької області, поляк, освіта початкова, вантажник ст.Семки Південно-Західної залізниці (Хмільницький район Вінницької області). Заарештований 18.12.1937 шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС ст.Гайворон (у 1920 році допомагав білополякам, провадив антирадянську агітацію). Засуджений 22.09.1938 трійкою УНКВС Київської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових

таборах. Помер 19.10.1942. Реабілітований 29.05.1959 трибуналом Київського військового округу. (П – 4734)

БОЯРСЬКИЙ ВОЛОДИМИР СЕВАСТЯНОВИЧ, 1885 р.н., с.Таужне, українець, освіта середня духовна, хлібороб, священик. Заарештований 6.11.1929 Первомайським окрвідділом ДПУ (член антирадянського куркульського угруповання, агітація проти колективізації та хлібозаготівлі – *див. Федір Древницький*). Засуджений 12.02.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років ув'язнення у концтаборах. Реабілітований 6.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11823)

БРЖЕЗИЦЬКИЙ ІВАН ЕРАСТОВИЧ, 1880 р.н., с.Ташлик, українець, письменний, колгоспник. Заарештований 27.09.1937 Гайворонським РВ НКВС (контрреволюційна агітація серед колгоспників). Засуджений 27.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 25.01.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4034)

БРИС ГНАТ ЙОСИПОВИЧ, 1899 р.н., с.Шульшевичі (Польща), поляк, освіта початкова, проживав у с.Ташлик Гайворонського району, дезинфікатор санітарної дільниці. Заарештований 24.09.1937 шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС ст.Гайворон (брав участь у збройній боротьбі проти радвлади у 1920 році, шпигунська та контрреволюційна діяльність). Засуджений 26.12.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 24.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11988)

БУБОНЕНКО МИКОЛА ДЕНИСОВИЧ, 1912 р.н., м.Миколаїв, українець, освіта початкова, проживав у с.Солгутове Гайворонського району, робітник кам'яного кар'єру. Заарештований 13.08.1940 шляхово-транспортним відділом НКВС ст.Гайворон (антирадянська діяльність: "працюючи маляром вагонно-ремонтного пункту, висловлював невдоволення заходами радвлади, поширював серед робітників анекдоти антирадянського характеру, казав, що в СРСР робітникам живеться погано, мало отримують хліба, що в царські часи жилось краще, 26.06.1940 звільнений з роботи"). Засуджений 4.10.1940 лінійним судом Південно-Західної залізниці до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 4 роки; Верховним судом СРСР 28.10.1940 присуд скасовано, справу направлено на нове розслідування, свідчень про подальший рух справи й долю арештованого у справі немає. Реабілітований 9.11.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10233)

БУРБАН АРОН ІЛЛІЧ, 1873 р.н., с.Таужне, українець, освіта початкова, служитель релігійного культу. Заарештований 18.03.1938 Гайворонським РВ НКВС (член контрреволюційної куркульської групи, антирадянська агітація). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 28.04.1938. Реабілітований 24.08.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3796)

БУРДЕЙНИЙ ОЛЕКСАНДР СЕМЕНОВИЧ, 1895 р.н., м.Гайворон, українець, письменний, робітник, лампівник залізничної станції. Заарештований 25.12.1930 шляхово-транспортним відділом ОДПУ ст.Гайворон ("служив у арміях гетьмана Скоропадського у м.Гайсині на Вінничині, згодом у січовому полку армії УНР та петлюрівській комендантській команді на ст.Гайворон, брав участь у каральних операціях"). Засуджений 9.02.1931 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років ув'язнення у концтаборах. Реабілітований 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12051)

БУТЗ КАЗИМИР ВЛАДИСЛАВОВИЧ, 1902 р.н., с.Клименсо Люблінської губернії (Польща), поляк, освіта початкова, проживав у с.Салькове Гайворонського району, головний бухгалтер цукрозаводу. Заарештований 27.09.1937 Гайворонським РВ НКВС (вів антирадянську агітацію, поширював провокаційні чутки, мав зв'язок із родичами за кордоном). Засуджений 12.12.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 5.10.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 2705)

БУЧЕРСЬКИЙ ВАСИЛЬ ГРИГОРОВИЧ, 1897 р.н., с.Мощене, українець, освіта початкова, проживав у м.Гайворон, завідувач метеорологічної станції відділка залізниці. Заарештований 13.01.1938 шляхово-транспортним відділом НКВС ст.Гайворон (служив у армії Петлюри, був членом "Просвіти", вів антирадянську діяльність). Засуджений 29.12.1939 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 12.04.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4257)

ВАНДЕНКО МИХАЙЛО МИХАЙЛОВИЧ, 1899 р.н., с.Таужне Гайворонського району, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 24.03.1938 Гайворонським РВ НКВС ("у 1919

році служив у війську армії УНР; вихваляв дореволюційний лад, розповсюджував чутки про війну та захоплення України Румунією" – *див. Пилип Смілянець*). Засуджений 31.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 5.04.1938. Реабілітований 12.10.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Батько розкуркулений у 1931 році. Брат Сава працював у військовій школі в Одесі, у 1937 році засуджений за контрреволюційну діяльність. (П – 12369)

ВАНДЕНКО САВА МИХАЙЛОВИЧ, 1896 р.н., с.Таужне, українець, освіта середня, проживав у с.Христофорівка Ульянівського району, директор неповної середньої школи. Заарештований 12.09.1937 Ульяновським РВ НКВС (антирадянська агітація, протидія проведенню хлібозаготівлі). Засуджений 17.11.1937 Верховним судом СРСР до розстрілу з конфіскацією майна, вирок виконано 17.11.1937. Реабілітований 1.11.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4550)

ВАСИЛЕВСЬКИЙ ІВАН ЛАВРОВИЧ, 1880 р.н., с.Михалкове Кривоозерського району Миколаївської області, українець, письменний, проживав у смт Завалля Гайворонського району, сторож графітного заводу. Заарештований 4.03.1938 Гайворонським РВ НКВС (член контрреволюційної повстанської організації, антирадянська пропаганда). Засуджений 23.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 29.04.1938. Реабілітований 2.04.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5065)

ВАСИЛЕНКО-МОСКОВИЧ ІСАК ФЕДОРОВИЧ, 1890 р.н., с.Передмірка Лановецького району Тернопільської області, поляк, освіта вища, проживав у с.Могильне Гайворонського району, ветеринар бурякорадгоспу. Заарештований 28.07.1937 Гайворонським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність, шкідництво в тваринництві – *див. Семен Кокош*). Засуджений 17.11.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 13.12.1937. Реабілітований 24.02.1961 Верховним судом УРСР. (П – 5409)

ВАШЕЦЯ ІВАН СЕРГІЙОВИЧ, 1890 р.н., с.Соломія, українець, письменний, без певних занять. Заарештований 28.07.1937 Гайворонським РВ НКВС (антирадянська агітація, загрожував вбивством активістам села). Засуджений 15.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 18.08.1937. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Брат Устим за участь у повстанському русі проти радянської влади розстріляний у 1920 році. (П – 8878)

ВЕСЕЛОВСЬКИЙ ПЕТРО ТРОХИМОВИЧ, 1868 р.н., м.Брацлав Немирівського району Вінницької області, українець, освіта середня (Кам'янець-Подільська духовна семінарія, 1890), проживав у с.Бандурове Гайворонського району, священик. Заарештований 10.12.1929 Первомайським окрвідділом ДПУ (антирадянська агітація). Засуджений 18.02.1930 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 25.02.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 6084)

ВИХРИСТЮК ФЕДІР ІВАНОВИЧ, 1903 р.н., с.Хащувате, українець, освіта початкова, робітник. Заарештований 4.11.1937 Гайворонським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 17.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 11.12.1937. Реабілітований 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10432)

ВІННИЦЬКИЙ ІВАН ІЛЛІЧ, 1884 р.н., с.Текуча Уманського району Черкаської області, українець, освіта початкова, проживав у м.Гайвороні, слюсар паровозо-ремонтного заводу. Заарештований 29.11.1944 транспортним відділом НКДБ Вінницької залізниці (антирадянська агітація). Засуджений 8.05.1945 військовим трибуналом Вінницької залізниці до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Верховним судом УРСР 10.01.1947 покарання зменшено до 3 років неволі, з-під варти звільнений. Реабілітований 6.08.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 5871)

ВІТЮК ІВАН СЕВАСТЯНОВИЧ, 1898 р.н., с.Струнькове (нині у складі м.Гайворона), українець, освіта початкова, мідник паровозо-ремонтного заводу. Заарештований 23.01.1938 Гайворонським шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС Південно-Західної залізниці (контрреволюційна підривна діяльність, антирадянський настрій). Засуджений 7.04.1938 трійкою УНКВС Вінницької області до розстрілу, вирок виконано 25.04.1938. Реабілітований 25.04.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3560)

ВОВК КЛИМ САМУЇЛОВИЧ, 1881 р.н., с.Ташлик Грушківського (нині Гайворонського) району, українець, освіта початкова, хлібороб. У 1931 році розкуркулений і за невиконання плану хлібозаготівлі засуджений до 5 років неволі, у 1932-му втік. Вдруге заарештований 3.01.1933 шляхово-транспортним

відділом ОДПУ ст.Козятин (після першого арешту місяць перебував у Грушківському бупрі, 4 місяці в Уманському, півмісяця в бупрі Києва, відправили на роботу в Дніпропетровськ на чавуноливарний завод – через два тижні, в січні 1932-го, втік: подався у Грузію, працював на лісопильному заводі, оскільки не мав документів, то йому грузини повірили й зі слів виписали трудову книжку на видумане ім'я Пойди Лукаша Івановича, у вересні 1932 року захворів на малярію, виздоровівши, в пошуках роботи подався у Ленінград – по дорозі захворів, у лікарню зняли прямо з поїзда, 25 днів лікувався, іще 5 днів перебував у будинку селянина, потім були невдалі пошуки роботи протягом місяця у Москві, в кінці грудня вернувся в рідний Ташлик на 3 доби, і знов у дорогу, сподівався нелегально перейти кордон у Польщу до знайомого поміщика Душинського – в Козятині Вінницької області заарештували вдруге). Засуджений 27.03.1933 особливою нарадою ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 31.01.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 6552)

ВОДИНСЬКИЙ СТАНІСЛАВ АНАТОЛІЙОВИЧ, 1906 р.н., м.Мінськ (Білорусія), поляк, освіта неповна середня (Гайворонське фабрично-заводське училище, 1926), член ВКП(б) до 1933 року (виключений за розвал роботи начальником депо станції Ісфара Середньоазійської залізниці), проживав у м.Гайвороні, машиніст депо. У 1934 році за шкідництво був засуджений до 5 років позбавлення волі. Вдруге заарештований 8.09.1937 шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС ст.Гайворон (шкідницька діяльність: "систематично порушував правила технічної експлуатації, свідомо виводив з ладу паровози"; "підтримував зв'язок з контрреволюційним елементом Мар'яном Хілковським, якого репресували за проведення шпигунської діяльності на користь Польщі"). Засуджений 29.10.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до розстрілу, дати виконання вироку у справі не вказано. Реабілітований 6.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12005)

ВОЗНЮК ПЕТРО ЯКОВИЧ, 1889 р.н., с.Солгутове, українець, письменний, без певних занять. Чотири рази притягувався до відповідальності (1934, 1935, двічі 1937) і два рази був засуджений за крадіжки: у 1934-ому році Гайворонським народним судом виправданий, у 1935-ому за крадіжку колгоспного зерна засуджений до 6 років неволі. Всьоме заарештований 19.09.1937 Гайворонським РВ НКВС ("після відбуття покарання громадсько-корисною працею не займався, а тримав зв'язок з кримінальним елементом, знову став красти; у 1937 році вступив до колгоспу ім.Куйбишева, пошкідницьки ставився до коней, в результаті чого впало 9 лошаків; вів антирадянську агітацію"). Засуджений 9.10.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах; двічі за порушення тюремного режиму, непідкорення наглядачам, скуповування крадених речей, за систематичну гру в карти пересуджували – 31.10.1937 до 10 років неволі, а 5.03.1938 до розстрілу, вирок виконано 7.03.1938. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9614)

ВОЙЦЕХОВСЬКИЙ АВДІЄЗ ЮХИМОВИЧ, 1906 р.н., с.Бандурове, українець, освіта початкова, член колгоспу "Правда". Заарештований 14.07.1937 Гайворонським РВ НКВС (агітація за вихід з колгоспу). Засуджений 15.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11530)

ВОЙЦЕХОВСЬКИЙ ТИХІН ОМЕЛЯНОВИЧ, 1883 р.н., с.Бандурове, українець, освіта початкова, без певних занять. У 1931 році розкуркулений. Заарештований 1.09.1937 Гайворонським РВ НКВС (агітація проти колгоспного ладу). Засуджений 26.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 25.06.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 1668)

ВОЙЦЕХОВСЬКИЙ ЮХИМ ОМЕЛЯНОВИЧ, 1868 р.н., с.Бандурове, українець, неписьменний, хлібороб. Заарештований 8.07.1938 Гайворонським РВ НКВС (підозрювався у агітації проти голосування на виборах до Верховної ради УРСР та СРСР, у виступах проти колгоспного ладу – *див. Пархом Усатий*). Одеським облсудом 28.06.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 1353, 3015)

ВОЛИНСЬКИЙ БОЛЕСЛАВ АДОЛЬФОВИЧ, 1884 р.н., с.Соболівка Гайсинського (нині Теплицького) району Вінницької області, поляк, освіта середня, проживав у с.Салькове Гайворонського району, інженер цукрозаводу. Заарештований 24.08.1937 Гайворонським РВ НКВС (член польської контрреволюційної націоналістичної організації). Засуджений 10.01.1938 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 21.01.1938. Реабілітований 22.08.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11587)

ВОЛОШИН ПЕТРО МАКСИМОВИЧ, 1899 р.н., с.Юзефпіль (нині с.Бугове), українець, письменний, колгоспник. Заарештований 15.12.1937 Гайворонським РВ НКВС (пропаганда проти радянської влади, колгоспного будівництва). Засуджений 27.12.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 2.01.1938. Реабілітований 23.09.1961 Кіровоградським облсудом. (П – 5468)

ВОЛОЩУК ДМИТРО КИРИЛОВИЧ, 1895 р.н., м.Гайворон, українець, освіта 2 класи, пресувальник цегельного заводу. У березні 1945 року військовим трибуналом Вінницької залізниці був засуджений до 8 років неволі у виправно-трудових таборах за те, що під час німецької окупації працював машиністом електростанції, а після звільнення від фашистів, будучи відкомандированим у жовтні 1944-го на залізничні тили у Ярославську область (Росія), дезертирував – президією Верховної Ради СРСР амністований постановою від 7.07.1945. Вдруге заарештований 19.11.1945 транспортним відділом НКДБ Вінницької залізниці ("у вересні 1945 року, повернувшись із тюрми, у себе вдома в присутності курсантів-електромонтерів, які в нього квартирували, вів злісну антирадянську агітацію, дискредитовував заходи партії та уряду, зокрема гудив радіопередачі про досягнення уряду в галузі промисловості й колгоспного господарювання: "Знову починають передавати свою урядову брехню; ні, довго ми жити при радянській владі не будемо – он бандерівці в Західній Україні б'ють її добре"; "Що це за влада, що у хаті немає шматка хліба?"; "Народ в тюрмі мучать, видають по 200 грам хліба, люди вмирають – вранці щодня мертві в'язні валяються, як дрова"). Засуджений 29.06.1946 Вінницьким облсудом до 5 років ув'язнення з позбавленням громадянських прав на 2 роки та конфіскацією майна. Втретє був засуджений у 1959 році до 2 років неволі за те, що на ґрунті ревнощів поранив ножем у спину свою другу дружину. Реабілітований 17.08.1993 Генеральною прокуратурою України. (13875 – П)

ВОЛОЩУК ЗАХАР МИКОЛАЙОВИЧ, 1905 р.н., м.Гайворон, українець, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 20.04.1944 транспортним відділом НКДБ ст.Гайворон ("під час німецької окупації служив у поліції, брав участь в арешті та розстрілі єврейського населення"). Гайворонським управлінням НКДБ 12.05.1944 справу припинено, направлений у спецтабір НКВС для фільтрації. (П – 3088)

ВОЛОЩУК ЙОСИП ФЕДОРОВИЧ, 1894 р.н., с.Мощене, українець, письменний, колгоспник. Заарешттований 4.03.1937 Гайворонським РВ НКВС (антирадянська, контрреволюційна діяльність). Засуджений 18.08.1937 Одеським облсудом до 7 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 19.10.1990 Верховним судом УРСР. (12595 – П)

ВОЛОЩУК ПАВЛО ІВАНОВИЧ, 1899 р.н., м.Гайворон, українець, письменний, завідувач лабораторії колгоспу. У 1930 році розкуркулений. Заарештований 3.03.1938 Гайворонським РВ НКВС ("у 1918 році служив у арміях Петлюри і Скоропадського, розповсюджував провокаційні чутки про війну"). Засуджений 31.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 5.04.1938. Реабілітований 12.10.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12423)

ВОЛОЩУК СТЕПАН ГРИГОРОВИЧ, 1898 р.н., м.Гайворон, українець, освіта початкова, комбайнер Хащуватської машино-тракторної станції. Заарештований 28.07.1937 Гайворонським райвідділом НКВС (зв'язок з реемігрантами, антирадянська пропаганда). Засуджений 5.09.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 11.12.1937. Реабілітований 24.02.1962 Верховним судом УРСР. (П – 5568)

ВОЛОЩУК ФЕДІР ГРИГОРОВИЧ, 1908 р.н., с.Хащувате, українець, письменний, проживав на хуторі Муховому Хащуватської сільради Гайворонського району, колійний сторож залізничної станції. Заарештований 14.06.1937 Гайворонським РВ НКВС ("самовільне захоплення колективної землі, релігійна агітація" – *див. Василь Білоус*). Засуджений 15.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 31.10.1964 Кіровоградським облсудом. Батько розкуркулений у 1933 році за невиконання плану хлібозаготівлі. (П – 7875)

ВОЛОЩУК ЯВДОКІЯ ГРИГОРІВНА, 1898 р.н., с.Мощене, українка, освіта початкова, без певних занять. У 1930 році за невиконання держзобов'язань хлібоздачі майно конфісковане. Заарештована 3.11.1937 Гайворонським РВ НКВС ("належність до контрреволюційної секти єговістів, яка називала радянську владу сатанинською, агітувала людей не підкорятись радянському законодавству, не вступати до колгоспів"). Засуджена 17.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, дати виконання вироку в справі немає. Реабілітована 24.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10438)

ВОЛУЙКО МИХАЙЛО АПАТІЙОВИЧ, 1886 р.н., с.Улянівка (нова назва Тополі), українець, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 16.12.1937 Гайворонським РВ НКВС (контрреволюційна агітація, керівник секти євангелістів). Засуджений 27.12.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 2.01.1938. Реабілітований 1.11.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4551)

ВОРОНІН ТЕРЕНТІЙ ЯКИМОВИЧ, 1894 р.н., с.Студена Піщанського району Вінницької області, українець, освіта вища, проживав у м.Гайворон, викладач залізничної школи. Заарештований 19.12.1937 шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС Південно-Західної залізниці (активний український націоналіст, контрреволюційна агітація). Засуджений 29.12.1937 трійкою УНКВС Вінницької області до розстрілу, вирок виконано 2.01.1938. Реабілітований 23.02.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3496)

ГАВРЮШЕНКО СЕРГІЙ НАУМОВИЧ, 1879 р.н., м.Чернігів, українець, письменний, проживав у м.Гайворон, маляр, пенсіонер. Заарештований 10.08.1937 оперативним пунктом УДБ ст.Гайворон ("з 1906 по 1923 роки жив у м.Сарни, Польща – нині Рівненської області, Україна, – де й досі живе брат, з яким листується; у 1929 році говорив, що куркулі із СРСР йдуть гуртами у Польщу та Румунію, бо скоро почнеться війна; у 1931-ому висловлював захоплення рівнем життя у Польщі, агітував проти підписки на державну позику, вів антирадянську пропаганду: "Влада морить селян голодом"; "Тут відповідальні посади займають євреї, через яких погано живеться і селянам, і робітникам", ідеалізував порядки царської Росії: "Коли був цар Миколка-дурачок, то фунт хліба коштував п'ятачок, а тепер наш – називав нецензурним словом тов.Сталіна – морить голодом народ. Від такого життя хочеться тікати назад у Сарни"). Засуджений 29.09.1937 НКВС і Прокуратурою СРСР до розстрілу, дати виконання вироку в справі немає. Реабілітований 24.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11991)

ГАЙДА ТАДЕЙ СЕМЕНОВИЧ, 1899 р.н., с.Таужне, українець, письменний, коваль колгоспу ім.Косіора. Заарештований 18.03.1938 Гайворонським РВ НКВС (член контрреволюційного куркульського угруповання). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 28.04.1938. Реабілітований 24.08.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3796)

ГАЛИНСЬКИЙ АНТОН КИРИЛОВИЧ, 1905 р.н., с.Берестяги, росіянин, освіта початкова, проживав у м.Первомайськ Московської області, Росія, військовослужбовець 50-ї окремої стрілецької бригади. Заарештований 2.11.1943 відділом контррозвідки "Смерш" 50-ї окремої стрілецької бригади (антирадянська агітація). Засуджений 12.12.1943 трибуналом 50-ї окремої стрілецької бригади до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Помер 30.03.1947 у таборі. Реабілітований 25.11.1992 прокуратурою Ленінградського військового округу. (П – 13684)

ГАЛУШКО ДАНИЛО КІНДРАТОВИЧ, 1898 р.н., с.Юрківці Могилів-Подільського району Вінницької (нині Хмельницької) області, українець, освіта початкова, проживав у м.Гайвороні, шляховий майстер 25-ї дистанції колії. Заарештований 12.01.1938 шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС ст.Гайворон (контрреволюційна діяльність: "саботаж у справі догляду за колійним господарством, наклепи на адресу радвлади і колгоспного будівництва"). Засуджений 24.10.1938 лінійним судом Південно-Західної залізниці до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки, після протесту міру покарання 16.04.1939 зменшено до 4 років неволі з поразкою в правах на 2 роки. Верховним судом СРСР 25.08.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 6301)

ГАЛЯНТ ФЕДІР ГНАТОВИЧ, 1917 р.н., с.Струнькове (нині у складі м.Гайворона), українець, освіта 5 класів, проживав у м.Севастополі, кочегар буксира СП-3 відділу плавзасобів Чорноморського флоту. Заарештований 14.07.1941 3-м відділом Чорноморського флоту (антирадянська агітація, терористичні наміри: "7 липня висловлювався проти указу президії Верховної Ради СРСР про надання права адміністраціям підприємств подовжувати робочий день: "Я надстроково працювати не буду – хай працюють дурні"; 11 липня вів агітацію проти запису в народне ополчення: "Я голодую і не бажаю ночами тинятись і ловити якихось диверсантів; а якщо мені видадуть зброю, то я постріляю всіх комісарів відділу"). Засуджений 24.07.1941 трибуналом військ НКВС Кримської області до розстрілу з конфіскацією майна, дати виконання вироку у справі нема. Реабілітований 13.12.1989 Кіровоградським облсудом. (П – 10523)

ГАСЮК МИКОЛА ЯКОВИЧ, 1897 р.н., с.Могильне, українець, письменний, кандидат у члени ВКП(б) з 1933 року, проживав у с.Новоселиця Грушківського району, керуючий Новоселицьким

відділенням бурякорадгоспу Ульяновського цукрокомбінату. Заарештований 22.10.1937 прокуратурою Одеської області ("у 1919 році 3 місяці служив у петлюрівському війську; чинив псування державного майна: масова загибель свиней і великої рогатої худоби, не організував боротьби із шкідниками на буряковому лані, в результаті чого загинуло 20 гектарів буряків; незаконно отримав орден Леніна – начеб за високий урожай зернових; змушував працювати по 12 днів поспіль без вихідних, навіть у день 1 Травня, а робітникам, які не виходили на роботу у вихідні, розпоряджався не продавати хліба"). Засуджений 16.12.1937 Одеським облсудом до 20 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Помер 14.02.1941 у місцях ув'язнення. Реабілітований 11.10.1966 Верховним судом УРСР. (П – 8077)

ГАЧКОВСЬКИЙ ЮРІЙ МАРТИНОВИЧ, 1912 р.н., м.Янів (нині с.Іванів) Калинівського району Вінницької області, поляк, освіта початкова, токар депо ст.Холоневська. Заарештований 18.12.1937 Гайворонським шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС Південно-Західної залізниці ("шпигунська, антирадянська діяльність: захищав братів Казимира й Володимира, яких репресували, звинувачуючи в польському шпигунстві"). Засуджений 21.02.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення в далеких таборах. Реабілітований 8.01.1957 трибуналом Київського військового округу. (П – 3485)

ГЕВЕЛЬ ІВАН МИХАЙЛОВИЧ, 1902 р.н., с.Будьонівка (нова назва Долинівка), українець, освіта середня, ветфельдшер райветлікарні. Заарештований 28.03.1944 Гайворонським РВ НКДБ (зрадницька діяльність в роки німецької окупації). Гайворонським РВ НКДБ 25.06.1944 справу припинено у зв'язку зі смертю 24.06.1944 ув'язненого. (П – 2971)

ГЕРАСИМЧУК ВАСИЛЬ СЕВАСТЯНОВИЧ, 1899 р.н., ст.Холонівська Вінницької області, українець, освіта початкова, проживав на ст.Гайворон, завідувач телеграфної станції Гайворонського відділення Південно-Західної залізниці. Заарештований 13.01.1938 відділенням НКВС ст.Гайворон (у 1918 році служив у армії Петлюри, був активістом "Просвіти", провадив антирадянську діяльність). Засуджений 29.12.1939 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 12.04.1958 Кіровоградським облсудом. Разом з ним репресований брат Омелян. (П – 4257)

ГЕРАСИМЧУК ОМЕЛЯН СЕВАСТЯНОВИЧ, 1904 р.н., с.Райгород Ситковецького (нині Немирівського) району Вінницької області, українець, освіта початкова, проживав у м.Гайворон, технік з експлуатації Гайворонського відділення залізниці. Заарештований 13.01.1938 відділенням НКВС ст.Гайворон (служив у армії Петлюри, був активістом "Просвіти", антирадянська діяльність). Засуджений 29.12.1939 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 12.04.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4257)

ГЕРУН АРСЕН НАЗАРОВИЧ, 1899 р.н., м.Гайворон, українець, освіта 3 класи, проживав у с.Казавчин Гайворонського району, рахівник колгоспу ім Калініна. Заарештований 16.12.1937 Гайворонським РВ НКВС ("вів антирадянську агітацію: "Колгоспи тільки мучать людей"; пророкував поразку СРСР у майбутній війні з фашистськими країнами Польщею, Німеччиною і Японією, вихваляв життя трудящих у капіталістичних країнах"). Засуджений 27.12.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 2.01.1938. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Батько розкуркулений у 1932 році, а також розкуркулені й вислані на північ чоловіки сестер Павло Понченко і Штефан Карпенко. (П – 9056)

ГЕРУН ПИЛИП АРТЕМОВИЧ, 1896 р.н., м.Гайворон, українець, освіта початкова, свердлувальник паровозоремонтного заводу. Слідчу справу заведено 24.06.1941 управлінням НКДБ Одеської області, через воєнні події арешт підозрюваного не був проведений, справу відправили в тил країни на зберігання (антирадянська агітація, шкідництво: "у 1914-19 роках служив у експедиційному корпусі російської армії на території Франції, проживав у різних західно-європейських містах, за особливі заслуги був нагороджений французьким урядом медаллю та хрестом; із утвердженням радянської влади повернувся додому в Гайворон; серед робітників паровозоремонтного заводу висловлював свої антирадянські погляди: вихваляв життя в капіталістичних країнах, зводив наклепи на радянську дійсність; у 1939 році після опублікування постанови уряду про заходи щодо охорони колгоспних земель, у Геруна була відрізана зайва ділянка присадибної землі, що обізлило господаря і він посипав той шмат ґрунту отруйним хімічним порошком"). Управлінням МДБ Вінницької залізниці 27.04.1949 справу припинено,

оскільки "контрреволюційною діяльністю Герун займався у довоєнний час, а тепер антирадянськими проявами він не відзначається". (П – 6732)

ГИНЬКОВСЬКИЙ АВРАМ ХРИСТОФОРОВИЧ, 1874 р.н., с.Мала Кастриця Томашпільського району Вінницької області, українець, освіта середня – духовна семінарія, проживав у м.Гайвороні, без певних занять. Заарештований 26.08.1937 Гайворонським РВ НКВС (антирадянська агітація, шпигунство на користь Румунії: "в Румунії має зятя Вінницького, військовополоненого офіцера австрійської армії, який в Румунію перебрався нелегально у 1920 році; у 1936-ому залучений до шпигунської діяльності Яковом Дудою, мав намір нелегально втекти в Румунію"). Засуджений 27.11.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 13.12.1937. Реабілітований 20.08.1957 трибуналом Київського військового округу. (П – 4659)

ГЛАДКОВ ІВАН ГЕРАСИМОВИЧ, 1894 р.н., м.Одеса, росіянин, освіта вища (Харківський інститут інженерів транспорту, 1932), член ВКП(б) з березня 1917 року, проживав у м.Гайворон, начальник паровозо-ремонтного заводу. Заарештований 26.06.1938 шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС ст.Гайворон (антирадянська діяльність: "учасник троцькістської шкідницької організації, завербований начальником політвідділу Південно-Західної залізниці Мілхом; виводив з ладу паровози"). Засуджений 23.12.1939 особливою нарадою НКВС СРСР до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 25.05.1957 Кіровоградським облсудом. (6980 – П)

ГЛУЩЕНКО МИКОЛА ОЛЕКСАНДРОВИЧ, 1905 р.н., смт Братське Миколаївської області, українець, освіта початкова, проживав у м.Гайвороні, механік гранітного кар'єру. Заарештований 14.10.1947 Гайворонським РВ МДБ (антирадянська агітація, посібництво німецьким окупантам). Засуджений 12.01.1948 Одеським облсудом до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав до 5 років та конфіскацією майна. Верховним судом УРСР 30.12.1954 міру покарання знижено до 7 років 6 місяців. Звільнений з табору 26.11.1954. Реабілітований 29.06.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 14225)

ГОДОВАНЕЦЬ ГЕЛЬКО ДМИТРОВИЧ, 1905 р.н., с.Соломія, українець, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 21.01.1947 УМДБ Одеської області (член нелегальної групи істинно православних християн, антирадянська агітація). Засуджений 14.01.1948 Одеським облсудом до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав до 5 років. Реабілітований 19.03.1992 Генеральною прокуратурою України. (П – 13113)

ГОЛОБОРОДЬКО ЗІНОВІЙ ІВАНОВИЧ, 1884 р.н., с.Струнькове (нині у складі м.Гайворона), українець, освіта початкова, свердлувальник паровозоремонтного заводу. Заарештований 13.01.1938 шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС ст.Гайворон (контрреволюційна діяльність: "співав у церковному хорі, був церковним старостою до 1926 року, мав тісні стосунки з провідником повстання проти радвлади Симановичем, розстріляним репресивними органами; разом із братом Ларіоном і шурином Петром Ковбасюком, яких згодом арештували, брав участь у повстанні проти радвлади у 1920 році, активно працював у націоналістичній організації "Просвіта"; вів антирадянську агітацію, займався шкідництвом: виконував неправильне свердління деталей, цим самим затримуючи виконання виробничої програми заводу"). Засуджений 7.04.1938 трійкою УНКВС Вінницької області до розстрілу, вирок виконано 25.04.1938. Реабілітований 29.06.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3606)

ГОЛОБОРОДЬКО ЛАРІОН ІВАНОВИЧ, 1886 р.н., с.Ташлик, українець, освіта початкова, проживав у с.Струнькове (нині у складі м.Гайворона), слюсар залізничної станції. Заарештований 14.09.1937 шляхово-транспортним відділом НКВС ст.Гайворон (контрреволюційна підривна діяльність). Засуджений 11.10.1937 трійкою УНКВС Вінницької області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 31.01.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3985)

ГОЛЬДЕНБЕРГ МУНЯ ШАЙОВИЧ, 1898 р.н., с.Хащувате, єврей, письменний, працівник торгівлі, рахівник Томського цукрового заводу з 1928 року. Заарештований 15.10.1932 Первомайським райвідділом ДПУ ("спекуляція золотом, валютою і цінностями" – добровільно здав державі золотих 10 рублів царського карбування). Первомайським РВ ДПУ 4.12.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 7990)

ГОМЕНЮК ІВАН АНДРІЙОВИЧ, 1909 р.н., смт Кирнасівка Тульчинського району Вінницької області, українець, письменний, проживав у м.Гайвороні, стрілець воєнізованої охорони залізничної

станції. Заарештований 26.04.1937 УДБ НКВС ст.Гайворон (антирадянська агітація: "Постанова уряду про допомогу матерям при народженні дитини виконується хіба у містах і на підприємстві, а в колгоспі ніякої допомоги не видається, бо начебто колгоспниці отримують за трудодні; замість куркулів розкуркулюють бідних; з колгоспників беруть податки, м'ясо та інші продукти, а кажуть, що колгоспник живе добре – та нічого він не має"). Засуджений 14.06.1937 трибуналом військ прикордонної і внутрішньої охорони УРСР в Одеській області до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Відбував покарання в таборах "Дальстроя", у Магадані – звільнений 16.06.1942. Реабілітований 8.05.1968 Кіровоградським облсудом. (П – 8161)

ГОНЧАРУК АМОС ГНАТОВИЧ, 1897 р.н., с.Солгутове, українець, освіта 2 класи, городник колгоспу ім.Куйбишева. Заарештований 26.02.1938 Гайворонським РВ НКВС (шкідництво, вихваляв царський лад). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 28.04.1938. Реабілітований 4.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8901)

ГОНЧАРУК ГЕОРГІЙ КОСТЯНТИНОВИЧ, 1950 р.н., с.Мощене, українець, освіта 9 класів, член колгоспу ім.Крупської. Заарештований 15.01.1971 УКДБ Кіровоградської області (виготовляв і поширював антирадянські листівки). Кіровоградським облсудом 19.04.1971 направлений для примусового лікування у психлікарню. Кіровоградським облсудом 9.12.1971 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 8251)

ГОНЧАРУК ЄВГЕНІЯ ІВАНІВНА, 1876 р.н., с.Мощене, українка, освіта початкова, без певних занять. У 1930 році за невиконання держзобов'язань хлібоздачі майно конфісковане. Заарештована 3.11.1937 Гайворонським РВ НКВС ("належність до контрреволюційної секти єговістів, яка називала радянську владу сатанинською, агітувала людей не підкорятись радянському законодавству, не вступати до колгоспів"). Засуджена 17.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, дати виконання вироку в справі немає. Реабілітована 24.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10438)

ГОРОБЕЦЬ МИКИТА СЕМЕНОВИЧ, 1903 р.н., с.Котовка, українець, освіта початкова, член колгоспу ім.Шевченка. Заарештований 28.09.1937 Гайворонським РВ НКВС ("у 1919 році був у повстанському загоні Завгороднього, емігрував разом з ним у Румунію, у 1924 році повернувся, провадив агітацію проти колгоспного ладу, вихваляв життя в Румунії"). Засуджений 14.11.1937 НКВС та Прокуротурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 20.01.1938. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11328)

ГОШУЛЯК МИХАЙЛО ПЕТРОВИЧ, 1901 р.н., с.Таужне, українець, письменний, проживав у с.СабатинівкаУльяновського району, без певних занять. Заарештований 12.04.1944 Грушківським РВ НКДБ ("під час окупації працював старостою сільськогосподарської громади, брав активну участь у заготовці продуктів для німецької армії"). Грушківським РВ НКДБ 1.07.1944 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2853)

ГОШУЛЯК МУСІЙ ІВАНОВИЧ, 1898 р.н., с.Таужне, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 26.02.1940 УНКВС Одеської області (агітація на підрив заходів радянської влади щодо хлібозаготівлі, наклепи на керівників партії). Засуджений 28.06.1940 Одеським облсудом до 4 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 7.05.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13244)

ГРАБОВИЙ САВА ОНУФРІЙОВИЧ, 1899 р.н., с.Бандурове, українець, освіта початкова, член колгоспу "Червона хвиля". Заарештований 27.09.1937 Гайворонським РВ НКВС ("повернувшись у 1923 році з Румунії, члени повстанського загону отамана Заболотного Сава Грабовий, Микита Сербин і Сава Лозовий стали гуртувати довкола себе політбандитський елемент, підтримували письмовий зв'язок із бандитами в Румунії, серед колгоспників вели контрреволюційну організаційну діяльність, зводили наклепи на умови життя в СРСР" – за справою репресовано й розстріляно 19 односельців). Засуджений 27.11.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 13.12.1937. Реабілітований 5.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11516)

ГРАБОВСЬКИЙ ВАСИЛЬ ІВАНОВИЧ, 1880 р.н., с.Салькове, українець, освіта початкова, член колгоспу ім.Паризької комуни до 1932 року, робітник графітного заводу у смт Завалля Гайворонського району. Заарештований 1.10.1932 Первомайським райвідділом ДПУ (підозрювався у приховуванні іноземної валюти і золота). Первомайським райвідділом ДПУ 20.06.1933 справу припинено, оскільки при обшуку не було нічого знайдено. (П – 7972)

ГРАУБНЕР ІВАН ФРАНЦОВИЧ, 1908 р.н., м.Гайворон, німець, освіта початкова, залізничник. Заарештований 1.11.1944 Гайворонським РВ НКДБ (антирадянська діяльність, співпраця з німецькими окупантами). Засуджений 28.06.1945 особливою нарадою НКДБ СРСР до 3 років ув'язнення у Чорногорському виправно-трудовому таборі Східно-Казахстанської області з конфіскацією майна. Реабілітований 20.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9599)

ГРЕБЕНЮК ЄФРЕМ МИКИТОВИЧ, 1891 р.н., с.Струнькове (нині у складі м.Гайворона), українець, письменний, проживав у м.Гайворон, тесля залізничної станції. Заарештований 16.01.1938 Гайворонським шляхово-транспортним відділом НКВС Південно-Західної залізниці (контрреволюційна діяльність). Засуджений 24.10.1938 лінійним судом Південно-Західної залізниці до 7 років ув'язнення з позбавленням громадянських прав до 5 років. Реабілітований 31.10.1956 Верховним судом СРСР. (П – 3448)

ГРЕБЕНЮК ФЕДОРА ПАВЛІВНА, 1900 р.н., с.Головеньки Немирівського району Вінницької області, українка, письменна, проживала у с.Струнькове (нині у складі м.Гайворона), домогосподарка. Заарештована 16.01.1938 Гайворонським шляхово-транспортним відділом НКВС Південно-Західної залізниці (антирадянська, контрреволюційна діяльність). Засуджена 24.10.1938 лінійним судом Південно-Західної залізниці до 7 років ув'язнення з позбавленням громадянських прав до 5 років. Реабілітована 31.10.1956 Верховним судом СРСР. (П – 3448)

ГРИНЕНКО ВОЛОДИМИР РОДІОНОВИЧ, 1913 р.н., с.Тарасівка Первомайського району Миколаївської області, українець, освіта неповна середня, проживав у с.Струнькове (нині у складі м.Гайворона), робітник паровозо-ремонтного заводу. Заарештований 23.10.1937 Гайворонським шляхово-транспортним відділом НКВС (шкідництво: "демонтував важливі деталі до паровозів, чим зривав виконання виробничої програми і затримував випуск паровозів заводом"; "тримав зв'язок з контрреволюційним елементом"; "у 1937 році ухилявся від підписки на держпозику, мотивуючи це низькою оплатою праці, ображаючись, що йому не вистачає на прожиття при середньому заробітку 350-400 рублів на місяць"). Засуджений 26.11.1937 трійкою УНКВС Вінницької області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Транспортним відділом НКДБ ст.Гайворон 22.09.1945 справу переглянуто, з-під варти звільнений достроково. Реабілітований 24.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Батько Родіон Федорович, 1884 р.н., у 1931 році за невиконання плану хлібоздачі розкуркулений, дядько Павло Сугак у 1930 році розкуркулений, дядько Володимир Сугак у 1932-ому. (П – 10824)

ГРИНЧИШИН ФИЛИМОН ЯКОВИЧ, 1917 р.н., с.Таужне, українець, неписьменний, хлібороб, член колгоспу ім.Косіора. Заарештований 27.07.1937 Гайворонським РВ НКВС ("відмовлявся підписуватись на державну позику, казав, що скоро влада поміняється, погрожував розправою активістам села, агітував проти виконання держзобов'язань"). Засуджений 15.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 29.07.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. Батько у 1931 році під час розкуркулювання покінчив життя самогубством. (П – 8953)

ГРИЦЕНКО СЕМЕН АНТОНОВИЧ, 1900 р.н., с.Струнькове (нині у складі м.Гайворона), українець, освіта початкова, проживав на ст.Підгородня Одеської області, робітник депо. Заарештований 20.05.1931 шляхово-транспортним відділом ДПУ ст.Гайворон (служив у армії Петлюри, провадив антирадянську агітацію). Засуджений 31.05.1931 особливою нарадою ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 4.08.1955 Кіровоградською облпрокуратурою. Вдруге заарештований 10.09.1937 оперативною групою Первомайського куща НКВС УРСР (антирадянська агітація). Засуджений 16.01.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 30.04.1966 Кіровоградським облсудом. (П – 8042)

ГРИЦЕНКО ХАРИТОН КИРИЛОВИЧ, 1882 р.н., с.Струнькове (нині у складі м.Гайворона), українець, освіта початкова, помічник виконроба залізничної станції. Заарештований 30.12.1932 Гайворонським РВ ДПУ (антирадянська агітація). Засуджений 10.01.1933 особливою нарадою ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 29.07.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 7195)

ГРИЦИК КІНДРАТ ЯРМОЛАЙОВИЧ, 1887 р.н., м.Гайворон, українець, письменний, без певних занять. У 1930 році розкуркулений; того ж року за контрреволюційну діяльність був засуджений до 2 років неволі; у 1934-ому за крадіжку соціалістичної власності засуджений до 5 років неволі. Втретє

заарештований 4.11.1937 Гайворонським РВ НКВС ("з травня 1937 року член контрреволюційного угруповання, до якого входили Яків Орлов і Лука Мельниченко: вели релігійну пропаганду, викривлено тлумачили нову Конституцію, начеб вона давала право на відкриття церков, збирали серед віруючих підписи на право відкрити храм, провадили агітацію проти вождів партії"). Засуджений 27.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 13.12.1937. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9013)

ГРИЦИШИНА ТОДОСЯ СЕМЕНІВНА, 1900 р.н., с.Бандурове, українка, неписьменна, без певних занять. Заарештована 4.11.1937 Гайворонським райвідділом НКВС (контрреволюційна агітація, церковна діяльність). Засуджена 17.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 13.12.1937. Реабілітована 12.10.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12365)

ГРИШИН ДМИТРО ГРИГОРОВИЧ, 1900 р.н., с.Юзефпіль (нині с.Бугове), українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 12.08.1945 Гайворонським РВ НКДБ ("у вересні 1941 року, перебуваючи в Червоній армії, потрапив у полон, вернувся додому, пішов служити в поліцію румунам, ревно виконував усі вказівки німецької окупаційної влади"). Засуджений 24.09.1945 військовим трибуналом 26-ї Алтайської запасної стрілецької дивізії до 15 років каторжних робіт з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Трибуналом Одеського військового округу 23.05.1947 справу переглянуто: виправданий ("допомагав партизанам"), з-під варти звільнений у залі суду. (П – 1394)

ГРІНШТЕЙН ЙОСИП НАУМОВИЧ, 1904 р.н., с.Хащувате, єврей, освіта початкова, бухгалтер контори "Заготскот". Заарештований 20.06.1938 Гайворонським райвідділом НКВС (член контрреволюційної сіоністської організації). Гайворонським РВ НКВС 1.09.1938 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3028)

ГРУБАНЬ ГНАТ МАКСИМОВИЧ, 1909 р.н., смт Завалля, українець, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 27.07.1937 Гайворонським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 15.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 21.09.1937. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9518)

ГРУБАНЬ СТЕПАН МАКСИМОВИЧ, 1899 р.н., смт Завалля, українець, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 27.07.1937 Гайворонським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 15.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 21.09.1937. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9518)

ГУМІНСЬКИЙ ВАЦЛАВ АДОЛЬФОВИЧ, 1875 р.н., с.Ридзево-Пінонзик (Польща), поляк, письменний, без визначених місця проживання та занять. Заарештований 8.09.1938 Гайворонським РВ НКВС ("провадив антиколгоспну контрреволюційну агітацію, вихваляв життя у фашистській Польщі"). Засуджений 14.04.1939 трибуналом Київського військового округу до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 16.06.1993 Генеральною прокуратурою України. (П – 1384)

ГУРАЛЬНИК СРУЛЬ ЯНКЕЛЕВИЧ, 1891 р.н., с.Хащувате, єврей, освіта початкова, колишній торговець, виробник колісного мазуту, нині без певних занять. Заарештований 3.10.1932 Первомайським РВ НКВС (приховування золота і валюти). Первомайським РВ НКВС 4.12.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 7981)

ДАВИДЮК ВІКТОР ДМИТРОВИЧ, 1909 р.н., с.Струнькове (нині у складі м.Гайворона), українець, освіта неповна середня (технічна), проживав у селищі Пролетарій при залізничній станції, інструктор буксозмащувального господарства ст.Гайворон. Заарештований 30.09.1937 шляхово-транспортним відділом НКВС ст.Гайворон ("член шпигунської диверсійної організації, шкідницька діяльність"). Засуджений 29.10.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, дата виконання вироку у справі відсутня. Реабілітований 3.12.1957 трибуналом Київського військового округу. (П – 4031)

ДАВИДЯК РОМАН ІВАНОВИЧ, 1875 р.н., с.Завалля, українець, письменний, сторож графітного заводу. Заарештований 4.03.1938 Гайворонським РВ НКВС (член контрреволюційної повстанської групи, розповсюдження провокаційних чуток). Засуджений 23.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 29.04.1938. Реабілітований 2.04.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5065)

ДАВИМУКА ГЕОРГІЙ ГАВРИЛОВИЧ, 1899 р.н., с.Бандурове, українець, неписьменний, хлібороб. Заарештований 27.09.1937 Гайворонським РВ НКВС ("член контрреволюційного угруповання,

зводив наклепи на умови життя в СРСР" – *див. Сава Грабовий*). Засуджений 27.11.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 13.12.1937. Реабілітований 5.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11516)

ДАВИМУКА ТЕРЕНТІЙ ГАВРИЛОВИЧ, 1895 р.н., с.Бандурове, українець, письменний, без певних занять. Заарештований 3.07.1938 Гайворонським РВ НКВС (член контрреволюційної сектанської групи "червонодраконівців", контрреволюційна агітація – *див. Пархом Усатий*). 22.07.1940 прокуратурою Одеської області справу припинено. Вдруге, за іншою справою, заарештований 3.07.1940 управлінням держбезпеки НКВС Одеської області (антирадянська агітація проти виборів у Верховну Раду СРСР, наклепи на партію і уряд). Засуджений 16.03.1940 Одеським облсудом до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 5.05.1992 Генеральною прокуратурою України. (П – 3015, 13230)

ДАНЧУК ОКСЕНТ ЯВДОКИМОВИЧ, 1904 р.н., с.Казавчин, українець, освіта 4 класи, рядовий стрілецького полку. Заарештований 26.02.1945 відділом контррозвідки "Смерш" 353-ої стрілецької дивізії ("після служби в армії 1928-32 років поселився у м.Сталіно, працював рахівником ресторану "Москва", у серпні 1941-го мобілізований у будівельний батальйон, у вересні в м.Маріуполі зводив військові укріплення, 8.10.1941 в місто зайшли німецькі війська, батальйон розбігся в паніці, в листопаді повернувся у Сталіно, а в травні 1942-го переїхав у с.Казавчин, де працював на різних роботах під час німецької окупації; 27.04.1944 знову мобілізований у Червону армію"; "вів контрреволюційну агітацію на підрив державної та військової могутності СРСР: "Болгарія країна бідна, має кам'янистий ґрунт, а їсть білий хліб – а в СРСР хоч і чорноземи, та ми їмо хліб чорний"; "Гляньте, яка у болгар чистота й порядок, як приємно зайти в болгарську лазню – а в нас бруд, злидні", на політзаняттях звільнення червоними військами Прибалтики, Західних України й Білорусії, Бесарабії порівнював із завоюванням Росією Криму, Кавказу й Середньої Азії"). Засуджений 10.04.1945 військовим трибуналом 353-ої стрілецької дивізії до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 6.12.1973 трибуналом Московського військового округу. (П – 8277)

ДАРІЙЧУК ОЛЕКСАНДР АНДРІЙОВИЧ, 1895 р.н., м.Кишинів (Молдова), українець, освіта початкова (церковно-приходська школа), член ВКП(б) з 1927 року, проживав на ст.Холонівська, машиніст залізничного депо. Заарештований 20.12.1937 дорожно-транспортним відділом ГУДБ НКВС ст.Гайворон (антирадянська діяльність: "у 1920 році румунською розвідкою був закинутий на територію СРСР для шпигунської діяльності, в 1920-22 роках служив у Червоній армії, в бригаді Григорія Котовського; тримав зв'язок з учасниками контрреволюційної організації Лясковським, Янковським, Бендою та іншими, нині засудженими; підозрювався у шпигунській діяльності на користь Румунії, двічі, у 1932 і 1936 роках, виводив паротяги з ладу шляхом підпалу їх"). Шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС ст.Гайворон 29.05.1939 справу направлено в транспортну прокуратуру Південно-Західної залізниці для засудження. (П – 7344)

ДАРІУШ ОНИСИМ ІВАНОВИЧ, 1904 р.н., с.Тернівка Джулинського (нині Бершадського) району Вінницької області, українець, освіта початкова, проживав на ст.Гайворон, червоноармієць 122-го запасного стрілецького полку. Заарештований 30.04.1942 особливим відділом НКВС 26-ої запасної стрілецької бригади (вихваляв умови життя у царській Росії, зводив наклепи на умови життя в СРСР). Засуджений 15.08.1942 військовим трибуналом 26-ої ЗСБ до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 5.12.1991 прокуратурою Північно-Кавказького військового округу. (12912 – П)

ДЕЙЧ КАРОЛІНА ВАЛЕНТИНІВНА, 1884 р.н., с.Ландау Карл-Лібкнехтівського району Миколаївської області, німкеня, письменна, проживала у с.Антонове (приєднане до с.Хащувате) Гайворонського району, колгоспниця. Заарештована 1.11.1944 Гайворонським РВ НКДБ (зрада Батьківщини: "в роки окупації прийняла німецьке громадянство, користувалась пільгами для фольксдойч"). Засуджена 28.06.1945 особливою нарадою НКДБ СРСР до 5 років заслання у Новосибірську область. Реабілітована 6.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9660)

ДЕРЕВ'ЯНКО КАРПО МИКИТОВИЧ, 1906 р.н., с.Берестяги, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 16.05.1944 Гайворонським РВ НКДБ (зрадницька діяльність: в роки німецької окупації працював трактористом сільськогосподарської общини, вів антирадянську агітацію). Управлінням НКДБ Одеської області 11.08.1944 направлений у спецтабір НКВС для фільтрації. Батьки розкуркулені у 1930 році. (П – 1340)

ДЕХТЯР ПЕТРО ЯКИМОВИЧ, 1891 р.н., с.Берестяги, українець, освіта початкова, тесля колгоспу ім.Леніна. Заарештований у квітні 1938 Гайворонським РВ НКВС (член контрреволюційного угруповання). Засуджений 5.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 22.05.1938. Реабілітований 11.01.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 4996)

ДЗИГОВСЬКИЙ ДМИТРО ГРИГОРОВИЧ, 1896 р.н., с.Солгутове, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 30.03.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ ("участь у куркульській волинці 17-19 березня 1930 року в селі Солгутовому" – *див. Михайло Ольшанський*). Засуджений 12.04.1930 трійкою ДПУ УРСР до 5 років заслання у північний край. Реабілітований 22.08.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Вдруге, працюючи в колгоспі, заарештований 26.08.1937 Гайворонським РВ НКВС ("у 1934 році з заслання втік, вів антирадянську агітацію проти підписки на держпозику, за реставрацію капіталістичного ладу"). Засуджений 26.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11005, 8814)

ДЗЮБЕНКО ГРИГОРІЙ ПЕТРОВИЧ, 1876 р.н., с.Коритне Балтського району Одеської області, українець, письменний, проживав у с.Ташлик Гайворонського району, коваль колгоспу "Червона зірка". У 1930 році розкуркулений, конфісковано приватну кузню. Заарештований 24.02.1938 Гайворонським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність: "при зустрічах із поміщиком Дмитром Яловенком згадували старі часи, вихваляли царський лад: "Радянська влада не цікавиться, чи є гроші, чи їх немає – а вимагає підписуватись на позику"; займався шкідництвом при ремонті сільськогосподарського інвентаря"). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 28.04.1938. Реабілітований 3.02.1962 Кіровоградським облсудом. (П – 9554)

ДЗЮБИНСЬКИЙ СЕМЕН ДМИТРОВИЧ, 1886 р.н., м.Гайворон, українець, письменний, хлібороб-одноосібник. У 1933 році засуджувався за контрреволюційну агітацію до 3 років неволі. Вдруге заарештований 14.03.1938 Гайворонським РВ НКВС ("в минулому служив у арміях Петлюри та гетьмана Скоропадського, готував контрреволюційні провокації"). Засуджений 31.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 5.04.1938. Реабілітований 12.10.1989 Кіровоградською облпрокуратурою . (П – 12423)

ДІДУР ЛАВРІН ЛЕВКОВИЧ, 1879 р.н., с.Солгутове, українець, письменний, хлібороб. Заарештований 30.03.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ ("участь у куркульській волинці 17-19 березня 1930 року в селі Солгутовому, кричав: "Треба розігнати й перебити сільраду і буде можливість вибрати собі старосту та все, що ми хочемо" – *див. Михайло Ольшанський*). Засуджений 12.04.1930 трійкою ДПУ УРСР до 7 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 22.08.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11005)

ДОБРИНОВ ІВАН ОЛЕКСАНДРОВИЧ, 1907 р.н., м.Київ, росіянин, освіта середня, проживав на ст.Гайворон, без певних занять (колишній старший інженер матеріального складу залізничної станції). Заарештований 13.09.1937 шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС ст.Гайворон ("з метою помсти за репресії батька і брата вів підривну роботу на залізниці, тримав зв'язок з контрреволюційним елементом"). Засуджений 25.11.1937 трійкою УНКВС Вінницької області до розстрілу, вирок виконано 30.11.1937. Реабілітований 24.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Батько Олександр репресований як учасник контрреволюційної організації, брати Петро, Дмитро і Василь у 1919-20 роках воювали у денікінській та врангелівській арміях, Петро у 1931-ому за контрреволюційну діяльність був засуджений до 5 років ув'язнення у концтаборі. (П – 9657)

ДОБРОВОЛЬСЬКИЙ ОЛЕКСАНДР МИХАЙЛОВИЧ, 1883 р.н., с.Сутиски Тиврівського району Вінницької області, українець, письменний, проживав у с.Соломія Гайворонського району, служитель релігійного культу. Заарештований 23.04.1938 Гайворонським райвідділом НКВС (член контрреволюційного угруповання). Засуджений 5.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 14.06.1938. Реабілітований 10.08.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10426)

ДОЦЕНКО ІВАН СТЕПАНОВИЧ, 1894 р.н., с.Мощене, українець, освіта початкова, хлібороб. У 1932 році за невиконання держзобов'язань хлібоздачі майно конфісковане. Заарештований 3.11.1937 Гайворонським РВ НКВС ("належність до контрреволюційної секти, яка називала радянську владу сатанинською, агітувала людей не підкорятись радянському законодавству, не вступати до колгоспів").

Засуджений 17.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, дати виконання вироку в справі немає. Реабілітований 24.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10438)

ДОЦЕНКО ЮЛІЯ МИТРОФАНІВНА, 1889 р.н., с.Мощене, українка, освіта початкова, без певних занять. У 1932 році разом із чоловіком Іваном розкуркулена. Заарештована 3.11.1937 Гайворонським РВ НКВС ("належність до контрреволюційної секти єговістів, яка називала радянську владу сатанинською, агітувала людей не підкорятись радянському законодавству, не вступати до колгоспів"). Засуджена 17.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, дати виконання вироку в справі немає. Реабілітована 24.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10438)

ДРАЧУК ВАСИЛЬ ГРИГОРОВИЧ, 1891 р.н., с.Струнькове (нині у складі м.Гайворон), українець, освіта 3 класи, помічник машиніста депо залізничної станції. З 1933 року за шкідницьку підривну роботу на залізниці двічі притягувався до кримінальної відповідальності, зокрема за аварію і підпал паровоза був засуджений до 6 років неволі і "звільнений при сумнівних обставинах, нібито за касацією". Втретє заарештований 15.09.1937 Гайворонським шляхово-транспортним відділом НКВС ("не будучи стахановцем, чинив шалений опір упровадженню стахановських методів праці на транспорті, заперечуючи можливість водіння важковагових составів при роботі на неякісному вугіллі"). Засуджений 9.10.1937 трійкою УНКВС Київської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. ШТВ НКВС ст.Гайворон 25.03.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 1573)

ДРЕВНИЦЬКИЙ ФЕДІР ТЕОФІЛОВИЧ, 1883 р.н., с.Таужне, українець, освіта середня, служитель культу. У 1921 році Одеським губЧК за участь в українській контрреволюційній організації був засуджений до 5 років концтабору. Вдруге заарештований 6.11.1929 Первомайським окрвідділом ДПУ ("належав до антирадянського куркульського угруповання, яке систематично збиралось у хатах священиків Древницького і Боярського, велась агітація проти колективізації сільського господарства та державної хлібозаготівлі, поширювались провокаційні чутки про близькість війни й падіння радвлади, звучали заклики палити майно, вбивати активістів: "Нами керують жиди і різна босота, яких треба видушити, не лишаючи наступного покоління, багато вони виссали із нас крові – пора й нам прокинутись"). Засуджений 12.02.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до розстрілу, вирок виконано 21.02.1930. Реабілітований 6.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11823)

ДУБОНОС ЙОСИП СОФРОНОВИЧ, 1898 р.н., с.Бандурівка Ободівського (нині Тростянецького) району Вінницької області, українець, письменний, змащувальник вагонів на залізничній станції Дохно Чечельницького району Вінницької області. Заарештований 28.10.1937 Гайворонським шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС (контрреволюційна підривна діяльність). Засуджений 25.11.1937 трійкою УНКВС Вінницької області до розстрілу, вирок виконано 30.11.1937. Реабілітований 4.12.1957 Вінницьким облсудом. (П – 3946)

ДУДА ЯКІВ СОЗОНТОВИЧ, 1885 р.н., с.Шершенці Кодимського району Одеської області, молдаванин, освіта початкова, проживав у м.Гайвороні, годинниковий майстер ст.Гайворон. У 1924 році за підробку румунських грошей арештовувався Сорокською повітовою сигуранцією; у 1928-ому за підробку радянських державних знаків був засуджений до 8 років ув'язнення у концтаборі. Втретє заарештований 1.08.1937 Гайворонським РВ НКВС (антирадянська агітація, шпигунство на користь Румунії: "з 1910 року жив у Бесарабії, будучи заарештований румунською поліцією, завербований як таємний агент сигуранції, звільнений із тюрми, переправлений на радянський бік як шпигун; повернувшись із радянського концтабору, продовжував шпигунство, завербував до шпигунської діяльності й попа Аврама Гиньковського"). Засуджений 27.11.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 13.12.1937. Реабілітований 20.08.1957 трибуналом Київського військового округу. (П – 4659)

ДУДКЕВИЧ САБІН ФАУСТОВИЧ, 1889 р.н., м.Варшава (Польща), поляк, письменний, проживав у м.Гайворон, бухгалтер райфінвідділу. Заарештований 26.10.1937 шляхово-транспортним відділом НКВС ст.Гайворон ("член польської шпигунсько-диверсійної організації; шкідницька діяльність"). Засуджений 22.11.1937 особливою нарадою НКВС УРСР до розстрілу, вирок виконано 2.01.1938. Реабілітований 24.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11995)

ДУДНИК АРСЕН ТОДОСЬОВИЧ, 1880 р.н., с.Хащувате, українець, освіта початкова, завгосп школи. Заарештований 25.08.1937 Гайворонським РВ НКВС (антирадянська агітація, шпигунська діяльність). Засуджений 27.11.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 13.12.1937. Реабілітований 17.04.1959 трибуналом Одеського військового округу. (П – 4699)

ДУРЖИНСЬКИЙ МАР'ЯН ВОЙЦЕХОВИЧ, 1902 р.н., с.Самчинці Брацлавського (нині Немирівського) району Вінницької області, поляк, освіта початкова, проживав у смт Калинівка Вінницької області, агент з переливу спирту від "Спирттресту". Заарештований 19.12.1937 шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС ст.Гайворон (антирадянська агітація). Засуджений 9.10.1938 трійкою УНКВС Київської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 5.02.1957 трибуналом Київського військового округу. (П – 3571)

ДУРЖИНСЬКИЙ ФРАНЦ ВОЙЦЕХОВИЧ, 1893 р.н., с.Самчинці Брацлавського (нині Немирівського) району Вінницької області, поляк, освіта початкова, проживав у м.Гайвороні, агент з заготівлі матеріалів. Заарештований 28.04.1940 шляхово-транспортним відділом НКВС ст.Козятин (антирадянська агітація). Засуджений 9.06.1940 лінійним судом Південно-Західної залізниці до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 16.09.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13588)

ДЯЧЕНКО ФЕДІР ОЛЕКСІЙОВИЧ, 1914 р.н., с.Улянівка (нині с.Тополі), українець, письменний, проживав у м.Гайворон, слюсар заводу. Заарештований 30.03.1944 Гайворонським РВ НКДБ (в роки німецької окупації працював у поліції). Управлінням НКДБ Одеської області 21.08.1944 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3959)

ЕРМЕНТРАУТ ХРИСТИЯН МИКОЛАЙОВИЧ, 1905 р.н., с.Роштадт Карл-Лібкнехтського району Одеської області, німець, освіта вища (Одеський інститут народної освіти, 1930), проживав у с.Салькове Гайворонського району, вчитель математики і фізики середньої школи. У 1934 році арештовувався за належність до німецької контрреволюційної організації. Вдруге заарештований 8.08.1937 Гайворонським райвідділом НКВС (антирадянська діяльність: "син куркуля, належав до німецької шпигунської організації"). Засуджений 28.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Одеським МВ НКВС 21.10.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 8045)

ЄЖЕЛИК РОМАН ПРОКОПОВИЧ, 1895 р.н., с.Могильне, українець, освіта початкова, хлібороб. У 1920 році розкуркулений. Заарештований 11.03.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ ("служив у царській армії, згодом у петлюрівському війську; вів контрреволюційну агітацію, зокрема про підписку на позику для індустріалізації країни казав: "Це петля затягується на шиї селян – гроші заберуть і нізащо буде сірників купити", брав активну участь у березневій волинці селян Могильного" – *див. Федора Максименюк*). Засуджений 12.04.1930 трійкою ДПУ УРСР до 5 років заслання у північний край. Вдруге, за даними МВС Росії, засуджений 26.02.1942 особливою нарадою НКВС СРСР до розстрілу, вирок виконано 21.03.1942. Реабілітований 15.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11318)

ЄРЕМЕНКО ВАСИЛЬ МАРКОВИЧ, 1879 р.н., с.Углуватка Христинівського району Черкаської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Берестяги Гайворонського району, без певних занять. Заарештований у квітні 1938 Гайворонським РВ НКВС (організатор і керівник повстанської групи). Засуджений 5.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 22.05.1938. Реабілітований 11.01.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 4996)

ЄРМАКОВ ОЛЕКСАНДР МАТВІЙОВИЧ, 1902 р.н., селище Грязі Воронезької (нині місто Липецької) області, Росія, росіянин, письменний, член ВКП(б) з 1925 року, проживав у м.Гайворон, начальник Гайворонського політвідділу Південно-Західної залізниці. Заарештований 19.01.1938 шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС Південно-Західної залізниці ст.Гайворон (троцькістська антирадянська діяльність, шкідництво). Засуджений 27.09.1938 Верховним судом СРСР до розстрілу, вирок виконано 27.09.1938 у м.Києві. Реабілітований 28.09.1957 Верховним судом СРСР. (П – 7511)

ЖЕБРОВСЬКИЙ ЕДУАРД ФРАНЦЕВИЧ, 1905 р.н., м.Орел (Росія), поляк, освіта початкова, проживав у с.Струнькове (нині у складі м.Гайворона), без певних занять, допомагав дружині, яка завідувавала кіоском трансдруку ст.Гайворон. Заарештований у 3.03.1938 шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС ст.Гайворон ("у 1931 році як антирадянську особу і польського націоналіста було вислано разом з іншими на тилові залізниці СРСР, повернувся в Гайворон напочатку 1938 року; провадив контрреволюційну діяльність, спрямовану на підрив заходів партії та уряду"). Шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС ст.Гайворон 20.05.1938 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 6588)

ЖЕЛЕЗНЯК ІВАН ЄФРЕМОВИЧ, 1891 р.н., с.Хащувате, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 25.08.1937 Гайворонським РВ НКВС (служив у петлюрівській армії, антирадянська

агітація, шпигунська діяльність). Засуджений 27.11.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 13.12.1937. Реабілітований 17.04.1959 трибуналом Одеського військового округу. (П – 4699)

ЖЕЛІХОВСЬКИЙ ГРИГОРІЙ ДАНИЛОВИЧ, 1873 р.н., с.Білочі Балтського району Молдавської АРСР (нині с.Білине Одеської області), українець, освіта середня духовна, проживав у с.Струнькове (нині у складі м.Гайворон), без певних занять, колишній священик. Заарештований 16.12.1937 Гайворонським РВ НКВС (антирадянська діяльність: "розповсюджував чутки про загибель радвлади, про війну з фашистськими державами, зводив наклепи на вождя партії Сталіна, вихваляв Троцького, підтримував дружні стосунки з румунським шпигуном Гіньковським, гуртував довкола себе церковний контрреволюційний елемент"). Засуджений 27.12.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 2.01.1938. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9057)

ЖИЛЕНКО КІНДРАТ МАЛАФІЙОВИЧ, 1899 р.н., с.Бандурове Грушківського (нині Гайворонського) району, українець, освіта 2 класи, безробітний. Заарештований 11.04.1933 Грушківським РВ ДПУ (підозрювався в шкідницькій діяльності: отруєнні коней та зриві посівної кампанії). Грушківським РВ ДПУ 9.06.1933 з-під варти звільнений під підписку про невиїзд, 23.06.1933 справу припинено. Вдруге, перебуваючи на військовій службі у 1376-му стрілецькому полку, заарештований 29.11.1942 особливим відділом НКВС 417-ої стрілецької дивізії (висловлював антирадянські поразницькі настрої, зводив наклепи на життя в колгоспах). Засуджений 18.12.1942 військовим трибуналом 417-ї стрілецької дивізії до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 6.08.1990 трибуналом Північно-Кавказького військового округу. (П – 1399, 12213)

ЖИРУН АНДРІЙ НИКАНОРОВИЧ, 1890 р.н., с.Кам'яне Савранського району Одеської області, українець, письменний, проживав у смт Завалля Гайворонського району, вантажник графітного заводу. Заарештований 4.03.1938 Гайворонським РВ НКВС (член контрреволюційної повстанської організації, антирадянська пропаганда). Засуджений 23.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 29.04.1938. Реабілітований 2.04.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5065)

ЖУРАКОВСЬКИЙ КАРЛ МИХАЙЛОВИЧ, 1884 р.н., с.Тарасівка Станіславчицького (нині Жмеринського) району Вінницької області, поляк, освіта початкова, проживав у с.Могильне Гайворонського району, ветфельдшер радгоспу. Заарештований 25.02.1938 Гайворонським РВ НКВС (контрреволюційна агітація, шкідництво: "шляхом щеплень заразив інфекційними захворюваннями поголів'я худоби в радгоспі, внаслідок чого мав місце масовий падіж худоби"). Засуджений 19.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано. Реабілітований 11.08.1962 Кіровоградським обласним судом. (П – 5745)

ЗАБОЛОТНИЙ ГРИГОРІЙ СЕМЕНОВИЧ, 1879 р.н., м.Кам'янець-Подільський Хмельницької області, українець, письменний, проживав у м.Гайворон, бригадир механічного цеху вагоноремонтного пункту залізничної станції. У 1905 році арештовувався в Харбіні; у 1919-ому за перехід кордону із Польщі в Росію був заарештований польською жандармерією вдруге, просидів під вартою 2 місяці; у 1923 році за участь у страйку перебував в ув'язненні 3 тижні; у 1924-ому заарештований вчетверте за те, що "відмовився прийняти польське громадянство: за це звільнили з роботи, а оскільки з дітей знущались у школі – вирішив перебратись в СРСР" – 2 тижні перебував під вартою, після чого "перекинули на радянську територію". Вп'яте зарештований 16.09.1937 шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС ст.Гайворон ("польський перебіжчик, висловлював невдоволення заходами радвлади; із шкідницькою метою затримав реалізацію 14 цінних робітничих пропозицій, економічний ефект від яких міг би скласти 10 тисяч рублів"). Засуджений 20.10.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 29.10.1937. Реабілітований 20.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10603)

ЗАВОРОТНЮК ІВАН СТЕПАНОВИЧ, 1914 р.н., м.Первомайськ Миколаївської області, українець, освіта 6 класів, проживав у с.Таужне Гайворонського району, черговий ст.Пасічна Гречанського відділка Вінницької залізниці. Заарештований 10.07.1941 оперативним пунктом залізничної міліції ст.Гайворон ("після передачі станції Пасічна військовим, Заворотнюк прибув на ст.Таужна, де 8 липня серед робітників і службовців вів контрреволюційну агітацію, спрямовану на підрив могутності Червоної армії: "На фронт командування направляє несправні танки, бійці роздягнуті, роззуті й голодні, народний комісар оборони СРСР, маршал Тимошенко, кажуть, літаком подався на німецький бік і з собою перевів

багато літаків – а це означає поразку Червоної армії на фронті"). Засуджений 14.07.1941 військовим трибуналом Вінницької залізниці до розстрілу, дати виконання вироку в справі не зазначено. Реабілітований 21.03.1990 Кіровоградським облсудом. (13990 – П)

ЗАГАЛЬСЬКИЙ АНАТОЛІЙ СЕРГІЙОВИЧ, 1921 р.н., с.Салькове, українець, освіта неповна середня, проживав у м.Балашов Саратовської області, військовослужбовець із жовтня 1941 року: моторист 5-ої ескадрильї військової авіашколи. Заарештований 13.01.1942 особливим відділом НКВС Балашовського гарнізону (антирадянська агітація: "висловлював поразницькі настрої, зводив наклепи на адресу Інформбюро і радянську пресу, на Червону армію, її озброєння, вихваляв фашистську армію: "Німецька армія з її технікою є найсильніша, тому навряд чи спроможний її хтось перемогти"; "Нам все одно де жити, у німців, чи в СРСР – якби лиш добре жилось"). Засуджений 1.07.1942 військовим трибуналом 206 стрілецької дивізії до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 13.08.1991 прокуратурою Приуральського військового округу. (П – 12748)

ЗАГРАНИЧНИЙ МИКОЛА ІВАНОВИЧ, 1897 р.н., с.Берестяги, українець, письменний, різнороб колгоспу ім.Леніна. У 1934 році за антирадянську агітацію притягувався до судової відповідальності. Вдруге заарештований 2.03.1938 Гайворонським райвідділом НКВС ("у 1918 році служив у петлюрівському війську; контрреволюційна діяльність"). Засуджений 23.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 29.04.1938. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8994)

ЗАЄЦЬ ФЕДОТ МАКАРОВИЧ, 1898 р.н., с.Солгутове, українець, неписьменний, без певних занять. Заарештований 27.09.1937 Гайворонським РВ НКВС (агітація проти заходів радянської влади). Засуджений 11.08.1938 НКВС СРСР до розстрілу, вирок виконано 23.12.1938. Реабілітований 6.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11572)

ЗАКЕРНИЧНИЙ ІВАН СТЕПАНОВИЧ, 1891 р.н., с.Чемерпіль, українець, письменний, член колгоспу ім.Т.Г.Шевченка. Заарештований 27.07.1937 Гайворонським РВ НКВС (антирадянська діяльність: "разом із Леонідом Баланом підтримував зв'язок із уродженцем Бесарабії Миколою Кожухарем, якого засудили як польського шпигуна; агітував проти підписки на державну позику, поширював чутки про війну і загибель радянської влади"). Засуджений 14.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 12.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9558)

ЗАКРЕНИЧНИЙ САВЕЛІЙ СТЕПАНОВИЧ, 1887 р.н., с.Чемерпіль, українець, письменний, хлібороб-одноосібник. Заарештований 9.07.1938 Гайворонським РВ НКВС (антирадянська агітація проти колгоспного будівництва). Одеським облсудом 14.05.1939 виправданий, з-під варти звільнений. (П – 13063)

ЗАКУСИЛОВ ОЛЕКСАНДР СТЕПАНОВИЧ, 1912 р.н., м.Гайворон, українець, освіта неповна середня, проживав у селищі Комунар Гайворонського району, майстер підсобного цеху паровозного депо. Заарештований 23.09.1944 транспортним відділом НКДБ ст.Гайворон (зрада Батьківщини, сприяння німецьким окупантам – *див. Федір Підскальний*). Засуджений 2.11.1944 військовим трибуналом Вінницької залізниці до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 18.11.1959 Верховним судом СРСР. (П – 5873)

ЗАЛЕВСЬКИЙ МИКОЛА ЯКОВИЧ, 1886 р.н., м.Кам'янець-Подільський Хмельницької області, поляк, освіта початкова, проживав у м.Гайвороні, майстер вагонної дільниці станції. У 1931 році "як польський націоналіст" висилався на північ – у 1932-ому повернувся. Заарештований 7.09.1937 транспортним відділом НКВС ст.Гайворон ("вів антирадянську агітацію, зводив наклепи на радянську дійсність у 1936 році: "Закон написано красиво, та це лиш на папері, насправді робітникам він нічого не дасть"; "Нам, полякам, при радвладі життя не було і, як видно з Конституції, й не буде", співчував ворогам народу Тухачевському і Якіру, займався шкідництвом"). Засуджений 29.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, дати виконання вироку у справі не зазначено, натомість у відповіді рідним у 1958 році управлінням КДБ при Раді Міністрів УРСР сказано: "помер 2 лютого 1942 року в місцях ув'язнення від амістрофічного бокового склерозу". Реабілітований 1.02.1958 Верховним судом УРСР. (П – 4066)

ЗАПОРОЖЕЦЬ ОРЕФА ТИМОФІЙОВИЧ, 1883 р.н., с.Таужне, українець, освіта початкова, хлібороб. Був засуджений за розтрату кооперативних грошей до 10 років неволі, за амністією звільнений у 1929 році. Вдруге заарештований 6.11.1929 Первомайським окрвідділом ДПУ (член антирадянського

куркульського угруповання, агітація проти колективізації та держхлібозаготівлі – *див. Федір Древницький).* Засуджений 12.02.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 10 років ув'язнення у концтаборах. Реабілітований 6.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11823)

ЗАРІЦЬКИЙ ВОЛОДИМИР МАР'ЯНОВИЧ, 1913 р.н., с.Мощене, українець, освіта середня, член ВКП(б), лісник. Заарештований 1.09.1944 Гайворонським РВ НКДБ (під час німецької окупації працював керуючим Вільховецького лісництва). Засуджений 14.04.1945 військовим трибуналом 26-ої стрілецької дивізії до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав до 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 31.03.1964 трибуналом Одеського військового округу. (П – 13599)

ЗАТАКОВЕНКО ІВАН СЕРГІЙОВИЧ, 1898 р.н., с.Щурівці Ситковецького (нині Гайсинського) району Вінницької області, українець, освіта двокласне училище, проживав у смт Завалля Гайворонського району, рахівник графітного комбінату. Заарештований 17.02.1938 Гайворонським РВ НКВС (антирадянська діяльність). Засуджений 5.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 14.06.1938. Реабілітований 23.11.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3921)

ЗАХАРЕНКО НАСТЯ ОНИСИМІВНА, 1896 р.н., с.Казавчин, українка, освіта початкова, домогосподарка. Заарештована 25.01.1947 УМДБ Одеської області (після розкуркулення у 1929 році вступила в антирадянську секту "істино православних християн"). Засуджена 29.05.1947 Одеським облсудом до 8 років ув'язненя у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав до 5 років. Реабілітована 30.12.1991 Генеральною прокуратурою України. (П – 12970)

ЗВАРИЧ СЕРГІЙ АВРАМОВИЧ, 1904 р.н., с.Бандурове, українець, письменний, без певних занять. Заарештований 4.11.1937 Гайворонським РВ НКВС (розкуркулений, вів контрреволюційну агітацію, церковну діяльність). Засуджений 17.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 11.12.1937. Реабілітований 12.10.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12365)

ЗВОЛЬСКИЙ ГНАТ ФЕЛІКСОВИЧ, 1869 р.н., с.Ободівка Ольгопільського (нині Тростянецького) району Вінницької області, поляк, письменний, проживав у м.Гайвороні, пенсіонер. Заарештований 2.08.1937 Гайворонським РВ НКВС (контрреволюційна агітація). Засуджений 10.05.1938 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 15.05.1938. Реабілітований 25.01.1956 Верховним судом СРСР. (П – 3354)

ЗЕЛЕНЕЦЬКИЙ КУЗЬМА САВОВИЧ, 1899 р.н., с.Струнькове (нині у складі м.Гайворон), українець, освіта початкова, у 1933 виключений з членів ВКП(б), машиніст депо станції. Заарештований 2.12.1937 Гайворонським РВ НКВС (служив у петлюрівській армії, контрреволюційна підривна діяльність на транспорті, опір проведенню стахановського руху). Засуджений 9.12.1937 трійкою УНКВС Вінницької області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 26.03.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4187)

ЗЕЛЕНЯК ГРИГОРІЙ ПАВЛОВИЧ, 1904 р.н., с.Хащувате, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 9.11.1929 Первомайським окрвідділом ДПУ (антирадянська агітація). Засуджений 18.10.1930 трійкою при колегії ОДПУ до 10 років ув'язнення у концтабір. Реабілітований 20.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10876)

ЗЕЛІНСЬКИЙ ІВАН ЮХИМОВИЧ, 1899 р.н., с.Салькове, українець, письменний, в'язень Кіровоградської тюрми. Заарештований 5.07.1939 Кіровоградським УНКВС (антирадянська агітація серед в'язнів). Засуджений 8.08.1939 Кіровоградським облсудом до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 12.10.1990 Верховним судом УРСР. (П – 12564)

ЗЕЛЬГА ІВАН СТАНІСЛАВОВИЧ, 1909 р.н., м.Одеса, поляк, освіта початкова, член ВКП(б), проживав у м.Гайворон, паровозний машиніст депо станції. Заарештований 22.12.1937 Гайворонським шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС (антирадянська контрреволюційна діяльність). Засуджений 3.02.1938 НКВС СРСР до розстрілу, вирок виконано 16.02.1938. Реабілітований 14.12.1957 Верховним судом УРСР. (П – 3891)

ЗОЗУЛЯ ПЕТРО ГНАТОВИЧ, 1897 р.н., с.Янів (нова назва Іванів) Калинівського району Вінницької області, українець, письменний, головний кондуктор резерву ст.Холонівська. Заарештований 17.06.1938 шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС ст.Гайворон (підозрювався як член антирадянської повстанської організації). Знаходився у в'язниці м.Гайворона. Шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС ст.Гайворон 29.07.1938 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 4294)

ЗОТОВ ІВАН ФЕДОРОВИЧ, 1887 р.н., х.Піднаволок Рязанської області (Росія), росіянин, освіта незакінчена вища, проживав у м.Гайвороні, технік зв'язку залізничної станції. Заарештований 20.09.1937 шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС ст.Гайворон (член контрреволюційної військово-офіцерської групи, шкідницько-диверсійна робота). Засуджений 15.10.1937 трійкою УНКВС Київської області до розстрілу, вирок виконано 25.10.1937. Реабілітований 6.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11719)

ІВАНЕНКО МАРІЯ ЛАВРІВНА, 1904 р.н., с.Бандурове, українка, із селян-середняків, без певних занять. Зарештована 3.07.1938 Гайворонським райвідділом НКВС (підозрювалась як учасниця контрреволюційної сектанської групи "червонодраконівців" – *див. Пархом Усатий*). Засуджена 29.12.1939 Одеським обласним судом до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Прокуратурою Одеської області 22.07.1940 справу припинено, з-під варти звільнена. Реабілітована 15.07.1992 Генеральною прокуратурою України. (П – 3015, 13411)

ІВАНЕНКО МАРКО САМСОНОВИЧ, 1894 р.н., с.Бандурове, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 21.09.1932 Грушківським РВ ДПУ (агітація проти праці у колгоспі). Засуджений 31.12.1932 особливою нарадою ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 29.03.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. Батько Самсон і тесть Оліян Колос у 1921 році розстріляні червоноармійцями як заручники, сини Колоса – Іван у 1929 році за контрреволюційну діяльність висланий у Сибір на 8 років, Тимофій в роки громадянської війни служив у війську армії УНР та в повстанському загоні Заболотного, емігрував у Румунію. (П – 6910)

ІВАЩУК ЯКІВ АКІФТОВИЧ, 1904 р.н., с.Бандурове, українець, освіта початкова, робітник промартілі. В 1930 році був засуджений до 1,5 року неволі. Вдруге заарештований 27.09.1937 Гайворонським РВ НКВС ("у 1921 служив у повстанському загоні Заболотного; член контрреволюційного угруповання, зводив наклепи на умови життя в СРСР" – *див. Сава Грабовий*). Засуджений 27.11.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 13.12.1937. Реабілітований 5.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11516)

ІВОНЕНКО ДЕМ'ЯН ІВАНОВИЧ, 1899 р.н., с.Бандурове, українець, освіта початкова, член колгоспу "Червона хвиля". Заарештований 27.09.1937 Гайворонським РВ НКВС ("у 1920 році служив у повстанському загоні Заболотного; член контрреволюційного угруповання, наклепи на умови життя в СРСР" – *див. Сава Грабовий*). Засуджений 27.11.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 13.12.1937. Реабілітований 5.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11516)

ІВОНЕНКО МАРІЯ ЛЕОНТІЇВНА, 1904 р.н., с.Бандурове, українка, освіта початкова, без певних занять. Заарештована 2.07.1938 УНКВС Одеської області (організатор і керівник контрреволюційного сектанського угруповання). Засуджена 29.12.1939 Одеським облсудом до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітована 15.07.1992 Генеральною прокуратурою України. (П – 13411)

ІВОНЕНКО ХОМА ІВАНОВИЧ, 1894 р.н., с.Бандурове, українець, освіта початкова, член колгоспу "Червона хвиля". Заарештований 27.09.1937 Гайворонським РВ НКВС ("член контрреволюційного угруповання, зводив наклепи на умови життя в СРСР" – *див. Сава Грабовий*). Засуджений 27.11.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 13.12.1937. Реабілітований 5.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11516)

ІСКРАК СОЛОВЕЙ ІВАНОВИЧ, 1895 р.н., с.Джулинка Бершадського району Вінницької області, українець, письменний, проживав у смт Завалля Гайворонського району, слюсар-водій графітного комбінату. Заарештований 15.12.1937 Гайворонським РВ НКВС (контрреволюційна пропаганда). Засуджений 27.12.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 2.01.1938. Реабілітований 10.09.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5314)

КАВУН МАТВІЙ МЕФОДІЙОВИЧ, 1880 р.н., с.Фастівці Тульчинської округи на Вінниччині, українець, освіта початкова, проживав у м.Гайвороні, помічник начальника залізничної станції. Заарештований 13.02.1930 шляхово-транспортним відділом ОДПУ ст.Гайворон (антирадянська агітація проти колективізації). Засуджений 10.05.1930 особливою нарадою ДПУ УРСР до 3 років виселення з прикордонної смуги. Реабілітований 30.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11903)

КАДЕРАБЕК ЄВГЕНІЯ ОЛЕКСАНДРІВНА, 1913 р.н., м.Корсунь Черкаської області, росіянка, освіта 9 класів, проживала у м.Гайворон, бухгалтер санепідемстанції. Заарештована 28.10.1946

транспортним відділом МДБ Вінницької залізниці (антирадянська агітація, фольксдойч – німецьке громадянство). Засуджена 26.12.1946 трибуналом військ МВС Вінницької залізниці до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Звільнена з таборів 10.05.1955. Реабілітована 7.10.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. Чоловік Вячеслав (Кіровоград) у 1938 році репресований до 10 років неволі, помер у таборах Комі АРСР у 1946 році. (П – 13654)

КАЗИМИРСЬКИЙ ЛЮДВІГ КОСТЯНТИНОВИЧ, 1902 р.н., м.Гайворон, поляк, освіта початкова, проживав у Новопразькому районі, головний бухгалтер Саблино-Знам'янського цукрового заводу. Заарештований 23.02.1938 Новопразьким РВ НКВС (пропагував життя в Польщі). Засуджений 4.10.1938 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 30.10.1938. Реабілітований 31.05.1957 управлінням КДБ Кіровоградської області. (П – 3811)

КАМІНСЬКИЙ ФЕДІР ЙОСИПОВИЧ, 1891 р.н., с.Переямпіль, українець, освіта неповна середня, проживав у селищі Пролетар при ст.Гайворон, бухгалтер 6-го експлуатаційного району залізничної станції. Заарештований 20.02.1932 шляхово-транспортним відділом ОДПУ ст.Гайворон ("у 1918-19 роках служив писарем у війську армії УНР, ад'ютантом 6-го піхотного полку, що входив до дивізії Юрка Тютюнника; у 1920 році був членом ревкому с.Переямпіль, одружений із дочкою куркуля Темнянських хуторів Радомського, підтримував зв'язок з братом дружини Василем, висланим на північ, взяв до себе на утримання його матір та всиновив його неповнолітнього хлопця; у минулому мав стосунки із політбандитом Гевелем, якого розстріляно у 1922 році"). Засуджений 14.04.1932 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років позбавлення права проживання в 12 населених пунктах. Реабілітований 24.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11019)

КАМОЦЬКИЙ ВОЛОДИМИР ІВАНОВИЧ, 1912 р.н., с.Струнькове (нині у складі м.Гайворон), поляк, закінчив фабрично-заводське училище, проживав у м.Гайвороні, начальник паровозного депо залізничної станції. Заарештований 14.04.1944 транспортним відділом НКДБ ст.Гайворон (посібництво німецькій окупаційній владі: "у перші дні війни покликаний у Червону армію, в районі с.Селіванівка під Кривим Рогом потрапив у оточення німецьких військ, перебував у полоні, повернувся додому, працював слюсарем, машиністом, майстром цеху залізничного депо, з січня 1944-го року – начальником паровозного цеху; на догоду німцям старався якомога більше відремонтувати паровозів, для чого ввів нічні зміни, підтримував сувору дисципліну в середовищі робітників"). Засуджений 25.10.1944 військовим трибуналом Вінницької залізниці до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 4 роки та конфіскацією майна. У 1952 році з-під варти звільнений. Реабілітований 25.05.1988 Кіровоградським облсудом. (П – 8594)

КАМОЦЬКИЙ ІВАН ВІКЕНТІЙОВИЧ, 1885 р.н., смт Теплик Вінницької області, поляк, письменний, проживав у с.Струнькове (нині у складі м.Гайворон), слюсар депо залізничної станції. У 1931 році як політично неблагонадійний висилався на тилові дороги Уральської залізниці, звідки втік. Вдруге заарештований 9.03.1938 шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС ст.Гайворон (контрреволюційна діяльність: "Я належав до польської національної школи, яка існувала у Гайвороні з 1916 року, розформували яку у 1920-ому; в школі велась робота проти заходів радвлади, ми чекали приходу поляків на Україну; належав до католицької релігійної громади при місцевому костелі до 1935 року" – із свідчень на допитах; "член польського контрреволюційного націоналістичного угруповання, підтримував тісні стосунки з польськими націоналістами Поплавським, Янішевським, Перловським, Човгуном та іншими, брав участь у зібраннях, займався шкідництвом на виробництві", "будучи сексотом НКВС, не розвінчував діяльності членів Польської організації військової, а сприяв їй"). Засуджений 15.06.1938 особливою нарадою при НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Помер 29.10.1942 у таборах. Реабілітований 22.06.1957 Кіровоградським облсудом. Репресований син Франц і племінник Петро Камоцькі. (П – 7410)

КАМОЦЬКИЙ ПЕТРО ФЕЛІКСОВИЧ, 1900 р.н., с.Струнькове (нині у складі м.Гайворон), українець освіта початкова, машиніст депо ст.Гайворон. Заарештований 20.08.1937 шляхово-транспортним відділом НКВС ст.Гайворон ("із родини торговців, одружений з дочкою жандарма; підтримував петлюрівський рух, належав до молодіжної націоналістичної організації "Спілка української молоді", учасник українських драмгуртків, мав зв'язки з відомим політбандитом Коваленком"). Результати розгляду

справи відсутні. Слідство велось співробітниками шляхово-транспортного відділу НКВС ст.Гайворон Мінчиним і Шичаніним, стосовно яких "заведена кримінальна справа до притягнення їх до відповідальності за порушення соціалістичної законності у 1937-38 роках". (П – 7410)

КАНДАУР СЕЛІФАН ПАВЛОВИЧ, 1895 р.н., с.Осички Савранського району Одеської області, українець, неписьменний, проживав у с.Березівка Чемерпільської сільради Гайворонського району, хлібороб. У 1930 році за невиконання плану хлібозаготівлі був розкуркулений. Заарештований 29.12.1932 Грушківським РВ ДПУ ("разом із Костем Поліщуком і Андрієм Піньковським чинили організований опір хлібозаготівлі; Кандаур зокрема на зборах селян виступав проти комуністів: "Доки вони будуть знущатись над нами, доки вони нас мучитимуть?"). Засуджений 10.02.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 3.12.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 7169)

КАПІНОС ВОЛОДИМИР АРТЕМОВИЧ, 1898 р.н., м.Черкаси, українець, освіта середня технічна, у 1932 році був кандидатом у члени ВКП(б), проживав у м.Гайвороні, начальник 7-ої вагонної дільниці Гайворонського залізничного вузла. У 1931 році за незаконну видачу премії адміністративно-технічному персоналу був засуджений до 1 року неволі умовно. Вдруге заарештований 11.07.1937 управлінням держбезпеки НКВС Одеської області ("активний учасник контрреволюційної троцькістсько-терористичної організації, яка 1.12.1934 здійснила злодійське вбивство члена політбюро ЦК ВКП(б) Сергія Кірова; шкідництво: здійснював диверсійні акти, в результаті яких на Гайворонській дільниці сталося 3 аварії поїздів"). Засуджений 4.12.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 5.12.1937. Реабілітований 3.03.1959 Верховним судом СРСР. (П – 7339)

КАРМАН МАР'ЯН СТАНІСЛАВОВИЧ, 1921 р.н., м.Люблін (Польща), поляк, освіта 6 класів, проживав у с.Салькове Гайворонського району, слюсар цукрового заводу. У 1940 році за нелегальний перехід кордону із окупованої Німеччиною Польщі в СРСР був засуджений до 1 року неволі. Вдруге заарештований 15.07.1941 Гайворонським міжрайвідділом НКДБ (антирадянська агітація, націоналізм, антисемітизм: "7 липня біля штабу оборони Салківського цукрозаводу казав робітникам, що після виступів по радіо польською мовою письменниці Ванди Василевської і ще якогось впливового пана, в нього з'явилась упевненість, що Польща буде самостійною державою: "Польща, єдина і неділима Польща буде самостійною!"; "В Польщі я отримував 160 злотих і жив добре, а тут отримую 300-400 рублів і ходжу голодний і голий"; "Всіх робітників посилають на фронт, а жиди ховаються за їхні спини"). Засуджений 18.07.1941 військовим трибуналом Вінницької залізниці до розстрілу з конфіскацією майна, дати виконання вироку в справі не зазначено. Реабілітований 21.03.1990 Кіровоградським облсудом. (13993 – П)

КАРПЕНКО ВАСИЛЬ КОРНІЙОВИЧ, 1891 р.н., м.Гайворон, українець, письменний, завідувач господарства колгоспу. Заарештований 10.05.1944 Гайворонським РВ НКДБ ("у 1912-18 роках служив у флоті царської армії, з початком війни мобілізований на флот у м.Севостополь, запасний полк берегової охорони, командир відділення; 22.11.1941 потрапив в оточення й здався в полон разом із понад тисячею вояків; 15.12.1941 в м.Армянську перекладач спитав: хто із Одеської, Миколаївської, Київської – з усіх областей України? їх відділили від усіх полонених і сказали: ви вільні, йдіть додому, видали перепустки; працював завгоспом громадського двору, зводив наклепи на радянську владу, вихваляв німецьку армію"). Засуджений 15.10.1944 військовим трибуналом 26-ої Алтайської запасної стрілецької дивізії до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 18.06.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (13930 – П)

КАРПЕНКО ГРИГОРІЙ ІВАНОВИЧ, 1902 р.н., с.Казавчин, українець, освіта 6 класів, червоноармієць 62-го запасного артилерійського полку. Заарештований 30.09.1944 відділом контррозвідки "Смерш" 26-ої Алтайської запасної стрілецької дивізії ("мобілізований до Червоної армії 22.06.1944, вів контрреволюційну агітацію серед військовиків: "Політика радянського уряду є загарбницькою: не зважаючи на те, що ми маєм величезні втрати в живій силі і вже дійшли до кордонів Румунії і Східної Прусії, проте йдемо далі, на вірну погибель"; "В нашій армії мені гидко дивитись на військову форму; якщо ж говорити про форму й забезпечення німецького солдата – то там є чим полюбуватись, німецькі солдати ходять чисті й ситі, у них обмундирування на всіх підігнане й на шовковій підкладці; нас же одягають в якесь паперове обмундирування, яке через тиждень рветься; німці знають, за що вони воюють, а за що ми? Як живуть наші родини: весь зібраний хліб у нас забирають – так було до війни, так є й

тепер"; "При румунах жилось краще: я жив у них і не знав жодних затруднень – було всього доволі, що треба для життя (хліб, сало), чого нам не бачити при радвладі, яка прирікає народ на голод"). Засуджений 9.11.1944 військовим трибуналом 26-ої Алтайської запасної стрілецької дивізії до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 17.05.1991 прокуратурою Одеського військового округу. (12660 – П)

КАРПЕНКО КЛИМ ЛЕОНТІЙОВИЧ, 1877 р.н., м.Гайворон, українець, освіта початкова, без певних занять. У 1931 році розкуркулений і висланий на північ, у 1933 із заслання втік. Заарештований 28.07.1937 Гайворонським РВ НКВС (поширював чутки про війну і розпуск колгоспів). Засуджений 15.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 18.08.1937. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8875)

КАРПЕНКО МАРІЯ ГРИГОРІВНА, 1899 р.н., с.Ставки Джулинського (нині Бершадського) району Вінницької області, українка, освіта початкова, проживала у м.Гайвороні, різноробоча. У 1931 році розкуркулена й вислана на північ, звідки 1934 року втекла. Заарештована 26.07.1937 Гайворонським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджена 15.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 24.01.1959 Кіровоградським облсудом. (П – 4639)

КАРПИНСЬКИЙ СИЛЬВЕСТР ОЛЕКСАНДРОВИЧ, 1912 р.н., с.Крупин Хмільницького району Вінницької області, українець, освіта початкова, проживав у с.Кидрасівка Ольгопільського (нині Бершадського) району Вінницької області, без певних занять. Заарештований 1.09.1936 управлінням держбезпеки НКВС ст.Гайворон ("під виглядом пошуків роботи наїжджав у Гайворон, вів антирадянські бесіди із залізничниками, скаржився на тяжке життя, звинувачуючи в цьому вождів партії Сталіна й Кагановича, співставляв умови життя за царизму і нинішні не на користь останніх: тоді було краще, всього вдосталь і дешево"). Засуджений 8.04.1937 Одеським облсудом до 4 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 7.09.1993 Генеральною прокуратурою України. (П – 14029)

КАСЬЯНОВ ФЕДІР ЄГОРОВИЧ, 1917 р.н., с.Новотелець Скопинського району Московської (нині Рязанської) області, росіянин, освіта 7 класів, член ВКП(б), без певних місця проживання та занять. Заарештований 3.08.1944 шляхово-транспортним відділом НКДБ ст.Гайворон ("двічі перебував у німецькому полоні: з липня 1941 року до березня 1942-го, де в таборах військовополонених у Вінниці був завербований агентом німецької розвідки, втік з табору. Ховався в лісах Вінниччини, у 1943-ому влився у партизанський загін "За Батьківщину" – до січня 1944-го, в районі Іллінців вдруге потрапив у німецький полон, відправлений залізницею в Німеччину, по дорозі під Варшавою у липні 1944-го втік, в районі Львова перейшов лінію фронту і вернувся в тил, де на станції Гайворон був затриманий 3 серпня; за свідченням Касьянова агентом дав згоду бути, але завдань не виконував – є підозри, що Касьянов крупний німецький агент, якого німці спеціально запускали в радянські партизанські загони"). Шляхово-транспортним відділом НКВС Вінницької залізниці 10.10.1944 направлений в спецтабір НКВС для фільтрації. (П – 5872)

КАТЮЖАНИН ЛАРІОН ЯКОВИЧ, 1903 р.н., смт Завалля, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 21.11.1932 Грушківським РВ ДПУ (контрреволюційна агітація проти заходів радянської влади). Засуджений 31.12.1932 особливою нарадою ДПУ УРСР до 3 років заслання на північ. Реабілітований 31.01.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 6912)

КАШТАНОВСЬКИЙ КАЗИМИР ПИЛИПОВИЧ, 1906 р.н., м.Чечельник Вінницької області, поляк, освіта початкова, проживав у с.Струнькове (нині у складі м.Гайворон), паровозний машиніст депо залізничної станції. Заарештований 13.12.1937 шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС ст.Гайворон (антирадянські настрої, шпигунська діяльність). Засуджений 9.02.1938 НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 30.09.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3846)

КВАША АНДРІЙ ГРИГОРОВИЧ, 1911 р.н., с.Мощене, українець, освіта початкова, поденний робітник. У 1931 році розкуркулений. Заарештований 9.05.1933 Грушківським РВ ДПУ ("при обшуку було знайдено багато різних релігійних рукописних листівок, цитат із Євангелія, написаних друкованими буквами, разом із Павлом Мельником та Микитою Зозулею – *див. Гайворонський район, книга перша, та "Некіровоградщина", книга п'ята* – розповсюджував у різних містах"; "батько у 1912 році емігрував у Аргентину, листувався з ним до 1927 року; мати у 1932-ому була засуджена до 6 місяців ув'язнення,

покарання відбувала у бупрі в Києві"). Транспортним відділом ОДПУ ст.Гайворон 22.05.1933 з-під варти звільнений під підписку про невиїзд, 26.05.1933 справу передано в Грушківський райвідділ ДПУ. Остаточне судове рішення по справі відсутнє. Управлінням СБУ Кіровоградської області 20.12.1994 справу закрито. (П – 8778)

КВАША МАТВІЙ ІЛЛІЧ, 1893 р.н., с.Мощене, українець, освіта початкова, член ВКП(б), землемір колгоспу ім.Сталіна. Заарештований 14.05.1945 Гайворонським РВ НКДБ ("лишившись на окупованій німцями території у с.Вершино Розсошського району Воронезької області, Росія, працював старостою земельної громади з липня по жовтень 1942-го; за час праці здав для німецької армії 50 центнерів хліба, 7 голів великої рогатої худоби, особисто вилучав у населення продукти, разом з німецькими патрулями розшукував партизан – за добру працю комендант відпустив його на батьківщину з 3 кіньми, підводою і харчами; у Мощеному працював завгоспом деревообробного заводу, вів антирадянську агітацію, після вигнання німців працював головою колгоспу ім.Леніна, продовжував ворожу діяльність, своєю бездіяльністю привів колгосп до руїни"). Засуджений 28.07.1945 трибуналом військ НКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Верховним судом СРСР 9.07.1946 вирок зменшено до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах, а на підставі указу президії Верховної ради СРСР від 7.07.1945 амністований, з-під варти звільнений 25.11.1946. Реабілітований 24.06.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (13935 – П)

КВАША МИТРОФАН ГРИГОРОВИЧ, 1906 р.н., с.Мощене, українець, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 8.09.1937 Грушківським РВ НКВС (антирадянська діяльність). Засуджений 26.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9021)

КВАША НАТАЛІЯ ДМИТРІВНА, 1887 р.н., с.Мощене, українка, письменна, без певних занять. У 1930 році розкуркулена, у 1933-ому була засуджена до 2 років неволі. Вдруге заарештована 4.11.1937 Гайворонським райвідділом НКВС (антирадянська агітація: "член секти "червонодраконівців" – радянську владу називали владою червоного дракона, сектою керував нині репресований Карпо Бобровський; поширювала провокаційні чутки бро близькість війни з капіталістичними країнами й загибель радянської влади"). Засуджена 27.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 13.12.1937. Реабілітована 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10322)

КЕРНАСОВСЬКИЙ САМСОН АРТЕМОНОВИЧ, 1893 р.н., с.Бандурове, українець, письменний, без певних занять. Заарештований 10.07.1938 Гайворонським РВ НКВС (активний керівник контрреволюційно-сектанського угруповання "червонодраконівців" – *див. Пархом Усатий*). Засуджений 29.12.1939 Одеським облсудом до 3 років ув'язнення з позбавленням громадянських прав на 1 рік. Прокуратурою Одеської області 22.07.1940 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3330, 3015)

КИБУС ГРИГОРІЙ ІВАНОВИЧ, 1911 р.н., с.Жакчик, українець, освіта початкова, хлібороб. У 1931 році висланий на північ, звідки 1935-го втік. Заарештований 28.07.1937 Гайворонським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 26.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9345)

КИНДІЙ ПЕТРО ПИЛИПОВИЧ, 1894 р.н., с.Рудник (Галичина), українець, освіта початкова, член ВКП(б) з 1931 року – виключений за хабарництво у 1937-ому, проживав у с.Могильне Гайворонського району, їздовий колгоспу "Трактор". Заарештований 6.03.1938 Гайворонським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність: "вояком австрійської армії у 1915 році потрапив у російський полон, у 1918-му у Могильне прибув у складі війська армії УНР; підтримував стосунки з колишніми повстанцями отамана Заболотного, працюючи головою кколгоспу ім.Блюхера, довів господарство до руїни; вихваляв ідею польського ладу й життя трудящих у капіталістичних країнах, при цьому принижував гідність СРСР; у 1937-ому перед виборами до Верховної Ради був прикріплений до 2-ої бригади як керівник гуртка з вивчення Конституції – роботу запустив, пиячив, за що отримав догану"). Засуджений 6.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 17.06.1938. Реабілітований 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10318)

КИРИЛЕНКО ДМИТРО СИДОРОВИЧ, 1913 р.н., с.Луги Чечельницького району Вінницької області, українець, письменний, проживав у м.Гайвороні, слюсар паровозного депо залізничної станції. Заарештований 30.09.1944 транспортним відділом НКДБ ст.Гайворон (зрада Батьківщини, сприяння

німецьким окупантам – *див. Федір Підскальний*). Засуджений 2.11.1944 військовим трибуналом Вінницької залізниці до 7 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 18.11.1959 Верховним судом СРСР. (П – 5873)

КИСНИЧАН ГАВРИЛО СЕМЕНОВИЧ, 1895 р.н., с.Загнітків Піщанського району Вінницької (нині Кодимського Одеської) області, українець, письменний, проживав на ст.Холонівська Вінницької області, машиніст депо. Заарештований 24.10.1937 шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС ст.Гайворон (активна антирадянська діяльність). Засуджений 26.11.1937 трійкою УНКВС Вінницької області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 2.10.1957 Вінницьким облсудом. (П – 3905)

КЛИВНЯК ХОМА КАРПОВИЧ, 1892 р.н., с.Чемерпіль, українець, освіта початкова, хлібороб-одноосібник. Заарештований 9.07.1938 Гайворонським РВ НКВС (контрреволюційна агітація проти колгоспного ладу, вихваляння капіталістичного способу виробництва). Засуджений 14.05.1939 Одеським облсудом до 6 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 17.02.1992 Генеральною прокуратурою України. (П – 13063)

КЛИМЕНЧУК АНДРІЙ ОЛЕКСІЙОВИЧ, 1917 р.н., смт Завалля, українець, освіта 5 класів, лаборант-хімік графітного заводу. Заарештований 25.11.1940 НКВС Аджарської АРСР (порушення присяги, зрада Батьківщині, шпигунство). Засуджений 11.03.1942 трибуналом Іркутського гарнізону до 7 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 20.09.1958 трибуналом Забайкальського військового округу. (П – 8126)

КЛИМОВ ГРИГОРІЙ ВОЛОДИМИРОВИЧ, 1892 р.н., с.Казавчин, українець, письменний, проживав у с.Тарасівка Казимирівського повіту (нині с.Завітне Вільшанського району), хлібороб. Заарештований 22.04.1938 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська діяльність: "із куркулів, належав до сектантського угруповання, яке під виглядом релігійної пропаганди вело антирадянську діяльність, спрямовану на підрив і послаблення держави"). Засуджений 5.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 25.05.1938. Реабілітований 31.07.1965 Кіровоградським облсудом. (П – 7958)

КЛИМОВ ПАВЛО ВОЛОДИМИРОВИЧ, 1896 р.н., с.Казавчин, українець, неписьменний, проживав у с.Казимирівка (Чистопілля) Вільшанського району, хлібороб-одноосібник. У 1931 році розкуркулений, у 1933-ому арештовувався органами ДПУ за злісне невиконання державних зобов'язань хлібозаготівлі. Вдруге заарештований 22.04.1938 Вільшанським райвідділом НКВС (антирадянська діяльність: "із куркулів, належав до сектантського угруповання, яке під виглядом релігійної пропаганди вело антирадянську діяльність, спрямовану на підрив і послаблення держави"). Засуджений 5.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 28.05.1938. Реабілітований 31.07.1965 Кіровоградським облсудом. Разом з ним репресована й розстріляна дружина Явдоха – *див. Вільшанський район.* (П –7958)

КЛИМОВ ФЕДІР ВОЛОДИМИРОВИЧ, 1903 р.н., с.Казавчин, українець, освіта початкова, проживав у с.Казимирівка (Чистопілля) Вільшанського району, хлібороб. Заарештований 22.04.1938 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська діяльність: "із куркулів, належав до сектантського угруповання, яке під виглядом релігійної пропаганди вело антирадянську діяльність, спрямовану на підрив і послаблення держави"). Засуджений 5.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 25.05.1938. Реабілітований 31.07.1965 Кіровоградським облсудом. (П – 7958)

КМЕТЮК ЯКІВ ТРОХИМОВИЧ, 1895 р.н., с.Крупець Славутського району Хмельницької області, поляк, освіта початкова, член ВКП(б), проживав у с.Струнькове (нині у складі м.Гайворон), машиніст паровозного депо залізничної станції. Заарештований 27.11.1937 шляхово-транспортним відділом НКВС ст.Гайворон (зв'язок з членами контрреволюційної організації, шкідництво, шпигунство). Засуджений 2.02.1938 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 16.02.1938. Реабілітований 30.12.1958 трибуналом Київського військового округу. (П – 4597)

КОБЗАР МИКОЛА ЙОСИПОВИЧ, 1899 р.н., с.Крюков Кременчуцького району Полтавської області, українець, освіта середня, член ВКП(б) з 1924 року, проживав у м.Гайвороні, заступник начальника Гайворонського політвідділу Південно-Західної залізниці. Заарештований 10.05.1938 шляхово-транспортним відділом НКВС ст.Гайворон (антирадянська діяльність: "саботував заходи, спрямовані на

підняття партійно-масової роботи, не вів боротьби з засміченням апарату, у 1936 році при обміні партквитків свідомо видав квитки класово небезпечним елементам, які згодом були репресовані; недбало ставився до своїх обов'язків уповноваженого в газеті "Сигнал політвідділу" – газета виходила з політичними помилками, в ній наводились дані про аварії та катастрофи на залізниці, про поганий стан колій та інше"). Засуджений 5.04.1939 лінійним судом Південно-Західної залізниці до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленнях громадянських прав до 5 років та конфіскацією майна. Прокуратурою Південно-Західної залізниці 15.12.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 7765)

КОБИЛЬЧАК ДЕНИС ДЕМ'ЯНОВИЧ, 1903 р.н., с.Чемерпіль, українець, письменний, хлібороб-одноосібник. У 1933 році розкуркулений. У 1938 році за хуліганство був засуджений до 3 років неволі з позбавленням громадянських прав на 1 рік. Вдруге заарештований 9.07.1938 Гайворонським РВ НКВС (агітація проти колгоспного будівництва, вихваляння капіталістичного способу виробництва). Засуджений 14.05.1939 Одеським облсудом до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 1 рік. Реабілітований 17.02.1992 Генеральною прокуратурою України. (П – 13063)

КОВАЛЬ АНАТОЛІЙ ХАРИТОНОВИЧ, 1928 р.н., с.Бандурове, українець, освіта неповна середня, учень середньої школи. Заарештований 2.11.1944 управлінням НКДБ Одеської області (розповсюдження листівок антирадянського повстанського змісту). Засуджений 6.03.1945 трибуналом військ НКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 21.02.1962 Верховним судом УРСР. (П – 5566)

КОВАЛЬ ВОЛОДИМИР ОМЕЛЯНОВИЧ, 1902 р.н., ст.Гайворон, українець, освіта середня спеціальна, член ВКП(б), проживав у м.Олександрія, військовослужбовець (ветфельдшер). Заарештований 27.08.1937 особливим відділом 41-ої стрілецької дивізії (член контрреволюційно-троцькістської організації, шкідницька робота). Засуджений 27.11.1937 Верховним судом СРСР до розстрілу, вирок виконано 28.11.1937 у м.Дніпропетровську. Реабілітований 21.11.1957 Верховним судом СРСР. (П – 5773)

КОВАЛЬ ОЛЕКСА ХАРЛАМПОВИЧ, 1890 р.н., с.Солгутове, українець, неписьменний, хлібороб. Заарештований 30.03.1930 Хащуватською райміліцією ("участь у куркульській волинці 17-19 березня 1930 року в селі Солгутовому" – *див. Михайло Ольшанський*). Засуджений 12.04.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років заслання у північний край. Реабілітований 22.08.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11005)

КОВАЛЬ ОЛЕКСАНДР ВОЛОДИМИРОВИЧ, 1924 р.н., м.Гайворон, українець, освіта середня, член ВЛКСМ, військовослужбовець з березня 1944 року, кіномеханік 16-го гвардійської стрілецької бригади, старший сержант. Заарештований 21.06.1946 відділом контррозвідки МДБ Східно-Сибірського військового округу (зрада Батьківщини: "проживаючи на окупованій німцями території, у серпні 1942 року вступив у Організацію українських націоналістів, яка ставила мету – відірвати Україну від СРСР; мав псевдо Нечай, підтримував тісні стосунки з провідниками організації Христюком і Остапом, від них отримував завдання поширювати націоналістичну літературу серед робітників паровозо-ремонтного заводу, де працював креслярем; вербував нових членів до ОУН"). Засуджений 23.09.1946 трибуналом Східно-Сибірського військового округу до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав до 5 років. Звільнений 9.10.1952 і визначений на поселення в Магаданську область. Реабілітований 19.12.1956 Верховним судом СРСР. (П – 5751)

КОВАЛЬ ОЛЕКСІЙ АВРАМОВИЧ, 1890 р.н., с.Солгутове, українець, освіта початкова, сезонний робітник. Заарештований 26.04.1938 Гайворонським РВ НКВС (член контрреволюційної повстанської групи, антирадянська агітація). Засуджений 6.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 17.06.1938. Реабілітований 15.08.1959 Кіровоградським облсудом. (П – 4814)

КОВБАСЮК ДАНИЛО КІНДРАТОВИЧ, 1891 р.н., с.Тирлівка Бершадського району Вінницької області, українець, освіта початкова, проживав у с.Берестяги Гайворонського району, тесля колгоспу ім.Леніна. Заарештований у квітні 1938 Гайворонським РВ НКВС (член контрреволюційної куркульської групи). Засуджений 5.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 22.05.1938. Реабілітований 11.01.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 4996)

КОВБАСЮК МИХАЙЛО АНДРІЙОВИЧ, 1898 р.н., с.Струнькове (нині у складі м.Гайворон), українець, письменний, бригадир кулісної бригади паровозо-ремонтного заводу залізничної станції.

Заарештований 26.01.1938 шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС ст.Гайворон (контрреволюційна діяльність: "у 1919-20 роках служив у війську армії УНР; займався шкідництвом на виробництві: неякісно ремонтував деталі паровоза куліси й підшипники, в результаті чого в дорозі траплялись загоряння, що загрожувало аварією; вів антирадянську агітацію: "Над робітниками знущаються; якщо вимагаєте якісної роботи – платіть більше, бо як платите, так і працюєм"; "Державними позиками лиш грабують людей"). Засуджений 7.04.1938 трійкою УНКВС Вінницької області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 25.05.1957 Кіровоградським облсудом. Рідний брат за крадіжку соцвласності засуджений до 10 років неволі, двоюрідний брат Петро розстріляний. (П – 3595)

КОВЕРДЯГА МИНА ТЕРЕНТІЙОВИЧ, 1888 р.н., с.В.Молокша (Молдова), молдаванин, освіта початкова, проживав у с.Струнькове (нині у складі м.Гайворона), робітник млина. Заарештований 22.04.1938 Гайворонським РВ НКВС ("у 1919 році служив у петлюрівському війську; член контрреволюційного угруповання"). Засуджений 5.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 17.06.1938. Реабілітований 10.08.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10426)

КОГАН ГЕРШ БЕНЦІОНОВИЧ, 1895 р.н., с.Хащувате, єврей, письменний, приймальник Томського відділення робкоопу Сальківського радгоспу Гайворонського району. Заарештований 15.10.1932 Первомайським райвідділом ДПУ ("приховування цінностей, валюти і золота" – вилучено при обшуку 10 рублів золотом царського карбування). Первомайським РВ ДПУ 20.06.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 7994)

КОГУТ ЯКИМ ДЕМ'ЯНОВИЧ, 1878 р.н., с.Таужне, українець, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 15.04.1938 Гайворонським РВ НКВС (антирадянська діяльність). Засуджений 5.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 22.05.1938. Реабілітований 24.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10431)

КОЗЛОВСЬКИЙ ЛЮДВІГ ФЕЛІКСОВИЧ, 1880 р.н., с.Томашпіль Ямпільського району Вінницької області, поляк, неписьменний, проживав у смт Завалля Гайворонського району, сторож графітного комбінату. Заарештований 4.03.1938 Гайворонським РВ НКВС (член контрреволюційної повстанської групи). Засуджений 23.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 29.04.1938. Реабілітований 2.04.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5065)

КОЗЯР ОЛЕКСАНДРА ІВАНІВНА, 1895 р.н., с.Піддубці Луцького району Волинської області, українка, письменна, проживала тимчасово у с.Солгутове Гайворонського району, прибиральниця на ст.Гайворон. Заарештована 17.07.1937 оперативним відділом УДБ НКВС ст.Гайворон (контрреволюційна агітація: "дочка волосного старости, в Росію прибула у 1915 році як біженка, лишивши там родичів і своє куркульське господарство; поширювала антирадянські вигадки: "Правителі сидять у Москві, добре їдять, одягаються, а людей бідних обманюють і змушують працювати задарма; випускають позику і змушують насильно підписуватись, тоді як від цієї позики для народу ніякої користі немає"; "У Москву приїхала іноземна делегація, стала вимагати в Сталіна негайно відновити церкви, дати право вільно молитись православним людям, припинити колективізацію, роздати бідним землю, худобу, а куркулям повернути відібране у них майно, а в кого були зруйновані хати – відбудувати; гляньте лиш, скільки людей з голоду загинуло, скільки хат спустошених стоїть – на імперіалістичній війні не загинуло стільки, як тепер померло; і відповісти делегації нічого не міг Сталін"; "Ви думаєте, що троцькістів і зінов'євців розстріляли? якби це було так, то на другий же день від комуністів нічого не лишилось би – Німеччина пішла б війною і знищила б Радянський Союз"). Засуджена 31.08.1937 трійкою УНКВС Київської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 20.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9189)

КОЗЬМЯН ОЛЕКСАНДР СТАНІСЛАВОВИЧ, 1885 р.н., м.Вітебськ (Білорусія), поляк, освіта середня (торгове училище), проживав у с.Струнькове (нині у складі м.Гайворон), завідувач розрахункового столу держмлина. Заарештований 19.12.1940 УНКВС Одеської області (антирадянська агітація проти політики партії та уряду). Засуджений 14.03.1941 Одеським облсудом до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав до 5 років. Реабілітований 15.07.1992 Генеральною прокуратурою України. (П – 13412)

КОКОШ СЕМЕН ФИЛИМОНОВИЧ, 1888 р.н., с.Миньківці Дунаєвецького району Хмельницької області, українець, освіта вища, проживав у с.Могильне Гайворонського району, агроном

бурякорадгоспу. У 1930 році арештовувався Уманським окружним відділом ДПУ, звинувачувався в "політичному бандитизмі, здійсненні нальотів", виправданий. Вдруге заарештований 27.07.1937 Гайворонським РВ НКВС ("працюючи на керівних посадах у Могильнянському бурякорадгоспі, займався шкідницькою діяльністю, спрямованою на зниження урожайності сільськогосподарських культур і знищення поголів'я худоби, разом з іншими пиячив, розкрадав соціалістичну власність, затискував критику, стахановський рух, знущався над робітниками, висловлював контрреволюційні вигадки"). Засуджений 17.11.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 13.12.1937. Реабілітований 24.02.1961 Верховним судом УРСР. (П – 5409)

КОЛОС ІВАН УЛЯНОВИЧ, 1897 р.н., с.Бандурове, українець, письменний, хлібороб. Заарештований 22.03.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (антирадянська агітація проти колективізації на селі: "організовував масові хвилювання в селі, разом із заможним середняком Пипенком створив гурт селян, який збирався, радився в хатах підкуркульників Лисенка та Крамаря як влаштовувати масові безпорядки під час заходів, які проводить місцева влада"). Засуджений 12.04.1930 трійкою ДПУ УРСР до 8 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 30.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12046)

КОЛОСОВСЬКИЙ АНАНЬ ТРИФОНОВИЧ, 1899 р.н., с.Таужне, українець, освіта початкова, без певних занять. У 1930 році розкуркулений і "висланий за межі України безповоротно", у 1935 році втік із заслання. Вдруге заарештований 24.03.1938 Гайворонським РВ НКВС (агітація проти колгоспного ладу, підписки на державну позику – *див. Пилип Смілянець*). Засуджений 31.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 5.04.1938. Реабілітований 12.10.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12369)

КОМАР ІВАН ФЕДОРОВИЧ, 1898 р.н., с.Будьонівка (нині с.Долинівка), українець, письменний, робітник Пільямпільського відділка Могильненського радгоспу. У 1933 році арештовувався за контрреволюційну діяльність. Вдруге заарештований 27.09.1937 Гайворонським РВ НКВС (антирадянська діяльність: "у роки громадянської війни брав участь у збройній боротьбі з радянською владою в петлюрівській армії та в повстанському загоні Коломійця; висловлював поразницькі настрої, компрометував партію й уряд, ідеалізував капіталізм у Румунії, погрожував ударникам-стахановцям"). Засуджений 27.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 12.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9293)

КОМАР ОЛЕКСАНДР ПАВЛОВИЧ, 1899 р.н., с.Будьонівка (нині с.Долинівка), українець, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 5.04.1938 Гайворонським РВ НКВС ("в роки громадянської війни служив у армії Петлюри та в повстанському загоні Коломійця; у 1936 році виключений з колгоспу за розкладницьку діяльність; вів антирадянську агітацію"). Засуджений 20.04.1938 трійкою управління НКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 28.04.1938. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9574)

КОМЕНКО МИХАЙЛО ІВАНОВИЧ, 1898 р.н., с.Красне Ярославського повіту, Польща (нині село Зборівського району Тернопільської області), українець, освіта початкова, проживав у с.Березівка Гайворонського району, член колгоспу ім.Тельмана. Заарештований 28.09.1937 Гайворонським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 17.11.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 11.12.1937. Реабілітований 11.02.1958 трибуналом Київського військового округу. (П – 4135)

КОНДРАТЬЄВ ВОЛОДИМИР ІВАНОВИЧ, 1893 р.н., с.Івашківці Хмельницького району Хмельницької області, українець, освіта початкова, виключений із членів ВКП(б) у 1936 році, проживав на ст.Самчинці Старокостянтинівського району Хмельницької області, черговий станції. Заарештований 21.10.1937 шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС ст.Гайворон (антирадянська агітація). Засуджений 25.11.1937 трійкою УНКВС Вінницької області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 11.01.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 4986)

КОРІННИК ТЕРЕНТІЙ ФЕДОСІЙОВИЧ, 1877 р.н., с.Мощене, українець, неписьменний, хлібороб. Двічі розкуркулювався: у 1924 та 1930 роках. Заарештований 22.10.1930 Хащуватською районною міліцією (антирадянська агітація: "у 1921 році під час викачування сільськогосподарського податку зв'язався з повстанцями Левченка, який захопивши село, не давав вивезти розверстки і розігнав продпрацівників; після ліквідації банди переховував окремих її членів – у різні часи в нього при обшуку

ЧК знаходила награбоване бандитами; у 1924 році стосовно податків казав: "На наші гроші закуплять зброю і нас же нею стрілятимуть"; у 1928-29-их, коли забирали в нього хліб, кричав: "Доки будете грабувати? почекайте, прийде час, і ми з ваших шкур барабани поробимо"; під час волинки у 1930 році закликав колгоспників виходити з колгоспу, намагався розбити замки на брамах колгоспних комор з посівматеріалом"). Засуджений 9.01.1931 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 13.04.1994 Кіровоградською обласною прокуратурою. (П – 6178)

КОРНІЄВСЬКИЙ ПАВЛО ІЛЛІЧ, 1900 р.н., с.Микуличі Луцького повіту, Польща (нині Володимир-Волинського району Волинської області), поляк, освіта 6 класів, проживав у с.Могильне Гайворонського району, голова сільради. Заарештований 4.07.1938 Гайворонським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність проти радянської влади). Засуджений 21.09.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 21.09.1938. Реабілітований 10.09.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5313)

КОРЧАК ПИЛИП ФЕДОРОВИЧ, 1880 р.н., с.Бандурове, українець, письменний, без певних занять. Заарештований 27.08.1937 Гайворонським РВ НКВС (контрреволюційна агітація проти колгоспів та існуючого ладу). Засуджений 23.10.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано. Реабілітований 20.07.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3523)

КОСИЙ ІВАН ЙОСИПОВИЧ, 1898 р.н., с.Бандурове, українець, освіта початкова, член колгоспу "Червона хвиля". Заарештований 27.09.1937 Гайворонським РВ НКВС ("у 1920 році служив у повстанському загоні Заболотного, член контрреволюційного угруповання, вихваляв життя у капіталістичних країнах" – *див. Сава Грабовий*). Засуджений 27.11.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 13.12.1937. Реабілітований 5.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11516)

КОСИЙ МИКИТА ЙОСИПОВИЧ, 1896 р.н., с.Бандурове, українець, освіта початкова, колгоспник. У 1936 році був засуджений за шкідництво Гайворонським нарсудом до 2 років неволі. Вдруге заарештований 3.07.1938 Гайворонським РВ НКВС (контрреволюційна агітація проти податкової політики, виборів до Верховної Ради УРСР, сталінської Конституції – *див. Пархом Усатий*). Засуджений 28.05.1939 до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 13.03.1992 Генеральною прокуратурою України. (П – 3015, 13109)

КОСИНСЬКИЙ МИКОЛА ПЕТРОВИЧ, 1901 р.н., с.Текуча Ладиженського району Вінницької (нині Уманського Черкаської) області, українець, освіта середня, проживав у с.Струнькове (нині у складі м.Гайворон), вчитель залізничної школи. Заарештований 27.09.1937 Гайворонським РВ НКВС (контрреволюційна агітація). Засуджений 27.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення в далеких таборах. Реабілітований 20.07.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3440)

КОСТЕНЮК СТЕПАН ОЛЕКСІЙОВИЧ, 1888 р.н., с.Бандурове, українець, письменний, хлібороб. Заарештований 3.07.1938 Гайворонським райвідділом НКВС (колишній дяк, член контрреволюційної сектантської групи "червонодраконівців", вів антирадянську агітацію – *див. Пархом Усатий*). Одеським облсудом 29.12.1939 (прокуратурою Одеської області 22.07.1940) справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3015, 6576)

КОСТЕЦЬКИЙ ПАВЛО ХРИСТОФОРОВИЧ, 1908 р.н., с.Струнькове (нині у складі м.Гайворон), українець, освіта початкова, виключений з ВКП(б) у 1936 році, проживав у м.Хабаровську (Росія), старший технік артилерійського складу №74. Заарештований 3.08.1937 особливим відділом УДБ УНКВС Далекосхідного військового округу (член диверсійної організації). Засуджений 13.09.1937 Верховним судом СРСР до розстрілу, вирок виконано 13.09.1937. Реабілітований 3.10.1957 Верховним судом СРСР. (П – 7719)

КОСТЮК ВАСИЛЬ ТИМОФІЙОВИЧ, 1902 р.н., м.Гайворон, українець, освіта початкова, маляр відділу робітничого постачання залізниці. Заарештований 13.05.1946 транспортним відділом МДБ ст.Гайворон (співпраця з німецькою окупаційною владою в роки війни). Засуджений 4.09.1946 військовим трибуналом Вінницької залізниці до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 17.10.1990 Кіровоградським облсудом. (П – 13389)

КОСТЮК ГРИГІР КОНОНОВИЧ, 1891 р.н., с.Струнькове (нині у складі м.Гайворон), українець, освіта початкова, складач потягів залізничної станції. Заарештований 29.01.1938 Гайворонським шляхово-

транспортним відділом ГУДБ НКВС (антирадянська діяльність: "в роки громадянської війни давав притулок штабові повстанського загону "Яблучко" та керівникові "Просвіти" Гульченку; за дезорганізаторську роботу колгоспу "Шлях Леніна", за знайдені при обшуку у січці в клуні 2 мішки пшениці, приховані від держхлібоздачі, 29.12.1930 був знятий з посади голови колгоспу; про події в Іспанії говорив: "Фашисти правильно розправляються з тими, хто приховує комуністів і прагне завести радянський лад у своїй країні"; про державну позику: "Радянська влада останні копійки хоче забрати у робітників, через ці позики нічим прогодувати свої сім'ї"). Засуджений 23.04.1938 трійкою УНКВС Вінницької області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах, відбував покарання у м.Воркута (Республіка Комі, Росія). Реабілітований 25.05.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3617)

КОСТЮК ІВАН ВАРФОЛОМІЙОВИЧ, 1891 р.н., с.Могильне, українець, письменний, колгоспник. Заарештований 3.03.1937 Гайворонським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 21.07.1937 Одеським облсудом до 4 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 29.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (12610 – П)

КОСТЮК СЕМЕН БОГДАНОВИЧ, 1914 р.н., м.Красний Сулін Ростовської області (Росія), росіянин, освіта середня технічна (вечірній фабрично-заводський технікум, 1933), перед війною працював бригадиром-майстром на будівництві заводу електропромисловості у Краснодарі, перед арештом проживав у м.Гайвороні, без певних занять. У 1940 році за недбалість на виробництві засуджений народним судом Кагановицького району м.Краснодара до 1 року виправних робіт. Вдруге заарештований 24.03.1944 управлінням держбезпеки Одеської області ("у березні 1942 року мобілізований у Червону армію, в серпні 1942-го разом із червоноармійцем Олександром Ділбіним здався німцям у полон на Дону під станицею Вешенська і як перебіжчик використовувався на роботі по обліку військовополонених на одному із пересильних пунктів 3-ої дивізії 8-ої італійської армії, згодом у таборах Міллерового Ростовської області, міст Запоріжжя і Вінниці, відступив разом із італійцями у Ворошиловград, звідки його італійці відпустили, давши взамін за наручного годинника позитивну характеристику, яку він використав, відкривши на паях з компаньйоном ресторан-кафе у Гайвороні"). Засуджений 29.09.1944 трибуналом Одеського гарнізону до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав та конфіскацією майна. Реабілітований 20.10.1964 трибуналом Одеського військового округу. (П – 7886)

КОТОВИЧ КОСТЯНТИН ПАНТЕЛЕЙМОНОВИЧ, 1881 р.н., с.Солгутове, українець, письменний, хлібороб. Заарештований 20.03.1930 Хащуватським райвідділом міліції ("участь у куркульській волинці 17-19 березня 1930 року в селі Солгутовому" – *див. Михайло Ольшанський*). Первомайським окрвідділом ДПУ 9.04.1930 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 11005)

КОТЮЖАНСЬКИЙ НИКИФОР СИЛЬВЕСТРОВИЧ, 1879 р.н., с.Таужне, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 6.11.1929 Первомайським окрвідділом ДПУ ("член антирадянського куркульського угруповання; на одному із зібрань запропонував організувати кілька терористичних актів проти активістів колективізації: "Необхідно підрізати крила активістам!" – *див. Федір Древницький*). Засуджений 12.02.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 10 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 6.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11823)

КОШОВИЙ АРИСТАРХ МЕФОДІЙОВИЧ, с.Берестяги. Заарештований 1920 (антирадянська агітація). Інші дані у справі відсутні. (П – 2729)

КРАВЕЦЬ ОКСЕНТ ФЕДОРОВИЧ, 1899 р.н., м.Первомайськ Миколаївської області, українець, освіта неповна середня, проживав у селищі Пролетар при ст.Гайворон, обліковець відділу тяги. Заарештований 17.05.1931 шляхово-транспортним відділом ОДПУ ст.Гайворон (підозрювався у контрреволюційній агітації). Шляхово-транспортним відділом ОДПУ Південно-Західної залізниці 14.06.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. Вдруге, працюючи бухгалтером Гайворонської дільниці Одеського торгу, заарештований 15.09.1937 Гайворонським РВ НКВС (член польської шпигунської організації). Засуджений 15.12.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 21.12.1937. Реабілітований 22.11.1957 трибуналом Київського військового округу. (П – 7766, 4568)

КРАМАР ЛАВРЕНТІЙ ХОМОВИЧ, 1891 р.н., с.Бандурове, українець, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 4.11.1937 Гайворонським РВ НКВС (контрреволюційна агітація, церковна діяльність). Засуджений 17.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 11.12.1937. Реабілітований 12.10.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12365)

КРАМАР МАКСИМ НИКИФОРОВИЧ, 1903 р.н., с.Бандурове, українець, письменний, без певних занять. Заарештований 4.11.1937 Гайворонським РВ НКВС (контрреволюційна агітація, церковна діяльність). Засуджений 17.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 13.12.1937. Реабілітований 12.10.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12365)

КРЕЙЧМАР ШМУЛЬ БОРУХОВИЧ, 1897 р.н., с.Хащувате, єврей, освіта початкова, кустар-перукар. Заарештований 5.09.1932 Первомайським районним відділом ДПУ (підозрювався у спекуляції та приховуванні іноземної валюти й золота: при обшуку вилучено 50 паперових американських доларів). Первомайським РВ ДПУ 15.09.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 7978)

КРИВДА КОСТЯНТИН ФЕДОТОВИЧ, 1894 р.н., с.Хащувате, українець, письменний, тесля колгоспу ім.Молотова. У 1934 році розкуркулений, у 1936-ому за несплату державних податків засуджений до 3 років неволі з позбавленням громадянських прав на 5 років, звільнений з-під варти 27.12.1937. Вдруге заарештований 9.07.1938 Гайворонським райвідділом НКВС ("у 1934-38 роках Костянтин і Ксеня Кривди збирали до хати селян і під виглядом виконання релігійних обрядів, вели провокаційні, контрреволюційні розмови, агітували проти заходів партії та уряду, закликали не виконувати державних зобов'язань хлібоздачі, виступали проти реалізації державної позики; Кость крім того зводив наклепи на одного з кандидатів у депутати до Верховної Ради УРСР"). Засуджений 6.04.1939 Одеським облсудом до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 19.10.1990 Верховним судом УРСР. (12593 – П)

КРИВОВ'ЯЗ МИХАЙЛО (МЕНДЕЛЬ) ВІКТОРОВИЧ, 1894 р.н., с.Дзигівка Ямпільського району Вінницької області, єврей, освіта початкова, проживав у с.Струнькове (нині у складі м.Гайворон), завідувач бази "Головспирт". Заарештований 15.02.1938 Гайворонським РВ НКВС (контрреволюційна агітація серед населення). Засуджений 6.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 17.06.1938. Реабілітований 2.07.1962 Кіровоградським облсудом. (П – 5731)

КРИМСЬКИЙ СТЕПАН ФЕДОРОВИЧ, 1904 р.н., с.Могильне, національність і освіта у справі не вказані, коваль колгоспу на хуторі Комунар Гайворонського району. Заарештований 24.07.1937 Гайворонським РВ НКВС (антирадянська діяльність: "написав у редакцію московської газети "Правда" листа, в якому просив пояснити, чому немає взуття, коли сировини для цього більше, ніж треба"). Кримінальна справа не збереглась. Управлінням КДБ Кіровоградської області 15.08.1967 справу припинено. (П – 8117)

КРУГЛЯК ВАСИЛЬ МИХАЙЛОВИЧ, 1903 р.н., с.Будьонівка (нині с.Долинівка), українець, письменний, без певних занять. Заарештований 23.09.1937 Гайворонським РВ НКВС (антирадянська агітація проти колгоспів). Засуджений 3.05.1940 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 24.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9643)

КУЗНЕЦОВА МАРІЯ ПАВЛІВНА, 1898 р.н., с.Колобода Одеської області, українка, неписьменна, проживала у с.Могильне Гайворонського району, колгоспниця. Заарештована 26.10.1944 Гайворонським РВ НКДБ (зв'язок з німецькими окупантами). Засуджена 28.06.1945 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років заслання в Новосибірську область. Реабілітована 6.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9661)

КУЗЬ ФАДЕЙ ПЕТРОВИЧ, 1889 р.н., с.Таужне, українець, освіта початкова, хлібороб, розкуркулений. Заарештований 18.11.1929 Первомайським окрвідділом ДПУ (агітація проти державної хлібозаготівлі). Засуджений 18.01.1930 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 19.11.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 4207)

КУЛЕНКО ОЛЕКСАНДРА САВІВНА, 1895 р.н., с.Могильне, українка, освіта початкова, проживала у с.Плоско-Забузьке Вільшанського району, хлібороб. Заарештована 4.12.1932 Одеським облвідділом ДПУ ("як член секти християн євангельської віри, воропаєвців, разом із Андрієм Маниловим із с.Добрянка та Гнатом Калашником із Вовчої Балки Вільшанського району, Петром Семеновим із Бандурового Гайворонського району агітувала проти колективізації сільського господарства і вступу в колгоспи, закликала не виконувати план хлібозаготівлі, не служити в Червоній армії, у свідомість селян впроваджували переконання про кінець світу, пришестя антихриста, яким у їхньому тлумаченні є радянська влада"). Засуджена 11.02.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 31.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11671)

КУМАНЮК СТЕПАН ОМЕЛЯНОВИЧ, 1901 р.н., ст.Бірзула (нині м.Котовськ) Одеської області, українець, освіта середня спеціальна, член ВКП(б) у 1928-35 роках, проживав у селищі Пролетарське м.Гайворон, виконував обов'язки начальника вагоно-ремонтного пункту залізничної станції. Заарештований 28.10.1937 шляхово-транспортним відділом НКВС ст.Гайворон (член "Польської організації військової", шкідництво). Засуджений 22.12.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 2.01.1938. Реабілітований 17.11.1956 Верховним судом СРСР. (П – 4735)

КУЦЕРЕЙ ОЛЕКСАНДР СТЕПАНОВИЧ, 1895 р.н., с.Котовка, українець, освіта початкова, конюх залізничної станції. Заарештований 25.02.1946 транспортним відділом НКДБ ст.Гайворон (підозрювався у антирадянській агітації в роки німецької окупації). Засуджений 7.06.1946 військовим трибуналом Вінницької залізниці до 6 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Транспортним відділом МДБ Вінницької залізниці 10.04.1947 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 6329)

КУЧЕРЯВА ЕМІЛІЯ АНТОНІВНА, 1921 р.н., с.Могильне, українка, освіта 8 класів, проживала у с.Копенкувате Новоархангельського району, кухарка бурякорадгоспу. Заарештована 10.08.1946 Підвисоцьким РВ МДБ (антирадянська діяльність: "під час німецької окупації мала тісні стосунки з німецьким комендантом Капустом та німецькою жандармерією, брала участь у відправці радянських громадян на каторжні роботи у Німеччину, за її доносами були заарештовані й розстріляні червоноармійці і партизани, вела профашистську агітацію, виголосила тост за Гітлера"). Засуджена 29.09.1946 трибуналом військ МВС до 5 років ув'язнення. Реабілітована 13.07.1991 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12732)

КУЧЕРЯВИЙ ІВАН СЕМЕНОВИЧ, 1904 р.н., с.Струнькове (нині у складі м.Гайворон), українець, освіта початкова, проживав у м.Гайворон, начальник паливного складу 14-ої дільниці тяги залізничної станції. Заарештований 21.11.1937 шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС ст.Гайворон (контрреволюційна діяльність: "разом із братом Гнатом в роки громадянської війни брав участь у повстанських загонах Тютюнника і "Яблучко", у 1920-ому в контрреволюційному повстанні проти Червоної армії під керівництвом білогвардійського офіцера Симоновича; член петлюрівської організації "Спілка української юнацької молоді", при "Просвіті", якою керував Завальний; агітував проти колгоспів та інших заходів радвлади; не забезпечував рідким паливом паровози, чим зривав їхню роботу"). Засуджений 26.11.1937 трійкою УНКВС Вінницької області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 13.04.1963 Кіровоградським облсудом. (П – 6272)

КУЧМАГЕР МИХАЙЛО СЕМЕНОВИЧ, 1896 р.н., с.Довга Пристань Первомайського району Миколаївської області, українець, письменний, проживав у с.Струнькове (нині у складі м.Гайворон), старший бухгалтер магазину "Залізничні запчастини". У 1921 році Первомайським повітовим ЧК за "причетність до підпільної петлюрівської організації в кількості 33 особи" був засуджений до 3 років ув'язнення у концтаборі, звільнений 10.03.1922. Вдруге заарештований 2.12.1937 шляхово-транспортним відділом НКВС ст.Гайворон ("разом із контрреволюційним націоналістичним елементом в особі Івана Добринова, Івана Кучерявого, Попка провадив підривну діяльність, спрямовану на створення штучних затруднень і зриву виконання виробничих планів стосовно ремонту паровозного і вагонного парку: зумисне затримував видачу запчастин, що створювало труднощі в ремонті; будучи секретним співробітником органів НКВС, саботував роботу – як дезінформатор зі складу агентурної мережі виключений"). Засуджений 9.12.1937 трійкою УНКВС Вінницької області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Управлінням НКВС Вінницької області 19.12.1939 справу припинено, з-під варти звільнений 3.02.1940. (П – 1722)

КУШКО ЙОСИП АНДРІЙОВИЧ, 1893 р.н., м.Чечельник Вінницької області, поляк, письменний, проживав у с.Струнькове (нині у складі м.Гайворон), токар паровозо-ремонтного заводу. Заарештований 2.03.1938 шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС ст.Гайворон (зв'язок з контрреволюційним елементом, підривна діяльність). Засуджений 13.06.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення в далеких таборах. Реабілітований 23.02.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3497)

КУШНІР КОСТЯНТИН МИКОЛАЙОВИЧ, 1912 р.н., с.Таужне, росіянин, письменний, проживав у м.Нижній Новгород (Росія), госпіталь №2794, військовослужбовець, рядовий 934-го

стрілецького полку. Заарештований 20.07.1942 УНКВС Горьківської області (полон, антирадянська пропаганда). Управлінням НКВС Горьківської області 30.09.1942 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 5779)

ЛАДЮК ФЕДІР ГРИГОРОВИЧ (МИХАЙЛОВИЧ), 1896 р.н., с.Хащувате, українець, освіта 4 класи гімназії, садівник колгоспу. У 1934 році особливою нарадою ДПУ УРСР був засуджений до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Вдруге заарештований 24.08.1937 Гайворонським РВ НКВС ("в роки громадянської війни служив у петлюрівській армії, провадив антирадянську агітацію, шпигунську діяльність"). Засуджений 27.11.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 13.12.1937. Реабілітований 17.04.1959 трибуналом Одеського військового округу. (П – 4699)

ЛАКИШЕК МАРІЯ ЙОСИПІВНА, 1902 р.н., м.Ковель Волинської області, українка, освіта початкова, проживала у м.Гайворон, рахівник вагоноремонтного пункту залізничної станції. Заарештована 18.09.1937 Гайворонським райвідділом НКВС (антирадянська агітація). Засуджена 26.11.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 18.10.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4574)

ЛАНОВИЙ ПИЛИП МИКОЛАЙОВИЧ, 1898 р.н., с.Тирлівка Бершадського району Вінницької області, українець, освіта початкова, проживав у м.Гайвороні, столяр вагоноремонтного пункту залізничної станції. Двічі був засуджений: у 1936 році за спекуляцію до 2 років неволі; у 1940-ому за хуліганство до 1 року умовно. Втретє заарештований 21.01.1947 транспортним відділом МДБ Вінницької залізниці ("будучи вороже налаштованим проти радянської влади, використовуючи економічні труднощі в країні, протягом 1946 року систематично в розмовах з робітниками-ремонтниками поширював антирадянські наклепницькі вигадки, вихваляв життя в період румунської окупації м.Гайворона і району"; "на привітання "здрастуй" піднімав руки вгору й відповідав: "Серп і молот – смерть і голод", розповідав контрреволюційні анекдоти"). Засуджений 10.03.1947 військовим трибуналом Вінницької залізниці до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах, звільнений у вересні 1954 року. Реабілітований 13.07.1988 Кіровоградським облсудом. (П – 8596)

ЛАХМАНЮК ОХРІМ ЯКОВИЧ, 1914 р.н., с.Ташлик, українець, освіта початкова, без певного місця проживання, член колгоспу "Комунар" Покровського району Сталінської (нині Артемівського Донецької) області. Заарештований 27.10.1941 особливим відділом НКВС 74-ої стрілецької дивізії 12-ої армії ("14.07.1941 призваний до лав Червоної армії, але як хворого туберкольозом кісток звільнили від служби й направили в Харківську область на тилові роботи, перевірили іще раз на комісії і звільнили остаточно; 15.09.1941 приїхав у колгосп "Комунар", бо довідався, що тут потрібна робоча сила, але як підозрілого його затримали, через 13 днів випустили; 5 жовтня знову затримали – цього дня, працюючи в полі, знайшов фашистську листівку з перепусткою в табір ворога, сховав її в шкарпетку з метою показати рідним та знайомим"). Засуджений 31.10.1941 військовим трибуналом 74-ої стрілецької дивізії 12-ої армії до розстрілу, вирок виконано 3.11.1941 у м.Серго-Стаханов (нині Кадіївка) Донецької області. Реабілітований 7.05.1990 Кіровоградським облсудом. (13980 – П)

ЛЕВАНДОВСЬКИЙ ЛЕВ КОСТЯНТИНОВИЧ, 1872 р.н., с.Концеба Савранського району Одеської області, українець, письменний, проживав у с.Струнькове (нині у складі м.Гайворон), священик. Заарештований 22.04.1938 Гайворонським РВ НКВС ("батько й брат були священиками; у 1919 році хата Левандовських була штабом для петлюрівських і білогвардійських військ; провадив антирадянську агітацію"). Засуджений 5.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 14.06.1938. Реабілітований 10.08.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10426)

ЛЕВЕЦЬКИЙ БРОНІСЛАВ ГЕНРІХОВИЧ, 1912 р.н., с.Струнькове (нині у складі м.Гайворон), поляк, освіта початкова, слюсар депо залізничної станції. Заарештований 13.01.1938 Гайворонським шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС (антирадянська діяльність: "разом з батьком в роки громадянської війни сприяли петлюрівцям, брав участь у заходах місцевої костельної общини, в період масової колективізації був організатором куркульських волинок, розбирав майно з колгоспного господарства; гуртувався із запеклими польськими націоналістами Швайдецьким, Микулинським, Ковбасюком і Дзевицьким, яких репресували і розстріляли; займався шкідництвом на залізниці"). Засуджений 10.06.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення в далеких таборах. Реабілітований 27.12.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3458)

ЛЕВИНСЬКИЙ СТЕФАН ДАНИЛОВИЧ, 1897 р.н., м.Одеса, українець, освіта початкова, член ВКП(б), проживав у с.Струнькове (нині у складі м.Гайворон), редактор районної газети "Шлях комуни". Заарештований 7.12.1937 Гайворонським РВ НКВС ("зв'язок з ворогами народу, випуск газети №280 з контрреволюційними перекрученнями: в день першої річниці сталінської Конституції разом з секретарем-коректором Георгієм Грабовецьким пустили в світ 300 примірників із політичними помилками – замість Ворошиловград було надруковано Вошилоград, замість Конституція – Коституція; незаконне зберігання револьвера "браунінг" на квартирі"). Гайворонським районним народним судом 5.04.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2968)

ЛЕВИЦЬКИЙ ВАСИЛЬ МИХАЙЛОВИЧ, 1905 р.н., с.Салькове, українець, освіта початкова, член ВЛКСМ до 1924 року, проживав у с.Хащувате Гайворонського району, служитель релігійного культу. У 1934 році за антирадянську діяльність утримувався 2 місяці під вартою. Вдруге заарештований 4.04.1937 Гайворонським РВ НКВС ("провадив антирадянську агітацію серед віруючих: "Ваше завдання полягає в боротьбі проти радянської влади до останньої краплі крові", з 1924 року служив у церквах довколишніх сіл Салькове, Кугове, Устя, Казавчин, Концеба, Сабатинівка, Могильне; після закриття церкви у Хащуватому збирав підписи серед віруючих для клопотання перед ВУЦВК про відкриття храму, писав листа тов.Сталіну – церква була закрита за постановою загальних зборів громадян Хащуватого, яка затверджена постановою ВУЦВК; систематично поширював провокаційні чутки"). Засуджений 15.06.1937 трійкою УНКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8612)

ЛЕВИЦЬКИЙ ОЛЕКСАНДР ІВАНОВИЧ, 1893 р.н., с.Салькове, українець, освіта початкова, без певних занять. У 1933 році був засуджений до 7 років неволі. Вдруге заарештований 20.09.1937 Гайворонським РВ НКВС (антирадянська діяльність). Засуджений 26.09.1937 трійкою УНКВС до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 5.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8816)

ЛЕОНТЬЄВ ОЛЕКСАНДР ДМИТРОВИЧ, 1884 р.н., с.Стара Шарапанівка Крижопільського району Вінницької області, українець, освіта 3 класи, проживав у м.Гайвороні з 1933 року, головний кондуктор товарних потягів. У 1929 році розкуркулений, у 1934-ому був засуджений до 6 місяців примусової праці. Вдруге заарештований 13.01.1938 шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС ст.Гайворон (підозрювався у антирадянській контрреволюційній агітації). Шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС ст.Гайворон 11.03.1938 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 6111)

ЛЕХЕНКО СЕМЕН ЛЬВОВИЧ, 1906 р.н., с.Таужне, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 6.11.1929 Первомайським окрвідділом ДПУ (член антирадянського куркульського угруповання, агітація проти державної хлібозаготівлі – *див. Федір Древницький*). Засуджений 12.02.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 6.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11823)

ЛЕЩЕНКО САВА ГРИГОРОВИЧ, 1877 р.н., с.Таужне, українець, неписьменний, хлібороб, розкуркулений. Заарештований 20.11.1932 Грушківським РВ ДПУ (агітація проти державної хлібозаготівлі). Засуджений 31.12.1932 особливою нарадою ДПУ УРСР до 3 років заслання на північ. Реабілітований 31.01.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 6911)

ЛЕЩУК ТИХІН ОМЕЛЯНОВИЧ, 1888 р.н., с.Солгутове, українець, письменний, хлібороб. Заарештований 19.03.1930 Хащуватським райвідділом міліції ("участь у куркульській волинці 17-19 березня 1930 року в селі Солгутовому" – *див. Михайло Ольшанський*). Первомайським окрвідділом ДПУ 9.04.1930 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 11005)

ЛИСЕНКО АРХИП ІСАКОВИЧ, 1897 р.н., с.Бандурове Грушківського (нині Гайворонського) району, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 29.11.1932 Грушківським РВ ДПУ ("у 1919 році був мобілізований до війська армії УНР, у загін "Запорозька Січ", у 1920-ому, коли війська УНР через кордон пішли у Бесарабію, переховувався від червоних, а потім пішов у повстанський загін Заболотного – "с.Бандурове було вогнищем бандитизму і місцем осідлості отамана Забалотного"; на початку 30-х Лисенко агітував проти проведення держхлібозаготівлі, сам він закопав 7 центнерів хліба – одноосібний сектор кутка, де жив Лисенко, виконав план хлібозаготівлі лиш наполовину"). Засуджений 7.02.1933 особливою нарадою ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 17.12.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 7087)

ЛИСЕНКО ІВАН САВОВИЧ, 1900 р.н., с.Бандурове, українець, неписьменний, конюх колгоспу ім.Блюхера. Заарештований 27.09.1937 Гайворонським РВ НКВС ("у 1920 році служив у повстанському загоні Заболотного, член контрреволюційного угруповання, зводив наклепи на умови життя в СРСР" – *див. Сава Грабовий*). Засуджений 27.11.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 13.12.1937. Реабілітований 5.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11516)

ЛИСЕНКО МАРІЯ ФЕДОРІВНА, 1901 р.н., с.Бандурове, українка, неписьменна, без певних занять. Заарештована 4.11.1937 Гайворонським РВ НКВС (контрреволюційна агітація, церковна діяльність). Засуджена 17.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 13.12.1937. Реабілітована 12.10.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12365)

ЛИСЕНКО ФИЛИМОН ФЕДОРОВИЧ, 1892 р.н., с.Бандурове, українець, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 4.11.1937 Гайворонським РВ НКВС (контрреволюційна агітація, церковна діяльність). Засуджений 17.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 13.12.1937. Реабілітований 12.10.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12365)

ЛИТВАК КИРИЛО ІСАКОВИЧ, 1899 р.н., с.Бандурове, українець, освіта початкова, член колгоспу "Червона хвиля". Заарештований 27.09.1937 Гайворонським РВ НКВС ("у 1920 служив у повстанському загоні Заболотного, член контрреволюційного угруповання, зводив наклепи на умови життя в СРСР" – *див. Сава Грабовий*). Засуджений 27.11.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 13.12.1937. Реабілітований 5.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11516)

ЛИТВАК ФЕДІР ПОРФИРОВИЧ, 1888 р.н., с.Бандурове, українець, письменний, член колгоспу "Правда". Заарештований 9.07.1938 Гайворонським РВ НКВС (член контрреволюційної сектантської групи "червонодраконівців", контрреволюційна агітація – *див. Пархом Усатий*). Одеським облсудом 30.12.1939 (прокуратурою Одеської області 22.07.1940) справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 7353, 3015)

ЛИТВИНСЬКИЙ АЙЗИК ДАВИДОВИЧ, 1903 р.н., с.Хащувате, єврей, письменний, кустар. Заарештований 13.10.1932 Первомайським РВ ДПУ (зберігання іноземної валюти). Первомайським РВ ДПУ 18.10.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 7980)

ЛИХЕНКО АНТОН ЄВСТРАТІЙОВИЧ, 1881 р.н., с.Таужне, українець, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 15.04.1938 Гайворонським РВ НКВС (антирадянська діяльність). Засуджений 5.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 22.05.1938. Реабілітований 24.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10431)

ЛІСНИЧУК МИТРОФАН КАЛЕНИКОВИЧ, 1878 р.н., с.Хащувате, українець, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 4.11.1937 Гайворонським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 17.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 11.12.1937. Реабілітований 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10432)

ЛІСНИЧУК МИХАЙЛО МАРТИНОВИЧ, 1903 р.н., с.Хащувате, українець, освіта середня, виключений із членів ВКП(б) у 1929 році, проживав у с.Струнькове (нині у складі м.Гайворон), інспектор райфінвідділу. Заарештований 25.08.1937 Гайворонським РВ НКВС (шпигунство, антирадянська діяльність). Засуджений 27.11.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 23.12.1937. Реабілітований 17.04.1959 трибуналом Одеського військового округу. (П – 4699)

ЛОГІНОВ СЕРГІЙ ВАСИЛЬОВИЧ, 1905 р.н., м.Санкт-Петербург (Росія), росіянин, освіта вища, проживав у м.Гайвороні, інженер вагоноремонтного пункту. Заарештований 5.11.1936 транспортним відділом УДБ НКВС ст.Гайворон (антирадянська агітація проти заходів партії та уряду). Засуджений 29.01.1937 лінійним судом Південно-Західної залізниці до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 15.07.1992 Генеральною прокуратурою України. (П – 13408)

ЛОЗИНСЬКИЙ ОМЕЛЯН ІВАНОВИЧ, 1886 р.н., м.Шаргород Вінницької області, українець, освіта – учительська школа, проживав у с.Могильне Гайворонського району, рахівник. Заарештований 11.03.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ ("у 1924-30 роках був священиком автокефальної церкви у м.Бердичеві Житомирської області, вів контрреволюційну агітацію; брав активну участь у куркульській волинці селян" – *див. Федора Максименюк*). Засуджений 12.04.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 15.05.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11318)

ЛОЗОВИЙ САВА ПОТАПОВИЧ, 1898 р.н., с.Бандурове, українець, освіта початкова, швець колгоспу ім.Блюхера. Заарештований 27.09.1937 Гайворонським РВ НКВС ("у 1920 році служив у повстанському загоні Заболотного, член контрреволюційного угруповання, зводив наклепи на умови життя в СРСР" – *див. Сава Грабовий*). Засуджений 27.11.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 13.12.1937. Реабілітований 5.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11516)

ЛОНАЩУК ГРИГОРІЙ АНДРІЙОВИЧ, 1899 р.н., с.Таужне, українець, освіта початкова, без певних занять. У 1931 році розкуркулений і за злісне ухиляння від виконання державних зобов'язань засуджений до 8 років неволі у промколонії м.Кривий Ріг, звідки у 1933-ому втік. Вдруге заарештований 28.07.1937 Гайворонським РВ НКВС ("повернувшись у село, продовжував вести антирадянську агітацію, розповсюджував провокаційні чутки про війну: "Німеччина з Іспанією громитимуть радянську владу – ось тоді й можна буде порахуватись із тими, хто нас розкуркулював"). Засуджений 15.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 18.08.1937. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8876)

ЛОСЬ ОЛЕКСАНДР ІВАНОВИЧ, 1905 р.н., м.Бендери (Молдова), росіянин, освіта початкова, проживав у с.Струнькове (нині у складі м.Гайворон), майстер ливарного цеху Гайворонського паровозо-ремонтного заводу. Заарештований 9.06.1935 шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС ст.Гайворон ("систематично змушував підлеглих працювати надстроково, не оплачуючи цю роботу, залякував робітників звільненням, грубо вів себе з підлеглими, лаяв і бив їх"; "справу на Лося заведено іще у 1928 році за нелегальний перехід кордону із Румунії в СРСР: дезертирувавши із румунської армії, роз'їжджав по країні в пошуках праці – на основі цього підозрювався у шпигунській діяльності на користь Румунії і в бажанні нелегально повернутись у Румунію"). Засуджений 1.07.1935 транспортним лінійним судом Південно-західної залізниці до 2 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Транспортним відділом УДБ НКВС Одеської області 10.11.1935 справу припинено. (П – 1891)

ЛУКАЧ КАРПО МАРТИНОВИЧ, 1906 р.н., м.Одеса, німець (мати чешка, батько угорець, вітчим німець), освіта незакінчена вища (факультет іноземних мов Одеського пединституту), проживав у м.Гайвороні, вчитель німецької мови залізничної школи №50. Заарештований 22.11.1937 Гайворонським шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС (антирадянська діяльність: "тримав зв'язки з польським націоналістом Бурдукевичем, німецьким націоналістом Ермонтраутом і українським націоналістом Рискаленком, вихваляв фашистський лад у Німеччині; з метою впровадження фашистських ідей серед учнівства, Лукач змонтував і вивішував у 8-ому класі фотогазету з фашистськими знаками, в результаті чого у школі стала масово з'являтись свастика"). Засуджений 2.01.1938 особливою нарадою при НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 30.07.1957 трибуналом Київського військового округу. (П – 4028)

ЛУКАШЕВИЧ ОЛЕКСАНДР МИХАЙЛОВИЧ, 1881 р.н., м.Гродно (Білорусія), білорус, освіта початкова, проживав у м.Гайвороні, технік районного відділу зв'язку. У 1920 році за організацію буржуазно-націоналістичної повстанської організації, в яку завербував 11 осіб і яка вела поразницьку агітацію, притягувався ревтрибуналом до відповідальності; у 1933-ому за шкідництво (дав можливість розбазарювати продукти харчування) був засуджений до 2 років концтабору. Втретє заарештований 3.07.1938 Гайворонським райвідділом НКВС ("у 1919 році працював телеграфістом на ст.Могилів, здійснив ряд аварій потягів Червоної армії, був призначений петлюрівським комендантом міста Могилів, після поразки петлюрівців втік у Немирів Вінницької області; член контрреволюційної націоналістичної організації"). Засуджений 21.09.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 26.09.1938. Реабілітований 30.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10212)

ЛУЦ ЙОСИП ФРАНЦОВИЧ, 1883 р.н., м.Умань Черкаської області, поляк, освіта початкова, проживав у с.Солгутове Гайворонського району, коваль вагоноремонтної дільниці залізничної станції. Заарештований 3.03.1938 Гайворонським шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС Південно-Західної залізниці (антирадянська агітація). Засуджений 15.06.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 13.05.1967 Кіровоградським облсудом. (П – 8105)

ЛУЦЕНКО ОЛЕКСА СОФРОНОВИЧ, 1896 р.н., с.Бандурове, українець, освіта початкова, член колгоспу "Правда". Заарештований 11.04.1933 Грушківським РВ ДПУ (підозрювався у шкідницькій

діяльності: з метою зриву весняної посівної кампанії в колгоспі за 4 дні отруїли 18 коней). Грушківським РВ ДПУ 9.06.1933 з-під варти звільнений під підписку про невиїзд, 23.06.1933 справу припинено. (П – 1399)

ЛЮБОМСЬКИЙ МИХАЙЛО ЛЕОНТІЙОВИЧ, 1884 р.н., м.Балта Одеської області, поляк, письменний, проживав у м.Гайвороні, паровозний машиніст Салківського цукрозаводу. Заарештований 24.08.1937 Гайворонським РВ НКВС (контрреволюційна агітація, зв'язок з Польщею: "у 1929 році за контрреволюційну агітацію був висланий на Уральську залізницю; активний член костельної громади, тримав тісні зв'язки з ксьондзами містечка Чечельник Олександром Моршицьким і містечка Голованівськ Іваном Лаврецьким, часто збирались у родички, голови костельної громади Марії Гладіної, вели проти радянської влади польські націоналістичні бесіди; Любомський надавав матеріальну допомогу ксьондзам"). Засуджений 17.11.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 18.12.1937. Реабілітований 25.12.1965 Верховним судом УРСР. (П – 8023)

МАГДАЛЬ ЙОСИП ТИХОНОВИЧ, 1888 р.н., с.Таужне, українець, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 15.04.1938 Гайворонським РВ НКВС (антирадянська діяльність). Засуджений 5.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 22.05.1938. Реабілітований 24.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10431)

МАГДАЛЬ КОСТЯНТИН ІВАНОВИЧ, 1894 р.н., с.Таужне, українець, письменний, хлібороб, член колгоспу ім.Косіора. Заарештований 18.03.1938 Гайворонським РВ НКВС (антирадянська діяльність, контрреволюційна агітація). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 28.04.1938. Реабілітований 24.08.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3796)

МАГДАЛЬ ХОМА ІВАНОВИЧ, 1883 р.н., с.Таужне, українець, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 15.04.1938 Гайворонським РВ НКВС (антирадянська діяльність). Засуджений 5.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 22.05.1938. Реабілітований 24.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10431)

МАЙДАНЮК ЯВДОКИМ КАРПОВИЧ, 1906 р.н., м.Гайворон, українець, освіта початкова, коваль паровозо-ремонтного заводу. Заарештований 27.10.1951 особливим відділом МДБ ст.Гайворон (антирадянська агітація). Засуджений 26.04.1952 лінійним судом Південно-Західної залізниці до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 2.09.1992 Генеральною прокуратурою України. (П – 13506)

МАКАРСЬКИЙ СИДІР КАРПОВИЧ, 1900 р.н., с.Бандурове, українець, неписьменний, хлібороб. Заарештований 29.11.1932 Грушківським РВ ДПУ ("в роки громадянської війни служив у повстанському загоні Заболотного; агітував проти заходів радянської влади на селі"). Засуджений 15.02.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 31.01.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 7177)

МАКАРСЬКИЙ СИДІР КАРПОВИЧ, 1900 р.н., с.Бандурове, українець, член колгоспу "Правда". У 1933 засуджений за антирадянську агітацію до 3 років ув'язнення у концтаборі. Вдруге заарештований 27.09.1937 Гайворонським РВ НКВС ("член контрреволюційного угруповання, зводив наклепи на умови життя в СРСР" – *див. Сава Грабовий*). Засуджений 27.11.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 13.12.1937. Реабілітований 5.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11516)

МАКСИМЕНЮК ФЕДОРА ТРИФОНІВНА, 1900 р.н., с.Могильне, українка, неписьменна, хлібороб. Заарештована 11.03.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ ("контрреволюційна агітація за проведення масової волинки: 7.03.1930 на зборах селян з приводу жіночого свята 8 Березня Федора виступила з закликом до односельців: "Вас заганяють у колгоспи – а треба вийти з них, щоб жодна душа там не зосталась", 8-9 березня ходила селом і агітувала, 10 березня зібрала жінок, провела зібрання, жінки рушили до колгоспного господарства, зламали замки, знищили список записаних до колективного господарства людей, 11 березня рушили колоною до 3-го земельного товариства села Могильного, далі до 2-го, але по дорозі зустріли загін міліції – і розбіглись по хатах"; "в середині березня 1930 року в Хащуватському районі Первомайського округу на ґрунті колективізації в селах Могильне, Бандурове, Котівка, Будьонівка та інших виникли масові волинки, розпускали сільради, вибирали старост, волинки переходили у збройний опір; у Могильному жінки кинулись до колгоспних складів, розбирали колгоспне майно, інвентар, посівне насіння, худобу; Федора Максименюк організувала охорону біля складів – волинка

носила масовий характер, фактично вона призвела до остаточного розвалу колективізації у селі"). Засуджена 12.04.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітована 4.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11318)

МАЛАМУД ВОЛЬКО ГЕРШКОВИЧ, 1894 р.н., с.Хащувате, єврей, письменний, службовець – торговець ятки Томського цукрового заводу. Заарештований 13.10.1932 Первомайським РВ ДПУ (підозрювався у приховуванні іноземної валюти й золота: при обшуку вилучено 10 паперових американських доларів). Первомайським РВ ДПУ 20.11.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 7985)

МАЛЕЦЬКИЙ РОМАН ІВАНОВИЧ, 1884 р.н., с.Янове (нова назва Іванів) Калинівського району Вінницької області, поляк, освіта – двокласне міське училище, контролер ощадкаси ст.Холонівська Південно-Західної залізниці. Заарештований 10.05.1931 шляхово-транспортним відділом ДПУ ст.Гайворон ("у 1920 році брав участь у поїздці на маївку на ст.Уладівка з польськими офіцерами і духовенством, на своїй квартирі влаштовував зібрання білопольських офіцерів; закликав поляків-католиків не допустити більшовиків до влади, а служити Богу і королю, мав тісні зв'язки з ксьондзом П'ясецьким, колишнім засновником контрреволюційної організації "Бяла ружа", під час закриття костелу агітував людей висловлювати протест"). Засуджений 31.05.1931 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 15.02.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 6456)

МАЛИНОВСЬКИЙ ГРИГОРІЙ ПЕТРОВИЧ, 1922 р.н., с.Берестяги, українець, освіта 5 класів, військовослужбовець, сержант 1136-го стрілецького полку 338-ої стрілецької дивізії. Заарештований 27.09.1942 НКВС 338-ої СД (сіяв капітулянтські настрої серед червоноармійців). Військовим трибуналом 338-ї стрілецької дивізії 1.11.1942 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 4879)

МАЛИНОВСЬКИЙ НИКИФОР МИХАЙЛОВИЧ, 1901 р.н., с.Берчі Самбірського району Львівської області, поляк, письменний, проживав у с.Бандурове Гайворонського району, без певних занять. Заарештований 25.02.1938 Гайворонським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 8.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 19.10.1938. Реабілітований 17.05.1960 трибуналом Київського військового округу. (П – 5207)

МАЛИЦЬКИЙ ІВАН КАЕТАНОВИЧ, 1889 р.н., с.Янів (нова назва Іванів) Калинівського району Вінницької області, поляк, освіта початкова, машиніст депо ст.Холонівська. Заарештований 3.01.1937 шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС ст.Гайворон (мав зв'язки з польськими шпигунами, провадив антирадянську агітацію). Звинувачувальне рішення у справі відсутнє. Управлінням СБУ Кіровоградської області 25.11.1994 справу закрито. (П – 4298)

МАЛЬОВАНИЙ МАКАР ПАНАСОВИЧ, 1894 р.н., с.Могильне, українець, письменний, проживав у смт Завалля Гайворонського району, слюсар графітного комбінату. Заарештований 16.12.1937 Гайворонським РВ НКВС ("серед робітників заводу поширював контрреволюційні анекдоти, спрямовані на дискредитацію вождів партії й уряду та сталінської Конституції, розповсюджував провокаційні чутки про війну і загибель радянського ладу, виключений із секретної мережі як дезінформатор"). Засуджений 27.12.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 2.01.1938. Реабілітований 22.02.1964 Кіровоградським облсудом. (П – 7742)

МАНЬКОВСЬКИЙ ВАСИЛЬ ДАНИЛОВИЧ, 1892 р.н., с.Бандурове, українець, освіта початкова, десятник Піщанського лісгоспу. Заарештований 27.09.1937 Гайворонським РВ НКВС ("член контрреволюційного угруповання, зводив наклепи на умови життя в СРСР" – *див. Сава Грабовий*). Засуджений 27.11.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 13.12.1937. Реабілітований 5.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11516)

МАРЧУК ГАННА ОМЕЛЯНІВНА, 1880 р.н., с.Голдашівка Ольгопільського (нині Бершадського) району Вінницької області, українка, неписьменна, без певних занять. Заарештована 19.09.1937 Гайворонським РВ НКВС (контрреволюційна агітація проти колгоспів та існуючого ладу). Засуджена 23.10.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 20.07.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3523)

МАРЧУК НИЧИПІР АНДРІЙОВИЧ, 1890 р.н., смт Завалля, українець, освіта початкова, проживав у с.Могильне Гайворонського району, мастильник Заваллівського графітного комбінату. Заарештований 4.03.1938 Гайворонським РВ НКВС (член повстанської групи, контрреволюційна

пропаганда). Засуджений 23.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 29.04.1938. Реабілітований 2.04.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5065)

МАРЧУК СИДІР ПЕТРОВИЧ, 1872 р.н., с.Будьонівка (нині с.Долинівка), українець, письменний, без певних занять. Заарештований 27.07.1937 Гайворонським РВ НКВС (антирадянська агітація серед колгоспників, контрреволюційне тлумачення Конституції). Засуджений 26.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 25.06.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 1658)

МАТВІЄНКО ІВАН ФЕДОТОВИЧ, 1897 р.н., с.Бандурове, українець, освіта початкова, хлібороб-одноосібник. Заарештований 27.01.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (агітація за зрив заходів радянської влади). Засуджений 26.02.1930 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 18.03.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. Вдруге, працюючи у колгоспі "Правда", заарештований 27.09.1937 Гайворонським РВ НКВС ("у 1920 служив у повстанському загоні Заболотного, член контрреволюційного угруповання, зводив наклепи на умови життя в СРСР" – *див. Сава Грабовий*). Засуджений 27.11.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 13.12.1937. Реабілітований 5.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 5997, 11516)

МАШЕВСЬКИЙ МИКОЛА ЛЕОНТІЙОВИЧ, 1894 р.н., с.Жакчик, українець, освіта початкова, грабар Заваллівського графітного комбінату. Заарештований 6.04.1938 Гайворонським РВ НКВС (контрреволюційна агітація проти заходів партії). Засуджений 5.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 22.05.1938. Реабілітований 5.10.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5328)

МЕЛЬНИК ІВАН ЛУК'ЯНОВИЧ, 1904 р.н., с.Устя Бершадського району Вінницької області, українець, письменний, проживав у м.Гайвороні, завідувач паливного складу. У 1928 році був засуджений до 5 років неволі за "участь у повстанському загоні в роки громадянської війни". Вдруге заарештований 8.02.1938 Гайворонським шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС ("брав активну участь у політбандах Швеця і Вашеці, які оперували на території Одеської і Вінницької областей до 1926-27 років"; "вихваляв ідеї петлюрівщини і самого Петлюру як отамана боротьби за самостійну Україну; у вересні 1937 року заявив: "Радвлада і її вожді викидають кращих робітників, лишаючи їх голодними, але так не може тривати довго: скоро настануть зміни, бо за кордоном про все це відомо"). Засуджений 28.04.1938 трійкою УНКВС Вінницької області до розстрілу, вирок виконано 16.05.1938. Реабілітований 1.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9655)

МЕЛЬНИК НЕСТОР ОНИСИМОВИЧ, 1890 р.н., с.Казавчин, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 23.10.1930 Хащуватським РВ ДПУ (антирадянська агітація проти державної хлібозаготівлі та оподаткування). Засуджений 25.12.1930 особливою нарадою ДПУ УРСР до 3 років заслання на північ. Реабілітований 26.11.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 6475)

МЕЛЬНИК ОЛЕКСАНДР КОНОНОВИЧ, 1889 р.н., с.Шура Ситковецького (нині Немирівського) району Вінницької області, українець, освіта початкова, проживав у с.Солгутове Гайворонського району, сторож сільського кооперативного товариства. У 1930 році розкуркулений, від заслання за межі України втік. Заарештований 16.12.1937 Гайворонським РВ НКВС (антирадянська агітація проти керівників партії і уряду: "після втечі від заслання працював на різних роботах у Одесі, Ялті, Кривому Розі, повернувся у Гайворон в грудні 1935 року, згодом перебрався у Солгутове – працюючи поромщиком на річці Південний Буг, висловлював контрреволюційні погляди: одного разу колгоспники везли з Солгутового на залізничну станцію зерно, пішов рясний дощ і вони стали накривати мішки ряднами, а хто соломою, в цей час Мельник їм казав: "Для чого ви, дурні, так оберігаєте це зерно – Сталін і так не здохне, але ви здохнете швидше. Як руді миші, і настане для вас такий час, як було в 1922 і 1933 роках. Що пухнутимете з голоду"). Засуджений 27.12.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 2.01.1938. Реабілітований Кіровоградською облпрокуратурою 14.04.1989. (П – 9610)

МЕЛЬНИК ПАВЛО ДЕМИДОВИЧ, 1898 р.н., с.Соломія, українець, освіта 2 класи, без певних занять. Заарештований 9.05.1933 транспортним відділом ОДПУ ст.Гайворон ("при обшуку було знайдено багато різних релігійних рукописних листівок, цитат із Євангелія, написаних друкованими буквами, разом із Андрієм Квашою та Микитою Зозулею – *див. Гайворонський район, книга перша, та Некіровоградщина,*

книга п'ята – розповсюджував у різних містах"). Транспортним відділом ОДПУ ст.Гайворон 22.05.1933 з-під варти звільнений під підписку про невиїзд, 26.05.1933 справу передано в Грушківський райвідділ ДПУ. Остаточне судове рішення по справі відсутнє. Управлінням СБУ Кіровоградської області 20.12.1994 справу закрито. Вдруге заарештований 27.02.1947 УМДБ Одеської області (член нелегальної сектантської групи "істинно православних християн"). Засуджений 29.05.1947 Одеським облсудом до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 30.12.1991 Генеральною прокуратурою України. (П – 8778, 12971)

МЕЛЬНИК УСТИМ ЯВТУХОВИЧ, 1894 р.н., с.Казавчин, українець, освіта початкова, хлібороб-одноосібник. Заарештований 26.03.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (антирадянська агітація проти колективізації). Засуджений 15.04.1930 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 14.03.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 6019)

МЕЛЬНИК ФЕДІР ДЕМИДОВИЧ, 1900 р.н., с.Соломія, українець, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 22.01.1947 УМДБ Одеської області (член сектантського угруповання "істинно-православних християн"). Засуджений 28.05.1947 Одеським облсудом до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 30.02.1992 Генеральною прокуратурою України. (П – 13087)

МЕЛЬНИК-КОВАЛЬ ПАВЛО ПАВЛОВИЧ, 1891 р.н., с.Струнькове (нині у складі м.Гайворон), українець, освіта початкова, черговий депо залізничної станції. Заарештований 3.01.1938 шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС ст.Гайворон ("участь в організації аварії пасажирського потяга"). Засуджений 7.04.1938 трійкою УНКВС Вінницької області до розстрілу, вирок виконано 11.04.1938. Реабілітований 4.04.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3534)

МЕЛЬНИЧЕНКО ЛУКА СЕМЕНОВИЧ, 1888 р.н., м.Гайворон, українець, письменний, без певних занять. У 1930 році розкуркулений; того ж року за опір виконанню держзобов'язань був засуджений до 3 років неволі. Вдруге заарештований 3.11.1937 Гайворонським РВ НКВС ("член контрреволюційного угруповання, до якого входили Кіндрат Грицик і Яків Орлов: вели релігійну пропаганду, викривлено тлумачили нову Конституцію, начеб вона давала право на відкриття церков, збирали серед віруючих підписи на право відкрити церкву, провадили агітацію проти вождів партії"). Засуджений 27.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 23.12.1937. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9013)

МЕЛЬНИЧЕНКО ТРОХИМ КИРИЛОВИЧ, 1894 р.н., м.Гайворон, українець, освіта 3 класи церковно-приходської школи, колгоспник. Засуджувався у 1926 році до 2 років, у 1932 – до 3-х, у 1940-ому – до 5 років неволі. Вчетверте заарештований 17.11.1947 Гайворонським РВ МДБ ("активна співпраця з німецькими окупантами, за завданням яких у 1942 році їздив у м.Вінницю на розкопані могили радянських в'язнів тюрми – для проведення антирадянської агітації"). Засуджений 8.01.1948 Одеським облсудом до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав до 5 років. Реабілітований 2.08.1990 Верховним судом УРСР. (П – 12504)

МИКОЛЮК АНТОН НИКИФОРОВИЧ, 1899 р.н., с.Струнькове (нині у складі м.Гайворон), українець, освіта 2 класи залізничного училища, проживав у м.Гайвороні, телеграфіст, диспетчер відділення руху. Заарештований 4.10.1937 шляхово-транспортним відділом ГУДБ ст.Гайворон (антирадянська агітація). Засуджений 26.11.1937 трійкою УНКВС Вінницької області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 26.09.1959 Кіровоградським облсудом. (П – 4847)

МИКУЛИНСЬКИЙ КАРЛ ЙОСИПОВИЧ, 1887 р.н., м.Чечельник Вінницької області, поляк, освіта початкова, проживав у м.Гайвороні, коваль паровозо-ремонтного заводу. Заарештований 19.1.1937 шляхово-транспортним відділом НКВС ст.Гайворон (антирадянська агітація, шкідництво, розхвалював життя у Польщі, зводив наклепи на життя трудящих в СРСР). Засуджений 26.12.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 4.04.1959 Кіровоградським облсудом. (П – 4688)

МИКУЛИНСЬКИЙ ФРАНЦ ЙОСИПОВИЧ, 1885 р.н., м.Чечельник Вінницької області, поляк, освіта початкова, проживав у с.Салькове Гайворонського району, завідувач паровозного депо цукрозаводу. Заарештований 28.09.1937 Гайворонським РВ НКВС (контрреволюційна агітація, наклепи на заходи

комуністичної партії та радянського уряду). Засуджений 11.01.1938 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 29.01.1938. Реабілітований 10.04.1959 Верховним судом УРСР. (П – 4719)

МІНЯЙЛО ПАВЛО МАРКОВИЧ, 1896 р.н., с.Таужне, українець, неписьменний, хлібороб-одноосібник. Заарештований 10.01.1938 Гайворонським РВ НКВС ("вчинив опір представникові влади, антирадянські висловлювання"). Засуджений 9.04.1939 Одеським облсудом до 7 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 17.03.1992 Верховним судом України. (П – 13155)

МОЛДОВАН ФЕДІР ПИЛИПОВИЧ, 1901 р.н., с.Бандурове, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 1.11.1944 УНКДБ Одеської області (антирадянська агітація). Засуджений 29.01.1945 трибуналом військ НКВС Київської області до 7 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 29.11.1989 Кіровоградським облсудом. (П – 10501)

МОСКАЛЕНКО ІВАН ЯКОВИЧ, 1908 р.н., селище Єрмолаївка Первомайського району Миколаївської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Струнькове (нині у складі м.Гайворон), слюсар водопостачання залізничної станції. Заарештований 25.01.1938 шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС ст.Гайворон (антирадянська контрреволюційна троцькістська агітація, диверсійно-підривна діяльність). Засуджений 23.04.1938 трійкою УНКВС Вінницької області до розстрілу, вирок виконано 16.05.1938. Реабілітований 5.03.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5043)

МУРАХОВСЬКИЙ ЯКІВ ФИЛИМОНОВИЧ (ПИЛИПОВИЧ), 1905 р.н., с.Бандурове, українець, різнороб. Заарештований 3.07.1938 Гайворонським РВ НКВС (член сектантської групи "червонодраконівців", контрреволюційна агітація – *див. Пархом Усатий*). Одеським обласним судом 29.12.1939 (прокуратурою Одеської області 22.07.1940) справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3015, 6635)

МУРЖАК СТЕПАН ПАВЛОВИЧ, 1914 р.н., с.Мощене, українець, освіта початкова, проживав у с.Заісанівка Хасанського району Приморського краю (Росія), червоноармієць 1-ої кулеметної роти 178-го стрілецького полку 40-ої стрілецької дивізії. Заарештований 29.12.1941 особливим відділом НКВС 25-ої армії (наклепи на порядки в армії, вихваляння життя в капіталістичних країнах). Засуджений 31.10.1942 особливою нарадою НКВС СРСР до 7 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 29.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11935)

НАГОРНИЙ МИКОЛА ІВАНОВИЧ, 1898 р.н., м.Славута Хмельницької області, українець, освіта вища, проживав у м.Гайвороні, інженер-механік, технічний директор паровозо-ремонтного заводу. Заарештований 1.10.1937 шляхово-транспортним відділом НКВС Південно-Західної залізниці ("член польської контрреволюційної організації, шкідницька, шпигунсько-диверсійна діяльність на транспорті"). Засуджений 20.11.1937 НКВС і Прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 26.11.1937. Реабілітований 24.01.1958 трибуналом Київського військового округу. (П – 7757)

НАРОДОВИЙ ДАНИЛО ІВАНОВИЧ, 1896 р.н., с.Будьонівка (нині с.Долинівка), українець, освіта початкова, слюсар машино-тракторної станції. У 1931 році розкуркулений. Заарештований 20.10.1937 Гайворонським РВ НКВС (у 1918 році служив у петлюрівській армії, провадив антирадянську агітацію). Засуджений 16.01.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Брат Пилип служив у 1-ому кавалерійському загоні армії УНР, 1924 року повернувся із Польщі, у 1927-ому висланий в Оренбурзьку область на 3 роки. (П – 11320)

НАРОЖНИЙ ЛАРІОН ДЕМ'ЯНОВИЧ, 1900 р.н., с.Соболівка Теплицького району Вінницької області, українець, освіта початкова, проживав у м.Гайвороні, диспетчер залізничного відділка служби руху. Заарештований 12.01.1938 шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС ст.Гайворон (антирадянська діяльність: "при перевірці графіків виконання руху поїздів за грудень 1937 року встановлено, що черговими диспетчерами Куровським Сигізмундом Вячеславовичем і Нарожним Ларіоном Дем'яновичем схрещення пасажирських потягів здійснювалось не прямими лініями, а фашистськими знаками, які різко виділяються на фоні відпрацьованих графіків" – з акту оперуповноваженого шляхово-транспортного відділу ГУДБ НКВС ст.Гайворон Машошина). Шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС ст.Гайворон 17.06.1938 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 6772)

НАУМЕНКО-ГОНЧАРУК ІВАН АНДРІЙОВИЧ, 1901 р.н., с.Соломія, українець, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 24.01.1947 УМДБ Одеської області (член угруповання

"істинно православних християн", антирадянська агітація). Засуджений 29.05.1947 Одеським облсудом до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав до 5 років. Реабілітований 20.02.1992 Генеральною прокуратурою України. (П – 13088)

НЕДОРОДА ПАВЛО АНДРІЙОВИЧ, 1888 р.н., с.Соломія, українець, неписьменний, кустар. Заарештований 23.05.1947 УМДБ Одеської області (антирадянська агітація, наклепи на колгоспний лад). Засуджений 3.09.1947 Одеським облсудом до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки та конфіскацією майна. Реабілітований 24.02.1992 Генеральною прокуратурою України. (П – 13089)

НЕЧИПУРЕНКО ГРИГОРІЙ ОСТАПОВИЧ, 1884 р.н., м.Тростянець Вінницької області, українець, освіта 3 класи, без певного місця проживання та занять. Заарештований 16.11.1937 Гайворонським РВ НКВС (нецензурна лайка на адресу керівників партії та уряду, погрози розбою). Засуджений 27.11.1937 УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 14.06.1990 Кіровоградською обласною прокуратурою. (П – 1626)

НЕЧУНАЄВ ВАСИЛЬ КУЗЬМОВИЧ, 1918 р.н., с.Нечунаєве Шипунівського району Західно-Сибірського (нова назва – Алтайського) краю, росіянин, освіта 7 класів, проживав у с.Мощене Гайворонського району, молотобоєць деревообробного заводу. У 1938 році був засуджений до 10 років неволі. Вдруге заарештований 15.07.1941 Гайворонським РВ НКВС ("серед робітників райпромкомбінату вів антирадянську агітацію: поширював плітки, що жити тяжко і мало платять, закликав не виходити на роботу в знак затримки заробітної платні, підбурював народ до погромів єврейства"). Засуджений 17.07.1941 військовим трибуналом Вінницької залізниці до розстрілу, дати виконання вироку у справі не зазначено. Реабілітований 21.03.1990 Кіровоградським облсудом. (13992 – П)

НІКІТІН ФЕДІР ДЕНИСОВИЧ, 1892 р.н., м.Ольвіопіль Первомайського округу, українець, освіта незакінчена вища, проживав у с.Салькове Гайворонського району, секретар-юрисконсульт Томського цукрозаводу. Заарештований 23.10.1930 Уманським окрвідділом ДПУ ("у 1918 році служив офіцером у гетьманському війську Скоропадського, в петлюрівській армії; вів антирадянську агітацію"). Уманським окрвідділом ДПУ 21.11.1930 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 8032)

НІКІТІНА МАРІЯ ПРОХОРІВНА, 1892 р.н., с.Бандурове, українка, письменна, проживала у смт Завалля Гайворонського району, без певних занять. Заарештована 16.12.1937 Гайворонським РВ НКВС ("з агентурних матеріалів стало відомо, що в Заваллі проживає, ховаючись за іншим прізвищем, колишня керівниця банди "Маруся", уроджена Бершадська, у 1919-20 роках разом із своїм нареченим, бандитом Савкою Шаргородським, керувала бандою в кількості 100 чоловік, після ліквідації якої у 1922 році приєдналась до отамана Заболотного, в якого загін нараховував 1000 чоловік, з яких вершників 400 осіб; під прізвищем Нікітіна у 1924-25 роках мала зв'язок із бандою Ребрини, здійснювала погроми єврейського населення, убивала комуністів; працюючи тепер у Заваллі на графітному комбінаті, веде агітацію проти заходів радянської влади, висловлює антисемітські і терористичні настрої"). Засуджена 27.12.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 2.01.1938. Реабілітована 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9613)

НІКОЛАЙЧУК ГРИГОРІЙ ЮХИМОВИЧ, 1908 р.н., с.Таужне, українець, освіта початкова, касир. Заарештований 9.09.1944 Гайворонським транспортним відділом НКДБ ("в роки німецької окупації працював начальником залізничних станцій Мощена і Таужна, закликав залізничників вернутись на робочі місця – організував штат робітників і службовців, відновив роботу колій та будівель станцій; видавав каральним німецьким органам радянських громадян"). Військовим трибуналом Вінницької залізниці 31.12.1944 судове засідання перенесено з причини захворювання підсудного. Військовим трибуналом Вінницької залізниці 18.04.1945 справу припинено у зв'язку зі смертю обвинуваченого 10.01.1945 від сипного тифу. (П – 8374)

НОВИЦЬКИЙ РОМУАЛЬД АНТОНОВИЧ, 1912 р.н., с.Струнькове (нині у складі м.Гайворон), поляк, освіта початкова, черговий депо залізничної станції. Заарештований 23.12.1937 шляхово-транспортним відділом НКВС ст.Гайворон (зв'язок з польською шпигунсько-диверсійною організацією, шкідництво, антирадянська агітація). Засуджений 21.02.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення. Реабілітований 31.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11871)

НОСОВЕЦЬКИЙ ЮЗЕФ САМІЙЛОВИЧ, 1906 р.н., с.Хащувате, єврей, освіта початкова, виключений із членів ВКП(б) у 1936 році, проживав у с.Могильне, завідувач дільниці бурякорадгоспу.

Заарештований 28.07.1937 Гайворонським РВ НКВС (контрреволюційна шкідницька діяльність: "маючи родичів за кордоном, підтримував з ними зв'язок й організовано займався антирадянською роботою з орієнтацією на фашистську Польщу" – *див. Семен Кокош*). Засуджений 17.11.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 13.12.1937. Реабілітований 24.02.1961 Верховним судом УРСР. (П – 5409)

ОЗАРЯНСЬКИЙ СТЕПАН МИХАЙЛОВИЧ, 1904 р.н., с.Хащувате, українець, освіта початкова, член ВЛКСМ до 1921 року (виключений за пиятику), червоноармієць 7 роти 973-го стрілецького полку з 15.06.1941. Заарештований 12.09.1941 особливим відділом НКВС 270-ої стрілецької дивізії (антирадянська діяльність: "із односельчанами Тодосем Рабцуном і Павлом Кривдою домовлялись про перехід на правий берег Дніпра з метою здатись німцям у полон, щоб потім вернутись у рідне село"). Особливим відділом НКВС 12-ої армії 26.09.1941 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 4674)

ОКОЛОТЕНКО ТИМОФІЙ ДАВИДОВИЧ, 1885 р.н., с.Миронівка Миронівського району Київської області, українець, освіта початкова, проживав у м.Гайвороні, начальник будівельного відділу паровозо-ремонтного заводу. Заарештований 16.01.1938 шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС ст.Гайворон ("підозрювався у зв'язках із Григорієм Пивоваром, син якого арештований органами НКВС за контрреволюційну діяльність, та виключеним з лав ВКП(б) Василем Струсовським – "З ними я періодично зустрічався в себе на квартирі з метою пограти в преферанс"). Гайворонським ШТВ ГУДБ НКВС 24.05.1938 справу припинено, з-під варти звільнений. (6778 – П)

ОЛІЙНИК ОМЕЛЯН ГЕРАСИМОВИЧ, 1897 р.н., с.Рогізка Ольгопільського (нині Чечельницького) району Вінницької області, українець, письменний, проживав у с.Струнькове (нині у складі м.Гайворон), робітник кам'яного кар'єру. Заарештований 24.01.1938 Гайворонським шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС (член повстанської організації). Засуджений 7.04.1938 трійкою УНКВС Вінницької області до розстрілу, вирок виконано 25.04.1938. Реабілітований 1.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9653)

ОЛІЙНИК ПАРХОМ МАКСИМОВИЧ, 1897 р.н., с.Мощене, українець, освіта початкова, без певних занять. У 1931 році за невиконання твердого завдання хлібоздачі розкуркулений, 1932 року за співучасть у вбивстві активіста Задорожного був засуджений до 10 років неволі, відбув покарання 2 роки. Вдруге заарештований 26.04.1938 Гайворонським РВ НКВС ("у 1919 році служив у війську армії УНР; член контрреволюційного угруповання-секти "червонодраконівців", які агітують селян виходити з колгоспів, розповсюджують чутки про загибель радвлади, зводять наклепи на партію"). Засуджений 5.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 14.06.1938. Реабілітований 25.01.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4042)

ОЛІЙНИЧЕНКО СИДІР КУЗЬМОВИЧ, 1889 р.н., с.Таужне, українець, письменний, без певних занять. Заарештований 19.12.1937 Гайворонським РВ НКВС (контрреволюційна агітація). Засуджений 27.12.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 2.01.1938. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9629)

ОЛЬШАНСЬКИЙ МИХАЙЛО ДМИТРОВИЧ, 1873 р.н., с.Оринин Кам'янець-Подільського району Хмельницької області, українець, письменний, проживав у с.Солгутове Гайворонського району, хлібороб. Заарештований 20.03.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (контрреволюційна діяльність: "до революції служив у жандармському управлінні Гайсина, Гайворона, Вінниці", "17-19 березня 1930 року пройшли масові хвилювання в Солгутовому на ґрунті колективізації: жінки кількістю до 300 осіб прийшли юрбою і стали вимагати роздачі колгоспного майна, та коли сільрада разом з уповноваженими районної влади стали пояснювати, аби вони не зривали посівної кампанії, то селяни на чолі з Олексою Ковалем та іншими зламали замок на складі й розібрали весь посівматеріал; потім знов пішли до сільради й забрали пожежний дзвін і повернули церковному правлінню; наступного дня забрали у Петра Шавера реманент – Петро купив його з публічних торгів сільради; у сусідньому Тульчинському окрузі куркульство спробувало здійснити контрреволюційний переворот, то й тут учасники волинки пропонували поставити іншу владу за прикладом тульчинської; волинки відбулися під тиском попередньої агітації з боку місцевих куркулів Лавра Дідура, Михайла Ольшанського, Олекси Коваля, Дмитра Дзиговського, Івана Степового та інших, які закликали до відкритого контрреволюційного виступу"). Засуджений 12.04.1930 трійкою ДПУ УРСР до розстрілу, вирок виконано 21.04.1930. Реабілітований 22.08.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11005)

ОРЛИК ВАСИЛЬ ГНАТОВИЧ, 1908 р.н., с.Березівка, українець, освіта 3 класи, член ВКП(б) з 1931, колгоспник. Заарештований 14.08.1944 Гайворонським РВ НКДБ (завідував сільськогосподарською общиною в роки німецької окупації). Засуджений 4.11.1944 трибуналом військ НКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 29.11.1989 Кіровоградським облсудом. (П – 11290)

ОРЛОВ ЯКІВ ПАВЛОВИЧ, 1875 р.н., с.Рашків Кам'янського району Молдавської автономної республіки у складі УРСР, українець, проживав у с.Струнькове (нині у складі м.Гайворон), без певних занять. У 1929 році за контрреволюційну діяльність був засуджений до 3 років концтабору. Вдруге заарештований 4.11.1937 Гайворонським РВ НКВС ("організатор контрреволюційного угруповання, до якого входили Кіндрат Грицик і Лука Мельниченко: вели релігійну пропаганду, викривлено тлумачили нову Конституцію, начеб вона давала право на відкриття церков, збирали серед віруючих підписи на право відкрити храм, провадили агітацію проти вождів партії"). Засуджений трійкою УНКВС Одеської області 27.11.1937 до розстрілу, вирок виконано 13.12.1937. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9013)

ОСАДЧУК ФАДЕЙ ЯКОВИЧ, 1894 р.н., с.Будьонівка (нині с.Долинівка), українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 27.07.1937 Гайворонським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 26.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 11.05.1988 Кіровоградським облсудом. (П – 8502)

ОСІЄВСЬКИЙ ДАВИД МЕФОДІЙОВИЧ, 1900 р.н., смт Завалля, українець, освіта початкова, червоноармієць 78-ї стрілецької дивізії. Заарештований 28.07.1942 особливим відділом НКВС 78-ої СД (вихваляв німецьку армію і техніку). Засуджений 5.08.1942 військовим трибуналом 78-ї стрілецької дивізії до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 29.04.1990 трибуналом Київського військового округу. (П – 11728)

ОСТАШЕВСЬКИЙ СТЕПАН АНТОНОВИЧ, 1892 р.н., м.Варшава (Польща), поляк, освіта початкова, член ВКП(б) з 1925 року, проживав у м.Гайвороні, начальник бойової підготовки райради "Осоавіахіму". Заарештований 23.06.1938 Одеським 3 відділом УДБ УНКВС ("систематично зриває оборонну роботу в районі; підтримує зв'язок з польськими розвідувальними органами"). Засуджений 19.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 2.11.1938. Реабілітований 9.04.1957 трибуналом Київського військового округу. (П – 3574)

ОСТОВСЬКИЙ ГРИГОРІЙ САВОВИЧ, 1890 р.н., с.Струнькове (нині у складі м.Гайворон), українець, освіта початкова, проживав у м.Гайвороні, головний кондуктор пасажирських потягів залізничної станції. Заарештований 12.01.1938 шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС ст.Гайворон (підозрювався у антирадянській контрреволюційній діяльності). Шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС ст.Гайворон 3.05.1938 справу припинено за недоведеністю вини, з-під варти звільнений. (П – 6110)

ПАВЛОЦЬКИЙ МОРДКО ЯНКЕЛЕВИЧ, 1889 р.н., с.Струнькове (нині у складі м.Гайворон), єврей, освіта початкова, бухгалтер. Заарештований 16.10.1932 Первомайським РВ ДПУ (приховування від держави іноземної валюти та золота). Первомайським РВ ДПУ 13.11.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 7984)

ПАЛАМАРЧУК ВОЛОДИМИР ЙОСИПОВИЧ, 1889 р.н., с.Казавчин, українець, освіта початкова, член ВКП(б) з 1925, проживав у с.Хмельове Маловисківського району, голова райспоживспілки. Заарештований 16.12.1937 Хмелівським РВ НКВС ("член контрреволюційної шпигунсько-шкідницької групи – передавав румунській розвідці дані про мобілізаційну готовність райспоживспілки і вів секретне листування про хлібозакупівлі, провадив шкідницьку діяльність щодо визначення врожайності сільгоспкультур"). Засуджений 29.09.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, дати виконання вироку у справі не зазначено. Реабілітований 19.09.1958 трибуналом Київського військового округу. (П – 4547)

ПАЛАМАРЧУК ІВАН СЕМЕНОВИЧ, 1894 р.н., смт Завалля, українець, освіта початкова, хлібороб. У 1932 році розкуркулений. Заарештований 19.04.1933 Грушківським райвідділом ДПУ ("приблизно в січні 3-4 дня 1933 року я вирішив вступити в колгосп, подав заяву і прийшов через три дні за відповіддю; голова колгоспу мені відповів, що для вступу в колгосп слід здати насіння, коней та

сільгоспінвентар для колективного користування; почувши ці вимоги, я заявив голові в присутності одноосібника Осієвського Федора, що на таких умовах іти в колгосп я не погоджусь ніколи і дурень буде той, хто піде; минуло два тижні і, тепер видно, вирішили мені відомстити: мене розкуркулили, забрали двох коней, чотирьох овець, сільгоспінвентар, хату і сарай; після цього я вже в колгосп вступити хотів, але в моєму бажанні мені відмовили; план торішньої хлібозаготівлі я не виконав, оскільки не мав рясного врожаю, а що стосується здачі насіннєвого матеріалу в 1933 році, то його я не здав, бо все з'їв за зиму"). Грушківським райвідділом ДПУ 23.05.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 6603)

ПАЛАМАРЧУК СЕРГІЙ СТЕПАНОВИЧ, 1885 р.н., с.Михайлівка Тульчинського району Вінницької області, українець, освіта початкова, проживав у с.Могильне Гайворонського району, воловик цукрового радгоспу. Заарештований 24.08.1937 Гайворонським РВ НКВС (антирадянська діяльність: "разом із Дем'яном Погребняком влаштовували нелегальні зібрання віруючих, розповсюджували листівки контрреволюційного змісту; поширювали чутки про війну і загибель радвлади"). Засуджений 23.10.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 7.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10417)

ПАЛЬЧЕВСЬКИЙ КОСТЯНТИН ВІКЕНТІЙОВИЧ, 1893 р.н., м.Лібава (нині м.Ліепая, Латвія), поляк, освіта початкова, проживав у с.Салькове Гайворонського району, рахівник цукрозаводу. Заарештований 28.09.1937 Гайворонським РВ НКВС (контрреволюційна агітація, наклепи на заходи комуністичної партії та радянського уряду). Засуджений 11.01.1938 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 29.01.1938. Реабілітований 10.04.1959 Верховним судом УРСР. (П – 4719)

ПАНЧЕНКО ІВАН КОСТЯНТИНОВИЧ, 1904 р.н., с.Бандурове, українець, освіта 2 класи, без певних занять. Заарештований 4.11.1937 Гайворонським РВ НКВС (контрреволюційна агітація, церковна діяльність). Засуджений 17.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 11.12.1937. Реабілітований 12.10.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12365)

ПАНЧЕНКО ПАВЛО КОРНІЙОВИЧ, 1902 р.н., м.Гайворон, українець, освіта початкова, проживав у с.Таужне Гайворонського району, продавець ятки відділу робітничого постачання на ст.Таужна. У 1930 році був засуджений до 8 років неволі з позбавленням громадянських прав до 5 років за участь у повстанському загоні Швеця у 1926-30 роках. Вдруге заарештований 31.07.1937 шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС ст.Гайворон (антирадянська діяльність: "повернувшись із ув'язнення у 1935 році, закликав колгоспників не виходити на роботу, не підписуватись на державні позики: "Держава під виглядом хлібозаготівлі забирає у селян ними вирощений хліб, а потім продає його селянам у кілька разів дорожче"; в результаті агітації разом із братом Федотом та однодумцем Петром Стриженюком в колгоспі не зібрали солому на площі 220 гектарів та зірвали строки копання буряків"). Засуджений 9.10.1937 трійкою УНКВС Київської області до розстрілу, вирок виконано 16.10.1937. Реабілітований 20.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9426)

ПАНЧЕНКО ФЕДОТ КОРНІЙОВИЧ, 1890 р.н., м.Гайворон, українець, письменний, проживав у с.Струнькове (нині у складі м.Гайворон), хлібороб-заможник. У 1930 році разом із батьком та братом Павлом розкуркулений. Заарештований 23.10.1930 Хащуватським РВ ДПУ ("у 1915-18 роках перебував у австрійському полоні; вів антирадянську агітацію: "Колективізація – це панщина, вступимо в колгосп – будемо голодні", виступав проти хлібозаготівлі, під час селянських волинок підбурював людей забирати з колгоспу усуспільнене майно"). Засуджений 1.01.1931 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край умовно, з-під варти звільнений 4.01.1931. Реабілітований 25.03.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. Вдруге заарештований 27.07.1937 Гайворонським РВ НКВС ("агітував проти колгоспного ладу і державної позики: "Скільки не підписуйся, все одно ніколи не виграєш, бо гроші від виграшів потрапляють у кишені радянських керівників"; "Треба побільше зерна залишати в соломі, бо однак цей хліб нам не дістанеться, колгоспи довго існувати не будуть, а скоро розпадуться"). Засуджений 15.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Покарання відбував у таборах "Сєвжелдорлаг", звільнений 28.07.1947. Реабілітований 29.07.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 6258, 3755)

ПАРЧЕВСЬКИЙ ГРИГОРІЙ ОЛЕКСАНДРОВИЧ, 1907 р.н., с.Бучин Мінської губернії (Білорусія), росіянин, освіта початкова, проживав у с.Жакчик Гайворонського району, механік Заваллівського графітного комбінату. Заарештований 25.08.1937 Гайворонським РВ НКВС (шкідництво,

капітулянтські настрої). Засуджений 10.01.1938 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 29.01.1938. Реабілітований 10.01.1959 Верховним судом УРСР. (П – 4625)

ПАСТЕРНАК ПАВЛО МИХАЙЛОВИЧ, 1901 р.н., м.Чечельник Вінницької області, українець, освіта початкова, виключений з КП(б)У, проживав у м.Гайвороні, згодом у с.Райгороді Ситковецького (нині Немирівського) району Вінницької області, черговий депо залізничної станції Самчинці Південно-Західної залізниці. Заарештований 22.12.1937 дорожно-транспортним відділом ГУДБ НКВС ст.Гайворон ("був добровольцем петлюрівської армії, активним борцем з радянською владою; вів антирадянську агітацію, зводив наклепи на адресу вождів партії та уряду; шкідницькі дії у паровозному парку", "підтримував стосунки із дядьком своєї дружини-полячки Скарцишевським, якого репресували як польського шпигуна, а також гуртував інших, згодом репресованих поляків Мар'яна Гансовського, Казимира Гачковського, які були вороже налаштовані до радянської влади"). Засуджений 29.12.1937 трійкою УНКВС Вінницької області до розстрілу, вирок виконано 2.01.1938. Реабілітований 21.03.1959 Кіровоградським облсудом. (П – 4679)

ПЕРЕВОЗНЮК КЛИМ МАКСИМОВИЧ, 1890 р.н., с.Струнькове (нині у складі м.Гайворон), українець, освіта початкова, бригадир котельної бригади депо залізничної станції. Заарештований 10.02.1938 Гайворонським шляхово-транспортним відділом УДБ НКВС Південно-Західної залізниці (контрреволюційна підривна діяльність). Засуджений 7.04.1938 трійкою УНКВС Вінницької області до розстрілу, вирок виконано 25.04.1938. Реабілітований 27.12.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3413)

ПЕРЕДЕРІЙ ФЕДІР СТЕПАНОВИЧ, 1907 р.н., с.Шукайвода Христинівського району Черкаської області, українець, освіта вища педагогічна, член ВЛКСМ у 1925-29 роках, проживав у с.Будьонівка (нова назва Долинівка) Гайворонського району, вчитель української мови й літератури, директор школи. У 1935 році був засуджений до 1 року неволі за ухиляння від військової повинності. Вдруге заарештований 27.04.1944 Гайворонським РВ НКДБ ("в роки німецької окупації працював директором школи, вивісив на школі жовто-блакитний прапор, у класах розвісив націоналістичні знаки, вчителям заборонив у школі спілкуватись російською мовою; восени 1941 року перед жителями села говорив про необхідність виховувати дітей в націоналістичному дусі, у березні 1943-го на загальних зборах зводив наклепи на радянську владу та Червону армію, закликав допомагати німцям; у вересні 1943-го на влаштованому німцями святі врожаю подарував коменданту м.Гайворона Рудеру портрет Гітлера, увінчаний пшеничними колосками, взамін отримав подарунок, перочинний ніж; батькам учнів демонстрував мапу СРСР і показував, які території зайняли німці, вихваляв їхню зброю і техніку"). Засуджений 5.11.1944 трибуналом військ НКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 29.11.1989 Кіровоградським облсудом. (13925 – П)

ПЕРЕСУНЧАК АНДРІЙ НИКИФОРОВИЧ, 1895 р.н., с.Улянівка (нова назва Тополі), українець, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 16.12.1937 Гайворонським РВ НКВС (контрреволюційна агітація, керівник секти євангелістів). Засуджений 27.12.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 2.01.1938. Реабілітований 1.11.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4551)

ПЕТРОВСЬКИЙ ПАВЛО ПЕТРОВИЧ, 1899 р.н., с.Шатове Дунаєвецького району Хмельницької області, українець, проживав у с.Струнькове (нині у складі м.Гайворон), священослужитель 1930-35 років у Чечельницькому районі Вінницької області. Заарештований 27.10.1937 Гайворонським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 16.12.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Звільнений з-під варти 27.10.1942, а 22.02.1943 за указом Президії Верховної Ради СРСР від 26.12.1941 знову заарештований і помер 4.05.1943 у в'язниці №2 м.Нижня Тура Свердловської області. Реабілітований 6.06.1959 Кіровоградським облсудом. (П – 4749)

ПИВОВАРОВ МИХАЙЛО СТЕПАНОВИЧ, 1897 р.н., с.Речиця Пісковської волості Гродненської губернії (Білорусія), білорус, письменний, проживав у с.Хащувате Гайворонського району, завідувач пастеризувального пункту маслозаводу. Заарештований 28.09.1937 Гайворонським РВ НКВС ("зривав виконання виробничих планів, псував продукцію, здійснив розтрату державних коштів на суму 4000 рублів, провадив антирадянську агітацію, вдавався до антисемітських висловів серед селян, співчував розстріляним контрреволюціонерам-троцькістам"). Засуджений 16.01.1938 особливою нарадою НКВС

СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Відбуваючи покарання у "Воркутлагу" 3.06.1943 за проведення антирадянської агітації серед ув'язнених, повторно засуджений виїзною сесією Верховного суду Комі АРСР до 8 років неволі з позбавленням громадянських прав на 5 років та з урахуванням строку, що залишився. Реабілітований 15.12.1955 Кіровоградським облсудом. (П – 1421)

ПИПЕНКО СТЕПАН МЕФОДІЙОВИЧ, 1873 р.н., с.Бандурове, українець, неписьменний, хлібороб. Заарештований 22.03.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ ("провадив антирадянську агітацію проти колгоспного будівництва, брав участь у підготовці масових виступів, на зборах закликав убивати активістів та представників влади"). Засуджений 12.04.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років заслання на північ. Реабілітований 30.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12046)

ПИРОГОВ ДМИТРО ІЛЛІЧ, 1901 р.н., с.Новоселівка Близнюківського району Харківської області, українець, освіта незакінчена вища (Харківські вищі технічні курси, 1924), проживав у м.Гайвороні, заступник начальника дистанції колії залізничної станції. Заарештований 17.11.1938 шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС Південно-Західної залізниці ("учасник право-троцькістської контрреволюційної організації, за завданням якої вів шкідницьку діяльність, спрямовану на руйнування колійного господарства на станціях Черкаси, Тетерев, Гайворон"). Засуджений 23.12.1939 особливою нарадою НКВС СРСР до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 14.03.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 6906)

ПІДДУБНЯК АРИСТАРХ ЮХИМОВИЧ, 1891 р.н., с.Березівка, українець, освіта початкова, колійний обхідник залізничної станції. Заарештований 14.07.1938 Гайворонським РВ НКВС ("у 1918 році, повернувшись із німецького полону, вів поразницьку агітацію; у 1933-ому агітував за вихід із колгоспу, ідеалізував життя за царя; займався шкідницькою діяльністю"). Одеським облсудом 6.04.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. Вдруге, працюючи бригадиром колгоспу ім.Тельмана, заарештований 12.10.1947 Гайворонським РВ МДБ ("разом із братом Йосипом висловлював невдоволення розміром видачі хліба на зароблений трудодень; зводив наклепи на керівників партії та радянського уряду, на матеріальні умови життя в СРСР"). Засуджений 24.11.1948 Одеським облсудом до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. У 1951 році з-під варти втік. Заарештований знову у серпні 1960-го, з-під варти звільнений 24.10.1961. Реабілітований 17.06.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 1357, 14211)

ПІДДУБНЯК ЙОСИП ЮХИМОВИЧ, 1906 р.н., с.Березівка, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 12.10.1947 Гайворонським РВ МДБ ("разом із братом Аристархом висловлював невдоволення розміром видачі хліба на зароблений трудодень; зводив наклепи на керівників партії та радянського уряду, на матеріальні умови життя в СРСР"). Засуджений 24.11.1948 Одеським облсудом до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки; Одеським облсудом 23.04.1949 позбавлений медалі "За перемогу на Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941-45 років". Реабілітований 29.12.1961 Верховним судом СРСР. (П – 14211)

ПІДДУБНЯК ХОМА СИДОРОВИЧ, 1876 р.н., с.Мала Мочулка Тульчинського округу (нині Теплицького району) Вінницької області, українець, освіта початкова, проживав у с.Юзефпіль Хащуватського (нині Бугове Гайворонського) району, хлібороб. Заарештований 18.05.1929 Первомайським окрвідділом ДПУ ("до революції працював у жандармерії, жорстоко поводився із селянами, бив їх нагайкою, у 1905 році розганяв зібрання молоді на вулиці і шаблею розрубав громадянці Паршегубі ліве плече та відрубав три пальці, за що отримав нагороду від справника в сумі 25 рублів; з 1921 року веде контрреволюційну агітацію, спрямовану на зрив ряду заходів: землевпорядкування, позики на індустріалізацію, хлібозаготівлю: "Землевпорядкування нам не потрібне, скоро доведеться знову повертати нам землю, і ті, кого ви розкуркулили, вам не простять – не одного за це повісять", селянам говорив на зборах: "Не слухайте комуністів, вони вас обманюють, бо вони – це юрба всіляких волоцюг і бандитів, які тільки грабують нас і набивають собі кишені"). Засуджений 29.01.1930 колегією ОДПУ до розстрілу, вирок виконано 8.02.1930. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10023)

ПІДЛУЦЬКИЙ МИКОЛА ІВАНОВИЧ, 1893 р.н., с.Янів (нова назва Іванів) Калинівського району Вінницької області, українець, письменний, вантажник ст.Холонівська. Заарештований 16.01.1938 шляхово-транспортним відділом НКВС ст.Гайворон (підозрювався у антирадянській діяльності). Шляхово-транспортним відділом НКВС ст.Гайворон 8.04.1938 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 4296)

ПІДСКАЛЬНИЙ ФЕДІР МИКИТОВИЧ, 1903 р.н., м.Гайворон, українець, освіта 3 кла́си, майстер промивного ремонту паровозів залізничного депо. Заарештований 23.09.1944 шляхово-транспортним відділом НКДБ ст.Гайворон (зрада Батьківщини: "в липні 1941 року Федір Підскальний, Олександр Закусилов і Дмитро Кириленко були евакуйовані в глибину СРСР для роботи в тилу, добрались до ст.Ясинувата на Донбасі, де дислокувалось управління Вінницької залізниці, отримали призначення працювати в кар'єрі ст.Оленівка, невдовзі переведені на роботу в депо ст.Червоноармійська Південно-Донецької залізниці – звідти у вересні дизертирували, добрались потягом до Павлограда, далі до ст.Лозова і в районі м.Полтава перейшли лінію фронту; у грудні-січні вже влаштувались на роботу в окупованому німцями залізничному господарстві Гайворона, де справно виконували всі розпорядження окупаційної влади, поширювали поразницькі настрої: зводили наклепи на Червону армію, висловлювали впевненість у перемозі німецької зброї"). Засуджений 2.11.1944 військовим трибуналом Вінницької залізниці до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 18.11.1959 Верховним судом СРСР. (П – 5873)

ПІДХЛІБНА-МАКАРСЬКА ПАЛАЖКА МИХАЙЛІВНА, 1902 р.н., с.Бандурове, українка, освіта початкова, без певних занять. Заарештована 4.11.1937 Гайворонським РВ НКВС (контрреволюційна агітація, церковна діяльність). Засуджена 17.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 13.12.1937. Реабілітована 12.10.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12365)

ПЛАХОТНЮК АНДРІЙ ВОЛОДИМИРОВИЧ, 1883 р.н., с.Солгутове, українець, освіта початкова, сезонний найманець. Заарештований 26.04.1938 Гайворонським РВ НКВС (член контрреволюційної повстанської групи, антирадянська агітація). Засуджений 6.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 17.06.1938. Реабілітований 15.08.1959 Кіровоградським облсудом. (П – 4814)

ПЛАХОТНЮК ВАСИЛЬ МАРКОВИЧ, 1879 р.н., с.Солгутове, українець, неписьменний, хлібороб. Заарештований 20.03.1930 Хащуватським райвідділом міліції ("участь у куркульській волинці 17-19 березня 1930 року в селі Солгутовому" – *див. Михайло Ольшанський*). Первомайським окружним відділом ДПУ 9.04.1930 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 11005)

ПЛАХОТНЮК ЛЕОНТІЙ ГРИГОРОВИЧ, 1881 р.н., с.Мала Кириївка Бершадського району Вінницької області, українець, освіта початкова, проживав у с.Струнькове (нині у складі м.Гайворон), без певних занять. Заарештований 23.03.1938 Гайворонським райвідділом НКВС (член контрреволюційного угруповання). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 28.04.1938. Реабілітований 31.01.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10398)

ПЛІТ МИХАЙЛО МИРОНОВИЧ, 1910 р.н., м.Одеса, єврей, освіта неповна середня, член ВКП(б) з 1932 року, проживав у м.Гайвороні, помічник начальника політвідділу Гайворонського залізничного відділка, член бюро райкому комсомолу. Заарештований 4.05.1938 шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС ст.Гайворон ("член право-троцькістської організації на Південно-Західній залізниці з 1936 року"). Засуджений 4.09.1938 лінійним судом Південно-Західної залізниці до 20 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Верховним судом СРСР 23.03.1939 присуд скасований, справу подано для додаткового розслідування. Прокуратурою Південно-Західної залізниці 28.11.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 6876)

ПОВАЛИНСЬКИЙ ФЕДІР ФЕДОРОВИЧ, 1890 р.н., с.Осіївка Бершадського району Вінницької області, українець, освіта початкова, проживав у с.Струнькове (нині у складі м.Гайворона), лінійний електромонтер залізничної станції. Заарештований 11.11.1937 шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС ст.Гайворон (антирадянська агітація, шкідництво). Засуджений 26.11.1937 трійкою УНКВС Вінницької області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 4.04.1959 Кіровоградським облсудом. (П – 4687)

ПОВОРОЗНЮК-ДЕНИСЮК ГАФІЯ СЕМЕНІВНА, 1897 р.н., с.Ухожа Христинівського району Київської (нині Черкаської) області, українка, письменна, проживала у с.Улянівка (нова назва – Тополі) Гайворонського району, без певних занять. У 1931 році разом із чоловіком Миколою Поворознюком розкуркулена й вислана на Урал, Верхотурський район Свердловської області, де чоловік помер у 1932 році, а сама вона звідти втекла у 1934-ому. Заарештована 27.07.1937 Гайворонським РВ НКВС ("вела антирадянську агітацію проти підписки на державну позику, говорила, що влада пограбувала її, забрала

все майно, пророкувала війну і загибель радянської влади, відновлення капіталістичного ладу"). Засуджена 26.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Брат Сергій у 1930 році висланий на північ. (П – 9220)

ПОГРЕБНЯК ДЕМ'ЯН ТИМОФІЙОВИЧ, 1886 р.н., с.Михайлівка Тульчинського району Вінницької області, українець, освіта початкова, проживав у с.Могильне Гайворонського району, поденний робітник цукрорадгоспу. У 1930 році був засуджений Тульчинським народним судом до 3 років неволі "за невиконання зобов'язань перед державою". Вдруге заарештований 20.10.1937 Гайворонським РВ НКВС (антирадянська діяльність: "разом із Сергієм Паламарчуком влаштовували нелегальні зібрання віруючих, розповсюджували листівки контрреволюційного змісту; поширювали чутки про війну і загибель радвлади: "Радянська влада не визнає Бога, тому їй підкорятись не слід"). Засуджений 23.10.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 5.11.1937. Реабілітований 7.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10416)

ПОДОЛЬСКИЙ ОЛЕКСАНДР МАКСИМОВИЧ, 1919 р.н., с.Новобогданівка Мелітопольского району Запорізької області, українець, освіта початкова, проживав у с.Хащувате Гайворонського району, зв'язківець на пошті. Заарештований 20.01.1947 УМДБ Одеської області (активний учасник нелегальної групи сектантів-єговістів). Засуджений 31.05.1947 Одеським облсудом до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 19.05.1992 Генеральною прокуратурою України. (П – 13311)

ПОДОЛЬСЬКИЙ ФОКА ІВАНОВИЧ, 1889 р.н., м.Чечельник Вінницької області, українець, освіта початкова, проживав у с.Струнькове (нині у складі м.Гайворона), обліковець маслозаводу. У 1929 році був засуджений до 5 років неволі "за контрреволюційну діяльність". Вдруге заарештований 1.10.1937 Гайворонським РВ НКВС ("провадив антирадянську агітацію: "У нас, у Радянському Союзі, на відповідальних посадах знаходяться одні євреї, і Сталін також єврей", "Навчають зараз погано, на випадок війни нікому буде солдатами керувати"). Засуджений 17.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 11.12.1937. Реабілітований 15.07.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3721)

ПОДУФАЛИЙ ПЕТРО ГНАТОВИЧ, 1886 р.н., с.Таужне, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 6.11.1929 Первомайським окрвідділом ДПУ (член антирадянського куркульського угруповання, агітація проти колгоспів, державної хлібозаготівлі – *див. Федір Древницький*). Засуджений 12.02.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років ув'язнення у концтаборах. Реабілітований 6.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11823)

ПОЙДА ПЕТРО СОЗОНОВИЧ, 1909 р.н., с.Солгутове, українець, освіта початкова, столяр залізничної станції. У 1935 році за крадіжку гречки Гайворонським нарсудом був засуджений до 3 років неволі. Вдруге заарештований 12.02.1947 транспортним відділом МДБ Вінницької залізниці ("систематично поширював антирадянські наклепницькі вигадки, підтримував злісного антирадянщика Пилипа Ланового"; "1.08.1946 на прохання робітника, мобілізованого недавно із Червоної армії, де і що можна отримати на продуктову картку, відповів: "Ти за таку картку воював? А що означає хрестик на окремих талонах, то це – бери свої 200 грам і поганяй на цвинтар"). Засуджений 10.03.1947 військовим трибуналом Вінницької залізниці до 6 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 13.07.1988 Кіровоградським облсудом. (П – 8596)

ПОКОТИЛОВ ЯКИМ МАРКОВИЧ, 1899 р.н., с.Бандурове, українець, неписьменний, член колгоспу ім.Блюхера. Заарештований 27.09.1937 Гайворонським РВ НКВС ("у 1921 служив у повстанському загоні Заболотного, член контрреволюційного угруповання, зводив наклепи на умови життя в СРСР" – *див. Сава Грабовий*). Засуджений 27.11.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 13.12.1937. Реабілітований 5.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11516)

ПОЛЕВОД ВАСИЛЬ ФЕДОРОВИЧ, 1901 р.н., с.Глибовещі Великі Бобрецького повіту (Польща), українець, освіта початкова, проживав у смт Завалля Гайворонського району, начальник цеху графітного комбінату. Заарештований 4.10.1937 Гайворонським РВ НКВС (контрреволюційні висловлювання, зв'язок з польською контррозвідкою). Засуджений 16.01.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 4.07.1959 Кіровоградським облсудом. (П – 4793)

ПОЛІЩУК КОСТЯНТИН СТЕПАНОВИЧ, 1901 р.н., с.Березівка, українець, освіта початкова, хлібороб, член артілі "Вільна праця". Заарештований 29.12.1932 Грушківським РВ ДПУ ("у 1918 році

шість місяців служив у повстанському загоні Тютюнника; разом із Селіфаном Кандауром і Андрієм Піньковським чинили організований опір хлібозаготівлі"). Засуджений 10.02.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 3.12.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 7169)

ПОЛІЩУК СЕРАФИМ ФЕДОРОВИЧ, 1913 р.н., с.Березівка, українець, письменний, проживав у м.Свердловську (Росія), старший помічник начальника 3-го відділення Уральського військового округу, капітан. Заарештований 22.05.1947 контррозвідкою МДБ Уральського військового округу (антирадянська агітація, провокаційні вигадки на керівників партії та уряду). Засуджений 15.07.1947 трибуналом Уральського військового округу до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 16.07.1957 Верховним судом СРСР. (П – 5776)

ПОНОМАРЧУК ІВАН ПАВЛОВИЧ, 1910 р.н., м.Гайворон, українець, освіта початкова, червоноармієць 60-го запасного стрілецького полку. Заарештований 2.03.1943 особливим відділом НКВС 4-ї запасної стрілецької бригади (антирадянська агітація). Засуджений 13.04.1943 трибуналом 44-ї запасної стрілецької бригади Уральського військового округу до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 18.03.1992 прокуратурою Приволзько-Уральського військового округу. (П – 13159)

ПОНУРИЙ ГРИГОРІЙ ВЛАСОВИЧ, 1891 р.н., с.Красильки Ситковецького (нині Немирівського) району Вінницької області, українець, письменний, проживав у с.Райгород Немирівського району Вінницької області, ломщик гранітного кар'єру. У 1930 році рокуркулений. Заарештований 17.01.1938 шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС ст.Гайворон (підозрювався у антирадянській діяльності). Утримувався у тюрмі м.Гайворона. Шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС ст.Гайворон 13.04.1938 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 4299)

ПОНЯТОВСЬКИЙ МИКОЛА БОГДАНОВИЧ, 1888 р.н., м.Канів Черкаської області, поляк, освіта середня, проживав у с.Салькове Гайворонського району, бухгалтер цукрозаводу. Заарештований 25.08.1937 Гайворонським РВ НКВС (зв'язок з польським контрреволюційним елементом, вихваляв умови життя в Польщі). Засуджений 17.11.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 13.12.1937. Реабілітований 16.05.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. Брат Олекса служив у армії гетьмана Скоропадського, розстріляний червоноармійцями. (П – 14260)

ПОПЛАВСЬКИЙ ЙОСИП СТАНІСЛАВОВИЧ, 1906 р.н., с.Струнькове (нині у складі м.Гайворон), поляк, освіта 5 класів, машиніст депо ст.Самчинці Немирівського району Вінницької області. Заарештований 5.12.1937 шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС ст.Гайворон (антирадянська агітація і діяльність: "гуртувався з польським контрреволюційним елементом, маючи тісні зв'язки із родичами – братом Карлом і дядьками Любомським та Гладіним, які репресовані нині за шпигунську діяльність; після арешту родичів заявив: "За арешт і репресії поляків наша родина ненавиділа радянську владу, і я її ненавиджу; поляки повинні бути прихильниками Польщі і боротися усіма засобами проти радвлади"). Засуджений 2.01.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 27.12.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 7361)

ПОПЛАВСЬКИЙ КАРЛ СТАНІСЛАВОВИЧ, 1908 р.н., с.Струнькове (нині у складі м.Гайворон), поляк, освіта неповна середня, помічник машиніста депо залізничної станції. У 1931 році уся родина Поплавських була вислана як неблагонадійна на Турксибську залізницю, у 1933-ому повернулись. Заарештований 24.08.1937 шляхово-транспортним відділом НКВС ст.Гайворон (контрреволюційна діяльність, підтримував зв'язок з польським націоналістичним елементом). Засуджений 16.12.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 24.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11985)

ПОПЛАВСЬКИЙ СТАНІСЛАВ КОСТЯНТИНОВИЧ, 1879 р.н., с.Новий Олексинець Почаївського (нині Кременецького) району Тернопільської області, поляк, освіта початкова, проживав у с.Струнькове (нині у складі м.Гайворон), майстер відновлювальних потягів залізничної станції. Заарештований 14.12.1937 шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС ст.Гайворон ("у старій армії служив унтер-офіцером; член костельної общини; у 1931 році вся родина Поплавських як політично неблагодійна була вислана на тилові дороги в Сибір. Звідки через деякий час всі втекли і влаштувались працювати в Гайвороні; саботував роботу, не виконував розпоряджень по ремонту і приведенню в

готовність підйомного обладнання; тримав зв'язки з польським контрреволюційним елементом, який вичікував польської інтервенції, погрожував представникам місцевої влади: "Настане час, коли ми вирвемося з цього іга, царство жидів закінчиться"). Засуджений 9.02.1938 НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 29.10.1957 трибуналом Одеського військового округу. Три сини - Карл, Йосип, Станіслав, за антирадянську агітацію заарештовані. (П – 4027)

ПОПЛАВСЬКИЙ СТАНІСЛАВ СТАНІСЛАВОВИЧ, 1911 р.н., с.Струнькове (нині у складі м.Гайворон), поляк, освіта 5 класів, помічник машиніста депо залізничної станції. Заарештований 23.12.1937 Гайворонським шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС (контрреволюційна підривна діяльність: "поширював серед робітників депо антирадянські анекдоти, в яких зводив наклепи на керівників партії та уряду; вихваляв фашистський лад: "Радянський лад – це той самий фашизм, а вожді радвлади – ті ж фашисти"; чинив опір у розгортанні стахановського руху"). Засуджений 28.04.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Покарання відбував на Магадані, 20.01.1948 звільнений з-під варти. Реабілітований 15.12.1954 Верховним судом СРСР. Всі брати й батько репресовані й засуджені. (П – 7506)

ПОСТОЛОВ МИХАЙЛО МОРДКОВИЧ, 1904 р.н., с.Хащувате, єврей, письменний, кандидат у члени ВКП(б) до 1933 року, художник за фахом, завідувач клубу. Заарештований 16.12.1937 Гайворонським РВ НКВС ("до 1928 року належав до сіоністської контрреволюційної організації, підтримував зв'язки з Палестиною; вів контрреволюційну агітацію: вихваляв ворогів народу Тухачевського, Якіра та інших; з метою зриву масово-політичної роботи в колбуді організував азартні картярські ігри"). Засуджений 27.12.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 2.01.1938. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9611)

ПОШЕНКО КОСТЯНТИН МАРКОВИЧ, 1877 р.н., с.Хащувате, українець, освіта початкова, проживав у с. Антонове (нині приєднане до Хащуватого), член колгоспу ім.Крупської. У 1926 році за зв'язок із переховуваним під чужим прізвищем Русанов білим офіцером був засуджений. Вдруге заарештований 16.12.1937 Гайворонським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність: "у 1918 році брав участь у роззброєнні і вбивстві двох червоноармійців; одружений з колишньою дружиною жандарма Піддубняка, за участь у повстанській організації розстріляного у 1928 році; провадив антирадянську агітацію проти підписки на державну позику, колгоспників-ударників називав дурнями"). Засуджений 27.12.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 2.01.1938. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9628)

ПРАЦЬКО АНАТОЛІЙ ХАРИТОНОВИЧ, 1903 р.н., с.Таужне, українець, освіта початкова, проживав у м.Ананьєв Одеської області, помічник начальника штабу 283-го стрілецького полку, старший лейтенант. Заарештований 12.05.1938 особливим відділом УДБ НКВС м.Котовська (підозрювався у контрреволюційній діяльності, шпигунстві). Трибуналом Київського військового округу 4.06.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 6949)

ПРАЦЬКО ГАННА МИРОНІВНА, 1898 р.н., с.Таужне, українка, неписьменна, домогосподарка. У 1931 році розкуркулена. Заарештована 3.08.1937 Гайворонським РВ НКВС (намагалась підпалити будинок колгоспника-стахановця, будинок раніше їй належав). Засуджена 15.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8877)

ПРАЦЬКО ДАВИД ЯКИМОВИЧ, 1895 р.н., с.Таужне, українець, освіта початкова, член колгоспу ім.К.Маркса. У 1931 році розкуркулений. Заарештований 22.06.1937 Гайворонським РВ НКВС (намагався підпалити будинок колгоспника-стахановця, який раніше належав Працьку). Засуджений 15.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 18.08.1937. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8877)

ПРАЦЬКО ФОКА ЯКИМОВИЧ, 1875 р.н., с.Таужне, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 6.11.1929 Первомайським окрвідділом ДПУ (член антирадянського куркульського угруповання, агітував проти колгоспів, державної хлібозаготівлі – *див. Федір Древницький*). Засуджений 12.02.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років заслання у північний край. Реабілітований 6.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11823)

ПРИСЯЖНЮК ЄЛИЗАВЕТА ПИЛИПІВНА, 1912 р.н., с.Хащувате, українка, освіта початкова, член колгоспу ім.Молотова. Заарештована 14.11.1944 Гайворонським РВ НКВС (зрада Батьківщини: "в

роки окупації прийняла німецьке громадянство фольксдойч – батько, німець Шайєр, користувалась пільгами: отримувала продовольчий пайок, мала 40 соток землі присадибної ділянки"). Засуджена 3.11.1945 особливою нарадою при НКВС СРСР до 1 року ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 13.07.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 1907)

ПРОВОРСЬКА НІНА ІВАНІВНА, 1906 р.н., с.Скибниці Ладиженського (нині Тростянецького) району Вінницької області, українка, освіта вища, проживала у с.Хащувате Гайворонського району, вчителька. Заарештована 31.07.1944 Гайворонським РВ НКДБ (антирадянська агітація). Засуджена 15.03.1945 трибуналом військ НКВС Київської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 19.11.1989 Кіровоградським облсудом. (П – 10500)

ПРОДАН КАРПО МИКИТОВИЧ, 1899 р.н., с.Бандурове, українець, письменний, член колгоспу "Правда". Заарештований 11.04.1933 Грушківським РВ ДПУ (шкідництво). Грушківським РВ ДПУ 9.06.1933 з-під варти звільнений під підписку про невиїзд, 23.06.1933 справу припинено. Вдруге заарештований 27.07.1937 Гайворонським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність: "ідеалізував фашистський режим і троцькістів, на випадок перевороту погрожував комуністам розправою"). Засуджений 1.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 1399, 9330)

ПРОДАН СЕРГІЙ ПАВЛОВИЧ, 1921 р.н., с.Бандурове, українець, освіта неповна середня, член ВЛКСМ, проживав перед війною у м.Ленінграді (нині Санкт-Петербург, Росія), старший писар військової комендатури м.Герінгсвальде, сержант. Заарештований 5.02.1946 відділом контррозвідки "Смерш" управління радянської військової адміністрації федеральної землі Саксонія (зрада Батьківщини: "у 1940 році призваний у Червону армію; у липні 1941 року під Мінським потрапив у німецький полон, поранений у руку й ногу", "будучи в німецькому полоні, у травні 1942 року був призначений старшим команди залізничників табору радянських військовополонених у м.Дебельн, пробув на цій посаді до березня 1945-го; водночас служив перекладачем начальника таборів Дебельнського району німецького капітана Вольфа, і брав участь у допитах полонених; двічі його направляли в табори міст Росвайн та Хайнішек, де він видавав себе за полоненого для виявлення антифашистськи налаштованих полонених і тих, хто порушує табірний режим, маючи за це пільги: поліпшене харчування, вільний вихід у місто і т.п."). Засуджений 19.04.1946 військовим трибуналом 1-ої гвардійської танкової армії до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 21.06.1958 трибуналом військової частини №48240. (П – 4741)

ПРОЦИШИН ЮСТИН ДМИТРОВИЧ, 1885 р.н., с.Будьонівка (нині с.Долинівка), українець, освіта 3 класи, їздовий колгоспу. Заарештований 12.10.1938 Одеським МВ НКВС (антирадянська агітація серед колгоспників). Засуджений 3.05.1940 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 24.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9643)

ПУГОЛОВОК АНТОН ІВАНОВИЧ, 1876 р.н., с.Таранівка Зміївського району Харківської області, українець, освіта початкова, проживав у смт Завалля Гайворонського району, сторож графітного комбінату. Заарештований 4.03.1938 Гайворонським РВ НКВС (член контрреволюційної повстанської організації, антирадянська пропаганда). Засуджений 23.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 29.04.1938. Реабілітований 2.04.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5065)

ПУТЕНКО ПРОКІП ПЕТРОВИЧ, 1898 р.н., с.Казавчин, українець, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 10.07.1938 Гайворонським РВ НКВС (член сектантської групи, контрреволюційна агітація проти колективізації). Засуджений 4.04.1939 Одеським облсудом до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 12.12.1991 Генеральною прокуратурою України. (П – 12885)

ПЯНКОВСЬКИЙ ЮХИМ КАЛИНОВИЧ, 1903 р.н., с.Берестяги, українець, освіта початкова, червоноармієць 961-го стрілецького полку 15-ої стрілецької дивізії. Заарештований 20.10.1941 особливим відділом 15-ої СД (вихваляв німецько-фашистських загарбників, зводив наклепи на радянську пресу). Засуджений 12.12.1941 військовим трибуналом 12-ї армії до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 8.06.1990 трибуналом Київського військового округу. (П – 11761)

РАБИНОВИЧ САМУЇЛ ГРИГОРОВИЧ, 1891 р.н., смт Овідіополь Одеської області, єврей, освіта вища, проживав у м.Гайворон, інструктор-методист райнаросвіти. Заарештований 7.12.1937

Гайворонським РВ НКВС ("син крупного торговця, який мав у Одесі й Овідіополі магазини; член сіоністської організації у 1914-18 роках, мешкав у Бельгії, Німеччині, Італії; у 1918-ому емігрував у Палестину, у 1925-ому під чужим прізвищем Мойсей Гура вернувся в СРСР, влаштувався у Голованівський райвідділ наросвіти – влаштовував у школи району вчителів, вороже налаштованих до радянської влади Павленка, Шарандака, Озірного, Ореловича, відлучав комсомольців від педагогічної роботи"). Засуджений 27.12.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 2.01.1938. Реабілітований 11.01.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 8321)

РАТОВСЬКИЙ ЕДУАРД ІВАНОВИЧ, 1885 р.н., с.Івашківці Шаргородського району Вінницької області, поляк, освіта середня, проживав у с.Могильне Гайворонського району, агроном бурякорадгоспу. Заарештований 25.08.1937 Гайворонським РВ НКВС (контрреволюційна агітація, шкідництво – *див. Семен Кокош*). Засуджений 17.11.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 13.12.1937. Реабілітований 24.02.1961 Верховним судом УРСР. (П – 5409)

РАТУШНЯК ВАСИЛЬ ГРИГОРОВИЧ, 1917 р.н., с.Будьонівка (нині с.Долинівка), українець, освіта 7 класів, військовослужбовець, рядовий 182-го стрілецького полку. Заарештований 30.04.1946 відділом контррозвідки "Смерш" 62-ої стрілецької дивізії (у 1941-45 роках перебував у німецькому полоні, підозрювався у провадженні антирадянської агітації, контрреволюційної пропаганди). 5-им відділом контррозвідки 4-ої гвардійської армії 29.07.1946 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 5603)

РАЦ ЯН ВОЛОДИМИРОВИЧ, 1893 р.н., м.Будапешт (Угорщина), угорець, письменний, проживав у с.Щербані Старосинявського району Хмельницької області, без певних занять. Заарештований 23.08.1937 Гайворонським РВ НКВС ("у 1916 році потрапив до російського полону; арештований у с.Струньковому, де шукав роботу у залізничному депо: ходив по квартирах колгоспників і зі скрипкою в руках просив милостиню; вів антирадянську агітацію серед селян і збирав дані про економіку СРСР"). Засуджений 6.12.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9352)

РАЧИНСЬКИЙ СТАНІСЛАВ ІВАНОВИЧ, 1879 р.н., с.Березівка, поляк, освіта початкова, сторож колгоспу ім.Тельмана. Заарештований 25.02.1938 Гайворонським РВ НКВС (контрреволюційна поразницька агітація, вихваляв умови життя у Польщі). Одеським облсудом 12.05.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. Брат Казимир у 1918 році виїхав у Польщу, брат Франц проходить по цій же справі. (П – 1352)

РАЧИНСЬКИЙ ФРАНЦ ІВАНОВИЧ, 1901 р.н., с.Березівка, поляк, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 24.02.1938 Гайворонським РВ НКВС (контрреволюційна поразницька агітація, вихваляв умови життя у Польщі). Засуджений 12.05.1939 Одеським облсудом до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 1 рік. Верховним судом УРСР 23.09.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 1352)

РЕМБЕЛИНСЬКИЙ ЙОСИП ПЕТРОВИЧ, 1906 р.н., м.Красне Б-Ломжинської губернії (Польща), поляк, освіта початкова, проживав у селищі Пролетар при ст.Гайворон, головний кондуктор товарних потягів залізничної станції. Заарештований 27.01.1938 шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС ст.Гайворон (польський націоналіст, антирадянська контрреволюційна агітація). Засуджений 10.06.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення. Реабілітований 18.01.1956 Київським облсудом. (П – 3343)

РЕМБЕЛИНСЬКИЙ ОЛЕКСАНДР ПЕТРОВИЧ, 1892 р.н., с.Оржиц Лаптинської губернії (Польща), поляк, освіта початкова, проживав у с.Струнькове (нині у складі м.Гайворон), котельник депо залізничної станції. Заарештований 14.01.1938 шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС Південно-Західної залізниці ст.Гайворон ("за сумнівних обставин прибув із Польщі – разом із біженцями у 1918 році; брав активну участь у петлюрівських загонах зі зброєю в руках проти радянської влади; провадив підривну шкідницьку діяльність на залізничному транспорті; підтримував зв'язки з польськими націоналістами: чоловіком племінниці Антоном Арамовичем і чоловіком сестри Казимиром Синєусом, з останнім співав у костьолі – обидва репресовані як польський контрреволюційний елемент; а також із засудженими за першою категорією Микулинським, Поплавським, Бичинським, Водимським, Дзевицьким, Станіславом Рембелинським; вів антирадянську агітацію: "В Радянському Союзі робітників експлуатують і вижимають з них останні соки"). Засуджений 8.05.1938 НКВС СРСР та Прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 1.06.1938. Реабілітований 14.04.1956 Верховним судом СРСР. (П – 6902)

РЕМБЕЛИНСЬКИЙ СТАНІСЛАВ ПЕТРОВИЧ, 1899 р.н., Вомзинська губернія (Польща), поляк, письменний, кандидат у члени ВКП(б) в 1932-33 роках, проживав у м.Гайвороні, котельник паровозо-ремонтного заводу. Заарештований 4.01.1938 Гайворонським РВ НКВС (антирадянська агітація, зв'язок з польськими шпигунами). Засуджений 22.03.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 27.01.1956 трибуналом Київського військового округу. (П – 2637)

РИБАК ОМЕЛЯН ФЕДОРОВИЧ, 1903 р.н., м.Саврань Одеської області, українець, письменний, проживав у смт Завалля Гайворонського району, без певних занять. Заарештований 27.07.1937 Гайворонським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 15.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 21.09.1937. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9516)

РОГАЧЕВСЬКИЙ ЙОСИП КАРЛОВИЧ, 1906 р.н., с.Попівці Копайгородського (нині Барського) району Вінницької області, поляк, письменний, член ВКП(б) з 1930 року, постійно мешкав у м.Жмеринці Вінницької області, тимчасово працював завідувачем курсів техмінімуму при паровозному відділенні станції Гайворон. У 1933 році був засуджений лінійним судом до 1,5 року неволі умовно за зловмисні аварії на станції Жмеринка. Вдруге заарештований 19.11.1937 шляхово-транспортним відділом ГУДБ ст.Гайворон ("одружений з дочкою куркуля Григорія Хільковського, який за контрреволюційну діяльність був розстріляний ЧК у 1921 році; вів антирадянську агітацію, тримав зв'язок з з братом Станіславом, виключеним із ВКП(б) і заарештованим НКВС та засудженим за першою категорією як польський контрреволюційний елемент; як завідувач курсів саботував у роботі, зумисне провалював підготовку кадрів"). Засуджений 26.12.1937 особливою нарадою при НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 24.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Батько у 1932 році арештовувався як член СВУ. (П – 11990)

РОГУТ ВАСИЛЬ ІВАНОВИЧ, 1887 р.н., с.Гаршацьке Дубосарського району (Молдова), молдаванин, освіта початкова, проживав у м.Гайвороні, без певних занять. У 1931 році розкуркулений і висланий на 3 роки за нелегальний перехід кордону та контрреволюційну агітацію, 1936-го повернувся з заслання. Заарештований 19.09.1937 Гайворонським РВ НКВС (контрреволюційна пропаганда). Засуджений 26.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 12.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8804)

РОЗОВ МИКОЛА ВОЛОДИМИРОВИЧ, 1896 р.н., с.Будьонівка, українець, освіта середня, проживав у смт Завалля Гайворонського району, без певних занять. Заарештований 27.01.1938 Гайворонським РВ НКВС (контрреволюційна активна робота, вихваляв "ворогів народу"). Засуджений 11.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 29.04.1938. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9704)

РОМАНЕНКО ПЕТРО ТЕРЕНТІЙОВИЧ, 1883 р.н., с.Фастівці Немирівського району Вінницької області, українець, освіта початкова, проживав у с.Фердинандівка Немирівського району, хлібороб, до 1932 року служив дяком. Заарештований 10.11.1937 Гайворонським шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС (троцькістська агітація). Засуджений 7.12.1937 трійкою УНКВС Вінницької області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 25.06.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 1718)

РОМАНОВСЬКИЙ ПЕТРО ПЕТРОВИЧ (він же СМИРНОВ ДМИТРО ОЛЕКСАНДРОВИЧ), 1915 р.н., м.Двінськ (Польща), поляк, освіта середня, член ВЛКСМ з 1928 року, проживав у с.Таужне Гайворонського району, робітник пристанційного заготпункту. У 1929 році за кишенькові крадіжки нарсудом Краснопресненського району м.Москви був засуджений до 6 місяців примусової праці; у 1933-ому судтрійкою НКВС Московської області покараний за злодійство на 3 роки неволі – відбував покарання на зведенні Біломоро-Балтійського каналу; у 1935-му за крадіжки засуджений до 3 років ув'язнення, звільнений 25.09.1937. Вчетверте заарештований 11.01.1938 Гайворонським РВ НКВС ("на Гайворонщину приїхав разом із мешканцем Могильного Василем Чумаченком, з яким разом відбував покарання; придбав невідомими шляхами обріз, погрожував-тероризував колгоспників пристанційного селища, в ніч з 15 на 16 січня 1938 року здійснив збройний напад; провадив антирадянську агітацію: "Невдовзі почнеться внутрішня війна в СРСР і всім керівникам настане крах, у тому числі

попаде й Сталіну"). Засуджений 8.05.1938 НКВС і Прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 1.06.1938. Реабілітований 24.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11996)

РОМАНЧУК ВАСИЛЬ МИХАЙЛОВИЧ, 1898 р.н., с.Нові Петликівці Бучацького району Тернопільської області, українець, освіта початкова, проживав у смт Завалля Гайворонського району, начальник зміни графітного комбінату. Заарештований 2.09.1937 Гайворонським РВ НКВС (антирадянська агітація, підтримував письмовий зв'язок з родичами у Польщі). Засуджений 19.11.1937 особливою нарадою НКВС до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 14.02.1959 Верховним судом УРСР. (П – 4676)

РОМАНЮК КИРИЛО МАЛАФІЙОВИЧ, 1890 р.н., с.Бандурове, українець, письменний, у 1918 році в таборі військовополонених у Німеччині вступив у ВКП(б) під псевдонімом Середа (з причин перебування партії у підпіллі), а з поверненням додому у 1921-ому вибув з партії механічно через відсутність у регіоні більшовицького осередку, хлібороб. У 1914 році за крадіжку був засуджений до 4 місяців тюремного ув'язнення, у 1927-ому арештовувався за антирадянський виступ на загальних зборах селян. Втретє заарештований 24.08.1937 Гайворонським РВ НКВС ("у 1916 році потрапив на французькому фронті Першої світової війни у полон, перебував у країнах Європи до 1921 року, повернувшись додому, казав: "В Німеччині народ культурний і не краде", "ідеалізував фашистський режим і троцькістів, на випадок перевороту погрожував комуністам розправою"). Засуджений 1.09.1938 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9330)

РОМАНЮК ЛАВРІН АНТОНОВИЧ, 1879 р.н., с.Бандурове, українець, освіта початкова, розкуркулений, без певних занять. Заарештований 4.11.1937 Гайворонським РВ НКВС (контрреволюційна агітація, церковна діяльність). Засуджений 17.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 11.12.1937. Реабілітований 12.10.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12365)

РОМАНЮК МАКСИМ ІВАНОВИЧ, 1902 р.н., с.Бандурове, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 9.07.1938 Гайворонським РВ НКВС (агітація проти голосування на виборах до Верховної Ради УРСР та СРСР, проти колгоспного ладу; учасник сектантської групи "червонодраконівців" – *див. Пархом Усатий*). Засуджений 27.05.1939 Одеським облсудом до 3 років заслання за межі України. Верховним судом УРСР 23.09.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 1354, 3015)

РОМАНЮК РОДІОН ОЛІМПІЙОВИЧ, 1897 р.н., с.Бандурове, українець, освіта початкова, бригадир колгоспу "Правда". Заарештований 11.04.1933 Грушківським РВ ДПУ (підозрювався у шкідницькій діяльності: з метою зриву весняної посівної кампанії в колгоспі за 4 дні отруїли 18 коней). Грушківським РВ ДПУ 9.06.1933 з-під варти звільнений під підписку про невиїзд, 23.06.1933 справу припинено. (П – 1399)

РОМАНЮК СТЕПАН ВАСИЛЬОВИЧ, 1888 р.н., с.Бандурове, українець, письменний, хлібороб, без певних занять. У 1909 році за збройний напад був засуджений до 5 років 4 місяців каторги; у 1922-ому був заарештований до 3,5 місяців за зловживання владою (працював головою волосного ревкому); у 1933 році перебував під слідством у справі вбивства обліковця колгоспу Петра Симончука. Вчетверте заарештований 24.07.1937 Гайворонським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність: "ідеалізував фашистський режим і троцькістів, на випадок перевороту погрожував комуністам розправою"). Засуджений 1.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9330)

РОТОВСЬКИЙ ІВАН ЦЕЛИСТИНОВИЧ, 1877 р.н., с.Рашнатовіль Ямпільського повіту (нині Вінницька область), поляк, освіта початкова, проживав у с.Струнькове (нині у складі м.Гайворон), комірник колгоспу "Червона зірка". Заарештований 27.09.1937 Гайворонським РВ НКВС ("працював економом у поміщика Чорношинського, який тепер мешкає у Польщі, підтримує з ним зв'язок; веде антирадянську агітацію, вихваляє життя в Польщі"). Засуджений 16.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, дати виконання вироку у справі нема. Реабілітований 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10391)

РУДЗИНСЬКИЙ КОСТЯНТИН МИХАЙЛОВИЧ, 1892 р.н., с.Руда Калішської губернії (Польща), поляк, неписьменний, проживав у с.Салькове Гайворонського району, конюх цукрозаводу.

Заарештований 27.09.1937 Гайворонським РВ НКВС ("разом із Владиславом Білинським та Нестором Сметаніним вели антирадянську агітацію серед робітників цукрозаводу, зводили наклепи на умови життя в СРСР, ідеалізували життя у фашистській Польщі"). Засуджений 16.01.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення в далеких таборах. Реабілітований 29.11.1956 Верховним судом СРСР. (П – 3467)

РУДИЙ ПЕТРО ОСТАПОВИЧ, 1917 р.н., с.Пужайкове Балтського району Одеської області, українець, освіта неповна середня, проживав у с.Струнькове (нині у складі м.Гайворон), мастильник залізничної станції. Заарештований 5.02.1937 шляхово-транспортним відділом НКВС ст.Гайворон (антирадянська агітація, шкідництво на залізниці). Засуджений 15.04.1937 лінійним судом Південно-Західної залізниці до 2 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 3.10.1990 Кіровоградським облсудом. (П – 5462)

РУДИЙ ЯКІВ ІВАНОВИЧ, 1898 р.н., с.Будьонівка (нині с.Долинівка Гайворонського району), українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 19.04.1933 Грушківським РВ ДПУ ("в роки громадянської війни служив у петлюрівській армії, брав участь у бандах Собка, Волинця, Гевеля, Коломійця; у 1924 році разом із Гевелем убили начальника ЧК; у у 1930 році вступив у колгосп ім.Будьонного, агітував проти оподаткування, проведення посівних кампаній, хлібозаготівельних робіт: "Дурень той одноосібник, який засіває землю й урожай віддає державі"). Засуджений 29.06.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край умовно, з-під варти звільнений. Реабілітований 10.06.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. Вдруге, під прізвищем РОЗСУКАНИЙ-РУДИЙ, без певних занять, заарештований 5.04.1938 Гайворонським РВ НКВС ("у 1919 році у повстанському загоні Собка брав участь у єврейських погромах, після розгрому служив у петлюрівській та денікінській арміях, громив євреїв у селі Хащуватому; арештовувався органами ДПУ у 1933 році, під вартою просидів 3 місяці, у 1934-ому виключений з колгоспу, член контрреволюційного угрупування, вів антирадянську агітацію"). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 28.04.1938. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 7525, 9574)

РУЖИЦЬКИЙ ЙОСИП МИКОЛАЙОВИЧ, 1898 р.н., м.Кам'янець-Подільський Хмельницької області, українець, письменний, проживав у с.Струнькове (нині у складі м.Гайворон), паровозний машиніст депо. У 1918 році до переходу на радянський бік був заарештований жандармським управлінням Кишинева. Вдруге заарештований 21.01.1938 шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС ст.Гайворон ("походженням із дворян, добровільно служив у армії Керенського; у 1936-37 роках вів антирадянську агітацію, зводив наклепи на колгоспне будівництво, вороже ставився до єврейської нації і підписки на державну позику, тримав зв'язок з польськими націоналістичними елементами"). Засуджений 5.02.1939 лінійним судом Південно-Західної залізниці до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 6.06.1957 Верховним судом УРСР. (П – 7501)

РУТКОВСЬКИЙ ОЛЕКСАНДР АДАМОВИЧ, 1876 р.н., м.Летичів Вінницької області, поляк, освіта початкова, проживав у с.Жакчик Гайворонського району, продавець Могильненського бурякорадгоспу. Заарештований 24.08.1937 Голованівським РВ НКВС (контрреволюційна агітація). Засуджений 10.01.1938 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 29.01.1938. Реабілітований 28.12.1955 Верховним судом СРСР. (П – 3352)

РЯБЕЦЬ МИХАЙЛО АНДРІЙОВИЧ, 1904 р.н., с.Бобровник Зіньківського району Полтавської області, українець, освіта середня, член ВКП(б) з 1926 року, проживав у м.Гайвороні, голова райвиконкому. Заарештований 3.06.1938 управлінням держбезпеки УНКВС Одеської області (підозрювався як член контрреволюційної право-троцькістської терористичної організації). Управлінням НКВС Одеської області 22.05.1939 з-під варти звільнений за недостатністю зібраних звинувачень. (П – 4055)

РЯБОВ КСЕНОФОНТ МУСІЙОВИЧ, 1892 р.н., с.Бандурове, українець, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 30.09.1937 Гайворонським РВ НКВС (керівник громади євангелістів, розповсюджував чутки про війну та загибель радянської влади). Засуджений 23.10.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8821)

РЯБОВ ФЕДІР АРСЕНОВИЧ, 1897 р.н., с.Бандурове, українець, освіта початкова, член колгоспу ім.Блюхера. Заарештований 27.09.1937 Гайворонським РВ НКВС ("у 1920 році служив у повстанському

загоні Заболотного; член контрреволюційного угруповання, провадив контрреволюційну агітацію" – *див. Сава Грабовий*). Засуджений 27.11.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 13.12.1937. Реабілітований 5.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11516)

РЯБОВА ПАРАСКА ОНИСИМІВНА, 1893 р.н., с.Бандурове, українка, неписьменна, домогосподарка. Заарештована 11.04.1933 Грушківським РВ ДПУ (підозрювалась у шкідницькій діяльності: з метою зриву весняної посівної кампанії в колгоспі за 4 дні отруїли 18 коней). Грушківським РВ ДПУ 9.06.1933 з-під варти звільнена під підписку про невиїзд, 23.06.1933 справу припинено. (П – 1399)

РЯБОВОЛИК ОМЕЛЯН АРСЕНОВИЧ, 1903 р.н., с.Бандурове, українець, освіта початкова, член колгоспу "Правда". Заарештований 27.09.1937 Гайворонським РВ НКВС ("член контрреволюційного угруповання, зводив наклепи на умови життя в СРСР" – *див. Сава Грабовий*). Засуджений 27.11.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 13.12.1937. Реабілітований 5.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11516)

РЯБОВОЛИК СПИРИДОН КИРИЛОВИЧ, 1901 р.н., с.Бандурове, українець, письменний, член колгоспу "Правда". Заарештований 11.04.1933 Грушківським райвідділом ДПУ (підозрювався у шкідницькій діяльності). Грушківським РВ ДПУ 9.06.1933 з-під варти звільнений під підписку про невиїзд, 23.06.1933 справу припинено. (П – 1399)

РЯБОКОРОВКА ПАВЛО ЛАРІОНОВИЧ, 1888 р.н., с.Будьонівка (нині с.Долинівка), українець, письменний, без певних занять. У 1929 році за участь у вбивстві колгоспного активіста Панаса Фіцака був засуджений до 5 років неволі; у 1931-ому господарство конфісковане. Вдруге заарештований 16.12.1937 Гайворонським РВ НКВС ("поширював провокаційні чутки про війну й загибель радянської влади, висловлював терористичні настрої щодо вождів партії, активістів села і комуністів"). Засуджений 27.12.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 2.01.1938. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9055)

РЯБОШАПКА ОМЕЛЯН КОСТЯНТИНОВИЧ, 1878 р.н., с.Рахнівка Гайсинського району Вінницької області, українець, освіта середня педагогічна, проживав у селищі Пролетарському при ст.Гайворон, вчитель середньої школи у с.Ташлик Гайворонського району. Заарештований 27.09.1937 Гайворонським РВ НКВС ("контрреволюційна агітація, націоналістична діяльність: в період петлюрівщини організовував "Просвіту"; як учитель упроваджував серед учнів ненависть до російської мови, вихваляв письменників української течії, співчував ворогам народу Скрипнику, Бухаріну, Якіру, Тухачевському"). Засуджений 27.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Гайворонським РВ НКВС 25.05.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 1621)

САВИЦЬКИЙ СТАНІСЛАВ МИХАЙЛОВИЧ, 1892 р.н., с.Зіньків Вінницької (нині Віньковецького району Хмельницької) області, поляк, освіта початкова, проживав у м.Гайвороні, паровозний машиніст Салківського цукрозаводу. Заарештований 24.08.1937 Гайворонським РВ НКВС (контрреволюційна агітація). Засуджений 16.01.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 10.07.1959 трибуналом Київського військового округу. (П – 4794)

САВЧЕНКО НЕСТОР АНДРІЙОВИЧ, 1882 р.н., с.Улянівка (нині с.Тополі), українець, письменний, колгоспник. У 1929 році за крадіжки Хащуватським нарсудом був засуджений до 2 років неволі; у 1931-ому під час масової колективізації побив представника райпарткому – Грушківським нарсудом засуджений до 3 років тюрми; у 1934-ому дістав жорна і молов куркулям борошно, чим підривав могутність колгоспу – засуджений до 2 років неволі; окрім цього іще п'ять разів у 1933, 1935, 1936 (в день жовтневих урочистостей побив сторожа колгоспної конюшні Марка Соколюка) і двічі у 1937-ому притягувався до відповідальності Гайворонським райвідділом міліції. Вдев'яте заарештований 13.09.1937 Гайворонським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 19.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Трійкою УНКВС Одеської області 5.03.1938 міру покарання підвищено до розстрілу, вирок виконано 9.03.1938. Реабілітований 24.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Брата Івана у 1932 році вислано за межі України. (П – 10449)

САМАЙЧУК ГЕРАСИМ ЗАХАРОВИЧ, 1915 р.н., с.Чемерпіль, українець, освіта 4 класи, червоноармієць 213-го гарматного артилерійського полку. У 1941 році був засуджений до 1 року неволі

народним судом м.Артем Приморського краю, Росія. Вдруге заарештований 25.01.1944 відділом контррозвідки "Смерш" 7-ої Запорізької артдивізії ("у січні 1942 року призваний у Владивостоці до Червоної армії, в червні відправлений на Сталінградський фронт, у серпні потрапив у німецький полон, де перебував до вересня 1943-го, в м.Горлівка Сталінської, нині Донецької, області втік з полону, 7.09.1943 повторно зарахований у 181-ий стрілецький полк, 12.10.1943 під м.Запоріжжям поранений, лікувався в санітарному батальйоні №65, 1 листопада відправлений у свою частину: розповідав бійцям про полон, вихваляв німецькі порядки, зводив наклепи на побутові умови в Червоній армії, висловлював поразницькі настрої, небажання воювати з ворогом"). Засуджений 6.02.1944 військовим трибуналом 7-ої Запорізької артдивізії до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 3.04.1991 прокуратурою Одеського військового округу. (12606 – П)

САМБОР ЮХИМ ЯКИМОВИЧ, 1881 р.н., с.Будьонівка (нині с.Долинівка), українець, освіта початкова, без певних занять. Двічі розкуркулений: у 1920 та 1931 роках; у 1929 році арештовувався "за участь у терористичних актах над сільським активом, під вартою пробув 5 місяців". Вдруге заарештований 5.04.1938 Гайворонським РВ НКВС ("член контрреволюційного угруповання"). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 28.04.1938. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9574)

САМІЙЛЕНКО ОМЕЛЯН ПАНАСОВИЧ, 1899 р.н., с.Хвастівці Немирівського району Вінницької області, українець, освіта початкова, проживав у м.Гайвороні, бухгалтер контори зв'язку. Заарештований 25.02.1938 Гайворонським РВ НКВС (член української націоналістичної організації). Засуджений 5.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 14.06.1938. Реабілітований 23.11.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3921)

САНОЦЬКИЙ ІВАН МИХАЙЛОВИЧ, 1889 р.н., с.Бородиця Грубишевського повіту Холмської губернії (Польща), поляк, освіта вища медична, проживав у м.Гайвороні, начальник поліклініки ст.Гайворон Південно-Західної залізниці. Заарештований 28.11.1937 шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС ст.Гайворон (антирадянська троцькістська агітація, шпигунська підривна діяльність). Засуджений 2.02.1938 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 16.02.1938. Реабілітований 7.10.1957 трибуналом Ленінградського військового округу. (П – 4505)

САРАХАН ПОРФИР ФЕДОТОВИЧ, 1905 р.н., с.Чемерпіль, українець, освіта початкова, хлібороб-одноосібник. Заарештований 9.07.1938 Гайворонським РВ НКВС (підозрювався у контрреволюційній антиколгоспній агітації). Одеським обласним судом 14.05.1939 виправданий, справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 13063)

СВІДЕР ФІШЕЛЬ АБРАМОВИЧ, 1915 р.н., с.Хащувате, єврей, письменний, військовослужбовець з 15.08.1941, рядовий 961 стрілецького полку. Заарештований 30.09.1941 особливим відділом НКВС 274-ої стрілецької дивізії ("висловлював невдоволення радянською владою і комуністами"). Судових рішень у справі немає. 15.07.1952 справу Свідера було направлено для зберігання в УМДБ Одеської області як таку, що не потрапила під указ Президії Верховної Ради СРСР від 7.07.1945 про амністію осіб, які дезертирували з Червоної армії у 1941-45 роках і не були оголошені у всесоюзному розшуку. (П – 6783)

СВІДОВИЙ ЛЕОНІД ПЕТРОВИЧ, 1891 р.н., с.Вікнина Джулинського району Вінницької (нині Гайворонського Кіровоградської) області, українець, освіта початкова, проживав на ст.Юзефпіль (Йосипівка) Вільшанського району, старший приймальник "Заготзерна" ст.Таужне Гайворонського району. У 1933 році за контрреволюційну діяльність карався засланням на 3 роки, але через 3 місяці повернувся. Вдруге заарештований 4.07.1937 Вільшанським РВ НКВС ("колишній урядник, петлюрівець; член диверсійно-шкідницького угруповання із числа ветеринарних спеціалістів і зоотехніків, які працювали в системі радгоспів Одеського цукротресту: група практично здійснювала підривну діяльність шляхом неправильних щеплень худобі, що знищувало поголів'я, а з метою поширення епізоотії – чума, рожа, сибірська язва – встановлювались удавані діагнози, що заважало вести боротьбу з хворобами низовому ветеринарному персоналу", "підтримував зв'язки з німецьким підданим Шандертом, керівником угруповання, та німецьким консулом у Одесі"). Засудженений 28.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 11.09.1937. Реабілітований 15.12.1955 Кіровоградським облсудом. (П – 1420)

СЕМЕНОВ ПЕТРО ЯКОВИЧ, 1901 р.н., с.Бандурове Грушківського (нині Гайворонського) району, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 4.12.1932 Одеським облвідділом ДПУ ("як член секти християн євангельської віри, воропаєвців, разом із Андрієм Маниловим із с.Добрянка та Гнатом Калашником із Вовчої Балки Вільшанського району, Олександрою Куленко із Могильного Гайворонського району агітував проти колективізації сільського господарства і вступу в колгоспи, закликав не виконувати план хлібозаготівлі, не служити в Червоній армії, у свідомість селян впроваджували переконання про кінець світу, пришестя антихриста, яким у їхньому тлумаченні є радянська влада"). Засуджений 11.02.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у концтаборах. Реабілітований 31.07.1989 Кіровоградською обласною прокуратурою. (П – 11671)

СЕРБІН АНТОН ДОРОХТЕЙОВИЧ, 1899 р.н., с.Бандурове, українець, освіта початкова, лісоруб. Заарештований 27.01.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (антирадянська агітація). Засуджений 26.03.1930 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у концтаборах. Реабілітований 18.03.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П –5997)

СЕРБІН МИКИТА ЛЕОНТІЙОВИЧ, 1897 р.н., с.Бандурове, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 27.01.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (агітація за зрив заходів радянської влади). Засуджений 26.02.1930 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у концтаборах. Реабілітований 23.03.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. Вдруге заарештований 27.09.1937 Гайворонським РВ НКВС ("служив у повстанському загоні Заболотного, член контрреволюційного угруповання, зводив наклепи на умови життя в СРСР" – *див. Сава Грабовий*). Засуджений 27.11.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 13.12.1937. Реабілітований 5.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 5994, 11516)

СЕРГІЄНКО ФЕДІР ЯКОВИЧ, 1896 р.н., с.Старий Робек Калинковицького району Орловської області (Росія), росіянин, освіта початкова, без певних місця проживання і занять. Заарештований 9.06.1944 шляхово-транспортним відділом НКДБ ст.Гайворон (підозрювався як розвідник-диверсант). Транспортним відділом НКДБ Вінницької залізниці 7.07.1944 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 6325)

СЕРЕБРЯНИК МІХЕЛЬ СРУЛЬОВИЧ, 1880 р.н., с.Юрківка Ладижинського району Вінницької області, єврей, письменний, проживав у с.Хащувате Гайворонського району, член колгоспу "Прогрес". Заарештований 3.10.1932 Грушківським райвідділом ДПУ (підозрювався у приховуванні золота й валюти: при обшуку вилучено 10 рублів золотом царського карбування). Первомайським окрвідділом ДПУ 31.10.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 7993)

СЕРЕДЮК ОМЕЛЯН ЙОСИПОВИЧ, 1906 р.н., с.Будьонівка (нині с.Долинівка), українець, освіта 2 класи, колгоспник. Заарештований 9.11.1944 Гайворонським РВ НКВС (антирадянська та зрадницька діяльність: "Гайворонським райвійськкоматом 24.07.1941 був уповноважений провести евакуацію колгоспної худоби у тил країни, в районі смт Вільшанка потрапив у німецьке оточення, повернувся з худобою назад у село, разом зі старостою Бацюрою 26 голів свиней роздав селянам Будьонівки, решту забрали німці; восени 1941 року працював 2 місяці бригадиром громадського двору, але за роздачу хліба селянам німці його звільнили"). Засуджений 31.07.1945 трибуналом військ НКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав та конфіскацією майна. Реабілітований 8.07.1955 трибуналом Одеського військового округу. (П – 4273)

СИВАК АНТОН ІВАНОВИЧ, 1891 р.н., смт Завалля, українець, письменний, без певних занять. Заарештований 28.07.1937 Гайворонським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 15.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 18.08.1937. Реабілітований 13.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10333)

СИВАК ГРИГОРІЙ ІВАНОВИЧ, 1893 р.н., смт Завалля, українець, письменний, сезонний робітник графітного комбінату. Заарештований 27.07.1937 Гайворонським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 15.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 21.09.1937. Реабілітований 14.03.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3538)

СИВАК НИЧИПІР ІВАНОВИЧ, 1895 р.н., смт Завалля, українець, письменний, без певних занять. У 1930 році за терористичні наміри був висланий на північ до 5 років, втік із заслання. Вдруге заарештований 27.07.1937 Гайворонським РВ НКВС (антирадянська агітація, кримінальне минуле).

Засуджений 1.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 16.09.1937. Реабілітований 29.04.1961 Кіровоградським облсудом. (П – 5421)

СИНЮС КАЗИМИР ІВАНОВИЧ, 1883 р.н., с.Остикишки (Латвія), литовець, письменний, проживав у селищі Пролетар при ст.Гайворон, слюсар паровозо-ремонтного заводу. Заарештований 22.01.1938 шляхово-транспортним відділом УДБ НКВС ст.Гайворон (зв'язок з польською шпигунсько-диверсійною організацією). Засуджений 10.06.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення в далеких таборах. Реабілітований 18.01.1956 Київським облсудом. (П – 3420)

СИНЯВСЬКИЙ САВА ХАРИТОНОВИЧ, 1897 р.н., с.Мишарівка Теплицького району Вінницької області, українець, освіта початкова, проживав у смт Завалля Гайворонського району, змінний майстер графітного комбінату. Заарештований 4.03.1938 Гайворонським РВ НКВС (член контрреволюційної повстанської організації, вів провокаційну пропаганду). Засуджений 23.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 29.04.1938. Реабілітований 2.04.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5065)

СИНЯШИН СТЕПАН ІВАНОВИЧ, 1898 р.н., с.Гараншен (Австро-Угорщина), словак, письменний, проживав у с.Берестяги Гайворонського району, ветеринарний санітар колгоспу ім.Леніна. Заарештований 17.02.1938 Гайворонським РВ НКВС (поразницькі настрої, контрреволюційна діяльність). Засуджений трійкою УНКВС Одеської області 23.03.1938 до розстрілу, вирок виконано 29.04.1938. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8994)

СИНЬКО ГНАТ ЯВДОКИМОВИЧ, 1894 р.н., с.Берестяги, українець, неписьменний, їздовий колгоспу ім.Леніна. У 1932 році за хуліганство був засуджений до 2,5 років неволі. Вдруге заарештований 2.03.1938 Гайворонським РВ НКВС ("у 1918 році служив у петлюрівському війську; контрреволюційна діяльність"). Засуджений 23.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 29.04.1938. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8994)

СКАЛА ІЛЛЯ КОСТЯНТИНОВИЧ, 1895 р.н., с.Таужне, українець, освіта початкова, хлібороб-одноосібник. Заарештований 10.09.1937 Гайворонським РВ НКВС (контрреволюційна агітація проти колгоспів). Засуджений 23.10.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 20.07.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3523)

СКРИПНИК ДЕМИД ІВАНОВИЧ, 1885 р.н., с.Таужне, українець, письменний, член колгоспу ім.13-річчя Червоної армії. Заарештований 18.03.1938 Гайворонським РВ НКВС (член контрреволюційного куркульського угруповання). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 28.04.1938. Реабілітований 24.08.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3796)

СКРИПНИК ДОРОШ КЛИМОВИЧ, 1899 р.н., с.Таужне, українець, освіта початкова, виключений з ВКП(б) у 1935 році, голова сільради с.Юзефпіль (нині с.Бугове) Гайворонського району. Заарештований 23.08.1937 Гайворонським РВ НКВС ("у 1922 році розкуркулений разом з батьком, того ж року організовував куркулів проти бідняків і бив їх, хотів забрати назад землю; листувався з Литвицьким, який емігрував у Чехословаччину"). Засуджений 14.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 29.11.1937. Реабілітований 30.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11653)

СКРИПНИК ІВАН ОРЕФОВИЧ, 1890 р.н., с.Джулинка Бершадського району Вінницької області, українець, письменний, проживав у смт Завалля Гайворонського району, тесля графітного комбінату. Заарештований 4.03.1938 Гайворонським РВ НКВС (член контрреволюційної повстанської організації, антирадянська пропаганда). Засуджений 23.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 29.04.1938. Реабілітований 2.04.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5065)

СМЕТАНІН НЕСТОР ХОМОВИЧ, 1886 р.н., с.Кінські Роздори Пологівського району Запорізької області, українець, освіта початкова, проживав у с.Салькове Гайворонського району, помічник завідувача пункту залізничної станції. Заарештований 27.09.1937 Гайворонським РВ НКВС ("разом із Владиславом Білинським та Костянтином Рудзинським вели антирадянську агітацію серед робітників цукрозаводу, зводили наклепи на умови життя в СРСР, ідеалізували життя у фашистській Польщі"). Засуджений 16.01.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення в далеких таборах. Реабілітований 29.11.1956 Верховним судом СРСР. (П – 3467)

СМІЛЯНЕЦЬ ВАСИЛЬ НЕСТОРОВИЧ, 1878 р.н., с.Таужне, українець, неписьменний, без певних занять. У 1929 році розкуркулений. Заарештований 24.03.1938 Гайворонським РВ НКВС (вихваляв

життя при царизмі, розповсюжував чутки про війну та захоплення України Румунією). Засуджений 31.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 5.04.1938. Реабілітований 12.10.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П –12369)

СМІЛЯНЕЦЬ ПИЛИП ВАСИЛЬОВИЧ, 1902 р.н., с.Таужне, українець, освіта початкова, хлібороб, сезонний вантажник залізничної станції. У 1919 році разом із Михайлом Ванденком, Пилипом Ткачуком, Ананем Колосовським у складі армії УНР перейшов кордон у Румунію, звідки невдовзі вернувся, був заарештований і відправлений на лісорозробки, де перебував до 1922 року. У 1930 році розкуркулений. Вдруге заарештований 17.03.1933 Гайворонським РВ ДПУ ("агітував проти колективізації, яка доведе до голоду, на власному прикладі показував, що краще працювати на залізниці, а не в колгоспі; окремі колгоспники вірили агітації, кидали село і їхали в інші міста шукати роботу у промисловості"). Дорожньо-транспортним відділом ДПУ ст.Гайворон 13.04.1933 справу припинено, з-під варти звільнений із занесенням у списки для чищення транспорту. Втретє, працюючи робітником бурякопункту, заарештований 17.02.1938 Гайворонським РВ НКВС ("разом із Ванденком та своїм батьком Василем Несторовичем вели капітулянтську агітацію серед колгоспників, вихваляли життя при царизмі, розповсюджували чутки про війну та захоплення України Румунією, витлумачували сталінську Конституцію у контрреволюційному дусі, мовляв, радвлада скоро повертатиме куркулям раніше відібране у них майно"). Засуджений 31.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 5.04.1938. Реабілітований 12.10.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 6785, 12369)

СНІГУРСЬКИЙ ГРИГОРІЙ ПЕТРОВИЧ, 1888 р.н., с.Зяньківці Брацлавського (нині Немирівського) району Вінницької області, українець, освіта початкова, проживав у с.Ташлик Гайворонського району, робітник млина. Заарештований 22.04.1938 Гайворонським РВ НКВС ("син попа, в минулому служитель релігійного культу; член контрреволюційного угруповання"). Засуджений 5.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 14.06.1938. Реабілітований 10.08.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10426)

СНІЦАР ДМИТРО ГРИГОРОВИЧ, 1904 р.н., с.Янів (нова назва Іванів) Калинівського району Вінницької області, поляк, письменний, кандидат у члени ВКП(б) в 1932-37 роках, машиніст паровоза ст.Холонівська Вінницької області. Заарештований 21.12.1937 шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС ст.Гайворон (зв'язок з польськими шпигунами, контрреволюційна агітація). Під вартою утримувався на ст.Гайворон. Прокуратурою Гайсинської дільниці Південної залізниці 30.01.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 4293)

СОБОЛЕВСЬКИЙ ГЕОРГІЙ ДМИТРОВИЧ, 1899 р.н., м.Балта Одеської області, українець, освіта середня, проживав у с.Струнькове (нині у складі м.Гайворон), бухгалтер районного фінансового відділу. Заарештований 4.11.1937 Гайворонським РВ НКВС ("у роки громадянської війни служив у війську армії УНР; компрометував керівників партії та уряду, висловлював співчуття до ворогів народу Скрипника, Бухаріна; зумисне зривав своєчасне постачання лікарні, школи"). Засуджений 27.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Одеським міськвідділом НКВС 19.03.1940 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 1620)

СОГУТОВСЬКИЙ СРУЛЬ МОШКОВИЧ, 1891 р.н., с.Хащувате, єврей, письменний, проживав у с.Антонове (приєднане до с.Хащувате) Гайворонського району, вагар млина колгоспу ім.Чубаря. Заарештований 3.10.1932 Первомайським РВ ДПУ ("приховував від держави іноземну валюту і золото – 10 доларів та 15 рублів золотом царського карбування"). Первомайським РВ ДПУ 26.10.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 7986)

СОКИРЯНСЬКИЙ НАХМАН ГЕРШКОВИЧ, 1889 (1882) р.н., с.Якубівка Бершадського району Вінницької області, єврей, письменний, проживав у с.Хащуватому Гайворонського району, ломовий візник з транспортування лісу. Заарештований 13.10.1932 Первомайським РВ ДПУ (спекуляція золотом, валютою, цінностями). Первомайським РВ ДПУ 4.12.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 7995)

СОКОЛЮК ІВАН КОСТЯНТИНОВИЧ, 1880 р.н., с.Таужне, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 6.11.1929 Первомайським окрвідділом ДПУ (член антирадянського куркульського угруповання, агітував проти колгоспів та державної хлібозаготівлі – *див. Федір Древницький*). Засуджений 12.02.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років ув'язнення у концтаборах. Реабілітований 6.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11823)

СОКОЛЮК ІВАН ХОМОВИЧ, 1905 р.н., с.Улянівка (нині Тополі), українець, письменний, колгоспник. Заарештований 29.06.1939 УНКВС Одеської області (керівник сектантської групи, контрреволюційна діяльність). Засуджений 21.10.1939 Одеським облсудом до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 21.12.1992 Генеральною прокуратурою України. (П – 5755)

СОКОЛЮК ЮХИМ ІВАНОВИЧ, 1881 р.н., с.Таужне, українець, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 15.04.1938 Гайворонським РВ НКВС (антирадянська діяльність). Засуджений 5.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 22.05.1938. Реабілітований 24.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10431)

СОЛЬСЬКИЙ МАР'ЯН МАРТИНОВИЧ, 1905 р.н., с.Берестяги, поляк, освіта початкова, проживав у с.Хащувате Гайворонського району, залізничник, черговий на ст.Хащувате. Заарештований 13.01.1938 шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС ст.Гайворон (антирадянська агітація: "Радвлада тільки й знає, що випускати позики, аби викачувати з робітників гроші; вона лиш на папері обіцяє добре заможне життя, а насправді робітники й досі живуть надголодь"). Засуджений 15.06.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах, помер у таборах 27.10.1942. Реабілітований 6.08.1966 Кіровоградським облсудом. (П – 8026)

СТАДНИЦЬКИЙ ЗАХАР ФЕДОРОВИЧ, 1892 р.н., с.Мощене, українець, освіта початкова, проживав у с.Струнькове (нині у складі м.Гайворон), робітник графітного комбінату. Заарештований 22.04.1938 Гайворонським РВ НКВС ("у 1930 році брав участь у куркульському антиколгоспному виступі; член контрреволюційного угруповання"). Засуджений 5.06.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 14.06.1938. Реабілітований 10.08.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10426)

СТАНЧИК ВЛАДИСЛАВ ВІКЕНТІЙОВИЧ, 1908 р.н., м.Одеса, поляк, освіта вища (інженер-технолог), проживав у м.Гайвороні, головний інженер маслозаводу. Заарештований 28.09.1937 Гайворонським РВ НКВС (антирадянська агітація: "організовував прослуховування радіопередач із Польщі, вихваляв життя поляків, поширював чутки про недалеку поразку СРСР у війні з капіталістичними країнами"). Засуджений 16.01.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Звільнений 28.09.1947. Реабілітований 15.12.1955 Кіровоградським облсудом. (П – 1421)

СТАРОДУБ ТРИФОН КІНДРАТОВИЧ, 1893 р.н., с.Бандурове, українець, освіта початкова, бригадир теслів колгоспу "Червона хвиля". Заарештований 27.07.1937 Гайворонським РВ НКВС (антирадянська діяльність: "до нього на квартиру приходили сотники політбанди Заболотного Кошовий і Совтус; підтримував письмовий зв'язок із учасником повстанського загону Заболотного Уляном Шматковським, який у 1920 році після розгрому загону втік у Чехословаччину", "агітував проти здачі хліба державі: "В колгоспі грошей не платять, хліб забирають, аби лиш колгоспники голодували – невдовзі настануть часи порахуватись"). Засуджений 26.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9339)

СТЕПОВИЙ ІВАН ОЛЕКСІЙОВИЧ, 1904 р.н., с.Солгутове, українець, письменний, хлібороб. Заарештований 19.03.1930 Хащуватським РВ ДПУ ("участь у куркульській волинці 17-19 березня 1930 року в селі Солгутовому; писав відозви до селян і до представників влади: "Бойкот активові і комсомолові і дзвонарям: дзвони віддайте, а людей не чіпайте, бо як розів'ється лист, то підуть комсомоли у свист, не забувайте", "Бойкот усім собакам! Годі вже царствувати, треба вам покидати, бо ми вам зробимо Варфоломіївську ніч, а найперше Шавер Боніфат Шумський Лисаки Пантелейчики і Вірчак і Бевза і Масло" – *див. Михайло Ольшанський*). Засуджений 12.04.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 8 років ув'язнення у концтаборах. Реабілітований 22.08.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11005)

СТЕФАНОВИЧ АНДРІЙ МИТРОФАНОВИЧ, 1890 р.н., с.Слобідка-Смотрицька Чемеровецького району Хмельницької області, українець, освіта середня (духовна семінарія), проживав у с.Могильне Гайворонського району, без певних занять. Заарештований 27.07.1937 Гайворонським РВ НКВС (контрреволюційна агітація). Засуджений 26.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9340)

СТЕЦЮК ЯКІВ ПАРХОМОВИЧ, 1902 р.н., с.Бандурове, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 27.01.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (підозрювався в агітації проти заходів радянської влади). Особливою нарадою ДПУ УРСР 26.02.1930 справу припинено, з-під варти звільнений. Вдруге, працюючи у колгоспі "Правда", заарештований 27.09.1937 Гайворонським РВ НКВС ("у 1920 служив у повстанському загоні Заболотного, член контрреволюційного угруповання, зводив наклепи на умови життя в СРСР" – *див. Сава Грабовий*). Засуджений 27.11.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 13.12.1937. Реабілітований 5.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 5997, 11516)

СТОЛЯР ОЛЕКСІЙ ОНОПРІЙОВИЧ, 1893 р.н., с.Тур'є Старосамбірського району Львівської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Могильне Гайворонського району, без певних занять. Заарештований 31.10.1937 Гайворонським РВ НКВС (зв'язок з Польщею, антирадянська агітація). Засуджений 16.01.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11321)

СТОЛЯРСЬКИЙ ЮДКО БЕНЦІОНОВИЧ, 1903 р.н., с.Хащувате, єврей, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 18.01.1937 Гайворонським РВ НКВС (антирадянська діяльність). Засуджений 17.08.1937 Одеським облсудом до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки та конфіскацією майна. Реабілітований 29.05.1992 Верховним судом України. (П – 13399)

СТОЯНОВ МИКОЛА ТИМОФІЙОВИЧ, 1900 р.н., м.Кам'янець-Подільський Хмельницької області, українець, освіта середня, проживав у с.Струнькове (нині у складі м.Гайворон), священик, без певних занять. Заарештований 21.09.1937 Гайворонським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 26.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 21.09.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3831)

СТОЯНОВ ТИМІШ ОКСЕНТОВИЧ, 1871 р.н., с.Берізки Кривозерського району Одеської (нині Миколаївської) області, українець, освіта початкова, проживав у с.Солгутове Гайворонського району, без певних занять. Заарештований 23.03.1938 Гайворонським РВ НКВС (антирадянська діяльність). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 28.04.1938. Реабілітований 31.01.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П –10398)

СТРАВИНСЬКИЙ КОСТЯНТИН ОЛЕКСАНДРОВИЧ, 1902 р.н., с.Розсішки Уманського району Київської (нині Христинівського Черкаської) області, поляк, освіта початкова, проживав у с.Хащувате Гайворонського району, начальник залізничної станції. Заарештований 4.02.1938 шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС ст.Гайворон (контрреволюційна діяльність). Засуджений 15.06.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення. Реабілітований 12.11.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3364)

СТРИЖЕНЮК АРСЕН ГРИГОРОВИЧ, 1899 р.н., с.Гайворон, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 14.06.1927 Первомайським окрвідділом ДПУ (підозрювався у антирадянській шпигунській діяльності: "у 1920 році був звільнений із лав Червоної армії за хворобою, потрапив у загін Юрка Тютюнника, з яким пішов у Польщу, у 1922-ому разом з полоненими червоноармійцями і петлюрівцями повернувся з Польщі"). Первомайським окружним прокурором 3.12.1927 справу припинено, з-під варти звільнений 6.09.1927 під підписку про невиїзд. Вдруге заарештований 28.07.1937 Гайворонським РВ НКВС (зв'язок з польською розвідкою, антирадянська пропаганда, висловлювання терористичного характеру). Засуджений 5.09.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 13.12.1937. Реабілітований 24.02.1962 Верховним судом УРСР. (П – 3633, 5568)

СТРИЖЕНЮК ВОЛОДИМИР МАТВІЙОВИЧ, 1892 р.н., м.Гайворон, українець, освіта початкова, проживав у м.Первомайську Миколаївської області, слюсар 7-ої вагонної ділянки ст.Підгородня Одеської області. Заарештований 28.10.1937 шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС ст.Гайворон (контрреволюційна підривна діяльність). Засуджений 25.11.1937 трійкою УНКВС Вінницької області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 11.01.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 4985)

СТРИЖЕНЮК ІВАН ІВАНОВИЧ, 1926 р.н., м.Гайворон, українець, освіта незакінчена вища (Московський автодорожний інститут ім.Молотова), проживав у м.Іртишськ Павлодарської області

(Казахстан), студент. Заарештований 14.11.1947 відділом охорони МДБ ст.Москва Московсько-Рязанської залізниці ("з лютого 1947 року громадсько-корисною працею не займається, живе в режимній зоні м.Москви без прописки; у грудні 1946-го, в лютому, жовтні та листопаді 1947-го затримувався міліцією на вокзалах за хуліганство, за те, що видавав себе співробітником МДБ, за порушення паспортного режиму, дав підписку протягом 24 годин виїхати із столиці, яку порушив – соціально-небезпечний елемент"). Засуджений 12.06.1948 особливою нарадою МДБ СРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 6.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11704)

СТРИЖЕНЮК ІВАН СТЕПАНОВИЧ, 1899 р.н., м.Гайворон, українець, освіта початкова, член колгоспу "Червоний промінь". Заарештований 5.04.1938 Гайворонським РВ НКВС (добровільно пішов служити гетьману Скоропадському, провадив антирадянську діяльність). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 28.04.1938. Реабілітований 3.09.1966 Кіровоградським облсудом. (П – 8070)

СТРИЖЕНЮК МАТВІЙ ДМИТРОВИЧ, 1865 р.н., м.Гайворон, українець, освіта початкова, без певних занять. У 1931 році розкуркулений. Заарештований 5.04.1938 Гайворонським РВ НКВС (антирадянська діяльність: "в роки громадянської війни служив у гетьманській варті і в петлюрівському війську, в період гетьманщини 1918 року був старостою у Гайвороні; у 1930-ому разом зі своїм зятем Стриженюком Іваном Степановичем брав участь у куркульській волинці, розбирав усуспільнене майно; працюючи в колгоспі "Червоний промінь", вихваляв старий царський лад, агітував проти виконання держзобов'язань і підписки на державну позику для оборони країни"). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, дати виконання вироку у справі не зазначено. Реабілітований 3.09.1966 Кіровоградським облсудом. Брати Сергій та Ілля розкуркулені в 1931 році, Іллю вислано на Урал; син Володимир у 1937 році репресований на ст.Підгородня за контрреволюційну діяльність, засуджений до 10 років неволі, помер в ув'язненні 14.07.1942. (П – 8070)

СТРИЖЕНЮК ПЕТРО ПАВЛОВИЧ, 1881 р.н., м.Гайворон, українець, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 3.11.1936 Гайворонським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 3.02.1937 Одеським обласним судом до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав до 5 років. Реабілітований 30.06.1993 Генеральною прокуратурою України. (П – 1214)

ТАРАСЕВИЧ ЙОСИП КАЗИМИРОВИЧ, 1892 р.н., с.Прудижки (Польща), білорус, письменний, член ВКП(б) з 1931 року, проживав у с.Жакчик Гайворонського району, голова колгоспу ім.Дзержинського. Заарештований 3.03.1938 Гайворонським РВ НКВС ("з 1922 року проживав на Гайворонщині; підтримував зв'язки з ворогами народу начальником політвідділу Хащуватської МТС Стаховичем і секретарем райпарткому Павличенком, за їхнім завданням зумисне затягував посівну кампанію, сіяв неякісне зерно, гальмував виконання взятих на себе зобов'язань стахановцями, прийняв у колгосп ряд куркулів: Данила Попела, Парчевського та інших"). Засуджений 8.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 19.10.1938. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградським облсудом. (П – 8946)

ТАРКОВСЬКА МАРІЯ ПАВЛІВНА, 1894 р.н., с.Анциполівка Брацлавського (нині Немирівського) району Вінницької області, полька, неписьменна, проживала у с.Солгутове Гайворонського району, колгоспниця. У 1929 році родина Тарковських розкуркулена. Заарештована 20.11.1937 шляхово-транспортним відділом УДБ НКВС ст.Гайворон (антирадянська контрреволюційна агітація). Засуджена 28.04.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 3 років заслання у Казахстан. Реабілітована 29.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11943)

ТАРКОВСЬКИЙ АЛЬБІН ТИМОФІЙОВИЧ, 1914 р.н., с.Анциполівка Брацлавського (нині Немирівського) району Вінницької області, поляк, освіта неповна середня, проживав у с.Солгутове Гайворонського району, водій Гайворонського районного комітету КП(б)У. Заарештований 27.07.1937 Гайворонським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 29.10.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, даних про виконанння вироку у справі немає. Реабілітований 29.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11942)

ТАРКОВСЬКИЙ ТИМОФІЙ МИХАЙЛОВИЧ, 1885 р.н., с.Анциполівка Брацлавського (нині Немирівського) району Вінницької області, поляк, освіта початкова, проживав у с.Солгутове Гайворонського району, колгоспник, тесля у млині. У 1929 році розкуркулений. Заарештований 27.07.1937

Гайворонським РВ НКВС (антирадянська діяльність). Засуджений 29.10.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, даних про виконанння вироку у справі немає. Реабілітований 29.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11942)

ТЕРПИЦЬ КАЕТАН ФРАНЦОВИЧ, 1891 р.н., м.Андреїв Келецької губернії (Польща), поляк, освіта 4 класи гімназії, проживав у селищі Пролетар при ст.Гайворон, економіст 7-го експлуатаційного району залізничної станції. Заарештований 17.03.1933 шляхово-транспортним відділом ДПУ ст.Гайворон (антирадянська агітація). Засуджений 17.05.1933 особливою нарадою ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край умовно. Реабілітований 31.03.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 7535)

ТЕРПИЦЬ МИХАЙЛО ФРАНЦОВИЧ, 1903 р.н., м.Андреїв Келецької губернії (Польща), поляк, освіта 2 класи народного училища, проживав у с.Струнькове (нині у складі м.Гайворон), бухгалтер поліклініки залізничної станції. Заарештований 5.01.1938 шляхово-транспортним відділом НКВС ст.Гайворон (антирадянська агітація, наклепи на радянську пресу, колективізацію). Засуджений 22.03.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 24.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11869)

ТЕРТУС ФЕДІР ЯКОВИЧ, 1898 р.н., с.Флорине Бершадського району Вінницької області, українець, освіта початкова, проживав у м.Гайворон, бухгалтер залізничної станції. Заарештований 15.01.1938 Гайворонським шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС Південно-Західної залізниці (антирадянська агітація, контрреволюційна діяльність). Засуджений 7.04.1938 трійкою УНКВС Вінницької області до 10 років ув'язнення в далеких таборах. Реабілітований 27.12.1956 Верховним судом СРСР. (П – 3468)

ТИМАНОВСЬКИЙ ВАСИЛЬ АРСЕНОВИЧ, 1895 р.н., с.Солгутове, українець, освіта початкова, без певних занять. У 1931 році розкуркулений. Заарештований 30.03.1938 Гайворонським РВ НКВС (вихваляв дореволюційний лад, агітував проти підписки на державну позику). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 28.04.1938. Реабілітований 4.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8901)

ТИМОФЕЄВ СТАНІСЛАВ ЛАВРОВИЧ, 1880 р.н., м.Дунаївці Хмельницької області, поляк, освіта початкова, проживав у м.Гайвороні, майстер ковбасних виробів райторгхарчу. У 1931 році за невиплату державного податку був засуджений до 2 років неволі. Вдруге заарештований 4.09.1937 шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС ст.Гайворон (антирадянська агітація). Засуджений 26.12.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 6.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11873)

ТИЧКО КАРПО ОЛЕКСІЙОВИЧ, 1891 р.н., с.Долинівка, українець, освіта початкова, рахівник колгоспу ім.Будьонного. Заарештований 17.02.1938 Гайворонським РВ НКВС (контрреволюційна агітація та пропаганда, підривна діяльність у колгоспі). Засуджений 31.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 5.06.1938. Реабілітований 30.03.1988 Кіровоградським облсудом. (П – 8438)

ТКАЧ МАРІЯ ПИЛИПІВНА, 1904 р.н., с.Хащувате, українка, неписьменна, колгоспниця. Заарештована 27.10.1944 Гайворонським РВ НКДБ (зрада Батьківщини: "в роки окупації прийняла німецьке громадянство, користувалась пільгами для фольксдойч"). Засуджена 28.06.1945 особливою нарадою НКВС СРСР до 3 років заслання в Новосибірську область. Реабілітована 6.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9662)

ТКАЧ МИХАЙЛО ВАСИЛЬОВИЧ, 1892 р.н., м.Полонне Хмельницької області, українець, освіта початкова, член РСДРП (меншовики) у 1916-19 роках, кандидат у члени КП(б)У в 1919-ому, проживав у м.Гайвороні, старший диспетчер експлуатаційного району залізничної станції. Заарештований 25.11.1930 дорожно-транспортним відділом ОДПУ ст.Гайворон ("активний просвітянин і петлюрівець: у 1918 році був головою "Просвіти" м.Дубно на Рівненщині, голова театральної секції, товариш голови повітової ради цього міста; у 1919-ому при петлюрівцях був районним комісаром залізничної станції Проскурів, нині Хмельницький, згодом районним комісаром міністерства шляхів УНР, зміцнював петлюрівську владу; згодом не поривав зв'язків із петлюрівцями, які служили на різних радянських посадах"; "будучи сексотом с кличкой "Винниченко", совсем не желал работать: в течение последнего года он не дал ни одного агентурного донесения, и хотя его несколько раз вызывали для инструктажа – он явно симулировал в работе"; "у 20-30-х роках зустрічався не раз у Києві з колишніми петлюрівськими керівниками залізниці").

Особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР 25.10.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 7778)

ТКАЧУК ОКСЕНТ ПАНАСОВИЧ, 1900 р.н., с.Таужне, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 6.04.1933 Грушківським РВ ДПУ (агітація проти посівної кампанії). Засуджений 15.06.1933 особливою нарадою ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 30.11.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 7708)

ТКАЧУК ПИЛИП МИКИТОВИЧ, 1910 р.н., с.Таужне, українець, письменний, колгоспник. У 1926 році як учасник повстанського загону Павленка за нальоти на ревкоми і участь у вбивствах представників радянської влади був засуджений до 8 років неволі, у 1934-ому за крадіжки соціалістичного майна до 3 років неволі. Втретє заарештований 24.03.1938 Гайворонським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність – *див. Пилип Сміляне*ць). Засуджений 31.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 5.04.1938. Реабілітований 12.10.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12369)

ТКАЧУК СЕМЕН ГНАТОВИЧ, 1913 р.н., с.Хащувате, українець, освіта неповна середня, головний кондуктор залізничної станції Гайворон. Заарештований 9.01.1935 Гайворонським шляхово-транспортним відділом НКВС (активна антирадянська агітація). Засуджений 13.06.1935 особливою нарадою НКВС СРСР до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9618)

ТОКМАН ІЦЬКО ГАВРИЛОВИЧ, 1887 р.н., с.Неділкове Кривоозерського (нині Савранського) району Одеської області, єврей, освіта початкова, проживав у с.Хащувате Гайворонського району, службовець, приймальник Грушківського пункту "Союзхліб". Заарештований 15.10.1932 Первомайським РВ ДПУ (приховування золота і валюти). Первомайським РВ ДПУ 4.11.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 7973)

ТОМЕНКО МИКОЛА ПАНТЕЛІЙОВИЧ, 1891 р.н., с.Барська Лука Могилів-Подільського повіту Вінницької області, українець, освіта початкова, проживав у м.Гайвороні, помічник машиніста депо залізничної станції. Заарештований 10.05.1931 шляхово-транспортним відділом ОДПУ ст.Гайворон ("одружившись у 1914 році з релігійною полячкою, Томенко, українець за національністю і православного віросповідання, прийняв католицьку віру, позбавив себе всіх приятелів, окрім поляків, всюди намагався говорити виключно по-польськи; у 1918-20 роках брав участь в роботі петлюрівської "Просвіти", на ст.Гайворон ходив одягненим у національні українські строї, не приховуючи своїх шовіністичних переконань; виступав проти низьких розцінок робітникам, підбивав їх на подачу колективної заяви, кажучи: "В нас усе забирають, зарплату видають малу – при царизмі робітникові жилося значно краще", агітував проти колективізації і хлібозаготівлі"). Засуджений 29.05.1931 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 14.04.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 6531)

ТРАВИНСЬКИЙ ІВАН МАКСИМОВИЧ, 1877 р.н., с.Котовка, українець, освіта початкова, без певних занять. У 1931 році розкуркулений. Заарештований 5.11.1937 Гайворонським РВ НКВС (контрреволюційна агітація проти радянської влади і заходів на селі). Засуджений 17.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 11.12.1937. Реабілітований 12.10.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12366)

ТРОХИМЧУК ПАВЛО КУЗЬМОВИЧ, 1883 р.н., с.Мощене, українець, освіта початкова, візник кооперативу. У 1931 році за невиконання твердого завдання хлібоздачі розкуркулений. Заарештований 27.04.1938 Гайворонським РВ НКВС ("керівник контрреволюційного угруповання-секти "червонодраконівців", які агітують селян виходити з колгоспів, розповсюджують чутки про загибель радвлади, зводять наклепи на партію"). Засуджений 6.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 14.06.1938. Реабілітований 25.01.1958 Кіровоградським облсудом. Двоюрідний брат Дмитро Якимович Трохимчук у 1932 році за контрреволюційну діяльність висланий за межі України. (П – 4042)

ТУРКЕВИЧ МИКОЛА ГНАТОВИЧ, 1902 р.н., м.Гайворон, українець, освіта 2 класи, проживав у с.Таужне Гайворонського району, помічник начальника станції Рижівського цукрового заводу. Заарештований 15.07.1941 оперативним відділом НКДБ ст.Гайворон ("висловлював поразницькі настрої, вихваляв лад царської Росії: "Раніше в мого батька хліба було більше, ніж тепер у будь-якому буфеті чи

магазині"; "Радянська влада добра? Добра, тільки щось довго триває", часто вживав фразу "Жити стало весело, а їсти нічого"). Засуджений 18.07.1941 військовим трибуналом Вінницької залізниці до розстрілу з конфіскацією майна, дати виконання вироку в справі не зазначено. Реабілітований 29.11.1989 Кіровоградським облсудом. (13975 – П)

УЛАНОВСЬКИЙ ЗАХАР СЕМЕНОВИЧ, 1887 р.н., с.Бандурове, українець, письменний, сторож колгоспу "Правда". Заарештований 11.04.1933 Грушківським райвідділом ДПУ (підозрювався у шкідницькій діяльності: отруєнні колгоспних коней). Грушківським РВ ДПУ 9.06.1933 з-під варти звільнений під підписку про невиїзд, 23.06.1933 справу припинено. (П – 1399)

УСАТИЙ ЛАРІОН ГРИГОРОВИЧ (ГЕРАСИМОВИЧ), 1899 р.н., с.Бандурове, українець, письменний, член колгоспу ім.Блюхера, хлібороб-середняк. Заарештований 3.07.1938 Гайворонським РВ НКВС (член сектантської групи "червонодраконівців", контрреволюційна агітація – *див. Пархом Усатий*). Прокуратурою Одеської області 22.07.1940 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3015)

УСАТИЙ ПАРХОМ ІСАКОВИЧ, 1908 р.н., с.Бандурове, українець, письменний, без певних занять, селянин-бідняк. Заарештований 3.07.1938 Гайворонським РВ НКВС ("керівник сектантської групи "червонодраконівців", члени якої систематично проводили зібрання і під виглядом виконання релігійних обрядів вели контрреволюційну агітацію проти заходів партії та уряду, поширювали листівки релігійного змісту, закликали людей не йти голосувати на вибори у Верховну Раду"). Прокуратурою Одеської області 22.07.1940 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3015)

УСАТЮК ОЛЕКСАНДР КОСТЯНТИНОВИЧ, 1916 р.н., с.Таужне, українець, освіта 7 класів, секретар сільської ради. Заарештований 10.11.1936 Гайворонським РВ НКВС ("28.08.1936 виступив у нетверезому стані із контрреволюційною промовою на зборах членів колгоспу "10-річчя Жовтня": при обговоренні присуду військової колегії Верховного суду СРСР по справі троцькістсько-зінов'євської групи сказав, що Троцький разом з Леніним здійснював революцію, що його політика була правильна і вела до соціалізму; після його виступу всі колгоспники мовчки розійшлись; а після зборів були танці, під час яких Усатюк норовив наступити охочому до гопака бідняку Нестору Рижому на босі ноги, а коли той оборонявся, то розбив йому губу й голову"). Засуджений 27.01.1937 Одеським облсудом до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 12.10.1990 Верховним судом УРСР. Вдруге заарештований 11.07.1947 Гайворонським РВ МДБ ("посібницька діяльність німецькій окупаційній владі в роки війни"). Засуджений 13.03.1948 особливою нарадою МДБ СРСР до 8 років тюремної неволі. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (12656, 9968 – П)

УСАТЮК ФРОСИНА ЯКІВНА, 1899 р.н., с.Мощене, українка, освіта початкова, без певних занять. У 1930 році за невиконання держзобов'язань хлібоздачі майно конфісковане, у 1931-ому за несплату держподатків була засуджена до 4 років неволі. Вдруге заарештована 3.11.1937 Гайворонським РВ НКВС ("належність до контрреволюційної секти єговістів, яка називала радянську владу сатанинською, агітувала людей не підкорятись радянському законодавству, не вступати до колгоспів"). Засуджена 17.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, дати виконання вироку в справі немає. Реабілітована 24.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10438)

ФАЙНБЕРГ ХАЇМ ЙОСИПОВИЧ, 1874 р.н., с.Хащувате, єврей, письменний, торговець, член колгоспу "Прогрес". Заарештований 13.10.1932 Первомайським РВ ДПУ ("разом із уродженцями Таужного Шикою Вольковичем Хазином та Срулем Янкелевичем Гуральником підозрювався у спекуляції золотом, валютою та іншими цінностями: при обшуку вилучено золота царського карбування 25 рублів і 10 американських доларів"). Первомайським РВ ДПУ 4.12.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 7971)

ФАЛЮШНИК МИКОЛА ФЕДОРОВИЧ, 1895 р.н., м.Славута Вінницької (нині Хмельницької) області, українець, освіта початкова (двокласна сільська і робітнича вечірня), проживав у м.Гайворон, токар вагоно-ремонтного пункту. Заарештований 15.09.1937 шляхово-транспортним відділом НКВС ст.Гайворон ("при сумнівних обставинах прибув у 1923 році з Польщі разом з кількома іншими реемігрантами, з якими підтримував тісний зв'язок; провадив контрреволюційну діяльність, спрямовану на підрив стахановського руху; шпигунство"). Засуджений 29.10.1937 особливою нарадою НКВС до

розстрілу, дати виконання вироку у справі не зазначено. Реабілітований 24.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11993)

ФЕДОРОВИЧ ПЕТРО ФАБІЯНОВИЧ, 1881 р.н., с.Мястківка Ольгопільського повіту Подільської губернії, поляк, освіта початкова, проживав у м.Гайвороні, головний кондуктор залізничної станції. Заарештований 9.05.1931 шляхово-транспортним відділом ОДПУ ст.Гайворон (антирадянська діяльність: "Був запеклим польським націоналістом, котельником; в період з 1922 по 1931 рік серед службовців вів агітацію проти компартії і радвлади; дружина його серед поляків збирала гроші для оплати релігійної відправи у костелі приїжджим ксьондзам"). Засуджений 29.05.1931 особливою нарадою ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Трійкою при колегії ДПУ УРСР 3.06.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 6533)

ФЕДОРОВИЧ ПИЛИП ФАБІЯНОВИЧ, 1885 р.н., с.Козлівка Піщанського району Молдавської АРСР (нині Вінницької області), поляк, письменний, проживав у с.Струнькове (нині у складі м.Гайворон), селянин-бідняк, без певних занять. Заарештований 27.09.1937 Гайворонським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність із терористичними тенденціями). Засуджений 19.11.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення в далеких таборах. Реабілітований 14.01.1956 Верховним судом СРСР. (П – 3415)

ФЕНЬКО ВАСИЛЬ ВАСИЛЬОВИЧ, 1882 р.н., с.Макошине Конотопського (нині Менського) району Чернігівської області, українець, письменний, проживав у с.Салькове Гайворонського району, завідувач молочної ферми. Заарештований 5.11.1930 Уманським 3-м сектором ДПУ (антирадянська агітація). Уманською дільничною прокуратурою 14.01.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 5299)

ФЕРЕНЕЦЬ АНДРІЙ КОСТЯНТИНОВИЧ, 1899 р.н., с.Солгутове, українець, освіта початкова, без певних занять. У 1930 році розкуркулений і висланий на Урал. Заарештований 28.07.1937 Гайворонським РВ НКВС ("у 1934 році із заслання втік, вів антирадянську агітацію, погрожував активістам колгоспного будівництва, поширював провокаційні чутки, що розстрілюють всіх кращих людей: "Сталін розстрілює троцькістів"). Засуджений 15.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 18.08.1937. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9542)

ФЕРЕНЕЦЬ ІЛЛЯ КАРПОВИЧ, 1909 р.н., с.Солгутове, українець, освіта початкова, коваль паровозно-ремонтного заводу. Заарештований 27.11.1951 особливим відділом МДБ ст.Гайворон (антирадянська агітація, саботаж). Засуджений 26.04.1952 Одеським лінійним судом до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 2.09.1992 Генеральною прокуратурою України. (П – 13506)

ФОРОСТЯНИЙ ІВАН ФЕДОРОВИЧ, 1899 р.н., с.Ташлик, українець, освіта початкова, кандидат у члени ВКП(б) з 1930 року, проживав на ст.Самчинці Немирівського району Вінницької області, завідувач кар'єру 24-ої дистанції колійної служби. Заарештований 18.01.1938 Гайворонським шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС ("викривляв лінію партії на селі в роки колективізації, говорячи про те, що влада розкуркулювала й бідняків, які не хотіли вступати в колгосп; заявляв, що влада пригнічує релігію; співав у церковному хорі"). Прокуратурою Південно-західної залізниці 26.12.1938 справу припинено, з-під варти звільнений. (6751 – П)

ФРОЙМОВИЧ ЛЕЙБА ФРОЇМОВИЧ, 1896 р.н., с.Хащувате, єврей, письменний, конюх колгоспу "Прогрес". Заарештований 3.10.1932 Первомайським РВ ДПУ ("приховував валюту і золото" – конфісковано золотих 10 рублів царського карбування). Первомайським РВ ДПУ 27.11.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 7982)

ФУРМАН МИТРОФАН ЛАРІОНОВИЧ, 1896 р.н., с.Джулинка Бершадського району Вінницької області, українець, письменний, проживав у смт Завалля Гайворонського району, забійник графітного комбінату. Заарештований 4.03.1938 Гайворонським РВ НКВС (антирадянська пропаганда). Засуджений 23.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 29.04.1938. Реабілітований 2.04.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5065)

ХАВКУН ІВАН ФЕДОРОВИЧ, 1893 р.н., с.Могильне, українець, неписьменний, вантажник Хащуватського бурякопункту. Заарештований 16.12.1937 Гайворонським РВ НКВС (антирадянська агітація проти колгоспів). Засуджений 21.05.1938 Одеським облсудом до 5 років ув'язнення у виправно-трудових

таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 8.02.1992 Генеральною прокуратурою України. (П – 13043)

ХАЙКЕЛЕВИЧ ХАЙКЕЛЬ ЗЕЙГЕЛЕВИЧ, 1900 р.н., м.Чечельник Вінницької області, єврей, освіта початкова, проживав у с.Хащувате Гайворонського району, кустар-одноосібник. Заарештований 5.09.1932 Первомайським райвідділом ДПУ ("зберігання золота царського карбування", вилучено при обшуку 30 рублів золотом). Первомайським райвідділом ДПУ 13.09.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 7979)

ХАСИНЕВИЧ ВОЛОДИМИР КОСТЯНТИНОВИЧ, 1895 р.н., с.Кальник Дашівського (нині Іллінецького) району Вінницької області, поляк, освіта початкова, проживав у селищі Сальківського цукрозаводу, бухгалтер цукрозаводу. Заарештований 28.09.1937 Гайворонським РВ НКВС (підозрювався у контрреволюційній пропаганді). Прокуратурою Одеської області 4.06.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2967)

ХАСИНЕВИЧ КАЗИМИР КОСТЯНТИНОВИЧ, 1895 р.н., с.Кальник Дашівського (нині Іллінецького району Вінницької області, поляк, освіта початкова, проживав у с.Салькове Гайворонського району, рахівник цукрозаводу. Заарештований 27.09.1937 Гайворонським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 16.01.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення в далеких таборах. Матеріали виділені в окрему справу. (П – 2705)

ХІЛКОВСЬКИЙ МАР'ЯН СТАНІСЛАВОВИЧ, 1892 р.н., с.М'ястківка Ольгопільського району Вінницької області, українець, письменний, член ВКП(б) у 1919-20 роках, проживав у м.Гайвороні, машиніст залізничної станції. Заарештований 27.08.1937 шляхово-транспортним відділом НКВС ст.Гайворон (антирадянська агітація: "будучи польським націоналістом, зводив наклепи на умови життя в СРСР, вихваляючи при цьому порядки у Польщі; по-шкідницьки ставився до роботи, часто допускав поломки паровоза"). Засуджений 29.09.1937 особливою нарадою при НКВС СРСР до розстрілу, вирок виконано 5.10.1937. Реабілітований 25.01.1958 Верховним судом УРСР. (П – 7759)

ХМАРСЬКИЙ ПИЛИП АНТОНОВИЧ, 1908 р.н., с.Таужне, українець, освіта початкова, проживав у с.Тракт Гайворонського району, вагар на залізничній станції Мощене. У 1930 році розкуркулений. Заарештований 21.03.1933 шляхово-транспортним відділом ДПУ ст.Підгородня (антирадянська агітація проти колгоспного ладу: "Буду горшки носити, але не піду в колгосп – хай вони там виздихають"; "Радянська влада робить працьовитих людей злиднями, наплодили колгоспів, та толку з них мало – доколективізувались до того, що їсти вдома колгоспникам нічого"). Засуджений 20.04.1933 особливою нарадою ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у концтаборі умовно, з-під варти звільнений. Реабілітований 26.11.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 7700)

ХОДОРОВСЬКИЙ ОМЕЛЯН ТИМОФІЙОВИЧ, 1897 р.н., м.Гайворон, українець, письменний, хлібороб. Заарештований 13.04.1931 Грушківським РВ ДПУ (контрреволюційна діяльність: "у роки громадянської війни служив у гетьманській, петлюрівській та Червоній арміях; тримав зв'язок із куркульством, був вибраний куркулями головою сільської ради Гайворона; агітував, щоб у сільраду провели кандидатів-куркулів, а не членів комітету незаможних селян і комосередку; у 1929 році агітував проти вступу в колгосп; у 1930-ому підбурював селян розбирати колгоспне майно й виходити з колгоспу"). Київським облвідділом ДПУ 1.12.1931 справу припинено, з-під варти звільнений "з наміром завербувати співробітником репресивних органів на предмет використання його знайомств по лінії української контрреволюції". Реабілітований 30.06.1998 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 7768)

ХОМЕНКО ОЛЕКСА ТИХОНОВИЧ, 1892 р.н., с.Хвастівці Немирівського району Вінницької області, українець, освіта початкова, проживав на ст.Семки Хмільницького району Вінницької області, начальник станції Південно-Західної залізниці. Заарештований 22.12.1937 шляхово-транспортним відділом НКВС ст.Гайворон (антирадянська агітація). Засуджений 29.12.1937 трійкою УНКВС Вінницької області до розстрілу, вирок виконано 14.01.1938. Реабілітований 6.06.1959 Кіровоградським облсудом. (П – 4746)

ХОМИЦЬКИЙ КОСТЯНТИН САВАТІЙОВИЧ, 1896 р.н., с.Жахнівка Брацлавського (нині Тиврівського району) Вінницької області, українець, освіта середня (Подільська духовна семінарія), проживав у с.Солгутове Гайворонського району, священик. Заарештований 27.07.1937 Гайворонським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність: "гуртував довкруг себе віруючих, влаштовував нелегальні молитовні зібрання, провадив антирадянську агітацію"). Засуджений 20.09.1937 трійкою УНКВС Одеської

області до 8 років ув'язнення в далеких таборах. Реабілітований 5.10.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3353)

ХОРОМАНСЬКИЙ ТАДЕУШ СТАНІСЛАВОВИЧ, 1892 р.н., с.Личі Сквирського повіту Київської губернії, поляк, освіта початкова (міське училище в Житомирі), проживав у м.Гайворон, обліковець депо залізничної станції. Заарештований 10.05.1931 шляхово-транспортним відділом ОДПУ ст.Гайворон ("син потомственого дворянина, має дім і 300 сажнів садиби; агітував проти закриття костелу як у Гайвороні, так і в селах Мощене, Салькове та інших, виступав проти колективізації"). Засуджений 29.05.1931 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 14.04.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 6532)

ЦИВІНСЬКИЙ СТЕПАН ЮЛІАНОВИЧ, 1890 р.н., смт Рожище Волинської області, поляк, освіта початкова, проживав у м.Гайвороні з 1921 року, машиніст депо. Був заарештований 10.05.1931 за антирадянську агітацію, пробув під вартою 1 місяць; у 1932-ому "з контрреволюційною метою, мотивуючи продовольчими проблемами, намагався зірвати демонстрацію 1 травня", 14.08.1932 справу припинено. Втретє заарештований 8.09.1937 Гайворонським шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС ("у 1933 році на відкритих робітничих зборах виступив із промовою, що радвлада годує робітників погано, внаслідок чого вони пухнуть; виступав проти стахановського руху на транспорті; за шкідництво в роботі мав 13 дисциплінарних стягнень; підтримує зв'язок із перебіжчиками з Сарн Фалішняком, Тихоном Марченком та Глібом Антиповим; приховує свою національність, називаючи себе українцем"). Засуджений 20.10.1937 НКВС і Прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 29.10.1937. Реабілітований 24.01.1958 Верховним судом УРСР. (П – 4010)

ЦИМБАЛ ДАНИЛО ДМИТРОВИЧ, 1883 р.н., с.Велика Киріївка Бершадського району Вінницької області, українець, освіта початкова, проживав у смт Завалля Гайворонського району, робітник графітного комбінату. Заарештований 16.02.1938 Гайворонським РВ НКВС (керівник та організатор контрреволюційної повстанської групи, антирадянська агітація). Засуджений 23.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 29.04.1938. Реабілітований 2.04.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5066)

ЦИМБАЛИСТИЙ ВЛАС ВАСИЛЬОВИЧ, 1910 р.н., с.Таужне, українець, освіта 4 класи, рядовий 210-го армійського запасного стрілецького полку. Заарештований 4.07.1944 Гайворонським РВ НКДБ (в роки німецької окупації працював продавцем магазину). Засуджений 16.04.1945 військовим трибуналом 26-ої Алтайської стрілецької дивізії до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 5.07.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 14224)

ЦИМБАЛИСТИЙ ПИЛИП ВАСИЛЬОВИЧ, 1897 р.н., с.Таужне, українець, освіта середня, вчитель школи. Заарештований 23.08.1937 Гайворонським РВ НКВС (зв'язок з білоемігрантом). Засуджений 14.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Особливою нарадою НКВС СРСР 21.04.1940 справу припинено, з-під варти звільнений. Реабілітований 30.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11653)

ЧАБАН ПРОКІП ТИМОФІЙОВИЧ, 1898 р.н., с.Переямпіль, українець, освіта початкова, проживав у с.Тарасівка Вільшанського району, завгосп колгоспу. Заарештований 10.09.1937 Вільшанським РВ НКВС ("активний учасник петлюрівських загонів в роки громадянської війни; вів антирадянську агітацію"). Засуджений 28.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років позбавлення волі в далеких таборах. Особливою нарадою НКВС СРСР 28.12.1943 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3414)

ЧАЙКОВСЬКИЙ ІВАН МИКОЛАЙОВИЧ, 1892 р.н., с.Різдвяне Трамбовельського округу (Галичина), українець, освіта початкова, проживав у с.Мощене Гайворонського району, їздовий колгоспу ім.Сталіна, хлібороб. Заарештований 9.07.1938 Гайворонським РВ НКВС ("у 1916 році під Рівним був полонений царською армією, відправлений у Київ, лишився жити в Росії; вороже налаштований до радвлади, в роки колективізації агітував не вступати в колгоспи; у 1933-ому році з метою викликати невдоволення робітників Могильненського радгоспу підсипав у борошно пісок, за що був звільнений з роботи; у 1937 році на батьківських зборах у клубі виступив проти радянської школи; у 1938-ому крав у колгоспі посівний матеріал"). Одеським облсудом 21.10.1939 виправданий, справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 1356)

ЧАПЛИЦЬ БОЛЕСЛАВ АПОЛЛІНАРІЙОВИЧ, 1909 р.н., м.Кам'янець-Подільський Хмельницької області, поляк, освіта початкова, проживав у селищі Пролетар при ст.Гайворон, диспетчер тяги 8-го відділення паровозної служби. Заарештований 23.12.1937 шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС ст.Гайворон (шпигунська діяльність на користь Польщі). Засуджений 28.04.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення в далеких таборах. Реабілітований 17.02.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3361)

ЧАПЛИЦЬ БРОНІСЛАВ АПОЛЛІНАРІЙОВИЧ, 1914 р.н., м.Одеса, поляк, освіта – фабрично-заводське училище, виключений із членів ВЛКСМ, проживав у м.Гайвороні, слюсар паровозо-ремонтного заводу. Заарештований 30.12.1937 шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС ст.Гайворон (підозрювався у контрреволюційно-троцькістській шпигунській діяльності). Гайворонською дільничною прокуратурою 8.02.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3361)

ЧЕБАНОВ ЛЕОНІД АМБРОСІЙОВИЧ, 1914 р.н., м.Молокин Рибницького району (Молдова), молдаванин, освіта вища, проживав у м.Гайвороні, директор середньої школи. Заарештований 15.02.1945 транспортним відділом НКДБ ст.Гайворон ("під час німецької окупації працював перекладачем румунської жандармерії"). Військовим трибуналом Вінницького гарнізону 30.01.1946 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 6326)

ЧЕБАТУЛЬ ЙОСИП ІВАНОВИЧ, 1898 р.н., Віленська губернія (Литва), поляк, освіта початкова, проживав у с.Струнькове (нині у складі м.Гайворон), бухгалтер "Транспортхарчу". Заарештований 1.09.1937 Гайворонським РВ НКВС (антирадянська пропаганда). Засуджений 5.11.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 5.11.1937. Реабілітований 20.07.1957 Верховним судом СРСР. (П – 3775)

ЧЕРНЕЦЬ ГОРПИНА ДМИТРІВНА, 1907 р.н., с.Брідок Теплицького району Вінницької області, українка, освіта початкова, проживала у с.Салькове Гайворонського району, працювала поденно у колгоспі ім.Паризької комуни. Заарештована 29.07.1937 Гайворонським РВ НКВС ("розповсюджувала пісні антирадянського змісту, зокрема співала колгоспникам пісню "Грає Сталін на скрипочку, а струни із рути, як заграє – серце в'яне, що в сільраді чути", яку їй переписала сестра Степанида Мельник" – *див. "Некіровоградщина", книга п'ята* – із с.Брідок на Вінниччині). Засуджена 1.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 21.12.1988 Кіровоградським облсудом. (П – 8567)

ЧЕРНЕЦЬ ПЕТРО ОЛЕКСІЙОВИЧ, 1888 р.н., с.Велика Мочулка Теплицького району Вінницької області, українець, неписьменний, проживав у с.Салькове Гайворонського району, хлібороб-одноосібник. У 1930 році розкуркулений і за невиконання плану хлібозаготівлі був засуджений до 1,5 року неволі, у 1931-ому втік з тюрми, перейшов на нелегальне становище, разом із Задорожним написав листівку з закликом різати активістів села; у 1932-ому за крадіжку корови у Григорія Коренчука і погрози вбивством як активітові був засуджений до 2 років в'язниці. Втретє заарештований 29.07.1937 Гайворонським РВ НКВС ("вів контрреволюційну пропаганду проти заходів партії у сільському господарстві, владу називав грабіжницькою, керівників її обзивав нецензурними словами; змушував свою дружину Горпину поширювати зміст пісні антирадянського змісту"). Засуджений 1.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, дати виконання вироку у справі не вказано. Реабілітований 21.12.1988 Кіровоградським облсудом. (П – 8567)

ЧЕРНІЄНКО КОСТЯНТИН ТАРАСОВИЧ, 1892 р.н., с.Котовка, українець, освіта неповна середня (Миколаївське військове училище прапорщиків, 1917), служитель релігійоного культу. У 1922 році за нелегальний перехід кордону затримувався органами ЧК на 26 діб. Вдруге заарештований 26.09.1937 Гайворонським РВ НКВС ("з 1913 року на службі в царській армії; у 1920-ому мобілізований у кавалерійський дивізіон Червоної армії: разом із 18-ма контрреволюційно налаштованими офіцерами на конях із легким кулеметом дизертирували від червоних, намагались пробитись у Румунію, побіля м.Окниці, Молдова, оточені червоною частиною, одного вбито, решта втекли; Костянтин вернувся в своє село, через 10 місяців у липні 1921-го пішов у повстанський загін Заболотного на командну посаду, розстрілював комуністів і співчуваючих радянській владі, невдовзі змушений емігрувати в Румунію – м.Брашул, працював військовонайманцем, у травні 1922 нелегально перейшов кордон у бік СРСР"). Засуджений 17.12.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 28.12.1937.

Реабілітований 29.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Брат дружини Ван Тягнибіда, доброволець армії УНР, емігрував у 1921 році в Румунію, змінив прізвище на Росненко – з ним Чернієнко листувався до 1930 року. (П – 10707)

ЧЕРНЯВСЬКА МОНІКА АНТОНІВНА, 1886 р.н., с.Ренупоєн Віленської губернії (Литва), полька, освіта початкова, член ВКП(б), проживала у м.Гайвороні, завідувач дитячих ясел залізничної станції. Заарештована 30.12.1937 шляхово-транспортним відділом НКВС ст.Гайворон (зв'язок з родичами за кордоном, антирадянська агітація). Засуджена 22.03.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 24.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11868)

ЧЕРНЯВСЬКИЙ АДАМ ІВАНОВИЧ, 1876 р.н., с.Козловка Курляндської губернії (Латвія), поляк, освіта початкова, член ВКП(б) у 1919-1937 роках, проживав у с.Струнькове (нині у складі м.Гайворон), комірник депо залізничної станції. Заарештований 28.01.1938 шляхово-транспортним відділом НКВС ст.Гайворон (контрреволюційна діяльність, зв'язок з родичами за кордоном). Засуджений 10.06.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11875)

ЧЕРЧЕЛЮК АНДРІЙ ІВАНОВИЧ, 1920 р.н., с.Могильне, українець, освіта початкова, сторож колгоспу "Трактор". Заарештований 4.03.1949 Гайворонським РВ МДБ (антирадянська діяльність: "в липні 1948 року поширив у селі дві листівки антирадянського змісту; 15.10.1948 судовою психіатричною експертизою виявлені ознаки психіатричної деградації й епілептичного слабомислення; уривок із листівки: "Вам барбосам житя не буде на земном шарі тібе комуніст й большевик треба крепко подумать до чого ти довів народ із своєй злодейской політікой й кому ето наравіца" – уривок із листівки, правопис збережено"). Одеським облсудом 30.03.1949 на основі експертизи застосовано примусове лікування із суворою ізоляцією у Казанській психіатричній лікарні. Одеським обласним судом 24.09.1952 справу припинено у зв'язку з виздоровленням хворого і відправленням його за місцем проживання. (П – 6757)

ЧИЖЕВСЬКИЙ КАРПО КИРИЛОВИЧ, 1891 р.н., с.Ситківці Немирівського району Вінницької області, українець, освіта початкова, черговий залізничної станції Ситківці. Заарештований 23.01.1938 шляхово-транспортним відділом НКВС ст.Гайворон (підозрювався у контрреволюційній підривній діяльності). Утримувався у в'язниці м.Гайворона. Шляхово-транспортним відділом НКВС ст.Гайворон 3.04.1938 справу припинено, з-під варти звільнений. Брата Павла у січні 1919 року за контрреволюційну діяльність, участь у єврейських погромах розстріляно ЧК; брат Іван служив у війську армії УНР; батько у 1930 році розкуркулений і висланий за межі України; сестра Якубенко у 1933 році розкуркулена; двоюрідний брат Яків Якубенко у 1932 році розкуркулений і висланий на північ. (П – 4295)

ЧОВГУН ІВАН ТРОХИМОВИЧ, 1899 р.н., м.Вознесенськ Миколаївської області, українець, освіта середня (Київське технічне училище), проживав у м.Гайвороні, майстер паровозо-ремонтного заводу. Заарештований 28.10.1937 шляхово-транспортним відділом НКВС ст.Гайворон (антирадянська діяльність: "член шпигунсько-диверсійної Польської організації військової – ПОВ, метою якої було відокремити Україну від СРСР і приєднати до Польщі, за завданням якої здійснював шкідництво при ремонті паровозів: із 28 відремонтованих у 1937 році паровозів 14 повертали неодноразово на повторний ремонт, що дезорганізовувало всю роботу паровозного цеху й приносило збитки – один Човгун завдав збитків на 50 тисяч рублів"). Засуджений 22.12.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 2.01.1938. Реабілітований 27.10.1959 трибуналом Київського військового округу. Кіровоградським обласним судом 27.12.1956 було заведено справу проти сержанта Мінчина та лейтенанта Шичаніна, які систематично зі зброєю в руках під час допитів вибивали свідчення і змушували звинувачуваних підписувати протоколи, але оскільки Мінчин загинув на фронті, а Шичанін помер у 1956 році, справу закрито. (П – 7771)

ЧОРНИЙ ІВАН СЕРГІЙОВИЧ, 1894 р.н., с.Осіївка Бершадського району Вінницької області, українець, освіта 2 класи, проживав у с.Солгутове Гайворонського району, без певних занять. У 1930 році був засуджений до 5 років неволі. Вдруге заарештований 27.07.1937 Гайворонським РВ НКВС (контрреволюційна агітація проти заходів партії та уряду). Засуджений 11.10.1937 трійкою УНКВС Вінницької області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Брат Макар у 1930 році висланий на Сибір, брат Корній репресований за поширення нелегальних листівок. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8823)

ЧОРНИЙ КОРНІЙ СЕРГІЙОВИЧ, 1892 р.н., українець, письменний, проживав у с.Юзефпіль (нині с.Бугове) Гайворонського району, без певних занять. Заарештований 8.09.1937 Гайворонським РВ НКВС (контрреволюційна агітація проти колгоспів). Засуджений 23.10.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 5.11.1937. Реабілітований 20.07.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3523)

ЧОРНОПИЩУК ТИМІШ САВОВИЧ, 1899 р.н., с.Байбузівка Савранського району Одеської області, письменний, проживав у смт Завалля Гайворонського району, електромоторист графітного комбінату. У 1922 році за пограбування під час служби в Червоній армії був засуджений до 5 років неволі, звільнений у 1925-ому; у 1926-ому за пограбування був засуджений Одеським облсудом до 10 років тюрми. Через 5 місяців за касацією звільнений; у 1928-ому колегією ОДПУ висланий на 3 роки в Соловецькі табори, звільнений у 1931 році. Вчетверте заарештований 16.12.1937 Гайворонським РВ НКВС ("провадив антирадянську агітацію, виступав проти позики на оборону країни, вихваляв життя у фашистських країнах, зводив наклепи на вождя партії тов.Сталіна, висловлював терористичні наміри на адресу комуністів і активістів села"). Засуджений 27.12.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 2.01.1938. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9612)

ШАБАТУРА ПЕТРО ГНАТОВИЧ, 1915 р.н., м.Київ, українець, освіта 7 класів, проживав у м.Гайвороні, перукар. Заарештований 8.04.1944 Гайворонським РВ НКДБ ("в роки німецької окупації відкрив перукарню й обслуговував німецьких поліцаїв та жандармів; влітку 1942 року нелегально перейшов Південний Буг у с.Солгутове на румунську територію, староста села Юрій Плахотнюк хотів Шабатуру затримати, але він втік, переплив Буг, мокрим пішов у жандармерію і заявив на Плахотнюка, жандарми арештували Плахотнюка, побили, тримали в ув'язненні два тижні; після вигнання німців Шабатура запросив Плахотнюка в хату своїх батьків у Солгутовому, випив з ним. А потім вивів надвір і застрелив старосту, який допомагав партизанам харчами", версія Шабатури: "влітку 1942 року я провідував у Солгутовому своїх батьків, а він збирався мене арештовувати, то я втік; після вигнання німців у хаті моїх батьків ми випивали в присутності лейтенанта Червоної армії, який надворі взнав, що Плахотнюк служив старостою і вистрілив у нього, а другим пострілом дострелив його я"). Засуджений 6.11.1944 трибуналом військ НКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки та конфіскацією майна. Реабілітований 7.05.1990 Кіровоградським облсудом. (13929 – П)

ШАМОТІЄНКО АНДРОН ДЕМ'ЯНОВИЧ, 1886 р.н., с.Завадівка Теплицького району Вінницької області, українець, освіта початкова, без певних місця проживання і занять. Заарештований 28.07.1937 Гайворонським РВ НКВС (агітація проти колгоспного будівництва на селі). Засуджений 22.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 22.06.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 1675)

ШАПОВАЛ МУСІЙ ЗАХАРОВИЧ, 1885 р.н., с.Улянівка (нині с.Тополі), українець, освіта початкова, проживав у с.Хащувате Гайворонського району, без певних занять. Заарештований 4.11.1937 Гайворонським РВ НКВС (антирадянська агітація, зв'язки із релігійними сектантами). Засуджений 17.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 11.12.1937. Реабілітований 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10432)

ШАРАНДАК ГАЛИНА СВИРИДІВНА, 1920 р.н., с.Могильне, українка, освіта незакінчена вища (філологічний факультет Одеського університету), проживала у м.Одеса, студентка. Заарештована 20.03.1946 Одеським НКДБ (членство в ОУН, антирадянська агітація). Засуджена 7.06.1946 трибуналом військ НКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітована 2.08.1991 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12775)

ШВАЙДЕЦЬКИЙ ЙОСИП АНТОНОВИЧ, 1915 р.н., с.Янів (нова назва Іванів) Калинівського району Черкаської області, поляк, освіта початкова, член ВЛКСМ, працював на лінійно-технічному вузлі зв'язку м.Вінниці. Заарештований 23.12.1937 шляхово-транспортним відділом Гайворонського УДБ НКВС (антирадянська агітація та діяльність: "підтримував зв'язок із репресованими Янковським, Ликом, Гачковським, займався шкідницькою діяльністю: спалив електромотор, зривав плани ремонту машин, у листопаді 1936 року зумисне вивів з ладу обидві динамомашини, зірвавши слухання робітниками по радіо доповідь тов.Сталіна на 8-ому Надзвичайному з'їзді рад, так само зумисною аварією на

електростанції зірвав слухання радіопередач у дні жовтневих свят 1936 року"). Засуджений 28.04.1938 особливою нарадою при НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 13.07.1955 Верховним судом СРСР. (П – 1911)

ШВЕЦЬ ЗЕЛЬМАН ГЕДАЛЬОВИЧ, 1890 р.н., с.Хащувате, єврей, письменний, кожушник артілі "Власна праця". Заарештований 3.10.1932 Первомайським РВ ДПУ ("спекуляція золотом, валютою, цінностями" – вилучено 10 американських доларів). Первомайським РВ ДПУ 26.10.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 7996)

ШЕМЕТА МОТРЯ ПЕТРІВНА, 1895 р.н., с.Дібрівка Хмільницького району Вінницької області, українка, письменна, проживала у м.Гайвороні, домогосподарка. Заарештована 25.01.1947 УМДБ Одеської області (член нелегальної секти "істинно православних християн"). Засуджена 28.05.1947 Одеським облсудом до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав до 5 років. Реабілітована 31.01.1992 Генеральною прокуратурою України. (П – 13047)

ШЕПЕЛЕНКО ЛЕОНІД ТРОХИМОВИЧ, 1916 р.н., м.Харків, українець, освіта вища (медичний інститут), проживав у с.Могильне Гайворонського району, завідувач лікарні. Заарештований 29.04.1944 Грушківським РВ НКДБ (підозрювався у антирадянській агітації, зв'язках з німецькими окупантами). Військовим трибуналом 26-ої Алтайської запасної стрілецької дивізії 13.10.1944 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2793)

ШЕПЕЛЮК КОСТЯНТИН МИКИТОВИЧ, 1892 р.н., с.Острожани Попівської волості Липовецького повіту Київської губернії (нині Жашківського району Черкаської області), українець, письменний, член КП(б)У до 1933 року, проживав у с.Ташлик Гайворонського району, без певних занять. У 1935 році був засуджений за злодійство до 2 років неволі. Вдруге заарештований 2.11.1937 Гайворонським РВ НКВС (антирадянська діяльність: "у 1918 році служив у петлюрівській армії; разом із розкуркуленими жителями села поширював поразницькі настрої серед колгоспників, пророкував радянській владі загибель, компрометував керівників партії та уряду"). Засуджений 27.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 12.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9294)

ШЕПЕТ ОСТАП СЕМЕНОВИЧ, 1910 р.н., с.Бандурове, українець, освіта початкова, до служби в армії член колгоспу ім.Хрущова, червоноармієць 287-го стрілецького полку 51-ої стрілецької дивізії. Заарештований 23.08.1940 оперативною групою особливого відділу ГУДБ НКВС СРСР ("в період бойових дій на фінському фронті потрапив у оточення на Карельському перешийку, був поранений у голову й підібраний фінами; у полоні з 24.02.1940 піддавався антирадянській ідеологічній обробці"). Засуджений 15.06.1942 особливою нарадою НКВС СРСР до ув'язнення у виправно-трудових таборах на період війни, 15.02.1946 з-під варти звільнений. Реабілітований 12.06.1958 трибуналом Московського військового округу. (П – 4446)

ШЕСТЕЛЬ ПАВЛО ХОМОВИЧ, 1921 р.н., с.Н-Андріївка Єльнинського району Смоленської області (Росія), росіянин, освіта неповна середня, без певного місця проживання і роду занять. Заарештований 5.08.1944 транспортним відділом НКДБ ст.Гайворон (дезертирство із лав Червоної армії, полон). Транспортним відділом НКДБ Вінницької залізниці 10.10.1944 справу направлено в спецтабір НКВС для подальшої фільтрації. (П – 6327)

ШИНКАРУК ТИМІШ МАРКОВИЧ, 1897 р.н., с.Таужне, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 6.11.1929 Первомайським окрвідділом ДПУ (член антирадянського куркульського угруповання, агітував проти колгоспів та держхлібозаготівлі – *див. Федір Древницький*). Засуджений 12.02.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 10 років ув'язнення у концтаборах. Трійкою при НКВС УРСР 17.06.1936 справу припинено, достроково звільнений 5.07.1936. Реабілітований 6.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11823)

ШЛЕЙЛЯЙН ВЛАДИСЛАВ РОМУАЛЬДОВИЧ, 1896 р.н., м.Іллінці Вінницької області, поляк, освіта початкова, проживав у с.Салькове Гайворонського району, рахівник цукрового заводу. Заарештований 28.09.1937 Гайворонським РВ НКВС (антирадянська наклепницька агітація). Засуджений 16.01.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 10.04.1959 Верховним судом УРСР. (П – 4719)

ШЛЯХІВСЬКИЙ АРХИП КАРПОВИЧ, 1894 р.н., с.Ташлик, українець, письменний, проживав у с.Струнькове (нині у складі м.Гайворон), слюсар паровозного заводу, залізничної станції. Заарештований

11.01.1938 Гайворонським шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС (контрреволюційна підривна діяльність). Засуджений 7.04.1938 трійкою УНКВС Вінницької області до розстрілу, вирок виконано 25.04.1938. Реабілітований 1.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9654)

ШЛЯХІВСЬКИЙ ІВАН ВАСИЛЬОВИЧ, 1915 р.н., с.Ташлик, українець, освіта початкова, проживав у м.Гайвороні, боєць пожежної команди. Заарештований 21.02.1946 транспортним відділом НКДБ Вінницької залізниці (глумився над потребами радянського уряду). Військовим трибуналом Вінницької залізниці 8.04.1946 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 6328)

ШМАТКІВСЬКИЙ ТИМІШ АНДРІЙОВИЧ, 1884 р.н., с.Бандурове, українець, освіта середня, фельдшер медпункту. Заарештований 1.09.1937 Гайворонським РВ НКВС (контрреволюційна пропаганда, агітація проти підписки на державну позику). Засуджений 26.09.1937 трійкою УНКВС до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 5.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8807)

ШПАКІВСЬКИЙ СТЕФАН ХОМОВИЧ, 1871 р.н., с.Стрельники Шпиківського (нині Тульчинського) району Вінницької області, українець, освіта початкова, проживав у с.Мощене Гайворонського району, продавець магазину Могильнянського бурякорадгоспу. Заарештований 25.08.1937 Гайворонським РВ НКВС (зв'язок з Польщею, контрреволюційна агітація). Засуджений 17.11.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до розстрілу, вирок виконано 11.12.1937. Реабілітований 16.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11356)

ШТЕЙН-ШТЕЙНЕР ЮХИМ СТЕФАНОВИЧ, 1899 р.н., німецька колонія Шульцеве Одеської області, німець, письменний, проживав у с.Струнькове (нині у складі м.Гайворона), машиніст водогону залізничної станції. Заарештований 4.12.1937 шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС ст.Гайворон (антирадянська агітація). Засуджений 2.01.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 18.10.1958 Кіровоградським обласним судом. (П – 4563)

ШУМСЬКИЙ МИХАЙЛО АНДРІЙОВИЧ, 1898 р.н., с.Солгутове, українець, письменний, черговий по депо ст.Гайворон. У 1928 році розкуркулений. Заарештований 28.10.1937 Гайворонським шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС ("в роки громадянської війни служив у військових формуваннях Петлюри; провадив активну антирадянську агітацію, займався шкідництвом, спрямованим на руйнування паровозного парку; разом із батьком був членом релігійної громади Солгутового, в їхньому будинку у 1924 році була оновлена ікона, а згодом під їхнім керівництвом був організований похід на Сафотову долину; підтримував зв'язок з ворогами народу, нині засудженими, колишнім заступником начальника депо Скартишевським і Тимофієм Янішевським"). Засуджений 26.11.1937 трійкою УНКВС Вінницької області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 27.12.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 8311)

ШУМСЬКИЙ ПЕТРО СЕМЕНОВИЧ, 1859 р.н., с.Солгутове, українець, неписьменний, хлібороб. Заарештований 20.03.1930 Хащуватським райвідділом міліції ("участь у куркульській волинці 17-19 березня 1930 року в селі Солгутовому" – *див. Михайло Ольшанський*). Первомайським окрвідділом ДПУ 9.04.1930 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 11005)

ЩЕНСЬКИЙ ВІКЕНТІЙ ХОМОВИЧ, 1891 р.н., с.Зволєнь Козеніцького повіту Радомської губернії (Польща), поляк, освіта початкова, член ВКП(б) з 1925 року, проживав у с.Струнькове (нині у складі м.Гайворона), машиніст паровозного депо. Заарештований 13.12.1937 шляхово-транспортним відділом НКВС ст.Гайворон ("підтримував письмовий зв'язок із родичами у Польщі, мав стосунки із польським контрреволюційним елементом: Гачковським, Заболотним і Фалюшняком, згодом репресованими за першою категорією; вихваляв фашистський лад Польщі, зводив наклепи на СРСР, чинив опір стахановському рухові на залізниці"). Засуджений 1.02.1938 НКВС СРСР до розстрілу, вирок виконано 16.02.1938. Реабілітований 6.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11998)

ЮРІЙ ОЛЕКСАНДР САВОВИЧ, 1925 р.н., с.Могильне, українець, освіта 9 класів, член ВЛКСМ, проживав у м.Білгород-Дністровський Ізмаїльської (нині Одеської) області, військовослужбовець з 1944 року, старшина школи курсантів артилерії військової частини 28907. Заарештований 20.05.1949 відділом контррозвідки МДБ військової частини 44259 (антирадянська діяльність: "у квітні 1948 року під час політзанять про відміну карткової системи на продовольчі товари ширвжитку і проведення грошової реформи заявив: "У селах люди голодують, бо нема хліба, це лиш у газетах пишуть, що люди живуть

заможно, а коли отримаєш листа з дому, то бачиш протилежне; ось недавно мати написала з Могильнрго, що її сусідка вкрала кицьку, щоб зварити її і з'їсти"). Засуджений 17.11.1949 трибуналом військової частини 61410 у м.Тирасполі, Молдова, до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 4 роки та медалі "XXX років Радянській армії і флоту". Звільнений у вересні 1954 року. Реабілітований 12.02.1957 трибуналом Одеського військового округу. (П – 6959)

ЮРЧЕНКО МАТВІЙ СТЕПАНОВИЧ, 1895 р.н., с.Мощене, українець, освіта початкова, без певних занять. У 1931 році розкуркулений. У 1940 році засуджений до 2 років 6 місяців неволі за відмову працювати у сфері суспільного виробництва через свої релігійні переконання. Вдруге заарештований 24.01.1947 УМДБ Одеської області (член нелегальної секти "істинно православних християн"). Засуджений 29.05.1947 Одеським облсудом до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав до 5 років. Реабілітований 30.04.1992 Генеральною прокуратурою України. (П – 13228)

ЮРЧЕНКО НИЧИПІР СТЕПАНОВИЧ, 1889 р.н., с.Мощене, українець, освіта початкова, без певних занять. У 1931 році за невиконання твердого завдання хлібоздачі розкуркулений, того ж року засуджений до 2 років неволі за невиконання державних зобов'язань. Вдруге заарештований 27.04.1938 Гайворонським РВ НКВС ("член контрреволюційного угруповання-секти "червонодраконівців", які агітують селян виходити з колгоспів, розповсюджують чутки про загибель радвлади, зводять наклепи на партію"). Засуджений 6.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 14.06.1938. Реабілітований 25.01.1958 Кіровоградським облсудом. Брат Матвій, учасник повстанського угруповання, із села зник, оголошений у розшук. (П – 4042)

ЮРЧЕНКО ОЛЕКСАНДР КАРПОВИЧ, 1916 р.н., с.Соломія, українець, освіта 9 класів, член ВКП(б) з травня 1941 року, голова сільської ради. Заарештований 31.03.1944 Гайворонським РВ НКДБ ("в роки румунської окупації працював секретарем сільської управи, мав зв'язки з Бандурівською жандармерією; в момент зустрічі Нового, 1942 року, у приміщенні школи виступив із промовою, в якій зводив наклепи на радянську владу, а владу і порядки румунських загарбників вихваляв"). Засуджений 7.11.1944 трибуналом військ НКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 29.11.1989 Кіровоградським облсудом. (П – 10499)

ЮРЧЕНКО СТЕПАН ПАРФЕНТІЙОВИЧ, 1877 р.н., с.Мощене, українець, освіта початкова, проживав у с.Капітанка Голованівського району, хлібороб. Заарештований 31.10.1931 Голованівським РВ ДПУ (агітація проти колективізації). Засуджений 26.11.1931 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання на північ. Реабілітований 18.11.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 6482)

ЮХМАН ПЕЙСЕ АРОНОВИЧ, 1903 р.н., с.Хащувате, єврей, освіта початкова, ломовий візник. Заарештований 13.10.1932 Первомайським райвідділом НКВС (підозрювався у приховуванні золота й іноземної валюти). Первомайським РВ НКВС 4.12.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 7983)

ЮХТМАН АВРААМ ЄЛЬОВИЧ, 1903 р.н., с.Хащувате, єврей, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 18.01.1937 Гайворонським РВ НКВС (антирадянська діяльність). Засуджений 17.08.1937 Одеським облсудом до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 29.05.1992 Верховним судом України. (П – 13399)

ЯКИМЕНКО МАР'ЯН ФЕДОРОВИЧ, 1914 р.н., с.Бандурове, українець, освіта 7 класів, проживав на ст.Черусти Московської області, машиніст паровоза ст.Черусти Московсько-Казанської залізниці. Заарештований 7.03.1948 відділом охорони МДБ ст.Гайворон ("під час німецької окупації працював інструктором-машиністом паровозного депо, допомагав німцям у нормальній роботі залізниці; у своїй автобіографії, писаній для німецької влади, що є у справі як речовий доказ, зводив наклепи на політику радянського уряду, ВКП(б) і ленінського комсомолу – пізніше Якименко пояснював, що так біографію порадив йому написати підпільник Федоров, аби ввійти до окупантів у довіру"). Засуджений 21.04.1948 військовим трибуналом Вінницької залізниці до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років, медалей "За взяття Будапешта" і "За перемогу над Німеччиною" (порушено клопотання про позбавлення ордена Слави 3-го ступеня, медалей "За відвагу"

і "За бойові заслуги") та конфіскацією майна. Звільнений у 1953 році. Реабілітований 29.07.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. У 1930 році батько розкуркулений і посаджений у Первомайську тюрму, звідки звільнений у 1933-ому. (14003 – П)

ЯЛОВЕНКО ДМИТРО ЙОСИПОВИЧ, 1873 р.н., с.Посад-Покровське Білозерського району Херсонської області, українець, письменний, проживав у с.Струнькове (нині у складі м.Гайворон), сторож млина №5. Заарештований 18.03.1938 Гайворонським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність: "до революції мав поміщицьке господарство: 300 десятин орної землі, 50 коней, 15 пар биків, сільгоспреманент, біля чого постійно працювали 20 батраків, а сезонно іще півсотні; вів агітацію проти колгоспного ладу, вихваляв життя до революції: "Ніколи населення тоді не знало голоду й черг, тому радянська влада довго існувати не буде"). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 28.04.1938. Реабілітований 12.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Брат Гаврило в м.Одесі, 1884 р.н., за антирадянську діяльність розстріляний; зять Войтенко у м.Миколаєві засуджений за контрреволюційну діяльність. (П – 9554)

ЯЛОВЕНКО НИЧИПІР ІЛЛІЧ, 1887 р.н., с.Солгутове, українець, освіта початкова, оглядач вагонів Гайворонського вагоно-ремонтного пункту. Заарештований 4.11.1937 відділенням НКВС ст.Гайворон ("учасник повстанського загону Шпильового в роки громадянської війни; член польської шпигунсько-диверсійної організації"). Засуджений 26.11.1937 трійкою УНКВС Вінницької області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 18.10.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4527)

ЯНИШЕВСЬКИЙ АЛЬБІН ЛАРІОНОВИЧ, 1902 р.н., с.Струнькове (нині у складі м.Гайворон), поляк, письменний, токар депо ст.Гайворон. Заарештований 17.12.1937 шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС ст.Гайворон ("учасник повстання 1920 року проти частин Червоної армії, яким керував Симонович; належав до костельної громади, підтримував зв'язки з контрреволюційним елементом і ворогами народу Тарновським, Поплавським і Камоцьким, вів антирадянську агітацію серед робітників депо"). Засуджений 9.02.1938 особливою нарадою при НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Звільнений 29.11.1947 з-під варти. Реабілітований 18.11.1958 трибуналом Одеського військового округу. (П – 7769)

ЯНИШЕВСЬКИЙ ТИМОФІЙ ЛАРІОНОВИЧ, 1885 р.н., с.Ксьондзівка Балтського району Одеської області, поляк, письменний, проживав у с.Струнькове (нині у складі м.Гайворон), паровозний машиніст депо залізничної станції. Заарештований 20.08.1937 Гайворонським шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС (шпигунство, контрреволюційна агітація). Засуджений 20.11.1937 НКВС та Прокуратурою СРСР до розстрілу, вирок виконано 26.11.1937. Реабілітований 20.09.1960 трибуналом Київського військового округу. (П – 5341)

ЯНКОВИЙ СЕМЕН ТРОХИМОВИЧ, 1897 р.н., с.Берестяги, українець, неписьменний, їздовий колгоспу ім.Леніна. У 1933 році за крадіжки був засуджений до 2 років неволі. Вдруге заарештований 2.03.1938 Гайворонським РВ НКВС ("в роки громадянської війни служив у петлюрівському війську; контрреволюційна діяльність"). Засуджений 23.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 29.04.1938. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8994)

ЯНКОВСЬКИЙ АРТЕМ ТИМОФІЙОВИЧ, 1882 р.н., с.Митинці Хмільницького району Вінницької області, українець, освіта початкова, проживав на ст.Семки Хмільницького району Південно-Західної залізниці, сторож їдальні. У 1931 році розкуркулений; у 1934-ому за невиконання держзобов'язань здачі хліба Уланівським райнарсудом був засуджений до 4 років неволі. Вдруге заарештований 16.01.1938 шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС ст.Гайворон (підозрювався у контрреволюційній підривній діяльності). Утримувався у в'язниці м.Гайворона. Шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС ст.Гайворон 5.04.1938 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 4297)

ЯНКОВСЬКИЙ СЕРГІЙ АНДРІЙОВИЧ, 1885 р.н., с.Старі Валки Валківського району Харківської області, українець, письменний, проживав у м.Гайвороні, майстер точної механіки депо залізничної станції. Заарештований 7.07.1941 оперативним відділом НКВС ст.Гайворон ("вихваляв Гітлера й могутність фашистської Німеччини, водночас поширюючи провокаційні наклепницькі вигадки на адресу Червоної армії, пропагував населенню ідею приєднання радянської України до Німеччини, висловлював

терористичні настрої стосовно членів ВКП(б) і єврейського населення, дискредитовував керівників партії та уряду"). Засуджений 14.07.1941 військовим трибуналом Вінницької залізниці до розстрілу, дати виконання вироку в справі не зазначено. Реабілітований 21.03.1990 Кіровоградським облсудом. (П– 13991)

ЯНУШЕВИЧ ЯКІВ ДМИТРОВИЧ, 1879 р.н., м.Житомир, поляк, освіта початкова, член РСДРП (меншовики) та КП(б)У до 1926 року, проживав у м.Гайвороні, токар паровозо-ремонтного заводу. Заарештований 21.08.1937 шляхово-транспортним відділом УДБ ст.Гайворон (антирадянська агітація). Засуджений 10.10.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 5.03.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5042)

ЯРЕМОВ ПЕТРО ДМИТРОВИЧ, 1888 р.н., с.Рогізка Ольгопільського району (нині Чечельницького) Вінницької області, українець, освіта початкова, чорнороб складу лісоматеріалів залізничної станції. Заарештований 2.12.1937 шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС ст.Гайворон (контрреволюційна агітація). Засуджений 7.12.1937 трійкою УНКВС Вінницької області до розстрілу, вирок виконано 13.12.1937. Реабілітований 1.11.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9656)

ЯРЕМЧУК МИХАЙЛО ДЕМ'ЯНОВИЧ, 1889 р.н., с.Могильне, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 11.03.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (контрреволюційна агітація за проведення масового саботажу – *див. Федора Максименюк*). Засуджений 12.04.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років ув'язнення у концтаборах. Реабілітований 4.04.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11318)

ЯРМОЛІВСЬКИЙ КАРЛ АНТОНОВИЧ, 1890 р.н., м.Вільно (нині Вільнюс, Литва), поляк, освіта початкова, член ВКП(б) у 1919-25 роках, проживав у с.Салькове Гайворонського району, рахівник цукрозаводу. Заарештований 27.09.1937 Гайворонським РВ НКВС (поширення провокаційних чуток, зв'язки з родичами за кордоном). Засуджений 16.01.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 5.10.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 2705)

ЯСИНСЬКИЙ ГРИГОРІЙ ТАРАСОВИЧ (ЯСИНОВИЙ ЮЗЕФ АБРАМОВИЧ), 1918 р.н., с.Хащувате, єврей, освіта вища (Вінницький вчительський інститут, 1939), член ВЛКСМ з 1937 року, проживав у с.Червоне Джулинського району Вінницької (нині Гайворонського Кіровоградської) області, помічник командира взводу 130 стрілецької дивізії 192 окремої стрілецької бригади, молодший сержант. Заарештований 14.12.1942 Зугдідським РВ НКВС ("до лав Червоної армії покликаний у лютому 1940 року, війну розпочав від першого дня, 8.10.1941 під Мелітополем потрапив у оточення, німці відправили у Херсонський табір для військовополонених, де познайомився із росіянином Александром Криуліним – *див. Некіровоградщина, книга п'ята* – і через тиждень удвох здійснили втечу й стали пробиратись на схід до фронту, зупинялись і жили подовгу в різних населених пунктах, 3.11.1942 перейшли лінію фронту на Північному Кавказі, де й були затримані – підозрювався у належності до німецьких розвідорганів"). Особливим відділом НКВС 46-ої Армії 22.12.1942 справу припинено, направлений у Хобський спецтабір НКВС. (П – 8286)

ЯСИНСЬКИЙ МИХАЙЛО ОЛЕКСАНДРОВИЧ, 1912 р.н., с.Салькове, українець, освіта середня, виключений з ВЛКСМ, червоноармієць хімвзводу 973-го стрілецького полку 270-ї стрілецької дивізії. Заарештований 8.08.1941 особливим відділом НКВС 270-ої стрілецької дивізії (контрреволюційна агітація: "після закінчення занять із читання газет 1.08.1941 висловив недовіру радянській пресі, адже Вінниця вже зайнята німцями, скоро й Київ здадуть, а газети про це не пишуть; переказував бійцям зміст німецької листівки, яку йому показував знайомий лейтенант Мінян"). Засуджений 19.08.1941 військовим трибуналом 270-ї стрілецької дивізії до розстрілу, вирок виконано 29.08.1941. Реабілітований 20.08.1990 трибуналом Одеського військового округу. У 1930 році репресований дядько Антон Каневський; у 1937-ому батько дружини Бернов. (П – 12482)

ЯСТРЕМСЬКИЙ ПАВЛО СЕМЕНОВИЧ, 1882 р.н., м.Старий Ляйштоф Варшавської губернії (Польща), поляк, неписьменний, проживав у с.Струнькове (нині у складі м.Гайворон), слюсар вагонної дільниці залізничної станції. Заарештований 19.11.1937 шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС ст.Гайворон (антирадянська агітація, вихваляв буржуазну Польщу). Засуджений 26.12.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 21.03.1959 Кіровоградським облсудом. (П – 4680)

ЯСТРЖЕМСЬКИЙ ВЛАДИСЛАВ ФЕЛІКСОВИЧ, 1880 р.н., с.Козлівка Шаргородського району Вінницької області, поляк, освіта початкова, проживав у с.Бандурове Гайворонського району, дільничний агроном Хащуватської машино-тракторної станції. Заарештований 24.08.1937 Гайворонським РВ НКВС (систематична контрреволюційна агітація проти радянської влади). Засуджений 17.11.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до розстрілу, вирок виконано 11.12.1937. Реабілітований 16.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11357)

ЯЦИШИН ЯКІВ ХОМОВИЧ, 1897 р.н., с.Бандурове, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 28.01.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (агітація проти заходів радянської влади). Засуджений 26.02.1930 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 18.03.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 5997)

ГОЛОВАНІВСЬКИЙ РАЙОН

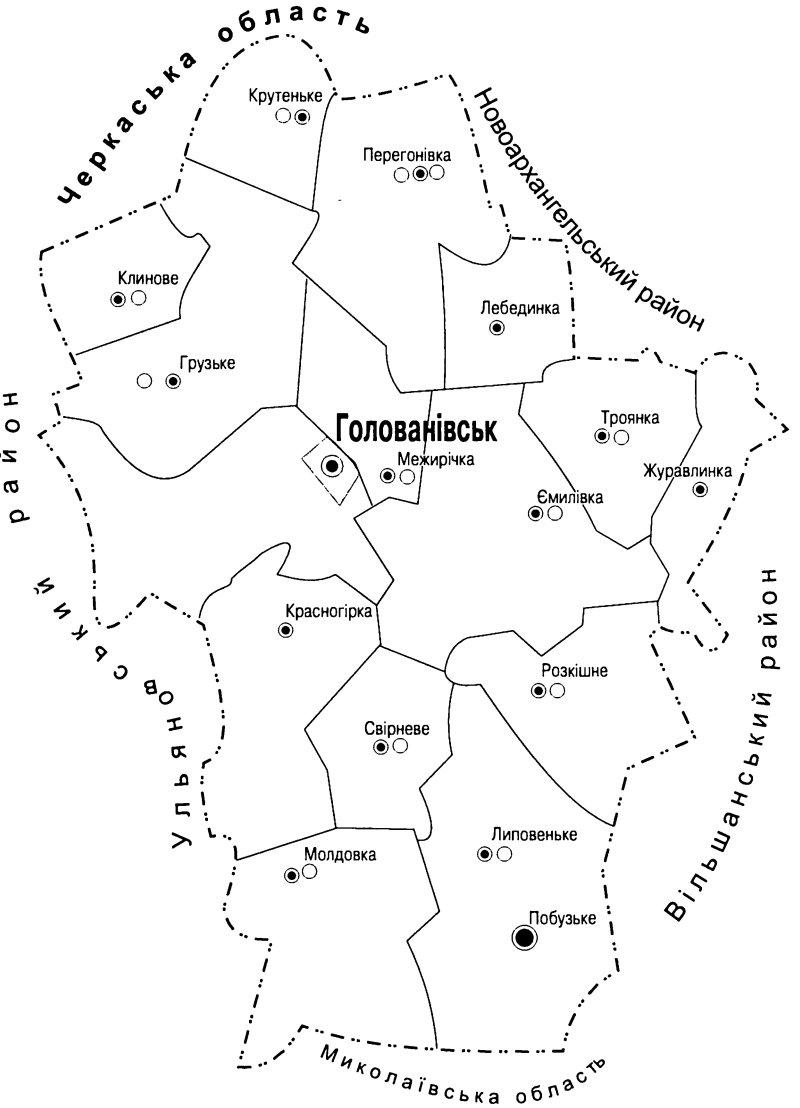

СПОГАД КАРАТАША ВОЛОДИМИРА МИХАЙЛОВИЧА

Народився 1926 року в селі Роздолі
Голованівського району.
Нині мешкас в селищі Побузькому

Мальовниче наше село розкинулось на берегах річки Нетеки та її притоки, яка тече з села Розношенське, нині Ульяновського району. У центрі села річки зливаються докупи. Широкі долини, покриті верболозом та кучерявими вербами, милують очі людей. За сім кілометрів від Роздолу Нетека вливається в Південній Буг. До колективізації тут жило багато працьовитих хліборобів. Було й молоді немало. Народ веселий, співучий, жартівливий. Вечорами з усіх куточків села линули чудові мелодії українських пісень. То дівчата і хлопці намагалися переспівати солов'їв. А чепурні біленькі хати ховалися в зелені буйних садів.

В 1929 році минав період непу, і почалася насильницька колективізація селян. То було щось жахливе. Всю худобу, коней, реманент треба було віддати до колгоспу. А кожен наживав своє добро важкою працею і ніяк не хотів розлучатися з ним. І поле своє втрачалося. Почалося розкуркулювання. Кращих і середніх господарів викидали з їхніх хат, грабували все майно.

Група сільських активістів (Зелінський Юзько, Ровінський Льондзар, Іванченко Михашко Карпович, Редька Пилип Петрович, Дудник Фідя Тимохтейович, Рева Гнат-Шеник-Щуп, Дудник Яків Филимонович, Степанова Мариня Митькова та інші) насильно відбирала у людей кров'ю і потом надбане майно і розпродувала на торгах в центрі села. Сільська голота – ледарі, п'яниці скуповували столи, ліжка, лави, кожухи, свитки, взуття, хустки, спідниці тощо. Всюди по селі голосили жінки, плакали діти, стогнали чоловіки.

Бригади активістів ходили п'яні по садках та городах з довгими залізними прутами, щупами і відшукували в землі все, що може хто прикопав від радянської влади. Бо з хат, комор, хлівів та горищ повитрушували уже все, що можна було. Від пильного ока активіста не можна було заховати в горщик чи у вузлик хоч жменю квасолі чи кілька картоплин.

Я бачив, як активісти руйнували церкву. Молотами, ломами, сокирами розбивали царські ворота, образи, іконостас. Рвали рушники і ризи. Здіймали хрести. Рева Гнат на прізвисько Щуп здіймав хрести з церков. В одному із сусідніх сіл упав, спилюючи хрест, і вбився... Спилювали бані-куполи, а потім мотузками розхитували і тягнули до землі. З яким гуркотом і тріском вони падали і розбивалися! З церкви зробили потім піонерський клуб. А згодом зруйнували і стіни, і фундамент. А церква в Роздолі була гарна. Побудована ще 1910 року.

Понад 50 господарів зі своїми родинами було розкуркулено, пограбовано і вигнано з рідних хат. Викинуто прямо на вулицю голодних і напівголих.

Розкуркулені селяни Роздолу:

1. Борейко Никанор (контора колгоспу в його хаті)
2. Пацалюк Мартіян (сільрада в його хаті)
3. Любенко Йосип
4. Любенко Микола
5. Любенко Володимир Йосипович
6. Короп Явтух Ливонів
7. Короп Андрій Ливонів
8. Короп Юхим Ливонів
9. Коваль Іван Якович
10. Коваль Андрій Іванович
11. Нивмиватюк Мень
12. Нивмиватюк Яким
13. Бевз (хата, хліви були під черепицею)
14. Барчук Мотря
15. Барчук Йосип
16. Горбатюк (Сусь) Штефан
17. Редька Ганна Герасимівна
18. Свердликівський Тимохтей (11 дітей)
19. Борейко Іван Прокопович
20. Лисоченко Йосип
21. Мельник Порфир Іванович
22. Петрушенко Петро Явдокимович
23. Коваль Пантелей
24. Мельник Семен
25. Іванченко (Заєць) Василь
26. Короташ Іван
27. Барчук Пилип (Фільопко, аптека в його хаті)
28. Барчук Григір (сільмаг у його хаті)
29. Лихенко Олекса (пошта в його хаті)
30. Короташ Лавро Гарасимович
31. Барчук Юстим
32. Хміль Антін
33. Попик Іван (Цапків)
34. Редька Овсій
35. Сторожук Трохим
36. Синицький Павло
37. Коваль Стась Григорович
38. Коваль Петро Іванович
39. Плохотнюк Ладимир (Берегуля)
40. Коваль Андрій Якович
41. Короп Порфир Улянович
42. Коваль Афтон
43. Дудник Федь (хата внизу біля Марії Кривої)
44. Оверчук Максим
45. Короп Хтодот Мартіянович
46. Свердликівський Гандрон
47. Свердликівський Степан (позаду Саганая Василя)
48. Мельник Фадей Павлович
49. Стах Петро Матрифанів
50. Стах Степан Архипович
51. ...Тодор (попереду хати Рішняк Каті)

В кожному селі був представник з 25-тисячників, присланих партією Леніна-Сталіна з великих міст для проведення колективізації селян. В Роздолі таким представником був Захар Заволока з Харкова. Заради справедливості слід відзначити, що він не був таким жорстоким і лютим, як сільські активісти.

"Червоні валки" підвід з зерном, відібраним у селян, з прапорами і транспарантами рухалися із сіл до залізничної станції, а там – на Москву, Ленінград і до інших міст Росії.

Відібрали у селян усіх коней, волів, вози, гарби, весь сільськогосподарський реманент і утворили спочатку соз "Червоний Хрест". Правда, він чомусь швидко розпався. Люди розтягнули курей, свиней, коней – назад по своїх дворах. Тоді влада натиснула сильніше і було утворено два нових колгоспи: "Перемога" і "13-річчя РСЧА". Це було вже 1931 року. Після цих безперервних грабунків села радянською владою в 1932-1933 роках почався страшний нечуваний голодомор.

Україну було вирішено знищити фізично. Пам'ятаю, на вулицях попід тинами, під хатами і порожніми хлівами валялися трупи мертвих людей різного віку. Розпухлі обличчя, руки і ноги, як колоди, роздуті животи. Страшно було дивитися на вмираючих опухлих дітей, жінок, чоловіків, бабусь і дідусів. Багато цих бідолах ще ворушилися, стогнали. Мені було тоді років 6-7. Ідеш вулицею і жах огортає – лежить під тином людина, дуже розпухла, стогне, вмирає. Обережно, зі страхом тулишся під протилежний тин, а потім бігом пробігаєш повз умираючого. Тільки-но проминув цього, дивишся, – з іншого боку лежить інший, корчиться, мучиться, останні хвилини доживає. Страшно було, бо ходили розмови про людоїдів. З голоду люди втрачали глузд і крали, заманювали чужих дітей, а часто і своїх рідних убивали і варили в казанах, щоб самим наїстися і вижити якось.

Важко сказати, яка кількість селян була винищена цим нечуваним штучним голодомором. Декілька сотень лише в моєму рідному селі Роздолі померли з голоду в 1933 році на найбагатших в світі українських чорноземах. Мертвих і напівживих звозили на цвинтар і гаками стягали в спільні ями-могили. Хто ще міг – покидав рідне село і тікав до міста, чи куди очі дивились.

Колись квітуче село почорніло, обезлюдніло. Було багато порожніх хат. Подвір'я, сади заростали бур'янами, глухою кропивою, або вирубувалися для опалення хат живим. Кращі хати розкуркулених селян заселяли комуністи.

Після жахливого 33-го року дітей, які дивом вижили, а батьки повмирали, зібрали в сирітські приюти при колгоспах. У школі учням почали давати так звані "гарячі сніданки". Це була тарілка супу, в якому де-не-де плавала ячмінна, кукурудзяна крупинка чи шкаралупка з картоплі.

До школи мама клала в торбинку з домашнього полотна шматок печеного буряка разом з книжкою чи зошитом з грубого паперу. Це на обід дитині. Цим печеним буряком доводилося ділитись із сиротами з колгоспного приюту. Бо не будеш же їсти його сам, коли на тебе дивляться сумні, голодні очі однокласника-сироти.

Потім у село часто приїздив "чорний ворон" з енкаведистами. Це арештовували "ворогів народу". Брали вдень і вночі. Брали з дому і з поля. Так взяли зовсім неписьменного пастуха громадської череди Войтенка Пантелея за доносом сільського агента Соколовського Сергія Петровича. Вночі, з хати, забрали Барчука Володимира Климовича, Стаха Івана Лук'яновича. Цих трьох постріляли в Одесі. Короташа Лавра і Коропа Хтодота замордували в Умані, Коваля Олексу Івановича знищили аж на Колимі в 1936 році.

Є дані від родичів, що Стаха арештували в рідній хаті. При арешті дуже били, ламали і викручували руки. Пограбували хатнє майно, одяг, худобу. Енкаведисти знущалися над Стахом Іваном за доносом сільського комуніста Кирилюка Андрія.

Молодого учителя математики, якого дуже любили учні та поважали старші односельчани, Трищинського Василя Самійловича арештували прямо із залу зимової учительської конференції як "врага народа", причетного до Спілки Визволення України. Після 10 років поневірянь по сибірських концтаборах повернувся в рідне село 1947 року. Здоров'я підірване. Всі документи учителя знищені. Довелося знову закінчувати середню школу та педінститут. Декілька років ще попрацював на улюбленій педагогічній роботі. Помер. Похований у селі Роздолі.

А скільки інших односельчан моїх закатувала радянська влада ще до війни! Всіх не знаю, бо статистики не вів.

А в школі вчителі казали нам, учням, що ми – найщасливіші діти на землі. Що батько всіх народів, тов.Сталін, день і ніч піклується нами, думає, як би це зробити нас ще щасливішими. В усіх класах

лунала пісня на уроках співів "Із-за гір та з-за високих сизокрил орел летить". Звучали вірші Тичини "Людина стоїть в зореноснім Кремлі"; "Партія веде". Прозові твори були про героя-піонера Павлика Морозова, який доніс на рідного батька і дядьків-куркулів в органи НКВС й їх розстріляли. Про Марію Демченко. Аж хрипіли від співу пісень "Ширака страна мая радная", "Єслі завтра вайна" і т. п.

Нашими героями були: Котовський, Будьонний, Ворошилов, Щорс, Фрунзе, Чапаєв, Лазо. А "ворогами" українського народу були: Мазепа, Петлюра, Грушевський та інші націоналісти.

Почалася війна. Через місяць прийшли нові "освободителі"- фашисти. Забирали зерно, худобу для Рейху, вивозили молодь для роботи на Німеччину. Колгоспів не руйнували, не розпустили. А лише дали нову назву – "громадське господарство". Тому, що із спільної комори легше було грабувати наше добро.

В селі Роздолі гітлерівці розстріляли лише трьох селян: Караташа Михайла, Коваля Федора і Дудника Фідю. Перших двох за належність до Організації Українських Націоналістів, а третього як активіста розкуркулювання.

Зрозумівши, що і нові "освободителі" прийшли на Україну лише для того, щоб грабувати, ми вирішили почати боротьбу проти будь-якого окупанта. В селі було створено осередок ОУН. Членами організації були: Коваль Андрій Петрович – 1922 року народження, Короп Карпо Іванович – 1923, Коваль Петро Савович – 1921, Коваль Василь Амосович – 1924, та я, Караташ Володимир Михайлович – 1926 року народження. Це було ядро з п'яти хлопців. Крім цього у кожного із нас були групи симпатиків ОУН. Ми проводили збори осередку, розповсюджували серед населення літературу антинімецького та антикомуністичного змісту, газети, журнали, книги. Вели усну пропаганду, освідомлювали селян у національному питанні: що ми, українці, діти своєї землі, повинні мати свою, ні від кого незалежну Українську Державу, бо й Москва, Берлін та Варшава воюють за те, щоб Україна була їхньою колонією, а українці – рабами; вони знищують усіх свідомих українців, а ми ж маємо свою багату історію, культуру... Прикладів та аргументів для пропаганди мали достатньо. А крім того із західних областей України до нас надходило дуже багато націоналістичної літератури.

Нашим надрайонним провідником спочатку був Байда – Лисенко Іван Іванович (родом із Дніпропетровщини), а потім його кудись перевели, надрайонним назначили Голуба – Коваля Андрія Петровича з Роздолу. Це була дуже розумна людина, надзвичайно працездатна, енергійна. Андрій віддавав усі свої сили, знання, енергію за волю України. Згодом, у травні 1944-го, він і життя віддав у свої 22 роки за щастя рідного народу. Енкаведисти і "стрибки" оточили його в курені під селом Вербовим і вбили, убивця, житель Вербового, отримав похвальну грамоту райкому компартії.

В районах Гайворона, Ульяновки, Голованівська, Умані під час німецької окупації діяли дві сотні Української Повстанської Армії. Командували сотнями Сталевий і Чорнота. Сотні були пропагандистські, разом з тим і бойові. Мали кілька сутичок-боїв з німцями, в яких гинули патріоти. Своєрідною Січчю стала агрошкола села Лебединки. Там кувалися українські патріотичні кадри, проводився вишкіл борців за волю України. Гітлерівці, як і московські комуністи, безпощадно винищували всіх свідомих українців. Вороги хотіли зробити з нас німих рабів. Але війну вони програли через свою загарбницьку, людиноненависницьку, расистську політику. Чимало червоноармійців не хотіли воювати за безглузді комуно-московські ідеали, здавалися в полон, а коричневі людожери виморили їх голодом у концтаборах для військовополонених.

Весною 1944 року у наш район знову вступили червоні "освободителі". І одразу ж польові військкомати мобілізували до Червоної армії всіх чоловіків і молодих хлопців, включаючи 1925 року народження. Не зважали на те, що в декого, скажімо, бракувало зору чи одна нога була коротша другої. Всіх – на фронт! Все для фронту! Необмундированих, не навчених військовій справі, дуже погано озброєних селян зразу ж, через декілька днів погнали під німецькі кулемети на явну смерть.

Багато наших земляків загинуло уже під Гайвороном, Ананьєвим, Балтою. За спинами новобранців йшли до зубів озброєні заградбатальйони енкаведистів. І коли хто зробив крок вліво чи вправо, або спіткнувся – його вбивали на місці, в спину. Так було винищено під марку війни чимало молодого квіту української нації. Нещасні матері і дружини в селах отримували лише повідомлення-похоронки: "Пагіб смертью храбрих".

Отак поводились з нами на нашій святій землі і червоні, і коричневі "освободителі".

Бідний народ-невільник, якщо він не має своєї держави і не є господарем на своїй землі!

Гестапівці засудили до розстрілу мого батька і мене. Батька розстріляли в Голованівську, на польському цвинтарі. Мене ж не вдалося впіймати, я залишився живий. Та пізніше був арештований московською владою, контррозвідкою "Смерш" у місті Горькому (нині Нижній Новгород) і заочно осуджений особливою нарадою на 8 років позбавлення волі, тюрем і концтаборів "за активноє участіє в націоналістіческом двіженіі на Украіне".

Після 11-місячного перебування в Горьківській тюрмі №1 мене етапували до лісоповального табору "Буреполом". П'ять років важкої фізичної праці лісоруба. На дуже поганих харчах. За роботу не платили ані копійки. Дуже багато в'язнів гинуло з голоду. 1949 року перевели в табір суворого режиму для політв'язнів у Воркуту. Важка праця в шахті №7. Там 1951 року в концтаборі "Речлаг" знову був заарештований і після важкого довгого слідства засуджений військовим трибуналом Біломорського військового округу до розстрілу за "організацію і керівництво антирадянською повстанською групою українських націоналістів".

Закованого перевезли мене до Вологди, де я провів 5 місяців у одиночній камері смертника. За цей час 8 разів, опівночі, в камеру заходили кати, забирали, довго водили по темних коридорах, а потім замикали в іншій камері.

Після смерті люципера-Сталіна нова влада Маленкова і Хрущова замінила розстріл на 25 років тюрми і концтаборів. По цій заміні був етапований з Вологди до Казахстану в табір суворого режиму "Степлаг" селища Кенгір. Там у травні-червні 1954 року брав активну участь у Кенгірському повстанні 12-и тисяч політв'язнів. Після розгрому повстання (лише в одній могилі після останнього бою, коли на повсталих були кинуті танки, залишилося навіки 570 чоловік) мене в групі 305 в'язнів було вивезено на Колиму в табір суворого режиму "Берлаг".

В усіх концтаборах, де мені доводилось бути, знаходилося понад 80 процентів українців. Тут нас примушували безплатно будувати житлові будинки, виготовляти драги-комбайни для видобування золота. Мільйони українців, безплатна рабська сила працювала для Росії в шахтах, на лісоповалах, в рудниках, на будівництві гребель, залізниць та житлових будинків. А Україна завжди чомусь (і досі!) є в "боргу" перед Росією.

Скільки нас, українців, розстріляно і замордовано по Сибіру, Колимі, у вічній мерзлоті далекої Півночі, на Соловках, Біломорканалах та Сахаліні?! Один Господь Бог відає.

У квітні 1956 року при розгляді справ політв'язнів на місці ув'язнення комісією президії Верховної Ради Союзу РСР (на Колимі комісію очолював Л.І.Брежнєв) я був звільнений з ув'язнення зі зняттям судимості. Так після 12 років поневірянь я опинився "на волі".

Екстерном здав екзамени на шофера, а потім і на мотоцикліста у місті Якутську. Працюючи водієм і вантажником разом, закінчив 10-й клас середньої вечірньої школи. Отримав атестат про середню освіту. Влітку 1958 року, в час хрущовської відлиги, вступив до Одеського державного університету, стаціонарно, на факультет іноземної мови, англійське відділення.

1963 року з дипломом учителя англійської мови приїхав у рідний Голованівський район. Близько 25 років працював учителем. Навчав дітей англійської мови. За принципом "і чужому научайтесь, й свого не цурайтесь". Тепер на пенсії.

СПОГАД ЛУЦЕНКА ВІССАРІОНА ЛАРІОНОВИЧА

члена Організації українських націоналістів,
колишнього багатолітнього політв'язня сталінських концтаборів

Батьки мої – звичайні сільські хлібороби, совісні і роботящі люди. А ОУН для мене розпочалася так. У 1942 році мене записали для відправки в Німеччину. Але, на щастя, в Голованівську зустрівся з Панасом Григоровичем Духовим, який до війни працював у Клиновому заступником директора школи і знав мене. Я розповів йому про своє лихо, яке мене чекає і він мене запросив вчитись у Межирічську агрономічну школу, де він завідував педагогічною частиною. Звідти німці не забирали до Німеччини, давали вчитись, щоб були на землі спеціалісти і вирощували для них хліб. Школа готувала агрономів. Вчились за довоєнною програмою, по наших же книжках. Мали гарну бібліотеку, в якій було чимало книг заборонених до читання при радянській владі – всі вони стосувались історії України: "Чорна рада" Куліша, "Зруйноване гніздо" Кащенка тощо. Німці нічого не мали до навчального процесу і були дуже рідкісними гостями у школі. Жив я у гуртожитку. В кімнаті нас було семеро – двоє з Клинового, двоє із Станіславчика, двоє з Розношенців і один із Свірневого.

Я багато читав, часто розмовляли з товаришами про нещасливу долю України. Згодом якось ішов із своїм земляком Анатолієм Вареником додому на вихідні й він запитав мене обережно, чи знаю я, що таке ОУН? "Ні" – кажу. "У нас є така організація. Її завдання – боротися за вільну Україну. Вільну від більшовиків і від німців". Запитав, чи я не хочу стати членом організації? Я відповів, що десь у глибині душі і сам відчував: доля нашого народу несправедлива і за його честь треба боротися. Цього нам ніхто не дасть, якщо ми самі не доб'ємось.

Незабаром відбулись збори осередку – прямо в нашій кімнаті. Тут я познайомився з провідником ОУН, підпільне ім'я якого було Гриць. Родом він був із Західної України – людина ерудована, розумна, порядна і добра. Ми його дуже поважали.

Для вступу до ОУН мені належало вивчити Декалог (десять заповідей українця-націоналіста), який починався словами Франка "Я дух одвічної стихії, що зберіг тебе від татарської навали і поставив на грані двох світів творити нове життя". Першим пунктом стояло: "Здобудеш Українську державу, або загинеш у боротьбі за неї". Треба було також знати програму ОУН, історію України, її визвольний рух.

Незабаром я урочисто виголосив під синьо-жовтим прапором і тризубом Декалог і був прийнятий в члени організації.

Наші обов'язки були такі: добре знати і пропагувати мову, культуру, історію, традиції українського народу і відстоювати його гідність. Треба було розповсюджувати літературу з українською героїкою, подвигами козаків тощо. Одне слово, основним завданням входило освідомлювати, просвіщати людей на національному ґрунті, від чого нас відлучила більшовицька влада...

Скільки нас було – ніхто не знав. Ми діяли в конспірації і знали тільки провідника та кількох найближчих товаришів. Але, вважалось, організація нашого району налічувала приблизно 300 чоловік. Судячи з поглядів і ставлення до національного питання, очевидно, членом ОУН був також викладач української літератури і мови нашої школи Надольняк. Лише через роки я узнав, що членом ОУН був А. Г. Духовий.

...Якихось акцій, активних дій ми не застосовували. Єдине, що я робив – носив літературу в Синьки, де мав завдання створити осередок ОУН. Та мені це не вдалося. Люди навіть думок про незалежність України боялися. Знали, що як не німці, то росіяни це задушать. Хоча й було багато співчуваючих. Часто радили: киньте, нічого з цього не вийде. В основній масі наш народ перетворився в раба і він вже просто не уявляв себе вільним. Але я ніколи – і тоді, і зараз – не перестаю доводити, що вогник надії завжди повинен тліти. Ми не можемо вікувати підневільними. Наш народ заслуговує на кращу долю і час свободи, коли б то не було, обов'язково наступить. Справедливість завжди восторжествує – це не просто слова, це істина.

В 1943 році, коли стали наближатись радянські війська, школа перебралась у Лебединку, а ми́ порозходились по домівках. Казали, що і в Лебединці осередок діяв, але *моя* діяльність на тому і закінчилась. У березні 44-го мене призвав до армії польовий військкомат, а в травні я вже був на передовій. Та десь на другий-третій тиждень мене поранило розривом міни в голову і руку. В шпиталі був у Тбілісі – там же дослужував. Не все гаразд було у стосунках з Туреччиною і нас там тримали напоготові.

У 1946 році я вже працював у колгоспі в рідному селі, а незабаром вирішив оженитись. Я ще не знав, що МГБ (нині КГБ) вже розпорядилось мене арештувати, та довідавшись про весілля, дали змогу відбути його, а через два тижні (4 листопада 1947 року) викликали до військкомату. Насправді опинився в міліції. Прийшли до військкомату і без пояснень арештували. Все було заплановано заздалегідь.

Привели мене в МГБ, обшукали, все забрали, позрізували гудзики. Завели до емгебешника. Стою я перед ним, штани тримаю в руках – вони вміли принизити, перетворити людину в комаху. Довго я стояв, поки звернув на мене увагу капітан Мухін (так він відрекомендувався). За що взяли, що від мене хочуть, – не дуже пояснювали, та й мене не дуже слухали. "Ось відправим в Одесу, там розберуться", – казали і я зрозумів, що моя доля вирішена.

...Три дні під вартою в Первомайську, потім сиділи в Одеській внутрішній тюрмі (нас з Голованівського району було 5). Місяць чекали викликів, але їх не було, а тим часом в камері люди мінялись. Гадаю, весь цей час до нас підкидали "квочку", щоб вивідати щось з наших розмов.

До речі, про наш арешт додому так і не повідомили.

Згодом почались допити. Мою справу *вів* капітан Рижанов – росіянин. Треба сказати, що серед слідчих переважно були люди неукраїнської національності. Капітан особливо допитувався, кого я завербував в ОУН, але на моєму рахунку таких не було, і я нікого не потягнув за собою в тюрму. Межиріцьку агрошколу Рижанов називав "розсадником українського націоналізму".

19 січня 1948 року мені, моєму товаришу по агрошколі Сашкові Мандрійчукові і моєму дядькові Михайлу Дем'яновичу Закушняку по статті 54-1а пункт 11 (цивільна зрада Батьківщині, антирадянська діяльність) суд виніс вирок: 10 років з відбуттям у виправно-трудових таборах у віддалених районах Союзу, без права листування і 5 років позбавлення громадянських прав. Суд пройшов всього за хвилин 20.

Мордовія... Воркута... Табори...

Загалом мені поталанило. Начальником нашого табору була порядна, добра й культурна людина – Богдановський. Казали, що єврей, полковник авіації, але за щось розжалуваний в лейтенанти. Він піклувався про людей, сам їздив на базу по продукти і стежив за якістю харчів. Для нього була основна вимога до арештанта – виконай норму, дотримуйся чистоти, а про інше він подбає. Любив порядок, не любив неохайних, домагався ввічливості й культури. Ми мали чудову перукарню, багату бібліотеку. Порівняно з іншими, наш табір, казали, був як санаторій.

У мене, очевидно, був хист до декламування віршів, товариші й охоронці часто просили читати Шевченка, а коли я виходив на волю, то мені подарували на згадку "Кобзаря" з табірним штемпелем. І досі бережу його.

Дев'ять років ні за що й ні про що відтарабанив. Досі не реабілітований. Не домагався цього, й не домагаюсь, бо немає мені в чому реабілітовуватись. Я ніякого злочину не чинив, я чистий перед своїм народом і своєю совістю. Я хотів і хочу для України лише добра. Але мене й досі вважають за ворога, бо досі знаходжусь під наглядом КГБ.

Для компартії, її вірного охоронця КГБ завжди треба було мати когось в образі ворога, щоб залякувати людей. Заляканими краще керувати. І понині народ лякають...

Записав Сергій Піддубний,
1990

Після розпаду Радянського Союзу в секретних архівах КДБ було виявлено справу №56 на вихідця з села Клинового Пантелеймона Васильовича Мостовика. До неї, як речовий доказ, було долучене його оповідання "Очна ставка". 3 березня 1945 року було оголошено вирок, в якому зазначалося, що "Мостовик, будучи різко антирадянськи налаштованим, займався складанням антирадянських віршів і оповідань, в яких зводив наклепи на керівництво ВКП(б) і Радянського уряду". П. Мостовик був засуджений до вищої міри покарання – розстрілу. На щастя, розстріл замінили на 20 років тюрми плюс 5 років заслання.

В основу оповідання П. Мостовика лягли справжні події, що відбувалися в Клиновому. До твору додаємо спогади його сестри В. Грищенко про те, що довелося пережити односельцям в 1930-40-х роках.

Пантелеймон МОСТОВИК

ОЧНА СТАВКА

оповідання

Тихого літнього вечора 1937 року в хаті секретаря сільського партколективу пили. Були там голова колгоспу Тартков, голова сільради Войченко та бухгалтер колгоспу Назаренко і сам господар Магалко Федір. Вели розмову.

– Ось уже 20 років існує радянська влада, а ми все ж порядку в селі не навели, – сказав Войченко, строго насупивши брови.

– Як тебе розуміти? – перепитав Магалко.

– Дуже просто, – тим же тоном відповідав Войченко, – розкулачували, розкулачували, а кулаки живі й здорові.

– Д-а-а, – підтакнув Тартков.

– Гм, – вимушено посміхнувся Назаренко. Він був близький родич всім пограбованим і розореним селянам. Одного брата ГПУ розстріляло, другого розкуркулили, сестру.,. Але не буду перелічувати скривджених. Якось дивно починає перо скрипіти.

– Що ж, на твою думку, треба зробити? – запитав Магалко.

– Дати більше позики їм.

– Добре придумав. Вип'ємо!

Забулькотіла "Московська", цокнули стакани і ту ж мить були спорожнені. Язики розв'язались. Назаренко хоч і часто був у цій компанії, та коли починались розмови на подібні теми, йому робилося ніяково. Він не находив слів. Тому то його слова скочувались до стверджувальних. Людина з певною освітою і досвідом, він устаткувався в колгоспі бухгалтером. Таке становище його зближувало з людьми, які оце сидять перед ним.

– Ану, Василю, починай якої-небудь, – хтось запропонував.

Ой Морозе, Морозенку, молодий козаче,

За тобою, Морозенку, вся Вкраїна плаче...

В хаті рівно, плавно розлігся високий густий тенор. Василь був першим співаком на селі. Там, де був він, там було весело, там співались пісні рідної України. В його записній книжці можна було знайти забуту українську пісню, з цієї книжки вони переходили в уста її власника і далі до односельчан. Яку б пісню Василь не починав, її підхоплювали оточуючі, пригадуючи давнє, але рідне, затоптане, але невмируще.

Та не в такий гурт попав він зараз. Його ніхто не підхопив. Магалко щось шепнув Тарткову, той моргнув Войченку. Тільки під кінець ця компанія підхопила чудову мелодію.

– Дда, було колись на Україні! – сказав Назаренко, скінчивши пісню.

– Гм... було та загуло. Чорт з ним, – відповів Войченко. – Не вернеться, не журіться, товариші.

Не вернусь, не вернусь,

Немає до кого,

Було ж мене шанувати,
Як здоров'я свого.

Закінчив пісню Назаренко.

– Ти, Василю, все якісь сумні пісні співаєш.

– Сумні пісні, бо сумне життя цієї України.

– Он воно що! – значуще сказав Войченко. – Давай краще нашої веселішої.

І почав:

Шлі по степі полкі...

Бідний Назаренко. Його улюблені пісні виходять з ужитку. Виходять?.. Коли б виходили, а то вигонять.

– Ну, треба йти. На добраніч! – встаючи з-за стола, сказав він.

За ним вийшов господар. Причинив двері, повернув голову наліво і побачив молодий місяць.

– Хе, не повезе тобі цей місяць, Василю, – сказав Магалко прощаючись. – З лівого плеча побачив місяць.

– Дурниці! – ніби не звернув уваги на слова Магалка, відповів той.

Низько над горизонтом спустився блискучий серп і кидав бліде проміння на широкі лани, на розлогі долини, сріблясті ставки. Василь переходив через греблю. Він, мабуть, думав, бо кажуть, що людина не думає тільки тоді, коли спить. Про те, що він думав, нам довідатися трудно, тому краще погляньмо на свої сумні міркування.

Гребля, ставок... Чому все таке сумне? Чому навіть верби, похиливши свої віти, журяться? Колись...

Ех, що було колись! Під таким зоряним небом українські ночі наповнювались веселими співами, гулянками. Від цього ніби світ був ясніший. Василь підійшов до зрізаної верби. Це залишок тих густих верб на греблі, що колись тут росли. Вербовий пень нагадав Назаренкові ту веселу пору юнацтва, від згадки про яку дужче заб'ється серце, гарячішою стане кров.

Колись на цій греблі під вербами він нанизував пісні з українським словом, соковитим, як вишня, під щирим, як рідна мати, теплим небом України. А тепер... бренькає одинока мандоліна в клубі. Туга, тяжка туга охопила Василя, людину повну здоров'я, сили і розуму. Що його жде завтра? – питання, яке щоденно мучило Назаренка. Щасливе, заможне життя? Нічого сказати – щасливе! Адже в кожній газеті пишуть: квітуча Україна, заможні колгоспники, більшовицькі колгоспи... Що більшовицькі, то більшовицькі! Голова колгоспу – більшовик, завсвинофермою – більшовик, та, чорт побери, і колгосп називається «Більшовик».

Так міркував бухгалтер колгоспу Назаренко. Тільки він закінчив планувати трудодні на 1938 рік і плату на них. Виходить 5 кілограмів хліба за трудодень. Добре. А цього року вийде по 1 кілограмові 800 грамів, а планували по 6 кілограмів. Теж добре, адже плани добрі. Не одержали – самі винні. Хто не сам? Колгоспники! – безапеляційно заявить голова колгоспу.

"Товаришу Назаренко, запишіть як збиток колгоспу: здохло 15 поросят", – заявив завгосп. "Товаришу бухгалтер, запишіть: загинуло 154 центнерів посівматеріалу", – заявляє комірник.

– А чия вина? – питає бухгалтер.

– Як чия? Комірникова, того, що вмер.

"Гм, як добре получається... Планове господарство! – подумав Назаренко. – Надоїло збитки занотовувати. Піду провітритись."

Щасливе заможне життя! З колгоспного подвір'я видно більшу частину села. Хати похилені, оббиті дощем. Тинів давно нема. На цвинтарі замість огорожі і хрестів пеньки, замість гробів – балки. Життя... На подвір'ї сварка за упряж, за коні, за вози, за реманент. Треба робити, а немає чим. А трактори? Є трактори, та ось уже тиждень, як не дають пального.

– Мабуть, краще вести рахунок збиткам, ніж на це дивитись, – вирішив бухгалтер і пішов у контору.

– Запиши, товаришу бухгалтер, в рахунок колгоспу простій тракторів, – сказав бригадир і подав рахунок.

– Все збитки та збитки. Хтось за них відповість, – сказав Назаренко.

– Куркулі, – несміливо кинув хтось з присутніх і в конторі захіхікали в кулак, бо зайшов голова більшовицького колгоспу «Більшовик» більшовик Тартков.

«Хтось відповість», – крутилось у голові Василя.

* * *

Легкий відтінок передсвітанкового проміння пробивався на прозорих дрібних хмарах. Село, розташоване в широкій долині, окутане синім туманом. Десь проспівали треті півні. Це була та пора, коли ще всі сплять. Всі? Ні, не всі.

Цього літнього передсвітанку в село в'їхала вантажна автомашина. Шофер з петлицями енкаведиста. В кузові шість дужих чоловіків з такими ж самими петлицями. Нічого доброго ці гості не віщують. Почувши шум мотора, собаки підняли гвалт. Повіяв північний неприв'ітний вітерець. Зашелестіло листя. Тяжкі холодні краплі раптом впали на землю.

Машина зупинилась біля хати бухгалтера колгоспу Назаренка. Енкаведисти зіскочили з машини і ввійшли на подвір'я. На цепу рвався собака. Пострілом один з енкаведистів примусив собаку угамуватись.

Назаренко, як обпечений, зіскочив з ліжка і підбіг до вікна.

– Одкривай! – грубо наказав голос з-за шибки.

Дружина вийшла відчиняти. Василь похапцем одягався. Ввійшли в хату. Мороз пробіг поза спиною Василя. Сержант НКВС примусив Назаренка припинити одягатися.

– Стань тут, – і поставив його між двох енкаведистів біля дверей напівроздягнутого. – Робіть обиск! – звернувся сержант до інших.

В хаті полетіло все щкереберть. Всі папери без розбору пакувались і відправлялись у машину. Були обшукані всі закутки в хаті, всі кишені піджака, пальто, штанів. Сержант розглядав блокнот Назаренка і суворо поглядав на його власника.

Обшук закінчений.

– Збирайся, – наказав сержант Василеві.

Жінка і діти кинулися до Назаренка. Сержант грубо відіпхнув їх від нього. Опустивши голову, Василь понуро пішов до машини...

В хаті тихо схлипували мати і діти. Не скоро повернеться їхній батько. Вони знали, що таке НКВС.

Перший промінь сонця освітив краєчок фіранки на вікні. Відблиск від неї наповнив хату якимось мутно-кривавим відтінком. Десь у миснику дзижчала муха, попавши в липку павутину страшного павука.

* * *

Василь оглядав свою нову оселю. Вона була дуже неприв'ітною. Вгорі маленьке заґратоване віконце. Скупе світло, що пробивалося через нього, погано освітлювало кубоподібну камеру. Проліснявілі сірі стіни, неприємний холодок і неприємний запах примусив Василя прийти до тями. Ще раз обдивився камеру, злегка присів на дерев'яний, нічим не прикритий тапчан. В голову лізли різні думки і жодна не домінувала. Жах! Може, це та камера, в якій брат чекав виконання смертного вироку? Може, з неї дядька вислали на Соловки? Куди ж дорога цьому нещасному?

Забряжчав засув, зарипіли двері і показався наглядач.

– На допрос! – коротко відрубав.

Василь випростався, поправив зачіску і, гірко посміхаючись, пішов попереду чорного дула нагана. Перед ним відкрились двері до просторої кімнати, гарно умебльованої з певним комфортабельним смаком. За широким столом сидів начальник НКВД. За другим столом – стенографіст; коло дверей – два енкаведисти.

Така обстановка нічого доброго не віщує.

– Ви Назаренко Василь? – запитав допитувач.

– Так.

– Це вашого брата в 1929 році розстріляли?

– Ну?

– Що ну? – з притиском перепитав допитувач. – Ви пішли шляхом вашого брата?

– Поки ще ні. Може, пошлете.

– А-а, – злорадно засміявся допитувач, – ви почуваєте, що пошлем.

– Це для вас недорого.

– Да, да... Троцькістів недорого. А ви єсть троцькіст.

"Он воно що! – подумав Василь. Значить, справи погані. В такому разі мене жде очна ставка."

– Вас обвинувачують у націоналізмі, – продовжував допитувач відпускати слова, які, як камінь опускались на дно мозку обвинуваченого.

– Який доказ? – запитав він.

– Доказ? А ось! – і він витягнув з купи паперів записну книжку Назаренка. Це ж ви писали, ну і співали ці пісні?

– Я, але що ж тут троцькістського?

– Троцькістського не троцькістського, а націоналістичного хватає. Чого це за цим... як його... Морозенком вся Вкраїна плаче?

– Так це ж народна пісня про народного героя, – виправдовувався Назаренко.

– Чули? – звернувся звеселілий допитувач до стенографа. – Чули? Народного героя! Ха-ха-ха. Це, мабуть, українського героя. Запишіть все дослівно! – уже суворо наказав.

Василь здивовано водив очима по кімнаті. Він добре все зрозумів. Ще краще він зрозумів слова допитувача, коли почув: "Виведіть підсудного в камеру".

* * *

Пройшло кілька днів. Думка про визвольну очну ставку кілька разів поверталась до Василя. В його голові вона перетерлась, як зерно на жорнах. Була деяка надія. Войченко хоч і загнав брата 1929 року в тюрму і звідти під кулю, проте до Василя ставився добре. Він людина в районі авторитетна, партійна – може допомогти. Магалко і Тартков – люди теж свої. Якщо вони скажуть про Назаренка Василя як про відданого працівника, то може не тільки пом'якшать справу, а й зведуть її нанівець. Так думав Василь... Треба негайно їх просити за свідків.

... Клацнув засув, зарипіли двері і показався наглядач.

– На допрос! – сказав і повів поперед себе Василя в кабінет начальника НКВД.

Там, крім начальника НКВД, стенографіста і кількох енкаведистів, були Войченко, Магалко і Тартков.

– Добрий день, – побачивши їх, привітався Назаренко.

Мовчання. Гнітюча тиша. Що це значить?

– Виявляється, що ви є ворог народу з усіх боків, – порушив мовчанку начальник НКВД.

– Які доводи? – невпізнаним голосом запитав Назаренко.

– Вам ще доводи потрібні? Ось вони, – і показав на Войченка, Тарткова і Магалка. – Вони визвані для очної ставки.

– Очної ставки?

– Ага. Прошу, товаришу Войченко.

Войченко встав, підійшов до стола, блимнув очима на Василя, відкашлявся в кулак і почав:

– Я, як голова сельсовєта, помітив великий падіж свиней в колхозі «Більшовик», конєшно, я цим заінтєрєсовался. Оказується, що гинуть вони потому, що в корм їм домішували разних ядов. Всю цю машину устроїв, конєшно, подсудімий Назаренко.

– Ви в цьому впевнені? – питає начальник.

– Ну, конєшно.

– Слово вам, товаришу Тартков.

– В нашому колгоспі давно простоюють трактори через недовіз пального. Це справа погана і нею дуже радий Назаренко.

– Мабуть, тому, що сам не возив вам пального? – не витримав Василь.

– Підсудний, до порядку. Далі, Тартков.

– Адже ти, Назаренко, підпоював хлопців, щоб не їхали по пальне.

– Брехня!

– До порядку. Далі слово товаришу Мигалку.

– Я – завхоз. Є багато хліба згноєного. На мою думку, це робота рук Назаренка.

– Що?! – уже в розпачі питав Василь.

Підвівся суворий начальник НКВД:

– Досить! Все зрозуміло. Ви, товариші, підпишіться під цим протоколом допросу. Отже, з усього цього вам, Назаренко, ясно, що ви є націоналіст і шкідник, а разом – ворог народу.

Василь бачив, що нічого більше не допоможе вирватись йому з цього пекла. Здавило груди. Щось підкотилось до горла. В очах затуманилось. Виправдовуватись – ще глибше закопувати себе в землю.

* * *

Колгоспне подвір'я було заповнене людьми – це колгоспні збори. Не важко помітити убогість одягу людей, тим більше, що ми їх бачимо в неділю. Скрізь рябіє полатаний ситець і тільки заможніші носять сатин! А коли поглянути на їхні обличчя, руки, стан, то можна зрозуміти їх життя. Що в вітрині, те і в магазині. Це люди, що роблять коло землі і скотини, це люди, що дихають свіжим повітрям, настояним на українських степах, полях, лісах. І це ті ж люди – такі нужденні і немічні. Вони в кілька разів перевищують своєю нужденністю і злиднями тих, про яких писав наш батько Тарас: "Чорніше чорної землі".

Це нащадки славних запорожців – і такі нещасні. І їх називають щасливими заможними колгоспниками, що живуть на "квітучій" Україні. Попробуйте сказати, що ні, то будете пасти білих ведмедів на Соловках. Така свобода слова.

Та наші міркування перериваються, бо на ґанок контори виходить відомі нам Войченко, Магалко і Тартков – пряма протилежність вищезгаданим людям. По-перше, борода в кожного складається з кількох поверхів, одяг – сукно, вовна, ну й руки без мозолів. Це, власне, радянська інтелігенція, якою так гордився "рідний", "любий", "великий батько".

– Товариші, прошу вніманія! – заговорив згорда, повільно карбуючи по-більшовицькому кожне слово з притиском на "р", Войченко. – Собраніє считаю откритим. На порядку дня вопроси такі: стан колхозного господарства, второє – разні. По первому вопросу слово, конєшно, маю я. В послєднє время в нашому колхозі помічено падєніє хозяйства: здихали свині, гноївся хліб, простоювали трактора. В етом віноватиє, конєшно, не правлєніє, а дєло рук врагов народа. Недавно арештований наш бувший бухгалтер органами НКВД, он оказался врагом народа – троцькістом.

– От тобі, бабо, і Юрія, – хтось сказав тихо.

– Що?! – ревнув з ґанку Войченко. – Хто пішов в подкулачнікі?

Шум невдоволення майнув по гурті народу. Войченко довго ще говорив, жестикулював, доводив правоту своїх слів, брехливість яких наскрізь бачили навіть діти, що добре знали "доброго дядю Василя". Після Войченка говорили штатні бовтуни, як тишком називали їх колгоспники. Виступаючі повторювали один одного. Під кінець їх ніхто не слухав, точились розмови між окремими людьми і групами.

– Говорила моя бабка до смерті, та все чорт знає що. Так і ці, – сказав один чоловік і показав у напрямі ґанку.

– Так, так, та не чорт зна що, бо чоловіка задаром загнали в тюрму, а може й далі, – обізвався другий.

– Та ще ж суду не було.

– Його може й не бути.

– Бо нема за що сидіти.

– Ет, не розумієте. Його забрало НКВС. А ця штука довго не розбирається. Якби Василь кого вбив, то дали б рік-два умовного та й кінець, а коли за цю плутану політику попав, то буде пасти білих ведмедів.

Це говорив обліковець, хлопець двадцяти років, що дуже любив Назаренка, бо разом робив з ним у конторі і багато від нього навчився. Він ще щось хотів сказати, але збори закінчились і біля них проходив Магалко.

– А гарний чоловік був Назаренко, – говорив один в іншій групі, – не гордий, як ці. Що запитаєш – відповість, що попросиш – дасть. Теж робив у конторі, а чорної роботи не цурався.

– Через це він і попав. Бо добрий чоловік довго не прокрутиться.

– Хто ж тепер так нам розтолкує, скільки в тої чи в тої трудоднів? – шептали в групі жінок.

– От був чоловік, от чоловік! – тільки й було чути між людьми, але більше не доказували, бо можна було легко записатись в "подкулачніки".

Даром людину запроторили, а ніхто зі співчуваючих навіть не смів заявити цього вголос, бо, бачите, така воля і свобода! Може, й оповідання зародилось в голові автора в той час, та куди його у світ пускати за такої свободи друку? І цей жах, а не життя, це пекло, а не свобода, це рабство, а не вільність називали щасливим, заможним, квітучим і навіть культурним життям. Для цих слів все – свобода слова,

свобода друку. З допомогою їх, з підбійкою про творця цього щастя "любимого батька" можна було доскочити великої кар'єри. А той, хто співає невмирущі пісні неньки України, хай гниє в тюрмах, мерзне в Сибіру, будує канали. Куди б була дорога тому, хто хоча б заїкнувся про цю несправедливість?

* * *

Ритмічний стукіт вагонних коліс допомагав якимось чудом згадувати все, що трапилося за цих два тижні, які здались Василю довшими за два роки. У вагоні, в якому був Назаренко, їхало багато таких же "троцькістів" у супроводі десятка міліціонерів. Їх відправляли на Соловки. Ніякого суду Василеві не було. Йому дозволили познайомитися з вироком:

"Іменем УРСР суд в складі таких-то засудив громадянина Назаренка Василя за розповсюдження протинародних пісень і за націоналізм на вісім років далеких таборів".

Суд іменем України засудив українця за українські пісні! Де правда?

За час перебування Назаренка в тюрмі він у зліпкові хліба одержав лист від старого батька, від якого довідався, що його брат засуджений органами НКВС на 10 років далеких таборів за те, що ставив на патефон пластинку "Боже, царя храни".

Милостивий суд! Як він не засудив до розстрілу тільки за слово, що було на пластинці "Боже"...

Царську Росію називали більшовики тюрмою народів. То чим можна назвати Совєтську Росію, коли в її тюрмах і на засланні було стільки людей, скільки живе населення на Україні? Назвати її тюрмою народів – це для неї замало. Вона скоріше була також тюрмою прогресу і вільної думки.

1942 рік,
с. Гереженівка - с. Кленове

ЯК МИ СТАЛИ "ВОРОГАМИ НАРОДУ"

Валентина Василівна ГРИЩЕНКО, колишній політв'язень,
нині пенсіонер, мешкає в Нікополі

Провели в останню дорогу нашого старшого брата Пантелімона Васильовича Мостовика на 82-ому році його життя. Він серед нас був найрозумнішим, найбільш грамотним і начитаним. А ще добрим і справедливим. Він казав: "На добро відповідати добром – справа кожної людини, на зло відповідати добром – справа мужньої людини, на добро відповідати злом – справа дурня!"

У нього було дуже багато друзів – у довоєнні роки він придбав їх під час навчання в Уманському педагогічному інституті та ще коли вчителював у Вільшанському (нині Городищенському) районі Черкащини, в селах Орлове Голованівського району, Арцизького району колишньої Ізмаїльської області. Звідусіль надходили листи скорботи за його нелегку тюремну долю в далекому 1945 році. Люди хотіли допомогти, писали колективні листи в КДБ, давали характеристики, як людині, як громадянину, як учителю – наставникові дітей і молоді. Проте все дарма – билося, як горох об стіну.

Наш батько був 1893 року народження і за віком в армію не призивався. Його через військкомат разом з іншими такого ж віку чоловіками призвали в трудову армію і відправили в Челябінську область, м. Копейськ, шахта №22, забійником. 15 квітня 1947 року під час обвалу в шахті загинула вся зміна забою – приблизно 30 чоловік. Серед них і наш татусь. За прожиті 54 роки наробився, набідувався і ліг на вічний спокій у чужу землю, не українську...

Приводом для арешту Пантюші і мене стало наше знайомство з надрайоновим провідником ОУН Байдою та оповідання Пантюші "Очна ставка", яке він почав писати в с. Гереженівка Київської області (нині Черкаської Уманського району), де на початку 1942 року кілька місяців вчителював. Потім німці школу закрили і Пантюша повернувся в Клинове й пішов працювати у колгосп.

Наша справа не була уособленою, вона входила в загальну справу великої групи людей, так званого Умансько-Бабанського округу ОУН, керівником якого на суді проходив Губар (на жаль, імені його не пам'ятаю). Мужній був чоловік, справжній патріот України. Під час арешту він відстрілювався, був тяжко пораненим. Йому ампутували ногу і вилікували в тюремному лазареті. Вилікували, щоб потім розстріляти.

У своєму останньому слові на засіданні трибуналу він всю вину про діяльність ОУН в окрузі взяв на себе. Кивнувши в бік, де ми сиділи на лаві підсудних, сказав приблизно так: "Я винен перед вашою владою за скоєне. Прийму з гордістю від вас найвищу міру покарання, піду на ешафот з гордо піднятою головою і з почуттям до кінця виконаного обов'язку перед Україною. А ось оті молоді люди, що сидять на лаві разом зі мною, вони ні в чому не винні перед вашою владою. Пожалійте, змилуйтеся над їх молодістю!"

Трійка-трибунал не прислухалася до його слів. Його засудили до розстрілу, виконавши вирок наступного дня. Пантюші був таким же вирок – розстріл, але виконання вироку чомусь затримали. Я просила, благала Пантюшку написати "прошеніє" про помилування. Він категорично відмовився: "Повзати на колінах перед сатрапами не буду". Через два тижні його вивели з камери смертників. Він думав, що під стінку, натомість повідомили, що його помилували, розстріл замінили 20 роками каторги. Мені дали 15 років каторги.

По етапу мене відправили в Норильськ. Помістили в жіночий ГУЛАГ. Недалеко був чоловічий – це сотні тисяч людей, добра половина з яких – українці. Більшість із них безневинні. Будували ми місто, аеродром і великий алюмінієвий комбінат. Кажуть, що коли він почав працювати на повну потужність, то на 70 відсотків забезпечував весь Союз алюмінієм. Це був світовий гігант, зведений дармовою людською силою і десятками тисяч людських життів.

Пантюшу відправили етапом через два тижні після мене. До Києва його везли в спеціальному арештантському вагоні. В Лук'янівській тюрмі його тримали два місяці, а потім відправили до Воркути цілий потяг товарних вагонів. Теж, казав, багато людей до кінцевого місця живими не доїхали.

Тут слід мовити кілька слів про його оповідання "Очна ставка", бо у Воркуті події будуть мати з ним зв'язок. Це оповідання на допитах і в трибуналі було основним обвинуваченням Пантюші.

Яка ж причина його написання ?

Наші батьки жили в Клиновому, мали десять гектарів землі, орали, сіяли, хліб збирали. Працювали самі, найманої праці не було. 1929 року батькові друзі вмовили його вступити до колгоспу, мовляв, рано чи пізно всі там будуть. Батько завів у колгосп два воли, коня, здав воза, однокорпусного плуга, борону, парокінну сівалку. Поставили його працювати конюхом. У 1930 році приїхав у колгосп уповноважений з району, зібрав правління і каже: "У колгосп затесалися куркулі, треба їх виявити, виключити з колгоспу і розкуркулити". Стали розглядати списки колгоспників і вибирати жертви. Записали трьох чоловік, в тому числі нашого батька.

Ввечері зібрали збори. Назвали першого чоловіка – діда Наума. Дід вийшов до столу президії, упав на коліна й почав проситися. Люди зашуміли, що дід ніякий не куркуль. Уповноважений поставив питання на голосування. Проголосували одноголосно, що дід Наум не куркуль. Назвали другого чоловіка. Той повторив все, як і його попередник. Також проголосували, що він не куркуль. Наш батько трохи запізнився на збори, бо порядкував на конюшні. Коли зайшов до клубу, то головуючий якраз назвав його прізвище. Збори вів голова колгоспу – дід Тодось, сліпий на одне око, близький товариш батька, він його і вмовляв вступати до колгоспу.

Назвавши прізвище батька, сказав: "Василю, просися". Батько каже: "А чого це я маю проситись? Я нічого ні в кого не вкрав, нікого не зобидив, нікому нічого не винен, у колгосп я вступив добровільно і здав туди все своє майно. Що з мене хочуть?" Тоді піднявся уповноважений і сказав: "Не проситься – розкуркулити! Все. Збори об'являю закритими". Люди в залі зашуміли, але встали і почали розходитись.

На другий день зранку до нашої хати приїхали голова колгоспу дід Тодось, уповноважений і їздовий. Батько теж поспішив із конюшні додому. Дід Тодось сказав батькові, щоб він не опирався, а взяв підводу і перевіз сім'ю в хату, що недалеко стояла пусткою: "Згодом все заспокоїться і повернешся назад". Батько послухався.

Так відбулося офіційне розкуркулення. Батько залишився в колгоспі, продовжував працювати конюхом. Через рік, чи два, коли розпочалася голодовка, нашу хату голова сільради продав за відро картоплі. Тож нам не було куди повертатися – довелося батькові купувати іншу хату.

Під час так званого розкуркулення найбільше постраждала наша мама. При оглядинах хати уповноважений з району своїм металевим списом перекопав всю землю в хаті і в сінях. У "куркуля" підлога в хаті була земляною, а покрівля солом'яною. Коли була скопана вся земля в хаті, мама не витримала

і сказала щось гостре цьому копачеві. Той у відповідь вдарив маму тупим кінцем металевого спису, в груди в районі серця. Мама впала і знепритомніла. У хаті в цей час нікого не було. І це врятувало батька, бо коли б це сталося при ньому, він зарубав би виродка.

Мама почала хворіти серцем. З кожним роком їй ставало все гірше. Одного разу батько відвіз маму в Умань до знаменитого лікаря. Той оглянув її і сказав: "Порок серця від якогось душевного переживання чи фізичного удару". Мама розповіла йому про той випадок. Лікар відповів: "То у вас був подвійний удар – душевний і фізичний".

Через 10 років мама померла. Було їй лише сорок. Але до самої смерті мама працювала в колгоспі ланковою. І не просто ланковою, а п'ятисотенницею. Це коли буряківнича ланка боролася за врожай в 500 центнерів з гектара за прикладом Марії Демченко. Боже, як вона працювала зі своїми дівчатами.

Як правило, збиралися вони вдосвіта, брали підводи з колгоспу і ходили по подвір'ях, збирали у селян попіл і фекалії з нужників. А потім, весною, під культивацію розкидали всі ці добрива на відведених для ланки площах. Після такої каторжної роботи мама приходила ввечері додому з червоними очима, бо коли ніс від запахів дівчата закривали хустками, то очі від попелу закрити було нічим. Вся робота у ті роки (1935-1941) виконувалася вручну, крім оранки, культивації і посіву. Шарування, проривання, копання канав для збирання довгоносика, виривання коренів після підкопування, складання на купи, очищення від землі і гички, навантаження на підводи чи машини для відвезення на цукровий завод – усе це на бідні жіночі руки в осінню сльоту, дощ та холод. Ланка виборювала високі врожаї буряків. Але Марію Демченко нагородили орденом Леніна і всесоюзною славою, а нашу маму і її дівчат з ланки – місячними поросятами із колгоспного свинарника.

І на тому спасибі, бо могло б і цього не бути.

У зимові дні, коли колгоспної роботи вже не було, ланка часто збиралася в нашій хаті. Хто з кужелем і веретеном, хто з шитвом, хто з вишиванням, а хто так, просто посидіти, погомоніти. Дуже часто гарно співали. Наша мама володіла першим голосом і починала:

Ой з-за гори кам'яної
Голуби літають –
Не зазнала в батька добра,
Вже літа минають.

Ой догнала, ой догнала
На камінним мості,
Ой верніться, літа ж мої,
Хоч до мене в гості.

Запряжу я коні в шори,
Коні воронії,
Та й поїду доганяти
Літа молодії.

Не вернемось, не вернемось,
Немає до кого -
Було ж тобі шанувать нас,
Як здоров'я свого.

Які славні, виховні слова цієї пісні. Шануй себе, шануй свою молодість, бо це честь, це гідність, це достоїнство людини на все її подальше життя.

До нашої сім'ї мала стосунок ще одна несправедливість. У 1937 році арештували і засудили на 10 років нашого дядька Василя Марченка, рідного брата нашої мами. Про це і йдеться в написаному Пантюшою оповіданні "Очна ставка". Дядько Василь проходив в оповіданні бухгалтером колгоспу, ким він насправді працював, а прізвище Назаренко взято з того, що на сцені сільського клубу він грав роль головного героя п'єси "Назар Стодоля". Інші прізвища в оповіданні трохи змінені, але схожі на справжні.

У Воркуті, куди етапували Пантюшу в ГУЛАГ, новоприбулі "зеки" влилися у багатотисячні табірні колективи. Тут були люди, які прожили в таборах десятки років, дещо освоїлись з табірним побутом, мали міжтабірні і міжбарачні зв'язки, знали хто чого вартий, допомагали один одному, чи група групі у виживанні і в боротьбі з існуючим режимом. Всім цим не володіли новоприбулі. Їм було значно важче, особливо в перші 2-3 місяці. Кожен шукав можливості знайомства і взаємопідтримки.

Пантюша вмів малювати. Після закінчення учительського інституту в 1941 році подав документи до Київського художнього інституту, і коли б не війна, він був би прийнятий. Але недоля. В таборі у вільні години від роботи в шахті, перемагаючи голод і смертельну втому, Пантюша малював портрети з натури своїх однобарачників, в основному старожилів. За це вони його включали у свою бригаду забійників, а там ставили на дещо легшу роботу, по можливості підтримували харчами. Так тривало три місяці. Чутка про табірного художника розповсюдилась й дійшла до конторських робітників, теж "зеків".

Одного разу майстер забою шахти, привів його в контору і сказав: "Ось вам художник, за якого ви питали". У кімнаті за робочими столами сиділо чоловік із п'ятнадцять. Один із них, мабуть старший, підійшов до Пантюші і запитав, чи правда, що він уміє малювати портрети з натури. Пантюша відповів: "Коли добра людина і з чистою совістю, то можу намалювати, всякого падла не малюю". Хтось сказав: "Ви спочатку нагодуйте чоловіка, чаєм обігрійте, бачите, він весь труситься від холоду".

Пропозицію підтримали і знесли на стіл у кого, що було. Нагріли чаю. Запитували звідкіля він, хто за професією, коли і за що посадили? Коли Пантюша сказав, що він із села Клинового Голованівського району Одеської області, його запитали, чи не знає він односельця Марченка Василя Івановича. "Це мій рідний дядько", - відповів Пантюша. Хтось із присутніх глянув у вікно і гукнув: "Хлопці, іде Василь Іванович, що будемо робити?" Пантюшу попросили заховатися за грубкою.

Тільки-но зайшов Василь Іванович (так його величали в таборі, хоча він Ягонович), почав обтрушуватись від снігу і знімати кожух, як на нього накинулись із запитаннями: "Василю Івановичу, ти розповідав, що в однієї із твоїх сестер троє дітей. Чи не можеш сказати, як звали найстаршого сина?" Дядько Василь каже: "А чого не можу? Пантюшкою його звуть, Пантелімоном Васильовичем, бо він уже вчитель". Пантюша не витримав, вибіг за грубки і кинувся до дядька Василя.

Були обійми, поцілунки, радість, сльози... Коли всі вгомонилося, дядько Василь звернувся до своїх колег: "Хлопці, коли узнають, що ми рідні, нас розлучать і відправлять в різні не кращі місця. Я вас прошу, збережіть цю таємницю! "

Всі дали слово і дотримали його. Дядько Василь і Пантюша цілих два роки працювали в одній кімнаті. Дядько Василь – бухгалтером, а Пантюша – спочатку нормувальником, потім інженером з техніки безпеки, а коли закінчив вечірній гірсько-рудний технікум, був призначений заступником головного інженера шахти.

Дядько Василь у 1947 році був звільнений і поїхав на Україну. Місяць погостив у Клинові, потім забрав сім'ю і виїхав у місто Шахти (Донбас), де працював на шахті до виходу на пенсію. У 1957 році був реабілітований. Але 10 років ГУЛАГів відбув від дзвінка до дзвінка. І нізащо.

Коли Пантюша розповів дядькові Василю про свою справу, про оповідання, як основний мотив звинувачення, дядько Василь розповів про події 1937 року. У драматичному гуртку він виконував ролі молодих героїв п'єс. В одній з постановок він мав співати пісню про Морозенка, як і передбачено автором п'єси. За порадою режисера цю пісню замінили на "Ой не шуми луже, зелений байраче, не плач, не журися, молодий козаче!" Так на репетиціях і виконувалась ця пісня. Але вона не зовсім поєднувалась із змістом п'єси. При постановці п'єси на сцені клубу дядько Василь раптом заспівав своїм сильним тенором: "Ой Морозе, Морозенку, ти славний козаче, за тобою, Морозенку, вся Вкраїна плаче!" Глядачі в заповненому залі клубу одностайно піднялися з лавок, бурхливі оплески тривали кілька хвилин, люди просили повторення і дядько Василь проспівав пісню вдруге. Знову бурхливі й тривалі оплески.

На другий день вся Клинова гуділа про вчорашню постановку. Особливе захоплення викликав головний герой п'єси, роль якого зіграв дядько Василь.

А вже наступної ночі дядько Василь був заарештований. Основне звинувачення – виконання пісні націоналістичного змісту. Інші обвинувачення й очна ставка ліпились приблизно так, як описано в оповіданні.

Дядько Василь завдяки своєму таланту міг би стати визначним артистом, Пантюша – письменником чи художником, або заслуженим учителем чи вченим з питань педагогіки, я мріяла про сім'ю, про щасливе життя, збиралася жити в Клиновому поряд зі своїми друзями і подругами. І раптом усе було знищене, повністю й назавжди.

Ми тільки в таборах, проживаючи роками з такими ж знедоленими як самі, зрозуміли всю трагічність нашої України і її народу. Ось там ми стали душею і серцем справжніми націоналістами – патріотами України, вболіваючи за її долю й свободу.

Коли Україна стала незалежною державою, ми з Пантюшкою зустрічались і раділи, що недаремно пройшли наші молоді роки в тюрмах, поневіряні і приниженні. Усе таки якась наша частинка, хоч і маленька, покладена у фундамент побудови нової держави. Ми розуміли, що мрії нашої молодості вже не здійсняться, пройшли роки, а вони, як відомо, не вертаються. Але ми раділи, що хоч нашим дітям і внукам житиметься краще в умовах волі й свободи.

Кілька слів про нашого найменшого брата Віталія. Нелегке життя випало і на його долю. Без батьків він залишився у 13 років. Коли жив у мене, я замінила йому і батька, і маму. Коли мене заарештували, йому було 15. Залишився у батьківській хаті один. А було ж господарство – 25 соток городу, десяток курей, підсвинок. А ще працював в колгоспі їздовим, а з ранку вчився в школі. На другий день, як мене забрали, пішов у Ладижинську міліцію шукати мене. Через кілька днів, у суботу прийшов в Умань до тюрми, приніс передачу. Я йому написала записку: "Вітюня, синочку, не приходь більше, тобі ж тяжко, мене скоро випустять". Він повернувся з Умані, застав вдома лист від Пантюші з одним реченням: "Валюша, з особливих обставин я опинився в м. Умані". Вітя зрозумів, що Пантюша там, де і я. Наступної суботи знов іде в Умань, несе вже дві передачі, у кожній по буханці хліба, шматочок сала, цибулина й головка часнику. Я знову йому записку: "Не приходь більше". Але він не слухався. Приходив кожної суботи, всі 6 місяців. А це ж 30 кілометрів туди і 30 назад. Учителі школи знали, що він кожну суботу ходить до тюрми з передачами. Тож, мабуть, зговорившись, у понеділок ніхто у нього уроків не питав, знали, що він уночі прийшов з Умані.

Дуже чуйно, по-батьківському до нього ставився директор школи Олександр Федорович Шимко, завідувач школи Федір Васильович Чекаленко, вчителька російської мови й літератури Ніна Всеволодівна Соханєвич, учителька математики Фросина Устимівна Титаренко і багато інших. Вже у 7 класі йому дала притулок подруга нашої мами – Тетіївська Тодося Амосівна, жінка з надзвичайно доброю душею й серцем, такою ж доброю виявилась її прийомна донька Ганна Кононівна, теж учителька.

Десь через два місяці ходіння в Умань до тюрми з передачами Вітя вирішив піти в Уманське управління МДБ. У коридорі при вході вартовий запитав, що йому тут треба. Він сказав, що хоче до начальника.

За столом його зустрів військовий, з майорськими погонами. Запросив Віталія сісти. Довго роздивлявся його, а потім питає: "Що ти хочеш мені сказати?" "Я прийшов просити за свого брата Мостовика Пантелімона Васильовича і сестру Валентину, – відповів Віталій. – Ви їх посадили в тюрму, ось уже два місяці я ношу їм передачі, але вони ні в чому не винні, нічого поганого і нікому не зробили, так усі люди в нашому селі кажуть".

Майор довго дивився на нього, а потім сказав: "Дивлюсь я на тебе, хлопче, і думаю, що добра у тебе душа. Але ми самі розберемося – винні вони, чи ні. А ти більше сюди не приходь, бо іншого разу можеш звідси й не вийти. Іди й пам'ятай, що я тобі сказав".

Потім натиснув на столі кнопку, зайшов вартовий: "Виведи цього пацана до воріт, підштовхни коліном під задок і скажи, щоб забув сюди дорогу", – наказав майор.

Вартовий вивів Вітю на вулицю і сказав йому на вухо: "Тобі, хлопче, повезло, не всіх майор звідси відпускає. Тікай і не приходь більше".

На черговому допиті слідчий сказав Пантюші, що приходив до начальника молодший брат, захищав їх обох. Теж, мовляв, захисник знайшовся. Нехай дякує долі, що майор випустив.

***

Ще хочу написати, як нас реабілітували. На початку 60-х років Пантюша написав листа М. С. Хрущову. Минуло багато часу без змін, мабуть, з рік. КДБ робив запит у Клинове на нашу характеристику. Таку характеристику дали за підписом секретаря парторганізації колгоспу. Ми знаємо, хто (Пантюші показували цей документ), але називати його прізвище не хочу, мабуть, є його діти, онуки, не треба, щоб вони знали про "доброчинність" свого пращура. В характеристиці, крім загальних, нічого конкретно не значимих фраз, було написано: "Їх звільнення й перебування у с. Клинова не бажане."

Нам відмовили у реабілітації, мовляв, немає підстав. Більше ми з такими клопотаннями не зверталися. Пантюша принципово не хотів. Як шахтар він у 50 років вийшов на пенсію, переїхав із Воркути в м.Костянтинівку Донецької області, купив кооперативну квартиру.

У 1985 році нас обох за місцем проживання викликали в КДБ. Пантюшу – в Донецьку, мене – в Нікополі. Цілий день розмовляли. Дуже культурно, мирно, наче доброзичливо. Через місяць знову викликали, наче з чолобитною перед нами. Сказали, що ми не винні, складу злочину немає. Нас реабілітували й вручили про це відповідний документ військової прокуратури Київського військового округу. Ще й руку потиснули. Я вийшла звідти, та замість радості розплакалась, йшла додому від сліз дороги не бачила. Усе життя спаскудили, принизили, як тільки могли, і руку потиснули на прощання.

Не буде їм від Бога прощення за їхні великі гріхи перед людьми!

СПИСКИ РЕАБІЛІТОВАНИХ ЖЕРТВ ТОТАЛІТАРНОГО РЕЖИМУ

АНДРІЄВСЬКИЙ ГЕОРГІЙ ДМИТРОВИЧ, 1924 р.н., с.Чаусове Первомайського району Одеської (нині Миколаївської) області, українець, освіта початкова, проживав на ст.Ємилівка Голованівського району, стрілочник залізниці. Заарештований 17.05.1944 Голованівським РВ НКДБ (антирадянська агітація, зрада, посібництво німецьким окупантам). Засуджений 22.11.1944 трибуналом військ НКВС Одеської області до 15 років каторжних робіт з позбавленням громадянських прав на 5 років і конфіскацією майна. Управлінням КДБ Кіровоградської області 6.05.1955 справу припинено. (П – 2802)

АНДРІЄВСЬКИЙ ДМИТРО ТЕОФАНОВИЧ, 1897 р.н., с.Станіславчик Первомайського району Одеської (нині Миколаївської) області, українець, освіта початкова, проживав у с.Межирічка Голованівського району, стрілочник залізничної станції Ємилівка. Заарештований 17.05.1944 Голованівським РВ НКДБ (зрада, антирадянська агітація, посібництво німецьким окупантам). Засуджений 22.11.1944 трибуналом військ НКВС Одеської області до 15 років каторжних робіт з позбавленням громадянських прав на 5 років і конфіскацією майна. Управлінням КДБ Кіровоградської області 6.05.1955 справу припинено. (П – 2802)

АНДРУСЕНКО ІВАН АНТОНОВИЧ, 1892 р.н., с.Нижня Стинава Стрийського району Львівської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Перегонівка Підвисоцького (нині Голованівського) району, робітник цукрового заводу. Заарештований 12.02.1938 Підвисоцьким РВ НКВС (член контрреволюційної військово-повстанської організації, шкідництво). Засуджений 25.04.1938 трійкою УНКВС Київської області до розстрілу з конфіскацією майна, вирок виконано 28.05.1938. Реабілітований 11.04.1959 Кіровоградським облсудом. (П – 4691)

АНТОНЮК ПИЛИП САМІЙЛОВИЧ, 1877 р.н., с.Липовеньке, українець, неписьменний, хлібороб. Заарештований 6.04.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ ("разом із Семеном Піщанським та Федором Дяченком систематично вели в селі антирадянську агітацію проти самообкладання, хлібозаготівлі, колективізації; у лютому-березні 1930 року, коли тривала організація колективу, вони поширювали чутки, що колгосп – це друга панщина, переконували селян розвалювати сози: в результаті агітації 26 березня відбувся масовий похід жінок до сільської ради і канцелярії правління созу, був розібраний весь живий і мертвий інвентар, жінки вигукували: "У нас нема куркулів!" і погрожували активістам села убивством"). Засуджений 5.05.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років заслання у північний край. Реабілітований 24.07.1990 Кіровоградською облпрокураторою. (П – 3665)

БАБЕНКО ЯКІВ КОРНІЙОВИЧ, 1901 р.н., с.Карамахмет (Бесарабія), українець, освіта початкова, проживав у с.Перегонівка Голованівського району, машиніст паровоза вузькоколійки цукрового заводу. Заарештований 12.02.1938 Підвисоцьким райвідділом НКВС ("перебуваючи на військовій службі у румунській армії, у 1923 році дезертирував на територію СРСР, служив рядовим червоноармійцем у кавалерійській частині Котовського в Умані, демобілізувався у 1924-ому на Перегонівський цукрозавод, який був тоді орендований корпусом Котовського", "учасник польської диверсійної повстанської організації, в яку завербований Пантелеймоном Заславським; вів антирадянську агітацію, поширював поразницькі чутки про війну й загибель радвлади, займався шкідницькою діяльністю у паровозному

господарстві"). Засуджений 3.10.1938 трійкою УНКВС Київської області до розстрілу, вирок виконано 13.10.1938. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9935)

БАБІЙ МАТВІЙ ХОМОВИЧ, 1896 р.н., с.Семидуби, українець, освіта початкова, їздовий колгоспу "Нове життя". У 1929 році був засуджений до 5 років неволі. Вдруге заарештований 12.10.1937 Голованівським РВ НКВС (підозрювався в антирадянській агітації). Голованівським РВ НКВС 1.11.1937 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 12364)

БАБІЙ СЕМЕН ФЕДОРОВИЧ, 1898 р.н., с.Розкішне, українець, освіта початкова, проживав у с.Ємилівка Голованівського району, колгоспник. Заарештований 2.12.1932 Голованівським РВ ДПУ ("шкідництво, розкрадання зерна, хліба, зберігав обріз гвинтівки" – *див. Володимир Островчук*). Засуджений 22.01.1933 трійкою при колегії ДПУ УРСР до розстрілу, дати виконання вироку в справі немає. Реабілітований 10.08.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10817)

БАЖАНЮК ІВАН ІВАНОВИЧ, 1885 р.н., с.Троянка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 6.04.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ ("в роки громадянської війни служив у петлюрівській, гетьманській і денікінській арміях; вів антирадянську агітацію, чинив шкідництво з метою підриву радянської влади: разом із Павлом Григорчаком та Федором Кушніром підпалив майно артілі ім.Смеричанського" – *див. Павло Григорчак*). Засуджений 13.05.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до розстрілу, дата виконання вироку у справі не вказана. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10048)

БАЙ ВАСИЛЬ ПАВЛОВИЧ, 1900 р.н., с.Подусільна Перемишлянського району Львівської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Лебединка Підвисоцького (нині Голованівського) району. Заарештований 14.02.1938 Підвисоцьким РВ НКВС ("служив рядовим у австрійській армії до приходу в Галичину Червоної армії, згодом у 1919-21 служив у РСЧА; член контрреволюційної антирадянської організації, шкідництво"). Засуджений 28.04.1938 трійкою УНКВС Київської області до розстрілу, вирок виконано 3.05.1938. Реабілітований 10.08.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10790)

БАЙРАЧНИЙ ВАСИЛЬ ДМИТРОВИЧ, 1883 р.н., с.Троянка, українець, освіта початкова, член ревізійної комісії колгоспу "ХХ-річчя РСЧА". Заарештований 27.02.1938 Голованівським РВ НКВС ("у 1919 році брав участь у повстанні проти радвлади під проводом Броніслава Бобровського і Максима Цимбала, контрреволюційна агітація проти заходів радянської влади"). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 29.04.1938. Реабілітований 14.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9362)

БАЛАНЮК АРСЕН ГЕРАСИМОВИЧ, 1889 р.н., с.Липовеньке, українець, освіта початкова, член колгоспу "Нове життя" з 1930 року, виключений, хлібороб. У 1931 році розкуркулений. Заарештований 1.04.1931 Голованівським райвідділом ДПУ ("належність до гурту антирадянського елемента, який вів антирадянську агітацію, поширював чутки про війну і прихід Польщі, закликав до розгону колективів і до розправи з активістами", "ця куркульська ватага у 1920 році ловила й розстрілювала червоних партизан"; за свідченнями Сергія Смолієвського "то були не червоні партизани, а шайка бандитів"). Голованівським РВ ДПУ 29.04.1931 з-під варти звільнений під підписку про невиїзд, представником Київського оперсектора ДПУ 5.09.1931 справу на 7 осіб направлено у Київську облпрокуратуру для припинення. (П – 7767)

БАЛАНЮК ПЕТРО ГРИГОРОВИЧ, 1890 р.н., с.Грузьке, українець, освіта 3 класи, член колгоспу ім.Леніна. Заарештований 3.02.1945 Голованівським РВ НКДБ (зрада Батьківщини: "з вересня 1942 до березня 1944 року працював старостою громадського господарства, здавав німцям хліб, велику рогату худобу, картоплю й мед; у 1943-ому на святі Дня врожаю виступив з антирадянською промовою, вихваляв німців і зводив наклепи на радянську дійсність"). Засуджений 7.02.1945 трибуналом військ НКВС Одеської області до 20 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Управлінням КДБ Кіровоградської області 17.03.1955 справу припинено, з-під варти звільнений. Син Дмитро у 1941 році засуджений до 2 років неволі, загинув на фронті. (П – 8301)

БАНДРОВСЬКИЙ ВЯЧЕСЛАВ СТАНІСЛАВОВИЧ, 1903 р.н., с.Свірневе, поляк, освіта початкова, завідувач господарства колгоспу ім.Шевченка. Заарештований 12.10.1937 Голованівським РВ НКВС (контрреволюційна шкідницька діяльність). Засуджений 5.11.1937 особливою нарадою НКВС

СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 16.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11351)

БАРАБАШ ТИМОФІЙ МАРТИНОВИЧ, 1870 р.н., с.Наливайка, українець, неписьменний, проживав у с.Межирічка Голованівського району, член колгоспу "Гігант". Заарештований 22.04.1938 Голованівським РВ НКВС (член контрреволюційної групи, антирадянська діяльність). Засуджений 6.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 31.05.1938. Реабілітований 13.12.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3395)

БАРАН ОЛЕКСАНДР КУЗЬМОВИЧ, 1899 р.н., с.Крутеньке, українець, освіта початкова, робітник шляхової бригади колгоспу "Шляхом Леніна". Заарештований 11.07.1938 Голованівським РВ НКВС (контрреволюційна агітація серед колгоспників). Голованівською райпрокуратурою 29.08.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2973)

БАРІЦА АНТОН ІВАНОВИЧ, 1897 р.н., м.Будапешт (Угорщина), угорець, освіта початкова, проживав у с.Перегонівка Підвисоцького (нині Голованівського) району, робітник цукрового заводу. Заарештований 12.02.1938 Підвисоцьким РВ НКВС (член контрреволюційної військово-повстанської організації, шкідництво). Засуджений 25.04.1938 трійкою УНКВС Київської області до розстрілу з конфіскацією майна, вирок виконано 28.05.1938. Реабілітований 11.04.1959 Кіровоградським облсудом. (П – 4691)

БАРКАР ПАВЛО СОФРОНОВИЧ, 1900 р.н., с.Капітанка, українець, освіта початкова, тесля колгоспу "Пам'ять Леніна". Заарештований 18.02.1938 Голованівським РВ НКВС (підозрювався у контрреволюційній діяльності). Голованівським РВ НКВС 5.03.1938 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2939)

БАРЧУК ВОЛОДИМИР КЛИМОВИЧ, 1904 р.н., с.Роздол, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 24.03.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (антирадянська агітація). Засуджений 15.04.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 7 років заслання у північний край. Реабілітований 14.07.1965 Кіровоградським облсудом. Вдруге, працюючи в колгоспі ім.13-річчя Робітничо-селянської Червоної армії, заарештований 27.07.1937 Голованівським РВ НКВС (антирадянська діяльність: "як заступник голови сільської ради почав активно допомагати колишнім куркулям у поверненні їхніх усуспільнених хат, за що був знятий з роботи; за виступи проти колективізації двічі виключався з колгоспу "Перемога", нині у колгоспі ім.13-річчя РСЧА виробив 4 трудодні; говорив, що після перемоги інтервентів у Іспанії вони нападуть на СРСР"). Засуджений 15.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 18.08.1937. Реабілітований 14.07.1965 Кіровоградським облсудом. (П – 7955, 7950)

БАРЧУК МИРОН КЛИМОВИЧ, 1898 р.н., с.Роздол, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 24.03.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (антирадянська агітація). Засуджений 15.04.1930 трійкою колегії ДПУ УРСР до 7 років заслання у північний край. Реабілітований 14.07.1965 Кіровоградським облсудом. (П – 7955)

БАСАРАБ ГНАТ ЯВДОКИМОВИЧ, 1886 р.н., с.Стара Ободівка Ободівського (нині Тростянецького) району Вінницької області, українець, освіта початкова, проживав на ст.Ємилівка Голованівського району, вантажник Ємилівського бурякопункту. Заарештований 15.12.1937 Голованівським РВ НКВС (член контрреволюційної куркульської групи, антирадянська агітація). Засуджений 22.12.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 10.01.1938. Реабілітований 18.04.1959 Кіровоградським облсудом. (П – 4698)

БАШУК ВОЛОДИМИР ОВЕР'ЯНОВИЧ, 1905 р.н., с.Капітанка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 29.03.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (антирадянська агітація). Засуджений 5.05.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років заслання у північний край. Реабілітований 20.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10871)

БЕВЗ ГАВРИЛО МИХАЙЛОВИЧ, 1868 р.н., смт Голованівськ, українець, неписьменний, без певних місця проживання та занять, селянин-бідняк. Заарештований 27.07.1941 Грушківським РВ НКВС ("матеріалів про злочинну діяльність не надходило"). Управлінням НКВС Челябінської області 5.02.1942 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2976)

БЕВЗ УСТИМ ІВАНОВИЧ, 1882 р.н., с.Курячі Лози Кривоозерського району Одеської (нині Миколаївської) області, українець, освіта середня, кандидат у члени ВКП(б) у 1930-32 роках (виключений

комісією при партійній чистці за "приховування соціального стану і як куркуль та баласт", у 1934-ому відновлений у партії і вдруге виключений "як баласт"), проживав у смт Голованівськ, вчитель 3-ої середньої школи. Заарештований 10.09.1937 Голованівським РВ НКВС ("в роки громадянської війни був членом повітової земельної управи м.Балта Одеської області, звідтоді знайомий із диверсантом-шкідником Сокурем, входив до його угруповання, здійснював шкідницьку діяльність в галузі тваринництва, спрямовану на знищення поголів'я худоби"). Засуджений 27.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, дата виконання вироку у справі не вказана. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9015)

БЕЗЗУБИЙ МИКИТА (по-батькові у справі не вказано), 1897 р.н., х.Олександрівка Шепилівської сільради, українець, освіта початкова, проживав у с.Олександрівка Голованівського району, член колгоспу "Вперед до науки". Заарештований 21.11.1932 Голованівським РВ ДПУ (підозрювався у антирадянській агітації проти колективізіції і заходів партії та уряду). Голованівським РВ ДПУ 3.01.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2875)

БЕЗНОСКО ІВАН СИДОРОВИЧ, 1902 р.н., с.Крутеньке, українець, освіта початкова, член колгоспу ім.К.Маркса. Заарештований 10.11.1937 Голованівським РВ НКВС ("належність до гурту колишніх куркулів і одноосібників, які повернулись із заслання й вели в селі контрреволюційну агітацію та погрожували розправою біднякам, які їх розкуркулювали; як бригадир колгоспу переконував членів бригади не відвідувати гурток з вивчення положення про вибори" – *див. Іван Петренко*). Засуджений 17.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 29.07.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13957)

БЕЗНОСЮК ДМИТРО МАРКОВИЧ, 1878 р.н., с.Вербове, українець, неписьменний, проживав у смт Голованівськ, працював у торгівлі. Заарештований 30.01.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (контрреволюційна діяльність проти радянської влади). Засуджений 10.05.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років заслання у північний край. Реабілітований 20.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10830)

БЕЗНОСЮК САВА МАРКОВИЧ, 1882 р.н., смт Голованівськ, українець, освіта початкова, працював у торгівлі. Заарештований 30.01.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (контрреволюційна діяльність проти радянської влади). Засуджений 10.05.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років заслання у північний край. Реабілітований 20.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10830)

БЕРМАН ХАЇМ АРОНОВИЧ, 1875 р.н., м.Чечельник Вінницької області, єврей, освіта початкова, проживав у смт Голованівськ, служитель релігійного культу. Заарештований 20.11.1937 Голованівським РВ НКВС (контрреволюційна шовіністська промова на зборах молоді). Засуджений 27.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 19.06.1990 Кіровоградською облпрокуратурою). (П – 1607)

БІЛИЧЕНКО ГАВРИЛО ЛЕВКОВИЧ, 1887 р.н., с.Перегонівка, українець, освіта початкова, хлібороб-одноосібник. Заарештований 27.11.1937 Підвисоцьким РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 4.12.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10171)

БІЛИЧЕНКО МЕЛАНІЯ ЙОСИПІВНА, 1914 р.н., с.Перегонівка Підвисоцького (нині Голованівського) району, українка, освіта початкова, без певних занять. Заарештована 11.03.1953 управлінням МВС Кіровоградської області (член нелегальної церковно-монархічної групи "дійсно православних церковників"). Засуджена 9.05.1953 Кіровоградським облсудом до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років і конфіскацією майна. Верховним судом УРСР 19.08.1954 міру покарання зменшено до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах, з-під варти звільнена за амністією. Реабілітована 10.11.1989 Верховним судом УРСР. (П – 11287)

БОГАЄНКО ОЛЕКСАНДР МИТРОФАНОВИЧ, 1902 р.н., смт Голованівськ, українець, освіта вища технічна, проживав у м.Москві (Росія), інженер 66-го управління військово-польового будівництва, капітан. Заарештований 18.04.1943 особливим відділом НКВС Волхівського фронту (розповсюдження німецьких листівок). Військовим трибуналом Волхівського фронту 7.08.1943 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 5639)

БОГДАНОВИЧ БОЛЕСЛАВ БРОНІСЛАВОВИЧ, 1907 р.н., с.Лядова Підлісномукарівського району Кам'янець-Подільської (нині Барського Вінницької) області, поляк, освіта початкова, проживав у

с.Перегонівка, рахівник бурякорадгоспу. Заарештований 12.02.1938 Підвисоцьким РВ НКВС (належність до нелегальної організації, яка "у Тальнівському та Підвисоцькому районах готувала повстанські кадри до збройного виступу в момент іноземної інтервенції, а в мирний час для підривної шкідницької діяльності з метою руйнування політичної, економічної та оборонної могутності СРСР"). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Київської області до розстрілу, вирок виконано 26.05.1938. Реабілітований 3.08.1956 трибуналом Київського військового округу. (П – 3695)

БОГУНЕНКО ТАДЕЙ ХРИСАНФОВИЧ, 1883 р.н., с.Товсте Київської області, українець, освіта початкова, проживав у смт Голованівськ, кустар-квітникар. Заарештований 21.03.1931 Голованівським райвідділом ДПУ ("член секти єговістів із 1923 року; разом із Пилипом Кукурузою і Явдокимом Лаштаном вояжував містами України і поширював єговістську релігійну літературу"). Засуджений 13.11.1931 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 4.04.1994 Кіровоградською обласною прокуратурою. (П – 6449)

БОГУЦЬКИЙ МИКОЛА ЯКОВИЧ, 1910 р.н., с.Новосілка, українець, освіта 4 класи, член колгоспу "Комінтерн". Заарештований 1.12.1937 Голованівським РВ НКВС ("працюючи секретарем сільради, виявив себе антирадянським елементом, за що був виведений із правління колгоспу й знятий з роботи; учасник контрреволюційного куркульського угруповання, яке проводило агітацію проти зареєстрованого кандидата у Верховну Раду СРСР, намагалось зривати підготовчі виборчі заходи"). Засуджений 6.12.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9563)

БОЙКО ІВАН ПЛАТОНОВИЧ, 1902 р.н., с.Гвоздниця Менжинської волості Брест-Литовського повіту Гродненської губернії (нині Білорусія), українець, освіта 3 класи, проживав у с.Новосілка Голованівського району, вантажник бурякопункту ст.Юзефпіль. Заарештований 1.12.1937 Голованівським РВ НКВС ("учасник контрреволюційного куркульського угруповання, яке проводило агітацію проти зареєстрованого кандидата у Верховну Раду СРСР, намагалось зривати підготовчі виборчі заходи", антирадянська агітація: "Я казав, що СРСР хоче випередити західну культуру, але це важко, бо СРСР на багато років відстав від західних країн"). Засуджений 6.12.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9563)

БОЙКО ІВАН ТИМОФІЙОВИЧ, 1913 р.н., с.Новосілка, українець, освіта 4 класи, військовик, водій 389-го автобатальйону, рядовий. Голованівським райнарсудом 11.09.1940 за хуліганство був засуджений до 1 року неволі. Вдруге заарештований 15.07.1944 особливим відділом контррозвідки "Смерш" 5-ої гвардійської Армії (профашистська агітація). Засуджений 21.08.1944 військовим трибуналом 5-ої гвардійської Армії до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 20.07.1990 трибуналом Прикарпатського військового округу. (П – 11981)

БОЙКО МАКСИМ ПАВЛОВИЧ, 1890 р.н., с.Липовеньке, українець, освіта початкова, член колгоспу "Нове життя", хлібороб. Заарештований 1.04.1931 Київським оперсектором ДПУ ("належність до гурту антирадянського елемента" – *див. Арсен Баланюк*). Голованівським РВ ДПУ 29.04.1931 з-під варти звільнений під підписку про невиїзд, представником Київського оперсектора ДПУ 5.09.1931 справу на 7 осіб направлено у Київську облпрокуратуру для припинення. (П – 7767)

БОЙКО СТЕПАН МАРКОВИЧ, 1876 р.н., с.Красногірка, українець, неписьменний, хлібороб. Заарештований 30.01.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (контрреволюційна діяльність проти радянської влади). Засуджений 10.05.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років заслання у північний край. Реабілітований 20.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10830)

БОЙКО ЯВДОКИМ КАСЯНОВИЧ, 1889 р.н., с.Перегонівка Підвисоцького району, українець, освіта середня, медфельдшер. Заарештований 9.09.1937 Підвисоцьким РВ НКВС (антирадянська агітація проти заходів партії та уряду). Засуджений 27.11.1937 трійкою УНКВС Київської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 10.09.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5418)

БОНДАРЕНКО АНДРІЙ ФОТІЙОВИЧ, 1878 р.н., с.Когутівка (нова назва Ятрань), українець, освіта початкова, член колгоспу "Паризька комуна". У 1928-29 роках брав участь в терористичних актах

проти сільських активістів – Первомайським окрсудом був засуджений до розстрілу, міру покарання замінили 10 роками неволі. Вдруге заарештований 17.03.1938 Голованівським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність: "разом із Кирилом Мельником у селах Когутівка і Покотилове поширюють чутки про неминучість загибелі радянської влади, погрожуючи розправою активістам села; Бондаренко з момента опублікування сталінської Конституції став добиватись повернення відібраної при розкуркуленні хати, знущаючись над колгоспником, який там мешкав"). Засуджений 23.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 8.06.1938. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9376)

БОРЕЙ ПОТАП ЯКОВИЧ, 1878 р.н., с.Перегонівка Підвисоцького (нині Голованівського) району, українець, неписьменний, поденний робітник Перегонівського цукрового заводу. У 1930 році розкуркулений, у 1931-ому за агітацію проти колективізації сільського господарства засуджений до 2,5 років неволі. Вдруге заарештований 2.11.1937 Підвисоцьким РВ НКВС ("поширював чутки про неминучість падіння радянської влади, агітував проти колгоспів, підписки на оборонну позику країни"). Засуджений 5.11.1937 трійкою УНКВС Київської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 13.06.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 1561)

БОРЕЙ СТЕПАН СИДОРОВИЧ, 1893 р.н., с.Перегонівка, українець, освіта початкова, хлібороб-одноосібник. Заарештований 27.11.1937 Підвисоцьким РВ НКВС (виступи проти радянської влади, розповсюдження провокаційних чуток). Засуджений 4.12.1937 трійкою УНКВС Київської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 1.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10170)

БОТОВСЬКИЙ ЛУКА ГРИГОРОВИЧ, 1878 р.н., с.Журавлинка, українець, освіта початкова, член партії правих соціал-демократів у 1905-08 і 1917-18 роках, тесля колгоспу "Друга п'ятирічка". Заарештований 27.07.1937 Голованівським РВ НКВС (антирадянська агітація проти хлібозаготівлі, державної позики). Засуджений 15.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 8.02.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 1735)

БРИЖАТЮК НИКИФОР ГРИГОРОВИЧ, 1870 р.н., с.Грузьке, українець, освіта початкова, сторож колгоспу ім.Леніна. Заарештований 1.11.1937 Голованівським РВ НКВС (член контрреволюційної групи, розповсюдження антирадянських листівок). Засуджений 3.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 7.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10224)

БРОДЯК ГРИГОРІЙ ІВАНОВИЧ, 1895 р.н., м.Теребовля Тернопільської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Перегонівка Підвисоцького району, їздовий колгоспу ім.Шевченка. Заарештований 12.02.1938 Підвисоцьким РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 20.05.1939 Кіровоградським облсудом до 3 років 6 місяців ув'язнення у виправно-трудових таборах. Кіровоградським облсудом 14.11.1939 міру покарання зменшено до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 1 рік. Верховним судом УРСР 11.12.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 1011)

БРОДЯНСЬКИЙ ПАВЛО МЕЛЕТІЙОВИЧ, 1905 р.н., с.Новосілка, українець, освіта початкова, член колгоспу. Заарештований 5.03.1933 Голованівським РВ ДПУ (агітація проти роботи у колгоспі). Засуджений 29.04.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край умовно. Реабілітований 16.03.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. Вдруге, працюючи бригадиром колгоспу ім.Кагановича, заарештований 13.03.1938 Голованівським РВ НКВС (член контрреволюційної організації). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 29.04.1938. Реабілітований 16.10.1956 Кіровоградським облсудом. Батько у 1930 році розкуркулений і висланий за межі України, де й помер. (П – 7295, 3399)

БУГАЙ СЕРГІЙ ІВАНОВИЧ, 1878 р.н., с.Клинове, українець, неписьменний, селянин-бідняк, хлібороб-одноосібник. Заарештований 12.12.1932 Голованівським РВ ДПУ (підозрювався у терористичному акті під час виконання плану хлібозаготівлі – *див. Ригір Кравцан*). Голованівською дільничною райпрокуратурою 20.12.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2901)

БУДЗИНСЬКИЙ ВАЛЕР'ЯН АНТОНОВИЧ, 1897 р.н., м.Київ, поляк, освіта початкова, проживав у с.Перегонівка Підвисоцького району, токар цукрового заводу. Заарештований 12.02.1938

Підвисоцьким РВ НКВС (член польської диверсійної групи, антирадянська агітація, шкідництво). Засуджений 27.09.1938 трійкою УНКВС Київської області до розстрілу з конфіскацією майна, вирок виконано 7.10.1938. Реабілітований 13.09.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4538)

БУДУЛАК ГРИГОРІЙ МАРКОВИЧ, 1898 р.н., с.Капітанка Голованівського району, українець, освіта початкова, проживав у с.Тишківка Добровеличківського району, бухгалтер Тишківської райспоживспілки. Заарештований 24.07.1937 Тишківським РВ НКВС ("член антирадянської організації, контрреволюційна агітація проти колгоспного ладу, вихваляння троцькізму, співчуття ворогам народу"). Засуджений 15.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 31.08.1957 Кіровоградським облсудом. Батько розкуркулений у 1932 році. (П – 3786)

БУРДЕЙНИЙ ДАНИЛО СТЕПАНОВИЧ, 1890 р.н., с.Розкішне, українець, неписьменний, хлібороб, розкуркулений. Заарештований 7.04.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (антирадянська агітація проти колективізації та хлібозаготівельних робіт). Засуджений 28.04.1930 особливою нарадою ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 23.02.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 6020)

БУРДЕЙНИЙ ФЕДІР ОМЕЛЯНОВИЧ, 1898 р.н., с.Роскішне, українець, освіта початкова, проживав у с.Мар'ямполі (нова назва Маринопіль) Голованівського району, вантажник Свірневського бурякорадгоспу, з осені 1936-го працював у колгоспі ім.Петровського. У 1934 році за невиконання державних зобов'язань розкуркулений. Заарештований 6.12.1937 Голованівським РВ НКВС ("вів серед селян контрреволюційну агітацію, намагаючись зірвати підготовку і голосування за кандидатів у Верховну Раду; стверджував, що за новою Конституцією куркулі мають широкі права і їх треба вибирати в ради; виступав проти податкової політики, державних позик"). Засуджений 22.12.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 10.01.1938. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9005)

БУРЛАКА МАКАР МИКОЛАЙОВИЧ, 1886 р.н., с.Крутеньке, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 11.11.1929 Первомайським окрвідділом ДПУ ("контрреволюційна діяльність проти заходів радянської влади" – *див. Михайло Притуляк*). Засуджений 30.01.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до розстрілу, дати виконання вироку в справі немає. Реабілітований 18.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10825)

БАШУК ЄВПАТІЙ ФЕДОТОВИЧ, 1876 р.н., с.Капітанка, українець, освіта початкова, сторож школи. У 1920 році засуджувався ЧК за бандитизм – за амністією звільнений у 1921-ому. Тричі розкуркулювався: у 1920, 1928 і 1930 роках, у 1931-ому був висланий на північ, повернувся в село у 1936 році. Втретє заарештований 19.09.1937 Голованівським РВ НКВС ("після повернення в село, самовільно, без дозволу сільради, поселився у колишній своїй хаті і говорив людям, що тепер усе своє поверне; вів антирадянську агітацію проти заходів радянської влади та сталінської Конституції"). Засуджений 26.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 22.06.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. Син Сергій у 1920 році "за організацію банди" розстріляний чекістами. (П – 1648)

БЯЛИК СИГІЗМУНД АДАМОВИЧ, 1900 р.н., с.Травніти Люблінського повіту (Польща), поляк, освіта середня спеціальна, проживав у с.Крутеньке Голованівського району, кандидат у члени ВКП(б) в 1921 та 1932 роках, пасічник відділку Перегонівського цукрорадгоспу. Заарештований 7.10.1935 Підвисоцьким РВ НКВС (антирадянська агітація: "в розмові про вбивство Кірова висловив думку, що нині окрім револьвера є й інші способи вбивати людей – наприклад, ціанистий калій, яким можна отруїти значно більше; невдовзі Федір Горбатюк став поширювати ці контрреволюційні розмови серед робітників радгоспу"). Засуджений 19.01.1936 Київським облсудом до 7 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Управлінням НКВС Дальстроя 29.04.1938 за наклепи на керівників партії та уряду засуджений до розстрілу, вирок виконано 16.06.1938. Реабілітований 26.03.1959 Магаданським облсудом. (П – 12723)

ВАЛЬКО МИХАЙЛО ТИТОВИЧ, 1879 (1881) р.н., с.Свірневе, українець, освіта 4 класи, хлібороб. У 1930 році розкуркулений. Заарештований 22.10.1930 Голованівським РВ ДПУ (антирадянська агітація проти заходів радянської влади). Засуджений 12.03.1931 особливою нарадою при колегії ДПУ

УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 6.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Вдруге, працюючи в колгоспі, заарештований 19.04.1938 Голованівським РВ НКВС (член контрреволюційного повстанського угруповання, антирадянська агітація). Засуджений 6.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 8.06.1938. Реабілітований 17.05.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 11789, 4338)

ВАРЕНИК АНАТОЛІЙ ТОДОСЬОВИЧ, 1925 р.н., с.Клинове, українець, освіта 8 класів, член ВЛКСМ з 1946 року, проживав у м.Новосибірську (Росія), командир самохідної установки військової частини 74311, старшина. Заарештований 30.01.1950 оперуповноваженими особливого відділу МДБ ст.Пенза ("восени 1942 року вступив учитись у Межиріцьку агрошколу, піддався обробці в націоналістичному дусі студентам Остапу Чорнобаю і Петрові Шквирі, у грудні вступив у Організацію українських націоналістів, брав участь у зборах при обговоренні заходів ОУН, поширював листівки й літературу контрреволюційного змісту, вербував нових членів, зокрема Вісаріона Луценка; у 1943-44 став членом Української повстанської армії, надавав сховок воякам УПА у своїй хаті, після втечі німців зустрічався з одним з керівників загону УПА Байдою, щоб порадитись про дії після приходу Червоної армії; з березня 1944-го – вояк Червоної армії у 338 стрілецькій дивізії на 3-ому Білоруському фронті, поранений під Кенігсбергом, Східна Прусія (нині м.Калінінград, Росія); 25.01.1950 довідався про можливий арешт – у 1944-ому за участь в ОУН була репресована й засуджена до 15 років неволі сестра Ніна, батько писав у листі – дезертирував з Червоної армії, по дорозі на Україну затриманий на ст.Пенза у поїзді"). Засуджений 10.04.1950 трибуналом Західно-Сибірського військового округу до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки і конфіскацією майна, ордена Слави 3-го ступеня, медалей "За відвагу" та "За перемогу над Німеччиною". Московським міськсудом 5.03.1955 з-під варти звільнений як особа, що скоїла злочин у неповнолітньому віці. Реабілітований 25.12.1992 Головною військовою прокуратурою. (П – 13749)

ВАРЕНИК КІНДРАТ ЛЕОНТІЙОВИЧ, 1901 р.н., с.Клинове, українець, освіта початкова, проживав у с.Казимирівка (нині с.Чистопілля) Вільшанського району, без певних занять. Заарештований 31.10.1937 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська, контрреволюційна діяльність). Засуджений 27.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 13.12.1937. Реабілітований 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10396)

ВАРЕНИК НІНА ТОДОСІВНА, 1924 р.н., с.Клинове, українка, освіта середня, агротехнік колгоспу. Заарештована 21.08.1944 Грушківським РВ НКДБ ("у лютому 1943 року завербована в ОУН, виконувала обов'язки зв'язкової, утримувала явочну квартиру, поширювала націоналістичну літературу, після вигнання німців за пропозицією Івана Закушняка попередила заступника командира загону УПА Байду про загрозу арешту"). Засуджена 21.11.1944 трибуналом військ НКВС Одеської області до 15 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років і конфіскацією майна. Верховним судом СРСР 15.05.1954 міру покарання зменшено до 9 років ув'язнення у виправно-трудових таборах; з-під варти звільнена 12.06.1954. Реабілітована 4.02.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13093)

ВАРИВОДА КУЗЬМА МАКСИМОВИЧ, 1889 р.н., х.Олександрівка Шепилівської сільради, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 23.09.1929 Первомайським окрвідділом ДПУ (антирадянська агітація: "разом із Амвросієм Чернієнком, Герасимом Слинявим і Григорієм Залозецьким виступає проти єдиного сільськогосподарського податку, хлібозаготівлі, зривають сільські сходки, поширюють провокаційні чутки про недалеке падіння радвлади"). Засуджений 15.12.1929 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 11.05.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 4145)

ВАСИЛЕНКО ІВАН МИКОЛАЙОВИЧ, 1900 р.н., с.Липовеньке, українець, освіта середня, член ВКП(б) з 1922 року, проживав у м.Путивль Чернігівської (нині Сумської) області, заступник начальника політвідділу Путивльської МТС. Заарештований 28.10.1933 Чернігівським облвідділом ДПУ (підозрювався як учасник організації загонів для боротьби з радянською владою). Особливим відділом Одеського облвідділу ДПУ 15.02.1934 справа припинено, з-під варти звільнений. (П – 2812)

ВАСИЛЕНКО ОМЕЛЯН ОЛЕКСІЙОВИЧ, 1896 р.н., м.Чечельник Тульчинського округу (нині Вінницької області), українець, освіта середня, проживав у смт Голованівськ, член правління

сільськогосподарського товариства, хлібороб. Заарештований 30.01.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (контрреволюційна діяльність проти радянської влади). Первомайським окрвідділом ДПУ 8.04.1930 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 10830)

ВЕРГЕЛЕС ДЕНИС ФЕОДОСІЙОВИЧ, 1917 р.н., с.Люшнювате, українець, освіта 7 класів, член ВЛКСМ, проживав у м.Севастополі АРК Крим, військовослужбовець з 1938 року, червонофлотець 12-ої авіабази Військово-повітряних сил Чорноморського флоту. Заарештований 28.06.1941 2-м відділенням 3-го відділу Чорноморського флоту ("в кінці 1940 - на початку 1941 років систематично в листах до своїх знайомих викладав свої антирадянські настрої, спрямовані на підрив авторитету комуністичної партії і радянського уряду"; свідчення Вергелеса на допиті: "В останньому листі до Володимира Берегуцина я виклав своє невдоволення й обурення останніми указами Верховної Ради СРСР, зокрема указом про єдиноначальність і заборону самовільного полишення робітниками виробництва та відповідальності за прогули й запізнення; я не був згоден із постановою уряду, вважаючи, що вони спрямовані на затискування прав трудящих і нас, рядових червонофлотців; у відповідь отримав листа від Берегуцина, в якому він називає мене апостолом реакції і темних сил мракобісся, які скочуються в стан ворогів народу"). Засуджений 26.08.1941 військовим трибуналом Чорноморського флоту до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 25.04.1991 Головною військпрокуратурою. (П – 12636)

ВЕСЕЛЬСКИЙ АНТОН ЙОСИПОВИЧ, 1890 р.н., с.Корчівка (Шмецька-Буда сільрада) Житомирської області, поляк, освіта початкова, проживав у с.Межирічка Голованівського району, вальцювальник спиртзаводу. Судимий у 1931 році, у 1933-ому як соціально небезпечний елемент виселений за 100 кілометрів із прикордонної зони, з березня 1933-го жив у Межирічці. Заарештований 1.12.1937 Голованівським РВ НКВС ("з травня 1919 по травень 1922 з групою контрабандистів Нестором Нестерчуком, Дем'яном Беньковським та Іваном Волинським, які іще 1928 року арештовувались ДПУ у підозрі шпигунства, систематично займався контрабандою, нелегально перетинав кордон у Польщу й вертався назад; у 1922 році їх затримала польська охорона й доставила у м.Корець, де вони просиділи 3 доби й були допитані польським офіцером, з уст Весельського було взято інформацію про господарсько-політичне становище в СРСР; останнім часом вів фашистсько-націоналістичну діяльність, висловлювався різко проти вождя партії"). Засуджений 5.12.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 23.12.1937. Реабілітований 31.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9597)

ВИНОГРАДСЬКИЙ СТЕПАН НЕСТОРОВИЧ, 1882 р.н., смт Голованівськ, українець, освіта середня, проживав на ст.Гайворон, рахівник контори відділення паровозної служби. Заарештований 30.09.1937 ОДТВ НКВС ст.Гайворон (член шпигунсько-диверсійної організації). Засуджений 20.11.1937 НКВС і Прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 26.11.1937. Реабілітований 6.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11999)

ВИТВИЦЬКИЙ МИХАЙЛО ПЕТРОВИЧ, 1902 р.н., с.Новосілка, українець, освіта початкова, вантажник Ємилівського "Заготзерна". Заарештований 13.03.1938 Голованівським РВ НКВС (член організації секти євангелістів, контрреволюційна агітація). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 29.04.1938. Реабілітований 16.10.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3399)

ВИТУШНЯК МИХАЙЛО ТРОХИМОВИЧ, 1894 р.н., с.Люшнювате, українець, освіта початкова, машиніст колгоспу ім.Сталіна Савранського району Одеської області. Заарештований 13.10.1947 Голованівським РВ МДБ (антирадянська агітація, наклепи на життя колгоспників). Засуджений 29.12.1947 Одеським облсудом до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 10.12.1991 Генеральною прокуратурою України. (П – 12889)

ВИШНЕВСЬКИЙ ІЛЛЯ КАЛЕНИКОВИЧ, 1888 р.н., с.Красногірка, українець, освіта початкова, член колгоспу ім.Тельмана. Заарештований 10.07.1938 Голованівським РВ НКВС (контрреволюційна агітація проти колгоспного будівництва, підписки на держпозику). Засуджений 2.04.1939 Одеським облсудом до 7 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 12.03.1992 Генеральною прокуратурою України. Брат Кость за вчинення опору виконанню державних зобов'язань розкуркулений і висланий на північ. (П – 13103)

ВІЗНЮК ГАВРИЛО ХОМОВИЧ, 1898 р.н., с.Ємилівка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 22.11.1929 Первомайським окрвідділом ДПУ ("контрреволюційна агітація, участь в терористичних актах проти радянських заходів" – *див. Гнат Глобенко*). Засуджений 26.02.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до розстрілу, дати виконання вироку у справі не зазначено. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10029)

ВІЗНЮК ДМИТРО ПАВЛОВИЧ, 1901 р.н., с.Ємилівка, українець, освіта початкова, хлібороб. У 1929 році за розтрату був засуджений Первомайським окрсудом до 1 року неволі. Вдруге заарештований 9.11.1929 Первомайським окрвідділом ДПУ ("контрреволюційна агітація, участь в терористичних актах проти радянських заходів" – *див. Гнат Глобенко*). Засуджений 26.02.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 10 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10029)

ВІЗНЮК МИХАЙЛО ФЕОФАНОВИЧ, 1879 р.н., с.Ємилівка, українець, освіта початкова, хлібороб. У 1929 році за нездачу державі 1000 пудів хліба був засуджений нарсудом до 5 років ув'язнення у бупрі із подальшим засланням на 5 років; окружний суд зменшив міру покарання до 1 року неволі і заслання на 5 років. Вдруге заарештований 9.11.1929 Первомайським окрвідділом ДПУ ("контрреволюційна агітація, участь в терористичних актах проти радянських заходів" – *див. Гнат Глобенко*). Засуджений 26.02.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 10 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10029)

ВОВКОТРУБ ВАСИЛЬ НИКИФОРОВИЧ, 1911 р.н., с.Грузьке, українець, освіта початкова, колгоспник до служби в армії, військовослужбовець розвідроти 406-го стрілецького полку. Заарештований 25.02.1940 Житомирським особливим відділом НКВС 36-го стрілецького корпусу (антирадянська агітація серед військовослужбовців). Засуджений 16.04.1940 трибуналом 36-го стрілецького корпусу Київського особливого військового округу до 4 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 28.07.1960 Верховним судом СРСР. (П – 5401)

ВОВЧЕНКО ІВАН ФЕДОРОВИЧ, 1908 р.н., с.Клинове, українець, освіта початкова, селянин-хлібороб, розкуркулений. Заарештований 12.12.1932 Голованівським РВ ДПУ (підозрювався у терористичному акті під час виконання плану хлібозаготівлі; бригадою активістів з хати Вовченка забраний кустарний млин, жорна, і 23 пуди зерна – *див. Ригір Кравцан*). Голованівською дільничною райпрокуратурою 20.12.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2901)

ВОВЧЕНКО ОЛЬГА МИКОЛАЇВНА, 1912 р.н., с.Клинове, українка, малописьменна, колгоспниця. Заарештована 1.07.1941 Голованівським РВ НКВС (антирадянська агітація: "провівши 28.06.1941 двох рідних братів на війну, пізно ввечері зустріла на вулиці трьох колгоспників, які сторожували село від можливих диверсантів, і на запитання "Ти чого це так пізно шалаєшся?" відповіла: "Мені зараз нічого не миле. Броджу як одуріла. Призвали по мобілізації моїх рідних братів, так мені їх жалко, бо й раніше страждали, коли нас розкуркулили, ходили попід чужими хатами, заглядали у вікна, садили їх у бупр, знущались – а тепер змушують їх служити, захищати... Кого захищати? Дурні, дурні... Я на їхньому місці, якби пішла, то наробила б так, що чорно їм би було в роті!.."). Засуджена 2.08.1941 трибуналом військ НКВС Одеської області до 10 років ув'язнення. Реабілітована 29.11.1989 Кіровоградським облсудом. Батько розкуркулений у 1930 році, чоловік репресований у 1937-ому. (П – 10503)

ВОВЧЕНКО СЕМЕН ОКСЕНТОВИЧ, 1900 р.н., с.Клинове, українець, освіта початкова, селянин-середняк, хлібороб-одноосібник. Заарештований 12.12.1932 Голованівським РВ ДПУ (підозрювався у терористичному акті під час виконання плану хлібозаготівлі – *див. Ригір Кравцан*). Голованівським РВ ДПУ 28.04.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2901)

ВОЙДАЛЬСЬКИЙ СТАНІСЛАВ АНТОНОВИЧ, 1891 р.н., смт Голованівськ, поляк, освіта початкова, працював у торгівлі. Заарештований 30.01.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (контрреволюційна діяльність проти радянської влади). Первомайським окрвідділом ДПУ 8.04.1930 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 10830)

ВОЙНАРОВСЬКИЙ ТОДОСЬ ПЕТРОВИЧ, 1885 р.н., м.Христинівка (інший варіант м.Умань) Черкаської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Клинове Голованівського району, власник маслобійні. Заарештований 30.01.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (контрреволюційна діяльність проти радянської влади). Засуджений 10.05.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років ув'язнення у концтаборі умовно. Реабілітований 20.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10830)

ВОЙТОВИЧ СТЕПАН ОНУФРІЙОВИЧ, 1898 р.н., с. Старий Милятин Буського району Львівської області, українець, освіта початкова, проживав у селищі Новопетрівка Голованівського району, вантажник залізничної станції Ємилівка. У 1934 році за крадіжку хліба був засуджений до 6 років неволі. Заарештований 27.12.1937 ОДТВ ГУДБ НКВС ст.Гайворон ("у першу світову служив у Галицькому січовому полку, до 1918 року жив у м.Брацлаві на Вінниччині як військовополонений, згодом пристав до австрійського війська і подався за кордон, у 1920-ому несподівано вернувся в Україну; листувався із двома братами та сестрою, які проживали в Польщі, мав зв'язок з румунським шпигуном Сорокопудом, якого репресували; розкладав трудову дисципліну на залізниці, зривав графік завантаження вагонів важливими державними вантажами, деморалізуючи роботу залізничного транспорту"). Засуджений 22.03.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 31.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11872)

ВОЙЦЕХОВИЧ БОРИС ЙОСИПОВИЧ, 1904 р.н., с.Одая, українець, освіта 4 класи гімназії, член колгоспу ім.Сталіна. Заарештований 8.03.1933 Голованівським РВ ДПУ (антирадянська агітація). Засуджений особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 26.04.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. Вдруге заарештований 27.07.1937 Голованівським РВ НКВС (антирадянська агітація проти колгоспної дисципліни, механізації). Засуджений 15.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 18.08.1937. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 7636, 8879)

ВОЛОБУЄВ ОЛЕКСІЙ СТЕПАНОВИЧ, 1926 р.н., м.Харків, росіянин, освіта 4 класи, проживав у с.Лебединка Голованівського району, без певних занять. У 1938 році за крадіжку був засуджений до 3 місяців неволі, у 1940-ому перебував під слідством 10 днів за крадіжку у Харкові. Втретє заарештований 6.06.1942 особливим відділом НКВС Південно-Західного фронту ("при наступі німців у 1941 році здійснив перехід-переїзд із Лебединки на Первомайськ, Миколаїв, Бєлгород, Харків, де був затриманий німцями, допитувався офіцером розвідки, якому дав згоду на навчання у школі німецьких розвідників; далі втік з Харкова, перейшов лінію фронту, проживав у містах Воронеж, Куйбишев, Чкалов, де займався злодійством; підозрюється у шпигунській діяльності на користь німців"). Засуджений 25.11.1942 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Кемеровським обласним судом 19.03.1944 засуджений до 1 року неволі з приєднанням невідбутого строку, спецтабсудом Сиблагу НКВС 23.01.1946 засуджений іще до 1 року неволі, тобто до кінця строку лишилось 4 роки 4 місяці 7 днів. Звільнений з ВТТ у червні 1950 року та управлінням МДБ Новосибірської області направлений на поселення у с.Плотнікове Пихтєвського району Новосибірської області. Реабілітований 22.08.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11583)

ВОЛОДКЕВИЧ БРОНІСЛАВ ЦЕЗАРОВИЧ, 1900 р.н., м.Бершадь Вінницької області, поляк, освіта початкова, проживав у с.Свірневому Голованівського району, бухгалтер бурякорадгоспу. Заарештований 27.08.1937 Голованівським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність проти радянської влади). Засуджений 10.01.1938 НКВС і Прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 29.01.1938. Реабілітований 19.05.1962 Верховним судом УРСР. (П – 5723)

ВОЛОШЕНЮК МАРКО УЛЯНОВИЧ, 1888 р.н., с.Пушкове, українець, освіта початкова, сторож колгоспу "Комунар". Заарештований 6.04.1930 Первомайським окружним відділом ДПУ ("у 1918 році збирав у селян гроші на утримання гетьманських військ; у 1924-ому при розподілі землі кричав: "Хто не мав землі, то й не треба йому давати", "весною 1930-го разом із Сидором Довгополим і Семеном Гармасаром виступали за ліквідацію созів, закликали селян виходити в поле й сіяти на своїх колишніх наділах, запрошували селян до своїх хат, де за самогоном агітували їх проти радянської влади"). Трійкою при колегії ДПУ УРСР 7.05.1930 справу припинено, з-під варти звільнений. Вдруге заарештований 21.09.1937 Голованівським РВ НКВС ("член контрреволюційної групи, агітував проти податкової політики колгоспного ладу"). Засуджений 27.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 3.08.1956 трибуналом Київського військового округу. (П – 3634, 3513)

ВОРОБЙОВ ГРИГОРІЙ КАРПОВИЧ, 1898 р.н., с.Молдовка, українець, освіта початкова, колгоспник-рахівник. Заарештований 14.03.1938 Голованівським РВ НКВС (антирадянська агітація, шпигунська діяльність). Засуджений 15.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 25.10.1938. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9354)

ВУЙЦИК МАР'ЯН МАТВІЙОВИЧ, 1873 р.н., смт Голованівськ, поляк, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 25.09.1937 Голованівським РВ НКВС (член польської організації, контрреволюційна діяльність). Засуджений 10.01.1938 НКВС і Прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 29.01.1938. Реабілітований 28.12.1955 Верховним судом СРСР. (П – 3352)

ГАДЮЧНИЙ ДЕНИС ВАСИЛЬОВИЧ, 1899 р.н., с.Грузьке, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 13.03.1938 Голованівським РВ НКВС (активна контрреволюційна агітація проти радянської влади). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 29.04.1938. Реабілітований 14.03.1964 Кіровоградським облсудом. (П – 7806)

ГАМЕНЮК ПИЛИП АНТОНОВИЧ, 1912 р.н., с.Матвіївка, українець, освіта початкова, кандидат у члени ВКП(б) з 1941 року, проживав у м.Калуга (Росія), водій автотранспортної контори. Заарештований 27.03.1942 особливим відділом НКВС Рязанського спецтабору ("24.06.1941 призваний у Червону армію, служив водієм 127-ої танкової бригади, старший сержант, 12.10.1941 виходив із німецького оточення й потрапив у полон; працював водієм при штабі німецької військової частини, спочатку ремонтував автомобіль, а в дні наступу німців на Москву віз 3 офіцерів в напрямку столиці; 24.10.1941 втік з полону, повернувся до дружини під Калугою, де жив до 11.01.1942, не шукаючи спроби перейти лінію фронту; в день визволення Калуги Червоною армією з'явився у військкомат, звідки його перевели у Рязанський спецтабір для військовополонених; у спецтаборі вихваляв німецький полон і добре харчування полонених червоноармійців"). Засуджений 16.09.1942 особливою нарадою НКВС СРСР до розстрілу, дати виконання вироку у справі не зазначено. Реабілітований 29.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12089)

ГАРБАДИН ЙОСИП АНДРІЙОВИЧ, 1903 р.н., с.Лопушниця Старосамбірського району Львівської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Свірневе Голованівського району, старший конюх бурякорадгоспу. У 1930 році перебував під слідством 3 місяці за підозрою у контрреволюційній агітації. Вдруге заарештований 26.10.1937 Голованівським РВ НКВС ("біженець з Галичини у 1919 році; підтримував стосунки з шкідницькими націоналістичними угрупованнями Сокура і Росинських; агітував проти виборів у Верховну Раду, проти державної позики на оборону"). Засуджений 16.01.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 1.06.1963 Кіровоградським облсудом. (П – 6602)

ГАРМАСАР СЕМЕН МИКИТОВИЧ, 1880 р.н., с.Пушкове, українець, освіта початкова, селянин-заможник. Заарештований 6.04.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ ("у 1928 році відмовився платити податки і коли члени сільради прийшли відібрати натурою – накинувся на активістів з ножем, за що й сидів у бупрі; зводив наклепи на радвладу: "Гроші йдуть комуністам на розкоші", "разом із Марком Волошенюком і Сидором Довгополим виступали за ліквідацію созів, закликали селян виходити в поле й сіяти на своїх колишніх наділах, запрошували селян до своїх хат, де за самогоном агітували їх проти радянської влади"). Засуджений 7.05.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 24.07.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 3634)

ГАРНИК ХАРЛАМ ЄФРЕМОВИЧ, 1886 р.н., смт Погребище Вінницької області, українець, освіта вища, проживав у м.Кам'янка Кіровоградської (нині Черкаської) області, інженер цукрового заводу. Заарештований 25.04.1945 УНКДБ Кіровоградської області (посібництво німецьким окупантам: "із серпня 1941 до листопада 1942 року працював змінним інженером Ульяновського цукрозаводу, брав участь у відновленні зруйнованого заводу; згодом до березня 1944-го працював директором Перегонівського цукрового заводу Голованівського району – влітку 1943 року визначив для відправлення у Німеччину 60 робітників заводу"). Засуджений 7.06.1945 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 15 років каторжних робіт з позбавленням громадянських прав на 5 років. Трибуналом Приволзького військового округу 29.04.1955 міру покарання зменшено до 10 років неволі, з-під варти звільнений 16.05.1955. Реабілітований 17.05.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9897)

ГАЦАН РОМАН ЯКОВИЧ, 1916 р.н., с.Перегонівка Підвисоцького (нині Голованівського) району, українець, освіта початкова, проживав у с.Підвисоке Новоархангельського району, тракторист, комірник цукрового заводу ім.Карла Маркса. Заарештований 9.11.1935 Підвисоцьким РВ НКВС ("вчинив контрреволюційні дії: 7 листопада шпирнув ножем у портрети членів уряду Сталіна і Ворошилова", "Випив горілки вперше в житті, одурів, зовсім нічого не пам'ятаю, у мене вдома такі портрети є – якби

був тверезий, то ніколи не зробив би цього" – із свідчень на суді). Засуджений 11.02.1936 Київським облсудом до 3 років ув'язнення. Реабілітований 10.07.1991 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 6927)

ГЕОРГІЄВ ОЛЕКСАНДР ЙОСИПОВИЧ, 1888 р.н., м.Звенигородка Черкаської області, українець, освіта середня, проживав на ст.Перегонівка Голованівського району, інженер зміни цукрового заводу. Заарештований 9.07.1941 УНКВС Кіровоградської області (антирадянська агітація). Засуджений 12.09.1942 особливою нарадою НКВС СРСР до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Помер 13.02.1943 у крайовій лікарні Красноярського краю. Реабілітований 15.11.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4555)

ГЕРБА ВІКТОР ЛАЗАРОВИЧ, 1921 р.н., м.Омськ (Росія), росіянин, освіта початкова, без певних місця проживання та занять. Заарештований 3.12.1944 Голованівським РВ НКДБ ("належав до групи бійців Червоної армії, які свого часу були поранені на фронті, лікувались у госпіталях, а під час повернення їх у свої частини на залізничних станціях Новий Буг, Давидівка, Підгородня їх переймали бійці контррозвідки "Смерш" Чичинадзе і Царинін, пропонували йти в контррозвідку, давали зброю і посилали в райвійськкомати отримувати дозвіл на право перевіряти документи у військовослужбовців, фактично право грабувати кого завгодно; насправді Чичинадзе і Царинін виявились контррозвідниками-самозванцями і нічого спільного із "Смершем" не мали"). Голованівським РВ НКДБ 19.04.1945 справу припинено, з-під варти звільнений і направлений через райвійськкомат для подальшої служби в армії. (П – 1342)

ГЕРМАН МИХАЙЛО БОРИСОВИЧ, 1902 р.н., с.Ладижинка Уманського округу Київської (нині району Черкаської) області, єврей, освіта початкова, член ВКП(б) з 1925 року, проживав у смт Голованівську, уповноважений райпарткому з виконання плану хлібозаготівлі у с.Вербовому Голованівського району. Заарештований 8.01.1933 Голованівським РВ ДПУ ("будучи відповідальним за хлібозаготівлю, саботував її, мав зв'язок з куркулями, займався самопостачанням, придбав через кооперацію речі розкуркулених; на зауваження активістів відповідав погрозами; за двомісячне перебування уповноваженим хлібозаготівля у Вербовому підвищилась всього на 10 відсотків", "Герман абсолютно ослабив керівництво хлібозаготівлею і зайнявся розвагами з Домінікією Філюк, влаштовуючи в її хаті, де він квартирував, вечорами танці з музикою і піснями" – із звинувачувального висновку). Судовою трійкою при колегії ДПУ УРСР 13.04.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 7536)

ГЕРМАНОВИЧ КАЗИМИР ГЕРАСИМОВИЧ, 1895 р.н., с.Свірневе, поляк, освіта початкова, колгоспник. У 1928 році розкуркулений та висланий у північний край на 3 роки. Заарештований 23.09.1929 Первомайським окрвідділом ДПУ (антирадянська агітація проти хлібозаготівлі, розповсюдження чуток про загибель радянської влади). Засуджений 16.12.1929 особливою нарадою ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Вдруге заарештований 16.10.1937 Голованівським РВ НКВС (контрреволюційна агітація, наклепи на політику радянської влади). Засуджений 5.11.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до розстрілу, вирок виконано 11.12.1937. Реабілітований 16.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11560, 11351)

ГЛОБЕНКО ГНАТ ІВАНОВИЧ, 1893 р.н., с.Ємилівка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 9.11.1929 Первомайським окрвідділом ДПУ ("у травні 1919 року за радянської влади Глобенко як помічник коменданта станції Ємилівка разом із Дмитром і Гаврилом Візнюками роззброїли й арештували червоноармійців, які привезли промтовари в обмін на сільгосппродукти, забрали товари, оголосили себе представниками влади Петлюри і мобілізацію для проведення повстання проти радянської влади та подались у села Шепилове, Трояни, Межирічку піднімати людей; в цей час на станцію прибув бронепоїзд із військкомом і 6-ма червоноармійцями проводити селянську сходку – Глобенко із повстанцями захопили червоних, розстріляли й погнали бронепоїзд на Голованівськ; згодом повстанці пішли в ліс, злились із загонами отаманів Соколова і Гуленка, брали участь у єврейських погромах – було вбито волосного військкома Петровського, були інші жертви; діяльність їхня тривала аж до вбивства червоними повстанця Цимбала – тоді вони затихли; з 1928 року відкрито закликають селян не коритись радянській владі, пишуть листи представникам влади, погрожують підпалами і вбивствами, пропонують їм виїжджати з села"). Засуджений 26.02.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до розстрілу, дати виконання вироку у справі не зазначено. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10029)

ГОВОРУН ІВАН СЕРГІЙОВИЧ, 1891 р.н., с.Грузьке, українець, неписьменний, кучер колгоспу ім.Постишева. Заарештований 1.11.1937 Голованівським РВ НКВС (контрреволюційна агітація: "Говорун разом з Капелюшними Пилипом та Уляном агітували проти колгоспів, виступили на зборах проти продажу лишків хліба, замість намічених 600 центнерів правлінням колгоспу продано лиш 250, Говорун агітував не підписуватись на облігації державної позики"). Засуджений 27.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 13.12.1937. Реабілітований 29.08.1959 Кіровоградським облсудом. Брат Василь, 1896 року народження в Грузькому, у роки громадянської війни "служив у петлюрівського отамана Юрка Тютюнника", емігрував у Польщу, повернувся у 1922 році, проживав у Перегонівці, працював заготовачем цукрозаводу, заарештований 30.08.1937 Голованівським РВ НКВС, засуджений 10.01.1938 НКВС та Прокурором СРСР до розстрілу. (П – 9017)

ГОДЛЕВСЬКИЙ ДАНИЛО АНДРІЙОВИЧ, 1897 р.н., с.Новосілка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 6.04.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (антирадянська агітація). Засуджений 12.05.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років заслання у північний край. Реабілітований 31.08.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11003)

ГОЛИК АНДРІЙ ІВАНОВИЧ, 1881 р.н., с.Склярівка Сумського району Сумської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Перегонівка Підвисоцького (нині Голованівського) району, помічник механіка цукрового заводу. Заарештований 16.04.1938 Підвисоцьким РВ НКВС (член контрреволюційної антирадянської організації). Засуджений 15.10.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Помер 4.04.1942 в таборі Архангельської області. Реабілітований 28.12.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3963)

ГОЛИШТЕЙН МИКИТА ЛАРІОНОВИЧ, 1881 р.н., с.Крутеньке, українець, неписьменний, хлібороб. Заарештований 11.11.1929 Первомайським окрвідділом ДПУ ("контрреволюційна діяльність проти заходів радянської влади" – *див. Михайло Притуляк*). Засуджений 30.01.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 18.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10825)

ГОЛОБОРОДЬКО МИКИТА ОЛЕКСІЙОВИЧ, 1884 р.н., с.Перегонівка, письменний, селянин-бідняк, хлібороб. Заарештований 25.04.1928 Уманським окружним відділом ДПУ (підозрювався як член контрреволюційної організації, метою якої було здійснення диверсійних актів та повалення існуючого ладу). Уманським окрвідділом ДПУ 3.07.1928 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3818)

ГОЛОБОРОДЬКО ОЛЕКСА ТЕРЕШКОВИЧ, 1896 р.н., с.Перегонівка Підвисоцького району, українець, освіта початкова, коваль цукрового заводу. У 1931 році за активну участь у куркульських волинках проти хлібоздачі був засуджений нарсудом до 6 років неволі, звільнений у 1933-ому. Вдруге заарештований 27.11.1937 Підвисоцьким РВ НКВС ("повернувшись із бупру, продовжував вести контрреволюційну агітацію проти радянської влади, проти колгоспів, поширював провокаційні чутки, що скоро буде війна й до влади прийде Німеччина, тоді нам повернуть землю і будем жити одноосібно"). Засуджений 4.12.1937 трійкою УНКВС Київської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9206)

ГОЛОБОРОДЬКО ПЕТРО МИХАЙЛОВИЧ, 1880 р.н., с.Вербове, українець, неписьменний, хлібороб. Заарештований 3.10.1929 Первомайським окрвідділом ДПУ (антирадянська агітація проти плану хлібозаготівельних робіт). Засуджений 18.01.1930 особливою нарадою при колегії ОДПУ до 3 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 14.01.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. Вдруге, працюючи сторожем колгоспу, заарештований 28.07.1937 Голованівським РВ НКВС (агітація проти сталінської Конституції, колгоспного ладу). Засуджений 15.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 6.06.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 4091, 1453)

ГОЛОБОРОДЬКО СТЕПАН МИХАЙЛОВИЧ, 1871 р.н., с.Перегонівка, письменний, селянин-середняк, хлібороб. Заарештований 24.04.1928 Уманським окружним відділом ДПУ (підозрювався як член контрреволюційної організації, метою якої було здійснення диверсійних актів та повалення існуючого ладу). Уманським окрвідділом ДПУ 3.07.1928 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3818)

ГОЛОБОРОДЬКО ТРОХИМ ЮХИМОВИЧ, 1894 р.н., с.Перегонівка, письменний, селянин-бідняк, хлібороб. Заарештований 24.04.1928 Уманським окружним відділом ДПУ (підозрювався як член

контрреволюційної організації, метою якої було здійснення диверсійних актів та повалення існуючого ладу). Уманським окрвідділом ДПУ 3.07.1928 справу припинено. (П – 3818)

ГОЛОВАТЮК МИРОН ІВАНОВИЧ, 1898 р.н., с.Троянка, українець, освіта початкова, бригадир колгоспу "13-й партз'їзд". Заарештований 27.02.1938 Голованівським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Голованівською райпрокуратурою 25.04.1938 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2942)

ГОЛУБЕЦЬ КАРЛ АНТОНОВИЧ, 1891 р.н., смт Голованівськ, чех, освіта початкова, швець. Заарештований 25.09.1937 Голованівським РВ НКВС (член польської контрреволюційної організації, антирадянська діяльність). Засуджений 10.01.1938 НКВС і Прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 29.01.1938. Реабілітований 28.12.1955 Верховним судом СРСР. (П – 3352)

ГОЛУБЕЦЬ СТАНІСЛАВ АНТОНОВИЧ, 1890 р.н., смт Голованівськ, чех, освіта початкова, касир держбанку. Заарештований 25.09.1937 Голованівським РВ НКВС (член польської контрреволюційної організації). Засуджений 10.01.1938 НКВС і Прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 29.01.1938. Реабілітований 28.12.1955 Верховним судом СРСР. (П – 3352)

ГОЛУБЕЦЬ ФРАНЦИСКА СТЕПАНІВНА, 1897 р.н., м.Браїлів Вінницької області, полька, проживала у смт Голованівськ, кухарка дитячих ясел. Заарештована 12.11.1937 Голованівським РВ НКВС (член польської контрреволюційної організації). Засуджена 10.01.1938 НКВС і Прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 29.01.1938. Реабілітована 28.12.1955 Верховним судом СРСР. (П – 3352)

ГОНТАРУК ФЕДІР ЮХИМОВИЧ, 1913 р.н., с.Клинове, українець, освіта початкова, хлібороб-одноосібник. Заарештований 8.05.1932 Грушківським РВ ДПУ (підозрювався у агітації проти заходів радянської влади, в підготовці повстання). Грушківським РВ ДПУ 13.07.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 6909)

ГОНТАРУК ЮХИМ ПАВЛОВИЧ, 1874 р.н., с.Клинове, українець, неписьменний, селянин-бідняк, хлібороб-одноосібник. Заарештований 12.12.1932 Голованівським РВ ДПУ (підозрювався у терористичному акті під час виконання плану хлібозаготівлі – *див. Ригір Кравцан*). Голованівським РВ ДПУ 28.04.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2901)

ГОНЧАР ЛЕОНІД ТЕРЕНТІЙОВИЧ, 1919 р.н., с.Наливайка, українець, освіта середня, член ВЛКСМ, проживав у м.Одесі, помічник командира взводу 3-ї роти мінометного батальйону 324-го стрілецького полку. Заарештований 15.07.1942 особливим відділом НКВС 77-ої стрілецької дивізії ("наклепи на Червону армію, командирів, розповсюдження брехливих чуток про життя в СРСР"). Засуджений 27.07.1942 військовим трибуналом 77-ої стрілецької дивізії до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 5.12.1991 прокуратурою Північнокавказького військового округу. (П – 12908)

ГОНЧАР ОНУФРІЙ КИРИЛОВИЧ, 1910 р.н., с.Межирічка, українець, освіта початкова, проживав у с.Ємилівка Голованівського району, колгоспник. Заарештований 2.12.1932 Голованівським РВ ДПУ ("шкідництво, розкрадання зерна, хліба" – *див. Володимир Островчук*). Засуджений 22.01.1933 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 10 років ув'язнення у концентраційних таборах. Реабілітований 10.08.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10817)

ГОНЧАР ОСТАП ЮХИМОВИЧ, 1892 р.н., с.Наливайка, українець, освіта початкова, селянин-середняк. Заарештований 9.05.1932 Голованівським РВ НКВС (підозрювався у підготовці терористичних актів). Одеським облсектором ДПУ 20.06.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 7853)

ГОНЧАР ПЕТРО ФИЛИМОНОВИЧ, 1920 р.н., с.Наливайка, українець, освіта 8 класів, член колгоспу ім.Кірова. Заарештований 8.01.1939 Голованівським РВ НКВС ("14.05.1938 йшов повз колгоспну пасіку, попросив пасічника Никифора Ойченка постріляти з клубної гвинтівки, яка в нього знаходилась, прикріпив фанеру до груші, приліпив слиною шматок пожовклої газети, яка валялась під ногами – нею взимку загортали рамки і кілька разів вистрілив; у цей час поряд проходив Володимир Чинцов, який ніс комсоргові Тимошеві Глухенькому внески, почув стрільбу, зайшов, зняв газету: "Куди ти стріляєш – у портрет Сталіна?" – плече вождя партії було пробите кулею"). Засуджений 29.08.1939 Одеським облсудом до 2 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 1 рік. Одеським облсудом 17.10.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. Батько репресований у 1938 році за контрреволюційну діяльність. (П – 1326)

ГОНЧАР ТИТ КИРИЛОВИЧ, 1903 р.н., с.Межирічка, українець, освіта початкова, проживав у с.Ємилівка Голованівського району, колгоспник. Заарештований 2.12.1932 Голованівським РВ ДПУ ("шкідництво, розкрадання зерна, хліба" – *див. Володимир Островчук*). Засуджений 22.01.1933 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 10.08.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10817)

ГОНЧАР УСТЯ ВАСИЛІВНА, 1882 р.н., с.Вербове, українка, освіта початкова, проживала у с.Ємилівка Голованівського району, колгоспниця. Заарештована 2.12.1932 Голованівським РВ ДПУ ("шкідництво, розкрадання зерна, хліба" – *див. Володимир Островчук*). Засуджена 22.01.1933 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання. Реабілітована 10.08.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10817)

ГОНЧАР ФИЛИМОН КАРПОВИЧ, 1878 р.н., с.Наливайка, українець, освіта початкова, коваль колгоспу ім.13-річчя РСЧА. Заарештований 16.03.1938 Голованівським РВ НКВС ("учасник антирадянського повстання під керівництвом Максима Цимбала у 1919 році", "систематично поширював провокаційні чутки про прийдешню війну з Німеччиною і Польщею, протидіяв реалізації позики на оборону країни і продажу лишків хліба державі"). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 29.04.1938. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9362)

ГОНЧАРЕНКО ІВАН СЕМЕНОВИЧ, 1887 р.н., с.Новосілка, українець, освіта початкова, робітник Ємилівського лісгоспу. Заарештований 13.03.1938 Голованівським РВ НКВС (організатор сектантської групи). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 29.04.1938. Реабілітований 16.10.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3399)

ГОНЧАРУК СЕРГІЙ ЄВМЕНОВИЧ, 1892 р.н., с.Євтодія Балтського району Одеської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Крутеньке Голованівського району, садівник радгоспу. Заарештований 11.11.1929 Первомайським окрвідділом ДПУ ("контрреволюційна діяльність проти заходів радянської влади" – *див. Михайло Притуляк*). Засуджений 30.01.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 18.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10825)

ГОНЧАРУК УЛАС СИДОРОВИЧ, 1905 р.н., смт Голованівськ, українець, освіта початкова, працівник промкомбінату. Заарештований 16.04.1944 Голованівським РВ НКДБ ("в роки німецької окупації працював старостою сільської громади"). Голованівським РВ НКДБ 17.06.1944 направлений у спецтабір для фільтрації. (П – 1319)

ГОРБАТЮК ЗОТ АНТОНОВИЧ, 1883 р.н., с.Давидівка Полонської сільради Підвисоцького (нині Голованівського) району, українець, освіта початкова, мірошник. Заарештований 8.07.1937 Підвисоцьким РВ НКВС ("куркуль, втеча з місць заслання, агітація проти заходів радянської влади на селі"). Засуджений 3.09.1937 трійкою УНКВС Київської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 12.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 1570)

ГОРБАТЮК ФЕДІР ІСАКОВИЧ, 1898 р.н., с.Конельська Попівка Монастирищенського (нині Жашківського) району Вінницької (нині Черкаської) області, українець, освіта середня спеціальна, проживав у с.Крутеньке Голованівського району, керівник відділка Перегонівського цукрорадгоспу. У 1933 році разом із дружиною були вислані на північ, де дружина померла, а він повернувся через 2 місяці додому. Заарештований 7.10.1935 Підвисоцьким РВ НКВС (антирадянська агітація: "вів розмову із Сигізмундом Бяликом про вбивство Кірова, висловлювалась думка, що нині окрім револьвера є й інші способи вбивати людей – наприклад, ціанистий калій, яким можна отруїти значно більше; Федір Горбатюк поширював ці контрреволюційні розмови серед робітників радгоспу"). Засуджений 19.01.1936 Київським облсудом до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 13.11.1959 Верховним судом УРСР. (П – 12723)

ГОРОХІВСЬКИЙ ВЕНЕДИКТ ФРАНЦОВИЧ, 1903 р.н., м.Ольгопіль (нині Чечельницького району Вінницької області), українець, освіта середня, член ЛКСМУ (вибув механічно), проживав у с.Крутеньке Голованівського району, учитель початкових класів неповної середньої школи. Заарештований 25.10.1937 Голованівським РВ НКВС ("на педагогічній нараді 1937 року говорив про низьку відвідуваність школярів тому, що з їхніх батьків радвлада бере великі податки й діти не мають у що взутися та одягнутися,

і взагалі з України радвлада забирає всі життєві ресурси, починаючи з хліба і закінчуючи мануфактурою", "знаючи вказівку про вилучення контрреволюційної літератури з особистих бібліотек учителів, свою літературу продавав у кооператив, а в учителя Бабія наполегливо просив не знищувати старі газети з промовами й статтями ворогів народу Радека, Бухаріна та інших, а віддати йому, переконував, що в тих статтях немає нічого контрреволюційного"). Засуджений 10.01.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до розстрілу, вирок виконано 29.01.1938. Реабілітований 6.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11266)

ГОРЯЧКОВСЬКИЙ ОНИСИМ КОНОНОВИЧ, 1899 р.н., с.Клинове, українець, освіта початкова, селянин-середняк, одноосібник. Заарештований 12.12.1932 Голованівським РВ ДПУ (підозрювався у терористичному акті під час виконання плану хлібозаготівлі – *див. Ригір Кравцан*). Голованівським РВ ДПУ 28.04.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2901)

ГРАБОВСЬКИЙ МИХАЙЛО ВІКЕНТОВИЧ, 1867 р.н., м.Гайсин Вінницької області, українець, освіта початкова, проживав у с.Журавлинка Голованівського району, без певних занять. У 1931 розкуркулений і за контрреволюційну діяльність засуджений до 3 років концтабірного ув'язнення. Вдруге заарештований 25.04.1938 Голованівським РВ НКВС ("член контрреволюційної повстанської організації, очолюваної репресованим раніше Йоною Нагорняком: вели серед селян антирадянську агітацію, здійснювали шкідництво"). Засуджений 6.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 31.05.1938. Реабілітований 13.09.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4546)

ГРИГОР'ЄВ МИХАЙЛО ФЕДОРОВИЧ, 1900 р.н., с.Молдованка Грушківського (нова назва Синиця Ульяновського) району, молдаванин, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 2.12.1937 Грушківським РВ НКВС (контрреволюційна агітація проти заходів радянської влади та виборів). Засуджений 5.12.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 11.12.1937. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9551)

ГРИГОРАШ ТАДЕЙ СИДОРОВИЧ, 1877 р.н., с.Вербове, українець, освіта початкова, одноосібник. Заарештований 23.04.1938 Голованівським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 6.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 14.06.1938. Реабілітований 1.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10319)

ГРИГОРАШ УЛЯНА НАЗАРІВНА, 1888 р.н., с.Вербове, українка, освіта початкова, колгоспниця. Заарештована 23.04.1938 Голованівським РВ НКВС (член контрреволюційної організації). Засуджена 6.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 14.06.1938. Реабілітована 1.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10319)

ГРИГОРЧАК ПАВЛО ІВАНОВИЧ, 1883 р.н., с.Троянка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 5.04.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ ("за гетьманської влади збирав контрибуцію із бідняків, належав до членства у Союзі хліборобів; 4.03.1930 Григорчак з Іваном Бажанюком і Федором Кушніром пиячили, того ж дня їх бачили на соломі біля клуні созу ім.25 жовтня, у клуні знаходились усуспільнені коні, інвентар, поряд у сараї понад 2 тисячі пудів посівного матеріалу – при прибиранні випадково там виявлено тліючий фітіль і розкриту пачку сірників; через півмісяця 19.03.1930 в артілі ім.Смеричанського сталася пожежа: згоріло 9 коней, хата і клуня – свідки стверджують, що це справа рук Григорчака-Бажанюка-Кушніра"). Засуджений 13.05.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до розстрілу, дата виконання вироку у справі не вказана. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10048)

ГРИМАЧ ІВАН ІСАКОВИЧ, 1889 р.н., смт Голованівськ, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 30.01.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (контрреволюційна діяльність проти радянської влади). Засуджений 10.05.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 10 років ув'язнення у концентраційних таборах. Реабілітований 20.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10830)

ГРИЦЮК МАТВІЙ КАРПОВИЧ, 1893 р.н., с.Крутеньке, українець, освіта вища, вчитель, директор неповної середньої школи. Заарештований 16.04.1944 Голованівським РВ НКДБ ("співробітництво з німецькими окупантами: працював старостою сільської управи в роки війни"). Голованівським РВ НКДБ 20.07.1944 справу припинено, направлений через райвійськкомат у спецтабір НКВС для фільтрації. (П – 3225)

ГРИЦЮК ТИХІН АВТОНОМОВИЧ, 1881 р.н., с.Крутеньке, українець, неписьменний, без певних занять. Заарештований 11.07.1938 Голованівським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений

8.11.1939 Одеським облсудом до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 7.06.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 1359)

ГРОМІЙЧУК ПАНАС ЗІНОВІЙОВИЧ, 1896 р.н., с.Осітна Ладижинського району Вінницької (нині Христинівського Черкаської) області, українець, освіта початкова, проживав у с.Клинове Голованівського району, колишній дяк у церкві, без певних занять. Заарештований 29.10.1937 Голованівським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність: "20.07.1937 в колгоспі ім.Ворошилова підпалено 16-гектарний лан пшениці – підозрювався Громійчук, за яким рахувалось досі кілька підпалів за завданням куркулів", "належав до гурту селян Клинового, які збирались у хаті колишнього дяка Тимоша Тертичного і обговорювали, як би вернути храм релігійній громаді, який радвлада закрила у 1935 році, збирали гроші для поїздки виборних делегатів-ходаків у Київ для розв'язання церковної проблеми"). Засуджений 17.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 14.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10382)

ГРУЦЬ АРСЕН АРТЕМОВИЧ, 1905 р.н., с.Ємилівка, українець, освіта початкова, рядовий взводу постачання 2-го батальйону 652-го стрілецького полку. Заарештований 10.03.1942 особливим відділом НКВС 404-ої стрілецької дивізії (контрреволюційна пропаганда: "зберігав при собі німецьку листівку, яка могла слугувати перепусткою на бік супротивника"). Засуджений 30.03.1942 військовим трибуналом 404-ї стрілецької дивізії до розстрілу, вирок виконано 3.04.1942. Реабілітований 1.07.1992 прокуратурою Одеського військового округу. (П – 13351)

ГРУШЕЦЬКА МАРІЯ СТЕПАНІВНА, 1910 р.н., с.Межирічка, українка, освіта 2 класи, одноосібниця. Заарештована 30.07.1941 особливим відділом НКВС 218-ої мотострілецької дивізії (підозрювалась у контрреволюційній діяльності та антирадянській агітації). Військовим трибуналом 218-ої МСД 4.08.1941 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 4915)

ГУМЕНЮК ІВАН ОНИСИМОВИЧ, 1895 р.н., с.Перегонівка, освіта – вчительська школа, вчитель. Заарештований 24.04.1928 Уманським особливим відділом ДПУ (підозрювався як член контрреволюційної диверсійної організації, метою якої було здійснення диверсійних актів та повалення існуючого ладу; шпигунство на користь Польщі). Уманським окрвідділом ДПУ 3.07.1928 справу припинено. (П – 3818)

ГУМЕНЮК ОЛЕНА СТЕФАНІВНА, 1901 р.н., с.Перегонівка, малописьменна, домогосподарка. Заарештована 24.04.1928 Уманським особливим відділом ДПУ (підозрювалась як член контрреволюційної диверсійної організації, метою якої було здійснення диверсійних актів та повалення існуючого ладу; шпигунство на користь Польщі). Уманським окрвідділом ДПУ 3.07.1928 справу припинено. (П – 3818)

ГУНДЕР СЕМЕН МИХАЙЛОВИЧ, 1899 р.н., с.Конюхи Бережанського повіту (нині Козівського району Тернопільської області), українець, освіта початкова, член ЛКСМУ (вибув механічно), проживав із 1929 року в с.Крутеньке Голованівського району, член колгоспу ім.Карла Маркса. Заарештований 12.10.1937 Голованівським РВ НКВС ("служив у австрійській армії, арештований як українець, відсидів 6 місяців у Львівській в'язниці, втік, переховувався до приходу Червоної армії, куди записався у 1919 році, відступаючи потрапив на Схід; листується з батьками і двома братами та двома сестрами з 1925 року; злочинно ставиться до своїх обов'язків – 1935 року в жнива підмовив спеціалістів колгоспу йти з ним працювати у радгосп: "Колгоспи неспроможні задовольнити життєвих потреб селянства"; тримав тісні зв'язки з галичанином Іваном Тусевичем, який знався з націоналістом Данилишиним, збирався виїжджати в Польщу, вихваляв польські порядки й життя їхніх селян, шукав дорогу до польського консульства"). Засуджений 16.01.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 6.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11266)

ГУНЬКО АПАТІЙ ЛЕОНТІЙОВИЧ, 1894 р.н., с.Лещівки Уманського округу (нині Голованівського району), українець, освіта початкова, проживав на х.Костянтинівка Голованівського району, хлібороб. Заарештований 17.10.1929 Первомайським окрвідділом ДПУ (агітація проти заходів радянської влади на селі). Засуджений 18.01.1930 особливою нарадою при колегії ОДПУ до 3 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 18.11.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 4119)

ГУНЬКО МИКИТА ЛЕОНТІЙОВИЧ, 1886 р.н., с.Лещівки Уманського округу (нині Голованівського району), українець, освіта початкова, проживав на х.Костянтинівка Голованівського району, хлібороб. Заарештований 17.10.1929 Первомайським окрвідділом ДПУ (агітація проти заходів

радянської влади на селі). Засуджений 18.01.1930 особливою нарадою при колегії ОДПУ до 3 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 18.11.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 4119).

ГУРЕНКО КОСТЯНТИН ІВАНОВИЧ, 1888 р.н., смт Голованівськ, українець, освіта початкова, проживав у селищі Новоголованівськ Голованівського району, хлібороб. Заарештований 9.11.1929 Первомайським окрвідділом ДПУ (контрреволюційна агітація проти заходів радянської влади, провокації). Засуджений 18.01.1930 колегією ОДПУ до 5 років ув'язнення у концентраційних таборах. Реабілітований 20.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10874)

ГУРТОВЕНКО ФЕДІР АРКАДІЙОВИЧ, 1913 р.н., с.Молдавка, українець, освіта початкова, проживав у м.Одесі, сторож "Заготзерна". Заарештований 8.10.1937 райвідділом міліції м.Одеси ("агітував робітників проти євреїв, заявляючи, що іще прийде на них батько Махно й відновить свою владу"). Засуджений 5.12.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 29.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11923)

ГУРТОВИЙ ВАСИЛЬ НАЗАРОВИЧ, 1887 р.н., с.Межирічка, українець, освіта середня, проживав у смт Добровеличківка, вчитель. Заарештований 15.02.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (контрреволюційна агітація). Засуджений 10.03.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 8 років заслання на північ. Реабілітований 23.07.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 3667)

ГУСАК ПЕТРО ІВАНОВИЧ, 1892 р.н., с.Давидівка, українець, освіта початкова, проживав на х.Володимирівка Тишківського (нова назва село Вірне Гаївської сільради Добровеличківського) району, колгоспник. Заарештований 18.02.1938 Тишківським РВ НКВС (член контрреволюційного повстанського угруповання, антирадянська агітація). Засуджений 12.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 29.04.1938. Реабілітований 24.05.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4354)

ДАБІЖА ТЕРЕНТІЙ МАКАРОВИЧ, 1893 р.н., с.Красногірка, українець, освіта 3 класи, без певних занять. Заарештований 25.02.1938 Голованівським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 29.04.1938. Реабілітований 12.10.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3911)

ДАВИДОВ ВАСИЛЬ ЗАХАРОВИЧ, 1924 р.н., с.Грачі Фроловського району Сталінградської (нині Волгоградської) області, Росія, росіянин, освіта початкова, без певних місць проживання та занять. Заарештований 3.12.1944 Голованівським РВ НКВС ("член антирадянської групи, яка видавала себе за органи контррозвідки "Смерш", дискредитовувала радянську владу, арештовував та грабував населення" – *див. Віктор Герба*). Голованівським РВ НКВС 19.04.1945 справу припинено, з-під варти звільнений і направлений через райвійськкомат для подальшої служби в армії. (П – 1342)

ДАНИЛЮК ФЕДІР ВЕНЕДИКТОВИЧ, 1893 р.н., с.Пушкове, українець, освіта початкова, голова колгоспу "Комунар". Заарештований 10.10.1937 Голованівським РВ НКВС (підозрювався у антирадянській агітації та шкідництві). Управлінням НКВС Одеської області 4.11.1938 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2961)

ДАНЧУК СТЕПАН ПЕТРОВИЧ, 1901 р.н., с.Коропеть Бучацького повіту (нині району Тернопільської області), українець, освіта початкова, проживав у с.Полонисте Голованівського району, член колгоспу ім.Сталіна. Заарештований 15.02.1938 Уманським РВ НКВС ("у 1920 році наше село зайняла Червона армія, до якої я пішов служити, при відступі червоних військ я був направлений в галицький полк у Перегонівку Підвисоцького району, в 1921 році демобілізувався і лишився жити в Полонистому; починаючи з 1924 року, я в листах до родичів у Західній Україні повідомляв про своє життя, листування носило чисто родинний характер; під час колективізації у 1929-ому я писав батькові, що усуспільнюють худобу, коней і сільськогосподарський інвентар під сильним натиском радянської влади, селяни неохоче йдуть у колгоспи, писав про масові виселення небажаючих бути в колгоспах на північ і розкуркулювання заможних; у 1930 з колгоспів виходить велика кількість селян, вони злиденіють через непосильні податки; 1931 – рік великого недороду в Україні, ніде купити хліба, у 1932-33-ому – голод, я просив рідних вислати посилку з продуктами, але на пошті посилку не прийняли, про що мене повідомили письмово" – сповідь на допиті, "член повстанської контрреволюційної організації на Перегонівському цукрозаводі з 1936 року, завербований галичанином Михайлом Вівчаром, чинив шкідництво"). Засуджений 21.09.1938 трійкою УНКВС Київської області до розстрілу, вирок виконано 30.09.1938. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9068)

ДАЦЕНКО ДМИТРО АНДРІЙОВИЧ, 1900 р.н., с.Перегонівка, українець, неписьменний, без певних занять. Заарештований 9.09.1937 Підвисоцьким РВ НКВС (агітація проти заходів радянської влади). Засуджений 27.11.1937 трійкою УНКВС Київської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 31.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9577)

ДАЦЕНКО РОМАН ВЛАСОВИЧ, 1880 р.н., с.Перегонівка, українець, освіта початкова, тесля цукрового заводу. Заарештований 27.11.1937 Підвисоцьким РВ НКВС (контрреволюційна агітація проти заходів партії та уряду). Засуджений 4.12.1937 трійкою УНКВС Київської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 4.02.1961 Кіровоградським облсудом. (П – 1569)

ДАЦЕНКО ФЕДОТ АНДРІЙОВИЧ, 1888 р.н., с.Перегонівка, письменний, селянин-бідняк, хлібороб. Заарештований 25.04.1928 Уманським окрвідділом ДПУ (підозрювався як член контрреволюційної організації, метою якої було здійснення диверсійних актів та повалення існуючого ладу). Уманським окрвідділом ДПУ 3.07.1928 справу припинено. (П – 3818)

ДЖУС ВОЛОДИМИР АРХИПОВИЧ, 1888 р.н., с.Хмарівка Джулинського (нині Бершадського) району Вінницької області, українець, освіта початкова, проживав на ст.Ємилівка Голованівського району, вантажник бурякопункту. Заарештований 15.12.1937 Голованівським РВ НКВС (член контрреволюційної куркульської групи, антирадянська агітація). Засуджений 22.12.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 10.01.1938. Реабілітований 18.04.1959 Кіровоградським облсудом. (П – 4698)

ДЗЮБЕНКО МАТВІЙ ПЕТРОВИЧ, 1889 р.н., с.Ємилівка, українець, освіта початкова, хлібороб-середняк. Заарештований 23.10.1930 Голованівським РВ ДПУ ("агітував проти колективізації, хлібозаготівлі та посіву озимого клину"). Засуджений 22.02.1931 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у концтаборі. Трійкою при колегії ДПУ УРСР 3.05.1932 достроково звільнений, позбавлений права проживати у 12 населених пунктах строком 3 роки. Реабілітований 14.04.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 6892)

ДИМО ЮРІЙ ІВАНОВИЧ, 1892 р.н., м.Одеса, грек, освіта середня, проживав у с.Перегонівка Підвисоцького (нині Голованівського) району, старший агроном Перегонівського цукрового заводу ім.Карла Маркса. У 1931 році судимий за недбалість до 1 року неволі умовно. Вдруге заарештований 29.11.1937 Київським облвідділом НКВС ("член польської контрреволюційної шпигунської організації, яка ставила мету: шляхом розвідувальної диверсійно-шкідницької діяльності підірвати економічну могуть і обороноздатність СРСР"). Засуджений НКВС та Прокурором СРСР 19.12.1937 до розстрілу, вирок виконано 25.01.1938. Реабілітований 7.01.1958 трибуналом Київського військового округу. (4234 – П)

ДІДЕНКО ГОРДІЙ ЄФРЕМОВИЧ, 1898 р.н., с.Молдаванка Грушківського (нова назва Синицівка Ульяновського) району, молдаванин, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 2.12.1937 Грушківським РВ НКВС (контрреволюційна агітація за зрив заходів радянської влади та виборів). Засуджений 5.12.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9551)

ДІДЕНКО ГРИГОРІЙ ДМИТРОВИЧ, 1895 р.н., с.Ємилівка, українець, освіта початкова, член колгоспу ім.Єжова. У 1932 році розкуркулений. Заарештований 13.03.1938 Голованівським РВ НКВС (контрреволюційна агітація, листівки). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 29.04.1938. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9362)

ДІДЕНКО ФЕДОРА АНДРІЯНІВНА, 1894 р.н., с.Молдаванка Грушківського (нова назва Синицівка Ульяновського) району, молдаванка, неписьменна, без певних занять. Заарештована 2.12.1937 Грушківським РВ НКВС (контрреволюційна агітація проти заходів радянської влади, виборів). Засуджена 5.12.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 11.12.1937. Реабілітована 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9551)

ДОВГОПОЛИЙ СЕРГІЙ СИДОРОВИЧ, 1905 р.н., с.Пушкове, українець, освіта початкова, член колгоспу "Комунар". Заарештований 27.09.1937 Голованівським РВ НКВС ("разом з іншими куркулями активно виступав проти господарсько-політичних кампаній радянської влади; після введення Конституції СРСР обманом, через підставних осіб повернув собі дім, конфіскований у нього під час розкуркулення"). Засуджений 27.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, дати виконання

вироку у справі не зазначено. Реабілітований 3.08.1956 трибуналом Київського військового округу. (П – 3513)

ДОВГОПОЛИЙ СИДІР ПАВЛОВИЧ, 1873 р.н., с.Пушкове, українець, освіта початкова, селянин-заможник. Заарештований 6.04.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (антирадянська агітація: "разом із Марком Волошенюком і Семеном Гармасаром виступали за ліквідацію созів, закликали селян виходити в поле й сіяти на своїх колишніх наділах, запрошували селян до своїх хат, де за самогоном агітували їх проти радянської влади, зокрема Довгополий казав: "Не потрібне нам зовсім те самообкладання, ці гроші йдуть владі в кишеню"). Засуджений 7.05.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення умовно, з-під варти звільнений. Реабілітований 23.07.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 3634)

ДОКУРНИЙ ЙОСИП ОЛЕКСАНДРОВИЧ, 1892 р.н., с.Адамовщизна Грабжицької волості Ошмянського повіту (Польща), поляк, освіта початкова, проживав у с.Новосілка Голованівського району, член колгоспу ім.Сталіна. Заарештований 13.03.1938 Голованівським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність: "до 1935 року підтримував письмовий зв'язок із родичами у Польщі, писав у листах, що в СРСР все населення обкладається непосильними податками, що селяни голодують, агітував проти продажу хліба державі, поширював чутки про війну з Польщею, вихваляв умови життя в Польщі порівняно з СРСР"). Засуджений 8.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 19.10.1938. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9353)

ДОМОРЕЦЬКИЙ ПАВЛО ГЕРОНІМОВИЧ, 1884 р.н., с.Свірневе, українець, освіта 4 класи, колгоспник. Заарештований 19.04.1938 Голованівським РВ НКВС (член контрреволюційного повстанського угруповання, антирадянська агітація). Засуджений 6.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 31.05.1938. Реабілітований 17.05.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4338)

ДОРОНЕВИЧ МАКСИМ АНДРІЙОВИЧ, 1884 р.н., с.Свірневе, українець, освіта 4 класи, колгоспник. Заарештований 19.04.1938 Голованівським РВ НКВС (член контрреволюційного повстанського угрупування, антирадянська агітація). Засуджений 6.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 8.06.1938. Реабілітований 17.05.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4338)

ДРАНЧЕВСЬКА ПАВЛИНА СИГІЗМУНДІВНА, 1898 р.н., м.Криве Озеро Одеської (нині Миколаївської) області, полька, освіта початкова, проживала у смт Голованівську, без певних занять. Заарештована 27.09.1937 Голованівським РВ НКВС (підозрювалась як член польської контрреволюційної організації в активній націоналістичній діяльності). Голованівським РВ НКВС 14.11.1937 справу припинено, з-під варти у Кіровській в'язниці звільнена. (П – 2891)

ДРАНЧЕВСЬКИЙ ВОЛОДИМИР АНДРІЙОВИЧ, 1904 р.н., смт Голованівськ, українець, неписьменний, водовоз пекарні районної споживчої спілки. Заарештований 1.10.1937 Голованівським РВ НКВС (підозрювався у антирадянській агітації та контрреволюційній діяльності проти заходів влади). Голованівським РВ НКВС 5.11.1937 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2890)

ДРОБОТ ПАВЛО КАРПОВИЧ, 1906 р.н., с.Краснопілля, українець, освіта початкова, проживав у м.Москві (Росія), червоноармієць роти прикордонної і внутрішньої оборони по охороні штабу 1-ої Ударної армії. Заарештований 17.03.1942 особливим відділом НКВС 1-ої Ударної армії (антирадянська агітація: "вів розмови серед бійців свого підрозділу про те, що в Червоній армії погане харчування, вихваляв німецьку військову техніку, висловлював поразницькі настрої"). Засуджений 30.05.1942 військовим трибуналом 1-ої Ударної армії до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований12.08.1991 прокуратурою Ленінградського військового округу. (П – 12805)

ДРОБОТ ПАНАС ПОРФИРОВИЧ, 1872 р.н., с.Краснопілля, українець, освіта початкова, проживав у с.Вербове Голованівського району, колгоспник. Заарештований 23.04.1938 Голованівським РВ НКВС (член контрреволюційної групи). Засуджений 6.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 14.06.1938. Реабілітований 1.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10319)

ДРОГАНОВСЬКИЙ-ДОВГАНЮК АНДРІЙ ТИМОФІЙОВИЧ, 1894 р.н., с.Свірневе, українець, освіта початкова, проживав у селищі Дорочанове Бобруйської області (Білорусія), сторож

заводу. Заарештований 14.09.1949 УМДБ Одеської області ("у 1918-20 роках служив у петлюрівській армії; у 1920-ому втік у Польщу, де 1943-го вступив у ряди контрреволюційної націоналістичної організації "Українська громада", яка боролась за створення Української самостійної буржуазної держави – платив внески, відвідував збори, де виголошувались доповіді націоналістичного змісту; у 1945-ому повернувся в СРСР, проживаючи в Голованівському районі, вів антирадянську агітацію, зводив наклепи на колгоспний лад, життя й побут колгоспників, вихваляв буржуазний лад у панській Польщі"). Засуджений 12.11.1949 трибуналом військ МВС Одеської області до 25 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Військовим трибуналом Одеського військового округу 5.06.1955 міру покарання зменшено до 6 років неволі без позбавлення громадянських прав і направлений на заслання, та невдовзі за Указом Президії Верховної Ради СРСР від 10.03.1956 звільнений і від заслання, з-під варти звільнений 14.01.1956. Реабілітований 20.05.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 14192)

ДРУЖИНА МИКОЛА ОЛЕКСІЙОВИЧ, 1906 р.н., с.Чумаківка Харківської області, українець, освіта неповна середня, проживав у с.Перегонівка Голованівського району, нормувальник цукрового заводу. Заарештований 19.04.1938 Підвисоцьким РВ НКВС ("член контрреволюційної організації; шкідницька діяльність"). Засуджений 21.10.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 28.12.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3974)

ДУБИНЕВИЧ ВСЕВОЛОД СЕМЕНОВИЧ, 1912 р.н., с.Перегонівка, українець, освіта неповна середня, член ВЛКСМ до 1937 року, продавець-кооператор. Заарештований 15.04.1938 Підвисоцьким РВ НКВС (належність до нелегальної організації, яка "у Тальнівському та Підвисоцькому районах готувала повстанські кадри до збройного виступу в момент іноземної інтервенції, а в мирний час для підривної шкідницької діяльності з метою руйнування політичної, економічної та оборонної могутності СРСР"). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Київської області до розстрілу, вирок виконано 4.05.1938. Реабілітований 3.08.1956 трибуналом Київського військового округу. (П – 3695)

ДУБОВИЙ-ДУБЧАК НИКИФОР МИХАЙЛОВИЧ, 1894 р.н., смт Голованівськ, українець, освіта початкова, будівельник. Заарештований 30.01.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (підозрювався у контрреволюційній діяльності проти радянської влади). Первомайським окрвідділом ДПУ 8.04.1930 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 10830)

ДУДНИК ПЕТРО ФЕДОСІЙОВИЧ, 1894 р.н., с.Липовеньке, українець, освіта початкова, хлібороб. У 1930 році розкуркулений, вступив у колгосп "Нове життя", виключений у 1931-ому. Заарештований 1.04.1931 Київським оперсектором ДПУ ("належність до гурту антирадянського елемента" – *див. Арсен Баланюк*). Голованівським РВ ДПУ 29.04.1931 з-під варти звільнений під підписку про невиїзд, представником Київського оперсектора ДПУ 5.09.1931 справу на 7 осіб направлено у Київську облпрокуратуру для припинення. Вдруге, працюючи в колгоспі, заарештований 27.07.1937 Голованівським РВ НКВС (контрреволюційна агітація серед колгоспників). Засуджений 1.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Брат Іван розстріляний у 1920 році органами ЧК, батько розкуркулений у 1930-ому. (П – 7767, 8815)

ДУДНИК СЕРГІЙ АРХИПОВИЧ, 1881 р.н., с.Журавлинка, українець, освіта початкова, коваль колгоспу "Друга п'ятирічка". У 1932 році розкуркулений. Заарештований 25.04.1938 Голованівським РВ НКВС (член контрреволюційної повстанської групи, антирадянська агітація – *див. Михайло Грабовський*). Засуджений 6.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 31.05.1938. Реабілітований 13.09.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4546)

ДУШОК АНАНІЙ ЛАРІОНОВИЧ, 1900 р.н., с.Новосілка, українець, освіта початкова, конюх. У 1932 році за шкідництво був засуджений до 8 років неволі, з-під варти звільнений у 1935-ому. Вдруге заарештований 12.10.1937 Голованівським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 10.01.1938 НКВС і Прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 29.01.1938. Реабілітований 1.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11588)

ДЯЧЕНКО ГРИГОРІЙ ІСАКОВИЧ, 1914 р.н., с.Перегонівка, українець, освіта початкова, робітник Кам'янського міськкомунгоспу. У 1929 році родину Дяченків (батько Ісак Григорович, мати, сестра) розкуркулено й вислано в Архангельську область, звідки Григорій утік в 1931 році, за що у 1932-

ому був засуджений до 3 років неволі. Вдруге заарештований 9.07.1937 Підвисоцьким РВ НКВС ("агітував проти підписки на державну позику для оборони країни, співчував ворогам народу Тухачевському та іншим, поширював чутки про падіння радянської влади"). Засуджений 26.08.1937 трійкою УНКВС Київської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10173)

ДЯЧЕНКО ДЕМИД СТЕПАНОВИЧ, 1872 р.н., с.Грузьке, українець, освіта початкова, хлібороб-одноосібник. Заарештований 1.11.1937 Голованівським РВ НКВС ("церковний староста; член контрреволюційного угруповання, розповсюдження антирадянських листівок"). Засуджений 3.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 7.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10224)

ДЯЧЕНКО ІВАН ІВАНОВИЧ, 1896 р.н., с.Грузьке, українець, освіта початкова, хлібороб, голова зернового товариства. Заарештований 17.02.1932 Голованівським РВ ДПУ (підозрювався у антирадянській агітації за зрив хлібозаготівельних робіт). Голованівською дільничною прокуратурою 6.03.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 1273)

ДЯЧЕНКО ЛАРІОН ІСАКОВИЧ, 1906 р.н., с.Перегонівка Підвисоцького (нині Голованівського) району, освіта початкова, селянин-бідняк, хлібороб. Заарештований 23.04.1928 Уманським окружним відділом ДПУ (підозрювався як член контрреволюційної організації). Уманським окрвідділом ДПУ 3.07.1928 справу припинено. (П – 3818)

ДЯЧЕНКО ФЕДІР СТЕПАНОВИЧ, 1871 р.н., с.Грузьке, українець, освіта початкова, проживав на х.Липняги Липовеньківської сільради Голованівського району, хлібороб. Двічі розкуркулений: у 1920 році і в березні 1930-ого, позбавлений виборчих прав. Заарештований 6.04.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ ("у 1905 році був вибраний від Грузького членом Держдуми; служив у царській армії старшим унтер-офіцером; разом із Семеном Піщанським та Пилипом Антонюком систематично вели в селі антирадянську агітацію проти самообкладання, хлібозаготівлі, колективізації" – *див. Пилип Антонюк*). Засуджений 5.05.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання на північ. Реабілітований 24.07.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 3665)

ЄЛИНЕЦЬКИЙ АНДРІЙ ФЕОКТИСТОВИЧ, 1917 р.н., с.Киселівка Мокрокалигірського району Київської (нині Катеринопільського Черкаської) області, українець, освіта середня (у 1935 році виключений із інституту як син священика), проживав у с.Лебединка Голованівського району, учень 3-го курсу сільськогосподарської школи. Заарештований 12.02.1937 Підвисоцьким РВ НКВС (антирадянська діяльність: "завідуючи радіоаудиторією сільгоспшколи під час колективного прослуховування процесу над троцькістсько-зінов'євською бандою зумисне призупинив трансляцію по радіо; у 1936 році двічі включав польське радіо замість доповіді тов.Калініна на урочистому засіданні до свята Жовтневої революції і замість виступу тов.Сталіна на 8-ому Надзвичайному з'їзді Рад"). Підвисоцьким РВ НКВС 8.05.1937 справу припинено, з-під варти звільнений. Батько Феоктист, священик у 1910-32 роках, розкуркулений у 1929-ому. (П – 6651)

ЖЕРЕБЕЦЬКИЙ МИКОЛА ТИХОНОВИЧ, 1919 р.н., с.Ємилівка, українець, освіта неповна вища, проживав у с.Мошорине Знам'янського району, без певних занять. Заарештований 22.05.1944 управлінням НКДБ Кіровоградської області (співпраця з німецькими окупантами в роки війни). Засуджений 29.07.1944 військовим трибуналом Кіровоградського гарнізону до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 1.10.1991 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12789)

ЖУГАН ТЕРЕНТІЙ КАРПОВИЧ, 1908 р.н., с.Перегонівка Підвисоцького району, освіта початкова, селянин-середняк, хлібороб. Заарештований 20.04.1928 Уманським окружним відділом ДПУ (підозрювався як член контрреволюційної організації). Уманським окрвідділом ДПУ 3.07.1928 справу припинено. (П – 3818)

ЖУК ТИМОФІЙ ОЛЕКСІЙОВИЧ, 1900 р.н., с.Могильниці повіту Трамбов'я (Польща), поляк, освіта початкова, проживав у с.Лебединка Підвисоцького (нині Голованівського) району, колгоспник. Заарештований 13.02.1938 Підвисоцьким РВ НКВС ("у 1919 році разом із частинами Червоної армії прибув на Україну; член контрреволюційної повстанської організації, антирадянська агітація, шкідництво"). Засуджений 25.04.1938 трійкою УНКВС Київської області до розстрілу, вирок виконано 28.05.1938. Реабілітований 23.08.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4448)

ЖУКОВА-РУДЕНКО ОЛЬГА ПЕТРІВНА, 1923 р.н., м.Харків, росіянка, освіта середня, без постійного місця проживання та без певних занять (тимчасово мешкала у с.Вербовому Голованівського району). Заарештована 16.09.1945 Голованівським РВ НКДБ ("у січні 1942 року в Харкові арештовувалась гестапо як керівниця підпільної радянської організації, 4 дні перебувала в катівнях гестапо, 15 разів водили на допити, дала підписку про нерозголошення того, що бачила в гестапо, звільнена, працювала в готелі "Інтернаціонал" – за німців мав назву "Фюрер-резерв" – технічною прибиральницею; при повторній окупації Харкова пішла на службу до німців у поліклініку секретарем – організація "Тодт", – звідси при наступі Червоної армії у серпні 1943-го разом з госпіталем через Полтаву, Первомайськ, Голованівськ, Румунію, Угорщину, Відень-Австрію, Краків-Польщу, Канігенгоф-Чехословаччину евакуювалась у Німеччину, збиралась виходити заміж за німецького офіцера Олофа Маркмана – познайомились у Кракові, листувались, він запрошував у Гамбург, обіцяв женитись, але капітуляція Німеччини все перебила, – в липні 1945 року як репатрійована вернулась у с.Вербове, де мешкав чоловік її матері – мати теж була виїхала в Німеччину, вийшла там заміж за українця з Голованівського району; від реєстрації як репатрійована ухилялась, вела антирадянську агітацію, висловлювала терористичні наміри стосовно вождя партії: у серпні 1945 року на базарі в Голованівську випадково зустріла фотографа поляка Василя Крета, похвасталась йому, що під час війни працювала у німецькій розвідці, скаржилась на сіре й скучне життя в СРСР: "Краще б мене німці знищили, ніж тепер мучитись у цій проклятій Росії"; "Тут уміють лиш добре в газетах писати, а насправді нічого нема – самі обіцянки"; "Я зараз би поїхала в Німеччину чи Сибір, де знаходяться німці"). Засуджена 20.01.1946 Одеським облсудом до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітована 24.11.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Батько Петро Федорович Руденко у 1941 році заарештований органами НКВС (працював на заводі "Серп і молот" у Харкові); брат Володимир у 1942 році добровільно поїхав на заробітки у Німеччину, згодом служив у Червоній армії. (П – 13493)

ЖУКОВСЬКИЙ МЕФОДІЙ ФЕЛІКСОВИЧ, 1891 р.н., м.Житомир, освіта початкова, проживав у с.Перегонівка Підвисоцького (нині Голованівського) району, машиніст цукрового заводу. Заарештований 25.04.1928 Уманським окружним відділом ДПУ (підозрювався як член контрреволюційної організації). Уманським окрвідділом ДПУ 3.07.1928 справу припинено. (П – 3818)

ЖУРАВЕЛЬ АНТОН ПАВЛОВИЧ, 1888 р.н., с.Троянка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 19.03.1930 Первомайським окружним відділом ДПУ ("до революції служив підпрапорщиком царської армії, у 1918-19 роках взводним 3-го полку армії Української Народної Республіки; у 1920 році господарство батька розкуркулене; разом із односельцем Іваном Засядьвовком вели контрреволюційну агітацію за зрив заходів і кампаній радвлади, закликали селян не здавати хліб, організовувати волинки, розбирати усуспільнене майно – коней, інвентар"). Засуджений 17.04.1930 особливою нарадою ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 12.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9975)

ЖУРАКОВСЬКИЙ ІВАН МИКОЛАЙОВИЧ, 1888 р.н., с.Заливки Рогатинського району Івано-Франківської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Перегонівка Підвисоцького (нині Голованівського) району, член колгоспу "Нове життя". Заарештований 15.12.1937 Підвисоцьким РВ НКВС ("член підпільної галицької повстанської організації – її учасники ще в роки громадянської війни на терені Галичини були завербовані іноземними розвідками і з завданням диверсійно-повстанського характеру та шпигунства були закинуті на радянський бік"). Засуджений 16.01.1938 НКВС та Прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 13.02.1938. Реабілітований 14.02.1958 трибуналом Київського військового округу. (4265 – П)

ЗАВАЛЮК ПИЛИП ЯВДОКИМОВИЧ, 1901 р.н., смт Голованівськ, українець, освіта початкова, кандидат у члени ВКП(б) у 1931-33 роках, член колгоспу ім.Шевченка. Заарештований 30.06.1937 Голованівським РВ НКВС (контрреволюційна агітація: "говорив, що хлібозакупівля в колгоспі проводиться силувано, а колгоспники зостаються голодними; під час траурних зборів з приводу смерті члена Політбюро ЦК ВКП(б) тов.Орджонікідзе заявив, що радвлада скоро впаде; підривав трудову дисципліну в колгоспах, не виконував розпоряджень бригадирів"). Засуджений 7.01.1938 Одеським облсудом до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 12.10.1990 Верховним судом УРСР. (П – 12534)

ЗАВАЛЬНЮК ІЛЛЯ СТЕПАНОВИЧ, 1885 р.н., с.Троянка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 12.09.1929 Первомайським окрвідділом ДПУ (антирадянська агітація проти хлібозаготівельних робіт). Засуджений 18.01.1930 особливою нарадою при колегії ОДПУ до 3 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 14.01.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. За проведення антирадянської агітації репресовані брати Антон і Аврам. (П – 4093)

ЗАВАЛЬНЮК ЙОСИП ВАСИЛЬОВИЧ, 1857 р.н., с.Ємилівка, українець, освіта початкова, хлібороб. У 1929 році за нездачу державі з 4,5 десятин землі 1000 пудів хліба був засуджений до 1 року ув'язнення у бупрі із подальшим засланням на 5 років. Вдруге заарештований 22.11.1929 Первомайським окрвідділом ДПУ ("контрреволюційна агітація, участь в терористичних актах проти радянських заходів" – *див. Гнат Глобенко*). Засуджений 26.02.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років заслання у північний край. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10029)

ЗАВАЛЬНЮК МЕФОДІЙ ЙОСИПОВИЧ, 1907 р.н., с.Ємилівка, українець, освіта початкова, хлібороб. У 1928 році був засуджений до 3 місяців примусової праці. Заарештований 22.11.1929 Первомайським окрвідділом ДПУ ("контрреволюційна агітація, участь в терористичних актах проти радянських заходів" – *див. Гнат Глобенко*). Засуджений 26.02.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10029)

ЗАГОРОДНІЙ АНТОН СТЕПАНОВИЧ, 1900 р.н., с.Журавлинка, українець, освіта початкова (закінчив однорічну агрошколу), дільничний агроном Ємилівської машино-тракторної станції. Заарештований 14.08.1945 Голованівським РВ НКДБ ("у 1941 році 2 місяці працював старостою сільгоспгромади"). Засуджений 19.04.1946 трибуналом військ НКВС Одеської області до 20 років ув'язнення у Воркуто-Печерських виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Трибуналом Одеського військового округу 17.05.1955 міру покарання зменшено до 5 років ув'язнення, з-під варти звільнений 7.06.1955. Реабілітований 13.09.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 14041)

ЗАГОРОДНІЙ ВАСИЛЬ МИКОЛАЙОВИЧ, 1903 р.н., с.Журавлинка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 5.10.1929 Первомайським окрвідділом ДПУ ("в період петлюрівщини мав зв'язок із повстанцем Янчуком, якого розстріляли; веде активну агітацію проти кампанії колективізації сільського господарства, тероризує актив села, побивши активістів Коновальчука, Онищенка, Поліщука"). Засуджений 28.01.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до розстрілу, дати виконання вироку в справі не вказано. Реабілітований 16.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10832)

ЗАГОРОДНІЙ СТЕПАН ІВАНОВИЧ, 1926 р.н., с.Журавлинка, українець, освіта початкова, рядовий 238-го стрілецького корпусу 81-ї стрілецької дивізії. Заарештований 9.10.1945 відділом контррозвідки "Смерш" 81-ої стрілецької дивізії (підозрювався у зраді Батьківщини). Відділом контррозвідки "Смерш" 10.12.1945 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3710)

ЗАГОРОДНІЙ ТИВОН МИКОЛАЙОВИЧ, 1888 р.н., с.Журавлинка, українець, освіта початкова, колгоспник. У 1931 році розкуркулений та висланий з сім'єю на Урал. Заарештований 27.07.1937 Голованівським РВ НКВС (контрреволюційна пропаганда серед колгоспників). Засуджений 15.09.1937 трійкою УНКВС до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8842)

ЗАГОРОДНЯ ЄВЛАМПІЯ ГНАТІВНА, 1903 р.н., с.Липовеньке, українка, освіта початкова, проживала у с.Катеринівка (приєднане до с.Сухий Ташлик) Вільшанського району, працювала у власному господарстві, член колгоспу ім.Шевченка. У 1931 році розкуркулена. Заарештована 28.07.1937 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська пропаганда: "разом із чоловіком Олександром, дяком Никифором Струком та Оксаною Якименко ходила по хатах, розповсюджувала листівки релігійного контрреволюційного характеру, пропонувала переписати їх у 9 примірниках, аби всі колгоспники прочитали, використовувала для такої роботи дітей; говорила: "Колгосп – та сама поміщицька кабала, де селянин працює і нічого не отримує", виступала проти підписки на державну позику"). Засуджена 1.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 11.09.1965 Кіровоградським облсудом. (П – 7966)

ЗАДОРОЖНИЙ АНДРІЯН ПЕТРОВИЧ, 1895 р.н., с.Лещівка, українець, освіта 3 класи, пресвітер п'ятидесятників. Заарештований 6.09.1950 УМДБ Кіровоградської області ("антирадянська

агітація" – *див. Трохим Дунаєнко, книга п'ята, Некіровоградщина*). Засуджений 30.11.1950 Кіровоградським облсудом до 25 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Верховним судом УРСР 31.08.1954 міру покарання зменшено до 10 років неволі. Реабілітований 28.04.1989 Верховним судом УРСР. (П – 10228)

ЗАДОРОЖНИЙ МАКАР ПЕТРОВИЧ, 1899 р.н., с.Лещівка, українець, письменний, садівник, пресвітер п'ятидесятників. Заарештований 6.09.1950 управлінням МДБ Кіровоградської області ("антирадянська агітація" – *див. Трохим Дунаєнко, книга п'ята, Некіровоградщина*). Засуджений 30.11.1950 Кіровоградським облсудом до 25 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Верховним судом УРСР 31.08.1954 міру покарання зменшено до 10 років неволі. Реабілітований 28.04.1989 Верховним судом УРСР. (П – 10228)

ЗАЙОНЧИКОВСЬКИЙ АНТОН ГАВРИЛОВИЧ, 1911 р.н., с.Межирічка, поляк, освіта середня, проживав у с.Злинка Маловисківського району, вчитель школи №10. Заарештований 17.02.1938 Маловисківським РВ НКВС (контрреволюційна агітація серед вчителів). Маловисківською райпрокуратурою 7.04.1938 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2981)

ЗАКРЕВСЬКА ЯРИНА АНДРОНІВНА, 1920 р.н., с.Полонисте Підвисоцького району, українка, освіта початкова, учениця. Заарештована 15.06.1936 Підвисоцьким РВ НКВС ("6.02.1936 у райвідділ НКВС доставлено портрет вождя партії т.Сталіна, знятий у районному клубі, на якому було написане вульгарне слово та вздовж портрета виявлено три продовгуваті брудні смуги; злочин здійснений 5.02.1936 через заздрість до прибиральниці клубу Ф.Затхей, яка стала працювати на місці колишньої роботи Ярини Закревської: остання підмовила свою подругу Настю Поліщук, і вони о 5-ій вечора в приміщенні клубу почали обмазувати болотом лавчини, розкидати грязюку по підлозі, далі Закревська палицею в болоті написала на портреті Сталіна нецензурне слово, а Поліщук тричі вдарила палицею по портреті – ці дії вчинено з метою підірвати авторитет нової прибиральниці районного клубу"). Засуджена 23.06.1936 Київським обласним судом до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітована 10.07.1991 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 7315)

ЗАКУШНЯК ІВАН ДЕМ'ЯНОВИЧ, 1913 р.н., с.Клинове, українець, освіта неповна середня, тракторист колгоспу. Заарештований 29.08.1944 Грушківським РВ НКДБ ("у січні 1944 року став членом Організації українських націоналістів, був інформатором служби безпеки, дезінформував радянський партизанський загін, членом якого він був, про свої зв'язки з націоналістами; після вигнання німців мав завдання затримати заступника командира загону УПА Байду, та насправді сприяв його втечі"). Засуджений 21.11.1944 трибуналом військ НКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років і конфіскацією майна. Реабілітований 4.02.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13093)

ЗАКУШНЯК МИХАЙЛО ДЕМ'ЯНОВИЧ, 1901 р.н., с.Клинове, українець, освіта неповна вища, проживав у с.Івангород Христинівського району Київської (нині Черкаської) області, вчитель неповної середньої школи. Заарештований 18.09.1947 УНКДБ Одеської області ("у 1942 році вступив у Організацію українських націоналістів на пропозицію члена ОУН Духового, виконував обов'язки референта районного проводу, розповсюджував націоналістичну літературу, вів антирадянську агітацію; у січні 1944 року разом із братом Іваном переховував крайового провідника Байду, якому за допомогою Вареник дав можливість втекти від радянських репресивних органів"). Засуджений 19.01.1948 трибуналом військ МВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років і конфіскацією майна. Звільнений у 1955 році й відправлений на заслання у Новосибірську область с.Єлизаветинка Михайлівського району; у квітні 1956-го зняте й заслання. Реабілітований 2.08.1991 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12768)

ЗАЛОЗЕЦЬКИЙ ГРИГОРІЙ КИРИЛОВИЧ, 1882 р.н., с.Шепилове, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 23.09.1929 Первомайським окрвідділом ДПУ (антирадянська агітація: "разом із Амвросієм Чернієнком, Герасимом Слинявим і Кузьмою Вариводою виступає проти єдиного сільськогосподарського податку, хлібозаготівлі, зривають сільські сходки, поширюють провокаційні чутки про недалеке падіння радвлади"). Засуджений 15.12.1929 особливою нарадою ОДПУ до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 11.05.1992 Кіровоградською облпрокуратурою (П – 4145)

ЗАПОРОЖЕЦЬ ІВАН ІВАНОВИЧ, 1873 р.н., с.Липовеньке, українець, освіта початкова, одноосібник. Заарештований 27.07.1937 Голованівським РВ НКВС ("вів антирадянську агітацію проти

державних позик; розповсюджував чутки про те, що розкуркуленим будуть повертати хати"). Засуджений 1.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 22.06.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 1647)

ЗАПОРОЖЕЦЬ ІВАН ІВАНОВИЧ, 1889 р.н., с.Липовеньке, українець, освіта початкова, хлібороб, член колгоспу "Нове життя" з 1931 року. Заарештований 1.04.1931 Київським оперсектором ДПУ ("належність до гурту антирадянського елемента" – *див. Арсен Баланюк*). Голованівським РВ ДПУ 29.04.1931 з-під варти звільнений під підписку про невиїзд, представником Київського оперсектора ДПУ 5.09.1931 справу на 7 осіб направлено у Київську облпрокуратуру для припинення. (П – 7767)

ЗАПОРОЖЕЦЬ ОЛЕКСАНДР ОРЕСТОВИЧ, 1894 р.н., с.Липовеньке, українець, освіта початкова, хлібороб, член колгоспу "Нове життя" з 1930 року. Заарештований 1.04.1931 Київським оперсектором ДПУ ("належність до гурту антирадянського елемента" – *див. Арсен Баланюк*). Голованівським РВ ДПУ 29.04.1931 з-під варти звільнений під підписку про невиїзд, представником Київського оперсектора ДПУ 5.09.1931 справу на 7 осіб направлено у Київську облпрокуратуру для припинення. (П – 7767)

ЗАПОРОЖЕЦЬ ЮХИМ ПИЛИПОВИЧ, 1893 р.н., с.Олександрівка, українець, освіта початкова, кагатувальник Ємилівського бурякопункту. Заарештований 15.12.1937 Голованівським РВ НКВС (член контрреволюційної куркульської групи, антирадянська агітація). Засуджений 22.12.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 10.01.1938. Реабілітований 18.04.1959 Кіровоградським облсудом. (П – 4698)

ЗАПОРОЖЧУК КУЗЬМА КОНОНОВИЧ, 1879 р.н., смт Голованівськ, українець, освіта початкова, працівник сільського господарства й торгівлі. Заарештований 30.01.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (контрреволюційна діяльність проти радянської влади). Засуджений 10.05.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років заслання у північний край. Реабілітований 20.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10830)

ЗАПОРОЖЧУК СИДІР ЯКОВИЧ, 1887 р.н., смт Голованівськ, українець, освіта початкова, хлібороб, рільник колгоспу ім.Шевченка. Заарештований 30.01.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (контрреволюційна діяльність проти радянської влади). Первомайським окрвідділом ДПУ 22.02.1930 з-під варти звільнений під розписку, справу припинено 8.04.1930. Вдруге заарештований 11.12.1932 Голованівським РВ ДПУ (агітація проти проведення хлібозаготівельних робіт). Засуджений 8.02.1933 особливою нарадою ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 31.08.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10830, 7016)

ЗАРИЦЬКИЙ СЕРГІЙ ВАЛЕРІЯНОВИЧ, 1882 р.н., с.Городок Холмської губернії (Польща), поляк, освіта вища юридична (Київський університет, 1910), проживав у смт Голованівську, вчитель російської мови й літератури середньої школи №1. Заарештований 22.08.1937 Голованівським РВ НКВС ("син священика, провадив антирадянську діяльність: виявляв еміграційні тенденції нелегальної втечі за кордон, невстигаючим учням виставляв завищені оцінки, ображав молодих вчителів радянської школи; підтримував стосунки із лікарем Деканським, який емігрував 1922 року в Польщу, дружив з Іваном Мацієвським, член контрреволюційної організації"). Засуджений 10.01.1938 НКВС і Прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 29.01.1938. Реабілітований 29.06.1956 Верховним судом СРСР. Брат Гаврило, офіцер царської армії, служив у денікінців. (П – 2730)

ЗАРУКЕВИЧ СИГІЗМУНД БРОНІСЛАВОВИЧ, 1906 р.н., м.Дашів Київської (нині Вінницької) області, поляк, освіта початкова, проживав у с.Перегонівка Підвисоцького (нині Голованівського) району, робітник цукрового заводу. Заарештований 6.08.1937 Підвисоцьким РВ НКВС (член контрреволюційної організації, шкідницька робота на цукровому заводі). Засуджений 26.11.1937 НКВС і Прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 19.12.1937. Реабілітований 14.03.1959 Верховним судом УРСР. (П – 4689)

ЗАСТАВНЮК ОЛЕКСАНДР ВОЛОДИМИРОВИЧ, с.Липовеньке, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 8.03.1929 Первомайським окружним відділом ДПУ (антирадянська агітація). Первомайським окрвідділом ДПУ 20.03.1929 справу припинено. (П – 6936)

ЗАСЯДЬВОВК ЄВГЕН ВАСИЛЬОВИЧ, 1876 р.н., с.Троянка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 30.01.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (контрреволюційна діяльність проти радянської влади). Засуджений 10.05.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років заслання у північний край. Реабілітований 20.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10830)

ЗАСЯДЬВОВК ІВАН ВАСИЛЬОВИЧ, 1888 р.н., с.Троянка, українець, освіта початкова, хлібороб, винахідник. Двічі був засуджений за несплату податків: у 1928 році до півроку неволі, у 1929-ому – до 1 року. Втретє заарештований 24.03.1930 Первомайським окружним відділом ДПУ ("контрреволюційна агітація: разом із односельцем Антоном Журавлем вели контрреволюційну агітацію за зрив заходів і кампаній радвлади, закликали селян не здавати хліб, організовувати волинки, розбирати усуспільнене майно – коней, інвентар: "Ця голота забирає наш хліб за безцінок: ніж здавати наші лишки – краще дати кулю в лоб, то не ходили б більше й не вимагали хліба", "маючи образу за розкуркулення, Засядьвовк з метою відомстити голові сільради Уханову, засів у балці з палицею, коли голова сільради повертався з райвиконкому, намагався зупинити коней, але Уханов утік"). Засуджений 17.04.1930 особливою нарадою ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 12.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Вчетверте був засуджений у 1936 році за хуліганство до 4 років неволі; уп'яте арештовувався у червні 1945 року за підпал, виправданий. Вшосте заарештований 17.09.1945 Голованівським РВ НКДБ ("під час окупації німецько-румунськими військами повернувся у Троянку, відібрав хату, яка раніше йому належала; після вигнання німців голова сільради Кирєєв з допомогою міліції виселив Засядьвовка з хати; в липні 1945 року Засядьвовк зустрів Кирєєва у лісі і хотів йому відомстити, але той утік, сховався у хаті лісника"). Засуджений 31.10.1945 трибуналом військ НКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 24.09.1954 трибуналом Одеського військового округу. (П – 9975, 6591)

ЗАЯРНЮК ГНАТ ПАНТЕЛЕЙМОНОВИЧ, 1876 р.н., с.Шепилове, українець, освіта початкова, комірник Ємилівського бурякопункту. Заарештований 15.12.1937 Голованівським РВ НКВС (член контрреволюційної куркульської групи, антирадянська агітація). Засуджений 22.12.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 10.01.1938. Реабілітований 18.04.1959 Кіровоградським облсудом. (П – 4698)

ЗАЯРНЮК ЛЕКАНДР СТЕПАНОВИЧ, 1897 р.н., с.Межирічка, українець, освіта початкова, проживав на х.Троянівка Рівненського (нині Новоукраїнського) району, член колгоспу ім.Тельмана. Заарештований 29.04.1938 Рівненським РВ НКВС (контрреволюційна агітація серед колгоспників проти колгоспного ладу, підписки на держпозику). Засуджений 9.05.1939 Кіровоградським облсудом до 4 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 27.02.1990 Верховним судом УРСР. (П – 11465)

ЗЕМСЬКИЙ АРСЕН ЯРОШОВИЧ, 1892 р.н., с.Пушкове, українець, освіта початкова, проживав у с.Кам'янка Піщанобрідського (нині приєднане до с.Олексіївка Добровеличківського) району, член колгоспу ім.Постишева. У 1932 році за невиконання держзобов'язань хлібоздачі розкуркулений. Заарештований 10.03.1938 Піщанобрідським РВ НКВС ("агітував проти радянського ладу, колгоспів, підтримував стосунки з куркулями Яковом Гармидером, Іваном Дехтяренком, Михайлом Ружанським, Олександром Бродським та іншими, брав участь у куркульській волинці; як член контрреволюційного угруповання вів підривну роботу в колгоспі"). Засуджений 7.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 5.06.1938. Реабілітований 21.12.1988 Кіровоградським облсудом. (П – 9082)

ЗІНЧУК ВАСИЛЬ МИРОНОВИЧ, 1898 р.н., с.Молдовка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 9.09.1929 Первомайським окрвідділом ДПУ (антирадянська діяльність та агітація). Засуджений 15.12.1929 особливою нарадою при колегії ОДПУ до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 12.01.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 4078)

ЗЛИДАР ВАСИЛЬ ДЕМ'ЯНОВИЧ, 1895 р.н., с.Ревківці Хотинського повіту, Бесарабія (нині Новоселицького району Чернівецької області), українець, освіта незакінчена вища, проживав у с.Межирічка Голованівського району, вчитель сільськогосподарської школи. Заарештований 5.11.1928 Первомайським окрвідділом ДПУ ("мав ворожі настрої до радянської влади, налаштовував учнів та колег проти методів навчання в радянській педагогіці"). Засуджений 5.07.1929 особливою нарадою при колегії ОДПУ до 3 років заслання у Сибір. Особливою нарадою ОДПУ 5.01.1932 позбавлений права протягом 3 років проживати у визначених місцевостях. Реабілітований 26.11.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 7761)

ЗУБ ІВАН ІВАНОВИЧ (він же ЯЦЕНКО ВОЛОДИМИР ОЛЕКСІЙОВИЧ), 1912 р.н., смт Вільшани Дергачівського району Харківської області, українець, освіта незакінчена вища (3 курси Харківського електро-технічного інституту), член ВКП(б), проживав у с.Перегонівка Голованівського

району, інженер-електрик. Заарештований 15.08.1944 УНКДБ Кіровоградської області (зрадницька діяльність: "на початку війни був заступником начальника особливого відділу 37-го корпусу 6-ої армії, у серпні 1941-го потрапив у полон, працював на окупованій території: до грудня 1942-го старшим електриком Перегонівського цукрового заводу, до квітня 1943 змінним теплотехніком та інженером заводу, до грудня 1943-го інженером-електриком тресту цукрової промисловості м.Кіровограда, до березня 1944-го заступником головного інженера Перегонівського цукрозаводу; виконував вказівки німців, забезпечував роботу заводів тресту цукрової промисловості, підносив подарунки німцеві Гольцу, при відступі допомагав німцям евакуйовувати обладнання заводів у німецький тил, у січні 1944-го написав окупаційній владі листа про дії червоних партизан у селі Перегонівка"; альтернативні свідчення: "вилікувавшись після поранення, став працювати на заводі, допомагав організовувати партизанський загін, збирав зброю для нього"; "відбуваючи покарання в таборах, Зуб-Яценко характеризувався адміністрацією табору виключно з позитивного боку, за час перебування вніс багато раціоналізаторських пропозицій, за що не раз відзначався: лише за 1953 рік реалізовано 14 рацпропозицій, які принесли економічний ефект на понад 100 тисяч рублів; усі 10 років в ув'язненні був секретним співробітником органів контррозвідки, мав реалізовані справи для військового трибуналу"). Засуджений 13.01.1945 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 20 років каторжних робіт з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 14.06.1957 трибуналом Київського військового округу. (П – 3732)

ІВАНИЦЬКИЙ МЕЧИСЛАВ ВІКЕНТІЙОВИЧ, 1905 р.н., с.Соколець Бердичівського району Житомирської області, українець, освіта вища (Вінницький сільськогосподарський інститут, 1928), проживав у с.Перегонівка Підвисоцького (нині Голованівського) району, завідувач бурякозаготівельного пункту, агроном цукрового заводу ім.К.Маркса. У 1935 році арештовувався за підозрою в проведенні антирадянської агітації, два місяці перебував під слідством. Вдруге заарештований 9.07.1941 Новоархангельським міжрайвідділом НКВС (антирадянська агітація: "вихваляв силу німецької армії, зводив наклепи на адресу органів радянської влади, на колгоспне селянство"). Засуджений 19.09.1942 особливою нарадою НКВС СРСР до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 20.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Брат Тадей за антирадянську діяльність репресований органами НКВС у 1937 році. (П – 12285)

ІВАНЧЕНКО ДЕНИС МИТРОФАНОВИЧ, 1899 р.н., с.Роздол, українець, освіта початкова, обліковець споживчої кооперації. Заарештований 28.04.1931 Голованівським РВ ДПУ ("в 1919 році служив у війську армії УНР, разом з петлюрівцями емігрував у Польщу, потім у Німеччину, в 1921 році повернувся в Україну; мав тісні стосунки з куркульством, вів агітацію про падіння радвлади, прихід Польщі, непотрібність колективізації"). Київським оперсектором 14.07.1931 справу направлено прокуратурі для припинення, звільнений з ув'язнення. Вдруге, працюючи у колгоспі "13 років РСЧА", заарештований 12.10.1937 Голованівським РВ НКВС (антирадянська пропаганда). Голованівською райпрокуратурою 24.10.1937 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 8354, 2966)

ІЛЬЧЕНКО ПАВЛО ЛАВРОВИЧ, 1882 р.н., с.Красногірка, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 26.02.1938 Голованівським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 29.04.1938. Реабілітований 12.10.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3911)

ІНТЮК ФЕДОСІЯ ПОРФИРІВНА, 1888 р.н., с.Новосілка Голованівського району, українка, неписьменна, проживала у с.Тарасівка Казимирівської сільради Вільшанського району, працювала у власному господарстві. У 1931 році розкуркулена. Заарештована 22.04.1938 Вільшанським РВ НКВС ("агітувала проти підписки на державну позику, проти виборів комуністів у ради, відмовлялась голосувати, залучала своїх дітей-школярів до поширення євангелістських листівок"). Засуджена 5.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 25.05.1938. Реабілітована 31.07.1965 Кіровоградським облсудом. (П – 7958)

ІСАКОВ ГЕОРГІЙ ВОЛОДИМИРОВИЧ, 1911 р.н., м.Умань, українець, освіта середня технічна, проживав у с.Перегонівка Голованівського району, інженер цукрового заводу. Заарештований 18.02.1938 Уманським РВ НКВС (член антирадянської контрреволюційної організації). Засуджений 5.10.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув'язнення в далеких таборах. Реабілітований 23.11.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3409)

ІЩЕНКО АНДРІЙ МАКАРОВИЧ, 1872 р.н., с.Полонисте, українець, письменний, сторож колгоспу ім.Сталіна. Заарештований 10.02.1938 Підвисоцьким РВ НКВС ("у царській армії служив у чині зауряд-прапорщика"; "належність до нелегальної організації, яка у Тальнівському та Підвисоцькому районах готувала повстанські кадри до збройного виступу в момент іноземної інтервенції, а в мирний час для підривної шкідницької діяльності з метою руйнування політичної, економічної та оборонної могутності СРСР"). Засуджений трійкою УНКВС Київської області 20.04.1938 до розстрілу, вирок виконано 4.05.1938. Реабілітований 3.08.1956 трибуналом Київського військового округу. (П – 3695)

ІЩЕНКО ЙОСИП ЗАХАРОВИЧ, 1898 р.н., с.Лебединка, українець, освіта початкова, член ВКП(б) у 1929-30 роках, бригадир колгоспу ім.Кагановича. Заарештований 5.04.1938 Підвисоцьким РВ НКВС (член контрреволюційної організації). Засуджений 28.04.1938 трійкою УНКВС Київської області до розстрілу, вирок виконано 28.05.1938. Реабілітований 5.10.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 2688)

ІЩЕНКО РОДІОН ДАВИДОВИЧ, 1903 р.н., с.Капітанка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 6.04.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (антирадянська агітація). Засуджений 5.05.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у концтаборі умовно, з-під варти звільнений. Реабілітований 20.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10871)

ІЩЕНКО ФЕДІР МИКОЛАЙОВИЧ, 1892 р.н., с.Табанове, українець, освіта 3 класи, без певних місця проживання та занять. Заарештований 27.09.1949 управлінням МДБ Одеської області (пресвітер секти п'ятидесятників, антирадянська агітація). Засуджений 28.01.1950 Одеським облсудом до 25 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років і конфіскацією майна. Верховним судом УРСР 19.04.1955 міру покарання зменшено до 10 років ув'язнення з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 12.11.1992 Генеральною прокуратурою України. (П – 13668)

КАБАЦЮРА ПРОКІП ВАРЛАМОВИЧ, 1883 р.н., с.Крутеньке, українець, освіта початкова, хлібороб, член колгоспу ім.Карла Маркса з травня 1937 року. У 1929 (за іншими даними у 1932-ому) році за контрреволюційну діяльність, організацію волинок проти хлібозаготівлі, протестів проти закриття церкви був засуджений до 5 років заслання в далекі табори. Вдруге заарештований 10.11.1937 Голованівським РВ НКВС ("належність до гурту колишніх куркулів і одноосібників, які повернулись із заслання й вели в селі контрреволюційну агітацію та погрожували розправою біднякам, які їх розкуркулювали" – *див. Іван Петренко*). Засуджений 17.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 11.12.1937. Реабілітований 29.07.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13957)

КАБАЦЮРА ПРОКІП ХАРЛАМПОВИЧ, 1886 р.н., с.Крутеньке, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 11.11.1929 Первомайським окрвідділом ДПУ ("служив 3 місяці у петлюрівській армії; контрреволюційна агітація проти радянської влади" – *див. Михайло Притуляк.*). Засуджений 30.01.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 18.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10825)

КАДІЄВСЬКИЙ МАРКО ЮХИМОВИЧ, 1893 р.н., смт Голованівськ, українець, освіта початкова, хлібороб, торгівельник. Заарештований 30.01.1930 Первомайським окружним відділом ДПУ (контрреволюційна діяльність супроти радянської влади). Засуджений 10.05.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років заслання у північний край. Реабілітований 20.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10830)

КАЙНАРСЬКА КСЕНІЯ ГРИГОРІВНА, 1887(9) р.н., с.Табанове, українка, неписьменна, проживала у селищі Олексіївка Свірневської сільради, домогосподарка. Заарештована 29.06.1941 Голованівським РВ НКВС (контрреволюційна агітація). Трибуналом військ НКВС Одеської області 18.07.1941 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 1318)

КАЛИНОВСЬКИЙ ВІКТОР МИХАЙЛОВИЧ, 1914 р.н., с.Новосілка, українець, освіта 4 класи, старший конюх колгоспу ім.Кагановича. У 1931 році разом з батьками розкуркулений, висланий у Челябінську область (Росія), звідки втік, того ж року був засуджений до 3 років неволі. Вдруге заарештований 1.12.1937 Голованівським РВ НКВС ("учасник контрреволюційного куркульського угруповання, яке проводило агітацію проти зареєстрованого кандидата у Верховну Раду СРСР, намагалась зривати підготовчі виборчі заходи"). Засуджений 4.12.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10

років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9563)

КАЛИНОВСЬКИЙ МИХАЙЛО СЕМЕНОВИЧ, 1868 р.н., с.Новосілка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 6.04.1930 Первомайським окружним відділом ДПУ (антирадянська агітація). Первомайським окрвідділом ДПУ 16.04.1930 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 11003)

КАЛИНОВСЬКИЙ ПАВЛО ІВАНОВИЧ, 1898 р.н., с.Новосілка, українець, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 13.03.1938 Голованівським РВ НКВС (активна контрреволюційна діяльність). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 29.04.1938. Реабілітований 16.10.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3399)

КАМІНСЬКИЙ ВОЛОДИМИР ТИМОФІЙОВИЧ, 1913 р.н., с.Радівці Деражнянського району Вінницької (нині Хмельницької) області, українець, освіта початкова, проживав у с.Перегонівка Голованівського району, помічник машиніста паровоза цукрового заводу. Заарештований 12.02.1938 Катеринопільським РВ НКВС ("висловлював невдоволення з приводу відсутності у магазинах продуктів і промислових товарів; член контрреволюційної організації"). Засуджений 9.10.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. У 1943 році направлений у Червону армію, демобілізований у 1945-ому. Реабілітований 1.02.1964 Кіровоградським облсудом. (П – 7743)

КАМІНСЬКИЙ ІСАК МИКОЛАЙОВИЧ, 1888 р.н., с.Свірневе, українець, освіта початкова, проживав у м.Ульяновка, цеховий майстер цукрозаводу ст.Грушка. Заарештований 20.04.1944 Гайворонським шляхово-транспортним відділом НКДБ Вінницької залізниці (секретний агент розвідувальних органів Німеччини). Трибуналом військ НКВС Вінницької області 7.05.1945 справу припинено у зв'язку зі смертю підсудного. (П – 6324)

КАНТОЛІНСЬКИЙ ІВАН СЕМЕНОВИЧ, 1880 р.н., с.Капітанка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 21.03.1931 Голованівським РВ ДПУ (антирадянська агітація проти колективізації та хлібозаготівельних робіт). Засуджений 26.11.1931 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 17.11.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 6459)

КАНТОЛІНСЬКИЙ ПОРФИРІЙ ІВАНОВИЧ, 1914 р.н., с.Капітанка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 21.03.1931 Голованівським РВ ДПУ (антирадянська агітація проти заходів радянської влади на селі, колективізації, хлібозаготівельних робіт). Особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР 26.11.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 6459)

КАПЕЛЮШНИЙ ЛУКА СТЕПАНОВИЧ, 1900 р.н., с.Грузьке, українець, освіта 3 класи, член колгоспу ім.Комінтерну. У 1932 році розкуркулений. Заарештований 15.09.1947 Голованівським РВ МДБ ("зводив наклепи на радянський лад і колгоспи, підривав колгоспну дисципліну"). Засуджений 12.12.1947 Одеським облсудом до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Верховним судом УРСР 5.03.1948 вирок відмінено, справу передано на новий розгляд. Засуджений 10.06.1948 Одеським облсудом до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 20.12.1991 Генеральною прокуратурою України. (П – 12964)

КАПЕЛЮШНИЙ ПИЛИП МИКИТОВИЧ, 1899 р.н., с.Грузьке, українець, освіта початкова, завгосп колгоспу ім.Постишева. Заарештований 1.11.1937 Голованівським РВ НКВС (контрреволюційна агітація: "разом з Капелюшним Пилипом та Іваном Говоруном агітували проти колгоспів, виступили на зборах проти продажу лишків хліба, замість намічених 600 центнерів правлінням колгоспу продано лиш 250, провадили шкідницьку діяльність – зокрема Пилип Капелюшний привів у неробочий стан 35 коней, розповсюджував провокаційні думки про сталінську Конституцію, виступав проти підписки на державну позику для оборони країни"). Засуджений 27.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 29.08.1959 Кіровоградським облсудом. Батько, брат Іван, дядьки Єлизар Капелюшний, Кирило Порхун, Іван і Федот Коломійці – розкуркулені. (П – 9017)

КАПЕЛЮШНИЙ УЛЯН АНДРІЙОВИЧ, 1902 р.н., с.Грузьке, українець, освіта початкова, член колгоспу ім.Постишева. Заарештований 1.11.1937 Голованівським РВ НКВС (контрреволюційна агітація:

"разом з Капелюшним Пилипом та Іваном Говоруном агітували проти колгоспів, виступили на зборах проти продажу лишків хліба, замість намічених 600 центнерів правлінням колгоспу продано лиш 250, провадили шкідницьку діяльність – з вини Уляна було роздано 200 центнерів неякісного, пророслого хліба, що викликало невдоволення у колгоспників"). Засуджений 27.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 29.08.1959 Кіровоградським облсудом. Брат Євген в роки громадянської війни був у повстанському загоні Антоновича, розстріляний ЧК. (П – 9017)

КАРАТАШ ВОЛОДИМИР МИХАЙЛОВИЧ, 1926 р.н, с.Роздол, українець, освіта 8 класів, військовик 5 роти 1 батальйону 16-го окремого навчального танкового полку. Заарештований 18.12.1944 відділом контррозвідки "Смерш" 16-го ОНТП ("активний член Організації українських націоналістів-бандерівців, завербований Андрієм Ковалем у квітні 1943 року, відвідував таємні зібрання членів ОУН, розповсюджував серед молоді антрадянські націоналістичні листівки, заготовляв для загону Української повстанської армії під керівництвом Сталевого зброю – 2 карабіни, гвинтівку, автомат ППД – і продукти – 15 кілограмів хліба та 2 кг сала, мав на озброєнні наган, вивчав військову справу і готував себе для збройної боротьби з радвладою; перед приходом Червоної армії будував бункер, в якому можна було б переховуватись; в кінці березня 1944-го здав наган у райвідділ НКВС, отримане завдання від керівника п'ятірки – ухилитись від служби в Червоній армії, вступити в загін УПА і вести боротьбу проти радянської влади – не виконав; 12.06.1944 призваний у Червону армії, проходив курсантський вишкіл у Костромі, Горькому"). Засуджений 7.04.1945 особливою нарадою НКВС СРСР до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Вдруге за створення антирадянської націоналістичної повстанської організації (виготовляв саморобні ручні гранати, створював запаси вибухових речовин з метою підняти в таборі збройне повстання) засуджений 5.02.1953 трибуналом Біломорського військового округу до розстрілу. Верховною Радою СРСР 5.07.1953 міру покарання замінено на 25 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. З-під варти звільнений 26.04.1956. Реабілітований 20.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Батько Михайло Герасимович на початку війни був у Червоній армії, але під Мелітополем потрапив у оточення, втік із німецького полону, жив у Роздолі, працював старостою сільуправи, 17.01.1944 заарештований німецькою жандармерією і розстріляний. (П – 11608)

КАРАТАШ ПОРФИР ЛАВРОВИЧ, 1920 р.н., с.Роздол, українець, освіта 7 класів, колгоспник. Заарештований 24.05.1948 УМДБ Одеської області (антирадянська агітація, наклепи на існуючий колгоспний лад). Засуджений 26.02.1949 Одеським облсудом до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Верховним судом УРСР 21.01.1955 вирок зменшено до 6 років 8 місяців ув'язнення у виправно-трудових таборах, з-під варти звільнений 9.02.1955. Реабілітований 14.01.1992 Генеральною прокуратурою України. (П – 13003)

КАРБОВСЬКИЙ АВРАМ КЛИМОВИЧ, 1886 р.н., с.Молдавка, українець, освіта початкова, проживав у селищі Надеждівка Голованівського району, хлібороб-середняк. Заарештований 1.04.1931 Голованівським РВ ДПУ ("учасник антирадянського повстання, вів контрреволюційну агітацію" – *див. Василь Мороз*). Засуджений 30.11.1931 трійкою при колегії ДПУ до 3 років ув'язнення у концтаборі умовно. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10152)

КАРМАЗАНІВСЬКИЙ СЕМЕН АНДРІЙОВИЧ, 1884 р.н., с.Давидівка, українець, освіта початкова, член колгоспу ім.Шевченка. Заарештований 10.09.1937 Підвисоцьким РВ НКВС (контрреволюційна агітація). Засуджений 27.11.1937 трійкою УНКВС Київської області до розстрілу, вирок виконано 15.12.1937. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9440)

КАТАШИНСЬКИЙ ВІКТОР МУСІЙОВИЧ, 1881 р.н., с.Перегонівка, українець, неписьменний, без певних занять. Заарештований 27.11.1937 Підвисоцьким РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 9.03.1938 трійкою УНКВС Київської області до розстрілу, вирок виконано 23.03.1938. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9412)

КАТРИЧ АНДРІЙ ТИМОФІЙОВИЧ, 1899 р.н., с.Баловне Новоодеського району Миколаївської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Табанове Голованівського району, їздовий колгоспу. Заарештований 13.04.1938 Підвисоцьким РВ НКВС ("у 1919-20 роках служив у петлюрівській армії; член контрреволюційної організації, антирадянська діяльність"). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Київської області до розстрілу, вирок виконано 4.05.1938. Реабілітований 19.04.1955 Кіровоградським облсудом. (П – 3619)

КАЦ МОРДКО АВРАМОВИЧ, 1882 р.н., смт Голованівськ, єврей, неписьменний, кравець колгоспу ім.Сталіна. Заарештований 3.09.1937 Голованівським РВ НКВС (контрреволюційна агітація, наклепи на керівників радянської влади). Засуджений 14.12.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 4.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11347)

КАЦМАН ЯКІВ МОЙСЕЙОВИЧ, 1893 р.н., смт Голованівськ, єврей, освіта початкова, бухгалтер артілі "Соцжиття". Заарештований 8.07.1938 Голованівським РВ НКВС (контрреволюційна агітація). Первомайським РВ НКВС 1.09.1938 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2941)

КЕНЗИК ЛЮДВІГ ЛЮДВІГОВИЧ, 1911 р.н., м.Варшава, поляк, освіта початкова, проживав на х.Корнилівка (нині Голованівський район), слюсар-електрик Грушківської машино-тракторної станції. Заарештований 4.09.1937 Грушківським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність, вихваляв життя в Польщі). Засуджений 16.01.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років виправно-трудових таборів. Реабілітований 1.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Брат Вітольд у 1937 році засуджений як учасник "ПОВ" (Польська організація військова) до розстрілу. (П – 11553)

КЕШМАН ТЕРЕНТІЙ ПАВЛОВИЧ, 1877 р.н., с.Красногірка, українець, освіта початкова, член колгоспу ім.Постишева. Заарештований 13.03.1938 Голованівським РВ НКВС (член контрреволюційного угруповання). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 29.04.1938. Реабілітований 12.10.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3911)

КИЗИМА МУСІЙ ГРИГОРОВИЧ, 1912 р.н., с.Журавлинка, українець, освіта початкова, проживав у с.Троянка Голованівського району, колгоспник. У 1930 році разом з батьком розкуркулений та висланий у північний край, звідкіля втік. Заарештований 25.04.1938 Голованівським РВ НКВС (член контрреволюційної повстанської групи, антирадянська агітація – *див. Михайло Грабовський*). Засуджений 6.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, дати виконання вироку у справі не зазначено. Реабілітований 13.09.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4546)

КИЛИНИЧ ПАВЛО ІВАНОВИЧ, 1891 р.н., с.Ємилівка, українець, освіта початкова, член ВКП(б) у 1931-33 роках, столяр колгоспу ім.Косіора. Заарештований 27.02.1938 Голованівським РВ НКВС ("працюючи головою колгоспу "Шляхом Леніна" у с.Крутенькому в 1934 році в період обмолоту видав колгоспникам по 13% хліба, а не 10%, як належало, через що був не виконаний план хлібозаготівлі на 680 центнерів; в колгоспі загинуло 23 коні, виявлено перевитрату грошей на суму 380 рублів – Килинича засудили до 6 років неволі, але по касації обласного суду присуд скасовано", "активний член контрреволюційної організації"). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 29.04.1938. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9362)

КИНДРИЦЬКИЙ ГРИГОРІЙ СЕМЕНОВИЧ, 1923 р.н., с.Люшнювате, українець, освіта 6 класів, червоноармієць з 15.07.1941, боєць 3-ї роти 249-го окремого лижного батальйону. Заарештований 25.04.1942 особливим відділом НКВС 362-ої стрілецької дивізії ("серед вояків поширював антирадянську агітацію, вихваляв службу у німецькій армії, схвалював ухиляння від військової служби в Червоній армії, сам собі обпалив на багатті пальці обох рук, аби його комісували"). Засуджений 11.05.1942 військовим трибуналом 362-ої стрілецької дивізії до розстрілу. Військовим трибуналом Калінінського фронту 24.05.1942 присуд про розстріл скасовано, повернуто на новий розгляд. Помер 29.05.1942 – знаходячись на лікуванні у 458 медсанбаті під час бомбування отримав поранення шийного хребця осколком. Військовою прокуратурою 362-ої стрілецької дивізії 20.06.1942 справу припинено. (П – 4599)

КИНДРИЦЬКИЙ КИРИЛО МИКОЛАЙОВИЧ, 1891 р.н., с.Люшнювате, українець, освіта початкова, одноосібник. Заарештований 12.12.1937 Голованівським РВ НКВС ("член контрреволюційної ієговістської секти, що існує в Люшнюватому близько десяти років, закликають не йти служити в армію і не брати в руки зброї; 11 грудня до хати Кирила Киндрицького зайшла довірена особа райпарткому в колгоспі Гаврило Ткаченко, коли єговісти Киндрицький, Полікарп Марунич, Петро Янішевський та Ілля Поліщук із Матвіївки писали релігійні листівки: не йти голосувати 12.12.1937 за кандидатів на виборах у Верховну Раду Союзу, бо ніхто не знає цих кандидатів", "вербував у релігійну секту свого родича Івана, обіцяючи подарувати йому телицю"). Засуджений 27.12.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 10.01.1938. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8619)

КИРИЛЮК ХОМА СЕМЕНОВИЧ, 1907 р.н., с.Роздол, українець, освіта початкова, червоноармієць 75-го стрілецького полку 26-ої кавдивізії з 13.06.1941. Заарештований 22.02.1942 особливим відділом НКВС 26 кавдивізії (зрада Батьківщини: "під час бою під Красноградом Харківської області разом з 8-ма червоноармійцями добровільно здався німцям у полон"). Військовим трибуналом 6-ї Армії 4.04.1942 справу припинено з причини смерті 2.04.1942 у камері попереднього ув'язнення. (П – 3709)

КІМНАТНИЙ ВАСИЛЬ ДЕМИДОВИЧ, 1899 р.н., смт Голованівськ, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 2.03.1927 Первомайським окрвідділом ДПУ (виготовлення та зберігання антирадянської літератури релігійного змісту, член свідків Єгови з 1920 року). Засуджений 23.09.1927 особливою нарадою при колегії ОДПУ до 3 років ув'язнення у концтаборі. Після відбуття покарання 23.03.1930 особливою нарадою при колегії ОДПУ висланий на 3 роки у північний край. Реабілітований 15.07.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 14258)

КІНАШ СЕМЕН ІВАНОВИЧ, 1895 р.н., с. Великий Полюхів Перемишльського (нині Золочівського) району Львівської області, українець, освіта 7 класів гімназії, член ВКП(б) з 1917 року, проживав у с.Перегонівка Підвисоцького району, рахівник колгоспу ім.Шевченка. Заарештований 11.02.1938 Підвисоцьким РВ НКВС (член антирадянської організації, контрреволюційна діяльність). Засуджений 28.04.1938 трійкою УНКВС Київської області до розстрілу, вирок виконано 7.07.1938. Реабілітований 5.10.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 2688)

КЛЕБАНЕР ГІТЛЯ ІСЕРІВНА, 1903 р.н., смт Голованівськ, єврейка, освіта неповна середня, діловод судового виконавця Первомайського окрсуду. Заарештована 31.10.1926 Первомайським окрвідділом ДПУ (антирадянська діяльність: "секретар комітету антирадянської підпільної організації ЦСП – Сіоністської соціалістичної партії, водночас керівник контрреволюційної організації ЦСЮФ – Сіоністської соціалістичної спілки молоді у Голованівську, намагалась поширювати діяльність на довколишні, населені євреями села й містечка: Новоархангельськ, Покотилове, Кальниболота, куди виїжджала з метою створення осередків"). Первомайською окружною прокуратурою 28.12.1926 справу припинено, особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР 15.03.1927 визнано соціально небезпечним елементом і відновлено клопотання перед особливою нарадою при колегії ОДПУ про заслання за межі України на 3 роки. Засуджена 4.03.1927 особливою нарадою при колегії ОДПУ до 3 років заслання на Урал. Особливою нарадою при колегії ОДПУ 1.10.1929 після відбуття покарання позбавлена права проживати у Москві, Ленінграді, на Україні, у Криму з прикріпленням до нового місця на 3 роки. Особливою нарадою при колегії ОДПУ 1.02.1932 заслана на 3 роки у Східний Сибір. Реабілітована 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11540)

КОВАЛЬ АНДРІЙ ЯКОВИЧ, 1899 р.н., с.Роздол, українець, освіта початкова, селянин-хлібороб. Заарештований 24.03.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (антирадянська агітація). Засуджений 15.04.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 7 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 14.07.1965 Кіровоградським облсудом. (П – 7955)

КОВАЛЬ АРТЕМ СЕМЕНОВИЧ, 1901 р.н., с.Шепилове, українець, освіта початкова, селянин-середняк. Заарештований 1.04.1931 Голованівським РВ ДПУ (антирадянська агітація). Голованівським РВ ДПУ 2.05.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3085)

КОВАЛЬ ОСТАП ГРИГОРОВИЧ, 1891 р.н., с.Роздол, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 21.11.1932 Голованівським РВ ДПУ (антирадянська агітація, контрреволюційна діяльність проти хлібозаготівлі). Голованівським РВ ДПУ 3.01.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. Вдруге, працюючи в колгоспі, заарештований 28.07.1944 Голованівською райвідділом МДБ (антирадянська діяльність). Засуджений 16.11.1948 Одеським облсудом до 25 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Верховним судом УРСР 9.12.1955 вирок зменшено до 10 років ув'язнення, з-під варти звільнений 17.12.1955 за станом здоров'я. Реабілітований 11.07.1991 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 2883, 12716)

КОВАЛЬСЬКА ОЛЬГА МАР'ЯНІВНА, 1922 р.н., с.Олексіївка, українка, освіта середня, член ВЛКСМ у 1937-41 роках, проживала у м.Кіровограді, студентка педагогічного інституту. Заарештована 14.11.1944 управлінням НКДБ Кіровоградської області ("у 1927 році батьки переїхали в Зінов'євськ, батька у 1937 році репресували, брат Євген працював на заводі "Червона зірка", у листопаді 1941 року

пішов працювати агентом у німецьку кримінальну поліцію, 24.11.1941 вбитий на Кущівці невідомими особами, другий брат Тадей з бажанням помститись за брата також пішов у кримінальну поліцію, де пробув до кінця німецької окупації й евакуювався разом з німцями на захід, іще один брат, Георгій, в поліцію пішов у травні 1943-го, охороняв радянських військовополонених у концтаборі Тернова Балка, у січні 1944-го евакуювався разом з німцями; Ольга 5.12.1941 року пішла працювати в приватний ресторан Кирила Ізраїльовича Чуприка на важкі роботи – мити посуд, чистити картоплю – влаштував начальник кримінальної поліції Фіалковський, згодом була там же офіціанткою, далі працювала на молокопункті у селах Покровське та Високі Байраки; звинувачення: в листопаді 1942 року повідомила через брата Тадея Фіалковському і слідчому СД Журавльову, що підозрює у вбивстві брата Євгена одного чоловіка, якого заарештували і тримали під вартою два тижні"). Засуджена 31.01.1945 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітована 25.10.1989 Кіровоградським облсудом. (П – 14030)

КОВАЛЬСЬКИЙ МАР'ЯН АНДРІЙОВИЧ, 1880 р.н., с.Молдовка, поляк (українець), освіта – церковно-приходська школа, проживав у м.Кіровограді, їздовий заводу "Червона зірка". Заарештований 27.09.1937 Кіровським МВ НКВС (контрреволюційна націоналістична пропаганда, зв'язок з Польщею). Засуджений 15.11.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до розстрілу, вирок виконано 28.01.1938. Реабілітований 7.12.1957 Верховним судом СРСР. (П – 3943)

КОЗАРЕЦЬКА МАРІЯ ФЕДОСІЇВНА, 1893 р.н., смт Майданецьке Тальнівського району Черкаської області, росіянка, освіта 3 класи, проживала у с.Грузьке Голованівського району, без певних занять. Заарештована 1.11.1937 Голованівським РВ НКВС (член контрреволюційної групи, розповсюдження антирадянських листівок). Засуджена 3.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 7.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10224)

КОЗАЧИНСЬКА ГАННА ВІКТОРІВНА, 1905 р.н., с.Лукашівка Липовецького району Київської (нині Вінницької) області, полька, освіта 7 класів, проживала у смт Голованівську, медсестра районної лікарні. Заарештована 27.09.1937 Голованівським РВ НКВС ("член римсько-католицької релігійної громади, активно провадила контрреволюційну націоналістичну діяльність"). Засуджена 10.01.1938 НКВС і Прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 29.01.1938. Реабілітована 28.12.1955 Верховним судом СРСР. (П – 3352)

КОЗОРІЗ ПЕТРО ПАРХОМОВИЧ, 1898 р.н., с.Межирічка, українець, освіта початкова, хлібороб, робітник спиртзаводу. Заарештований 28.09.1937 Голованівським РВ НКВС (антирадянська агітація). Голованівським РВ НКВС 8.10.1938 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 1216)

КОЛІСНИЧЕНКО ВАСИЛЬ ПАНТЕЛІЙОВИЧ, 1910 р.н., с.Семидуби, українець, неписьменний, військовослужбовець в районі озера Середнє Куйто (нині Карелія, Росія), призваний у 1941 році Медвежогірським райвійськкоматом Карело-Фінської РСР, червоноармієць мінометного взводу 118-го стрілецького полку 54-ої стрілецької дивізії. У 1940 році за хуліганство був засуджений до 1 року неволі. Справу заведено контррозвідкою "Смерш" 54-ої стрілецької дивізії після вбивства Колісниченка 5.10.1943 ("у серпні-жовтні 1943 року схиляв червоноармійців Івана Басова з Тульської області й Ігоря Биткова з Вологодщини до спільного переходу фронту на бік фінів; довідавшись, що Битков доповів про зрадницькі наміри командирові роти, 5.10.1943 під північ на посту переднього краю оборони Колісниченко накинувся на Биткова і намагався його задушити, потім кинувся тікати, Битков прийшов до свідомості, схопив гвинтівку й зробив услід втікачеві 4 постріли, на які прибіг командир взводу старший лейтенант Іван Насальський і дав чергу з автомата"). Управлінням контррозвідки "Смерш" Карельського фронту 16.02.1944 справу припинено. (П – 4927)

КОЛІСНИЧЕНКО ЮХИМ СИДОРОВИЧ, 1893 р.н., с.Семидуби, українець, освіта початкова, бригадир колгоспу ім.Фрунзе. У 1933 році за злісне невиконання державних зобов'язань був засуджений до 6 років неволі, звільнений достроково. Вдруге заарештований 1.10.1937 Голованівським РВ НКВС ("член контрреволюційної диверсійно-терористичної організації; ніколи не виконував план держзобов'язань, у колгосп вступив лиш у 1937 році, коли до нього додому з претензіями прийшов голова сільради, то намагався побити й називав грабіжником" – *див. Матвій Локайчук*). Засуджений 16.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 21.12.1937. Реабілітований 5.10.1956 трибуналом Київського військового округу. (П – 3362)

КОЛОМІЄЦЬ ДАНИЛО ДАВИДОВИЧ, 1887 р.н., с.Оситне Кузьминського району – *так у справі* (нині с.Осітна Кузьминогребельської сільради Христинівського району Черкаської області), українець, освіта початкова, проживав у с.Надеждівка Молдовської сільради Голованівського району, хлібороб. Заарештований 1.04.1931 Голованівським РВ ДПУ ("учасник антирадянського повстання, вів контрреволюційну агітацію" – *див. Василь Мороз*). Засуджений 30.11.1931 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років заслання у північний край. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10152)

КОЛОМІЄЦЬ ПИЛИП КОСТЯНТИНОВИЧ, 1884 р.н., с.Розношенське, українець, освіта початкова, проживав у с.Новосілка Голованівського району, член колгоспу "Комінтерн". Заарештований 13.03.1938 Голованівським РВ НКВС (контрреволюційна агітація). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 29.04.1938. Реабілітований 16.10.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3399)

КОЛЬЧЕНКО КОНОН ЮХИМОВИЧ, 1893 р.н., с.Бандурівка Тульчинського округу (нині Вінницької області), українець, освіта початкова, проживав у смт Голованівськ, працював у торгівлі, сільському господарстві. Заарештований 30.01.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ ("за спробу створення контрреволюційної організації, яка ставила за мету повалити існуючий лад шляхом збройного повстання, зв'язавшись для цього з ворожою Союзу РСР іноземною державою Румунією"). Засуджений 10.05.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років заслання у північний край. Реабілітований 20.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10830)

КОМПАНЮК МИКИТА ГРИГОРОВИЧ, 1902 р.н., с.Когутівка, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 10.01.1933 Голованівським РВ ДПУ (антирадянська агітація). Засуджений 10.02.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 3.12.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 7162)

КОПІЄВСЬКА ФЕОДОСІЯ ТЕРЕНТІЄВНА, 1902 р.н., с.Грузьке, українка, освіта початкова, член колгоспу "2-а п'ятирічка", без певних занять. Заарештована 1.11.1937 Голованівським РВ НКВС (член контрреволюційної групи, розповсюдження антирадянських листівок). Засуджена 3.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 7.07.1989 Кіровоградським обласним прокурором. (П – 10224)

КОПІЄВСЬКИЙ АНАНІЙ ТЕРЕНТІЙОВИЧ, 1888 р.н., с.Грузьке, українець, освіта початкова, селянин-бідняк, хлібороб-одноосібник. Заарештований 1.11.1937 Голованівським РВ НКВС (член куркульської групи, розповсюдження контрреволюційних листівок). Засуджений 3.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 7.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10224)

КОПІЄВСЬКИЙ ВАСИЛЬ ДМИТРОВИЧ, 1898 р.н., с.Грузьке, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 24.01.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (підозрювався в антирадянській агітації – *дивись Іван Хомяк-Дяченко*). Первомайським окрвідділом ДПУ 23.02.1930 з-під варти звільнений під підписку про невиїзд, а 24.03.1930 справу припинено. (П – 5911)

КОПІЄВСЬКИЙ ІВАН ПЕТРОВИЧ, 1883 р.н., с.Грузьке, українець, освіта 3 класи, проживав у с.Троянівка Рівненського (нова назва с.Нерубаївка Новоукраїнського) району, обліковець колгоспу ім.Тельмана. Заарештований 22.04.1938 Рівненським РВ НКВС ("активний учасник повстання проти радянської влади у 1919 році; вихваляв дореволюційний лад в Росії, вів антирадянську агітацію"). Засуджений 14.04.1939 Кіровоградським обласним судом до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 10.07.1993 Генеральною прокуратурою України. Вдруге заарештований 5.10.1945 Рівненським РВ НКДБ (зрадницька діяльність, антирадянська агітація). Засуджений 5.11.1945 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років і конфіскацією майна. Реабілітований 9.12.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 587, 13735)

КОПІЄВСЬКИЙ ОЛЕКСА КАЛЕНИКОВИЧ, 1884 р.н., с.Грузьке, українець, освіта початкова, селянин-хлібороб. Заарештований 1.03.1932 Уманським РВ ДПУ (підозрювався у зв'язках з контрреволюційною військово-повстанською організацією). Уманським РВ ДПУ 22.05.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 6337)

КОПІЄВСЬКИЙ ПАНАС СТЕПАНОВИЧ, 1892 р.н., с.Грузьке, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 24.01.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (підозрювався в антирадянській агітації проти заходів радянської влади на селі – *дивись Іван Хомяк-Дяченко*). Первомайським окрвідділом ДПУ 23.02.1930 з-під варти звільнений під підписку про невиїзд, а 24.03.1930 справу припинено. (П – 5911)

КОРЄВ СТАНІСЛАВ ВАЛЕРІЯНОВИЧ, 1906 р.н., с.Новосілка, українець, освіта неповна вища, технічний працівник артілі. Заарештований 6.04.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (антирадянська агітація). Засуджений 12.05.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років заслання у північний край. Реабілітований 31.08.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11003)

КОРЖ АНТОН ІВАНОВИЧ, 1890 р.н., с.Полянецьке Савранського району Одеської області, українець, освіта середня, проживав у с.Молдаванка Ульяновського району, вчитель, завпед семирічки. У 1921 році за участь у повстанському русі був заарештований Балтським прикордонним загоном ДПУ, через 3 місяці випустили. Вдруге заарештований 14.03.1938 Грушківським РВ НКВС ("у 1920 році разом із братом Леонтієм-Юхимом організував у Полянецькому із місцевих куркулів повстанський загін на 40-50 чоловік, який згодом влився в загін Заболотного, брав участь у збройній боротьбі проти радянської влади; у 1930-ому вів агітацію проти колгоспів; у 1937-ому вів антирадянські розмови з колишніми повстанцями М.Я.Григорчуком і С.М.Почапинським, погрожували активу, який їх розкуркулював", із свідчень Степана Галицького, 1898 р.н., уродженця м.Ананьєва, українця, освіта вища, робітник: "У 1920-21 роках я був у загоні ВЧК по боротьбі з бандитизмом на Поділлі в якості командира кавалерії, брав безпосередню участь у ліквідації банди Заболотного, яка оперувала тоді в районі сіл Саврань, Піщана, Пужайкове, Байбузівка, Концеба, Полянецьке та інших сіл Балтського повіту... Знаю Антона Коржа і його рідного брата Леонтія як куркулів – Леонтій офіцер старої армії, в банді Заболотного був катом, різав комуністам животи, а також вирізав статеві органи пійманим червоноармійцям; Корж Леонтій разом з іншими 9 бандитами кавалерійською розвідкою під моїм командуванням були захоплені в лісі північніше села Полянецького і всі були вбиті; рідний брат Леонтія Антон також брав найактивнішу участь у банді Заболотного, видавав комуністів і катував їх, зокрема брав участь у покаранні комуністів на дорозі Полянецьке-Саврань у лісі, де вішали на дуби по 15-20 комуністів і євреїв... Господарство А.Коржа у Полянецькому розкуркулено у 1930 році, Корж-батько висланий на північ, Антон якимось чином лишився жити у Саврані, вчителює. Протокол написаний особисто. Галицький"). Засуджений 31.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 5.04.1938. Реабілітований 13.07.1962 Одеським облсудом. "Почапинський і Григорчук, які свідчили про антирадянську діяльність Антона Коржа, були засуджені до розстрілу в день свідчень". (П – 6908)

КОРНІЙЧУК ГНАТ ТРОХИМОВИЧ, 1888 р.н., с.Пушкове, українець, освіта початкова, хлібороб-одноосібник. Заарештований 6.04.1930 Первомайським окружним відділом ДПУ ("підтримував куркулів Семена Гармасара, Марка Волошенюка і Сидора Довгополого, які закликали протистояти колективізації села"). Первомайським окрвідділом ДПУ 25.04.1930 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3634)

КОРНІЙЧУК МАКСИМ ВОЛОДИМИРОВИЧ, 1904 р.н., с.Пушкове, українець, освіта початкова, хлібороб-одноосібник. Заарештований 6.04.1930 Первомайським окружним відділом ДПУ ("підтримував куркулів Семена Гармасара, Марка Волошенюка і Сидора Довгополого, які закликали протистояти колективізації села"). Первомайським окрвідділом ДПУ 25.04.1930 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3634)

КОРНІЙЧУК НИКИФОР ОНУФРІЙОВИЧ, 1889 р.н., с.Новосілка, українець, освіта початкова, член колгоспу ім.Сталіна. У 1929 році розкуркулений, у 1930-ому як куркуль висланий на Урал. Заарештований 1.12.1937 Голованівським РВ НКВС (контрреволюційна агітація і діяльність: "переконував селян у безперспективності колгоспного життя – скільки не працюй, а нічого не маєш, що придбаєш – влада забере; виступав проти продажу залишків хліба державі; вимагав повернення забраної при розкуркулюванні хати, а після відмови вибудував на своїй садибі самовільно землянку; висловлював погрози сільським активістам, які його розкуркулювали"). Засуджений 4.12.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9563)

КОРОБЕНЮК ПАВЛО ІВАНОВИЧ, 1886 р.н., смт Голованівськ, українець, освіта початкова, голова сільради. Заарештований 13.01.1929 Первомайським окрвідділом ДПУ (антирадянська агітація). Засуджений 5.04.1929 особливою нарадою при колегії ОДПУ до 1 року ув'язнення у концтаборах. Реабілітований 18.11.1993 Кіровоградською обласною прокуратурою. (П – 4156)

КОРОП ОЛЕКСІЙ ФЕДОРОВИЧ, 1891 р.н., с.Свірневе, українець, освіта початкова, член колгоспу ім.Чубаря, бригадир дорожньої бригади. Заарештований 27.02.1938 Голованівським РВ НКВС (антирадянська діяльність зі створення контрреволюційної групи). Голованівською райпрокуратурою 8.03.1938 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2944)

КОРЧЕМНЮК КАРПО ТРИФОНОВИЧ, 1883 р.н., с.Пушкове, українець, освіта початкова, без певних занять. У 1931 році розкуркулений. Заарештований 21.09.1937 Голованівським РВ НКВС (член контрреволюційної групи). Засуджений 27.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 3.08.1956 трибуналом Київського військового округу. (П – 3513)

КОРЧЕМНЮК ПИЛИП ГРИГОРОВИЧ, 1909 р.н., с.Пушкове, українець, освіта початкова, селянин-середняк. Заарештований 1.04.1931 Голованівським РВ ДПУ (антирадянська агітація). Голованівським РВ ДПУ 2.06.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3083)

КОРЧЕНЮК КАРПО ТРОХИМОВИЧ, 1884 р.н., с.Пушкове, українець, освіта початкова, хлібороб-середняк. Заарештований 6.04.1930 Первомайським окружним відділом ДПУ ("підтримував куркулів Семена Гармасара, Марка Волошенюка і Сидора Довгополого, які закликали протистояти колективізації села"). Первомайським окрвідділом ДПУ 25.04.1930 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3634)

КОСИНЕНКО МИХАЙЛО ІВАНОВИЧ, 1921 р.н., с.Преснівка Преснівського району Північно-Казахстанської області (Казахстан), росіянин, освіта початкова, кандидат у члени ВКП(б), без певних місця проживання та занять. Заарештований 4.12.1944 Голованівським РВ НКДБ ("член антирадянської групи, яка видавала себе за органи контррозвідки "Смерш", дискредитовувала радянську владу, арештовував та грабував населення" – *див. Віктор Герба*). Голованівським РВ НКДБ 30.04.1945 справу припинено, з-під варти звільнений і направлений через райвійськкомат для подальшої служби в армії. (П – 1342)

КОСТЕНКО ВАСИЛЬ УЛАСОВИЧ, 1921 р.н., с.Перегонівка Підвисоцького району, українець, освіта початкова, командир відділення 205-ї танкової бригади, молодший сержант. Заарештований 13.10.1942 особливим відділом НКВС Забайкальського фронту (антирадянська агітація). Засуджений 5.12.1942 трибуналом 2-го окремого стрілецького корпусу до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 10.05.1990 трибуналом Забайкальського військового округу. (П – 11749)

КОСТРИГА МУСІЙ НИКИФОРОВИЧ, 1903 р.н., с.Давидівка Полонистської сільради Підвисоцького району, українець, освіта початкова, голова колгоспу ім.Шевченка. Заарештований 19.04.1938 Підвисоцьким РВ НКВС (член контрреволюційної організації). Засуджений 9.10.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Управлінням НКДБ Кіровоградської області 13.05.1941 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3410)

КОХМАН ДМИТРО ІВАНОВИЧ, 1897 р.н., с.Лиса Підгаєцького повіту (нині Бережанського району Тернопільської області), українець, проживав у с.Лебединка Голованівського району, їздовий сільськогосподарської школи. Заарештований 12.02.1938 Підвисоцьким РВ НКВС ("з 1914 року у австрійській армії під час першої світової війни, у 1916-ому протрапив у російський полон під Бродами, відправлений у глибину Росії, на Кавказ, служив у Червоній армії до 1921 року"; контрреволюційна агітація: "у 1935 році співав антисемітські пісні; у 1936-ому систематично висловлював своє невдоволення радянським ладом, використовував вульгарну лайку стосовно єврейської нації, заводив фашистські розмови з питань іспанських подій, не вірячи в перемогу республіканських військ, зводив наклепи на адресу вождя партії"). Засуджений 27.05.1938 виїзною сесією Київського облсуду в Умані до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 10.07.1991 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 6925)

КОЦЮБИНСЬКИЙ МИКОЛА ЯКОВИЧ, 1878 р.н., смт Голованівськ, українець, освіта початкова, працював у торгівлі, сільському господарстві. Заарештований 30.01.1930 Первомайським

окружним відділом ДПУ ("за спробу створення контрреволюційної організації, яка ставила за мету повалити існуючий лад шляхом збройного повстання, зв'язавшись для цього з ворожою Союзу РСР іноземною державою Румунією"). Засуджений 10.05.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 20.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10830)

КОЦЮБИНСЬКИЙ СТЕФАН ЯКОВИЧ, 1874 р.н., смт Голованівськ, українець, освіта – духовна семінарія, священик до 1935 року. Заарештований 29.07.1937 Голованівським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 26.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 25.06.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 1667)

КОЧКОНОЖЕНКО ЯВДОКИМ ДЕМ'ЯНОВИЧ, 1904 р.н., с.Розкішне, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 16.04.1944 Голованівським РВ НКДБ ("служив у поліції в роки німецької окупації, брав участь в арештах радянських громадян"). Голованівським РВ НКДБ 1.07.1944 направлений через райвійськкомат у спецтабір НКВС для фільтрації. (П – 3251)

КРАВЕЦЬ МАКАР МАТВІЙОВИЧ, 1896 р.н., с.Межирічка, українець, освіта 5 класів, столяр і муляр школи. Заарештований 22.04.1938 Голованівським РВ НКВС (член контрреволюційної групи). Засуджений 6.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 31.05.1938. Реабілітований 13.12.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3395)

КРАВЕЦЬ СЕВАСТЯН ІВАНОВИЧ, 1895 р.н., с.Пушкове, українець, освіта початкова, рахівник сільського споживчого товариства. Заарештований 1.10.1937 Голованівським РВ НКВС ("підтримував зв'язки з братом Наумом, який проживав у Польщі, агітував проти колгоспного ладу, зводив наклепи на Радянський Союз"). Засуджений 27.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, дати виконання вироку у справі не вказано. Реабілітований 3.08.1956 трибуналом Київського військового округу. (П – 3513)

КРАВЦАН РИГІР ЛАВРОВИЧ, 1906 р.н., с.Клинове, українець, освіта початкова, селянин-середняк, хлібороб-одноосібник. Заарештований 12.12.1932 Голованівським РВ ДПУ (підозрювався у колективному замахові на життя активіста хлібозаготівельної кампанії Петра Слинявчука: в ніч на 24.11.1932 з обріза гвинтівки через вікно був тяжко поранений у шию; "т.Слинявчук, одноосібник-середняк, що виконав план хлібозаготівлі, активно виступав на зборах одноосібників, вимагав від решти виконати контрактації по хлібу, брав участь вкупі з активом села у акції вилучення у куркулів тайних домашніх млинів" – газета "Більшовицький шлях" від 8.12.1932; "хлібозаготівельна кампанія після арешту заможників пожвавилась: у жовтні 5-ий район Клинового не здав жодного кілограма зерна, а в листопаді щотижня почали надходити по 7 центнерів, у грудні – по 16"; у справі розкриття замаху брали участь 38 свідків, притягались до відповідальності 16 хліборобів села Клинове, сімох звільнено у квітні 1933 року, вісьмох у грудні 1933-го, Ригір Кравцан 5.05.1933 втік з-під варти; звинувачувальний висновок на 18 сторінках тексту). Голованівською райпрокуратурою 20.12.1933 справу припинено: з-під варти втік 1.05.1933 під час прогулянки. (П – 2901)

КРАСНИЦЬКИЙ ВІЛЬГЕЛЬМ АМВРОСІЙОВИЧ, 1905 р.н., с.Кордонівка Ружинського району Київської (нині Житомирської) області, поляк, освіта початкова, проживав у с.Перегонівка Підвисоцького району (нині Голованівського району), цеховий майстер цукрового заводу. Заарештований 15.12.1937 Підвисоцьким РВ НКВС ("член підпільної галицької повстанської організації – її учасники ще в роки громадянської війни на терені Галичини були завербовані іноземними розвідками і з завданням диверсійно-повстанського характеру та шпигунства були закинуті на радянський бік"). Засуджений 16.01.1938 НКВС та Прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 13.02.1938. Реабілітований 14.02.1958 трибуналом Київського військового округу. (4265 – П)

КРАСНОПОЛЬСЬКИЙ ІВАН МИХАЙЛОВИЧ, 1888 р.н., с.Грузьке, українець, освіта незакінчена вища, директор школи. Заарештований 10.07.1938 Голованівським РВ НКВС (контрреволюційна агітація проти заходів радянської влади та дискредитація партії і уряду). Засуджений 26.04.1939 Одеським облсудом до 6 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Верховним судом УРСР 17.09.1939 вирок зменшено до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 14.11.1958 Верховним судом УРСР. (П – 13046)

КРИШТОФОВИЧ БОЛЕСЛАВ ВІКЕНТІЙОВИЧ, 1874 р.н., с.Буша Ямпільського району Вінницької області, освіта 2 класи, проживав у с.Перегонівка Голованівського району, помічник завідувача

Перегонівської економії цукрового заводу. Заарештований 23.04.1928 Уманським окрвідділом ДПУ (підозрювався як член контрреволюційної організації). Уманським окрвідділом ДПУ 3.07.1928 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3818)

КРИШТОФОВИЧ ЕДУАРД БОЛЕСЛАВОВИЧ, 1904 р.н., с.Людвинівка Ямпільського повіту (нині Вінницької області), освіта 4 класи, проживав у с.Перегонівка Голованівського району, старший писар штабу 297-го полку, рахівник. Заарештований 24.04.1928 Уманським окружним відділом ДПУ (підозрювався як член контрреволюційної диверсійної організації, шпигунство на користь Польщі). Уманським окрвідділом ДПУ 3.07.1928 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3818)

КРЮКОВ МИХАЙЛО ВАСИЛЬОВИЧ, 1914 р.н., м.Рязань (Росія), росіянин, освіта незакінчена вища (третій курс Одеського педінституту), кандидат у члени ВКП(б) – виключений у 1950-ому, учасник другої світової війни (1941 – березень 1944), проживав у с.Молдавка Голованівського району, вчитель неповної середньої школи. Заарештований 20.03.1953 Голованівським РВ МДБ ("систематично вів антирадянську агітацію, зводив наклепи на партію й уряд, дискредитовував радянських діячів, вихваляв імперіалістичні країни"; витяги свідчень на суді: "Коли ми випили із Крюковим і моя дружина сказала, щоб уже йшли, бо треба готуватись до лекції з мовознавства, а Крюков тоді: що там той Сталін знає, у мовах він розбирається, як свиня у гарбузі", "зустрічали свято, випили трохи і Крюков каже: доки в нас будуть керувати комуністи і жиди – порядку не чекайте", "про одну вчительку Крюков сказав: вона халтурниця, лиш прикривається червоною книжечкою", "радянська диктатура зазнає краху, як швед під Полтавою, партія не керує масами, а боїться мас", "щодо пенсії, то Крюков казав, що відмовляється від цих копійок, від цієї подачки, хоча й інвалід війни, а як буде війна, каже, я більше не піду воювати за таку владу"). Засуджений 9.07.1953 Одеським облсудом до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки і медалі "За перемогу над Німеччиною". Такий же присуд виніс і Кіровоградський облсуд 3.04.1954, Верховний суд УРСР 29.04.1954 міру покарання зменшив до 6 років неволі, а Верховний суд СРСР 30.11.1955 зменшив покарання до 5 років ув'язнення. З-під варти звільнений 28.12.1955 за амністією. Реабілітований 15.01.1969 Верховним судом СРСР. (П – 8178)

КУБИКОВСЬКИЙ АНДРОНИК КАЗИМИРОВИЧ, 1900 р.н., с.Красногірка, українець, освіта початкова, хлібороб-одноосібник. Заарештований 15.12.1927 Первомайським окрвідділом ДПУ ("виготовляв і розповсюджував літературу секти свідків Єгови, закликав відмовлятися від служби у Червоній армії"). Засуджений 20.04.1928 особливою нарадою при колегії ОДПУ СРСР до 3 років заслання на Урал. Реабілітований 16.02.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. Вдруге заарештований 6.04.1933 Голованівським РВ ДПУ ("був затриманий з брошурою єговістського змісту, з якою роз'їжджав багатьма містами, тримав стосунки з одинаками-єговістами, вів антирадянську єговістську діяльність"). Засуджений 15.06.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заборони проживання в 12 населених пунктах, з-під варти звільнений. Реабілітований 10.06.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 4025, 7529)

КУБИКОВСЬКИЙ ТИМОФІЙ КАЗИМИРОВИЧ, 1896 р.н., с.Красногірка, поляк, кандидат у члени ВКП(б), голова колгоспу ім.Постишева. Заарештований 12.03.1938 Голованівським РВ НКВС (активна антирадянська діяльність). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 29.04.1938. Реабілітований 12.10.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3911)

КУЗЬМЯК ІВАН ВАСИЛЬОВИЧ, 1899 р.н., м.Самбір Львівської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Межирічка Голованівського району, охоронець спиртзаводу. Заарештований 17.12.1937 3-ім відділом УДБ НКВС УРСР ("у 1915-16 роках служив у австрійській армії, під Луцьком потрапив у російський полон, працював у Астрахані на лісорозробках, служив у кінній міліції в Одесі, наймитував у Межирічці; листувався із рідними за кордоном, у 1918 році юридично оформив польське громадянство, з паспортом громадянина Польщі намагався виїхати з СРСР, листувався з польським консульством; боячись репресій, у грудні 1937 року позбувся польського громадянства"). Засуджений 11.02.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення в виправно-трудових таборах. Із Каргопольського табору як хворий важкою невиліковною недугою звільнений 24.10.1942 і вибув на місце проживання у м.Бузулук Оренбурзької області (Росія). Реабілітований 31.10.1969 трибуналом Київського військового округу. (П – 8217)

КУКУРУЗА ПИЛИП ГАВРИЛОВИЧ, 1910 р.н., смт Голованівськ, українець, освіта початкова, швець. Заарештований 21.03.1931 Голованівським райвідділом ДПУ ("член секти єговістів, разом із Тадеєм

Богуненком і Явдокимом Лауштаном вояжував містами України і поширював єговістську релігійну літературу"). Засуджений 13.11.1931 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 4.04.1994 Кіровоградською обласною прокуратурою. (П – 6449)

КУКУРУЗА ТИТ ІВАНОВИЧ, 1899 р.н., смт Голованівськ, українець, освіта 2 класи училища, проживав у смт Вільшанка Вільшанського району, службовець кооперативу, бухгалтер Калмазівської машино-тракторної станції. Заарештований 6.03.1929 Первомайським окрвідділом ДПУ ("активна петлюрівська діяльність у роки громадянської війни, антирадянська агітація проти податків, колективізації"). Засуджений 5.07.1929 особливою нарадою при колегії ОДПУ до 3 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 19.11.1993 Кіровоградською обласною прокуратурою. Вдруге заарештований 18.02.1938 Вільшанським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність, шкідництво). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 28.04.1938. Реабілітований 16.11.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 4209, 3901)

КУКУРУЗА ФЕОДОСІЙ ІСАКОВИЧ, 1894 р.н., смт Голованівськ, українець, освіта початкова, працівник торгівлі. Заарештований 30.01.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (контрреволюційна діяльність проти радянської влади). Засуджений 10.05.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років заслання у північний край. Реабілітований 20.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10830)

КУЛИК ГРИГОРІЙ ОЛЕКСІЙОВИЧ, 1896 р.н., с.Дібрівка Жидачівського району Львівської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Перегонівка Голованівського району, комірник пекарні цукрового заводу. Заарештований 15.12.1937 Підвисоцьким РВ НКВС (член польської контрреволюційної шпигунської організації, агітація проти радянської влади). Засуджений 12.01.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до розстрілу, вирок виконано 14.02.1938. Реабілітований 4.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11456)

КУЛИК КІНДРАТ ПЕТРОВИЧ, 1899 р.н., с.Красногірка, українець, освіта початкова, проживав на ст.Голованівськ, бригадир 13-го відділка 25-ої дистанції колії залізничної станції. Заарештований 23.06.1937 УДБ НКВС ст.Гайворон (шкідницька діяльність на транспорті). Засуджений 26.11.1937 трійкою УНКВС Вінницької області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 1.03.1956 Вінницьким облсудом. (П – 1863)

КУХАР ГРИГОРІЙ МАКАРОВИЧ, 1885 р.н., с.Крутеньке, українець, освіта початкова, хлібороб. У 1929 році за невиконання державного завдання хлібоздачі був засуджений до 1 року неволі. Вдруге заарештований 26.03.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ ("у 1918 році служив у державній варті при владі гетьмана Скоропадського; агітував проти хлібозаготівлі, приховав 350 пудів хліба, підбурював людей виходити з колгоспу, в результаті чого гурт жінок до 300 осіб розібрали усуспільнених коней та інвентар, ганялись за головою сільради й головою комітету незаможних селян, щоб їх побити"). Засуджений 7.05.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 12.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9978)

КУЧАНСЬКИЙ МИКИТА ОСТАПОВИЧ, 1871 р.н., м.Саврань Одеської області, українець, освіта початкова, проживав у селищі Голованівськ, торговець, хлібороб. Заарештований 30.01.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (контрреволюційна діяльність проти радянської влади). Засуджений 10.05.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років заслання у північний край. Реабілітований 20.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10830)

КУЧЕРЕНКО ТЕРЕНТІЙ НИКИФОРОВИЧ, 1893 р.н., с.Наливайка, українець, освіта 3 класи, проживав у с.Ємилівка Голованівського району, старший кагатник бурякопункту. Заарештований 16.03.1938 Голованівським РВ НКВС ("учасник антирадянського повстання під керівництвом Максима Цимбала у 1919 році", "член контрреволюційної організації, поширював провокаційні чутки про прийдешнє падіння радвлади"). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 29.04.1938. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9362)

КУЧМА ГРИГОРІЙ ТИМОФІЙОВИЧ, 1880 р.н., с.Капітанка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 30.01.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (контрреволюційна діяльність проти радянської влади). Засуджений 10.05.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років заслання у північний край. Реабілітований 20.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10830)

КУЧМА МИКОЛА СЕМЕНОВИЧ, 1902 р.н., с.Капітанка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 23.03.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (антирадянська агітація). Засуджений

5.05.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років заслання у північний край. Реабілітований 20.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10871)

КУЧМА НАЗАР ГРИГОРОВИЧ, 1907 р.н., с.Капітанка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 6.04.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (антирадянська агітація). Засуджений 5.05.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 20.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10871)

КУЧМА СЕМЕН ТИМОФІЙОВИЧ, 1872 р.н., с.Капітанка, українець, неписьменний, хлібороб. Заарештований 6.04.1930 Первомайським окружним відділом ДПУ (антирадянська агітація). Первомайським окрвідділом ДПУ 16.04.1930 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 10871)

КУШНІР ФЕДІР ЯКИМОВИЧ, 1879 р.н., с.Троянка, українець, освіта початкова, хлібороб, розкуркулений. Заарештований 5.04.1930 Первомайським окружним відділом ДПУ (шкідництво з метою підриву радянської влади: "разом із Павлом Григорчаком та Іваном Бажанюком вчинив підпал майна артілі ім.Смеричанського" – *див. Павло Григорчак*). Засуджений 13.05.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 10 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10048)

ЛАБА УЛЯН ГРИГОРОВИЧ, 1906 р.н., смт Голованівськ, українець, освіта початкова, проживав у с.Манжура Красногірської сільради, член колгоспу "Шлях до соціалізму". Заарештований 8.07.1938 Голованівським РВ НКВС (контрреволюційна агітація: "дискредитовував сталінську Конституцію, зводив наклепи на органи НКВС, називаючи їхніх працівників катами, виступав проти важливих заходів радянської влади: "Коли ж настане кінець знущанню над людьми?"). Засуджений 24.04.1939 Одеським облсудом до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 4.10.1990 Верховним судом УРСР. (12569 – П)

ЛАГОДНЮК СЕРГІЙ АРХИПОВИЧ, 1918 р.н., смт Голованівськ, українець, освіта 9 класів, проживав на ст.Мощена Гайворонського району, черговий станції. Заарештований 24.04.1944 транспортним відділом НКДБ ст.Гайворон ("у січні 1941 року покликаний у Червону армію, в кінці червня 1941-го рядовим танкової частини 2516 під Шепетівкою здався у полон німцям, повернувся в рідні краї, працював черговим на станції Мощена, підозрювався в тому, що зробив донос німцям на головного кондуктора Григорія Ніколайчука, якого заарештували на два місяці, у жовтні 1968 року Лагоднюк заперечив добровільну здачу в полон німцям і донос, це підтвердила й додаткова перевірка"). Засуджений 15.09.1944 військовим трибуналом Вінницької залізниці до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки та конфіскацією майна. Реабілітований 8.05.1969 трибуналом Київського військового округу. (П – 8201)

ЛАДИЖИНСЬКИЙ ДЕНИС МИКОЛАЙОВИЧ, 1898 р.н., с.Грузьке, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 24.01.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (підозрювався в антирадянській агітації – *дивись Іван Хомяк-Дяченко*). Первомайським окрвідділом ДПУ 23.02.1930 з-під варти звільнений під підписку про невиїзд, а 24.03.1930 справу припинено. (П – 5911)

ЛАДИЖЕНСЬКИЙ САВА КИРИЛОВИЧ, 1907 р.н., с.Грузьке, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 1.03.1938 Голованівським РВ НКВС (активна контрреволюційна агітація). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 29.04.1938. Реабілітований 14.03.1964 Кіровоградським облсудом. (П – 7806)

ЛАТІЙ ВОЛОДИМИР ДМИТРОВИЧ, 1911 р.н., с.Новоолександрівка Первомайського району Одеської (нині Миколаївської) області, українець, освіта початкова, без певних місця проживання та занять. Заарештований 3.12.1944 Голованівським РВ НКДБ ("член антирадянської групи, яка видавала себе за органи контррозвідки "Смерш", дискредитовувала радянську владу, арештовував та грабував населення" – *див. Віктор Герба*). Голованівським РВ НКДБ 19.04.1945 справу припинено, з-під варти звільнений і направлений через райвійськкомат для подальшої служби в армії. (П – 1342)

ЛАУТАР ТЕРЕНТІЙ ГРИГОРОВИЧ, 1899 р.н., с.Наливайка, українець, освіта початкова, селянин-хлібороб. Заарештований 9.05.1932 Голованівським РВ ДПУ (підозрювався у підготовці виконання терористичних актів). Одеським облсектором ДПУ 20.06.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 7853)

ЛАУТАР ТРИФОН ВАСИЛЬОВИЧ, 1886 р.н., с.Ємилівка, українець, освіта початкова, хлібороб. У 1929 році розкуркулений: восени майно продане з торгів за невиконання хлібозаготівлі – при плані 800

пудів здав державі лиш 240. Заарештований 23.10.1930 Голованівським РВ ДПУ ("у 1919 році брав участь у повстанні селян Ємилівки і в розстрілі 7 полонених червоноармійців; у 1919-26 роках працював псаломником церкви, підтримував зв'язки з куркулями, вів антирадянську агітацію"). Засуджений 28.03.1931 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 18.03.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 6250)

ЛАУШТАН ЯВДОКИМ МИКИТОВИЧ, 1882 р.н., смт Голованівськ, українець, освіта початкова, кустар-швець. Заарештований 21.03.1931 Голованівським райвідділом ДПУ ("член секти єговістів з 1923 року, з 1928-го після заслання на північ керівника Василя Кімнатного очолює секту; виготовляв у своїй хаті на шапірографі єговістську літературу, разом із Тадеєм Богуненком і Пилипом Кукурузою вояжував містами України і поширював її серед людей"). Засуджений 13.11.1931 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 4.04.1994 Кіровоградською обласною прокуратурою. (П – 6449)

ЛЕВКОВСЬКИЙ ТЕРЕНТІЙ ЯКОВИЧ, 1904 р.н., с.Троянка, українець, освіта початкова, проживав на хуторі Жабокрич Ємилівської сільради Голованівського району, розкуркулений, член колгоспу ім.Єжова. Заарештований 10.03.1938 Голованівським РВ НКВС ("вів контрреволюційну агітацію, спрямовану на зрив заходів радвлади, агітував за відмову від роботи"). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 29.04.1938. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9362)

ЛЕВЧЕНКО БОРИС МИКОЛАЙОВИЧ, 1913 р.н., с.Зубані Великокринківського (нині Глобинського) району Полтавської області, українець, освіта початкова, проживав в смт Голованівську, шофер автоколони. Заарештований 16.04.1944 Голованівським РВ НКДБ ("в роки німецької окупації служив у поліції, брав участь в арештах радянських партизан"). Голованівським РВ НКДБ 17.06.1944 направлений в спецтабір НКВС для подальшої перевірки. (П – 3230)

ЛЕМНІ МИКОЛА МИКОЛАЙОВИЧ, 1890 р.н., смт Голованівськ, українець, освіта незакінчена вища юридична, проживав у селищі Грушківського цукрозаводу, секретар агровідділу комбінату. Заарештований 4.11.1930 Уманським РВ ДПУ (денікінський офіцер, контррозвідник). Уманським дільничним прокурором 4.01.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3080)

ЛЕРНЕР НАХІМ РУВІНОВИЧ, 1874 р.н., смт Голованівськ, єврей, освіта початкова, проживав у м.Первомайську Миколаївської області, їздовий. Заарештований 27.07.1932 Первомайським РВ ДПУ (приховування матеріальних цінностей: "будучи власником готелю, заїжджого двору і бакалійної лавки, скуповував валюту і тут же у дворі збував усякі товари, при цьому накопичив збереження, перетворивши їх у стійку валюту"). Первомайським РВ ДПУ 20.10.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 7970)

ЛИПОВЕНКО МИХАЙЛО КОСТЯНТИНОВИЧ, 1882 р.н., с.Лебединка Підвисоцького (нині Голованівського) району, українець, неписьменний, сторож колгоспу ім.Ворошилова. У 1930 році розкуркулений і разом з дружиною та сином висланий на північ, у 1932-ому втік, вписавши своє прізвище у документ на ім'я 8-річного сина, якому було дозволене повернення; у 1933 році працював у Грузії на приватній чайній фабриці і за відсутність документів був засуджений до 3 років заслання в Карелію. Втретє заарештований 8.07.1937 Підвисоцьким РВ НКВС (антирадянська агітація: "Я мав хату, забрали даром, а вертати не хочуть; але хай знають комнезами – скоро вертатимуть землю із доплатою", щодо державної позики на оборону країни: "Скільки б ви не зміцнювали оборону, а прийде Японія і Німеччина – цій владі кінець за два дні"). Засуджений 27.11.1937 трійкою УНКВС Київської області до розстрілу, вирок виконано 15.12.1938. Реабілітований 20.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9435)

ЛИПОВЕНКО СЕМЕН ЛЕВКОВИЧ, 1908 р.н., с.Лебединка, українець, освіта початкова, кучер технікуму. Заарештований 8.07.1937 Підвисоцьким РВ НКВС (втеча з заслання). Засуджений 27.11.1937 трійкою УНКВС Київської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 31.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9578)

ЛИСИЙ ГАВРИЛО САВОВИЧ, 1907 р.н., с.Новосілка, українець, освіта початкова, коваль колгоспу ім.Сталіна. У 1931 році розкуркулений. Заарештований 1.12.1937 Голованівським РВ НКВС ("виступав проти продажу лишків хліба державі", "учасник контрреволюційного куркульського угруповання, яке проводило агітацію проти зареєстрованого кандидата у Верховну Раду СРСР, намагалось

зривати підготовчі виборчі заходи"). Засуджений 4.12.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Батько розкуркулений і висланий за межі України у 1930 році. (П – 9563)

ЛИСИЙ САВА ВАСИЛЬОВИЧ, 1885 р.н., с.Новосілка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 23.09.1929 Первомайським окрвідділом ДПУ (агітація, спрямована на зрив плану хлібозаготівель та інших заходів радянської влади). Засуджений 15.12.1929 особливою нарадою при колегії ОДПУ до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 4.02.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 4276)

ЛИСКЕ ГЕОРГІЙ ГАВРИЛОВИЧ, 1896 р.н., м.Вінниця, поляк (за іншими даними українець), освіта початкова, проживав у с.Перегонівка Голованівського району, машиніст цукрового заводу. Заарештований 6.08.1937 Підвисоцьким РВ НКВС (контрреволюційна агітація). Засуджений 29.10.1937 НКВС і Прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 10.11.1937. Реабілітований 10.02.1961 Верховним судом УРСР. (П – 5393)

ЛИСОЧЕНКО ОЛЕКСА НИКИФОРОВИЧ, 1908 р.н., с.Роздол, росіянин, освіта неповна середня, член ВЛКСМ, проживав у м.Сталіногорськ (нова назва Ясногорськ) Тульської області, старший бухгалтер міського комунального господарства. Заарештований 21.01.1937 Сталіногорським міськвідділом НКВС ("контрреволюційна агітація: "Наскільки раніше я був активним комсомольцем, настільки тепер є ворогом радянської влади", "Пятирічка Україну довела до того, що на ґрунті голоду в різних місцях спалахують повстання – скоро настане кінець радянській владі"). Засуджений 1.08.1938 Тульським облсудом до 7 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Верховним судом РРФСР 27.11.1938 вирок відмінено, справу передано на нове розслідування, з-під варти звільнений 30.12.1938 з підпискою про невиїзд. Орловським облсудом 27.04.1939 виправданий, справу припинено. (П – 5840)

ЛИТВАК ЯНКЕЛЬ ШАЙОВИЧ, 1892 р.н., смт Голованівськ, єврей, освіта 3 класи, чоботар артілі інвалідів "Перемога". Заарештований 9.03.1939 Голованівським РВ НКВС (контрреволюційна агітація). Управлінням НКВС Одеської області 4.04.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3842)

ЛИТВИН ПЕТРО ПРОКОПОВИЧ, 1909 р.н., с.Крутеньке, українець, освіта початкова, бригадир колгоспу ім.К.Маркса. Заарештований 10.07.1938 Голованівським РВ НКВС (член контрреволюційної куркульської групи). Одеською обласною прокуратурою 20.01.1940 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3008)

ЛИТВИНСЬКИЙ МОШКО ІЦКОВИЧ, 1880 р.н., смт Голованівськ, єврей, освіта початкова, торговець хлібом. Заарештований 4.10.1932 Первомайським РВ ДПУ (приховування золота та валюти). Первомайським РВ ДПУ 13.11.1932 справу припинено з конфіскацією 10 рублів золотом, з-під варти звільнений. (П – 7987)

ЛИТВИНЧУК ІВАН ІЛЛІЧ, 1894 р.н., с.Жовтанці Львівського повіту (нині Кам'янсько-Бузького району Львівської області), українець, освіта початкова, проживав у с.Перегонівка Голованівського району, робітник цукрового заводу. Заарештований 14.11.1937 Уманським РВ НКВС (член польської контрреволюційної повстанської організації). Засуджений 3.12.1937 НКВС і Прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 15.01.1938. Реабілітований 6.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11537)

ЛИХЕНКО ДЕНИС ОЛЕКСІЙОВИЧ, 1897 р.н., с.Новосілка, українець, освіта початкова, вантажник Межиріцького спиртзаводу. Заарештований 13.03.1938 Голованівським РВ НКВС (активна контрреволюційна діяльність). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 29.04.1938. Реабілітований 16.10.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3399)

ЛІСОВСЬКА МАРІЯ ЙОСИПІВНА, 1888 р.н., м.Мінськ, полька, освіта початкова, проживала у смт Голованівську, прачка райлікарні. Заарештована 27.09.1937 Голованівським РВ НКВС (член римсько-католицької общини, контрреволюційна націоналістична діяльність). Засуджена 10.01.1938 НКВС та Прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 29.01.1938. Реабілітована 28.12.1955 Верховним судом СРСР. (П – 3352)

ЛОЗОВЕНКО КАЛЕНИК АНТОНОВИЧ, 1905 р.н., с.Перегонівка, українець, освіта початкова, без певних занять. У 1930 році розкуркулений. Заарештований 10.09.1937 Підвисоцьким РВ НКВС

(контрреволюційна агітація: "Із групи віруючих євангелістів я не вийду, бо ця віра для мене – одна радість, а радянська влада – анцихристи, які незабаром загинуть"; "У колгоспі я бути не можу насамперед за моїми релігійними переконаннями, анцихристів скоро не стане, прийдуть Німеччина, Японія і розіб'ють Радянський Союз, а землю, яку в нас забрали, роздадуть і стане легше жити та будемо мати свій хліб, як колись мали"). Засуджений 27.11.1937 трійкою УНКВС Київської області до розстрілу, вирок виконано 15.12.1937. Реабілітований 24.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9442)

ЛОКАЙЧУК МАТВІЙ САФОНОВИЧ, 1895 р.н., с.Семидуби, українець, освіта початкова, член колгоспу "Нове життя", кухар за фахом. У 1929 році за контрреволюційну діяльність був засуджений Первомайським судом до розстрілу, міру покарання замінено на 10 років неволі. Вдруге заарештований 30.09.1937 Голованівським РВ НКВС ("в перші роки революції контрреволюційне куркульство мобілізувало людей Семидуб у петлюрівські загони, особливо ревно це робив колишній монах, згодом пресвітер євангельських баптистів-християн Матвій Локайчук; разом з ним у загін пішли Сергій Музика, Микола Мукоїд, Мефодій Сенченко, Матвій Бабій, Юхим Колісниченко та інші, в час розгрому петлюрівців через Румунію відступили у Польщу, м.Заліщики, де кілька місяців формувались нові загони для інтервенції з білополяками, вернулись у Семидуби, поляки були розбиті; під час колективізації палили хати й будівлі, які були забрані колгоспом у куркулів, продовжували диверсії і терор: ними вбито голову комітету незаможних селян Обиванцева, голову сільради Омелька Гончара й особисто Сенченком робітника-комуніста Бабкова прямо на зборах села; у 1929 році терористично-диверсійна група була піймана і засуджена кого до розстрілу, кого до заслання, частина терористів переховувались, жили на нелегальному становищі; зокрема Локайчук був серед ходаків до уряду УРСР про неправомірність конфіскації землі у куркулів; в останні роки Локайчук, Музика, Колісниченко, Мукоїд активізували свою діяльність: агітували за фашистський лад, пророкували падіння радвлади, вели активну шкідницьку діяльність"). Засуджений 16.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 21.12.1937. Реабілітований 5.10.1956 трибуналом Київського військового округу. (П – 3362)

ЛОКАЙЧУК ТОДОСЬ СОФРОНОВИЧ, 1906 р.н., с.Семидуби, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 22.03.1930 Уманським окружним відділом ДПУ (контрреволюційна агітація, терористичні акти проти робітників сільради). Засуджений 30.09.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 8 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 5.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Вдруге, працюючи в колгоспі, заарештований 12.10.1937 Голованівським РВ НКВС (підозрювався як активний член контрреволюційної групи). Голованівським РВ НКВС 1.11.1937 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 10028, 12364)

ЛУЖАНСЬКИЙ ГРИГОРІЙ ДАНИЛОВИЧ, 1883 р.н., с.Троянка, українець, освіта початкова, хлібороб. У 1921 році арештовувався Первомайською повітовою ЧК у підозрі вбивства співробітника ЧК Назарова, звинувачення не доведено, виправданий. Вдруге заарештований 12.09.1929 Первомайським окрвідділом ДПУ (антирадянська агітація проти хлібозаготівельних робіт). Засуджений 18.01.1930 особливою нарадою при колегії ОДПУ до 3 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 14.01.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 4093)

ЛУЖАНСЬКИЙ ПАВЛО КСЕНОФОНТОВИЧ, 1908 р.н., с.Новосілка, українець, освіта 2 класи, вантажник залізничної станції Ємилівка. Заарештований 1.12.1937 Голованівським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність: "проводив агітацію проти зареєстрованого кандидата у Верховну Раду СРСР, намагався зривати підготовчі виборчі заходи, переконуючи колгоспників не голосувати, оскільки все одно виберуть не того, кого ми хочемо; разом із братом Олексою тероризував комсомолку, дружину червоноармійця Марію Крисюк, яка проживала у хаті його батька, вимагав повернути їм хату"). Засуджений 4.12.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9563)

ЛУЖАНСЬКИЙ ПАНАС ДМИТРОВИЧ, 1897 р.н., с.Троянка, українець, освіта початкова, проживав у с.Ємилівка Голованівського району, рахівник кооперації. Заарештований 16.03.1938 Голованівським РВ НКВС ("до Панаса Лужанського і Василя Байрачного в листопаді 1937 року приїжджав з Ростова-на-Дону колишній організатор петлюрівського повстанського загону в 1918-19 роках петлюрівський офіцер поляк Іван Бобровський – із завданням організації контрреволюційного повстанського загону на території Голованівського району; Лужанський прийняв доручення завербувати

двох осіб і розгорнути повстанську діяльність" – у справі репресовано 18 осіб Голованівського, Новоархангельського і Ульяновського районів). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 29.04.1938. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9362)

ЛУК'ЯНЧУК КЛАВДІЯ МИХАЙЛІВНА, 1924 р.н., с.Свірневе, українка, освіта 9 класів, член ВЛКСМ, без певних занять. Заарештована 3.06.1943 відділом контррозвідки "Смерш" 20-ї зенітно-артилерійської дивізії Північно-Кавказького фронту (розповсюдження німецьких листівок, антирадянська агітація). Засуджена 12.06.1943 трибуналом 20-ї зенітно-артилерійської дивізії до 6 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Військовим трибуналом Північно-Кавказького фронту 24.10.1943 вирок скасовано, з-під варти звільнена. (П – 3516)

ЛУКАШЕНКО МИХАЙЛО ПЕТРОВИЧ, 1906 р.н., Галичина, українець, освіта початкова, проживав у с.Перегонівка Голованівського району, робітник цукрового заводу. Заарештований 12.02.1938 Підвисоцьким РВ НКВС (член контрреволюційної військово-повстанської організації, шкідництво). Засуджений 25.04.1938 трійкою УНКВС Київської області до розстрілу з конфіскацією майна, вирок виконано 28.05.1938. Реабілітований 11.04.1959 Кіровоградським облсудом. (П – 4691)

ЛУЦЕНКО ВІССАРІОН ЛАРІОНОВИЧ, 1925 р.н., с.Клинове, українець, член колгоспу ім.25 тисяч. Заарештований 3.11.1947 УНКДБ Одеської області ("член Організації українських націоналістів з лютого 1943 року, вивчив 10 заповідей націоналіста, присягав на вірність ОУН, мав псевдо Вихор, отримував націоналістичну літературу від членів ОУН Петра Шквирі та Олександра Мандрійчука, розповсюджував її сам", з березня 1944 по листопад 1945 року служив у Червоній армії, нагороджений медаллю "За перемогу над Німеччиною"). Засуджений 19.01.1948 трибуналом військ МВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 2.08.1991 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12768)

ЛЮБАШЕВСЬКИЙ АНТОН ДАНИЛОВИЧ, 1900 р.н., с.Краснопілля, українець, освіта 1 клас, військовослужбовець кіндепо 9-ої Армії, їздовий. Заарештований 1.10.1942 особливим відділом НКВС 9-ої Армії (намір перейти на бік ворога). Військовим трибуналом 9-ої Армії 6.11.1942 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 4871)

ЛЯХОВЕЦЬКИЙ МИКОЛА ВАРЛАМОВИЧ, 1903 р.н., с.Підвисоке, українець, освіта 7 класів та педагогічні річні курси, проживав у с.Копенкувате Підвисоцького (нині Новоархангельського) району, вчитель неповної середньої школи. Заарештований 13.02.1938 Уманським РВ НКВС (контрреволюційна шкідницька робота). Засуджений 28.04.1938 трійкою УНКВС Київської області до розстрілу, вирок виконано 3.05.1938. Реабілітований 7.09.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3813)

МАГРЕЙ ПАВЛО МИКИТОВИЧ, 1895 р.н., с.Підгайчики Перемишльського повіту (нині Самбірського району Львівської області), українець, освіта початкова, проживав у с.Перегонівка Голованівського району, робітник. Заарештований 23.12.1937 Підвисоцьким РВ НКВС (член польсько-галицької контрреволюційної організації, служба в галицькій армії, антирадянська агітація). Засуджений 12.01.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до розстрілу, вирок виконано 14.02.1938. Реабілітований 5.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11457)

МАЙСТРОВ ВАСИЛЬ ЮХИМОВИЧ, 1904 р.н., с.Валегоцулове (Молдова), українець, освіта середня спеціальна (Ананьївський фінансовий технікум, 1929), кандидат у члени ВКП(б) з 1931 року – виключений через судимість за вбивство, проживав у с.Перегонівка Голованівського району, бухгалтер-фінансист цукрового заводу. У 1932 році за вбивство людини був засуджений до 5 років неволі. Заарештований 25.04.1946 Підвисоцьким РВ МДБ (співробітництво з окупантами: "під час війни працював комендантом цукрового заводу, згодом головою сільспоживтовариства; допомагав вилучати й продавати майно розстріляних євреїв, виїжджав з німцями на місця розстрілів; підтримував тісні зв'язки з раніше засудженими націоналістами на цукровому заводі Гуменюком, Смілянцем, Яровим; вів антирадянську зрадницьку агітацію, тримав у своїй квартирі портрет Гітлера"). Засуджений 19.06.1946 Кіровоградським облсудом до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 11.10.1991 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12794)

МАКОВІЄНКО МИКИТА ВАСИЛЬОВИЧ, 1896 р.н., станиця Сіверська Кубанської області (Росія), українець, освіта початкова, член ВКП(б), виключений, проживав на хуторі Тихопетрівка

Лещівської сільради Голованівського району, хлібороб. Заарештований 28.01.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (контрреволюційна діяльність проти радянської влади). Після окремих свідчень 23.02.1930 із справи як такий зникає без судових чи інших рішень. (П – 10830)

МАКОГОНСЬКИЙ АНТОН АВТОНОМОВИЧ, 1876 р.н., с.Тростянчик Тростянецького району Вінницької області, українець, освіта неповна середня, проживав у смт Голованівську, колишній священик. Заарештований 19.09.1937 УНКДБ Одеської області (антирадянська агітація). Засуджений 26.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 25.06.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. Вдруге засуджений 7.05.1941 особливою нарадою НКВС до 5 років заслання у Новосибірську область. Реабілітований 30.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 1667, 10211)

МАЛАНИЧ АНАНІЙ ПОЛІКАРПОВИЧ, 1899 р.н., с.Клинове, українець, освіта початкова, рахівник колгоспу. Заарештований 27.07.1937 Голованівським РВ НКВС (контрреволюційна агітація: "разом із активним членом сектантського угруповання, проповідником Карпом Шутенком як керівник секти нав'язував селянам свої вірування, відволікав їх від колгоспного життя, зокрема завербував у секту передовицю-п'ятисотенницю, учасницю зльотів передовиків сільського господарства Марфу Тітієвську"; "при обшуку в сектантів вилучили релігійні книги й брошури, а також Біблію із спеціально підібраними для контрреволюційної пропаганди цитатами"). Засуджений 1.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 10.08.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10309)

МАЛАНИЧ ІВАН МАНКУРОВИЧ, 1887 р.н., с.Клинове, українець, освіта 3 класи, член колгоспу "Червона зірка", сторож сільського клубу. Заарештований 28.07.1937 Голованівським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність: "у 1914-19 роках служив у царській армії, був у австрійському полоні, втікав, у 1918-му перебував під арештом жандармів 3 доби – катували, підвішували за руки й за ноги по півгодини; у 1930 році вступив у колгосп "До світла", а весною вийшов, забрав своїх коней і агітував людей до масового виходу; у 1932 році закопав хліб – знайшли, у 1933-ому пійманий за зрізані колоски, заарештований, сидів 2 місяці у камері попереднього ув'язнення Голованівського ДПУ; нацьковував селян на клуб, в якому відкрили церкву: "Скоро зірвемо з клубу червоного прапора й як раніше правитимем у церкві"). Засуджений 23.10.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 4.07.1959 Кіровоградським облсудом. (П – 4783)

МАЛЯРЕНКО АНТОНІНА ІВАНІВНА, 1900 р.н., с.Межирічка, українка, освіта 7 класів, проживала у смт Голованівськ, вчителька середньої школи. Заарештована 1.10.1937 Голованівським РВ НКВС ("підтримувала зв'язки з чоловіком, колишнім петлюрівцем, який проживав у Польщі"). Засуджена 27.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 23.11.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3438)

МАЛЯРЕНКО ІВАН АНДРІЙОВИЧ, 1876 р.н., с.Лозуватка Звенигородського повіту Київської губернії (нині Шполянського району Черкаської області), українець, освіта початкова, проживав у с.Межирічка Голованівського району, робітник спиртзаводу. Заарештований 22.04.1938 Голованівським РВ НКВС (член шкідницької групи, контрреволюційна діяльність). Засуджений 6.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 31.05.1938. Реабілітований 13.12.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3395)

МАМБИК ВАСИЛЬ РОМАНОВИЧ, 1903 р.н., с.Городниця Уманського району Черкаської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Клинове Голованівського району, селянин-одноосібник, хлібороб. Заарештований 12.12.1932 Голованівським РВ ДПУ (підозрювався у терористичному акті під час виконання плану хлібозаготівлі – *див. Ригір Кравцан*). Голованівським РВ ДПУ 28.04.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2901)

МАНЧУК ЯКІВ ІВАНОВИЧ, 1896 р.н., с.Крутеньке, українець, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 10.11.1937 Голованівським РВ НКВС ("За віросповіданням я православний, а з 1927 року – євангеліст; як віруючий бачу, що люди збиваються з праведного шляху, намагаюсь переконувати їх на основі євангельського вчення, вважаю свої дії праведними; в колгосп не вступаю за переконанням, що колгоспи не від Бога, а від антихриста" – із свідчень на допитах, "належав також до гурту колишніх куркулів і одноосібників, які повернулись із заслання й вели в селі контрреволюційну агітацію та

погрожували розправою біднякам, які їх розкуркулювали" – *див. Іван Петренко*). Засуджений 17.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 29.07.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13957)

МАР'ЯШ МИХАЙЛО ІВАНОВИЧ, 1900 р.н., с.Коропець Бучацького повіту (нині Монастириського району Тернопільської області), українець, освіта 3 класи, проживав у с.Полонисте Підвисоцького (нині Голованівського) району, колгоспник. Заарештований 13.02.1938 Підвисоцьким РВ НКВС ("у 1918-22 роках служив у формуваннях петлюрівської армії; член контрреволюційної повстанської організації"). Засуджений 25.04.1938 трійкою УНКВС Київської області до розстрілу, вирок виконано 17.07.1938. Реабілітований 23.08.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4448)

МАР'ЯШ ПАВЛО ЛУК'ЯНОВИЧ, 1895 р.н., с.Луб'янки Збаразького повіту (нині району Тернопільської області), українець, освіта початкова, проживав у с.Перегонівка Підвисоцького (нині Голованівського) району, пожежник на цукровому заводі. Заарештований 12.02.1938 Підвисоцьким РВ НКВС (член контрреволюційної військово-повстанської організації, шкідництво). Засуджений 25.04.1938 трійкою УНКВС Київської області до розстрілу з конфіскацією майна, вирок виконано 28.05.1938. Реабілітований 11.04.1959 Кіровоградським облсудом. (П – 4691)

МАРИЩУК ВОЛОДИМИР СТЕПАНОВИЧ, 1900 р.н., с.Суховоля Луцького району Волинської області, українець, освіта вища, проживав у с.Крутеньке Голованівського району, вчитель школи. Заарештований 15.01.1938 Голованівським РВ НКВС ("у 1924 році перекинутий з Польщі для шпигунської діяльності та створення повстанських груп, член Української військової організації"). Засуджений 8.05.1938 трійкою УНКВС Київської області до розстрілу, вирок виконано 26.05.1938. Реабілітований 29.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11698)

МАРТИНОВ ПЕТРО СПИРИДОНОВИЧ, 1906 р.н., с.Семидуби, освіта початкова, селянин-середняк, хлібороб. Заарештований 23.04.1928 Уманським окружним відділом ДПУ (підозрювався як член контрреволюційної організації). Уманським окрвідділом ДПУ 3.07.1928 справу припинено. (П – 3818)

МАРТИНЮК ОЛЕКСАНДР МИКОЛАЙОВИЧ, 1898 р.н., смт Голованівськ, українець, освіта середня, агроном "Окрбуркспілки". Заарештований 30.01.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (контрреволюційна діяльність). Первомайським окрвідділом ДПУ 8.04.1930 справу припинено. (П – і0830)

МАРУНИЧ ПОЛІКАРП АНТОНОВИЧ, 1877 р.н., с.Люшнювате, українець, неписьменний, член колгоспу "ХТЗ", хлібороб-середняк. У 1933 році був засуджений до 8 років неволі "за антидержавне ставлення". Вдруге заарештований 11.12.1937 Голованівським РВ НКВС ("керівник єговістської секти, активна контрреволюційна агітація: разом з іншими єговістами села писав листівки проти виборів у Верховну Раду" – *див. Кирило Киндрицький*). Засуджений 22.12.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 10.01.1938. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8619)

МАРЧЕНКО ВАСИЛЬ ІОНОВИЧ, 1905 р.н., с.Клинове, українець, освіта початкова, колгоспник, обліковець колгоспу "5-річку за 4 роки". У 1933 році, працюючи обліковцем колгоспу "25000", був судимий, виправданий. Вдруге заарештований 28.07.1937 Голованівським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність: "син служителя релігійного культу, керівника релігійної громади села, який вів активну агітацію за відкриття храму разом із тестем Никифором Натоптаним, засудженим до 10 років неволі; у 1937 році Василь написав вірша "Мої роки", в якому показував, як колгоспник тяжко працює і як не може зрівнятись із правителем – намагався цей вірш поширювати серед населення, але після викриття ворогів народу Тухачевського та інших вірша знищив"). Засуджений 23.10.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 4.07.1959 Кіровоградським облсудом. Брат Яків як член терористичної куркульської групи за вбивство голови сільради засуджений у 1930 році Первомайським окружним судом до розстрілу. (П – 4783)

МАРЧЕНКО СТЕПАН ФЕДОРОВИЧ, 1887 р.н., с.Грузьке, українець, освіта початкова, проживав у селищі Голованівськ, статист хлібозаготівлі райспоживспілки. Заарештований 20.03.1938 Голованівським РВ НКВС ("був членом "Просвіти" в 20-х роках", "член контрреволюційної повстанської організації, агітація проти заходів радянської влади"). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської

області до розстрілу, вирок виконано 29.04.1938. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9362)

МАСНИЙ ІВАН ГРИГОРОВИЧ, 1915 р.н., с.Троянка, українець, освіта початкова, рядовий 310-го піхотного полку, без певних занять. Заарештований 25.05.1945 Голованівським РВ НКДБ (дезертирство з Червоної армії). Прокуратурою Одеського гарнізону 12.07.1945 справу припинено через амністію, з-під варти звільнений. (П – 1337)

МАСНИЙ ОЛЕКСАНДР ІВАНОВИЧ, 1923 р.н., с.Троянка, українець, освіта незакінчена вища, член ВЛКСМ у 1938-42 роках, проживав у м.Чернівці, студент 2-го курсу медичного інституту. Заарештований 26.02.1948 УМДБ Чернівецької області ("у липні 1942 року як вояк Червоної армії виходив з німецького оточення в районі м.Калач Сталінградської області, був тяжко поранений, потрапив у полон; повернувся в рідне село, працював їздовим у агрошколі с.Лебединка, яку невдовзі німці ліквідували, бо там засіли українські націоналісти; сім разів тікав з німецьких ешелонів, коли забирали на роботи в Німеччину; з березня 1944-го по грудень 1945-го знову служив у Червоній армії, брав участь у завершенні війни з німцями та японцями, був тричі поранений, нагороджений орденом "Червона зірка" та медалями; звинувачувався як член ОУН та УПА за розповсюдження націоналістичної літератури, агітацію за вступ до загонів УПА"). Засуджений 16.07.1948 трибуналом Одеського військового округу до 15 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та конфіскацією майна. Реабілітований 29.07.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 14268)

МАЦІЄВСЬКИЙ ІВАН ФРАНЦОВИЧ, 1880 р.н., с.Пужайкове Балтського району Одеської області, українець, освіта початкова, проживав у смт Голованівськ, діловод, касир Гайворонського міжрайонного філіалу Одеського облторгу. Заарештований 27.09.1937 Гайворонським РВ НКВС ("одружений з дочкою священика, в минулому працював судовим приставом, згодом народним суддею Голованівського району, на цій посаді судові справи вирішував на користь куркулів, справи трудящих проводив формально; приятелював із репресованими Сергієм Зарицьким та поляком Паржецьким"). Засуджений 10.01.1938 НКВС і Прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 29.01.1938. Реабілітований 29.08.1956 Верховним судом СРСР. Репресовані брати Денис і Василь, племінник Леонід. (П – 2730)

МЕДАКОВСЬКИЙ ІЛЛЯ ФІЛАРЕТОВИЧ, 1890 р.н., с.Грузьке, українець, освіта початкова, проживав у с.Кам'яний Брід Грушківського (нині Ульяновського) району, колгоспник. Заарештований 9.07.1938 Грушківським РВ НКВС (агітація проти колгоспного ладу, член секти євангелістів). Засуджений 6.08.1939 Одеським облсудом до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки і конфіскацією майна. Одеським облсудом 25.02.1940 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 1313)

МЕЛЬНИК ГНАТ ПАВЛОВИЧ, 1877 р.н., с.Роздол, українець, освіта початкова, селянин-середняк, хлібороб-одноосібник. Заарештований 1.12.1932 Голованівським РВ ДПУ (контрреволюційна дяльність, антирадянська агітація). Голованівським РВ ДПУ 3.01.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2915)

МЕЛЬНИК КИРИЛО ТОДОСЬОВИЧ, 1898 р.н., с.Когутівка (нова назва Ятрань), українець, освіта початкова, їздовий колгоспу "Паризька комуна". За перебування 1918-19 років у петлюрівській банді протягом 3 тижнів та банді Козакова (4 дні) арештовувався Уманською ЧК і був засуджений до 1 року неволі. Вдруге заарештований 27.02.1938 Голованівським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність: "разом із Андрієм Бондаренком у селах Когутівка і Покотилове поширюють чутки про неминучість загибелі радянської влади, погрожуючи розправою активістам села; під час виборів у Верховну Раду агітував проти кандидата тов.Демченка"). Засуджений 23.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 5.06.1938. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9376)

МЕЛЬНИК ОЛЕКСІЙ ФИЛИМОНОВИЧ, 1916 р.н., с.Троянка, українець, освіта середня (ветеринарний технікум), фельдшер. Заарештований 16.04.1944 Голованівським РВ НКДБ ("служив у німецькій поліції у 1943-44 роках"). Голованівським РВ НКДБ 23.06.1944 направлений у спецтабір НКВС для фільтрації. (П – 1329)

МЕЛЬНИЧУК ДМИТРО СЕМЕНОВИЧ, 1888 р.н., с.Капітанка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 6.04.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (антирадянська агітація). Засуджений 5.05.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 20.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10871)

МЕЛЬНИЧУК ІВАН ІВАНОВИЧ, 1910 р.н., с.Вербове, українець, освіта початкова, проживав у с.Березівка, комірник колгоспу "12 років Жовтня". Заарештований 22.04.1947 Голованівським РВ МДБ ("із жовтня 1941 по січень 1942 року працював старостою сільської громади, взимку збирав теплі речі для німецької армії – на виконання розпоряджень окупаційної влади провів збори селян, на яких вирішено здавати кожухи з оплатою за них зерном: поліцейські ходили по хатах і збирали кожухи"). Засуджений 10.10.1947 Одеським облсудом до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки і конфіскацією майна. Реабілітований 9.07.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. Молодший брат Олекса під час німецької окупації працював поліцейським і секретарем поліції, восени 1943 року вбитий. (П – 13939)

МЕЛЬНИЧУК ЙОСИП ФІЛАТОВИЧ, 1898 р.н., с.Новосілка, українець, освіта початкова, голова кооперативу. Заарештований 12.10.1937 Голованівським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 17.11.1937 НКВС і Прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 11.12.1937. Реабілітований 1.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11588)

МЕЛЬНИЧУК КЛИМ МИКОЛАЙОВИЧ, 1899 р.н., с.Ємилівка, українець, освіта початкова, тесля контори "Заготзерно". Заарештований 10.07.1938 Голованівським РВ НКВС (контрреволюційна агітація, член сектантської групи). Управлінням НКВС Одеської області 23.10.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3017)

МЕНЧУК ГАВРИЛО МАКСИМОВИЧ, 1870 р.н., с.Новосілка, українець, неписьменний, хлібороб. Заарештований 6.04.1930 Первомайським окружним відділом ДПУ (підозрювався у антирадянській агітації). Первомайським окрвідділом ДПУ 16.04.1930 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 11003

МЕНЧУК МИХАЙЛО ПИЛИПОВИЧ, 1872 р.н., с.Новосілка, українець, неписьменний, колгоспник. Заарештований 5.03.1933 Голованівським РВ ДПУ (агітація проти роботи у колгоспі). Засуджений 29.04.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край умовно. Реабілітований 16.03.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 7295)

МЕНЧУК ПЕТРО ОМЕЛЯНОВИЧ, 1889 р.н., с.Новосілка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 23.10.1930 Голованівським РВ ДПУ (агітація проти заходів радянської влади на селі). Засуджений 12.03.1931 трійкою ДПУ до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 6.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11816)

МЕНЧУК СТАХ ОМЕЛЯНОВИЧ, 1885 р.н., с.Новосілка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 6.04.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (антирадянська агітація). Засуджений 12.05.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 31.08.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11003)

МИКУСОВСЬКИЙ ІВАН ІЛЛІЧ, 1890 р.н., с.Орів Дрогобицького повіту (нині Сколівського району Львівської області), поляк, неписьменний, проживав у с.Шепилове Голованівського району, одноосібник. Заарештований 27.09.1937 Голованівським РВ НКВС ("активна контрреволюційна фашистська агітація"). Засуджений 5.11.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до розстрілу, вирок виконано 11.12.1937. Реабілітований 16.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11353)

МИРОНЧЕНКО ТЕРЕНТІЙ МИКИТОВИЧ, 1893 р.н., м.Ананьїв Молдавської автономної РСР (нині Одеської області), українець, освіта вища, проживав у с.Ємилівка Голованівського району, директор школи. Заарештований 18.02.1938 Голованівським РВ НКВС ("колишній царський офіцер, одружений з дочкою царського полковника Арнаутовою, у 1936-37 роках серед вчителів і колгоспників вихваляв фашистський лад, могутність і силу Німеччини, керуючи гуртком з вивчення сталінської Конституції, дискредитовував існуючий лад"). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 28.04.1938. Реабілітований 10.08.1957 Кіровоградським облсудом. Брат дружини, учитель середньої школи Василь Арнаутов за участь у есерівській організації у 1938 році розстріляний. (П – 3756)

МИХАЛЕВСЬКИЙ АНТОН УСТИМОВИЧ, 1871 р.н., с.Троща Липовецького району Київської (нині Вінницької) області, поляк, освіта початкова, проживав у смт Голованівськ, хлібороб-середняк. Заарештований 5.02.1929 Первомайським окрвідділом ДПУ ("до революції працював управителем маєтку поміщиків Абаза і Глінки, у 1928 році поширював чутки, що незабаром Польща виступить війною проти

більшовиків і вижене їх з України, мав тісні стосунки з куркульським елементом"), звільнений з-під варти 13.03.1929 під підписку про невиїзд. Засуджений 7.06.1929 особливою нарадою при колегії ОДПУ до 3 років заслання в Сибір. Реабілітований 4.05.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 14183)

МІСЮРА ЕРАСТ ДМИТРОВИЧ, 1885 р.н., с.Крутеньке, українець, освіта середня, проживав у с.Підвисоке Новоархангельського району, священик. Заарештований 11.09.1929 Уманським окрвідділом ДПУ ("у 1919 році служив в петлюрівській армії; провадив антирадянську агітацію при виконанні релігійних обрядів, розповсюджував провокаційні чутки"). Засуджений 29.01.1930 особливою нарадою ОДПУ до 5 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 13.05.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 14188)

МОКРИЙ ПЕТРО АВРАМОВИЧ, 1897 р.н., с.Перегонівка, українець, освіта початкова, хлібороб, робітник цукрозаводу. У 1920 році був засуджений ревтрибуналом до 1,5 року неволі за "участь у політбанді". Вдруге заарештований 1.02.1930 Уманським окрвідділом ДПУ (антирадянська діяльність). Засуджений 7.05.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у концтаборах умовно. Реабілітований 19.01.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. Втретє заарештований 28.08.1937 Підвисоцьким РВ НКВС ("у 1919-20 роках перебував у повстанському загоні Дерещука, розстрілював бідняків; у 1937 році після розстрілу вісімки зрадників Батьківщини казав односельцям: "Настануть такі часи, коли терор буде спрямований не тільки проти керівників партії й уряду, а й проти голів сільрад і колгоспів"). Засуджений 27.11.1937 трійкою УНКВС Київської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 1.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 3638, 10168)

МОКРИЦЬКА ОЛЕНА ГРИГОРІВНА, 1890 р.н., с.Верихоня Томашовського повіту (Польща), полька, освіта початкова, проживала у с.Мар'ямпіль (нова назва Маринопіль) Голованівського району, домогосподарка. Заарештована 29.09.1937 Голованівським РВ НКВС ("вела контрреволюційну націоналістичну діяльність, вихваляла порядки у Польщі, мала намір виїхати до Польщі"). Засуджена 16.01.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 1.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11324)

МОКРИЦЬКИЙ МИКОЛА ВАСИЛЬОВИЧ, 1911 р.н., с.Ярмолаївка Первомайського району Одеської (нині Миколаївської) області, українець, освіта 4 класи, проживав у с.Перегонівка Підвисоцького (нині Голованівського) району, комірник Іллічівського відділка Перегонівського цукрорадгоспу. Заарештований 26.09.1936 Підвисоцьким РВ НКВС (антирадянська діяльність: "увечері 22.09.1936 зайшов у дитсадок, щоб прийняти обсяг проведеного ремонту, і в приміщенні кухні сів на ліжко, на якому лежав знятий на час побілки стін портрет вождя партії – портрет порвався; слідству не вдалося встановити зумисно чи з необережності був порваний портрет, оскільки в приміщенні було лише дві особи: Мокрицький і кухарка Клавдія Попова"). Підвисоцькою райпрокуратурою 11.11.1936 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 6650)

МОРИЦЬКА ВІРА АВГУСТІВНА, 1869 р.н., м.Варшава (Польща), полька, освіта 4 класи, проживала у с.Олександрівка Голованівського району, без певних занять, швачка. Заарештована 18.02.1938 Голованівським РВ НКВС (підозрювалась у шпигунській діяльності). Голованівською райпрокуратурою 28.03.1938 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 2940)

МОРОЗ ВАСИЛЬ ЛЕОНТІЙОВИЧ, 1886 р.н., с.Молдавка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 1.04.1931 Голованівським РВ ДПУ ("у Молдавці та ближньому селищі Надеждівка створене куркульське угруповання, яке веде контрреволюційну агітацію, спрямовану на зрив заходів радвлади: по хатах селяни збирались для організації волинок з метою розгону колгоспів, поширювали чутки про наступ Польщі на СРСР, внаслідок чого селяни подавали заяви про вихід із колгоспів"). Засуджений 30.11.1931 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років заслання у північний край. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10152)

МОРОЗОВ ІВАН ПЕТРОВИЧ, 1880 р.н., с.Заболоття Осташківського району Тверської губернії (Росія), росіянин, освіта початкова, проживав у с.Вербове Голованівського району, хлібороб. Заарештований 30.01.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (контрреволюційна діяльність проти радянської влади). Засуджений 10.05.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років заслання у північний край. Реабілітований 20.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10830)

МОСКАЛЕНКО ПАВЛО ЯКОВИЧ, 1894 р.н., с.Ярмолаївка Первомайського району Миколаївської області, українець, освіта початкова, проживав на ст.Голованівськ, машиніст водокачки

ст.Турбів. Заарештований 20.03.1938 Гайворонським шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС (антирадянська, контрреволюційна, троцькістська агітація, шкідництво). Засуджений 23.04.1938 трійкою УНКВС Вінницької області до розстрілу, вирок виконано 14.05.1938. Реабілітований 5.03.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5043)

МОСТЕПАНЮК ФЕДІР ОЛЕКСІЙОВИЧ, 1893 р.н., с.Розкішне, українець, освіта початкова, хлібороб. У 1930 році розкуркулений. Заарештований 23.10.1930 Голованівським РВ ДПУ ("у 1918 році служив у війську армії УНР; при відступі повстанців Козакова у дворі Мостепанюка виявлено й вилучено кулемет Льюїс, 2 гвинтівки, револьвер, бомба, 12 патронів; у 1928 році виступив проти засипання зерном громадської комори; у 1930-ому агітував жінок опиратися колективізації, завдяки чому колективи були розвалені"). Засуджений 6.01.1931 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 18.03.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 6174)

МОСТОВИК ВАСИЛЬ САМІЙЛОВИЧ, 1889 р.н., с.Клинове, українець, освіта початкова, селянин-середняк, хлібороб. Заарештований 12.12.1932 Голованівським РВ ДПУ (підозрювався у терористичному акті під час виконання плану хлібозаготівлі – *див. Ригір Кравцан*). Голованівським РВ ДПУ 28.04.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2901)

МОСТОВИК САМІЙЛО ПРОКОПОВИЧ, 1904 р.н., с.Клинове, українець, освіта початкова, член колгоспу ім.Ворошилова. У 1931 році за невиконання плану хлібоздачі майно розпродане. Заарештований 10.11.1937 Голованівським РВ НКВС ("належав до гурту селян Клинового, які збирались у хаті колишнього дяка Тимоша Тертичного і обговорювали, як би вернути церкву релігійній громаді, яку радвлада закрила у 1935 році, збирали гроші для поїздки виборних делегатів-ходаків у Київ для розв'язання церковної проблеми"). Засуджений 17.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 14.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10382)

МОТЬ АНДРІЙ ЗАХАРОВИЧ, 1907 р.н., с.Межирічка, українець, освіта початкова, проживав у м.Вознесенськ Одеської (нині Миколаївської) області, червоноармієць 29-го окремого ремонтно-відновлювального батальйону 37-ої Армії. Заарештований 3.09.1942 особливим відділом НКВС 37-ої Армії (антирадянська агітація: "влітку 1942 року серед військовиків висловлював недовіру радянській пресі, поразницькі настрої стосовно Червоної армії, не приховував сумнівів про допомогу союзників, оскільки вони й досі не відкрили другого фронту"). Засуджений 17.09.1942 військовим трибуналом 37-ої Армії до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 19.12.1989 трибуналом Київського військового округу. (П – 10344)

МОТЬ САВА ТРОХИМОВИЧ, 1898 р.н., с.Межирічка, українець, освіта початкова, завідувач хати-лабораторії колгоспу "Гігант". Заарештований 27.02.1938 Голованівським РВ НКВС ("учасник антирадянського повстання під керівництвом Болеслава Бобровського і Максима Цимбала у 1919 році", "член контрреволюційної організації, провадив шкідницьку діяльність у 1937 році знищив усе сортове насіння, що принесло збиток на суму 3 тисячі рублів"). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 7.06.1938. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9362)

МУЗИКА СЕРГІЙ ЗОТОВИЧ, 1896 р.н., с.Семидуби, українець, освіта початкова, заступник голови колгоспу "Нове життя". Заарештований 29.09.1937 Голованівським РВ НКВС (контрреволюційна агітація, терористична і диверсійна діяльність: "з метою зірвати масово-політичну роботу весною 1937 року у щойно відремонтований клуб загнав стригти отару овець, чим зробив клуб непридатним для занять; восени 1936 року знизив трудову дисципліну в бригаді, через що пропало 300 тонн цукрових буряків; не заготовляв кормів на зиму, а в посівну кампанію нагодував коней мерзлими буряками і гнилою кукурудзою, через що загинуло 18 коней" – *див. Матвій Локайчук*). Засуджений 16.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 21.12.1937. Реабілітований 5.10.1956 трибуналом Київського військового округу. (П – 3362)

МУКОЇД МИКОЛА ТАРАСОВИЧ, 1899 р.н., с.Семидуби, українець, освіта початкова, бригадир колгоспу ім.Фрунзе. Заарештований 1.10.1937 Голованівським РВ НКВС ("активна антирадянська агітація й терористична діяльність" – *див. Матвій Локайчук*). Засуджений 16.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 21.12.1937. Реабілітований 5.10.1956 трибуналом Київського військового округу. (П – 3362)

НАГАЛЬНЮК ІВАН ВАСИЛЬОВИЧ, 1925 р.н., с.Новосілка, українець, освіта початкова, робітник вантажконтори ст.Ємилівка Вінницької залізниці. Заарештований 28.02.1948 управлінням охорони МДБ ст.Гайворон ("систематично порушував трудову дисципліну", "у процесі слідства говорив, що під час примусових робіт у Німеччині був завербований таємним агентом німецької розвідки, згодом це свідчення заперечував"). Управлінням охорони МДБ Вінницької залізниці 11.06.1948 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 6734)

НАГОРНЮК ІОНА ХАРИТОНОВИЧ, 1869 р.н., с.Журавлинка, українець, освіта початкова, член партії українських есерів, сторож колгоспу "Друга п'ятирічка". Заарештований 18.02.1938 Голованівським РВ НКВС (антирадянська агітація, член контрреволюційної есерівської групи). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 28.04.1938. Реабілітований 4.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8902)

НАГОРНЮК ЛУКА ХАРИТОНОВИЧ, 1873 р.н., с.Журавлинка, українець, освіта початкова, член партії українських есерів, член колгоспу "Тракторобуд". Заарештований 18.02.1938 Голованівським РВ НКВС (антирадянська агітація, член контрреволюційної есерівської групи). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 28.04.1938. Реабілітований 4.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8902)

НАЙКО ВЛАС ЯВТУХОВИЧ, 1880 р.н., с.Шепилове, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 30.01.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (контрреволюційна діяльність проти радянської влади). Засуджений 10.05.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 8 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 20.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10830)

НАКОНЕЧНИЙ ЮХИМ ВАСИЛЬОВИЧ, 1905 р.н., с.Троянка, українець, освіта початкова, хлібороб. Батько у 1931 році розкуркулений. Заарештований 5.03.1933 Первомайським окрвідділом ДПУ (агітація проти заготівлі посівного матеріалу та проведення посівної кампанії). Засуджений 22.03.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 29.03.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 7665)

НАСЛАВСЬКИЙ ПАНТЕЛІЙ ХОМОВИЧ, 1895 р.н., с.Отаки Ришканської волості Бесарабської губернії (нині Молдова), українець, освіта початкова, проживав у с.Перегонівка Голованівського району, водій мотовозу цукрового заводу. Заарештований 17.12.1937 Підвисоцьким РВ НКВС (шпигунство на користь Румунії, шкідництво). Засуджений 25.01.1938 НКВС СРСР до розстрілу, вирок виконано 14.02.1938. Реабілітований 17.08.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11338)

НАСТАСІЄНКО ТАДЕЙ МИКИТОВИЧ, 1883 р.н., с.Межирічка, українець, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 15.03.1938 Голованівським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 28.04.1938. Реабілітований 12.10.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12422)

НЕБЕСНА (НЕБЕСЬКА) ВАСА-МАРІЯ АРХИПІВНА, 1894 р.н., с.Новосілка, українка, освіта початкова, проживала у смт Голованівськ, псаломниця церкви до 1934 року, без певних занять. Заарештована 27.07.1937 Голованівським РВ НКВС (антирадянська релігійна пропаганда, контрреволюційна агітація). Засуджена 26.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 25.06.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 1667)

НЕДЗЕЛЬСКА АНТОНІНА ПИЛИПІВНА, 1880 р.н., м.Мінськ (Білорусія), полька, освіта початкова, проживала у смт Голованівськ, без певних занять. Заарештована 25.09.1937 Голованівським РВ НКВС (член костьольного активу, контрреволюційна діяльність). Засуджена 10.01.1938 НКВС і Прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 29.01.1938. Реабілітована 28.12.1955 Верховним судом СРСР. (П – 3352)

НЕЧИПОРЕНКО ФЕДОТ НАЗАРОВИЧ, 1905 р.н., смт Голованівськ, освіта початкова, проживав у с.Перегонівка Голованівського району, без певних занять, селянин-бідняк. Заарештований 24.04.1928 Уманським окрвідділом ДПУ (підозрювався як член контрреволюційної військово-диверсійної організації, шпигунство на користь Польщі). Уманським окрвідділом ДПУ 3.07.1928 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3818)

НИКОЛЮК АНДРІЙ ОЛЕКСІЙОВИЧ, 1888 р.н., с.Ємилівка, українець, освіта початкова, член колгоспу ім.Косіора. У 1933 році за антиколгоспну агітацію був висланий на північ. Вдруге заарештований

13.03.1938 Голованівським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність проти господарчих кампаній: "протидіяв реалізації позики на оборону країни, продажу лишків хліба державі, розповсюджував чутки про війну"). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 29.04.1938. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9362)

НИКОЛЮК ВАСИЛЬ АНДРІЙОВИЧ, 1921 р.н., с.Ємилівка, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 15.04.1944 Голованівським РВ НКДБ ("в роки німецької окупації служив у поліції, брав участь в арештах радянських громадян"). Голованівським РВ НКДБ 30.07.1944 справу припинено, направлений через райвійськкомат у спецтабір НКВС для подальшої фільтрації. Батько репресований у 1938 році. (П – 3231)

НІКОЛАЄВСЬКИЙ СЕРГІЙ ЄВМЕНОВИЧ, 1898 р.н., с.Матвіївка, українець, освіта середня, проживав у с.Троянка Голованівського району, вчитель середньої школи. Заарештований 8.07.1938 Голованівським районним відділом НКВС (підозрювався у контрреволюційній агітації). Голованівським РВ НКВС 11.09.1938 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3019)

НОВАКОВИЧ ОЛЕКСАНДР ІВАНОВИЧ, 1902 р.н., с.Межирічка, українець, освіта середня, городник спиртзаводу. Заарештований 22.04.1938 Голованівським РВ НКВС (активна контрреволюційна діяльність). Засуджений 6.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 31.05.1938. Реабілітований 13.12.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3395)

НОВИКОВА-ХМЕЛІВСЬКА НІНА СПИРИДОНІВНА, 1900 р.н., смт Голованівськ, росіянка, освіта початкова, проживала у селищі Ульяновка Грушківського району (нині місто Кіровоградської області), робітниця цукрового заводу. Заарештована 23.10.1937 Грушківським РВ НКВС (не подала заяву про контрреволюційну діяльність чоловіка). Управлінням ДБ УНКВС Одеської області 13.02.1938 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 2950)

НОВОСАД КОСТЯНТИН ГРИГОРОВИЧ, 1909 р.н., с.Ємилівка, українець, освіта початкова, тесля контори "Заготзерно". Заарештований 10.07.1938 Голованівським РВ НКВС (член сектантської групи, підозрювався у контрреволюційній агітації). Управлінням НКВС Одеської області 23.10.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3017)

НОВОСАД МАРІЯ ГРИГОРІВНА, 1915 р.н., с.Ємилівка, українка, освіта початкова, працювала в Ємилівській конторі "Заготзерно". Заарештована 10.07.1938 Голованівським РВ НКВС (підозрювалась у контрреволюційній агітації проти заходів радянської влади). Управлінням НКВС Одеської області 23.10.1939 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 3017)

НОВОСАД НАТАЛЯ ТЕРЕНТІЇВНА, 1881 р.н., с.Ємилівка, українка, освіта початкова, без певних занять. Заарештована 10.07.1938 Голованівським РВ НКВС (підозрювалась як член контрреволюційного куркульського угруповання). Управлінням НКВС Одеської області 23.10.1939 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 3017)

НОВОСАД ТИМОФІЙ ДЕМЕНТІЙОВИЧ, 1897 р.н., с.Ємилівка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 1.04.1931 Голованівським райапаратом ДПУ ("агітація проти колективізації та хлібозаготівлі, участь у антиколгоспних волинках" – *див. Порфир Точенюк*). Засуджений 30.11.1931 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у концтаборі умовно, з-під варти звільнений. Реабілітований 25.04.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 7457)

НОВОСАД ТРОХИМ СВИРИДОВИЧ, 1905 р.н., с.Ємилівка, українець, освіта початкова, селянин-середняк, робітник засолювального пункту. Заарештований 10.07.1938 Голованівським РВ НКВС (підозрювався у контрреволюційній агітації проти радянської влади). Управлінням НКВС Одеської області 23.10.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3017)

ОВЧАРУК КИРИЛО ЙОСИПОВИЧ, 1869 р.н., с.Журавлинка, українець, освіта початкова, проживав у с.Бузникувате Вільшанського району, хлібороб. У 1930 році розкуркулений і разом з сім'єю висланий у Вологодську область, звідки втік у 1933 році. Заарештований 30.10.1937 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська діяльність). Засуджений 3.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 19.11.1937. Реабілітований 12.10.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12355)

ОВЧАРУК СЕМЕН АРТЕМОВИЧ, 1919 р.н., с.Надеждівка, українець, освіта вища (Одеський педінститут, 1941), член ВЛКСМ, перед війною проживав у м.Одесі, лейтенант Червоної армії. Заарештований 2.06.1944 відділом контррозвідки "Смерш" 237-го Алтайського запасного стрілецького

полку 5-ї ударної дивізії (антирадянська діяльність: "потрапив до німецького полону, знаходився в таборі військовополонених при заводі ім.Марті у Миколаєві, в грудні 1942 року пішов служити в поліцейську охорону табору полонених, де спочатку займав посаду начштабу. А згодом начальника поліції табору, очолював каральну діяльність поліції, спрямовану на знищення полонених червоноармійців; у листопаді 1943-го разом із Олексієм Євтодієвим з Узбекистану та Леонідом Лакієнком з Воронежчини – *див. книга п'ята, Некіровоградщина* – здійснили втечу, добрались до Одеси, де вступили в партизанський загін ім.Сталіна"). Прокуратурою 5-ї ударної Армії 4.10.1944 справу припинено, з-під варти звільнений і 9.10.1944 направлений у військову частину для подальшої служби. Батько Артем Іванович у 1929 році за невиконання плану хлібоздачі державі розкуркулений. (П – 7341)

ОЛІЙНИК ВІКТОР ФЕДОРОВИЧ, 1891 р.н., с.Красногірка, українець, освіта початкова, завгосп сільськогосподарського товариства. Заарештований 13.01.1929 Первомайським окрвідділом ДПУ (посібництво петлюрівцям, антирадянська агітація). Засуджений 5.04.1929 особливою нарадою при колегії ОДПУ до 3 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 22.11.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 4159)

ОЛІЙНИК ГАННА ГРИГОРІВНА, 1921 р.н., с.Шепилове, українка, освіта середня та однорічні вчительські курси, проживала у м.Пагегяй (Литва), вчителька, домогосподарка. Заарештована 25.05.1950 контррозвідкою МДБ військової частини 28734 ("восени 1941 року встановила зв'язки з керівниками ОУН, за завданням яких у Шепилівській початковій школі виховувала дітей в націоналістичному дусі, прищеплювала любов до Самостійної України, зводила наклепи на соціалістичний лад; отримала від ОУН націоналістичний значок-герб і не раз брала участь у зборах молоді, де вивчались націоналістичний гімн і пісні антирадянського змісту; восени 1942 року добровільно виїхала в Німеччину, у квітні 1943-го втекла із ткацької фабрики м.Крефельд, змінила прізвище на Сергієнко; звільнена американськими військами, передана радянським військам, знаходячись серед найманців військового складу, систематично вихваляла життя, культуру й побут німців, жалкувала, що повернулась в СРСР у 1945 році із американської зони; з Німеччини повернулась спочатку у Калінінградську область, а потім у Литву на постійне місце проживання, оскільки боялась відповідальності за скоєне і тут висловлює поразницькі настрої на випадок війни Америки проти СРСР, невдоволена рівнем життя в СРСР"). Засуджена 27.10.1950 трибуналом військ МВС Калінінградської області до 25 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Трибуналом 4-го Військово-Морського флоту 1.11.1954 міру покарання зменшено до 10 років неволі з позбавленням громадянських прав на 5 років. Комісією президії Верховної Ради СРСР з розгляду справ осіб, які відбувають покарання за політичні, посадові й господарчі злочини, 26.04.1956 з-під варти звільнена. Реабілітована 24.07.1991 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12739)

ОЛІЙНИК НАЗАР САВОВИЧ, 1903 р.н., с.Перегонівка, українець, освіта 5 класів, тесля цукрового заводу. Заарештований 8.11.1936 Підвисоцьким РВ НКВС (контрреволюційна агітація, антирадянська література). Засуджений 24.05.1937 Київським облсудом до 4 років ув'язнення з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 16.06.1992 Генеральною прокуратурою України. (П – 13329)

ОЛІЙНИК РОМАН МИКИТОВИЧ, 1905 р.н., с.Перегонівка, освіта початкова, без певних занять, селянин-бідняк, хлібороб. Заарештований 24.04.1928 Уманським окрвідділом ДПУ (підозрювався як член контрреволюційної диверсійної організації у шпигунстві на користь Польщі). Уманським окрвідділом ДПУ 3.07.1928 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3818)

ОЛІЙНИК ЮХИМ ФЕДОРОВИЧ, 1899 р.н., с.Перегонівка, українець, освіта початкова, виключений з ВКП(б) у 1933 році, коваль цукрового заводу ім.К.Маркса. Заарештований 13.06.1937 Уманським РВ НКВС (член антирадянської організації, контрреволюційна діяльність). Засуджений 19.12.1937 НКВС СРСР до розстрілу, вирок виконано 26.01.1938. Реабілітований 7.12.1957 Верховним судом УРСР. (П – 3886)

ОЛЬШЕВСЬКИЙ ВАСИЛЬ СТЕПАНОВИЧ, 1918 р.н., с.Шепилове, українець, освіта вища, рядовий 109-го окремого батальйону зв'язку. Заарештований 10.11.1945 відділом контррозвідки "Смерш" 81-ої гвардійської стрілецької дивізії (посібництво ворогу). Засуджений 8.12.1945 військовим трибуналом 27-го гвардійського стрілецького корпусу до 6 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 17.07.1978 трибуналом Прикарпатського військового округу. (П – 8373)

ОЛЬШЕВСЬКИЙ ФЕДІР ВАСИЛЬОВИЧ, 1885 р.н., с.Стрижавка Вінницького району Вінницької області, українець, освіта середня (Подільська духовна семінарія), проживав у с.Клинове Голованівського району, священик. Заарештований 12.12.1932 Голованівським РВ ДПУ (підозрювався у терористичному акті під час виконання плану хлібозаготівлі – *див. Ригір Кравцан*). Голованівською дільничою райпрокуратурою 20.12.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2901)

ОМЕЛЬЧАК ПАНАС КИРИЛОВИЧ, 1900 р.н., м.Полонне Хмельницької області, українець, освіта початкова, проживав у с.Грузьке Голованівського району, бригадир колгоспу ім.Леніна. У 1933 році за контрреволюційну діяльність був висланий на північ на 3 роки. Вдруге заарештований 2.11.1937 Голованівським РВ НКВС ("контрреволюційний настрій, брав участь у побитті бригадира колгоспу" – *див. Кузьма Порхун*). Засуджений 2.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 29.11.1937. Реабілітований 6.06.1964 Кіровоградським облсудом. (П – 7826)

ОНИЩУК АНДРІЙ АВРАМОВИЧ, 1899 р.н., с.Перегонівка, українець, освіта початкова, член колгоспу ім.Шевченка. Заарештований 7.07.1939 Підвисоцьким РВ НКВС ("3.06.1939 в колгоспі на розширеному засіданні управи колгоспу під час вивчення й обговорення постанови ЦК ВКП(б) та РНК СРСР про охорону громадських земель від розбазарювання підпилий Онищук почав бешкетувати: "Якийсь Гаврило-Кирило, Сталін-Молотов видумали постанову, а ви будете одбирати городи?", голова колгоспу, кандидат у члени ВКП(б) Никифор Голобородько попросив його вийти з залу, тоді Онищук став співати: "На полі берьозонька стояла, ай да люлі, ай люлі!.." та кричати на голову: "Ти наїв пузо, як бик, що й ремінь на ньому не сходиться, то тобі можна розсуждать!"). Засуджений 25.01.1940 Кіровоградським облсудом до 2 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Після подання касаційої скарги вдруге засуджений 5.03.1941 Кіровоградським облсудом до 6 років неволі з позбавленням громадянських прав на 4 роки. Реабілітований 22.06.1993 Генеральною прокуратурою України. (П – 1371)

ОНИЩУК РОМАН ОКСЕНТОВИЧ, 1881 р.н., с.Перегонівка, українець, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 27.11.1937 Підвисоцьким РВ НКВС ("вів контрреволюційну агітацію, розповсюджував чутки про неминучу війну"). Засуджений 9.03.1938 трійкою УНКВС Київської області до розстрілу, вирок виконано 23.03.1938. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9413)

ОПАЛЮК СЕМЕН ПОТАПОВИЧ, 1897 р.н., с.Свірневе, українець, освіта початкова, комірник колгоспу ім.Шевченка. У травні 1929 року особливою нарадою при колегії ОДПУ був засуджений до 3 років неволі у сибірських концтаборах, відбував покарання до березня 1932-го. Вдруге заарештований 1.12.1932 Голованівським РВ ДПУ (контрреволюційна діяльність: "колишній петлюрівець, у 1919 році емігрував у Польщу, в 1922-ому повернувся; у 1932 проліз у колгосп, агітував проти посівної кампанії, як комірник зумисне по кілька днів не видавав колгоспникам харчів, вони перестали виходити в поле; під час збирання врожаю вимагав видавати людям зібраний хліб на руки, погрожуючи вийти з колективного господарства"). Засуджений 10.02.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 17.06.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 7163)

ОРЛИК ГНАТ ЛУКАШОВИЧ, 1903 р.н., с.Липовеньке, українець, освіта початкова, завгосп колгоспу "Перше травня". У 1933 році "за виявлену начальником політвідділу Ємилівської МТС Бергером велику засміченість колгоспу "Перше травня" соціально-чужим елементом, безпорадним станом кінського поголів'я та безгосподарність"голову колгоспу Орлика знято з посади й засуджено до 5 років неволі, через 5 місяців Верховним судом УРСР виправданий. Вдруге засуджений за те, що "на ґрунті класової ненависті до 2-го секретаря Голованівського райкому партії Бергера завідувач Липовеньківським поштовим відділенням Гнат Орлик у березні 1935 року з відстані 30 метрів 5 разів стріляв у нього з револьвера" – заарештований 6.03.1935 Голованівським РВ НКВС і 28.04.1935 засуджений трибуналом 6-го стрілецького корпусу Українського військового округу до розстрілу, колегією Верховного суду СРСР 23.06.1935 міру покарання замінено на 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах, з-під варти звільнений 12.04.1946. Втретє заарештований 18.03.1949 Голованівським РВ МДБ ("замах на життя на ґрунті класової помсти у 1935 році"). Засуджений 11.06.1949 особливою нарадою при МДБ СРСР до заслання на поселення у Красноярський край, Росія. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11011)

ОРЛИК ПАВЛО КОРНІЙОВИЧ, 1890 р.н., с.Липовеньке, українець, освіта початкова, хлібороб, член колгоспу "Нове життя", уповноважений "Заготзерна" у Липовеньках. Заарештований 24.12.1932 Голованівським РВ ДПУ ("висловлювався за припинення хлібозаготівлі, оскільки колгосп доведений йому план виконав на 100%, попереджував колгоспників про голодування, якщо вони продовжуватимуть здавати хліб; тільки завдяки арешту Орлика та ще кількох осіб, колгоспом було вивезено на зсиппункти 600 пудів зернохліба надпланового завдання; Орлик підтримував зв'язок із куркульською частиною села та релігійниками, висловлювався за необхідність відкриття в селі храму, обіцяв селянам допомогу в цій справі"). Засуджений 17.02.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ до 3 років ув'язнення у концтаборах. Реабілітований 15.04.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. Вдруге, працюючи у колгоспі "Перше Травня", заарештований 22.10.1937 Голованівським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 3.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 7186, 8937)

ОРЛОВ БОРИС МАРКОВИЧ, 1916 р.н., смт Голованівськ, єврей, освіта 2 класи, член ВЛКСМ з 1939 року, червоноармієць 25-го запасного стрілецького полку, рядовий. Заарештований 23.08.1941 особливим відділом НКВС 20-ої запасної стрілецької бригади ("систематично вів контрреволюційну агітацію, вихваляв гітлерівську Німеччину, фашистську армію, умови німецького полону і життя селян у Німеччині, зводив наклепи на радянську пресу, висловлював невдоволення законом про відповідальність за порушення трудової дисципліни"). Засуджений 27.10.1941 військовим трибуналом Казанського гарнізону до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Верховною Радою СРСР 8.01.1943 відстрочено виконання вироку до закінчення воєнних дій з направленням на фронт, 3.02.1943 з-під варти звільнений. Реабілітований 28.06.1991 прокуратурою Приуральського військового округу. (П – 12686)

ОСАДЧУК ЗАХАР ОМЕЛЯНОВИЧ, 1899 р.н., с.Лебединка, українець, освіта 3 класи, проживав у с.Олександрівка Добровеличківського району, рядовий 776-го стрілецького полку 214-ої стрілецької Кременчуцько-Олександрійської дивізії. Заарештований 8.01.1945 відділом контррозвідки "Смерш" 214 СКОД ("у червні 1941 року призваний на службу в Червону армію, потрапив у німецький полон, після 2-місячного перебування в таборі військовополонених повернувся в Олександрівку, влаштувався завідувачем магазину, вступив до ОУН, осередок якої у селі організував учитель Семен Плащинський, провадив націоналістичну контрреволюційну агітацію; в газеті "Український голос", Кіровоград, 24.09.1941 була надрукована стаття "25 років під владою червоних розбійників", яку серед інших націоналістів підписав і Осадчук; вимагав від селян виконання сільськогосподарських робіт, здачі м'яса, яєць для німецької армії, доводив, що Червона армія уже не повернеться"). Засуджений 2.02.1945 військовим трибуналом 214-ої стрілецької дивізії до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 15.01.1993 Генеральною прокуратурою України. (П – 13754)

ОСИПЕЦЬ ДАНИЛО ІВАНОВИЧ, 1903 р.н., с.Лебединка, українець, освіта початкова, голова колгоспу ім.Кагановича. Заарештований 5.04.1938 Підвисоцьким РВ НКВС (контрреволюційна агітація проти колгоспного ладу). Засуджений 28.04.1938 трійкою УНКВС Київської області до розстрілу, вирок виконано 7.06.1938. Реабілітований 5.10.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 2688)

ОСМАЛЕНИЙ МУСІЙ (МИКОЛА) МЕФОДІЙОВИЧ, 1894 р.н., с.Морозівка Погребищенського району Київської (нині Вінницької) області, українець, освіта середня, проживав у с.Перегонівка Голованівського району, агроном. Заарештований 29.09.1937 Уманським РВ НКВС (член антирадянської організації "правих"). Засуджений 17.11.1937 Верховним судом СРСР до 15 років ув'язнення у виправно трудових таборах. Реабілітований 8.07.1991 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12719)

ОСТРОВСЬКА ФАЇНА ЛАЗАРІВНА, 1898 р.н., м.Тирасполь (Молдова), єврейка, освіта початкова, проживала у с.Ємилівка Голованівського району, домогосподарка. Заарештована 20.10.1937 Голованівським РВ НКВС (контрреволюційна націоналістична діяльність – *див. Григорій Островський*). Засуджена 30.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10554)

ОСТРОВСЬКИЙ ГРИГОРІЙ БОРИСОВИЧ, 1898 р.н., м.Пінськ (Білорусія), єврей, освіта початкова, член ВКП(б) з 1932 року, проживав у с.Ємилівка Голованівського району, заступник директора

машино-тракторної станції. У 1934 році, працюючи головою колгоспу ім.Будьонного Фрунзівського району, був засуджений до 1 року примусової праці за незакінчення в строк осінньої сівби. Заарештований 20.10.1937 Голованівським РВ НКВС ("з 1920 року проживає в СРСР, до 1923-го мав польське громадянство, він і дружина Фаня підтримують письмовий зв'язок з родичами у Польщі, на основі отримуваних листів серед робітників і службовців МТС зводять наклепи на СРСР, вихваляють капіталістичний лад, висловлювали бажання виїхати за кордон"). Засуджений 21.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, дати виконанння вироку у справі не вказано. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10554)

ОСТРОВЧУК ВОЛОДИМИР АВАКУМОВИЧ, 1888 р.н., с.Роскішне, українець, освіта початкова, проживав на ст.Ємилівка Голованівського району, завідувач плодоовочевого складу залізничної станції. Заарештований 1.12.1932 Голованівським РВ ДПУ (хабарництво, шкідництво, розкрадання зерна: "керівник нелегального гурту селян Ємилівки, який систематично протягом тривалого часу викрадав зернопродукти із пристанційних складів та заготівельних пунктів, доставляв на квартиру Островчука, звідки підводами вивозилось зерно на приватні ринки у Первомайськ, Одесу і продавалось за спекулятивними цінами"). Засуджений 22.01.1933 трійкою при колегії ДПУ УРСР до розстрілу, дати виконання вироку в справі немає. Реабілітований 10.08.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10817)

ОСТРОВЧУК ОЛЕНА ІСАКІВНА, 1882 р.н., с.Ємилівка, українка, неписьменна, без певних занять, колгоспниця. Заарештована 1.12.1932 Голованівським РВ ДПУ ("шкідництво, розкрадання зерна, хліба" – *див. Володимир Островчук*). Засуджена 22.01.1933 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 10.08.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10817)

ОСТЯК СТЕФАН ПАВЛОВИЧ, 1891 р.н., с.Ігровиця Тернопільського району Тернопільської області, українець, освіта початкова, виключений з членів ВКП(б), проживав у с.Перегонівка Голованівського району, колгоспник. Заарештований 15.12.1937 Підвисоцьким РВ НКВС (член польсько-галицької організації, контрреволюційна агітація). Засуджений 12.01.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до розстрілу, вирок виконано 14.02.1938. Реабілітований 5.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11457)

ОЦАБРИК ПРОКІП ПАВЛОВИЧ, 1890 р.н., с.Олександрівка, українець, освіта початкова, бригадир колгоспу. Заарештований 16.04.1935 Голованівським РВ НКВС (антирадянська агітація проти заходів партії та радянської влади у галузі м'ясопостачання). Засуджений 31.12.1935 Одеським облсудом до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 23.12.1991 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12959)

ОЧЕРЕТНИЙ ВАСИЛЬ ІВАНОВИЧ, 1916 р.н., с.Розкішне, українець, освіта неповна вища, проживав у м.Голованівськ, без певних занять. Заарештований 27.03.1944 Голованівським РВ НКДБ ("в роки війни мав власний ресторан, був у близьких стосунках із командиром козачої каральної частини власовців Масловим – у грудні 1943 року завербований Масловим для виявлення партизанів та осіб, вороже налаштованих до окупаційної влади", ніякої практичної діяльності не виконував). Засуджений 14.08.1944 трибуналом військ НКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років і конфіскацією майна. Реабілітований 11.06.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13926)

ПАВЛІЙЧУК ПАНАС СТЕПАНОВИЧ, 1877 р.н., с.Вербове, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 23.04.1938 Голованівським РВ НКВС (член контрреволюційної організації). Засуджений 6.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 14.06.1938. Реабілітований 1.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10319)

ПАЛАМАРЧУК ФЕДІР ВАСИЛЬОВИЧ, 1876 р.н., с.Липовеньке, українець, освіта початкова, хлібороб-бідняк, член колгоспу "Нове життя". Заарештований 1.04.1931 Голованівським РВ ДПУ ("належність до гурту антирадянського елемента" – *див. Арсен Баланюк*). Голованівським РВ ДПУ 29.04.1931 з-під варти звільнений під підписку про невиїзд, представником Київського оперсектора ДПУ 5.09.1931 справу на 7 осіб направлено у Київську облпрокуратуру для припинення. Вдруге, працюючи їздовим колгоспу "Червоний Жовтень", заарештований 25.03.1935 Голованівським РВ НКВС ("був

співучасником теракту над 2-им секретарем райкому партії Бергером; вів з Гнатом Орликом антирадянські бесіди, намагався налаштувати його проти представників влади, зокрема проти районних керівників"). Управлінням НКВС Одеської області 28.03.1935 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 7767, 11011)

ПАЛАМАРЧУК ФЕДІР СТЕПАНОВИЧ, 1894 р.н., с.Грузьке, українець, освіта початкова, проживав у с.Гаївка Тишківського (нині Добровеличківського) району, колгоспник. Заарештований 6.10.1936 Тишківським РВ НКВС (контрреволюційна агітація). Засуджений 30.12.1936 Одеським облсудом до 6 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 19.10.1990 Верховним судом УРСР. (П – 12555)

ПАЛЮХ ОЛЕКСІЙ ТИТОВИЧ, 1886 р.н., с.Межирічка, українець, освіта початкова, хлібороб, член колгоспу "Гігант". Заарештований 5.10.1937 Голованівським РВ НКВС ("служив у царській армії з 1908 року – денщиком генерала Левицького, згодом у польській річковій та міській поліції, у 1918-ому повернувся в село, служив охоронцем поміщика Глінки; у 1929-ому разом із куркулькою Собко організовував жіночу волинку, чинив опір при закритті церкви, агітував проти колективізації, представників радвлади називав грабіжниками, зводив наклепи на Конституцію: "В раду Союзу із простої маси ніхто не протовпиться, а керувати будуть ті ж самі мародери"). Засуджений 27.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 13.12.1937. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9016)

ПАНАСЕВИЧ ЮЛІЯ ОЛЕКСАНДРІВНА, 1893 р.н., с.Ревівка Черкаського округу (нині Кам'янського району Черкаської області), освіта – духовне училище, вчительські курси, проживала у с.Перегонівка Голованівського району, без певних занять, вчителька. Заарештована 24.04.1928 Уманським окрвідділом ДПУ (підозрювалась як член контрреволюційної диверсійної організації у шпигунстві на користь Польщі). Уманським окрвідділом ДПУ 3.07.1928 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 3818)

ПАНАСЮК ВОЛОДИМИР ТРОХИМОВИЧ, 1893 р.н., с.Роздол, українець, освіта 2 класи, сторож радгоспу "Радянський". Заарештований 16.04.1944 Голованівським РВ НКДБ ("служив у поліції в роки німецької окупації"). Голованівським РВ НКДБ 29.06.1944 справу припинено, направлений через районний військкомат у спецтабір НКВС для фільтрації. (П – 3226)

ПАНАСЮК ІВАН ТРОХИМОВИЧ, 1880 р.н., смт Голованівськ, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 30.01.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (контрреволюційна діяльність проти радянської влади). Засуджений 10.05.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років заслання у північний край. Реабілітований 20.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10830)

ПАНОВ ВОЛОДИМИР КИРИЛОВИЧ, 1905 р.н., м.Одеса, росіянин, освіта початкова, проживав у с.Свірневе Голованівського району, водій колгоспу. Заарештований 10.02.1938 Голованівським РВ НКВС (шпигунсько-диверсійна діяльність на користь іноземної розвідки). Засуджений 5.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 16.10.1938. Реабілітований 1.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9650)

ПАНЧЕНКО АНТОН ІВАНОВИЧ, 1871 р.н., с.Красногірка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 30.01.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (контрреволюційна діяльність проти радянської влади). Засуджений 10.05.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років заслання у північний край. Реабілітований 20.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10830)

ПАРАНДІЙ МИХАЙЛО ДАВИДОВИЧ, 1869 р.н., с.Новосілка, українець, освіта початкова, сторож колгоспу. Заарештований 13.03.1938 Голованівським РВ НКВС (член сектантської контрреволюційної групи). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 29.04.1938. Реабілітований 16.10.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3399)

ПАРАНДІЙ МИХАЙЛО КАСЯНОВИЧ, 1906 р.н., с.Новосілка, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 5.03.1933 Голованівським РВ ДПУ (агітація проти роботи у колгоспі). Засуджений 29.04.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край умовно. Реабілітований 16.03.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 7295)

ПАРАНДІЙ ПОТАП ДЕМ'ЯНОВИЧ, 1894 р.н., с.Новосілка, українець, освіта початкова, член колгоспу "Комінтерн". Заарештований 14.03.1938 Голованівським РВ НКВС (член сектантської групи,

контрреволюційна діяльність). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 29.04.1938. Реабілітований 16.10.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3399)

ПАСІКА ПАНТЕЛЕЙ ІВАНОВИЧ, 1902 р.н., смт Голованівськ, українець, письменний, інструктор райзв'язку. Заарештований 15.03.1935 Голованівським РВ НКВС ("був співучасником теракту над 2-им секретарем райкому партії Бергером; вів з Гнатом Орликом антирадянські бесіди, що спонукало його вчинити теракт проти районного керівника"). Управлінням НКВС Одеської області 28.03.1935 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 11011)

ПАСЛАВСЬКИЙ ФЕДІР СИДОРОВИЧ, 1879 р.н., с.Пушкове, українець, освіта початкова, муляр, торговець. Заарештований 1.04.1931 Київським оперсектором ДПУ (антирадянська агітація). Київським оперсектором ДПУ 9.09.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 7468)

ПАСТУХ ІВАН ІВАНОВИЧ, 1875 р.н., с.Роздол, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 24.11.1932 Голованівським РВ ДПУ (антирадянська агітація). Голованівським РВ ДПУ 3.01.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 1258)

ПАСТУШЕНКО ЮХИМ ЯСОНОВИЧ, 1911 р.н., с.Наливайка, українець, неписьменний, проживав у с.Ємилівка Голованівського району, член колгоспу "Щорс". Заарештований 24.07.1941 особливим відділом НКВС 66-ої авіадивізії ("вів контрреволюційну агітацію серед червоноармійців, виправдовував політику Німеччини"). Засуджений 17.08.1941 військовим трибуналом Запорізького гарнізону до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 12.01.1965 трибуналом Одеського військового округу. (П – 7919)

ПАСТУШОК ІРИНА ТИМОФІЇВНА, 1875 р.н., с.Розкішне, українка, освіта початкова, проживала у с.Юзефпіль (нині – с.Йосипівка) Вільшанського району, без певних занять. Заарештована 27.07.1937 Вільшанським РВ НКВС (антирадянська діяльність: "належала до гурту церковників, до яких приїжджав піп Марченко із Врадіївського району Миколаївської області, вела релігійну пропаганду: "Це не радянська, а сатанинська влада, яка селян заганяє в колгоспи – у колгоспах усім будуть ставити на чолі й руках печаті, тоді всі люди належатимуть сатані", на загальних зборах села ухвалили закрити церкву, тоді цей гурт церковників організувався, розповсюджував листівки, проводив волинки, перешкоджав знімати з церкви дзвони, побив активіста комсомольця Всеволода Ковальова"). Засуджена 15.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10307)

ПАЦАЙ ЗІНОВІЙ ПОРФИРОВИЧ, 1908 р.н., с.Лебединка, українець, освіта середня, проживав у с.Копенкувате Новоархангельського району, учитель у школі. Заарештований 15.04.1938 Підвисоцьким РВ НКВС ("член контрреволюційної націоналістичної організації, очолюваної групою "правих" – Мартишкін, Кисельов, Мишленников та інші; антирадянська, шкідницька діяльність", всі 24 арештованих у справі засуджені до розстрілу – *див. Новоархангельський район, книга третя*). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Київської області до розстрілу, вирок виконано 4.05.1938. Реабілітований 19.04.1955 Кіровоградським облсудом. (П – 3619)

ПАЦАЙ МИХАЙЛО ПОРФИРОВИЧ, 1900 р.н., с.Лебединка, українець, освіта середня спеціальна (Уманський педагогічний технікум), проживав у с.Кам'янече Новоархангельського району, директор школи. Заарештований 10.04.1938 Підвисоцьким РВ НКВС ("сам Пацай свідчив, що витоки його контрреволюційної діяльності належать до 1918 року, коли у Лебединці існувала організація "Просвіта", якою керували Іван Білинський і Яким Лободюк, у 1919-ому році засуджені до розстрілу, і яка ставила завдання гуртувати молодь, влаштовувати погроми й виступи проти радянської влади; у 1920 році Пацай дезертирував із Червоної армії, але комендантом по боротьбі з дезертирством був повернений у військову частину"; "у 1936-ому директором Торговицької школи Дмитром Градизьким, якого у 1937 році заарештували, завербований у контрреволюційну організацію, яка займалася шкідництвом у педагогіці –вихолощував із дітей інтернаціоналізм і впроваджував націоналізм, серед населення висловлював антирадянські видумки, вербував у організацію нових членів"). Засуджений 25.04.1938 трійкою УНКВС Київської області до розстрілу, вирок виконано 28.05.1938. Реабілітований 31.08.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3784)

ПАШКЕВИЧ ЄВТИХІЙ ЮХИМОВИЧ, 1889 р.н., с.Новосілка, українець, освіта початкова, помічник начальника станції Перегонівської під'їзної колії. Заарештований 14.03.1938 Голованівським

РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 29.04.1938. Реабілітований 16.10.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3399)

ПАШКОВ СТЕПАН МАРТИНОВИЧ (він же ПАШКОВСЬКИЙ СТАНІСЛАВ СТАНІСЛАВОВИЧ до 1919 року), 1899 р.н., с.Ганцевичі Слуцького повіту (нині Брестської області, Білорусія), поляк, освіта початкова, член ВКП(б) у 1918-21 роках (виключений за незгоду з політикою непу), вдруге вступив у 1932 році, проживав у смт Голованівськ, начальник райвідділення зв'язку. Заарештований 13.10.1937 Голованівським РВ НКВС ("з 1918 року в партизанському загоні Куліби, воював проти отаманів самостійників Заславського та Іванова, був комісаром 3-го кінного Орловського полку, прізвище змінив у денікінському полоні", "шпигунство на користь Польщі, антирадянська агітація: намагався впровадити у свідомість працівників зв'язку зневіру у соціалістичному будівництві"). Засуджений 10.01.1938 НКВС і Прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 29.01.1938. Реабілітований 8.06.1957 Верховним судом СРСР. (П – 3779)

ПЕНТИК (П'ЄНИК) ІВАН ПЕТРОВИЧ, 1906 р.н., с.Новаш Люблінської губернії (Польща), поляк, освіта початкова, проживав у с.Троянка Голованівського району, член колгоспу "13-й партз'їзд". Заарештований 12.10.1937 Голованівським РВ НКВС (контрреволюційна націоналістична діяльність на відокремлення України від СРСР). Засуджений 5.11.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до розстрілу, вирок виконано 11.12.1937. Реабілітований 16.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою . (П – 11355)

ПЕРЕСУНЬКО ДМИТРО ГНАТОВИЧ, 1923 р.н., смт Голованівськ, українець, освіта середня, проживав у с.Олександрівка Голованівського району, член колгоспу ім.Леніна. Заарештований 3.07.1944 Голованівським РВ НКВС (служив у поліції в роки німецької окупації). Голованівським РВ НКВС 28.07.1944 справу припинено, направлений в спецтабір НКВС для перевірки. (П – 3247)

ПЕСТИЧ ПАВЛО ПЕТРОВИЧ, 1897 р.н., м.Полтава, українець, освіта початкова, проживав у смт Голованівськ, рахівник лісництва. Заарештований 1.04.1931 Голованівським РВ ДПУ (антирадянська агітація). Голованівським РВ ДПУ 12.10.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3086)

ПЕТРЕНКО ГРИГОРІЙ ПЕТРОВИЧ, 1873 р.н., с.Ємилівка, українець, неписьменний, хлібороб. Заарештований 24.01.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ ("поширював провокаційні чутки"). Засуджений 2.03.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років заслання у північний край. Реабілітований 5.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10114)

ПЕТРЕНКО ІВАН ІВАНОВИЧ, 1902 р.н., с.Крутеньке, українець, освіта початкова, без певних занять. У 1929 році розкуркулений. Заарештований 10.11.1937 Голованівським РВ НКВС ("керівник гурту колишніх куркулів і одноосібників, які повернулись із заслання й вели в селі контрреволюційну агітацію та погрожували розправою біднякам, які їх розкуркулювали; дискредитовували сталінську Конституцію, переконуючи колгоспників, що радянська влада довго не проіснує, прийде на зміну більшовизму фашизм і тоді куркулі візьмуть свої права; намагались зірвати підготовку до виборів у Верховну Раду"). Засуджений 17.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 11.12.1937. Реабілітований 29.07.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. Брат Семен у 1929 році за невиконання держзобов'язань хлібоздачі висланий на північ. (П – 13957)

ПЕТРЕНКО СЕМЕН ДЕНИСОВИЧ, 1899 р.н., с.Ємилівка, українець, освіта початкова, хлібороб. У 1931 році за невиконання плану хлібоздачі розкуркулений. Заарештований 9.03.1933 Голованівським РВ НКВС ("вів антирадянську агітацію проти колективізації, на зборах колгоспу у 1932 році виступав проти прийняття плану хлібозаготівлі"). Особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР 22.05.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. У 1930 році розкуркулений батько, брати Михайло і Тодось, брата Гаврила за невиконання плану хлібозаготівлі у 1932 році засуджено. (П – 7299)

ПЕТРЕНКО СЕМЕН ІВАНОВИЧ, 1891 р.н., с.Крутеньке, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 11.11.1929 Первомайським окрвідділом ДПУ ("за невиконання дежзобов'язань хлібоздачі майно продане з торгів; контрреволюційна агітація проти заходів радянської влади"– *див. Михайло Притуляк*). Засуджений 30.01.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 18.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10825)

ПЕТРЕНКО ЮХИМ КУЗЬМОВИЧ, 1894 р.н., с.Танське Уманського району Черкаської області, українець, освіта вища, проживав у с.Лебединка Голованівського району, директор неповно-середньої школи. Заарештований 13.02.1938 Підвисоцьким РВ НКВС ("в 1919-20 роках член партії лівих українських

есерів; член контрреволюційної організації, антирадянська діяльність"). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Київської області до розстрілу, вирок виконано 4.05.1938. Реабілітований 19.04.1955 Кіровоградським облсудом. (П – 3619)

ПЕТРОВСЬКИЙ ІВАН ВАВИЛОВИЧ, 1906 р.н., с.Перегонівка, письменний, селянин-бідняк, хлібороб. Заарештований 24.04.1928 Уманським окрвідділом ДПУ (підозрювався як член контрреволюційної організації, метою якої було здійснення диверсійних актів та повалення існуючого ладу). Уманським окрвідділом ДПУ 3.07.1928 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3818)

ПЕТРОВСЬКИЙ ІВАН ГНАТОВИЧ, 1877 р.н., с.Красногірка, українець, освіта початкова, проживав у с.Журавлинка Голованівського району, селянин-хлібороб. У 1929 році розкуркулений. Заарештований 25.01.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (роз'яснював селянам: "Хлібозаготівля – це грабунок. Будем голодувати, останній шматок у нас забирають"; пропагував антисемітизм: "Понасідали жидки і поміщики, та й правлять нами"; агітував проти колективізації: "Куди ви лізете в соз, там – панщина, усі пропадете"). Засуджений 30.03.1930 особливою нарадою ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край, Архангельську область (Росія). Вдруге, працюючи в колгоспі "Світова зірниця", заарештований 25.04.1938 Голованівським РВ НКВС (член контрреволюційної повстанської групи, антирадянська агітація – *див. Михайло Грабовський*). Засуджений 6.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 31.05.1938. Реабілітований 13.09.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 6115, 4546)

ПЕТРОВСЬКИЙ ІВАН МУСІЙОВИЧ, 1884 р.н., с.Перегонівка, українець, освіта початкова, конюх маслозаводу. У 1930 році розкуркулений. Заарештований 26.12.1937 Підвисоцьким РВ НКВС (антирадянська агітація: "висловлював жаль з приводу розстрілів ворогів народу, розповсюджував чутки про близьку ліквідацію колгоспів і перехід до одноосібного землекористування"). Засуджений 21.02.1938 трійкою УНКВС Київської області до розстрілу, вирок виконано 21.02.1938. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9431)

ПЕЧАК ДМИТРО АНДРІЙОВИЧ, 1901 р.н., с.Яришів Могилів-Подільського району Вінницької області, українець, освіта середня спеціальна (будівельний технікум), проживав у с.Межирічка Голованівського району, планувальник-економіст Межиріцького спиртзаводу. Заарештований 23.09.1944 Голованівським РВ НКДБ ("у 1920 році служив у петлюрівській армії; у грудні 1941 року Іваном Рудником завербований в Організацію українських націоналістів, читав націоналістичну літературу, брав участь у драматичному гуртку, співав шовіністичні українські пісні у націоналістичному хорі, писав антирадянські статті в газету "Наш клич", зустрічався з керівником націоналістів на Голованівщині, галичанином Христюком, який весною 1942-го року виїхав із Голованівська"). Засуджений 21.05.1945 трибуналом військ НКВС Одеської області до 15 років каторжних робіт з позбавленням громадянських прав на 5 років і конфіскацією майна. Реабілітований 16.07.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13940)

ПИЛИПЕНКО МАТВІЙ МАРКІЯНОВИЧ, 1907 р.н., с.Голованівськ, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 16.04.1944 Голованівським РВ НКДБ ("в роки німецької окупації працював сотником і допомагав німцям заготовляти сільгосппродукти"). Голованівським РВ НКДБ 17.06.1944 направлений в спецтабір НКВС для подальшої перевірки. (П – 3227)

ПИЛИПИШИН МИХАЙЛО ВАСИЛЬОВИЧ, 1898 р.н., с.Новосілка, українець, освіта початкова, проживав на х.Чабанівка Голованівського району, ремонтний робітник ст.Юзефпіль (нова назва Йосипівка). Заарештований 20.03.1938 Гайворонським шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС (антирадянська контрреволюційна троцькістська діяльність, шкідництво). Засуджений 23.04.1938 трійкою УНКВС Вінницької області до розстрілу, вирок виконано 14.05.1938. Реабілітований 5.03.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5043)

ПИЛИПИШИН СЕМЕН ВАСИЛЬОВИЧ, 1900 р.н., с.Новосілка, українець, освіта початкова, проживав у с.Струнькове (нині у складі м.Гайворона), слюсар водопостачання. Заарештований 25.01.1938 шляхово-транспортним відділом ГУДБ НКВС ст.Гайворон (антирадянська контрреволюційна троцькістська агітація, підривна діяльність). Засуджений 23.04.1938 трійкою УНКВС Вінницької області до розстрілу, вирок виконано 14.05.1938. Реабілітований 5.03.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5043)

ПИРОГОВСЬКИЙ ВАСИЛЬ МАКСИМОВИЧ, 1903 р.н., с.Надеждівка Молдавської сільради, українець, освіта початкова, їздовий колгоспу ім.Комінтерну. У 1932 році розкуркулений разом з батьком. Заарештований 14.03.1938 Голованівським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність: "у 1920 році брав

участь у Сабатинівському куркульському повстанні під керівництвом Федора Пержинського і Федора Хойца – повстало понад 150 осіб; агітував селян проти здачі хліба державі, злісно зривав дисципліну в колгоспі, зводив наклепи на правління, займався шкідництвом"). Засуджений 6.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 31.05.1938. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Дядько Сильвестр Пироговський розкуркулений у 1931 році. (П – 8998)

ПИСАРСЬКИЙ СИГІЗМУНД ВІКЕНТІЙОВИЧ, 1873 р.н., м.Теофіполь Вінницької області, поляк, освіта 2 класи, проживав у смт Голованівськ, пенсіонер. Заарештований 22.08.1937 Голованівським РВ НКВС (член польської націоналістичної організації, шпигунська діяльність). Засуджений 10.01.1938 НКВС СРСР і Прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 29.01.1938. Реабілітований 28.12.1955 Верховним судом СРСР. (П – 3352)

ПІДДУБНЯК НИКИФОР ЯВТУХОВИЧ, 1901 р.н., с.Крутеньке, українець, освіта початкова, чоботар-кустар. Заарештований 10.11.1937 Голованівським РВ НКВС ("належність до гурту колишніх куркулів і одноосібників, які повернулись із заслання й вели в селі контрреволюційну агітацію та погрожували розправою біднякам, які їх розкуркулювали" – *див. Іван Петренко*). Засуджений 17.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 29.07.1993 Кіровоградською облпрокуратурою.(П – 13957)

ПІДДУБНЯК ФЕДІР ОКСЕНТОВИЧ, 1877 р.н., с.Крутеньке, українець, освіта початкова, селянин-одноосібник. Заарештований 10.07.1938 Голованівським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність проти заходів радянської влади). Одеською облпрокуратурою 19.01.1940 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3006)

ПІЩАНСЬКИЙ МИТРОФАН ОСТАПОВИЧ, 1890 р.н., с.Липовеньке, українець, освіта початкова, рахівник колгоспу "Нове життя". У 1931 році розкуркулений. Заарештований 18.02.1938 Голованівським РВ НКВС (шпигунська, контрреволюційна діяльність, шкідництво). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 29.04.1938. Реабілітований 10.08.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12425)

ПІЩАНСЬКИЙ СЕМЕН ОНИСИМОВИЧ, 1895 р.н., с.Липовеньке, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 6.04.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ ("разом із Пилипом Антонюком та Федором Дяченком систематично вели в селі антирадянську агітацію проти самообкладання, хлібозаготівлі, колективізації" – *див. Пилип Антонюк*). Засуджений 5.05.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років заслання у північний край. Реабілітований 24.07.1990 Кіровоградською обласною прокуратурою. (П – 3665)

ПЛАКСІЄНКО ЯКІВ САВОВИЧ, 1893 р.н., с.Семидуби, українець, освіта початкова, проживав у с.Куца Балка (приєднане до с.Котовське) Вільшанського району, каменяр Синюхинського кар'єру. У 1930 році розкуркулений, від заслання на північ утік, переховувався. Заарештований 25.04.1938 Вільшанським РВ НКВС ("брав участь у куркульській волинці та розбиранні майна з колгоспу у 1930 році; член контрреволюційного угруповання, створеного колишнім петлюрівцем Іваном Чепелем, засудженим у 1937 році за першою категорією, завдання якого: в момент війни з капіталістичними країнами підняти в тилу збройне повстання, впроваджувати повстанські настрої серед селян" – *див. також Іван Глязнуцов, Карпо Євко, Тимофій Козакул, Костянтин Коропець із Вільшанського району*). Засуджений 6.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 31.05.1938. Реабілітований 31.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9001)

ПЛОЩЕНКО АНТОН ІВАНОВИЧ, 1883 р.н., с.Перегонівка, українець, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 27.11.1937 Підвисоцьким РВ НКВС (контрреволюційна агітація). Засуджений 9.03.1938 трійкою УНКВС Київської області до розстрілу, вирок виконано 23.03.1938. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9415)

ПОБЕРЕЖЕЦЬ ІВАН ГАВРИЛОВИЧ, 1898 р.н., с.Ємилівка, українець, освіта початкова, член колгоспу ім.Ворошилова. Заарештований 13.03.1938 Голованівським РВ НКВС ("у 1918 році служив у петлюрівському війську", "контрреволюційна агітація"). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9362)

ПОВАР ВАСИЛЬ ДМИТРОВИЧ, 1879 р.н., с.Лащова Уманського округу (нині Тальнівського району Черкаської області), українець, освіта початкова, проживав на х.Костянтинівка Голованівського

району, хлібороб. Заарештований 17.10.1929 Первомайським окрвідділом ДПУ (антирадянська агітація проти хлібозаготівельних робіт). Засуджений 18.01.1930 особливою нарадою при колегії ОДПУ до 3 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 18.11.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 4119)

ПОГОРІЛЮК САВА КАРПОВИЧ, 1899 р.н., с.Липовеньке, українець, освіта початкова, член колгоспу "Перше травня". Заарештований 27.02.1938 Голованівським РВ НКВС (активна контрреволюційна агітація). Голованівською райпрокуратурою 8.03.1938 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2943)

ПОДОЛЯН УСТИМ СИЛЬВЕСТРОВИЧ, 1892 р.н., с.Грузьке, українець, освіта початкова, хлібороб-одноосібник. Заарештований 24.10.1929 Первомайським окрвідділом ДПУ (агітація проти хлібозаготівельних робіт). Засуджений 18.01.1930 особливою нарадою при колегії ОДПУ до 3 років позбавлення волі. Реабілітований 4.02.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 4108)

ПОКРОВА ВАСИЛЬ ПЕТРОВИЧ, 1894 р.н., с.Новосілка, українець, освіта початкова, член колгоспу "Комінтерн". Заарештований 13.03.1938 Голованівським РВ НКВС (член контрреволюційної секти). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 29.04.1938. Реабілітований 16.10.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3399)

ПОЛІЩУК АНДРІЙ СИЛЬВЕСТРОВИЧ, 1889 р.н., с.Люшнювате, українець, освіта початкова, хлібороб-одноосібник. У 1921 році за участь в Сабатинівському повстанні колегією ОДПУ був засуджений до 5 років неволі. Вдруге заарештований 27.07.1937 Голованівським РВ НКВС (систематична агітація проти колгоспного керівництва та колгоспного ладу). Засуджений 15.08.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 18.08.1937. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8880)

ПОЛІЩУК ІЛЛЯ НАЗАРОВИЧ, 1911 р.н., с.Перегонівка, письменний, селянин-бідняк, хлібороб. Заарештований 24.04.1928 Уманським окрвідділом ДПУ (підозрювався як член контрреволюційної організації, метою якої було здійснення диверсійних актів та повалення існуючого ладу). Уманським окрвідділом ДПУ 3.07.1928 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3818)

ПОЛІЩУК ПАВЛО ОЛЕКСІЙОВИЧ, 1888 р.н., с.Журавлинка, українець, письменний, селянин-хлібороб. Заарештований 25.01.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (агітував селян проти усуспільнення: "Продавайте своє майно, бо рано чи пізно радвлада усе забере"; проти державної позики: "Гроші забирають, дають папірці на 10 років"; погрожував активістам: "Беріть, голодранці, скоро кінець вам буде, завалиться ваша влада"). Засуджений 30.03.1930 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Даних про реабілітацію у справі немає. (П – 6115)

ПОЛІЩУК СЕМЕН ДЕНИСОВИЧ, 1915 р.н., с.Полонисте, українець, освіта початкова, проживав у с.Перегонівка Голованівського району, тракторист цукрового заводу. Заарештований 28.08.1936 Підвисоцьким РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 9.02.1937 Київським облсудом до 4 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 26.01.1993 Генеральною прокуратурою України. (П – 13758)

ПОЛІЩУК СЕМЕН МИХАЙЛОВИЧ, 1894 р.н., х.Одая Пушківської сільради, українець, освіта початкова, проживав у смт Голованівськ, селищі Одая (нині с.Пушкове), референт Голованівського райторгвідділу. Заарештований 24.11.1932 Голованівським РВ ДПУ ("зв'язок з куркульським елементом, розбазарювання зерна"). Засуджений 9.02.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у концтаборі. Трійкою при колегії ДПУ УРСР 10.07.1934 достроково звільнений з-під варти. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11087)

ПОЛІЩУК СИЛЬВЕСТР КИРИЛОВИЧ, 1890 р.н., с.Журавлинка, українець, освіта початкова, їздовий колгоспу "Друга п'ятирічка". У 1932 році розкуркулений. Заарештований 25.04.1938 Голованівським РВ НКВС (член контрреволюційної повстанської групи, антирадянська агітація, шкідництво – *див. Михайло Грабовський*). Засуджений 6.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 31.05.1938. Реабілітований 13.09.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4546)

ПОНОМАРЕНКО КИРИЛО ЗІНОВІЙОВИЧ, 1898 р.н., с.Давидівка, українець, освіта початкова, проживав у с.Перегонівка Голованівського району, голова правління робкоопу цукрового заводу. Заарештований 15.04.1938 Підвисоцьким РВ НКВС (член повстанської організації, контрреволюційна агітація). Засуджений 15.10.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 28.12.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3965)

ПОПОВИЧ ІВАН ІЛЛІЧ, 1888 р.н., с.Хідновичі Перемишльського повіту (нині Мостиського району Львівської області), українець, неписьменний, проживав у с.Перегонівка Підвисоцького (нині Голованівського району), член колгоспу "Нове життя". Заарештований 15.12.1937 Підвисоцьким РВ НКВС ("член підпільної галицької повстанської організації – її учасники ще в роки громадянської війни на терені Галичини були завербовані іноземними розвідками і з завданням диверсійно-повстанського характеру і шпигунства були закинуті на радянський бік"). Засуджений 16.01.1938 НКВС та Прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 13.02.1938. Реабілітований 14.02.1958 трибуналом Київського військового округу. (П – 4265)

ПОРИЦЬКИЙ СВЯТОСЛАВ ОЛЕКСІЙОВИЧ, 1925 р.н., с.Полонисте, українець, освіта неповна середня, рядовий 313-го гвардійського стрілецького полку. Заарештований 5.07.1944 відділом контррозвідки "Смерш" 110-ї гвардійської стрілецької дивізії ("із родини священика, у Червоній армії з березня 1944 року; належність до ОУН: з березня 1942 по березень 1943-го навчався у Межиріцькій агрошколі, потім був на практиці у Левківці, школа перебралась у Лебединку й проіснувала до кінця 1943 року, коли там трапилось убивство трьох осіб, школу закрили, керівник оунівського підпілля разом з іншими націоналістичними викладачами зник із села; серед військовиків вів антирадянську агітацію: пропагував зміст програми ОУН, висловлював поразницькі настрої стосовно СРСР"). Засуджений 19.09.1944 військовим трибуналом 110-ї ГСД до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 4.07.1968 трибуналом Московського військового округу. (П – 8163)

ПОРХУН КУЗЬМА ЛЕОНТІЙОВИЧ, 1898 р.н., с.Грузьке, українець, освіта початкова, член колгоспу ім.Леніна. У 1934 році арештовувався головою сільради. Вдруге заарештований 2.11.1937 Голованівським РВ НКВС ("в хаті Панаса Омельчака 31.10.1937 бригадир колгоспу Симон Свидюк запросив господаря і Демида Смутка та Кузьму Порхуна прийти ввечері на заняття з вивчення положення про вибори до Верховної Ради СРСР; селяни стали висміювати бригадира колгоспу: "Начорта тобі здалась ця робота, сідай з нами до столу та вип'ємо", коли Свидюк відмовився, то його вдарили пляшкою з-під вина по голові, витягнули на обійстя і почали бити, поки не підійшли селяни і не порятували"). Засуджений 2.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 26.11.1937. Реабілітований 6.06.1964 Кіровоградським облсудом. (П – 7826)

ПОРХУН ХОМА РОМАНОВИЧ, 1898 р.н., с.Сичін Ольховської волості Холмського повіту (Польща), українець, освіта 4 класи, проживав у с.Олексіївка Голованівського району, комірник колгоспу ім.К.Маркса. Заарештований 20.12.1937 Голованівським РВ НКВС (контрреволюційна агітація: "дискредитовував радянську владу, вихваляв порядки у Польщі"). Засуджений 2.04.1939 Одеським облсудом до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 30.12.1991 Генеральною прокуратурою України. (П – 12968)

ПОСТОВІТ ФЕДІР МИХЕЙОВИЧ, 1908 р.н., с.Клинове, українець, освіта початкова, селянин-середняк, хлібороб-одноосібник. Заарештований 12.12.1932 Голованівським РВ ДПУ (підозрювався у терористичному акті під час виконання плану хлібозаготівлі – *див. Ригір Кравцан*). Голованівською дільничною райпрокуратурою 20.12.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2901)

ПОТЕМСЬКИЙ ДМИТРО ВІКТОРОВИЧ, 1875 р.н., с.Капітанка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 6.04.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (антирадянська агітація). Засуджений 10.05.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років заслання у північний край. Реабілітований 20.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10871)

ПОТОРОВИЧ МИХАЙЛО АНДРІЙОВИЧ, 1898 р.н., с.Моссяни Лінкувського повіту Віленської губернії (Литва), білорус, письменний, проживав у с.Перегонівка Голованівського району, слюсар майстерень бурякорадгоспу. Заарештований 13.02.1938 Підвисоцьким РВ НКВС (належність до нелегальної організації, яка "у Тальнівському та Підвисоцькому районах готувала повстанські кадри до збройного виступу в момент іноземної інтервенції, а в мирний час для підривної шкідницької діяльності з метою руйнування політичної, економічної та оборонної могутності СРСР"). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Київської області до розстрілу, вирок виконано 4.05.1938. Реабілітований 3.08.1956 трибуналом Київського військового округу. (П – 3695)

ПРАНИК ФЕДІР СЕМЕНОВИЧ, 1901 р.н., с.Шукайвода Христинівського району Черкаської області, українець, освіта 2 класи, проживав у с.Свірневе Голованівського району, бухгалтер

бурякорадгоспу, селянин-середняк. Заарештований 8.03.1933 Голованівським РВ ДПУ (агітація до зриву посівної кампанії). Голованівським РВ ДПУ 26.03.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2917)

ПРИБЛОДЮК ПЕТРО СИДОРОВИЧ, 1882 р.н., с.Перегонівка, українець, освіта початкова, без певних занять. У 1930 році розкуркулений, у січні 1932-го за несплату податків засуджений до 5 років неволі у концтаборі, відбув 3 роки. Вдруге заарештований 27.11.1937 Підвисоцьким РВ НКВС (контрреволюційна діяльність: "розповсюджував терористичні настрої і поразницькі тенденції: "Що, дочекались заможного життя від більшовиків? Тепер будете голодувати"; у 1934 році після вбивства Кірова казав односельцям: "Убили одного, уб'єм іще десяток, але побачите, що радянській владі прийде край"). Засуджений 4.12.1937 трійкою УНКВС Київської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах, 9.03.1938 засуджений трійкою УНКВС Київської області до розстрілу, вирок виконано 23.03.1938. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9414)

ПРИБОРЕНКО ІВАН АРХИПОВИЧ, 1921 р.н., с.Межирічка, українець, освіта середня (та дворічне Пензенське артилерійське училище, 1941), член ВКП(б) з березня 1943 року, військовослужбовець з 1939 року, заступник командира зі стройової частини 87-го окремого винищувального протитанкового артилерійського дивізіону, гвардії капітан. Заарештований 18.01.1945 відділом контррозвідки "Смерш" 81-ої гвардійської стрілецької дивізії ("10 січня 1945 року в м.Берт, Угорщина, в нетверезому стані по пам'яті написав на зворотньому боці мадярського календаря зміст листівки, які скидали німці з літака під Сталінградом: "Товариші червоноармійці! Проти чого ви воюєте? Для чого ви проливаєте кров? Киньте зброю в землю. Здавайтесь у полон"; вранці 11.01.1945 цієї записки не знайшов; 21.01.1945 від авторства відмовився; у березні-квітні було призначено графічну експетризу почерку Приборенка і парторга дивізіону старшого лейтенанта Михайла Редька; при обшуку вилучено два ордени Вітчизняної війни 1 і 2 ступенів та медаль "За оборону Сталінграда"). Відділом контррозвідки "Смерш" 7-ої гвардійської Армії 15.05.1945 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 5034)

ПРИТИКОВСЬКИЙ ОКСЕН ТИМОФІЙОВИЧ, 1883 р.н., с.Липовеньке, українець, освіта початкова, член колгоспу "Нове життя". Заарештований 1.04.1931 Голованівським райвідділом ДПУ (підозрювався у розстрілі червоних партизан у 1920 році – *див. Сергій Смолієвський*). Голованівським РВ ДПУ 29.04.1931 з-під варти звільнений, оскільки не зібрано достатнього матеріалу для притягнення його до відповідальності у якості звинувачуваного. (П – 7767)

ПРИТУЛЯК МИХАЙЛО АВТОНОМОВИЧ, 1889 р.н., с.Крутеньке, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 11.11.1929 Первомайським окрвідділом ДПУ ("з 1912 року служив у царській армії, дослужився до штабс-капітана, отримав звання дворянина, у громадянську війну служив у війську армії УНР; належав до гурту осіб, які не раз влаштовували нелегальні збори, де обговорювали кампанії радвлади – колективізація, землевпорядкування, контрактація, хлібозаготівля – і виробляли методи та способи їх зриву, далі свої рішення виносили на загальні сільські сходки, на яких провалювали заходи радянської влади, поширювали чутки про війну, недалекий крах радянського ладу"). Засуджений 30.01.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до розстрілу, дати виконання вироку в справі немає. Реабілітований 18.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10825)

ПРИТУЛЯК МИХАЙЛО ГРИГОРОВИЧ, 1899 р.н., с.Буди Ободівського (нині Тростянецького) району Вінницької області, українець, неписьменний, проживав у с.Ободівка, вантажник на Ємилівському бурякопункті Голованівського району. Заарештований 15.12.1937 Голованівським РВ НКВС (член контрреволюційної куркульської групи, антирадянська агітація). Засуджений 22.12.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 10.01.1938. Реабілітований 18.04.1959 Кіровоградським облсудом. (П – 4698)

ПРОКОПЕНКО ГРИГОРІЙ ІСАКОВИЧ, 1877 р.н., с.Молдавка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 9.09.1929 Первомайським окрвідділом ДПУ (контрреволюційні висловлювання проти заходів радянської влади на селі). Засуджений 4.11.1929 особливою нарадою при колегії ОДПУ до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 18.11.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 4144)

ПРОКОПЕНКО ІВАН ІВАНОВИЧ, 1877 р.н., с.Капітанка, українець, освіта початкова, хлібороб, церковний староста. У 1931 році за невиконання плану хлібозаготівлі був засуджений до 2 років 6 місяців

ув'язнення, відбув 10 місяців. Вдруге заарештований 1.12.1932 Голованівським РВ ДПУ (агітація проти колективізації та виконання хлібозаготівельних робіт). Засуджений 8.02.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у Казахстан. Реабілітований 16.12.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 6847)

ПРОШКОВСЬКИЙ ПЕТРО СТЕПАНОВИЧ, 1901 р.н., с.Тарія Келецької губернії (Польща), поляк, освіта середня, проживав у с.Наливайка Голованівського району, без певних занять. Заарештований 21.11.1932 Голованівським РВ ДПУ (антирадянська агітація проти колгоспного будівництва та хлібозаготівельних робіт). Засуджений 10.03.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років позбавлення права проживати у 12 населених пунктах з прикріпленням до визначеного місця проживання, з-під варти звільнений. Реабілітований 24.03.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 7191)

ПУГАЧ ДМИТРО ФЕДОСІЙОВИЧ, 1895 р.н., с.Ємилівка, українець, неписьменний, член колгоспу ім.Косіора. Заарештований 13.03.1938 Голованівським РВ НКВС ("учасник антирадянського повстання під керівництвом Максима Цимбала у 1919 році", "вів контрреволюційну агітацію серед колгоспників, за що був знятий з посади бригадира колгоспу, поширював провокаційні чутки про прийдешню війну, зміну влади, протидіяв виконанню господарчо-політичних кампаній на селі, реалізації позики і продажу лишків хліба державі"). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 29.04.1938. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9362)

ПУГАЧ КОРНІЙ АНДРІЙОВИЧ, 1899 р.н., с.Ємилівка, українець, освіта початкова, член колгоспу ім.Косіора. Заарештований 13.03.1938 Голованівським РВ НКВС ("учасник антирадянського повстання під керівництвом Максима Цимбала у 1919 році", "контрреволюційна агітація серед колгоспників"). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 7.06.1938. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Батько у 1930 році з усією родиною висланий за межі України. (П – 9362)

ПУГАЧ МАКСИМ САВОВИЧ, 1906 р.н., с.Ємилівка, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 15.04.1944 Голованівським РВ НКДБ (служив у поліції під час німецької окупації). Голованівським РВ НКДБ 22.06.1944 справу припинено, направлений в спецтабір НКВС для перевірки. (П – 3190)

ПУРМАЛЬ КАРЛ ДЕКЛОВИЧ, 1884 р.н., м.Лівінгоф (Латвія), латиш, освіта початкова, член ВКП(б) з 1905 року, проживав у смт Голованівськ, завідуючий пункту "Заготзерно". Заарештований 12.07.1938 Голованівським РВ НКВС ("у 1905 році за революційну діяльність був висланий у Сибір, де знаходився до 1922 року, у 1919-20 роках служив у колчаківській армії; учасник контрреволюційної латиської організації, агент розвідки з 1927 року, провадив націоналістичну агітацію, серед латиських біженців вів роботу за повернення їх із СРСР у Латвію"). Засуджений 23.09.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 1.10.1938. Реабілітований 26.11.1957 трибуналом Київського військового округу. (П – 4030)

ПУСТОВІТ ІВАН ПРОКОПОВИЧ, 1926 р.н., с.Клинове, росіянин, освіта 6 класів, столяр за фахом, у Червоній армії з жовтня 1947 року, проживав у м.Молотов (Росія), рядовий військової частини 15615. У травні 1946 року за "крадіжку 3 кілограмів цвяхів" був засуджений до 1 року неволі. Вдруге заарештований 23.03.1950 контррозвідкою МДБ військової частини 54733 (антирадянська діяльність: "в роки німецької окупації жив у Клиновому, в березні 1943-го вивезений до Німеччини, працював у господі німецького поміщика м.Гельмштедт, у квітні 1945-го звільнений американськими військами, переданий з американської зони у перевірочно-фільтраційний табір у м.Гольдберштадт, де збирав сільгоспурожай, а в м.Золдін працював на залізниці вантажником; пізньої осені 1945 року репатрійований у м.Орджонікідзе, де до середини травня працював на заводі "Електроцинк"; після в'язниці повернувся у липні 1947-го до Клинового, де працював секретарем сільради, у жовтні покликаний у Червону армію в м.Семипалатинськ, Казахстан; серед військовиків зводив наклепи на радянську дійсність, роботу в колгоспі та умови служби в армії, вихваляв життя в капіталістичних країнах; переповідав солдату Шевчуку зміст антирадянської передачі американської радіостанції: "Що за життя у колгоспника? з нього всі сили вичавлюють, та й ми тут наче покарання відбуваєм", "На трудодні люди в селах нічого не отримують; хоч хліба зібрано доволі, а куди він дівся?", "На Заході люди хоч і на буржуазію працюють, та живуть краще", "Солдатів змушують

виконувати норми виробітку, а якщо він кудись одлучився, то відразу оддають під трибунал, або відправляють у табір і змусять безплатно працювати на п'ятирічку, від яких толку для народу мало; а ось в іноземних арміях солдат у вільний час може піти всюди, куди йому хочеться"). Засуджений 3.07.1950 трибуналом військової частини 16058 до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням медалі "XXX років Радянської Армії і Флоту" та громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 15.04.1991 Головною військовою прокуратурою. (П – 12626)

ПШЕМІЛЬСЬКИЙ ВЕРЕМІЙ ГРИГОРОВИЧ, 1880 р.н., смт Голованівськ, українець, освіта початкова, проживав у м.Кіровограді, без певних занять. Заарештований 19.10.1936 Кіровським МВ НКВС ("член польської контрреволюційної диверсійно-повстанської організації, агітував проти колгоспного ладу, вихваляв умови життя у Німеччині та Японії"). Засуджений 17.01.1937 Одеським облсудом до 4 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 30.06.1993 Генеральною прокуратурою України. (П – 1253)

РАДЕЦЬКИЙ ІВАН ЯКОВИЧ, 1886 р.н., с.Степанівка Вороновицького (нині Вінницького) району Вінницької області, українець, освіта спеціальна-педагогічна, проживав у с.Березівка Грузької сільради Голованівського району, голова колгоспу "12 років Жовтня". Заарештований 4.07.1938 Голованівським РВ НКВС (контрреволюційна агітація). Кіровоградською облпрокуратурою 22.09.1938 справу припинено, з-під варти звільнений. Вдруге заарештований 18.04.1944 Голованівським РВ НКДБ ("працював під час німецької окупації старшиною райуправи, антирадянські висловлювання"). Голованівським РВ НКДБ 27.05.1944 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3018, 3093)

РАДЗІЄВСЬКИЙ ЯКІВ ВАСИЛЬОВИЧ, 1866 р.н., с.Новосілка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 6.04.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (антирадянська агітація). Первомайським окрвідділом ДПУ 16.04.1930 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 11003)

РАДУЖЕНКО МИКОЛА ПРОКОПОВИЧ, 1895 р.н., селище Голованівськ, українець, освіта початкова, проживав на х.Троянівка Рівненського (нині Новоукраїнського) району, член колгоспу ім.Тельмана. Заарештований 21.04.1938 Рівненським РВ НКВС (контрреволюційна агітація серед колгоспників проти колгоспного ладу, підписки на державну позику). Засуджений 9.05.1939 Кіровоградським облсудом до 2 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 27.02.1990 Верховним судом УРСР. (П – 11465)

РАЧКОВСЬКА МАРІЯ МИХАЙЛІВНА, 1897 р.н., смт Голованівськ, полька, освіта середня (гімназія), кравчиня. Заарештована 23.08.1937 Голованівським РВ НКВС (антирадянська діяльність: "активний член костельної ради римо-католицької польської релігійної громади, була секретарем і скарбником ради, виконувала найважливіші доручення ксьондза Івана Лаврецького, після його арешту листувалася з ним, збирала посилки і гроші для ув'язненого"). Засуджена 14.10.1937 НКВС і Прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 16.10.1937. Реабілітована 8.06.1963 Верховним судом УРСР. (П – 6886)

РАЧКОВСЬКИЙ МИХАЙЛО СЕМЕНОВИЧ, 1863 р.н., смт Рожище Волинської області, українець, освіта середня, проживав у смт Голованівськ, без певних занять. Заарештований 14.10.1937 Голованівським РВ НКВС (член контрреволюційної польської організації). Засуджений 16.01.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 28.12.1955 Верховним судом СРСР. (П – 3352)

РЕКЕЧИНСЬКИЙ КИРИЛО ІЛЛІЧ, 1900 р.н., с.Троянка, українець, освіта початкова, член колгоспу ім.Смеричанського. Заарештований 17.02.1938 Голованівським РВ НКВС (шпигунська діяльність на користь Фінляндії: "у 1921 році був учасником Кронштадського повстання, відступив у Фінляндію, повернувся у 1925 році додому: "Коли я від'їжджав від свого господаря Юго Каргі, то він попросив написати листа, у 1926 році я написав йому два листи, також отримав два від нього із Фінляндії – шпигунською діяльністю не займався, ніхто мене там нікуди не вербував"). Голованівською райпрокуратурою 15.04.1938 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2938)

РЕШЕТНЮК ВАСИЛЬ ФЕДОРОВИЧ, 1866 р.н., с.Новосілка, українець, освіта початкова, член колгоспу ім.Сталіна. Заарештований 13.03.1938 Голованівським РВ НКВС (зв'язок з польським консулом, контрреволюційна агітація). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 29.04.1938. Реабілітований 16.10.1956 Кіровоградським облсудом. (П – 3399)

РИБАК ЯКИМ АГАФОНОВИЧ, 1884 р.н., с.Давидівка Полонистської сільради Підвисоцького району, українець, освіта початкова, продавець у кооперації. У 1930 році розкуркулений. Заарештований 23.10.1937 Підвисоцьким РВ НКВС (антирадянська агітація проти колгоспного ладу, підписки на державну позику). Засуджений 5.11.1937 трійкою УНКВС Київської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 13.06.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. Брат Юхим, 53 роки, розкуркулений. (П – 1562)

РИБАКОВ МИХАЙЛО КОРНІЙОВИЧ, 1877 р.н., с.Новосілка, українець, освіта початкова, приватний підприємець. Заарештований 6.04.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (антирадянська агітація). Засуджений 12.05.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років заслання у північний край. Реабілітований 31.08.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11003)

РИБАЧОК ОНИСИМ МАРТИНОВИЧ, 1902 р.н., с.Перегонівка, українець, письменний, без певних занять, швець-чоботар. Заарештований 20.04.1928 Уманським окрвідділом ДПУ (підозрювався як член контрреволюційної організації, метою якої було здійснення диверсійних актів та повалення існуючого ладу). Уманським окрвідділом ДПУ 3.07.1928 справу припинено. (П – 3818)

РИМАР МИКИТА САВОВИЧ, 1893 р.н., с.Красногірка, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 15.03.1938 Голованівським РВ НКВС (член контрреволюційного угруповання, антирадянська діяльність). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 29.04.1938. Реабілітований 12.10.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3911)

РИМАР МИХАЙЛО ФЕДОРОВИЧ, 1910 р.н., с.Красногірка, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 10.07.1938 Голованівським РВ НКВС (контрреволюційна агітація проти колгоспного будівництва, виборів у Верховну Раду УРСР). Засуджений 18.11.1939 Одеським облсудом до 4 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 20.02.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13086)

РИСЮК ІВАН ФЕДОТОВИЧ, 1910 р.н., с.Грузьке, українець, освіта початкова, помічник рахівника колгоспу ім.Хатаєвича. Заарештований 28.07.1937 Голованівським РВ НКВС (антирадянська діяльність: "підтримував письмовий зв'язок із емігрантом у Польщу Іваном Панченком, заявляв, що за кордоном усе дешеве, селяни живуть добре, лиш в СРСР видумують усілякі податки і цим розоряють селян; тримав тісний зв'язок із керівником злочинного угруповання Титаренком та нелегальним злодієм-рецидивістом Коломійчуком"). Засуджений 1.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах, управлінням НКВС Одеської області 3.01.1940 міру покарання зменшено до 3 років неволі. Реабілітований 23.06.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 1651)

РІЖУНЕЦЬ ОЛЕКСІЙ ГРИГОРОВИЧ, 1875 р.н., с.Капітанка, українець, неписьменний, хлібороб. Заарештований 3.04.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (антирадянська агітація). Засуджений 5.05.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 4 років ув'язнення у концтаборі умовно. Реабілітований 20.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10871)

РОКОЧУК ГОРДІЙ ВАСИЛЬОВИЧ, 1886 р.н., с.Крутеньке, українець, освіта початкова, різнороб колгоспу, селянин-середняк. Заарештований 4.07.1938 Голованівським РВ НКВС (контрреволюційна агітація проти колгоспів). Кіровоградською облпрокуратурою 20.01.1940 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3007)

РОМАНЕНКО НІНА СВИРИДІВНА, 1922 р.н., с.Кривпуші (Молдова), циганка-сербіянка, неписьменна, без певних місця проживання та занять, веде кочівний спосіб життя. Заарештована 12.10.1937 Голованівським РВ НКВС (антирадянська агітація: "2 жовтня зайшла на територію Голованівської зразкової 10-річної школи, зустріла двох учительок, яким вихваляла фашистський лад у Польщі, ганила радянську владу, яка заарештувала 30.09.1937 її батька Свирида Федоровича, який разом із циганами Василем Сердюченком, що уже відсидів 10 років тюрми, та Іваном Медведенком напали на сторожа колгоспу "Вперед до науки" с.Олександрівки Шепилівської сільради Микиту Беззубого, зняли з нього чоботи й побили"). Голованівським РВ НКВС 8.11.1937 справу припинено через неповнолітній вік і відсутність складу злочину, з-під варти звільнена. (П – 1215)

РОМАНЮК АНДРІЙ ВАСИЛЬОВИЧ, 1918 р.н., с.Рилівка Березівського району Кам'янець-Подільської (нині Шепетівського Хмельницької) області, українець, освіта початкова, член ВЛКСМ з 1936 року, проживав у с.Троянка, голова Троянського сільського споживчого товариства. Заарештований

5.04.1945 Голованівським РВ НКДБ ("в роки німецької окупації працював завідувачем поштового відділення, завербований для таємної співпраці з німецькою жандармерією"). Засуджений 15.05.1945 трибуналом військ НКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Верховним судом СРСР 24.08.1945 справу припинено, виправданий ("постачав червоних партизанів медикаментами"), з-під варти звільнений 15.01.1946. (П – 2790)

РУДИЙ МИКИТА ІВАНОВИЧ, 1890 р.н., смт Голованівськ, українець, освіта початкова, виключений у 1929 році з кандидатів у члени ВКП(б), хлібороб, секретар сільради. Заарештований 8.02.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (антирадянська діяльність). Первомайським окрвідділом ДПУ 8.04.1930 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 10830)

РУДИЙ МИКОЛА АРХИПОВИЧ, 1895 р.н., смт Голованівськ, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 16.04.1944 Голованівським РВ НКДБ ("в роки німецької окупації служив у поліції, брав участь в розстрілах радянських партизанів"). Голованівським РВ НКДБ 17.06.1944 справу припинено, направлений в спецтабір НКВС для подальшої перевірки. (П – 3232)

РУДКОВСЬКИЙ ЛЕОНІД РОМАНОВИЧ, 1897 р.н., с.Васютинці Летичівського району (нині Барського Вінницької області), українець, освіта середня, проживав у смт Голованівськ, бухгалтер промартілі "Об'єднана праця". Заарештований 4.12.1932 Голованівським РВ ДПУ (підозрювався у проведенні антирадянської агітації). Одеським облвідділом ДПУ 28.03.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 6615)

РУДКОВСЬКИЙ ОЛЕКСАНДР АДАМОВИЧ, 1876 р.н., м.Летичів Подільської губернії (нині Хмельницької області), поляк, освіта початкова, проживав у с.Свірневе Голованівського району, завідувач економії. Заарештований 8.03.1929 Первомайським окрвідділом ДПУ ("до революції завідував маєтком поміщика Глінки, погано ставився до простого люду; будучи патріотом Польщі і ворогом радвлади, розповсюджував чутки про війну та загибель радянської влади, налаштовував людей проти євреїв"). Засуджений 31.05.1929 особливою нарадою при колегії ОДПУ до 3 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 19.11.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 4211)

РУМИК МАРКО ТРИФОНОВИЧ, 1915 р.н., с.Кутівка Голованівського району, українець, освіта початкова, у листопаді 1940 року переселився з групою селян у Алтайський край, звідки 22.06.1941 був мобілізований у Червону армію. У 1936 році за хуліганство був засуджений народним судом Тишківського району до 6 місяців примусової праці. Заарештований 30.09.1942 особливим відділом НКВС військової частини 8185 ("по дорозі на фронт у поїзді 21.09.1942 зізнався рядовому Дмитру Малишенку, що він уже воював на фінському фронті і тепер їхати на фронт страшнувато, разом вони вирішили не мовчати про негаразди їхнього армійського життя, "та й взагалі все, що пише радянська преса – суща брехня; ось мені особисто родичі з окупованих територій прислали листа: німці на окупованій території ставляться до полонених добре, відпускають додому, простому населенню живеться добре, а в нашій армії бійців погано забезпечують одягом і годують погано – чим так служити, то краще застрелитись"). Засуджений 6.11.1942 військовим трибуналом 91-ої окремої Сталінської стрілецької бригади до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Верховним судом СРСР 1.06.1943 справу припинено, особливим відділом 91-ої окремої стрілецької бригади 10.12.1942 з-під варти звільнений і відправлений на фронт. (П – 5650)

РУТКОВСЬКИЙ АДАМ МИХАЙЛОВИЧ, 1900 р.н., х.Хотень Плужанського району Вінницької (нині Ізяславського Хмельницької) області, поляк, освіта початкова, проживав на дачі "Олександрівка" Голованівського лісгоспу, відправник лісоматеріалів Савранського лісгоспу. Заарештований 27.05.1938 Голованівським РВ НКВС ("у 1921 році був емігрував у Польщу, у 1928-ому повернувся; вів антирадянську агітацію, дискредитовував національну політику, займався шпигунством на користь польської розвідки"). Одеським облсудом 24.01.1940 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 1358)

РУТКОВСЬКИЙ ЛЕОНІД РОМАНОВИЧ, 1897 р.н., м.Ковель Волинської області, українець, освіта середня, проживав у смт Голованівськ, бухгалтер. Заарештований 1.04.1931 Голованівським РВ ДПУ (антирадянська агітація). Голованівським РВ ДПУ 2.06.1931 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3084)

РЯБИЙ АНДРІЙ ОЛЕКСАНДРОВИЧ, 1890 р.н., с.Нивиці (Галичина, Польща – нині Радехівського району Львівської області), українець, освіта початкова, проживав у с.Перегонівка

Підвисоцького (нині Голованівського) району, конюх цукрового заводу. Заарештований 12.02.1938 Підвисоцьким РВ НКВС (шкідницька діяльність, член контрреволюційної організації). Підвисоцьким РВ НКВС 4.01.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 1404)

РЯБУШЕНКО ГАННА ОВСІЇВНА, 1912 р.н., с.Костянтинівка, українка, освіта початкова, проживала у с.Мала Помічна Новоукраїнського району, прибиральниця школи. Заарештована 11.07.1941 Новоукраїнським РВ НКВС (контрреволюційна агітація). Засуджена 19.09.1942 особливою нарадою НКВС СРСР до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах умовно, з-під варти звільнена. Реабілітована 28.04.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 157)

САВАРЕНЮК ІВАН НЕСТОРОВИЧ, 1877 р.н., с.Вербове, українець, освіта початкова, член колгоспу ім.Шевченка. У 1930 році розкуркулений. Заарештований 14.03.1938 Голованівським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність: "агітація проти підписки на державну позику, розповсюдження чуток про війну і поразку в ній СРСР"). Засуджений 31.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 5.04.1938. Реабілітований 24.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10442)

САВЕРЕНЮК ОДАРКА ВАСИЛІВНА, 1878 р.н., с.Вербове, українка, освіта початкова, без певних занять. Заарештована 23.04.1938 Голованівським РВ НКВС (член контрреволюційної організації). Засуджена 6.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 14.06.1938. Реабілітована 1.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10319)

САВКА ІВАН МИХАЙЛОВИЧ, 1898 р.н., с.Полонисте, українець, письменний, колгоспник. Заарештований 13.02.1938 Підвисоцьким РВ НКВС (належність до нелегальної організації, яка "у Тальнівському та Підвисоцькому районах готувала повстанські кадри до збройного виступу в момент іноземної інтервенції, а в мирний час для підривної шкідницької діяльності з метою руйнування політичної, економічної та оборонної могутності СРСР"). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Київської області до розстрілу, вирок виконано 4.05.1938. Реабілітований 3.08.1956 трибуналом Київського військового округу. (П – 3695)

САВЧУК ЗОТ АНАНІЙОВИЧ, 1888 р.н., с.Журавлинка, українець, письменний, селянин-хлібороб. Заарештований 25.01.1930 Голованівським РВ ДПУ (антирадянська агітація). Первомайським окрвідділом ДПУ 26.03.1930 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 6115)

САМБАЙ СЕМЕН ОЛЕКСІЙОВИЧ, 1886 р.н., с.Вербове, українець, освіта початкова, тесля колгоспу ім.Шевченка. У 1932 році розкуркулений. Заарештований 14.03.1938 Голованівським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність: "агітація проти підписки на державну позику, розповсюдження чуток про війну і поразку в ній СРСР"). Засуджений 31.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 5.04.1938. Реабілітований 24.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10442)

САМЕЛЮК МАКСИМ ОНОПРІЙОВИЧ, 1889 р.н., с.Свірневе, українець, освіта початкова, проживав у с.Любомирка Піщанобрідського (нині Добровеличківського) району, колгоспник. Заарештований 22.06.1936 Добровеличківським РВ НКВС (контрреволюційна агітація). Засуджений 29.09.1936 Одеським облсудом до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 19.10.1990 Верховним судом УРСР. (П – 12554)

СЕМЕНЕЦЬ ЗІНАЇДА РОДІОНІВНА, 1876 р.н., с.Крутеньке, українка, неписьменна, без певних занять. Заарештована 8.07.1938 Голованівським РВ НКВС (контрреволюційна агітація). Голованівським РВ НКВС 1.09.1938 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 3020)

СЕМКО ФЕДІР ОЛЕКСІЙОВИЧ, 1890 р.н., с.Нижній Струтинь Рожнятівського району Івано-Франківської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Перегонівка Голованівського району, машиніст локомобіля цукрового заводу. Заарештований 15.12.1937 Підвисоцьким РВ НКВС ("у 1919-20 роках служив у галицькому війську; контрреволюційна шпигунська діяльність"). Засуджений 16.01.1938 НКВС та Прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 13.02.1938. Реабілітований 21.08.1959 трибуналом Київського військового округу. (П – 4842)

СЕНЧЕНКО МЕФОДІЙ КАРПОВИЧ, 1889 р.н., с.Семидуби, українець, освіта початкова, колгоспник. У 1929 році за контрреволюційну діяльність був засуджений Первомайським судом до розстрілу, міру покарання замінено на 10 років неволі. Заарештований 12.10.1937 Голованівським РВ НКВС ("повернувшись із тюрми у 1933 році, продовжував вести контрреволюційну агітацію проти радянської влади та вождів партії; шкідницька діяльність: з вини Сенченка загинуло в колгоспі четверо

телят"). Засуджений 17.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 11.12.1937. Реабілітований 12.10.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12364)

СИРАЦЬКИЙ ТРОХИМ АВТОНОМОВИЧ, 1876 р.н., с.Перегонівка Підвисоцького (нині Голованівського) району, українець, освіта початкова, селянин-середняк, хлібороб. Заарештований 25.04.1928 Уманським окрвідділом ДПУ (підозрювався як член контрреволюційної організації, метою якої було здійснення диверсійних актів та повалення існуючого ладу). Уманським окрвідділом ДПУ 3.07.1928 справу припинено. Вдруге одноосібник був заарештований 30.11.1937 Підвисоцьким РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 4.12.1937 трійкою УНКВС Київської області до розстрілу, вирок виконано 23.03.1938. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 3818, 9401)

СИРАЦЬКИЙ ЯКИМ ТРОХИМОВИЧ, 1910 р.н., с.Перегонівка, освіта початкова, без певних занять, хлібороб, селянин-середняк. Заарештований 25.04.1928 Уманським окрвідділом ДПУ (підозрювався як член контрреволюційної організації). Уманським окрвідділом ДПУ 3.07.1928 справу припинено. (П – 3818)

СИЧУК ОКСЕНТ ЛАРІОНОВИЧ, 1862 р.н., с.Капітанка, українець, неписьменний, хлібороб. Заарештований 6.04.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (антирадянська агітація). Первомайським окрвідділом ДПУ 16.04.1930 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 10871)

СІКОРСЬКИЙ ДМИТРО ІВАНОВИЧ, 1899 р.н., с.Баранівці Самбірського району Львівської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Перегонівка Голованівського району, чорнороб цукрового заводу. Заарештований 12.02.1938 Підвисоцьким РВ НКВС (член контрреволюційно-повстанської організації, шкідництво). Засуджений 25.04.1938 трійкою УНКВС Київської області до розстрілу з конфіскацією майна, вирок виконано 28.05.1938. Реабілітований 11.04.1959 Кіровоградським облсудом. (П – 4691)

СКАЛИНСЬКИЙ ЙОСИП ОЛЕКСАНДРОВИЧ, 1892 р.н., с.Юридівка (приєднане до с.Межирічка), поляк, освіта початкова, проживав у м.Ульяновка, начальник постачання цукрозаводу. Заарештований 11.09.1937 Грушківським РВ НКВС (зв'язок з контрреволюційним елементом, антирадянська діяльність). Засуджений 28.10.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 15.01.1960 Верховним судом УРСР. (П – 5032)

СКИТЕЦЬКИЙ ІЛЛЯ МИКОЛАЙОВИЧ, 1908 р.н., с.Клинове, українець, освіта початкова, селянин-середняк, хлібороб. Заарештований 12.12.1932 Голованівським РВ ДПУ (підозрювався у терористичному акті під час виконання плану хлібозаготівлі – *див. Ригір Кравцан*). Голованівським РВ ДПУ 28.04.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2901)

СКИТЕЦЬКИЙ СЕМЕН МИКОЛАЙОВИЧ, 1905 р.н., с.Клинове, українець, освіта початкова, селянин-середняк, хлібороб-одноосібник. Заарештований 12.12.1932 Голованівським РВ ДПУ (підозрювався у терористичному акті під час виконання плану хлібозаготівлі – *див. Ригір Кравцан*). Голованівським РВ ДПУ 28.04.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2901)

СКОРОБРЮХ ЯВТУХ ПОРФИРОВИЧ, 1865 р.н., с.Капітанка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 3.04.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (антирадянська агітація). Первомайським окрвідділом ДПУ 16.04.1930 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 10871)

СКРИПАР АНТОН ТИТОВИЧ, 1889 р.н., с.Вербове, українець, освіта початкова, член артілі ім.Молотова. У 1933 році за антирадянську діяльність був засуджений до 8 років неволі. Вдруге заарештований 14.03.1938 Голованівським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність: "агітація проти підписки на державну позику, розповсюдження чуток про війну і поразку в ній СРСР"). Засуджений 31.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 5.04.1938. Реабілітований 24.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10442)

СКУЛЬБАЧЕВСЬКИЙ ДЕНИС МИХАЙЛОВИЧ, 1876 р.н., с.Білогородка Вінницької (нині Ізяславського району Хмельницької) області, поляк, освіта початкова, проживав у с.Перегонівка Підвисоцького (нині Голованівського) району, комірник цукрового заводу. Заарештований 24.11.1937 Підвисоцьким РВ НКВС (член польської контрреволюційної організації, антирадянська агітація, шкідництво). Засуджений 19.12.1937 НКВС і Прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 26.01.1938. Реабілітований 15.03.1958 Верховним судом УРСР. (П – 4575)

СКУЛЬБАШЕВСЬКИЙ ГРАЦІАН ВОЛОДИМИРОВИЧ, 1890 р.н., с.Білогородка Ізяславського району Вінницької (нині Хмельницької) області, поляк, освіта початкова, проживав у с.Перегонівка

Голованівського району, столяр-модельник цукрового заводу. Заарештований 24.11.1937 Підвисоцьким РВ НКВС (член польської контрреволюційної повстанської організації, шкідництво, антирадянська агітація). Засуджений 19.12.1937 НКВС і Прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 26.01.1938. Реабілітований 17.12.1958 Верховним судом УРСР. (П – 4623)

СЛИНЯВИЙ ГЕРАСИМ ІВАНОВИЧ, 1905 р.н., х.Олександрівка Шепилівської сільради, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 23.09.1929 Первомайським окрвідділом ДПУ (антирадянська агітація: "разом із Амвросієм Чернієнком, Григорієм Залозецьким і Кузьмою Вариводою виступають проти єдиного сільськогосподарського податку, хлібозаготівлі, зривають сільські сходки, поширюють провокаційні чутки про недалеке падіння радвлади"). Засуджений 15.12.1929 особливою нарадою при колегії ОДПУ до 3 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 11.05.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 4145)

СЛИНЯВЧУК ДЕНИС АРТЕМОВИЧ, 1899 р.н., с.Клинове, українець, освіта початкова, селянин-середняк, хлібороб, колгоспник. Заарештований 12.12.1932 Голованівським РВ ДПУ (підозрювався у терористичному акті під час виконання плану хлібозаготівлі – *див. Ригір Кравцан*). Голованівським РВ ДПУ 28.04.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2901)

СЛОБОДСЬКИЙ ПИЛИП ІВАНОВИЧ, 1888 р.н., с.Перегонівка, освіта початкова, без певних занять, селянин-бідняк, хлібороб. Заарештований 25.04.1928 Уманським окрвідділом ДПУ (підозрювався як член контрреволюційної організації). Уманським окрвідділом ДПУ 3.07.1928 справу припинено. (П – 3818)

СЛОН МИКИТА СИДОРОВИЧ, 1884 р.н., с.Станіславчик Первомайського району Миколаївської області, українець, неписьменний, проживав на ст.Ємилівка Голованівського району, колгоспник, робітник Ємилівського бурякопункту. Заарештований 15.12.1937 Голованівським РВ НКВС (член контрреволюційної куркульської групи, антирадянська агітація). Засуджений 22.12.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 20.01.1938. Реабілітований 18.04.1959 Кіровоградським облсудом. (П – 4698)

СЛЮСАРЕНКО ГНАТ ОМЕЛЯНОВИЧ, 1910 р.н., с.Перегонівка, освіта початкова, хлібороб, селянин-бідняк. Заарештований 23.04.1928 Уманським окрвідділом ДПУ (підозрювався як член контрреволюційної організації). Уманським окрвідділом ДПУ 3.07.1928 справу припинено. (П – 3818)

СЛЮСАРЕНКО КУПРІЯН ЄВМЕНОВИЧ, 1880 р.н., с.Перегонівка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 8.03.1937 Підвисоцьким РВ НКВС (контрреволюційна агітація). Засуджений 3.09.1937 трійкою УНКВС Київської області до розстрілу, вирок виконано 26.09.1937. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9867)

СЛЮСАРЕНКО МЕФОДІЙ ЯКОВИЧ, 1896 р.н., с.Перегонівка, українець, освіта 3 класи церковно-приходської школи, хлібороб. Заарештований 10.02.1930 Уманським окрвідділом ДПУ (антирадянська діяльність). Засуджений 7.05.1930 трійкою при колегії ДПУ до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах умовно. Реабілітований 19.01.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. Вдруге, працюючи ремонтним робітником залізниці, заарештований 28.08.1937 Підвисоцьким РВ НКВС (антирадянська діяльність: "у 1916-17 роках був у полоні в Німеччині, у 1919-ому служив 7 місяців у Таращанському полку Червоної армії, у 1920-ому разом з Петром Мокрим служив 3 тижні у повстанському загоні Дерещука; агітував проти колгоспного ладу, закликав колгоспників не виходити в поле, не збирати урожай, висловлював поразницькі настрої про неминучу загибель радянської влади і ліквідацію колгоспів"). Засуджений 27.11.1937 трійкою УНКВС Київської області до розстрілу, вирок виконано 15.12.1937. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 3638, 9445)

СЛЮСАРЕНКО ФОТІЙ УЛЯНОВИЧ, 1908 р.н., с.Перегонівка, освіта початкова, хлібороб, без певних занять, селянин-бідняк. Заарештований 23.04.1928 Уманським окрвідділом ДПУ (підозрювався як член контрреволюційної організації). Уманським окрвідділом ДПУ 3.07.1928 справу припинено. (П – 3818)

СМЕРТЕНЮК АРХИП КИРИЛОВИЧ, 1905 р.н., с.Межирічка, українець, освіта початкова, шофер колгоспу "Гігант". Заарештований 15.04.1944 Голованівським РВ НКДБ ("в роки німецької окупації служив сотником та допомагав збирати окупаційній владі сільськогосподарські продукти"). Голованівським РВ НКДБ 17.06.1944 справу припинено, направлений у спецтабір НКВС для подальшої перевірки. (П – 3229)

СМІЛЯНЕЦЬ ОВЕР'ЯН ІВАНОВИЧ, 1893 р.н., с.Перегонівка, українець, освіта 5 класів, колгоспник. Заарештований 7.06.1944 Підвисоцьким РВ НКДБ (антирадянська агітація, зрада в роки німецької окупації). Засуджений 28.09.1944 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 10 років ув'язнення з позбавленням громадянських прав на 5 років і конфіскацією майна. Реабілітований 21.08.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13547)

СМІЛЯНЕЦЬ ЯКІВ МЕРКУРІЙОВИЧ, 1884 р.н., с.Семидуби, українець, освіта початкова, проживав на х.Костянтинівка Голованівського району, хлібороб. Заарештований 17.10.1929 Первомайським окрвідділом ДПУ (антирадянська агітація проти хлібозаготівельних робіт). Засуджений 18.01.1930 особливою нарадою ОДПУ до 3 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 18.11.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 4119)

СМОЛІЄВСЬКИЙ СЕРГІЙ ЮХИМОВИЧ, 1883 р.н., с.Горлинка Богопільського району (нині Первомайського Миколаївської області), українець, освіта початкова, проживав у с.Липовеньке Голованівського району, член колгоспу "Нове життя". Заарештований 1.04.1931 Голованівським райвідділом ДПУ (підозрювався у розстрілі червоних партизан у 1920 році; версія подій Смолієвського: "У 1918 році я вернувся з флоту, де служив матросом, і взявся за справу встановлення радянської влади, але тут нагрянули гетьманці, згодом денікінці, я переховувався, а коли повернувся в село, то був призначений головою сільради; у 1920-ому, одразу по відходу денікінців у селі виникла ватага бандитів під керівництвом Трохима Погорелюка і Фадея Ковальчука; сільським міліціонером Іваном Запорожцем були заарештовані двоє з цієї ватаги, Пилип Заставнюк і Володимир Кремсал – за пограбування і підпал хати Германа Стесельбойма; довідавшись про арешт, інші бандити розбили волосний виконком, визволили арештованих, а замість них посадили, побивши, мене й Івана Запорожця; перегодом ми були звільнені міліцією, а бандити, за іншими даними червоні партизани, Погорелюк, Кремсал, Заставнюк, Ковальчук та інші розстріляні"). Голованівським РВ ДПУ 29.04.1931 з-під варти звільнений, оскільки не зібрано достатнього матеріалу для притягнення його до відповідальності у якості звинувачуваного. (П – 7767)

СМУТОК ДЕМИД ФЕДОРОВИЧ, 1910 р.н., с.Грузьке, українець, освіта початкова, член колгоспу ім.Леніна. У 1931 році був засуджений до 2 років неволі. Вдруге заарештований 2.11.1937 Голованівським РВ НКВС ("контрреволюційний настрій, брав участь у побитті бригадира колгоспу" – *див. Кузьма Порхун*). Засуджений 2.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 26.11.1937. Реабілітований 6.06.1964 Кіровоградським облсудом. (П – 7826)

СОБОЛЬ МИХАЙЛО КАЗИМИРОВИЧ, 1892 р.н., с.Гловинці Новогрудського району (Білорусія), білорус, письменний, проживав у с.Перегонівка Голованівського району, кагатник цукрового заводу. Заарештований 12.02.1938 Підвисоцьким РВ НКВС (належність до нелегальної організації, яка "у Тальнівському та Підвисоцькому районах готувала повстанські кадри до збройного виступу в момент іноземної інтервенції, а в мирний час для підривної шкідницької діяльності з метою руйнування політичної, економічної та оборонної могутності СРСР"). Засуджений трійкою УНКВС Київської області 20.04.1938 до розстрілу, вирок виконано 4.05.1938. Реабілітований 3.08.1956 трибуналом Київського військового округу. (П – 3695)

СОЛОГУБ ТЕОФАН ПЛАТОНОВИЧ, 1897 р.н., с. Журавлинка (інший варіант с.Орлове Новоархангельського району), українець, освіта 3 класи, проживав у с.Журавлинка Голованівського району, військовослужбовець, рядовий 1-го відділення 3-го взводу 377-го стрілецького полку 270-ої стрілецької дивізії. Заарештований 16.09.1941 особливим відділом НКВС 12-ї Армії ("в ніч з 8 на 9 вересня разом із вояками-земляками Дмитром Кохановським, Олексою Пасенком та братами Федором і Йваном Олексюками перейшов із зброєю в руках на бік ворога і здався в полон" – *див. Новоархангельський район, книга третя, і Некіровоградщина, книга п'ята*). Засуджений заочно 17.09.1941 військовим трибуналом 270-ої стрілецької дивізії до розстрілу. Верховним судом СРСР 25.06.1943 вирок відмінено за недоведеністю складу злочину. (П – 4905)

СОЛОНЕНКО ЛАВРІН ІВАНОВИЧ, 1900 р.н., с.Стриганці Бережницького повіту Станіславської (нині Івано-Франківського району) області, українець, письменний, проживав у с.Перегонівка Голованівського району, сторож цукрового заводу. Заарештований 12.02.1938 Підвисоцьким РВ НКВС (контрреволюційна діяльність: "з 1921 року залишився тут від розформованого Галицького полку, листувався з рідними, хвалився, що в Польщі люди добре живуть, що там є багато краму та взуття").

Засуджений 9.10.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 28.12.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3966)

СОРОКА МИХАЙЛО МИКОЛАЙОВИЧ, 1884 р.н., с.Великі Чорнокунці Гусятинського повіту (нині Тернопільська область), українець, освіта початкова, проживав у с.Свірневе Голованівського району, тесля. Заарештований 7.07.1938 Голованівським РВ НКВС (член контрреволюційної польської націоналістичної організації). Засуджений 3.10.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 13.10.1938. Реабілітований 1.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9651)

СОРОКОПУД ОЛЕКСІЙ ВАСИЛЬОВИЧ, 1891 р.н., ст.Ємилівка, українець, освіта початкова, вантажник залізничної станції. Голованівським райапаратом ДПУ 7.12.1933 заарештовувався в підозрі шпигунства на користь Румунії, Одеським облвідділом ДПУ 11.02.1934 справу припинено, з-під варти звільнений. Вдруге заарештований 21.08.1937 шляхово-транспортним відділом НКВС ст.Гайворон ("у 1918 році 2 тижні служив у петлюрівській армії; шпигунська і диверсійна діяльність на користь Румунії"). Засуджений 20.11.1937 особливою нарадою при НКВС СРСР до розстрілу, вирок виконано 2.12.1937. Реабілітований 6.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12004)

СОРОЧИНСЬКИЙ ЯКІВ ДМИТРОВИЧ, 1877 р.н., с.Грузьке, українець, освіта початкова, проживав у с.Тимофіївка Голованівського (нині Новоархангельського) району, хлібороб. Заарештований 24.10.1929 Первомайським окрвідділом ДПУ (контрреволюційна агітація проти радянської влади). Засуджений 24.01.1930 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 31.01.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 6016)

СОТНІЧЕНКО ІОЇЛЬ ГАВРИЛОВИЧ, 1872 р.н., с.Розкішне, українець, освіта початкова, мірошник, розкуркулений. Заарештований 7.04.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (антирадянська агітація проти колективізації та хлібозаготівельних робіт). Засуджений 28.04.1930 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 23.02.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 6020)

СТАДНИЦЬКИЙ ФІЛАТ ПАВЛОВИЧ, 1865(70) р.н., с.Новосілка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 6.04.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (антирадянська агітація). Первомайським окрвідділом ДПУ 16.04.1930 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 11003)

СТАНКЕВИЧ ЛЕОНІД КАЗИМИРОВИЧ, 1921 р.н., с.Троянка, українець, освіта 8 класів, проживав у м.Ленінграді (нині Санкт-Петербург, Росія), червоноармієць 682-го стрілецького полку 202-ої стрілецької дивізії. У 1940 році Одеським нарсудом був засуджений до 1 року 6 місяців ув'язнення у виправно-трудових таборах, вдруге засуджений у січні 1942 року Новосибірським військовим трибуналом до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах – присуд замінено відправкою на фронт. Втретє заарештований 20.03.1943 відділом УНКВС з охорони тилу Південно-Західного фронту (агент німецької розвідки). Засуджений 22.05.1943 особливою нарадою НКВС СРСР до розстрілу, вирок виконано 2.06.1943. Реабілітований 17.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11606)

СТАРЖИНСЬКА МАРІЯ ВОЙЦЕХІВНА, 1897 р.н., м.Первомайськ Миколаївської області, полька, освіта початкова, проживала у с.Юридівка (приєднане до с.Межирічки) Голованівського району, без певних занять. Заарештована 12.11.1937 Голованівським РВ НКВС (член контрреволюційної націоналістичної польської організації). Засуджена 10.01.1938 НКВС і Прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 29.01.1938. Реабілітована 28.12.1955 Верховним судом СРСР. (П – 3352)

СТАРЖИНСЬКИЙ СТАХ АНТОНОВИЧ, 1888 р.н., м.Тальне Київської (нині Черкаської) області, поляк, освіта початкова, проживав у с.Юридівка (приєднане до с.Межирічки) Голованівського району, заготівельник вторинної сировини. Заарештований 25.09.1937 Голованівським РВ НКВС (член польської контрреволюційної організації). Засуджений 10.01.1938 НКВС і Прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 29.01.1938. Реабілітований 28.12.1955 Верховним судом СРСР. (П – 3352)

СТАРОДУБОВСЬКА ОЛЬГА ГРИГОРІВНА, 1882 р.н., с.Ємилівка, українка, освіта початкова, проживала у с.Данилова Балка Ульяновського району, домогосподарка. Заарештована 1.04.1931 Грушківським РВ ДПУ ("брала участь у куркульській волинці весною 1930 року, за що була засуджена до 6 місяців примусової праці", "разом із братами Жученками, куркулем Йосипом Звенигородським та Оксаною Волошиною влаштовувала закриті збори, де обговорювалось: як влаштувати волинки й як вести агітацію серед селян: "Для чого тобі вступати в колгосп? весною буде інша влада і всю злидоту разом з

колгоспом розгонять"). Грушківським РВ ДПУ 18.07.1931 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 6716)

СТАХ ІВАН ЛУК'ЯНОВИЧ, 1877 р.н., с.Роздол, українець, неписьменний, член колгоспу ім.Кірова. Заарештований 12.10.1937 Голованівським РВ НКВС (антирадянська агітація серед колгоспників). Засуджений 27.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 12.06.1990 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 1618)

СТЕПАНКОВСЬКИЙ ПЕТРО МИХАЙЛОВИЧ, 1903 р.н., с.Свірневе, поляк, освіта початкова, проживав на ст.Люлинці Вінницької області, оглядач вагонів ст.Холоневська. Заарештований 17.09.1937 шляхово-транспортним відділом НКВС ст.Гайворон (шкідництво, антирадянська агітація). Засуджений 20.11.1937 трійкою НКВС і Прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 26.11.1937. Реабілітований 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11614)

СТЕПАНЮК ДЕМИД ЛАЗАРОВИЧ, 1904 р.н., с.Перегонівка, українець, освіта початкова, робітник радгоспу ім.Карла Маркса. Заарештований 27.11.1937 Підвисоцьким РВ НКВС ("вів антирадянську агітацію проти колгоспного ладу, залякував селян ліквідацією колгоспів, погрожував розправою комуністам при зміні влади, образливо відгукувався про наркома оборони Ворошилова"). Засуджений 4.12.1937 трійкою УНКВС Київської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 17.12.1966 Кіровоградським облсудом. Батько Лазар у 1931 році за несплату податків розкуркулений. (П – 8083)

СТЕПАНЮК ПАРАСКА КЛИМІВНА, 1905 р.н., с.Надеждівка, українка, неписьменна, колгоспниця. Заарештована 1.12.1949 Голованівським РВ МДБ (ворожі настрої проти радянської влади). Засуджена 23.02.1950 Одеським облсудом до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітована 29.05.1992 Генеральною прокуратурою України. (П – 13319)

СТЕЦЕНКО ВАСИЛЬ РОМАНОВИЧ, 1896 р.н., м.Суми, українець, освіта середня, член ВКП(б) до 1938 року, проживав у с.Перегонівка Підвисоцького (нині Голованівського) району, механік цукрового заводу. Заарештований 30.03.1938 Підвисоцьким РВ НКВС (член контрреволюційної повстанської організації, шкідництво). Засуджений 25.04.1938 трійкою УНКВС Київської області до розстрілу з конфіскацією майна, вирок виконано 28.05.1938. Реабілітований 11.04.1959 Кіровоградським облсудом. (П – 4691)

СУДЗИЛОВСЬКИЙ ПЕТРО ІВАНОВИЧ, 1886 р.н., с.Райгород Кам'янського району Черкаської області, поляк, освіта середня технічна, проживав у с.Перегонівка Підвисоцького (нині Голованівського) району, помічник головного інженера цукрового заводу. Заарештований 12.02.1938 Уманським МВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 3.10.1938 трійкою УНКВС Київської області до розстрілу, вирок виконано 13.10.1938. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9936)

СУЗОВ АНДРІЙ ВАСИЛЬОВИЧ, 1888 р.н., с.Василівка Вовчанського району Харківської області, українець, освіта початкова, член ВКП(б) у 1925-34 роках, проживав на ст.Ємилівка Голованівського району, заготовач заготконтори. Заарештований 23.08.1937 Голованівським РВ НКВС ("після виключення з партії приїхав у Голованівський район, вступив у колгосп ім.Сталіна, але як антирадянську особу з колгоспу його виключили, оскільки висловлювався про неминучість загибелі колгоспного ладу, провадив націоналістичну агітацію, вихваляв культуру і порядки фашистської Польщі"). Засуджений 10.01.1938 НКВС і Прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 22.01.1938. Реабілітований 16.01.1989 (1.06.1989) Верховною Радою СРСР. (П – 11590)

СУРЖИНСЬКИЙ ХАРЛАМП ЮХИМОВИЧ, 1879 р.н., с.Молдовка Кам'янець-Подільської губернії (нині Голованівського району), українець, освіта початкова, проживав на хуторі Долинському Устинівського району, хлібороб. Заарештований 21.02.1930 Зінов'євським окрвідділом ДПУ (антирадянська агітація: "куркуль, в минулому мав 300 десятин землі власної і 40 орендованої; закликав селян багато не сіяти, бо все одно заберуть – а тільки для себе", "на хуторі Долинському Сонцевської сільради у 1928-29 роках куркулі налаштовували селян проти самообкладання і хлібозаготівлі; з осені 1929-го, коли почалась антикуркульська кампанія і їх стали виганяти з хат, вони гуртуються, обговорюють свою подальшу долю; вночі з 11 на 12 лютого 1930 року в хаті Дмитра Яцушка куркулі придумали провокаційну версію: наступають денікінці, білі перейшли китайський кордон, треба бути напоготові, а

виселення куркулів у Сибір пов'язане з відступом більшовиків з України"). Засуджений 14.05.1930 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 20.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10872)

СУХАР КСЕНІЯ АНДРІЇВНА, 1921 р.н., с.Кленове, українка, освіта середня (Уманська медична школа), член ВЛКСМ з 1938 року, проживала у с.Ризине Букського району Київської (нині Звенигородського Черкаської) області, акушерка, завідувач пологового будинку. Заарештована 11.07.1941 Голованівським РВ НКВС ("приїхавши в рідне село, поширювала чутки про те, що маршал СРСР Тимошенко і секретар ЦК ВКП(б) тов.Хрущов є зрадниками Батьківщини"). Засуджена 24.07.1941 трибуналом військ НКВС Одеської області до 7 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки і конфіскацією майна. Верховним судом СРСР 8.05.1945 міру покарання зменшено до 3,5 років неволі, 3.07.1945 з-під варти звільнена. Реабілітована 25.08.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13956)

СУШИНСЬКИЙ ГЕРАРД ІВАНОВИЧ, 1881 р.н., с.Новосілка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 6.04.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (антирадянська агітація). Засуджений 12.05.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років заслання у північний край. Реабілітований 31.08.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11003)

СХОДЗИНСЬКИЙ ЙОСИП СТАНІСЛАВОВИЧ, 1890 р.н., с.Свірневе, поляк, освіта початкова, проживав у с.Мощене Гайворонського району, член колгоспу ім.Сталіна. У 1931 році розкуркулений за невиконання твердих завдань хлібоздачі, висланий з України на північ, звідки утік. Вдруге заарештований 27.04.1938 Гайворонським РВ НКВС ("член контрреволюційного угруповання-секти "червонодраконівців", які агітують селян виходити з колгоспів, розповсюджують чутки про загибель радвлади, зводять наклепи на партію"). Засуджений 6.05.1938 Гайворонським РВ НКВС до розстрілу, вирок виконано 17.06.1938. Реабілітований 25.01.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4042)

ТАЛЕР ЛАЗАР ВАСИЛЬОВИЧ, 1862 р.н., с.Молдавка, українець, освіта початкова, дяк. Заарештований 1.04.1931 Голованівським РВ ДПУ ("учасник антирадянського повстання, вів контрреволюційну агітацію" – *див. Василь Мороз*). Засуджений 30.11.1931 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у концтаборі умовно. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10152)

ТАЛЕР ПРОКІП ОНИКІЙОВИЧ, 1884 р.н., с.Молдавка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 1.04.1931 Голованівським РВ ДПУ ("учасник антирадянського повстання, вів контрреволюційну агітацію" – *див. Василь Мороз*). Засуджений 30.11.1931 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у концтаборі умовно. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10152)

ТАРАНЮК ЙОСИП ПАНАСОВИЧ, 1902 р.н., с.Молдавка, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 15.04.1944 Голованівським РВ НКДБ ("під час німецької окупації служив у поліції"). Голованівським РВ НКДБ 21.06.1944 справу припинено, направлений через районний військкомат у спецтабір для подальшої фільтрації. (П – 1227)

ТАТУНИК МИКОЛА ПИЛИПОВИЧ, 1913 р.н., с.Краснопілля, українець, освіта 2 класи, червоноармієць 343-го стрілецького полку 129-ї стрілецької дивізії. У 1934 році народним судом Голованівського району за хуліганство був засуджений до 10 місяців примусової праці, у 1936-ому народним судом Грузинської РСР за хуліганство засуджений до 2 років неволі, покарання відбув. Втретє заарештований 12.04.1942 особливим відділом НКВС Подольського табору спецпризначення ("здався у полон німцям, разом з німцями у якості перекладача їздив селами Ладиженського району, грабував місцеве населення, вимагав продуктів"). Особливим відділом НКВС Подольського табору спецпризначення 20.05.1942 справу припинено, з-під варти звільнений і направлений у райвійськкомат. (П – 4669)

ТАЦІЄНКО ОЛЕКСА ТЕРЕНТІЙОВИЧ, 1900 р.н., с.Межирічка, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 15.04.1944 Голованівським РВ НКДБ (зрадницька діяльність в роки німецької окупації). Голованівським РВ НКДБ 17.06.1944 справу припинено, направлений в спецтабір НКВС для перевірки. (П – 3192)

ТЕРНОВСЬКИЙ ВОЛОДИМИР ІСАКОВИЧ, 1921 р.н., смт Голованівськ, єврей, освіта середня, проживав на ст.Бистряги Горьківської залізниці Кіровської області (Росія), військовослужбовець

спецшпиталю №1773. Заарештований 15.06.1943 оперуповноваженим спецтабору №1773 (полон, агент німецької розвідки). Засуджений 26.02.1944 особливою нарадою НКВС СРСР до 5 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 22.01.1959 трибуналом Уральського військового округу. (П – 5783)

ТЕРСЬКА НАСТЯ ЙОСИПІВНА, 1892 р.н., с.Липовеньке, українка, освіта початкова, селянка-біднячка, колгоспниця. Заарештована 21.10.1937 Голованівським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність, зв'язок з родичами, що проживають в Польщі). Управлінням держбезпеки УНКВС Одеської області 13.02.1938 справу припинено, з-під варти звільнена. (П – 2960)

ТЕРСЬКИЙ ПЕТРО МИХАЙЛОВИЧ, 1887 р.н., с.Білі Ослави Надвірнянського району Івано-Франківської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Липовеньке Голованівського району, член колгоспу "Нове життя". Заарештований 2.09.1937 Голованівським РВ НКВС (агітація проти заходів радянської влади на селі). Засуджений 4.10.1937 особливою нарадою НКВС і Прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 19.10.1937. Реабілітований 13.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11527)

ТЕРТИЧНИЙ ТИМІШ КЛИМОВИЧ, 1899 р.н., с.Клинове, українець, освіта початкова, селянин-середняк, хлібороб-одноосібник. Заарештований 12.12.1932 Голованівським РВ ДПУ (підозрювався у терористичному акті під час виконання плану хлібозаготівлі – *див. Ригір Кравцан*). Голованівською дільничною райпрокуратурою 20.12.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. Вдруге заарештований 29.10.1937 Голованівським РВ НКВС ("належав до гурту селян Клинового, які збирались у хаті колишнього дяка Тимоша Тертичного і обговорювали, як би вернути церкву релігійній громаді, яку радвлада закрила у 1935 році, збирали гроші для поїздки виборних делегатів-ходаків у Київ для розв'язання церковної проблеми"). Засуджений 17.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 17.11.1937. Реабілітований 14.03.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 2901, 10382)

ТИМАНОВСЬКИЙ ГРИГОРІЙ ПРОКОПОВИЧ, 1885 р.н., с.Дубинове Кривоозерського (нині Савранського) району Одеської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Новосілка Голованівського району, хлібороб. Заарештований 23.09.1929 Первомайським окрвідділом ДПУ (агітація, спрямована на зрив плану хлібозаготівель та інших заходів радянської влади). Засуджений 15.12.1929 особливою нарадою при колегії ОДПУ до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 4.02.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 4276)

ТИМАНОВСЬКИЙ ФІЛАТ МИКОЛАЙОВИЧ, 1891 р.н., с.Новосілка, українець, неписьменний, колгоспник. Заарештований 23.10.1930 Уманським райвідділом ДПУ (контрреволюційна агітація та пропаганда: "до революції мав 75 десятин землі і 8 десятин лісу, експлуатував трудящих, застрелив свого батрака; у 1919 році був у повстанському загоні Заболотного, здійснював нальоти у Балтському та Первомайському округах; як учасник підпільної контрреволюційної організації разом із родичами Філатом Стадницьким і Григором Тимановським був засуджений до 3 років неволі, але від покарання втік, переховувався; відмовився від виконання плану державної хлібоздачі, давав хабарі голові хлібозаготовчої комісії Федору Кучерявому, лишки хліба возив на ринки і продавав за спекулятивними цінами; у 1930 році брав участь у масових волинках, закликав селян довколишніх сіл до повстання проти радянської влади"). Засуджений 2.01.1931 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 17.08.1990 Кіровоградською обласною прокуратурою. (П – 4311)

ТИТІЄВСЬКИЙ ІВАН СЕМЕНОВИЧ, 1877 р.н., смт Голованівськ, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 30.01.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (контрреволюційна діяльність проти радянської влади). Засуджений 10.05.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років ув'язнення у концтаборах. Реабілітований 20.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10830)

ТИТОМИР ЯКІВ ТИТОВИЧ, 1899 р.н., с.Пушкове, українець, освіта початкова, кандидат в члени ВКП(б) у 1932-34 роках, бригадир колгоспу "Комунар". Заарештований 21.09.1937 Голованівським РВ НКВС ("у 1918 році 3 місяці служив у війську армії УНР; член контрреволюційної групи, шкідницька діяльність: пошкодив 125 гектарів посіву цукрових буряків та інших ярих культур"). Засуджений 27.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 3.08.1956 трибуналом Київського військового округу. (П – 3513)

ТИХОВСЬКИЙ РОМАН ФЕДОРОВИЧ, 1884 р.н., с.Красногірка, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 15.03.1938 Голованівським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 29.04.1938. Реабілітований 12.10.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3911)

ТКАЧ ВАСИЛЬ ОМЕЛЯНОВИЧ, 1875 р.н., с.Крутеньке, українець, освіта початкова, член колгоспу "По шляху Леніна". Заарештований 27.06.1938 Голованівським РВ НКВС (контрреволюційна агітація проти заходів партії та уряду). Голованівським РВ НКВС 4.12.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3021)

ТКАЧ ІЛЛЯ ОНУФРІЙОВИЧ, 1875 р.н., с.Курники-Шляхтинецькі Тернопільського повіту (нині с.Курники Тернопільських району й області), українець, освіта початкова, проживав у с.Новосілка Голованівського району, тесля колгоспу ім.Сталіна. Заарештований 1.12.1937 Голованівським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність: "на східну Україну потрапив у 1919 році, в 1920-ому з метою виїзду в Польщу відвідував польського консула – на слідстві заявив, що й тепер радий би був повернутись на батьківщину через погане життя в СРСР; підтримував зв'язок із куркульським угрупованням Калиновського, вихваляв фашистський лад і порядки в Польщі"). Засуджений 5.12.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 13.12.1937. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9563)

ТКАЧУК АНТОН ІВАНОВИЧ, 1868 р.н., с.Свірневе, українець, неписьменний, хлібороб, робітник бурякорадгоспу. У 1931 році розкуркулений. Заарештований 9.03.1933 Голованівським РВ ДПУ (антирадянська агітація). Голованівським РВ ДПУ 26.03.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 1264)

ТКАЧУК АНТОНІНА ЛУК'ЯНІВНА, 1897 р.н., с.Грузьке, українка, освіта початкова, селянка-середнячка, хлібороб-одноосібниця. Заарештована 2.11.1937 Голованівським РВ НКВС (член контрреволюційної групи, розповсюдження листівок, антирадянська агітація). Засуджена 3.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув'язнення в концтаборах. Реабілітована 7.07.1989 Кіровоградським обласним прокурором. (П – 10224)

ТКАЧУК КИЛИНА ФЕДОСІЇВНА, 1904 р.н., с.Семидуби, українка, освіта початкова, член колгоспу "Нове життя". Заарештована 16.10.1947 Голованівським РВ МДБ ("у лютому 1942 року на ґрунті ревнощів до свого чоловіка пішла до старости села Віктора Климова й заявила, що чоловік дружить із військовополоненим на ім'я Микола, влаштовує з ним пиятики й розважається з іншими жінками, і що Микола погрожував їй вбивством із пістолета; Миколу Степановича Абесадзе, радянського військовополоненого, члена ВКП(б), німці розстріляли, згодом усіх полонених, які переховувались у Семидубах, заарештували й вислали в концтабір"). Засуджена 13.01.1948 трибуналом військ МВС Одеської області до 10 років ув'язнення з позбавленням громадянських прав на 5 років і конфіскацією майна. Реабілітована 14.09.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 14042)

ТКАЧУК МАРКО ГРИГОРОВИЧ, 1890 р.н., с.Грузьке, українець, освіта середня, хлібороб. Заарештований 14.10.1929 Первомайським окрвідділом ДПУ (антирадянська діяльність: "в роки громадянської війни брав участь у повстанському загоні Бабія, у 1920-ому під його керівництвом були вчинені напади на волосний виконком, убитий голова виконкому, агітував за самостійну Україну; нині висловлює думку, що на випадок війни він знову створить банду, аби скинути більшовиків, і що треба підтримувати петлюрівців за кордоном, вони згодом повернуться в Україну"). Засуджений 18.01.1930 колегією ОДПУ до розстрілу, вирок виконано 7.02.1930. Реабілітований 20.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10878)

ТКАЧУК ПАВЛО ПЕТРОВИЧ, 1902 р.н., с.Молдавка, українець, освіта початкова, член колгоспу "Хвиля революції". Заарештований 15.04.1944 Голованівським РВ НКДБ ("в роки німецької окупації служив у поліції, брав участь в арештах радянських громадян"). Голованівським РВ НКДБ 20.06.1944 справу припинено, направлений через районний військкомат у спецтабір НКВС для подальшої перевірки. (П – 3233)

ТКАЧУК ПАРАСКА АНДРІЇВНА, 1898 р.н., с.Грузьке, українка, освіта початкова, без певних занять. Заарештована 1.11.1937 Голованівським РВ НКВС ("член контрреволюційного угруповання, надавала свою хату для зібрань і молитов, розповсюджувала антирадянського змісту листівки, під час

слідства категорично відмовилась назвати осіб, які писали й поширювали листівки"). Засуджена 3.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення. Звільненна 1.11.1947 із Каргопольлагу. Реабілітована 7.07.1989 Кіровоградським обласним прокурором. Вдруге заарештована 31.03.1950 Голованівським РВ МДБ ("повернувшись із таборів у 1947 році, підтримувала зв'язки із однодумцями, вороже ставилась до заходів партії й уряду; у березні 1950 року перед виборами у Верховну Раду СРСР агітувала проти колгоспів, зводила наклепи на компартію, виправдовувала агресивні дії фашистів в період війни, на допитах вимовляла лиш одне слово: "Грішно!"; при обшуку не виявлено нічого, окрім псалтиря і часослова"). Згідно з висновком судово-психіатричної експертизи від 30.05.1950 "визнана неосудною, а тому підпадає під застосування до неї примусового лікування з ізоляцією в спецпсихустанові". Засуджена 24.06.1950 Одеським обласним судом до примусового лікування у спеціальній психіатричній лікарні м.Казань (Татарія, Росія) до виздоровлення. Одеським обласним судом 18.05.1955 примусове лікування замінене на лікування у психіатричній лікарні на загальних підставах, з-під варти звільнена. (П – 10224, 6735)

ТОВКИС ДОРОШ ОКСЕНТОВИЧ, 1906 р.н., с.Вербове, українець, освіта 2 класи, без певних занять. Заарештований 15.04.1944 Голованівським РВ НКДБ ("в роки війни працював старостою села, мав співробітництво з німецькою окупаційною владою"). Голованівським РВ НКДБ 19.07.1944 справу припинено, направлений через районний військкомат у спецтабір НКВС для фільтрації. (П – 3235)

ТОДОРОВСЬКИЙ ПАВЛО ОСТАПОВИЧ, 1865 р.н., с.Молдавка, українець, неписьменний, хлібороб. Заарештований 1.04.1931 Голованівським РВ ДПУ ("учасник антирадянського повстання в роки громадянської війни; розповсюджував контрреволюційні чутки" – *див. Василь Мороз*). Засуджений 30.11.1931 трійкою ДПУ до 3 років ув'язнення у концтаборі умовно. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10152)

ТОЙ ДМИТРО КЛИМОВИЧ, 1871 р.н., с.Журавлинка, українець, освіта початкова, член колгоспу "Друга п'ятирічка". У 1931 році розкуркулений. Заарештований 25.04.1938 Голованівським РВ НКВС (член контрреволюційної повстанської групи, антирадянська агітація – *див. Михайло Грабовський*). Засуджений 6.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 31.05.1938. Реабілітований 13.09.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4546)

ТОМАШЕВСЬКА АГНЕСА ЙОСИПІВНА, 1872 р.н., с.Імбар'я Тельшяйського району (Литва), литовка, освіта початкова, проживала у смт Голованівськ, без певних занять. Заарештована 12.10.1937 Голованівським РВ НКВС (член польської контрреволюційної організації). Засуджена 10.01.1938 НКВС і Прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 29.01.1938. Реабілітована 28.12.1955 Верховним судом СРСР. (П – 3352)

ТОМАШЕВСЬКА УЛЯНА ТЕРЕНТІЇВНА, 1897 р.н., с.Грузьке, українка, освіта початкова, без певних занять. Заарештована 2.11.1937 Голованівським РВ НКВС (член контрреволюційної групи, розповсюдження контрреволюційних листівок, антирадянська агітація). Засуджена 3.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 7.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10224)

ТОМЧЕНКО ІВАН ЯКОВИЧ, 1907 р.н., с.Перегонівка Підвисоцького району, освіта початкова, селянин-середняк. Заарештований 24.04.1928 Уманським окрвідділом ДПУ (підозрювався як член контрреволюційної диверсійної організації у шпигунстві на користь Польщі). Уманським окрвідділом ДПУ 3.07.1928 справу припинено, з-під варти звільнений. Вдруге, маючи неповну середню освіту і працюючи робітником маслозаводу, заарештований 8.07.1937 Підвисоцьким РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 3.09.1937 трійкою при Київському облуправлінні НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 2.08.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 3818, 4426)

ТОМЧЕНКО СИЛЬВЕСТР АНДРІЙОВИЧ, 1905 р.н., с.Перегонівка, освіта початкова, селянин-бідняк. Заарештований 24.04.1928 Уманським окрвідділом ДПУ (підозрювався як член контрреволюційної диверсійної організації у шпигунстві на користь Польщі). Уманським окрвідділом ДПУ 3.07.1928 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 3818)

ТОПОЛЬНИК ГРИГОРИЙ МАКАРОВИЧ, 1889 р.н., с.Липовеньке, українець, освіта початкова, рахівник колгоспу "Нове життя". У 1931 році розкуркулений. Заарештований 18.02.1938 Голованівським РВ НКВС (контрреволюційна агітація, шкідництво). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської

області до розстрілу, вирок виконано 29.04.1938. Реабілітований 10.08.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12425)

ТОЧЕНЮК ПОРФИР КОСТЯНТИНОВИЧ, 1875 р.н., с.Ємилівка, українець, неписьменний, хлібороб-середняк. Заарештований 1.04.1931 Голованівським райапаратом ДПУ ("весною 1930 року під час колективізації Порфир Точенюк, Павло Цегельник, Тиміш Новосад і керівниця антирадянським повстанням церковниця Марина Пугач організували жінок поширювати чутки про близьку загибель радвлади, в селі почалися масові хвилювання, побиття активістів, повністю були розвалені колективи й зірвана посівна кампанія – коли приїхали в село представники районної влади, довкруг зібралась юрба і стала вимагати відкриття церкви й відновлення старих порядків, самовільно була відкрита церква й населення займалось виключно хресною ходою; взимку 1931 року Точенюк, Цегельник і Новосад агітували не вступати в колективи, не виконувати завдань влади, нині вони гуртують народ до волинок, поширюють чутки, що оголошена війна й по інших селах люди вже почали повстання"). Засуджений 30.11.1931 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у концтаборі умовно, з-під варти звільнений. Реабілітований 25.04.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 7457)

ТРЕТЯК ПОРФИР ПРОКОПОВИЧ, 1892 р.н., с.Абазівка Арбузинського району Миколаївської області (інший варіант с.Новопавлівка Голованівського району), українець, освіта початкова, проживав у с.Добротимофіївка Добровеличківського району, хлібороб-середняк. У 1930 році розкуркулений. Заарештований 25.03.1931 Добровеличківським РВ ДПУ ("в роки громадянської війни був близько знайомий з отаманами куркульсько-петлюрівського повстання Карпом, висланий, і Охрімом, розстріляний, Шевченками; у 1930 році агітував проти хлібозаготівельних робіт, погрожував активістам села розправою"). Добровеличківським РВ ДПУ 30.05.1931 справу припинено, звинуваченого внесено до списків на виселення разом із родиною. Реабілітований 28.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11084)

ТРІЩИНСЬКИЙ ВАСИЛЬ САМІЙЛОВИЧ, 1912 р.н., с.Роздол, українець, освіта середня технічна (Гніванський хімічний технікум, 1932), член ВЛКСМ, проживав у с.Межирічка Голованівського району, змінний хімік спиртзаводу. Заарештований 27.07.1937 Голованівським РВ НКВС ("Вірші контрреволюційного характеру я почав писати у кінці 1931 року – зображав у згущених фарбах тимчасові продовольчі труднощі на селі, це були і мої власні настрої, і настрої частини студентства, а згодом і вчительства; весною 1932-го за вірші мене виключили з комсомолу і Смілянського технікуму; в кінці 1933-го учительською конференцією я був знятий з роботи учителя в с.Орлове Голованівського району, а в 1936-ому знову вчительська конференція виключила мене із членства Спілки й зняла з роботи вчителя у селі Роздол – за вірші й анекдот контрреволюційного змісту; при обшуку вилучені вірші на окремих аркушах і в зошитах: "Ідилія", "Сталь", чотирирядкова строфа про свободу слова з наклепом на сталінську Конституцію" – із свідчень на допитах). Засуджений 1.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. З-під варти Вятлагу звільнений 27.07.1945, інвалід 2-ої групи. Реабілітований 18.06.1960 Кіровоградським облсудом. (П – 5223)

ТРУБИЦЬКИЙ ПИЛИП ПОМПЕЙОВИЧ, 1888 р.н., с.Молдавка, українець, неписьменний, хлібороб. Заарештований 1.04.1931 Голованівським РВ ДПУ ("учасник антирадянського повстання, вів контрреволюційну агітацію" – *див. Василь Мороз*). Засуджений 30.11.1931 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у концтаборі умовно. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10152)

ТУЗ ЮХИМ ПАВЛОВИЧ, 1888 р.н., с.Вербове, українець, освіта початкова, член колгоспу ім.Шевченка. У 1932 році за невиконання держзобов'язань і контрреволюційну діяльність був засуджений до 3 років неволі. Вдруге заарештований 15.03.1938 Голованівським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність: "агітація проти підписки на державну позику, розповсюдження чуток про війну і поразку в ній СРСР"). Засуджений 31.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 5.04.1938. Реабілітований 24.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П –10442)

ТУСЕВИЧ ІВАН ІСАФАТОВИЧ, 1886 р.н., с.Тудорковичі Сокальского повіту (Галичина), українець, неписьменний, проживав у с.Крутенькому Голованівського району з 1923 року, член колгоспу "По шляху Леніна". Заарештований 26.10.1937 Голованівським РВ НКВС (антирадянська діяльність: "з 1914 року воював у австрійській армії, потрапив у російський полон, у 1917-ому воював у німецькій

армії, потрапив у італійський полон, у 1919-ому воював у Червоній армії, Галицький стрілецький полк, служив до 1921 року; разом із Венедиктом Горохівським та Семеном Гундером зводять наклепи на життя трудящих в СРСР, вихваляють польські порядки і рівень життя тамтешніх селян"). Засуджений 20.01.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років неволі, рішення засудженому "не оголошувалось, отже втратило силу". Додаткове слідство проводилось у 1940-41 роках. Вдруге засуджений 27.12.1941 особливою нарадою НКВС СРСР до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Помер 10.12.1941 у тюрмі. Реабілітований 11.09.1965 Кіровоградським облсудом. (П – 7967, 11266)

УЗЕНЮК НАЗАР СЕМЕНОВИЧ, 1900 р.н., с.Капітанка, українець, освіта початкова, бригадир колгоспу ім.Сталіна. Заарештований 18.02.1938 Голованівським РВ НКВС ("у 1921 році під час служби в армії брав участь у Кронштадтському повстанні, втік до Фінляндії, де був завербований іноземною розвідкою; в колгоспі проводив контрреволюційну діяльність на користь іноземної розвідки"). Голованівським РВ НКВС 4.03.1938 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2939)

ФАЛЬКО ВІТАЛІЙ ІВАНОВИЧ, 1891 р.н., смт Монастирище Київської (нині Черкаської) області, українець, освіта початкова, проживав у с.Краснопілля Голованівського району, вчитель. Заарештований 3.09.1938 Голованівським РВ НКВС (контрреволюційна агітація проти заходів радянської влади та дискредитації партії та уряду). Одеським облсудом 26.04.1939 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 13046)

ФЕДОРИШИН ФЕДІР ВАСИЛЬОВИЧ, 1877 р.н., с.Жабокрич Тульчинського округу (нині Крижопільського району Вінницької області), українець, освіта початкова, проживав у смт Голованівськ, торговець. Заарештований 30.01.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (антирадянська діяльність проти радянської влади). Засуджений 10.05.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років заслання у північний край. Реабілітований 20.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10830)

ФЕДОРОВ АНТОН КИРИЛОВИЧ, 1899 р.н., с.Новий Мартинів Рогатинського повіту Станіславської (нині Галицького Івано-Франківської) області, українець, освіта початкова, кандидат у члени КП(б)У в 1929-32 роках, проживав у с.Перегонівка Підвисоцького (нині Голованівського) району, столяр цукрового заводу. У 1933 році за крадіжку зерна був засуджений до 2 років неволі. Вдруге заарештований 12.02.1938 Підвисоцьким РВ НКВС ("із Галичини прибув сюди у 1920 році в складі Червоної армії; член антирадянської організації, шкідницька діяльність: працюючи теслею, по-шкідницьки виготовляв і ремонтував сільськогосподарський інвентар, зокрема вози, що призводило до скорого зношування їх і це відображалось на виробництві, зумисне використовував негодящий і сирий матеріал для столярних робіт, зокрема для виготовлення дверей, віконних рам, підлоги"). Засуджений 21.09.1938 трійкою УНКВС Київської області до розстрілу з конфіскацією майна, вирок виконано 5.10.1938. Реабілітований 18.07.1959 Кіровоградським облсудом. (П – 4796)

ФЕЙДЕР ГУРКО АБРАМОВИЧ, 1888 р.н., смт Голованівськ, єврей, освіта початкова, швець, кустар. Заарештований 9.03.1939 Голованівським РВ НКВС (контрреволюційна агітація). Управлінням НКВС Одеської області 4.04.1939 справу припипено, з-під варти звільнений. (П – 3842)

ФІЛІПСЬКИЙ ВОЛОДИМИР ФЕДОРОВИЧ, 1879 р.н., смт Голованівськ, українець, освіта середня, хлібороб-одноосібник. Заарештований 25.03.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ ("контрреволюційна антирадянська агітація, зв'язок з бандитами"). Засуджений 21.04.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років заслання за межі України. Реабілітований 21.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10047)

ФІЛЮК ГРИГОРІЙ ФЕДОТОВИЧ, 1884 р.н., с.Вербове, українець, освіта початкова, член колгоспу ім.Шевченка. У 1932 році розкуркулений за невиконання державних зобов'язань. Заарештований 14.03.1938 Голованівським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність: "агітація проти підписки на державну позику, розповсюдження чуток про війну і поразку в ній СРСР"). Засуджений 31.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 5.04.1938. Реабілітований 24.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10442)

ФІЛЮК ІВАН ВАСИЛЬОВИЧ, 1880 р.н., с.Вербове, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 15.03.1938 Голованівським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 31.03.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 5.04.1938. Реабілітований 24.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10442)

ФОРОСТЯНИЙ ЄВГЕН ДМИТРОВИЧ, 1896 р.н., с.Грузьке, українець, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 28.07.1937 Голованівським РВ НКВС (контрреволюційна агітація). Засуджений 1.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 16.09.1937. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10408)

ФОРОСТЯНИЙ ОВСІЙ ДМИТРОВИЧ, 1896 р.н., с.Грузьке, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 19.02.1933 Голованівським РВ ДПУ ("був учасником повстанського загону Романа Бабія у 1920 році, з колгоспу виключений як куркульський син"; підозрювався у підготовці до збройного повстання проти радянської влади). Голованівським РВ ДПУ 26.05.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 7852)

ФРАНКЕВИЧ ВАЦЛАВ МАРТИНОВИЧ, 1902 р.н., м.Браниця (Польща), поляк, освіта початкова, проживав у с.Юридівка (приєднане до с.Межирічки) Голованівського району, столяр спиртзаводу. Заарештований 23.08.1937 Голованівським РВ НКВС (антирадянська агітація: "у 1932 році вибраний головою римо-католицької громади при Голованівському костелі, який потім закрили у 1935 році; на квартирі ксьондза Лаврецького – висланий, розстріляний – проходили збори керівників п'ятидесятки, на яких обговорювались питання зміцнення католицької громади, аби влада не змогла забрати храм", "агітував поляків власних дітей виховувати в польському націоналістичному дусі", "до контрреволюційної організації входили ще Антоніна Недзельська, Стах Старжинський, Карл Голубець, Мар'ян Вуйцик, Марія Рачковська та інші"). Засуджений 26.10.1937 НКВС і Прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 21.11.1937. Реабілітований 8.06.1963 Верховним судом УРСР. (П – 6886)

ФРАНКЕВИЧ СТАНІСЛАВ МАРТИНОВИЧ, 1894 р.н., с.Браниця (Польща), поляк, освіта 2 класи, проживав у с.Юридівка (приєднане до с.Межирічки) Голованівського району, тесля Межирічського спиртзаводу. Заарештований 27.09.1937 Голованівським РВ НКВС (член польської антирадянської організації, контрреволюційна діяльність). Засуджений 10.01.1938 НКВС СРСР і Прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 23.01.1938. Реабілітований 28.12.1955 Верховним судом СРСР. (П – 3352)

ФУРДИГА МИХАЙЛО ФРАНЦОВИЧ, 1892 р.н., с.Дрещев (Польща), поляк, освіта початкова, проживав у с.Перегонівка Підвисоцького (нині Голованівського) району, дезинфектор цукрового заводу. Заарештований 15.12.1937 Підвисоцьким РВ НКВС ("член підпільної галицької повстанської організації – її учасники ще в роки громадянської війни на терені Галичини були завербовані іноземними розвідками із завданням диверсійно-повстанського характеру і шпигунства були закинуті на радянський бік"). Засуджений НКВС та Прокурором СРСР 16.01.1938 до розстрілу, вирок виконано 13.02.1938. Реабілітований 14.02.1958 трибуналом Київського військового округу. (4265 – П)

ФУРМАН ВАСИЛЬ МИКИТОВИЧ, 1916 р.н., с.Семидуби, українець, освіта середня (бібліотечний технікум), член ВЛКСМ з 1935 року, проживав у м.Ленінграді (нині Санкт-Петербург, Росія), військовослужбовець, кандидат у курсанти Новопетергофського військового училища прикордонної і внутрішньої охорони НКВС ім.Ворошилова. Заарештований 18.08.1937 5-им відділом УДБ УНКВС Ленінградської області (антирадянська агітація: "Постишев більше біди Україні приніс від Скрипника, який застрелився; репресовані Тухачевський і Гамарник мають великі заслуги перед революцією; Троцький є видатним оратором", з останнього слова на суді: "Я не знав, що такі розмови приведуть мене на лаву підсудних; говорив я так з дурного розуму, а не з метою якоїсь агітації – більше ніколи не стану так казати і якщо від когось почую вихваляння ворогів народу, то сам доноситиму про це в органи НКВС"). Засуджений 30.09.1937 трибуналом прикордонної і внутрішньої охорони Ленінградського військового округу до 3 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 2 роки. Реабілітований 26.07.1991 Головною військовою прокуратурою з реабілітації. (П – 12779)

ХАВРАК ОНУФРІЙ ГАВРИЛОВИЧ, 1890 р.н., смт Голованівськ, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 30.01.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ ("за спробу створення контрреволюційної організації, яка ставила за мету повалити існуючий лад шляхом збройного повстання, зв'язавшись для цього з ворожою Союзу РСР іноземною державою Румунією"). Засуджений 10.05.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 7 років ув'язнення у концтаборах. Реабілітований 20.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10830)

ХАЛАМИРЕНКО ДМИТРО СИЛОВИЧ, 1880 р.н., смт Голованівськ, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 4.10.1937 Новопразьким РВ НКВС (антирадянська діяльність).

Засуджений 2.11.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 9.09.1938. Реабілітований 7.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9688)

ХАЛУПЕНКО ГЕРАСИМ САВОВИЧ, 1908 р.н., с.Журавлинка, українець, освіта початкова, член колгоспу "Друга п'ятирічка". Заарештований 25.04.1938 Голованівським РВ НКВС (член контрреволюційної повстанської групи, антирадянська агітація – *див. Михайло Грабовський*). Засуджений 6.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 31.05.1938. Реабілітований 13.09.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4546)

ХАЛУПЕНКО ЛАВРІН ФЕДОРОВИЧ, 1883 р.н., с.Журавлинка, українець, неписьменний, член колгоспу "Друга п'ятирічка". У 1932 році розкуркулений. Заарештований 25.04.1938 Голованівським РВ НКВС (член контрреволюційної повстанської групи, антирадянська агітація – *див. Михайло Грабовський*). Засуджений 6.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 31.05.1938. Реабілітований 13.09.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4546)

ХАРКОВЕНКО МАКАР КАРПОВИЧ, 1893 р.н., с.Наливайка, українець, освіта 3 класи, селянин-середняк. Заарештований 15.04.1944 Голованівським РВ НКДБ ("співробітництво з німецькими окупантами: в роки війни працював старостою сільськогосподарського громадського двору"). Голованівським РВ НКДБ 15.06.1944 справу припинено, направлений у спецтабір НКВС для перевірки. (П – 3087)

ХАРКОВЛЮК ПАНТЕЛІЙ АРТЕМОВИЧ, 1901 р.н., с.Клинове, українець, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 22.06.1932 Грушківським РВ ДПУ (підозрювався у підготовці до повстання та агітації проти заходів радянської влади). Особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР 3.11.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 6907)

ХВОРОСТЯНИЙ ОВСІЙ ДМИТРОВИЧ, 1896 р.н., с.Грузьке, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 24.01.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (підозрювався в антирадянській агітації – *дивись Іван Хомяк-Дяченко*). Первомайським окрвідділом ДПУ 23.02.1930 з-під варти звільнений під підписку про невиїзд, а 24.03.1930 справу припинено. (П – 5911)

ХОДАКОВСЬКИЙ МАТВІЙ ПАВЛОВИЧ, 1885 р.н., с.Березянка Ружинського району Київської (нині Житомирської) області, поляк, освіта початкова, член ВКП(б) у 1917-23 роках, проживав на ст.Ємилівка Голованівського району, завідувач залізничної їдальні. Заарештований 29.10.1937 шляхово-транспортним відділом НКВС ст.Гайворон ("штаб-капітан царської армії, нагороджений трьома Георгіївськими хрестами – 4, 3 і 2 ступеню, двома орденами Анни – 3 і 2 ступеню, двома орденами Станіслава – 3 і 2 ступеню, орденом Володимира 4 ступеню; у 1919-21 роках воював у складі Червоної армії; 1917 року на Ризькому фронті вступив до української партії боротьбистів, яка 1920-го ввійшла до складу компартії України, а в 1923-ому подав заяву про вихід з партії через незгоду йти працювати головою сільської ради с.Архангельське Великоолександрівського, нині Високопільського, району Херсонської області; у 1919 служив у повстанському загоні отамана Григор'єва; працюючи на виробництві, виявляв повстанські настрої і закликав об'єднуватись для боротьби з радянською владою, на залізничний транспорт влаштувався обманним шляхом, приховавши своє соціально-політичне минуле, дискредитовував стахановсько-кривоносівські методи роботи, поширював контрреволюційні анекдоти, спрямовані проти єврейської нації"). Засуджений 20.11.1937 особливою нарадою НКВС і Прокурором СРСР до розстрілу, вирок виконано 26.11.1937. Реабілітований 6.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12001)

ХОМЯК-ДЯЧЕНКО ІВАН ФЕДОРОВИЧ, 1892 р.н., с.Грузьке, українець, освіта незакінчена вища (3 курси юридичного факультету Новоросійського університету, Одеса), хлібороб-одноосібник. Заарештований 24.01.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ ("під час проведення хлібозаготівель на селі селяни не раз звертались до нього як до освіченої людини за поясненнями, а отримували таке: "Зачекайте, хліб не здавайте, все це скоро мине", агітував проти колективізації, залякував селян падінням радвлади: "Ніколи не може бути в одній частині світу радянської влади, коли вся земна куля цього не бажає"). Засуджений 30.03.1930 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 16.02.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 5911)

ХРУСТИНСЬКИЙ РІЧАРД МИХАЙЛОВИЧ, 1900 р.н., с.Телешівка Хотинського повіту, поляк, освіта середня, проживав у смт Голованівськ, бухгалтер райхарчкомбінату. Заарештований 3.01.1933 Голованівським РВ ДПУ ("працюючи у 1922-24 роках у Голованівському волосному виконкомі, вів

антирадянську агітацію; згодом висловлював невдоволення колективізацією: "Самообкладання проводиться з користю для населення, чи чиновників району, округу, центру?", "Організовують колгоспи, не запитуючи бажаючих, женуть усіх, змушують зносити все майно", "Нічого, ще Україна не вмерла, хоч жиди п'ють нашу кров – та буде і на нашій вулиці свято"). Засуджений 20.03.1933 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у концтаборі. Особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР 22.07.1933 справу переглянуто, достроково звільнений з-під варти. Вдруге заарештований 11.09.1947 Голованівським РВ МДБ ("висловлював ненависть до людей, нагороджених орденами й медалями, називаючи нагороди бляшками – у 1946 році відмовився отримувати медаль "За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941-1945 років"; у червні 1947 року на ім'я секретаря Голованівського райкому компартії надіслав анонімний лист антирадянського змісту, спрямований проти ВКП(б) й осіб єврейської національності"). Засуджений 10.04.1948 Одеським облсудом до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 21.04.1961 Верховним судом УРСР. (П – 5426)

ЦВІГУН ТЕРЕНТІЙ ОЛЕКСІЙОВИЧ, 1895 р.н., с.Олексіївка, українець, освіта початкова, колгоспник. Заарештований 1.04.1944 Голованівським РВ НКДБ (посібництво німецьким окупантам в роки війни). Голованівським РВ НКДБ 27.07.1944 справу припинено, направлений в спецтабір НКВС для перевірки. (П – 3194)

ЦЕГЕЛЬНИК ПАВЛО ПАНТЕЛІЙОВИЧ, 1883 р.н., с.Ємилівка, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 1.04.1931 Голованівським райапаратом ДПУ ("агітація проти колективізації та хлібозаготівлі, участь у антиколгоспних волинках" – *див. Порфир Точенюк*). 30.11.1931 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР з-під варти звільнений з забороною строком на 3 роки проживати в Україні, у прикордонній смузі, Московській та Ленінградській областях і в Північно-Кавказькому краї. Реабілітований 25.04.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. Вдруге, працюючи в колгоспі ім.Косіора, заарештований 10.03.1938 Голованівським РВ НКВС ("вів систематичну контрреволюційну агітацію проти заходів радянської влади на селі, протидіяв поширенню позики на оборону країни, сіяв провокаційні чутки про прийдешню війну"). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 7.06.1938. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 7457, 9362)

ЦИБЕРМАНОВСЬКИЙ ВАСИЛЬ СТЕПАНОВИЧ, 1891 р.н., селище Голованівськ, українець, освіта початкова, діловод. Заарештований 13.01.1929 Первомайським окрвідділом ДПУ ("у 1918 році разом з іншими утворили на Голованівщині свій уряд, оголосивши себе українською народною владою, головою якої був призначений Цибермановський, під час радянської влади був головою ревкому; у 20 - х роках виступав за Самостійну Україну, розповсюджував чутки про те, що радянська влада грабує Україну"). Засуджений 5.04.1929 особливою нарадою ОДПУ до 3 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 22.11.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 4157)

ЦИБЕРМАНОВСЬКИЙ ІВАН ГНАТОВИЧ, 1879 р.н., селище Голованівськ, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 16.01.1929 Первомайським окрвідділом ДПУ (агітація проти заходів радянської влади). Засуджений 5.07.1929 особливою нарадою ОДПУ до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 22.11.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 4168)

ЦИБЕРМАНОВСЬКИЙ СЕМЕН ГНАТОВИЧ, 1877 р.н., селище Голованівськ, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 16.01.1929 Первомайським окрвідділом ДПУ (агітація проти заходів радянської влади). Засуджений особливою нарадою ОДПУ 5.07.1929 до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 22.11.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 4168)

ЦИМБАЛ ОВСІЙ ПАВЛОВИЧ, 1871 р.н., с.Ємилівка, українець, неписьменний, хлібороб. Заарештований 24.01.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (розповсюдження провокаційних чуток). Засуджений 2.03.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років заслання у північний край. Реабілітований 5.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10114)

ЦИМБАЛ ПАРТЕНЬ ПЕТРОВИЧ, 1893 р.н., с.Ємилівка, українець, освіта початкова, помічник рахівника колгоспу ім.Косіора. Заарештований 13.03.1938 Голованівським РВ НКВС (контрреволюційна агітація). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 7.06.1938. Реабілітований 14.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. Брат Максим у 1919 році був керівником повстання проти радянської влади, загинув. (П – 9362)

ЦИМБАЛЮК ПИЛИП ІВАНОВИЧ, 1892 р.н., с.Стрільчинці Немирівського району Вінницької області, українець, освіта початкова, проживав у с.Перегонівка Голованівського району, бухгалтер радгоспу. Заарештований 18.07.1937 Підвисоцьким РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 26.08.1937 трійкою УНКВС Київської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 24.07.1991 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10174)

ЦИХОРСЬКИЙ ГРИГОРІЙ ЄФРЕМОВИЧ, 1882 р.н., смт Голованівськ, українець, освіта початкова, торговець ковбасними виробами. Заарештований 30.01.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (контрреволюційна діяльність проти радянської влади). Засуджений 10.05.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років заслання у північний край. Реабілітований 20.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10830)

ЦИХОРСЬКИЙ КОСТЯНТИН ЄФРЕМОВИЧ, 1875 р.н., смт Голованівськ, українець, неписьменний, хлібороб. Заарештований 30.01.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ ("за спробу створення контрреволюційної організації, яка ставила за мету повалити існуючий лад шляхом збройного повстання, зв'язавшись для цього з ворожою Союзу РСР іноземною державою Румунією"). Засуджений 10.05.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 20.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10830)

ЦОМПЕЛЬ АНДРІЙ ЯКОВИЧ, 1892 р.н., с.Погоріле Летичівського району Кам'янець-Подільської (нині Хмельницької) області, українець, освіта початкова, проживав у с.Журавлинка Голованівського району, бригадир колгоспу "Червоний Жовтень". Заарештований 13.07.1938 Голованівським РВ НКВС (контрреволюційна агітація проти колективізації, підписки на державну позику). Засуджений 3.04.1939 Одеським облсудом до 6 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 6.12.1991 Генеральною прокуратурою України. (П – 12886)

ЧАБАНЮК ГРИГОРІЙ ПАВЛОВИЧ, 1901 р.н., с.Лебединка, українець, освіта початкова, проживав у с.Перегонівка Голованівського району, бухгалтер цукрового заводу. Заарештований 15.04.1938 Підвисоцьким РВ НКВС (належність до нелегальної організації, яка "у Тальнівському та Підвисоцькому районах готувала повстанські кадри до збройного виступу в момент іноземної інтервенції, а в мирний час для підривної шкідницької діяльності з метою руйнування політичної, економічної та оборонної могутності СРСР"). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Київської області до розстрілу, вирок виконано 4.05.1938. Реабілітований 3.08.1956 трибуналом Київського військового округу. (П – 3695)

ЧАБАНЮК ОСТАП ПИЛИПОВИЧ, 1886 р.н., с.Красногірка, українець, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 15.03.1938 Голованівським РВ НКВС (член контрреволюційного угруповання, антирадянська діяльність). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 29.04.1938. Реабілітований 12.10.1957 Кіровоградським облсудом. (П – 3911)

ЧАБАНЮК ПАНАС МЕФОДІЙОВИЧ, 1899 р.н., с.Семидуби, українець, освіта неповна середня, агроном Голованівської машино-тракторної станції. Заарештований 26.09.1937 Голованівським РВ НКВС ("у 1918 році служив у війську армії УНР; входив до куркульського терористичного угруповання, яке у 1920-29 роках діяло в Семидубах: убивали сільських активістів, підпалювали їхні хати, грабували проїжджих – до гурту входили Никифор Сенченко, Самсон Грінченко, Петро Плаксієнко, Павло Товстюк, Арсен Ковбасюк, Матвій Бабій, Ісак Сенченко; контрреволюційна шкідницька діяльність у колгоспі – у 1935 році саботував хлібоздачу, просування вдосконаленої машинної техніки з обробітку землі"). Засуджений 17.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 11.12.1937 Реабілітований 12.10.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. У 1930 році розкуркулений батько Мефодій. (П – 12364)

ЧАБАНЮК ФИЛИМОН ЄФРЕМОВИЧ, 1896 р.н., с.Наливайка, українець, освіта початкова, селянин-хлібороб. Заарештований 9.05.1932 Голованівським РВ ДПУ (підозрювався у підготовці терористичних актів). Одеським облвідділом ДПУ 20.06.1932 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 7853)

ЧЕПОЙДА ДЕНИС ГРИГОРОВИЧ, 1910 р.н., м.Бендери (Молдова), українець, освіта середня технічна, проживав у с.Корнилівське Грушківського (нині Голованівського) району, водій Грушківської райспоживспілки. Заарештований 23.08.1937 Грушківським РВ НКВС (нелегальний перехід кордону з

Румунії в СРСР з метою шпигунства; шкідницька діяльність). Засуджений 14.11.1937 особливою нарадою при НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 1.11.1957 трибуналом Одеського військового округу. (П – 4053)

ЧЕРНЕГА НИКИФОР СЕМЕНОВИЧ, 1876 р.н., с.Пушкове, українець, освіта початкова, член колгоспу "Комунар". Заарештований 22.09.1937 Голованівським РВ НКВС ("член контрреволюційної групи, агітував проти підписки на державну позику для оборони країни"). Засуджений 27.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення в далеких таборах. Реабілітований 3.08.1956 трибуналом Київського військового округу. (П – 3513)

ЧЕРНІЄНКО АМВРОСІЙ МИХАЙЛОВИЧ, 1879 р.н., с.Шепилове, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 23.09.1929 Первомайським окрвідділом ДПУ ("проводив збори куркулів, спрямовані проти землеустрою, відмовляв селян приймати план хлібозаготівлі"). Засуджений 15.12.1929 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 11.05.1992 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 4145)

ЧЕХ ПОРФИР ДЕНИСОВИЧ, 1902 р.н., с.Тупичів Городнянського району Чернігівської області, українець, освіта неповна середня, член ВКП(б) у 1925-32 роках, проживав на ст.Голованівськ, начальник залізничної станції. Заарештований 15.10.1937 шляхово-транспортним відділом УДБ НКВС ст.Гайворон ("підтримував зв'язки з класово ворожими елементами, репресованими за підривну діяльність на залізниці колійним майстром Морозовим та колійним бригадиром Куликом, з якими довів станцію до повної руїни, що загрожувало безпеці руху потягів; вихваляв фашистського агента-зрадника Радека; у 1929 році на ст.Здолбунів мав причетність до польських розвідорганів"). Засуджений 16.02.1938 особливою нарадою при НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Звільнений 15.10.1947. Реабілітований 5.02.1957 трибуналом Київського військового округу. (П – 6896)

ЧИЖЕВСЬКИЙ ВІКТОР МАРТИНОВИЧ, 1888 р.н., с.Лабушне Балтського повіту Молдавської АРСР (нині Кодимського району Одеської області), поляк, проживав у с.Люшнювате Голованівського району, в'язень Кіровської тюрми. Заарештований 20.07.1938 Кіровським МВ НКВС (агент польської розвідки, шпигунство). Засуджений 28.08.1937 трійкою УНКВС Миколаївської області до розстрілу, вирок виконано 5.10.1938. Реабілітований 29.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10721)

ЧОКАРЕВ СТЕПАН ГЕОРГІЙОВИЧ, 1887 р.н., Болгарія, болгарин, освіта початкова, проживав у смт Голованівськ, торговець. Заарештований 30.01.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (контрреволюційна діяльність проти радянської влади). Засуджений 10.05.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 5 років заслання у північний край. Реабілітований 20.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10830)

ЧОЛОВСЬКИЙ ІВАН ЙОСИПОВИЧ, 1893 р.н., с.Клинове, українець, освіта початкова, хлібороб. Заарештований 12.12.1932 Голованівським РВ ДПУ (підозрювався у терористичному акті під час виконання плану хлібозаготівлі – *див. Ригір Кравцан*). Голованівською дільничною райпрокуратурою 20.12.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2901)

ЧОЛОВСЬКИЙ ФЕДІР ЙОСИПОВИЧ, 1901 р.н., с.Клинове, українець, освіта початкова, селянин-середняк, хлібороб-одноосібник. Заарештований 12.12.1932 Голованівським РВ ДПУ (підозрювався у терористичному акті під час виконання плану хлібозаготівлі – *див. Ригір Кравцан*). Голованівською дільничною райпрокуратурою 20.12.1933 справу припинено, з-під варти звільнений. (П – 2901)

ЧУДНОВСЬКИЙ АНТОН ЛУКИЧ, 1910 р.н., с.Олексіївка, українець, освіта початкова, голова колгоспу ім.К.Маркса. Заарештований 17.05.1944 Голованівським РВ НКДБ ("посібництво німецьким окупантам в роки війни"). Голованівським РВ НКДБ 27.07.1944 справу припинено, направлений в спецтабір НКВС для перевірки. (П – 3194)

ЧУХРІЙ ЄВГЕН ГРИГОРОВИЧ, 1900 р.н., с.Журавлинка, українець, освіта початкова, тракторист колгоспу "Друга п'ятирічка". Заарештований 25.04.1938 Голованівським РВ НКВС (член контрреволюційної повстанської групи, антирадянська агітація, шкідництво – *див. Михайло Грабовський*). Засуджений 6.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 31.05.1938. Реабілітований 13.09.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4546)

ШАТАЛЮК ПИЛИП ІВАНОВИЧ, 1875 р.н., с.Свірневе, українець, неписьменний, хлібороб. Заарештований 30.01.1930 Первомайським окрвідділом ДПУ (контрреволюційна діяльність проти

радянської влади). Засуджений 10.05.1930 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 8 років заслання у північний край. Реабілітований 20.09.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10830)

ШАТХАН ЯНКЕЛЬ НАХМАНОВИЧ, 1892 р.н., смт Голованівськ, єврей, освіта початкова, проживав у с.Шамраєве (нині у складі м.Ульяновка), заготівельник "Союзшкіра". Заарештований 5.09.1937 Грушківським РВ НКВС (контрреволюційна діяльність проти заходів радянської влади). Засуджений 28.11.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 1.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11552)

ШВЕЦЬ КЛИМ СИДОРОВИЧ, 1888 р.н., с.Журавлинка, українець, освіта початкова, колишній член партії українських есерів, сторож колгоспу "Тракторобуд". У 1931 році розкуркулений. Заарештований 18.02.1938 Голованівським РВ НКВС (антирадянська агітація, член контрреволюційної есерівської групи). Засуджений 20.04.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 24.04.1938. Реабілітований 4.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 8902)

ШЕВЧУК ЛЕОНТІЙ САВОВИЧ, 1907 р.н., с.Краснопілля, українець, неписьменний, військовослужбовець, конюх 47-ої окремої дивізії протиповітряної оборони, рядовий. Заарештований 5.08.1944 відділом контррозвідки Смерш" 11-ої гвардійської козачої Донської кавалерійської Волноваської червонопрапорної ордена Богдана Хмельницького дивізії ("в липні 1941 року потрапив у оточення й німецький полон, служив у поліції з січня по квітень 1942 року, вів серед населення антирадянську агітацію"). Загинув 27.10.1944 під час бомбардування. Відділом контррозвідки "Смерш" 11-ої ГКДКВЧОБХД 2.11.1944 справу припинено. (П – 5025)

ШЕВЧУК ПИЛИП ДЕНИСОВИЧ, 1896 р.н., с.Полонисте, українець, письменний, член ВКП(б) до 1932 року, бригадир колгоспу ім.Сталіна. У 1932 році Бабанським народним судом за викривлення лінії партії та уряду був засуджений до 1,5 року неволі. Вдруге заарештований 13.02.1938 Підвисоцьким РВ НКВС (належність до нелегальної організації, яка "у Тальнівському та Підвисоцькому районах готувала повстанські кадри до збройного виступу в момент іноземної інтервенції, а в мирний час для підривної шкідницької діяльності з метою руйнування політичної, економічної та оборонної могутності СРСР"). Засуджений трійкою УНКВС Київської області 20.04.1938 до розстрілу, вирок виконано 4.05.1938. Реабілітований 3.08.1956 трибуналом Київського військового округу. (П – 3695)

ШЕВЧУК ФЕДІР КЛИМОВИЧ, 1908 р.н., с.Крутеньке, українець, освіта початкова, чорнороб, без певних занять. У 1933 році за антирадянську агітацію був засуджений до 5 років далеких таборів. Вдруге заарештований 10.11.1937 Голованівським РВ НКВС ("належність до гурту колишніх куркулів і одноосібників, які повернулись із заслання й вели в селі контрреволюційну агітацію та погрожували розправою біднякам, які їх розкуркулювали" – *див. Іван Петренко*). Засуджений 17.11.1937 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 11.12.1937. Реабілітований 26.07.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 13957)

ШЕРЕМЕТА ЄВСТРАТ ЯКОВИЧ, 1891 р.н., селище Голованівськ, українець, освіта початкова, проживав у селищі Нова Одая Голованівського району, хлібороб. Заарештований 30.10.1929 (антирадянська агітація на підрив радянської влади). Засуджений 23.02.1930 колегією ОДПУ до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 27.07.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11571)

ШЕРЕМЕТА МИКИТА ЯКОВИЧ, 1894 р.н., селище Голованівськ, українець, освіта початкова, член правління сільськогосподарського товариства. Заарештований 9.01.1929 Первомайським окрвідділом ДПУ (антирадянська агітація). Засуджений 5.04.1929 особливою нарадою при колегії ОДПУ до 3 років ув'язнення у концтаборі. Реабілітований 18.11.1993 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 4161)

ШКЛЯРУК ЯКІВ ФЕДОРОВИЧ, 1896 р.н., с.Ладижинські Хутори Гайсинського району Вінницької області, українець, освіта початкова, проживав у с.Липовеньке Голованівського району, хлібороб, член колгоспу "Нове життя". Заарештований 1.04.1931 Київським оперсектором ДПУ ("належність до гурту антирадянського елемента" – *див. Арсен Баланюк*). Голованівським РВ ДПУ 29.04.1931 з-під варти звільнений під підписку про невиїзд, представником Київського оперсектора ДПУ 5.09.1931 справу на 7 осіб направлено у Київську облпрокуратуру для припинення. (П – 7767)

ШКУРОВСЬКИЙ МЕФОДІЙ ПЛАТОНОВИЧ, 1899 р.н., с.Троянка, українець, освіта початкова, червоноармієць 388-го запасного стрілецького полку 27-ї запасної стрілецької бригади. У 1937 році Голованівським нарсудом був засуджений до 5 років неволі. Вдруге заарештований 29.04.1943

особливим відділом НКВС 27-ї запасної стрілецької бригади ("контрреволюційна агітація поразницького характеру, наклепи на Червону Армію, її командний склад"). Засуджений 24.05.1943 трибуналом військового гарнізону м.Свободний Амурської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 28.11.1991 прокуратурою Далекосхідного військового округу. (П – 12928)

ШПАЧЕНКО ІОВ ОНУФРІЙОВИЧ, 1888 р.н., с.Коржова Слобода Уманського району Черкаської області, українець, освіта початкова, проживав у с.Троянка Голованівського району, хлібороб. Заарештований 22.12.1929 Первомайським окрвідділом ДПУ ("антирадянська агітація проти колективізації та проти зняття дзвонів із церков"). Засуджений 26.01.1930 особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР до 3 років заслання у північний край. Реабілітований 15.02.1994 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 6093)

ШТЕЛЬМАХ ЛУК'ЯН МИКИТОВИЧ, 1914 р.н., с.Ємилівка, українець, освіта початкова, бригадир колгоспу ім.Ворошилова, селянин-бідняк. Заарештований 01.1939 Голованівським РВ НКВС (контрреволюційна агітація). Інших даних у справі немає. (П – 3015)

ШТУФРА ЙОСИП ЄФРЕМОВИЧ, 1902 р.н., с.Полонисте, українець, освіта початкова, проживав у м.Москва (Росія) до війни, червоноармієць 259-го окремого винищувального протитанкового дивізіону 136-ої стрілецької дивізії. Заарештований 3.09.1943 відділом контррозвідки "Смерш" 136-ої стрілецької дивізії (антирадянська пропаганда: "Раніше жилось краще: мій батько працював у поміщика і сім'ю забезпечував усім необхідним, ми мали запас продуктів на рік, а за радянської влади працюєш як проклятий і нічого не маєш"; відмовлявся вбивати німців, бо ніколи нікого не вбивав"). Засуджений 28.09.1943 військовим трибуналом 136-ї стрілецької дивізії до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років. Реабілітований 27.07.1990 трибуналом Київського військового округу. (П – 12082)

ШУМСЬКИЙ КОНОН ГРИГОРОВИЧ, 1897 р.н., с.Свірневе, українець, освіта початкова, член колгоспу ім.Чубаря. Заарештований 1.10.1937 Голованівським РВ НКВС (антирадянська агітація). Засуджений 16.01.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 30.09.1967 Кіровоградським облсудом. (П – 8123)

ШУТЕНКО КАРПО МИКИТОВИЧ, 1885 р.н., с.Клинове, українець, освіта початкова, сторож колгоспу ім.25-тисячників. Заарештований 27.07.1937 Голованівським РВ НКВС (контрреволюційна агітація: "разом із керівником сектантського угруповання Ананієм Маланичем нав'язував селянам свої вірування, відволікав їх від колгоспного життя, зокрема завербували в секту передовицю-п'ятисотенницю, учасницю зльотів передовиків сільського господарства Марфу Тітієвську"; "при обшуку в сектантів вилучили релігійні книги й брошури, а також Біблію із спеціально підібраними для контрреволюційної пропаганди цитатами"). Засуджений 1.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 10.08.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10309)

ШУШКОВСЬКИЙ ВІКЕНТІЙ ПЕТРОВИЧ, 1906 р.н., с.Губельці Славутського району Вінницької (нині Хмельницької) області, поляк, освіта початкова, проживав у с.Троянка Голованівського району, член колгоспу "Смеречанський". Заарештований 12.10.1937 Голованівським РВ НКВС (контрреволюційна агітація проти державних заходів на селі). Засуджений 16.01.1938 особливою нарадою НКВС СРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 17.08.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11323)

ЮНАК СТЕФАН МИХАЙЛОВИЧ, 1896 р.н., с.Литвинів Бережанського району Тернопільської області, освіта початкова, проживав у с.Перегонівка Підвисоцького (нині Голованівського) району, без певних занять. Заарештований 25.04.1928 Уманським окрвідділом ДПУ (підозрювався як член контрреволюційної організації). Уманським окрвідділом ДПУ 3.07.1928 справу припинено. (П – 3818)

ЮРЧЕНКО АНТОН СТЕПАНОВИЧ, 1877 р.н., с.Перегонівка, українець, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 10.09.1937 Підвисоцьким РВ НКВС (контрреволюційна діяльність). Засуджений 27.11.1937 трійкою УНКВС Київської області до розстрілу, вирок виконано 23.03.1938. Реабілітований 14.04.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 9402)

ЮРЧЕНКО НИФОНТ КАЛІСТРАТОВИЧ, 1909 р.н., с.Перегонівка, освіта початкова, селянин-бідняк, хлібороб. Заарештований 24.04.1928 Уманським окрвідділом ДПУ (підозрювався як член

контрреволюційної диверсійної організації, шпигунство на користь Польщі). Уманським окрвідділом ДПУ 3.07.1928 справу припинено. (П – 3818)

ЯВОРСЬКИЙ АНТОН ЯВТУХОВИЧ, 1894 р.н., с.Ємилівка, українець, освіта початкова, сторож складу. Заарештований 28.11.1932 Голованівським РВ ДПУ ("шкідництво, розкрадання зерна, хліба" – *див. Володимир Островчук*). Засуджений 22.01.1933 трійкою при колегії ДПУ УРСР до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітований 10.08.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10817)

ЯВОРСЬКИЙ ВАСИЛЬ МИКОЛАЙОВИЧ, 1901 р.н., с.Свірневе, українець, освіта вища (військове відділення Ленінградського електротехнічного інституту), член ВКП(б) у 1919-37 роках, проживав у м.Ленінграді, начальник кафедри військової енергетики Військової електротехнічної академії. Заарештований 8.09.1937 5-м відділом УДБ УНКВС Ленінградської області ("член контрреволюційної троцькістської організації: у 1923 році захищає в парторганізації Військово-інженерної академії свою троцькістську позицію шляхом виступів на партзборах, голосуючи за троцькістські резолюції, у 1930-ому на партзборах звинуватив партію, ЦК і тов.Сталіна у викривленні колгоспного руху, того ж 1930 на зборах партактиву стверджував, що наша Конституція є лишень агітаційним засобом для зарубіжних робітників, що Конституція виключає класову боротьбу"). Засуджений 3.03.1938 трибуналом Ленінградського військового округу до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років та військового звання військовий інженер 1-го рангу. Відбуваючи покарання, працював у особливому конструкторському бюро №172, являвся одним із авторів і учасників створення нового виду озброєнь, звільнений 8.09.1947. Вдруге, працюючи керівником групи особливого конструкторського бюро Міністерства збройних сил СРСР, заарештований 5.08.1949 Калінінським райвідділом МДБ м.Ленінграда (боротьба проти радянської влади та ВКП(б)). Засуджений 15.10.1949 особливою нарадою при МДБ СРСР до заслання у Красноярський край, м.Норильськ. Реабілітований 2.02.1955 Верховним судом СРСР. (П – 8157)

ЯВОРСЬКИЙ ВОЛОДИМИР АПОЛОНОВИЧ, 1901 р.н., с.Журавлинка, українець, освіта початкова, член колгоспу "Друга п'ятирічка". Заарештований 25.04.1938 Голованівським РВ НКВС (член контрреволюційної повстанської групи, антирадянська агітація – *див. Михайло Грабовський*). Засуджений 6.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 31.05.1938. Реабілітований 13.09.1958 Кіровоградським облсудом. (П – 4546)

ЯВОРСЬКИЙ ВОЛОДИМИР КИРИЛОВИЧ, 1903 р.н., с.Лебединка, українець, освіта середня (Лебединський сільськогосподарський технікум), проживав у селищі Іллічівка Голованівського району, керуючий відділенням радгоспу. Заарештований 13.09.1944 Підвисоцьким РВ НКДБ ("працював комірником відділення громадського двору в 1942-44 роках під час німецької окупації"). Засуджений 12.05.1945 трибуналом військ НКВС Кіровоградської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки і конфіскацією майна. Реабілітований 25.12.1991 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 12952)

ЯВОРСЬКИЙ ДМИТРО ЯВТУХОВИЧ, 1880 р.н., с.Ємилівка, українець, неписьменний, сторож складу, селянин-одноосібник. Заарештований 28.11.1932 Голованівським РВ ДПУ ("шкідництво, розкрадання зерна, хліба" – *див. Володимир Островчук*). Засуджений 22.01.1933 трійкою при колегії ДПУ УРСР до розстрілу, дати виконання вироку в справі немає. Реабілітований 10.08.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 10817)

ЯВОРСЬКИЙ ПАВЛО АПОЛОНОВИЧ, 1903 р.н., с.Троянка, українець, освіта початкова, проживав у с.Журавлинка Голованівського району, коваль колгоспу "Друга п'ятирічка". Заарештований 25.04.1938 Голованівським РВ НКВС (член контрреволюційної повстанської групи, антирадянська агітація – *див. Михайло Грабовський*). Засуджений 6.05.1938 трійкою УНКВС Одеської області до розстрілу, вирок виконано 31.05.1938. Реабілітований 13.09.1958 Кіровоградським облсудом. Батько розкуркулений у 1930 році. (П – 4546)

ЯКИМЕНКО ОКСАНА ПАВЛІВНА, 1902 р.н., с.Капітанка, українка, освіта початкова, проживала у с.Катеринівка Вільшанського району (нині приєднане до с.Сухий Ташлик), член колгоспу ім.Шевченка. Заарештована 28.07.1937 Вільшанським РВ НКВС ("під час колективізації за невиконання плану хлібоздачі у 1931 році частково конфісковане майно у Струка, подружжя Загородніх та Якименків, остання у 1933-ому була вислана в Кемеровську область, звідки Оксана через 6 місяців втекла, чоловік

помер на засланні; продовжувала вести антирадянську агітацію"). Засуджена 1.09.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Реабілітована 11.09.1965 Кіровоградським облсудом. (П – 7966)

ЯКУБОВСЬКИЙ МИХАЙЛО ІВАНОВИЧ, 1882 р.н., с.Модринець Люблінської губернії (Польща), поляк, освіта початкова, проживав у с.Троянка Голованівського району, член колгоспу "13-й партз'їзд". Заарештований 12.10.1937 Голованівським РВ НКВС (контрреволюційна націоналістична діяльність на відокремлення України від СРСР). Засуджений 5.11.1937 особливою нарадою НКВС СРСР до розстрілу, вирок виконано 11.12.1937. Реабілітований 16.05.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11355)

ЯНЕВИЧ ІВАН ГРИГОРОВИЧ, 1925 р.н., селище Новоолександрівка Первомайського району Миколаївської області, українець, освіта початкова, без певних місця проживання та занять. Заарештований 4.12.1944 Голованівським РВ НКДБ ("член антирадянської групи, яка видавала себе за органи контррозвідки "Смерш", дискредитовувала радянську владу, арештовував та грабував населення" – *див. Віктор Герба*). Голованівським РВ НКДБ 30.04.1945 справу припинено, з-під варти звільнений і направлений через райвійськкомат для подальшої служби в армії. (П – 1342).

ЯНИЦЬКИЙ ВАСИЛЬ ФЕДОСІЙОВИЧ, 1912 р.н., с.Пушкове, українець, освіта 7 класів, проживав у с.Роскішне Голованівського району, головний бухгалтер колгоспу ім.Ворошилова. Заарештований 26.11.1937 Голованівським РВ НКВС ("контрреволюційна робота на зрив виборів у Верховну Раду, знущання над стахановцями"). Засуджений 6.12.1937 трійкою УНКВС Одеської області до 8 років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Міру покарання зменшено 14.01.1940 до 3 років неволі. Реабілітований 1.08.1964 Кіровоградським облсудом. (П – 1490)

ЯНЧУК ХРИСТОФОР МИКИТОВИЧ, 1887 р.н., с.Журавлинка, українець, освіта середня, проживав на ст.Ємилівка Голованівського району, касир машино-тракторної станції. У 1905 році за належність до есерівської партії був засуджений царською владою до 2 років заслання. Вдруге заарештований 21.11.1932 Голованівським РВ ДПУ ("у 1917 році через газету оголосив, що пориває з есерівським рухом; у 1919-ому при званні прапорщик служив у денікінській армії, згодом два роки в армії Червоній; агітував селян проти перспектив нинішньої влади і колективізації: "Радянська влада шляхом організації колгоспів вводить кріпосне право для селян", "Скоро буде війна, бо на Далекому Сході виник конфлікт з Японією, а інші капіталістичні країни вичікують зручного моменту оголосити війну СРСР і задушити його", "Кооперація себе не виправдала, адже торгують виключно одноосібники і куркулі, а оскільки колгоспникам нічим торгувати, то вони виходитимуть із колгоспів, переконуючись на фактах, що одноосібникам і куркулям ліпше живеться й вони краще забезпечені"). Особливою нарадою при колегії ДПУ УРСР 22.05.1933 справа припинена, з-під варти звільнений. (П – 7298)

ЯРОВИЙ ОЛЕКСА МИКИТОВИЧ, 1886 р.н., с.Перегонівка, українець, освіта початкова, без певних занять. Заарештований 11.03.1953 УМВС Кіровоградської області (керівник нелегальної церковно-монархічної групи, проведення нелегальних зборів). Засуджений 9.05.1953 Кіровоградським облсудом до 25 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 5 років і конфіскацією майна. Верховним судом УРСР 19.08.1954 міру покарання зменшено до 10 років неволі. Реабілітований 10.11.1989 Верховним судом УРСР. (П – 11287)

ЯРОШЕНКО ІВАН ФЕДОРОВИЧ, 1903 р.н., с.Перегонівка, освіта початкова, селянин-бідняк, хлібороб, без певних занять. Заарештований 24.04.1928 Уманським окрвідділом ДПУ (підозрювався як член контрреволюційної диверсійної організації, шпигунство). Уманським окрвідділом ДПУ 3.07.1928 справу припинено. (П – 3818)

ЯРОШЕНКО ІУДА ПИЛИПОВИЧ, 1909 р.н., с.Перегонівка, освіта початкова, без певних занять, хлібороб, селянин-бідняк. Заарештований 21.04.1928 Уманським окрвідділом ДПУ (підозрювався як член контрреволюційної організації). Уманським окрвідділом ДПУ 3.07.1928 справу припинено. (П – 3818)

ЯРЧУК ВАСИЛЬ ФЕДОРОВИЧ, 1897 р.н., с.Іванківка Станіславського району Станіславської (нині Богородчанського Івано-Франківської) області, українець, освіта початкова, проживав у с.Перегонівка Голованівського району, комірник радгоспу. Заарештований 14.11.1937 Підвисоцьким РВ НКВС (член польської контрреволюційної диверсійно-повстанської організації). Засуджений 1.12.1937 НКВС СРСР до розстрілу, вирок виконано 17.12.1937. Реабілітований 6.06.1989 Кіровоградською облпрокуратурою. (П – 11536)

ЯСНИЦЬКИЙ ІВАН ОЛЕКСІЙОВИЧ, 1927 р.н., с.Люшнюватe, українець, освіта початкова, проживав у с.Весела Долина Тарутинського району Ізмаїльської (нині Одеської) області, старший сержант 2 батареї військової частини 07861, топообчислювач. Заарештований 31.05.1950 відділом контррозвідки МДБ військової частини 07861 (антирадянська пропаганда, терористичні наміри). Засуджений 10.07.1950 трибуналом військової частини 55341 до 10 років ув'язнення у виправно-трудових таборах з позбавленням громадянських прав на 3 роки. Реабілітований 22.06.1989 Верховним судом СРСР. (П – 9670)

СКОРОЧЕННЯ

АН – Академія наук
АРК – Автономна Республіка Крим
арк. – аркуш
бупр – будинок примусової праці
ВКП(б) –Всесоюзна Комуністична партія (більшовиків)
ВТ – військовий трибунал
ВТТ – виправно-трудовий табір
ВУЦВК – Всеукраїнський Центральний Виконавчий Комітет
ГПУ – Державне політичне управління (*з російської*)
гр. – громадянин
ГУДБ – Головне управління державної безпеки
ДАКО – Державний архів Кіровоградської області
ДТВ, ШТВ – дорожно (шляхово)-транспортний відділ
ЗСП – запасний стрілецький полк
КВО – Київський військовий округ
КДБ – Комітет державної безпеки
КЕЧ – комунально-експлуатаційна частина
КК – кримінальний кодекс
КНС – комітет незаможного селянства
КП(б)У – Комуністична партія (більшовиків) України
КПП – контрольно-пропускний пункт
КПРС – Комуністична партія Радянського Союзу
к.р. – контрреволюційний
м. – місто
МВ – міський відділ
МВС – Міністерство внутрішніх справ
МДБ – Міністерство державної безпеки
МРВ – міжрайонний відділ
МТС – машино-тракторна станція
НЕП, неп – нова економічна політика
НКВС – Народний комісаріат внутрішніх справ
НКДБ – Народний комітет державної безпеки
НСШ – неповна середня школа
ОВ – особливий відділ, обласний відділ, окружний відділ (*залежно від контексту*)
ОДПУ – Об'єднане державне політичне управління
ОДТВ – об'єднаний дорожно-транспортний відділ
ОН – особлива нарада
ОУН – Організація українських націоналістів
п. – пункт
ПФЛ – перевірочно-фільтраційний табір (*з російської*)
ПОВ – Польська організація військова
р.н. – рік народження
РАБ – район авіаційного базування
РВ – районний відділ
РВК – районний виконавчий комітет
РКП – Російська комуністична партія
РПК – районний партійний комітет
РСДРП – Російська соціал-демократична робітнича партія
с. – село
С. – сторінка
СБУ – Служба безпеки України
смт – селище міського типу
СОВ – слідчий оперативний відділ
спр. – справа
с/р – сільська рада
с/с, сексот – таємний співробітник (*з російської*)
СРСР – Союз Радянських Соціалістичних Республік
ст. – станція, стаття
ТВ – транспортний відділ
ТВО, Т.В.О. – тимчасовий виконувач обов'язків
тсоз (соз) – товариство спільного обробітку землі
УДБ – управління Держбезпеки
УНКВС – управління НКВС
УНР – Українська Народна Республіка
УРСР – Українська Радянська Соціалістична Республіка
ф. – фонд
ЦК – Центральний комітет
ЦВК – Центральний виконавчий комітет
ЧК – Надзвичайна комісія (*з російської*)

ЗМІСТ

Від упорядника 5
Василь Бондар, Світлана Орел, Сергій Шевченко. Політичні репресії на теренах Центральної України 8

МОВОЮ ДОКУМЕНТІВ 55

Бобринецький район
Світлана Орел. Возз'єднання. Бобринецький варіант 257
Віталій Постолатій. "Змова" у Червоній армії 259
Світлана Орел. Лист із кімнати №4 267
СПИСКИ РЕАБІЛІТОВАНИХ ЖЕРТВ ТОТАЛІТАРНОГО РЕЖИМУ 270

Вільшанський район
Юрій Матівос. А мав би бути нагороджений 359
Світлана Орел. Вказівки давали наркоми 362
СПИСКИ РЕАБІЛІТОВАНИХ ЖЕРТВ ТОТАЛІТАРНОГО РЕЖИМУ 365

Гайворонський район
Спогад Чупрун Килини Демидівни 427
Спогад Чабан (в дівоцтві Зельга) Олени Іванівни 428
Галина Берізка. Дума про епоху 429
Василь Бондар "...Поїхав учителювати на Кіровоградщину, поблизу Гайворона, там витеплів душею..." 437
Василь Василашко. Байка за колючим дротом або Відомий і невідомий Микита Годованець 441
Іван Дузь. Документи звинувачують 457
Світлана Орел. "Грає Сталін на скрипочку..." 460
СПИСКИ РЕАБІЛІТОВАНИХ ЖЕРТВ ТОТАЛІТАРНОГО РЕЖИМУ 462

Голованівський район
Спогад Карапаша Володимира Михайловича 549
Спогад Луценка Віссаріона Ларіоновича 554
Пантелеймон Мостовик. Очна ставка 556
СПИСКИ РЕАБІЛІТОВАНИХ ЖЕРТВ ТОТАЛІТАРНОГО РЕЖИМУ 566

Скорочення 658

Науково-документальна серія книг

РЕАБІЛІТОВАНІ ІСТОРІЄЮ

КІРОВОГРАДСЬКА ОБЛАСТЬ

Книга перша

БОБРИНЕЦЬКИЙ, ВІЛЬШАНСЬКИЙ, ГАЙВОРОНСЬКИЙ, ГОЛОВАНІВСЬКИЙ РАЙОНИ

Технічний редактор **Т.Прокопцева**
Комп'ютерна верстка **С. Берлін**

Підписано до друку 25.12.2008.
Формат 70x100 1/16. Друк офсетний. Папір офсетний.
Обсяг 43,8 обл. друк. арк
Наклад 1000. Зам. 174.

МПП "Антураж А"
м. Кіровоград, вул. Тимірязева, 83/52.
Тел. (0522) 24-58-76

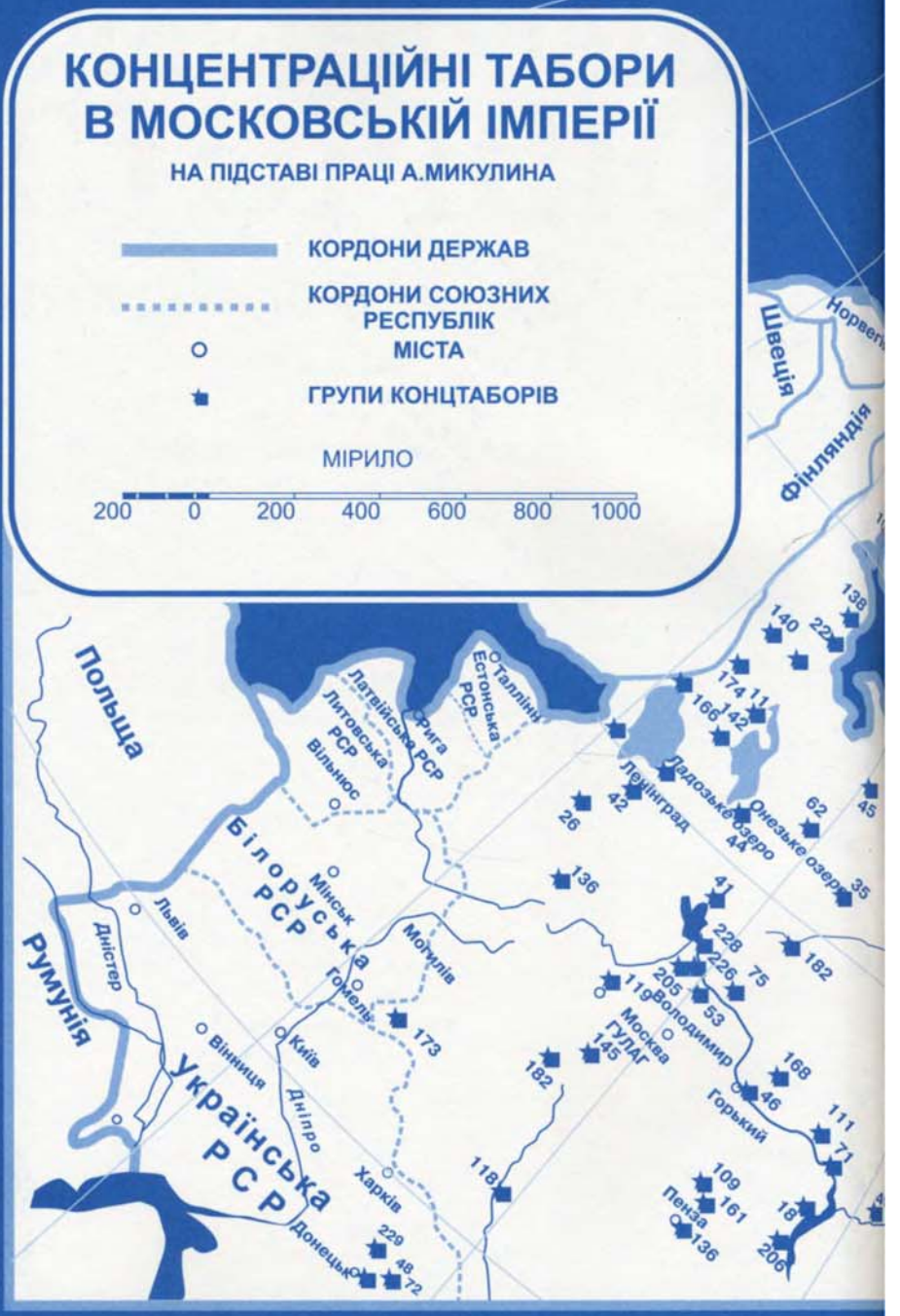
КОНЦЕНТРАЦІЙНІ ТАБОРИ
В МОСКОВСЬКІЙ ІМПЕРІЇ
НА ПІДСТАВІ ПРАЦІ А.МИКУЛИНА
КОРДОНИ ДЕРЖАВ
КОРДОНИ СОЮЗНИХ РЕСПУБЛІК
МІСТА
ГРУПИ КОНЦТАБОРІВ
МІРИЛО
200 0 200 400 600 800 1000
Швеція
Фінляндія
Польща
Румунія
Латвійська РСР
Литовська РСР
Естонська РСР
Рига
Таллінн
Вільнюс
Ленінград
Ладозьке озеро
Онезьке озеро
Білоруська РСР
Мінськ
Львів
Дністер
Могилів
Гомель
Київ
Вінниця
Дніпро
Харків
Донецьк
Україньска РСР
Володимир
Москва
ГУЛАГ
Горький
Пенза

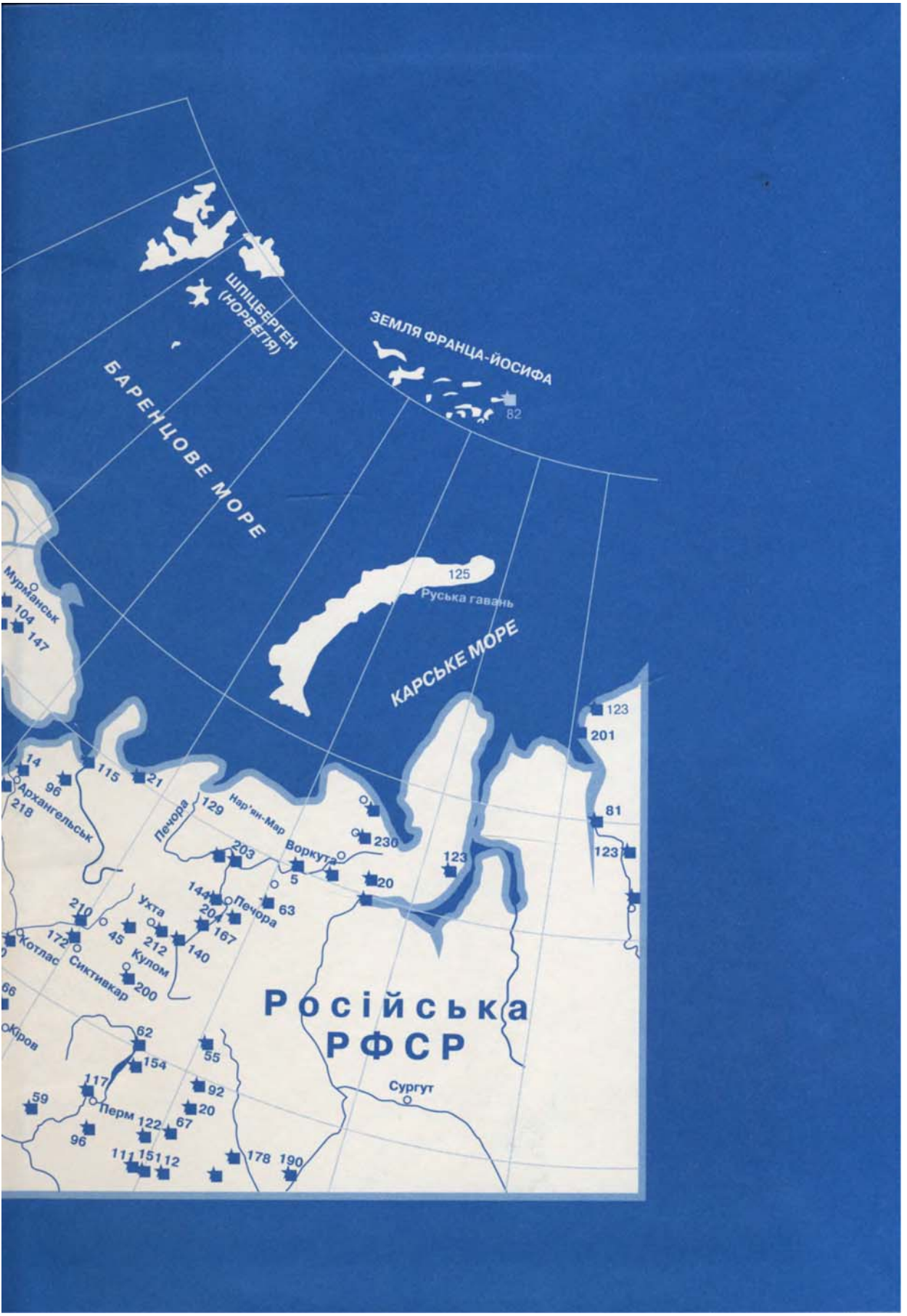
ШПІЦБЕРГЕН
(НОРВЕГІЯ)
ЗЕМЛЯ ФРАНЦА-ЙОСИФА
82
БАРЕНЦОВЕ МОРЕ
125
Руська гавань
КАРСЬКЕ МОРЕ
Мурманськ
104
147
123
201
14
96
115
21
Архангельськ
218
Печора
129
Нар'ян-Мар
81
230
Воркута
203
123
5
20
144
Печора
63
Ухта
204
210
167
45
212
140
172
Котлас
Сиктивкар
Кулом
200
66
Російська
РФСР
Кіров
62
55
154
117
92
Сургут
59
Перм
20
122
67
96
111
151
112
178
190